ALPHONSI
TOSTATI
HISPANI
EPISCOPI ABVLENSIS
PHILOSOPHI THEOLOGI,

Ac Pontificij Iuris, Cæſareique conſultiſſimi, necnon linguæ Græcæ, & Hebraicæ peritiſſimi

Commentaria in Librum Secundum Regvm;

ANTEQVAM IMPRIMERENTVR CORRECTA, DVM EXCVDERENTVR diligenter recuſa, ac demum impreſſa a quamplurimis erroribus expurgata.

Addito Quadruplici Indice copioſiſſimo, fideliſſimoq;

PER R. P. F. PAVLINVM BERTI LVCENSEM ORD. EREMIT. S. Auguſt. Congreg. Lombardiæ Sacræ Theologiæ Lectorem, & S. Iacobi Florentiæ Priorem.

Ad COSMVM II. Magnum Hetruriæ Ducem IV.

VENETIIS, M DC XV.

De Licentia Superiorum, & cum Priuilegijs.

ALPHONSI TOSTATI EPISCOPI ABVLENSIS COMMENTARIORVM in Secundum Lib. Reg. Præfatio.

HEBRAEORVM traditio iſtum librum cum præcedenti in eodem compingens volumine, eodem nomine cenſet, vtrunque librum Samuelis appellans; noſtrorum autem, ſcilicet, tam Græcorum, quàm Latinorum auctoritas in duos ſecuit libros. Huius autem cauſa in prõptu eſt, quoniam ſuperiori libro actum erat de regno, quod per ſolam Dei electionem euenerat: Hic autem de regno, quod per ſucceſſionem eſt, hiſtoria texitur. Nam ſuperiori libro de electione Saulis in Regem, dicitur capitulo nono, hic autem eo reprobato, electio Dauid ſubiuncta eſt capitulo decimoſexto, hic verò de regno per ſucceſſionem deriuato agitur. Nam Isboſeth Sauli patri ſuo paruo tempore in regno ſucceſſit, cuius hiſtoria vſque ad capitulum quintum, libri huius extenditur; extirpata autem progenie Saulis, regnante Dauid, Salomon filius eius illi ſucceſſit in regno, vt patet ſequenti libro capitulo primo. Alia autem cauſa eſt huius deciſionis, quia præcedenti libro de regno modicum duraturo agebatur, ſcilicet, de Saulis poteſtate, hic autem de regno ſemper duraturo in poſteritate Dauid hiſtoria ponitur, vt patet infra ſeptimo capitulo, ſcilicet. Suſcitabo ſemen tuum poſt te, quod egredietur de vtero tuo, & firmabo regnum eius, & ſtabiliam trhonũ regni eius in ſempiternum: quòd ſi inique aliquid egerit, arguam eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominum: miſericordiam autem meam non auferam ab eo, ſicut abſtuli à Saul, quem amoui à facie mea. Ideo quamuis poſtea Salomon filius Dauid duriſſimè deliquerit, ita vt mereretur poſteritas eius perdere regnum, Deus noluit totaliter ei illud auferre, ſed reliquit partem eius, ſcilicet, tribum Iuda, & Beniamin: vt infra. cap. 11 & 15. Durauitque regnum in hac poſteritate, licèt ſemper multiplicarentur ſcelera, vſquequo ducta eſt Iuda in Babilonem, quo tempore aliqualiter ceſſauit regnum de poſteritate Dauid, ſed non penitus, quia de illa poſtea fuerunt principes, quaſi Reges vſque ad Chriſti aduentum; vt impleretur, quod dixerat Iacob Geneſ. 49. Non auferetur ſceptrum de Iuda, nec dux de femore eius, donec veniat, qui mittendus eſt, id eſt, Chriſtus. Tertia cauſa fuit huius diuiſionis, quia inter Hebræos erant duæ progenies, de quibus fuerunt Reges ſuper Iſrael ante diuiſionem eius in duo regna, ſcilicet, de tribu Beniamin, & Iuda. Tribui namque Iuda promiſſa erat poteſtas Regia Gen. 49. ſed primus Rex Iſrael factus eſt de tribu Beniamin, ſcilicet Saul: vt præcedenti lib. cap. 9. In hac autem tribu non erat manſurum regnum, ideo ſuperiori libro deſcriptum eſt regnum tribus Beniamin in Saule: hic autem incipit hiſtoria de regno tribus Iudæ in Dauid, & poſteritate ſua. Sed obiiciet aliquis, quòd etiam hic agitur de regno tribus Beniamin, nam Isboſeth filius Saulis erat de tribu Beniamin, & agitur hic de regno eius. Reſpondendum, quòd principalis intentio huius libri, & ſequentium eſt deſcribere regnum Dauid, & poſteritatis ſuæ, quia tamen Dauid principio regni ſui bella geſſit cum domo Isboſeth, agitur de regno Isboſeth accidentaliter, vt deſcribantur plenè geſta Dauid. Quarta cauſa eſt, quia ſuperiori libro actum eſt de regno à Deo reprobato, ſcilicet, de Saule, de quo præcedenti libro capitulo decimoquinto, & decimoſexto dicitur, quòd Deus abiecerit eum, & iuſſerit Samuelem, ne oraret pro illo: hic verò de regno approbato, ſcilicet, Dauid, & poſteritatis ſuæ agitur, de quo præcedenti libro capitulo decimotertio dicitur: ſed nequaquam vltra regnum tuum conſurget, quæſiuit enim ſibi Dominus virum iuxta cor ſuum, ſcilicet, Dauid, & præcepit ei, vt eſſet dux ſuper populum ſuum, nec dicitur aliquando de Saule, quòd eſſet vir iuxta cor Dei, ſicut dicitur de Dauid prælleg. cap. & Pſal. 88. Intentio autem libri huius eſt hiſtoriam Dauid, & poſteritatis ſuæ deſcribere, quomodo per mutationes proſperitatum, & calamitatum regna duxerint, & quid tempore principatus eorum actum ſit. Primò tamen de regno ipſius Dauid ſolius agitur in toto hoc libro, deinde de regno poſteritatis eius ſubiũgitur ſequenti libro, & in quarto

Quare iſte liber à Græcis, & Latinis diuiſus eſt.

Secunda cauſa.

Regnum in Iuda non ceſſauit in captiuitate.

Intentio libri huius

Ratio diſpoſitionis huius libri à ſequentibus.

Cõmen- [illegible]

Vnde cauſa ſectionis huius libri à duobus ſequentibus fuit, vt in hoc geſta ipſius Dauid ſolius, quæ magnifica fuerunt, deſcriberentur. In aliis autem libris multorum Regum ſimul tempora compinguntur, quia eorum parua, & obſcura geſta fuerunt. Continentia autem libri eſt ipſa hiſtoria Dauid. In cuius primordio planctus quiddam pro Rege Saule præponitur in ca. 1. deinde regnum parui temporis filij eius Isboſeth ſubiungitur, quid egerit, aut quid patiendo vitam finierit, vſque ad ca. 5. Deinde de Dauid hiſtoria incipiens per totum librum extenditur, in quo recenſentur magnificæ victoriæ, quas temporibus ſuis habuit. Miſcenturque variæ calamitates, quas tam in ſe, quàm in domo ſua, & filiis, & regno eo tempore paſſus eſt. Quæret aliquis de ordine libri huius ad præcedentem; an ſit continuatus, vel ſit aliqua anticipatio, vel recapitulatio: & an iſta, quæ hic dicuntur, fuerint immediatè facta poſt illa, quæ habentur præcedenti libro, vel aliqua tempora interciderint. Ad primum reſpondetur, quòd hic eſt continuus ordo, quia præcedenti libro actum eſt de regno Saulis, hic autem agitur de regno Dauid: Saul tamen prius regnauit, quàm Dauid. Ad ſecundum dicendum, quòd non fuerunt aliqua tempora intermedia inter ea, quæ habentur præcedenti libro & hic: niſi forte tres, vel quatuor dies; quia in fine præcedentis libri de morte Saulis dictum eſt: hic autem agitur de nunciatione mortis eius, ſcilicet, quia vir veniens de caſtris nunciauit Dauid mortem Saulis, quod fuit tribus, vel quatuor diebus poſt, de quo primo. ca. huius libri.

De ordine libri. Ordo ad prædictum in primo libro cõtinuus & immediatus.

ALPHONSI TOSTATI
EPISCOPI ABVLENSIS
IN SECVNDVM LIBRVM REGVM
Commentaria.

CAP. I.

FACTVM eſt autem poſtquàm mortuus eſt Saul, vt Dauid reuerteretur à cæde Amalec, & maneret in Siceleg duos dies. In die autem tertia apparuit homo veniens de caſtris Saul veſte conſciſſa, & puluere conſperſus caput: et vt venit ad Dauid, cecidit ſuper faciem ſuam, & adorauit, dixitque ad eũ Dauid: Vnde venis? Qui ait ad eum: De caſtris Iſrael fugi. Et dixit ad eum Dauid. Quod eſt verbum, quod factum eſt? Indica mihi. Qui ait; Fugit populus ex prælio, & multi corruentes è populo mortui ſunt.

1 Reg. 4. Inf. 24. cap.

HIC incipit ſecundus liber Regum, in quo finita hiſtoria regni labentis ſub Saule, incipit enarratio regni manentis ſub Dauid. Admiſcentur autem quædã pauca de regno Isboſeth filij Saulis; & diuiditur in duo, quia primo agitur de regno Dauid: Secundo de regno poſteritatis eius in princ. ſequen. li. & 4. Regnum autem Dauid ab exordio ſuo ſemper confortabatur, regnum verò Isboſeth ſemper infirmabatur. Et diuiditur in tres partes; quia primò ponitur Dauid, & Isboſeth partialis exaltatio: Secundò regni Isboſeth totalis ablatio, infra. 5. cap. Tertio ipſius Dauid ſuper regnum Iſrael totaliter ſublimatio, inf. 5. cap. Prima diuiditur in duas, quia primo agitur de morte Regis prioris: Secundò de exaltatione ſucceſſoris, ſeq. cap. Prima in duas, quia primò ponitur annunciatio mortis Saulis, ſecundo actus lamentationis ibi. *Apprehendens aũt Dauid.* Circa primum dicitur. *Factum eſt autem poſtquàm mortuus eſt Saul.* i. accidit hoc, quod ſequitur, poſt mortẽ Saulis: in quo apparet continuatio huius libri ad præcedentes; quia videtur tota eadem hiſtoria, præſertim in ca. iſto, & li. præc. ideo Hebræi inter hunc, & præcedentẽ nullam faciunt diuiſionẽ. *Vt Dauid reuerteretur a cæde Amalec,* i. venit de occiſione & bello, quod fecerat contra Amalecitas, & de pugna Saulis contra Philiſthinos: cuius ordo eſt, quia Dauid iuit cum Rege Achis in caſtra Philiſthinorum, vt pugnaret contra Iſrael: Philiſthijm aũt habuerunt Dauid ſuſpectum, & miſerũt eũ de caſtris in locum ſuum ad terram Philiſthinorũ, vt patet præc. lib. ca. 29. dum aũt Dauid iret in caſtra cum Rege Achis, Amalecitæ prædati ſunt vrbẽ Siceleg, in qua erant omnia, quæ pertinebant ad Dauid, ad quã veniens inuenit ſuccenſam; perſecutuſq; eſt latrunculos Amalec, & fecit magnam cædem in eis, vt patet præc. li. ca. 30. Interim aũt Saul manebat in acie contra Philiſthinos in mõte Gelboe, & inito certamine, fugit Iſrael, occubuitq; Saul; & filij ſui, vt præc. li. ca. vlt. Hoc aũt fuit prius, quã rediret Dauid de cæde Amalecitarũ; ſed non fuit ei nunciatum vſquequo rediit in Siceleg. *Et maneret in Siceleg duos dies.* id eſt, poſtquàm rediit de cæde Amalecitarũ, manſit ibi duobus diebus prius, quàm veniret nuntius enarrans mortem Saulis. Sciendũ, quod Siceleg eſt quædam ciuitas, quæ prius fuit in ſorte Iuda, vt patet Ioſue 15. deinde quia ſors Iudæ erat magna, tradita fuit quædam pars eius tribui Simeõ, in qua fuit Ciuitas Siceleg: vt patet Ioſue 19. Nunc tamen non poſſidebatur iſta Ciuitas ab Iſraelitis, ſed à Philiſthinis; & erat ſub poteſtate Achis Regis Geth. Vnde quando Dauid confugit ad eum, dedit illi hanc Ciuitatem, in qua habitaret, & in ſuam; vnde ex illa die Siceleg pertinuit ad Reges Iudæ ſpeciali titulo, vt patet præc. lib. cap. 27.

F

G

Siceleg quæ ciuitas fuerit.

Quare Dauid poſt mortem Amalecitarum venerit in vrbem Siceleg. Quæſtio 1.

QVÆRET aliquis, quare Dauid poſt cædem Amalecitarum rediret in vrbem Siceleg. Reſpondendum eſt, quod Dauid habebat vrbem illam ad habitandum, nec habebat aliquem alium locum in tota terra Philiſthinorum, & cum non poſſet ire ad caſtra Philiſthinorum, quia inde dimiſſus fuerat, præcedent. lib. capit. 29. non habuit quid ageret, niſi vt maneret in Siceleg. Sed aliquis dicet, quomodo poterat Dauid manere in Siceleg, cum illa tota eſſet combuſta, quia Amalecitæ ſuccenderant eam, præce. lib. cap. 30. Reſpondendum quod quanquam Amalecitæ ſuccenderunt eam, vt tota periret incendio, tamen nõ expectauerunt ibi, quouſque tota exuſta foret, ſed tulerunt prædam, dum cremaretur ciuitas: Dauid autem veniens nondum illa plenè exuſta flammas extinxit, vnde manſit ibi locus aliqualis ad habitationem ſuam, & virorum ſuorum. Item dato, quod nõ potuiſſent ibi commodè

H

morari

A morari Dauid, & viri ſui: tamen non auderent ire in aliud locum terræ Philiſthinorum, quia illam ſolam ciuitatem aſſignauerat eis Rex Achis ad habitandum: Præſertim quia principes Philiſthinorum mittentes Dauid de caſtris iuſſerũt eũ ſpecialiter, quod maneret in vrbe ſua, præc. lib. c. 29. ſcilicet, reuertatur vir & ſedeat in loco, in quo conſtituiſti eum, & non deſcendat nobiſcum in prælio. Item quia nimius ſuſpectus eſſet Dauid, ſi nunc vellet deſcendere in aliquem locum Philiſthinorum, quia omnes principes Philiſthinorum erant tũc in terra Iſrael, & putaretur, quod vellet occupare aliquem locum, dum non eſſet, qui defenderet terram illam: Dauid tamen nimis cauebat eſſe ſuſpectus Philiſthinis, cum reciperet ab eis multa bona: non ergo declinauit ad aliquem locũ, niſi ad Siceleg. Sed aliquis dicet, cur non iuit in terrã Iſrael, cum iam mortuus eſſet Saul, & poſſet ſecurè redire? Dicendum, quod Dauid fugit de terra Iſ-

Dubitatio.

B rael, ne incideret in manus Saulis præc. lib. c. 27. tũc autem ſemper manebat idẽ timor, quia putabat Saulẽ viuere: ideo nõ habuit, quò iret, niſi in Siceleg: cùm autem nunciata eſt ei mors Saulis, aſcendit de Siceleg in Hebron, quę erat ciuitas terræ Iudæ, vt patet ſequenti capitulo. *In die autem tertia*, ſ. computando à prima die, qua redijt de cæde Amalecitarum in Siceleg. *Apparuit homo veniens de caſtris Saul*, i. venit ad Dauid in Siceleg quidã vir, q fuerat in caſtris Saul.

Quis fuerit iſte iuuenis, qui venit ad Dauid. *Quæſt. II.*

QVÆRET aliquis, quis eſſet iſte vir, & ad quid veniret. Reſpondeodum, quòd quidam volunt iſtum fuiſſe Doeg Idumæum, ſicut refert Rab. Sal. & fuerat iſte vnus de principalibus miniſtris Saulis, vt patet præced. lib.

C c. 22. Sed Rab. Sal. hoc improbat, nec eſt veriſimile, q Doeg auderet venire ad Dauid, quia ipſe offenderat eũ valde; nã accuſauerat ipſum, & Sacerdotes apud Saulem, propter q octuaginta quinque occiſi fuerant Sacerdotes Domini, & tota ciuitas Nobe vaſtata eſt, vſque ad pecora præced. lib. c. 22. timeret autem Doeg, quod Dauid occideret eũ pro his: ideo veriſimilius eſt, quòd ipſe fuerit armiger Saulis, qui ſe occidit videns occubuiſſe Saulem. Et hoc quia timebat, q ſi incideret in manus Dauid, per diros cruciatus mori cogeretur. Dicunt aũt Andreas, Nicolaus, Hiſtoria ſcholaſtica, & gloſſa ordinaria, iſtum iuuenem fuiſſe filium Doeg Idumæi, & quod pater ſuus dederit illi armillam Regis, & diadema, miſeritq; illum ad Dauid, putans quod per hæc inueniret magnam miſericordiam apud Dauid: ipſe autem nõ auſus eſt venire, ſed occidit ſeipſum: hoc autem ſatis ve-

Andr. Nicol.

D riſimile eſt. Sic nanque fecit Cato maior, qui dictus eſt Vticẽſis, quidũ foueret partes Pompeianas mortuo Pompeio contra Iulium Cæſarem, & videret ſe in omnibus Cæſare inferiorem, perſuaſit filio ſuo, q ad Cęſarẽ confugeret bona de clementia eius expectans; ipſe autem proprio gladio in ciuitate Vtica in Africa ſe occidit, de quo Auguſtinus primo de Ciuitate Dei, c. 18. Sed obijciet aliquis hoc nõ ſtare, quia iſte iuuenis dixit, q erat Amalecites, Doeg tamen erat Idumæus. Reſpondendum eſt, q fortè iſte iuuenis mẽtitus eſt in hoc occultando originem ſuam: ſic enim mentitus eſt dicendo, q occiderat Saulem, vt patet infra in litera: tamen ipſe non occidit illum, ſed Saul ſeipſum interemit, præced. lib. cap. vlt. Cauſa autem mẽdacij ſui eſſe poterat, quia Dauid habebat exoſum Doeg Idumæum, & ſi confiteretur ſe

E eſſe filium illius, timebat, quòd propter patrem male tractaret eum: ideo mentitus eſt occultando originem, & dicẽdo ſe Amalecitem. Aliter poteſt dici, quod iſte vera dixerit: nã licèt eſſet filius Doeg Idumæi, erat Amalecites: nam Amalecitæ, & Idumæi non ſunt gentes totaliter diſtinctæ, ſed Amalecitę ſunt pars Idumæorum: Idumæi nanque dicuntur ab Edon, id eſt, Eſau: Amalecitæ autem dicuntur ad Amalec, qui fuit nepos Eſau, & ſic omnes Amalecitæ erant Idumæi, ſed non è conuerſo: Doeg autem erat verè Amalecita, ſed vocabatur Idumæus, quia idem ſunt: ideo filius eius poterat vocari Amalecites.

Amalecitæ ſunt pars Idumæorum.

Ad quid venerit iſte iuuenis ad Dauid. *Quæſt. III.*

QVAERETVR vlterius, ad quid venerit iſte iuuenis ad Dauid. Aliquis reſpondebit, quòd à caſu tran-

A ſiuit per vrbem, in qua erat Dauid, & venit ad eum. Sed hoc non ſtat, quia iſte iuuenis erat de caſtris Saulis, & inde ipſe fugerat, vt patet infra in litera: ideo non debebat fugere in terram Philiſthinorum, ſed in terram Iſrael; Siceleg tamen eſt in terra Philiſthinorum, ideo non iuit illuc à caſu, ſed ab intentione, vt aliquid ageret cum Dauid. Dicendum igitur, quòd ſiue iſte iuuenis fuerit filius Doeg, ſiue aliquis alius, iuit ad Dauid ab intentione putans ſe aliquid magnum lucraturum ab eo: iſte enim erat in caſtris, quãdo mortuus eſt Saul, & rapuit diadema eius, & armillam, quæ erant inſignia regalia. Et quia fama erat apud Iſraelitas, viuẽte Saule, q Dauid regnaturus eſſet, voluit iſte iuuenis referre ei mortem Saulis, & offerre inſignia regalia: putabat autem in hoc ei dupliciter complacere. Primo, quia nũciabat mortem Saulis, qui erat hoſtis Dauid: etiam

B quia poſt mortem illius regnaturus erat Dauid. Secundo, quia ferebat ei regalia inſignia: ideo quãquam eſſet Dauid in terra Philiſthinorum, celeriter illuc iuit iſte iuuenis veſte cõciſa. Hoc patet infra in litera. ſ. Et tuli diadema, quod erat in capite eius, & armillam de brachio illius, & attuli ad te Dominum meum huc. *Veſte conciſa*. i. iſte iuuenis ruperat veſtes ſuas à ſummo vſq; deorſum, & hoc erat in ſignum triſtitiæ pro morte Iſraelitarum: etiam quia veniebat ad nunciandũ mala, & nõ decebat, q vulto hilari, & in habitu ornato veniret. Erat aũt conſuetodo apud Iudæos, q audita aliqua re dolenda veſtes rumperent, & nõ ſolum in eis, quæ pertinebãt ad homines, ſed etiam in pertinentibus ad Deum. Sic fecit Cayphas audito, q Chriſtus diceret ſe Filium Dei: quia hoc reputauit blaſphemiam, vt patet Matth. 26. ſ. Tunc Princeps Sacerdotum ſcidit veſtimenta

Hebræi in ſignũ magnæ triſtitiæ ſcindebãt ſibi veſtimẽta, & aſpergebant caput puluere.

C ſua, dicens: blaſphemauit. Iudæi enim qñ dolebãt de peccatis ſuis, petentes veniam rumpebant veſtes. Ioel aũt Propheta volens dolorem eſſe in cordibus, & non in veſtibus, dixit: Scindite corda veſtra, & nõ veſtimẽta veſtra, & conuertimini ad Dñm Deum veſtrum. *Et puluere aſperſus caput*. Et etiam ſparſerat puluerem ſuper caput ſuum: iſtud eſt ſignum magni doloris, & fit, quãdo aliqui ſunt in extrema dejectione: nam ponẽdo puluerem ſuper caput ſignificant ſe tm̃ humiliatos, vt iam conculcẽtur in terram. Sic. n. Thamar filia Dauid cùm deflorata eſſet a fratre ſuo, putãs ſe perdidiſſe omne bonum ſuum, aſperſit caput cinere, & ſcindens veſtes clamabat, vt patet infra 13. Alij aũt aliter ſignificãt iſtum dolorem. ſ. non aſpergendo cinerem ſuper caput, ſed extendẽdo ſe in terra ſuper cinerem. Sic. n. fecerunt Niniuitæ induentes ſe ſacco, & ſedentes in cinere, vt

D patet Ionæ 3. *Et vt venit ad Dauid*. i. immediatè, vt fuit in conſpectu eius. *Cecidit ſuper faciem ſuam*. i. proſtrauit ſe in terram ſuper faciem, & non cecidit quaſi non potens ſe tenere. *Et adorauit*. i. exhibuit quandam reuerentiam. Adoratio nanque propriè ad Deum pertinet, ſed accipitur hic largè adoratio pro qualibet veneratione, & nõ fuit aliquid aliud iſta adoratio, niſi q iſte iuuenis ſe proſtrauit in terrã ad exhibendum magnam reuerentiam. *Dixitque ad eum Dauid*. ſ. iſte iuuenis, quando proſtratus fuit coram Dauid nihil locutus eſt, ſed expectauit, q loqueretur Dauid: & tũc cępit quærere Dauid. *Vnde venis*. Miratus eſt Dauid, q videret iſtum iuuenem ſic deformatum, & ſatis nouerat, q ad aliquod malum nunciandum veniebat, quod indicabat habitus: ſed neſciebat, quod malum erat, nec quorum: ideo quæſiuit, vnde veniret, vt per hoc ſciret, quibus malum ac-

E ciderat, quod iſte indicabat. *Qui ait ad eum; de caſtris Iſrael fugi*. Caſtra Iſrael erant in monte Gelboe, vt præced. lib. c. 28. & 31. vbi etiam ſtetit iſte iuuenis quouſque occubuit Saul, & tunc fugit ad Dauid ferens ad eum diadema, & armillam Saulis. *Et dixit ad eum Dauid, quod eſt verbũ, quod factum eſt in caſtris?* id eſt, quid eſt, quod accidit in caſtris Iſrael? ſatis enim credebat, q aliquod malum accidiſſet, quia habitus nũcij illud indicabat, ſed voluit particularius ſcire: ideo dixit: Quod eſt verbum, quod factum eſt in caſtris. i. res, quæ accidit: ponitur. n. verbum pro re. Sic patet præced. lib. cap. 3. ſ. Faciam verbum, quod qui audierit tinniant ambæ aures eius. *Indica mihi*. i. nihil abſcondas. In hoc hortabatur Dauid iuuenẽ, vt ſtudioſe diceret quicquid nouerat. *Qui ait: fugit populus de prælio*, ſ. populus Iſrael: nõ enim vere pugnauerũt, ſed fugerunt: nam mox, vt fuerunt conſtitutæ acies Philiſthinorum, & Hebræorũ: vtræ-

que in monte Gelboe, Hebræi paueſacti terga verterunt,
manſitq; ſolus Saul cum filiis ſuis, & ſeruis domus ſuæ: vn
de illi, qui occiſi ſunt de Iſraelitis non perierunt in bello,
ſed in fuga. Hoc autē fuit, quia Deus volebat tradere Sau-
lem in manus Philiſthinorū, & perterruit Iſraelitas, vt fu-
gerēt & maneret Saul. De quo præc. li. ca. vlt. *Et multi cor-
ruentes ex populo mortui ſunt.* ſ. quando fugiebant perſecuti
ſunt eos Philiſthiim per montem Gelboe, & truncauerunt
multos: vt patet præc. li. ca. vl. ſ. Et fugerunt viri Iſrael ante
faciem Philiſthiim, & ceciderunt interfecti in monte Gel-
boe. Sed aliquis dicet, q iſte mentitus eſt, quia innuit, q ali-
qui de Iſraelitis occiſi ſunt in fuga, alij verò euaſerūt: & in
præc. li. c. vl. dr: mortuus eſt Saul, & tres filij eius, & armi-
ger illius, & vniuerſi viri eius in die illa pariter. Reſpondendū
eſt, q non perierunt oēs Iſraelitæ in bello, ſed aliqui & nō
valde multi in comparatione totius populi. Cū aūt dicatur
q perierunt oēs viri Saulis: nō eſt intelligendum de oībus
viris Iſrael, qui ſubiecti erant Sauli, vel de oībus, qui erāt in
bello, ſed ſolum de illis, qui miniſtrabant ſpecialiter Sauli,
& erant in familia eius. Hoc patet 1. Parali. 10. vbi recitatur
iſta hiſtoria, & dr: Interiit ergo Saul, & tres filij eius, & oīs
domus illius pariter concidit. Domus tamen ſolū notat fa-
miliam: & ſic ſolū perierunt illi viri, qui erāt de domo Sau-
lis, & cōtinuè ſeruiebāt ei: populus aūt non cōprehenditur
hic noīe virorum Saulis, vnde multi de populo euaſerunt.
Sed, & Saul, i. & Saul mortuus eſt. *Et Ionathas filius eius in-
terierunt.* i. Saul, & oēs filij ſui mortui ſunt; populus namq;
fugit de bello, & manſit Saul cum tribus filiis ſuis, q mor-
tui ſunt. præc. li. c. vl. & 1. Paral. c. 10. Sciendum aūt, q filij
Saulis mortui ſunt prius q̃ Saul, & Saul hoc videns occi-
dit ſeipſum appropinquantibus Philiſthiim, præc. lib. c. vlt.
Dicitur tamē prius de morte Saulis, quia ipſe dignior erat.

Quare iſte nuncius dixerit ſolum de morte Ionathæ, & non aliorum filiorum Saulis. *Quæſtio IIII.*

QVÆRET aliquis, cū tres filij Saulis mortui eſſēt,
quare iſte ſolū dixit de morte Ionathæ? Aliquis re-
ſpondebit, q iſte nuncius fuit in caſtris Saulis, & vidit Io-
nathan mortuum, alios autem duos filios Saulis, nō vidit:
ideo ſolū dixit de Ionatha. Aliter dici poteſt, q iſte cogno-
uerat mortem omnium trium filiorum Saulis, ſolūm tamē
nunciauit de Ionatha, eo q iſte erat valde amicus Dauid.
Diligebat. n. illum ſicut animam ſuam, & iniuit cum illo
fœdus, deditq; ei veſtimēta ſua, & vſq; ad gladium, & arcū,
& balteum. præc. li. c. 18. Liberauit quoq; eum bis à morte.
de quo eo. li. c. 19. & 20. Ideo nuncius iſte ſciens hoc, ſolū
curauit exprimere mortē Ionathæ. Sed iſtud non ſtat, quia
nuncius iſte intendebat mouere animū Dauid obſequiis, vt
benefaceret ei: ſcita tamen mortē Ionathæ manifeſtum erat
animus debere dolere Dauid, ad quod nolebat nuncius iſte
mouere Dauid: ideo nō dixit de Ionatha ſpecialiter hac in
ſermone. Sed dicendum eſt, quod iſte iuuenis deſiderabat
obſequi Dauid: putabat aūt, quod deſideraret Dauid Re-
gnum, ideo credidit, quod non poterat magis placere Da-
uid in aliquo, quam ſi ei nunciaret illa, per quæ ſignaretur
opportunitas Dauid ad regnandum: & quia non poterat
Dauid regnare viuente Saule, nunciauit primò mortem
Saulis, & quia ſi Ionathas ſuperuiueret mortuo Saule, cum
ille eſſet primogenitus, quem Saul volebat regnare poſt ſe
præc. li. cap. 20. & ipſe erat vir valde ſtrenuus, qui à toto po
pulo diligebatur pro victoria mirabili, q̃ habuit contra Phi
liſthinos, præc. lib. cap. 14. poterat impedire Dauid, ne re-
gnaret: ideo nuncius ſpecialiter expreſſit de Ionatha. De
aliis autem filiis Saulis non curauit, quia q̃q̃ illi ſuperuiue
rent, non poterant impedire, ne regnaret Dauid: ſicut fuit
de Isboſeth, qui regnauit poſt Saulem, & tamen eo viuen-
te regnabat Dauid in tribu Iuda, & præualebat contra eū,
vt patet ſeq. ca. & infra 3. Quòd aūt iſta eſſet intentio eius
patet, quia tulit ad Dauid Diadema Regis, & armillā tāq̃
ad ipſum pertineret Regnū: vnde dicitur infra. Et tuli Dia-
dema, quod erat in capite eius, & Armillam de brachio il-
lius, & attuli ad te Dominum meum huc, id eſt, iam tu es
Dominus meus Rex, & nullus alius, ideo attuli iſta ad te.
Dixitq; Dauid ad adoleſcentem, qui nunciabat ei. erat enim
valde iuuenis, ideo vocatur adoleſcēs. Dauid aūt auditis re

F bus magnis non immediatè credidit: ſed voluit certificari,
ideo dixit: *Vnde ſcis, quod mortuus eſt Saul, & Ionathas filius
eius,* id eſt, quomodo ſcis, an per auditū, vel per viſum? vo-
luit autem nimis certificari Dauid ſuper hac re, quia iſtæ
erant res magnæ, pro quibus Dauid facturus erat planctū,
& magnam imitationem, ideo noluit fruſtra agere, ne ar-
gueretur de leuitate, ſed certificatus eſt. *Et ait addoleſcens,
qui narrabat ei,* id eſt, reſpondit ei certificando ipſum. *Ca-
ſu veni in montem Gelboe,* i. accidit, quod venirem in mon-
tem Gelboe, & ibi vidi iſta, quæ narraui. In Hebræo dici-
tur. Vocatus ſui vocatus in montem Gelboe. i. fui vocatus
ad veniendum in bellum in montem illum. Magis tamen
deberet exponi ſicut litera noſtra, ſ. quòd à caſu venerit,
quia aliter non conſonaret literæ ſequenti. ſ. Saul incum-
bebat ſuper haſtam ſuam, quaſi dicat, quando ego veni iā
G propinquabat Saul morti: ſi tamen intelligeretur, q fuiſ-
ſet vocatus, non vocaretur tunc cum Saol erat moriturus,
ſed intelligendum eſt, q iſte iuuenis voluerit dicere, quod
a caſu venit in montem Gelboe, & vidit ibi Saulem pro-
pinquum morti. Non tamen eſt intelligendum, quod ipſe
veniret de aliquo loco extra caſtra Saulis, & accideret, q
tranſiret per montem Gelboe, quia ipſe dixit ſupra in lite-
ra, de caſtris Iſrael fugi, ergo erat cum ceteris pugnātibus
in acie: erat tamen fortè iſte in aliqua parte aciei extra mō
tem Gelboe, & cùm fugit accidit, quod tranſiret per locū,
in quo erat Saul. *Et Saul incumbebat ſuper haſtam ſuam,* ſ.
quando iſte venit, Saul non poterat ſe tenere, quia vulne-
ratus fuerat nimis à ſagittariis præc. lib. ca. vlt. ideo quāquā
non occidiſſet ſeipſum, non poterat iam viuere. *Porrò cur-
rus, & equites appropinquabant ei.* currus vocantur quadri- Currus quid.
H gæ habentes quatuor equos armatos, & ipſæ rotæ habent
infixos gladios curuatos in modum falcis, ideo vocabātur
illi currus falcati, idest habentes falces. Iudi. 4. in his erant
homines armati, & pugnabant inde mittentes tela, & lan-
ceas, & lapides: magis tamen currus pugnabant ex impetu
curſus, q̃ pugnārēt milites armati ſuper currus: nam cū eſ-
ſent currus falcati, quicquid obuium habebant, aut pro-
pinquum lacerabāt. Vnde oēs bellatores videntes currus
dimittebant loca cedentes eis. Equites erant, qui ſine curri
bus ſolis equis inſidentes pugnabant: Philiſthiim aūt abū-
dabant in curribus, & equitibus: nam ſemel cōgregauerūt
contra Iudæos triginta millia curruum, & ſexcenta millia
equitum. præc. lib. ca. 13. Dixit autem iſte nuncius, q equi-
tes, & currus appropinquabant Sauli propter duo. Primò
ad excuſandum ſe, quia ille volebat dicere quod occiderat
I Saulē, & quia poſſet Dauid eū increpare de hoc, voluit ha Excuſatio nuncij.
bere excuſationem. ſ. quod currus, & equites appropinqua
bāt Sauli, i. nullo modo poterat euadere Saul propter Phi
liſthinos in curribus, & equis appropinquantes: ideo me-
lius fuit, q iſte occideret illum, q̃ quod occideretur à Phi-
liſthinis: & in hoc verum dicebat iſte nuncius, quia præce-
denti lib. cap. 31. dicitur, quod totum pondus prælij verſū
eſt in Saul, & vulneratus eſt vehemēter à ſagittariis: dixitq;
ad armigerum ſuum: euagina gladium tuum, & percute
me, ne forte veniant incircumciſi iſti, & interficiant me il-
ludentes mihi: Secundo dixit hoc ad reddendum narratio-
nem ſuam veriſimilem, quia non poſſet credere Dauid, q
Saul petens mortem euadere peteret occidi: ideo dixit, q
appropinquabant ei currus, & equites, & iam non poterat
euadere, & ob hoc petiuit ab iſto, quod occideret eum. *Et
K conuerſus poſt tergum ſuum,* ſ. Saul conuertit oculos ſuos in
circuitu, vt videret, ſi aliquis erat de viris ſuis apud eum,
qui poſſet ipſum occidere. *Vid按ſque me vocauit,* i. accidit,
quod ego eſſē apud eum, ideo vocauit me. *Cui cum reſpon-
diſſem adſum.* i. reſpondt ei, præſto ſum domine. *Dixit mihi
quis nam es tu?* quæſiuit Saul de origine iſtius, vt ſciret, an
eſſet de ſuis, vel de Philiſthinis, quoniam nolebat perire
gladio Philiſthinorum, ſed ſuorum. *Et aio ad eum.* i. reſpō-
di ei. *Amalecites ſum.* id eſt, de terra Amalecitarum. Ama-
lecitæ enim habitant in deſertis Arabiæ in latere meridia
no terræ Iſrael, vt colligitur præceden. lib. cap. 15. & erant
coniuncti Philiſthinis, & Iudæis. Vnde aliquando faciebāt
prædas in terra Philiſthinorum, & Iſraelitarum, vt patet
præceden. lib. cap. 30. Ipſi namque ſuccenderunt Siceleg,
in qua habitabat Dauid. Iſte iuuenis non natus fuerat in
terra Amalec, ſed in terra Iſrael. Pater tamen ſuus fue-
rat

rat Amalecita, & poſtea conuerſus ad Iudaiſmum morabatur in terra Iſrael. Sic patet infra cùm iſte dixit ad Dauid, filius hominis aduenæ Amalecitæ ego ſum. *Et locutus eſt mihi*, id eſt, præcepit. *Sta ſuper me, & interfice me*, id eſt, incumbe gladio ſuper me, & occide me.

An mentitus fuerit iſte iuuenis, qui dixit, quòd occiderit Saulem. *Quaeſt. V.*

QVÆRET aliquis, an mentitus fuerit iſte. Reſpondent communiter omnes, ꝙ mentitus ſuit, quia ipſe nõ occidit Saulem, nec locutus fuit ei quicquam Saul, ſed ſolum armigero ſuo, vt patet præced. lib. c. vlt. ſ. Dixit Saul ad armigerum ſuum; euagina gladium tuum, & percute me, ne forte veniãt incircumciſi, & noluit armiger eius, arripuitq. Saul gladium ſuum, & irruit ſuper eum. Iſte tamen dixit, quod occiderat Saulem, quia putabat in hoc ſe placere Dauid, cum eſſet Saul hoſtis eius, ſed nõ occiderat illum. Aliqui autem dicunt, ꝙ iſte verum dixit: & quando dicitur, ꝙ Saul occidit ſeipſum: reſpondẽt, ꝙ ipſe incubuit gladio ſuo, & præ debilitate non potuit ſe occidere, tũc iſte iuuenis occidit eum: & hoc videtur tenere Ioſephus 7. Antiquitatum. Sed non poteſt ſtare, quia tunc oportebat, ꝙ iſte iuuenis vocatus fuiſſet à Saule poſtquã incubuerat gladio, quod falſum eſt, quia mox, vt incumberet gladio, moreretur, quia perforarentur viſcera eius, & caderet in terram: iſte tamen iuuenis dixit, ꝙ quando vocauit eum Saul incumbebat ſuper haſtam ſuam, & nondum erat vulneratus gladio ſuo. Item præced. lib. c. vlt. dicitur, ꝙ Saul iuſſit armigerũ ſuũ, quòd occideret eum, & quia ille noluit, occidit ſeipſum, quod videns armiger eius etiam occidit ſeipſum, & ſic non occidit ſe armiger Saulis quouſq; mortuus eſt Saul: non ergo permitteret, ꝙ eo viuente aliquis occideret Saulem. Vnde iſte mentitus eſt dicendo, ꝙ illum occiderat. *Quoniam tenent me anguſtiæ.* i. ſum in amaritudine, quia appropinquant mihi currus, & equites, & nõ poſſum mortem euadere. Iſtud aũt dixit ille iuuenis ad reddendum dictum ſuum veriſimile, ſ. quia non peteret occidi, ſi poſſet mortem euadere. In Hebræò habetur Sauas, quod interpretatur anguſtia, vel ora veſtimẽti habens colores varios: & exponunt aliqui iſtud de ſacerdotibus, qui habebãt veſtes cum oris variorum colorũ, de quo Exo. 28. & ponitur ibi iſta dictio, ſcilicet, Sauas, pro ora veſtimenti; & eſt ſenſus, ꝙ ora veſtimẽti tenebat Saulem, id eſt, ſacerdotes: ipſe enim occiderat ſacerdotes Domini, & deleuerat vrbem eorum, præced. lib. c. 22. & hoc iniuſtiſſime: ideo videbatur ſibi, ꝙ propinquus morti videret ſacerdotes Domini accuſantes eum in iudicio coram Deo, & ipſe compellebatur reſpondere, ideo petiuit ab illo iuuene, quòd occideret eum, vt iret ad reſpondendum Sacerdotibus. Iſtud autem non eſt contra veriſimilitudinem, quia multis hominibus morti propinquis ſolent ſimilia apparere: de quo latè Greg. in 4. Dialog. non tamen fuit hoc, quia Saul non petiuit occidi, niſi vt Philiſthijm non occiderent eum illudentes illi. præced. lib. cap. vlt.

An Saul peccauerit ab iſto iuuene petendo, quòd occideret ipſum. *Quaeſt. VI.*

QVÆRET aliquis, an Saul peccauerit petendo ab iſto iuuene, quod occideret ipſum. Reſpondendum eſt, quòd iſta quæſtio eſt inanis, ſ. quia præſupponit falſum, quaſi verum fuerit, ꝙ Saul petiuerit occidi ab iſto iuuene, ſed falſum eſt, vt ſup. declaratum fuit. Semper tamen manet virtus quæſtionis, quia licèt non petiuerit Saul occidi ab iſto iuuene, petiuit occidi ab armigero ſuo, præced. lib. cap. vlt. & 1. Paralip. 10. Dicendum eſt, quòd Saul peccauit grauiter petẽdo occidi, nam in hoc deſperauit, cum debuiſſet potius ſuſtinere mortem ab hoſtibus, quam quod peteret ab aliquo occidi, vel ſeipſum occidere: potiſſimũ quia hoc proueniebat ex defectu cordis: nam reputabat duriſſimam mortem ſuſtinere ab hoſtibus, & illuſiones, quas ei infligerent. Et ſicut eſt aliquis puſillanimis, & timidus, qui cedit doloribus, ita eſt puſillanimis, qui cedit anguſtijs, & non poteſt ſuſtinere dedecus: & ſic ex defectu virtutis ſe occidi petebat Saul.

A *Seipſum occidere grauius peccatum eſt, quàm ab alio facere ſe occidere, licet vtrunque grauiſſimum ſit.* *Quaeſt. VII.*

QVÆRET aliquis, quod ſit maius peccatum, ꝙ Saul occideret ſeipſum, vel quod faceret, quòd alius eum occideret. Reſpondendum, ꝙ vtrunque eſt peccatum graue, & quaſi ſimile: quia ſicut ille, qui ſeipſum occidit, præſtat cauſalitatem morti ſuæ illam efficiendo: ita qui facit, ꝙ alius ipſum occidat, præſtat cauſalitatem ei mouẽdo, & in vtroque ipſe, qui moritur, reducitur ad cauſam efficientem. Eſt tamen extenſiuè maius peccatum, quòd quis faciat ſe occidi ab alio, eo quòd ipſe peccat per iniquam voluntatem, volens vitam ſuam perdere: peccat enim inducẽdo alium ad peccatum graue, ſ. vt occidat eum ſine cauſa. Videtur tamen maius peccatum intenſiuè, quòd quis B ſeipſum occidat, quàm quod petat occidi, quia quantò aliquis magis agit contra naturam, tanto grauius peccat: ſcilicet, magis eſt contra naturam, quod quis ſeipſum occidat, cùm ſit naturale cuilibet animali potiſſimam curam habere de conſeruãda vita, quàm ſi occidatur ab alio, quia tunc non ingerit ſibi mortem ipſemet, ſed alius: ideo magis horrendum, & grauius videbitur, quòd aliquis ſeipſum occidat, quàm quòd faciat occidi ſe ab alio. Hoc autem patuit in Saule: nam prius ipſe petiuit ab armigero, quòd occideret eum, & quia ille recuſauit, ipſemet ſibi manus ingeſſit. *Et adhuc tota anima mea in me eſt.* id eſt, quanquam ſum in anguſtia, ꝙ non poſſim euadere mortem propter currus, & equites appropinquãtes, & propter vulnera inflicta à ſagittarijs, ex quibus oportebat me aliquãdo mori, tamen tota anima mea in me eſt, id eſt, adhuc nõ ſum valC de propinquus morti, ideo expedit, quòd me occidas, alioquin Philiſthijm venientes occident me. Hoc autem dixit iuuenis Dauid ad ſe excuſandũ, quia poſſet dicere Dauid, cur occidiſti Saulem, quia etiam ipſe mortuus fuiſſet, ſi tu non occidiſſes eum, antequam venirẽt Philiſthijm, propter grauia vulnera ſagittariorum? Ideo iſte dixit, dixiſſe Saulem: tota anima mea in me eſt, id eſt, adhuc non ſum nimis propinquus morti, quia nõdum incepi emittere animam, ſed tota in me eſt: ideo oportet, quòd tu me occidas, alioquin occidar à Philiſthijm. Sciẽdum, quòd ille modus loquendi eſt vulgaris, & groſſus: putant enim, ꝙ mors non ſit in inſtanti, ſed per ſucceſſionem, quia experiuntur, quòd cùm aliquis eſt moriturus, prius infrigidãtur partes extremæ corporis, ſcilicet pedes, & manus, & ſic pauliſper, quouſque moriatur, cùm autem incipiunt fieri iſtæ mutatio- D nes, dicunt, quòd non eſt anima tota in corpore, quia iam à quibuſdam partibus emiſſa eſt, ſcilicet, ab illis, quæ infrigidatæ ſunt, quia iam non habent ſenſum, nec calorem vitalem, nec motum, quæ ad animam pertinent: cùm vero nulla iſtarum mutationum fit, dicitur tota anima eſſe in corpore: & ſic dixit Saul, ꝙ non erat in eo propinquitas mortis, ſed tota anima in corpore. *Stanſque ſuper eum occidi illum*, id eſt, ſteti altior illo, quia ipſe incumbebat ſuper haſtam. *Et trãſfixi ipſum cum gladio.* In hoc mentitus eſt iuuenis, & cauſa mendacij ſupra poſita eſt. *Sciebam enim, ꝙ viuere non poterat poſt ruinam.* id eſt, occidi ipſum, quia ſciebam, quòd iam non poterat viuere. Et dicitur poſt ruinam, id eſt, poſtquam transfixerat ſe, vel ceciderat in terram, ſcilicet, ꝙ ipſe ex vulnere ſuo moriturus erat, quamuis ego non occiderem eum: ſed non ita velociter mortuus E fuiſſet. Sic exponit Rab. Dauid Kimhi. Sed falſum eſt, quia in hoc præſupponitur, ꝙ Saul iam ſe transfixerit gladio ſuo, & corruerit in terram, quando iſta locutus eſt: ſed falſum eſt, quia non potuiſſet loqui, ſi iam tranſuerberatus fuiſſet; præſertim quia iſte iuuenis oppoſitum aſſerit, dicẽs, ꝙ Saul incumbebat ſuper haſtam: ergo nõdum corruerat in terram, ſed exponendum eſt, quod non poterat viuere poſt ruinam, i. poſt vulnera inflicta à ſagittarijs: nam vulneratus fuerat ab eis vehementer præced. lib. cap. vlt. Et vocatur iſta vulneratio ruina, quia per eam cogebatur ad cadendum, & iam incipiebat cadere, cùm incumberet ſuper haſtam ſuam. Poſuit autem hæc nũncius ad excuſationem ſuam, quia poterat dicere Dauid, quòd iſte malè occiderit Saulem. nam poterat viuere aliquo modo, ſi iſte non occidiſſet eum; ideo iſte reſpondet: ſciebam enim, quod viuere non poterat poſt ruinam, & ob hoc occidi eum tan-

Contra vulgares credẽtes mortem non eſſe in inſtanti.

quam faciens ei gratiam, ne occideretur à Philiſthinis. *Et tuli diadema, quod erat in capite eius*, id eſt, quod eſſe conſueuerat: nam tunc non habebat Saul diadema in capite, cùm non eſſet in apparatu regio, ſed in pugna, & diadema caderet de capite, nec expediebat, quod teneret illud, quia ſic facilius occideretur, cùm cognoſceretur ab hoſtibus. Sic.n. fuit de Rege Ioſaphat, & Achab pugnantibus contra Syros: nam Achab mutauit habitum, & ingreſſus eſt prælium; Ioſaphat autem tenuit inſignia regalia. Vnde Syri putantes eum Regem Iſrael, conuerterunt totũ bellũ in ipſum, quouſque ipſe clamauit, q; non erat Rex Iſrael: vt patet ſeq. lib. c. vlt. *Et armillam de brachio illius*, id eſt, accepi armillam, quæ conſueuerat eſſe in brachio illius, vel quæ tũc erat. Facilius enim, & vtilius armillam portare poterat, quam diadema.

Armilla quid.

Erat enim armilla quoddam ornamentum dependens ſuper brachium & armum, ideo dicitur armilla ab armo, id eſt, ſpatula: portabatur tamen in brachio. Hoc ornamento vtebatur Saul tanquam regali inſignio, ſicut diademate; antiqui tamen, qui non erant Reges, vtebãtur etiam armilla. Sic patet de Iuda filio Iacob; Gen. 38. ad quem dixit Thamar; anulum tuum, & armillam, & baculum, quem manu tenes, da mihi.

Quomodo iſte iuuenis potuerit accipere diadema, & armillam Saulis. Quæſt. VIII.

QVÆRET aliquis, quomodo iſte iuuenis potuerit accipere diadema, & armillam: Reſpondendum, q; iſte erat filius Doeg Idumæi, ille autem erat acceptiſſimus, & valde familiaris regis Saulis, ſcilicet primus inter ſeruos eius præced. lib. cap. 22. & erat armiger illius, qui cum videret

H

occubuiſſe Saulem, vocauit illum iuuenem filium ſuum, & dedit ei diadema Saulis, & armillam iubens, quod ferret ea ad Dauid, & ſic mereretur apud illum miſericordiã. Habebat autem iſta Doeg, quia erat familiaris Saulis: ipſe autem non auſus eſt ire ad Dauid timens durиſſimos cruciatus: ideo videns occubuiſſe Saulem occidit ſe præced. lib. cap. vlt. Si autem dicere velimus, quòd iſte iuuenis nõ erat filius Doeg, dicetur, quod à caſu venit in montem Gelboe, & reperiens mortuum Saulem, accepit diadema, & armillam, quæ habebat. *Et attuli ad te Dominum meum huc*, id eſt, veni ad te in vrbem iſtam, quaſi dicat: non credas, quod iſta inſignia regalia ego pro me rapuerim, & à caſu venerim in locum illum, ſed accepi illa, vt ferrem ad te, quia nõ putaui alium dignum eſſe regalibus inſignijs, niſi te Dominum meum. *Apprehendens autem.* Hic ponitur ſecundum

I

huius capituli, ſcilicet, actus lamentationis: & diuiditur in duo, q; a primo ponitur plãctus in generali, ſcilicet, quædam cæremoniæ doloris, ſecundo planctus in ſpeciali exprimendo verba luctuoſa, ibi. *Planxit autem.* Circa primum dicitur. *Apprehendens autem Dauid veſtimenta ſua ſcidit*, id eſt, immediatè vt certificatus eſt Dauid de morte Saulis, ſcidit veſtimenta ſua in ſignum magni doloris, ſicut ſupra declaratum eſt. *Omneſque viri, qui cum eo erant*, id eſt, non ſolum Dauid ſcidit veſtes, ſed etiam omnes viri eius, vt plangerent populum Dei, qui perierat in bello.

Plãctus Dauid pro morte Saulis, & Ionathæ.

Scindebantur autem illæ veſtes per partem anteriorem à ſummo vſque ad deorſum. *Et planxerunt, & fleuerunt*, id eſt, manſerunt in planctu, & fletu vſque ad veſperum. Iſta duo idem videntur, ſed ponuntur pro diuerſis, nam flere ſolum ſignat lachrymas emittere: plangere autem eſt dicere aliqua carmina ſuper mortuos ad laudem ipſorum, vel ad ſignãdum calamitatem ex morte eorum: ſicut conſueuit apud multas gentes eſſe, præſertim in funeribus virorum honorabilium: ſic autem fuit plãctus editus à Dauid de Saule, & Ionatha, qui infra habetur. *Et ieiunauerunt vſque ad veſperam* .i. non comederũt quicquam vſq; ad ſolis occaſum. Ille.n. modus ieiunandi erat Iudæorum, quod in die illa, qua ieiunabant, nihil comederent: vnde à veſpera in veſperam .ſ. per 24. horas ieiunabant.

Modus ieiunãdi Iudæorũ.

Dauid autem, & viri ſui non ieiunauerunt hic tanto tempore, ſed ſolum ieiunauerunt à tempore, quo nunciata eſt eis mors Saulis vſque ad ſolis occaſum, in quo incipiebat alia dies. *Super Saul, & ſuper Ionathan filium eius*, id eſt, ieiunauerunt, & fleuerunt pro morte Saulis, & Ionathæ. *Et ſuper populum Domini*, id eſt, ſuper Iſraelitas qui corruerant in bello. *Et ſuper domum Iſrael*, id eſt, ſuper

F

Iſraelitas manentes, qui infelices videbãtur ex morte Saulis, & Ionathæ, & populi: vel aliter vocatur populus Domini ipſi ſacerdotes, & domus Iſrael vocantur populares. De his omnibus perierũt aliqui in bello. Nã in veteri teſtamẽto ſacerdotes ibant ad bella, & non incurrebant aliquam irregularitatem propter effuſionem ſanguinis, vnde apud Iudæos ſacerdotes fuerũt maximi bellatores, ſicut patet in Iuda Machabæo, & fratribus ſuis, qui fuerũt Sacerdotes magni: vt patet per diſcurſum primi & ſecundi libri Machab. Vocantur autem ſacerdotes populus Dei, quia quanquam totus Iſrael eſſet populus peculiaris Dei, vt patet Exod. 19. tamen ſacerdotes ſpecialiter pertinebant ad Deũ, quia ipſe elegerat eos in ſortẽ ſuam. Num. 18. & Deut. 18. Et iſte ſenſus eſt melior quã primus, quia Dauid non plangebat pro viuentibus, ſed pro mortuis. Etiam quia in litera dicitur, eo

G

quòd corruiſſent gladio, id eſt, propter hoc plãgebant, quia occiſi fuerãt. Oportet igitur, quod tam populus Dei, quam domus Iſrael intelligatur de occiſis in bello, ſcilicet, de ſacerdotibus, & popularibus. *Eo quod corruiſſent gladio*, id eſt, propter hoc planxit Dauid, quia occiſi fuerant ab hoſtibus defendendo terram ſuam.

Quare Dauid, & amici ſui ieiunauerunt pro mortuis. Quæſt. IX.

QVÆRET aliquis, quare Dauid, & viri ſui ieiunauerint pro occiſis. Aliquis reſpondebit, quòd ieiunauerunt ad remiſſionem peccatorum illorum, quia ſicut conſueuimus pro mortuis orationes fundere, & eleemoſynas erogare, & quæcunque alia bona opera, ita Dauid, & viri ſui ieiunauerunt pro remiſſione peccatorum iſtorum. Sic enim fecit Iudas Machabæus, qui miſit duodecim millia drachmas offerri in Ieruſalem pro peccatis mortuorum in bello, cogitans, q; per hoc alleuiarentur pœnæ illorũ. Sic patet 2. Machab. cap. 12. Sed hoc non ſtat, quia in litera dicitur, eo quod corruiſſent gladio, id eſt, non ieiunauerunt pro peccatis mortuorum, ſed quia corruerant gladio, quaſi dicat, ſi mortui fuiſſent morte naturali non tantum doluiſſet pro eis Dauid, vt ieiunaret; ſed quia amara morte perierant, ſcilicet, gladio, ad oſtendendum magnum dolorẽ, ieiunauit; patet etiam hoc, quia dicitur hic: & planxerunt, & fleuerunt, & ieiunauerunt. Ponuntur enim iſta tria ſimul quaſi ſimilia ſint, & ad eundem finem, ſed planctus, & fletus erant ad indicandum dolorem: ideo ieiunium etiam erat ſolum ad expreſſionem doloris. Vnde dicendum eſt, quod quanquam ieiunium ſecundum ſe ſit bonum opus, tamen non profuit ieiunium Dauid, & virorum ſuorum mortuis in bello; quia non fiebat ad hunc finem.

Quare Dauid, & viri eius ieiunauerint vna die tantũ. Q. X.

QVÆRET aliquis, quare Dauid, & viri ſui ſolum ieiunauerint vna die pro morte Saulis, nam viri Iabes Galaad pro illo eadem cauſa ieiunauerunt ſeptem diebus, præced. lib. cap. vlt. & 1. Paralip. 10. Reſpondendum eſt, quòd quando accidebat inter Iudæos aliqua ſimilis calamitas, ieiunabant, & flebant ad ſignandum nimium dolorẽ, ſolum tamen ieiunabant vna die: quia illud ieiunium non erat ad hoc, quod per illud aliquid boni obtinerent, ſed ad indicandum dolorem, ad quod ieiunium vnius diei ſufficiebat. Sic enim Dauid ieiunauit pro morte Abner vſ-

K

que ad ſolis occaſum, ad ſignandum dolorẽm, & vt nõ putaretur ipſe conſcius fuiſſe mortis eius, vt patet infra 3. cap. Cum autem dicitur de viris Iabes; dicendum, quòd illi ieiunauerunt ſeptem diebus: quod fuit ſpeciale, quia voluerũt ſpecialem dolorem exprimere pro morte Saulis; & hoc vt redderent vicem beneficio recepto à Saule. Viri quippè Iabes ſpeciale beneficium receperant à Saule: nam in principio regni eius Rex Ammon obſederat viros Iabes, & volebat eis eruere oculos dextros, ipſi autem petierunt inducias ſeptem dierum ad quærendum aliquẽ, qui defenderet eos. Saul vero vadens contra Ammonitas abſtulit obſidionẽ vrbis, & egit ſtragem in illis præc. lib. c. 11. ad reddẽdum ergo vicem pro beneficio liberationis ieiunauerunt ſeptem diebus pro morte eius; ſicut petiuerant inducias ſeptẽ dierũ ad liberationẽ factã p Saulẽ: nec ſolũ hoc fecerunt pro Saule, ſed ẽt expoſuerunt ſe ad mortẽ, & introeuntes in terram

Viri Iabes quare ieiunauerũt. 7. diebus pro Saulis morte.

Philiſthi-

Philiſthinorum per noctem furati ſunt corpora Saulis, & filiorum ſuorũ, quę ſuſpenſa erant in muro vrbis Bethſan, & ducentes illa in Iabes ſepelierunt ibi. præced. lib. ca. vlt. & 1. Paralipom. 10. Dauid autem non habebat aliquid, pro quo deberet ſpecialem dolorẽ oſtẽdere pro Saule, ſicut viri Iabes, idẽ ſolũ ieiunauit vna die. *Dixitq. Dauid ad iuuenẽ qui nunciabat ei.* Audierat Dauid à iuuene, quòd ipſe occidiſſet Saulem, & pro hoc volebat occidere eum, adeo rediſt nunc ad quęrendũ de morte Saulis, vt condemnaret iuuenem. *Vnde es tu?* Iam nouerat Dauid originem iuuenis, quia ipſe ſupra dixerat, Amalecites ſum: quæſiuit tamen nunc tanquam perturbatus, quia iam non recordabatur eorum, quæ audierat præ amaritudine cordis. *Qui reſpondit, filius hominis aduenæ Amalecitæ ego ſum.* Aduenæ vocabantur inter Hebræos illi, qui conuertebantur ad Iudaiſmum de Gentilitate: & dicuntur aduenæ, quaſi ad aliud venientes, ſ. quia relicta gentilitate ad ritum Iudaicum veniebant: pater autem huius iuuenis origine Amalecita erat, ſed poſtea conuerſus eſt ad Iudaiſmum, & forte iſte iuuenis natus fuit patre exiſtente Iudæo: vnde iam melius vocabatur filius aduenæ Amalecitæ, quã Amalecita. Ra. Dauid Kimhi dicit, quod iſte iuuenis non vocauit ſe Amalecitam, ſed filium aduenæ Amalecitæ; quia Dauid egerat ſtragem magnam in Amalecitis, qui ſuccenderant Siceleg, præceden. lib. ca. 30. Ideo timeret iſte, quòd Dauid eum haberet exoſum, ſi diceret ſe Amalecitam, & iuberet illum occidi. Sed hoc non ſtat, quia iſte confeſſus eſt coram Dauid ſe eſſe Amalecitam, vt patet ſupra. ſ. Amalecites ſum. Item quia ſi hoc intendiſſet iuuenis, non vocaſſet ſe filium aduenæ Amalecitæ, ſed negaſſet originem ſuam dicens ſe filium alterius viri. Item quia ſi Dauid haberet exoſum iſtũ iuuenem, ſi diceret ſe Amalecitam, ita etiam haberet exoſum eum, ſi vocaret ſe filium Amalecitæ. Ideo dicendum quod iſte iuuenis non fecit differentiam, quòd vocaret ſe Amalecitam, vel filium aduenæ Amalecitæ, quia iſta duo idem ſunt. *Et ait ad eum Dauid:* Hic increpat eum, quia occidit Saulem. *Quare non timuiſti mittere manum tuam, vt occideres Chriſtum Domini?* Id eſt, debueras timere occidere eum, quia illicitum valde erat, quòd aliquis occideret eũ, præſertim cùm eſſet Rex. Vocatur autem Chriſtus Domini, id eſt, vnctus à Deo in Regem: ſic patet præced. lib. cap. 9. ſcilicet: hac ipſa hora, quæ nunc eſt, cras mittam ad te virum de terra Beniamin, id eſt Saulem, & vnges eum in ducem ſuper populum meum Iſrael. & eo. lib. cap. 10. dicitur. Ecce vnxit te Dominus ſuper hæreditatem ſuam in principem. Dauid aũt habebat in magnam reuerẽtiam, quòd aliquis vnctus eſſet in Regẽ à Deo, & ex hac cauſa putabat nimis illicitum eſſe, ſi quis mitteret manũ ſuam in eum, præced. lib. cap. 24. cũ viri Dauid orabant eum, vt occideret Saulẽ, & ipſe dixit: non extendam manum meam in Dominum meũ, quia Chriſtus Domini eſt, & eo. lib. c. 26. dicitur: Quis extendet manum ſuam in Chriſtum Domini, & innocens erit? q. d. nullus poteſt licite mittere manum in eum: & hoc ſolùm quia Chriſtus eſt: de quo latè declaratum eſt eo. li. cap. 24. *Vocanſque Dauid vnum de pueris ſuis.* ſ. ad hoc, quòd occideret illum iuuenem interfectorem Saulis. *Ait, accedens irrue in eum.* Id eſt, accede ad eum, & occide ipſum. *Qui percuſſit illum.* Scilicet durìſſimè ex mandato Dauid. *Et mortuus eſt.* Scilicet ex vulnere inflicto.

Aduenæ qui di cantur. *Impugnatio Ra. Dauid.*

An Dauid peccauerit occidendo iuuenem, qui dixit ſe occidiſſe Saulem. Quæſtio XI.

QVÆRET aliquis, an peccauerit Dauid iubẽdo occidi illum iuuenem. Aliquis reſpondebit, quòd peccauit, Primò quia egit contra naturam: eſt enim inhumanum, quòd benefactoribus noceamus. Dauid tamen nocuit benefactori, quia ille iuuenis deſiderauerat ſeruire ei, & ob hoc attulit ei Diadema Saulis, & Armillam, quę erant inſignia Regalia. Secundò peccauit, quia occidit eum, quem non poterat de iure. Aliquis dicet in contrarium, quod licuit Dauid occidere illum iuuenem, quia cuilibet de Regno Iſrael licitum erat pugnare pro Rege ſuo, & occidere quemcunque volentem ei nocere: ideo quanquam iſte iuuenis non occidiſſet Saulem, quia tamen ipſe confeſſus fuit hoc, Dauid ipſum iuſtè occidit. Sed hoc

Prima ratio. *Secũda ratio.*

A non ſtat, quia non poterat Dauid ad vindicandam mortẽ Saulis quemquam occidere, vel vulnerare: nam vindicta non eſt permiſſa de iure, ſed repulſio iniuriæ: & hoc quando repellitur incontinenti, quia poſtea intercedente mora, non vocatur repulſio iniuriæ, ſed vindicta: ideo ſi in homine pro ſeipſo illicita eſt vindicta, à fortiori erit illicita pro alterius iniuria. Reſpondendum eſt, quòd Dauid non peccauit occidẽdo illum iuuenem, quia de iure potuit: erat. n. Dauid habens iuriſdictionem, quia poſt mortẽ Saulis ſciebat regnum ad ſe pertinere ex diſpoſitione Dei: regnum autem continet iuriſdictionem, ideo poterat ex officio ſuo punire delinquentes: ſed iſte iuuenis grauiter ſe peccaſſe confeſſus fuerat, ideo poterat eum iuſtè occidere. Sed aliquis dicet, quod Dauid nõ egit iſtud, vt iudex, alioquin ſeruaſſet ordinem iuris, ſed nihil ſeruauit, ſolùm iubens occidi il-
B lum iuuenem, ideo non egit vt iudex, ſed magis vt perſona priuata in vindictam mortis Saulis. Reſpõdendum eſt, quod Dauid egit hoc vt iudex. Et cum dicitur, quòd nõ ſeruauit ordinem iuris. Dicendum quòd ſeruauit, quoniam iſtud delictum erat notorium per confeſſionem ſpontaneã partis: ideo nullo alio pręcedẽte poterat ſententiare. Et ſi obiiciatur, quod in notoriis requiritur citatio ad ſententiam. Reſpondendum, quòd in hoc non fuit neceſſaria, quia citatio in notoriis eſt ad hoc, quòd delinquens veniat ad audiendum ſententiam, ſed iſte iuuenis erat coram iudice, coram quo confeſſus eſt delictum, ideo non oportebat eum citari. Ad rationes in contrarium reſpondetur. Ad primam cũ dicitur, quòd Dauid egit contra naturam, quia nocuit benefacienti. Dicendum quòd nocere benefacienti peccatum eſt: ſi nulla cauſa ſubſit: ſi tamen aliquid ſubeſt, propter quod
C ei nocere debeamus, non ſolùm non eſt peccatum nocere ei, ſed etiam eſt virtutis actus: ſicut in iudice, cui quanquã aliqui benefecerint, & amici eius ſint, ſi tamẽ deliquerint, debet eos punire, alioquin peccat. Sic fuit in Dauid: nam ipſe ſuſcepit in gratiam inſignia regalia, quæ attulit ei ille iuuenis, & benefeciſſet ei, niſi cõfeſſus fuiſſet illud delictũ: audito tamen eo non poterat Dauid, niſi contra conſcientiam donare vitam ei: occidit ergo ipſum, quanquã de hoc doleret. Aliter poteſt dici, quòd Dauid non nocuit illi iuueni, quia nocere eſt alicui damnum, vel iniuriam inferre. Dauid autem non intulit damnum vel iniuriam illi, quia nemini agit iniuriam, qui vtitur iure ſuo: Dauid autem vtebatur iure ſuo condemnando delinquentem cum eſſet iudex, ideo non nocuit illi iuueni. Ad ſecundam rationem, cùm dicitur, quòd Dauid non poterat de iure occidere iſtũ.
D Dicendum quod eſt falſum, quia licèt non poſſet occidere illum proſequẽdo iniuriam Saulis, vt perſona priuata, poterat illum occidere vt iudex, & ſic egit. *Et ait ad eum Dauid* id eſt, ad iuuenem. Hoc intelligitur antequam occideretur: eſt tamẽ in litera recapitulatio verborum, ſicut ſæpe fit in ſcriptura. *Sanguis tuus ſuper caput tuum.* Id eſt, pœna pro effuſione ſanguinis tui ſolũ ſit ſuper te. Eſt ſẽſus, quòd quãdo aliquis iniuſtè occiditur, pro morte illius infligitur pœna alicui, ſiue iſtud fiat per Deum, ſiue per homines: cum verò iuſtè occiditur, in ipſo eſt pœna ſolùm, & nemo alius punitur, quòd aũt aliquis puniatur pro morte alterius, eſt quod veniat ſanguis illius ſuper eum: & iſto modo locutus eſt Chriſtus. Mat. 23. ſcilicet: Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terram, id eſt, vt veniat ſuper vos pœna pro omni ſanguine iuſto iniuſtè effu-
E ſo: ſic etiam Iudæi dixerunt Matth. 27. Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros, id eſt, ſi aliqua pœna debet venire pro effuſione ſanguinis huius, veniat ſuper nos, & ſuper filios noſtros. Cùm aũt pro morte alicuius nulli alteri pęna infligitur, ſanguis illius venit ſuper eum ſolum, ſiue ſuper caput ſuum, & quia Dauid iuſte occiderat illum iuuenem, dixit quòd ſãguis illius veniret ſuper caput eius. *Os enim tuum locutum eſt aduerſum te* .i. iuſtè te occido, quia tu cõfeſſus es contra te, ideo ſanguis tuus ſolũ veniet ſuper caput tuũ, & non ſuper nos. *Dicens, ergo interfeci Chriſtum Domini.* Id eſt interfeci Regẽ vnctũ a Deo, pro quo tibi mors iuſtè inflicta eſt. *Planxit autem.* Hic ponitur planctus in ſpeciali, ſ. verba, quæ Dauid expreſſit in carmine, & dicitur. *Planxit aũt Dauid planctum huiuſcemodi.* Id eſt, protulit iſta verba planctus, quæ ſequuntur. *Super Saul, & ſuper Ionathan filium eius.* Non ſolùm fuit planctus iſte pro Saule, &

Deciſio quæſti. *Citatio quãdo debetur in notoriis.* *Ad primam rationem.* *Ad ſecũdam.*

Ionatha, ſed etiam pro populo. Sic patet ſupra, ſcilicet, & planxerunt, & fleuerunt ſuper Saul,& Ionathan filium eius,& ſuper populum Domini,& domum Iſrael. Dicitur tamen ſpecialiter ſuper Saulem, & Ionathan propter duo. Primò quia iſti erant principales. Secundò quia quamuis planctus pro omnibus fiat, tamen verba planctus magis diriguntur ad Saulem,& Ionathan,quam ad populum: & magis ad Ionathan, quàm ad Saulem, quia Dauid magis diligebat Ionathan, quàm Saulem.

Quomodo Dauid fecerit iſtum planctum,an per artem oratoriam,vel ſpiritum Propheticum. *Quæſt. XII.*

QVÆRET aliquis, quomodo Dauid fecerit iſtum planctum. Reſpondendum eſt, ꝙ Dauid erat peritus in arte dicendi, quæ eſt oratoris, & ſciebat componere Pſalmos,& Hymnos. Habuerat namq; per Dei infuſionem ſpiritum propheticum in compoſitione Pſalmorum: vnde non ſolum quantum ad laudem Dei eloquenter dicere ſciebat, ſed etiam quantum ad ſecularia, habens in omnibus copiam, & ornatum dicendi cum pondere ſententiarum:& ita fecit iſtum planctum pulchrum, qui lege metrica factus creditur: quanquam in ſermone Latino non potuit plenas menſuras ſeruare metrorum: ſicut fit in lamentationibus Ieremiæ, quæ vario metrorum pede procedunt, vt ait Hieronym. in prologo Galeato: apud nos tamen nulla lex metrorum in eis eſt. Fecit quoque Dauid alium planctũ quanquam minorem ſuper Abner, de quo infra tertio. *Et præcepit, vt docerent filios Iuda arcum.* Id eſt, præcepit, vt erudirent filios Iuda in arte ſagittaria. Dicit Rabanus, ꝙ quia Philiſthijm ſagittarij erãt,& hac arte Saulem interfecerant: eandem artem volebat Iſraelitas diſcere. Vel præcepit,vt Reges Iuda docerent fortitudinẽ,ſ. vt fortes,& intenti eſſent in timore Domini,ne perirẽt ſicut Saul. Senſus autem eſt, ꝙ cũ Dauid ſciuit Saulem mortuum, vidit,quòd tota ſpes Iſraelitarum defendendi eos à Philiſthinis pendebat in filiis Iuda, quia iam non manebat aliquis de ſtirpe Regia in tribu Beniamin,qui poſſet liberare Iſraelitas de manu Philiſthinorum: Ideo filij Iuda debebãt erudiri in arte ſagittaria,& omni exercitatione armorũ,vt poſſent reſiſtere Philiſthinis. In quibuſdam libris noſtris habetur. *Præcepit,vt erudirent filios Iuda planctum.* Sed corrupta litera eſt, quia in Hebræo habetur arcus: ratio aũt mutationis fuit,quia hic agebatur de planctu. *Sicut ſcriptum eſt in libro iuſtorum.* Id eſt,in libro illo,qui ſic vocatur,ſcriptum eſt,quod filij Iuda deberent erudiri in arcu.

Liber iuſtorum quis dicatur. *Quæſt. XIII.*

QVÆRET aliquis,quis ſit liber iuſtorum. Quidam dicũt,quòd eſt liber Regum: & vocatur liber iuſtorum,quia in eo ſcribuntur Prophetæ iuſti,ſcilicet, Nathan, Samuel,& Gad. Sed hoc non ſtat, quia tunc idem liber allegaret ſeipſum, quod eſt abſurdum. Alij dicunt, quòd liber iuſtorum eſt liber Geneſ. eo quòd ibi agitur de viris iuſtis, ſcilicet, de Abraham, Iſaac, & Iacob, & in eo ponitur de arte ſagittaria,ꝙ vtilis ſit: quia dicitur Gen.48. quòd Iacob abſtulit agrũ de manu Amorrhæi in gladio, & arcu ſuo. Sed etiam hoc non ſtat, quamuis illud teneat Rab. Sal. quia hic dicitur,quòd in libro iuſtorum ſcriptum eſt,ꝙ præcepit Dauid,quòd docerent filios Iuda arcum:& tamen non habetur hoc in Gen. Dicendum igitur, quòd iſte liber iuſtorum fuit quidam liber continens bella Iſraelitarum, & multa de his, quæ habentur in ſacra Scriptura: & iſte liber fuit propheticè ſcriptus,& nimiæ auctoritatis: quod patet,quia aliàs ſacra Scriptura non allegaret eum, cùm contineat irrefragabilem auctoritatem: allegatur tamen hic,& Ioſue 10. vnde creditur liber iſte ſcriptus à Moyſe,& quod propheticè prænũciauerit in illo multos de principalib. euẽtibus futuris tempore Iudæorum, vnde ibi ſcriptum erat de ſtatione ſolis tempore Ioſue, quãquam nondum accidiſſet de quo Ioſue 10. Erat quoque ſcriptũ iſtud,quod iuſſit Dauid,ſcilicet,quòd filij Iuda erudirentur in arcum, & multa alia,quæ non allegarentur in Scriptura,niſi fuiſſent ſcripta ab aliquo Propheta viro magnæ auctoritatis. Erant autem in iſto lib. deſcripti euentus temporum obſcurè, ita vt non
F intelligerentur vt in plurimum quouſque acciderent, & tunc cognoſcebatur,quod illud ſignificaret Scriptura. Sic enim eſt liber Apocalypſis apud nos,quæ principaliſſimas mutationes futuras in Eccleſia vſque ad finem ſeculi prænunciauit,ſed ita obſcurus eſt, vt multa non intelligantur, niſi poſtquã acciderint, nos voluerimus applicare Scripturam ad illa facta. Iſte autem liber iuſtorum non habetur nunc apud Iudæos,nec vnquã fuit poſt Chriſti paſſionẽ: ꝙ accidit, quia fortè combuſtus eſt cũ alijs libris, quos combuſſerunt Chaldæi,quãdo vaſtauerũt Ieroſolymam: ſic.n. dicit Rabanus. & Glo.Ordinaria,ſ.librum iuſtorum nunquam reperiri aſſeuerant, ſicut librum bellorum Domini, cuius in libro Numerorum mentio fit,& carmina Salomonis, & diſputatio eius de natura lignorum, herbarũ, & iumentorum, volucrum, reptiliũ, piſcium. Et ꝙ in libro ver-

Quid de libro iuſtorũ factũ ſit.

G borum dierum dicitur: reliqua verò operũ Salomonis primorum,& nouiſſimorum ſcripta ſũt in libris Nathan Prophetæ,& Ahiæ Silonitis. In viſione quoque Abdo videntis contra Ieroboam filium Nabat: & multa volumina huiuſmodi,quę Scriptura fuiſſe probat, ſed nõ eſſe hodie conſtat. Alio modo dici poteſt,quòd iſte liber, quanquã fuerit magnę auctoritatis, tamen Iudæi eum de ſuo Canone amputauerunt; eo quòd fortè hæreticorũ prauitate corruptus erat: ſic.n.patet de libro iuſti Henoch,qui fuit valde magnę auctoritatis: vnde allegatur in Epiſtola Iudæ: dicit tamen Aug.14. de Ciuit.Dei, quòd iſte liber erat prius in Canone Iudæorum, ſed quia hæretici eum deprauauerant, Iudæi eum de libris authenticis expulerunt. Alij autem volunt, quòd liber iuſtorum non ſit aliquis liber, ſed dicunt quòd accipitur iuſtorum neutraliter, id eſt, liber iuriũ: & eſt ſenſus
H quod Dauid præcepit,quòd docerent filios Iuda arcum,ſicut ſcriptum eſt in libro iuſtorum,id eſt,ita præcepit obſeruari quod erudirentur filij Iuda in arcu,ſicut obſeruari debent ea,quæ ſcripta ſunt in libro iuſtorũ, i. in libro iuris: ſed iſte ſenſus eſt nimis alienus, ideo tenendũ eſt id,quod ſupra diximus. *Et ait, conſidera Iſrael.* Iſtud eſt principium planctus Dauid,in quo primo inducit populũ Iſrael ad dolendum pro occiſis in bello,& eſt ſenſus. *Conſidera Iſrael pro iis,qui mortui ſunt.* Id eſt conſidera, & dole pro iis, qui mortui ſunt pro te. Rabanus,& Glo. Ordinar. dicunt: conſidera Iſrael,qui remãſiſti, pro qua culpa interfecti ſunt, & præcaue,ne & tu in eorũ ſcelere pereas. Vel cõſidera quam glorioſi fuerunt,qui pro tua libertate interfecti ſunt. *Vulnerati ſuper excelſa tua.* i. vulnerati ſũt filij tui ſuper excelſa. i. ſuper montes: nam in monte Gelboe fuit iſta pugna. præ-

Plãctus Dauid.

I ced. lib. c. vlt. In Hebræo eſt iſta litera decurtata, & dicitur. *O pulchritudo Iſrael ſuper excelſa tua occiſus.* Et iſtud eſt totum,quod cõtinet litera noſtra ab illo loco: cõſidera Iſrael, vſque ad illum locum: quo ceciderunt. Litera in Hebraica eſt decurtata, & barbara, ideo litera noſtra magis eam hic expoſuit, quam tranſtulit: nam quia dr̃ in Hebræo, O, quod eſt aduerbium vocatiuum & incitatiuũ: dixit litera noſtra, conſidera Iſrael, quia iſtud inducit attentionem, & excitationem: & quia iſta excitatio erat ad aliquid, de quo agitur in propoſito, ſ. de mortuis in bello, dixit litera noſtra, conſidera Iſrael pro iis,qui mortui ſunt, & quia dr̃ in Hebræo: Pulchritudo Iſrael ſuper excelſa tua occiſus. dixit litera noſtra: Inclyti Iſrael ſuper mõtes tuos interfecti ſũt, quia inclyti ſunt glorioſi,& iſti vocantur pulchritudo. Vnde ſi litera Hebraica nõ eſſet barbara, quãquã eſſet detrun-
K cata, deberet dici. O pulchritudo Iſrael ſuper excelſa tua occiſa eſt, i. O Iſrael attẽde, quia pulchritudo tua, i. viri excellentes occiſi ſunt ſuper montes tuos. *Inclyti Iſrael ſuper montes tuos interfecti ſunt.* i. Saul & Ionathas, qui erant inclyti, occiſi ſunt ſuper montes Gelboe: cum eis quoque alij viri inclyti de Iſrael. Nam illi, qui fortiores animo erãt, manentes occiſi ſunt à Philiſthinis: qui vero timidi: in primo belli ſtrepitu fugerunt,& ſaluati ſunt. *Quomodo ceciderunt fortes.* Poteſt legi admiratiuè, ſ. quomodo illi, qui erãt fortes potuerunt cadere in bello. Dicit hoc pro Saule, & Ionatha principaliter, qui erant fortiſſimi: nam dicitur infra, ꝙ erant Aquilis velociores,& Leonibus fortiores. Vel põt legi per modum planctus, & doloris, ſcilicet, ò quomodo ceciderunt fortes, id eſt, quãta calamitas fuit in morte fortium,& quantum nobis pro illis dolendum eſt. *Nolite annunciare in Geth.* id eſt, nõ annuncietis calamitatem iſtam,

quæ

A quæ nobis euenit, in ciuitate Geth; quia ex hoc gaudebunt hoſtes noſtri, & erit nobis fortior tribulatio. *Nec annuncietis in compitis Aſcalonis.* Id eſt, etiam non annunciens aduerſitatem noſtrã in callibus vrbis Aſcalonis, quia eodem modo gaudebunt hoſtes noſtri. Sciendum autem ꝙ hic tãgit Dauid duas Ciuitates Metropolitanas terræ Philiſthinorum: ſunt enim in terra illa multæ vrbes, ſed ſolæ quinque ſunt præcipuę, quæ vocantur vrbes prouinciales, i. capita prouinciarum, ſcilicet, Accaron, Gaza, Azotus, Geth, Aſchalon: vt patet præced. lib. cap. 6. Iſtæ quinq; habebant quinq; reges, per quos diuiditur tota terra Philiſthinorũ, vt patet Ioſue 13. & iſti vocantur aliquando Satrapæ Philiſthinorum: præced. lib. c. 5. Iſtæ quinque ciuitates obtulerunt quinque aureos anos, & mures, quãdo reduxerunt arcam Domini in terram Iſrael. præceden. lib. c. 6. Oẽs habitatores harum quinq; ciuitatum erant hoſtes Iſraelitarũ, B ideo nolebat Dauid aduerſitatem ſuam annunciari in aliqua harũ vrbium: dixit tñ ſolum de vrbe Geth, & de Aſcalone, ꝑ quas intelligit reliquas. Eſt. n. Geth Ciuitas, in qua dominabatur Achis Rex, qui ſuſceperat Dauid fugitiuum de terra Iſrael ad ſe venientem, & dederat ei Siceleg ad habitandum, præceden. lib. c. 27. Aſchalon eſt alia de his quinque Ciuitatibus. Et dicitur in compitis Aſcalonis, i. in concurſu callium. Solent enim homines magis conuenire in concurſu callium, quàm in aliis locis, & ibi referunt temporum accidentia. In his compitis nolebat Dauid enarrari aduerſitatem Iſrael, quia ſic nimis publicaretur. *Ne fortè lætentur filiæ Philiſthiym.* Ideſt non annuncientur iſta in vrbibus Philiſthinorum, ne lætentur de aduerſitate noſtra filiæ eorum. Non ſolum autem filiæ Philiſthinorum læC tarentur audiendo iſta, ſed etiam Philiſthini. Dixit tamen ſpecialiter de filiabus propter duo. Primò quia mulieres maiora gaudia exterius oſtendere ſolent pro his rebus, quàm viri, & facere choreas, & cantilenas de his. Sic enim fuit quando præualentibus Iſraelitis contra Philiſthinos occubuit Goliath; nam cum ferretur caput eius in Ieruſalem, feminæ egreſſæ obuiam Sauli ducebant choros, & canebant, dicentes: percuſſit Saul mille, & Dauid decem millia. præceden. lib. c. 18. Secundò dicitur de gaudio mulierum, quia ex annunciatione iſta facta in terra Philiſthinorum, gaudium videbatur pertinere ad ſolas feminas, eo quòd nouiter perueniebat ad earum notitiam: viri autem iuerant ad bellum, & ibi iſta videntes lætati fuerant, ita vt iam ex annunciationibus non videretur eis nouum euenire gaudium. *Ne exultent filiæ incircunciſorum.* Iſta eſt repetitio ſententiæ ſuperioris ad modum carminum, & operum Rhetoricorum, in quibus eadem ſententia ſæpe per D diuerſa verba iteratur, & maximè conuenit hoc in operibus paſſionalibus, quia iſta exaggeratio ſententiarum nimis potenter mouet animos. Vocantur autem filiæ incircunciſorum filiæ Philiſthinorum, quia Philiſthini incircunciſi ſunt.

Dauid dixit, ne filiæ Philiſthinorum lætentur, & non nominauit filios ſ. duo.

Quare Dauid dixerit, quòd mors Saulis non reuelaretur in Geth: hoc enim notum erat omnibus Philiſthinis. Quæſt. XIIII.

QVÆRET aliquis, quomodo Dauid dixerit: nolite annunciare in Geth: quoniam iam iſta annunciata erãt in tota terra Philiſthinorum, nec poterat iſtud celari Philiſthinis, quia ipſimet fecerant iſtam ſtragem in Iſraelitas: E potiſſimũ quia ad magnificandum victoriam ſuam, fecerunt duci caput Saulis per totam terram Philiſthinorum, poſueruntque arma eius in templo Aſtaroth, corpus autem eius, & filiorum ſuorum ſuſpenderunt de muro Bethſan, præceden. lib. cap. vltim. & 1. Paralipom. 10. Reſpondendum eſt, quòd Dauid ſatis ſciebat impoſſibile eſſe celari Philiſthinis, nec dicebat iſtud, vt iubens, vel conſulens, ſed ſolum loquebatur ex affectione, ſcilicet, nolite annunciare in Geth, id eſt. O vtinam nunquam annunciaretur calamitas noſtra in Geth, nec in aliis Philiſthinorum vrbibus, ne gauderent ſuper malo Iudæorum. Vel dicta fuerunt iſta verba per modum hominis dolentis, & plangentis: nam huiuſmodi ſolent petere ea, quæ ſunt irrationabilia, & impoſſibilia.

A *Quomodo Dauid auſus ſit facere planctum pro Saule in terra Philiſthinorum. Quæſt. XV.*

QVÆRET aliquis, quomodo Dauid auſus ſit facere planctum iſtum in terra Philiſtinorum: nam ipſe erat tunc in Siceleg, quando planxit, in quo videbatur præiudicare Philiſthinis dupliciter. Primò quia ipſe faciebat publicum planctum de eo, de quo tota terra Philiſthinorum lætabatur: qui autem ſic agit, videtur hoſtis publicus. Secundò Dauid oſtendebat fictionem ſuam: nam ipſe iuerat in bellũ cum Philiſthinis contra Iſrael, innuens, quòd multa facturus eſſet contra Iſraelitas. præceden. lib. c. 28. cùm autem nunc plangeret caſum Iſraelitarum, videtur, quod magis gauiſus fuiſſet, ſi, vincentibus Iſraelitis, corruiſſent Philiſthini. Item oſtendebat ſe falſa dixiſſe ReB gi Achis: nam toto tempore, quo fuit cum eo, dicebat, quod agebat prædas, & cædes in Iſraelitas, præceden. lib. c. 27. Non ſtabat autem veriſimile, quòd quis in illos gaudenter prædas, & ſtrages exerceat, quos proſtratos ab hoſtibus amariſſimo luctu defleet. Apparebat igitur in hoc fictio Dauid, quam hactenus tenuerat: ex quo ſuſpectus eſſet Philiſthinis, & nimis timere deberet, quod aliquid malum pateretur ab eis. Reſpondendum eſt, quòd Dauid non auſus fuiſſet facere iſtum planctum præſentibus regibus Philiſthinorum: nunc tamen egit propter duo. Primò quia nullus Philiſthinus hoc videbat, cùm ipſe & viri ſui ſoli manerent in vrbe Siceleg, quam Dauid ſibi elegerat, vt poſſet facere quicquid vellet, ignorantibus Philiſthinis. Secundò auſus eſt, quia quando Dauid fecit iſtum planctum, nondum redierant Philiſthini de bello: vnde nõ poC terant occidere eum, quanquàm iſtud noſſent, cùm ipſe receſſurus eſſet immediatè in terram Iſrael, ſicut fecit ſeq. cap. Ideo iam nec timuit, nec erubuit apparere contrarius Philiſthinis, quia non erat manſurus amplius in terra eorum. *Montes Gelboe.* Hic conuertitur Dauid ad plangendum ſuper montes Gelboe, quia in ipſis fuit bellum, in quo perierunt Iſraelitæ: & vocantur aliquando montes pluraliter, & aliquando vocatur mons Gelboe, vt patet ſupra in litera. ſ. Caſu veni in montem Gelboe: & fortè vocantur montes propter multas partes, & colles illius montis. Eſt autem mons Gelboe in ſorte Iudæ apud vrbem Iezrahel diſtãs vno milliario, & duobus milliariis ab hoc mõte diſtat ciuitas Bethſan, quæ poſtea Nicopolis appellata eſt, in qua ſuſpenderunt Philiſthini corpora Saulis, & filiorum eius, vt patet in libro de Situ terræ ſanctæ. *Neque* D *ros, neque pluuia veniant ſuper vos.* Videtur imprecari Dauid mala iſtis montibus, quia ibi corruerunt Iſraelitæ: maximum autem malum, quòd poteſt alicui terræ euenire, eſt ſterilitas, & iſta erit, ſi nũquam in terra pluat, ideo petiuſt Dauid, quòd ros, & pluuia non venirent ſuper montẽ Gelboe. *Nec ſint agri primitiarum.* Id eſt, nunquam ibi poſſint eſſe agri, de quibus colligantur primitiæ fructuum: vocantur autem primitiæ primi fructus, & iſti offerebantur Domino in terra Iſrael: orat autem Dauid, quod nunquam amplius ſint ibi fructus, de quibus Deo proueniant primitiæ: vel vocantur primitiæ fructuum, id eſt, fructus electi, & optimi: nam ſecundùm modum loquendi Hebraicum, omnia illa, quæ meliora, & electa ſunt, primitiæ appellantur, & ſic vocantur primitiæ de auro, & argento, purpura, & biſſo, & pilis caprarum. Exo. 25. & 35. Et eſt E ſenſus, non ſint ibi agri primitiarum, id eſt, non naſcantur ibi fructus pulchri, qui vocantur primitiæ. *Quia ibi abiectus eſt clypeus fortium.* Id eſt, in monte iſto ſuccubuerunt illi, qui fortes erãt, non potentes ſe defendere. Et dicitur clypeus, & non enſis, vel lancea, quia clypeus pertinet ad arma defenſiua: & fortes Iſrael ibi non ſolùm non potuerunt præualere contra Philiſthinos, ſed etiam nequiuerunt ſe ab eis defendere: nominatur autem clypeus propter Saulem, quia ipſe excellens erant in pugna, quæ fit in clypeo, & haſta.

An peccauerit Dauid maledicendo montibus Gelboe. Quæſtio. XVI.

QVÆRET aliquis, an peccauerit Dauid maledicendo montibus Gelboe. Aliquis reſpondebit, ꝙ non: quia

quia ſimiliter fecit Chriſtus de quadam Ficulnea, ad quam ipſe iuit, vt colligeret inde ficus, in qua nihil reperit, niſi folia & maledixit ei dicens: nunquam naſcantur fructus ex te in æternum: & continuo arefacta eſt Ficulnea. Matth. 21. In contrarium videtur ꝙ peccauerit, quia omnis creatura Dei bona eſt. Gen. 1. qui tamen maledicit bono, dicit bonum eſſe malum, vel vult bonum eſſe malũ, & hoc peccatum eſt, & magna pœna pro hoc infligitur: vt patet Iſa. 5. Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonũ; ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem: ergo Dauid peccauit maledicendo montibus. Reſpondendum eſt, ꝙ maledicere eſt mala imprecari, ſiue per imprecationem illam efficaciter malum infligatur, ſiue ſolum per modum orationis, ſiue nullo modo. Primum eſt in maledictione Dei, quia cum Deus alicui maledicit: non ſolum malum dicit, ſed etiam malum infligit, ſicut fuit in Chriſto maledicente **G** Ficulneam, quæ mox arefacta eſt. Secũdus & tertius modus ad homines pertinent, quos maledicentes Deus interdum exaudit, infligendo, quod imprecantur, & interdum exaudire non vult. Circa hoc eſt vna concluſio, ꝙ non licet alicui homini maledicere vlli rei animatæ, vel inanimatæ, ſi nulla cauſa ſubſit, quoniam maledicere de ſe actus malus eſt, & pœnam inducens, ideo nulli licet ſine cauſa, ſed peccabit mortaliter quicunque maledixerit alicui rei nõ ſubſiſtente cauſa; niſi hoc iocoſe dicat, vel ex leuitate quadam & aſſuetudine non habens animum maledicendi; & eſt iſtud malum in duobus: primo, quia maledicendo actum malum exercemus; ſecundò, quia ſine cauſa alicui rei nocere deſideramus. Secunda concluſio ſit, ꝙ quando cauſa ſubeſt ad maledicendum, non licet maledicere, niſi fortè hoc in iure cautum ſit, vel Deus aliquem ad hoc moueat. **H** De primo patet in excõicationibus, quoniam Eccleſia imprecatur maledictionem ſuper eos, qui perſiſtunt in contumacia nolentes obedire Eccleſiaſticis præceptis: vnde Prælati imprecantur ſuper eos nomine totius Eccleſiæ maledictionem, ſicut ſuper ciuitates Sodomorũ, & multa alia genera malorum. De ſecundo patet exemplum: vt ſi in aliqua terra prænuncietur alicui viro ſancto, & Deus incitet illum ad maledicendum illi genti, vt aliquid in pœnam eis eueniat, licet illi maledicere, & Deus illum exaudiet. Sic. n. legitur de aliquibus gentibus, qui vſque hodie patiuntur aliquam ignominiam, & damna propter maledictiones ſanctorum virorum ſuper eos. Si tñ aliquis ſuſcipiat iniuriam ob aliquo viro, vel populo, non licet ei maledicere illi, niſi Deus eũ ad hoc mouerit, alioquin mortaliter peccat vindictam quærens contra Apoſtolum ad Ro. 12. Benedicite p**I**ſequentibus vos, benedicite, & nolite maledicere. Et iterũ ibidem: Non voſmetipſos defendentes, ſed dantes locum iræ. Quod aũt maledicere ſit illicitum, etiam cauſa ſubeunte patet in Epiſtola Iudæ, qui nimis increpat maledicos, & ſubdit ibi, ꝙ cum Michael Archangelus cum Diabolo diſputans altercaretur de Moyſi corpore, non eſt auſus iudicium inferre blaſphemiæ, ſed dixit. Imperet tibi Dñs Satã: & tamen Michael habebat cauſam maledicendi Satan, cũ repugnaret ei contra voluntatem Dei. Nunc aũt de Dauid dicendum eſt, ꝙ non licebat ei maledicere montibus Gelboe. Primo, quia non habebat aliquam cauſam, nam montes nihil peccauerant, vt maledicerentur: ipſi. n. non fuerũt cauſa mortis Iſraelitarum, ſed ipſorũ ſcelera, & quia Deus voluit tradere eos in manus Philiſthinorum. Secundo non licebat maledicere montibus, quia in hoc præiudicabat ha **K** bitatoribus terræ illius, qui habebant agros in monte Gelboe, & ſine culpa ſua non erant puniendi: Dauid tamen non peccauit, quia non maledixit montibus; non enim habuit intentionem, quod ſic eueniret montibus, vt ipſe loquebatur, ſed ex amaritudine cordis, & ad exprimendum dolorem iſta dicebat: huiuſmodi autem dolentes multa dicunt, quæ nollent euenire, ſed dolor impellit ad loquendũ. Cum autem arguitur de Chriſto, ꝙ maledixerit Ficulneæ, & areſacta ſit; Dicendum, quòd non eſt ſimile, quia Chriſtus Deus erat, & licebat ei quidquid vellet in creaturis ſuis. Aliter dici poteſt, quòd non eſt ſimile, quia Chriſtus maledixit Ficulneæ habens cauſam: Dauid autem non habebat aliquam cauſam maledicendi montibus. Cauſa autem ad maledicendum Ficulneæ duplex fuit. Prima ad ſignandum infructuoſitatem Phariſæorum; nam Chriſtus

Maledicere 3d.

Non licet homini maledicere alicui rei nulla exiſtente cauſa.

Quando liceat maledicere alicui rei.

Reſponſio ad quæſtionem.

Duplex ca[u]ſa quare Chriſtus maledixit Ficulneæ.

F vtebatur parabolis in eis, quæ loquebatur, & ſimilitudinibus quibuſdam in eis, quæ faciebat, ſicut faciebant Prophetæ: nam Iſaias ambulauit nudus, & diſcalciatus tribus diebus per Ieruſalem, ad ſignificandum captiuitatẽ trium annorum. Iſa. 20. Ieremias quoque Prophetans captiuitatem Iudæorum, & aliarum gentium poſuit catenas ligneas in collo ſuo portãs per vrbem Ieruſalem, Iere. 27. Ita Chriſtus volens ſignificare infructuoſitatem Phariſæorum iuit ad Ficulneam, quæ ſola folia hẽbat, & maledixit ei, ſignans quomodo maledicendi eſſent Iudæi pro incredulitate. Cauſa ſecunda maledictionis Ficulneæ fuit ad erudiẽdum diſcipulos in fide: volebat enim Chriſtus eos firmare in fide, & ſpe, vt confidenter peterent, quidquid peterent, vt patet Matth. 21. cũ ſubditur, quòd diſcipuli admirati ſunt, dicentes; quomodo continuo aruit? Quibus Chriſtus ait: **G** Amen dico vobis, ſi habueritis fidem, & non hæſitaueritis, non ſolùm de Ficulnea facietis, ſed & ſi dixeritis huic mõti, tolle, & iacta te in mare, fiet: Chriſtus igitur iuſtè maledixit, ſed non Dauid. Sciendũ autem, quod quanquam Dauid non habuit intentionem maledicendi montibus Gelboe, tamen quidam aſſerunt maledictionem fuiſſe cõpletam. Vnde Rabanus, & Gloſſa ordinaria dicunt: montes Gelboe vberrimi ante maledictionem fuerunt: quos hactenus maledictioni ſubiectos ferunt, nec vnquam pluere ibi teſtantur. Hiſtoria quoque ſcholaſtica, & Andreas dicunt quoſdam dicere Prophetiam iſtam fuiſſe impletam tempore Eliæ. Alij dicunt in cacumine montis Gelboe, nec ante, nec poſt pluiſſe: Dauid tamen hoc per maledictionem confirmauit. Sed non eſt verum, quia ſcimus homines eſſe, ſuper quos in eodem monte pluit. *Clypeus Saul* **H** *quaſi non eſſet vnctus oleo.* Iſta litera poteſt dupliciter legi. Vno modo continuando cum ſeq. ſcil. ſanguine interfectorum: & eſt ſenſus; clypeus Saul abiectus fuit in mõte Gelboe, tamen ille erat famoſus, quia Saul habens illum occiderat multos viros fortes, de quorum ſanguine, & adipibus erat ita impinguatus, quaſi non eſſet vnctus oleo, id eſt, non apparebat, quod vnctus fuiſſet oleo propter pinguedinem adipum, & ſanguinem ſuperfuſum in aliis bellis, in quibus vicerat Saul: & iſte ſenſus eſt ſecundum literam noſtram, in qua incipit verſus ibi: Sagitta Ionathæ. Aliter poteſt exponi non continuando illud literæ ſequenti, ſcilicet. Clypeus Saul, tanquam non eſſet vnctus oleo, id eſt, ita turpiter abiectus fuit in bello cum clypeis aliorum ſeruorum ſuorum, quaſi non eſſet vnctus oleo, id eſt, quaſi non haberet aliquam excellentiam inter ceteros propter vn**I**ctionem olei: & iſte ſenſus eſt ſecundùm literam Hebraicam, in qua incipit verſus ibi: A ſanguine interfectorum; & iſte ſenſus eſt melior, quia litera noſtra non eſt hic bene punctuata, quod fortè accidit imperitia librariorum.

Clypeus Saulis quomodo dicatur vnctus oleo. Quæſt. XVII.

QVÆRET aliquis, quomodo Clypeus Saulis dicatur vnctus oleo. Reſpondet Rab. Salom. quòd conſueuerant Iudæi vngere Clypeos oleo ad bellum, vt ſic facilius eliderent ictus hoſtiles: nam oleum, & quæcunque pinguedo elabi res facit. Sed iſtud non conuenit, quia tũc non magis diceretur de Clypeo Saulis, quòd eſſet vnctus oleo, quam de Clypeis aliorum Iſraelitarum: ſpecialiter tamen dicitur de Clypeo Saulis, tanquam nullus alius eſ**K**ſet vnctus oleo. Item accipiendo ſic vnctionem non conuenit literæ, quia intendit iſta litera dicere, quod quamuis clypeus Saulis oleo vnctus eſſet, viliter abiectus eſt, tanquã nihil profuerit ei vnctio, ſi tamen vngi conſueuiſſent Clypei ad bellum, multi alij vncti eſſent, & non haberet in hoc aliquam excellentiam Clypeus Saulis. Dicendum igitur, quòd iſta vnctio clypei eſſet aliquid ſpeciale, & nullus clypeus in toto Iſrael eſſet vnctus oleo, niſi clypeus Saulis, & iſtud erat ad ſignificandum regiam excellentiam. Nam ſicut ipſe Saul factus eſt Rex per effuſionem olei ſuper caput, præced. lib. cap. 10. & nullus de populo ſic vngebatur, ita clypeus ſuus vnctus eſt oleo iſto, & nullus alius de toto populo, in quo notabatur magna excellentia: & quia ille ita turpiter abiectus eſt in bello, ac ſi nullam haberet excellentiam, plangit Dauid, quòd abiectus eſſet, quaſi non eſſet vnctus oleo, id eſt, quaſi non haberet aliquam dignitatem.

Rab. Salo. impugnatur.

tem. *A ſanguine fortium*. Secundùm literam noſtram debet intelligi in præcedenti, ſcilicet, quòd clypeus Saul erat ita minctus ſanguine interfectorum, quòd non videretur vnctus oleo: ſed tunc non conſonat, quod ſequitur, ſcilicet, ab adipe fortium, id eſt, quòd erat impinguatus adipe virorũ fortium interfectorum, quòd non ſtat: quia quamuis contingat, clypeos bellatorum aduerſariorum ſanguine pollui, nunquam tamen contingit ipſorum adipibus impinguari. ideo non debet ſic exponi, ſed ſecundùm punctuationem Hebraicam, quòd incipiat hic verſus: & continuabitur litera ſic. *A ſanguine interfectorum, & adipe fortium ſagitta Ionatha nunquam abijt retrorſum*. Et continetur hic laus Ionathæ, ſ. Ionathas vigebat in arte ſagittaria: vnde quandocunq. in bello ſagittas iaciebat, nunquã erant inanes, ſed infigebantur in adipibus fortiũ, & nunquam redibant retrorſum, ſ. arma non reſiſtebant, ſed tranſibãt vſque ad ſanguinem, & adipes. Ionathas aũt erat excellens in arte iſta, quia ſemper ea vtebatur, & diligebat nimis arcum; vt declaratum eſt præced. lib. c. 18. *Et gladius Saul nõ eſt reuerſus inanis*. Id eſt, quãdocunq; Saul vtebatur gladio contra aliquem in bello, nunquã inaniter agebat; ſed ſemper vulnerabat: Saul.n. vigebat in arte gladiatoria, ſicut Ionathas in arte ſagittaria: & præcipuè florebat Saul in arte pugnandi cum lancea, & clypeo: vnde diligebat nimis lanceam, habebatq; eam ſemper apud ſe, vel tenebat in manu, ſiue quieſceret, ſiue comederet, ſiue dormiret: vt patet præced. lib. c. 18. & 20. & 26. *Saul & Ionathas amabiles, & decori*. Id eſt, iſti duo erant amabiles à toto populo, quia benefaciebant ei: Saul namq. liberabat Iſraelem de manu Philiſthinorum: Ionathas etiam liberauit Iſraelitas in quodam bello duriſſimo; de quo præced. lib. 14. c. In ceteris aũt ſtrenuè ſe habebat. Vocantur aũt decori, quia ambo erant pulchri aſpectu, & corpore excellentes. De Saule maximè patet præced. lib. c. 9. ſ. quòd non erat in toto Iſrael vir melior illo, ſed ipſe erat electus, & bonus, & ab humero, & ſurſum eminebat ſuper omnem populum. De Ionatha aũt ſimile credendum eſt, cùm ipſe eſſet primogenitus Saulis, & primogenitus ſit robur patris, vt patet Gen. 49. ſ. Rubem primogenitus meus; tu fortitudo mea, & principium doloris mei. *In vita ſua*. Id eſt, fuerunt amabiles, & decori in vita ſua. *In morte quoque non ſunt diuiſi*. Id eſt, ſicut in vita nunquã diuiſi fuerunt, ſed nimis ſe amabant: ita in morte non ſunt diuiſi, ſed eadẽ die mortui ſunt, nã Ionathas, & duo fratres eius prius mortui ſunt: deinde Saul hoc videns occidit ſe, præced. lib. c. vlt. *Aquilis velociores*. Id eſt, Saul & Ionathas erant velociores Aquilis ad perſequendum hoſtes, & capiendum ſpolia. *Leonibus fortiores*. Scilicet, ad inuadendum, & deſtruendum hoſtes. Hic eſt Hyperbole; ſecundùm quàm ex modo loquendi aliquando tranſcendimus veritatem; & tamen verba accipiuntur in bono ſenſu ex communi intelligentia: nam manifeſtum eſt, quòd Saul, & Ionathas, nec erant Aquilis velociores, nec Leonibus fortiores, ſed ad ſignificãdum magnam eorum promptitudinem ad bellum, dicuntur iſta. Sic etiam ſeq. cap. dicitur, quod Aſſael fuit curſor velociſſimus quaſi vnus ex capreis, quæ morantur in montibus: & tamen non fuit ita velox, ſicut caprea; Iſta etiam figura eſt vſitata apud Hiſtoriographos, & Poetas: nam dicitur in Alexandreide.

Aurea femineus pertingit ſydera clamor.

Id eſt, quòd clamor feminarum pertingebat vſque ad ſydera: ſed falſum eſt. *Filiæ Iſrael ſuper Saul flete*. Hic inducit mulieres Iſrael ad plangendum pro Saule, & Ionatha, quia per mortem eorum multis bonis caruerunt, quæ prius habebant, vt ſubditur immediatè. *Qui veſtiebat vos coccino*. Id eſt, panno rubeo pretioſo: coccus enim ſignificat vermen, de cuius ſanguine purpura tingitur, & inde vocantur panni coccinei omnes habentes colorem illũ rubeum pretioſum: de hoc autem induebat Saul filias Iſrael, quia pugnando contra Philiſthinos, & alias gentes obtinebat pannos pulchros, & alia iocalia, quibus veſtiebantur filiæ Iſrael. De hoc coccino patet Iſa. 1. ſcilicet. Si fuerint peccata veſtra, vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint rubea, quaſi vermiculus, ſicut lana alba erunt. *In delitijs*, ſcilicet, veſtium; delitiæ enim propriè ſignant delectationes in tactu, & guſtu, hic tamen accipiũtur pro ornamentis, ſic patet ex litera Hebraica, in qua

Laus Ionathæ, & Saulis.

A ponitur nomen ornamenti: patet etiam, quiã infra dicitur: qui præbebat ornamenta aurea; & tamen in Hebræo idem nomen ponitur, vbi nos dicimus ornamenta, & vbi dicimus delitias. *Qui præbebat ornamenta aurea cultui veſtro*. Id eſt, ad veſtitum, vel exornationem veſtram: quia Saul pugnans contra multas gentes, non ſolum inde veſtes, ſed etiam ornamenta aurea, & argentea, & varia ſuppellectilia auferebat. *Quomodo ceciderunt fortes in prælio*. Iſta verba ſæpe repetuntur ad modum cantilenarum: in quibus exordia repetuntur finito quolibet verſu. Apud poetas quoque interdum iſte modus eſt in quibuſdam verſibus, quos ipſi intercalares vocant, quorum conditio eſt, quòd ponantur in principio ſententiarum, & deinde finita ſententia repetantur, & hoc ſæpe fiat, vt ait Hebrardus in Græciſmo in cap. 1. de figuris, de hoc ponit
B vnum verſum Virgilius in Bucolicis in Egloga, quæ incipit. Quo te Meri pedes, ſcilicet.

Incipe Menalios mecum mea tibia cantus.

Similem ponit verſum Ouidius in libro Heroidum in Epiſtola Deianiræ ad Herculem, quæ incipit.

Gratulor Etholiam titulis ſuccedere noſtris.

Et eſt verſus.

Impia quid dubitas Deianira mori

Similis verſus ponitur in Theodoſo, ſcilicet.

Cede dies cœlo, quĩa neſcit cedere virgo.

Ionathas in excelſis tuis occiſus eſt. Hic Dauid ſpecialiter plangit Ionathan, quia ſpecialius eum diligebat, ideo dicit. O Iſrael Ionathas occiſus eſt in excelſis tuis, id eſt, in montibus tuis, ſcilicet, ſuper montem Gelboe. *Doleo ſuper te frater mi Ionatha*. Vocauit Dauid Ionathan fratrem
C ſuum, quia diligebat eum, ſicut fratrem; ſed adhuc magis diligebatur Dauid à Ionatha, quia diligebat eũ ſicut animam ſuam, & ſpoliabat ſe omnibus veſtibus, dabatque illas Dauid, quia conglutinata erat anima ſua animæ Dauid, præceden. lib. capit. 18. *Decore nimis*. Id eſt, Ionathas erat nimis decorus, & ob hoc amabilis erat ab omnibus: in Hebræo dicitur. Decore mihi. Id eſt, tu eras decorus in conſpectu meo. *Et amabilis ſuper amorem mulierum*. Id eſt, ego te amabam ardentiſſimè, ſicut eſt amor mulierum. In Chaldæo habetur, Amabilis ſuper amorem duarum mulierum, ſcilicet, Abigail, & Achinoam, q. d. ego nimis diligo duas vxores, quas habeo, ſed magis te diligebam. Poteſt autem accipi amor mulierum actiuè, & paſſiuè. Si accipiatur paſſiue, eſt ſenſus, quod ardentior eſſet amor Dauid ad Ionathan, quàm amor virorum ad mulieres, quãtùs iſte amor
D nimis intenſus ſit, & poſuit Dauid de iſto amore, qui quãuis ſit libidinoſus, & parum durãs; eo tamen tempore, quo manet, omni amore feruentior eſt. Accipiendo actiuè eſt ſenſus, maior erat amor meus ad te, quàm eſt amor mulierum ad eos, quos diligunt, ſcilicet, ad filios ſuos, quos maximè diligunt: & iſte eſt ſenſus, quem litera noſtra intẽdit. Quod patet, quia immediatè ſubditur, ſicut mater vnicum amat filium, ita ego te diligebam. Poſuit autem Dauid dè amore mulierum, quia amor parentum ad filios eſt maximus, & tamen in hoc maior eſt amor matris ad filios quàm patris. vt probat Ariſto. Ethic. lib. 8. *Sicut mater amat vnicum filium ſuum, ita ego te diligebam*. Id eſt, amor meus ad te erat maximus, ſicut eſt matris ad filios, & potiſſimum quando vnicum filium habet, quia tunc totum amorem ſuum in illum colligit. Iſtud non habetur in Hebræo, ſed
E fortè fuit additum per modum expoſitionis in aliqua Gloſſa interlineari: & imperitia librariorum textui adiunctum eſt. *Quomodo ceciderunt robuſti*. Iſtud verbum ſæpe repetitur in hoc carmine ex conſuetudine aliorum carminum: cauſa autem ſupra poſita eſt. Robuſti vocantur hic Saul, & Ionathas, & aliqui alij inclyti viri de populo, qui cum eis mortui ſunt. *Et perierunt arma bellica*. Id eſt, non potuerunt ſe defendere ab hoſtibus ſuis cum illis, vel perierunt, id eſt, capta ſunt, quia Philiſthini venerunt ſequenti die poſt bellum, & ſpoliauerunt interfectos, præceden. libro cap. vlt. & tunc Philiſthini acceperunt arma Saulis, & poſuerunt ea in templo Aſtaroth, vt patet præalleg. cap. & primo Paralipom. 10.

CAPITVLVM II.

IGITVR *poſt hæc conſuluit Dauid Dominum, dicens: Num aſcendam in vnam de ciuitatibus Iuda? Et ait Dominus ad eum: Aſcende. Dixitque Dauid: quò aſcendam? Et reſpondit ei: In Hebron.*

Saul duos ſucceſſores habuit in regno.

In præcedentibus deſcripta eſt mors Regis prioris, hic conſequenter ſubiungitur inſtitutio ſucceſſoris. Sciendum autem, quòd Saul primus Rex Iudæorum habuit duos ſucceſſores, vnum de iure, alium de facto: de iure quippe ſucceſſit ei Dauid, quia Deus vnxerat eum, vt regnaret poſt Saulem. præced. lib. c. 16. alius fuit ſucceſſor de facto, ſcilicet, Isboſeth filius Saulis, quem Abner princeps militiæ G vnxit in Regem. Et diuiditur in tres partes. Primò ponitur Dauid vnctio. Secundò Isboſeth in Regem inſtitutio. Tertio vtriuſque Regni ſucceſſio. Secunda ibi. *Abner autem.* Tertia ibi. *Egreſſuſque eſt.*

An ordo hiſtoriæ continuus ſit & immediatus. Quæſtio I.

QVAERITVR circa primum, an ea, quæ habentur hic, habeant continuatum ordinem ad præcedentia, & an fuerint facta immediatè, vel magno tempore poſt. Ad primum dicendum, quòd hic eſt ordo continuatus, quia hic agitur de Regno Dauid, & Isboſeth; iſti tamen nunquam regnauerunt vſque ad mortem Saulis, de qua habetur præced. cap. Ad ſecundum dicẽdum, quòd iſtud, quod H habetur hic, factum fuit immediatè poſt præcedentia; & hoc tam quantum ad partem Dauid, quàm ad partem Isboſeth: nam Dauid aſcendit in Hebron, in qua regnauit, & hoc fuit immediatè poſt præcedentia. Sic patet in litera, ſcilicet; Poſt hæc Dauid conſuluit Dominum. Quantum ad Isboſeth apparet, nam veriſimile eſt, quòd poſt mortem Saulis immediatè Abner, qui erat princeps exercitus, inſtituerit filium eius Isboſeth in Regem, ne populo manente ſine Rege, aliquis Tyrannus inſurgere vellet, vel hoſtes haberent occaſionem ad ſubiiciendum ſibi faciliter totam terram Hebræorum, quia vbi non eſt rector, corruet populus: immediatè ergo poſt præcedentia facta ſunt, quæ habentur in hoc cap. Sciendum autem, quod in hoc capit. deſcribuntur duo regna, ſcilicet, regnum Dauid ſuper tribum Iuda, & regnum Isboſeth ſuper reliquum Iſrael, ſcilicet, ſuper vndecim tribus: principaliter tamen ſcriptura I intendit enarrare regnum Dauid: Regnum autem Isboſeth non deſcribit, niſi in quantum memoria eius neceſſaria erat ad plenè deſcribendum geſta ſub regno Dauid: nam domus Dauid bella egit cum viris Isboſeth, vt patet hic. *Igitur poſt hæc conſuluit Dauid Dominum.* Id eſt, poſtquam egit planctum pro Saule, & Ionatha, conſuluit Dominum ſuper ſtatu ſuo. Iſtud autem fuit in Siceleg, & inde aſcendit in terram Iſrael.

Quare Dauid conſuluerit nunc Dominum, & per quem, & qualiter. Quæſt. II.

QVAERET aliquis, quare Dauid conſuluerit hic Dominum, & per quem, & qualiter. Reſpondendum, quòd K cauſa conſultationis fuit, quia Dauid nolebat in rebus magnis iudicio ſuo agere, ſed Dei conſilio, cum illud facilè habere poſſet: motiuum autem erat, quia Dauid fugerat de terra Iſrael in terram Philiſthinorum timens incidere in manum Saulis, nunc autem quia mortuus erat Saul, volebat redire in terram Iſrael, & quia iſtud erat aliquid magnum, ſcilicet, negotium de regnando, noluit ſine Dei conſilio quicquam agere, vt ab illo ſciret, an deberet manere in terra Philiſthinorum, vel ire in terram Iſrael: & ſi eundum eſſet, ad quam ciuitatem ire deberet. Ad ſecundum reſpondendum, quòd Dauid conſulebat Dominum per Abiathar Sacerdotem. Iſte enim confugerat ad Dauid, dum eſſet in Ceila, præcedenti libro capitulo 23. Iſte autem erat Sacerdos magnus habens ſecum Ephod, vnde per illum poterat de quibuſcunque dubiis conſulere Do-

F minum Dauid: & ſic conſuluit, quando erat in Ceila. præced. lib. c. 23. & iterum quando perſequi volebat latrunculos Amalec eo. li. c. 30. Ad tertium reſpondetur, quòd modus conſulendi Dominum erat, quòd Abiathar indueretur rationali, & Ephod, quæ erant ornamenta Summi Sacerdotis, & præſente Dauid quærebat Sacerdos à Domino de dubio Dauid, & reſpondebatur ei; de quo magis dictum eſt præced. lib. c. 23. & 30. *Num aſcendam in vnam de ciuitatibus Iuda?* id eſt, nunquid bonum eſt, quod recedam de terra Philiſthinorũ vadens ad vnam de ciuitatibus Iuda? Videbatur. n. Dauid, quòd rationabile eſſet, & ſecurũ ſibi redire iam in terram Iſrael: nam mortuus erat Saul, qui quærebat animam eius: noluit tamen aliquid ſine Dei conſilio agere, quia fortè Deus aliud iudicabat expedire. Sciendum autem, quòd Dauid ſolum dixit hic, an deberet aſcendere G in aliquam de ciuitatibus Iuda, id eſt, ſortis Iuda: quoniam de ciuitatibus terræ Iſrael, id eſt, vndecim tribuum non putabat ſibi eſſe ſecurum: quia illi, qui erant de tribu Beniamin, vellent conſtituere aliquem filium Saulis in Regẽm, ideo perſequerẽtur Dauid, ne vſurparet ſibi Regnum: quoniam viuente Saule opinio de illo habebatur, quod regnaturus eſſet. De aliis autem tribubus credidit, quòd fauere vellent tribui Beniamin, ideo quòd aduerſarentur ei; de ſola autem tribu Iudæ putauit, quòd eum fideliter adiuuaret: ideo de illa ſolùm quæſiuit, an aſcẽdere deberet ad aliquã de ciuitatibus Iuda. Sed obiicietur, quòd Dauid non deberet confidere de viris tribus Iuda, quia ante hoc viuẽte Saule nõ adiuuerant eũ: quin potius Ziphæi, qui erant de tribu Iuda, adiuuabant Saulem ad inueſtigandum Dauid. præced. lib. c. 23. & 26. Reſpondendũ, quòd Dauid poteH rat confidere, quòd viri tribus Iuda adiuuarent eum: nec obſtat, quòd prius non adiuuerint, quia viuente Saule non audebant, eo quòd Saul erat potens nimis, & dominabatur pro libito ſuo toti Iſrael; nunc aũt nullus adhuc Rex conſtitutus erat, ideo poterant viri de tribu Iuda adiuuare Dauid nullum timentes: ſi tamen adhuc aliqua ſuſpitio eſſet, illã Dauid excluderet conſulendo Dominum. *Et ait Dominus ad eũ.* Scilicet, reſpondit ei per Abiathar Sacerdotem. *Aſcende.* Id eſt, bonum eſt, quod aſcendas in aliquam de vrbibus Iuda. *Dixitque Dauid, quò aſcendam?* Quamuis certificatus eſſet Dauid, quòd aſcendere deberet: tamen neſciebat ad quam vrbem: nã in aliqua poterat proſperari, & in alia poterat habere viros ſuſpectos, & infideles. *Et reſpondit ei, in Hebron.* Id eſt dixit, quòd aſcenderet in Hebron. Iſta eſt ciuitas famoſiſſima in ſorte Iuda, & Metropolis, in I qua primò regnauit Dauid: fuit aũt data iſta vrbs in poſſeſſionem Caleb, vt patet Ioſue 10. & 15. poſtea vero fuit aſſignata in ſortem Sacerdotũ, & facta eſt ciuitas fugitiuorũ, vt patet Ioſue 20. 21. de hoc Rabanus, & Gloſſa ordinaria dicit. Hebron ciuitas in tribu Iuda, quæ quondam vocabatur Arbee, i. quatuor, quia Abraham, Iſaac, & Iacob ibi ſepulti ſunt, & magnus Adam: licèt eum in loco Caluariæ quidam eſſe ſuſpicentur. Hæc fuit olim Metropolis Philiſthinorũ, & habitaculũ gigantũ: poſt ciuitas Sacerdotalis, & fugitiuorum. Diſtat autem à meridiana plaga ab Helya, i. Ieruſalem milliaribus circiter. 22. vbi quercus Abrahã, quæ etiam terebinthus Mambre vſque ad Conſtantini Regis Imperium monſtrabatur, & Mauſoleũ eius in præſentiarum cernitur: cumque à noſtris ibidem iam Eccleſia conſtituta ſit, in circuitu à cunctis gentibus terebinthi locus ſuperſti- *vbi Adam ſepultus.*

K tione colitur, quia ſub ea Abraham Angelos hoſpitio ſuſcepit: hæc ſeptem annis antequam Tanis ciuitas Aegypti condita eſt, de hac vrbe multa in libro de ſitu terræ ſanctæ. *Aſcendit ergo Dauid,* Scilicet in ciuitatem Hebron, iam ſecurus de proſpero euentu poſt Dei reſponſionem. *Et duæ vxores eius.* Has duas ſolum habebat tunc, poſtea verò plures accepit in Hebron; de quo ſeq. c. & plures alias in Ieruſalem, de quo infra quinto, & primo Paralipom. 3. Fit aũt mentio hic ſolum de vxoribus Dauid, & non de filiis, quia nullũ adhuc filiũ ſuſceperat, ſed poſtea genuit ſex filios in Hebron ſeq. c. & poſtea alios in Ieruſalẽ infra quinto. *Achinoam Iezrahelitis.* Iſtud eſt nomẽ primæ vxoris: & vocatur Iezrahelitis, i. de vrbe Iezrahel: Iezrahel ciuitas in ſorte Iudæ: Ioſue. 15. & diſtat vno milliario à monte Gelboe, in quo mortuus eſt Saul, vt patet in li. de ſitu terræ ſãctæ. *Et Abigail vxor Nabal Carmeli.* Iſta erat ſecunda

vxor

vxor Dauid: & vocatur vxor Nabal Carmelli, quia prius fuerat vxor Nabal habitantis in Carmello, quo mortuo accepit eã Dauid in vxorẽ, pręced.li.c.25. Achinoam nõ vocatur vxor alicuius, qa Dauid acceperat eã à virginitate ſua. *Sed & viros, qui erant cum eo duxit Dauid.* Id eſt, nõ ſolum Dauid aſcendit, ſed etiam omnes viri, qui erant cum illo in Siceleg: fuerunt autem cum Dauid toto tẽpore, quo fuit in terra Philiſthinorũ ſexcenti viri, quorum quadringẽti conuenerunt ad eũ cũ eſſet in ſpelunca Odollan. præc. lib. c. 22. Alij ducenti conuenerunt deinde: vnde quando introiuit Dauid in Ceilã ſexcentos viros hebebat, præc. lib. c. 23. Iſti fuerũt ſemper cũ illo in terra Philiſthinorũ: deinde autem conuenerunt ad Dauid Principes de alijs tribubus, & fuerunt cum eo in bello, q́ egit contra latrunculos Amalec: vt patet 1. Paral. c. 12. iſti ẽt aſcenderunt cũ Dauid de Siceleg: Scriptura tamen facit mẽtionẽ principaliter de illis ſexcentis viris: nã & Dauid habuit curã ſpecialẽ ſemper de illis, & habuit eos apud ſe familiariter: ſic patet in ſ. c. 15. nã dicitur, q́ præcedebant Dauid ſexcenti viri, qui ſecuti fuerant eum de Geth. *Singulos cum domo ſua.* Id eſt, quilibet illorum habebat domum ſuam, id eſt, familiam ſuam, ſcilicet, vxorem & filios in Siceleg: nam quando Dauid fugit in terrã Philiſthinorũ, duxit ſecum vxores ſuas præc. lib. c. 27. Ita omnes viri, qui cum eo deſcenderunt, duxerunt ſecum vxores ſuas & filios, quia putabant ſe manſuros multo tempore in terra Philiſthinorũ, ſcilicet quãdiu viueret Saul, vnde quando latrunculi Amalecitarum ſuccenderunt Siceleg, dicitur, q́ vnuſquiſque de viris Dauid mæſtus erat pro filijs, & filiabus ſuis, & vxoribus præc. lib. c. 30. *Et manſerunt in oppidis Hebron.* Id eſt, Dauid cũ domo ſua manſit in vrbe Hebron: viri aũt ſui habitauerũt in turibus, & viculis apud Hebron.

An Dauid licuerit habitare in Hebron. Quæſt. III.

QVAERET aliquis, quomodo Dauid potuerit licitè habitare in Hebron, quia videbatur præiudicare ſacerdotibus, fuerat namque Hebron tradita Sacerdotibus in ſortem ad habitandum. Ioſue. 21. Dauid autem non erat de Sacerdotibus, adeo præiudicabat eis ſi habitaret in vrbe, patet hoc de Caleb: nam ipſi tradita fuit prius Hebron iuſſu Dei: Ioſue. 14. quia tamen poſtea in diuiſione vrbium Sacerdotalium aſſignata fuit eis Hebron, ceſſauit poſſidere eam Caleb, & habuit ſolum agros illius & intra: Ioſue. 21. A fortiori ergo Dauid, qui nullum ius habebat in vrbe Hebron, non poterat habitare ibi. Reſpõdendum, quòd Dauid habitauit in Hebron ſex annis, & dimidio, vt patet infra in litera, & infra quinto: nec peccauit in hoc, nec præiudicauit Sacerdotibus: nam non erat peccatum, quòd aliquis de laicis habitaret in Hebrõ, cum non eſſet locus Sacer. Quod apparet, quia erat vrbs fugitiuorum, ad quàm occiſores fugientes manebant vſque ad mortem ſummi Sacerdotis: Ioſue. 20. Iſti tamen laici erãt: ſolùm autem præiudicaretur Sacerdotibus, ſi aliquis vellet vſurpare titulum vrbis, & excluderet eos à poſſeſſione. ſic autem erat de Caleb, qui erat Dominus vrbis Hebron: & quia duo non poſſunt eſſe Domini in ſolidum eiuſdem rei, cùm daretur ciuitas Sacerdotibus, oportebat, quòd Caleb deſineret poſſidere Hebron: & cœpit tunc eſſe Dominus agrorum ſolum, & viculorum vrbis Hebron. Dauid autem non accipiebat Hebron in titulum, nec habitabat in ea iure ſuo, ſed ex permiſſione Sacerdotum, ideo nullo modo præiudicabatur illis in hoc. *Veneruntque viri Iuda.* Scilicet, poſtquam Dauid venit de Siceleg in Hebron: congregati ſunt viri de tribu Iuda, vt acciperent ſibi Dauid in Dominum. *Et vnxerunt ibi Dauid.* Fundẽdo oleum ſuper caput eius, quia ſic conſecrabantur Reges, & accipiebant titulum regni. *Vt regnaret ſuper domum Iuda.* Id eſt, ſolùm vnxerũt eum tunc in Regem ſuper tribum Iuda, quia aliæ tribus non conuenerunt ad hanc vnctionem, nec conſenſerunt habere eum Regem.

Quare viri Iuda acceperint Dauid in Regem. Quæſt. IIII.

QVÆRET aliquis, q́d mouerit viros de tribu Iuda ad accipiendum Dauid in Regem, & an peccauerint in hoc. Ad primum dicendum, quòd viri Iuda moti ſunt ad

A accipiendum Dauid in Regem propter duo. Primo ex affectione, quia cum eſſet de tribu ſua, eſſetque vir bonus regno dignus, magis volebant eum ſibi præeſſe, quàm virum alterius tribus. Secundum motiuum, & principale erat, vt implerẽt voluntatem Dei: prædixerat enim Samuel Propheta Regnum eſſe ſcindendum de domo Saulis, & transferendum in Dauid præced. lib. c. 15. vnde & ipſe Samuel iam vnxerat Dauid in Regem. eo. lib. c. 16. Viri igitur Iuda hoc ſcientes pro parte ſua voluerunt implere voluntatem Dei vngentes Dauid in Regem: moti fuerunt autem ipſi ex ſeipſis, Dauid ignorante, quia Deus mouebat eos ad hoc faciendum: ideo manente eo in Hebron, omnes congregati ſunt, & vnxerunt eum. Ad ſecundum dicendum, quod viri Iuda non peccauerunt accipiendo Dauid in Regem: nam ſi ipſi habuiſſent aliquem Dominum, ad quem de iure

Non peccauerũt viri Iuda accipiendo Dauid ĩ Regem.

B pertineret Regnum Iſrael, & in præiudicium illius viri Iuda vellent accipere alium Regem, peccarent. Tunc tamen non erat aliquis, ad quem de iure pertineret Regnum Iſrael, ideo poterant viri Iuda accipere ſibi Regem. Hoc autem patet ex duobus. Primò quia apud Iſraelitas nondum erat conſtitutum ius accipiẽdi Regnum per ſucceſſionem: primus quippe Rex Saul fuerat per electionem aſſumptus, cum nullus adhuc ſucceſſerat de progenie ſua, ideo in poteſtate Iſraelitarum erat eligere ſibi quemcunque principatum vellent, vnde filij Iuda pro parte ſua volebant eligere Dauid, & poterant etiam, ſi Deus hoc non iuſſiſſet, quia nõ præiudicabant iuri alicuius de filijs Saulis, eo quòd nullum ius cauſatum fuerat adhuc in eis. Secundò hoc patet ex diſpoſitione Dei, quia Deus reprobauerat Saulem, & elegerat Dauid: ideo non peccabant accipientes eum in Re-

C gem; ſed magis merebantur.

Quare Iuda vnxerit Dauid. Quæſt. V.

QVÆRETVR vlterius, quare viri Iuda vnxerint nunc Dauid in Regem, quia iam vnctus erat à Samuele præcedent. lib. cap. 16. Reſpondendum eſt quòd de Dauid fuit factum, ſicut de Saule: Saul quippe primo vnctus fuit in Regem à Samuele in ſecreto, deinde fuit vnctus à toto populo in publico precedent. lib. cap. 10. ita Dauid hic. Cauſa autem iterationis fuit, quia vnctio prima facta per Samuelem fuit occulta, & quanquam per illam fuit ſibi traditum ius regnandi aliquando, tamen non fuit actualiter ſibi traditum aliquod ius: nunc autem volebant viri Iuda tradere Dauid exercitium iuriſdictionis regna-

D tiuæ, ideo denuo vnxerunt eum. Secunda cauſa fuit, quia prima vnctio Dauid non fuit ſpecialiter ſuper aliquã tribuum Iſrael, ſed magis ſuper totum Iſrael, ſicut Saul Rex erat. Nunc autem viri Iuda non conſtituebant eum Regem ſuper totum Iſrael, ſed ſolum ſuper vnam tribum, ideo vnxerunt eum ſpecialiter ſibi in Regem.

An Dauid vnctus fuerit oleo ſancto, an communi. Quæſt. VI.

QVÆRETVR vlteriùs, an Dauid fuerit hic vnctus oleo ſancto, vel communi: eſt enim oleum ſanctum factũ ex diuerſis ſpeciebus in certo pondere, de cuius compoſitione habetur Exod. 30. Nulli autem hominũ licebat facere talem compoſitionem olei ſub pœna mortis, ſed ſo-

Oleũ ſanctum q́d erat.

E lum fiebat in ſanctuario à Sacerdotibus: & de hoc oleo vngebantur ſummi Sacerdotes, & veſtes eorum, & vaſa templi: de quo Exod. 30. & 31. Reges quoque inter Hebræos vngebantur hoc oleo: ſic patet de Salomone ſeq. lib. cap. 1. cum dicitur: Sumpſitque Sadoc Sacerdos cornu olei de tabernaculo, & vnxit Salomonem: oleum tamen quod erat in tabernaculo ſanctum erat, aliaquin non iuiſſet Sacerdos pro illo ad ſanctuarium, quia oleum commune in quacunque domo reperiret. Sciendum tamen eſt, quòd Reges interdum oleo communi, & interdum oleo ſancto vngebantur, vt declaratum eſt præced. lib. cap. 10. Dauid quoque prima vice, qua vnctus eſt a Samuele, nõn fuit vnctus oleo ſancto, vt declaratum eſt præced. lib. cap. 16. Nunc autem dubium eſt, an oleo ſãcto, vel communi vnctus fuerit: nam fortè dici poteſt, q́ de loco ſanctuarij viri Iuda tulerint oleum, quo vnxerint Dauid. Si autem volumus dicere contrarium.

Reges aliquãdo vngebantur oleo ſãcto aliquãdo cõmuni.

tratium, ſatis eſt facile, cùm locus ſanctuarij non eſſet nũc
in ſorte Iudæ, ſed in ſorte Beniamin, ſcilicet in vrbe Ga-
baon: nam poſt deſtructam vrbem Nobe tranſlatũ eſt ſan-
ctuarium in Gabaon: eſt autem Gabaon in ſorte Benia-
min: vt patet Ioſue 18. Sed adhuc dici poſſet, quòd Sacer-
dotes, & Prophetæ, qui erant cum Dauid, ſcientes compo-
nere oleum ſanctum confecerunt illud, & de eo vnctus eſt
Dauid. Si autem obiicias, quòd peccarent faciẽtes talem
vnctionem, dicendum quòd non peccabãt; quia Deus vo-
lebat, quòd Reges vngerentur iſto oleo in coronatione ſua
ſicut Sacerdotes, poſtea tamen non poterant vti illo ad de-
lectationem vngendo carnem ſuam, quia tunc inciderent
in pœnam legis. Exod. 30.

Per quem fuerit hic Dauid vnctus, an per laicos, vel per Sacerdotes. Quæſt. VII.

QVÆRETVR vlterius, per quem fuerit Dauid hic
vnctus. Aliquis reſpondebit quòd viri de tribu Iu-
da vnxerunt eum, nam dicitur hic; venerunt viri Iuda, &
vnxerunt ibi Dauid, vt regnaret: ſic etiam fuit quando vn-
ctus eſt in Regem ſuper Iſrael; nam dicitur quòd ſenes
Iſrael vnxerunt Dauid in Regem ſuper omnem Iſrael, in-
fra quinto capitulo. Sed dicendum eſt, quòd Dauid non
fuit vnctus à viris tribus ſuæ: ſed Sacerdotes, & Prophe-
tæ fuderunt oleum ſuper caput eius, & fecerunt omnes
cærimonias vnctionis. Ratio huius eſt, quia vnctio Re-
gum erat aliquid ſacrũ ſicut vnctio Sacerdotum: ideo per
ſacros miniſtros fieri debebat: huiuſmodi ſunt Sacerdotes,
& Prophetæ. Sic etiam patet in vnctione Salomonis in
Regem, nam non vnxit populus eum, ſed Sacerdos ma-
gnus, & Propheta: ſic patet ſequenti libro cap. 1. ſcilicet.
Dixitque Rex Dauid: Vocate mihi Sadoc Sacerdotem, &
Nathan Prophetam, dixitque ad eos: imponite Salomo-
nem filium meum ſuper mulam meam, & ducite eum in
Gion, & vngat ibi eum Sadoc Sacerdos, & Propheta Na-
than. Sed tunc aliquis dicet, quòd non habebat Dauid
ſecum Sacerdotes, aut Prophetas, qui vngerent eum, quia
Sacerdotes erant in loco ſanctuarij: ſanctuarium aũt tunc
erat in Gabaon, quæ eſt ciuitas ſortis Beniamin; Ioſue 18.
Ideo non poſſet eos habere in tribu Iuda. Reſpondendum,
quòd Dauid habebat ſecum Sacerdotes, & Prophetas, qui
eum poſſent vngere, erat namque cum illo Propheta Gad,
qui reuelauit ei, dum eſſet in terra Moab, quòd deberet re-
dire in terram Iuda: præced. lib. cap. 22. Creditur quoque
cum eo fuiſſe tunc Propheta Nathan, qui fuit ſemper fa-
miliaris illi: de Sacerdotibus autem apparet, quod eſſent
ibi: nam erat ibi Abiathar ſummus Sacerdos, qui fuit omni
tempore cum Dauid, ſicut dixit Salomon ad eum ſeq. lib.
c. 2. Es quidem vir mortis, ſed hodie te non interficiã, quia
portaſti arcam Domini coram Dauid patre meo: & ſuſti-
nuiſti laborem in omnibus, in quibus ſuſtinuit pater meus.
Erant quoq. multi Sacerdotes in Hebron: nã Hebron erat
Sacerdotum, vt patet Ioſue 21. ideo quanquàm aliqui illo-
rũ iuiſſent ad ſanctuariũ, nunquam ibant omnes ſimul, &
ſic poterant iſti tam Sacerdotes quàm Prophetæ vngere
Dauid. Cùm aũt dicitur, ꝙ viri Iuda vnxerunt Dauid, nõ eſt
intelligendum, ꝙ ipſi fuderint oleum ſuper caput eius, &
fecerint, alias cærimonias vnctionis, quia has fecerunt
Sacerdotes, ſed dicuntur vnxiſſe eũ viri Iuda, quia ex eorũ
auctoritate, & mandato Sacerdotes, & Prophetæ vnxerũt
eũ. Sic enim fuit in Salomone: nam Dauid iuſſit eum vngi,
& alias non vnxiſſent eum Sacerdotes: ipſe tamen non vn-
xit eum, ſed Sadoc Sacerdos ſeq. lib. c. 1. eodem modo in-
telligitur de ſenibus Iſrael, quòd vnxerunt Dauid ſuper
totum Iſrael, id eſt, quòd mandato illorum Sacerdotes vn-
xerunt eum: dicuntur tamen ipſi vnxiſſe, quia ille aliquid
agere dicitur, cuius nomine illud fit.

Quis fecerit cærimonias vnctionis. Quæſt. VIII.

QVÆRETVR vlterius, cùm Sacerdotes, & Pro-
phetæ vngerent Dauid, qui iſtorum exercerent ce-
rimonias fundendi oleum & alia, quæ fiunt in Regis
vnctione. Reſpondendum eſt, quod vnctio Regum
erat aliquid ſacrum, ideo fiebat per ſacros miniſtros
F cuiuſmodi ſunt Sacerdotes, & Prophetæ: iſtud tamen ma-
gis pertinet ad Sacerdotes quàm ad Prophetas, quia Pro-
phetæ pertinebant ad Deum ſpecialiter ſolum in quan-
tum reuelabat eis aliqua occulta, quæ aliis non reuelabat:
nõ tamen habebant aliquam miniſtrationem circa Deum
in ſacrificiis, vel aliis cærimoniis, quia vt communiter, Pro-
phetæ erant de genere laicorum, & non Sacerdotũ, ad lai-
cos autem non pertinet aliqua miniſtratio Dei. Sacerdotes
vero pertinent ad Deum ſpecialiter, in quantum ſunt mi-
niſtri omnium, quæ pertinẽt ad cultum Dei: vnctio autem
Regum erat quædam cærimonia ſacra: ideo pertinebat illa
ad Sacerdotes, & non ad Prophetas. Patet hoc in vnctione
Salomonis, quia quãuis Dauid iuſſerit, ꝙ Sadoc Sacerdos,
& Nathan Propheta vngerent Salomonem: tamen Sadoc
Sacerdos fudit oleum, & non Nathan, ſeq. lib. c. 1. ſ. Sum-
G pſitq; Sadoc Sacerdos cornu olei de tabernaculo, & vnxit
Salomonem. Sic etiam patet in vnctione Regis Ioas: nam
Ioiada ſummus Sacerdos fudit oleum ſuper caput Regis.
& Sacerdotes filij ſui ſubſeruiebant ei in hoc, vt patet 2. Pa
ralipom. 23. ſ. Vnxitque eum Ioiada Pontifex & filij eius.
Prophetæ aũt dicuntur vngere Reges, non quidem ꝙ ipſi
facerent cærimonias vnctionis: ſed quia aſſiſtebant Sacer-
dotibus vngentibus auctoritatem conferendo ex parte
Dei, & propter hoc dixit Dauid, quòd Nathã Propheta, &
Sadoc Sacerdos vngerent Salomonem, non quòd Nathan
faceret aliquam cærimoniam vnctionis, ſed quòd auctori-
tatem præſtaret aſſiſtendo. Sed aliquis obiiciet, ꝙ Prophe-
tæ vngebant Reges potius quàm Sacerdotes, nam Samuel
vnxit Saulem præced. lib. c. 10. idem quoque vnxit Dauid.
eo. lib. capit. 16. Elias quoque Propheta vnxit in Regem
H Azael ſuper Damaſcum: ſeq. lib. c. 19. quidam quoque de
filiis Prophetarum vnxit in Regem Iheu ſuper Iſrael, inf.
4. lib. c. 9. Reſpondendum, ꝙ vnctio Regum non pertine-
bat directe ad Prophetas, ſed ad Sacerdotes, cũ eſſet quod-
dam miniſterium, quia tamen interdum occultum erat,
quem Deus vellet vngere in Regem, & iſtud non reuela-
bat niſi Prophetis, mittebantur Prophetæ ad vngendum
Regem: quando tamen notum eſſet quis erat vngendus in
Regem, non vngebatur per Prophetas, ſed per Sacerdo-
tes. Sic enim fuit in Salomone, de quo conſtabat, ꝙ vngen-
dus erat, ideo vnxit eum Sadoc Sacerdos, & non Nathan
Propheta ſeq. lib. cap. 1. de Ioas quoque conſtabat eodem
modo, ꝙ vngendus eſſet, ideo ſummus Sacerdos vnxit eũ,
& non Prophetæ. 2. Paralip. 23. Vnctio autem Saulis, Da-
uid, Azael, Iheu, de quibus obiiciebatur, erat occulta, quia
I neſciebatur, an illi vngendi eſſent in Regẽs: ideo mittebon-
tur Prophetæ, & non Sacerdotes ad vngendum eos. Nunc
autem de Dauid conſtabat, ꝙ vngendus eſſet, cum viri Iu-
da vellẽt eum ſibi in Regem: ideo per Sacerdotes vngi de-
bebat. Vnde dicendum ꝙ Abiatar ſummus Sacerdos, qui
tunc cum eo erat, vnxerit illum. Si autem quæras, quæ cæ-
rimoniæ obſeruarentur in coronatione, & vnctione Re-
gum, declaratum eſt præced. lib. cap. 10. *Et nunciatum eſt
Dauid.* Hic oſtendit Dauid affectionem ſuam bonam erga
domum Saulis, quamuis fuiſſet hoſtis eius: quod partim ap
paruit, eo ꝙ fecit magnum planctum, & ieiunauit audita
morte Saulis, occiditq; illum iuuenem, qui confeſſus fue-
rat ſe occidiſſe Saulem præced. cap. Nunc autem oſtendit
affectionem ſuam mittens ad referendum gratias viris Ia-
bes de bono, ꝙ fecerunt erga Saulem, & promiſit ſe pro
K hoc redditurum vicem tanquam ſibimet hoc beneficium
collatum foret. *Quod viri Iabes Galaad ſepeliſſent Saul.*
Hoc nunciatum fuit Dauid poſtquam fuit in Hebron: ꝙ
patet, quia ipſe miſit ad dicendum viris Iabes, ꝙ vnctus
erat in Regem ſuper domum Iuda: & tamen iſtud fuit
poſtquam Dauid venit in Hebron. Vocatur autem Iabes
Galaad, quia iſta ciuitas Iabes erat in terra Galaad. *Miſit
ergo Dauid nuncios ad viros Iabes Galaad*, ſcilicet ad agen-
dum gratias eis pro beneficio impenſo in Saulem: erant au
tem viri Iabes de tribu Gad habitantes vltra Iordanem in
terra duarum tribuum & dimidiæ: vnde Dauid non vnge-
batur nunc in Regem ſuper illos. *Dixitque ad eos, benedi-
cti vos a Domino*, id eſt, Deus benedicat vobis conferendo
bona multa pro bono, quod egiſtis. *Qui feciſtis miſericor-
diam hanc cum Domino veſtro Saul*, id eſt, tuliſtis cadauer
illius de terra Philiſthinorum de muro vrbis Bethſan, &

Vnctio Regũ pertinebat ad Sacerdotes, & Prophetas magis tamẽ ad Sacerdotes.

Gratias egit Dauid viris Iabes Galaad pro miſericordia quam fecerãt cũ Saule inimico ſuo.

cadauera

cadauera filiorum eius: erat autem iſta magna miſericordia tam ex parte virorum Iabes, quàm ex parte Saulis: ex parte illorum patet, quia expoſuerunt ſe ad mortem introeundo in terram Philiſthinorũ, vt inde educerẽt cadauera Saulis, & filiorũ eius: ex parte quoq. Saulis fuit magna miſericordia, quia erat magnum vituperiũ, ꝙ cadauer eius, & filiorũ ſuorũ corpora ſuſpenſa eſſent in terra hoſtili, nunquam habitura ſepulturam; iſti aũt tulerunt ea, & honorificè ſepelierũt, & ieiunauerunt ſeptem diebus: præced. lib. cap. vlt. *Et ſepeliſtis eum*, id eſt, non ſolum duxiſtis eum de terra hoſtili, ſed etiam honorificè ſepeliſtis. Sciendum, ꝙ viri Iabes non ſolùm fecerunt miſericordiam cum Saule, ſed etiam cum filiis eius: quia corpora illorum tulerunt de muro Bethſan, & ſepelierunt. Dauid tamen ſolùm dixit de miſericordia facta in Saulem, eo quòd bona facta filiis cẽſentur facta patri ſuo, quia filius eſt pars patris, vt patet 5. & 8. Ethic. præcipuè autem, quia viri Iabes tulerunt corpora filiorum Saulis de terra Philiſthinorum propter honorem Saulis, & quia erant ſimul cum corpore Saulis, & fortè ſi non fuiſſet ibi corpus Saulis, ſed ſola cadauera filiorum eius, viri Iabes non iuiſſent illuc, vnde totum beneficium iſtud Sauli collatum eſt, & rectè Dauid de illo ſolo fecit mentionem.

Quare Dauid miſerit nuntios ad viros Galaad agendo gratias eis, quod ſepeliſſent Saulem. Quæſt. IX.

QVÆRET aliquis, quare Dauid miſerit nuntios ad viros Iabes gratias agendo eis pro bono, quod egerant Sauli. Reſpondendum, quòd Dauid voluit ſe oſtendere innocentem in morte Saulis, & quòd illa non placuerit ei: nam dum viueret Saul erat hoſtis Dauid quærens eum ad mortem, propter quod aliqui de populo putabant, quòd Dauid deſideraret mortem Saulis, vel procuraret, quantum poſſet, aut ſaltem lætaretur in ea, quando eueniret, quòd eſſet in eo quædam macula ad regnandum, ideo voluit ſe Dauid, quantum potuit, immunem oſtendere ab hoc crimine. Et primò, dum Saul viueret: nam bis incidit Saul in manus Dauid, & potuiſſet eum occidere, ſed noluit præced. lib. c. 24. & 26. nunc quoque in morte eius oſtendit innocentiam ſuam, nimis dolens, & plangens pro eo. præce. c. Et vt magis hoc pateret, miſit nuntios ad viros Iabes referendo gratias pro honore impenſo Sauli, tanquam ſi ſibi impẽſus foret, vt per hoc totus Iſrael & illi, qui reſtiterant de ſtirpe Saulis, cognoſcẽtes affectionẽ Dauid erga Saulẽ magis placarentur ei. Sic. n. fecit, quãdo occiſus fuit Abner, quia ne aliqui putarent eũ occiſum de conſilio Dauid, planxit eum nimis, & ſequebatur feretrum illius; ieiunauitq. die illa, ſeq. cap. Et dicitur ibi, quod omnis populus audiuit, & placuerunt eis cuncta, quæ fecit Rex: & cognouit omnis Iſrael in die illa, ꝙ non actũ fuiſſet à Rege, ꝙ occideretur Abner. *Et nunc retribuet quidem vobis Dominus*. Id eſt, non putetis, ꝙ bonum opus veſtrũ manere debeat irremuneratũ: nã Deus vobis retribuet, qui ꝓ ſingulis bonis retribuit, quæ fiunt cauſa eius. *Miſericordiã, & veritatem*. Miſericordia retribuitur alicui, qñ præter merita ſua aliquid ei confertur ex mera gratia: veritas autem retribuitur, quando iuxta merita alicuius recõpenſatur ei. Iſta duo dicebat Dauid retribuenda eſſe viris Iabes: nã licèt Deus non teneatur nobis ab aliquid, quamuis eũ colamus, eſt tñ iuſtum, i. condecens, vt aliquid nobis boni tribuat, ſi eũ coluerimus, & quia viri Iabes fecerant magnum bonum, pro quo iuſtum erat, quòd Deus eis aliquid conferret: qñ iſtud ageret, retribueret eis veritatẽ, & quia Deus liberaliſſimus eſt, & confert ſemper bonum ſupra merita, egit hoc ex miſericordia: & quia non ſolum Deus benefacturus erat viris Iabes ſecundum quantitatem meriti, ſed ſupra illud, diceretur eis retribuere miſericordiam. *Sed & ego reddam gratiam*. Id eſt, etiam ego retribuam vobis pro hoc bono, quòd feciſtis. *Eo quòd feciſtis verbum iſtud*, i. rẽ iſtam; verbum enim accipitur pro re: ſic patet præced. cap. ſcilicet, quod eſt verbum, quod factum eſt in caſtris? id eſt, quid accidit in caſtris? *Confortentur manus veſtræ*. Hic inducit Dauid viros Iabes ad repugnandum Philiſthinis; perdiderant enim Iſraelitæ Regẽ: ex quo Dauid credebat, quod deficerent animo, & ſuccumberent hoſtibus adeo di-

A xit, confortentur manus veſtræ, ſ. ad reſiſtendum hoſtibus, & pugnandum, ſicut ſi Saul Rex veſter viueret. *Et eſtote viri fortitudinis*. Id eſt, oſtendentes fortitudinem in vobis. vt ſicut fuiſtis fortes educendo Dominum veſtrum de terra hoſtili, ita ſitis fortes ad reſiſtendum hoſtibus, quamuis Saul mortuus ſit. Hortabatur autem Dauid viros Iabes ad fortitudinem, quia iſti erant de viris fortiſſimis totius Iſrael, ſic enim prædixit de eis Iacob in benedictione filiorum ſuorum. Gen. 49. ſ. Gad accinctus præliabitur ante eũ, & ipſe accingetur retrorſũ. Moyſes quoq; laudauit nimis tribum Gad de fortitudine Deute. 33. ſ. Benedictus in latitudine Gad, quaſi leo requieuit, cepitq; brachium, & verticem, i. ex vno ictu gladij amputauit caput, & brachium: viri aũt Iabes erant de tribu Gad. *Licet. n. mortuus ſit Dominus veſter Saul*. Dicit hoc Dauid ad confortãdum viros Ia-

Viri Iabes fortiſſimi erant totius Iſrael.

B bes, quia cũ iam non haberent Regẽ, deficerent aĩo, & non reſiſterent hoſtibus, ideo dixit, ꝙ ꝑ mortem Saulis non conſternarentur animo, quia ipſe defenderet eos, ſicut defendebat Saul. *Tamen me vnxit domus Iuda in Regẽ ſibi*. Id eſt, iam ſum vnctus in Regem à domo Iuda, idõ non putetis vos eſſe ſine Rege, quia quis ego non ſim Rex veſter, tñ pugnabo contra hoſtes veſtros, velut ſi eſſem Rex veſter. *Abner autem*. Hic ponitur ſm huius c. ſ. Isboſeth in Regem inſtitutio, quæ fuit quaſi eodem tempore cum vnctione Dauid. Sciendũ aũt, ꝙ mortuo Saule, diſperſus fuit totus exercitus: Abner tñ princeps militiæ Saulis, qui relictus fuerat de bello, congregauit exercitum, & accepit Iſboſeth filium Saulis, vnxitq; eum in Regem, & dicitur. *Abner autem filius Ner*. Iſte erat patruelis Saulis. ſ. filius fratris patris Saulis, ambo. n. erãt filij duorum fratrum, præ-

C ced. lib. c. 14. *Princeps exercitus Saul*. Hunc Abner accepit Saul in principem militiæ à principio regni ſui. præced. lib. c. 14. & fuit ſp princeps, quandiu vixit Saul: mortuo quoq; illo fuit princeps exercitus Isboſeth. *Tulit Isboſeth filium Saul*. Iſte ſolus relictus fuerat de filiis Saulis, tres. n. mortui fuerant in bello cũ Saule. præce. lib. cap. vlt. Iſte aũt nõ iuit ad bellum, quia fortè ineptus erat ad illud, non quidem ex ætate, quia 40. annorum erat nunc, cum factus eſt Rex, vt patet in litera, ſed ex puſillanimitate, quod ſatis apparet, quia toto tempore, quo regnauit, nihil dignum Rege egit. *Et circumduxit eum per caſtra*. Id eſt, duxit Abner Isboſeth per caſtra ad hoc, quod faceret eum Regem.

Quomodo Abner duxerit Isboſeth per caſtra, cum eſſent diſperſa. Quæſt. X.

D

QVAERET aliquis, quomodo Abner potuerit ducere Isboſeth per caſtra, quia iam diſperſa fuerant caſtra Saulis: prius. n. quàm ipſe moreretur, Iſraelitæ fugerãt, præced. lib. c. vltim. Andreas reſpondet, quòd vocantur hic caſtra aliqua loca, ad quæ conuenerunt Iſraelitæ, vt habitarent ſimul, quia iam non audebant habitare diſperſi timore Philiſthinorum. Hoc autem habet aliquam probabilitatem, quia præc. lib. c. vlt. dicitur, ꝙ videntes Iſraelitæ, q. erant trans Iordanem, mortuum Saulem, & filios eius, reliquerunt ciuitates ſuas, & fugerunt; veneruntque Philiſthiim, & habitauerunt ibi. Aliter tamen dici põt, ꝙ litera noſtra poſuit caſtra ex æquiuocatione literæ Hebraicæ, q. a in Hebræo ponitur, Mahanaim, vbi nos habemus caſtra, & eſt æquiuocum ad ſignificandum caſtra, vel ad ſignifi-

E candum nomen loci cuiuſdã, vel terræ. De hoc patet Gen. 32. cum dicitur, ꝙ Iacob obuios habuit Angelos Dei, qñ introiuit in terram Chanaan: & appellauit nomen loci illius Mahanaim, i. caſtra. De hoc loco ẽt patet Ioſue 13. fuit enim datus in ſortem dimidiæ tribui Manaſſe. nunc aũt poteſt intelligi litera Hebraica dupliciter. Vnò modo, ꝙ Abner circumduxerit Isboſeth per Mahanaim, i. per terrã illã, quæ ſic vocatur, & ibi conſtituerit eum Regem. Iſtum ſenſum ſequuntur oẽs Hebræi, & multi de Doctorib. noſtris, vt Andreas, & hiſtoria ſcholaſtica. Alio modo põt dici, ꝙ circumduxerit eũ Abner per caſtra, i. per multitudinẽ militum congregatorum: & ibi conſtituerit Regem illum. Iſtum ſenſum ſecutus eſt Hieronymus in tranſlatione noſtra, & eſt rationabilior; oã ad hoc ꝙ conſtitueretur aliquis in Regẽ, oportebat ꝙ fieret de conſenſu populi: ideo credendum ꝙ Abner, qui erat princeps militiæ, cum quo ali-

qui

qui milites manſerant fugientes de bello, congregauerit exercitum Iſraelitarum, vnde conſenſu illorũ inſtituerent Isboſeth in Regẽ: & tunc circumduxit eum Abner per caſtra, id eſt, per multitudinem exercitus congregati ad inſtituendum Regem. *Regemque conſtituit ſuper Galaad*, id eſt, Abner conſtituit Isboſeth in Regem, non quòd ipſe ei Regnum traderet, quia totus populus illud tradidit, quia tamen Abner tanquam princeps militiæ induxit exercitum, & totum populum ad cõſentiendum in Isboſeth, vt in Regem, dicitur conſtituiſſe eum Regem, dicitur autem conſtitutus ſuper Galaad, quia Galaad erat vna prouincia in terra Iſrael, quæ partim pertinebat ad tribum Ruben, & partim ad tribum Gad: de quo Deut. 3. & Ioſue 13. *Et ſuper Geſſuri*, id eſt, conſtitutus eſt Rex ſuper terram Geſſuri. Sciendum, φ habitatores terræ Geſſuri non erant Iſraelitæ, ſed Gentiles, habitantes intra terminos terræ Chanaan, quos poterant Iſraelitæ miſe occidere, & occupare terram, ſed noluerunt, vt patet Ioſue 13. ſcilicet, noluerunt que diſperdere filij Iſrael Geſſuri, & Machan, & habitauerunt in medio Iſrael vſque ad præſentem diem. Contra iſtos populos Geſſuri Dauid agebat prædam, & pugnam, quando erat in terra Philiſthinorum: vt patet præc. lib. c. 27.

Geſſuri gentiles habitantes intra terminos Chanaan.

Quomodo Isboſeth potuerit conſtitui Rex ſuper Geſſuri, cùm Geſſuritæ non eſſent Hebræi. *Quæſt. XI.*

QVÆRET aliquis, quomodo Isboſeth potuerit conſtitui Rex ſuper terram Geſſuri, quia Geſſuritæ non erant Hebræi, & ipſi per ſe habebant Regem de ſtirpe ſua: quod patet, quia Dauid accepit vxorem filiam Tholmai Regis Geſſuri; vt patet ſequent. cap. & infra 13. dicitur,
H quod fugit Abſalon ad Regem Geſſuri, ergo non poterat Isboſeth Rex fieri ſuper Geſſuri. Aliquis autem reſpondebit, quòd iſta fuerunt diuerſis temporibus, ideo potuit vtrumque ſtare. Dicendum, φ non ſtat, quia idem tempus fuit; nam Isboſeth vnctus eſt in Regẽ eo tempore, quo Dauid regnabat in Hebron, vt patet hic: & tamen eo tempore Dauid accepit in vxorem filiam Regis Geſſuri, vt patet ſequent. cap. cum in Hebron acceperit filium de illa, & ibi ſolùm manſit Dauid ſeptem annis, & dimidio. Reſpõdendum eſt, φ Geſſuritæ erant Gentiles, & ſemper habuerunt inter ſe Regem de ſtirpe ſua, quia Iſraelitæ hoc permittebant, cùm nollent delere eos; credendum tamen, quòd Iſraelitæ acceperint illos in tributarios, & haberent aliquam iuriſdictionẽ in terra eorum, cum ex ſola miſericordia per-
I mitterẽt eos viuere, vt patet Ioſue 13. ideo Reges Iſrael dominabãtur ſup Geſſuritas, & quia Isboſeth ſuccedebat nũc Sauli in Regnum: efficiebatur nouus Dominus Geſſuritarum: & propter hoc dicitur, quòd conſtitutus eſt Rex ſuper Geſſuri: ſẽper tamen fuerunt Reges ſuper Geſſuri de ſtirpe illarum gentium: nam poſtquam fuit factus Dauid Rex ſuper totũ Iſrael, manebat in Geſſuri Rex Tholmai, qui erat Rex nunc, quãdo conſtitutus eſt Isboſeth Rex ſuper Iſrael, & Geſſuri. *Et ſuper Iezrahel*. Iſta eſt ciuitas quædam ſuper quã regnauit Isboſeth. Sed obijcietur, quòd non potuerit regnare ſuper Iezrahel, quia Iezrahel erat ciuitas in ſorte Iudæ, vt patet Ioſue 15. Dauid tamen regnabat ſuper tribum Iudæ: vt patet hic, ergo Isboſeth non regnabat ſuper Iezrahel. Reſpondendum eſt, quòd Isboſeth regnauit ſuper Iſrael & Iezrahel, eo quòd erant duæ ciuitates vocatæ Iezra-
K hel, quarum vna erat in ſorte Iudæ, de qua habetur Ioſue 15. & ſuper iſtam regnabat Dauid: & iſta eſt, apud quã erãt mõtes Gelboe, & poſuerunt Iſraelitæ caſtra, vt patet præc. lib. cap. 29. Alia Iezrahel erat in ſorte Ephraim: de qua habetur Ioſue 17. vbi deſcribuntur ciuitates Manaſſe, & Ephraim, & ſuper hanc regnauit Isboſeth: nominatur autem iſta ciuitas, quia erat valde excellens. Simile autem eſt in multis alijs ciuitatibus, quia ſæpe ſunt duæ, vel tres ciuitates eiuſdem nominis, ſicut ciuitas Haſor; nam in tribu Iuda erant duæ ciuitates nomine Haſor: vt patet Ioſue 15. & in tribu Nephtalin erat alia ciuitas Haſor: vt patet Ioſue 19. ſic ẽt fuit vna ciuitas noĩe Edrai in dimidia tribu Manaſſe, de qua Ioſue 13. & fuit alia ciuitas Edrai in ſorte Nephtalin: Ioſue 19. ſic etiam erat vna ciuitas Bethlehem in ſorte Iudæ: vt patet Matth. 2. & Michææ 5. & alia Bethlehem in ſorte Zabulon. Ioſue 19. *Et ſuper Ephraim*, id eſt,

Iezrahel duæ ciuitates, ſuper quarũ vna regnauit Dauid & ſuper alia Isboſeth.

F regnauit ſuper tribũ Ephraim. Nominãtur hic filij Ephraim, quia iſta tribus erat valde excellens, & honorabilis inter Iſraelitas: & hoc propter Ioſeph patrem Ephraim: vnde tribus Ephraim fuit facta vna de quatuor principalibus, cùm erant Iſraelitæ in deſerto: & cùm eſſent omnes duodecim tribus ſub quatuor vexillis, vnum illorum datũ fuit tribui Ephraim, vt patet Num. 2. & erat tribus Ephraim princeps ſuper tribum Manaſſe, & Beniamin, vt patet ibidẽ. *Et ſuper Beniamin*. i. etiam regnauit Isboſeth ſuper tribum Beniamin. Nominatur hic trib. Beniamin, quia erat honorabilis propter ſtirpem regiam: nam Saul erat de tribu Beniamin. *Et ſuper Iſrael vniuerſum*, i. Et regnauit ſuper omnes alias tribus Iſrael, excepta tribu Iuda, in qua regnabat Dauid. *Quadraginta annorum erat Isboſeth cum regnare cœpiſſet ſuper Iſrael*. Hic ponitur ætas Isboſeth, quãdo cœpit regnare,
G & quid factum fuerit tempore ſuo. Sciendum aũt, φ Rabanus dicit, quòd Isboſeth natus eſt anno, quo cœpit regnare Saul, & hoc colligit ipſe, quia dicitur hic, φ erat quadraginta annorũ Isboſeth, quando cœpit regnare, & præc. lib. c. 13. dicitur, φ filius vnius anni erat Saul, cum regnare cœpiſſet, i. habebat tũc filiũ vnius anni, ſcilicet, Isboſeth, regnum aũt Saulis fuit annorum quadraginta, vt patet Act. 13. ideo neceſſe erat, φ Isboſeth natus eſſet primo anno, quo cœpit regnare Saul. Sed iſta probatio Rabani deficit: nam Saul non regnauit annis quadraginta, ſed viginti ſolum, & cum dicitur Act. 13. quod regnauit quadraginta annis, dicendum, quòd computatur ibi tẽpus Samuelis, & Saulis: tempus aũt Samuelis fuit annorum viginti, vt colligitur præc. lib. c. 7. & ibi declaratum eſt: ergo ſi naſceretur Isboſeth primo anno, quo regnauit Saul, ſolum eſſet viginti annorum:
H nunc erat tamen quadraginta, ideo oportet, φ natus fuerit viginti annis ante principium Regni Saulis. Hoc etiam patet ſeq. lib. c. 6. dicitur enim ibi, φ ab exitu de Aegypto vſq; ad fundationẽ tẽpli fluxerunt quadringẽti octoginta anni, ſi tamen cõputentur tempora media Iudicum, & Regũ, & dẽtur 40. anni Sauli præter annos Samuelis reperientur anni quingenti ab exitu de Aegypto vſque ad fundationem templi: oportet ergo, quòd quadraginta anni, quos Scriptura tribuit Sauli: intelligantur eſſe Saulis, & Samuelis: vtrique dãdo viginti: & ſic Isboſeth viginti annorũ erat, quãdo cœpit regnare Saul. Sciendũ autem, φ Isboſeth vocatur aliquando Isbaal, vt patet primo Paralipomenon cap. 8. & iſta duo idem ſignificant, quia Isboſeth interpretatur vir verecundiæ, vel confuſionis, id eſt, dignus verecundia, vel confuſione: Isbaal autem interpretatur vir idoli, & iſta duo idẽ
I ſunt, quia idolum in Hebræo vocatur cõfuſio: nam dignus confuſione eſt, qui idolum facit, & colit. *Et duobus annis regnauit*, Paruum enim fuit tempus regni huius, & cum infelicitate: nam ſemper decreſcebat honor, & ſtatus ſuus quouſque ipſe vita ſimul, & regno caruit.

Isboſeth quo anno patris natus eſt.

Opinio Rabani impugnatur.

Quantum regnauerit Isboſeth. *Quæſt. XII.*

QVÆRET aliquis, an Isboſeth regnauerit plus quam duobus annis. Aliquis dicet, quod non, quia Scriptura dicit hic, quòd regnauit duobus annis, & eſt terminus præciſus, quia alioquin, ſi pluribus annis regnaſſet, non proficiebat ad aliquid, quia ita poſſet dici, quòd regnauit vno menſe, quanquam regnaſſet decem annis. In contra-
K rium videtur, quòd regnauerit plus quam duobus annis, quia Dauid regnabat ſuper tribum Iuda, & Isboſeth ſuper reliquum Iſrael: mortuo autem Isboſeth vniuerſus Iſrael accepit Dauid in Regem. Dauid tamen regnauit ſeptem annis, & dimidio ſuper tribum Iuda prius quam regnaret ſuper totum Iſrael, vt patet hic, & infra quinto: ergo videtur, quòd toto iſto tempore ſeptem annorum, & dimidij, vel quaſi regnauerit Isboſeth ſuper Iſrael. Item patet, quia aliàs daretur, quòd manſiſſet Iſrael non habẽs Regem quinque annis, & dimidio poſt mortem Isboſeth: ſed hoc non ſtat, quia non poſſet tanto tempore populus manere ſine rectore, nec vellet, ſed vel de ſeipſis, vel de extraneis aliquem Regem accepiſſet: ſed poſt mortem Isboſeth non acceperunt aliquem, niſi Dauid, in Regem: ergo pauco tempore mortuus fuit Isboſeth, antequam Iſraelitæ vniuerſi acciperent Dauid in Regem: & hoc fuit poſtquam regnauerat ſeptem annis, & dimidio in Hebron, &

Isboſeth

Isboſeth cœpit regnare ſuper Iſrael eo temptore, quo Dauid cœpit regnare in Hebron, ergo Isboſeth regnauit quaſi ſeptem annis, & dimidio. Item patet, quia infra cap. 4. ponitur de morte Isboſeth; & immediate in cap. 5. ſubditur, qnomodo Iſraelitæ vnxerint Dauid in Regem, quaſi nihil interciderit inter vtrunque: ergo videtur; ꝙ modico tempore poſt mortem Isboſeth fuerit Dauid vnctus in Regem ſuper Iſrael, ergo Isboſeth regnauit quaſi ſeptem annis, & dimidio. Cùm autem dicitur in litera, quod regnauit duobus annis ſuper Iſrael, non eſt intelligendum, quòd totum tempus regni ſui fuerit ſolùm duorum annorum, ſed intelligitur, ꝙ transierant duo anni de regno ſuo vſque ad tempus, quo facta ſunt ea, quæ habentur in litera, iſtud autem eſt bellum inter viros Dauid, & Isboſeth, & eſt ſenſus, ꝙ poſtquam cœpit regnare Dauid in Hebron, & Isboſeth in Iſrael fluxerũt duo anni de regno Isboſeth in pace, & poſtea inſurrexerunt magnæ contentiones inter domum Dauid, & Isboſeth: & illæ durauerunt magno tempore, quaſi per quinque annos ſequentes vſque ad mortem Isboſeth. Simile autem habetur præcedenti lib. cap. 13. ſcilicet. Filius vnius anni erat Saul, cum regnare cœpiſſet, & duobus annis regnauit ſuper Iſrael: & tamen manifeſtum eſt, ꝙ plus quàm duobus annis regnauit: cùm Actuum cap. 13. dicatur, quòd regnauerit quadraginta annis. Nec etiam potuerunt fieri illa omnia, quæ ipſe fecit, in duobus annis: ſed intelligitur, ꝙ regnauit duobus annis, ſcilicet, antequam faceret bellum contra Philiſthinos, de quo ibi habetur.

An Isboſeth peccauerit vſurpando regnum Dauid, & Abner prouocando ad hoc populum.

Quæſtio XIII.

QVÆRETVR vlterius, an Isboſeth peccauerit, vſurpando regnum, quod debebatur Dauid de iure; & an peccauerit Abner prouocando populum ad hoc, vt conſtituerent Isboſeth in Regem. Aliquis dicet, quòd vterque peccauit, quia inter Iſraelitas regnum non dabatur per ſucceſſionem à principio, ſed per Dei electionem: Dauid autem fuit electus a Deo, & vnctus per Samuelem, & Saul cum poſteritate ſua reprobatus eſt, ideo peccabant iſti tanquam vſurpantes alienum ius. Reſpondendum eſt, quòd Hebræi quidam volunt, quod Isboſeth habuerit ius regnandi: vnde Rab. Sal. dicit, quòd mortuo Saule, cùm vellet Abner inſtituere Isboſeth in Regem, populus repugnabat dicens, quòd non pertinebat regnum ad Isboſeth, ſed ad Dauid. Abner autem probauit ex Scriptura, quòd regnare deberet Isboſeth, quia Deus dixerat Iacob: Reges egredientur de lumbis tuis, Geneſ. 35. & tamen tũc omnes filij Iacob nati fuerant, præter Beniamin, vt patet Geneſ. 29. & 30. iuncto 35. ideo de Beniamin futuri erant Reges, ſaltem duo: ſed ſolùm præceſſerat vnus, ſ. Saul, ideo poterat adhuc filius eius regnare. Illud nõ eſt veriſimile, ꝙ illud prædicauerit Abner; dato tamen, quòd ſic diceret, nõ probatur aliquod ius Isboſeth ex hoc: quia cũ dicitur: Reges egredientur de lumbis tuis: nõ intelligitur, quod de filijs, aut filio naſcituro ipſi Iacob Reges egrederentur, ſed quod de poſteritate Iacob eſſent Reges. Dicitur autem egredientur, quia quamuis filij, de quibus naſcituri erant Reges, nati eſſent, tamen ipſi Reges nondum erant nati, & quando naſcerentur, diceretur, ꝙ egrediebantur de lumbis Iacob: & ſic non conſtabat ex illo dicto, an aliquis Rex futurus eſſet de tribu Beniamin. Item dato, ꝙ multi Reges futuri eſſent de tribu Beniamin, nõ conſtabat ex hoc, ꝙ Isboſeth haberet ius regnandi, quia poterat hoc intelligi de alijs viris de tribu Beniamin, qui inſtituerentur in Reges tunc, vel alio tempore: ſed magis conſtabat cõtrarium, ſ. ꝙ nõ haberet ius regnãdi Isboſeth, cùm Dñs elegiſſet Dauid, & reprobaſſet ſtirpem Saulis. Nunc autem dicendum, ꝙ quamuis Isboſeth non haberet ius regnandi propter prædicta, tñ nec oſtenditur, ꝙ peccauerit ex prædictis accipiendo regnum, & procurando illud habere. Pro quo ſciẽdum, ꝙ inter Iudæos nõ erat ſicut inter alias gentes: nam in alijs erant Reges ab antiquo, & proueniebat illis ius regnãdi à ſucceſſione in tãtum, quòd ſi quis in præiudicium illorum regnare vellet, peccaret, vſurpãs ius alienũ. Inter Hebræos autem nõ fuerant Reges ab antiquo, quia primus illorum

Hebræorũ q. quorundã opinio refertur

Impugnatio.

A fuit Saul. Ideo nullum ius adhuc tãtum erat in poſteris ad ſuccedendum in regno: quia [...] inter alias gentes regna ex ſucceſſione deriuabãtur [...]ter Hebræos futurum erat, niſi quate[...]s illud Deus prohiberet, vel populus vellet habere aliud genus principatus. Nũc ergo mortuo Saule non peccabat Abner conando transferre Regnum in Isboſeth: nec Isboſeth recipiendo illud, quouſque populus diſſentiret, vel Deus contrarium iuberet: populus autem non diſſenſit, ſed vnxit ſuper ſe in Regem Isboſeth: ideo ex hac parte non erat peccatum; reſtabat autem ſecundum, ſ. an Deus prohiberet: hoc autem impediebat Isboſeth, quia Deus abiecerat Saulem, & poſteritatem ſuam, ne regnarẽt, & elegit Dauid præc. lib. cap. 15. ideo non poterat iuſtè regnare Isboſeth. Sed adhuc dicẽdum, qu[...]d iſta electio Dei, & vnctio Dauid non erat manifeſta, quia occultè fuit facta, ne cognoſceretur à Saule, præced. lib. cap. 16. ideo dum,

B vixit Saul, nunquam fuit cognitum per certitudinem, ſaltem publicè, an Deus elegiſſet Dauid, quanquam erat aliqualis fama. Nam & ipſe Saul dixit ad Dauid, ſe ſcire, ꝙ ille regnaturus erat præced. lib. cap. 24. hoc tamen non dixit tanquam ſciens per reuelationẽ propheticam, ſed per quędam indicia, ſcilicet, quia Deus erat cum Dauid, vt ibidem declaratum eſt: & ſic nunc quoque dubium erat, an Deus elegiſſet Dauid, & quamuis aliqualem ſcrupulum haberet de hoc Isboſeth, non peccabat conando acquirere Regnũ, nec tenebatur illud, poſtquam acquiſitum eſſet, dimittere, niſi ex parte Dei certificaretur per aliquem Prophetam, ꝙ dimittere deberet Regnum; quia tunc, ſi vlterius conaretur illud poſſidere, peccaret. Sed nũquam fuit facta aliqua notificatio Isboſeth per Prophetam, quòd dimitteret Regnũ

C Iſrael, ideo ſemper illud iuſtè tenere potuit. *Sola autem domus Iuda*, id eſt, ſola tribus; aliquando enim vocabatur domus, aliquando tribus, ſiue progenies: quia omnes, qui ab eodem progenitore ſunt, de eadem domo vocantur: & iſte modus eſt etiam apud Poetas: nam Virgilius primo Aeneidos dicit: omnes Romanos eſſe domum Aſſaraci, qui Troianus fuit, inquiens.

Cum domus Aſſaraci Græciam, claraſque Micenas
Imperio reget, victis dominabitur Argis.

id eſt, Romani ſubijcient ſibi Græciam. *Sequebatur Dauid*, .i. ſola iſta tribus Iuda habebat Dauid in Regẽ; reliquæ aũt tribus habebãt Isboſeth. Nec tamen peccabant illæ tribus, quæ acceperant Isboſeth in Regẽ, q̃uis Deus elegiſſet Dauid: quia eodẽ modo excuſantur, quo Abner, & Isboſeth, vt ſupra dictũ fuit. *Et fuit numerus dierum, quos commoratus*

D *eſt Dauid imperans in Hebron*. Hic ponitur tempus Regni Dauid ſuper Iudam, & ponitur cõpletũ: fuit aũt Dauid in Hebron toto tẽpore, quo fuit Rex ſuper Iudã; cũ aũt factus eſt Rex ſuper Iſrael, cœpit habitare in Ieruſalẽ, vt patet infra quinto, & vocata eſt Ieruſalẽ ciuitas Dauid. *Septẽ annorũ, & ſex menſiũ*. Aliqui volunt, ꝙ cũ totũ Regnum Dauid fuerit quadraginta annorũ, vt patet infra quinto, & ſeq. lib. c. 2. ꝙ iſti ſex mẽſes defecerint de triginta tribus annis, quibus regnauit ſuper Iſrael: de quo in præall. capitulis. Et volũt, ꝙ ſolum regnauerit ſuper Iſrael triginta duobus annis, & dimidio. Alij autem dicũt, ꝙ regnauerit triginta tribus annis completis ſuper Iſrael, & ſuper Iudam regnauerit ſeptem annis, & dimidio, & cũ dicitur, ꝙ regnauerit quadraginta annis ſuper Iudam, & Iſrael, infra quinto capitulo, intelligendum eſt, ꝙ inſuper fuerint ſex menſes: Scriptura

E tamen raro curat de numeris imperfectis.

Quanto tempore regnauit Dauid.

Egreſſuſque eſt Abner. Hic ponitur tertium huius capituli, ſcilicet, vtriuſque Regni proceſſus, fuit autem proceſſus inæqualis: quia Regnum Dauid ſuper Iudam ſemper ibat proficiens, Regnum autem Isboſeth ſemper erat deficiens, vt patet cap. ſequent. ſcilicet, facta eſt longa concertatio inter domum Saulis, & inter domum Dauid: Dauid proficiens, & ſemper ſeipſo robuſtior, domus autem Saulis decreſcens quotidie. Fuit autem detrimentum domus Saulis in duobus, primo in virorum Isboſeth debellatione; ſecundò in Abner cum Dauid confœderatione, ſequenti capitulo. Prima in tres, quia primo ponitur bellatorum congregatio. Secundo partis Isboſeth effugatio. Tertiò belli ceſſatio. Secunda ibi. *Fugatuſque eſt Abner*. Tertia ibi. *Perſequentibus autem*. Circa primum dicitur. *Egreſſuſque eſt Abner filius Ner*, id eſt, hic deſcribi-

tur principium bellorum geſtorum inter Isboſeth, & Dauid, & nõ inceperunt [illegible] lla à principio regni vtriuſque; ſed iam duo anni ela[illegible] ant de regno Isboſeth, & Dauid: & hoc eſt, quod [illegible]ur ſupra, quòd Isboſeth duobus annis regnauit ſuper Iſrael, ſcilicet, in pace, antequam inciperent bella, de quibus hic: poſtea autem regnauit quinque annis in bellis. *Et pueri Isboſeth*, id eſt, ſerui Isboſeth: pueri enim non denotant hic ætatem, ſed ſubiectionem, & iſte modus eſt frequentatus in ſcriptura: ſic enim accipitur præcedenti lib. cap. 21. & 25. de pueris Dauid. *De caſtris in Gabaon*. Non ponitur hic Gabaon in ablatiuo, tanquã eſſent caſtra in Gabaon, ſed ponitur in accuſatiuo, ſ. q̃ veniebant de caſtris in Gabaon; & ponitur hic in Hebræo, Mãhanaim, quod æq[illegible] locum eſt ad caſtra, & ad locũ, vel vrbem, ſicut ſupra accipiebatur. Et eſt ſenſus, q̃ Abner, & ſerui Isboſeth egreſſi ſunt de caſtris, id eſt, de loco, in quo erãt caſtra, ſ. quia forte Isboſeth habebat in aliquo loco cõgregata caſtra propter bella, quæ videbat imminere ſibi, & inde accepit Abner Princeps militiæ aliquos viros ſecum, & iuit in Gabaon, vbi occurrit ei Ioab. Sciendum, q̃ Gabaon eſt quædã vrbs in ſorte Beniamin, vt patet Ioſue 18. in hoc loco erat ſanctuarium nunc, & fuerat tempore Saulis, fuitque toto tempore, quo regnauit Dauid: quod patet, quia finito templo Salomonis tranſtulit Salomon altare holocauſtorum, vt patet 2. Paral. 1. & poſuit illud in templo, quod ædificauerat; vbi tamen altare holocauſtorum erat, erat ſanctuarium. Fuit autem tranſlatum ſanctuariũ in Gabaon de vrbe Nobe, quando deleuit illam Saul, de quo præced. lib. cap. 22. *Porro Ioab filius Saruiæ*. Iſte Ioab erat Princeps militiç Dauid; ſicut Abner erat Princeps militiæ Isboſeth; ideo iſti faciebant bella Regibus non euntibus illuc. Dicitur de Ioab, q̃ erat filius Saruiæ: eſt enim Saruia nomen mulieris, quæ tres filios habuit, ſ. Ioab, Abiſai, & Aſael: vt patet infra in litera. Iſta erat ſoror Dauid, nam habuit Dauid duas ſorores, & ſeptem fratres: nomina ſororum erant Abigail, & Saruia: de Saruia nati ſunt tres, ſcilicet Ioab, Abiſai, & Aſael. De Abigail natus eſt Amaſa, qui poſtea fuit Princeps militiç Dauid; & occidit eum dolo Ioab, vt patet infra 20. *Et pueri Dauid egreſſi ſunt*. i. viri Dauid egreſſi ſunt cum Ioab, quia ipſe erat Princeps militiæ, & ad mandatum ſuum totus exercitus mouebatur. *Et occurrerunt eis*. ſ. Ioab, & pueri Dauid occurrerunt Abner, & pueris Isboſeth: hoc autem eſſe poterat, quia forte iam interciderãt inter domum Dauid, & Isboſeth aliquæ bellorũ origines: & ob hoc conuentum fuerat, quod duces ex vtraque parte conuenirent ad bellum in loco communi: & tunc occurrerunt ſibi apud Gabaon. Aliter poteſt dici, q̃ non exierunt iſti duces ex vtraque parte ad pugnandũ, tãquã conueniſſent de pugna inter ſe, ſed vterq; diſcurrebat per terram ſuam: nam cum regnum Isboſeth, & Dauid eſſent hoſtilia, duces vtriuſque partis diſcurrebant per extremitates regni ſui prouidendo vigilanter, ne hoſtes inuaderẽt terram eorum ad prædas. Accidit autem, quòd iſti duo duces occurrerẽt ſibi in extremitatibus regni, & ibi pugnauerunt. Quòd autem non conueniſſent intentione pugnãdi, apparet, quia poſtq̃ conuenerunt, dixit Abner, ſurgant pueri, & ludant coram nobis, & ſurrexerunt duodecim ex vtraque parte: ſi tamen habuiſſent intentionem pugnandi, vtrinque tota acies pugnaſſet. *Iuxta piſcinam Gabaon*, i. occurrerunt ſibi apud piſcinam vrbis Gabaon, eſt enim Gabaon in extremitate ſortis Beniamin in confinibus Iudæ & Beniamin: ideo potuerunt ambo duces venire vſque ad illum locum, quilibet per terram ſuam: erat autem in loco illo piſcina, id eſt, quædam lacus magna, quæ vocatur piſcina per antiphraſin, quia piſcibus caret, erat autem iſta in agro iuxta vrbem Gabaõ. *Et cum in vnum conueniſſent*, id eſt, iuxta piſcinam illam ſtetiſſent: nõ quidem, quòd ſtetiſſent in vna congregatione, cùm dicatur immediatè, quod ſederunt è regione: ſed conuenerunt in vnum, id eſt, apud vnum locum, quia ambo duces erant apud piſcinam. *E regione ſederunt*, id eſt, ſederunt ex oppoſito, vel a fronte: ſunt enim iſtæ duæ dictiones: quia è eſt præpoſitio deſeruiẽs ablatiuo. *Hi ex vna parte piſcinæ, & illi ex altera*, id eſt, non conuenerunt iſti duo duces in vnum locum, quia erant hoſtes, ſed fuit piſcina media inter eos, & hinc, & inde nuntij medij diſcurrebant, per quos Abner, &

Puer pro ſeruo ſæpe in ſacra Scriptura ponitur.

Ioab princeps militiæ Dauid.

F & Ioab colloquebantur. *Dixitque Abner ad Ioab*. Hic ponitur origo belli, quia non conuenerant iſti duces ad pugnãdum, ſed ex ludo iſtorum puerorum ſecuta eſt pugna. *Surgant pueri, & ludant coram nobis*. i. ſurgant aliqui iuuenes ex parte tua, & totidem ex parte mea: & ludant, ſ. pugnando: nam ars gladiatoria vulgariter ludus vocatur. *Et reſpondit Ioab, ſurgant*. Cõſenſit Ioab dicto Abner propter duo. Primò quia non putabat viros Iuda minores animo, & robore eſſe viris Beniamin, vnde poterat confidere in eorum bello. Secundò quia ſi hoc recuſaret, videretur timidus, quòd eſſet magnum dedecus, & ex hoc audaciam præſtaret hoſti.

An Abner & Ioab peccauerint faciendo, quòd ſurgerent iuuenes ex vtraque parte ad pugnandum.

G *Quæſtio XIIII.*

QVÆRET aliquis, an Abner, & Ioab peccauerint faciendo, quòd pueri ſurgerent ad ſe occidendum. Reſpondendum eſt, quòd quando bella ſunt licita ex ea parte, qua bellum iuſtum eſt, licita eſt occiſio, & præda; hic tamẽ nondum erat bellum ortum, nec erant vtrinque factæ iniuriæ aut damna, ꝓpter quæ poſſet aliqua pars ſouere iuſtum bellum, ſed quicunque illud moueret, iniuſte ageret: nunc etiam non fuit per modum belli introductus iſte ludus, ſed quia iſti duo duces erant ex partibus contrariis, voluit Abner oſtendere fortitudinem regni Isboſeth ſuper regnum Dauid, & ad hoc voluit, quòd aliqui de parte ſua congrederentur ſingulari certamine cum totidem de parte Ioab: non tamen fuit interpoſita aliqua H cõditio de parte vincẽtis, ſicut in ſingulari certamine Dauid, & Goliath, præced. li. ca. 17. Fuit autem ſecuta mors ex iſta pugna puerorũ: & manifeſte præſumebatur, quòd aliqui morerentur ex tali ludo ad oſtendendam fortitudinem: ideo peccatum fuit vtrinque, ſed inæquale. Abner quippe peccauit nimis, quia ipſe incitauit Ioab ad hoc: ſecundo quia ad oſtendẽdam virtutem ſuam volebat, quòd aliqui morerentur: & non erat iſta iuſta cauſa pugnæ, præſertim quia iſtud erat duellum, cùm ſinguli viri ſingulari certamine pugnarent; vt declaratum eſt præcedenti lib. ca. 17. Ioab autem nõ tantum peccauit, eo, quòd ipſe non incitauit ad hoc, ſed conſenſit incitanti. Secundò quia quaſi coactus hoc egit, ne incideret in magnam verecundiam, & daret hoſtibus occaſionem magis audendi cõtra viros Iuda. Non poteſt tamen, totaliter excuſari peccatum Ioab, I quia licet verecundia eſſet, quòd non ſuſciperet conditionem ſingularis certaminis, quam offerebat Abner; tamen potius debuiſſet ruborem pati quàm iniuſtæ morti cõſentire: ideo Deus rectè iudicauit, quia Abner, qui prouocauit ad iſtam pugnam iniuſtè, victus eſt ab eo, quem prouocauerat: quia tamen Ioab non erat prorſus immunis a culpa, aliqui ceciderunt de parte eius: ſed plures de parte Abner: nam mortui ſunt ex parte Abner trecenti ſexaginta, ex parte autem Ioab ſolùm viginti, vt patet infra in litera. *Surrexerunt ergo*, ſcilicet, pueri ex parte Ioab & Abner ad ludendum. *Et tranſierunt numero duodecim de Beniamin*. Non fuerat dictum quot pueri ſurgerent: quia tamen ex parte Abner reperti ſunt duodecim viri fortiſſimi, voluerunt illi duodecim congredi cum totidem de viris Ioab, dicitur autem, quòd iſti viri erãt de Beniamin: quia quãquam Ab- K ner eſſet dux ſuper vndecim tribus, ſuper quibus regnabat Isboſeth; tamen ſolum accepit iſtos duodecim viros de Tribu Beniamin, eo quòd illi erant fortiſſimi, & animoſi nimis. Nam ſemel pugnauit tribus Beniamin cõtra omnes tribus Iſrael, & obtinuit bis victoriam: occiditq; de Iſraelitis multos, vt patet Iudi. 20. accepit etiam Abner viros potius dè Beniamin q̃ de aliis tribubus, eo quòd iſti maius deſideriũ pugnandi habebant pro Isboſeth q̃ ceteri, quia Rex erat de tribu eorum. *Et parte Isboſeth filij Saul*, id eſt, iſti duodecim ſurrexerũt pro Isboſeth. *Ex duodecim de pueris Dauid*. Cùm vidit Ioab duodecim paratos ex parte Abner, elegit totidem de pueris ſuis viros fortiſſimos, & iſti erant pueri Dauid. *Apprehenſoque vnuſquiſque capite comparis ſui*, i. cũ eſſent duodecim vtrinque factum eſt ſingulare certamen: & quilibet apprehendit caput comparis ſui, id eſt, illius; cum quo inibat pugnam tenens illum per capillos, vel

per

per collum: & infixit ei gladium, & ſic conſumata eſt pugna. *Defixit gladium in latus contrarij*, i. quilibet defixit gladium in latere ſocij ſui, cum quo pugnabat, & fuit hoc factum ſimul. Erant quippe iſti quaſi inermes, & tenuerunt ſe per capillos, ſimulq. ſe inuicem gladijs percuſſerunt: & fuit percuſſio vnica, quia quilibet dum percutiebat percutiebatur, & non poterat repercutere præ dolore, & præueniente morte: nec tamen opus erat repercuſſione: quia ex vnico ictu quilibet illorum occubuit. *Et ceciderunt ſimul*. ſ. omnes ceciderūt ſimul mortui, quia omnes ſimul percuſſi ſunt eadē percuſſione; nec potuit aliquis euadere gladium comparis ſui, quia quaſi inermes erant. *Vocatumque eſt nomen loci illius ager robuſtorum*, i. ille ager apud piſcinam Gabaon, in quo fuit illud bellum, accepit nomen ex bello illorum iuuenum: & dictus eſt ager robuſtorum, quia robuſtiſſimi, id eſt, animoſi valde videntur fuiſſe illi iuuenes, qui ſic ſponte ad mortem iuerunt, nam nullus illorum pugnabat cum ſpe ſuperuiuendi, ſed vt moriens comparem ſuum hoſtem occideret. In Hebræo habetur. *Vocatum eſt nomen loci illius, pars lapidum durorum*. Nam ponitur zirem: quod ſignificat lapides duros: tale enim nomen ponitur Exodi cap. 4. vbi litera noſtra dicit: tulit Sephora acutiſſimam petram: hic tamen æquiuocauit litera Hebraica iſtud nomen ad viros fortes, ſicut ſignificabat lapides fortes; & ponitur in Hebræo pars, vbi nos dicimus ager. Et eſt ſenſus, quòd locus ille vocatus eſt pars, id eſt, poſſeſſio robuſtorum, quia tamen erat locus ille ager, litera noſtra vocauit agrum robuſtorum. *In Gabaon*, id eſt, iſte ager eſt in Gabaon, ſcilicet, apud vrbem, quia iſta pugna non fuit intra vrbem, eo quòd Ioab non auſus fuiſſet introire in vrbem hoſtilem: nam Gabaon erat in ſorte Beniamin: neque permiſiſſent hoc viri Beniamin. *Et ortum eſt bellum durum ſatis in die illa*. id eſt, poſtquam ceciderunt illi viginti quatuor viri fortes dolens vtraque pars incitauit bellum, & pugnatum eſt in acie. *Fugatuſque eſt Abner*. Hic ponitur partis Abner effugatio, ſcilicet, poſtquàm mortui ſunt viginti quatuor viri, pugnauerunt duæ partes vtrinque apud piſcinam Gabaon, vbi prius erant, & cùm diu pugnaſſent, tandem præualuit Ioab, & fugati ſunt Abner, & pueri ſui à pueris Dauid. *Erāt autem ibi tres filij Saruiæ*. Iſta Saruia erat ſoror Dauid, & genuit tres filios. De quo primo Paralipomen. cap. 2. *Ioab, & Abiſai, & Aſael*. Iſti fuerunt viri valde famoſi; Aſael quidem in curſu, vt patet immediatè; Ioab autem, quia fuit Princeps militiæ Dauid; Abiſai vero, quia erat vir fortiſſimus, & ponitur in Cathalogo virorum fortiſſimorum Dauid, vt patet infra vigeſimo tertio. Iſte fuit, qui deſcendit cum Dauid ad caſtra Saulis, & accepit lanceam, quæ erat ad caput Saulis, præcedenti libro, cap. 26. nominantur autem hic iſti tres filij Saruiæ, eo quòd immediatè agitur de morte vnius eorum. *Porro Aſael curſor velociſſimus fuit*. De hoc laudatur Aſael inter omnes homines: & apparet iſta velocitas, quia ipſe ſolus perſequebatur Abner, ceteri autem de parte Ioab retrogradiebantur non peruenientes ad iſtum. *Quaſi vnus ex capreis, quæ morantur in ſiluis*, id eſt, tam velox erat, quòd videbatur caprea. Comparauit autem Scriptura velocitatem Aſael velocitati caprearum, non quòd tanta eſſet, ſed quia erat ſimilis in aliquo. Eſt enim caprea animal velociſſimum, quod aliquo modo pertinet ad ſimilitudinem ceruorum, & ſæpè vocatur in Scriptura ceruus: ſunt enim iſta animalia minora ceruis, & velociora, habentia cornua valde recurua: gradiuntur enim ſuper montes altiſſimos in locis, vbi non poſſunt manere alia quadrupedia: & interdum de altiſſimis montibus ſe præcipitantes, ſuper cornua ſe illæſas recipiunt, vt ait Iſidor. 12. Ethymolog. cap. 1. Vocantur autem iſta animalia ibices, vt patet præcedenti libro, cap. 24. ſcilicet, quòd Saul perſequebatur Dauid ſuper abruptiſſimas petras, quæ ſolis ibicibus peruiæ ſunt. De his etiam Iob cap. 39. ſcilicet. Nunquid noſti tempus partus ibicum in petris, id eſt, partum caprearum. Et dicitur, quòd morantur in ſiluis, id eſt, in locis abruptiſſimis, ad quæ non poſſunt peruenire alia quadrupedia, de quibus præcedenti libro, capitulo vigeſimo quarto, ſcilicet, ſuper petras abruptiſſimas, quæ ſolis ibicibus peruiæ ſunt, id eſt, per quas ſolæ capreæ poſſunt ambulare, & in quibus nulla quadrupedia morantur. *Perſequebatur Aſael Abner*. Iam enim fugati fuerant Abner, & viri ſui: & omnes viri Dauid perſequebantur extremos agminis Abner. Aſael autem non curans de his, ſed prætereuns eos peruenit ad primos fugientes, in quibus erat Abner, & iſta erat admiranda velocitas, propter quod Scriptura præmiſit, quod erat velociſſimus curſor, ſicut capreæ. *Et non declinauit ad dexteram, nec ad ſiniſtram omittens perſequi Abner*, id eſt, quanquam potuiſſet Aſael declinare ad dexteram, vel ad ſiniſtram Abner ad occidendum alios fugientes, vel capiendum ſpolia eorum: noluit omittere perſequi Abner. *Reſpexit itaque Abner poſt tergum ſuum*. Vidit enim, quòd velociter quidam peruenerat ad eum: conuertit ergo ſe, vt ſciret quis eſſet. fugiebat enim Abner pedeſter, & omnes viri ſui. Ioab quoque, & viri ſui pedeſtres perſequebantur illos, ideo laudatur velocitas Aſael; alioquin nihil appareret ſi equitando pugna facta fuiſſet. *Et ait: tu ne es Aſael?* id eſt, nunquid tu es Aſael? Cognoſcebat enim Abner Aſael, & omnes fratres Dauid, quia quando Dauid erat in familiaritate magna Saulis, fratres ſui veniebant ſæpè ad eum. Abner autem, qui aſſiſtebat Regi, videbat illos, ideo nunc cognouit Aſael. *Qui reſpondit, ego ſum*. Erat enim Aſael prope Abner, ideo poterant ſibi colloqui: licet ob hoc Abner non deſinebat fugere, & Aſael perſequi illum. *Dixitque ei Abner*, ſ. hortando Aſael, ne perſequeretur eum. *Vade ad dexteram, ſiue ad ſiniſtram*, id eſt, perſequere quem volueris ad dexteram, ſiue ad ſiniſtrā (quia ex vtroque latere Abner multi fugientes erant) & deſine me perſequi. *Et apprehende vnum de adoleſcentibus*, id eſt, occide eum ſi vis, vel accipe ſpolia eius nō occidendo eum, & non perſequaris me. *Et tolle tibi ſpolia eius*, id eſt, poſtquam occideris eum accipe ſpolia ſua; vel ſine occiſione ſpolia eum. *Noluit aūt Aſael omittere, quin vrgeret eum*, id eſt, noluit dimittere perſequi eū declinando ad aliquem alium. *Rurſumque locutus eſt Abner ad Aſael*, ſcilicet, ſæpè eum admonens, ne perſequeretur ipſum, quia poterat ex hoc malum incidere. *Ne compellar confodere te in terram*, id eſt, ſi ſemper vis me perſequi, oportet, quòd ego confodiam te in terram, id eſt, configam te cum terra percutiendo te cum lancea, ne me vrgeas; ideo expedit tibi, quòd me perſequi omittas.

Ager robuſtorū vbi pueri Ioab, & Abner pugnauerunt.

Tres filij Saruiæ ſororis Dauid.

Quomodo Aſael, & Abner colloquerentur adinuicem, & non ſe interficerent. Quæſt. XV.

QVÆRET aliquis, quomodo Aſael & Abner ſibi colloquerentur, & non occideret vnus alium, cùm eſſent hoſtes. Nam videtur, quòd potuiſſent ſe occidere. Aſael quippe poterat occidere Abner, quia apud eum erat, ita vt Abner auerſa haſta percutere poſſet Aſael eam manu tenēdo, ſicut immediatè fecit. Abner quoque potuiſſet ante hoc occidere Aſael, quia ante hoc hortabatur eum deſiſtere à perſecutione, & immediatè, vt voluit, occidit ipſum; ex quo apparet, quod etiam prius, quādo hortabatur eum, potuiſſet occidere illum: neuter tamen alium occidere volebat, quia Aſael non intendebat occidere Abner, ſed capere eum viuum, vt eſſet ſibi magna gloria: Abner autem nolebat occidere Aſael, quia nondum fuerat tantum bellum, aut tāta ruptura vtrinque, q. Aſael, qui erat quaſi princeps ex parte Dauid, cùm eſſet frater Ioab, deberet occidi: ideo nolebat Abner occidere eū, quia illo occiſo deteriorarētur negotia, & non poſſet pax reintegrari. Abner tamen expectabat, quod facilè iſta ad concordiam reducerentur: quia bellum paruum fuerat; niſi ergo magna neceſſitas eueniret, nolebat occidere Aſael; & hoc ſignificat litera ſequēs, ſcilicet. Et leuare non potero faciem meam ad Ioab fratrem tuum, ſcilicet, ſi te non occidero, facilè potero pacificari cum Ioab, te tamen occiſo non potero reſpicere fratrem tuum ad aliquam concordiam cauſandam, quia habebit me in hoſtem: ad vltimum tamen Abner compulſus fuit occidere Aſael. *Et leuare non potero faciem meam ad Ioab fratrem tuum*, id eſt, nō potero videre eum ſine vere-

cundia, quaſi crimen contra eum egerim occidendo te. F
Dixit hoc Abner de Ioab, quia iſte erat princeps militiæ David, & per eum, & Abner concordari debebant negotia vtriuſque Regni, cum ambo eſſent duces vtrinque, ſic enim factum eſt poſt: nam mortuo Aſael, Ioab occidit Abner in dolo, vt patet ſeq. cap. *Qui audire contempſit, & noluit declinare*. Rectè hortabatur Abner ipſum Aſael, non quaſi hoſtis, ſed infelix Aſael cupidine gloriæ noluit acquieſcere exhortationi, & ſine aliqua vtilitate belli occubuit, cùm eſſet vir famoſus, & clariori morte digniſſimus. *Percuſſit ergo eum Abner*. ſcilicet, quia nolebat deſiſtere perſequi illum. *Auerſa haſta*. Nicolaus, & Andreas, & Rabanus dicunt, quod non percuſſit Abner ipſum Aſael ferro lanceæ, ſed conto, ideo auerſa haſta dicitur, id eſt, non conuerſo ferro ad percutiendum, ſed ligno. Hoc tamen non multum videtur, quia ſi Abner percuſſiſſet Aſael conto, non habuiſſet voluntatem occidēdi eum, cum nō poſſet illum conto occidere; volebat tamen occidere eum, vt deſiſteret à perſecutione ipſius, ergo ferro, & non cōto percuſſit eum. G

Nic. & Andr. & Rabanus impugnātur.

Item quia illico, vt Abner percuſſit Aſael mortuus eſt: ſi tamen eum conto percuſſiſſet, nō fuiſſet mortuus, immo nec vulneratus, cùm non potuiſſet contus penetrare viſcera eo modo, quo Abner percutiebat eum, ſcilicet, fugiendo: apparet ergo, quòd cum ferro occiderit. Itē quia ſi Abner percuſſiſſet Aſael conto, concitauiſſet Aſael cōtra ſe ad occidendum ipſum: nō ergo erat veriſimile, quòd percuteret eum conto, cū iſta percuſſio non proficeret ad occidendum hoſtem, ſed ad prouocandū eum contra ſe. Dicēdum igitur, quòd Abner percuſſerit Aſael ferro. Cū autem dicitur, quod percuſſit eum auerſa haſta, non eſt ſenſus, quòd conuerterit contum, ſed quòd conuerterit haſtam, ſcilicet, quia Abner fugiens portabat ferrum haſtæ contra illā partem ad quam fugiebat, ad percutiendum autem Aſael conuertit ferrum ad partem poſteriorem contra Aſael, & ſic auerſa haſta. H *In inguine*. Iſta fuit cauſa quare mortuus eſt Aſael immediate: nam viſcera fluxerunt per inguinis rupturam. In Hebræo habetur. *Percuſſit eum auerſa haſta in quinta*. Et vocatur quinta, ſcilicet, quinta coſta, & idem eſt, quod locus inguinis. *Et transfodit*, id eſt, penetrauit viſcera Aſael, quia erat lancea acuta, & non habebat arma Aſael. *Et mortuus eſt in eodem loco*, id eſt, poſtquam percuſſus eſt Aſael, non potuit vltra perſequi Abner, ſed illico corruit mortuus in terram in eodem loco, in quo percuſſus eſt. *Omneſque, qui tranſibant per locum, in quo ceciderat Aſael, & mortuus erat, ſubſiſtebant*, id eſt, viri de parte Ioab, quando veniebant ad locum, in quo iacebat mortuus Aſael mirabantur, & ſubſiſtebant modicum ad contemplandum eum, & ſic impediebantur aliqualiter à perſecutione Abner. I Sic enim fuit, quando Ioab occidit Amaſam in via, cùm perſequebatur Siba filium Bocri: nam omnis populus veniens ad locum, vbi erat Amaſa, ſubſiſtebat. Ideo quidam amouit eum de via, ne populus impediretur in perſecutione hoſtium, infra vigeſimo. Nemo tamen amouit nunc Aſael de via, quanquam omnes tranſibant, nec tamen propter hoc deſiſtebant perſequi Abner.

An viri, qui inierunt certamen, peccauerint. Quæſt. XVI.

QVÆRET aliquis de 24. viris fortibus, qui ſupra mortui ſunt, an peccauerint ineundo certamen. Aliquis reſpondebit, quòd non, quia iſti erant ſub poteſtate Ducum ſuorum, quibus obedire debebant, & fecerunt id, quod iuſſum eſt eis. K Reſpondendum tamen, quòd peccauerunt, primò, quia iſti videntur voluiſſe congredi ſingulari certamine ad oſtentandam fortitudinem ſuam, quod illicitum erat. Item quia dato, quòd iſti eſſent ſub poteſtate Ducum, & iuberetur eos hoc facere, non tenebantur, nec debebant, quia illicitum erat, ideo licet Domini præciperent, potius debuiſſent omnia mala pati, quam conſentire malo; ſi tamen apparebat aliqua cauſa propter quam hoc eſſet licitum, vel ſaltem reduceretur in dubium, an eſſet licitum vel illicitum, debebant obedire Dominis ſuis in dubio, & non peccabant.

An viginti quatuor viri ſimul occiſi perierint æternaliter. F
Quæſt. XVII.

QVÆRETVR vlterius, an iſti 24. viri ſimul occiſi perierint æternaliter. Aliquis dicet, quod ſic, quia iſti peccauerunt pugnando, & in illa pugna mortui ſunt, ergo perierunt in peccato mortali, & conſequenter damnati ſunt. Reſpondendum, quòd quanquam de iſtis non omnino conſtat, an peccauerint pugnando: tamen magis tenendum eſt, quòd peccauerint, quàm oppoſitum, quo præſuppoſito dicendum, quod iſti poterant perire æternaliter, vel non. Volunt enim aliqui neceſſarium eſſe, quod ſi peccauerint in pugnando perierint æternaliter, eo quòd in illo actu peccandi mortui ſunt. Sed dicendum, quod non ſequitur ex hoc, quòd perierint, quia quandiu ipſi pugnabant erant in peccato, eo quòd poterant deſiſtere, cùm tamen quilibet eorum percuſſus eſt, & iam non poterat pugnare, non erat in actu peccati, ideo poterat tunc dolere de iniuſto certamine inito. G Et quia dolor ille poteſt eſſe in inſtanti, habebant ſpatium iſti viri ad hoc, quod dolerent de iniuſtè commiſſis, & ſaluarentur. Eccleſia tamen de iſtis magis opinatur, quod pereant, quam quòd ſaluentur, ideo non concedit eis ſepulturam, vt patet extra de ſepul. cap. ex parte parentum. vbi dicitur de muliere illa, quæ proiecit ſe in aquam, ne defloraretur, quod ſi illa ſe ſpontè in aquam proiecit, ne caperetur, careat Eccleſiaſtica ſepultura; ſi tamen nolens ſe proijcere, ſed putans effugere manus illorum, qui eā tenere volebant, caſu cecidit in aquam, ſepelienda eſt. Hoc autem diſtinguit Eccleſia, quia putat in primo caſu illos, qui ſic agunt, mori in peccato mortali: in ſecundo autem non. Sed manifeſtum eſt, quòd etiam illi in primo caſu poſſunt ſaluari: nam dato, quòd illa mulier ſe ſpontè in aquā proiecerit, & in hoc peccauerit, antequam moreretur, poterat dolere, quòd malè egiſſet, cùm ad hoc ſufficiat inſtans, & ſic nō moreretur in peccato mortali, ſed ſaluaretur. H Hoc tamen quanquàm poſſibile ſit, magis eſt contrarium veriſimile, ideo illud Eccleſia opinatur. *Perſequentibus autem*. Hic ponitur belli ceſſatio ad petitionem Abner, & dicitur. *Perſequentibus autem Ioab, & Abiſai*. id eſt, Ioab, & Abiſai perſequebantur Abner: non ſolùm iſti perſequebantur Abner, ſed etiam ceteri viri, qui erant cum Ioab: fit tamen mentio de iſtis duobus, quia ambo erant quaſi principes; nā Ioab erat princeps militiæ David, Abiſai autem erat frater eius: ideo computantur ambo tāquam principes; Aſael autem iam mortuus erat, ideo quanquam eſſet frater Ioab, non computatur ipſe hic, ſed ſolùm Ioab, & Abiſai. I

Contritio poteſt in inſtāti.

Abner fugientem. Non ſolum intelligitur de Abner, ſed etiam de omnibus viris ex parte Isboſeth: nominatur tamen ſolus Abner, quia erat princeps. *Sol occubuit*, id eſt, accidit, quod Sol occideret, dū iſta fierent, & iſtud fuit cauſa aliqualis ceſſationis belli. *Et venerunt vſque ad Collem aquæductus*, id eſt, viri Abner fugientes, & viri Ioab perſequentes peruenerunt ad Collem aquæductus, id eſt, vſque ad quendam montem, per quem deriuabatur aqua veniens in vrbem Gabaon: & fortè erat ibi fons, de quo deriuabatur aqua illa. In Hebræo habetur Ama. Vbi nos habemus aquæductum, & ad idem redit; quia ama, & amaim ſignificant aquam. *Qui eſt ex aduerſo vallis, & itineris deſerti Gabaon*, id eſt, iſte aquæductus veniebat contra quandam vallem, & iter Gabaon, per quod ibatur de Gabaon in deſertum. K *Congregatique ſunt filij Beniamin ad Abner*, ſcilicet, quando Sol occubuit filij Beniamin, qui ibant cum Abner, noluerunt fugere vlterius, ſed congregati ſunt in locum vnum ad Abner.

Cur exercitus Abner fugere ceſſauerit. Quæſt. XVIII.

QVÆRET aliquis, quare nunc filij Beniamin ceſſauerint fugere, cum ante hoc nullo modo poſſent reſiſtere viris Ioab, ita vt manerent in vno loco. Reſpondendum eſt, quod filij Beniamin ceſſauerunt nunc fugere propter duas cauſas. Prima fuit, quia nunc occidebat Sol, & ſi per noctem filij Beniamin vellent fugere, diſpergerentur huc & illuc neſcientes loca fugæ, ideo perirent plures; voluerunt igitur potius ceſſare à fuga, & hoc

ſigni-

ſignificat litera, dicens, quòd occubuit Sol; innuens, quòd occaſus Solis fuit cauſa ceſſationis. Secunda fuit, quia filij Beniamin ante hoc non habebant locum, ad quem poſſent confugere, & in quo ſe defenderent: nam in plano impares bello erant viris Ioab: ideo dum fuerunt in plano, ſemper fugiebant. Cùm autem occubuit Sol peruenerunt ad quendam collem, & ibi congregati ſunt putantes, quòd poſſent ex ipſo loco defendere ſe: non permittendo accedere viros Ioab, & iſta eſt cauſa potiſſima, ideo litera dicit, quòd conglobati in vnum cuneum ſteterunt in ſummitate vnius tumuli, ſcilicet, vt inde ſe defenderent. Ante hoc autem non inuenerant aliquem tumulum, in quem aſcenderent: ideo fugerunt vſque ad Solis occaſum, quia tunc aſcenderunt in montem confidentes in loco. *Et conglobati in vnum cuneum ſteterunt*, i. factus eſt vnus cumulus de eis, quia prius diuiſim fugiebant ſicut melius quiſque fugere poterat. *Steterunt in ſummitate tumuli vnius*, i. ſuper verticem vnius collis. Vocatur collis tumulus, quaſi tumens tellus, quia eleuatur: & in hoc tumeſcit ſuper aliam terrã.

An bellum inter Ioab, & Abner eſſet licitum ex aliqua parte. Quæſtio XIX.

QVÆRET aliquis, an bellum iſtud, quod Abner, & Ioab nũc geſſerunt, eſſet licitum ex aliqua parte. Pro quo ſciendum, quòd iſtud bellum ortum eſt ex pugna viginti quatuor virorum robuſtorum, qui mortui ſunt. Nam a principio intendebant illi duo Duces oſtendere fortitudinem exercitus ſui, ideo quilibet ex parte ſua fecit ſurgere duodecim viros ad pugnãdum, quaſi ad experiendum, & quia omnes illi ſimul occubuerunt, vt patet ſupra, vtraque pars ſtimulata dolore pro morte virorum ſuorum fortiſſimorum pugnam egit contra aliam; vnde dicitur, quòd ortum eſt bellum ſatis durum in die illa. Nunc autem dicendum, quòd neutra iſtarum partium habebat ius pugnandi, quia ex communi conſenſu Ducum pugnauerunt illi viri viginti quatuor, ideo licet perierint non habebant ius querelæ, quia ipſi conſenſerunt: volenti autem nõ fit iniuria, nec damnum. Si ergo vtraque pars contra aliã bellum mouere voluit ſtimulata dolore virorum occiſorũ ex parte ſua, dicendum, quòd tam Abner, quam Ioab peccauerunt pugnando: cùm non eſſet iuſta cauſa pugnæ ex aliqua parte. Si autem dicatur, quòd aliqua pars iſtarum poſt mortem viginti quatuor virorum bellum mouerit, & alia ſe defenderit, & poſtea pugnauerit, peccatum fuit in aggrediente ſolùm. *Et exclamauit Abner ad Ioab*, ſcilicet, poſtquam fuit in ſummitate montis, voluit; quòd ceſſare bellum, ideo clamauit ad Ioab, quòd cogeret viros ſuos ceſſare a bello. *Et ait; num vſque ad internitionem tuus mucro deſæuiet?* id eſt, nunquid tandem vis pugnare, & occidere nos, quouſque omnes deleueris? quaſi dicat, non eſt bonum.

Cur Abner ſuaderet Ioab, vt a bello ceſſaret. Quæſt. XX.

QVÆRET aliquis, quare Abner diceret iſtud. Nam hoſtium conditio eſt, quòd pugnent quouſque deleant hoſtes ſuos, & hoc eis ſummum gaudium eſt. Abner tamen & Ioab erant hoſtes pro parte Isboſeth & Dauid, ideo videtur, quòd Ioab deberet habere animum delendi omnes viros Abner, ſi poſſet; & Abner non poterat conuenienter dicere iſtud verbum. Reſpondendum eſt, quòd Abner conuenienter dixit iſtud, & profuit verbum ſuum: nam illico vt locutus eſt ad Ioab, ceſſauit bellum. Motiuum autem Abner ad ſuadendum hoc Ioab fuit duplex. Primum, quia vtile erat Ioab, & viris ſuis ceſſare a perſecutione illa: nam viri Abner fugiebant quaſi victi: ſi autem viri Ioab permitterent eos fugere, ipſi nulli nocerent de viris Ioab: ſi tamen ſemper vellent eos perſequi, cogerentur viri Abner ſe defendere; & tunc ex deſperatione duriſſimè pugnarent contra viros Ioab: in quo periculum immineret eis: nam periculoſum eſt contra hominem deſperantem pugnare: nam omni difficultati ſe opponit, de vita curam non agens, quod eſſet in magnum periculum Ioab; ideo conſentit ceſſare ex cauſa ſua. Iſtud ſignificatur in verbis Abner, cùm dixit ad Ioab. An ignoras, quod periculoſa ſit deſperatio, id eſt, quòd periculoſum eſt pugnare contra hominem deſperantem. Secundũ motiuum fuit, quia putauit Abner, quod faciliter conſentiret Ioab verbis eius, eo quòd non erat cauſata hoſtilitas inter illos: nunquam enim pugnauerant domus Isboſeth & Dauid vſque nunc: & iſta pugna fuit accidentalis, ideo credebat Abner, quòd Ioab ceſſaret, ſi ipſe loqueretur ei; & hoc potiſſime, quia tam viri Abner, quàm Ioab erãt Iudæi, & videbatur iniuſtum valde eſſe certamen inter eos. Hoc autem innuit Abner, dicens: vſquequo non dicis populo, vt omittat perſequi fratres ſuos, q. d. non ſumus hoſtes, ſed fratres: ideo non debemus pugnare ad totalem delетionem ſicut hoſtes, ſed ſufficit pugna præterita. Hoc autem ſic concipiebat Ioab: nam nundum putabat plenam inimicitiam cauſatam inter eos. Ideo illico, vt locutus eſt

B Abner, iuſſit Ioab ceſſare viros à pugna; & prius feciſſet ceſſare, ſi locutus fuiſſet prius Abner, vt patet infra, ſ. viuit Dominus ſi locutus fuiſſes mane, receſſiſſet populus perſequens fratres ſuos. Sciendum autem, ꝙ ſicut Abner putabat, ꝙ Ioab ceſſaret ipſo loquente, ita ipſe habebat animũ, ꝙ ſi viri Ioab victi, & fugati fuiſſent à viris Abner, & petiuiſſet Ioab ceſſationem pugnæ, ipſe feciſſet deſiſtere viros ſuos. Quod patet, quia Abner nolebat facere totum malũ, quod poterat. Nam cum Aſael perſequeretur eum à principio, potuiſſet eum occidere faciliter, ſicut poſtea fecit admonendo ipſum, vt deſiſteret, ne compelleretur eum occidere, & tamen noluit eum occidere, quouſque ſæpe eũ admonuit. Item dixit, quòd ſi occideret eum, non poſſet leuare oculos coram Ioab, ergo dato, ꝙ fuiſſet iſtud bellũ, nõdum erat plena hoſtilitas; ſed habebat Abner animũ con-

C cordandi cùm Ioab. *An ignoras, quòd periculoſa ſit deſperatio?* Id eſt, neſcis, ꝙ periculum ſit pugnare cum deſperato? & tamen ſi tu non deſiſtis perſequi nos, pugnabis contra vt deſperantes, & erit tibi magnum periculum. Dicitur aũt periculoſa deſperatio, non ei qui deſperat, ſed ei, cõtra quẽ deſperatus pugnat. *Vſquequo non dicis populo*. Scilicet viris tuis, qui erãt in magna multitudine, & vocantur populus. *Vt omittat perſequi fratres ſuos?* q. d. iam tempus erat, ꝙ præciperes viris tuis ceſſare à pugna, quia non perſequuntur hoſtes, ſed fratres ſuos. Omnes enim Iſraelitæ vocabantur inter ſe fratres, quia erant filij euſdem viri. ſ. Iacob, & ſic ſcriptura vocat oẽs Hebræos inter ſe fratres, vt patet Leuit. 25. & Deut. 15. *Et ait Ioab; viuit Dominus*. Modus iurãdi eſt. Conſenſit enim Ioab immediatè, & voluiſſet prius conſenſiſſe, ſi locutus fuiſſet Abner. *Si locutus fuiſſes mane.*

D Id eſt, ſi iſtud, ꝙ nũc dicis, dixiſſes mane, id eſt, in principio belli, immediatè ceſſaſſet bellum, & non fuiſſet inflictum aliquod malum. *Receſſiſſet populus perſequens fratres ſuos*. Id eſt, populus meus receſſiſſet deſiſtẽs pſequi viros tuos, qui ſunt fratres noſtri. Aliqui dicunt, ꝙ litera debet ſic ſe habere, ſ. *Si non locutus fuiſſes mane*. i. ſi non dixiſſes à principio diei, ſurgant pueri, & ludant coram nobis, ceſſauiſſet populus pſequi fratres ſuos. q. d. illud fuit occaſio belli. Sed iſta ſententia non ſtat. Primo, quia litera contraria eſt: ſecũdo, quia dato, quòd litera eſſet, vt ipſi volunt, repugnaret intentioni Ioab, nam tunc eſſet ſenſus, ſi non locutus fuiſſes mane, dicens: ſurgãt pueri, receſſiſſet populus, &c. quia tamen locutus fuiſti iſtud, non receſſit populus, hoc tamẽ non intendebat Ioab, quia non obſtante verbo illo Abner, iuſſit mox ceſſare à bello, ideo non debet ſic intelligi litera,

E ſed ſicut prius dictum eſt. *Inſonuit ergo Ioab buccina*. Id eſt, dedit ſignum in buccina, vt viri ſui deſiſterent à bello: per buccinam quippè ſignum datur bellãdi, & ceſſandi a bello, & ad multa alia ſecundum varietatem clangoris. *Et ſtetit omnis exercitus*. Scilicet, omnes viri de parte Ioab, non audientes vlterius quicquã agere contra hoſtes: erat quippè contra militarem diſciplinam, quòd dato ſigno ceſſandi aliqs pugnaret. *Nec perſecuti ſunt vltra Iſrael*. Id eſt, nõ perſecuti ſunt viros Abner amplius in illa nocte. Fuerunt tamen alio tempore perſecuti illos, quia poſt hoc fuerunt multa bella inter domum Dauid, & Isboſeth, vt patet ſeq. ca. ſcilicet. Facta eſt longa concertatio inter domum Saul, & domum Dauid. *Nec inire certamen*. Id eſt, nõ perſecuti ſunt viri Ioab viros Abner fugiendo, nec etiam inſtituerunt aciem ad pugnandum contra illos in monte, quod eſt inire certamen.

Ioab quare ceſſauerit à perſecutione Abner, cùm ſciret eum occidiſſe fratrem ſuum. *Quæſ. XXI.*

QVÆRET aliquis, quomodo Ioab voluerit deſiſtere à perſecutione Abner, cùm ipſe iam occidiſſet Aſael fratrem Ioab. Nam ſi iſte nõ fuiſſet occiſus, leuiter potuiſſet ceſſare hoſtilitas: eo tamen occiſo, non putabat Abner, quòd faciliter ceſſaret, ideo ipſe dixerat ad Aſael, noli me perſequi, ne compellar confodere te in terram, & leuare non potero faciem meam ad Ioab fratrem tuum. Aliquis reſpondebit, ꝙ Ioab nondum nouerat mortem fratris ſui, ideo faciliter conſenſit verbis Abner, quod aliter nõ feciſſet. Sed hoc non ſtat, quia Aſael corruit mortuus in via, & ipſe præcedebat omnes viros Ioab; vnde omnes tranſierũt poſtea per locum, in quo ipſe mortuus iacebat, & ſubſiſtebant parum, vt patet ſupra, nemo enim cadauer illius de
G via abſtulit. Ideo dicendum, ꝙ Ioab cognouerat mortem Aſaeli; conſenſit tamen ceſſare à bello, quia Abner iuſtè occiderat Aſael, cùm ſæpe admonuiſſet eum, vt ceſſaret. Vel aliter dici poteſt, ꝙ Ioab ceſſauit ex cauſa ſua non obſtante morte fratris ſui, ne pugnaret cõtra deſperatos, ſicut dixerat Abner. Vel forte Ioab quanquam ſtimulatus eſſet dolore nimio pro morte fratris ſui, tamen non putauit, quòd poſſet eam nunc vlciſci in bello, cùm ipſe intenderet occidere Abner pro morte Aſael; ideo ceſſans à bello, quaſi nõ curaret de morte fratris, diſtulit ad aliud tempus, & poſtea occidit ipſum Abner per inſidias, vt patet ſeq. c. *Abner autem, & viri eius abierunt per campeſtria tota nocte illa*, id eſt, poſtquam Ioab ceſſauit perſequi Abner, ipſe cum viris ſuis ambulauit tota nocte, ſ. quia iam nox erat, quando ceſſauit bellum, vt patet ſupra: dicitur enim, ꝙ quãdo Sol oc-
H cubuit aſcenderunt in verticem montis filij Beniamin, & dum ibi manerent ceſſauit bellum: deinde per totã noctem ambulauerunt per campeſtria, id eſt, per campos ſine itinere, quia tam ipſi terram nouerant, & ſequebantur breuiorem progreſſum. *Et tranſierunt Iordanem*, ſ. nocte illa tranſierunt Iordanem: ibant enim ab Occidente verſus Orientem, quia ſors Iudę, & Beniamin erãt ad partem Occidentalem Iordanis. Bellum aũt fuerat in ſorte Beniamin apud Gabaon: deinde ambulando per noctem venerunt ad Iordanem, & tranſierunt illum, eo ꝙ Iſboſeth morabatur nũc ad partem Orientalem Iordanis, & ad illum locũ ibat Abner. *Et luſtrata omni Bethoron*. i. luſtrauerunt Abner & viri ſui totam terram Bethoron, ſ. quia trãſierunt per illam ad veniendum in Iordanem, quia Bethoron eſt media inter
I Gabaon, & Iordanem. Sciendum autem, ꝙ Bethoron eſt duplex, quædam vocatur Bethoron inferior, & alia Bethoron ſuperior, & ſunt iſtæ in ſorte Ephraim, & Manaſſe, vt patet Ioſue 16. Hebræi autem accipiunt Bethoron pro nomine appellatiuo, ſcilicet, pro diuiſione, ſed non eſt conueniens ſenſus, ideo litera noſtra accepit vt proprium, quia per terram Bethoron erat tranſitus Abner. *Venerunt ad caſtra*. id eſt, Abner & viri ſui venerunt ad caſtra, in quibus erat Iſboſeth. In Hebræo habetur. *In Mahanaim*. Quod ſignificat caſtra, vel eſt nomen vrbis, magis tñ debet accipi, quod ſit nomen vrbis, ſcilicet, ꝙ Iſboſeth eſſet tunc in Mahanaim, & illuc iret Abner. Hoc autem valde conuenit, quia Mahanaim, ſiue Manaim ſecundum literam noſtram eſt ad partem Orientalem Iordanis, vt patet Gen. 32. erat autem in ſorte dimidiæ Tribus Manaſſe, vt patet Ioſue 13.
K ideo ad hoc, quòd Abner de Gabaon, vbi fuerat bellum, veniret in Mahanaim: oportebat, quòd tranſiret Iordanem. *Porro Ioab reuerſus omiſſo Abner, congregauit omnem populum*. i. Ioab ceſſauit perſequi Abner, & cõgregauit omnem populum ſuũ: nam diſperſi fuerant viri Ioab ad perſequendum viros Abner: nunc autem dato ſigno in buccina, congregauit illos Ioab. *Et defuerunt de pueris Dauid decem & nouem*. i. mortui ſunt in bello decem & nouem; duodecim quidem in bello ſingulari, quando ſurrexerunt pueri, vt luderent coram Ioab, & Abner, & corruerunt duodecim ex vtraque parte, quanquam Ioſephus duodecim velit ſolum perijſſe ex parte Iſboſeth: litera tñ contrarium vult, poſtea aũt in pugna mortui ſunt ſeptem, antequã inciperẽt fugere viri Abner, & ſunt decem, & nouẽ. *Excepto Aſaele*. Cum hoc ſunt viginti occiſi ex parte Dauid. Aſael tamen computatur per ſe, eo quòd ipſe ſolus maioris pretij erat quàm

Bethoron duplex.

F omnes alij decem & nouem mortui. Sic enim de Dauid erat, qui ſolus computabatur pro decem millibus viris, ſicut dixit Ioab, infra decimo octauo, ſcilicet, ſiue media pars ex nobis ceciderit, non ſatis curabunt, quia tu vnus pro decem millibus computaris. *Serui autẽ Dauid*. Id eſt, viri, qui erant cum Ioab, qui erãt famuli Dauid. *Percuſſerunt de Beniamin*. Id eſt, de viris Abner, qui vocantur de Beniamin, quia fortè ſolum erant de illa tribu. Vel dato, quòd eſſent ibi viri de alijs tribubus, vocãtur omnes de Beniamin, quia tribus Beniamin erat nunc vt caput, eo ꝙ Rex erat de tribu Beniamin. Et Abner, qui erat Dux belli erat de eadẽ tribu. *Et de viris, qui erant cum Abner*. Ponitur &, pro id eſt: quia non erant viri de Beniamin alij à viris, qui erant cũ Abner. *Triginta, & ſexaginta, qui & mortui ſunt*. Id eſt, perierunt gladio in bello. De parte enim Abner plurimi perierunt, eo
G quòd fugerunt, & in fuga multi occiſi ſunt. *Tuleruntque Aſael*. ſcilicet, de loco, in quo mortuus iacebat: erat. n. vir honorabilis, cum eſſet frater Ioab, ideo tulerunt eum, vt ſepelirent in loco ſuo. *Et ſepelierunt eum in ſepulcro patris ſui in Bethlehem*. Ad iſtũ locũ duxerunt Aſael, quia erat oriundus de illo: tota quippe cognatio Dauid erat de Bethlehẽ, vt patet præced. lib. cap. 16. Erat autem conſuetudo Iudæis, quòd vbi ſepeliebantur maiores alicuius cognationis, ibi tota cognatio ſepeliretur; ideo Aſael in ſepulcro patris ſui ſepultus eſt. De patre autem Aſael non conſtat, quis fuerit, ſed ſolum de matre. Illa. n. erat Saruia ſoror Dauid. Patrem aũt Scriptura non nominauit, quia ille non erat de cognatione Dauid, ſed ſola mater, quæ propter Dauid nominata eſt. *Et ambulauerunt tota nocte illa Ioab, & viri ſui*. Sicut. n. Abner, & viri ſui ambulauerunt tota nocte, quouſque peruenirent
H in Mahanaim; ita Ioab, & viri ſui ambulauerunt tota nocte, vt venirent in Hebron. Cauſa tamen celeritatis motus Ioab fuit; quia ferebãt mortuum Aſael, ne corrumperetur cadauer in itinere. *Et in ipſo crepuſculo peruenerunt in Hebron*. Id eſt, ante ortum Solis venerunt ad vrbem Hebron, in qua erat Dauid; & prius duxerunt illuc Aſaelem mortuum, deinde tulerunt eum ad ſepeliendum in Bethlehem. Quod patet, quia in ipſa nocte, qua ceſſauerunt pugnare, venerunt in Hebron in crepuſculo: non tamen poterant illa nocte ire in Bethlehem, & ſepelire Aſaelem, & facere exequias funeris: nam cum eſſet vir honorabilis valde, veriſimile eſt, ꝙ cum magno honore tumulatus ſit. Dicitur autem hic in crepuſculo, quia crepuſculũ eſt lux dubia, ſcilicet, quando nõ eſt determinatè dies, vel determinatè nox. Eſt autem duplex crepuſculum, ſcilicet, matutinum, & ve-
I ſpertinum. Crepuſculum matutinum eſt totũ tẽpus illud, à quo incipit oriri quidam rubor, vel lux in aere, quæ vocatur aurora vſque ad ortum Solis. Crepuſculũ veſpertinum eſt tempus ab occaſu Solis vſquequo cadat rubor, ſiue lux quædam manẽs in aere. Et iſta duo crepuſcula ſunt æqualia, quia cauſantur per æqualem diſtantiam Solis ab horizonte. Eſt autem tempus crepuſculi quantitas ſpatij dum Sol pertranſit decem, & octo gradus æquinoctialis ſecundum Ptolemæũ: & eſt vna hora, & quinta pars horæ. Nunc tamen repertum eſt durare crepuſculum per decem & nouem gradus tranſitus Solis, & aliquid plus. Ptolemæus tamen accepit crepuſculum magis apparens: ideo in lineis aſtrolabij, vbi deſcribuntur duo crepuſcula, abſcinduntur vtrinque decem & octo gradus aſcẽſionis Solis per æquinoctialem: nos tamen vulgariter loquentes crepuſculum
K largius appellamus. Vnde autem crepuſculum oriatur, & quomodo ſuſpendatur lux in nubibus in tanta diſtantia, & non maiori Solis ab horizonte, alterius ſpeculationis eſt.

Crepuſculum quid, & quotuplex.

CAPITVLVM III.

FACTA eſt ergo longa concertatio inter domum Dauid, & inter domum Saulis: Dauid proficiens, & ſemper ſeipſo robuſtior: domus autem Saul decreſcens quotidie. Natique ſunt filij Dauid in Hebron: fuitque primogenitus eius Amnon.

Deſcripta eſt in præcedentibus Iſboſeth debilitatio ex debellatione virorum ſuorum à viris Dauid: Hic agitur

agitur conſequenter de debilitatione eius ex confœderatione Abner cum Dauid. Et diuiditur in duo, quia primò ponitur Dauid profectus. Secundò Dauid, & Abner fœdus ibi. *Cum igitur eſſet prælium.*

An quæ tractantur in hoc cap. immediatè conſequantur ſuperiora. Quæſtio I.

QVÆRITVR circa primum: an ea, quæ habentur hic, habeant ordinem conſequentem ad ea, quæ habentur præcedenti cap. Et an fuerint facta immediatè, vel magno tempore poſt. Ad primum dicendum, quod ea, quæ habentur hic fuerunt poſt ſuperiora: nam præcedenti cap. agitur de primo bello, quod fuit inter domum Dauid, & Isboſeth, hic autē agitur de multis aliis bellis, quæ poſtea ſecuta ſunt: nam dicitur hic, quòd facta eſt longa concertatio inter domum Dauid, & domum Saulis: non tamen conſtat, an omnia, quæ habentur hic, fuerint facta poſt ea, quæ habentur præcedenti cap. quia hic dicitur de omnibus filiis, quos genuit Dauid in Hebron: non patet tamen an genuerit aliquos iſtorum ante bellum, de quo habetur præcedenti cap. potuit enim aliquos primò gignere, eo quòd illud bellum factum eſt duobus annis poſtquā cœpit regnare Isboſeth, & Dauid, vt declaratum eſt præc. cap. Ad ſecundum, ſcilicet, an iſta fuerint facta immediatè poſt præcedentia, dicendum, quòd paruum tempus fuit inter hæc, & præcedentia, quia immediatè poſt bellum habitū præcedentia cap. ſecuta ſunt multa alia bella inter domum Dauid, & Isboſeth. Et poſt hæc Abner fecit concordiam cum Dauid: & tunc occidit eum Ioab. Et nō fuit magnum tempus inter hæc, ſed tota hiſtoria eſt continuata, ita quòd nulla tempora, vel geſta interciderint inter ea, quæ habentur præcedenti cap. & hic. *Facta eſt ergo longa concertatio.* Id eſt, factum eſt lōgum bellum. *Inter domum Saul, & domum Dauid.* Id eſt, inter Abner pugnantem pro domo Saulis, & Ioab pugnantem pro domo Dauid; habuit autem iſtud bellum exordium ex bello præcedenti, quia Abner luſtrabat ſemper extremitates Regni Isboſeth, ne viri Iuda introirent in illud, & Ioab luſtrabat extremitates Regni Dauid, ne introirent in illud viri Isboſeth: vnde aliquando occurrebant ſibi Ioab, & Abner, & pugnabant, ſicut ſupra fecerunt: dicitur autem inter domum Saul & Dauid, quia domus Isboſeth vocatur domus Saulis, eo quod erat Isboſeth filius Saulis. *Dauid proficiens.* Id eſt, Dauid in omnibus operibus ſuis proficiebat. Erat autem iſte profectus in duobus. Primò in prole: nam genuit ſex filios in Hebron, quos litera enarrat. Secundò proficiebat in negotijs regni, ſ. quia Ioab pugnās ex parte Dauid præualebat ſemper contra Abner, & viros Isboſeth, ſicut præualuit præc. cap. erat aūt iſte profectus ſpecialiter à Deo, quia ipſe volebat domum Saulis paulatim deſtruere quouſque totaliter exaltaret Dauid. *Et ſemper ſeipſo robuſtior.* i. quolibet die erat robuſtior ſeipſo, quia in quolibet die ſuſcipiebat cōtinua augmenta. Sed aliquis dicet, ꝙ Dauid non poterat eſſe fortior ſeipſo, quia comparatio ſemper fit inter diuerſa; eiuſdem aūt ad ſeipſum non poteſt eſſe comparatio, quia idem non habet rationem diuerſorum extremorum. Dicendū, ꝙ Dauid vocabatur fortior ſeipſo, non ſimpliciter, ſed ſecundum diuerſa tempora, ſ. ꝙ quotidie erat fortior q̄ præcedenti die, in quo ſignificatur quotidianum augmentum, ſ. quia non erat aliqua dies, in qua Dauid non proficeret ad aliquid; & iſte modus loquendi eſt vſitatus: ſic enim dicit Porphyrius, quòd Sortes ſedens differt à ſeipſo nō ſedente, & ſic Dauid quotidie recipiens aliquid, quod prius non habebat, dicitur, ſeipſo fortior. *Domus autem Saul decreſcens quotidie.* Id eſt, regnū Isboſeth, ꝙ vocatur domus Saulis, quotidie decreſcebat; eo quòd viri ſui vincebantur ſemper à viris Dauid. *Natique ſunt filij Dauid in Hebron.* Hic ponit̃ multiplicatio Dauid in prole, quod pro magno beneficio Dei habetur, & dicitur, quòd nati ſunt in Hebron iſti filij, qui ſequūtur, quia ibi habitauit Dauid ſemper, quandiu fuit Rex ſuper Iudā.

Dauid an poſſit dici fortior ſeipſo.

Quare fiat hic mentio de filijs Dauid. Quæſtio II.

QVÆRET aliquis, quare ſcriptura agat hic mentionem de filiis Dauid. Reſpondendum, quòd hic

A dictum eſt, quòd Dauid ſemper proficiebat, ideo ponitur hic profectus eius. Erat autem iſte in filiis, ideo nominantur filij, quos genuit. Conſiderandum autem, quòd apud antiquos habebatur pro magna felicitate plures filios gignere, & ꝓ magna infelicitate carere filiis: & iſta erat opinio tam virorum, quam fœminarum. De viris patet Oſeæ 9. cap. vbi dicitur de Ephraim, Emphraim quaſi auis auolauit, gloria eorum à partu, & ab vtero, & à conceptu, id eſt totum bonum eorum eſt in concipiendo, pariendo, & habendo in vtero filios: ideo cùm volebat Deus dare magnū malum alicui, faciebat eum carere filiis. Sic patet allegato ca. ſ. Quid dabis eis? da eis vuluam ſterilem ſine liberis, & vbera arentia, ꝙ ſi enutrierint filios ſuos, abſque liberis eos faciant in hominibus. Iſta ēt erat opinio fœminarum; quia putabant ſe felices, q̄n pariebant plures filios: vnde Lya,

Felicitas vnde quorum erat in filijs, vt ſic in nouo teſtā.

B quia pepererat multos filios, & ancilla ſua ēt pariebat, dixit hoc pro beatitudine mea: beatā quippè me dicent omnes generationes. Mulieres autem quæ ſteriles erant, putabant ſe eſſe infeliciſſimas, & volebant potius mortem q̄ vitam: ſic fuit de Rachel, q̄ cùm non haberet filios, dixit viro ſuo da mihi liberos, alioquin moriar, i. ſi non facis, ꝙ habeam filios, volo mori. De his Gen. 30. cap. propter hoc parentes cùm benedicebant filiabus ſuis, imprecabantur eis multitudinem prolis. Sic dixerunt cognati Rebecæ ad ipſam à ſoror noſtra es, creſcas in millia, & poſſideat ſemen tuum portas inimicorum ſuorum. Gen. 24. Iſta quoque erat intētio prophetarum: nam vocabant felicem hominem, qui haberet plures filios. Sic patet de Moyſe: nam cum benediceret tribubus Iſrael dixit: Benedictus Aſer in filiis. Deut. 33. Iſto modo etiam loquebatur Deus: nam pro benedictione

C ponebat, quòd mulieres non eſſent ſteriles, vt patet Exod. 23. ſ. Non erit infœcunda, nec ſterilis in terra tua. Et quando Deus benedixit Abrahæ, quia voluit occidere filiū ſuū ad mandatum Dei, dixit ei Deus: Pro hoc, ꝙ feciſti rē hanc multiplicabo ſemen tuum, ſicut ſtellas cœli. Gen. 22. cùm ergo nunc Deus dederit Dauid filiorum multitudinem, ad exprimendum cumulum felicitatis eius, Deus voluit, quod exprimeretur hic de filiis Dauid. Nunc autem in nouo teſtamento non cenſetur homo felix in multitudine filiorum, ideo non reputatur valde magnum beneficium Dei, quòd alicui filiorum multitudinem dederit, quia alia bona promittuntur in nouo teſtamento, ad quæ homines magis attendere debent. *Fuitque primogenitus eius Amnon.* Aliquæ Bibliæ habent Ammon, ſed corrupta litera eſt. Iſte eſt qui deflorauit Thamar ſororem ſuam, & poſtea occiſus eſt

D ab Abſolone. De quo infr. 13. *De Achinoam Iezrahelitide.* Hic ponuntur nomina vxorum Dauid, de quibus ſuſcipiebat iſtos filios. Et prima fuit Achinoam Iezrahelitis, id eſt, de vrbe Iezrahel. Iſta fuit prima vxor, quam accepit viuente Saule, antequam fugeret de terra Iſrael in terram Philiſthinorum præc. lib. cap. 25. Et iſtam poſtea duxit in terrā Philiſthinorū eo. li. ca. 27. *Et poſt eum Cheleab.* Iſte fuit ſecūdus filius, & vocatus eſt alio nomine Daniel, vt patet 1. Paral. ca. 4. de iſte dicunt Hebræi, ꝙ vocatus eſt Cheleab, quia Cheleab, ſiue Celaau in Hebræo interpretatur ſicut pater, vel ſimilis patri. Dicunt enim, quòd aliqui illudebāt de iſto puero, dicentes, quod non erat filius Dauid, ſed Nabal Carmelli, eo quòd Abigail mater huius fuerat vxor Nabal, & dicebant, quòd iam conceperat eum, cùm accepit illam Dauid in vxorem: ob hoc Deus mutauit faciem pue-

Filij Dauid quos habuit in Hebron.

E ri, vt totaliter ſimilaretur Dauid: & tunc mutatum eſt nomen eius primum, ſ. Daniel: & vocatus eſt Cheleab, i. ſimilis patri, vel quaſi pater. Sic dicit Ra. Da. Kimhi, ſic etiam hiſtoria ſcholaſtica, & Nicolaus. Non tamen eſt veriſimile, ꝙ Deus mutauerit faciem pueri poſtq̄ natus eſt: nec etiā eſt impoſitum ei iſtud nomē propter ſimilitudinem ad patrem: ſed ex ſola voluntate, ſicut multa alia nomina imponebantur viris, & locis ſine aliqua cauſa. *De Abigail.* Iſta fuit ſecunda vxor, & peperit ſecundum filium: poſtea quoque peperit, ſcilicet, Saphathian, vt patet infra: hic autem nō ſolum ponitur numerus filiorum, ſed etiam ordo. Ideo non ponitur Saphathias poſt Cheleab, quanquam ambo fuerunt filij eiuſdem matris. *Vxore Nabal Carmelli.* Id eſt, Abigail erat vxor Nabal de Carmello: non nunc, ſed fuerat prius, & mortuo Nabal accepit eam in vxorem Dauid. præc. lib. cap. 25. & tamen primo Paralip. dicitur de Abi-

gail Carmelitide, id eſt, q; habuerit Dauid iſtum filium de Abigail, quæ erat de Carmello, eo quòd ibi habitabat. *Porro tertius Abſalon*, id eſt, tertius filius fuit Abſalon. Iſte fuit pulcherrimus inter omnes filios Dauid, & vt fertur nõ erat vir ita pulcher in toto Iſrael. Habebat autem pulchritudinem nimiam in capillis, & tondebatur quolibet anno ſemel, quia grauabat eum nimis cæſaries, ponderabatq; capillos capitis ſui ducentis ſiclis pondere publico, infra 14. Sed iſte poſtea fuit infidelis patri expellens eum de regno, infra 15. *Filius Maacha, filia Tholmai Regis Geſſur*. Iſta Maacha erat filia Regis, & non erat de ſtirpe Iudæorum, ſed Gentilis, eo q; erat filia Regis Tholmai Regis Geſſur,

Geſſur Rex quis eſſet. *Quæſt. III.*

QVÆRET aliquis, quis eſſet iſte Rex Geſſur, cuius David accepit filiam. Reſpondendum, quòd Geſſur eſt nomen cuiuſdam terræ, quæ erat intra terram Chanaan: & tamen habitatores eius non erant de ſtirpe Chananæorum. Erat autem modicus populus Geſſur apud terram Philiſthinorum, & duarum Tribuum, & dimidiæ, vt patet Deuteron. 3. Iſraelitæ autem poterant licitè occidere omnes Geſſuritas, vel excludere eos de terra, vt poſſiderẽt terram illorum, quia illa erat pars terræ Chanaan, quæ totaliter debita erat Iſraelitis: noluerunt tamen Iſraelitæ diſperdere Geſſuritas, ſed miſerti ſunt illorum permittentes eos viuere inter ſe, vt patet Ioſue 13. ſ. Nolueruntq; filij Iſrael diſperdere Geſſuri, & Machati, & habitauerunt in medio filiorũ Iſrael vſq; in præſentẽ diem. Permiſerũt quoq; Iſraelitæ Geſſuritis habere Reges de genere ſuo, & habuerunt illos ſemper: nam, tempore Dauid erat Tholmai Rex Geſſuri, erat tñ gẽs iſta cum Rege ſuo tributaria ſub Rege Iſrael, cùm permitterent eos viuere ex ſola miſericordia, & habebãt iuriſdictionẽ Iſraelitæ ſuper eos. Nam licèt ipſi haberent Reges de gente ſua, tñ Reges Iſrael dicebãtur Reges ſuper Geſſuri. Sic patet de Isboſeth, nã ipſe dr̃ regnaſſe ſuper Iſrael, & Geſſuri, præced. c. Contra iſtam gentem pugnauit ſæpe Dauid, & egit prędam de illa, dum maneret in terra Philiſthinorum. præced. lib. c. 27. Poſtea aũt Dauid voluit accipere filiam Regis Geſſuri in vxorem, quam ille libenter obtulit, quia per hoc putabat ſe habiturum pacem cum Dauid, qui prius erat hoſtis ſuus, & nunc efficiebatur gener. Credebat quoque, q; per hoc non tñ grauaretur dominio Iſraelitarum ſicut prius, eo q; Dauid gener ſuus liberaret eum ab hac ſeruitute. Credendum eſt autem, q; Dauid acceperit vxorẽ filiam Regis huius paucotẽpore poſtquam rediit de terra Philiſthinorum mortuo Saule, nam prius nõdum acceperat eam; alioquin nõ egiſſet tam graue bellum, & prædas in Geſſuritis. Sed aliquis dicet, quòd Dauid poterat accipere filiam Regis huius in vxorẽ, quia iam tota gens Geſſuritarum deleta erat? quod patet præcedenti lib. c. 27. ſcilicet. Et percutiebat Dauid omnem terram illorum, nec relinquebat viuentem virum, aut mulierem: ergo iam omnes perierant. Reſpondendum, q; non perierat tota gens Geſſuritarum, ſed aliquam partem eius paruam diſperdidit Dauid agendo prædas. Et cum dicitur, q; percutiebat omnem terram illorum: dicendum, q; intelligitur ſolum de terra illa, in qua prædabatur Dauid, & iſta erat quædam pars terræ Geſſuri, quia nõ potuit Dauid prędari in omnibus locis terræ illius. Potiſſimũ quia Dauid habebat ſecum paucos viros, ſ. ſolum ſexcentos, qui non poterant pugnare contra magna oppida, & delere ea; ſed ſolum agebant prædas per agros in pecoribus, & in hominibus, quos ibi reperiebant, & in locis non habentibus muros: loca autem magna ſemper manſerunt illæſa: & ſic poterat manere gens Geſſuri. Et cum dicitur, nec relinquebat viuentem virum, aut mulierem, intelligitur de illis, quos capere poterat, ſ. quia non ducebat eos captiuos in Geth, ne manifeſtaretur fraus ſua. præced. lib. c. 27. in locis tamen magnis nullum accipiebat, quem poſſet occidere.

An Dauid peccauerit accipiendo filiam Regis Geſſur in vxorem. *Quæſt. IIII.*

QVAERETVR vlterius, an peccauerit Dauid accipiendo in vxorem filiam Regis Geſſur. Aliquis dicet, quòd ſic, quia illa erat Gentilis; Deus autem vetuerat Iſ-

F raelitis accipere vxores de Gentilitate. Exodi 34. & Deut. 7. & Iudi. 2. vbi ſub magna obſeruatione hoc Deus teneri iubebat. Nec poteſt aliquis reſpõdere, q; iſta eſſet Hebræa, quia inter Hebræos tempore Dauid ſolum erant duo Reges, ſ. ipſe, & Isboſeth; ideo neceſſe eſt, q; Tholmai Rex Geſſur eſſet Gentilis, & conſequenter filiam ſuam non poterat accipere Dauid. Aliquis reſpondebit, quòd Tholmai erat Gentilis, & tamen non erat de ſtirpe Chananæorum, ideo Dauid poterat accipere licitè filiam eius in vxorem conuertendo illam ad ritum Iudaicum. Quod autem obiicitur Exod. 34. Deut. 7. & Iudi. 2. intelligitur de filiab. Chananæorum. Quod patet, quia dicitur ibidem: non inias pactum cum hominibus regionum illarum, ſ. Chananæorũ, & ſequitur: nec vxorem accipias de filiabus eorum filiis tuis; de aliis ergo gentibus poterat accipi vxor pro Iudæis.

G Et hoc verum eſt, quòd directè Deus vetuit filias Chananæorũ accipi in vxores, intelligebatur tamen etiam de aliis gentibus. Quod patet, quia Iſraelitæ, qui acceperũt vxores de Moabitis, Ammonitis, & Aegyptiis coacti ſunt dimittere eas per Eſdran. vt patet. 1. Eſdræ. c. 9. & 10. Si tamen ſolũ intelligeretur de filiab. Chananæorum, non coacti fuiſſent dimittere vxores illi, qui acceperant eas de Ammonitis, Moabitis, & Aegyptiis, & tamen iſti compulſi ſunt eas relinquere. Dicendum eſt igitur, q; Iudæis erat illicitum vniuerſaliter accipere vxores de Gentilitate, magis tamen erat illicitum, ſi acciperẽt eas de Chananæis, quàm de aliis Gẽtibus, eo quod illæ facilius poterant inclinare animos Iudæorum ad colendum Idola, cùm ipſæ eſſent incolæ terræ illius, quàm mulieres Gentiles adductæ de aliis gentibus. Et iſtã cauſam Deus tãgit in præcepto iſto præallegatis capitulis.

Quando Iudæis erat illicitũ accipere vxores de Gentilitate.

H Erant tamen duo caſus, in quibus licebat accipere mulierẽ de Gentilitate in vxorem. Primus erat, qñ in bello accipiebantur mulieres, nam tunc poterat quilibet accipere in vxorẽ quamcũque vellet de captiuis. Deut. 21. Secundus caſus erat, qñ aliqua mulier de Gentilitate erat cõuerſa ad Iudaiſmum: nam tunc Iſraelitæ poterãt accipere has in vxores, quia iam non vocabantur Gentiles, ſed pertinebant ad ritũ Iudaicũ. Sic patet de Booz, qui accepit Ruth in vxorem, quæ erat de Moabitis, & iam erat conuerſa ad Iudaiſmũ. Hoc autem licitè fecit Booz: immo videtur, quòd obligatus erat ad faciendum ipſe, vel alius cognatus eius; nam ex eo q; cognatus Booz noluit accipere Ruth in vxorẽ, priuatus eſt iure ſucceſſionis Maalon, qui fuerat primus vir Ruth: & tranſiuit ſucceſſio ad Booz, vt patet Ruth. 4. ſi tñ illicitum fuiſſet accipere illã in vxorem, non caruiſſet il-

I le cognatus Booz ſucceſſione, non accipiendo Ruth; quia lex neminem obligat ad illicitum. Iſti duo caſus intelligũtur in mulieribus, quæ non erant de filiabus Chananæorũ, quia filias Chananæorum in nullo caſu accipi licebat. De primo patet, quia quando pugnabant Iſraelitæ cõtra gentes Chananæorũ, non poterant ſeruare aliquã mulierẽ ad accipiendũ in vxorem, aut vendendũ, vel ſubiiciendum in ſeruitutem: ſed cogebantur occidere omnes tã viros, quàm fœminas, paruulos, & ſenes. Deuteron. 20. Caſus ſecundus non tenebat in Chananæis, quia nunquam mulieres Chananæorũ conuertebantur ad Iudaiſmum: nam ẽtſi ipſæ vellent, non permittebant Iſraelitæ, quòd conuerterentur, ſed occidebant eas, quia Deus ſic iuſſerat. Nunc autem de Dauid dicẽdum eſt, q; licitè potuit accipere in vxorem filiam Tholmai Regis Geſſur, quia fortè accepit illam in bello, cũ

K ſæpè pugnaret contra Geſſuritas: vel fortè conuerſa eſt ad Iudaiſmum, & tunc illam accepit. Hoc autem ſecundum veriſimilius eſt, quia toto tempore, quòd Dauid pugnauit, & prædas egit contra Geſſuri, non adduxit ſecum aliquem captiuum virum, aut fœminam, vt patet præcede. lib. c. 27. *Quartus autem Adonias*. Iſte fuit quartus filius in ordine, & fuit vir prudens, vnde conciliauit ſibi animos militiæ, & conatus eſt fieri Rex, viuente Dauid & ignorante. ſeq. lib. cap. 1. Hunc poſtea occidit Salomon frater eius, quia petiuit vxorem Regis Dauid in vxorẽ. eo. lib. c. 2. *De Haggith*. Iſta nõ apparet cuius mulier fuerit, vel de quo genere. *Et quintus Saphatia filius Abigail*. Iſta peperit iſtos duos filios Dauid, ſ. Cheleab, & Saphathia. Iſta vocatur in Hebræo Abital. Sic etiam vocatur. 1. Paralip. 3. vbi ponitur nomen eius bis: nam cum dicitur, q; peperit Cheleab, vocatur Abigail, & cum dicitur, quod peperit Saphatiam vocatur Abital.

Ex

Ex quo aliqui putant duas fuiſſe mulieres, ſed eadem eſt. *Sextus quoque Iethraam*: Iſte fuit vltimus filius, quem habuit Dauid in Hebron: alios autem poſtea habuit in Ieruſalem, dum eſſet Rex ſuper totum Iſrael. De quibus habetur infra quinto, & 1. Paralipom. 3. Iſte Iethraam vocatur alio nomine ſecundum Ioſephum. 7. Antiquitatum, ſcilicet, Nathan. *De Egla vxore Dauid*. Id eſt, iſte natus eſt de Egla, quæ erat vxor Dauid ſpecialiter.

An Michol fuerit vocata Egla vxor Dauid. Queſt. V.

QVÆRET aliquis, quomodo vocetur iſta Egla vxor Dauid, quia etiam omnes præcedentes erant vxores illius. Ad hoc reſpondent Hebræi, quòd iſta fuit Michol filia Saulis, & vocatur vxor Dauid, ſcilicet ſpecialiter.
B Hoc autem aliqui volunt, quia ipſa erat filia Regis, & erat de maiori genere, quàm omnes aliæ vxores eius. Sed non ſtat, quia etiam Maacha erat filia Regis Geſſuri. Vocatur tamen Michol vxor Dauid, quia licet Hebræi poſſent accipere multas vxores, illa tamen, quæ prius accipiebatur, erat propriè vxor, aliæ autem non vocabantur propriè vxores; immo ſcriptura vocat eas ſæpe concubinas. Sic patet de Agar, & Cethura vxoribus Abrahæ. Nam Abraham cepit Agar in vxorem, & non in concubinam: Gen. 16. cepit quoque Cethuram in vxorem. Gen. 25. poſtea tamen vocantur ambæ concubinæ Abrahæ, quia erant ſecundariæ vxores, & Sara vocatur vxor, quia erat prima: ſic autem Dauid accepit Michol in vxorem primam, præcedenti libro capit. 18. deinde accepit alias, quando illa ſibi ablata eſt: ideo illa propriè vocatur vxor. Iſta autem genuit
C filium ſextum, ſcilicet, Iethraam. Sed contra hoc obiicitur, quod non fuerit Michol, quia ipſa non peperit aliquem filium Dauid, vt patet infra ſexto, ſcilicet. Igitur Michol filiæ Saul non eſt natus filius vſque ad diem mortis ſuæ. Ad hoc aliqui reſpondent, quòd peperit tempore mortis ſuæ filium Iethraam. Hoc videtur ſentire Rabanus, & Gloſ. ordinaria, dicens: Egla eſt Michol, quæ ſola dicitur vxor, quia eam Dauid in adoleſcentia ſua primam ſortitus eſt vxorem, hæc in partu dicitur occubuiſſe. Hoc idem tenet Nicolaus dicens, quòd iſta Michol vocata eſt Egla, id eſt, vitula ſecundum Idioma Hebraicum, & hoc dicitur propter teneritudinem amoris, vel quia accepit eam in tenera ætate: vitula enim paruam ætatem ſignat. Si tamen iſtam poſitionem aliquis tenere velit, melius poſſet reſpondere
D ad id, quod habetur infra ſexto, ſcilicet, quod Michol non habuit filios vſque ad diem mortis ſuæ, verū eſt; poſtquam increpuit Dauid ſaltantem coram Domino, quia illud fuit ſibi datum in pœnam: ante hoc tamen non tollitur, quin habuerit filios. Iſta eſt poſitio communis tam Latinorum, quàm Hebræorum de Egla. Idem enim tenet Scholaſtica hiſtoria, & Andreas. Sed hoc non poteſt ſtare, quia hic dicitur quod iſti filij nati ſunt Dauid in Hebron: nunquam tamen habuit Dauid Michol in Hebron: vt quidam volunt vſque ad finem temporis, quando receſſit de Hebrō: vnde Hiſtoria ſcholaſtica vult, quòd Michol pepererit in Hebron, non quidem quando regnabat Dauid in Hebrō, ſed poſtea cū ipſe eſſet in periculo mortis, deſcendit; de Ieruſalem in Hebrō, & ibi peperit, & mortua eſt: ideo quidam de nouis volunt totaliter improbare poſitionem de
E Egla. Poteſt igitur dici, quod Egla fuerit Michol, & pepererit in Hebron, quia Abner duxit eam ad Dauid, quādo regnabat in Hebron, vt patet infra in litera: ſimilius tamen videtur dicendum, quod fuerit aliqua alia mulier, eo quòd de Michol dicitur, quod non natus eſt ei filius vſque in diem mortis ſuæ, id eſt nunquam, & tunc dicetur, quòd Egla vocatur vxor Dauid, quia eam inter ceteras ſpecialius diligebat: vel quia erat de paruo genere, & non habebat aliam excellentiam, niſi quòd erat vxor Dauid. *Hi nati ſunt Dauid in Hebron*. Id eſt, iſti ſex filij nati ſunt Dauid, dum regnaret in Hebron; quod dicitur ad differentiam illorum, qui nati ſunt in Ieruſalem, dum Dauid regnaret ſuper totum Iſrael, de quibus infra quinto, & primo Paralip. 3. Ex hoc excluditur dictum Hiſtoriæ ſcholaſticæ, ſcilicet, quòd Michol deſcendit de Ieruſalem, vt pareret in Hebron, & peperit ibi Iethraam. Nam iſti, qui nati ſunt hic, fuerunt nati, dum regnaret Dauid in Hebron; Michol tamen non

A mortua eſt, quando regnabat Dauid in Hebron: ſed in Ieruſalem. *Cum igitur*. Hic ponitur ſecundum huius capit. ſcilicet, confœderatio Abner cum Dauid. Et diuiditur in duo, quia primò ponitur confœderationis occaſio. Secundo ipſa confœderatio ibi. *Miſit ergo*. Circa primum dicitur. *Cum igitur eſſet prælium inter domum Saul, & domum Dauid*. Id eſt, inter domum Isboſeth, quæ vocatur domus Saulis, & domum Dauid. Iſtud bellum fuit longum, ſicut dicitur ſupra in litera, ſcilicet, facta eſt longa concertatio inter domum Saul, & domum Dauid. Et iſtud bellum habuit ortum ex illo, quod habetur præceden. c. *Abner filius Ner regebat domum Saul*. Id eſt, ipſe erat princeps militiæ Isboſeth, ſicut fuerat princeps Saulis. Ioab autē erat princeps domus Dauid, & iſti ambo ſæpe pugnabant. In Hebræo habetur. *Abner confortabat domum Saul*. Quod ad

Confœderatio Abner cum Dauid, & eius occaſio.

B idem pertinet, quia per regimen cōfortabatur domus: nam vbi rector non eſt, corruit populus. *Fuerat autem Saulis concubina nomine Reſpha*. Iſta fuit occaſio confœderationis Abner cum Dauid. Dicit enim Hiſtoria ſcholaſtica, quòd Reſpha erat pulcherrima, ideo concupiit eam Abner. Dicit etiam Nicolaus, quod Reſpha non erat concubina, ſed vxor: Vocatur tamen concubina more ſcripturæ, quæ primas vxores appellat propriè vxores, alias autem interdum vocat concubinas. Sic patet de Agar, & Cethura vxoribus Abrahæ, quæ ambæ vocantur concubinæ, quia erant ſecūdariæ vxores Gen. 25. de quo ſupra dictum eſt, Iacob quoque cum haberet quatuor vxores, ſolam Rachel vocauit vxorem ſuam, quaſi nullam aliam haberet, dicens, Scitis quia duos peperit mihi vxor mea. Gen. 44. & hoc quia illā
C primò acceperat, alias autem poſt. Sic Reſpha erat ſecundaria vxor Saulis, quia prima vxor eius erat Achinoam filia Achimaas, præcedenti lib. c. 14. *Filia Aia*. Iſta Reſpha filia Aia peperit Sauli duos filios, quos ſuſpendit Dauid, & ipſa obſeruauit eos ſemper in agro, non permittens lacerari beſtiis, & volucribus, infra vigeſimo primo. *Ingreſſuſque eſt ad eam Abner*. Id eſt, cognouit eam carnaliter. *Dixitque Isboſeth ad Abner*. Hic increpuit eum durè pro muliere. *Quare ingreſſus es ad concubinam patris mei?* Nimis iratus fuit Isboſeth, quia Abner cognouerit concubinam patris ſui: cauſa fuit, quia in hoc ſequebatur magnum dedecus Saulis, cùm aliquis cognoſceret concubinam illius, de qua filios habuerat, & hoc potiſſimū quia aliqui volunt, quòd Reſpha non eſſet concubina Saulis, ſed vxor, quamquàm ſcriptura illam concubinam vocat. Alij dicunt, quòd iratus
D fuit, quia timuit per hoc priuari Regno, volunt enim quòd Abner introierit ad iſtam mulierem affectu maritali, ſcilicet, volendo eam accipere in vxorem, & ex hoc habebatur locus vſurpandi Regnum, cùm haberet Regis vxorem in vxorem. ſic enim fuit de Adonia filio Dauid, qui petiuit in vxorem Abiſag, quæ fuerat vxor Dauid, & ex hoc videbatur ſibi Regnum petere, ideo occidit illum Salomon. ſeq. lib. cap. 2. *Qui iratus nimis propter verbum Isboſeth*. Scilicet, durè accepit Abner verba Isboſeth, quia erat ſenex honorabilis valde, qui inſtituerat ipſum Isboſeth in Regem; ideo pro nulla cauſa contra ipſum loqui debuiſſet Isboſeth, nūc autem in re parua increpuit eum, tanquam nihil bonum ſuſcepiſſet ab illo. *Ait, numquid caput canis ego ſum aduerſum Iuda hodie*. q. d. indignè me: ego oppoſui pro te vſque hodie contra dominum Iuda, ita vt vocarer caput
E canis pro miſericordia, quam faciebam tibi: ſed iam non vocabor caput canis, quia ego non reſiſtam domui Iudæ, ſicut hactenus reſtiti. Hiſtoria ſcholaſtica dicit, nūquid canis caput ego ſum &c. q. d. propter te Iudas habet me vilem, quaſi caput canis mortui. Vel propter te factus ſum caput canis, id eſt, princeps irrationabiliter latrantium cōtra Dauid Chriſtum Domini. Sed ſenſus eſt, quod erat caput canis, id eſt, litigioſus, & pertinax, ſcilicet, canes ſunt litigioſi nimis ſemper latrantes, & murmurantes, ita Abner erat caput canis, quia ceteri de Iſrael nō mouiſſent aliquod bellum contra Dauid, niſi Abner incitaſſet eos ad litem cōtra Dauid. *Qui fecerim miſericordiam ſuper domum Saul patris tui*. Id eſt, magnam miſericordiam feci cum domo Saul, eo quòd feci manere Regnum Iſrael in illa, & tamen Regnū debitum erat Dauid. Vocatur autem domus Saulis omnes de familia ſua, vt filij, & ceteri familiares. Cū his omnibus fecit miſericordiam Abner, quia faciendo manere

Vxores quandoque concubinæ appellantur.

Regnum

Regnum Iſrael in manu Isboſeth, non ſolùm exaltabatur ipſe, ſed etiã tota domus Saulis, quia perueniebat dignitas ad omnes, eo quòd participabant bonis Regni: ſic enim dixerat Samuel ad Saulem, quando ſignificauit ei, quòd futurus eſſet Rex, ſcilicet: Et cuius erunt optima quæque in Iſrael? nonne tibi, & omni domui patris tui? E conuerſo etiam ſi Abner non feciſſet manere Regnum Iſrael in manu Isboſeth, tota domus Saulis fuiſſet infelix nullam habens dignitatem, & timeret ſibi mortem infligẽdam à Dauid propter inimicitias, quas habuerat cum Saule. *Et ſuper fratres, & proximos eius.* Id eſt, non ſolum ego feci miſericordiam cum domo patris tui, ſcilicet, cum illis, qui erant de familia ſua, ſed etiam cum illis, qui erant de cognatione eius, & non de familia, & iſti erant fratres Saulis, & omnes proximi illius tranſuerſales, qui non deſcendebãt ab eo. *Et non tradidi te in manus Dauid.* Id eſt, feci miſericordiam magnã tecũ, nõ tradẽdo te in manus Dauid, quia ipſe occidiſſet te, ne regnares, eo quòd eras de ſtirpe Saulis, vel ſi forte voluiſſet ſeruare iuramentum, quod præſtiterat Sauli de non delendo ſemen eius, præcedenti lib. cap. 24. ſaltem tenuiſſet te carceratum, ne inſurgeres contra eum, & ego te eripui ab his.

An Isboſeth peccauerit increpando Abner pro concubina patris. Quæſt. VI.

QVÆRET aliquis, an Abner peccauerit iraſcendo ita durè contra Isboſeth, vel Isboſeth increpando Abner. Reſpondendum, quòd Isboſeth non peccauit increpando Abner pro concubina patris ſui, quomodocunque Abner illam cognouerit, nam ſi cognoſcẽdo illam habebat intentionem vſurpandi Regnum Isboſeth, poterat increpare eum iuſte de hoc, immo infligere corporalem pœnam, ſicut conſpiratori in Regem: pro hac quippe causa ſolum Salomon occidit fratrem ſuum Adoniam, & non vituperatur de hoc, quia tũc adhuc erat Rex bonus, ſequenti lib. c. ſecundo. Si autem Abner non habebat intentionem vſurpandi Regnum, cognoſcendo Reſphan concubinam Saulis, ſed hoc egit ſolum illectus pulchritudine eius, poterat Isboſeth, & ideo debebat increpare Abner propter duo. Primo, quia ipſe erat filius Saulis, & dolere debebat de patris ignominia, erat enim dedecus Saulis, quòd aliquis acciperet concubinam illius, ſiue vxorem, de qua ipſe filios ſuſceperat, filius autem pro patre dolere debet. Secundo dolere poterat, vel iraſci tanquam iudex, quia cũ ipſe Rex eſſet, poterat ex officio ſuo punire omnia delicta: magnum autem delictum erat, quod quis cognoſceret concubinam Regis, quia redundabat in dedecus illius, omnes tamen tenentur ſeruare honorem Regis. Sic enim dicit Petrus Canonica prima cap. 2. ſcilicet, Deum timete, Regem honorificate: qui tamen agit contra præceptum Apoſtoli, peccat mortaliter, maiore igitur increpatione Abner dignus fuiſſet; ſed Isboſeth non auſus eſt durius eum increpare, quia timebat eum: immo nullo modo increpaſſet, ſi sciuiſſet, ꝙ tam amare Abner verba eius ferret. Quod patet, quia poſtea durè loquente Abner non auſus eſt quicquam reſpondere Isboſeth. De Abner autem dicendum eſt, quòd peccauerit iraſcendo contra Isboſeth, nam ipſe peccauerat cognoſcendo Reſphan. Ideo cum increparetur pro hoc, tollerare debuiſſet increpationem, ſed ipſe è contrario duriora verba reddidit Isboſeth: habuit tamen aliqualem colorem Abner ad iraſcendum, quia cum ipſe tantum benefeciſſet Isboſeth, & toti domui Saulis, debuiſſet ſubticere Isboſeth, non tamen erat iſta cauſa ſufficiens ad iram eius. *Et tu requiſiſti in me, quòd argueres pro muliere hodie.* Id eſt, tu conatus es inuenire aliquid, de quo me argueres, & nihil inueniſti, niſi de muliere. q. d. male egiſti, quia etiamſi ego commiſiſſem delictum grauiſſimũ, tacere debuiſſes, quanto magis, quia error iſte paruus fuit. *Hæc faciat Dominus Abner, & hæc addat.* Modus iurandi eſt frequentatus apud antiquos. Sic iurauit Heli præced. lib. cap. 3. ſic etiam Ionathas eod. lib. cap. 20. ſic etiam Dauid ibidem. cap. 25. Et eſt ſenſus: hæc faciat Dominus Abner, id eſt, talia, & talia mala faciat ei, & iſta mala tunc ipſe exprimebat. *Et hæc addat,* id eſt, ſuper hæc addat alia mala. *Niſi quomodo iurauit Dominus Dauid, ſic faciam cum eo.* Id eſt, niſi fecero cum

F Dauid id, quod iurauit ei Dominus, ſcilicet, ꝙ daret ei Regnum. Ex hoc patet, ꝙ Abner contra conſcientiam egerat a principio inſtituendo Isboſeth in Regem, quia ſciebat Regnum debitum eſſe Dauid ex iuramento Dei. Sed poteſt dici, ꝙ Abner non cognouerat hoc à principio, quando inſtituit Isboſeth in Regem, ſed habuit bonam fidem putans, ꝙ ius regni pertineret ad domum Saulis, poſtea autem illud cognouit.

An Abner, cum cognouerit Isboſeth non habere ius regnandi poſt inſtitutionem eius, peccauerit non reducendo Regnum ad Dauid. Quæſt. VII.

QVÆRET aliquis, dato, ꝙ Abner cognoſceret Isboſeth non habere ius ad regnandum poſtquam inſti-
G tutus erat, an peccaret non reducendo Regnum Iſrael ad Dauid. Reſpondendum eſt, quòd ſi Abner à principio cognouiſſet Isboſeth non habere ius, peccabat inſtituendo eum in Regem, vel fauendo illi quomodocunque, vt Rex eſſet, quia per hoc auferebat ius Dauid. Si tamen tunc non cognoſcens poſtea cognouit, non tenebatur priuare Isboſeth Regno, & tradere illud Dauid: ſed ſolùm tenebatur admonere Isboſeth, vt renunciaret Regno, quod illicite tenebat, ſi tamen ille nollet, non tenebatur ei inferre violentiam, ſed ſolùm tenebatur non præſtare ei fauorem contra Dauid, ad defenſionẽ Regni, & ſi præſtaret, peccabat mortaliter. Nam ſicut peccat, qui in furando particeps eſt, ita qui furem adiuuat ne amittat rem, quam furto acquiſiuit. Sed aliquis dicet, quòd non ſolum tenebatur ad hæc Abner, ſed etiam ad reſtituendum violenter Regnum Dauid:
H quia ipſe ei illud violenter vſurpauerat: ideo tenebatur illud reſtituere, præcipuè quia ipſe poterat hoc facere, eo ꝙ totus Iſrael ſubditus erat illi. Reſpondendum, quòd ſi ipſemet Abner fuiſſet Rex, tenebatur reſtituere Regnũ Dauid: non tamen habebat ipſe illud, ſed Isboſeth: ideo non tenebatur violenter ſpoliare Isboſeth, vt reſtitueret illud Dauid. Velut ſi duo furentur aliquam rem, quilibet tenetur in ſolidum ad reſtitutionem, & ſi illa res maneat penes vnũ, & alius emẽdare ſe velit, & reſtituere, tenetur hortari participem ſuum, vt illam reſtituat: ſi tamen noluerit, non tenetur eam violenter illi ſurripere, vel occultè furari: immo ſi hoc fecerit, peccat: potiſſimũ inuito Domino, quando aliquod ius qualecunque acquiſitum eſt. Sic enim erat in Isboſeth, qui licèt non haberet titulum ad regnãdum, quia tamen à multo tempore erat in poſſeſſione Regni,
I erat acquiſitum ei aliquale ius, quod potuit ei cõferre Abner, ſed non potuit propria auctoritate auferre, ideo non debuit trãsferre violenter Regnum Iſrael in Dauid, quamuis haberet conſcientiam læſam, ſed ſufficiebat, quòd ſuaderet Isboſeth renunciare Regno, & non faueret ei ad retinendum illud.

Quando Deus iurauerit dare regnum Dauid. Q. VIII.

QVÆRETVR vlterius, quando iurauerit Deus Dauid, quòd daret ei Regnum. Reſpondendum eſt, ꝙ ſatis reperitur, quòd Deus promiſerit dare Regnum Dauid, & auferre illud à Saule, vt patet præced. lib. cap. 13. 15. & 28. dedit quoque illud ei vngendo eum per Samuelem præced. lib. cap. 16. nunquam tamen reperitur, ꝙ iurauerit
K ei Regnum tradere. Simile enim eſt de multis aliis: nam Deus promiſit Dauid, ꝙ de ſemine ſuo ſemper eſſent Reges, vt infra ſeptimo, & non iurauit, & tamen in Pſal. 130. dicitur: Iurauit Dominus Dauid veritatem, & non fruſtrabitur eum: de fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam: & tamen non reperitur, vbi Deus hoc iurauerit. Sic etiam eſt de multis aliis, quæ à Deo dicta fuerunt: & tamen non reperitur, quando, vel quomodo. Sic patet præced. lib. c. 24. cum dixerunt ſerui Dauid ad eum: ecce dies, de qua locũtus eſt Dominus ad te, ego tradam tibi inimicum tuum, vt facias ei, ſicut placuerit in oculis tuis: & tamen non legitur, vbi Deus hoc dixerit, vel per quem Prophetam. Sic autem fortè fuit hic, ꝙ Deus iurauit, & non reperitur vbi. Vel aliter poteſt dici, ꝙ hic accipitur iurare large pro dicere, & ratio eſt, ꝙ ſicut inter homines illa verba, quæ iuramento firmantur, firmiora ſunt, & certiora: ita verba Dei, quomo-

docum-

docunque proferantur ſunt firmiſſima, ideo omnia illa sũt, tanquam iuramento vallata: & quia Deus dixerat de Dauid, ꝙ faceret eum Regem, dicebatur iuraſſe, & hoc tenet Ra. Dauid kimhi, & eſt ſatis rationabile. *Et transferatur de domo Saul regnum.* Id eſt, faciam, quòd nullus de domo Saulis ſit iam Rex, ſed trãſeat regnum in domum Dauid. *Et eleuetur tronus Dauid ſuper Iſrael, & ſuper Iudam.* Id eſt faciam, ꝙ non ſolum Dauid regnet ſuper Iudam, ſicut nũc regnabat, ſed ẽt regnet ſuper Iſrael, i. ſuper 11. tribus, quæ vocantur Iſrael. *A Dan vſque Berſabee.* Id eſt, faciam, ꝙ regnum Dauid extendatur per totam terram Iſraelitarum à Dan vſque Berſabee: iſta .n. erant duo loca inter ſe maximè diſtantia in terra Iſrael. Dan quippè erat ciuitas in ſorte Dan in latere ſeptentrionali terræ Iſrael, & iſta ciuitas vocabatur prius Leſen, vel Lais: & obtinuerunt eam filij Dan, de quo Iud. 18. Apud iſtã ciuitatem naſcitur fluuius Iordanis: & poſtea vocata eſt Paneas, ſic .n. vocat eam Solinus in Polyhiſtor. c. de Iudæa. poſtea aũt vocata eſt Cæſarea Philippi, parum ante tp̃s Saluatoris, quando Herodes eam mirabiliter ædificiis decorauit, & in honore Iulij Cæſaris eam Cæſareã appellauit. Vocata eſt aũt Cæſarea Philipphi, quia ad Philippum fratrem Regis Herodis pertinebat. apud hanc ciuitatẽ ſemel Chriſtus cum Diſcipulis ſuis erat, & quæſiuit ab eis, quem dicerent eum hões Matth. 16. Berſabee aũt erat quædam ciuitas in latere Meridiano terræ Iſrael, in extremitate ſortis Iuda: vnde quando Abraham habitabat in Berſabee, dicebatur colonus terræ Philiſthinorum Gen. 21. Erat .n. Berſabee apud Geraram, quæ ponitur terminus Meridianus terræ Chanaan. Gen. 11. & ſic qñ nominabãtur iſta duo loca intelligebatur tota terra Iſrael intermedia: vnde ſæpè ſcriptura habet iſtum modum loquendi: ſic patet præced. lib. c. 3. ſ. Cognouit vniuerſus Iſrael à Dan vſque Berſabee. *Et non potuit ei reſpondere quicquam.* Id eſt, non auſus eſt: vidit .n. Isboſeth iratum nimis Abner, & noluit eum magis irritare verbis, ideo non reſpondit quicquam. *Quia metuebat iſtum.* Scilicet, Isboſeth timebat Abner; ipſe enim inſtituerat eum in Regem, & habebat poteſtatem ſuper vniuerſum exercitum, ideo Isboſeth timebat eum, quia poterat ei auferre Regnum per poteſtatem exercitus, & vſurpare ſibi, vel tradere cuicunq; vellet. Aliqui autem putant hoc eueniſſe ex magna ignauia Isboſeth, quòd ipſe timeret ſeruum ſuum, & hoc verum eſt, quòd Isboſeth ignauus erat, magis ſolitariæ vitæ aptus, quàm regno tenendo, quamuis tamen ipſe fuiſſet ſatis diligens, timere poterat Abner, eo quòd Abner ab antiquo conciliauerat ſibi animos totius populi, & ſi ipſe iuberet hoc, totus Iſrael incunctanter ageret: Isboſeth aũt non conciliauerat ſibi animos populi, niſi mediãte Abner. Item Dauid ſatis erat diligens, & regno aptus, ipſe tamen timebat Ioab ſeruum ſuum, qui erat princeps militiæ, & quamuis interdum ageret contra Dauid, non audebat Dauid punire eum, vt patet infra in litera in morte Abner. Sic etiam Dauid iuſſerat Ioab, ꝙ nõ occideretur Abſalon. infra 18. & occidit illum Ioab: & cum hoc cognouiſſet Dauid, & fleret nimis, Ioab dixit ei, ꝙ oſtenderet ſe gaudentẽ, alioquin totus populus recederet ab eo: & tunc oportuit, ꝙ Dauid faceret, quod volebat Ioab, vt patet infra decimonono. *Miſit ergo.* Hic ponitur Dauid, & Abner confœderatio: & diuiditur in tres partes. Primò ponitur confœderatio amicabilis. Secũdò violatio deteſtabilis ibi. *Nunciatũ eſt itaque.* Tertiò Abner occiſi tumulatio venerabilis ibi. *Dixit autem Dauid.* Circa primum dr̃. *Miſit ergo Abner nuntios ad Dauid.* Dixit .n. Abner, ꝙ transferret regnum Isboſeth in Dauid, & tanto fuit ſtimulatus dolore, ꝙ nõ potuit placari, ſed fecit illud, ſicut dixerat, & ad hoc miſit nuntios ad Dauid nuntiãdo intentionem ſuam, & vt contraherent inter ſe amicitiam. Sciendum tamen, ꝙ Abner non immediatè miſit nuntios ad Dauid promittendo tradere ei Regnum Iſrael: quia neſciebat an Iſraelitæ hoc vellent: ideo prius locutus eſt exercitu, & viris potẽtibus Iſrael, quibus ad hoc perſuaſis miſit nũtios ad Dauid. Sic vult Ioſephus. 7. Antiquitãtum, dicens: Cum Abner prouocaſſet omnes, vt darent regnum Dauid, conuocauit tribum Beniamin: omnes enim cuſtodes corporis erant Isboſeth, quib. etiam ita locutus eſt, cunque nullum videret ſibi reſiſtere: ſed magis ad omnia, quæ vellet ipſe paratos habere ſumens

Dan ciuitas in ſorte Dan.

Berſabee alia ciuitas.

A ex eis viginti, venit ad Dauid. *Pro ſe dicentes.* Id eſt, miſit iſtos nũtios nomine ſuo, id eſt, non nomine Isboſeth, quia magis ipſe faciebat hic contra Isboſeth. *Cuius eſt terra.* Iſta erant verba nũtiorum Abner, & eſt ſenſus, quòd iſti nuntij dicebãt Dauid, quòd terra erat in poteſtate Abner, ideo ſi faceret cum eo amicitiam poſſet reſtituere ei totam terram Iſrael. Sic exponit Hiſtoria ſcholaſtica, & Andreas. Alij volunt, ꝙ iſte fuerit modus iurandi, ſcilicet, quòd nuntij Abner iurabant aliquid Dauid, & ad hoc dicebãt, cuius eſt terra, id eſt, iurabant per illum, in cuius poteſtate eſt terra, ſcilicet per Deum. Sed primum eſt melius. *Et vt loquerẽtur.* Scilicet, iuſſit Abner, quòd nuntij ſui loquerentur ea, quæ ſequuntur. Iſtud non habetur in Hebræo, ſed litera noſtra interpoſuit, vt loquerentur, quia videbantur deeſſe ad complementum ſententiæ. *Fac mecum amicitias.* Hoc dicebat
B Abner, quia ante hoc Dauid, & Abner erant inimici, cũ ipſe ſolus Abner reſiſteret Dauid, & pugnaret contra illũ. *Et erit manus mea tecum.* Id eſt, adiuuabo te in opere, & conſilio. Sic accipitur præcedenti lib. cap. 22. Scilicet. Interficite ſacerdotes domini, nam manus eorum cum Dauid eſt, id eſt, adiuuant Dauid, & ſunt confœderati cum eo. *Et reducam ad te vniuerſum Iſrael.* Hoc ſpondebat Abnèr, quia in poteſtate ſua erat totus Iſrael, & poterat transferre illum in quemcunque vellet. *Qui ait, optimè ego faciam tecum amicitias.* Id eſt, libenter ſuſcipio quod vis, & confœderabor tibi, erat enim iſtud valde vult Dauid, quod ſine bello traderetur ei totus Iſrael, quem pugnando adipiſci non poterat.

C *Ab Abner peccauerit confœderando ſe cum Dauid, promittendo illi Regnum Iſrael. Quæſt. IX.*

QVÆRET aliquis, an Abner peccauerit confœderando ſe cum Dauid, & promittẽdo ei tradere Regnum Iſrael. Reſpondendũ, quòd Abner ſciebat Regnum non pertinere de iure ad Isboſeth, ſed ad Dauid, ideo quòd adiuuaret Isboſeth cõtra Dauid ad defendendũ Regnum illicitum erat, quòd etiam confœderaret ſe cũ Dauid promittendo nunquam fauere Isboſeth contra eũ, iuſtũ erat, quia ad hoc tenebatur: quod tamen Abner per violentiam ſubtraheret Regnum Iſrael de manu Isboſeth, vel induceret totum Iſrael ad hoc, quod relinqueret Isboſeth, peccabat maximè, quia hoc faciebat ex iniuſto furore, ſcilicet, quia iuſtè increpuerat eum Abner, dato ergo quòd iuſtum eſſet auferri Regnum Isboſeth per manum Abner, quia
D tamen nunc ex ira agebat, peccabat, quia ad bonitatem actionis non ſolùm requiritur, quòd aliquid iuſtum fiat, ſed etiam quòd iuſtè fiat, ſic patet Deuter. cap. 16. Scilicet; Iuſtè, quod iuſtum eſt ſequeris, id eſt, id, quod bonum eſt, ex bona intentione facias: ſatis ergo peccabat Abner, quia non miſerebatur progeniei ſuæ, & illius viri ſimplicis, & iuſto Isboſeth, qui ei nihil nocuerat, præcipuè, quia cõſtituebat eum in mortis periculo: eo quòd tradito toto Iſrael in manus Dauid: fortè vellet occidere Isboſeth, vel ſaltem eum perpetuo carceri mancipare, ne inſurgeret cõtra eum pro amiſſo Regno. Sed de his omnibus non curauit Abner ſolam indignationem ſuam ſecutus. Fuit autem cauſa potiſſima, quia Deus mouebat Abner ad hoc faciendũ, vt traderetur totus Iſrael in manu Dauid, quamquam Abner neſciret ſe à Deo moueri, ſed ex indignatione ſola ageret.

E *Quomodo Dauid acceptauerit conditionem oblatam per Abner. Quæſt. X.*

QVÆRETVR vlterius, quomodo Dauid acceptauerit conditionem oblatam per Abner: nam ex hoc videtur, quòd vellet accipere Regnum Regis viuentis, ſed hoc nimis alienum eſt à viro virtuoſo, qualis erat Dauid. Reſpondendum eſt, quòd Dauid volebat dominari toti Iſrael, nec in hoc deſiderabat aliquid illicitum, quia Deus ei promiſerat totum Regnum Iſrael. Rurſus etiam quamquam vellet obtinere Regnum viuente Isboſeth, nõ peccabat, quia non volebat vſurpare aliena, ſed quæ ſua erant ab aliis iniuſtè detenta accipere. Nullum enim ius ad regnandũ habebat Isboſeth, ſed detinebat iniuſtè Regnum Dauid: adeo ſi Dauid poſſet ſine ſcandalo per aliquem modum

dum illud accipere acceptaret modum, ſic autem fuit, cùm Abner obtulit ei conditionem iſtam, quia per iſtum modum putauit ſe habiturum in pace totum Regnum, & erat hoc valde conueniens, ſcilicet, quòd totus Iſrael ſe ſpontè ei ſubiiceret. Quanquam autem Dauid habebat ius ad regnandum ſuper totum Iſrael, quia tamen Iſraelitæ non ſubiiciebant ſe ei, & non poterat illos obtinere ſine ſanguinis effuſione, potius voluit iure ſuo carere quàm ſanguinem fundere in populo Dei. Quod patet, quia licèt mortuus eſſet Isboſeth, non pugnauit Dauid contra Iſraelitas manentes ſine Rege, vt ſubiicerentur ſibi: ſed ipſe expectauit quouſque illi venerunt ad eum petentes illum in Regem: infra quinto. Cùm autem dicitur, quod illicitum erat, quòd Dauid deſideraret Regnum Regis viuentis, dicendum verum eſſe, ſi ille Rex habuiſſet aliquod ius in Regno: nullum tamen habebat, ſed erat violentus detentor: ideo pote- G rat Dauid licitè deſiderare acquirere Regnum de manu illius, & ex ſola benignitate patiebatur eum eſſe Regem, ne repeteret Regnum per bellum.

Quid egiſſet Dauid de Isboſeth ſi facta fuiſſet conuentio. Quæſtio. XI.

QVÆRET aliquis, ſi fuiſſet facta iſta conuentio, quam Abner, & Dauid faciebant, quid egiſſet Dauid de Isboſeth Rege Iſrael. Reſpondendum, quod ſi ipſe ſecutus eſſet modos aliorum Regum obtinētium regna de manu hoſtium, occidiſſet illum, vel incarceraſſet, ne vnquam poſſet in eum inſurgere: Dauid tamen erat vir benignus, & nō feciſſet hoc. Sed aliquis dicet, quòd Dauid non potuiſſet hoc agere iuſtè, quia ipſe iurauerat Sauli, quod H non occideret poſteros eius: præceden. lib. cap. 24. Reſpondendum, quòd non obſtante hoc iuramento, Dauid poterat occidere Isboſeth, & quoſcunque alios poſteros Saulis, ſi aliqua cauſa emergeret: quia iuramentum illud præſtitum à Dauid non tenuit, quia illud fuit præſtitum in modum fœderis, ſcilicet, quia Saul, qui prius perſequebatur Dauid: tunc ceſſauit a perſecutione eius proponens nunquam vlterius eum perſequi, & petiuit à Dauid, quòd iuraret ei non delere ſemen ſuum, & iurauit: poſtea tamen Saul egit contra promiſſionem ſuam, perſequendo Dauid, vt patet. præceden. lib. c. 26. ideo ſoluebatur Dauid à præſtito iuramento, quia frangenti fidem fides frangenda eſt: extra de iureiurando c. peruenit. 2. poterat ergo delere ſemen Saulis, ſi aliud non obſtaret. Sed dicendum, quòd Dauid non intendebat occidere aliquem de poſteris Saulis I propter inimicitias habitas cū patre: quod patet, quia duo filij Saulis manſerunt viuente Dauid, & occiſi ſunt poſt ea à petitione Gabaonitarum, vt ceſſaret plaga à Deo inflicta, infra 21. cap. Vnde ſi hoc non accidiſſet, nunquam occidiſſet illos Dauid. Sic ergo futurum erat de Isboſeth, quòd translato Regno Iſrael ad Dauid non erat occiſurus eum, nec incarceraturus, cùm eſſet Dauid vir benignus: præſertim quia Isboſeth erat vir bonus, & ſimplex; ſed credēdum eſt, quòd conſtituiſſet eum in aliquo principatu; Deus tñ aliter, diſpoſuerat, ideo ad alium euentū res delata eſt. *Sed vnum rempeto à te, dicēs.* ſcilicet, ego benignè ſuſcipio amicitias tuas, ſine aliqua conditione, & tamen antequam venias ad me ad confirmandū fœdus, ego peto à te vnum, ſ. quòd des mihi vxorem meam. *Non videbis faciem meam.* id eſt, non venies ad videndum me, & cōfirmandum ami- K citias. *Antequam adduxeris Michol filiam Saul.* ſ. tūc poteris venire ad me, & libenter ſuſpiciam te. Iſta Michol tenebatur ab alio viro; nam quando Dauid fugit de terra Iſrael; Saul accepit filiam ſuam Michol vxorem Dauid, & dedit eam in vxorem Phalti filio Lais, vt patet præced. lib. c. 25. Petiuit autem hoc Dauid Abner, quia ſciebat, quòd poterat illud facere, cùm haberet terram in poteſtate ſua.

Quomodo Dauid vellet ad ſe reducere Michol, quam iam alius tenebat a multo tempore. Quæſt. XII.

QVÆRET aliquis, quomodo Dauid vellet accipere Michol vxorem ſuam, quam iam à multis annis alius tenebat in vxorem. Reſpondendum, quòd Michol erat verè vxor Dauid; Phalti autem, qui

F acceperat eam, non potuit eam tenere vt vxorem, ſed vt adulteram, & ſic ſemper fuit vxor Dauid. Sed aliquis dicet, quòd non poterat repetere eam Dauid, quia repudiauerat illam, & cum aliquis vir repudiaſſet vxorem in veteri teſtamento, nō poterat eam poſtea habere, quamuis ambo in hoc cōſentirent. Deuter. 24. ſed Dauid repudiauerat eam, vt volunt Iudæi: ergo non poterat eam repetere. Dicendum, quòd Dauid non repudiauit Michol, nec erat veriſimile, quia diligebat eam nimis, & illa eum, liberauitque ſemel ipſum à morte. præceden. lib. cap. 19. erat quoque ipſa filia Regis, in quo Dauid erat nimis honoratus: nullo modo igitur eam repudiaſſet, ſed Saul abſtulit eam violenter à Dauid, & dedit alteri viro, cum haberet Dauid exoſum. præced. lib. cap. 25. ſemper ergo potuit Dauid repetere eam.

G

Dauid propter multa voluit ad ſe reducere Michol. Quæſtio XIII.

QVAERETVR vlterius, quomodo Dauid voluerit reducere ad ſe Michol, cum iam ipſa habita fuiſſet in vxorem ab alio per aliquot annos: & ex hoc videtur, quòd debuiſſet iam eam non diligere tanquam ab alio deturpatam. Reſpondendum eſt, quòd Dauid voluit reducere ad ſe Michol propter multa. Primò, quia ipſe erat vir iuſtus, & videbatur illicitum, quod vxorem ſuam dimitteret in manu adulteri; nam tunc ipſe eſſet patronus turpitudinis, & peccaret. Secundò voluit eam, quia Michol diligebat nimis Dauid: & ipſa liberauerat eum à morte. præced. lib. c. 19. Nunc quoque, quando manebat apud alium virum, H non ſpontè, ſed violēter manebat; eo quod pater ſuus eam coegerat propter odium Dauid: hoc autem Dauid cognoſcens diligebat eam ſemper. Tertiò fecit hoc, quia Michol erat filia Regis, & videbatur dedecus magnum eſſe Dauid, ſi vxorem ſuam Regis filiam dimitteret in manu adulteri; adeo ſemper habuit voluntatem recuperandi eam: nō potuit tamen toto tempore, quando vixit Saul; mortuo quoque illo, & regnante Isboſeth, non potuit illam recuperare Dauid, quia erant hoſtes: nunc autem data opportunitate, quia Abner faciebat amicitias cum ipſo, petiuit Michol, & vt appareret, quòd Dauid diligeret eam nimis, & toto præcedenti tempore contra voluntatem ſuam ab alio detenta fuerit, noluit, q Abner videret faciem eius, quouſque adduceret ad eum Michol. Cum autem obiiciebatur, quod nollet eam, quia erat ab alio deturpata, dicendum I falſum eſſe ſecundum Hebræos; volunt enim, quòd nunquam cognita fuerit à Phalti viro ſecundo, eo quod ipſe ſciebat eam non pertinere ad ſe, & hoc cognoſcens Dauid libenter accepit eam. Idem tenet Hiſtoria ſcholaſtica, ſed non multum ſtat, vt declaratum eſt præcedent. lib. cap. 25. Sed adhuc dato, quod Dauid ſciret Michol cognitam fuiſſe à Phalti viro ſuo, non haberet eam exoſam, quia ſciebat, quòd non ſpontè illum acceperat in virum, ſed coacta a patre, & quòd ſemper deſiderabat redire ad Dauid. Itē quia iſta non erat cauſa motiua ad ſpernendum eam, ſed ad magis diligendum; eſt enim iſta conditio amatorum, quod fortius ament, quando habent competitorem in amato, ſicut Horeſtes diligens Hermionem remiſsè, antequam raperetur, dilexit eam poſtea ardentiſſimè, quando capta fuit à Pyrrho. Sic ait Ouidius, ſecundo de remedio amoris, ſ.

Obiectio · *Reſponſio* · *Alia reſponſio.*

K Fortius Hermionem ideo dilexit Horeſtes,
Eſſe quod alterius cœperat illa viri.

Sic etiam Menelaus non nimis diligebat Helenā, ſed cum poſtea rapta eſt à Paride, dilexit eam nimis, nec potuit quieſcere, quouſque eam recepit: ſic ait Ouidius præalleg. lib. Dauid igitur, ſi prius diligebat intenſe Michol, cùm ſolus eam tenebat, nunc intenſius diligeret, quia alterius viri eſſe cœperat, & deſideraret eam recuperare.

An potuiſſet repudiare Dauid Michol. Quæſt. XIV.

QVÆRETVR vlterius, an Dauid potuiſſet repudiare nunc Michol, vt non acciperet eam in vxorem, ſed maneret apud virum ſuum Phalti. Aliquis dicet, quòd non erat aliqua cauſa, propter quam eam repudiaret. Reſpondendum, quòd Dauid poterat repudiare Michol, quia

in lege veteri licebat viris repudiare vxores, & non requirebatur, quod allegarent aliquam cauſam rationabilem ad repudiandum eas, ſed cum non placerent in oculis eorũ, repudiabant illas: nulla ergo cauſa erat, niſi quod non placeret vxor viro: ſic patet Deuteron. 24. Si acceperit homo vxorem, & habuerit eam, & non inuenerit gratiam ante oculos eius propter aliquam fœditatem, ſcribet libellum repudij. Sic autem ſi non placuiſſet Michol Dauid, quia deturpata erat ab alio, poterat eam repudiare. Sed dicendum, quòd quamuis repudiaret illam, non cogebatur ipſa manere cum illo viro, cum quo nunc erat, quia ille non erat vir ſuus, cum Dauid nondũ repudiaſſet illam: poſtquam verò repudiata eſſet, maneret ſine viro, & tunc ipſa poſſet accipere, quem vellet in virum: Dauid tamen noluit eam repudiare, quia licet permitteret lex ad duritiam cordis Iudæorum dari libellũ ẽt ſine cauſa; tamen videbatur valde iniuſtum, quod repudiaretur vxor ſine aliqua cauſa, quia in hoc valde lædebatur, ideo viri iuſti nunquam repudiabant vxores, niſi aliqua cauſa valde iuſta ſubeſſet, & quia Michol nihil peccauerat, propter quod deberet eam Dauid repudiare, ſed magis ipſa diligebat eum nimis, & obſeruabat honeſtatem ſuam, ideo noluit eam repudiare. *Et ſic venies, & videbis me*. id eſt, poſtquam duxeris vxorem meam Michol, venies, id eſt, potens venire ad confirmandũ mecum fœdera, & videbis me, id eſt, poteris ſtare in cõſpectu meo. *Miſit autem Dauid nuntios ad Isboſeth filium Saul*. Isti nũtij iuerunt ad petendum ab Isboſeth Michol vxorem Dauid. *Dicens, redde vxorem meam Michol*. i. facias, quod detur mihi vxor mea: dixit autem redde vxorem, non quòd teneret eam Isboſeth, ſed quia in regno ſuo tenebat eam quidam vir, & ad Isboſeth pertinebat facere iuſtitiam de omnibus, quæ peterentur in Regno ſuo. *Quam deſpondi mihi centum præputijs Philiſthinorum*. id eſt, dedi pro ea, vt daretur mihi in vxorem, centum præputia Philiſthinorũ; Iſtud dederat Dauid in donationem propter nuptias: nam cum Dauid diceret ſe virum pauperem, Saul dixit, quòd nihil volebat ab eo, niſi centum præputia Philiſthinorum, & Dauid dedit ei ducenta. præcedent. libro capitulo 18. Dixit autem Dauid de centum præputijs Philiſthinorum, ad corroborandum cauſam ſuam, quia, ſi Isboſeth nollet dare Dauid Michol, grauaret eum dupliciter. Primò, quia auferebat ei vxorem: ſecundò, quia perdebat donationem propter nuptias, ſcilicet, centum præputia, quæ pro illa dederat, & ſpecialiter expreſſit de præputijs ad ſignificandum magnitudinem donationis; nam Dauid poſuerat animam ſuam ad mortem, vt obtineret centum præputia Philiſthinorum: ideo erat maior donatio propter nuptias illa, quam ſi dediſſet ei immenſam pecuniam, & conſequenter tanto magis grauaretur, ſi non redderetur ei vxor ſua Michol.

Quare hoc tempore potius, quàm alio Dauid petierit Michol ab Isboſeth. *Quæſt. XV.*

QVÆRET aliquis, quare Dauid miſerit nunc nontios ad Isboſeth, vt redderet ei vxorem ſuam, cum toto præcedenti tempore nunquam miſiſſet. Reſpondendũ, quòd Dauid ſemper deſiderauit habere vxorem ſuam Michol, & dolebat nimis, quòd illa teneretur in manu adulteri, præſertim cum inuita eſſet; non miſit tamen nuntios Dauid tempore præcedenti, quia putauit ſuperuacuum eſſe, credidit nanque, quòd nollet ei Isboſeth dare vxorem, quia erat hoſtis illius: nunc autem vidit opportunitatem ad petendum, ideo inſtanter petiit in tantum, quòd noluerit, quòd Abner compareret coram ipſo, quouſque duceret Michol, & hoc, vt haberet maius deſiderium ad ducẽdum ipſam. Sed aliquis dicet, quod nihil magis proderat Dauid mittere nuntios nunc ad Isboſeth, quam toto tempore præcedenti, eo quòd Isboſeth adhuc erat hoſtis Dauid, cum nulla concordia interceſſiſſet. Reſpondendum, quòd Dauid putauit nuntios prodeſſe, quamuis non eſſet concordia facta cum Isboſeth: nam præcedenti tempore Dauid non mittebat nuntios magis timens Abner, quàm Isboſeth, nunc autem iam conuenerat cum Abner, ideo ille etiamſi nollet Isboſeth, daret Michol ipſi Dauid.

A *Cur petierit Dauid Michol ab Isboſeth, cum poſſet eam habere ſine eo.* *Quæſt. XVI.*

QVAERETVR vlterius, cùm Dauid iam conueniſſet cum Abner, & ille poſſet dare ei Michol etiam inuito Isboſeth, cur ſcripſerit, vel miſerit nontios ad Isboſeth. Reſpondendum, quòd hoc fecit Dauid ex vrbanitate; voluit enim quendam honorem Regi deferre, vt ſignaret, quòd per manum illius habiturus eſſet vxorem ſuam, & non per manum alterius: quamuis veritas aliter ſe haberet. Secundo fecit hoc, vt non poneret diſcordiam inter Isboſeth, & Abner, nam ipſe compoſuerat cum Abner, quod daret ei vxorem ſuam, & ille daturus erat, & ſi non miſiſſet Dauid nuntios ad Isboſeth, oportebat, quòd Abner propria auctoritate daret Michol ipſi Dauid: in quo nimis irritaretur Isboſeth, quòd præter eius decretum, & contra voluntatem ſuam talia negotia fierent in Regno: potiſſimum cum hoſte ſuo Dauid: cùm autem miſit nuntios ad Isboſeth, ille dedit ei Michol, & Abner tulit eam ad Dauid, non quaſi propria auctoritate, ſed ex decreto Isboſeth, & ſic non fuit prouocata diſcordia inter Isboſeth, & Abner. Tertiò fecit hoc Dauid ad non indicandum confœderationem ſuam, quia ſi non miſiſſet nuntios ad Isboſeth, Abner dediſſet Michol ipſi Dauid, & tunc vidiſſet Isboſeth manifeſtam confœderationem inter Dauid, & Abner. *Miſit ergo Isboſeth*. Scilicet, miſit viros ſuos ad Phaltiel, vt acciperent ab eo Michol, *Et tulit eam à viro ſuo Phaltiel*. Iſte vocatur vir ſuus, non ſecundũ rem, quia non erat vir, ſed adulter, tùm viuente Dauid, & non repudiante Michol, non poſſet aliquis eam habere in vxorem: quia tamen acceperat eam Phalti in vxorem, licet contra ius, vocabatur vxor eius.

An Phaltiel, & Phalti ſit idem. *Quæſt. XVII.*

QVÆRERet aliquis, quomodo vocetur hic vir Michol Phaltiel, cùm vocetur Phalti præced. lib. cap. 25. Aliquis forte dicet, quod non eſt iſte ille, de quo habetur ibi. Sed non ſtat, quia hic dicitur, quod Phaltiel erat maritus Michol, & eod. cap. dicitur, quod Phalti erat maritus Michol, ergo idem vir eſt. Sed adhuc aliquis dicet, quod potuit Michol prius habere vnum virũ, qui vocaretur Phalti poſt receſſum Dauid de terra Iſrael, & quod illo poſt paucum tempus mortuo acceperit alium nomine Phaltiel. Sed etiam hoc non ſtat, quia præced. lib. cap. 25. dicitur, quòd Phalti erat filius Lais: hic etiam dicitur, quod Phaltiel erat filius Lais, ergo idem vir eſt Phalti, & Phaltiel. Dicit autem Hiſtoria ſcholaſtica, quòd Hebræi aiunt, quòd Phalti erat peritus legis, & non cognouit Michol timore Dei ſciens, quod non erat vxor eius, ideo nomini eius additum eſt nomen Dei, ſcilicet, El, & vocatus eſt Phaltiel, quod interpretatur euadens à Deo, cùm prius vocaretur ſolum Phalti. Hoc autem non eſt multum authẽticum, præſertim cùm præſupponat, quòd Phalti non cognouerit Michol: quod improbatum eſt præcede. lib. cap. 25. Aliquando tamen iſtæ mutationes nominum fiũt ex aliqua affectione, & deſiderio boni euentus, ſic enim Moyſes mutauit nomen Ioſue, tham prius vocabatur Oſee, & ille vocatus eſt Ioſue: Num. 13. & hoc fuit per additionem primæ literæ nominis Domini Tetragramaton; quæ eſt Ioad; nunc tamen de Phaltiel dicendum, quòd nõ fuit facta additio in nomine eius ab intentione ad ſignificandum, ſed à caſu ſecundum conditionem Idiomatis Hebraici, in quo conſueuit fieri additio circa finem dictionum, ſicut in iſto nomine Ierameel, & Ierameeli. Nam præceden. lib. cap. 27. dicitur Ierameel, & eo. lib. cap. 30. dicitur Ierameeli: ſic etiam patet in iſto nomine Geſſur, & Geſſuri: nam præcedenti lib. cap. 27. dicitur Geſſuri: ſupra tamen in litera, & infra decimo tertio dicitur Geſſur; ſic igitur factum eſt in Phalti, & Phaltiel: nec eſt iſtud rarum apud Hebræos. *Sequebaturque eam vir ſuus plorans*. id eſt, Phalti plorabat nimis, cùm auferretur ei Michol vxor ſua, nec ſolùm hoc, ſed etiam in itinere ſequebatur veſtigia eius plorans, quouſque iuſſus eſt redire.

Contra.

Mutationes nominum quare fiant.

Quare Phalti plorauerit, cùm auferretur ab eo Michol. Quæſtio. XVIII.

QVÆRET aliquis, quare ploraret Phalti, cùm auferretur ei Michol. Reſpondent quidam, quòd plorabat ex gaudio, quia non erat vxor illius, & nunc reducebatur ad virum ſuum, & iſtud tenet Nicolaus. Alij dicunt, quòd Phalti ſequebatur eam plorans, quia nondū cognouerat eam, eo quòd illa diligens Dauid ſemper erat triſtis, dum fuit cum Phalti, & hoc tenet Hiſtoria ſcholaſtica. Aliter dicit Rab. Sal. ſcilicet, quòd plorabat, eo quòd auferebatur ei materia magnæ perfectionis; dicit enim q Phalti erat legis peritus, & ſciens Michol non eſſe vxorem ſuam non cognoſcebat eam, ſed in lecto ponebat quendam enſem nudum inter ſe & illam, ne vnquam illam tangeret, quod erat magnæ perfectionis: nunc autem auferebatur ei materia huius virtutis, ideo dolebat. Sed hoc ridiculum eſt: nec veriſimile, quod aliquid tale fuerit inter Hebræos, qui fuerunt viri imperfecti. Item quia iſta erat magna imprudentia, cùm per talem modū non tollantur, nec impediantur illicita deſideria; ſtultiſſimum quoque eſt viro firmiter proponenti continere, in eodem lecto iacere cum feminis: magna enim ſunt irritamenta. Dicendum igitur, quòd Phalti plorabat propter Michol, quia auferrebatur ei chariſſima vxor: erat enim prudentiſſima femina, & elegantis formæ. Inſuper erat filia Regis, quod magnum honorem præſtabat viro ſuo Phalti; ideo nullum maius bonum poterat auferri, pro quo doleret intenſius, quàm pro vxore chariſſima. *Vſque Bahurim*. Phalti intendebat ſequi ſemper vxorem ſuam, quocunque iret, & iuit vſque ad Villam Bahurim plorans, quæ eſt in terra Beniamin. De iſta Villa dicitur infra. 16. cùm dicitur, quòd Dauid venit vſque Bahurim, quando fugiebat à facie Abſalonis. *Et dixit ad eum Abner, vade & reuertere*. Isboſeth dederat Michol Dauid, Abner autem ducebat eam illi, quaſi ex præcepto Isboſeth: & iuſſit Abner Phalti, quòd reuerteretur, & iam non ploraret pro Michol. *Qui reuerſus eſt*. Phalti enim libenter ſecutus fuiſſet vxorem ſuam, quocunque iuiſſet, ſed timuit Abner, ideo rediit. *Sermonem quoque intulit Abner*. Hic ponitur, quomodo Abner côciliauerit animos populi, vt vellent accipere Dauid in Dominū relicto Isboſeth, & ponitur illud hic per recapitulationem. nam intelligendum eſt, q ipſe prius conuenerat cum viris Iſrael, quòd acciperent Dauid in Dominum, quàm mitteret nuntios ad eum, alioquin ſtultè ageret, quia fortè poſtea nollent Iſraelitæ ſuſcipere Dauid; & Abner maneret confuſus ex promiſſione. *Ad Seniores Iſrael*. Id eſt, ad viros Senes, & prudentes, in quorum poteſtate erat tota terra. Et ſciendum, q non fuerunt iſti viri de toto Iſrael, ſed ſolùm de decem tribubus, nam de tribu Beniamin nullus fuit hic. Quod patet, quia poſtea ſeorſum locutus eſt ad viros Beniamin, vt patet infra, ſcilicet: locutus eſt etiam Abner ad Beniamin. Cauſa autem quare locutus fuerit prius Abner ad alias tribus, quàm ad Beniamin; quamuis chariorem haberet ſibi tribū Beniamin, fuit, quia volebat perſuadere Abner omnib. tribubus, quòd acciperent Dauid in Regem: nullam autem putauit difficultatem ad hoc, quàm tribum Beniamin, quia Rex erat de tribu Beniamin, & illi ſpecialiter diligebant eū: habebant quoque multas dignitates ab ipſo, nam omnes de hac tribu erant cuſtodes corporis Isboſeth, vt ait Ioſephus 7. Antiquitatū; noluit igitur incipere ab hac tribu, nec in principio ei repugnaret, ſed incepit ab aliis tribubus, ad quas minus attinebat habere Dauid in Regem, vel Isboſeth, vt cùm perſuaſiſſet illis, ſtatimq non conſentiret tribus Beniamin, poſſet illa inuita transferre totū Iſrael ad Dauid, id eſt, etiam quia viri de tribu Beniamin cognito, q omnes aliæ tribus vellent accipere Dauid in Regem, faciliter conſentirent: ſcientes, q non poterant ipſi reſiſtere toti Iſrael. *Decens, tam heri, quam nudiuſtertius quærebatis Dauid, vt regnaret ſuper vos*. Id eſt, à multis diebus ante hoc vos quærebatis Dauid, vt eſſet Rex veſter: nūc aūt habetis tēpus, ideo accipite illū in Regem. Intelligendū aūt, q Iſraelitæ quærebant Dauid, vt regnaret ſuper eos poſt mortem Saulis: nam viuente Saule nullus de Iſrael volebat alium Regem, eo quod ſciebant Saulem vnctum eſſe à Deo in Regem; Isboſeth autem non vnctus fuerat à Deo,

F nec iuſſerat eum, vt eſſet Rex, ſed magis abiecerat Saulem, & ſtirpem ſuā, & elegit Dauid: Ideo multi de Iſraelitis hoc audientes voluiſſent accipere Dauid in Regem. Accipitur autem hic nudiuſtertius largè pro aliquanto tempore ex modo loquendi: propriè autem ſignificat tempus trium dierum præteritorum: & dicitur nudiuſtertius, quaſi nunc eſt dies tertius, id eſt, nunc eſt tertius dies, ex quo talis, vel talis res facta eſt. *Nunc ergo facite*, id eſt, nunc accipite eū in Regem, ſicut olim deſiderabatis. *Quoniam Dominus locutus eſt ad Dauid, dicens*. Iſta eſt ſecunda ratio perſuaſionis. Prima erat, quia olim hoc deſiderauerant, & nunc habebant opportunitatem: ſecunda eſt, quia Dauid Regem fieri ſuper totum Iſrael iuſtum erat; etiamſi ipſi hoc non deſiderarent. Iuſtitia autem apparet, quia Deus hoc iuſſit, & dicitur, quod locutus eſt Dominus ad Dauid, id eſt, lo-
G cutus eſt de Dauid. Nam ad eum non loquebatur, ſed loquebatur ad prophetas, vt loquerentur cum eo. Patet hoc de Samuele, quia ipſe vnxit Dauid, & dixit ei de regno: præced. lib. cap. 16. Gad quoque propheta locutus eſt ad eum, vt recederet de terra Moab ex parte Dei, eo. lib. capit. 22. Idem etiam Gad locutus eſt ad Dauid de conſtituenda ara ad effugiendum peſtem in Ieruſalem, infra vltim. Nathan quoque Propheta locutus eſt Dauid de perpetuitate regni infra cap. 7. *In manu Dauid ſerui mei ſaluabo populum meū Iſrael de manu Philiſthijm*. Vbi iſta verba dicta fuerint, vel per quem Prophetam, non apparet: ſatis tamen credendū eſt, quòd ita fuerint, & quod fama eſſet apud totum populum de illis, alioquin Abner non proponeret illa corā omnib. Iſraelitis: multa autem per Prophetas dicta ſunt, quæ non fuerunt ſcripta, & de illis non conſtat. Iſta erat cauſa
H ſufficiens ad hoc, quod Iſraelitæ ſuſciperent Dauid in Regem, quia ipſi volebant Reges, vt defenderent eos ab hoſtibus, ſic patet præcend. libro capit. 2. ſcilicet: Videntes autem, q Naas Rex filiorum Ammon veniſſet aduerſum vos, dixiſtis mihi, nequaquam, ſed Rex imperabit nobis. Cum etiam ipſi petierunt Regem à Samuele, iſtam cauſam expreſſerunt, dicentes: Rex erit ſuper nos, & erimus nos ſicut omnes gentes, & egredietur ante nos, & pugnabit bella noſtra pro nobis, præced. lib. cap. 8. Ideo cum aliquis eſſet, per cuius manum Deus vellet liberare Iſraelitas de manu hoſtium, illum ipſi debebant accipere in Regem, ſed de Dauid dixerat, quòd per manum eius liberaret Iſrael de manu Philiſthinorum, qui erant hoſtes acerrimi Iudæorum, ideo Dauid accipere debebant in Regem. *Et omnium inimicorum eius*. Id eſt, de manu omnium aliorum
I hoſtium Iſrael, quia non ſolum Philiſthijm pugnabant contra Iſrael, ſed etiam interdum Idumæi, Syri, Ammonitæ, & Moabitæ, contra omnes hos Dauid pugnauit, & ſuperauit eos, infra octauo; vocantur autem iſti hoſtes Iudæorum hoſtes eius, id eſt, hoſtes populi, vel hoſtes eius, id eſt, Dei, nam interdum hoſtes Iſraelitarum vocantur hoſtes Dei, ſic dixit Dauid præced. lib. cap. 30. accipite benedictionem de præda hoſtium Domini: & tamen illi, de quibus ibi dicitur, erant hoſtes Dauid, ſ. Amalecitæ: Deus quoque interdum vocabat hoſtes Iſraelitarum hoſtes ſuos, ſcilicet, quando Iſraelitæ colebant Deum. Exod. 23. ſcilicet, q ſi audieris vocem eius, & feceris omnia, quæ loquor, inimicus ero inimicis tuis, & affligam affligentes te. Quare aūt hoſtes Iſraelitarum vocentur hoſtes Dei, declaratum eſt præced. lib. cap. 30. *Locutus eſt etiam Abner ad Beniamin*. i.
K poſtquam locutus fuit ad Seniores decem tribuū, locutus fuit ad Seniores tribus Beniamin. quare aūt diuiſim his locutus ſit, cauſa ſupra aſſignata eſt. *Et abijt, vt loqueretur ad Dauid in Hebron*. Iſtud fuit, poſtq̃ redierunt nuntij ſui, quos miſerat ad Dauid, p quos Dauid remiſit ad dicēdum Abner, q duceret ei Michol, & nunc ducebat eam. *Omnia, quæ placuerant vniuerſo Iſrael*. i. decē tribub. inter quas non computatur Beniamin. *Et Beniamin*. i. etiam iſta, quæ nūc dicebat Abner ad Dauid concordata erant tam per decem tribus, quam per Beniamin. Fit autem mētio de Beniamin per ſe propter duo: primò propter honorem huius tribus, erat enim regalis. Secundò, & præcipuè, quia non habuerat Abner conſenſum ſimul ab omnibus tribubus Iſrael, ſed prius à decem tribubus, deinde ſeorſum à Beniamin, vt ſupra dictum eſt. *Venit ergo in Hebron ad Dauid*. ſ. poſtquā habuit conſenſum omnium Iſraelitarum ad recipiendum

Dauid

Rab. Salom. [illegible]

Reſponſio auctoris.

[illegible] quibus [illegible] Dauid in Regem.

Dauid in Regem, iuit Abner in Hebron ad referendum illud Dauid, & tunc inierũt fœdus. *Cum viginti viris.* Iſti viginti viri erant de tribu Beniamin, vt ait Ioſephus 7. Antiq.
Cap. 1. hoc aũt fuit, quia cum Abner eſſet de tribu Beniamin, hēbat viros illius tribus familiares ſibi ipſi, etiam erant cuſtodes Regis, vt ait Ioſephus præalleg. lib. *Et fecit Dauid Abner, & viris, qui cum eo venerunt, conuiuium.* Iſtud fuit magnificum conuiuium, ſicut decebat regiam celſitudinem, præcipuè quia Abner erat magnus princeps in Iſrael, & afferebat Dauid bona, ſ. coniugem ſuam, & conſenſum totius Iſrael ad faciendum eum Regem. *Et dixit Abner ad Dauid.* Subintelligendum eſt hic, ꝙ Dauid fecerit fœdera cum Abner, & cum placatus eſſet Abner, deſideraretque ſeruire Dauid, dixit, quod volebat ire ad congregandum totum populum. *Surgam, vt congregem ad te Dominũ meum Regem omnem Iſrael.* Prius acceperat conſenſum ab Iſraelitis, quòd acciperent Dauid in Regem, nunc autem acceperat conſenſum Dauid de modo regnandi: ideo voluit ire ad congregandum omnes tribus Iſrael, vt venirent ad Dauid, & publicè componerent fœdus cum Dauid. *Et ineam tecum fœdus.* id eſt, tunc coram toto populo componam tecum amicitias.

Cur Abner dixerit ſe amicitias compoſiturum, cum iam cum Dauid eas compoſuiſſet. *Quæſt.* XIX.

QVÆRET aliquis, quomodo Abner dixerit, ꝙ nunc componeret amicitias cum Dauid, cum iam compoſuiſſet eas, & quòd fœdus eſſet iſtud, quod nunc debebat Abner componere cum Dauid. Ad primum dicendum, quòd iam Abner compoſuerat amicitias cum Dauid; nam ipſe dixerat Dauid, fac mecum amicitias, & erit manus mea tecum: Dauid autem reſpondit, optimè faciam tecum amicitias, ſed vnam rem peto à te: non videbis faciẽ meam, antequam adduxeris Michol filiam Saul, & ſic conſenſit Dauid in amicitias componendas, etiam antequam videret Dauid Abner, & mitteret ad eum Michol: venerat tamen iam Abner ad Dauid, & duxerat ad eum Michol: ergo veriſimile eſt, quòd iam compoſuiſſent amicitias. Sed dicendum, quòd Abner volebat componere nunc fœdus cum Dauid, nõ ex parte ſua, ſed ex parte populi, quia prius cõpoſuerat fœdus ex parte ſua: & ob hoc voluit Abner reducere, & congregare totum Iſrael ad Dauid, vt omnibus præſentibus iniretur fœdus. Ad ſecundum dicendum, ꝙ iſtud fœdus fuit compoſitio inter populum, & Dauid de modo regnandi. Nam cum aſſumuntur Reges noui, potiſſimũ ſi non ſint de progenie illorũ, qui regnare ſolebãt, populus facit cum eis pacta, & leges de modo regnãdi. Sic. n. fuit in Saule, quando factus eſt Rex ſuper Iſrael: nam dicitur, quòd Samuel locutus eſt ad populum legem Regni, & ſcripſit in libro, & repoſuit coram Domino præc. lib. c. 10. Dauid autem nunc nouiter ſumebatur in Regem à toto Iſrael, ideo populus voluit conuenire cùm eo de modo regnandi; nam ſi non conuenirent non acciperent illum, ſic enim fuit de Roboam filio Salomonis, à quo in electione eius in Regem populus petiuit aliqualem releuationem in tributis, & quia non conſenſit, noluit eum populus aſſumere in Regem, ſequenti libro cap. duodecimo. *Et imperes omnibus*, id eſt, tunc cùm inieris fœdus cum populo, imperabis omnibus: nam ante initum fœdus non accipient te in Regem: dicitur, imperabis omnibus, id eſt, omnibus tribubus Iſrael: nam ante hoc ſolùm imperabat tribui Iudæ: *Sicut deſiderat anima tua*, id eſt, ſicut tu deſideras: Dicitur autem anima deſideſiderare, quia in ipſa eſt principium deſiderandi; non tamen deſiderabat ipſa, quia actus non prædicantur de partibus, ſed de compoſito, vt intellectus non intelligit, ſed homo, vt patet primo de Anima: Scriptura tamen vtitur iſto modo loquendi, quia eſt vulgaris. Sic dicit Apoſtolus 1. ad Corinthios. 5. Spiritus concupiſcit aduerſus carnem, & caro aduerſus ſpiritum. Dicitur autem, ſicut deſiderat anima tua: quia Dauid nimis deſiderabat regnare ſuper totum Iſrael; eo quòd ad illum de iure pertinebat, cum Deus eum vnxiſſet in Regem. Iſboſeth autem tenebat vndecim tribus, contra quem Dauid pugnare nolebat, ne funderetur ſanguis in populo Dei: ideo ſolum deſiderabat regnare, ſed non laborabat ad hoc. *Cum ergo de-*

A *duxiſſet Dauid Abner.* Hic ponitur fœderis deteſtabilis violatio, ſcilicet, quomodo fœdus initum cum Dauid non fuerit ſeruatum, & dicitur, quòd Dauid deduxit Abner, id eſt, comitatus eſt eum aliquãtulum extra Hebron: nam Abner ſteterat cum Dauid, & dixit ei, quòd volebat ire ad congregandum totum populum ad Dauid, & tunc Dauid exiuit cum eo de Hebron, & venit vſque ad aliquantum ſpatium, vt honoraret illum. *Et ille iſſet in pace*, id eſt, Abner receſſit à Dauid pacificus nullo malo inflicto, dicitur autem hoc propter Ioab, à quo non receſſit Abner pacificè, ſed occidit eum. Dicitur etiam ad excuſationem Dauid, vt ſignificetur, quòd ipſe nihil peccauerit in morte Abner. *Statim pueri Dauid, & Ioab venerunt*, id eſt, non erat Ioab in Hebron cum Dauid; quando venit Abner, ſed poſtea venit ipſe, & pueri Dauid de præda: quod dicitur ad
B reddendum cauſam ſequentium: nam ſi fuiſſet Ioab in Hebron, quando venit Abner, ibi occidiſſet eum, & non iuſſet ad vocandum illum, ſic habetur infra. *Cæſis latronibus*, id eſt, Ioab, & pueri Dauid occiderunt latrones. In Hebræo dicitur de præda, id eſt, venit Ioab, & pueri Dauid de præda: quod idem eſt. *Cum præda magna nimis*, id eſt, abſtulerunt Ioab, & pueri Dauid prædam magnam de manu latronum, quam ipſi acceperant de terra Iudæ.

Violatio fœderis deteſtabilis.

De qua terra Ioab faceret prædas. *Quæſt.* XX.

QVÆRET aliquis, vnde Ioab habuerit prædam, & occiderit latrones. Aliquis reſpondebit, quod hoc fuerit de terra Regis Iſboſeth: nam domus Dauid, & Iſboſeth habebant magnas inimicitias, factaque eſt longa
C concertatio inter eas, vt patet ſupra in litera: ideo veriſimile eſt, quòd aliqui de regno Iſboſeth exirent ad agendum prædas in terra Dauid, & illos inuaſit Ioab, & occidit, excuſſitque prædam, ſic enim videtur ex eo, ꝙ habetur præcedenti capitulo, ſcilicet, quòd Abner, & Ioab occurrerunt ſibi in extremitatibus Regnorum, & pugnauerunt. Sed dicendum, quod hoc non ſtat, quia nunc nullus erat in Regno Iſboſeth, qui ageret prædas, vel pugnam contra terram Dauid, quia Abner erat, qui regebat domũ Iſboſeth, & agebat omnia bella, vt patet ſupra in litera: nunc autē ipſe erat in Hebron cum Dauid. Item nullus in toto Regno Iſboſeth auſus fuiſſet facere prædas, aut bellum abſente Abner, & ſine mandato eius: potiſſimum, quia totus Iſrael conuenerat cum Abner accipere in Regem ipſum Dauid, vt patet ſupra in litera, & ad hoc venerat Abner ad
D Dauid, vt nunciaret ei intentionē populi, nullus ergo prædam ageret contra terram Dauid. Sed dicendum eſt, quod iſti latrunculi erant de terra Philiſthinorum, vel Amalecitarum, quæ gentes erant coniunctæ terræ Dauid: ideo aliquando illi agebant prædas in terra Dauid, & aliquando è conuerſo, ſic enim Amalecitæ prædam fecerant in terra Philiſthinorum, & Iudæ, dum Dauid eſſet in caſtris Philiſthinorum, præcedenti libro capitulo trigeſimo; & cùm illi ferrent prædas, irruit in eos Ioab, occiſiſque eis excuſſit prędam. *Abner autem non erat cum Dauid in Hebron*, ſcilicet, tunc, quando venit Ioab de præda: & hoc dicitur ad ſignificandũ, quomodo Ioab miſerit ad vocandũ Abner. *Quia iam dimiſerat eum*, id eſt, iam Dauid expedierat à ſe Abner, & dederat ei licentiam redeundi. *Et profectus fuerat in pace*, id eſt, quando receſſit Abner à Dauid, fuit pacificus,
E ſed poſtea nocuit ei Ioab. *Et Ioab, & omnis exercitus, qui erat cum eo, poſtea venerunt*, ſcilicet, poſtquam receſſit Abner de Hebron, & illi veniebant de præda. *Nunciatumque eſt itaque Ioab à narrantibus*, ſcilicet, nõ fuit aliqua certa perſona, quæ hoc narraret, ſed vulgariter omnes illud narrabant, quia omnes viderant Abner in Hebron. *Venit Abner filius Ner ad Regem.* Iſtud dictum fuit ad ſuſcitandum admirationem, omnes quippe admirabantur, quòd Abner veniſſet ad Dauid, & locutus fuiſſet ei in pace, cum eſſent magnæ inimicitiæ inter eos. *Et dimiſit eum in pace, & abijt*, id eſt, non nocuit ei: iſtud eſt, de quo magis admirabantur; quia cum eſſent ambo hoſtes, probabile erat, quòd Dauid debuiſſet nocere Abner. *Et ingreſſus eſt Ioab ad Regem*, ſcilicet, ad increpandum eum, quòd dimiſiſſet Abner in pace. *Et ait, quid feciſti?* id eſt, cur feciſti hoc? quaſi dicat, male egiſti dimittendo inimicum tuum,

Ecce

Ecce venit Abner ad te, quare dimiſiſti eum? id eſt, cum veniſſet, & haberes opportunitatem occidendi eum, cur permiſiſti viuere? *Et abijt, & receſſit*. Iſta duo idem ſignant, ſed hic ponuntur pro diuerſis, ſcilicet abiit, id eſt, expediuit ſe à te: & receſſit, id eſt longe iuit à loco iſto. *Ignoras Abner filium Ner*, id eſt, non cognoſcis malitiam Abner, quia tu putas, quòd Abner venerit ad faciẽdum te Regem Iſrael, ſed venit ad fallendum te. *Quoniam ad hoc venit, vt deciperet te*, ſcilicet, ſub colore fœderis inferret tibi aliqua magna damna. *Et ſciret introitum tuum, & exitum tuum*. id eſt, ſciret diſpoſitionem terræ tuæ; vt poſtea poſſit ſubito mouere bellum contra te, ſcito introitu, & exitu. *Et noſſet omnia, quæ agis*, id eſt, venit ad ſciendum, quid agas, vt melius poſſit te fallere.

Cur Ioab iuerit ad increpandum Dauid, quia dimiſerat Abner. Quæſt. XXI.

QVÆRER aliquis, cum Ioab haberet intentionem occidendi Abner, cur iuerit ad Dauid increpãs eum, quod permiſiſſet Abner recedere. Reſpondendum eſt, ꝙ Ioab intendebat per hoc concludere deſiderium ſuum, deſiderabat quippe occidere Abner, quod volebat agere honeſtius, quo fieri poſſet: hoc autem vno de duobus modis poterat honeſtare accedendo ad Dauid. Primò, quia ipſe intendebat mouere Dauid ad occidendum Abner, & ſic ipſe ſine reprehẽſione obtineret optatum per manum Regis, & propter hoc nimis increpabat Dauid, vt ſic moueret eum ad iubendum vocari Abner, & occidendum eum. Si autem hoc non poſſet, honeſtabat alio modo cauſam ſuã, ſcilicet, quia ipſe ibat ad occidendum Abner, quaſi zelo Regis, ne poſſet eum Dauid grauiter increpare: nam ſi Ioab nihil dicens Dauid iuiſſet ad occidendum Abner, conſtaret ipſum egiſſe ex cauſa ſua, & non fauore Regis, vel regni; & ſic eſſet nimis reprehenſibilis: locutus fuit ergo Dauid ad excuſandum hæc.

An poſſet Dauid licitè nocere Abner. Quæſt. XXII.

QVAERETVR vlterius, an Ioab bene diceret aſſerendo, ꝙ Dauid debuiſſet occidere Abner. Aliquis dicet, quod ſic: quia ille præſumebatur venire cum fraude, vt noceret Dauid. Sed dicendum, quòd non poterat Dauid licitè nocere ei. Primò, quia Abner verè venerat ad componendum amicitias cum Dauid, & faciendum eum Regem Iſrael; pro bono autem inutiliſſimum erat, quòd mala pateretur. Secundò patet hoc, quia dato, quòd non conſtaret, an Abner veniſſet ad bonum Dauid, vel vt aduerſaretur, Dauid non poterat ei nocere, quia ipſe dederat illi ſecuritatem, quando introiuit in terram ſuam. Sed Abner non fecit poſtea aliquid, propter quod deberet priuari ſecuritate præſtita: ideo quamuis ſuſpicaretur aliquid contra eum, Dauid non debebat ipſum occidere, vel quicquam lædere: ſed ſolum debebat ſe obſeruare ab eo. Ioab autem non rectè iſta dicebat, eo quod ipſe deſiderabat, quòd occideretur Abner, & procurabat, qualitercunque poſſet, occidere eum.

Cur Ioab non erubuerit dicere Dauid, quòd occideret Abner. Quæſtio XXIII.

SED aliquis dicet, quomodo Ioab non erubuerit dicere Dauid, quòd debuiſſet occidere Abner, cum ille veniſſet ad benefaciendum Dauid. Aliquis reſpondebit, ꝙ Ioab ignorabat iſtud, ideo ſic increpuit Dauid. Sed dicendum, ꝙ nõ ſtat, quia Ioab non auſus fuiſſet increpare Regem, niſi putaſſet ſe habere aliquam cauſam rationabilem: ſatis tamen credere debuiſſet Ioab, quòd Abner non veniſſet ad Dauid, cum eſſet hoſtis eius, niſi ad componendum aliquas amicitias, propter quas Dauid daret ei ſecuritatẽ, & ſic non poſſet eum occidere licitè. Non igitur Ioab egit hoc tanquam ignorans. Item patet hoc ex verbis eius, & Dauid: dixit enim, ignoras Abner filium Ner, quoniam ad hoc venit, vt deciperet te? quaſi dicat, putas quòd venerit ad bonũ tuum? venit tamen ad te fallendum. Dicendum tamen, quod Ioab nõ erubuit dicere iſta Dauid, quia

F habebat aliquã cauſam probabilitatis in dicto ſuo: Abner nanque erat hoſtis acerrimus Regni Dauid: hoſtes autem cupiunt ſe mutuo fallere: veriſimile eſt ergo, quòd Abner veniſſet ad fallendum Dauid, quanquam ergo hoc falſum erat, quia tamen erat veriſimile, nõ erubuit Ioab illud proponere: præſertim quia in hoc videbatur moueri zelo Regis. *Egreſſus itaque Ioab à Dauid*. id eſt, poſtquam increpuit eũ, receſſit ab illo, eo quòd Ioab putabat, ꝙ potuiſſet perſuadere Dauid, vt iuberet reduci Abner, & occidi: cum autem requiſiuiſſet, receſſit à Rege, vt ipſe faceret redire Abner, ne iterim longius abiret. *Miſit nuntios poſt Abner*. ſcilicet. Dauid non miſit nũtios, ſed Ioab miſit illos ex nomine Dauid, vt facilius moueretur Abner ad redeundum. *Et reduxit eum à ciſterna Syra*, Id eſt, in loco illo inuenerunt eum nuntij miſſi a Ioab. Eſt quippè locus ille aliquantulum

G diſtans ab Hebron, ad quem peruenerat Abner iam recedens in terram ſuam. De iſta ciſterna Syra aliqui dicunt, quòd vocatur ſic, quia accepit nomen à terra Syrorum ex aliqua cauſa, ſicut conſueuerunt aliqua ædificia, vel loca in aliquibus Regnis nominari interdum à gentibus aliorum Regnorum; velut ſi in Hiſpania ſit aliquis fluuius, vel pons, qui vocetur Anglicorum, vel Alemanorum, & hoc tenet Andreas. Sed non multum ſtat, quia tunc Syra deberet eſſe ablatiuus huius nominis Syrus, ſed falſum eſt, quia in Hebræo ponitur hic Syra: & ſignificat ramnum, ſiue vulgariter eſcambron: vel interpretatur pix. Et hoc, quia fortè apud illam ciſternam erat multitudo ramnorũ, vel erat ibi locus picis, quia ibi depurabatur pix, vel fiebat aliquid de illa. Aliqui Hebræi dicunt, quòd fit mentio hic de ciſterna, quia Abner mortuus eſt propè ciſternam, *Ciſterna Syra qua re ſic nominetur.*

H id eſt, propriè aquam, ſcilicet, quia dixit de vaſe aquæ, quod non ceperat illud Dauid, ſed pueri Saulis obliti fuerant illud ad aquam, ſcilicet, apud aliquam ciſternam, vel puteũ. De ramnis etiam dicunt, quòd prope illos mortuus eſt Abner, quia de ora clamidis Saulis dixit, quòd non ſciderat illam Dauid, ſed rupta fuerat inter vepres, vel ramnos, & inde acceperat illam Dauid. Sed iſta nihil ſunt: plurima enim Hebræi fingunt. *Cumque rediſſet Abner in Hebron*. ſcilicet, propter nũtios, quos miſit Ioab ad Abner, cùm putaret Abner ſe vocari à Dauid. *Seorſum abduxit eum Ioab ad medium portæ*. id eſt, quãdo rediit Abner erat expectando Ioab eum ad portam ciuitatis Hebron, ne introiret in ciuitatem putans ſe vocari à Dauid, & hoc fecit Ioab, ne caperetur in mendacio ſi Abner veniret ad Dauid: etiam quia non haberet opportunitatem occidendi eum, ſi in- *Impugnatio*

I troiret in vrbem, ſicut extra habuit: & vocauit Ioab Abner ſeorſum, vt facilius poſſet eum occidere non aſpiciente aliquo de viris Abner, & hoc fuit in medio portæ, ſcilicet, ciuitatis Hebron: quia ibi Ioab expectabat Abner, & dicitur abduxit, id eſt, remouit à reliqua turba. *Vt loqueretur ei in dolo*. id eſt, remouit eum a reliqua turba doloſè, vt loqueretur ei. ſ. quia non erat intentio eius loquẽdi, ſed occidendi illum. In Hebræo habetur. *Vt loqueretur ei in errore*. Accipitur error impropriè pro dolo, ideo litera noſtra mutauit ad maiorem declarationem: dolus autem erat, quia putabat Abner, quòd vocaretur ad loquendum, & vocabatur ad mortem: Hebræi dicunt, quòd dolus iſte fuit, quod Ioab petiuit ab Abner, quomodo diſcalciabatur ſotular in eo, qui nolebat accipere vxorem fratris ſui mortui; nam vxor illius diſcalciabat fratrem viri ſui coram toto popu-

K lo, & ſpuebat in facie eius, & vocabatur domus illius domus diſcalciati in opprobrium, vt patet Deuter. 25. Dicunt autem, ꝙ Ioab petiuerit ab Abner de modo diſcalciãdi ſotularem illũ, & cùm ſe inclinaret Abner, vt diſcalciaret ſe, percuſſit eum Ioab, ſed hoc non ſtat, quia valde ridiculum eſt, quòd Ioab peteret ab Abner de modo diſcalciandi ſotularem, quia illud notiſſimũ erat apud omnes Hebræos. Etiam dato, ꝙ eſſet incognitum, Ioab non quæreret de tali, quia nimis erat extra propoſitũ. Item dato, ꝙ Ioab quæſiuiſſet iſtud; Abner non reſpondiſſet ei inclinando ſe illico ad diſcalciandum ſotularem, quia iſtud erat puerile. Item non ſtat, quia in litera dicitur, quod Ioab percuſſit Abner in inguine, ſi tamen hoc modo ſe inclinaſſet Abner ad diſcalciandum ſotularem, non potuiſſet eum Ioab percutere in inguine, ſed ſuper ſcapulas, vel in capite. Motiuũ autem Iudæorum eſt ex eo, quod habetur ſeq. lib. cap. 2. de Ioab, *Hebræorum commentum impugnatur.*

Ioab, ſcilicet, effudit ſanguinem belli in pace, & poſuit cruorem prælij in Baltheo ſuo, qui erat circa lumbos eius, & in calciamento ſuo, quòd erat in pedibus eius. Ex hoc autem, quod dicitur, poſuit cruorem in calciamento, intelligunt mortem Abner, ſcilicet, quòd occidit eum fallendo per calciamentum. Per ſanguinem Balthei intelligunt mortem Abner, & Amaſæ, quos ambos occidit Ioab: ſed iſtud nihil probat, quia ſenſus literæ eſt, quòd Ioab occidendo Abner, & Amaſan poſuit ſanguinem in calciamento ſuo, & Baltheo, quia occidit vtrunque illorum percutiendo in inguine. De Abner patet hic: de Amaſa patet inf. 20. & quando percutiebat eos, ſanguis exiliens de vulnere tingebat Baltheum Ioab, & poſtea fluebat ad calciamenta. *Et percuſſit eum ibi*, ſcilicet, in porta ciuitatis Hebron, ad quam ſeorſum vocauerat eum. *In inguine*, ſcilicet, cùm loqueretur ad eum, ſecretè eduxit gladium, & percuſſit in inguine, vnde non vidit Abner gladium, vidiſſet autem, ſi voluiſſet eum Ioab percutere in parte ſuperiori corporis, fortè autem percuſſit Ioab Abner gladio artificioſè facto, ſicut fuit gladius, quo percuſſit Amaſan: ille quippè paruo motu per ſeipſum egreſſus de vagina percutiebat, vt patet infra 20. In Hebræo habetur. In quinta. Et intelligitur in quinta coſta, quia ibi eſt coniunctio cruris cum coſtis, & inteſtinis. *Et mortuus eſt*. Quia percuſſio fuit dura: nam illico profluerunt inteſtina, cùm Ioab percutiens Abner rupiſſet pellem inteſtinorum. *In vltionem ſanguinis Aſael fratris ſui*, id eſt, iſta mors fuit ad vltionem Aſael, Abner quippe illum occidit præcedenti capitulo.

An peccauerit Ioab occidendo Abner. Quæſt. XXIIII.

QVÆRET aliquis, an peccauerit Ioab occidendo Abner. Aliquis reſpondebit, quòd non, quia Ioab egit hoc in vltionem mortis fratris ſui, & erat Ioab hoſtis Abner, nec fecerat cum eo amicitias vllas, ideo vbicunque poterat eum occidere. Item Ioab egit hoc fauore regni Dauid, quia dixit, quòd Abner veniebat ad fallendum Dauid ſupra in litera, ſed licebat ei agere quæcunque in defenſionem regni Dauid, cùm eſſet princeps militiæ eius; ergo licitè potuit occidere Abner. In contrarium videtur, quia Dauid increpuit nimis Ioab, ergo peccauit: alioquin enim non increpuiſſet eum Dauid. Reſpondendum, quòd peccauit nimis grauiter Ioab. Primò, quia occidit virum ſine cauſa, nam nihil erat, propter quod iuſtè poſſet ei mortem inferre. Secundò peccauit, quia occidit modo inhoneſto, ſcilicet, per inſidias percutiendo ſecretè in inguine, cùm loqueretur ei pacificè; vnde propter hoc meruit Ioab priuari immunitate ſanctuarij: nam cùm confugiſſet ad altare, Salomon iuſſit eum inde educi, & cùm non permitteret ſe educi, occiſus eſt apud altare. ſequenti libro, cap. 13. Tertiò peccauit, quia egit hoc ſine iuriſdictione: nam dato, quod Abner mortem meruiſſet, tamen Ioab non erat iudex ad infligendum eam illi, ideo peccabat. Quartò peccauit, quia egit contra voluntatem, & decretum iudicis: nam Dauid erat iudex in terra, cùm eſſet Rex, cui voluit ſuadere Ioab, vt occideret Abner, & non conſenſit, vt patet ſupra, ideo Ioab miſit ad vocandum Abner, & occidit eum. Quintò peccauit, quia fregit ſecuritatem præſtitam à Rege: ipſe quippè ſecurauerat Abner in terra ſua, alioquin enim non veniſſet, cùm eſſet hoſtis: Ioab autem nunc violauit ſecuritatem illam, ideo peccauit nimis, non ſolùm contra Deum, ſed etiam contra Regem. Quod autem grauiter peccauerit, apparet, quia Dauid iuſſit eum occidi. ſequenti lib. cap. 2. & fuit pro iſta cauſa. Item Dauid maledixit ei, dicens: Veniat ſuper caput Ioab ſanguis Abner, & ſuper domum patris eius, nec deficiat de domo Ioab fluxum ſeminis ſuſtinens, & leproſus, &c. ſi tamen non peccaſſet Ioab, Dauid peccaſſet maledicendo ei. Item Dauid dixit, quòd iſta mors fuerat malitioſa, inquiens, retribuat Dominus facienti malum iuxta malitiam ſuam. Item Dauid cōqueſtus eſt propter iſtam mortem, dicens: Porrò viri iſti filij Saruiæ duri mihi ſunt, & fuit iſtud propter mortem Abner; ſi tamen non peccaſſet Ioab, non conqueſtus fuiſſet Dauid. Ad primam rationem in contrarium dicendum, quòd non licuit occidere Abner ipſi Ioab in vltionem mortis fratris ſui, quia iſtud licuiſſet in bello, ſicut Abner occidit Aſaelem in bello, præcedenti capit. nunc tamen Ioab occidit Abner in pace, & per inſidias, de quo accuſat eum Dauid, ſeq. lib. cap. 2. ſcilicet, tu noſti, quæ fecerit mihi Ioab filius Saruiæ, & quę fecerit duobus principibus exercitus Iſrael Abner filio Ner, & Amaſæ filio Iether, quos occidit, & effudit ſanguinem belli in pace, id eſt, ſanguinem, quem debebat effundere in bello, effudit in pace. Cùm autem dicitur, quòd Ioab erat hoſtis Abner, & non fecerat cum eo amicitias: ideo poterat eum occidere, vbicunque poſſet. Dicendum, quòd non ſtat, quia quamuis Ioab non feciſſet fœdera cum Abner, tamen Dauid præſtiterat ſecuritatem in tota terra ſua, quam tenebatur obſeruare Ioab, ideo peccauit. Item non egit Ioab hoc tanquam contra hoſtem publicè pugnans, vbicunque eum reperiret, ſed vocauit eum ſeorſum, & pacificè loquens occidit illum. Ad ſecundam rationem, cum dicitur, quòd Ioab egit hoc fauore Regni Dauid, ideo licuit ei; dicendum, quod non ſtat, propter duo. Primò, quia non occidit illum ex cauſa Dauid, ſed propter ſe, quin potius occidit eum contra voluntatem Dauid, & contra ſecuritatem ei præſtitam in tota terra ſua. Secundò, dato, quòd occidiſſet eum ex cauſa Dauid, illicitum erat: nam Ioab non tenebatur per omnem modum agere ad vtilitatem Dauid, ſed ſolùm iuſtè: nunc autem iniuſtum erat, quòd occideretur in pace vir, cui erat præſtita ſecuritas, ideo peccauit Ioab.

Ioab quare occiderit Abner. Quæſt. XXV.

QVÆRETVR vlterius, propter quid Ioab occiderit Abner. Reſpondendum ſecundum literam, quòd occiderit eum in vltionem ſanguinis Aſael fratris ſui, quia Abner occiderat eum in bello: magis tamen videtur dicendum, quòd occiderit illum ex inuidia: putauit enim, cùm nunc Dauid fieret Rex totius Iſrael, & iſtud eſſet per manum Abner, quòd faceret eum principem exercitus, ita vt non eſſet aliquis in Iſrael maior Abner: potiſſimum cùm ille ſemper ante hoc fuiſſet princeps exercitus in Iſrael, & nunc fortè in fœderibus hoc interueniret, quòd Abner fieret ſecundus à Rege. Ioab autem timens priuari principatu militiæ, præoccupauit occidere Abner, & hoc tenet Andreas, & Hiſtoria Scholaſtica. Eſt autem ſatis rationale, quia ſic iterum fecit: nam cùm Dauid conſtituiſſet Amaſan ſuper exercitum; Ioab inuidens ei, ne acciperet principatum ſuum, occidit illum, vt patet infra 20. Sed arguetur, quia litera dicit, quòd occidit eum in vltione ſanguinis fratris ſui Aſael. Reſpondendum, quòd non fuit iſta cauſa motiua Ioab, tamen vt aliqualiter coloraret factū ſuum, dixit, quòd occiderat propter hoc: ideo Scriptura expreſſit id, quod publicè dicebatur, quanquam ſcriptor ſciret aliud eſſe in veritate. *Quod cùm audiuiſſet Dauid rem iam geſtā*, id eſt, audiuit, quod mortuus erat Abner. *Ait, mundus ego ſum, & regnum meum*. Duo fecit hic Dauid, ſcilicet, excuſauit ſe, & planxit Abner: primò tamen ſe excuſauit, quia videretur nimis culpabilis in hoc Dauid, putaretur enim, ꝙ nemo auſus fuiſſet talia facere contra ſecuritatem præſtitam à Dauid, niſi ipſe iuſſiſſet; præſertim quia Ioab, qui iſtud fecit, erat princeps militiæ Dauid, & nimis familiaris ei, ideo putaretur omnia agere iuſſu Dauid. Dixit autem Dauid, mundus ego ſum, & regnum meum, id eſt, non veniat pro iſto delicto pœna ſuper me, neque ſuper regnum meum, quia neque ego peccaui, neque aliquis de regno meo auctoritate mea. Dixit etiam hoc, quia aliquando ſolet euenire pœna ſuper regnum propter peccatum Regis; & nunc Dauid orauit, quòd non veniret pœna ſuper eum, neque ſuper regnum ſuum. *Apud Dominum*. Dupliciter hoc intelligitur: vno modo, quòd erat mundus apud Dominum, id eſt, Deus videbat munditiam ipſius, ſcilicet, non ſolùm coram hominibus erat mundus, ſed etiam coram Deo, qui ſpeculatur intima cordium. Alio modo intelligitur, mundus ego ſum apud Dominu, quaſi dicat, dato, quod ego peccaſſem in hoc, non timebam, quòd aliquis homo me propter hoc puniret, ſed ſolùm Deus: ideo oro ipſum, vt me mundum reputet, & regnum meum. *Vſque in ſempiternum*, id eſt, nunquam veniet

F malum mihi, aut Regno meo pro morte Abner, quia ego mundus ſum ab hoc crimine: & dicit hoc; quia quamuis Deus immediatè non infligeret pœnam, nō probatur mundicia Dauid, quia aliquando Deus ſolet poſt multa tempora pœnam infligere pro peccatis, cum longanimis, & diu expectans ſit. Exod. 34. *A ſanguine Abner filij Ner*, id eſt, nihil ego peccaui in effuſione ſanguinis Abner. Iſte Ner erat frater patris Saulis, & interpretatur lux. Dicunt autem Hebræi, quod vocatur ſic, quia ipſe incendebat lucernas Iudæorum ſexta feria ad noctem, cum incipiebat ſabbatum. Sed fictitium eſt, quia nomen fuit impoſitum à natiuitate, antequam quicquam ageret; propter quod ſic vocari deberet, ſed intelligendum, quod fuit impoſitum nomen ad placitum, ſicut ſit in nominibus ceteris. *Vt veniat ſuper caput Ioab*, id eſt, veniat ſuper Ioab tota pœna, quæ debetur pro effuſione ſanguinis Abner. G Sic accipitur ſupra primo, cum dixit Dauid ad adoleſcentem. Sanguis tuus ſuper caput tuum: os enim tuum locutum eſt contra te, id eſt, pœna pro effuſione ſanguinis tui ſolum ſit ſuper caput tuum, id eſt, ſuper te, quia tu confeſſus es contra te.

An Dauid peccauerit maledicendo Ioab. Quæſt. XXVI.

QVÆRET aliquis, an Dauid peccauerit maledicendo Ioab in verbis iſtis, & in ſequentibus. Reſponderi poteſt, quod non peccauit, quia non dixit iſta imprecando malum ſuper Ioab, ſed prædicendo; ſic tamen euenit, vt ipſe prædixit. Sed hoc non multum ſtat, quia verba iſta directa ſonant in imprecationem, vt patet infra, cum Dauid conſiteretur ſe non poſſe contra Ioab, ait: porro viri iſti filij Saruiæ duri mihi ſunt; retribuat Dominus facienti malum iuxta malitiam ſuam, H id eſt, quia ego non poſſum retribuere propter duritiam illorum vicem, ego Deum, vt ipſe retribuat eis. Dicendum ergo, quod Dauid maledixit hic Ioab per modum imprecationis, tamen non peccauit in hoc: quia, vt declaratum eſt ſupra, præced. cap. licet ſit peccatum maledicere, tamen aliquando licet, ſcilicet, quando ille, qui maledicit, eſt iudex, & imponit maledictionem in partem pœnæ: ſic enim Eccleſia orat multa mala ſuper anathematizatos, tamen non peccat. Dauid autem erat iudex huius delicti, cum eſſet Rex, ideo tanquam iudex potuit maledicere. Item patet, quia maius eſt, quod aliquis occidat alium, quam quod maledicat ei; Dauid tamen bene iuſſit occidi Ioab, vt patet ſeq. lib. cap. 2. Ergo magis licebat ei, vt malediceret Ioab.

I

An peccauerit Dauid maledicēdo Ioab, & domum patris eius. Quæſt. XXVII.

QVÆRETVR vlterius, quare Dauid maledixerit omni domui patris Ioab, cum peccaſſet ſolus Ioab, & an peccauerit in hoc Dauid. Reſpondendum, quod Dauid non peccauit in hoc: nam non computatur iſtud inter peccata ſua: ſeq. lib. cap. 15. Nec aliquis dicat eum peccaſſe in hoc. Ad aliud reſpondebit aliquis, quod Dauid maledixit domui patris Ioab, quia non ſolum peccauerat Ioab in hoc, ſed etiam alij de domo patris eius, ſcilicet, frater ſuus Abiſai, vt patet infra in litera, ſcilicet, igitur Ioab, & frater eius Abiſai interfecerunt Abner, eo quod occidiſſet Aſael fratrem eorum. Sed adhuc dicendum, quod non ſtat: K nam tunc non dixiſſet Dauid mala ſuper Ioab, & totam domum patris ſui: ſed ſuper ſolos Ioab, & Abiſai, quia iſti ſoli peccauerūt: maledixit tamen omni domui patris eius. Item patet, quia ſi propter hoc maledixiſſet domui patris Ioab, vt intelligerentur Ioab, & Abiſai, ſolū pertineret maledictio ad eos, qui tunc erant, & non extenderetur maledictio ad poſteros: Dauid tamen maledixit hic omni ſemini Ioab, dicens; nec deficiat à domo Ioab fluxum ſeminis ſuſtinens. Dicendum ergo, quod maledixit hic Dauid toti domui patris Ioab, eo quod propter peccatum vnius pœna transfertur in multos: cum Deus puniat peccata patrum in filios, vſque in tertiam, & quartam generationem. Exod. 34. & Num. 14. ideo dixit: non deficiat de domo Ioab fluxum ſeminis ſuſtinens.

Cur Dauid maledixerit Ioab, cum intenderet eum occidere. Quæſt. XXVIII.

QVAERETVR vlterius, cum Dauid intenderet occidere Ioab pro iſto ſcelere, cur maledixerit ei, & an peccauerit maledicendo. Aliquis dicet, quod ſic, quia non debet aliquis puniri bis pro eodem peccato, cum Deus non iudicet bis in idipſum, vt patet Nahum primo capitulo, ergo nec homines debent bis punire delinquētes pro eodem delicto. Reſpondendum, quod Dauid non peccauit maledicendo Ioab, quamuis bis puniret pro eodem delicto, quia quando punitio datur bis pro eodem peccato, & eſt ſufficiens quælibet illarum, non debet pro eodem bis puniri: ſi tamen non eſt ſufficiens punitio quælibet illarum, poſſunt plures inferri pro eodem delicto. Sic enim Deus ſæpe multas pœnas infligit pro eodem delicto, vt patet Leuit. 26. Sic autem fuit hic, quia de delicto iſtud Ioab fuit dignum multis pœnis; ideo quamuis vna inflicta fuerit, poterat infligi alia, præſertim quia iſta pœna non erat ſufficiens, nec dimidia pro iſto crimine. Ad ſecundum dicendum, quod Dauid nunc maledixit Ioab propter duo: primo, quia ipſe volebat ſe excuſare de hoc crimine, de quo nimis erat ſuſpectus; & ſi nihil mali diceret contra Ioab, crederetur Dauid conſentiens illi extitiſſe: maledixit Ioab. Secundum fuit, quia quamuis Dauid intenderet punire Ioab occidendo ipſum, tamen illa pœna infligenda erat poſt multos annos, ſcilicet, poſt mortem Dauid ſeq. lib. cap. 2. ideo voluit nunc aliquam pœnam infligere, & iſta fuit maledictio.

Quando liceat dare duas pœnas pro eodē peccato.

An Dauid peccauerit imprecando maledictiones ſuper Ioab. Quæſt. XXIX.

QVAERETVR vlterius, an peccauerit Dauid imprecando maledictiones tam turpes ſuper Ioab, ſcilicet, quod non deficeret de domo ſua fluxum ſeminis ſuſtinens, &c. Reſpondendum, ſicut Hebræi dicunt, Dauid peccaſſe in hoc, ideo Deus conuertit omnes maledictiones in domum Dauid, quas imprecatus eſt ſuper domum Ioab. Ponunt autem hic quinque maledictiones. Prima eſt de fluxu ſeminis, & iſtam dicunt fuiſſe in Roboam filio Salomonis nepote Dauid. Secunda eſt lepra, & iſtam dicunt fuiſſe in Rege Ozia, & verum eſt, infra 4. lib. cap. 15. Tertia plaga eſt tenens fuſum, id eſt, baculum, ſcilicet, quod ſe quis non poſſit tenere pedibus, & innitatur ſuper baculum. Iſta fuit in Rege Aſa, qui podagra laborauit in ſenectute, vt patet 2. Paralip. 16. Quarta plaga cadentes gladio, & iſtam dicunt fuiſſe in Ioſia Rege, qui mortuus eſt in bello, infra 4. lib. c. 23. Quinta plaga eſt indigens pane. Iſtam dicunt fuiſſe in Ioachim Rege, qui ductus eſt in Babylonem, & in carcere poſitus pauperē vitā tenuit infra 4. lib. c. 24. Sed iſtud dictum Hebræorum non tenetur: nam iſta mala, quæ dicunt accidiſſe poſteritati Dauid, non copulat, an vere fuerint, nam dicunt Roboam fuiſſe ſemine fluentem, ſed hoc nemini conſtat. Item dato, quod alia mala venerint in poſteris Dauid, quæ dicta ſunt; tamen nō venerunt ex aliqua culpa Dauid, quia potius ſæpe poſteritas Dauid meruit perdere Regnum, & perdidiſſet, niſi Deus meritis Dauid ſeruaſſet Regnū in ſtirpe illa: vt patet ſeq. lib. cap. 12. & 15. ſed venerunt illa mala propter culpas illorum, qui paſſi ſunt ea. Nā Ozias percuſſus fuit lepra, quia voluit vſurpare Sacerdotale miniſteriū, & monitus à Sacerdote magno noluit deſiſtere, infra 4. lib. c. 15. Aſa autem laborauit podagra propter nequitiam ſuā, quia non confiſus Deo conuertit ſe ad humana adiutoria: vnde propter hoc multa bella inſurrexerūt; ſic dicitur 2. Paral. 16. ſcilicet: Stulte egiſti, & propter hoc & præſente tempore aduerſum te bella conſurgent. Ioſias autem cecidit gladio propter imprudentiam ſuam, quia quamquam erat vir bonus voluit pugnare contra Pharaonem Regē Aegypti iniuſte: Pharao autem admonuit eum ex parte Dei, vt non pugnaret, alioquin caderet, qui non acquieſcens moto bello ſagitta interijt, vt patet 2. Paralipom. 35. Ioachim autem propter iniquitatem ſuam paſſus eſt: multiplicata enim fuerant peccata eius, & Iſraelitarum: ideo contra eum Deus miſit Nabuchodonoſor, qui eum captiuum duxit in Babylonem: infra 4. lib. cap. 24. Non igitur venerunt maledictiones iſtæ ſuper poſteritatē Dauid, quas imprecatus eſt ip-

Quinq; maledictiones Dauid ſuper Ioab.

Quare multi Reges percuſſi fuerint.

ſe ſuper

ſe ſuper Ioab. Cùm autem dicitur, an peccauerit Dauid imprecando tam turpes maledictiones. Reſpondendũ, quòd maledictio datur in pœnam. conſideratur autem in pœna magnitudo, vel paruitas directè, ſecundùm quòd correſpõdet magnitudini, vel paruitati culpæ. Quòd autem pœna turpitudinem ſecum habeat, non intenditur directè, & quia omnes iſtæ maledictiones, quas Dauid imprecatus eſt ſuper Ioab, erant graues pœnæ: non attendit Dauid, an turpes eſſent, vel non: potiſſimum, quia conueniens fuit tales pœnas imprecari. Nam iſta turpitudo pœnarum non pertinet ad genus culpæ, ſed pœnæ, per quod ipſa pœna grauior fit. Iudices aũt interdum crimino ſis alias pęnas maioris verecundiæ infligunt, ideo poterat Dauid iſtas pęnas de quibus minus erubeſcendum eſſet, imprecari. *Nec deficiat de domo Ioab*, i. nunquã iſtæ pęnæ, quæ nominãtur, deficiãt de domo Ioab, i. de poſteritate ſua, ſed ſemper ſint aliqui, qui patiantur eas. *Fluxum ſeminis ſuſtinens*. Iſta eſt prima pęna, & grauis: primò, quia frequẽter cõtingit aliquos ex hoc mori. Secundò, quia turpiſſima eſt, & omnes abhorrent eam, cùm ſit contaminatiua: Tertiò, quia in veteri teſtamento illi, qui patiebantur eam, expellebantur de vrbibus, ſicut leproſi, non habentes communicationem cum aliis hominibus. Num. 5. inſuper ẽt quicũque tãgeret iſtos, vel veſtes eorum, aut lectum, vel loca, in quibus ſederent, erant immundi, & reiiciebantur a rebus ſacris. Leuit. 15. ideo iſta infirmitas erat moleſta nimis patienti eam, & ob hoc Dauid eam imprecatus eſt. *Et leproſus*. Iſta eſt ſecũda maledictio deteſtabilior: nã leproſi inter omnes homines habentur abiectiſſimi, & auferuntur à communicatione ceterorũ, & præſertim in veteri teſtamento, vbi multæ cæremonię fiebant ſuper leproſos: & reiiciebantur tam ipſi, quàm communicãtes cum eis à rebus ſacris: ipſi verò extra caſtra manebãt. Leuit. 14. & Num. 5. *Tenens fuſum*. Iſta eſt tertia maledictio, & dupliciter intelligitur. Primò tenens fuſum, id eſt, baculum, & in hoc ſignificatur impotentia, ſcilicet, quod homines de poſteritate Ioab ita eſſent inualidi, quod non poſſent ſe pedibus tenere, ſed egerent baculo, ſicut eſt in ſenibus, & podagricis. Secundò modo intelligitur tenẽs fuſum, id eſt, faciens opera muliebria, ſcilicet, quod viri de ſtirpe Ioab mutarentur in feminas, & haberent officium muliebre tenendo colos, & fuſos, ſicut feminæ: ſic enim magnus Hercules effeminatus eſt ad præceptum Ioles filiæ Regis Aetholiæ: vt ait Ouidius in libro Heroidum, epiſtola, quæ incipit.

Gratulor Aetholiam titulis ſuccedere noſtris.

De hoc etiam Seneca Tragedia quarta, cuius nomen eſt Hippolytus Metrop. 4. quod incipit.

Diua non miti generata ponto.

Et iſtud ſecundum magis conſonãt literæ. *Et cadẽs gladio*. Iſta eſt quarta maledictio, ſcilicet, quòd nunquam deficerent de ſtirpe Ioab, aliqui, qui morerentur gladio, ita quòd in bellis ſemper ſuccumberent. *Et indigens pane*. Iſta eſt quinta maledictio, ſcilicet, paupertas, quę ſignificatur per indigentiam panis. Nam ille, qui pane caret, omnibus bonis caret. Extremam igitur calamitatem Dauid imprecatus eſt Ioab pro iſto crimine. Nullum enim bonum relinquitur ei, ſuper quem, vel ſuper eius progeniem maledictiones iſtæ inciderint.

Cur Dauid imprecatus ſit maledictionem ſuper Ioab in æternum. Quæſtio XXX.

QVÆRET aliquis, quomodo Dauid imprecatus ſit iſtam maledictionem ſuper Ioab in æternum, dicẽs: nec deficiat de domo Ioab, quia hoc videbatur impoſſibile, cùm Deus nunquã puniat filios pro patribus, niſi vſque in tertiam, & quartam generationem. Exod. 34. & Nume. 14. Reſpondendum eſt, quòd Dauid imprecatus eſt maledictionem iſtam in æternũ ſuper domum Ioab propter duo. Primò ex affectione puniendi Ioab: nam dato quòd ſciret Deum communiter non punire poſteros pro peccato patrum, niſi vſque ad quartam generationem: tamen ipſe deſiderauit, quòd Deus puniret progeniem Ioab in æternũ, quia iniquitas Ioab hoc promerebatur: nec eſt incõueniẽs, quòd nos aliquã petamus id, quod Deus cõmuniter concedere non ſolet, ſi ad petẽdum illud aliqua cauſa ſubſit. Se-

A cundò dicendum, & melius, quòd Dauid imprecatus eſt hoc ſuper Ioab, quia putauit eſſe poſſibile. Nam licèt communiter Deus non ſoleat punire poſteros pro peccato patrum, niſi vſque in tertiam, & quartam generationem: tamen interdum punit eos ad maiora tempora, ſicut in aliquibus gentibus eſt, in quibus propter aliqua peccata prædeceſſorum, quę antiquiſſima ſunt, manent pęnæ vſque in hodiernum diem. Sic enim eſt de Iudæis, quibus Deus dedit in pęnam pauorem cordis, & ſolicitudinem nimiam. Deut. 24. f. Dabit enim tibi Dominus cor pauidum, & deficientes oculos, animam mærore conſumptam, & erit vita tua quaſi pendens ante te, timebis nocte, ac die, & nõ credes vitæ tuæ: mane dices, quis mihi det veſperum, & veſpere, quis mihi det mane? propter cordis tui formidinẽ, qua terreberis. Ex hoc autem gẽs iſta facta eſt inepta ad bellũ, B quod etiam ex maledictione prouenit, Leuit. 26. f. Et qui remãſerint de vobis dabo pauorem in cordibus eorum in regionibus hoſtium: terrebit eos ſonitus folij volantis, & ita fugient, quaſi gladium: cadent nullo ſequente, & corruent ſinguli ſuper fratres ſuos quaſi bella fugiẽtes, nemo veſtrum audebit inimicis reſiſtere, peribitis inter Gentes, & hoſtilis vos terra cõſumet. Ecce omnia iſta venerunt ſuper Iudæos propter Chriſti mortem; ſicut etiam accidebãt eis propter alia peccata, vt quãdo ducti ſunt captiui in Babylonem, & in terram Medorum, atque Perſarum, venerunt eis hæc. Iudæi quoq; imprecati fuerunt ſuper ſe, & filios ſuos ſanguinẽ Chriſti, & nobis notiſſimum eſt, nec ẽt ipſi Iudæi negabũt oẽs iſtas pęnas in eis eſſe vſque hodie: multæ iam generationes, ſ. plures quàm triginta tranſierũt ex morte Chriſti vſque huc; non ſolũ ergo puniuntur pec- C cata patrum in filios vſque in tertiam, & quartam generationem, ſed etiam interdum in æternum, aut in valde multas generationes: hoc autem cognoſcens Dauid imprecatus eſt maledictiones iſtas ſuper domum Ioab in æternũ. *Igitur Ioab, & Abiſai frater eius interfecerunt Abner*. Iſti duo erant fratres filij Saruiæ: quorum tertius frater, ſcilicet, Aſael in bello perierat; ideo iſti occiderunt Abner propter eũ. *Eo quòd occidiſſet Aſael fratrem eorum*. Iſta eſt cãa, propter quã ſe hoc feciſſe dicebat Ioab, & erat ad aliqualem excuſationem eius. Veritas tamen fuit, quòd Ioab occidit Abner ex inuidia, ne fieret princeps belli, vt ſupra dictum eſt: poteſt tamẽ dici, quòd iſta fuerit aliqualis cauſa. *In Gabaon*, i. apud Gabaon: nã apud piſcinam Gabaon viri Ioab, & Abner pugnauerunt duodecim ex vtraque parte, & poſtea orto bello in acie, & effugatis viris Abner in perſecu- D tione mortuus eſt Aſael præcedenti cap. *In bello*. Hoc ponitur ad increpationem Ioab, ſcilicet, quia non occidit ipſe legitimè Abner in bello, ſicut Abner occidit Aſael.

An Abiſai egerit aliqualiter ad mortem Abner. Quæſtio XXXI.

QVÆRET aliquis, an Abiſai fuerit in morte Abner, & ſi fuit, cur non imponantur ei maledictiones. Ad primum dicendum, quòd Abiſai aliqualiter egit ad mortẽ Abner. Quod patet, quia hic dicitur, quòd Ioab, & Abiſai interfecerunt Abner. Item quia infra cùm Dauid conquereretur pro iſta morte Abner dixit: porrò viri iſti filij Saruiæ duri mihi ſunt: ſi tamen ſolus Ioab fuiſſet in morte Abner dixiſſet Dauid, porrò Ioab iſte filius Saruiæ mi- E hi durus eſt: ambo ergo fuerunt in morte Abner. Ad ſecundum dicendum, quòd non ponuntur maledictiones ſuper Abiſai, ſed ſuper Ioab, quia dicitur hic: nec deficiat de domo Ioab fluxum ſeminis ſuſtinens &c. & iterum ſanguis Abner veniat ſuper caput Ioab. Item patet hoc, quia Dauid moriens iuſſit Salomonẽ, quòd occideret Ioab pro morte Abner, ſeq. lib. cap. 2. & non iuſſit aliquid de Abiſai: ideo non pertinebant ad eum maledictiones. Cauſa autem quare non fuerunt maledictiones poſitę ſuper Abiſai, fuit, quia mors Abner non pertinuit directè ad Abiſai, ſed ad Ioab, nam ipſe occidit Abner ſolus, quoniam fecit eum ſeorſum ſtare à reliquis in porta Hebrõ, & ibi ſecretè percuſſit eum in inguine: vnde Abiſai nullum vulnus ei intulit. Etiã Abiſai non fuit promotor huius rei, ſed Ioab, quia ad eum pertinebat cauſa. Solum tamen præbuit Abiſai cõſenſum, & fauorem: & ſi quis reſtituiſſet Ioab in hac re:

Abiſai erat adiuturus eum. Ideo non fuit peccatum Abiſai ſicut peccatum Ioab: vnde non maledixit ei Dauid, nec iuſſit eum occidi. *Dixit aūt Dauid ad Ioab.* Hic ponitur Abner celebris tumulatio, quia quanquam irrationabiliter occiſus eſt, honorificæ ei exequiæ exhibitæ ſunt. *Et ad omnem populum eius, qui erat cum eo.* Loquebatur Dauid ad Ioab, & ad reliquos de populo, vt pararent ſe ad exequias Abner. Et dicitur ad populum eius, qui erat cum eo, id eſt, cū Ioab, quia ipſe cum eſſet princeps belli, totus exercitus ſequebatur eum. *Scindite veſtimenta veſtra.* Iſtud debebant facere omnes viri Dauid, quia fiebat in ſignum doloris magni. Sic enim fecit Dauid, & viri ſui annunciata morte Saulis, ſupra primo cap. ſcilicet: Apprehendens autem Dauid veſtimenta ſua ſcidit; omneſque viri, qui erant cum eo. *Et accingimini ſaccis,* id eſt, deponite veſtes honoris, & gaudij, & induimini ſaccis; iſta ſignant magnam amaritudinem animi, & deiectionem: vnde quandocunque Hebræi, & alij antiqui nimis dolebant, ſcindebant veſtes, & mutabant eas, ſiue hoc eſſet pro peccato dolendo coram Deo, ſiue pro aliquo temporali malo, vt dolendo pro morte amicorum. De primo patet in Caypha, qui in ſignum doloris, cum diceret Chriſtum blaſphemaſſe, ſcidit veſtimēta ſua: Matt. 26. Ioel tamen Propheta dixit, quod quando homines dolerēt pro peccato, non ſcinderent veſtimenta, ſed ſolum dolerent in corde. Sic patet Ioelis 2. ſcilicet: Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra, & conuertimini ad Dominū Deum veſtrum. Veſtes quoque mutabant antiqui in ſignum doloris, ſiue dolor iſte eſſet pro Deo, ſiue pro aliquo malo humano. De primo patet, quia Sacerdotes induebantur cilicijs, & ſaccis, vt placarent Dominum pro peccato Iſrael, vt patet Ioelis primo, ſcilicet. Accingite vos cilicijs, & plangite Sacerdotes Domini: vlulate miniſtri altaris, ingredimini, cubate in ſacco miniſtri Dei mei. Niniuitæ quoque plorantes ad Dominum pro peccato reiecerunt à ſe veſtes ſuas, & induti cilicijs ſederunt in cinere, vt patet Ionæ 3. De ſecundo patet tam quantum ad ruptionem veſtium, quā ad mutationem earum pro temporali malo, quia Dauid & viri ſui ſciderunt hic veſtes, & induti ſunt ſacco. Sic. n. fecit Thamar, quæ ſtuprata à fratre ſuo ſcidit tunicam ſuam talarem, & aſperſit cinerem capiti ſuo, infra 13. *Et plangite ante exequias Abner,* id eſt, plangite ante corpus eius; iſtud erat, quando ferebatur Abner ad ſepeliendum, quia tunc Dauid ibat cum feretro, & plangebat populus,

Quare Dauid iuſſerit Ioab, quòd iret ad exequias Abner plorans eum, cum ipſe occidiſſet Abner. Quæſt. XXXII.

QVÆRET aliquis, quare Dauid iuſſerit Ioab, quòd iret ad exequias Abner ſciſſa tunica, & plangens, cùm ipſe occidiſſet Abner. Reſpondendum, quòd hoc fecit Dauid propter duo. Primo quia volebat Dauid honorificè ſepelire Abner, & funeralia celebriter agere. Non erat autem aliquis, qui honoraret ibi Abner, niſi Dauid, & viri ſui: & quia maior pars populi erat cū Ioab, dixit ei Dauid, quòd ipſe & populus, qui cum eo erat, plangerent. Si autem non iuſſiſſet eū, nec etiam populus, qui erat cū Ioab planxiſſet. Secundò fecit hoc Dauid ad indicandum, quòd Ioab dolebat de facto ſuo, cum ipſe plāgeret hoſtem: nam ſi Ioab non iuſſiſſet ad plangendum, ſed manſiſſet gaudens in domo tanquam egiſſet aliquid valde lætum, eſſet magnum dedecus Dauid, quòd de eodem ipſe plangeret, & viri ſui gauderent; voluit igitur, quòd planctus ſuus cōmunis eſſet ad omnes, ideo compulit Ioab plangere. *Porro Dauid ſequebatur pheretrum,* id eſt, Dauid ibat poſt pheretrum, quando ducebatur Abner ad ſepeliendum. Dicitur autem pheretrum lectus, in quo feruntur mortui: & dicitur à ferendo: quia ibi ferūtur. Alio modo vocatur libitina: & alio modo vocatur loculus. Sic patet de muliere illa in ciuitate Naim, cuius filium cum duceretur ad ſepeliendū Chriſtus ſuſcitauit: & dicitur, quòd tetigit loculum, id eſt, lectum. *Cumq. ſepeliſſent Abner in Hebron, leuauit Rex vocē ſuam,* id eſt, tunc quādo ponebatur Abner in ſepulcro, Dauid leuauit vocē ſuam ad plangendum nimis, ſcilicet, quia ante hoc non planxerat: ſic enim conſuetudo eſt in quibuſdam gentibus, quia tunc viri & feminę acerbius plorant cum cadauera ponūtur in ſepulcro. *Et fleuit ſuper tumulū Abner,* ſcilicet, emittendo lachrymas, & ſonitum ſine verbis. *Fleuit autem, & omnis populus,* ſcilicet, omnes viri Dauid: quia turpe putabatur, quòd Rege flente alij à fletibus temperarent. *Plangenſq. Rex Abner, ait,* Planctus eſt emiſſio vocum cantilenarum ad exaggerandum dolorem, in quibus ipſi mortui laudantur, vel calamitas eorum aut viuētium ex illorum morte refertur. *Nequaquā vt mori ſolent ignaui mortuus eſt Abner.* Iſta ſunt verba planctus, & laudatur in eis Abner, i. quòd non fuit mortuus ex deſidia cordis ſui, ſicut vir miſerabilis, ſed vt vir bonus per inſidias perijt: ignaui vocātur viri inutiles, & puſillanimes, qui non ſuſtinent timores bellicos, ſed potius tradunt ſe in manus hoſtiū ſeruitutis ſubijciendos. Abner aūt nō erat ſic, ſed vir magnanimus: nec perijt virtute bellica, ſed inſidijs. In Hebræo habetur. *Nequaquam vt mortuus eſt Nabal, mortuus eſt Abner.* Et non accipitur ibi Nabal pro nomine proprio, ſicut accipitur præced. lib. c. 25. ſed eſt Nabal nomen cōmune ſignificans miſerum, ineptum, vel ſtultum: & tunc ignauus, & Nabal idem ſunt; & ſic accepit Hieronymus hic. Poſſet tñ dici, quòd accipiatur Nabal pro nomine proprio, & ſatis conſonat. ſ. quòd non fuit mortuus Abner ſicut Nabal, quia Nabal mortuus eſt præ timore, quando cum vxor eius dixiſſet ei mala, quæ diſpoſuerat facere Dauid contra eum; factū eſt cor eius, quaſi lapis, & mortuus eſt poſt decem dies, præcedenti lib. c. 25. Abner aūt non mortuus eſt ſic, quia erat vir bellicoſus, & animoſus nimis: ſed per inſidias perijt. *Manus tuæ non ſunt ligatæ,* i. non mortuus fuiſti in carcere captus ab hoſte in bello. Iſtud enim erat magnum dedecus, quia potius quis debebat mori in bello, quàm tradere ſe hoſti ſeruiturum: immo potius debebat quis mori, quàm fugere à facie hoſtis: ſic enim dixit Iudas Machabæus viris ſuis, qui hortabantur dicentes: liberemus animas noſtras modò, & reuertamur ad fratres noſtros: & tunc pugnabimus aduerſus eos, nos aūt pauci ſumus. Et ait Iudas: abſit iſtā rem facere, vt fugiamus ab eis, & ſi appropriauit tempus noſtrum, moriamur in virtute propter fratres noſtros, & non inferamus crimen gloriæ noſtræ. 1. Machab. 9. *Et pedes tui non ſunt compedibus aggrauati,* i. etiam non cepit te hoſtis tuus in bello, vt te poneret in compedibus ſeruitutum; quia hoc ignominioſum erat. *Sed ſicut ſolent cadere coram filijs iniquitatis corruiſti;* id eſt, nō mortuus es aliqua morte ignominioſa de ſupradictis, ſed corruiſti, ſicut ſolēt cadere viri boni coram filijs iniquitatis, i. coram viris peſſimis, ſ. qui occidunt per inſidias viros bonos, & famoſos, quos bello ſuperare non poſſunt. *Congeminanſque omnis populus, fleuit ſuper eum,* i. totus populus congeminabat, id eſt, repetebat verba Dauid, & flebat ſuper eum, id eſt, ſuper tumulum eius: ſic enim dicitur de Dauid, quòd ipſe fleuit ſuper tumulum Abner. Dicitur autem, quòd cōgeminauit populus verba Dauid, quia iſtud fit ad modum cantilenarum, in quibus verba prima ſæpè repetūtur. Etiam quia in planctu ſolitū eſt verba quædā repetere: ſic fuit in planctu pro morte Saulis, & Ionathæ, vbi ſæpè repetūtur iſta verba. ſ. quō ceciderūt fortes, & perierunt arma bellica. *Cumq. veniſſet vniuerſa multitudo populi Iſrael.* ſ. poſt planctum, & ſepulturam Abner, venit totus populus cum Dauid, vt ſumeret cibos, & noluit propter Abner. In quo ipſe ſignificauit ſe nimis dolere de morte eius. Dicitur autem, quòd venit vniuerſa multitudo populi Iſrael, i. populi Iudæ, quia totus Iſrael nondum erat in poteſtate Dauid, nec etiam intelligitur de toto populo Iudæ, quia non erat tota gens illius tribus in Hebron, ſed populus vrbis illius; & quia tota gēs vrbis Hebron conuenerat ad funera Abner, & iuit cū Dauid in domum ſuā, dr̄ tota multitudo Iſrael iuiſſe cum Dauid. *Cibum capere cum Dauid,* i. omnes, qui fuerūt in funeribus Abner, veniebāt ad comedendum cum Rege, quia Rex propter amicitiam Abner voluit facere illud feſtū pro eo in funere ſuo. *Clara adhuc die,* i. quando venit populus cum Dauid ad manducādum, erat adhuc clara dies, i. erat aliquantulum ante Solis occaſum. In quo intelligēdum, quòd cærimoniæ funeris Abner cœperunt in principio diei, & durauerunt vſque ad aliquantum tempus ante Solis occaſum, & toto illo tempore non comedit Dauid; cùm autem finitæ eſſent exequiæ poterat iam comedere, & tamen noluit comedere vſque poſt Solis occaſum. Aliquis autem forte dicet, quòd iam Dauid comederat illa die. Sed non ſtat,

Abner tumulatio celebris.

quia tunc non videbatur aliquid facere, quòd abſtineret a cibo vſque ad ſolis occaſum, quia ſic nos quondie facere conſueuimus. Dauid tamen iurauit ſuper hoc, & populus putauit iſtud eſſe aliquid magnum; ideo nondum comederat illa die. *Iurauit Dauid, dicens hæc faciat mihi Dominus, & hæc addat*. Modus iurandi eſt in veteri teſtamento. Sic enim iurauit Abner ſupra in litera: ſic etiã iurauit Heli præced. lib. ca. 3. *Si ante occaſum ſolis guſtauero panem*, id eſt, nihil comedam aut bibam ante ſolis occaſum, & iſtud fiebat ad indicandum nimium ſe dolere pro Abner. *Vel aliud quicquam*, i. etiam non comedam aliquid, quod non ſit panis, ſed totaliter abſtinebo: iſtud poſuit Dauid, quaſi ex ſuperabundantia: nam ex modo loquendi antiquorum, intelligebatur nomine panis omne, quod comedi poteſt. Vnde ſi quis iuraret ſe non comeſturum panem in tanto, vel tanto tempore, non ſolùm non poterat comedere panem, ſed etiam nihil aliud: ſic patet de Saule, quando poſuit ſuper populum maledictionẽ, dicens: maledictus vir, qui comederit panem vſq; ad veſperam. præc. lib. ca. 14. Ionathas autem non audita maledictione patris comedit modicum de melle, & propter hoc condemnatus eſt ad mortem, & non ſolùm fuit hoc ſecundum ſententiam hominum: ſed etiam ſecundùm Dei ſententiam. Nam Deus iratus fuit, quia Ionathas comederat mel, & noluit reſpõdere per Sacerdotes ſicut prius eo. ca. Dauid tamen voluit hic exprimere quicquam aliud ad maiorem ſignificationẽ. Vel fortè fecit hoc, quia cùm aliquis iurabat ſe non comeſturum panem ſolùm, intelligebatur, quòd nihil guſtaret, quod pertineret ad cibum, non tamen vetabatur, quin biberet quicquid vellet: vnde ſi Ionathas bibiſſet aliquid, & nihil comediſſet, non egiſſet contra decretum patris, comedit tamen. Dauid autem fortè voluit ſe obligare non ſolùm ad non comedendum, ſed etiam ad non bibendum. Ideo dixit, quòd non guſtaret panem, vel quicquam aliud, ſcilicet, pertinens ad cibum, vel ad potum.

Panis nomine omnia comeſtibilia intelligantur.

Quare Dauid noluerit comedere vſque ad veſperum propter mortem Abner. Quæſtio XXXIII.

QVÆRET aliquis, quare Dauid noluerit comedere vſque ad veſperum. Reſpondendum, quòd hoc fecit propter duo. Primo ad indicandum ſe dolere pro Abner, cum verè doleret, & ad hoc nõ ſolũ viſum eſt ſibi ſufficiens, quòd plangeret, & indueretur ſacco, ſed etiã, quòd ieiunaret, & quia omnia ieiunia Hebræorum erant vſque ad veſperum, ſicut patet in die propitiationis, Leui. 23. voluit Dauid abſtinere a cibo, & potu vſque ad veſperum. Sic enim fecit pro Saule, annunciata ſibi morte eius: nam ipſe & viri ſui ſciderunt veſtimenta ſua, & non manducauerunt vſque ad veſperum, ſupra primo. Secunda cã fuit, quia populus erat nimis ſuſpectus de morte Abner. Putabatur enim, quòd Ioab feciſſet iuſſu ſuo: & vt excluderet iſtam præſumptionem, voluit agere quicquid fieri poterat ad indicandum dolorem: & quia ieiunare pro mortuis eſt magnum ſignum doloris de morte eorum, ſub iuramento pollicitus eſt, quòd nihil guſtaret. Fuit autem iſtud nimis efficax ad excludendum opinionem conceptam contra eũ de morte Abner. Quod patet, quia populus videns iſtud credidit, quòd ipſe non iuſſiſſet occidi Abner. Vnde dicitur in litera immediatè: omnis populus audiuit, & placuerunt eis cuncta, quæ fecit Rex Dauid in conſpectu totius populi: & cognouit vniuerſus Iſrael in die illa, quòd non actum fuiſſet a Rege, vt occideretur Abner.

Quare Dauid non iuſſerit omnibus ſuis, quòd ieiunarent pro morte Abner, ſicut fecit pro Saule. Quæſtio XXXIIII.

QVÆRETVR vlterius, quare Dauid non iuſſerit hic omnibus viris ſuis, quòd ieiunarent die illa pro morte Abner, ſicut ieiunauerunt pro morte Saulis, & Ionathæ ſupra primo: nam ibi omnes viri Dauid ieiunauerunt. Reſpondendum, quòd Dauid, & viri ſui ieiunauerunt in morte Saulis, eo quòd ibi erat cauſa generalis ad ieiunandum, ſcilicet, pro morte Regis, & filiorum ſuorum, & populi Iſrael, Sic dicitur ſupra primo: & planxerunt, & fleuerunt,

A & ieiunauerunt vſque ad veſperam ſuper Saul, & ſuper Ionathan filium eius, & ſuper populum Domini, & ſuper domum Iſrael, eo quod corruiſſent gladio, ideo cùm cauſa eſſet communis, credendum eſt quòd Dauid iuberet viros ſuos, quod ieiunarent vſque ad veſperũ. Sed adhuc dato, quod non iuſſiſſet, ſicut non legitur iuſſiſſe, ſatis credendũ erat, quod ipſi ſponte ieiunaſſent. Nunc autem in morte Abner non erat cauſa communis toti populo ad ieiunandũ, eo quod Abner non erat Rex populi, nec dominus, ſed hoſtis virorum Dauid; vnde non tenebantur aliquid agere pro eo. Dauid tamen voluit, quod honorarent funera Abner: vnde iuſſit, quod ſcinderent veſtes ſuas, & induerentur ſaccis, vt patet in litera: non tamen auſus fuit iubere eos, quod ieiunarent: quia videretur moleſtum. Ire quoque ad exequias noluiſſent viri Dauid, niſi iuſſiſſet eos: ideo expreſſe iuſſit, dicens: ſcindite veſtimenta veſtra, & accingimini ſaccis: vt
B patet in litera. In morte tñ Saulis, non legitur aliquid iuſſiſſe Dauid viros ſuos, ſed ipſi ſponte fecerũt, nec voluit iubere, quia putauit quod ipſi ſine iuſſione facerent. Aliquis dubitabit, an illud ieiunium Dauid prodeſſet animæ Abner. Reſpondendum, quod non proderat ad aliquam remiſſionẽ peccatorum, quia non ordinabatur ad hoc, ſed ſolũ ad indicandum dolorem, vt declaratum eſt ſupra. 1. cã in q. 9. *Omniſque populus audiuit*, ſ. quomodo iurauit Dauid, quod nõ guſtaret quicquam vſq; ad ſolis occaſum. Vel poteſt dici quod audiuit populus planctum Dauid in laudem Abner, vt patet ſupra. *Et placuerunt eis cuncta, quæ fecerat Rex Dauid in conſpectu totius populi*. Iſti quibus placuerunt hæc, fuerũt illi viginti viri de Beniamin, qui venerãt cũ Abner, vt patet ſupra in litera. Fuit ẽt totus populus Hebronitarũ: omnibus
C quippe diſplicuerat mors Abner: quia quãquã ipſe hoſtis fuiſſet, ſecuritas data ei erat: & iniuſtiſſime ac turpiter occiſus eſt. Iſta autem, quæ placuerunt eis, fuerunt omnia, quæ fecit Dauid pro Abner, ſ. planctus, fletus, & ieiunium, quæ fuerunt in conſpectu totius populi: ſed maximè placuit populo iuramentum Dauid de nõ comedendo. *Et cognouit omne vulgus*, i. totus populus Hebronitarum. *Et vniuerſus Iſrael*. i. omnes duodecim tribus Iſrael: nam audito eo, quod fecerat Dauid, cognouerunt quod non pertinebat ad eũ mors Abner. *In die illa*. i. tunc poſtquam Dauid fecit hoc, in eadem die non potuit totus Iſrael cognoſcere mortẽ Abner, nec quid egiſſet Dauid. *Quoniam non actum fuiſſet a Rege, vt occideretur Abner filius Ner*, i. cognouerunt quod Dauid non iuſſiſſet, quòd occideretur per Ioab: nam opinio erat, quod ipſe iuſſiſſet hoc, quia alioquin non auderet Ioab
D illud facere, ſed hoc viſo, expulerunt præſumptionem.

An ieiunium Dauid profuerit animæ Abner.

Quare Dauid non iuſſerit Ioab occidi, & an peccauerit non occidendo eum propter Abner. Quæſtio XXXV.

QVÆRET aliquis, quare Dauid non iuſſerit occidi Ioab propter mortem Abner, nam merebatur mortem propter hoc: Aliquis dicet, quod Ioab, quamuis peccauerit, non merebatur mortem, ſed aliquam minorem pœnam. Iſtud tamen non ſtat, quia vel Ioab occidit iuſtè Abner, vel nõ: ſi iuſtè, nihil peccauit: ſi iniuſte, merebatur mortem, quia pro homicidio non datur minor pœna, quàm mors. Dicendum eſt igitur, quòd Ioab merebatur mortem, nec dubitabat de hoc Dauid, noluit tamẽ nunc illam ei inferre. Aliqui enim dicunt, quòd noluit eum occidere, quia
E erat ſibi nimis neceſſarius ad bellum, cùm ipſe eſſet princeps militiæ, & ageret omnia bella pro Dauid: fuit etiam poſt hoc ſibi nimis vtilis. Sed hoc non ſtat: primò, quia tũc non iuſſiſſet eum occidi à filio ſuo, ſed præcepit, quod occideretur, ſequenti lib. cap. 2. quamuis potuiſſet eſſe ſatis vtilis Salomoni in regno. Secundò patet, quia ſi propter hoc feciſſet Dauid, peccaſſet, cùm executio iuſtitiæ non debeat prætermitti propter vtilitatem priuatam. Dicendum igitur, quòd Dauid nunc non occidit Ioab propter duo. Primò ne faceret ſcandalum in populo: erat quippè Ioab nimis potens, & ipſe, & frater ſuus Abiſai erant Domini totius exercitus, qui affectus erat illis: Vnde ſi Dauid conatus fuiſſet occidere Ioab, rebellaſſet cõmunitas, & fuiſſet ſcãdalũ magnum, & bellum inteſtinum. Secundum fuit, quia Dauid timebat Ioab, vel ſaltem non putabat ſe præualiturum

dum illud accipere acceptaret modum, ſic autem fuit, cùm F Abner obtuliſt ei conditionem iſtam, quia per iſtum modum putauit ſe habiturum in pace totum Regnum, & erat hoc valde conueniens, ſcilicet, quòd totus Iſraël ſe ſpontè ei ſubiiceret. Quanquam autem Dauid habebat ius ad regnandum ſuper totum Iſrael, quia tamen Iſraelitæ non ſubiiciebant ſe ei, & non poterat illos obtinere ſine ſanguinis effuſione, potius voluit iure ſuo carere quã ſanguinem fundere in populo Dei. Quod patet, quia licèt mortuus eſſet Isboſeth, non pugnauit Dauid contra Iſraelitas manentes ſine Rege, vt ſubiicerentur ſibi: ſed ipſe expectauit quouſque illi venerunt ad eum petentes illum in Regem: infra quinto. Cùm autem dicitur, quod illicitum erat, quòd Dauid deſideraret Regnum Regis viuentis, dicendum verum eſſe, ſi ille Rex habuiſſet aliquod ius in Regno: nullum tamen habebat, ſed erat violentus detentor: ideo poterat Dauid licitè deſiderare acquirere Regnum de manu il- G lius, & ex ſola benignitate patiebatur eum eſſe Regem, ne repeteret Regnum per bellum.

Quid egiſſet Dauid de Isboſeth ſi facta fuiſſet conuentio. Quæſtio. XI.

QVÆRET aliquis, ſi fuiſſet facta iſta conuentio, quam Abner, & Dauid faciebant, quid egiſſet Dauid de Isboſeth Rege Iſrael. Reſpondendum, quod ſi ipſe ſecutus eſſet modos aliorum Regum obtinẽtium regna de manu hoſtium, occidiſſet illum, vel incarceraſſet, ne vnquam poſſet in eum inſurgere: Dauid tamen erat vir benignus, & nõ feciſſet hoc. Sed aliquis dicet, quòd Dauid non potuiſſet hoc agere iuſtè, quia ipſe iurauerat Sauli, quod H non occideret poſteros eius: præceden. lib. cap. 24. Reſpondendum, quòd non obſtante hoc iuramento, Dauid poterat occidere Isboſeth, & quoſcunque alios poſteros Saulis, ſi aliqua cauſa emergeret: quia iuramentum illud præſtitum à Dauid non tenuit, quia illud fuit præſtitum in modum fœderis, ſcilicet, quia Saul, qui prius perſequebatur Dauid: tunc ceſſauit à perſecutione eius proponens nunquam vlterius eum perſequi, & petiuit à Dauid, quòd iuraret ei non delere ſemen ſuum, & iurauit: poſtea tamen Saul egit contra promiſſionem ſuam, perſequendo Dauid, vt patet. præceden. lib. c. 26. ideo ſoluebatur Dauid à præſtito iuramento, quia frangenti fidem fides frangenda eſt: extra de iureiurando c. peruenit. 2. poterat ergo delere ſemen Saulis, ſi aliud non obſtaret. Sed dicendum, quòd Dauid non intendebat occidere aliquem de poſteris Saulis I propter inimicitias habitas cũ patre: quod patet, quia duo filij Saulis manſerunt viuente Dauid, & occiſi ſunt poſt ea à petitione Gabaonitarum, vt ceſſaret plaga à Deo inflicta, infra 21. cap. Vnde ſi hoc non accidiſſet, nunquam occidiſſet illos Dauid. Sic ergo futurum erat de Isboſeth, quòd tranſlato Regno Iſrael ad Dauid non erat occiſurus eum, nec incarceraturus, cùm eſſet Dauid vir benignus: præſertim quia Isboſeth erat vir bonus, & ſimplex; ſed credẽdum eſt, quòd conſtituiſſet eum in aliquo principatu; Deus tñ aliter, diſpoſuerat, ideo ad alium euentũ res delata eſt. *Sed vnum tempeto à te, dicẽs.* ſcilicet, ego benignè ſuſcipio amicitias tuas, ſine aliqua conditione, & tamen antequam venias ad me ad confirmandũ fœdus, ego peto à te vnum, ſ. quòd des mihi vxorem meam. *Non videbis faciem meam.* id eſt, non venies ad videndum me, & cõfirmandum ami- K citias. *Antequam adduxeris Michol filiam Saul.* ſ. tũc poteris venire ad me, & libenter ſuſpiciam te. Illa Michol tenebatur ab alio viro; nam quando Dauid fugit de terra Iſrael; Saul accepit filiam ſuam Michol vxorem Dauid, & dedit eam in vxorem Phalti filio Lais, vt patet præced. lib. c. 25. Petiuit autem hoc Dauid Abner, quia ſciebat, quòd poterat illud facere, cùm haberet terram in poteſtate ſua.

Quomodo Dauid vellet ad ſe reducere Michol, quam iam alius tenebat a multo tempore. Quæſt. XII.

QVÆRET aliquis, quomodo Dauid vellet accipere Michol vxorem ſuam, quam iam à multis annis alius tenebat in vxorem. Reſpondendum, quòd Michol erat verè vxor Dauid; Phalti autem, qui F acceperat eam, non potuit eam tenere vt vxorem, ſed vt adulteram, & ſic ſemper fuit vxor Dauid. Sed aliquis dicet, quòd non poterat repetere eam Dauid, quia repudiauerat illam, & cum aliquis vir repudiaſſet vxorem in veteri teſtamento, nõ poterat eam poſtea habere, quamuis ambo in hoc cõſentirent. Deuter. 24. ſed Dauid repudiauerat eam, vt volunt Iudæi: ergo non poterat eam repetere. Dicendum, quòd Dauid non repudiauit Michol, nec erat veriſimile, quia diligebat eam nimis, & illa eum, liberauitque ſemel ipſum à morte. præceden. lib. cap. 19. erat quoque ipſa filia Regis, in quo Dauid erat nimis honoratus: nullo modo igitur eam repudiaſſet, ſed Saul abſtulit eam violenter à Dauid, & dedit alteri viro, cum haberet Dauid exoſum. præced. lib. cap. 25. ſemper ergo potuit Dauid repetere eam.

G

Dauid propter multa voluit ad ſe reducere Michol. Quæſtio XIII.

QVAERETVR vlterius, quomodo Dauid voluerit reducere ad ſe Michol, cum iam ipſa habita fuiſſet in vxorem ab alio per aliquot annos: & ex hoc videtur, quòd debuiſſet iam eam non diligere tanquam ab alio deturpatam. Reſpondendum eſt, quòd Dauid voluit reducere ad ſe Michol propter multa. Primò, quia ipſe erat vir iuſtus, & videbatur illicitum, quod vxorem ſuam dimitteret in manu adulteri; nam tunc ipſe eſſet patronus turpitudinis, & peccaret. Secundò voluit eam, quia Michol diligebat nimis Dauid: & ipſa liberauerat eum à morte. præced. lib. c. 19. Nunc quoque, quando manebat apud alium virum, H non ſpontè, ſed violẽter manebat; eo quòd pater ſuus eam coegerat propter odium Dauid: hoc autem Dauid cognoſcens diligebat eam ſemper. Tertiò fecit hoc, quia Michol erat filia Regis, & videbatur dedecus magnum eſſe Dauid, ſi vxorem ſuam Regis filiam dimitteret in manu adulteri; ideo ſemper habuit voluntatem recipiendi eam: nõ potuit tamen toto tempore, quando vixit Saul; mortuo quoque illo, & regnante Isboſeth, non potuit illam recuperare Dauid, quia erant hoſtes: nunc autem data opportunitate, quia Abner faciebat amicitias cum ipſo, petiuit Michol, & vt appareret, quòd Dauid diligeret eam nimis, & toto præcedenti tempore contra voluntatem ſuam ab alio detenta fuerit, noluit, q. Abner videret faciem eius, quouſque adduceret ad eum Michol. Cum autem obiiciebatur, *Obiectio* quòd nollet eam, quia erat ab alio deturpata, dicendum I falſum eſſe ſecundum Hebræos; volunt enim, quòd nun- *Reſponſio* quam cognita fuerit à Phalti viro ſecundo, eo quòd ipſe ſciebat eam non pertinere ad ſe, & hoc cognoſcens Dauid libenter accepit eam. Idem tenet Hiſtoria ſcholaſtica, ſed non multum ſtat, vt declaratum eſt præcedent. lib. cap. 25. Sed adhuc dato, quod Dauid ſciret Michol cognitam fuiſ- *Alia reſponſio.* ſe à Phalti viro ſuo, non haberet eam exoſam, quia ſciebat, quòd non ſpontè illum acceperat in virum, ſed coacta à patre, & quod ſemper deſiderabat redire ad Dauid. Itẽ quia iſta non erat cauſa motiua ad ſpernendum eam, ſed ad magis diligendum; eſt enim iſta conditio amatorum, quod fortius ament, quando habent competitorem in amato, ſicut Horeſtes diligens Hermionem remiſsè, antequam raperetur, dilexit eam poſtea ardentiſſimè, quando capta fuit à Pyrrho. Sic ait Ouidius, ſecundo de remedio amoris, ſ.

K Fortius Hermionem ideo dilexit Horeſtes,
Eſſe quod alterius cęperat illa viri.

Sic etiam Menelaus non nimis diligebat Helenã, ſed cum poſtea rapta eſt à Paride, dilexit eam nimis, nec potuit quieſcere, quouſque eam recepit: ſic ait Ouidius præalleg. lib. Dauid igitur, ſi prius diligebat intenſe Michol, cùm ſolus eam tenebat, nunc intenſius diligeret, quia alterius viri eſſe cęperat, & deſideraret eam recuperare.

An potuiſſet repudiare Dauid Michol. Quæſt. XIV.

QVÆRETVR vlterius, an Dauid potuiſſet repudiare nunc Michol, vt non acciperet eam in vxorem, ſed maneret apud virum ſuum Phalti. Aliquis dicet, quòd non erat aliqua cauſa, propter quam eam repudiaret. Reſpondendum, quòd Dauid poterat repudiare Michol, quia

in lege veteri licebat viris repudiare vxores, & non requirebatur, ꝙ allegarent aliquam cauſam rationabilem ad repudiandum eas, ſed cum non placerent in oculis eorũ, repudiabant illas: nulla ergo cauſa erat, niſi quod non placeret vxor viro: ſic patet Deuteron. 24. Si acceperit homo vxorem, & habuerit eam, & non inuenerit gratiam ante oculos eius propter aliquam fœditatem, ſcribet libellum repudii. Sic autem ſi non placuiſſet Michol Dauid, quia deturpata erat ab alio, poterat eam repudiare. Sed dicendum, quòd quamuis repudiaret illam, non cogebatur ipſa manere cum illo viro, cum quo nunc erat, quia ille non erat vir ſuus, cum Dauid nondũ repudiaſſet illam: poſtquam verò repudiata eſſet, maneret ſine viro, & tunc ipſa poſſet accipere, quem vellet in virum: Dauid tamen noluit eam repudiare, quia licèt permitteret lex ad duritiam cordis Iudæorum dari libellũ ẽt ſine cauſa; tamen videbatur valde iniuſtum, ꝙ repudiaretur vxor ſine aliqua cauſa, quia in hoc valde lædebatur, ideo viri iuſti nunquam repudiabant vxores, niſi aliqua cauſa valde iuſta ſubeſſet, & quia Michol nihil peccauerat, propter quod deberet eam Dauid repudiare, ſed magis ipſa diligebat eum nimis, & obſeruabat honeſtatem ſuam, ideo noluit eam repudiare. *Et ſic venies, & videbis me*. id eſt, poſtquam duxeris vxorem meam Michol, venies, id eſt, poteris venire ad confirmandũ mecum fœdera, & videbis me, id eſt, poteris ſtare in cõſpectu meo. *Miſit autem Dauid nuntios ad Isboſeth filium Saul*. Illi nũtii iuerunt ad petendum ab Isboſeth Michol vxorem Dauid. *Dicens, redde vxorem meam Michol*. i. facias, ꝙ detur mihi vxor mea: dixit autem redde vxorem, non quòd teneret eam Isboſeth, ſed quia in regno ſuo tenebat eam quidam vir, & ad Isboſeth pertinebat facere iuſtitiam de omnibus, quæ peterentur in Regno ſuo. *Quam deſpondi mihi centum præputiis Philiſthinorum*. id eſt, dedi pro ea, vt daretur mihi in vxorem, centum præputia Philiſthinorũ; Iſtud dederat Dauid in donationem propter nuptias: nam cum Dauid diceret ſe virum pauperem, Saul dixit, quòd nihil volebat ab eo, niſi centum præputia Philiſthinorum, & Dauid dedit ei ducenta. præcedent. libro capitulo 18. Dixit autem Dauid de centum præputiis Philiſthinorum, ad corroborandum cauſam ſuam, quia, ſi Isboſeth nollet dare Dauid Michol, grauaret eum dupliciter. Primò, quia auferebat ei vxorem: ſecundò, quia perdebat donationem propter nuptias, ſcilicet, centum præputia, quæ pro illa dederat, & ſpecialiter expreſſit de præputiis ad ſignificandum magnitudinem donationis; nam Dauid poſuerat animam ſuam ad mortem, vt obtineret centum præputia Philiſthinorum: ideo erat maior donatio propter nuptias illa, quam ſi dediſſet ei immenſam pecuniam, & conſequenter tanto magis grauaretur, ſi non redderetur ei vxor ſua Michol.

Quare hoc tempore potius, quàm alio Dauid petierit Michol ab Isboſeth. Quæſt. XV.

QVÆRET aliquis, quare Dauid miſerit nũc nuntios ad Isboſeth, vt redderet ei vxorem ſuam, cum toto præcedenti tempore nunquam miſiſſet. Reſpondendũ, quòd Dauid ſemper deſiderauit habere vxorem ſuam Michol, & dolebat nimis, quòd illa teneretur in manu adulteri, præſertim cum inuita eſſet; non miſit tamen nuntios Dauid tempore præcedenti, quia putauit ſuperuacuum eſſe, credidit nanque, quòd nollet ei Isboſeth dare vxorem, quia erat hoſtis illius: nunc autem vidit opportunitatem ad petendum, ideo inſtanter petiit in tantum, quòd noluerit, quòd Abner compareret coram ipſo, quouſque duceret Michol, & hoc, vt haberet maius deſiderium ad ducẽdum ipſam. Sed aliquis dicet, quod nihil magis proderat Dauid mittere nuntios nunc ad Isboſeth, quam toto tempore præcedenti, eo quòd Isboſeth adhuc erat hoſtis Dauid, cum nulla concordia interceſſiſſet. Reſpondendum, quòd Dauid putauit nuntios prodeſſe, quamuis non eſſet concordia facta cum Isboſeth: nam præcedenti tempore Dauid non mittebat nuntios magis timens Abner, quàm Isboſeth, nunc autem iam conuenerat cum Abner, ideo ille etiamſi nollet Isboſeth, daret Michol ipſi Dauid.

A

Cur petierit Dauid Michol ab Isboſeth, cum poſſet eam habere ſine eo. Quæſt. XVI.

QVAERETVR vlterius, cùm Dauid iam conueniſſet cum Abner, & ille poſſet dare ei Michol etiam inuito Isboſeth, cur ſcripſerit, vel miſerit nuntios ad Isboſeth. Reſpondendum, quod hoc fecit Dauid ex vrbanitate; voluit enim quendam honorem Regi deferre, vt ſignaret, quòd per manum illius habiturus eſſet vxorem ſuam, & non per manum alterius: quamuis veritas aliter ſe haberet. Secundò fecit hoc, vt non poneret diſcordiam inter Isboſeth, & Abner, nam ipſe compoſuerat cum Abner, ꝙ daret ei vxorem ſuam, & ille daturus erat, & ſi non miſiſſet Dauid nuntios ad Isboſeth, oportebat, quod Abner propria auctoritate daret Michol ipſi Dauid: in quo nimis tri-

B ſtaretur Isboſeth, quòd præter eius decretum, & contra voluntatem ſuam talia negotia fierent in Regno: potiſſimum cum hoſte ſuo Dauid: cùm autem miſit nuntios ad Isboſeth, ille dedit ei Michol, & Abner tulit eam ad Dauid, non quaſi propria auctoritate, ſed ex decreto Isboſeth, & ſic non fuit prouocata diſcordia inter Isboſeth, & Abner. Tertiò fecit hoc Dauid ad non indicandum confœderationem ſuam, quia ſi non miſiſſet nuntios ad Isboſeth, Abner dediſſet Michol ipſi Dauid, & tunc vidiſſet Isboſeth manifeſtam confœderationem inter Dauid, & Abner. *Miſit ergo Isboſeth*. Scilicet, miſit viros ſuos ad Phaltiel, vt acciperent ab eo Michol, *Et tulit eam à viro ſuo Phaltiel*. Iſte vocatur vir ſuus, non ſecundũ rem, quia non erat vir, ſed adulter, cùm viuente Dauid, & non repudiante Michol, non poſſet aliquis eam habere in vxorem: quia tamen accepe-

C rat eam Phalti in vxorem, licèt contra ius, vocabatur vxor eius.

An Phaltiel, & Phalti ſit idem. Quæſt. XVII.

QVÆRERᵉ aliquis, quomodo vocetur hic vir Michol Phaltiel, cùm vocetur Phalti præced. lib. cap. 25. Aliquis fortè dicet, quòd non eſt iſte ille, de quo habetur ibi. Sed non ſtat, quia hic dicitur, quòd Phaltiel erat maritus Michol, & eod. cap. dicitur, quod Phalti erat maritus Michol, ergo idem vir eſt. Sed adhuc aliquis dicet, quod potuit Michol prius habere vnum virũ, qui vocaretur Phalti poſt receſſum Dauid de terra Iſrael, & quòd illo poſt paucum tempus mortuo acceperit alium nomine Phaltiel. Sed etiam hoc non ſtat, quia præced. lib. cap. 25. dicitur, quòd

D Phalti erat filius Lais: hic etiam dicitur, quod Phaltiel erat filius Lais, ergo idem vir eſt Phalti, & Phaltiel. Dicit autem Hiſtoria ſcholaſtica, quòd Hebræi aiunt, quòd Phalti erat peritus legis, & non cognouit Michol timore Dei ſciens, ꝙ non erat vxor eius, ideo nomini eius additum eſt nomen Dei, ſcilicet, El, & vocatus eſt Phaltiel, quod interpretatur euadens à Deo, cùm prius vocaretur ſolum Phalti. Hoc autem non eſt multum authẽticum, præſertim cùm præſupponat, quòd Phalti non cognouerit Michol: quod improbatum eſt præcede. lib. cap. 25. Aliquando tamen iſtæ mutationes nominum fiũt ex aliqua affectione, & deſiderio boni euentus, ſic enim Moyſes mutauit nomen Ioſue, nam prius vocabatur Oſee, & ille vocauit eum Ioſue: Num. 13. & hoc fuit per additionem primæ literæ nominis Domini Tetragramaton; quæ eſt Ioad; nunc tamen de Phaltiel di-

E cendum, quòd nõ fuit facta additio in nomine eius ab intentione ad ſignificandum, ſed à caſu ſecundum conditionem Idiomatis Hebraici, in quo conſueuit fieri additio circa finem dictionum, ſicut in iſto nomine Ierameel, & Ierameelli. Nam præceden. lib. cap. 27. dicitur Ierameel, & eo. lib. cap. 30. dicitur Ierameelli: ſic etiam patet in iſto nomine Geſſur, & Geſſuri: nam præcedenti lib. cap. 27. dicitur Geſſuri: ſupra tamen in litera, & infra decimo tertio dicitur Geſſur; ſic igitur factum eſt in Phalti, & Phaltiel: nec eſt iſtud rarum apud Hebræos. *Sequebaturque eam vir ſuus plorans*. id eſt, Phalti plorabat nimis, cùm auferretur ei Michol vxor ſua, nec ſolùm hoc, ſed etiam in itinere ſequebatur veſtigia eius plorans, quouſque iuſſus eſt redire.

Contra.

Mutationes nominum quare fiant.

Quæ-

Quare Phalti plorauerit, cùm auferretur ab eo Michol. Quæſtio. XVIII.

QVÆRET aliquis, quare ploraret Phalti, cùm auferretur ei Michol. Reſpõdent quidam, quòd plorabat ex gaudio, quia non erat vxor illius, & nunc reducebatur ad virum ſuum, & iſtud tenet Nicolaus. Alij dicunt, quòd Phalti ſequebatur eam plorans, quia nondũ cognouerat eam, eo quòd illa diligens Dauid ſemper erat triſtis, dum fuit cum Phalti, & hoc tenet Hiſtoria ſcholaſtica. Aliter dicit Rab. Sal. ſcilicet, quòd plorabat, eo quòd auferebatur ei materia magnæ perfectionis; dicit enim ꝙ Phalti erat legis peritus, & ſciens Michol non eſſe vxorem ſuam non cognoſcebat eam, ſed in lecto ponebat quendam enſem nudum inter ſe & illam, ne vnquam illam tangeret, quod erat magnæ perfectionis: nunc autem auferebatur ei materia huius virtutis, ideo dolebat. Sed hoc ridiculum eſt: nec veriſimile, quod aliquid tale fuerit inter Hebræos, qui fuerunt viri imperfecti. Item quia iſta erat magna imprudentia, cùm per talem modũ non tollantur, nec impediantur illicita deſideria; ſtultiſſimum quoque eſt viro firmiter proponenti continere, in eodem lecto iacere cum feminis: magna enim ſunt irritamenta. Dicendum igitur, quòd Phalti plorabat propter Michol, quia auferrebatur ei chariſſima vxor: erat enim prudentiſſima femina, & elegantis formæ. Inſuper erat filia Regis, quod magnum honorem præſtabat viro ſuo Phalti; ideo nullum maius bonum poterat auferri, pro quo doleret intenſius, quàm pro vxore chariſſima. *Vſque Bahurim*. Phalti intendebat ſequi ſemper vxorem ſuam, quocunque iret, & iuit vſque ad Villam Bahurim plorans, quæ eſt in terra Beniamin. De iſta Villa dicitur infra. 16. cùm dicitur, quòd Dauid venit vſque Bahurim, quando fugiebat à facie Abſalonis. *Et dixit ad eum Abner, vade & reuertere*. Isboſeth dederat Michol Dauid, Abner autem ducebat eam illi, quaſi ex præcepto Isboſeth: & iuſſit Abner Phalti, quòd reuerteretur, & iam non ploraret pro Michol. *Qui reuerſus eſt*. Phalti enim libenter ſecutus fuiſſet vxorem ſuam, quocunque iuiſſet, ſed timuit Abner, ideo rediit. *Sermonem quoque intulit Abner*. Hic ponitur, quomodo Abner cõciliauerit animos populi, vt vellent accipere Dauid in Dominũ relicto Isboſeth, & ponitur illud hic per recapitulationem. nam intelligendum eſt, ꝙ ipſe prius conuenerit cum viris Iſrael, quòd acciperẽt Dauid in Dominum, quàm mitteret nuntios ad eum, alioquin ſtultè ageret, quia fortè poſtea nollent Iſraelitæ ſuſcipere Dauid; & Abner maneret confuſus ex promiſſione. *Ad Seniores Iſrael*. Id eſt, ad viros Senes, & prudentes, in quorum poteſtate erat tota terra. Et ſciendum, ꝙ non fuerunt iſti viri de toto Iſrael, ſed ſolùm de decem tribubus, nam de tribu Beniamin nullus fuit hic. Quod patet, quia poſtea ſeorſum locutus eſt ad viros Beniamin, vt patet infra, ſcilicet: locutus eſt etiam Abner ad Beniamin. Cauſa autem quare locutus fuerit prius Abner ad alias tribus, quàm ad Beniamin; quamuis chariorem haberet ſibi tribũ Beniamin, fuit, quia volebat perſuadere Abner omnib. tribubus, quòd acciperent Dauid in Regem: nullam autem putauit difficiliorem ad hoc, quàm tribum Beniamin, quia Rex erat de tribu Beniamin, & illi ſpecialiter diligebant eũ: habebant quoque multas dignitates ab ipſo, nam omnes de hac tribu erant cuſtodes corporis Isboſeth, vt ait Ioſephus 7. Antiquitatũ; noluit igitur incipere ab hac tribu, ne in principio ei repugnaret, ſed incepit ab aliis tribubus, ad quas minus attinebat habere Dauid in Regem, vel Isboſeth, vt cùm perſuaſiſſet illis, dato ꝙ non conſentiret tribus Beniamin, poſſet illa inuita transferre totũ Iſrael ad Dauid, id eſt, etiam quia viri de tribu Beniamin cognito, ꝙ omnes aliæ tribus vellent accipere Dauid in Regem, faciliter conſentirent: ſcientes, ꝙ non poterant ipſi reſiſtere toti Iſrael. *Dicens, tam heri, quàm nudiuſtertius quærebatis Dauid, vt regnaret ſuper vos*. Id eſt, à multis diebus ante hoc vos quærebatis Dauid, vt eſſet Rex veſter: nũc aũt habetis tẽpus, ideo accipite illũ in Regem. Intelligendũ aũt, ꝙ Iſraelitæ quærebant Dauid, vt regnaret ſuper eos poſt mortem Saulis: nam viuente Saule nullus de Iſrael volebat alium Regem, eo quod ſciebant Saulem vnctum eſſe à Deo in Regem; Isboſeth autem non vnctus fuerat a Deo,

F nec iuſſerat eum, vt eſſet Rex, ſed magis abiecerat Saulem, & ſtirpem ſuã, & elegit Dauid: Ideo multi de Iſraelitis hoc audientes voluiſſent accipere Dauid in Regem. Accipitur autem hic nudiuſtertius largè pro aliquanto tempore ex modo loquendi: propriè autem ſignificat tempus trium dierum præteritorum: & dicitur nudiuſtertius, quaſi nunc eſt dies tertius, id eſt, nunc eſt tertius dies, ex quo talis, vel talis res facta eſt. *Nunc ergo facite*, id eſt, nunc accipite eũ in Regem, ſicut olim deſiderabatis. *Quoniam Dominus locutus eſt ad Dauid, dicens*. Iſta eſt ſecunda ratio perſuaſionis. Prima erat, quia olim hoc deſiderauerant, & nunc habebant opportunitatem: ſecunda eſt, quia Dauid Regem fieri ſuper totum Iſrael iuſtum erat; etiamſi ipſi hoc non deſiderarent. Iuſtitia autem apparet, quia Deus hoc iuſſit, & dicitur, quòd locutus eſt Dominus ad Dauid, id eſt, lo-
G cutus eſt de Dauid. Nam ad eum non loquebatur, ſed loquebatur ad prophetas, vt loquerentur cum eo. Patet hoc de Samuele, quia ipſe vnxit Dauid, & dixit ei de regno: præced. lib. cap. 16. Gad quoque propheta locutus eſt ad eum, vt recederet de terra Moab ex parte Dei, eo. lib. capit. 22. Idem etiam Gad locutus eſt ad Dauid de conſtituenda ara ad effugiendum peſtem in Ieruſalem, infra vltim. Nathan quoque Propheta locutus eſt Dauid de perpetuitate regni infra cap. 7. *In manu Dauid ſerui mei ſaluabo populum meũ Iſrael de manu Philiſthiim*. Vbi iſta verba dicta fuerint, vel per quem Prophetam, non apparet: ſatis tamen credendũ eſt, quòd ita fuerint, & quod fama eſſet apud totum populum de illis, alioquin Abner non proponeret illa corã omnib. Iſraelitis. multa autem per Prophetas dicta ſunt, quæ non fuerunt ſcripta, & de illis non conſtat. Iſta erat cauſa
H ſufficiens ad hoc, quod Iſraelitæ ſuſciperent Dauid in Regem, quia ipſi volebant Reges, vt defenderent eos ab hoſtibus, ſic patet præcend. libro capit. 2. ſcilicet: Videntes autem, ꝙ Naas Rex filiorum Ammon veniſſet aduerſum vos, dixiſtis mihi, nequaquam, ſed Rex imperabit nobis. Cum etiam ipſi petierũt Regem à Samuele, iſtam cauſam expreſſerunt, dicentes: Rex erit ſuper nos, & erimus nos ſicut omnes gentes, & egredietur ante nos, & pugnabit bella noſtra pro nobis, præced. lib. cap. 8. Ideo cum aliquis eſſet, per cuius manum Deus vellet liberare Iſraelitas de manu hoſtium, illum ipſi debebant accipere in Regem, ſed de Dauid dixerat, quòd per manum eius liberaret Iſrael de manu Philiſthinorum, qui erant hoſtes acerrimi Iudæorum, ideo Dauid accipere debebant in Regem. *Et omnium inimicorum eius*. Id eſt, de manu omnium aliorum
I hoſtium Iſrael, quia non ſolum Philiſthiim pugnabant contra Iſrael, ſed etiam interdum Idumæi, Syri, Ammonitæ, & Moabitæ, contra omnes hos Dauid pugnauit, & ſuperauit eos, infra octauo; vocantur autem iſti hoſtes Iudæorum hoſtes eius, id eſt, hoſtes populi, vel hoſtes eius, id eſt, Dei, nam interdum hoſtes Iſraelitarum vocantur hoſtes Dei, ſic dixit Dauid præced. lib. cap. 30. accipite benedictionem de præda hoſtium Domini: & tamen illi, de quibus ibi dicitur, erant hoſtes Dauid, ſ. Amalecitæ: Deus quoque interdum vocabat hoſtes Iſraelitarum hoſtes ſuos, ſcilicet, quando Iſraelitæ colebant Deum. Exod. 23. ſcilicet, ꝙ ſi audieris vocem eius, & feceris omnia, quæ loquor, inimicus ero inimicis tuis, & affligam affligentes te. Quare aũt hoſtes Iſraelitarum vocentur hoſtes Dei, declaratum eſt præced. lib. cap. 30. *Locutus eſt etiam Abner ad Beniamin*: i.
K poſtquam locutus fuit ad Seniores decem tribuũ, locutus fuit ad Seniores tribus Beniamin. quare aũt diuiſim his locutus ſit, cauſa ſupra aſſignata eſt. *Et abijt, vt loqueretur ad Dauid in Hebron*. Illud fuit, poſtq̃ redierunt nuntij ſui, quos miſerat ad Dauid, p quos Dauid remiſit ad dicẽdum Abner, ꝙ duceret ei Michol, & nunc ducebat eam. *Omnia, quæ placuerant vniuerſo Iſrael*. i. decẽ tribub. inter quas non computatur Beniamin. *Et Beniamin*. i. etiam iſta, quæ nunc dicebat Abner ad Dauid concordata erant tam per decem tribus, quam per Beniamin. Fit autem mẽtio de Beniamin per ſe propter duo: primo propter honorem huius tribus, erat enim regalis. Secundò, & præcipuè, quia non habuerat Abner conſenſum ſimul ab omnibus tribubus Iſrael, ſed prius à decem tribubus, deinde ſeorſum a Beniamin, vt ſupra dictum eſt. *Venit ergo in Hebron ad Dauid*. ſ. poſtquã habuit conſenſum omnium Iſraelitarum ad recipiendum

Dauid

Rab. Salom. ſententia.

Reſponſio au[c]toris.

Iſraelitæ quærebant Dauid, vt regnaret ſuper eos poſt mortem Saulis. [marginal note, partly illegible]

Dauid in Regem, iuit Abner in Hebron ad referendum illud Dauid, & tunc inierũt fœdus. *Cum viginti viris.* Iſti viginti viri erant de tribu Beniamin, vt ait Ioſephus 7. Antiq. hoc aũt fuit, quia cum Abner eſſet de tribu Beniamin, habat viros illius tribus familiares ſibi ipſi, etiam erant cuſtodes Regis, vt ait Ioſephus præalleg. lib. *Et fecit Dauid Abner, & viris, qui cum eo venerant, conuiuium.* Iſtud fuit magnificum conuiuium, ſicut decebat regiam celſitudinem, præcipuè quia Abner erat magnus princeps in Iſrael, & afferebat Dauid bona, ſ. coniugem ſuam, & conſenſum totius Iſrael ad faciendum eum Regem. *Et dixit Abner ad Dauid.* Subintelligendum eſt hic, ꝙ Dauid fecerit fœdera cum Abner, & cum placatus eſſet Abner, deſideraretque ſeruire Dauid, dixit, quod volebat ire ad congregandum totum populum. *Surgam, vt congregem ad te Dominũ meum Regem omnem Iſrael.* Prius acceperat conſenſum ab Iſraelitis, quòd acciperent Dauid in Regem, nunc autem acceperat conſenſum Dauid de modo regnandi: ideo voluit ire ad congregandum omnes tribus Iſrael, vt venirent ad Dauid, & publicè componerent fœdus cum Dauid. *Et ineam tecum fœdus.* id eſt, tunc coram toto populo componam tecum amicitias.

Cur Abner dixerit ſe amicitias compoſiturum, cum iam cum Dauid eas compoſuiſſet. Quæſt. XIX.

QVÆRET aliquis, quomodo Abner dixerit, ꝙ nunc componeret amicitias cum Dauid, cum iam compoſuiſſet eas, & quòd fœdus eſſet iſtud, quod nunc debebat Abner componere cum Dauid. Ad primum dicendum, quòd iam Abner compoſuerat amicitias cum Dauid; nam ipſe dixerat Dauid, fac mecum amicitias, & erit manus mea tecum: Dauid autem reſpondit, optimè faciam tecum amicitias, ſed vnam rem peto à te: non videbis faciẽ meam, antequam adduxeris Michol filiam Saul, & ſic conſenſit Dauid in amicitias componendas, etiam antequam videret Dauid Abner, & mitteret ad eum Michol: venerat tamen iam Abner ad Dauid, & duxerat ad eum Michol: ergo veriſimile eſt, quòd iam compoſuiſſent amicitias. Sed dicendum, quòd Abner volebat componere nunc fœdus cum Dauid, nõ ex parte ſua, ſed ex parte populi, quia prius cõpoſuerat fœdus ex parte ſua: & ob hoc voluit Abner reducere, & congregare totum Iſrael ad Dauid, vt omnibus præſentibus iniretur fœdus. Ad ſecundum dicendum, ꝙ iſtud fœdus fuit compoſitio inter populum, & Dauid de modo regnandi. Nam cum aſſumuntur Reges noui, potiſſimũ ſi non ſint de progenie illorũ, qui regnare ſolebãt, populus facit cum eis pacta, & leges de modo regnãdi. Sic. n. fuit in Saule, quando factus eſt Rex ſuper Iſrael: nam dicitur, quòd Samuel locutus eſt ad populum legem Regni, & ſcripſit in libro, & repoſuit coram Domino præc. lib. c. 10. Dauid autem nunc nouiter ſumebatur in Regem à toto Iſrael, ideo populus voluit conuenire cũm eo de modo regnandi; nam ſi non conuenirent non acciperent illum, ſic enim fuit de Roboam filio Salomonis, à quo in electione eius in Regem populus petiuit aliqualem releuationem in tributis, & quia non conſenſit, noluit eum populus aſſumere in Regem, ſequenti libro cap. duodecimo. *Et imperes omnibus*, id eſt, tunc cùm inieris fœdus cum populo, imperabis omnibus: nam ante initum fœdus non accipient te in Regem: dicitur, imperabis omnibus, id eſt, omnibus tribubus Iſrael: nam ante hoc ſolùm imperabat tribui Iudæ: *Sicut deſiderat anima tua*, id eſt, ſicut tu deſideras; Dicitur autem anima deſiderare, quia in ipſa eſt principium deſiderandi; non tamen deſiderabat ipſa, quia actus non prædicantur de partibus, ſed de compoſito, vt intellectus non intelligit, ſed homo, vt patet primo de Anima: Scriptura tamen vtitur iſto modo loquendi, quia eſt vulgaris. Sic dicit Apoſtolus 1. ad Corinthios. 5. Spiritus concupiſcit aduerſus carnem, & caro aduerſus ſpiritum. Dicitur autem, ſicut deſiderat anima tua: quia Dauid nimis deſiderabat regnare ſuper totum Iſrael; eo quòd ad illum de iure pertinebat, cum Deus eum vnxiſſet in Regem. Isboſeth autem tenebat vndecim tribus, contra quem Dauid pugnare nolebat, ne funderetur ſanguis in populo Dei: ideo ſolùm deſiderabat regnare, ſed non laborabat ad hoc. *Cum ergo de-*

A *duxiſſet Dauid Abner.* Hic ponitur fœderis deteſtabilis violatio, ſcilicet, quomodo fœdus initum cum Dauid non fuerit ſeruatum, & dicitur, quòd Dauid deduxit Abner, id eſt, comitatus eſt eum aliquãtulum extra Hebron: nam Abner ſteterat cum Dauid, & dixit ei, quòd volebat ire ad congregandum totum populum ad Dauid, & tunc Dauid exiuit cum eo de Hebron, & venit vſque ad aliquantum ſpatium, vt honoraret illum. *Et ille eſſet in pace*, id eſt, Abner receſſit à Dauid pacificus nullo malo inflicto, dicitur autem hoc propter Ioab, à quo non receſſit Abner pacificè, ſed occidit eum. Dicitur etiam ad excuſationem Dauid, vt ſignificetur, quòd ipſe nihil peccauerit in morte Abner. *Statim pueri Dauid, & Ioab venerunt*, id eſt, non erat Ioab in Hebron cum Dauid; quando venit Abner, ſed poſtea venit ipſe, & pueri Dauid de præda: quod dicitur ad *violatio fœderis deteſtabilis.*

B reddendum cauſam ſequentium: nam ſi fuiſſet Ioab in Hebron, quando venit Abner, ibi occidiſſet eum, & non iuiſſet ad vocandum illum, ſic habetur infra. *Cæſis latronibus*, id eſt, Ioab, & pueri Dauid occiderunt latrones. In Hebræo dicitur de præda, id eſt, venit Ioab, & pueri Dauid de præda: quod idem eſt. *Cum præda magna nimis*, id eſt, abſtulerunt Ioab, & pueri Dauid prædam magnam de manu latronum, quam ipſi acceperant de terra Iudæ.

De qua terra Ioab faceret prædas. Quæſt. XX.

QVÆRET aliquis, vnde Ioab habuerit prædam, & occiderit latrones. Aliquis reſpondebit, quòd hoc fuerit de terra Regis Isboſeth: nam domus Dauid, & Isboſeth habebant magnas inimicitias, factaque eſt longa

C concertatio inter eas, vt patet ſupra in litera: ideo veriſimile eſt, quòd aliqui de regno Isboſeth exirent ad agendum prædas in terra Dauid, & illos inuaſit Ioab, & occidit, excuſſitque prædam, ſic enim videtur ex eo, ꝙ habetur præcedenti capitulo, ſcilicet, quòd Abner, & Ioab occurrerunt ſibi in extremitatibus Regnorum, & pugnauerunt. Sed dicendum, quod hoc non ſtat, quia nunc nullus erat in Regno Isboſeth, qui ageret prædas, vel pugnam contra terram Dauid, quia Abner erat, qui regebat domũ Isboſeth, & agebat omnia bella, vt patet ſupra in litera: nunc autẽ ipſe erat in Hebron cum Dauid. Item nullus in toto Regno Isboſeth auſus fuiſſet facere prædas, aut bellum abſente Abner, & ſine mandato eius: potiſſimum, quia totus Iſrael conuenerat cum Abner accipere in Regem ipſum Dauid, vt patet ſupra in litera, & ad hoc venerat Abner ad

D Dauid, vt nunciaret ei intentionẽ populi, nullus ergo prædam ageret contra terram Dauid. Sed dicendum eſt, quod illi latrunculi erant de terra Philiſthinorum, vel Amalecitarum, quæ gentes erant coniunctæ terræ Dauid: ideo aliquando illi agebant prædas in terra Dauid, & aliquando è conuerſo, ſic enim Amalecitæ prædam fecerant in terra Philiſthinorum, & Iudæ, dum Dauid eſſet in caſtris Philiſthinorum, præcedenti libro capitulo trigeſimo; & cùm illi ferrent prædas, irruit in eos Ioab, occiſiſque eis excuſſit prędam. *Abner autem non erat cum Dauid in Hebron*, ſcilicet, tunc, quando venit Ioab de præda: & hoc dicitur ad ſignificandũ, quomodo Ioab miſerit ad vocandũ Abner. *Quia iam dimiſerat eum*, id eſt, iam Dauid expedierat à ſe Abner, & dederat ei licentiam redeundi. *Et profectus fuerat in pace*, id eſt, quando receſſit Abner à Dauid, iuit pacificus,

E ſed poſtea nocuit ei Ioab. *Et Ioab, & omnis exercitus, qui erat cum eo, poſtea venerunt*, ſcilicet, poſtquam receſſit Abner de Hebron, & illi veniebant de præda: *Nuntiatumque eſt itaque Ioab à narrantibus*, ſcilicet, nõ fuit aliqua certa perſona, quæ hoc narraret, ſed vulgariter omnes illud narrabant, quia omnes viderant Abner in Hebron: *Venit Abner filius Ner ad Regem.* Iſtud dictum fuit ad ſuſcitandum admirationem, omnes quippe admirabantur, quòd Abner veniſſet ad Dauid, & locutus fuiſſet ei in pace, cum eſſent magnæ inimicitiæ inter eos. *Et dimiſit eum in pace, & abijt*, id eſt, non nocuit ei: iſtud eſt, de quo magis admirabantur; quia cum eſſent ambo hoſtes, probabile erat, quòd Dauid debuiſſet nocere Abner. *Et ingreſſus eſt Ioab ad Regem*, ſcilicet, ad increpandum eum, quòd dimiſiſſet Abner in pace. *Et ait, quid feciſti?* id eſt, cur feciſti hoc? quaſi dicat, male egiſti dimittendo inimicum tuum,

Ecce

Ecce venit Abner ad te, quare dimiſiſti eum? id eſt, cum veniſſet, & haberes opportunitatem occidendi eum, cur permiſiſti viuere? *Et abijt, & receſſit*. Iſta duo idem ſignant, ſed hic ponuntur pro diuerſis, ſcilicet abiit, id eſt, expediuit ſe a te: & receſſit, id eſt longe iuit à loco iſto. *Ignoras Abner filium Ner*, id eſt, non cognoſcis malitiam Abner, quia tu putas, quòd Abner venerit ad faciẽdum te Regem Iſrael, ſed venit ad fallendum te. *Quoniam ad hoc venit, vt deciperet te*, ſcilicet, ſub colore fœderis inferret tibi aliqua magna damna. *Et ſciret introitum tuum, & exitum tuum*. id eſt, ſciret diſpoſitionem terræ tuæ; vt poſtea poſſit ſubito mouere bellum contra te, ſcito introitu, & exitu. *Et noſſet omnia, quæ agis*, id eſt, venit ad ſciendum, quid agas, vt melius poſſit te fallere.

Cur Ioab iuerit ad increpandum Dauid, quia dimiſerat Abner. Quæſt. XXI.

QVÆRER aliquis, cum Ioab haberet intentionem occidendi Abner, cur iuerit ad Dauid increpãs eum, quod permiſiſſet Abner recedere. Reſpondendum eſt, ꝙ Ioab intendebat per hoc concludere deſiderium ſuum, deſiderabat quippe occidere Abner, quod volebat agere honeſtius, quo fieri poſſet: hoc autem vno de duobus modis poterat honeſtare accedendo ad Dauid. Primò, quia ipſe intendebat mouere Dauid ad occidendum Abner, & ſic ipſe ſine reprehẽſione obtineret optatum per manum Regis, & propter hoc nimis increpabat Dauid, vt ſic moueret eum ad iubendum vocari Abner, & occidendum eum. Si autem hoc non poſſet, honeſtabat alio modo cauſam ſuã, ſcilicet, quia ipſe ibat ad occidendum Abner, quaſi zelo Regis, ne poſſet eum Dauid grauiter increpare: nam ſi Ioab nihil dicens Dauid iuiſſet ad occidendum Abner, conſtaret ipſum egiſſe ex cauſa ſua, & non fauore Regis, vel regni; & ſic eſſet nimis reprehenſibilis: locutus fuit ergo Dauid ad excuſandum hæc.

An poſſet Dauid licitè nocere Abner. Quæſt. XXII.

QVAERETVR vlterius, an Ioab bene diceret aſſerendo, ꝙ Dauid debuiſſet occidere Abner. Aliquis dicet, quod ſic: quia ille præſumebatur venire cum fraude, vt noceret Dauid. Sed dicendum, quòd non poterat Dauid licitè nocere ei. Primò, quia Abner verè venerat ad componendum amicitias cum Dauid, & faciendum eum Regem Iſrael; pro bono autem inſuſtibilimum erat, quòd mala pateretur. Secundò patet hoc, quia dato, quòd non conſtaret, an Abner veniſſet ad bonum Dauid, vel vt aduerſaretur, Dauid non poterat ei nocere, quia ipſe dederat illi ſecuritatem, quando introiuit in terram ſuam. Sed Abner non fecit poſtea aliquid, propter quod deberet priuari ſecuritate præſtita: ideo quamuis ſuſpicaretur aliquid contra eum, Dauid non debebat ipſum occidere, vel quicquam lædere: ſed ſolum debebat ſe obſeruare ab eo: Ioab autem non rectè iſta dicebat, eo quod ipſe deſiderabat, quòd occideretur Abner, & procurabat, qualitercunque poſſet, occidere eum.

Cur Ioab non erubuerit dicere Dauid, quòd occideret Abner. Quæſtio XXIII.

SED aliquis dicet, quomodo Ioab non erubuerit dicere Dauid, quòd debuiſſet occidere Abner, cum ille veniſſet ad benefaciendum Dauid. Aliquis reſpondebit, ꝙ Ioab ignorabat iſtud, ideo ſic increpuit Dauid. Sed dicendum, ꝙ nõ ſtat, quia Ioab non auſus fuiſſet increpare Regem, niſi putaſſet ſe habere aliquam cauſam rationabilem: ſatis tamen credere debuiſſet Ioab, quod Abner non veniſſet ad Dauid, cum eſſet hoſtis eius, niſi ad componendum aliquas amicitias, propter quas Dauid daret ei ſecuritatẽ, & ſic non poſſet eum occidere licitè. Non igitur Ioab egit hoc tanquam ignorans. Item patet hoc ex verbis eius, & Dauid: dixit enim, ignoras Abner filium Ner, quoniam ad hoc venit, vt deciperet te? quaſi dicat, putas quod venerit ad bonũ tuum? venit tamen ad te fallendum. Dicendum tamen, quòd Ioab nõ erubuit dicere iſta Dauid, quia F habebat aliquã cauſam probabilitatis in dicto ſuo: Abner nanque erat hoſtis acerrimus Regni Dauid: hoſtes autem cupiunt ſe mutuo fallere: veriſimile eſt ergo, quòd Abner veniſſet ad fallendum Dauid, quanquam ergo hoc falſum erat, quia tamen erat veriſimile, nõ erubuit Ioab illud proponere: præſertim quia in hoc videbatur moueri zelo Regis. *Egreſſus itaque Ioab à Dauid*. id eſt, poſtquam increpuit eũ, receſſit ab illo, eo quòd Ioab putabat, ꝙ potuiſſet perſuadere Dauid, vt iuberet reduci Abner, & occidi: cum autem requiſiuiſſet, receſſit à Rege, vt ipſe faceret redire Abner, ne iterim longius abiret. *Miſit nuntios poſt Abner*. ſcilicet. Dauid non miſit nũtios, ſed Ioab miſit illos ex nomine Dauid, vt facilius moueretur Abner ad redeundum. *Et reduxit eum à ciſterna Syra*, Id eſt, in loco illo inuenerunt eum nuntij miſſi a Ioab. Eſt quippè locus ille aliquantulum G diſtans ab Hebron, ad quem peruenerat Abner iam recedens in terram ſuam. De iſta ciſterna Syra aliqui dicunt, quòd vocatur ſic, quia accepit nomen à terra Syrorum ex aliqua cauſa, ſicut conſueuerunt aliqua ædificia, vel loca in aliquibus Regnis nominari interdum à gentibus aliorum Regnorum; velut ſi in Hiſpania ſit aliquis fluuius, vel pons, qui vocetur Anglicorum, vel Alemanorum, & hoc tenet Andreas. Sed non multum ſtat, quia tunc Syra deberet eſſe ablatiuus huius nominis Syrus, ſed falſum eſt, quia in Hebręo ponitur hic Syra: & ſignificat ramnum, ſiue vulgariter eſcambron: vel interpretatur pix. Et hoc, quia fortè apud illam ciſternam erat multitudo ramnorũ, vel erat ibi locus picis, quia ibi depurabatur pix, vel fiebat aliquid de illa. Aliqui Hebræi dicunt, quòd ſit mentio hic de ciſterna, quia Abner mortuus eſt propè ciſternam,

Ciſterna Syra qua re ſic nominatur.

H id eſt, propriè aquam, ſcilicet, quia dixit de vaſe aquæ, quod non ceperat illud Dauid, ſed pueri Saulis obliti fuerant illud ad aquam, ſcilicet, apud aliquam ciſternam, vel puteũ. De ramnis etiam dicunt, quòd propè illos mortuus eſt Abner, quia de ora clamidis Saulis dixit, quòd non ſciderat illam Dauid, ſed rupta fuerat inter vepres, vel ramnos, & inde acceperat illam Dauid. Sed iſta nihil ſunt: plurima enim Hebræi fingunt. *Cumque rediſſet Abner in Hebron*. ſcilicet, propter nũtios, quos miſit Ioab ad Abner, cùm putaret Abner ſe vocari à Dauid. *Seorſum abduxit eum Ioab ad medium portæ*: id eſt, quãdo rediit Abner erat expectando Ioab eum ad portam ciuitatis Hebron; ne introiret in ciuitatem putans ſe vocari à Dauid, & hoc fecit Ioab, ne caperetur in mendacio ſi Abner veniret ad Dauid: etiam quia non haberet opportunitatem occidendi eum, ſi in I troiret in vrbem, ſicut extra habuit: & vocauit Ioab Abner ſeorſum, vt facilius poſſet eum occidere non aſpiciente aliquo de viris Abner, & hoc fuit in medio portæ, ſcilicet, ciuitatis Hebron: quia ibi Ioab expectabat Abner, & dicitur abduxit, id eſt, remouit à reliqua turba. *Vt loqueretur ei in dolo*. id eſt, remouit eum à reliqua turba doloſè, vt loqueretur ei. ſ. quia non erat intentio eius loquẽdi, ſed occidendi illum. In Hebræo habetur. *Vt loqueretur ei in errore*. Accipitur error impropriè pro dolo, ideo litera noſtra mutauit ad maiorem declarationem: dolus autem erat, quia putabat Abner, quod vocaretur ad loquendum, & vocabatur ad mortem: Hebræi dicunt, quòd dolus iſte fuit, quod Ioab petiuit ab Abner, quomodo diſcalciabatur ſotular in eo, qui nolebat accipere vxorem fratris ſui mortui; nam vxor illius diſcalciabat fratrem viri ſui coram toto populo, K & ſpuebat in facie eius, & vocabatur domus illius domus diſcalciati in opprobrium, vt patet Deuter. 25. Dicunt autem, ꝙ Ioab petiuerit ab Abner de modo diſcalciãdi ſotularem illũ, & cùm ſe inclinaret Abner, vt diſcalciaret ſe, percuſſit eum Ioab, ſed hoc non ſtat, quia valde ridiculum eſt, quòd Ioab peteret ab Abner de modo diſcalciandi ſotularem, quia illud notiſſimũ erat apud omnes Hebræos. Etiam dato, ꝙ eſſet incognitum, Ioab non quæreret de tali, quia nimis erat extra propoſitũ. Item dato, ꝙ Ioab quæſiuiſſet iſtud; Abner non reſpondiſſet ei inclinando ſe illico ad diſcalciandum ſotularem, quia iſtud erat puerile. Item non ſtat, quia in litera dicitur, quod Ioab percuſſit Abner in inguine, ſi tamen hoc modo ſe inclinaſſet Abner ad diſcalciandum ſotularem, non potuiſſet eum Ioab percutere in inguine, ſed ſuper ſcapulas, vel in capite. Motiuũ autem Iudæorum eſt ex eo, quod habetur ſeq. lib. cap. 2. de Ioab,

Impugnatio

Hebræorum commentum impugnatur.

A Ioab, ſcilicet, effudit ſanguinem belli in pace, & poſuit cruorem prælij in Baltheo ſuo, qui erat circa lumbos eius, & in calciamento ſuo, quòd erat in pedibus eius. Ex hoc autem, quod dicitur, poſuit cruorem in calciamento, intelligunt mortem Abner, ſcilicet, quòd occidit eum fallendo per calciamentum. Per ſanguinem Balthei intelligunt mortem Abner, & Amaſæ, quos ambos occidit Ioab: ſed iſtud nihil probat, quia ſenſus literæ eſt, quòd Ioab occidendo Abner, & Amaſan poſuit ſanguinem in calciamento ſuo, & Baltheo, quia occidit vtrunque illorum percutiendo in inguine. De Abner patet hic: de Amaſa patet inf. 20. & quando percutiebat eos, ſanguis exiliens de vulnere tingebat Baltheum Ioab, & poſtea fluebat ad calciamenta. *Et percuſſit eum ibi*, ſcilicet, in porta ciuitatis Hebron, ad quam ſeorſum vocauerat eum. *In inguine*, ſcilicet, cùm loqueretur ad eum, ſecretè eduxit gladium, & B percuſſit in inguine, vnde non vidit Abner gladium, vidiſſet autem, ſi voluiſſet eum Ioab percutere in parte ſuperiori corporis, fortè autem percuſſit Ioab Abner gladio artificioſè facto, ſicut fuit gladius, quo percuſſit Amaſan: ille quippè paruo motu per ſeipſum egreſſus de vagina percutiebat, vt patet infra 20. In Hebræo habetur. In quinta. Et intelligitur in quinta coſta, quia ibi eſt coniunctio crucis cum coſtis, & inteſtinis. *Et mortuus eſt*. Quia percuſſio fuit dura: nam illico profluerunt inteſtina, cùm Ioab percutiens Abner rupiſſet pellem inteſtinorum. *In vltionem ſanguinis Aſael fratris ſui*, id eſt, iſta mors fuit ad vltionem Aſael, Abner quippe illum occidit præcedenti capitulo.

An peccauerit Ioab occidendo Abner. *Quæſt.* XXIIII. C

Argu. in oppo. QVÆRET aliquis, an peccauerit Ioab occidendo Abner. Aliquis reſpondebit, quòd non, quia Ioab egit hoc in vltionem mortis fratris ſui, & erat Ioab hoſtis Abner, nec fecerat cum eo amicitias vllas, ideo vbicunque poterat eum occidere. *Secũdo.* Item Ioab egit hoc fauore regni Dauid, quia dixit, quòd Abner veniebat ad fallendum Dauid ſupra in litera, ſed licebat ei agere quæcunque in defenſionem regni Dauid, cùm eſſet princeps militiæ eius; ergo licitè potuit occidere Abner. *In oppo.* In contrarium videtur, quia Dauid increpuit nimis Ioab, ergo peccauit: alioquin enim non increpuiſſet eum Dauid. Reſpondendum, quòd peccauit nimis grauiter Ioab. Primò, quia occidit virum ſine cauſa, nam nihil erat, propter quod iuſtè poſſet ei mortem inferre. Secundò peccauit, quia occidit modo inho- D neſto, ſcilicet, per inſidias percutiendo ſecretè in inguine, cùm loqueretur ei pacificè; vnde propter hoc meruit Ioab priuari immunitate ſanctuarij: nam cùm confugiſſet ad altare, Salomon iuſſit eum inde educi, & cùm non permitteret ſe educi, occiſus eſt apud altare. ſequenti libro, cap. 13. Tertiò peccauit, quia egit hoc ſine iuriſdictione: nam dato, quod Abner mortem meruiſſet, tamen Ioab non erat iudex ad influgendum eam illi, ideo peccabat. Quartò peccauit, quia egit contra voluntatem, & decretum iudicis: nam Dauid erat iudex in terra, cùm eſſet Rex, cui voluit ſuadere Ioab, vt occideret Abner, & non conſenſit, vt patet ſupra, ideo Ioab miſit ad vocandum Abner, & occidit eum. Quintò peccauit, quia fregit ſecuritatem præſtitam à Rege: ipſe quippè ſecurauerat Abner in terra ſua, alioquin enim non veniſſet, cùm eſ- E ſet hoſtis: Ioab autem nunc violauit ſecuritatem illam, ideo peccauit nimis. non ſolùm contra Deum, ſed etiam contra Regem. Quod autem grauiter peccauerit, apparet, quia Dauid iuſſit eum occidi. ſequenti lib. cap. 2. & fuit pro iſta cauſa. Item Dauid maledixit ei, dicens: Veniat ſuper caput Ioab ſanguis Abner, & ſuper domum patris eius, nec deficiat de domo Ioab fluxum ſeminis ſuſtinens, & leproſus, &c. ſi tamen non peccaſſet Ioab, Dauid peccaſſet maledicendo ei. Item Dauid dixit, quòd iſta mors fuerat malitioſa, inquiens, retribuat Dominus faciẽti malum iuxta malitiam ſuam. Item Dauid cõqueſtus eſt propter iſtam mortem, dicens: Porrò viri, iſti filij Saruiæ duri mihi ſunt, & fuit iſtud propter mortem Abner; ſi tamen non peccaſſet Ioab, non conqueſtus fuiſſet Dauid. *Ad 1. rationem.* Ad primam rationem in contrarium dicendum, quòd

A non licuit occidere Abner ipſi Ioab in vltionem mortis fratris ſui, quia iſtud licuiſſet in bello, ſicut Abner occidit Aſaelem in bello, præcedenti capit. nunc tamen Ioab occidit Abner in pace, & per inſidias, de quo accuſat eum Dauid, ſeq. lib. cap. 2. ſcilicet, ni noſti, quæ fecerit mihi Ioab filius Saruiæ, & quę fecerit duobus principibus exercitus Iſrael Abner filio Ner, & Amaſæ filio Iether, quos occidit, & effudit ſanguinem belli in pace, id eſt, ſanguinem, quem debebat effundere in bello, effudit in pace. Cùm autem dicitur, quòd Ioab erat hoſtis Abner, & non fecerat cum eo amicitias: ideo poterat eum occidere, vbicunque poſſet. Dicendum, quòd non ſtat, quia quamuis Ioab non feciſſet fœdera cum Abner, tamen Dauid præſtiterat ſecuritatem in tota terra ſua, quam tenebatur obſeruare Ioab, ideo peccauit. Item non egit Ioab hoc tanquam contra hoſtem B publicè pugnans, vbicunque eum reperiret, ſed vocauit eum ſeorſum, & pacificè loquens occidit illum. *Ad ſecũdam.* Ad ſecundam rationem, cum dicitur, quòd Ioab egit hoc fauore Regni Dauid, ideo licuit ei; dicendum, quòd non ſtat, propter duo. Primò, quia non occidit illum ex cauſa Dauid, ſed propter ſe, quin potius occidit eum contra voluntatem Dauid, & contra ſecuritatem ei præſtitam in tota terra ſua. Secundò, dato, quòd occidiſſet eum ex cauſa Dauid, illicitum erat: nam Ioab non tenebatur per omnem modum agere ad vtilitatem Dauid, ſed ſolùm iuſtè: nunc autem iniuſtum erat, quòd occideretur in pace vir, cui erat præſtita ſecuritas, ideo peccauit Ioab.

Ioab quare occiderit Abner. *Quæſt.* XXV.

C QVÆRETVR vlterius, propter quid Ioab occiderit Abner. Reſpondendum ſecundum literam, quòd occiderit eum in vltionem ſanguinis Aſael fratris ſui, quia Abner occiderat eum in bello: magis tamen videtur dicendum, quòd occiderit illum ex inuidia: putauit enim, cùm nunc Dauid fieret Rex totius Iſrael, & iſtud eſſet per manum Abner, quòd faceret eum principem exercitus, ita vt non eſſet aliquis in Iſrael maior Abner: potiſſimum cùm ille ſemper ante hoc fuiſſet princeps exercitus in Iſrael, & nunc fortè in fœderibus hoc interueniret, quòd Abner fieret ſecundus à Rege. Ioab autem timens priuari principatu militiæ, præoccupauit occidere Abner, & hoc tenet Andreas, & Hiſtoria Scholaſtica. Eſt autem ſatis rationale, quia ſic iterum fecit: nam cùm Dauid conſtituiſſet Amaſan ſuper exercitum; Ioab inuidens ei, ne acciperet princi- D patum ſuum, occidit illum, vt patet infra 20. Sed arguetur, quia litera dicit, quòd occidit eum in vltione ſanguinis fratris ſui Aſael. Reſpondendum, quòd non fuit iſta cauſa motiua Ioab, tamen vt aliqualiter coloraret factũ ſuum, dixit, quòd occiderat propter hoc: ideo Scriptura expreſſit id, quod publicè dicebatur, quanquam ſcriptor ſciret aliud eſſe in veritate. *Quod cùm audiuiſſet Dauid rem iam geſtã*, id eſt, audiuit, quòd mortuus erat Abner. *Ait, mundus ego ſum, & regnum meum*. Duo fecit hic Dauid, ſcilicet, excuſauit ſe, & planxit Abner: primò tamen ſe excuſauit, quia videretur nimis culpabilis in hoc Dauid, putaretur enim, quòd nemo auſus fuiſſet talia facere contra ſecuritatem præſtitam à Dauid, niſi ipſe iuſſiſſet; præſertim quia Ioab, qui iſtud fecit, erat princeps militiæ Dauid, & nimis familiaris ei, ideo putaretur omnia agere iuſſu Dauid. Dixit au- E tem Dauid, mundus ego ſum, & regnum meum, id eſt, non veniat pro iſto delicto pœna ſuper me, neque ſuper regnum meum, quia neque ego peccaui, neque aliquis de regno meo auctoritate mea. Dixit etiam hoc, quia aliquando ſolet euenire pœna ſuper regnum propter peccatum Regis; & nunc Dauid orauit, quòd non veniret pœna ſuper eum, neque ſuper regnum ſuum. *Apud Dominum*. Dupliciter hoc intelligitur: vno modo, quòd erat mundus apud Dominum, id eſt, Deus videbat munditiam ipſius, ſcilicet, non ſolùm coram hominibus erat mundus, ſed etiam coram Deo, qui ſpeculatur intima cordium. Alio modo intelligitur, mundus ego ſum apud Dominu, quaſi dicat, dato, quòd ego peccaſſem in hoc, non timebam, quòd aliquis homo me propter hoc puniret, ſed ſolùm Deus: ideo oro ipſum, vt me mundum reputet, & regnum meum. *Vſque in ſempiternum*, id eſt, nunquam veniet

malum mihi, aut Regno meo pro morte Abner, quia ego mundus ſum ab hoc crimine: & dicit hoc; quia quamuis Deus immediate non infligeret pœnam, nõ probaretur munditia Dauid, quia aliquando Deus ſolet poſt multa tempora pœnam infligere pro peccatis, cum longanimis, & diu expectans ſit. Exod. 34. *A ſanguine Abner filij Ner*, id eſt, nihil ego peccaui in effuſione ſãguinis Abner. Iſte Ner erat frater patris Saulis, & interpretatur lux. Dicunt autem Hebræi, quòd vocatur ſic, quia ipſe incendebat lucernas Iudæorum ſexta feria ad noctem, cum incipiebat ſabbatum. Sed fictitium eſt, quia nomen fuit impoſitum à natiuitate, antequam quicquam ageret propter quod ſic vocari deberet, ſed intelligendum, quòd fuit impoſitum nomen ad placitum, ſicut in omnibus nominibus cæteris. *Vt veniat ſuper caput Ioab*, id eſt, veniat ſuper Ioab tota pœna, quæ debetur pro effuſione ſanguinis Abner. Sic accipitur ſupra primo, cum dixit Dauid ad adoleſcentem, Sanguis tuus ſuper caput tuum: os enim tuum locutum eſt contra te, id eſt, pœna pro effuſione ſanguinis tui ſolùm ſit ſuper caput tuum, id eſt, ſuper te, quia tu confeſſus es contra te.

An Dauid peccauerit maledicendo Ioab, Quæſt. XXVI.

QVÆRET aliquis, an Dauid peccauerit male dicendo Ioab in verbis iſtis, & in ſequentibus. Reſpondeni poteſt, quòd non peccauit, quia non dixit iſta imprecando malum ſuper Ioab, ſed prædicendo: ſic tamen euenit, vt ipſe prædixit. Sed hoc non multum ſtat, quia verba iſta directa ſonant in imprecationem, vt patet infra, cum Dauid conſiteretur ſe non poſſe contra Ioab, ait: porrò viri iſti filij Saruiæ duri mihi ſunt; retribuat Dominus facienti malum iuxta malitiam ſuam, id eſt, quia ego non poſſum retribuere propter duritiam illorum verbis meis, Deum, vt ipſe retribuat eis. Dicendum ergo, quòd Dauid maledixit hic Ioab per modum imprecationis, tamen non peccauit in hoc: quia, vt declaratum eſt ſupra, præced. cap. licet ſit peccatum maledicere, tamen aliquando licet, ſcilicet quando ille, qui maledicit, eſt iudex, & imponit maledictionem in partem pœnæ: ſic enim Eccleſia orat multa mala ſuper anathematizatos, tamen non peccat. Dauid autem erat iudex huius delicti, cum eſſet Rex, ideo tanquam iudex potuit maledicere. Item patet, quia maius eſt, quòd aliquis occidat alium, quam quòd maledicat ei, & Dauid tamen iuſſit occidi Ioab, vt patet ſeq. lib. cap. 2. Ergo magis licebat ei, vt malediceret Ioab.

An peccauerit Dauid maledicẽdo Ioab, & domui patris eius, Quæſt. XXVII.

QVÆRETVR vlterius, quare Dauid maledixerit omni domui patris Ioab, cum peccaſſet ſolus Ioab, & an peccauerit in hoc Dauid. Reſpondendum, quòd Dauid non peccauit in hoc: nam non computatur illud inter peccata ſua: ſeq. lib. cap. 15. Nec aliquis dicat eum peccaſſe in hoc. Ad aliud reſpondebit aliquis, quod Dauid maledixit domui patris Ioab, quia non ſolum peccauerat Ioab in hoc, ſed etiam alij de domo patris eius, ſcilicet, frater ſuus Abiſai, vt patet infra in litera, ſcilicet, igitur Ioab, & frater eius Abiſai interfecerunt Abner, eo quòd occidiſſet Aſael fratrem eorum. Sed adhuc dicendum, quòd non ſtat: nam tunc non dixiſſet Dauid mala ſuper Ioab, & totam domum patris ſui: ſed ſuper ſolos Ioab, & Abiſai, quia iſti ſoli peccauerũt: maledixit tamen omni domui patris eius. Item patet, quia ſi propter hoc maledixiſſet domui patris Ioab, vt intelligerentur Ioab, & Abiſai, ſolũ pertineret maledictio ad eos, qui tunc erant, & non extenderetur maledictio ad poſteros: Dauid tamen maledixit hic omni ſemini Ioab, dicens: nec deficiat à domo Ioab fluxum ſeminis ſuſtinens. Dicendum ergo, quòd maledixit hic Dauid toti domui patris Ioab, eo quod propter peccatum vnius pœna transfertur in multos: cum Deus puniat peccata patrum in filios, vſque in tertiam, & quartam generationem. Exod. 34. & Num. 14. ideo dixit: non deficiat de domo Ioab fluxum ſeminis ſuſtinens.

F *Cur Dauid maledixerit Ioab, cum intenderet eum occidere. Quæſt. XXVIII.*

QVAERETVR vlterius, cùm Dauid intenderet occidere Ioab pro iſto ſcelere, cur maledixerit ei, & an peccauerit maledicendo. Aliquis dicet, quod ſic, quia non debet aliquis puniri bis pro eodem peccato, cum Deus non iudicet bis in idipſum, vt patet Nahum primo capitulo, ergo nec homines debent bis punire delinquẽtes pro eodem delicto. Reſpondendum, quòd Dauid non peccauit maledicendo Ioab, quamuis bis puniret pro eodem delicto, quia quando punitio datur bis pro eodem peccato, & eſt ſufficiens quælibet illarum, non debet pro eodem bis puniri: ſi tamen non eſt ſufficiens punitio quælibet illarum, poſſunt plures inferri pro eodem delicto. Sic enim Deus ſæpe multas pœnas infligit pro eodem delicto, vt patet Leuit. 26. Sic
G autem fuit hic, quia delictum iſtud Ioab fuit dignum multis pœnis; ideo quamuis vna inflicta fuerit, poterat infligi alia, præſertim quia iſta prima non erat ſufficiens, nec dimidia pro iſto crimine. Ad ſecundum dicendum, quòd Dauid nunc maledixit Ioab propter duo: primo, quia ipſe volebat ſe excuſare de hoc crimine, de quo omnis erat ſuſpectus; & ſi nihil mali diceret contra Ioab, crederetur ipſe Dauid conſenſiſſe, ideo acriter maledixit Ioab. Secundum fuit, quia quamuis Dauid intenderet punire Ioab occidendo ipſum, tamen illa pœna infligenda erat poſt multos annos, ſcilicet, poſt mortem Dauid ſeq. lib. cap. 2. ideo voluit nunc aliquam pœnam infligere, & iſta fuit maledictio.

Quando liceat dare duas pœnas pro eodẽ peccato.

An Dauid peccauerit imprecando maledictiones ſuper Ioab. Quæſt. XXIX.

H QVAERETVR vlterius, an peccauerit Dauid imprecãdo maledictiones tam turpes ſuper Ioab, ſcilicet, vt non deficeret de domo ſua fluxum ſeminis ſuſtinens, &c. Reſpondendum, quod Hebræi dicunt Dauid peccaſſe in hoc, ideo Deus conuertit omnes maledictiones in domum Dauid, quas imprecatus eſt ſuper domum Ioab. Ponuntur autem hic quinque maledictiones. Prima eſt de fluxu ſeminis, & iſtam dicunt fuiſſe in Roboam filio Salomonis nepote Dauid. Secunda eſt lepra, & iſtam dicunt fuiſſe in Rege Ozia, & verum eſt, vt infra 4. lib. cap. 15. Tertia plaga eſt tenens fuſum, id eſt, baculum, ſi (?) ſibi, quod ſe quos non poſſit tenere pedibus, & innitatur ſuper baculum: iſta fuit in Rege Aſa, qui podagra laborauit in pedibus, vt patet 2.
I Paralip. 16. Quarta plaga eſt cadens gladio, & iſtam dicunt fuiſſe in Ioſia Rege, qui mortuus eſt in bello, infra 4. lib. c. 23. Quinta plaga eſt indigens pane, & iſtam dicunt fuiſſe in Ioachim Rege, qui ductus eſt in Babylonẽ, & in carcere poſitus pauperẽ vitã tenuit infra 4. lib. c. 24. Sed illud dictum Hebræorum non tenetur, nam iſta mala, quæ dicunt accidiſſe poſteritati Dauid, non conſtat, an vere fuerint, nam dicunt Roboam fuiſſe ſemine fluentem, ſed hoc non conſtat. Item dato, quòd alia mala venerint in poſteros Dauid, quæ dicta ſunt; tamen nõ venerunt ex aliqua culpa Dauid, quia potius ſæpe poſteritas Dauid meruit perdere Regnum, & perdidiſſet, niſi Deus meritis Dauid ſeruaſſet Regnũ in ſtirpe illa: vt patet ſeq. lib. cap. 12. & 15. ſed venerunt illa mala propter culpas illorum, qui paſſi ſunt ea: Nã Ozias percuſſus fuit lepra, quia voluit vſurpare Sacerdotale miniſteriũ,
K & monitus à Sacerdote magno noluit deſiſtere, infra 4. lib. c. 15. Aſa autem laborauit podagra propter nequitiam ſuã, quia non confiſus Deo conuertit ſe ad humana auxilia: vnde propter hoc multa bella inſurrexerunt, ſic dicitur 2. Paral. 16. ſcilicet: Stulte egiſti, & propter hoc & præſente tempore aduerſum te bella conſurgent. Ioſias autem cecidit gladio propter imprudentiam ſuam, quia quamquam erat vir bonus voluit pugnare cõtra Pharaonem Regẽ Aegypti iniuſte: Pharao autem admonuit eum ex parte Dei, vt non pugnaret, alioquin caderet, qui non acquieſcens moto bello ſagitta interijt, vt patet 2. Paralipom. 35. Ioachim autem propter iniquitatem ſuam panis caruit: multiplicata enim fuerant peccata eius, & Iſraelitarum: ideo contra eum Deus miſit Nabuchodonoſor, qui eum captiuum duxit in Babylonem: infra 4. lib. cap. 24. Non igitur venerant maledictiones iſtæ ſuper poſteritatẽ Dauid, quas imprecatus eſt ſuper Ioab,

Quinque maledictiones Dauid ſuper Ioab.

Quare multi Reges percuſſi fuerint.

ſe ſuper

ſe ſuper Ioab. Cùm autem dicitur, an peccauerit Dauid imprecando tam turpes maledictiones. Reſpondendũ, quod maledictio datur in pœnam. conſideratur autem in pœna magnitudo, vel paruitas directè, ſecundùm quòd correſpõdet magnitudini, vel paruitati culpæ. Quòd autem pœna turpitudinem ſecum habeat, non intenditur directè, & quia omnes iſtæ maledictiones, quas Dauid imprecatus eſt ſuper Ioab, erant graues pœnæ: non attendit Dauid, an turpes eſſent, vel non: potiſſimum, quia conueniens fuit tales pœnas imprecari. Nam iſta turpitudo pœnarum non pertinet ad genus culpæ, ſed pœnæ, per quod ipſa pœna grauior fit. Iudices aũt interdum criminoſis alias pęnas maioris verecundiæ infligunt, ideo poterat Dauid iſtas pęnas de quibus minus erubeſcendum eſſet, imprecari. *Nec deficiat de domo Ioab*, i. nunquam iſtæ pęnæ, quæ nominãtur, deficiãt de domo Ioab, i. de poſteritate ſua, ſed ſemper ſint aliqui, qui patiantur eas. *Fluxum ſeminis ſuſtinens*. Iſta eſt prima pęna, & grauis: primò, quia frequẽter cõtingit aliquos ex hoc mori. Secundò, quia turpiſſima eſt, & omnes abhorrent eam, cùm ſit contaminatiua. Tertiò, quia in veteri teſtamento illi, qui patiebantur eam, expellebantur de vrbibus, ſicut leproſi, non habentes communicationem cum aliis hominibus. Num. 5. inſuper ẽt quicũque tãgeret iſtos, vel veſtes eorum, aut lectum, vel loca, in quibus ſederent, erant immundi, & reiiciebantur a rebus ſacris. Leuit. 15. ideo iſta infirmitas erat moleſta nimis patienti eam, & ob hoc Dauid eam imprecatus eſt. *Et leproſus*. Iſta eſt ſecũda maledictio deteſtabilior: nã leproſi inter omnes homines habentur abiectiſſimi, & auferuntur à communicatione ceterorũ, & præſertim in veteri teſtamento, vbi multæ cæremonię fiebant ſuper leproſos: & reiiciebantur tam ipſi, quàm communicãtes cum eis a rebus ſacris: ipſi verò extra caſtra manebãt. Leuit. 14. & Num. 5. *Tenens fuſum*. Iſta eſt tertia maledictio, & dupliciter intelligitur. Primò tenens fuſum, id eſt, baculum, & in hoc ſignificatur impotentia, ſcilicet, quod homines de poſteritate Ioab ita eſſent inualidi, quod non poſſent ſe pedibus tenere, ſed egerent baculo, ſicut eſt in ſenibus, & podagricis. Secundò modo intelligitur tenẽs fuſum, id eſt, faciens opera muliebria, ſcilicet, quod viri de ſtirpe Ioab mutarentur in feminas, & haberent officium muliebre tenendo colos, & fuſos, ſicut feminæ: ſic enim magnus Hercules effeminatus eſt ad præceptum Ioles filiæ Regis Aetholiæ: vt ait Ouidius in libro Heroidum, epiſtola, quæ incipit.

Gratulor Aetholiam titulis ſuccedere noſtris.

De hoc etiam Seneca Tragedia quarta, cuius nomen eſt Hippolytus Metrop. 4. quod incipit.

Diua non miti generata ponto.

Et iſtud ſecundum magis conſonãt literæ. *Et cadẽs gladio*. Iſta eſt quarta maledictio, ſcilicet, quòd nunquam deficerent de ſtirpe Ioab, aliqui, qui morerentur gladio, ita quòd in bellis ſemper ſuccumberent. *Et indigens pane*. Iſta eſt quinta maledictio, ſcilicet, paupertas, quę ſignificatur per indigentiam panis. Nam ille, qui pane caret, omnibus bonis caret. Extremam igitur calamitatem Dauid imprecatus eſt Ioab pro iſto crimine. Nullum enim bonum relinquitur ei, ſuper quem, vel ſuper eius progeniem maledictiones iſtæ inciderint.

Cur Dauid imprecatus ſit maledictionem ſuper Ioab in æternum. Quæſtio XXX.

QVÆRET aliquis, quomodo Dauid imprecatus ſit iſtam maledictionem ſuper Ioab in æternum, dicẽs: nec deficiat de domo Ioab, quia hoc videbatur impoſſibile, cùm Deus nunquam puniat filios pro patribus, niſi vſque in tertiam, & quartam generationem. Exod. 34. & Nume. 14. Reſpondendum eſt, quòd Dauid imprecatus eſt maledictionem iſtam in æternũ ſuper domum Ioab propter duo. Primò ex affectione puniendi Ioab: nam dato quòd ſciret Deum communiter non punire poſteros pro peccato patrum, niſi vſque ad quartam generationem: tamen ipſe deſiderauit, quòd Deus puniret progeniem Ioab in æternũ, quia iniquitas Ioab hoc promerebatur: nec eſt incõueniẽs, quòd nos aliquando petamus id, quod Deus cõmuniter concedere non ſolet, ſi ad petẽdum illud aliqua cauſa ſubſit. Se-

Alph. Toſt. in Secundũm Regum.

A cundò dicendum, & melius, quòd Dauid imprecatus eſt hoc ſuper Ioab, quia putauit eſſe poſſibile. Nam licèt communiter Deus non ſoleat punire poſteros pro peccato patrum, niſi vſque in tertiam, & quartam generationem: tamen interdum punit eos ad maiora tempora, ſicut in aliquibus gentibus eſt, in quibus propter aliqua peccata prædeceſſorum, quę antiquiſſima ſunt, manent pęnæ vſque in hodiernum diem. Sic enim eſt de Iudæis, quibus Deus dedit in pęnam pauorem cordis, & ſolicitudinem nimiam. Deut. 24. ſ. Dabit enim tibi Dominus cor pauidum, & deficientes oculos, animam mærore conſumptam, & erit vita tua quaſi pendens ante te, timebis nocte, ac die, & nõ credes vitæ tuæ: mane dices, quis mihi det veſperum, & veſpere, quis mihi det mane? propter cordis tui formidinẽ, qua terreberis. Ex hoc autem gẽs iſta facta eſt inepta ad bellũ, B quod etiam ex maledictione prouenit, Leuit. 26. ſ. Et qui remãſerint de vobis dabo pauorem in cordibus eorum in regionibus hoſtium: terrebit eos ſonitus folij volantis, & ita fugient, quaſi gladium: cadent nullo ſequente, & corruent ſinguli ſuper fratres ſuos quaſi bella fugiẽtes, nemo veſtrum audebit inimicis reſiſtere, peribitis inter Gentes, & hoſtilis vos terra cõſumet. Ecce omnia iſta venerunt ſuper Iudæos propter Chriſti mortem; ſicut etiam accidebãt eis propter alia peccata, vt quãdo ducti ſunt captiui in Babylonem, & in terram Medorum, atque Perſarum, venerunt eis hæc. Iudæi quoq; imprecati fuerunt ſuper ſe, & filios ſuos ſanguinẽ Chriſti, & nobis notiſſimum eſt, nec ẽt ipſi Iudæi negabũt oẽs iſtas pęnas in eis eſſe vſque hodie: multæ tñ generationes, & plures quàm triginta tranſierũt ex morte Chriſti vſque huc; non ſolũ ergo puniuntur pec- C cata patrum in filios vſque in tertiam, & quartam generationem, ſed etiam interdum in æternum, aut in valde multas generationes: hoc autem cognoſcens Dauid imprecatus eſt maledictiones iſtas ſuper domum Ioab in æternũ. *Igitur Ioab, & Abiſai frater eius interfecerunt Abner*. Iſti duo erant fratres filij Saruiæ: quorum tertius frater, ſcilicet, Aſael in bello perierat; ideo iſti occiderunt Abner propter eũ. *Eo quòd occidiſſet Aſael fratrem eorum*. Iſta eſt cã, propter quã ſe hoc feciſſe dicebat Ioab, & erat ad aliqualem excuſationem eius. Veritas tamen fuit, quòd Ioab occidit Abner ex inuidia, ne fieret princeps belli, vt ſupra dictum eſt: poteſt tamẽ dici, quòd iſta fuerit aliqualis cauſa. *In Gabaon*, i. apud Gabaon: nã apud piſcinam Gabaon viri Ioab, & Abner pugnauerunt duodecim ex vtraque parte, & poſtea orto bello in acie, & effugatis viris Abner in perſecu- D tione mortuus eſt Aſael præcedenti cap. *In bello*. Hoc ponitur ad increpationem Ioab, ſcilicet, quia non occidit ipſe legitimè Abner in bello, ſicut Abner occidit Aſael.

An Abiſai egerit aliqualiter ad mortem Abner. Quæſtio XXXI.

QVÆRET aliquis, an Abiſai fuerit in morte Abner, & ſi fuit, cur non imponantur ei maledictiones. Ad primum dicendum, quòd Abiſai aliqualiter egit ad mortẽ Abner. Quod patet, quia hic dicitur, quòd Ioab, & Abiſai interfecerunt Abner. Item quia infra cùm Dauid conqueritur pro iſta morte Abner dixit: porrò viri iſti filij Saruiæ duri mihi ſunt: ſi tamen ſolus Ioab fuiſſet in morte Abner dixiſſet Dauid, porrò Ioab iſte filius Saruiæ mi- E hi durus eſt: ambo ergo fuerunt in morte Abner. Ad ſecundum dicendum, quòd non ponuntur maledictiones ſuper Abiſai, ſed ſuper Ioab, quia dicitur hic: nec deficiat de domo Ioab fluxum ſeminis ſuſtinens &c. & iterum ſanguis Abner veniat ſuper caput Ioab. Item patet hoc, quia Dauid moriens iuſſit Salomonẽ, quòd occideret Ioab pro morte Abner, ſeq. lib. cap. 2. & non iuſſit aliquid de Abiſai: ideo non pertinebant ad eum maledictiones. Cauſa autem quare non fuerunt maledictiones poſitę ſuper Abiſai, fuit, quia mors Abner non pertinuit directè ad Abiſai, ſed ad Ioab, nam ipſe occidit Abner ſolus, quoniam fecit eum ſeorſum ſtare à reliquis in porta Hebrõ, & ibi ſecretè percuſſit eum in inguine: vnde Abiſai nullum vulnus ei intulit. Etiã Abiſai non fuit promotor huius rei, ſed Ioab, quia ad eum pertinebat cauſa. Solum tamen præbuit Abiſai cõſenſum, & fauorem: & ſi quis reſtitiſſet Ioab in hac re:

Abiſai erat adiuturus eum. Ideo non fuit peccatum Abiſai ſicut peccatum Ioab: vnde non maledixit ei Dauid, nec iuſſit eum occidi. *Dixit aũt Dauid ad Ioab*. Hic ponitur Abner celebris tumulatio, quia quanquam irrationabiliter occiſus eſt, honorificæ ei exequiæ exhibitæ ſunt. *Et ad omnem populum eius, qui erat cum eo*, Loquebatur Dauid ad Ioab, & ad reliquos de populo, vt pararent ſe ad exequias Abner. Et dicitur ad populum eius, qui erat cum eo, id eſt, cũ Ioab, quia ipſe cum eſſet princeps belli, totus exercitus ſequebatur eum. *Scindite veſtimenta veſtra*. Iſtud debebant facere omnes viri Dauid, quia fiebat in ſignum doloris magni. Sic enim fecit Dauid, & viri ſui annuntiata morte Saulis, ſupra primo cap. ſcilicet: Apprehendens autem Dauid veſtimenta ſua ſcidit; omneſque viri, qui erant cum eo. *Et accingimini ſaccis*, id eſt, deponite veſtes honoris, & gaudij, & induimini ſaccis; iſta ſignant magnam amaritudinem animi, & deiectionem: vnde quandocunque Hebræi, & alij antiqui nimis dolebant, ſcindebant veſtes, & mutabant eas, ſiue hoc eſſet pro peccato dolendo coram Deo, ſiue pro aliquo temporali malo, vt dolendo pro morte amicorum. De primo patet in Caypha, qui in ſignum doloris, cum diceret Chriſtum blaſphemaſſe, ſcidit veſtimẽta ſua: Matt. 26. Ioel tamen Propheta dixit, quod quando homines dolerẽt pro peccato, non ſcinderent veſtimenta, ſed ſolum dolerent in corde. Sic patet Ioelis 2. ſcilicet: Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra, & conuertimini ad Dominũ Deum veſtrum. Veſtes quoque mutabant antiqui in ſignum doloris, ſiue dolor iſte eſſet pro Deo, ſiue pro aliquo malo humano. De primo patet, quia Sacerdotes induebantur cilicijs, & ſaccis, vt placarent Dominum pro peccato Iſrael, vt patet Ioelis primo, ſcilicet. Accingite vos cilicijs, & plangite Sacerdotes Domini; vlulate miniſtri altaris, ingredimini, cubate in ſacco miniſtri Dei mei. Niniuitæ quoque plorantes ad Dominum pro peccato reiecerunt à ſe veſtes ſuas, & induti cilicijs ſederunt in cinere, vt patet Ionæ 3. De ſecundo patet iam quantum ad ruptionem veſtium, quã ad mutationem earum pro temporali malo, quia Dauid & viri ſui ſciderunt hic veſtes, & induti ſunt ſacco. Sic. n. fecit Thamar, quæ ſtuprata à fratre ſuo ſcidit tunicam ſuam talarem, & aſperſit cinerem capiti ſuo, infra 13. *Et plangite ante exequias Abner*, id eſt, plangite ante corpus eius; iſtud erat, quando ferebatur Abner ad ſepeliendum, quia tunc Dauid ibat cum feretro, & plangebat populus.

Abner tumulatio celebris.

Quare Dauid iuſſerit Ioab, quòd iret ad exequias Abner plorans eum, cum ipſe occidiſſet Abner. *Quaſt. XXXII.*

QVÆRET aliquis, quare Dauid iuſſerit Ioab, vt iret ad exequias Abner ſciſſa tunica, & plangens, cùm ipſe occidiſſet Abner. Reſpondendum, quòd hoc fecit Dauid propter duo. Primo quia volebat Dauid honorificè ſepelire Abner, & funeralia celebriter agere. Non erat autem aliquis, qui honoraret ibi Abner, niſi Dauid, & viri ſui; & quia maior pars populi erat cũ Ioab, dixiret Dauid, quòd ipſe & populus, qui cum eo erat, plangerent. Si autem non iuſſiſſet eũ, nec etiam populus, qui erat cũ Ioab planxiſſet. Secundò fecit hoc Dauid ad indicandum, ꝙ Ioab dolebat de facto ſuo, cum ipſe plãgeret hoſtem: nam ſi Ioab non iuiſſet ad plangendum, ſed manſiſſet gaudens in domo tanquam egiſſet aliquid valde lætum, eſſet magnum dedecus Dauid, quòd de eodem ipſe plangeret, & viri ſui gauderent: voluit igitur, ꝙ planctus ſuus cõmunis eſſet ad omnes, ideo compulit Ioab plangere. *Porro Dauid ſequebatur pheretrum*, id eſt, Dauid ibat poſt pheretrum, quando ducebatur Abner ad ſepeliendum. Dicitur autem pheretrum lectus, in quo feruntur mortui: & dicitur à ferendo: quia ibi ferũtur. Alio modo vocatur libitina: & alio modo vocatur loculus. Sic patet de muliere illa in ciuitate Naim, cuius filium cum diceretur ad ſepeliendũ Chriſtus ſuſcitauit: & dicitur, quòd tetigit loculum, id eſt, lectum, *Cumq. ſepeliſſent Abner in Hebron, leuauit Rex vocẽ ſuam*, id eſt, tunc quãdo ponebatur Abner in ſepulcro, Dauid leuauit vocẽ ſuam ad plangendum nimis, ſcilicet, quia ante hoc non planxerat: ſic enim conſuetudo eſt in quibuſdam gentibus, quia tunc viri & feminæ acerbius plorant cum cadauera ponũtur in ſepulcro. *Et fleuit ſuper tumulũ Abner*, ſcilicet, emittendo lachrymas, & ſonitum ſine verbis. *Fleuit autem, & omnis populus*, ſcilicet, omnes viri Dauid: quia turpe putabant, quod Rege flente alij à fletibus temperarent. *Plangenſq. Rex Abner, ait*. Planctus eſt emiſſio vocum cantilenarum ad exaggerandum dolorem, in quibus ipſi mortui laudantur, vel calamitas eorum aut viuẽtium ex illorum morte refertur. *Nequaquã vt mori ſolent ignaui mortuus eſt Abner*. Iſta ſunt verba planctus, & laudatur in eis Abner, ſ. ꝙ non fuit mortuus ex deſidia cordis ſui, ſic vt vir miſerabilis, ſed vt vir bonus per inſidias perijt: ignaui vocãtur viri inutiles, & puſillanimes, qui non ſuſtinent timores bellicos, ſed potius tradunt ſe in manus hoſtiũ ſeruituti ſubijciendos. Abner aũt nõ erat ſic, ſed vir magni animi: nec perijt virtute bellica, ſed inſidijs. In Hebræo habetur. *Nequaquam vt mortuus eſt Nabal, mortuus eſt Abner*. G Et non accipitur ibi Nabal pro nomine proprio, ſicut accipitur præced. lib. c. 25. ſed eſt Nabal nomen cõmune ſignificans miſerum, ineptum, vel ſtultum: & tunc ignauus, & Nabal idem ſunt: & ſic accepit Hieronymus hic. Poſſet tñ dici, ꝙ accipiatur Nabal pro nomine proprio, & ſatis conſonat, ſ. ꝙ non fuit mortuus Abner ſicut Nabal, quia Nabal mortuus eſt præ timore, quando cum vxor eius dixiſſet ei mala, quæ diſpoſuerat facere Dauid contra eum; factũ eſt cor eius, quaſi lapis, & mortuus eſt poſt decem dies præcedenti lib. ca. 25. Abner aũt non mortuus eſt ſic, quia erat vir bellicoſus, & animoſus nimis: ſed per inſidias perijt. *Manus tua non ſunt ligatæ*, i. non mortuus fuiſti in carcere captus ab hoſte in bello. Iſtud enim erat magnum dedecus, quia potius quis debebat mori in bello, quàm tradere ſe hoſti ſeruiturum; immo potius debebat quis mori, quàm H fugere à facie hoſtis: ſic enim dixit Iudas Machabæus viris ſuis, qui hortabantur dicentes: liberemus animas noſtras modò, & reuertamur ad fratres noſtros: & nunc pugnabimus aduerſus eos, nos aũt pauci ſumus. Et ait Iudas: abſit iſti rem facere, vt fugiamus ab eis, & ſi appropinquauit tempus noſtrum, moriamur in virtute propter fratres noſtros, & non inferamus crimen gloriæ noſtræ. 1. Machab. 9. *Et pedes tui non ſunt compedibus aggrauati*, i. etiam non cepit te hoſtis tuus in bello, vt te poneret in compedibus ſeruiturum, quia hoc ignominioſum erat. *Sed ſicut ſolent cadere coram filijs iniquitatis corruiſti*, id eſt, nõ mortuus es aliqua morte ignominioſa de ſupradictis, ſed corruiſti, ſicut ſolẽt cadere viri boni coram filijs iniquitatis, i. coram viris peſſimis, ſ. qui occidunt per inſidias viros bonos, & famoſos, quos bello ſuperare non poſſunt. *Congeminanſque omnis* I *populus, fleuit ſuper eum*, i. totus populus congeminabat, id eſt, repetebat verba Dauid, & flebat ſuper eum, id eſt, ſuper tumulum eius: ſic enim dicitur de Dauid, ꝙ ipſe fleuit ſuper tumulum Abner. Dicitur autem, quòd cõgeminauit populus verba Dauid, quia iſtud fit ad modum cantilenarum, in quibus verba prima ſæpè repetũtur. Etiam quia in planctu ſolitũ eſt verba quædã repetere: ſic ſunt in planctu pro morte Saulis, & Ionathæ, vbi ſæpè repetũtur iſta verba. ſ. quõ ceciderũt fortes, & perierunt arma bellica. *Cumq. veniſſet vniuerſa multitudo populi Iſrael*. ſ. poſt planctum, & ſepulturam Abner, venit totus populus cum Dauid, vt ſumeret cibos. & noluit propter Abner. In quo ipſe ſignificauit ſe nimis dolere de morte eius. Dicitur autem, ꝙ venit vniuerſa multitudo populi Iſrael, i. populi Iudæ, quia totus Iſrael nondum erat in poteſtate Dauid, nec etiam intelli- K gitur de toto populo Iudæ, quia non erat tota gens illius tribus in Hebron, ſed populus vrbis illius: & quia tota gẽs vrbis Hebron conuenerat ad funera Abner, & iuit cũ Dauid in domum ſuã, dr̃ tota multitudo Iſrael iuiſſe cum Dauid. *Cibum capere cum Dauid*, i. omnes, qui fuerũt in funeribus Abner, veniebãt ad comedendum cum Rege, quia Rex propter amicitiam Abner voluit facere illud feſtũ pro eo in funere ſuo. *Clara adhuc die*, i. quando venit populus cum Dauid ad manducãdum, erat adhuc clara dies, i. erat aliquantulum ante Solis occaſum. In quo intelligẽdum, ꝙ cæremoniæ funeris Abner cœperunt in principio diei, & durauerunt vſque ad aliquantum tempus ante Solis occaſum, & toto illo tempore non comedit Dauid: cùm autem finitæ eſſent exequiæ poterat iam comedere, & tamen noluit comedere vſque poſt Solis occaſum. Aliquis autem forte dicet, ꝙ iam Dauid comederat illa die. Sed non ſtat, quia

quia tunc non videbatur aliquid facere, quòd abſtineret a cibo vſque ad ſolis occaſum, quia ſic nos quotidie facere conſueuimus. Dauid tamen iurauit ſuper hoc, & populus putauit iſtud eſſe aliquid magnum; ideo nondum comederat illa die. *Iurauit Dauid, dicens hæc faciat mihi Dominus, & hæc addat.* Modus iurandi eſt in veteri teſtamento. Sic enim iurauit Abner ſupra in litera: ſic etiã iurauit Heli præced. lib. ca. 3. *Si ante occaſum ſolis guſtauero panem*, id eſt, nihil comedam aut bibam ante ſolis occaſum, & iſtud fiebat ad indicandum nimium ſe dolere pro Abner. *Vel aliud quicquam*, i. etiam non comedam aliquid, quod non ſit panis, ſed totaliter abſtinebo: iſtud poſuit Dauid, quaſi ex ſuperabundantia: nam ex modo loquendi antiquorum, intelligebatur nomine panis omne, quod comedi poteſt. Vnde ſi quis iuraret ſe non comeſturum panem in tanto, vel tanto tempore, non ſolùm non poterat comedere panem, ſed etiam nihil aliud: ſic patet de Saule, quando poſuit ſuper populum maledictionẽ, dicens: maledictus vir, qui comederit panem vſq; ad veſperam. præc. lib. ca. 14. Ionathas autem non audita maledictione patris comedit modicum de melle, & propter hoc condemnatus eſt ad mortem, & non ſolùm fuit hoc ſecundum ſententiam hominum: ſed etiam ſecundùm Dei ſententiam. Nam Deus iratus fuit, quia Ionathas comederat mel, & noluit reſpõdere per Sacerdotes ſicut prius eo. ca. Dauid tamen voluit hic exprimere quicquam aliud ad maiorem ſignificationẽ. Vel fortè fecit hoc, quia cùm aliquis iurabat ſe non comeſturum panem ſolùm, intelligebatur, quòd nihil guſtaret, quod pertineret ad cibum, non tamen vetabatur, quin biberet quicquid vellet: vnde ſi Ionathas bibiſſet aliquid, & nihil comediſſet, non egiſſet contra decretum patris, comedit tamen. Dauid autem fortè voluit ſe obligare non ſolùm ad non comedendum, ſed etiam ad non bibendum. Ideo dixit, quòd non guſtaret panem, vel quicquam aliud, ſcilicet, pertinens ad cibum, vel ad potum.

Panis nomine omnia comeſtibilia intelliguntur.

Quare Dauid noluerit comedere vſque ad veſperum propter mortem Abner. Quæſtio XXXIII.

QVÆRET aliquis, quare Dauid noluerit comedere vſque ad veſperum. Reſpondendum, quòd hoc fecit propter duo. Primo ad indicandum ſe dolere pro Abner, cum vere doleret, & ad hoc nõ ſolũ viſum eſt ſibi ſufficiens, quòd plangeret, & indueretur ſacco, ſed etiã, quòd ieiunaret, & quia omnia ieiunia Hebræorum erant vſque ad veſperum, ſicut patet in die propitiationis, Leuit. 23. voluit Dauid abſtinere a cibo, & potu vſque ad veſperum. Sic enim fecit pro Saule, annunciata ſibi morte eius: nam ipſe & viri ſui ſciderunt veſtimenta ſua, & non manducauerunt vſque ad veſperum, ſupra primo. Secunda cã fuit, quia populus erat nimis ſuſpectus de morte Abner. Putabatur enim, quòd Ioab feciſſet iuſſu ſuo: & vt excluderet iſtam præſumptionem, voluit agere quicquid fieri poterat ad indicandum dolorem: & quia ieiunare pro mortuis eſt magnum ſignum doloris de morte eorum, ſub iuramento pollicitus eſt, quòd nihil guſtaret. Fuit autem iſtud nimis efficax ad excludendum opinionem conceptam contra eũ de morte Abner. Quod patet, quia populus videns iſtud credidit, quòd ipſe non iuſſiſſet occidi Abner. Vnde dicitur in litera immediatè: omnis populus audiuit, & placuerunt eis cuncta, quæ fecit Rex Dauid in conſpectu totius populi: & cognouit vniuerſus Iſrael in die illa, quòd non actum fuiſſet a Rege, vt occideretur Abner.

Quare Dauid non iuſſerit omnibus ſuis, quòd ieiunarent pro morte Abner, ſicut fecit pro Saule. Quæſtio XXXIIII.

QVÆRETVR vlterius, quare Dauid non iuſſerit hic omnibus viris ſuis, quòd ieiunarent die illa pro morte Abner, ſicut ieiunauerunt pro morte Saulis, & Ionathæ ſupra primo: nam ibi omnes viri Dauid ieiunauerunt. Reſpondendum, quòd Dauid, & viri ſui ieiunauerunt in morte Saulis, eo quòd ibi erat cauſa generalis ad ieiunandum, ſcilicet, pro morte Regis, & filiorum ſuorum, & populi Iſrael. Sic dicitur ſupra primo: & planxerunt, & fleuerunt, & ieiunauerunt vſque ad veſperam ſuper Saul, & ſuper Ionathan filium eius, & ſuper populum Domini, & ſuper domum Iſrael, eo quod corruiſſent gladio, ideo cùm cauſa eſſet communis, credendum eſt quòd Dauid iuberet viros ſuos, quod ieiunarent vſque ad veſperũ. Sed adhuc dato, quod non iuſſiſſet, ſicut non legitur iuſſiſſe, ſatis credendũ erat, quod ipſi ſponte ieiunaſſent. Nunc autem in morte Abner non erat cauſa communis toti populo ad ieiunandũ, eo quod Abner non erat Rex populi, nec dominus, ſed hoſtis virorum Dauid; vnde non tenebantur aliquid agere pro eo. Dauid tamen voluit, quod honorarent funera Abner: vnde iuſſit, quod ſcinderent veſtes ſuas, & induerentur ſaccis, vt patet in litera: non tamen auſus fuit iubere eos, quod ieiunarent: quia videretur moleſtum. Ire quoque ad exequias noluiſſent viri Dauid, niſi iuſſiſſet eos: ideo expreſſe iuſſit, dicens: ſcindite veſtimenta veſtra, & accingimini ſaccis: vt patet in litera. In morte tñ Saulis, non legitur aliquid iuſſiſſe Dauid viros ſuos, ſed ipſi ſponte fecerũt. nec voluit iubere, quia putauit quod ipſi ſine iuſſione facerent. Aliquis dubitabit, an iſtud ieiunium Dauid prodeſſet animæ Abner. Reſpondendum, quod non proderat ad aliquam remiſſionẽ peccatorum, quia non ordinabatur ad hoc, ſed ſolũ ad indicandum dolorem, vt declaratum eſt ſupra. 1. cã in q. 9. *Omniſque populus audiuit.* ſ. quomodo iurauit Dauid, quod nõ guſtaret quicquam vſq; ad ſolis occaſum. Vel poteſt dici quod audiuit populus planctum Dauid in laudem Abner, vt patet ſupra. *Et placuerunt eis cuncta, quæ fecerat Rex Dauid in conſpectu totius populi.* Iſti quibus placuerunt hæc, fuerũt illi viginti viri de Beniamin, qui venerãt cũ Abner, vt patet ſupra in litera. Fuit ẽt totus populus Hebronitarũ: omnibus quippe diſplicuerat mors Abner: quia quãuis ipſe hoſtis fuiſſet, ſecuritas data ei erat: & iniuſtiſſime ac turpiter occiſus eſt. Iſta autem, quæ placuerunt eis, fuerunt omnia, quæ fecit Dauid pro Abner, ſ. planctus, fletus, & ieiunium, quæ fuerunt in conſpectu totius populi: ſed maximè placuit populo iuramentum Dauid de nõ comedendo. *Et cognouit omne vulgus*, i. totus populus Hebronitarum. *Et vniuerſus Iſrael*, i. omnes duodecim tribus Iſrael: nam audito eo, quod fecerat Dauid, cognouerunt quod non pertinebat ad eũ mors Abner. *In die illa*, i. tunc poſtquam Dauid fecit hoc, in eadem die non potuit totus Iſrael cognoſcere mortẽ Abner, nec qd egiſſet Dauid. *Quoniam non actum fuiſſet a Rege, vt occideretur Abner filius Ner*, i. cognouerunt quod Dauid non iuſſiſſet, quòd occideretur per Ioab: nam opinio erat, quod ipſe iuſſiſſet hoc, quia alioquin non auderet Ioab illud facere, ſed hoc viſo, expulerunt præſumptionem.

An ieiuniũ Dauid profuerit animæ Abner.

Quare Dauid non iuſſerit Ioab occidi, & an peccauerit non occidendo eum propter Abner. Quæſtio XXXV.

QVÆRET aliquis, quare Dauid non iuſſerit occidi Ioab propter mortem Abner, nam merebatur mortem propter hoc: Aliquis diceret, quod Ioab, quamuis peccauerit, non merebatur mortem, ſed aliquam minorem pœnam. Iſtud tamen non ſtat, quia vel Ioab occidit iuſtè Abner, vel nõ: ſi iuſtè, nihil peccauit: ſi iniuſte, merebatur mortem, quia pro homicidio non datur minor pœna, q̃ mors. Dicendum eſt igitur, quòd Ioab merebatur mortem, nec dubitabat de hoc Dauid, noluit tamẽ nunc illam ei inferre. Aliqui enim dicunt, quod noluit eum occidere, quia erat ſibi nimis neceſſarius ad bellum, cùm ipſe eſſet princeps militiæ, & ageret omnia bella pro Dauid: fuit etiam poſt hoc ſibi nimis vtilis. Sed hoc non ſtat: primò, quia tũc non iuſſiſſet eum occidi à filio ſuo, ſed præcepit, quod occideretur, ſequenti lib. cap. 2. quamuis potuiſſet eſſe ſatis vtilis Salomoni in regno. Secundò patet, quia ſi propter hoc feciſſet Dauid, peccaſſet, cùm executio iuſtitiæ non debeat prætermitti propter vtilitatem priuatam. Dicendum igitur, quòd Dauid nunc non occidit Ioab propter duo. Primo ne faceret ſcandalum in populo: erat quippè Ioab nimis potẽs, & ipſe, & frater ſuus Abiſai erant Domini totius exercitus, qui affectus erat illis: Vnde ſi Dauid conatus fuiſſet occidere Ioab, rebelliſſet cõmunitas, & fuiſſet ſcãdalũ magnum, & bellum inteſtinum. Secundum fuit, quia Dauid timebat Ioab, vel ſaltem non putabat ſe præualituꝝ

fuit, contra eum, ſi vellet eum occidere, quia tota potentia exercitus erat in manu Ioab; ideo deſtiit ab hoc conatu; non enim tūc habebat Dauid populum ſibi firmatum, ſed magis erat in manu Ioab, ideo noluit aliquid agere; erat quippe tunc Dauid Rex nouus. Si aūt Dauid fuiſſet confirmatus iam in regno, & non fuiſſet tanta potentia Ioab, conatus fuiſſet eum occidere. Iſta cauſa exprimitur in litera, cùm dixit Dauid: ego autem adhuc delicatus, & vnctus Rex: porrò viri iſti filij Saruię duri mihi ſunt, retribuat Dn̄s facienti malum iuxta malitiam ſuam, q. d. ego ſum Rex nouus, & delicatus, i. paruæ potentiæ, & iſti filij Saruiæ, ſcilicet, Ioab, & Abiſai ſunt mihi duri, quia ſunt magnæ potentiæ: & ego non poſſum comprimere eos; ideo oro, quòd Deus retribuat eis malum, cùm ego non poſſim,

An Dauid peccauerit non occidendo nunc Ioab. Quæſt. XXXVI.

QVÆRETVR vlterius, an peccauerit Dauid non occidendo Ioab. Aliquis dicet, quod ſic, quia dato, quod dicamus eum omiſiſſe hoc propter ſcandalum, nō eſt ſufficiens excuſatio, quia propter ſcandalum non eſt à veritate recedendum, ſicut eſt regula iuris. *Cap. 3.* Reſpondendum eſt, quòd Dauid non peccauit, non occidendo nūc Ioab, quod poteſt multipliciter aſſignari: vno modo, quòd Dauid non occidit Ioab, quia nullo modo poterat, eo quòd Ioab erat potens: ad ea autem, quæ vltra potentiam ſunt, nemo tenetur. Sed aliquis dicet, quare Dauid non conatus eſt ſaltem occidere Ioab? nam videtur, quòd non fecerit, quicquid potuit, cùm non conatus ſit hoc facere. Reſpondendum, quòd Dauid non obligabatur conari ad hoc, vel tentare iſtud, quia tentare aliquid eſt velle capere experientiā, ad quantum ſe extendat potentia noſtra, ideo tētatio nunquā eſt, niſi in dubio: cùm ergo aliquid fuerit notiſſimum alicui, non tenetur aggredi illud ad ſciendum, an poterit, quia iam conſtat ſibi, q non poterit, eſſetq. ſibi conatus ille ſuperuacuus. Sic erat de Dauid, quia ipſe ſciebat ſe impotētem ad occidendum Ioab, ideo nō obligabatur tētare illud. Aliter poteſt dici, q dato, q Dauid potuiſſet occidere Ioab, & non occidiſſet nunc, non peccabat, quia non propter hoc remittebat ei pœnā ſimpliciter, ſed differebat eam ad alia tempora, quia ipſe iuſſit Salomonem filium ſuum, q occideret Ioab. ſeq. lib. cap. 2. Iudices autem non tenētur occidere criminoſos mox, vt de delicto conſtiterit; ſed tenentur eos non dimittere impunitos, dilatio autem pœnæ non cauſat peccatum, niſi cùm propter dilationem paratur locus criminoſo fugiendi, & euadendi pœnam, vel datur exemplum contemnendi iuriſdictionem. Dauid igitur putauit differre mortem Ioab ad alia tempora; & cùm hoc intendiſſet ſemper, non peccauit. Aliter poteſt dici, q quamuis poſſet Dauid occidere Ioab, quia tamen credebat inde ſecuturum graue ſcandalum, poterat rationabiliter id omittere. Cùm autem arguitur, quòd propter ſcandalum non eſt recedēdum à veritate, dicendum, q veritas eſt triplex, ſ. veritas vitæ, iuſtitiæ, & doctrinæ. Veritas vitæ eſt viuere ſecundum legem Euangelicam, & conſcientiam ſanam: veritas iuſtitię eſt exequi pœnas ſuper delinquentes ſecūdum præcepta legum, & cuiuſcunque ordinationis tam diuinæ, quàm humanæ: veritas doctrinæ eſt prædicare, vel docere id, quod verum eſt, ſiue in moribus, ſiue in ſpeculatiuis intelligibilibus. Harum veritatum duæ, ſcilicet, iuſtitiæ, & doctrinæ relinqui poſſunt ad tempus, non agendo contra eas, ſed ſuperſedendo propter ſcandalum, & hoc quando ſcandalum magnum timetur, & ſic ſi interdum oritur ſcandalum, quod habeat aliqualem cauſam propter prædicationem alicuius, vel doctrinam, debet ille non repugnare doctrinæ ſuæ, ſi vera eſt, ſed ceſſare ad tempus à prędicatione, & doctrina, quouſque ſedetur ſcandalum. Alia veritas, quę erat iuſtitiæ, ſcilicet, executionis iuſtitiæ, & interdum debet omitti propter ſcandalum: vt ſi iudex vellet aliquem reum occidere, & propter hoc ſubito tota ciuitas turbaretur, de quo veriſimiliter timeretur magnum ſcandalum euenturum, iudex ceſſare deberet ab executione iuſtitiæ, differēdo illam in aliud tempus. Alia eſt veritas vitæ, & ab iſta nunquam ceſſandum eſt propter quodcunque ſcādalum: nam etiam ſi totus orbis periret, aliquo homine rectè viuente,

Veritas triplex, & quando veritas eſt recedendum propter ſcandalum.

F non deberet ille ceſſare à rectitudine vitæ; vt totus orbis ſaluaretur, quia nulla cauſa eſſe poteſt, pro qua homo peccare debeat mortaliter. Et de iſta ſola veritate intelligitur illa regula iuris, vtilius ſcādalum naſci permittitur, quam veritas relinquatur, de alijs autem duabus veritatibus non eſt verum. Sic declarat Glo. ſuper regulam iſtam. Potuit igitur ceſſare Dauid ab executione iuſtitiæ propter ſcandalum, quia nō relinquebatur hic veritas vitæ, ſed veritas iuſtitiæ. *Dixit quoque Rex ad ſeruos ſuos.* Hic Dauid oſtēdit, quid facere voluiſſet pro Abner, ſcilicet, q occideret Ioab, & q fuiſſet hoc valde rationabile, ſed non poterat. *Num ignoratis, quoniam princeps & maximus cecidit hodie in Iſrael?* q. d. non debetis admirari, quod ego nimis doluerim, & fecerim omnia hæc, quia iſte, pro quo facio, erat Princeps in Iſrael, & erat maximus, ſ. quia quondam viuente

G Saule ipſe fuit princeps militiæ totius Iſrael: nunc quoque erat princeps militiæ vndecim tribuum, & ipſe regebat illas, vt patet ſupra in litera: ideo non ſolùm debuiſſem hoc facere pro eo, ſed etiam vindicare mortem illius, ſed non poſſum. *Ego autem delicatus, & vnctus Rex*, i. quamuis debuiſſem vindicare mortem Abner, non valeo. Et ponit his duas rationes: Prima, quia erat delicatus, i. infirmus in poteſtate, ideo non poterat præualere cōtra Ioab, qui potentior illo erat. *Ego autem adhuc tener*, i. debilis: ea enim, quæ tenera ſunt, infirma ſunt. Secunda ratio eſt, quia erat nouiter vnctus in Regem, Reges autem noui nondum habent ſibi cōciliatos animos plebis: poteſtas autem Regum in affectione ſubditorum ad eos eſt; ſi autem ex multo tempore regnaſſet Dauid, potuiſſet ius facere de Ioab. *Porro viri iſti filij Saruiæ duri mihi ſunt.* Iſta eſt tertia

Quare Dauid non puniuit immediatè Ioab.

H ratio, propter quam non poterat Dauid punire Ioab, ſ. quia Dauid habebat Ioab, & Abiſai ſibi reſiſtentes, qui erāt valde duri, id eſt, potentes ad non obediendum Dauid: dixit autem, viri iſti, quia quamuis ſolum Ioab vellet Dauid occidere, quia tamen Abiſai erat frater eius, reſiſteret huic conatui Dauid: & ſic ambo erant duri contra Dauid, i. difficiles ad ſubijciendum ipſi Dauid, ſicut res dura reſiſtit agēti. *Retribuat Dominus facienti malum iuxta malitiam ſuam*, i. quia ego non ſum potens nunc punire iſtud crimen, Deus puniat illud retribuendo Ioab facienti id, quod meruit, ſcilicet, maledictiones ſupra poſitas à Dauid ſuper Ioab.

CAPITVLVM IIII.

I *AVDIVIT autem Iſboſeth filius Saul, quòd cecidiſſet Abner in Hebron, & diſſoluta ſunt manus eius, omniſque Iſrael perturbatus eſt. Duo autem viri principes latronum erant filio Saul, nomen vni Baana, & nomen alteri Rechab filij Remmon Berothitæ de filijs Beniamin: ſiquidē & Beroth reputata eſt in Beniamin.*

Deſcripta in ſuperioribus oppreſſione Regni Iſboſeth per frequentem calamitatem, hic agitur de Regni eius totali deſtructione per ipſius Iſboſeth mortem. Et diuiditur in duo, quia primò ponitur mortis occaſio, ſecundo eius vltio ibi. *Reſpondens autem Dauid.*

De totali deſtructione regni Iſboſeth.

An ordo ſequentium continuus ſit ad præcedentia, & immediatus. Quæſt. [illegible]

K QVÆRET aliquis circa hoc, an ea, quæ habentur hic, continuum ordinem habeant ad præcedentia, vel ſit aliqua mutatio ordinis, & an iſta fuerint facta immediatè poſt præcedentia. Ad primum dicendum, quòd eſt ordo continuus: nam ſupra actum eſt de morte Abner; hic autem agitur de morte Iſboſeth; prius tamen mortuus eſt Abner, quàm Iſboſeth, cùm Abner conatus fuerit transferre Regnum Iſrael in Dauid viuente Iſboſeth, vt patet præcedenti capit. Item ſupra dictum eſt de morte Abner; hic autem agitur de annunciatione mortis eius facta Iſboſeth: prius tamen fuit mors, quàm annunciatio eius. Ad ſecundum dicendum, quòd iſta fuerunt facta immediatè poſt præcedentia: nam ſupra dicebatur, quomodo fuerit mortuus Abner; hic autem dicitur, quomodo annunciatum fuit Iſboſeth: fuit tamen annun-

ciatum

tiatum immediatè, quia viginti viri de Beniamin fuerant cum Abner in Hebron, vt patet præcedenti cap. & illi redierunt ad Isboſeth nunciantes ei, quæ acciderant. *Audiuit autem Isboſeth filius Saul*, ſcilicet, quia viri viginti, qui fuerant cum Abner, venerunt ad referendum ei. *Quòd cecidiſſet Abner in Hebron*, id eſt, ꝙ occiſus fuiſſet a Ioab. *Et diſſolutæ ſunt manus eius*, id eſt, non habuit iam aliquas vires, nec cor ad repugnandum Dauid. Iſtud autem erat, quia Abner erat princeps militiæ Isboſeth, & ipſe regebat totum Regnum illius, præcedenti cap. vnde illo mortuo credidit, ꝙ non poſſet ſe defendere à Dauid. *Omniſque Iſrael perturbatus eſt*, ſcilicet, omnes vndecim tribus, quæ erant ſub poteſtate Isboſeth: quia omnes Iſraelitæ experti fuerant, ꝙ potentia Regni erat in Abner, cum Isboſeth nihil ageret, niſi quod volebat Abner; ideo omnes Iſraelitæ timuerunt, cognita morte Abner.

Quare per mortem Abner dicantur diſſolutæ manus Isboſeth, cum hoc non pertineat ad hiſtoriam. Quæſt. II.

QVÆRET aliquis, quare dicatur hic de Isboſeth, ꝙ diſſolutæ ſint manus eis, audita morte Abner, cum iſtud nihil videatur agere ad hiſtoriam, quàm hic tractat Scriptura. Reſpondendum, ꝙ Scriptura intendit deſcribere hic mortem Isboſeth, & cauſas eius, per quam Dauid cœpit eſſe Rex totius Iſrael: & quia iſta mors habuit ortum ex fama mortis Abner, deſcribitur hic, ꝙ audierit Isboſeth de morte Abner. Fuit autem modus, ſcilicet, quòd audita morte Abner elanguit cor Isboſeth, & putauit ſe iam non poſſe reſiſtere Dauid, quod toti Iſrael cognitum fuit, ideo cum duo principes latronum, de quibus hic dicitur, iſta audierint, credentes, ꝙ Regnum Isboſeth cito conuerteretur ad Dauid, vt ipſi haberent gratiam ab eo, voluerunt conari ad occidendum Isboſeth, vt ſic facilius Dauid obtineret Regnum Iſrael, in quo putabant ei magnum ſeruitium facere: vnde iſti introeuntes in domum Isboſeth præciderunt caput eius, ꝙ non feciſſent, ſi non ſciuiſſent Isboſeth, & totum Iſrael deſperare pro morte Abner: ideo tanquã motiuum ad mortem ſuam agitur hic, quomodo diſſolutæ fuerunt manus eius, & cor, audita morte Abner.

Cur timuerit Iſrael propter mortem Abner. Quæſt. III.

QVÆRETVR vlterius, quare dicatur, ꝙ Iſrael perturbatus eſt audita morte Abner: nam licèt ex hoc Isboſeth haberet cauſam nimię turbationis, eo quod adiutor ſuus peribat; tamen Iſrael non habebat cauſam timendi, quia conuenerant, ꝙ acciperent Dauid in Regem præcedenti cap. ideo non habebant cauſam timendi Dauid. Reſpondendum eſt, ꝙ Iſraelitæ rationabiliter timuerunt, quia ante hoc conuentum fuerat inter eos inſtigante Abner, ꝙ acciperent Dauid in Regem: nunc autem Abner, qui erat procurator huius facti, occiſus fuerat in terra Dauid, cui ipſe Abner tantum bonum procurabat: ideo ſi in illud Dauid egiſſet, vel permiſiſſet fieri tam iniuſtam retributionem, à fortiori hoc faceret ſuper reliquos Iſraelitas, qui nondum ei benefecerant: timuerunt ergo audita morte Abner. Sed adhuc diceretur, quod non debuiſſent timere, quia ipſi ſciebant, quòd Dauid non egiſſet hoc, nec conſenſu ſuo actum foret, ſicut dicitur præcedenti capitulo, ſcilicet: Cognouit vniuerſus Iſrael, quoniam non actum fuiſſet à Rege, vt occideretur Abner, ideo non habebant cauſam timendi, ꝙ Dauid vellet agere aliquid malum in eos. Reſpondendum, quòd non turbati ſunt Iſraelitæ timentes, quòd ſic fieret eis, ſicut factum eſt Abner: ſed turbati ſunt, quia id, quod ipſi intendebant, perturbatum eſt: nam volebant ipſi redire ad Dauid mediante Abner, qui reduceret eos: nunc autem illo mortuo, non poterant ſic reduci, ideo turbabantur. Item quando accidunt aliqua mala, & horrenda, quæ ſunt penitus inopinata, ſolent homines nimium turbari, etiamſi ad eos mala illa non pertineant: quia ergo mors Abner erat aliquid magnum & inopinatum, ſubito, illo audito, turbati ſunt omnes Iſraelitæ. Item turbati ſunt, quia cùm Abner eſſet regens Iſrael, vt patet præcedenti capitulo, timuerunt, quod per mortem eius fierent aliquæ

A magnæ mutationes in Regno, de quibus homines potius ſolent aduerſa formidare, quam proſpera expectare. *Duo autem viri principes latronum erant filio Saul*, id eſt, Isboſeth filius Saul habebat ſecum duos principes latronum, agitur autem de iſtis, quia iſti poſtea occiderunt eum. In Hebræo dicitur. *Principes turbarum*, & ad idem redit, quia aliquando ſolent multi congregari ad latrocinandum, & illi conſtituunt ſibi principem, qui poteſt vocari princeps latronum, cùm illi latrones ſint, vel princeps turbarum, quia multi ſunt illi, quibus præeſt: ſic etiam forte erat nunc de iſtis duobus viris, quòd ipſi erant duces multorum latronum, qui agebant prædas in Iſrael, & vocantur principes turbarum.

Qui eſſent iſti duo principes latronum. Quæſt. IIII.

B QVÆRET aliquis de iſtis viris, qui eſſent, & quomodo ſe habuerunt ad Isboſeth. Reſpondendum, quòd Rabanus, & Andreas, & Gloſſa ordinaria dicunt, quòd iſti duo viri erant duo principes in exercitu Isboſeth, & mortuo Abner, ſicut tradunt Hebræi, conſiliati ſunt cum Miphiboſeth filio Ionathæ, vt occiderent Isboſeth, & conſtituerent eum Regem: ſed Miphiboſeth conſilium eorum prodidit, illi vero timore perterriti fugerunt in Gethaim, & fuerunt ibi vſque ad tempus illud, quo reuerſi ingreſſi ſunt in domum Isboſeth, & occiderunt eum. Hiſtoria autem ſcholaſtica dicit, quod iſti duo erant principes latronum Isboſeth, & iam receſſerunt ab eo, veneruntque ad Miphiboſeth filium Ionathæ, vt facerent eum Regem, qui noluit, immo prodidit eorum conſilium. Dicit etiam quoſ-

C dam dicere, quòd Isboſeth iratus erat iſtis duobus principibus latronũ, eo ꝙ dicebant Miphiboſeth debere Regem eſſe, cùm filius eſſet Ionathæ, quia erat primogenitus Saul, ideo fugerunt ab eo. Rab. Sal. aliter dicit, ſcilicet, quod iſti duo viri erãt de tribu Beniamin de vrbe Beroth, & illa erat propinqua Philiſthijs; ideo mortuo Saule fugerunt inde Iudæi ſicut fugiebãt de alijs vrbibus propinquis terræ Philiſthinorum præc. lib. c. 31. ſcilicet, videntes viri Iſrael, qui habitabant trans Iordanem, ꝙ mortuus eſſet Saul, reliquerunt ciuitates ſuas, & fugerunt, venerũtque Philiſthijm, & habitauerunt ibi: dicit etiam, ꝙ iſti fugitiui de vrbe Beroth aggregauerũt ſibi multitudinem ſimilium, vt de prædis viuerent deſerta iam terra ſua, horum autem principes fuerunt iſti duo viri, de quibus hic. Et ex hac cauſa latenter introierunt ad Isboſeth, vt occiderent eum, ſ. quia ipſi in-

D tendebant ſola lucra, & putabãt, ꝙ ferendo caput Isboſeth ad Dauid acciperent ab eo magna dona, introierunt vt illũ occiderent. Iſta ſententia Rab. Sal. concordat literæ noſtræ magis quam ſententia Doctorũ noſtrorum, eo ꝙ Doctores noſtri non vocant, iſtos principes latronum, ſed principes exercitus. Rab. Sa. autem vocat eos principes latronum, ſicut eſt in litera noſtra. Videtur tamen rationabilior poſitio Rabani, & Andreæ, ſcilicet, ꝙ iſti fuerint principes exercitus. Et hoc apparet ex tribus. Primò, quia dicitur, quod iſti erant de tribu Beniamin, & ideo veriſimile erat, quod iſti haberent aliquod principatum, quia omnes de tribu illa erant nimis adhærentes Regi Isboſeth, eo quod erant de tribu eius. Vnde dicit Ioſephus 7. Antiquitatum, quòd omnes de tribu iſta erant cuſtodes corporis Regis. Secunda ratio eſt, quia iſta poſitio conſonat magis literæ Hebraicæ,

Quæ poſitio ſit rationabilior.

E quam poſitio Rab. Salomonis: ibi enim dicitur, quòd erant principes turbarum, & nõ latronum: principes autem turbarum vocantur principes exercitus: vnde ſatis veriſimile eſt, quòd viuente Abner iſti eſſent principes alicuius partis exercitus, & illo mortuo haberent maiorem poteſtatẽ: ideo ex hoc conarẽtur aliquid agere cõtra Isboſeth, ſcilicet, conſtituere in Regem Miphiboſeth filium Ionathæ, propter quod iraſceretur eis Isboſeth. Tertia ratio eſt, quia dicitur in litera: duo viri principes latronum erant filio Saul, id eſt, ipſe habebat eos: ſi tamen eſſent principes latronum, non haberet eos Isboſeth in ſeruos, cùm ipſe eſſet Rex, & non permitteret Regnum ſuum in prædam verti, ideo dicendum, quòd erant principes exercitus, ſiue turbarũ, non latronum. Hieronymus tamen dixit, quòd erant principes latronum, ideo ſi quis voluerit propter eum tenere ſententiã Rab. Sal. teneat. Mihi tamen rationabilior videtur ſen-

tentia Rabani,& Andreæ, & hiſtoria ſcholaſtica. *Nomen*
vni Baana,& nomen alteri Recab. Ponuntur nomina iſto-
rum virorum,quia erant famoſi,cùm occiderint Isboſeth;
erant autem ambo fratres. *Filij Remmon Berothitæ*,id eſt,
Remmon pater eorum erat de vrbe Beroth; ex quo patet,
quòd iſti erant de filiis Beniamin, cùm iſta ciuitas eſſet in
ſorte illa. *De filiis Beniamin*,id eſt,iſti duo viri erãt de ſtir-
pe Beniamin. Hoc autem ponitur propter duo, Primò ad
notificandum ſtirpem iſtorum, quia cùm fecerint aliquid
ſtupendum,dignum erat ſcitu,qui eſſent,quid feciſſent,&
de qua ſtirpe,& cuius conditionis.Secundò ponitur genus
eorum ad ſignificandam magnam inhumanitatem, ſ.quia
non ſolùm fuerunt inhumani occidendo Regem ſuum,
ſed etiam occiderunt virum de Tribu ſua. Nam Isboſeth
de Tribu Beniamin erat, quem vtique iure ſaltem cogna-
tionis diligere debuiſſent. *Siquidem,& Beroth reputata eſt*
*in Beniamin.*Hoc ponitur ad probandum præcedentia,ſ.ꝙ
iſti duo viri erant de Tribu Beniamin: nam erant de vrbe
Beroth,& illa eſt in ſorte Beniamin. Sed aliquis dicet ꝙ

Opinio de qua Tribu eſſẽt duo viri illi. Contra.

non ſequitur ex hoc: quia poterant iſti viri habitare in ter-
ra Beniamin,& non eſſe de Tribu Beniamin. Reſpondẽdũ
quòd non ſtat, quia inter Hebræos non fuit idem modus,
qui apud nos eſt:nam erat terra diuiſa per ſortes,& in ſor-
te vnius tribus ſolùm habitabant viri illius tribus,eo quòd
aliis non dabatur locus ad habitandum ibi extra ſortem
ſuam,& potiſſimum quia non poterant aliquid immobile
poſſidere extra terram Tribus ſuæ; eo quod inter Iudæos
non permittebatur fieri vẽditio poſſeſſionum immobiliũ,
nec donari poterant, nec præſcribi,nec aliquo modo tran-
ſire de vna Tribu in aliam, vt non confunderentur tribus
& familiæ, vt patet Numeror. vltimo: & declaratum eſt
Leuit.25.& Nume.27. Ideo ſi aliquis vir dicitur habitator
alicuius loci inter Iudæos,conuenienter arguitur,quòd il-
le eſſet de Tribu illa, in cuius ſorte erat ille locus. Vnde
quamuis aliquando cõtingeret Iudæos tranſire de vno lo-
co in alium ex aliquibus cauſis,& manerent ibi magno tẽ-
pore, nunquam vocabãtur ciues, vel incolæ illius loci, ſed
aduenæ: & denominatio ſua ſemper erat de loco originis
prædeceſſorum ſuorum, q̃uis ipſi alibi habitarent. Quod
patet: quia quamuis iſti viri habitarent in Gethaim, ad q̃
confugerant, non vocabantur Gethaim,ſed Berothitæ ab
vrbe ſua, de qua habebant originem. Computatur autem
Beroth inter ciuitates Tribus Beniamin, vt patet Ioſue 18.
Et fugerunt Berothitæ in Gethaim. Iſta litera poteſt intelli-
gi dupliciter ſecundùm ſententiam ſuperiorem:nam ſi te-
neamus poſitionem Rab.Sal.dicetur,ꝙ Berothitæ fugerũt
in Gethaim,ſ.omnes habitatores vrbis Beroth,eo quòd il-
la erat apud terram Philiſthinorum, & non auſi ſunt ma-
nere ibi habitatores eius propter Philiſthinos. Si autem te-
neamus ſententiam Rabani,& Andreæ,dicetur,quòd Be-
rothitæ fugerunt,ſ.iſti duo viri Recab,& Baanã,qui erant
Berothitæ, fugerunt de Beroth, vel de tota terra Iſrael,&
iuerunt in Gethaim. Si autem teneamus poſitionem Ra.
Sal. erit dicendum, quòd Gethaim ſit aliqua ciuitas in
terra Iſrael magis diſtans à terra Philiſthinorum, quã Be-
roth, & propter hoc confugiebant ad eam Berothitæ, vt
ibi ſecuriores manerent a Philiſthinis. Sed iſta ſententia
non multum conformatur intentioni literæ, quia tunc di-
cendum eſſet, quod iſti duo viri Berothitæ cum aliis viris
Berothitis fugerint de vrbe ſua immediatè poſt mortem
Saulis, antequam Isboſeth conſtitutus eſſet in Regẽ. Sed
tunc nihil agebat ad propoſitum fuga iſtorum ad mortem
Isboſeth: ſcriptura tamẽ introducit hãc fugam Berothita-
rum tanquam aliqualiter pertinentem ad mortem Isbo-
ſeth. Ideo dicendum ſecundũ ſententiam Rabani, & An-
dreæ,quòd Berothitæ vocantur hic ſolùm iſti duo viri,qui
viuente Isboſeth in regno fugerunt,ſ.quia ipſi fuerũt prius
principes in exercitu Isboſeth, deinde quia contra eos
in iram concitatus eſt Isboſeth, fugerunt de terra illius
in Gethaim;& credendum eſt,quòd Gethaim ſit ciuitas in
terra Philiſthinorum,ad quam iſti confugerunt,vt ibi non
timerent Isboſeth. Et cũ ibi manerent,nõ ſuſpicabatur Is-
boſeth aliquod malum de eis, ideo ipſi cognita opportu-
nitate venerunt ſecrete in terram Iſrael, & diſſimulatè in-
troierunt in domũ Isboſeth,& occiderunt eũ. *Fueruntque*
*ibi aduenæ vſque ad tempus iſtud.*i.toto tempore poſtq̃ fuge-
F runt propter irã Isboſeth,manſerunt in Gethaim, & erant
ibi aduenæ,ſ.quia non erant oriundi de Gethaim.Manſe-
runt autem vſque ad tempus, iſtud, ſ. in quo venerunt ad
occidendum Isboſeth. Et hoc autem apparet confirmatio
ſentẽtiæ Rabani cõtra Ra. Sa.quia ſi iſti viri fuiſſent prin-
cipes latronum, non manſiſſent ſemper in Gethaim tanq̃
aduenæ,ſed vagaſſent per diuerſa loca ad latrocinandum:
ergo non erant principes latronum, ſed principes exerci-
tus,qui fugerant de terra Iſrael in terram Philiſthinorum:
& ibi erant aduenæ. *Erat autem Ionathæ filio Saul filius de-*
bilis pedibus,id eſt, Ionathas primogenitus Saulis habebat
vnum filium debilem pedibus, i.claudum vtroque pede.

Quare loquatur, hic ſcriptura de Miphiboſeth. Quæſt. V.

G QVÆRET aliquis, ad quid agitur hic de Miphibo-
ſeth filio Ionathæ: quia nihil videtur agere ad hiſto-
riam,nec continuatur præcedentibus,aut ſubſequentibus,
Reſpondendum, quòd poteſt dupliciter introduci hic de
Miphiboſeth. Primò occaſione iſtorum latronum: dicit
enim Rab. Sal. & Andreas,quòd iſti duo viri fecerunt cõ-
ſilium,vt occiderent Isboſeth,& facerent Regem Miphi-
boſeth,quod ei indicauerunt,ipſe verò noluit,ſed prodidit
illud Isboſeth, ideo tunc timentes iſti duo viri,fugerũt de
terra Iſrael in Gethaim.Aliter dici poteſt,quòd ſit mentio
de Miphiboſeth, quia Isboſeth iratus erat iſtis duobus vi-
ris,eo quod dicerent regnum nõ pertinere ad eum, ſed ad
Miphiboſeth filium Ionathæ; Iſta autem duo redeunt ad
eandem ſententiam. Secundò dici poteſt, quòd ſit mentio
de Miphiboſeth ad ſignificandum, quod mortuo Isboſeth
H directè regnum veniebat ad Dauid, eo quòd nullus erat
de ſtirpe Saulis iam relictus,qui regnare poſſet,niſi Miphi-
boſeth;ille tamen inhabilis erat ad regnum,cùm eſſet clau
dus,& deformis; vnde ipſe vocauit ſe canem mortuũ corã
Rege Dauid,vt patet infra nono.Sed adhuc dicet aliquis,
quòd adhuc reliqui erant de ſtirpe Saulis,qui poſſent regna-
re, ſ. ſeptem viri de ſtirpe eius præter Miphiboſeth, quos
poſtea occidit Dauid ad petitionem Gabaonitarum, vt pa
tet infra 21. Reſpondẽdum, quòd ad illos non pertinebat
regnum: nam duo illorũ erant filij Saulis,& quinque erãt
nepotes. Ad filios autem non pertinebat regnũ,quia erant
illegitimi,ſ.filij concubinæ Saulis nomine Reſhpa, vt pa-
tet allegato cap. quinque autem nepotes non habebãt ius
regnandi, quia iſti non erant nepotes ex filio, ſed ex filia:
nam erant filij Merob filiæ Saul, quos ipſa peperit ex viro
I ſuo Adriel; ſed filiæ non habentes ius ſuccedendi in regno,
ideo nec nepotes ex filiabus. Miphiboſeth autem habebat
ius regnandi,quia ipſe erat nepos Saulis ex primogenito,ſ.
ex Ionatha,ideo iſte ſolus relictus erat, qui regnare poſſet.
Quinquennis enim fuit, quando venit nuntius de Saul, & Io-
natha. Ponitur hic, quomodo fuerit Miphiboſeth factus
claudus,ſ.quia nutrix ſua eum in terrã dimiſit; erat autem
quinque annorum,quando venit nuntius de bello referẽs
mortem Saulis,& Ionathæ. *Ex Iezrahel.*i.venit nũtius de
Iezrahel.Iſta eſt ciuitas quædam in ſorte Iudæ,de qua ac-
cepit Dauid vxorem nomine Achinoam præced. lib. cap.
25. Apud iſtam ciuitatem fuit factum bellum,in quo mor
tui ſunt Saul, & Ionathas, ideo dicitur veniſſe nuntius de
Iezrahel,id eſt,de loco caſtrorum Sed obiicietur,quia bel-
lum non fuit factum apud Iezrahel;ſed in monte Gelboe.
K præc.lib.cap.vlt.& ſupra primo.Reſpondendum eſt,quòd
Iezrahel, & montes Gelboe pro eodem ſumuntur, eo ꝙ
ſunt coniuncti: nam mons Gelboe diſtat vno milliario ab
vrbe Iezrahel, vt patet in libro de Situ terræ Sanctæ, ideo
aliquando dicitur,ꝙ fuit bellum in monte Gelboe,& ali-
quando ꝙ fuit in Iezrahel:ſic patet præc.li.cap.28.vbi dr̃,
ꝙ caſtrametati ſunt Iſraelitæ in monte Gelboe.& eo.lib.c.
29. dr̃ ꝙ caſtrametati ſunt apud ſontem Iezrahel, tanquã
fons Iezrahel ſit in mõte Gelboe, *Tollenſque eum nutrix*
ſua fugit,ſ.audita morte Saulis,& Ionathæ perterrita eſt nu
trix Miphiboſeth,& fugit præ timore,quaſi iam Philiſthi-
ni eſſẽt in foribus accepitque ſecum puerum. *Cumque fe-*
ſtinaret, vt fugeret,ſ.nutrix pueri,quia puer non poterat fu
gere, vel ſaltem non fugiebat: quia ſi ipſe per ſe fugiſſet,
non fuiſſet factus claudus ex caſu. *Cecidit, & claudus fa-*
ctus eſt. Poteſt referri cecidit ad nutricem, ſcilicet, ꝙ ipſa
fugiens

fugiens caderet ſuper puerum; & ſic confracta ſunt crura A
eius, cum adhuc eſſet tener. Vel poteſt intelligi, ꝙ ipſe Mi-
phiboſeth ceciderit de brachiis nutricis, & factus eſt clau-
dus, vtroque. n. modò poterat effici claudus, cum adhuc eſ-
ſet tener. *Habuitque vocabulum Miphiboſeth*, i. vocatus eſt
puer iſte Miphiboſeth, quod poteſt intelligi, ꝙ acceperit
iſtud vocabulum à principio, cum natus eſt, vel ꝙ poſtea
acceperit illud, quando claudicauit. *Venientes ergo filij Rē-
mon Berothitæ, Recab, et Baana.* Hic ponitur, quomodo iſti
viri occiderunt Isboſeth: & dicuntur filij Remmon Bero-
thitæ, eo quod pater ſuus Remmon erat de vrbe Beroth de
ſorte Beniamin. *Ingreſſi ſunt feruente die domum Isboſeth*,
id eſt, iſti duo viri ingreſſi ſunt in meridie, quando Sol fer-
uebat ad occidēdum Isboſeth. In Hebræo dicitur. Ingreſſi
ſunt cum caleſceret dies. Litera tamen noſtra mutata eſt,
B eo quòd expreſſius ſignificat intentionem ſcripturæ: nam
licèt intēdat litera Hebraica dicere, quòd iſti ingreſſi ſunt
in meridie in feruore diei; tamen per hoc, quòd dicitur, cū
caleſceret dies, non ſignificatur meridies, ſed magis hora
tertia, vel ſecunda diei, quando incipit caleſcere aer eleua-
to Sole aliqualiter. Sic accipitur præceden. lib. capit. vnde-
cimo, cùm dixit Saul: cras erit vobis ſalus, cum incaluerit
Sol: & tamen non intelligebatur ibi de meridie, ſed de prin
cipio diei, cum incipit aer caleſcere. Nam dicitur allegato
capitulo, quòd ingreſſus eſt Saul in media caſtra in vigilia
matutina, & percuſſit Ammon, vſque dum incaleſceret
dies, & ſic debebat hic poni in feruore diei pro meridie, &
non dum incaleſceret dies.

Quare duo viri ingreſſi ſint in meridie potius, quàm alio tempore ad occidendum Isboſeth. Quæſt. VI.

C QVÆRET aliquis, quare iſti duo viri ingreſſi ſint in
meridie ad occidendum Isboſeth. Reſpondendum,
quòd iſti viri voluerunt habere opportunitatem ad occi-
dendum Isboſeth, ideo elegerunt ſibi meridiem, quia pu-
tauerunt nullum tempus ad hoc eſſe magis accommoda-
tum. Et hoc quia in meridie non videbatur aliquis per vil-
lam, qui poſſet cognoſcere illos duos viros, eo quòd erat
tunc feruor diei, & cùm terra illa ſit nimis calida, quia eſt
in tertio climate, nullus manebat in vico, ſed omnes erant
in domibus: viri enim iſti timebant cognoſci, quia iam fue
rant in curia Regis Isboſeth, & fugerant ab eo propter
cauſam ſupra aſſignatam, & quia putauerunt, quòd nul-
lus in meridie eos videret, introierunt tunc. Secunda cau-
D ſa fuit, quia iſti volebant captare tempus, in quo non eſ-
ſent miniſtri Regis in domo, & cum ipſi ſcirent conſuetu-
dinem palatij, ſcilicet, quod in meridie omnes miniſtri
Regis conſueuerant declinare ad quietem, & nullus ma-
nebat in palatio, voluerunt ingredi illo tempore, vt nul-
lum haberent impeditorem; & ſic factum eſt: nam cum in-
troierunt, nullum in palatio Regis inuenerunt, niſi ancil-
lam vnam purgantem triticum. Tertia ratio fuit, quia iſti
volebant inuenire Regem in tali diſpoſitione, vt poſſent
eum facilè occidere: ſic erat cum ipſe iaceret in lecto. Et
quia ipſi ſciebant, ꝙ in meridie Rex conſueſceret iacere in
ſtratu ſuo, voluerunt tunc ingredi. Patet hoc, quia cum in-
troierunt in domum Regis, inuenerunt eum dormientem
in ſtratu ſuo, & occiderunt, vt patet in litera. *Quo dormie-
E rat ſuper ſtratum ſuum meridie*, id eſt, conſuetus erat in me
ridie poſt prandium dormire in ſtratu ſuo, & tunc ſic dor-
miebat: & ob hoc introierunt viri illo tempore, quia cogno
ſcebant conſuetudinem Regis. *Et hoſtiaria domus purgans
triticum obdormierat*, ſcilicet, iſti viri habuerunt magnam
opportunitatem ad introeundum, quia nullus erat in do-
mo, niſi quædam ancilla hoſtiaria purgans triticum, & iſta
obdormierat, quando viri introierunt. Iſta litera tota non
habetur in Hebræo, ſed in aliquibus Bibliis noſtris addi-
ta eſt. Videtur enim, quòd fuerit alicuius gloſſæ interli-
nearis, & poſtea imperitia librariorum textui commixta
eſt. Cauſa autem additionis huius fuit, quia veriſimile
erat, quòd aliquis cuſtodiret domum Regis, ideo dictum
eſt, quod erat ibi hoſtiaria: & quia iſti viri potuerunt
intrare nemine prohibente, arguitur, quòd hoſtiaria
dormiret, ideo dicitur, quòd hoſtiaria obdormierat. Et
quia dicitur, quòd iſti tulerunt ſpicas, arguitur, quòd

A ibi in atrio Regis eſſet triticum, & ob hoc dicitur illa ho-
ſtiaria purgans triticum. *Ingreſſi ſunt autem domum aſſu-
mentes ſpicas tritici latenter.* Poteſt intelligi dupliciter: vno
modo coniungendo iſtud aduerbium latenter cū illo par-
ticipio aſſumentes, & eſt ſenſus, quòd viri illi aſſumpſerint
latenter ſpicas, ſcilicet, quòd illi voluerint, quòd nemo co-
gnoſceret fraudem illorum; ideo aſſumpſerunt latenter
ſpicas tritici, ſcilicet, de illo tritico, quod erat in atrio Re-
gis, aſſumpſerunt ſpicas latenter, nō vidente hoſtiaria, quæ
purgabat triticum; vt ſi contingeret, quòd hoſtiaria vide-
ret illos, non ſuſpicaretur aliquam fraudem videns, quòd
portarent triticum. Vel poteſt referri latenter ad illud ver-
bum; ingreſſi ſunt, ſcilicet, ingreſſi ſunt latenter, id eſt, do-
loſe, vel fraudulenter, & hoc aſſumēdo ſpicas, ſcilicet, quia
ſpicæ erant operimentum fraudis. In Hebræo habetur. Su-
B mentes triticum. Quod ad idem poteſt pertinere, ſcilicet,
quòd ancilla illa habebat ibi ſpicas, & excutiebat grana de
illis ſpicis, quod erat purgare triticum, quia fortè iſto mo-
do purgatur in terra illa, cùm in multis alijs ſic fiat: & iſti
aſſumpſerunt ſpicas, quæ vocantur triticum, vel ſumpſerūt
triticum excuſſum de ſpicis.

Quare iſti duo viri acceperint triticum de domo Regis. Quæſtio. VII.

QVÆRET aliquis, quare viri iſti ſumpſerint triti-
cum ad introeundum in domum Isboſeth. Reſpō-
dendum, quod de ſumptione huius tritici dupliciter intel-
ligi poteſt. Vno modo quòd ipſi duxerint illud de foris ad
domum Regis: alio modo, quòd introierint in domū Re-
C gis nihil ferentes, & cùm ibi fuerunt, acceperint de tritico,
quod purgabat hoſtiaria, latenter. Quomodocūque autem
ponatur, dicendum eſt, quòd iſtud fecerunt iſti duo viri ad
colorandum fraudem ſuam. Vult enim Rabanus, & An-
dreas, quòd iſti viri acceperint ſpicas, antequam venirent
ad domum Regis, & hoc, vt viderentur ferre Regi mu-
nera, vel primitias: vt ſi contingeret, quòd quis videret
eos introeuntes ad Regem, non putaret, quòd aliquam
fraudem mollirentur, ſed pacifico animo ad Regem
venirent, & hoc modo debet litera exponi referrendo ad-
uerbium latenter, ad illud verbum ingreſſi ſunt, ſcilicet,
ingreſſi ſunt latenter, id eſt, doloſè, ita quòd intentio eo-
rum lateret: nam putabantur venire ad offerēdum mune-
ra, & veniebant ad occidendum Regem. Ra. Sal. dicit, ꝙ
iſti duo viri finxerunt ſe mercatores tritici, Rex autem vē-
D debat triticum, quia de redditibus ſuis multum habebat;
& illi viri introierunt, acceperuntque triticum, ſcilicet, in
manu ad experiendum, an bonum eſſet, ſicut ſolent facere
mercatores; & tunc hoſtiaria non attendit ad eos, quia pu-
tauit, quòd venirent ad emendum triticum, ideo potuerūt
illi introire ad lectum Regis, & occidere ipſum; & intelli-
gitur nunc litera Hebraica, quòd acceperint triticum, non
quòd ipſi adducerent illud ad Regem, ſed quòd accepe-
rint in manu aliquid de tritico: & hoc fecerunt latenter, id
eſt, fraudulenter, vt per hoc lateret intentio ipſorum. *Et
percuſſerunt eum in inguine Recab, & Baana frater eius.* id
eſt, iſti duo viri fratres percuſſerunt Regem in inguine, &
tunc abſciderunt caput eius; iſti enim intendebant præſcin-
dere caput vt ducerent illud ad Dauid, & reciperent ab eo
dona. Percuſſerunt tamen eum prius in inguine, vt more-
E reretur, & tunc poſſent præſcindere caput eius, quia ſi cona-
ti fuiſſent prius caput eius ſcindere, fortè Rex ſentiret prius
quàm ipſi hoc finirent, & elaberetur de manibus eorum,
eſſentque ipſi in periculo. In Hebræo dicitur, In quinta,
vbi nos habemus in inguine, & vocatur quinta, id eſt, quin-
ta coſta, ſicut ſupra primo, & præcedenti cap. declaratum
eſt. *Et fugerunt.* ſcilicet, poſtquam occiderūt Regem prius,
quam id agnoſceretur, ne caperentur. *Cum autem ingreſſi
fuiſſent domum.* ſcilicet, domum Regis Isboſeth. *Ille dor-
miebat in lectulo ſuo in conclaui.* ſcilicet, poſt meridiem in
feruore diei, & iacebat Rex in lectulo ſuo in conclaui, &
tamen non habebat aliquem cuſtodem: ideo potuerunt
faciliter introire viri iſti ad eum. *Et percutientes.* Scilicet,
in inguine, vt facilè moreretur: & non poſſet reſiſtere, quā-
do ſentiret vulnus, interfecerunt eum; quia illa percuſſio
fuerat ſufficiens ad occidendum ipſum: addiderunt ta-
men

Quare iſti duo viri acceperint triticum de domo Regis.

men aliam, ſcilicet, quia præſciderunt caput eius. *Sublatoque capite eius abierunt.* id eſt, poſtquam percuſſerunt eum in inguine, præſciderunt caput, vt ferrent ſignum ad Dauid, quòd ipſi occidiſſent Isboſeth, & reciperent ab eo magna dona. *Per viam deſerti*, ſcilicet, noluerunt ire per viam publicam in Hebron, ne comprehenderentur, ſed iuerunt per deſertum, vbi nullus eos videret. *Tota nocte*. Non eſt ſenſus, quòd ipſi per noctem occiderint Isboſeth, & ambulauerint illa nocte per deſertum: nam in litera dicitur, quòd introierunt in domum Isboſeth feruente die in meridie, & mox eum occiderunt nullo prohibente: ſed eſt ſenſus, quòd illi viri occidentes Isboſeth in meridie fugerunt ſtatim, & non ceſſauerunt die illa, & tota nocte ſequente ambulare per deſertum, vt velociter venirent in Hebron, quia, ſi moraretentur in via, cognoſcerentur & perſequerentur eos ſerui Regis. *Et attulerunt caput Isboſeth filij Saul ad Dauid in Hebron.* Quia putabant ſe aliquid magnum afferre, pro quo reciperent larga beneficia à Dauid. Erat autem tunc ipſe in Hebron, quia omni tempore, quo regnauit ſuper Iudam, manſit in Hebron. *Dixeruntque ad Regem, ecce caput Isboſeth filij Saul inimici tui.* id eſt, lætare, quia iam habes in manu tua caput Isboſeth inimici tui. Putauerunt enim iſti, quòd cū Dauid deſideraret habere regnū Iſrael, quod habebat Isboſeth, vellet occidere illum, vt regnaret, ideo ipſi occidendo eum arbitrabantur magnū obſequium præſtare Dauid. Sed falſum erat, quia quamuis Dauid deſideraret habere Regnum Isboſeth, quia non pertinebat de iure ad Isboſeth, ſed ad Dauid; tamen non deſiderabat occidere Isboſeth. Et dato, quòd fuiſſet certus, quòd in bello poſſet eum ſuperare, & occidere, & auferre Regnum non pugnaſſet contra illum, vt vitaret ſcandalum. Etiam noluiſſet occidere ipſum cum occiſione aliquorum de toto Iſrael. *Qui quærebat animam tuam.* id eſt, volebat te occidere; Erat quippe Isboſeth hoſtis Dauid, quia ambo contendebant de Regno, ſed an iſta hoſtilitas ad tantum ſe extenderet, quod vellet Isboſeth occidere Dauid, non patet, & tamen eſt veriſimile. *Et dedit Dominus domino noſtro Regi vltionem hodie.* Iſtud dicebant illi viri extollentes factum ſuum, tanquam per Dei operationem iſtud veniſſet, quod acciperet Dauid vltionem per manus aliorum. Et dicitur hodie, id eſt, hodie conſummata eſt vltio: nam à principio in morte Saulis, & filiorum ſuorum fuit inchoata vltio Dauid de Saule: tamen non fuit conſummata; cum adhuc ſupereſſent aliqui de ſtirpe Saulis, qui poſſent nocere Dauid: nunc autem nullus ſupererat de illa ſtirpe; ideo erat data plena vltio ei. *De Saul, & de ſemine eius* id eſt, nō ſolum data eſt vltio de Saule, ſed etiam de tota poſteritate eius, ſcilicet, quia nunc nullus manet de ſemine Saulis, qui poſſit eſſe Rex, & nocere tibi.

Dauid occidit interfectores Isboſeth.

Reſpondens autem Dauid. Hic ponitur ſecundum huius cap. in quo eſt mortis Isboſeth vltio. Et dicitur, quod reſpondit Dauid Recab, & Baana fratri eius, ſcilicet, quia iſti duo ſoli portauerunt caput Isboſeth ad Dauid, & ipſi ſoli locuti ſunt. Atque eis ſolis reſpondit Dauid. *Dixitque ad ea: viuit Dominus.* Modus iurandi eſt, id eſt, iuro per vitam Dei. Sic dicitur Ierem. 4. Iurabis; viuit Dominus in iudicio, iuſtitia, & veritate, id eſt, illud iuramentum erit inter vos aſſuetum. *Qui eruit animam meam de omni anguſtia.* id eſt, non permiſit me ſuccumbere in aliqua anguſtia, quia licèt ſæpe fuerim in anguſtiis, & paſſus fuerim mala, tamen ad extremum Deus liberauit me de omnibus illis. *Quoniam eum, qui annunciauerat mihi.* In hoc redarguit Dauid iſtos viros, dicens, quod ſtultè egerunt, quia cùm ipſi ſcirent, quòd Dauid occiderit illum virum, qui confeſſus fuit ſe occidiſſe Saul, quamuis Saul nimis nocuiſſet Dauid, magis debuiſſet occidere illos, qui occiderent Isboſeth, cùm ipſe eſſet vir innocens, qui nunquam nocuerat Dauid. Vel introducitur hoc per modum iuramenti, ſcilicet, viuit Dominus, quòd cùm ego occiderim interfectorem Saulis, à fortiori occidam interfectores Isboſeth. *Et dixerat mihi, mortuus eſt Saul.* Non eſt intelligendum, quod ſolùm pro hoc, quod iuuenis annunciaſſet Dauid de morte Saulis, occidiſſet illū, ſicut videtur hic ſignificare litera, ſed quia ille iuuenis confeſſus eſt ſe occidiſſe Saulē, vt dicitur ſupra primo: pro ſola enim annunciatione mortis Saulis non nocuiſſet ei quidquam Dauid. *Qui putabat ſe proſpera nūtiare.*

F id eſt, ille iuuenis Amalecita putabat, quòd nunciaret mihi aliquid, quod eſſet valde gaudioſum mihi, ideo ſuperaddidit veritati, dicens, quod ipſe occidiſſet Saulem; ille tamen rationabilius arbitrabatur, quàm iſti duo viri, eo quòd iſti occiderunt virum innocentem, qui nihil egerat contra Dauid, Saul autem multa mala ei intulerat. *Tenui, & occidi eum.* ſ. iuſſit Dauid vnum de pueris ſuis, quòd occideret eum, ſupra primo. *In Siceleg.* id eſt, illum iuuenem nuncium mortis Saulis occidi in Siceleg, eo quod Dauid erat in Siceleg, quando annunciata eſt ei mors Saulis, & ibi fecit planctum pro eo. *Cui oportebat me dare mercedem pro nuntio.* i. ego debuiſſem dare illi iuueni dona pro nuncio. i. pro annunciatione, & tamen occidi illum, à fortiori ergo debeo occidere iſtos viros peſſimos. Non eſt autem intelligendum, quòd Dauid diceret, quòd oporteret eum dare G mercedem pro nuntio, id eſt, obligaretur rationabiliter, vel ex iure aliquid dare illi, quia ſi obligatus fuiſſet, vel rationabile fuiſſet, peccaſſet occidendo iuuenem: ſed eſt ſenſus: ſi ego fuiſſem ſicut cæteri homines, qui deſiderant mortem inimicorum ſuorum, dediſſem munera illi iuueni, tamen non dedi. *Quanto magis nunc*, id eſt, à fortiori nunc non debeo dare munera. Et ſubditur ratio huius, ſcilicet. *Cum homines impij interfecerint virum innoxium*, id eſt, magis rationabile eſſet, quòd ego occidam iſtos viros iniquos, quia occiderunt virum innocentem, quàm virum occidentem Saulem, quia Saul non erat innocens, cum ſæpe mihi nocuiſſet. Vocantur iſti impij, quia per fraudem, & iniuſtiſſimè occiderunt virum bonum. Amalecita autem, qui dixit ſe occidiſſe Saulem, dato quòd verum dixiſſet, non erat tam reprehenſibilis, eo quod Saul dixerat ei, quòd occ- H cideret ipſum, & ipſe occiderat eum obediens mandato, & quia videbat, quòd non poterat iam viuere, & vt non venirent Philiſthijm, & illudentes Sauli occiderent ipſum; vt patet ſupra primo. Iſti tamen occiderunt virum volentem viuere, & non habentem aliquam neceſſitatem moriendi, nec iubentem ſe occidi, ſed per fraudem occiderunt eum, vt per mortem eius lucrarentur de eo. *In domo ſua ſuper lectum ſuum.* In hoc aggrauatur nimis peccatum, quia ibi vir erat quietus, & in lecto ſuo eum occiderunt, quod valde turpe eſt. Et dicitur hoc ad differentiam mortis Saulis, quia dato quòd ille occiſus fuiſſet ab Amalecita, non occidebatur in lecto, ſed in bello, cū iam eſſet vulneratus, & haberet neceſſitatem moriendi: Isboſeth tamen non habebat neceſſitatem moriendi, ſed erat in lecto ſuo quietus. *Non quæram ſanguinem eius de manu veſtra*, id eſt, quem I manus veſtra effudit, vel de manu veſtra, id eſt, à vobis, q. d. quæram. *Et auferam vos de terra*, id eſt, occidam vos. *Præcepit itaque Dauid pueris ſuis*, id eſt, præcepit illis, quòd occiderent iſtos viros. *Et interfecerunt eos*, ſ. facientes ea, quæ infra ſequuntur. *Præcidentesque manus, & pedes eorū*, id eſt, prius præciderunt manus, & pedes iſtorum virorum, & poſtea ſuſpenderunt eos. Puniuit autem crudè Dauid viros iſtos, eo quod grauiter peccauerant: virum autem Amalecitam, qui confeſſus fuerat ſe occidiſſe Saulem, non puniuit tam grauiter, quia ſolum fecit eum tranſuerberari gladio, vt patet ſupra primo capitulo. Et ratio diuerſitatis eſt, quia dato quod Amalecita verum confeſſus fuiſſet, nō erat peccatum ſuum tam graue, ſicut iſtorum virorum, qui occiderunt Isboſeth, vt patet ex litera, ideo pœna minor eſſe debat. *Et ſuſpenderunt eos ſuper piſcinam in Hebron*, i. K poſtquam præciſi fuerunt pedes, & manus eorum, ſuſpēſi ſunt ſuper piſcinam. i. apud piſcinā vrbis Hebron. Vocatur autem piſcina lacus quicunque, vbi non ſunt piſces, & dicitur piſcina à piſcibus per antiphraſim, quia piſces nullo modo habeat, & fuerunt ſuſpenſi apud piſcinam, quia erat ibi locus publicus. *Caput autem Isboſeth tulerunt, & ſepelierunt in ſepulcro Abner in Hebron*, ſcilicet, iſti viri portauerunt caput Isboſeth ad Dauid, ipſe autem fecit illud ſepeliri in ſepulcro Abner, quia ambo erant de eadem cognatione, & coniunctiſſimi ſanguine. Nam Abner erat patruus Isboſeth: cum eſſet Abner patruelis Saulis, vt patet præcedenti libro cap. 14.

Mors duorum virorum qui interfecerunt Isboſeth

Dauid nullas exequias fecit Isboſeth propter tria. Q. VIII.

QVÆRET aliquis, quare Dauid non fecerit magna funeralia Isboſeth, ſicut fecerat Abner, nam dignius

erat

erat ei, cum eſſet Rex. Reſpondendum eſt, quòd Dauid nullas exequias fecit Isboſeth, ſicut Abner propter tria. Primò, quia Abner mortuus eſt in terra Dauid, & iniuſtè, ideo vt recompenſaret aliquid Dauid pro iniuſto, quod paſſus erat, impendit celebres honores funeri eius. Isboſeth autem non mortuus eſt in terra Dauid, ſed in terra ſua, & à viris ſuis, ideò non erat aliquid, propter quod Dauid deberet ei impendere funeralia. Secūda ratio eſt, quod Dauid impendit magnum honorem mortuo Abner, quia diligebat eum, & tenebatur illi, nam Abner fecerat fœdera cum Dauid, & conciliauerat ei animos totius populi, vt eſſet Rex ſuper totum Iſrael, quod erat magnum beneficiū, ideo tenebatur ei Dauid ad rependendum vicem, & quia nihil erat, in quo impenderet debitum iam defuncto, celebrauit magnificè funeralia eius. Isboſeth autem nihil fecerat pro Dauid, ex quo teneretur ei ad aliquid, ideo non curauit eius funeri honorem impendere. Tertia ratio fuit & potiſſima, quia Dauid celebrauit exequias Abner ad tollendum ſuſpitionem de morte eius. Nam putabatur communiter, quòd Dauid iuſſiſſet illum occidi; vt ergo excluderet hanc ſuſpitionem, planxit, & fleuit, & ieiunauit pro eo, & tunc populus credidit, quòd non actum fuiſſet à Dauid, vt occideretur Abner; vt patet præcedenti cap. In morte autem Isboſeth nulla ſuſpitio erat contra Dauid, quod ipſe iuſſiſſet eum occidi, cum non fuiſſet occiſus in terra Dauid, ſed in terra ſua, ideo non curauit aliqua funeralia agere præcedentia dolorem, vt opinionem contra ſe excluderet, cum nulla eſſet contra eum cauſata.

CAPITVLVM V.

1. Paralip. 11 & infra 19.

ET venerunt vniuerſa tribus Iſrael ad Dauid in Hebron, dicentes: Ecce nos os tuum, et caro tua ſumus. Sed & heri & nudiuſtertius, cum eſſet Saul Rex ſuper nos, tu eras educens & reducens Iſrael. Dixit autem Dominus ad te: Tu paſces populum meum Iſrael, & tu eris dux ſuper Iſrael.

De totali Dauid in Regem exaltatione.

In præcedentibus deſcripta eſt partialis Dauid exaltatio in Regem, ſcilicet, quia fuit factus Rex ſuper tribum Iuda. Hic ponitur eius totalis exaltatio, ſcilicet, quia fuit exaltatus in Regem ſuper totum Iſrael. Et iam ab iſto loco incipit ſcriptura agere totaliter de Dauid, cum hucuſque deſcriberet hiſtoriam duorum regnorum, ſcilicet, Dauid, & Isboſeth. Et diuiditur in duas partes, quia primò ponuntur aliqua tempora, in quibus Dauid innocenter vixit, & à Deo exaltatus eſt. Secundò ponuntur aliqua tempora, in quibus Dauid inſolenter ſe habuit, & a Deo caſtigatus eſt. De quo infra vndecimo. Prima diuiditur in quinque partes, quia primò ponitur Dauid in Regem vnctio. Secundò eius ad Deum deuotio, ſequenti capitulo. Tertiò eius contra hoſtem ſuperatio infra 8. Quartò eius ad proximum compaſſio infra 9. Quintò pro ſuſceptis beneficiis recompenſatio infra 10. Prima in duas. Primò ponitur Dauid vnctio. Secundò magnæ famæ, & triumphi de hoſtibus acquiſitio ibi. *Et abijt Rex.*

An hiſtoria continua ſit. *Quæſt. 1.*

QVÆRETVR circa primum, an ea, quæ habentur hic fuerint poſt præcedentia ordine continuato, & an immediatè fuerint, vel interpoſito aliquanto tempore. Ad primum reſpondendum, quòd hic eſt ordo continuus, eo quòd in præceden. dictum eſt de morte Isboſeth Regis Iſrael, hic autem agitur de vnctione Dauid ſuper totum Iſrael: prius tamen mortuus fuit Isboſeth, quam vngeretur Dauid in Regem ſuper Iſrael, eo quòd Iſraelitæ non venerunt ad petendum vnum Regem, dum alius viueret. Ad ſecundum dicendum, quòd videtur dubium, ſcilicet, an immediatè mortuo Isboſeth venerint Iſraelitæ ad petendum Dauid in Regem, vel interciderint aliqua tempora media. Hebræi autem audent dicere, quòd inter mortem Isboſeth, & vnctionem Dauid in Regem ſuper totum Iſrael fluxerint anni quinque, & dimidius; quia ipſi dicunt, quod Isboſeth ſolùm regnauit annis duobus, ſicut

A dicitur in litera ſupra ſecundo: Dauid tamen quando vnctus eſt in Regem ſuper totum Iſrael, regnauerat iam ſeptem annis, & dimidio ſuper tribum Iuda, vt patet ſupra, & hic. Et tamen Dauid, & Isboſeth ſimul regnare inceperunt vnus ſuper Iſrael, & alius ſuper Iudam, ſcilicet, immediatè poſt mortem Saulis; ideo quinque anni, & dimidius interciderunt inter mortem Isboſeth, & vnctionem Dauid in Regem ſuper Iſrael. Sed hoc nō eſt veriſimile, quòd tanto tempore poſſet manere, aut vellet populus ſine Rege, ideo dicendum, quod pauco tempore poſt mortem Isboſeth venerit totus Iſrael ad Dauid, & vnxerit eum in Regem. Credendum eſt enim, quod Iſraelitæ impenderint aliquos dies in honorem funeris Isboſeth, & poſt hoc congregato conſilio deliberauerint ſuper Rege aſſumendo, & concordauerint, quòd aſſumerent Dauid, & in hoc nō po-
B tuerunt multi dies tranſire, ideo citò poſt mortem Isboſeth venerunt Iſraelitæ omnes ad Dauid ad vngendum eum in Regem. Cùm autem obijcitur, quòd Isboſeth non regnauit niſi duobus annis, & Dauid regnauerat ſeptem annis, & dimidio in Hebron, quando factus eſt Rex ſuper Iſrael. Dicendum quòd etiam Isboſeth regnauerat quaſi ſeptem annis, & dimidio, quando mortuus eſt, & cùm dicitur de duobus annis, quibus regnauit, non eſt intelligendum, quòd illud fuerit totum tempus Regni ſui, ſed quod regnauit illis duobus annis, antequam fierent bella inter domum Isboſeth, & Dauid, de quibus ibi enarrari incipit, & poſtea quinque annis, & quaſi dimidio durauerunt bella inter Isboſeth, & Dauid. *Et venerunt vniuerſa tribus Iſrael*, ſcilicet, vndecim tribus, quæ nominantur tribus Iſrael, de quibus non eſt tribus Iuda, quia illa iam vnxerat
C Dauid in Regem. *Ad Dauid in Hebron*. Ibi enim moratus fuit Dauid toto tempore, quo regnauit ſuper Iudam, & venerunt ad eum Iſraelitæ ſponte, i. Dauid non vocante eos, nec ſolicitante ad hoc, eo quòd illi non habebant iam aliquem, qui regnaret, & Deus dixerat de Dauid, quòd eſſet Rex, putauerunt dignum eſſe eum Regem conſtituere. *Dicentes; ecce nos os tuum, & caro tua ſumus.* Hic inducunt Iſraelitæ rōnes, quare debebāt accipere Dauid in Regem, & ſignificant ſe non agere hoc ex timore, ſed ratione exigente, & ponuntur tres rationes. Prima eſt propter cognationem, ſcilicet, quia Dauid erat de ſanguine Iſraelitarum, ideo accipiendo eum non accipiebant aliquem extraneū, cui contra mentem, & inclinationem ſuam ſubijcerentur, ſed virum de proprio genere, qui eos ſecundùm voluntatem ſuam regeret: & ad hoc dixerunt nos os tuum, & caro
D tua ſumus, i. habemus tecum magnam conſanguinitatem, & ſumus quaſi partes tuæ, ſicut caro tua, & oſſa tua: quia omnes in eodem ſanguine cōmunicamus: iſtud eſt ad excludendum mutationem magnam, quam aliquis Iudæis obijceret, ſ. quod prius habebant Reges de tribu Beniamin & nunc habent eos de tribu Iuda. Reſpondebūt per hæc verba, quod nō eſt mutatio aliqua; quia ſicut domus Saulis erat caro, & os Iſraelitarum, quia erat de progenie eorum, ita Dauid cùm ſit de tribu Iuda, eſt caro, & os Iſraelitarum, quia æqualiter eſt de gente ſua, ſicut Saul. *Sed, & heri & nudiuſtertius.* Hic ponitur ſecunda ratio, ſcilicet, beneficij collatio, id eſt, quod propter beneficia præterita Iſraelitæ volebant Dauid in Regem, nam non erat rationi diſſonum, quòd ille, qui rexerat eos prius, nunc quoque regeret, ſed Dauid regebat totum Iſrael viuente Saule educendo illos ad bellum, & reducendo adeo, quod conuenienter efficeretur Rex eorum; dicunt heri, & nudiuſtertius, i. in tempore præterito, nam non poteſt accipi hic propriè nudiuſtertius: quia plures erant quàm tres dies, immo plures quàm octo anni, quando Dauid regebat Iſraelitas in bello, ſicut ipſi nunc dicunt hic. Quod patet, quia illud fuit viuente Saule, antequam recederet Dauid fugiens de curia eius; qui fuit magno tempore profugus à facie eius vſque ad mortem Saulis, vt patet præcedenti lib. à cap. 20 vſque ad finem. Poſt hoc autem factus eſt Dauid Rex ſuper Iudā, & regnauit ſeptem annis, & dimidio prius, quam venirent Iſraelitæ ad vngendum eum. ideo plures quàm octo anni tranſierant ab illo tpe, quòd Iſraelitæ vocant heri, & nudiuſtertius. *Cum eſſet Saul Rex ſuper nos, tu eras educens & reducens Iſrael*, id eſt, ſi tempore, quo Saul regnabat ſuper nos, tu quoque eras ſicut Rex noſter educendo

Iſraelitæ adducunt rationes quare deberent accipere Dauid in Regem.

malum mihi, aut Regno meo pro morte Abner, quia ego F mundus ſum ab hoc crimine: & dicit hoc; quia quamuis Deus immediate non infligeret pœnam, nõ probatur mundicia Dauid, quia aliquando Deus ſolet poſt multa tempora pœnam infligere pro peccatis, cum longanimis, & diu expectans ſit. Exod. 34. *A ſanguine Abner filij Ner*, id eſt, nihil ego peccaui in effuſione ſãguinis Abner. Iſte Ner erat frater patris Saulis, & interpretatur lux. Dicunt autem Hebræi, quòd vocatur ſic, quia ipſe incendebat lucernas Iudæorum ſexta feria ad noctem, cum incipiebat ſabbatum. Sed fictitium eſt, quia nomen fuit impoſitum à natiuitate, antequam quicquam ageret, propter quod ſic vocari deberet, ſed intelligendum, quòd eſt impoſitum nomen ad placitum, ſicut fit in nominibus ceteris. *Vt veniat ſuper caput Ioab*, id eſt, veniat ſuper Ioab tota pœna, quæ debetur pro effuſione ſanguinis Abner. Sic accipitur ſupra primo, cum G dixit Dauid ad adoleſcentem, Sanguis tuus ſuper caput tuum: os enim tuum locutum eſt contra te, id eſt, pœna pro effuſione ſanguinis tui ſolùm ſit ſuper caput tuum, id eſt, ſuper te, quia tu confeſſus es contra te.

An Dauid peccauerit maledicendo Ioab, Quæſt. XXVI.

QVÆRET aliquis, an Dauid peccauerit male dicendo Ioab in verbis iſtis, & in ſequentibus. Reſponderi poteſt, quòd non peccauit, quia non dixit iſta imprecando malum ſuper Ioab, ſed prædicendo; ſic tamen euenit, vt ipſe prædixit. Sed hoc non multum ſtat, quia verba iſta directa ſonant in imprecationem, vt patet infra, cum Dauid conſideraret ſe non poſſe contra Ioab, ait; porro viri iſti filij Saruiæ duri mihi ſunt, retribuat Dominus facienti ma- H lum iuxta malitiam ſuam, id eſt, quia ego non poſſum retribuere propter diuitiam illorum virorum, oro Deum, quod ipſe retribuat eis. Dicendum ergo, quòd Dauid maledixit hic Ioab per modum imprecationis, tamen non peccauit in hoc; quia, vt declaratum eſt ſupra præced. cap. licet ſit peccatum maledicere, tamen aliquando licet, ſcilicet quando ille, qui maledicit, eſt iudex, & imponit maledictionem in partem pœnæ: ſic enim Eccleſia orat multa mala ſuper anathematizatos, tamen non peccat. Dauid autem erat iudex huius delicti, cum eſſet Rex, ideo, tanquam iudex, potuit maledicere. Item patet, quia maius eſt, quòd aliquis occidat alium, quam quòd maledicat ei; Dauid tamen bene iuſſit occidi Ioab, vt patet ſeq. lib. cap. 2. Ergo magis licebat ei, vt malediceret Ioab.

I *An peccauerit Dauid maledicẽdo Ioab, & domui patris eius. Quæſt. XXVII.*

QVÆRETVR vlterius, quare Dauid maledixerit omni domui patris Ioab, cum peccaſſet ſolus Ioab, & an peccauerit in hoc Dauid. Reſpondendum, quòd Dauid non peccauit in hoc: nam non computatur illud inter peccata ſua: ſeq. lib. cap. 15. Nec aliquis dicat eum peccaſſe in hoc. Ad aliud reſpondebit aliquis, quòd Dauid maledixit domui patris Ioab, quia non ſolum peccauerat Ioab in hoc, ſed etiam alij de domo patris eius, ſcilicet, frater ſuus Abiſai, vt patet infra in litera, ſcilicet, igitur Ioab, & frater eius Abiſai interfecerunt Abner, eo quòd occidiſſet Aſael fratrem eorum. Sed adhuc dicendum, quòd non ſtat: nam tunc non dixiſſet Dauid mala ſuper Ioab, & totam K domum patris ſui: ſed ſuper ſolos Ioab, & Abiſai, quia iſti ſoli peccauerũt: maledixit tamen omni domui patris eius. Item patet, quia ſi propter hoc maledixiſſet domui patris Ioab, vt intelligerentur Ioab, & Abiſai, ſolũ pertineret maledictio ad eos, qui tunc erant, & non extenderetur maledictio ad poſteros: Dauid tamen maledixit hic omni ſemini Ioab, dicens; nec deficiat à domo Ioab fluxum ſeminis ſuſtinens. Dicendum ergo, quòd maledixit hic Dauid toti domui patris Ioab, eo quòd propter peccatum vnius pœna transfertur in multos: cum Deus puniat peccata patrum in filios, vſque in tertiam, & quartam generationem. Exod. 34. & Num. 14. ideo dixit: non deficiat de domo Ioab fluxum ſeminis ſuſtinens.

F *Cur Dauid maledixerit Ioab, cum intenderet eum occidere, Quæſt. XXVIII.*

QVAERETVR vlterius, cùm Dauid intenderet occidere Ioab pro iſto ſcelere, cur maledixerit ei, & an peccauerit maledicendo. Aliquis dicet, quòd ſic, quia non debet aliquis puniri bis pro eodem peccato, cum Deus non iudicet bis in idipſum, vt patet Nahum primo capitulo, ergo nec homines debent bis punire delinquẽtes pro eodem delicto. Reſpondendum, quòd Dauid non peccauit maledicendo Ioab, quamuis bis puniret pro eodem delicto, quia quando punitio datur bis pro eodem peccato, & eſt ſufficiens quælibet illarum, non debet pro eodem bis puniri: ſi tamen non eſt ſufficiens punitio quælibet illarum, poſſunt plures inferri pro eodem delicto. Sic enim Deus ſæpe mul- G tas pœnas infligit pro eodem delicto, vt patet Leuit. 26. Sic autem fuit hic, quia delictum iſtud Ioab fuit dignum multis pœnis; ideo quamuis vna inflicta fuerit, poterat infligi alia, præſertim quia iſta prima non erat ſufficiens, nec dimidia pro iſto crimine. Ad ſecundum dicendum, quòd Dauid nunc maledixit Ioab propter duo: primo, quia ipſe volebat ſe excuſare de hoc crimine, de quo multis erat ſuſpectus: & ſi nihil mali diceret contra Ioab, crederetur ipſe Dauid conſentiens, ideo acriter maledixit Ioab. Secundum fuit, quia quamuis Dauid intenderet punire Ioab occidendo ipſum, tamen iſta pœna infligenda erat poſt multos annos, ſcilicet, poſt mortem Dauid ſeq. lib. cap. 2. ideo voluit nunc aliquam pœnam infligere, & iſta fuit maledictio.

Quando liceat dare duas pœnas pro eodem peccato.

An Dauid peccauerit imprecando maledictiones ſuper Ioab. Quæſt. XXIX. H

QVAERETVR vlterius, an peccauerit Dauid imprecãdo maledictiones tam turpes ſuper Ioab, ſcilicet, quòd non deficeret de domo ſua fluxum ſeminis ſuſtinens, &c. Reſpondendum, quòd Hebræi dicunt, Dauid peccaſſe in hoc, ideo Deus conuertit omnes maledictiones in domum Dauid, quas imprecatus eſt ſuper domum Ioab. Ponuntur autem hic quinque maledictiones. Prima eſt de fluxu ſeminis, & iſtam dicunt fuiſſe in Roboam filio Salomonis nepote Dauid. Secunda eſt lepra, & iſtam dicunt fuiſſe in Rege Ozia, & verum eſt, infra 4. lib. cap. 15. Tertia plaga eſt tenens fuſum, id eſt, baculum, ſcilicet, quòd ſe quis non poſſit tenere pedibus, & ſit innitens ſuper baculum: Iſta fuit in Rege Aſa, qui podagram laborauit in tibiis, vt patet 2. I Paralip. 16. Quarta plaga eſt cadens gladio, & iſtam dicunt fuiſſe in Ioſia Rege, qui mortuus eſt in bello, infra 4. lib. c. 23. Quinta plaga eſt indigens pane. Iſtam dicunt fuiſſe in Ioachim Rege, qui ductus eſt in Babylonẽ, & in carcere poſitus pauperẽ vitã tenuit infra 4. lib. c. 24. Sed illud dictum Hebræorum non tenetur: nam iſta mala, quæ dicunt accidiſſe poſteritati Dauid, non conſtat, an vere fuerit: nam dicunt Roboam fuiſſe ſemine fluentem, ſed hoc nondum cõſtat. Item dato, quòd alia mala venerint in poſteros Dauid, quæ dicta ſunt; tamen nõ venerunt ex aliqua culpa Dauid, quia potius ſæpe poſteritas Dauid meruit perdere Regnum, & perdidiſſet, niſi Deus meritis Dauid ſeruaſſet Regnũ in ſtirpe illa: vt patet ſeq. lib. cap. 12. & 15. ſed venerunt illa mala propter culpas illorum, qui paſſi ſunt ea. Nã Ozias percuſſus fuit lepra, quia voluit vſurpare Sacerdotale miniſteriũ, K & monitus à Sacerdote magno noluit deſiſtere, infra 4. lib. c. 15. Aſa autem laborauit podagra propter nequitiam ſuã, quia non confiſus Deo conuertit ſe ad humana adiutoria: vnde propter hoc multa bella inſurrexerunt; ſic dicitur 2. Paral. 16. ſcilicet: Stulte egiſti, & propter hoc & præſente tempore aduerſum te bella conſurgent. Ioſias autem cecidit gladio propter imprudentiam ſuam, quia quanquam erat vir bonus voluit pugnare cõtra Pharaonem Regẽ Aegypti iniuſtè: Pharao autem admonuit eum ex parte Dei, quòd non pugnaret, alioquin caderet, qui non acquieſcens moto bello ſagitta interijt, vt patet 2. Paralipom. 35. Ioachim autem propter iniquitatem ſuam pane caruit: multiplicata enim fuerant peccata eius, & Iſraelitarum, ideo contra eum Deus miſit Nabuchodonoſor, qui eum captiuum duxit in Babylonem: infra 4. lib. cap. 24. Non igitur venerunt maledictiones iſtæ ſuper poſteritatẽ Dauid, quas imprecatus eſt ſuper

Quinque maledictiones Dauid ſuper Ioab.

Quomodo multi Reges percuſſi fuerint.

ſe ſuper Ioab. Cùm autem dicitur, an peccauerit Dauid imprecando tam turpes maledictiones. Reſpondendũ, quod maledictio datur in pœnam. conſideratur autem in pœna magnitudo, vel paruitas directè, ſecundùm quòd correſpõdet magnitudini, vel paruitati culpæ. Quòd autem pœna turpitudinem ſecum habeat, non intenditur directè, & quia omnes iſtæ maledictiones, quas Dauid imprecatus eſt ſuper Ioab, erant graues pœnæ: non attendit Dauid, an turpes eſſent, vel non: potiſſimum, quia conueniens fuit tales pœnas imprecari. Nam iſta turpitudo pœnarum non pertinet ad genus culpæ, ſed pœnæ, per quod ipſa pœna grauior fit. Iudices autem interdum crimino ſis alias pęnas maioris verecundiæ infligunt, ideo poterat Dauid iſtas pęnas de quibus minus erubeſcendum eſſet, imprecari. *Nec deficiat de domo Ioab*, i. nunquã iſtæ pęnæ, quæ nominãtur, deficiãt de domo Ioab, i. de poſteritate ſua, ſed ſemper ſint aliqui, qui patiantur eas. *Fluxum ſeminis ſuſtinens.* Iſta eſt prima pęna, & grauis: primò, quia frequẽter cõtingit aliquos ex hoc mori: Secundò, quia turpiſſima eſt, & omnes abhorrent eam, cùm ſit contaminatiua: Tertiò, quia in veteri teſtamento illi, qui patiebantur eam, expellebantur de vrbibus, ſicut leproſi, non habentes communicationem cum alijs hominibus. Num. 5. inſuper & quicũque tãgeret iſtos, vel veſtes eorum, aut lectum, vel loca, in quibus ſederent, erant immundi, & reijciebantur a rebus ſacris. Leuit. 15. ideo iſta infirmitas erat moleſta nimis patienti eam, & ob hoc Dauid eam imprecatus eſt. *Et leproſus.* Iſta eſt ſecũda maledictio deteſtabilior: nã leproſi inter omnes homines habentur abiectiſſimi, & auferuntur à communicatione ceterorũ, & præſertim in veteri teſtamento, vbi multæ çæremonię fiebant ſuper leproſos: & reijciebantur tam ipſi, quã communicãtes cum eis à rebus ſacris: ipſi verò extra caſtra manebãt. Leuit. 14. & Num. 5. *Tenens fuſum.* Iſta eſt tertia maledictio, & dupliciter intelligitur. Primo tenens fuſum, id eſt, baculum, & in hoc ſignificatur impotentia, ſcilicet, quod homines de poſteritate Ioab ita eſſent inualidi, quòd non poſſent ſe pedibus tenere, ſed egerent baculo, ſicut eſt in ſenibus, & podagricis. Secundò modo intelligitur tenẽs fuſum, id eſt, faciens opera muliebria, ſcilicet, quod viri de ſtirpe Ioab mutarentur in feminas, & haberent officium muliebre tenendo colos, & fuſos, ſicut feminæ: ſic enim magnus Hercules effeminatus eſt ad præceptum Ioles filiæ Regis Aetholiæ: vt ait Ouidius in libro Heroidum, epiſtola, quæ incipit.

Gratulor Aetholiam titulis ſuccedere noſtris.

De hoc etiam Seneca Tragedia quarta, cuius nomen eſt Hippolytus Metrop. 4. quod incipit.

Diua non miti generata ponto.

Et iſtud ſecundum magis conſonãt literæ. *Et cadẽs gladio.* Iſta eſt quarta maledictio, ſcilicet, quòd nunquam deficerent de ſtirpe Ioab, aliqui, qui morerentur gladio, ita quòd in bellis ſemper ſuccumberent. *Et indigens pane.* Iſta eſt quinta maledictio, ſcilicet, paupertas, quę ſignificatur per indigentiam panis. Nam ille, qui pane caret, omnibus bonis caret. Extremam igitur calamitatem Dauid imprecatus eſt Ioab pro iſto crimine. Nullum enim bonum relinquitur ei, ſuper quem, vel ſuper eius progeniem maledictiones iſtæ inciderint.

Cur Dauid imprecatus ſit maledictionem ſuper Ioab in æternum. Quæſtio XXX.

QVÆRET aliquis, quomodo Dauid imprecatus ſit iſtam maledictionem ſuper Ioab in æternum, dicẽs: nec deficiat de domo Ioab, quia hoc videbatur impoſſibile, cùm Deus nunquã puniat filios pro patribus, niſi vſque in tertiam, & quartam generationem. Exod. 34. & Nume. 14. Reſpondendum eſt, quòd Dauid imprecatus eſt maledictionem iſtam in æternũ ſuper domum Ioab propter duo. Primò ex affectione puniendi Ioab: nam dato quòd ſciret Deum communiter non punire poſteros pro peccato patrum, niſi vſque ad quartam generationem: tamen ipſe deſiderauit, quòd Deus puniret progeniem Ioab in æternũ, quia iniquitas Ioab hoc promerebatur: nec eſt incõueniẽs, quòd nos aliquñ petamus id, quod Deus cõmuniter concedere non ſolet, ſi ad petẽdum illud aliqua cauſa ſubſit. Se-

A cundò dicendum, & melius, quòd Dauid imprecatus eſt hoc ſuper Ioab, quia putauit eſſe poſſibile. Nam licèt communiter Deus non ſoleat punire poſteros pro peccato patrum, niſi vſque in tertiam, & quartam generationem: tamen interdum punit eos ad maiora tempora, ſicut in aliquibus gentibus eſt, in quibus propter aliqua peccata prædeceſſorum, quę antiquiſſima ſunt, manent pęnæ vſque in hodiernum diem. Sic enim eſt de Iudæis, quibus Deus dedit in pęnam pauorem cordis, & ſolicitudinem nimiam. Deũt. 24. f. Dabit enim tibi Dominus cor pauidum, & deficientes oculos, animam mærore conſumptam, & erit vita tua quaſi pendens ante te, timebis nocte, ac die, & nõ credes vitæ tuæ: mane dices, quis mihi det veſperum, & veſpere, quis mihi det mane? propter cordis tui formidinẽ, qua terreberis. Ex hoc autem gẽs iſta facta eſt inepta ad bellũ,
B quod etiam ex maledictione prouenit, Leuit. 26. f. Et qui remãſerint de vobis dabo pauorem in cordibus eorum in regionibus hoſtium: terrebit eos ſonitus folij volantis, & ita fugient, quaſi gladium: cadent nullo ſequente, & corruent ſinguli ſuper fratres ſuos quaſi bella fugiẽtes, nemo veſtrum audebit inimicis reſiſtere, peribitis inter Gentes, & hoſtilis vos terra cõſumet. Ecce omnia iſta venerunt ſuper Iudæos propter Chriſti mortem; ſicut etiam accidebãt eis propter alia peccata, vt quãdo ducti ſunt captiui in Babylonem, & in terram Medorum, atque Perſarum, venerunt eis hæc. Iudæi quoq; imprecati fuerunt ſuper ſe, & filios ſuos ſanguinẽ Chriſti, & nobis notiſſimum eſt, nec ẽt ipſi Iudæi negabũt oẽs iſtas pęnas in eis eſſe vſque hodie: multæ iã generationes, f. plures quàm triginta tranſierũt ex morte Chriſti vſque huc; non ſolũ ergo puniuntur pec-
C cata patrum in filios vſque in tertiam, & quartam generationem, ſed etiam interdum in æternum, aut in valde multas generationes: hoc autem cognoſcens Dauid imprecatus eſt maledictiones iſtas ſuper domum Ioab in æternũ. *Igitur Ioab, & Abiſai frater eius interfecerunt Abner.* Iſti duo erant fratres filij Saruiæ: quorum tertius frater, ſcilicet, Aſael in bello perierat; ideo iſti occiderunt Abner propter eũ. *Eo quòd occidiſſet Aſael fratrem eorum.* Iſta eſt cã, propter quã ſe hoc feciſſe dicebat Ioab, & erat ad aliqualem excuſationem eius. Veritas tamen fuit, quòd Ioab occidit Abner ex inuidia, ne fieret princeps belli, vt ſupra dictum eſt: poteſt tamẽ dici, quòd iſta fuerit aliqualis cauſa. *In Gabaon*, i. apud Gabaon: nã apud piſcinam Gabaon viri Ioab, & Abner pugnauerunt duodecim ex vtraque parte, & poſtea orto bello in acie, & effugatis viris Abner in perſecu-
D tione mortuus eſt Aſael præcedenti cap. *In bello.* Hoc ponitur ad increpationem Ioab, ſcilicet, quia non occidit ipſe legitimè Abner in bello, ſicut Abner occidit Aſael.

An Abiſai egerit aliqualiter ad mortem Abner. Quæſtio XXXI.

QVÆRET aliquis, an Abiſai fuerit in morte Abner, & ſi fuit, cur non imponantur ei maledictiones. Ad primum dicendum, quòd Abiſai aliqualiter egit ad mortẽ Abner. Quod patet, quia hic dicitur, quòd Ioab, & Abiſai interfecerunt Abner. Item quia infra cùm Dauid conqueritur pro iſta morte Abner dixit: porrò viri iſti filij Saruiæ duri mihi ſunt: ſi tamen ſolus Ioab fuiſſet in morte Abner dixiſſet Dauid, porrò Ioab iſte filius Saruiæ mi-
E bi durus eſt: ambo ergo fuerunt in morte Abner. Ad ſecundum dicendum, quòd non ponuntur maledictiones ſuper Abiſai, ſed ſuper Ioab, quia dicitur hic: nec deficiat de domo Ioab fluxum ſeminis ſuſtinens &c. & iterum ſanguis Abner veniat ſuper caput Ioab. Item patet hoc, quia Dauid moriens iuſſit Salomonẽ, quòd occideret Ioab pro morte Abner, ſeq. lib. cap. 2. & non iuſſit aliquid de Abiſai: ideo non pertinebant ad eum maledictiones. Cauſa autem quare non fuerunt maledictiones poſitę ſuper Abiſai, fuit, quia mors Abner non pertinuit directè ad Abiſai, ſed ad Ioab, nam ipſe occidit Abner ſolus, quoniam fecit eum ſeorſum ſtare à reliquis in porta Hebrõ, & ibi ſecretè percuſſit eum in inguine: vnde Abiſai nullum vulnus ei intulit. Etiã Abiſai non fuit promotor huius rei, ſed Ioab, quia ad eum pertinebat cauſa. Solum tamen præbuit Abiſai cõſenſum, & fauorem: & ſi quis reſtituiſſet Ioab in hac re:

Abiſai erat adiuturus eum. Ideo non fuit peccatum Abiſai ſicut peccatum Ioab: vnde non maledixit ei Dauid, nec iuſſit eum occidi. *Dixit aūt Dauid ad Ioab*. Hic ponitur Abner celebris tumulatio, quia quanquam irrationabiliter occiſus eſt, honorificæ ei exequiæ exhibitæ ſunt. *Et ad omnem populum eius, qui erat cum eo*, Loquebatur Dauid ad Ioab, & ad reliquos de populo, vt pararent ſe ad exequias Abner. Et dicitur ad populum eius, qui erat cum eo, id eſt, cū Ioab, quia ipſe cum eſſet princeps belli, totus exercitus ſequebatur eum. *Scindite veſtimenta veſtra*. Iſtud debebant facere omnes viri Dauid, quia fiebat in ſignum doloris magni. Sic enim fecit Dauid, & viri ſui annuntiata morte Saulis, ſupra primo cap. ſcilicet: Apprehendens autem Dauid veſtimenta ſua ſcidit; omneſque viri, qui erant cum eo. *Et accingimini ſaccis*, id eſt, deponite veſtes honoris, & gaudij; & induimini ſaccis; iſta ſignant magnam amaritudinem animi, & deiectionem: vnde quandocunque Hebræi, & alij antiqui nimis dolebant, ſcindebant veſtes, & mutabant eas, ſiue hoc eſſet pro peccato dolendo coram Deo, ſiue pro aliquo temporali malo, vt dolendo pro morte amicorum. De primo patet in Caypha, qui in ſignum doloris, cum diceret Chriſtum blaſphemaſſe, ſcidit veſtiměta ſua: Matt. 26. Ioel tamen Propheta dixit, quod quando homines dolerēt pro peccato, non ſcinderent veſtimenta, ſed ſolum dolerent in corde. Sic patet Ioelis 2. ſcilicet: Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra, & conuertimini ad Dominū Deum veſtrum. Veſtes quoque mutabant antiqui in ſignum doloris, ſiue dolor iſte eſſet pro Deo, ſiue pro aliquo malo humano. De primo patet, quia Sacerdotes induebantur cilicens, & ſaccis, vt placarent Dominum pro peccato Iſrael, vt patet Ioelis primo, ſcilicet. Accingite vos cilicis, & plangite Sacerdotes Domini: vlulate miniſtri altaris, ingredimini, cubate in ſacco miniſtri Dei mei. Niniuitæ quoque plorantes ad Dominum pro peccato reiecerunt à ſe veſtes ſuas, & induti cilicus ſederunt in cinere, vt patet Ionæ 3. De ſecundo patet tam quantum ad ſciſſionem veſtium, quā ad mutationem earum pro temporali malo, quia Dauid & viri ſui ſciderunt hic veſtes, & induti ſunt ſacco. Sic. n. fecit Thamar, quæ ſtuprata à fratre ſuo ſcidit tunicam ſuam talarem, & aſperſit cinerem capiti ſuo, infra 13. *Et plangite ante exequias Abner*, id eſt, plangite ante corpus eius; iſtud erat, quando ferebatur Abner ad ſepeliendum, quia tunc Dauid ibat cum feretro, & plangebat populus,

Abner tumulatio celebris.

Quare Dauid iuſſerit Ioab, quòd iret ad exequias Abner plorans eum, cum ipſe occidiſſet Abner. Quæſt. XXXII.

QVÆRET aliquis, quare Dauid iuſſerit Ioab, quòd iret ad exequias Abner ſciſſa tunica, & plangens, cùm ipſe occidiſſet Abner. Reſpondendum, quòd hoc fecit Dauid propter duo. Primo quia volebat Dauid honorificè ſepelire Abner, & funeralia celebriter agere. Non erat autem aliquis, qui honoraret ibi Abner, niſi Dauid, & viri ſui: & quia maior pars populi erat cū Ioab, dixit ei Dauid, quòd ipſe & populus, qui cum eo erat, plangerent. Si autem non iuſſiſſet eū, nec etiam populus, qui erat cū Ioab planxiſſet. Secundò fecit hoc Dauid ad indicandum, ꝙ Ioab dolebat de facto ſuo, cum ipſe plāgeret hoſtem: nam ſi Ioab non iuiſſet ad plangendum, ſed manſiſſet gaudens in domo tanquam egiſſet aliquid valde lætum, eſſet magnum dedecus Dauid, quòd de eodem ipſe plangeret, & viri ſui gauderent: voluit igitur, ꝙ planctus ſuus cōmunis eſſet ad omnes, ideo compulit Ioab plangere. *Porro Dauid ſequebatur pheretrum*, id eſt, Dauid ibat poſt pheretrum, quando ducebatur Abner ad ſepeliendum. Dicitur autem pheretrum lectus, in quo feruntur mortui: & dicitur à ferendo: quia ibi ferūtur. Alio modo vocatur libitina: & alio modo vocatur loculus. Sic patet de muliere illa in ciuitate Naim, cuius filium cum duceretur ad ſepeliendū Chriſtus ſuſcitauit: & dicitur, quòd tetigit loculum, id eſt, lectum, *Cumq. ſepeliſſent Abner in Hebron, leuauit Rex vocē ſuam*, id eſt, tunc quādo ponebatur Abner in ſepulcro, Dauid leuauit vocē ſuam ad plangendum nimis, ſcilicet, quia ante hoc non planxerat: ſic enim conſuetudo eſt in quibuſdam gentibus, quia tunc viri & feminę acerbius plorant cum cadauera ponūtur in ſepulcro. *Et fleuit ſuper tumulū Abner*,

F ſcilicet, emittendo lachrymas, & ſonitum ſine verbis. *Fleuit autem, & omnis populus*, ſcilicet, omnes viri Dauid: quia turpe putabant, quòd Rege flente alij à fletibus temperarent. *Plangenſq. Rex Abner, ait*. Planctus eſt emiſſio vocum cantilenarum ad exaggerandum dolorem, in quibus ipſi mortui laudantur, vel calamitas eorum aut viuētium ex illorum morte refertur. *Nequaquā vt mori ſolent ignaui mortuus eſt Abner*. Iſta ſunt verba planctus, & laudatur in eis Abner, i. ꝙ non fuit mortuus ex deſidia cordis ſui, ſic vt vir miſerabilis, ſed vt vir bonus per inſidias perijt: ignaui vocātur viri inutiles, & puſillanimes, qui non ſuſtinent timores bellicos, ſed potius tradunt ſe in manus hoſtiū ſeruituti ſubijciendos. Abner aūt nō erat ſic, ſed vir magni animi: nec perijt virtute bellica, ſed inſidijs. In Hebræo habetur. *Nequaquam vt mortuus eſt Nabal, mortuus eſt Abner*.

G Et non accipitur ibi Nabal pro nomine proprio, ſicut accipitur præced. lib. c. 25. ſed eſt Nabal nomen cōmune ſignificans miſerum, ineptum, vel ſtultum: & tunc ignauus, & Nabal idem ſunt: & ſic accepit Hieronymus hic. Poſſet tñ dici, ꝙ accipiatur Nabal pro nomine proprio, & ſatis conſonat, ſ. ꝙ non fuit mortuus Abner ſicut Nabal, quia Nabal mortuus eſt præ timore; nam cum vxor eius dixiſſet ei mala, quæ diſpoſuerat facere Dauid contra eum; factū eſt cor eius, quaſi lapis, & mortuus eſt poſt decem dies, præcedenti lib. ca. 25. Abner aūt non mortuus eſt ſic, quia erat vir bellicoſus, & animoſus nimis: ſed per inſidias perijt. *Manus tua non ſunt ligatæ*, i. non mortuus fuiſti in carcere captus ab hoſte in bello. Iſtud enim erat magnum dedecus, quia potius quis debebat mori in bello, quàm tradere ſe hoſti ſeruiturum; immo potius debebat quis mori, quàm

H fugere a facie hoſtis: ſic enim dixit Iudas Machabæus viris ſuis, qui hortabantur dicentes: liberemus animas noſtras modò, & reuertamur ad fratres noſtros: & nunc pugnabimus aduerſus eos, nos aūt pauci ſumus. Et ait Iudas: abſit iſtā rem facere, vt fugiamus ab eis, & ſi appropriauit tempus noſtrum, moriamur in virtute propter fratres noſtros, & non inferamus crimen gloriæ noſtræ. 1. Machab. 9. *Et pedes tui non ſunt compedibus aggrauati*, i. etiam non cepit te hoſtis tuus in bello, vt te poneret in compedibus ſeruiturum, quia hoc ignominioſum erat. *Sed ſicut ſolent cadere coram filijs iniquitatis corruiſti*; id eſt, nō mortuus es aliqua morte ignominioſa de ſupradictis, ſed corruiſti, ſicut ſolēt cadere viri boni coram filijs iniquitatis, i. coram viris peſſimis, ſ. qui occidunt per inſidias viros bonos, & famoſos, quos bello ſuperare non poſſunt. *Congeminanſque omnis*

I *populus, fleuit ſuper eum*, i. totus populus congeminabat, id eſt, repetebat verba Dauid, & flebat ſuper eum, id eſt, ſuper tumulum eius: ſic enim dicitur de Dauid, ꝙ ipſe fleuit ſuper tumulum Abner. Dicitur autem, quòd cōgeminauit populus verba Dauid, quia iſtud fit ad modum cantilenarum, in quibus verba prima ſæpè repetūtur. Etiam quia in planctu ſolitū eſt verba quædā repetere: ſic fuit in planctu pro morte Saulis, & Ionathæ, vbi ſæpe repetūtur iſta verba. ſ. quō ceciderūt fortes, & perierunt arma bellica. *Cumq. veniſſet vniuerſa multitudo populi Iſrael*. ſ. poſt planctum, & ſepulturam Abner, venit totus populus cum Dauid, vt ſumeret cibos: & noluit propter Abner. In quo ipſe ſignificauit ſe nimis dolere de morte eius. Dicitur autem, ꝙ venit vniuerſa multitudo populi Iſrael, i. populi Iudæ, quia totus Iſrael nondum erat in poteſtate Dauid, nec etiam intelli-

K gitur de toto populo Iudæ, quia non erat tota gens illius tribus in Hebron, ſed populus vrbis illius: & quia tota gēs vrbis Hebron conuenerat ad funera Abner, & iuit cū Dauid in domum ſuā, dr tota multitudo Iſrael iuiſſe cum Dauid. *Cibum capere cum Dauid*, i. omnes, qui fuerūt in funeribus Abner, veniebāt ad comedendum cum Rege, quia Rex propter amicitiam Abner voluit facere illud feſtū pro eo in funere ſuo. *Clara adhuc die*, i. quando venit populus cum Dauid ad manducādum, erat adhuc clara dies, i. erat aliquantulum ante Solis occaſum. In quo intelligēdum, ꝙ cæremoniæ funeris Abner cœperunt in principio diei, & durauerunt vſque ad aliquantum tempus ante Solis occaſum, & toto illo tempore non comedit Dauid: cùm autem finitæ eſſent exequiæ poterat iam comedere, & tamen noluit comedere vſque poſt Solis occaſum. Aliquis autem forte dicet, ꝙ iam Dauid comederat illa die. Sed non ſtat,

quia tunc non videbatur aliquid facere, quòd abſtineret a cibo vſque ad ſolis occaſum, quia ſic nos quotidie facere conſueuimus. Dauid tamen iurauit ſuper hoc, & populus putauit iſtud eſſe aliquid magnum; ideo nondum comederat illa die. *Iurauit Dauid, dicens hæc faciat mihi Dominus, & hæc addat.* Modus iurandi eſt in veteri teſtamento. Sic enim iurauit Abner ſupra in litera: ſic etiã iurauit Heli præced. lib. ca. 3. *Si ante occaſum ſolis guſtauero panem*, id eſt, nihil comedam aut bibam ante ſolis occaſum, & iſtud fiebat ad indicandum nimium ſe dolere pro Abner. *Vel aliud quicquam*, i. etiam non comedam aliquid, ꝙ non ſit panis, ſed totaliter abſtinebo: iſtud poſuit Dauid, quaſi ex ſuperabundantia: nam ex modo loquendi antiquorum, intelligebatur nomine panis omne, quod comedi poteſt. Vnde ſi quis iuraret ſe non comeſturum panem in tanto, vel tanto tempore, non ſolùm non poterat comedere panem, ſed etiam nihil aliud: ſic patet de Saule, quando poſuit ſuper populum maledictionẽ, dicens: maledictus vir, qui comederit panem vſq; ad veſperam. præc. lib. ca. 14. Ionathas autem non audita maledictione patris comedit modicum de melle, & propter hoc condemnatus eſt ad mortem, & non ſolùm fuit hoc ſecundum ſententiam hominum: ſed etiam ſecundùm Dei ſententiam. Nam Deus iratus fuit, quia Ionathas comederat mel, & noluit reſpõdere per Sacerdotes ſicut prius eo. ca. Dauid tamen voluit hic exprimere quicquam aliud ad maiorem ſignificationẽ. Vel fortè fecit hoc, quia cùm aliquis iurabat ſe non comeſturum panem ſolùm, intelligebatur, quòd nihil guſtaret, ꝙ pertineret ad cibum, non tamen vetabatur, quin biberet quicquid vellet: vnde ſi Ionathas bibiſſet aliquid, & nihil comediſſet, non egiſſet contra decretum patris, comedit tamen. Dauid autem fortè voluit ſe obligare non ſolùm ad non comedendum, ſed etiam ad non bibendum. Ideo dixit, quòd non guſtaret panem, vel quicquam aliud, ſcilicet, pertinens ad cibum, vel ad potum.

Panis nomine omnia comeſtibilia intelligun tur.

Quare Dauid noluerit comedere vſque ad veſperum propter mortem Abner. Quæſtio XXXIII.

QVÆRET aliquis, quare Dauid noluerit comedere vſque ad veſperum. Reſpondendum, quòd hoc fecit propter duo. Primo ad indicandum ſe dolere pro Abner, cum vere doleret, & ad hoc nõ ſolũ viſum eſt ſibi ſufficiens, quòd plangeret, & indueretur ſacco, ſed etiã, quòd ieiunaret, & quia omnia ieiunia Hebræorum erant vſque ad veſperum, ſicut patet in die propitiationis, Leuit. 23. voluit Dauid abſtinere a cibo, & potu vſque ad veſperum. Sic enim fecit pro Saule, annunciata ſibi morte eius: nam ipſe & viri ſui ſciderunt veſtimenta ſua, & non manducauerunt vſque ad veſperum, ſupra primo. Secunda cã fuit, quia populus erat nimis ſuſpectus de morte Abner. Putabatur enim, quòd Ioab feciſſet iuſſu ſuo: & vt excluderet iſtam præſumptionem, voluit agere quicquid fieri poterat ad indicandum dolorem: & quia ieiunare pro mortuis eſt magnum ſignum doloris de morte eorum, ſub iuramento pollicitus eſt, quòd nihil guſtaret. Fuit autem iſtud nimis efficax ad excludendum opinionem conceptam contra eũ de morte Abner. Quod patet, quia populus videns iſtud credidit, quòd ipſe non iuſſiſſet occidi Abner. Vnde dicitur in litera immediatè: omnis populus audiuit, & placuerunt eis cuncta, quæ fecit Rex Dauid in conſpectu totius populi: & cognouit vniuerſus Iſrael in die illa, quòd non actum fuiſſet a Rege, vt occideretur Abner.

Quare Dauid non iuſſerit omnibus ſuis, quòd ieiunarent pro morte Abner, ſicut fecit pro Saule. Quæſtio XXXIIII.

QVÆRETVR vlterius, quare Dauid non iuſſerit hic omnibus viris ſuis, quod ieiunarent die illa pro morte Abner, ſicut ieiunauerunt pro morte Saulis, & Ionathæ ſupra primo: iam ibi omnes viri Dauid ieiunauerunt. Reſpondendum, quòd Dauid, & viri ſui ieiunauerunt in morte Saulis, eo quòd ibi erat cauſa generalis ad ieiunandum, ſcilicet, pro morte Regis, & filiorum ſuorum, & populi Iſrael. Sic dicitur ſupra primo: & planxerunt, & fleue-

A runt, & ieiunauerunt vſque ad veſperam ſuper Saul, & ſuper Ionathan filium eius, & ſuper populum Domini, & ſuper domum Iſrael, eo quod corruiſſent gladio, ideo cùm cauſa eſſet communis, credendum eſt quòd Dauid iuberet viros ſuos, ꝙ ieiunarent vſque ad veſperũ. Sed adhuc dato, ꝙ non iuſſiſſet, ſicut non legitur iuſſiſſe, ſatis credendũ erat, ꝙ ipſi ſponte ieiunaſſent. Nunc autem in morte Abner non erat cauſa communis toti populo ad ieiunandũ, eo ꝙ Abner non erat Rex populi, nec dominus, ſed hoſtis virorum Dauid; vnde non tenebantur aliquid agere pro eo. Dauid tamen voluit, quod honorarent funera Abner: vnde iuſſit, ꝙ ſcinderent veſtes ſuas, & induerentur ſaccis, vt patet in litera: non tamen auſus fuit iubere eos, ꝙ ieiunarent: quia videretur moleſtum. Ire quoque ad exequias noluiſſent viri Dauid, niſi iuſſiſſet eos: ideo expreſſe iuſſit, di-
B cens: ſcindite veſtimenta veſtra, & accingimini ſaccis: vt patet in litera. In morte tñ Saulis, non legitur aliquid iuſſiſſe Dauid viros ſuos, ſed ipſi ſponte fecerũt. nec voluit iubere, quia putauit ꝙ ipſi ſine iuſſione facerent. Aliquis dubitabit, an iſtud ieiunium Dauid prodeſſet animæ Abner. Reſpondendum, ꝙ non proderat ad aliquam remiſſionẽ peccatorum, quia non ordinabatur ad hoc, ſed ſolũ ad indicandum dolorem, vt declaratum eſt ſupra. 1. cã. in q. 9. *Omniſque populus audiuit.* ſ. quomodo iurauit Dauid, ꝙ nõ guſtaret quicquam vſq; ad ſolis occaſum. Vel poteſt dici ꝙ audiuit populus planctum Dauid in laudem Abner, vt patet ſupra. *Et placuerunt eis cuncta, quæ fecerat Rex Dauid in conſpectu totius populi.* Iſti quibus placuerunt hæc, fuerũt illi viginti viri de Beniamin, q̃ venerãt cũ Abner, vt patet ſupra in litera. Fuit ẽt totus populus Hebronitarũ: omnibus
C quippe diſplicuerat mors Abner: q̃a q̃q̃ ipſe hoſtis fuiſſet, ſecuritas data ei erat: & iniuſtiſſime ac turpiter occiſus eſt. Iſta autem, quæ placuerunt eis, fuerunt omnia, quæ fecit Dauid pro Abner, ſ. planctus, fletus, & ieiunium, quæ fuerunt in conſpectu totius populi: ſed maximè placuit populo iuramentum Dauid de nõ comedendo. *Et cognouit omne vulgus*, i. totus populus Hebronitarum. *Et vniuerſus Iſrael.* i. omnes duodecim tribus Iſrael: nam audito eo, quòd fecerat Dauid, cognouerunt ꝙ non pertinebat ad eũ mors Abner. *In die illa.* i. tunc poſtquam Dauid fecit hoc, in eadem die non potuit totus Iſrael cognoſcere mortẽ Abner, nec q̃d egiſſet Dauid. *Quoniam non actum fuiſſet a Rege, vt occideretur Abner filius Ner*, i. cognouerunt ꝙ Dauid non iuſſiſſet, quòd occideretur per Ioab: nam opinio erat, quod ipſe iuſſiſſet hoc, quia alioquin non auderet Ioab
D illud facere, ſed hoc viſo, expulerunt præſumptionem.

An ieiuniũ Dauid profuerit animæ Abner.

Quare Dauid non iuſſerit Ioab occidi, & an peccauerit non occidendo eum propter Abner. Quæſtio XXXV.

QVÆRET aliquis, quare Dauid non iuſſerit occidi Ioab propter mortem Abner, nam merebatur mortem propter hoc: Aliquis dicet, quod Ioab, quamuis peccauerit, non merebatur mortem, ſed aliquam minorem pœnam. Iſtud tamen non ſtat, quia vel Ioab occidit iuſtè Abner, vel nõ: ſi iuſtè, nihil peccauit: ſi iniuſte, merebatur mortem, quia pro homicidio non datur minor pœna, q̃ mors. Dicendum eſt igitur, quòd Ioab merebatur mortem, nec dubitabat de hoc Dauid, noluit tamẽ nunc illam ei infer-
E re. Aliqui enim dicunt, quod noluit eum occidere, quia erat ſibi nimis neceſſarius ad bellum, cùm ipſe eſſet princeps militiæ, & ageret omnia bella pro Dauid: fuit etiam poſt hoc ſibi nimis vtilis. Sed hoc non ſtat: primò, quia tũc non iuſſiſſet eum occidi à filio ſuo, ſed præcepit, quod occideretur, ſequenti lib. cap. 2. quamuis potuiſſet eſſe ſatis vtilis Salomoni in regno. Secundò patet, quia ſi propter hoc feciſſet Dauid, peccaſſet, cùm executio iuſtitiæ non debeat prætermitti propter vtilitatem priuatam. Dicendum igitur, quòd Dauid nunc non occidit Ioab propter duo. Primo ne faceret ſcandalum in populo: erat quippè Ioab nimis potens, & ipſe, & frater ſuus Abiſai erant Domini totius exercitus, qui affectus erat illis: Vnde ſi Dauid conatus fuiſſet occidere Ioab, rebelliſſet cõmunitas, & fuiſſet ſcãdalũ magnum, & bellum inteſtinum. Secundum fuit, quia Dauid timebat Ioab, vel ſaltem non putabat ſe præualiturum

F runt contra eum, ſi vellet eum occidere, quia tota potentia exercitus erat in manu Ioab; ideo deſtitit ab hoc conatu; non enim tūc habebat Dauid populum ſibi firmatum, ſed magis erat in manu Ioab, ideo noluit aliquid agere ſ. erat quippe tunc Dauid Rex nouus. Si aūt Dauid fuiſſet confirmatus iam in regno, & non fuiſſet tanta potentia Ioab, conatus fuiſſet eum occidere. Iſta cauſa exprimitur in litera, cùm dixit Dauid: ego autem adhuc delicatus, & vnctus Rex: porrò viri iſti filij Saruię duri mihi ſunt, retribuat Dñs facienti malum iuxta malitiam ſuam, q. d. ego ſum Rex nouus, & delicatus, i. paruæ potentiæ, & iſti filij Saruiæ, ſcilicet, Ioab, & Abiſai ſunt mihi duri, quia ſunt magnæ potentiæ: & ego non poſſum comprimere eos; ideo oro, quòd Deus retribuat eis malum, cùm ego non poſſim,

G

An Dauid peccauerit non occidendo nunc Ioab. Quæſt. XXXVI.

QVÆRETVR vlterius, an peccauerit Dauid non occidendo Ioab. Aliquis dicet, quod ſic, quia dato, quod dicamus eum omiſiſſe hoc propter ſcandalum, nō eſt ſufficiens excuſatio, quia propter ſcandalum non eſt à veritate recedendum, ſicut eſt regula iuris. Reſpondendum eſt, quòd Dauid non peccauit, non occidendo nūc Ioab, quod poteſt multipliciter aſſignari: vno modo, quòd Dauid non occidit Ioab, quia nullo modo poterat, eo quòd Ioab erat potens: ad ea autem, quæ vltra potentiam ſunt, nemo tenetur. Sed aliquis dicet, quare Dauid non conatus eſt ſaltem occidere Ioab? nam videtur, quod non fecerit, quicquid potuit, cùm non conatus ſit hoc facere. Reſpondendum, quòd Dauid non obligabatur conari ad hoc, vel tentare iſtud, quia tentare aliquid eſt velle capere experientiā, ad quantum ſe extendat potentia noſtra, ideo tētatio nunquā eſt, niſi in dubio: cùm ergo aliquid fuerit notiſſimum alicui, non tenetur aggredi illud ad ſciendum, an poterit, quia iam conſtat ſibi, q. non poterit, eſſetq. ſibi conatus ille ſuperuacuus. Sic erat de Dauid, quia ipſe ſciebat ſe impotētem ad occidendum Ioab, ideo nō obligabatur tētare illud. Aliter poteſt dici, q. dato, q. Dauid potuiſſet occidere Ioab, & non occidiſſet nunc, non peccabat, quia non propter hoc remittebat ei pœnā ſimpliciter, ſed differebat eam ad alia tempora, quia ipſe iuſſit Salomonem filium ſuum, q. occideret Ioab. ſeq. lib. cap. 2. Iudices autem non tenentur occidere criminoſos mox, vt de delicto conſtiterit; ſed tenentur eos non dimittere impunitos, dilatio autem pœnæ non cauſat peccatum, niſi cùm propter dilationem paratur locus criminoſo fugiendi, & euadendi pœnam, vel datur exemplum contemnendi iuriſdictionem. Dauid igitur potuit differre mortem Ioab ad alia tempora; & cùm hoc intendiſſet ſemper, non peccauit. Aliter poteſt dici, q. quamuis poſſet Dauid occidere Ioab, quia tamen credebat inde ſecuturum graue ſcādalum, poterat rationabiliter id omittere. Cùm autem arguitur, quòd propter ſcandalum non eſt recedēdum à veritate, dicendum, q. veritas eſt triplex, ſ. veritas vitæ, iuſtitiæ, & doctrinæ. Veritas vitæ eſt viuere ſecundum legem Euangelicam, & conſcientiam ſanam: veritas iuſtitię eſt exequi pœnas ſuper delinquentes ſecūdùm præcepta legum, & cuiuſcunque ordinationis tam diuinæ, quàm humanæ: veritas doctrinæ eſt prædicare, vel docere id, quod verum eſt, ſiue in moribus, ſiue in ſpeculatiuis intelligibilibus. Harum veritatum duæ, ſcilicet, iuſtitiæ, & doctrinæ relinqui poſſunt ad tempus, non agendo contra eas, ſed ſuperſedendo propter ſcandalum, & hoc quando ſcandalum magnum timetur, & ſic ſi interdum oriatur ſcandalum, quod habeat aliqualem cauſam propter prædicationem alicuius, vel doctrinam, debet ille non repugnare doctrinæ ſuæ, ſi vera eſt, ſed ceſſare ad tempus à prędicatione, & doctrina, quouſque ſedetur ſcandalum. Alia veritas, quę erat iuſtitiæ, ſcilicet, executionis iuſtitiæ, & interdum debet omitti propter ſcandalum: vt ſi iudex vellet aliquem reum occidere, & propter hoc ſubito tota ciuitas turbaretur; de quo veriſimiliter putaretur magnum ſcandalum euenturum, iudex ceſſare deberet ab executione iuſtitiæ, differēdo illam in aliud tempus. Alia eſt veritas vitæ, & ab iſta nunquam ceſſandum eſt propter quodcunque ſcādalum: nam etiamſi totus orbis periret, aliquo homine rectè viuente,

H

I

K

Veritas triplex, & quando veritas eſt recedendum propter ſcandalum.

Cap. 1.

F non deberet ille ceſſare à rectitudine vitæ, vt totus orbis ſaluaretur, quia nulla cauſa eſſe poteſt, pro qua homo peccare debeat mortaliter. Et de iſta ſola veritate intelligitur illa regula iuris, vtilius ſcādalum naſci permittitur, quàm veritas relinquatur, de alijs autem duabus veritatibus non eſt verum. Sic declarat Glo. ſuper regulam iſtam. Potuit igitur ceſſare Dauid ab executione iuſtitiæ propter ſcandalum, quia nō relinquebatur hic veritas vitæ, ſed veritas iuſtitiæ. *Dixit quoque Rex ad ſeruos ſuos.* Hic Dauid oſtēdit, quid facere voluiſſet pro Abner, ſcilicet, q. occideret Ioab, & q. fuiſſet hoc valde rationabile, ſed non poterat. *Num ignoratis, quoniam princeps & maximus cecidit hodie in Iſrael?* q. d. non debetis admirari, quod ego nimis doluerim, & fecerim omnia hæc, quia iſte, pro quo facio, erat Princeps in Iſrael, & erat maximus, ſ. quia quondam viuente

G Saule ipſe fuit princeps militiæ totius Iſrael: nunc quoque erat princeps militiæ vndecim tribuum, & ipſe regebat illas, vt patet ſupra in litera: ideo non ſolùm debuiſſem hoc facere pro eo, ſed etiam vindicare mortem illius, ſed non poſſum. *Ego autem delicatus, & vnctus Rex.* i. quamuis debuiſſem vindicare mortem Abner, non valeo. Et ponit hic duas rationes: Prima, quia erat delicatus, i. infirmus in poteſtate, ideo non poterat præualere cōtra Ioab, qui potentior erat: [illegible]. *Ego autem adhuc tener.* i. debilis: ea enim, quę tenera ſunt, infirma ſunt. Secunda ratio eſt, quia erat nouiter factus in Regem, Reges autem noui nondum habent ſibi cōciliatos animos plebis: poteſtas autem Regum in affectione ſubditorum ad eos eſt; ſi autem ex multo tempore regnaſſet Dauid, potuiſſet ius facere de Ioab. *Porrò viri iſti filij Saruiæ duri mihi ſunt.* Iſta eſt tertia

Quare Dauid non puniuit immediatè Ioab?

H ratio, propter quam non poterat Dauid punire Ioab, ſ. quia Dauid habebat Ioab, & Abiſai ſibi reſiſtentes, qui erāt valde duri, id eſt, potentes ad non obediendum Dauid: dixit autem, viri iſti, quia quamuis ſolum Ioab vellet Dauid occidere, quia tamen Abiſai erat frater eius, reſiſteret huic conatui Dauid: & ſic ambo erant duri contra Dauid, i. difficiles ad ſubijciendum ipſi Dauid, ſicut res dura reſiſtit agēti. *Retribuat Dominus facienti malum iuxta malitiam ſuam,* i. quia ego non ſum potens nunc punire iſtud crimen, Deus puniat illud retribuendo Ioab facienti id, quod meruit, ſcilicet, maledictiones ſupra poſitas à Dauid ſuper Ioab.

CAPITVLVM IIII.

I *AVDIVIT autem Isboſeth filius Saul, quòd cecidiſſet Abner in Hebron, & diſſoluta ſunt manus eius, omniſque Iſrael perturbatus eſt. Duo autem viri principes latronum erant filio Saul: nomen vni Baana, & nomen alteri Rechab filij Remmon Berothitæ de filijs Beniamin: ſiquidē & Beroth reputata eſt in Beniamin.*

Deſcripta in ſuperioribus oppreſſione Regni Isboſeth per frequentem calamitatem, hic agitur de Regni eius totali deſtructione per ipſius Isboſeth mortem. Et diuiditur in duo, quia primò ponitur mortis occaſio, ſecundò eius vltio ibi. *Reſpondens autem Dauid.*

De totali deſtructione regni Isboſeth.

An ordo ſequentium continuus ſit ad præcedentia, & immediatus. Quæſt. I.

K

QVÆRET aliquis circa hoc, an ea, quæ habentur hic, continuum ordinem habeant ad præcedentia, vel ſit aliqua mutatio ordinis, & an iſta fuerint facta immediatè poſt præcedentia. Ad primum dicendum, quòd eſt ordo continuus: nam ſupra actum eſt de morte Abner; hic autem agitur de morte Isboſeth; prius tamen mortuus eſt Abner, quàm Isboſeth, cùm Abner conatus fuerit transferre Regnum Iſrael in Dauid viuente Isboſeth, vt patet præcedenti capit. Item ſupra dictum eſt de morte Abner; hic autem agitur de annunciatione mortis eius facta Isboſeth: prius tamen fuit mors, quàm annunciatio eius. Ad ſecundum dicendum, quòd iſta fuerunt facta immediatè poſt præcedentia: nam ſupra dicebatur, quomodo fuerit mortuus Abner, hic autem dicitur, quomodo annunciatum fuit Isboſeth: fuit tamen annunciatum

tiatum immediatè, quia viginti viri de Beniamin iuerant cum Abner in Hebron, vt patet præcedenti cap. & illi redierunt ad Isboſeth nunciantes ei, quæ acciderant. *Audiuit autem Isboſeth filius Saul*, ſcilicet, quia viri viginti, qui iuerant cum Abner, venerunt ad referendum ei. *Quòd cecidiſſet Abner in Hebron*, id eſt, ꝙ occiſus fuiſſet à Ioab. *Et diſſolutæ ſunt manus eius*, id eſt, non habuit iam aliquas vires, nec cor ad repugnandum Dauid. Iſtud autem erat, quia Abner erat princeps militię Isboſeth, & ipſe regebat totum Regnum illius, præcedenti cap. vnde illo mortuo credidit, ꝙ non poſſet ſe defendere à Dauid. *Omniſque Iſrael perturbatus eſt*, ſcilicet, omnes vndecim tribus, quæ erant ſub poteſtate Isboſeth: quia omnes Iſraelitæ experti fuerant, ꝙ potentia Regni erat in Abner, cum Isboſeth nihil ageret, niſi quod volebat Abner; ideo omnes Iſraelitæ timuerunt, cognita morte Abner.

Quare per mortem Abner dicantur diſſolutæ manus Isboſeth, cum hoc non pertineat ad hiſtoriam. Quæſt. II.

QVÆRET aliquis, quare dicatur hic de Isboſeth, ꝙ diſſolutæ ſint manus eis, audita morte Abner, cum iſtud nihil videatur agere ad hiſtoriam, quàm hic tractat Scriptura. Reſpondendum, ꝙ Scriptura intendit deſcribere hîc mortem Isboſeth, & cauſas eius, per quam Dauid cœpit eſſe Rex totius Iſrael: & quia iſta mors habuit ortum ex fama mortis Abner, deſcribitur hic, ꝙ audierit Isboſeth de morte Abner. Fuit autem modus, ſcilicet, quòd audita morte Abner elanguit cor Isboſeth, & putauit ſe iam non poſſe reſiſtere Dauid, quod toti Iſrael cognitum fuit, ideo cum duo principes latronum, de quibus hic dicitur, iſta audierunt, credentes, ꝙ Regnum Isboſeth cito conuerteretur ad Dauid, vt ipſi haberent gratiam ab eo, voluerunt conari ad occidendum Isboſeth, vt ſic facilius Dauid obtineret Regnum Iſrael, in quo putabant ei magnum ſeruitium facere: Vnde iſti introeuntes in domum Isboſeth præciderunt caput eis, ꝙ non feciſſent, ſi non ſciuiſſent Isboſeth, & totum Iſrael deſperare pro morte Abner: ideo tanquàm motiuum ad mortem ſuam agitur hic, quomodo diſſolutę fuerint manus eius, & cor, audita morte Abner.

Cur timuerit Iſrael propter mortem Abner. Quæſt. III.

QVÆRETVR vlterius, quare dicatur, ꝙ Iſrael perturbatus eſt audita morte Abner: nam licèt ex hoc Isboſeth haberet cauſam nimię turbationis, eo quod adiutor ſuus peribat: tamen Iſrael non habebat cauſam timendi, quia conuenerant, ꝙ acciperent Dauid in Regem præcedenti cap. ideo non habebant cauſam timendi Dauid. Reſpondendum eſt, ꝙ Iſraelitæ rationabiliter timuerunt, quia ante hoc conuentum fuerat inter eos inſtigante Abner, ꝙ acciperent Dauid in Regem: nunc autem Abner, qui erat procurator huius facti, occiſus fuerat in terra Dauid, cui ipſe Abner tantum bonum procurabat: ideo ſi in illud Dauid egiſſet, vel permiſiſſet fieri tam iniuſtam retributionem, à fortiori hoc faceret ſuper reliquos Iſraelitas, qui nondum ei benefecerant: timuerunt ergo audita morte Abner. Sed adhuc dicetur, quod non debuiſſent timere, quia ipſi ſciebant, quòd Dauid non egiſſet hoc, nec conſenſu ſuo actum foret, ſicut dicitur præcedenti capitulo, ſcilicet: Cognouit vniuerſus Iſrael, quoniam non actum fuiſſet à Rege, vt occideretur Abner, ideo non habebant cauſam timendi, ꝙ Dauid vellet agere aliquid malum in eos. Reſpondendum, quod non turbati ſunt Iſraelitæ timentes, quòd ſic fieret eis, ſicut factum eſt Abner: ſed turbati ſunt, quia id, quod ipſi intendebant, perturbatum eſt: nam volebant ipſi redire ad Dauid mediante Abner, qui reduceret eos: nunc autem illo mortuo, non poterant ſic reduci, ideo turbabantur. Item quando accidunt aliqua mala, & horrenda, quæ ſunt penitus inopinata, ſolent homines nimium turbari, etiamſi ad eos mala illa non pertineant: quia ergo mors Abner erat aliquid magnum & inopinatum, ſubito, illo audito, turbati ſunt omnes Iſraelitæ. Item turbati ſunt, quia cùm Abner eſſet regens Iſrael, vt patet præcedenti capitulo, timuerunt, quod per mortem eius fierent aliquæ

A magnæ mutationes in Regno, de quibus homines potius ſolent aduerſa formidare, quàm proſpera expectare. *Duo autem viri principes latronum erant filio Saul*, id eſt, Isboſeth filius Saul habebat ſecum duos principes latronum, agitur autem de iſtis, quia iſti poſtea occiderunt eum. In Hebræo dicitur. *Principes turbarum*, & ad idem redit, quia aliquando ſolent multi congregari ad latrocinandum, & illi conſtituunt ſibi principem, qui poteſt vocari princeps latronum, cùm illi latrones ſint, vel princeps turbarum, quia multi ſunt illi, quibus præeſt: ſic etiam fortè erat nunc de iſtis duobus viris, quòd ipſi erant duces multorum latronum, qui agebant prædas in Iſrael, & vocantur principes turbarum.

Qui eſſent iſti duo principes latronum. Quæſt. IIII.

B QVÆRET aliquis de iſtis viris, qui eſſent, & quomodo ſe habuerunt ad Isboſeth. Reſpondendum, quòd Rabanus, & Andreas, & Gloſſa ordinaria dicunt, quòd iſti duo viri erant duo principes in exercitu Isboſeth, & mortuo Abner, ſicut tradunt Hebræi, conſiliati ſunt cum Miphiboſeth filio Ionathæ, vt occiderent Isboſeth, & conſtituerent eum Regem: ſed Miphiboſeth conſilium eorum prodidit, illi verò timore perterriti fugerunt in Gethaim, & fuerunt ibi vſque ad tempus illud, quo reuerſi ingreſſi ſunt in domum Isboſeth, & occiderunt eum. Hiſtoria autem ſcholaſtica dicit, quòd iſti duo erant principes latronum Isboſeth, & irati receſſerunt ab eo, veneruntque ad Miphiboſeth filium Ionathæ, vt facerent eum Regem, qui noluit, imò prodidit eorum conſilium. Dicit etiam quoſ-

C dam dicere, quòd Isboſeth iratus erat iſtis duobus principibus latronũ, eo ꝙ dicebant Miphiboſeth debere Regem eſſe, quia filius eſſet Ionathæ, qui erat primogenitus Saul, ideo fugerunt ab eo. Rab. Sal. aliter dicit, ſcilicet, quòd iſti duo viri erãt de tribu Beniamin de vrbe Beroth, & illa erat propinqua Philiſthijm: ideo mortuo Saule fugerunt inde Iudæi ſicut fugiebãt de alijs vrbibus propinquis terræ Philiſthinorum præc. lib. c. 31. ſcilicet, videntes viri Iſrael, qui habitabant trans Iordanem, ꝙ mortuus eſſet Saul, reliquerunt ciuitates ſuas, & fugerunt, venerũtque Philiſthijm, & habitauerunt ibi: dicit etiam, ꝙ iſti fugitiui de vrbe Beroth aggregauerũt ſibi multitudinem ſimilium, vt de prædis viuerent deſerta iam terra ſua, horum autem principes fuerunt iſti duo viri, de quibus hic. Et ex hac cauſa latenter introierunt ad Isboſeth, vt occiderent eum, ſ. quia ipſi in-

D tendebant ſola lucra, & putabãt, ꝙ ferendo caput Isboſeth ad Dauid acciperent ab eo magna dona, introierunt vt illũ occiderent. Iſta ſententia Rab. Sal. concordat literæ noſtræ magis quàm ſententia Doctorũ noſtrorum, eo ꝙ Doctores noſtri non vocant, iſtos principes latronum, ſed principes exercitus. Rab. Sa. autem vocat eos principes latronum, ſicut eſt in litera noſtra. Videtur tamen rationabilior poſitio Rabani, & Andreæ, ſcilicet, ꝙ iſti fuerint principes exercitus. Et hoc apparet ex tribus. Primò, quia dicitur, quod iſti erant de tribu Beniamin, & ideo veriſimile erat, quod iſti haberent aliquod principatum, quia omnes de tribu illa erant nimis adhærentes Regi Isboſeth, eo quod erant de tribu eius. Vnde dicit Ioſephus 7. Antiquitatum, quòd omnes de tribu iſta erant cuſtodes corporis Regis. Secunda ratio eſt, quia iſta poſitio conſonat magis literæ Hebraicæ,

Quæ poſitio ſit rationabilior.

E quam poſitio Rab. Salomonis: ibi enim dicitur, quòd erant principes turbarum, & nõ latronum: principes autem turbarum vocantur principes exercitus: vnde ſatis veriſimile eſt, quòd viuente Abner iſti eſſent principes alicuius partis exercitus, & illo mortuo haberent maiorem poteſtatem: ideo ex hoc conarẽtur aliquid agere cõtra Isboſeth, ſcilicet, conſtituere in Regem Miphiboſeth filium Ionathæ, propter quod iraſceretur eis Isboſeth. Tertia ratio eſt, quia dicitur in litera: duo viri principes latronum erant filio Saul, id eſt, ipſe habebat eos: ſi tamen eſſent principes latronum, non haberet eos Isboſeth in ſeruos, cùm ipſe eſſet Rex, & non permitteret Regnum ſuum in prædam verti, ideo dicendum, quòd erant principes exercitus, ſiue turbarũ, non latronum. Hieronymus tamen dixit, quòd erant principes latronum, ideo ſi quis voluerit propter eum tenere ſententiã Rab. Sal. teneat. Mihi tamen rationabilior videtur ſen-

tentia Rabani, & Andreæ, & hiſtoria ſcholaſtica. *Nomen vni Baana, & nomen alteri Recab.* Ponuntur nomina iſtorum virorum, quia erant famoſi, cùm occiderint Isboſeth; erant autem ambo fratres. *Filij Remmon Berothitæ,* id eſt, Remmon pater eorum erat de vrbe Beroth; ex quo patet, quòd iſti erant de filijs Beniamin, cùm iſta ciuitas eſſet in ſorte illa. *De filijs Beniamin,* id eſt, iſti duo viri erãt de ſtirpe Beniamin. Hoc autem ponitur propter duo, Primò ad notificandum ſtirpem iſtorum, quia cùm fecerint aliquid ſtupendum, dignum erat ſcitu, qui eſſent, quid feciſſent, & de qua ſtirpe, & cuius conditionis. Secundò ponitur genus eorum ad ſignificandam magnam inhumanitatem, ſ. quia non ſolùm fuerunt inhumani occidendo Regem ſuum, ſed etiam occiderunt virum de Tribu ſua. Nam Isboſeth de Tribu Beniamin erat, quem vtique iure ſaltem cognationis diligere debuiſſent. *Siquidem, & Beroth reputata eſt in Beniamin.* Hoc ponitur ad probandum præcedentia, ſ. q̄ iſti duo viri erant de Tribu Beniamin: nam erant de vrbe Beroth, & illa eſt in ſorte Beniamin. Sed aliquis dicet q̄ non ſequitur ex hoc: quia poterant iſti viri habitare in terra Beniamin, & non eſſe de Tribu Beniamin. Reſpondendũ quòd non ſtat, quia inter Hebræos non fuit idem modus, qui apud nos eſt: nam erat terra diuiſa per ſortes, & in ſorte vnius tribus ſolùm habitabant viri illius tribus, eo quòd alijs non dabatur locus ad habitandum ibi extra ſortem ſuam, & potiſſimum quia non poterant aliquid immobile poſſidere extra terram Tribus ſuæ; eo quod inter Iudæos non permittebatur fieri vẽditio poſſeſſionum immobiliũ, nec donari poterant, nec præſcribi, nec aliquo modo tranſire de vna Tribu in aliam, vt non confunderentur tribus & familiæ, vt patet Numeror. vltimo: & declaratum eſt Leuit. 25. & Nume. 27. Ideo ſi aliquis vir dicitur habitator alicuius loci inter Iudæos, conuenienter arguitur, quòd ille eſſet de Tribu illa, in cuius ſorte erat ille locus. Vnde quamuis aliquando cõtingeret Iudæos tranſire de vno loco in alium ex aliquibus cauſis, & manerent ibi magno tẽpore, nunquam vocabãtur ciues, vel incolæ illius loci, ſed aduenæ: & denominatio ſua ſemper erat de loco originis prædeceſſorum ſuorum, q̃uis ipſi alibi habitarent. Quod patet: quia quamuis iſti viri habitarent in Gethaim, ad q̃ confugerant, non vocabantur Gethaim, ſed Berothitæ ab vrbe ſua, de qua habebant originem. Computatur autem Beroth inter ciuitates Tribus Beniamin, vt patet Ioſue 18. *Et fugerunt Berothitæ in Gethaim.* Iſta litera poteſt intelligi dupliciter ſecundùm ſententiam ſuperiorem: nam ſi teneamus poſitionem Rab. Sal. dicetur, q̄ Berothitæ fugerũt in Gethaim, ſ. omnes habitatores vrbis Beroth, eo quòd illa erat apud terram Philiſthinorum, & non auſi ſunt manere ibi habitatores eius propter Philiſthinos. Si autem teneamus ſententiam Rabani, & Andreæ, dicetur, quòd Berothitæ fugerunt, ſ. iſti duo viri Recab, & Baanà, qui erant Berothitæ, fugerunt de Beroth, vel de tota terra Iſrael, & iuerunt in Gethaim. Si autem teneamus poſitionem Ra. Sal. erit dicendum, quòd Gethaim ſit aliqua ciuitas in terra Iſrael magis diſtans à terra Philiſthinorum, quã Beroth, & propter hoc confugiebant ad eam Berothitæ, vt ibi ſecuriores manerent a Philiſthinis. Sed iſta ſententia non multum conformatur intentioni literæ, quia tunc dicendum eſſet, quod iſti duo viri Berothitæ cum alijs viris Berothitis fugerint de vrbe ſua immediatè poſt mortem Saulis, antequam Isboſeth conſtitutus eſſet in Regẽ. Sed tunc nihil agebat ad propoſitum fuga iſtorum ad mortem Isboſeth: ſcriptura tamẽ introducit hãc fugam Berothitarum tanquam aliqualiter pertinentem ad mortem Isboſeth. Ideo dicendum ſecundũ ſententiam Rabani, & Andreæ, quòd Berothitæ vocantur hic ſolùm iſti duo viri, qui viuente Isboſeth in regno fugerunt, ſ. quia ipſi fuerũt prius principes in exercitu Isboſeth, deinde quia contra eos in iram concitatus eſt Isboſeth, fugerunt de terra illius in Gethaim; & credendum eſt, quod Gethaim ſit ciuitas in terra Philiſthinorum, ad quam iſti confugerunt, vt ibi non timerent Isboſeth. Et cũ ibi manerent, nõ ſuſpicabatur Isboſeth aliquod malum de eis, ideo ipſi cognita opportunitate venerunt ſecrete in terram Iſrael, & diſſimulatè introierunt in domũ Isboſeth, & occiderunt eũ, *Fueruntque ibi aduenæ vſque ad tempus iſtud.* i. toto tempore poſtq̃ fuge

Opinio de qua Tribu eſſet duo viri illi. Contra.

F runt propter irã Isboſeth, manſerunt in Gethaim, & erant ibi aduenæ, ſ. quia non erant oriundi de Gethaim. Manſerunt autem vſque ad tempus, iſtud, ſ. in quo venerunt ad occidendum Isboſeth. Ex hoc autem apparet confirmatio ſententiæ Rabani cõtra Ra. Sa. quia ſi iſti viri fuiſſent principes latronum, non manſiſſent ſemper in Gethaim tanq̃ aduenæ, ſed vagaſſent per diuerſa loca ad latrocinandum: ergo non erant principes latronum, ſed principes exercitus, qui fugerant de terra Iſrael in terram Philiſthinorum: & ibi erant aduenæ. *Erat autem Ionathæ filio Saul filius debilis pedibus,* id eſt, Ionathas primogenitus Saulis habebat vnum filium debilem pedibus, i. claudum vtroque pede.

Quare loquatur, hæc ſcriptura de Miphiboſeth. Quæſt. V.

G QVÆRET aliquis, ad quid agitur hic de Miphiboſeth filio Ionathæ: quia nihil videtur agere ad hiſtoriam, nec continuatur præcedentibus, aut ſubſequentibus. Reſpondendum, quòd poteſt dupliciter introduci hic de Miphiboſeth. Primò occaſione iſtorum latronum: dicit enim Rab. Sal. & Andreas, quòd iſti duo viri fecerunt cõſilium, vt occiderent Isboſeth, & facerent Regem Miphiboſeth, quod ei indicauerunt, ipſe verò noluit, ſed prodidit illud Isboſeth, ideo tunc timentes iſti duo viri, fugerũt de terra Iſrael in Gethaim. Aliter dici poteſt, quòd ſit mentio de Miphiboſeth, quia Isboſeth iratus erat iſtis duobus viris, eo quod dicerent regnum nõ pertinere ad eum, ſed ad Miphiboſeth filium Ionathæ; Iſta autem duo redeunt ad eandem ſententiam. Secundò dici poteſt, quòd ſit mentio de Miphiboſeth ad ſignificandum, quod mortuo Isboſeth
H directè regnum veniebat ad Dauid, eo quòd nullus erat de ſtirpe Saulis iam relictus, qui regnare poſſet, niſi Miphiboſeth: ille tamen inhabilis erat ad regnum, cùm eſſet claudus, & deformis; vnde ipſe vocauit ſe canem mortuũ corã Rege Dauid, vt patet infra nono. Sed adhuc dicet aliquis, quòd aliqui reliqui erant de ſtirpe Saulis, qui poſſent regnare, ſ. ſeptem viri de ſtirpe eius præter Miphiboſeth, quos poſtea occidit Dauid ad petitionem Gabaonitarum, vt patet infra 21. Reſpondẽdum, quòd ad illos non pertinebat regnum: nam duo illorũ erant filij Saulis, & quinque erãt nepotes. Ad filios autem non pertinebat regnũ, quia erant illegitimi, ſ. filij concubinæ Saulis nomine Reſhpa, vt patet allegato cap. quinque autem nepotes non habebãt ius regnandi, quia iſti non erant nepotes ex filio, ſed ex filia: nam erant filij Merob filiæ Saul, quos ipſa peperit ex viro
I ſuo Adriel; ſed filiæ non habentes ſuccedendi in regno, ideo nec nepotes ex filiabus. Miphiboſeth autem habebat ius regnandi, quia ipſe erat nepos Saulis ex primogenito, ſ. ex Ionatha, ideo iſte ſolus relictus erat, qui regnare poſſet. *Quinquennis enim fuit, quando venit nuntius de Saul, & Ionatha.* Ponitur hic, quomodo fuerit Miphiboſeth factus claudus, ſ. quia nutrix ſua eum in terrã dimiſit; erat autem quinque annorum, quando venit nuntius de bello referẽs mortem Saulis, & Ionathæ. *Ex Iezrahel.* i. venit nũtius de Iezrahel. Iſta eſt ciuitas quædam in ſorte Iudæ, de qua accepit Dauid vxorem nomine Achinoam præced. lib. cap. 25. Apud iſtam ciuitatem fuit factum bellum, in quo mortui ſunt Saul, & Ionathas, ideo dicitur veniſſe nuntius de Iezrahel, id eſt, de loco caſtrorum. Sed obijcitur, quia bellum non fuit factum apud Iezrahel; ſed in monte Gelboe.
K præc. lib. cap. vlt. & ſupra primo. Reſpondendum eſt, quòd Iezrahel, & montes Gelboe pro eodem ſumuntur, eo q̄ ſunt coniuncti: nam mons Gelboe diſtat vno milliario ab vrbe Iezrahel, vt patet in libro de Situ terræ Sanctæ; ideo aliquando dicitur, q̄ fuit bellum in monte Gelboe, & aliquando q̄ fuit in Iezrahel: ſic patet præc. li. cap. 28. vbi dr̃. q̄ caſtrametati ſunt Iſraelitæ in monte Gelboe. & eo. lib. c. 29. dr̃ q̄ caſtrametati ſunt apud fontem Iezrahel, tanquã fons Iezrahel ſit in mõte Gelboe, *Tollenſque eum nutrix ſua fugit.* ſ. audita morte Saulis, & Ionathæ perterrita eſt nutrix Miphiboſeth, & fugit præ timore, quaſi iam Philiſthini eſſent in foribus accepitque ſecum puerum. *Cumque feſtinaret, vt fugeret,* ſ. nutrix pueri, quia puer non poterat fugere, vel ſaltem non fugiebat: quia ſi ipſe per ſe fugiſſet, non fuiſſet factus claudus ex caſu. *Cecidit, & claudus factus eſt.* Poteſt referri cecidit ad nutricem, ſcilicet, q̄ ipſa

fugiens

fugiens caderet ſuper puerum; & ſic confracta ſunt crura eius, cum adhuc eſſet tener. Vel poteſt intelligi, ꝙ ipſe Miphiboſeth ceciderit de brachiis nutricis, & factus eſt claudus, vtroque.n.modo poterat effici claudus, cum adhuc eſſet tener. *Habuitque vocabulum Miphiboſeth*, .i. vocatus eſt puer iſte Miphiboſeth, quod poteſt intelligi, ꝙ acceperit iſtud vocabulum à principio, cum natus eſt, vel ꝙ poſtea acceperit illud, quando claudicauit. *Venientes ergo filij Remmon Berothite, Recab, et Baana.* Hic ponitur, quomodo iſti viri occiderunt Isboſeth: & dicuntur filij Remmon Berothitæ, eo quod pater ſuus Remmon erat de vrbe Beroth de ſorte Beniamin. *Ingreſſi ſunt feruente die domum Isboſeth*, id eſt, iſti duo viri ingreſſi ſunt in meridie, quando Sol feruebat ad occidẽdum Isboſeth. In Hebræo dicitur. Ingreſſi ſunt cum caleſceret dies. Litera tamen noſtra mutata eſt, eo quòd expreſſius ſignificat intentionem ſcripturæ: nam licèt intẽdat litera Hebraica dicere, quòd iſti ingreſſi ſunt in meridie in feruore diei; tamen per hoc, quòd dicitur, cũ caleſceret dies, non ſignificatur meridies, ſed magis hora tertia, vel ſecunda diei, quando incipit caleſcere aer eleuato Sole aliqualiter. Sic accipitur præceden. lib. capit. vndecimo, cùm dixit Saul: cras erit vobis ſalus, cum incaluerit Sol: & tamen non intelligebatur ibi de meridie, ſed de principio diei, cum incipit aer caleſcere. Nam dicitur allegato capitulo, quòd ingreſſus eſt Saul in media caſtra in vigilia matutina, & percuſſit Ammon, vſque dum incaleſceret dies, & ſic debebat hic poni in feruore diei pro meridie, & non dum incaleſceret dies.

Quare duo viri ingreſſi ſint in meridie potius, quàm alio tempore ad occidendum Isboſeth. Quaſt. VI.

QVÆRET aliquis, quare iſti duo viri ingreſſi ſint in meridie ad occidendum Isboſeth. Reſpondendum, quòd iſti viri voluerunt habere opportunitatem ad occidendum Isboſeth, ideo elegerunt ſibi meridiem, quia putauerunt nullum tempus ad hoc eſſe magis accommodatum. Et hoc quia in meridie non videbatur aliquis per villam, qui poſſet cognoſcere illos duos viros, eo quòd erat tunc feruor diei, & cùm terra illa ſit nimis calida, quia eſt in tertio climate, nullus manebat in vico, ſed omnes erant in domibus: viri enim iſti timebant cognoſci, quia iam fuerant in curia Regis Isboſeth, & fugerant ab eo propter cauſam ſupra aſſignatam, & quia putauerunt, quòd nullus in meridie eos videret, introierunt tunc. Secunda cauſa fuit, quia iſti volebant captare tempus, in quo non eſſent miniſtri Regis in domo, & cum ipſi ſcirent conſuetudinem palatij, ſcilicet, quod in meridie omnes miniſtri Regis conſueuerant declinare ad quietem, & nullus manebat in palatio, voluerunt ingredi illo tempore, vt nullum haberent impeditorem; & ſic factum eſt: nam cum introierunt, nullum in palatio Regis inuenerunt, niſi ancillam vnam purgantem triticum. Tertia ratio fuit, quia iſti volebant inuenire Regem in tali diſpoſitione, vt poſſent eum facilè occidere: ſic erat cum ipſe iaceret in lecto. Et quia ipſi ſciebant, ꝙ in meridie Rex conſueſceret iacere in ſtratu ſuo, voluerunt tunc ingredi. Patet hoc, quia cum introierunt in domum Regis, inuenerunt eum dormientem in ſtratu ſuo, & occiderunt, vt patet in litera. *Qui dormierat ſuper ſtratum ſuum meridie*, id eſt, conſuetus erat in meridie poſt prandium dormire in ſtratu ſuo, & tunc ſic dormiebat: & ob hoc introierunt viri illo tempore, quia cognoſcebant conſuetudinem Regis. *Et hoſtiaria domus purgans triticum obdormierat*, ſcilicet, iſti viri habuerunt magnam opportunitatem ad introeundum, quia nullus erat in domo, niſi quædam ancilla hoſtiaria purgans triticum, & iſta obdormierat, quando viri introierunt. Iſta litera tota non habetur in Hebræo, ſed in aliquibus Bibliis noſtris addita eſt. Videtur enim, quòd fuerit alicuius gloſſæ interlinearis, & poſtea imperitia librariorum textui commixta eſt. Cauſa autem additionis huius fuit, quia veriſimile erat, quòd aliquis cuſtodiret domum Regis, ideo dictum eſt, quod erat ibi hoſtiaria: & quia iſti viri potuerunt intrare nemine prohibente, arguitur, quòd hoſtiaria dormiret, ideo dicitur, quòd hoſtiaria obdormierat. Et quia dicitur, quòd iſti tulerunt ſpicas, arguitur, quòd ibi in atrio Regis eſſet triticum, & ob hoc dicitur illa hoſtiaria purgans triticum. *Ingreſſi ſunt autem domum aſſumentes ſpicas tritici latenter.* Poteſt intelligi dupliciter: vno modo coniungendo iſtud aduerbium latenter cũ illo participio aſſumentes, & eſt ſenſus, quòd viri illi aſſumpſerint latenter ſpicas, ſcilicet, quòd illi voluerint, quòd nemo cognoſceret fraudem illorum; ideo aſſumpſerunt latenter ſpicas tritici, ſcilicet, de illo tritico, quod erat in atrio Regis, aſſumpſerunt ſpicas latenter, nõ vidente hoſtiaria, quæ purgabat triticum; vt ſi contingeret, quòd hoſtiaria videret illos, non ſuſpicaretur aliquam fraudem videns, quòd portarent triticum. Vel poteſt referri latenter ad illud verbum; ingreſſi ſunt, ſcilicet, ingreſſi ſunt latenter, id eſt, doloſe, vel fraudulenter, & hoc aſſumẽdo ſpicas, ſcilicet, quia ſpicæ erant operimentum fraudis. In Hebræo habetur. Sumentes triticum. Quod ad idem poteſt pertinere, ſcilicet, quòd ancilla illa habebat ibi ſpicas, & excutiebat grana de illis ſpicis, quod erat purgare triticum, quia fortè iſto modo purgatur in terra illa, cùm in multis alijs ſic fiat: & iſti aſſumpſerunt ſpicas, quæ vocantur triticum, vel ſumpſerũt triticum excuſſum de ſpicis.

Quare iſti duo viri acceperint triticum de domo Regis. Quaſtio. VII.

Quare iſti duo viri acceperint triticum de domo Regis.

QVÆRET aliquis, quare viri iſti ſumpſerint triticum ad introeundum in domum Isboſeth. Reſpõdendum, quod de ſumptione huius tritici dupliciter intelligi poteſt. Vno modo quòd ipſi duxerint illud de foris ad domum Regis: alio modo, quòd introierint in domũ Regis nihil ferentes, & cùm ibi fuerunt, acceperint de tritico, quod purgabat hoſtiaria, latenter. Quomodocũque autem ponatur, dicendum eſt, quòd iſtud fecerint iſti duo viri ad colorandum fraudem ſuam. Vult enim Rabanus, & Andreas, quòd iſti viri acceperint ſpicas, antequam venirent ad domum Regis, & hoc, vt viderentur ferre Regi munera, vel primitias: vt ſi contingeret, quòd quis videret eos introeuntes ad Regem, non putaret, quòd aliquam fraudem mollirentur, ſed pacifico animo ad Regem venirent, & hoc modo debet litera exponi referrendo aduerbium latenter, ad illud verbum ingreſſi ſunt, ſcilicet, ingreſſi ſunt latenter, id eſt, doloſe, ita quòd intentio eorum lateret: nam putabantur venire ad offerẽdum munera, & veniebant ad occidendum Regem. Ra. Sal. dicit, ꝙ iſti duo viri finxerunt ſe mercatores tritici, Rex autem vendebat triticum, quia de redditibus ſuis multum habebat; & illi viri introierunt, acceperuntque triticum, ſcilicet, in manu ad experiendum, an bonum eſſet, ſicut ſolent facere mercatores; & tunc hoſtiaria non attendit ad eos, quia putauit, quòd venirent ad emendum triticum, ideo potuerũt illi introire ad lectum Regis, & occidere ipſum; & intelligitur nunc litera Hebraica, quòd acceperint triticum, non quòd ipſi adducerent illud ad Regem, ſed quòd acceperunt in manu aliquid de tritico: & hoc fecerunt latenter, id eſt, fraudulenter, vt per hoc lateret intentio ipſorum. *Et percuſſerunt eum in inguine Recab, & Baana frater eius.* Id eſt, iſti duo viri fratres percuſſerunt Regem in inguine, & tunc abſtulerunt caput eius; iſti enim intendebant præſcindere caput vt ducerent illud ad Dauid, & reciperent ab eo dona. Percuſſerunt tamen eum prius in inguine, vt moreretur, & tunc poſſent præſcindere caput eius, quia ſi conati fuiſſent prius caput eius ſcindere, fortè Rex ſentiret prius quàm ipſi hoc finirent, & elaberetur de manibus eorum, eſſentque ipſi in periculo. In Hebræo dicitur, In quinta, vbi nos habemus in inguine, & vocatur quinta, id eſt, quinta coſta, ſicut ſupra primo, & præcedenti cap. declaratum eſt. *Et fugerunt.* ſcilicet, poſtquam occiderũt Regem prius, quam id agnoſceretur, ne caperentur. *Cùm autem ingreſſi fuiſſent domum.* ſcilicet, domum Regis Isboſeth. *Ille dormiebat in lectulo ſuo in conclaui.* ſcilicet, poſt meridiem in feruore diei, & iacebat Rex in lectulo ſuo in conclaui, & tamen non habebat aliquem cuſtodem: ideo potuerunt faciliter introire viri iſti ad eum. *Et percutientes.* Scilicet, in inguine, vt facilè moreretur: & non poſſet reſiſtere, quãdo ſentiret vulnus, interfecerunt eum; quia illa percuſſio fuerat ſufficiens ad occidendum ipſum: addiderunt tamen

men

men aliam, ſcilicet, quia præſciderunt caput eius. *Sublatoque capite eius abierunt.* id eſt, poſtquam percuſſerunt eum in inguine, præſciderunt caput, vt ferrent ſignum ad Dauid, quòd ipſi occidiſſent Isboſeth, & reciperent ab eo magna dona. *Per viam deſerti*, ſcilicet, noluerunt ire per viam publicam in Hebron, ne comprehenderentur, ſed iuerunt per deſertum, vbi nullus eos videret. *Tota nocte*. Non eſt ſenſus, quòd ipſi per noctem occiderint Isboſeth, & ambulauerunt illa nocte per deſertum: nam in litera dicitur, quòd introierunt in domum Isboſeth feruente die in meridie, & mox eum occiderunt nullo prohibente: ſed eſt ſenſus, quòd illi viri occidentes Isboſeth in meridie fugerunt illico, & non ceſſauerunt die illa, & tota nocte ſequente ambulare per deſertum, vt velociter venirent in Hebron, quia, ſi moraretentur in via, cognoſcerentur & perſi quererentur eos ſeruientes Regis. G *Et attulerunt caput Isboſeth filij Saul ad Dauid in Hebron.* Quia putabant ſe aliquid magnum afferre, pro quo reciperent larga beneficia a Dauid. Erat autem tunc ipſe in Hebron, quia omni tempore, quo regnauit ſuper Iudam, manſit in Hebron. *Dixeruntque ad Regem, ecce caput Isboſeth filij Saul inimici tui.* id eſt, lætare, quia iam habes in manu tua caput Isboſeth inimici tui. Putauerunt enim iſti, quòd cùm Dauid deſideraret habere regnũ Iſrael, quod habebat Isboſeth, vellet occidere illum, vt regnaret, ideo ipſi occidendo eum arbitrabantur magnũ obſequium præſtare Dauid. Sed falſum erat, quia quamuis Dauid deſideraret habere Regnum Isboſeth, quia non pertinebat de iure ad Isboſeth, ſed ad Dauid; tamen non deſiderabat occidere Isboſeth. Et dato, quòd fuiſſet certus, quòd in bello poſſet eum ſuperare, & occidere, & auferre Regnum H non pugnaſſet contra illum, vt vitaret ſcandalum. Etiam noluiſſet occidere ipſum cum occiſione multorum de toto Iſrael. *Qui quærebat animam tuam.* id eſt, volebat te occidere; Erat quippe Isboſeth hoſtis Dauid, quia ambo contendebant de Regno, ſed an iſta hoſtilitas ad tantum ſe extenderet, quod vellet Isboſeth occidere Dauid, non patet, & tamen eſt veriſimile. *Et dedit Dominus domino noſtro Regi vltionem hodie.* Iſtud dicebant illi viri extollentes factum ſuum, tanquam per Dei operationem iſtud veniſſet, quod acciperet Dauid vltionem per manus aliorum. Et dicitur: hodie, id eſt, hodie conſumata eſt vltio: nam à principio in morte Saulis, & filiorum ſuorum fuit inchoata vltio Dauid de Saule: tamen non fuit conſumata; cum adhuc ſupereſſent aliqui de ſtirpe Saulis, qui poſſent nocere Dauid: nunc autem nullus ſupererat de illa ſtirpe; ideo erat I data plena vltio ei. *De Saul, & de ſemine eius.* id eſt, nõ ſolum data eſt vltio de Saule, ſed etiam de tota poſteritate eius, ſcilicet, quia nunc nullus manet de ſemine Saulis, qui poſſit eſſe Rex, & nocere tibi.

David occidit interfectores Isboſeth.

Reſpondens autem Dauid. Hic ponitur ſecundum huius cap. in quo eſt mortis Isboſeth vltio. Et dicitur, quod reſpondit Dauid Recab, & Baana fratri eius, ſcilicet, quia iſti duo ſoli portauerunt caput Isboſeth ad Dauid, & ipſi ſoli locuti ſunt. Atque eis ſolis reſpondit Dauid. *Dixitque ad eos: viuit Dominus.* Modus iurandi eſt, id eſt, iuro per vitam Dei. Sic dicitur Ierem. 4. Iurabis; viuit Dominus in iudicio, iuſtitia, & veritate, id eſt, iſtud iuramentum erit inter vos aſſuetum. *Qui eruit animam meam de omni anguſtia.* id eſt, non permiſit me ſuccumbere in aliqua anguſtia, quia licèt ſæpe fuerim in anguſtiis, & paſſus fuerim mala, K tamen ad extremum Deus liberauit me de omnibus illis. *Quoniam eum, qui annuntiauerat mihi.* In hoc redarguit Dauid iſtos viros, dicens, quòd ſtultè egerunt, quia cùm ipſi ſcirent, quòd Dauid occiderit illum virum, qui confeſſus fuit ſe occidiſſe Saul, quamuis Saul nimis nocuiſſet Dauid, magis debuiſſet occidere illos, qui occiderent Isboſeth, cùm ipſe eſſet vir innocens, qui nunquam nocuerat Dauid. Vel introducitur hoc per modum iuramenti, ſcilicet, viuit Dominus, quòd cùm ego occiderim interfectorem Saulis, à fortiori occidam interfectores Isboſeth. *Et dixerat mihi, mortuus eſt Saul.* Non eſt intelligendum, quòd ſolùm pro hoc, quod iuuenis annuntiaſſet Dauid de morte Saulis, occidiſſet illũ, ſicut videtur hic ſignificare litera, ſed quia ille iuuenis confeſſus eſt ſe occidiſſe Saulẽ, vt dicitur ſupra primo: pro ſola enim annuntiatione mortis Saulis non nocuiſſet ei quidquam Dauid. *Qui putabat ſe proſpera nũtiare.*

F id eſt, ille iuuenis Amelacita putabat, quòd nuntiaret mihi aliquid, quod eſſet valde gaudioſum mihi: adeo ſuperaddidit veritati, dicens, quòd ipſe occidiſſet Saulem; ille tamen rationabilius arbitrabatur, quàm iſti duo viri, eo quòd iſti occiderunt virum innocentem, qui nihil egerat contra Dauid, Saul autem multa mala ei intulerat. *Tenui, & occidi eum.* ſ. miſit Dauid vnum de pueris ſuis, quòd occideret eum, ſupra primo. *In Siceleg.* id eſt, illum iuuenem nuntium mortis Saulis occidi in Siceleg, eo quod Dauid erat in Siceleg, quando annuntiata eſt ei mors Saulis, & ibi fecit planctum pro eo. *Cui oportebat me dare mercedem pro nuntio.* i. ego debuiſſem dare illi iuueni dona pro nuntio. i. pro annuntiatione, & tamen occidi illum, à fortiori ergo debeo occidere iſtos viros peſſimos. Non eſt autem intelligendum, quòd Dauid diceret, quòd oporteret eum dare G mercedem pro nuntio, id eſt, obligaretur rationabiliter, vel ex iure aliquid dare illi, quia ſi obligatus fuiſſet, vel rationabile fuiſſet, peccaſſet occidendo iuuenem: ſed eſt ſenſus: ſi ego fuiſſem ſicut cæteri homines, qui deſiderant mortem inimicorum ſuorum, dediſſem munera illi iuueni, tamen non dedi. *Quanto magis nunc*, id eſt, à fortiori nunc non debeo dare munera. Et ſubditur ratio huius, ſcilicet. *Cum homines impij interfecerint virum innoxium.* id eſt, magis rationabile eſſet, quòd ego occidam iſtos viros iniquos, quia occiderunt virum innocentem, quàm virum occidentem Saulem, quia Saul non erat innocens, cum ſæpe mihi nocuiſſet. Vocantur iſti impij, quia per fraudem, & iniuſtiſſimè occiderunt virum bonum. Amalecita autem, qui dixit ſe occidiſſe Saulem, dato quòd verum dixiſſet, non erat tam reprehenſibilis, eo quod Saul dixerat ei, quod ocH cideret ipſum, & ipſe occiderat eum obediens mandato, & quia videbat, quòd non poterat iam viuere, & vt non venirent Philiſthiim, & illudentes Sauli occiderent ipſum, vt patet ſupra primo. Iſti tamen occiderunt virum volentem viuere, & non habentem aliquam neceſſitatem moriendi, nec iubentem ſe occidi, ſed per fraudem occiderunt eum, vt per mortem eius lucrarentur de via. *In domo ſua ſuper lectum ſuum.* In hoc aggrauatur nimis peccatum, quia iſte vir erat quietus, & in lecto ſuo eum occiderunt, quod valde turpe eſt. Et dicitur hoc ad differentiam mortis Saulis, quia dato quod ille occiſus fuiſſet ab Amalecita, non occidebatur in lecto, ſed in bello, cũ iam eſſet vulneratus, & haberet neceſſitatem moriendi: Isboſeth tamen non habebat neceſſitatem moriendi, ſed erat in lecto ſuo quietus. *Non quæram ſanguinem eius de manu veſtra*, id eſt, quem I manus veſtra effudit, vel de manu veſtra, id eſt, à vobis, q. d. quæram. *Et auferam vos de terra*, id eſt, occidam vos. *Præcepit itaque Dauid pueris ſuis*, id eſt, præcepit illis, quòd occiderent iſtos viros. *Et interfecerunt eos*, ſ. facientes ea, quæ infra ſequuntur. *Præcidenteſque manus, & pedes eorũ.* id eſt, prius præciderunt manus, & pedes iſtorum virorum, & poſtea ſuſpenderunt eos. Puniuit autem crudè Dauid viros iſtos, eo quod grauiter peccauerant: virum autem Amalecitam, qui confeſſus fuerat ſe occidiſſe Saulem, non puniuit tam grauiter, quia ſolum fecit eum tranſuerberari gladio, vt patet ſupra primo capitulo. Et ratio diuerſitatis eſt, quia dato quod Amalecita verum confeſſus fuiſſet, nõ erat peccatum ſuum tam graue, ſicut iſtorum virorum, qui occiderunt Isboſeth, vt patet ex litera, ideo pœna minor eſſe dēbat. *Et ſuſpenderunt eos ſuper piſcinam in Hebron*, i. K poſtquam præciſi fuerunt pedes, & manus eorum, ſuſpẽſi ſunt ſuper piſcinam. i. apud piſcinã vrbis Hebron. Vocatur autem piſcina lacus quicunque, ubi non ſunt piſces, & dicitur piſcina à piſcibus per antiphraſim, quia piſces nullo modo habeat, & fuerunt ſuſpenſi apud piſcinam, quia erat ibi locus publicus. *Caput autem Isboſeth tulerunt, & ſepelierunt in ſepulcro Abner in Hebron*, ſcilicet, iſti viri portauerunt caput Isboſeth ad Dauid, ipſe autem fecit illud ſepeliri in ſepulcro Abner, quia ambo erant de eadem cognatione, & coniunctiſſimi ſanguine. Nam Abner erat patruus Isboſeth: cum eſſet Abner patruelis Saulis, vt patet præcedenti libro cap. 14.

Mors duorum virorum qui interfecerunt Isboſeth

Dauid nullas exequias fecit Isboſeth propter tria. Q. VIII.

QVÆRET aliquis, quare Dauid non fecerit magna funeralia Isboſeth, ſicut fecerat Abner, nam dignus

erat

erat eis, cum eſſet Rex. Reſpondendum eſt, quòd Dauid nullas exequias fecit Isboſeth, ſicut Abner propter tria. Primò, quia Abner mortuus eſt in terra Dauid, & iniuſtè, ideo vt recompenſaret aliquid Dauid pro iniuſto, quod paſſus erat, impendit celebres honores funeri eius. Isboſeth autem non mortuus eſt in terra Dauid, ſed in terra ſua, & à viris ſuis, ideò non erat aliquid, propter quod Dauid deberet ei impendere funeralia. Secūda ratio eſt, quod Dauid impendit magnum honorem morti Abner, quia diligebat eum, & tenebatur illi, nam Abner fecerat fœdera cum Dauid, & conciliauerat ei animos totius populi, vt eſſet Rex ſuper totum Iſrael, quod erat magnum beneficiū, ideo tenebatur ei Dauid ad rependendum vicem, & quia nihil erat, in quo impenderet debitum iam defuncto, celebrauit magnificè funeralia eius. Isboſeth autem nihil fecerat pro Dauid, ex quo teneretur ei ad aliquid, ideo non curauit eius funeri honorem impendere. Tertia ratio fuit & potiſſima, quia Dauid celebrauit exequias Abner ad tollendum ſuſpitionem de morte eius. Nam putabatur communiter, quòd Dauid iuſſiſſet illum occidi; vt ergo excluderet hanc ſuſpitionem, planxit, & fleuit, & ieiunauit pro eo, & tunc populus credidit, quòd non actum fuiſſet à Dauid, vt occideretur Abner; vt patet præcedenti cap. In morte autem Isboſeth nulla ſuſpitio erat contra Dauid, quod ipſe iuſſiſſet eum occidi, cum non fuiſſet occiſus in terra Dauid, ſed in terra ſua, ideo non curauit aliqua funeralia agere præcedentia dolorem, vt opinionem contra ſe excluderet, cum nulla eſſet contra eum cauſata.

CAPITVLVM V.

1. Paralip. 11. infra 19. *ET venerunt vniuerſæ tribus Iſrael ad Dauid in Hebron, dicentes: Ecce nos os tuum, et caro tua ſumus. Sed & heri & nudiuſtertius, cum eſſet Saul Rex ſuper nos, tu eras educens & reducens Iſrael. Dixit autem Dominus ad te: Tu paſces populum totum Iſrael, & tu eris dux ſuper Iſrael.*

De totali Dauid in Regem exaltatione. In præcedentibus deſcripta eſt partialis Dauid exaltatio in Regem, ſcilicet, quia fuit factus Rex ſuper tribum Iuda. Hic ponitur eius totalis exaltatio, ſcilicet, quia fuit exaltatus in Regem ſuper totum Iſrael. Etiam ab iſto loco incipit ſcriptura agere totaliter de Dauid, cum hucuſque deſcriberet hiſtoriam duorum regnorum, ſcilicet, Dauid, & Isboſeth. Et diuiditur in duas partes, quia primò ponuntur aliqua tempora, in quibus Dauid innocenter viuit, & à Deo exaltatus eſt. Secundò ponuntur aliqua tempora, in quibus Dauid inſolenter ſe habuit, & a Deo caſtigatus eſt. De quo infra vndecimo. Prima diuiditur in quinque partes, quia primò ponitur Dauid in Regem vnctio. Secundò eius ad Deum deuotio, ſequenti capitulo. Tertiò eius contra hoſtem ſuperatio infra 8. Quartò eius ad proximum compaſſio infra 9. Quintò pro ſuſceptis beneficiis recompenſatio infra 10. Prima in duas. Primò ponitur Dauid vnctio. Secundò magnæ famæ, & triumphi de hoſtibus acquiſitio ibi. *Et abijt Rex.*

An hiſtoria continua ſit. *Quæſt. I.*

QVÆRETVR circa primum, an ea, quæ habentur hic fuerint poſt præcedentia ordine continuato, & an immediatè fuerint, vel interpoſito aliquanto tempore. Ad primum reſpondendum, quòd hic eſt ordo continuus, eo quòd in præceden. dictum eſt de morte Isboſeth Regis Iſrael, hîc autem agitur de vnctione Dauid ſuper totum Iſrael: prius tamen mortuus fuit Isboſeth, quam vngeretur Dauid in Regem ſuper Iſrael, eo quòd Iſraelitæ non venerunt ad petendum vnum Regem, dum alius viueret. Ad ſecundum dicendum, quòd videtur dubium, ſcilicet, an immediatè mortuo Isboſeth venerint Iſraelitæ ad petendum Dauid in Regem, vel interciderint aliqua tempora media. Hebræi autem audent dicere, quòd inter mortem Isboſeth, & vnctionem Dauid in Regem ſuper totum Iſrael fluxerunt anni quinque, & dimidius; quia ipſi dicunt, quod Isboſeth ſolùm regnauit annis duobus, ſicut A dicitur in litera ſupra ſecundo: Dauid tamen quando vnctus eſt in Regem ſuper totum Iſrael, regnauerat iam ſeptem annis, & dimidio ſuper tribum Iuda, vt patet ſupra, & hic. Et tamen Dauid, & Isboſeth ſimul regnare inceperunt vnus ſuper Iſrael, & alius ſuper Iudam, ſcilicet, immediatè poſt mortem Saulis; ideo quinque anni, & dimidius interciderunt inter mortem Isboſeth, & vnctionem Dauid in Regem ſuper Iſrael. Sed hoc nō eſt veriſimile, quòd tanto tempore poſſet manere, aut vellet populus ſine Rege, ideo dicendum, quod pauco tempore poſt mortem Isboſeth venerit totus Iſrael ad Dauid, & vnxerit eum in Regem. Credendum eſt enim, quod Iſraelitæ impenderint aliquos dies in honorem funeris Isboſeth, & poſt hoc congregato conſilio deliberauerint ſuper Rege aſſumendo, & concordauerint, quòd aſſumerent Dauid, & in hoc nō potuerunt multi dies tranſire, ideo citò poſt mortem Isboſeth B venerunt Iſraelitæ omnes ad Dauid ad vngendum eum in Regem. Cùm autem obijciunt, quòd Isboſeth non regnauit niſi duobus annis, & Dauid regnauerat ſeptem annis, & dimidio in Hebron, quando factus eſt Rex ſuper Iſrael. Dicendum quòd etiam Isboſeth regnauerat quaſi ſeptem annis, & dimidio, quando mortuus eſt, & cùm dicitur de duobus annis, quibus regnauit, non eſt intelligendum, quòd illud fuerit totum tempus Regni ſui, ſed quod regnauit illis duobus annis, antequam fierent bella inter domum Isboſeth, & Dauid, de quibus ibi enarrari incipit, & poſtea quinque annis, & quaſi dimidio durauerunt bella inter Isboſeth, & Dauid. *Et venerunt vniuerſæ tribus Iſrael,* ſcilicet, vndecim tribus, quæ nominantur tribus Iſrael, de quibus non eſt tribus Iuda, quia illa iam vnxerat C Dauid in Regem. *Ad Dauid in Hebron.* Ibi enim moratus fuit Dauid toto tempore, quo regnauit ſuper Iudam, & venerunt ad eum Iſraelitæ ſponte. i. Dauid non vocante eos, nec ſollicitante ad hoc, eo quòd illi non habebant iam aliquem, qui regnaret, & Deus dixerat de Dauid, quòd eſſet Rex, putauerunt dignum eſſe eum Regem conſtituere. *Dicentes; ecce nos os tuum, & caro tua ſumus.* Hic inducunt Iſraelitæ rōnes, quare debebāt accipere Dauid in Regem, & ſignificant ſe non agere hoc ex timore, ſed ratione exigente, & ponuntur tres rationes. Prima eſt propter cognationem, ſcilicet, quia Dauid erat de ſanguine Iſraelitarum, ideo accipiendo eum non accipiebant aliquem extraneū, cui contra intentionem, & inclinationem ſuam ſubijcerentur, ſed virum de proprio genere, qui eos ſecundùm voluntatem ſuam regeret; & ad hoc dicunt nos os tuum, & caro D tua ſumus. i. habemus tecum magnam conſanguinitatem, & ſumus quaſi partes tuæ. ſ. ſicut caro tua, & oſſa tua, quia omnes in eodem ſanguine cōmunicamus: iſtud eſt ad excludendum mutationem magnam, quam aliquis Iudæis obijceret. ſ. quod prius habebant Reges de tribu Beniamin & nunc haberet eos de tribu Iuda. Reſpondebūt per hæc verba, quod nō eſt mutatio aliqua; quia ſicut domus Saulis erat caro, & os Iſraelitarum, quia erat de progenie eorum, ita Dauid cùm ſit de tribu Iuda, eſt caro, & os Iſraelitarum, quia æqualiter eſt de genere ſuo, ſicut Saul. *Sed, & heri & nudiuſtertius.* Hic ponitur ſecunda ratio, ſcilicet, beneficij collatio, id eſt, quod propter beneficia præterita Iſraelitæ volebant Dauid in Regem. nam non erat rationi diſſonum, quòd ille, qui rexerat eos prius, nunc quoque regeret, ſed Dauid regebat totum Iſrael viuente Saule educendo illos ad bellum, & reducendo: adeo nunc quoq. cō-E uenientius efficeretur Rex eorum. dicunt heri, & nudiuſtertius. i. in tempore præterito: nam non poteſt accipi hic propriè nudiuſtertius: quia plures erant quàm tres dies, immo plures quàm octo anni, quando Dauid regebat Iſraelitas in bello, ſicut ipſi nunc dicunt hîc. Quod patet, quia illud fuit viuente Saule, antequam recederet Dauid fugiens de curia eius; qui fuit magno tempore profugus à facie eius vſque ad mortem Saulis, vt patet præcedenti lib. à cap. 20. vſque ad finem: Poſt hoc autem factus eſt Dauid Rex ſuper Iudā, & regnauit ſeptem annis, & dimidio prius, quam venirent Iſraelitæ ad vngendum eum, ideo plures quàm octo anni tranſierant ab illo tpe, quòd Iſraelitæ vocant heri, & nudiuſtertius. *Cum eſſet Saul Rex ſuper nos, tu eras educens & reducens Iſrael,* id eſt, ſi tempore, quo Saul regnabat ſuper nos, tu quoque eras ſicut Rex noſter educendo

Iſraelitæ adducunt rationes quare deberent accipere Dauid in Regem.

do nos ad bellum, & reducendo: à fortiori nunc mortuo Saule, & poſteris eius tu debes eſſe Rex noſter. F Erat autem Dauid educens, & reducens Iſrael tempore Saulis, quia poſt mortem Goliath Saul fecit Dauid principem ſuper viros belli. præceden. lib. cap. 18. Poſtea autem fecit eū tribunum ſuper mille viros, & ipſe habebat curam de omnibus bellis; præcipuè de bellis contra Philiſthinos: & ob hoc omnes Iſraelitæ diligebant eum, & erant ſub præcepto ſuo: vt patet allegato capitulo. ſ. omnis autem Iſrael, & Iuda diligebat Dauid: ipſe enim ingrediebatur, & egrediebatur ante eos. *Dixit autem Dominus ad te.* Iſta eſt tertia ratio, ſcilicet, domini iuſſio, & eſt efficaciſſima: nam cū Deus iuſſiſſet, quòd Dauid eſſet Rex ſuper Iſrael tenebantur Iſraelitæ accipere eum in Regē: & dicitur: dixit Dominus ad te, id eſt, de te: nam Deus non locutus fuerat ipſi Dauid quòd futurus eſſet Rex, ſed locutus fuerat hoc Prophetis; G vt illud reuelarent ipſi Dauid. *Tu paſces populum meum Iſrael*, id eſt, fouebis eos, ſicut greges procurando eis, quæ bona ſunt. *Et tu eris dux ſuper Iſrael*, id eſt, tu regnabis. Iſtæ tres fuerunt rationes ſatis efficaces, propter quas Iſraelitæ dixerunt ſe fuiſſe motos ad vngendum Dauid in Regem.

Per quem Deus dixerit Dauid tu paſces populum meum. Queſtio II.

QVAERET aliquis, vbi, vel per quem Deus dixerit iſta verba Dauid, ſcilicet: Tu paſces populum meū Iſrael. Nam non reperiuntur apud aliquem Prophetarum. Reſponderi poteſt, quòd iſta verba dicta ſunt ad Dauid per aliquem Prophetam, licèt non appareat, quis ille fuerit, vel H quando dicta fuerint: cōſtat tamen, ꝙ dicta ſunt, quia alias populus totus Iſrael non protuliſſet publicè mendaciū coram Dauid, qui ſciebat, an hoc verum eſſet, vel falſum. Satis autem conſtat, quod dicta fuerint hæc, ſed dicendum, ꝙ non apparet, quis illa dixerit: ſicut eſt de multis alijs, quæ conſtat eſſe reuelata, tamen non conſtat per quem. Sic eſt de eo, quod habetur ſupra 3. cum dixit Abner, Dominus locutus eſt ad Dauid, dicens: In manu ſerui mei Dauid ſaluabo populum meum Iſrael de manu Philiſthum, & omnium inimicorum eius: & tamen nō apparet quis Propheta illud dixerit. Sic etiam eſt de eo, quod habetur præcedenti libro cap. 24. cum dixerunt ſerui Dauid ad eum. Ecce dies, de qua locutus eſt Dominus ad te: ego tradam tibi inimicum tuum, vt facias ei ſicut placuerit in oculis tuis. Hoc quoque apud nullum Prophetam reperitur. Aliter I dici poteſt, quòd iſta verba dicta ſunt à Samuele, & tamen non patet quādo, & vbi illa dixerit: & hoc patet primo Paralipomenon vndecimo, ſcilicet: Vnxeruntque eū Regem ſuper Iſrael iuxta ſermonem Domini, quem locutus eſt in manu Samuel: ergo videtur, quod per Samuelem dictū fuerit, quod Dauid regnare deberet ſuper totum Iſrael. Aliter adhuc poteſt dici, & melius, quòd Samuel prophetauit de Regno Dauid ſuper totum Iſrael, & ipſe vnxit eum. Poſtea autem Iſraelitæ hoc cognoſcentes varie loquebantur de ſermone Domini dicto per Samuelem; omnes quippe acceperunt ſententiā, ſcilicet, quod Dauid deberet regnare ſuper Iſrael, tamen variauerunt in verbis, nam Iſraelitæ dixerunt hic, quòd Deus dixerat: tu paſces populum meum Iſrael. Abner autem dixit, quod Deus dixerat: In manu Dauid ſerui mei ſaluabo populū Iſrael, ſupra 3. omnia tamen K pertinent ad eandem ſententiam. Et dicendum, quòd tam hæc, quàm illa dicta fuerunt à Deo per Samuelem: nō quidem quantum ad verba, ſed quantum ad ſententiam. *Venerunt quoque & ſenes de Iſrael ad Regem in Hebron.* Non eſt intelligendum, quòd iſte ſit alius aduētus Iſraelitarum ad Dauid quam ille, de quo ſupra dicitur, ſcilicet, venerunt vniuerſæ tribus Iſrael ad Dauid in Hebron: fit tamen hic mentio de ſenibus, quia iſti erant viri prudentiores, & maioris auctoritatis in populo, quibus commiſſum eſt tractare negotia cum Rege, ideo ipſi compoſuerūt fœdus, & fecerunt omnia ex parte Iſraelitarum, quæ fieri debebant ad accipiendum nouum Dominum. *Et percuſſit Rex Dauid cum eis fœdus in Hebron.* Percutere fœdus eſt, quod Dauid & Iſraelitæ facerent inter ſe aliquam compoſitionē de modo regnandi, ſcilicet, quanta poteſtas committeretur regibus, & quæ onera poſſent imponere ſubditis. Iſtam autem compoſitionem, vt firmior eſſet, fœdere confirmauerunt. In fœdere enim occidebatur aliquod animal, & diuidebatur in partes, quæ ponebantur altrinſecus, & facientes pactum tranſibant inter illas diuiſiones ſignificantes per hoc, quòd qui violaret pactum, ita diuideretur in partes, ſicut animal illud: & iſta fœdera erāt ad maiorem confirmationem pactorum apud veteres, quam nunc iuramenta interpoſita, & quæcunque adhibitæ firmitates. Erat autem modus fœderum non ſolum inter homines, ſed etiam inter Deum & homines: nam cum Iſraelitæ obligabant ſe Deo ad aliquid ſeruandum, faciebant fœdus occidentes vitulum, vel aliud animal; & tranſibant per medias diuiſiones; vt patet Iere. 34. ſic nunc factum fuiſſe credendum eſt inter Dauid & Iſrael. De modis fœderum ſatis declaratum eſt Ioſue vltimo: *coram Domino*, id eſt, fœdus iſtud fuit factum coram Domino.

Quomodo dicatur fœdus factum coram Domino, cum non eſſet ibi ſanctuarium. Queſt. III.

QVÆRET aliquis, quomodo poterat fieri coram Domino fœdus in Hebron, quia cum vbique ſit Deus generaliter, eſt in quibuſdam locis ſpecialiter, ſicut in loco, in quo colitur, & vbi ſpecialia miracula monſtrat. Inter Hebræos autem Deus dicebatur eſſe ſpecialiter in ſanctuario, quia ibi colebatur, ideo ea quæ fiebant corā altari, dicebantur fieri coram Dn̄o, vt patet Leuit. 1. & in multis alijs locis. In alijs autem locis, quia Deus non colebatur, non dicebatur eſſe ſpecialiter, ideo ea, quæ ibi fierent, non dicerentur fieri coram Domino, ſed in Hebron non erat ſanctuarium tunc, ſed potius in Gabaon, ad quem locū tranſtulit illud Saul deleta vrbe Nobe, vt declaratum eſt præc. lib. c. 7. ideo non dicerentur eſſe coram Domino Iſraelitæ, quando eſſent cum Dauid in Hebron facientes fœdus. Reſponderi poteſt dupliciter. Vno modo, quòd factum eſt fœdus corā Domino, id eſt, vbi Deus erat ſpecialiter, ſcilicet, quia in Hebron erat ſanctuarium, non quidem tabernaculum, quod fecerat Moyſes, ſed aliud, quod fecerat Dauid ad colendum ibi Dominum. Nam cum regnaret ſuper Iudam, & Isboſeth ſuper Iſrael, eſſetque inter eos pugna, non poterant viri Iuda ire ad immolandum Domino in Gabaon; quia erat in ſorte Beniamin, ideo fecit Dauid ſibi locum immolandi in Hebron, & ibi fiebant ſacrificia, & cæremoniæ tempore, quo manſit Dauid in Hebron. Hoc apparet, quia poſtquam factus eſt Dauid Rex ſuper Iſrael: fiebant immolationes in Hebron. Vnde Abſalon petiuit licentiam à patre ſuo Dauid, vt iret ad immolandum Domino in Hebron, infra 15. capit. non tamen petiuiſſet nec Dauid conceſſiſſet, niſi fuiſſet ibi locus communis immolandi. Coram iſto loco, vel altari Dauid & viri Iſrael conuenerunt ad faciendum fœdus, ideo dicebantur facere illud coram Domino. Aliter poteſt dici quod quamuis non fieret iſtud fœdus coram altari, vel aliquo loco ſpeciali, dicitur fieri coram Domino, quia omnia fœdera vbicunque fiant, poſſunt dici fieri coram Domino. Sic patet de Dauid & Ionatha, qui inierunt fœdus in ſylua, vbi erat profugus Dauid: & dicitur ꝙ inierunt fœdus coram Domino, præc. lib. cap. 23. Conſtat tamen, ꝙ ibi non erat tabernaculū nec altare, vel locus aliquis orandi, cum eſſent montes abrupti ſsimi: dicebatur tamen fieri illud fœdus coram Domino, id eſt, ſub inuocatione Dei, quia Deus inuocabatur in teſtem fœderis, & in punitorem violantis illud: generale autem eſt, quod omnia, ad quæ Deus inuocatur, dicantur fieri coram Domino. Sic enim dixit Chriſtus Matthæi 18. Vbi fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, in medio eorum ſum: ergo à fortiori dicetur eſſe coram eis. *Vnxeruntque Dauid Regem ſuper totum Iſrael*, ſcilicet, ſeniores Iſrael tunc nouiter vnxerunt Dauid, vt regnaret ſuper totum Iſrael.

Quare Dauid hic, & etiam ter fuerit vnctus in Regem. Queſt. IIII.

QVÆRET aliquis, quare Dauid nunc fuerit vnctus in Regem, quia iam fuerat vnctus: ter enim Dauid vnctus

ctus eſt, primo per Samuelem in domo patris ſui, præcedenti lib. cap. 16. ſecundò per viros Iuda in Hebron, ſupra ſecundo: tertiò per omnem Iſrael: vt patet hic. Reſpondet Hiſtoria ſcholaſtica, ꝙ illæ tres vnctiones fuerunt neceſſariæ, quia prima fuit in ſignum Regni. Secunda in Regem ſuper Iudam. Tertia in Regem ſuper Iſrael. Sed dicendũ, ꝙ hoc non multum ſtat, quia per hoc videtur, ꝙ in prima vnctione non fuit Dauid traditum aliquod ius regnandi, ſed fuit ſignum, ꝙ regnaturus erat. Sed hoc non ſtat, cùm Samuel vnxerit Dauid in Regem. præc. lib. cap. 16. & per vnctionem conferebatur titulus regni, & quia illa vnctio fuit à Deo, non poterat eſſe ſuperuacua: ideo oportebat, ꝙ conferret ius; immo dicendum ꝙ magis de iure regni collatum eſt Dauid per primam vnctionem, quàm per duas ſequentes, quia dominia rerum & poteſtas à Deo ſunt & ille, quem Deus voluerit eſſe Dominum, habet verum titulum in re: homines autem quãuis velint tradere res ſuas aliis hominibus, non conſtituunt in eis tantum de iure per hanc traditionem, ſicut Deus conſtituit cui tribuit aliquẽ poſſidere aliquam rẽ, eo ꝙ non poteſt quis plus iuris in alium transferre, quàm ipſum conſtat habere; ſed omnes res à nobis poſſeſſæ verius ſunt ipſius Dei, quàm noſtræ: ideo pinguius ius ipſarum rerum poterit Deus transferre in quem voluerit, conferendo ei res, quàs poſſet aliquis homo conferre alicui alteri in rebus ſuis. De dominio autem ſic eſt, quia ſicut poteſt aliquis facere ſe alterius vaſſallum, vel ſeruum, ſi voluerit, eo ꝙ poteſt transferre ius ſui ipſius in alterum: ita & Deus poterit verius & magis iuridice dare poteſtatem alicui homini ſuper alios, quàm ſi illi ſponte ſe ſubiicerent: quod patet, quia magis Deus habet poteſtatem ſuper nos, quàm nos ſuper nosipſos. Ideo magis ipſe conferret alicui de poteſtate ſuper nos, quam nos poſſimus conferre: vtrunq; autem iſtorum patet. Et primo de dominio rerum noſtrarum, nam ipſe nõ vocat nos Dominos rerum à nobis poſſeſſarũ, ſed colonos ſuos, quaſi habeamus ab eo in cenſum poſſeſſiones: ideo ipſe imponit legem poſſeſſionibus noſtris interdum, ꝙ non poſſimus eas vendere: ſi tamen nos eſſemus veri Domini, poſſemus alienare quæcunque poſſeſſiones noſtras nullo prohibente. De hoc patet Leuit. 25. cùm Deus dixit Iudæis: Terra quoque non vendetur in perpetuum, quia mea eſt, & vos coloni mei eſtis. De ſecundo autem. ſ. de dominio, vel poteſtate ſuper perſonas patet, quia quilibet homo eſt ſeruus Dei per naturam, immò plus quam ſeruus, ſ. ſicut poſſeſſio inanimata ad ſuum poſſeſſorem, ſed Dominus habet plus de iure ſuper ſeruum quàm ſeruus ſuper ſeipſum, eo ꝙ ſeruus eſt homo ens ſimpliciter alterius, vt ait Ariſt. 1. Politic. c. 3. ſicut ergo ſeruus nõ poteſt tribuere alicui homini ius ſuper ſe, quia ipſe nullum ius habet in ſe, quod in alium transferat, & Dominus poteſt ſeruum conſtituere ſub poteſtate cuiuſcunque voluerit, eo ꝙ ius totale ſerui eſt penes Dominum. Ita cum quilibet homo ſit ſeruus Dei per naturã, & poſſideatur ab eo, vt patet Deuter. 32. non habebit aliquod ius ſuper ſe, quod transferat in alterum, niſi quatenus Dei conſenſus accedat, ſicut conſenſus Domini ad hoc ꝙ ſeruus tranſferat ſe in ius alterius. Et hoc verum eſt, ꝙ ſiue quis tradat ſe in ſeruum alterius, vel vaſſallum, iſta traditio nullum ius confert, niſi in quantum putamus, ꝙ Deus hoc ratum habeat. Vnde ſi aliquo modo cõſtiterit, ꝙ Deus diſſentiat in hoc, non tenebimur ad illam ſeruitutem, vel obſequia vaſſallorum: etiamſi hæc iurauerimus: quia tamen ſemper putamus, ꝙ Deus ratam habeat omnem tranſlationem dominij, vel poteſtatis, quam vnus homo facit in alterum, dicimus per iſtas tranſlationes conferri ius. Apparet igitur, ꝙ quando Deus confert alicui ius ſuper rem aliquam, vel perſonas: efficacius ius illud eſt, quàm ſi aliquis res ſuas tradat alteri, vel ſeipſum; ſed per vnctionem Dauid factam à Samuele Deus contulit Dauid titulum regni ſuper totum Iſrael, quia iuſſit eum vngi in Regem ſuper totũ Iſrael, ideo plus de iure ad regnandum collatum eſt Dauid per vnctionem illam, quàm quando tribus Iuda & totus Iſrael vnxerunt Dauid. Dicendum igitur ad quæſtionem, quòd per primam vnctionem collatum eſt ius ſufficiens Dauid ad regnandum, nec oportebat, quòd iterum vngeretur: ſiue à tribu Iuda, ſiue à toto Iſrael, ſed quòd iſti acciperent Dauid in Regem, non tanquam conſtituentes in eũ ius nouũ,

Nemo ē verè Dominus poſſeſſionũ ſuarum.

A ſed approbantes ius, ꝙ Deus cõſtituerat in eũ per vnctionem factam per Samuelem: uoluerunt tamen ad maiorem firmitatem huius, & celebritatem ſumptionis in Regem, vngere eum, non conferentes ius nouum, ſed confirmantes ius antiquum. *Filius triginta annorum erat Dauid, cùm regnare cœpiſſet.* id eſt, triginta annos habebat Dauid, quãdo cœpit regnare, & hoc fuit, quando mortuus eſt Saul, quia tunc complebat Dauid annum trigeſimum, & factus eſt Rex ſuper tribum Iuda in Hebron. Filius ſuperabũdat in Hebræo ex modo loquendi: quia ſolùm deberet dici triginta annorum erat Dauid, quando regnare cœpit. *Et quadraginta annis regnauit.* Iſtud eſt totum tempus Regni ſui, ſcilicet, ſuper Iudam, & Iſrael; ex hoc patet, quod Dauid ſolùm vixit ſeptuaginta annis, nam triginta annorũ erat, quando factus eſt Rex, & quadraginta annis regnauit, B ſemper tamen fuit Rex vſque ad mortem, ergo ſolum vixit ſeptuaginta annis. Sed obijcietur, quòd maiori tempore vixerit, vſque ad nimiam ſenectutem, vt patet ſequenti lib. cap. 1. ſcilicet, & Rex Dauid ſenuerat, habebatq; ætatis plurimos dies, cumque operiretur veſtibus, non calefiebat: iſta tamen non dicuntur de homine ſeptuaginta annorum, ſed de nimis inueteratis, ſ. nonaginta vel centum annorum: potiſſimum quia tempore Dauid erat ætas robuſtior, & homines ſeptuaginta annorum erant fortiores hominibus ſexaginta annorum nunc. Dicendum eſt, quòd Dauid ſolùm vixit ſeptuaginta annis vt dictum eſt: dicitur tamen, quòd Dauid ſenuerat, & habebat ætatis plurimos dies: eo quod illi 70. anni induxerant in eo maiorem ſenectutem & inualitudinem, quàm in alio induxiſſent nonaginta vel centum anni. hoc autem quia erat delicatus nimis; C & quia effuderat multum ſanguinem de corpore, vt quidam volunt, aut ex aliis cauſis, ex quibus ſenectus ſolet prouenire in hominibus. *In Hebron regnauit ſuper Iudam,* id eſt, quandiu regnauit ſuper Iudam fuit Rex in Hebron: quia illa erat ciuitas, in qua vnctus eſt, & erat Metropolis Regni: fuitque ibi ſemper Dauid. *Septem annis, & ſex menſibus.* Iſtud fuit tempus Regni in Hebron: & tunc regnabat Isboſeth ſuper vndecim tribus Iſrael. *In Ieruſalem autem regnauit triginta tribus annis ſuper omnem Iſrael, & Iudam.* Dicitur regnaſſe in Ieruſalem; non quod ibi vnctus fuerit in Regem ſuper Iſrael, quia in Hebrõ vnctus eſt: ſed quia Ieruſalẽ erat Metropolis Regni Iſrael & Dauid manſit ibi toto tempore, quo regnauit ſuper Iſrael.

An Dauid plus quàm ſeptuaginta annos vixerit.

D

Quot annis regnauerit Dauid in Hebron. Quæſt. V.

QVÆRET aliquis, quomodo dicatur regnaſſe Dauid ſeptem annis, & ſex menſibus in Hebron; quia Dauid ſolùm regnauit in Hebron, quando regnabat Isboſeth in Iſrael, ſed Isboſeth ſolum regnauit duobus annis; ideo Dauid non regnauit in Hebron ſeptem annis. Ad hoc variè reſpondetur: Hebræi enim dicunt, quòd Isboſeth ſolùm regnauit duobus annis, vt patet ſup. 2. de Dauid concedunt, quod regnauerit ſeptem annis, & dimidio in Hebron: ſicut litera dicit hic; conceduntque etiam quod ſimul cœperint Regnum Dauid, & Isboſeth: ideo etiam confitentur id, quod ſequitur ex hoc, ſcilicet quòd regnum Iſrael vacauit 5. annis, & dimidio in quibus. 11. tribus Iſrael nullum Regem habuerunt. Aliter autem Doctores noſtri dicunt; quidam enim volunt, quòd regnauerit Isboſeth duobus annis ſolùm poſt mortem Saulis, & iſtis duobus regnauerit ſolum Dauid in Hebron poſt mortem Saulis. Volũt E tamen, quòd dicatur regnaſſe in Hebrõ ante mortem Saulis ex eo tempore, quo Dauid percuſſit Amalecitas ferentes prædam de tribu Iuda: & remiſit partes de præda multis ciuitatibus de ſorte Iudæ, vt patet præcedent. lib. c. 30. hoc tenet Rab. & Glo. ordin. Sed iſtud non ſtat: quia ſi nos dicamus, quòd Dauid regnauerit ſolùm duobus annis poſt mortem Saulis in Hebron: non poterit aſſignari iſto modo qualiter regnauerit ſeptem annis, & dimidio in Hebron, quia ex eo tempore, quo perſecutus eſt Dauid Amalecitas, vſque ad mortem Saulis tranſiuit paucum tempus, quoniam iſta facta ſunt quaſi ſimul, vel ſaltem non fuit factum vnum poſt aliud per quatuor dies, vt declaratum eſt præceden. lib. cap. 30. ideo nihil magis eſt, quòd computatur a morte Saulis Regnum Dauid ſuper Hebrõ;

quàm à perſecutione Amalecitarum: & ſic ſemper ma-
nebit ſolùm tempus duorum annorum, quibus regnauerit
Dauid in Hebrõ. Aliter ſoluit hiſtoria ſcholaſtica, dicens, ꝙ
Dauid regnauit aliquib. annis in Hebron viuente Saule,
quia domus Iuda iam affectabat eum in Regem; & ipſe
mittebat eis munera tanquam ſuis. Cùm autem dicitur,
quod Dauid regnauit ſeptem annis, & ſex menſibus ſuper
Iudam; ſubintelligendum eſt, quód regnauit ibi ſpecialiter
quia ſi intelligatur ſolùm de Regno poſt mortem Saulis:
ſolũ regnauit duobus annis, ſicut Isboſeth. Sed adhuc di-
cendum, quod iſta poſitio non multũ ſtat: quia Dauid non
põt dici aliquo modo regnaſſe ſuper Iudam viuente Sau-
le: nam ſi regnaſſet illo viuẽte, & viri Iuda tenuiſſent eum
vt Regem: nõ veniſſent ad vngendum eũ poſt mortẽ Sau-
lis: quia vnctio eſt pro illo, qui incipit eſſe Rex, & hoc quia
vel ſimpliciter incipit: vel ſaltem quantũ ad illos, qui eum
vngunt. Dauid autem iam Rex erat quantum ad titulum
ſimpliciter ex eo tempore, quo vnxerat eum Samuel: viri
tamen Iuda vnxerunt eum poſt, ergo ſaltem quantũ ad ip-
ſos tunc incipiebat eſſe Rex: & ſic non regnauerat aliquo
tempore ante mortem Saulis in Hebron. Item motiuum
Hiſtoriæ ſcholaſticæ nõ ſtat. ſ. ꝙ Dauid regnaret in Hebron
viuente Saule: eo ꝙ tunc mittebat Hebronitis munera tan-
quam ſuis, & hoc ꝑ duo. Primò, quia non ſolũ Dauid mi-
ſit munera ciuitatibus ſortis Iudæ, ſed etiam miſit alijs ciui-
tatibus, quæ erãt in tribu Beniamin, & Gad. vt patet præ-
ced. lib. c. 30. cum ibi ponantur aliquæ ciuitates, quæ non
ſunt in ſorte Iudæ, vt ibidem declaratum eſt. Item nõ ſtat,
quia non mittebat Dauid iſta munera viris Iuda tanquam
ſuis, ſed ſolùm quia tenebatur illis, eo ꝙ acceperat ab eis
multa beneficia, dũ maneret profugus in terra eorũ: vnde
nõ miſit munera aliquibus vrbibus niſi illis, in quibus ſte-
terat, quando erat profugus: vt patet præced. lib. c. 30. erant
tñ multæ aliæ vrbes tribus Iudæ: ſi igitur miſiſſet eis mune-
ra tanquam ſuis: non ſolùm miſiſſet ciuitatibus Iudæ, in
quibus fuerat, ſed etiam omnibus alijs, in quibus nõ fue-
rat: ergo non miſit eis munera tanquam ſuis, ſed ſolũ quia
voluit rependere vicem pro ſuſceptis beneficijs. Dicẽdum
igitur ad quæſtionem, ꝙ Dauid regnauit ſeptem annis, &
dimidio in Hebron, poſtquam vnctus eſt mortuo Saule, &
incepit Regnũ eius ſimul cũ Regno Isboſeth: ipſe quoque
Isboſeth regnauit annis quaſi ſeptem, & dimidio ſuper
Iſrael: licèt dicatur, ꝙ regnauerit duobus annis. Quõ aũt il-
la contrarietas ſoluatur dictũ eſt; Doctores autem noſtri
ideo ad hoc veniũt, quia videtur eis difficile dare, quód Iſ-
boſeth regnauerit plus quam duobus annis. Rurſus vide-
tur inconueniens, ꝙ fuerint. 5. annis, & dimidio Iſraelitæ
ſine Rege, & tñ iſtæ difficultates iam ſupra ablatæ ſunt.

Quomodo dicatur, quód Dauid regnauerit annis, 40. tantum. Quæſtio. VI.

QVÆRETVR vlterius, quomodo dicatur hic in
ſumma annorum, quibus regnauit Dauid, quód fue-
runt 40. anni. cùm fuerit maius tempus: nam ſuper Hebron
regnauit ſeptem annis, & ſex menſibus, vt patet hic, & ſu-
pra 2. & ſuper Iſrael regnauit 30. tribus annis, qui ſimul sũt
40. an. & ſex menſes. Reſpondet Ra. & Hiſtoria ſcholaſti-
ca, & Andreas, ꝙ ſex menſes tolluntur de totali ſumma, eo
ꝙ iſtis ſex menſibus Dauid languit, & nihil dignum Rege
fecit, vel quia Abſalon perſecutus eſt eũ ſex menſibus, &
tunc quaſi non regnauit, & hoc tenent Hebræi. Sed iſta re-
ſponſio non ſtat, quia quamuis aliqui Reges in ęgritudini-
bus viuerẽt: nõ detrahũtur tempora regnorum ſuorũ, ſicut
ſuit de Rege Aſa, qui magno tẽpore fuit laborãs podagra.
2. Paralip. c. 9. Rex etiam Ozias fuit magno tempore lepro-
ſus, & tñ nihil detrahitur de tempore Regni ſui, de quo 2.
Paral. 26. Immo dato, ꝙ aliquis Rex totaliter ceſſaret à gu-
bernatione Regni: ſemper cõputabatur tẽpus Regni eius,
dũ viuebat, vt patet de Ozia, qui ꝑ leprã priuatus eſt admi-
niſtratione Regni, & filius eius Ioatha gubernabat palatiũ
Regis: & tñ vſque ad tempus mortis Oziæ ſemper cõputa-
tur Regnum eius, vt patet infra 4. lib. c. 15. & 2. Paral. 26.
non igitur tollitur aliquid de ſumma Regni Dauid pro-
pter ęgritudinem, vel perſecutionem Abſalon. Alij Hebręi
dñt, ꝙ totũ Regnũ Dauid in Ieruſalẽ, & Hebrõ fuit annorũ

F 40. præciſè, & non tolluntur ſex menſes de ſumma: dicunt
tamen, ꝙ iſti ſex menſes, quibus vltra ſeptem annos regna
uit Dauid in Hebron, deficiunt de 30. tribus annis, quibus
regnauit in Ieruſalem, quia illi ſolum fuerunt 32. & dimi-
dium. Sed iſtud non multum ſtat. Ideo magis videtur di-
cendum, ꝙ Dauid regnauerit. 40. an. & ſex menſib. Scriptu
ra tamen, quando poſuit ſummam totalem, nõ curauit de
ſex menſib. eo ꝙ modus ſcripturæ eſt interdum nõ curare
de numeris imperfectis, vel paruis, ſicut interdum sũt anni
405. & tñ ſcriptura ſolũ nominat 400. ſic patet Gen. c. 15. vbi
dixit Deus, ꝙ Iſraelitæ affligerentur 400. annis, & tñ illi sũt
405. ſicut probãrũ eſt neceſſarijs rõnib. eodẽ c. Item hoc pa
tet maniſeſtè, quia ſeq. li. 2. c. cũ ponitur sũma annorũ, qui-
bus regnauit Dauid, dr. ꝙ dies, quib. regnauit Dauid ſuper
Iſrael, 40. anni ſunt, in Hebrõ regnauit ſeptẽ annis, & in Ie
G ruſalẽ 33. ecce qualiter ibi ſcriptura abſtulit ſex mẽſes de re
gno Dauid in Hebron, quia iſte eſt numerus impfectus, nõ
complens annum, de quo interdum non curat Scriptura.
Et abijt Rex. Hic ponitur ſecundum huius. cap. ſcilicet, in
quo Dauid famam adeptus eſt. Et diuiditur in quatuor:
quia primò famam adeptus eſt expellendo hoſtes interio-
res. Secundò confœderando amicos exteriores, ibi. *Miſit
quoque Hiram*. Tertiò multiplicando amicos interiores,
ibi. *Accepit ergo Dauid*. Quartò bis debellando inimicos
exteriores, ibi. *Audierunt vero Philiſthiim*.

Circa primum dicitur de pugna, quam habuit Dauid
contra Iebuſæos habitantes in Ieruſalem. Iſti enim erant
de Chananæis, quos Iſraelitæ expellere debebant de terra;
& quia iſti erant in Ieruſalem, quæ erat ciuitas excellentior
in tota terra Iſrael, voluit Dauid prius pugnare contra
H iſtos: & quia nunc nouiter factus fuerat Rex, ne eſſet otio-
ſus, & inutiliter Rex, voluit pugnare cõtra hoſtes. *Et abijt
Rex, & omnes viri eius, qui erant cum eo in Ieruſalem*. In-
telligitur hoc de omnibus illis viris, quos Dauid habebat
ſecum communiter, & non de omnibus viris Iſrael, vt ali-
qui volunt. Veritas tamen eſt, quód Dauid fecit congrega-
ri multos viros de Iſrael præter eos, quos ſecum commu-
niter habebat, quia bellum magnum erat contra Iebuſæũ,
ſic patet primo Paralipom. c. 11. ſ. Abiit quoque Dauid, &
omnis Iſrael in Ieruſalem. *Ad Iebuſæum habitatorem ter-
ræ*. i. contra populum Iebuſæorum, qui habitabat in terra
illa: eſt enim Iebuſęus vnus de ſeptem populis Chana-
næorum, & habitabant iſti Iebuſæi in Ieruſalem, & in con
finibus ſuis. Erat tamen Ieruſalem locus præcipuus, quo-
niam de locis paruis iam expulſi fuerant. *Dictumque eſt ab
I eis ad Dauid, non ingredieris huc*, i. Iebuſæi habitantes in Ie
ruſalẽ dixerũt Dauid venienti in Ieruſalẽ, nõ ingredieris huc,
ꝙ intelligitur de arce vrbis in Ieruſalẽ. ſ. de arce Sion: &
non de ipſa vrbe, quia iam Iſraelitæ occupauerant Ieruſa-
lem quantum ad vrbem planam, & exuſſerant eam; mora-
banturque ibidem: vt patet Iudic. 1. & Ioſue 15. Etiam pa-
tet, quia viuente Saule, Dauid tulit caput Goliath in Ieru-
ſalem. præceden. lib. cap. 18. ſi tamen Iſraelitæ non poſſe-
diſſent tunc Ieruſalem non tuliſſet illuc Dauid caput Go-
liath: poſſidebant igitur Iebuſæi ſolam arcem, & caſtrum,
& ad illud occupandum iuit Dauid, & dixerunt Iebuſæi,
quód non ingrederetur illuc.

Quomodo Iebuſæi manerent in Ieruſalem. Quæſt. VII.

K QVÆRET aliquis, quomodo poſſent manere ali-
qui Iebuſæi in Ieruſalem, cum iam expulſæ fuiſſent
omnes ſeptem gentes Chananæorum præter illas, quæ ha-
bentur Ioſue 13. & Iud. 3. Vbi dicitur hæ ſunt gentes, quas
dereliquit Dominus: & tamen inter illas non numerantur
Iebuſæi, ergo eiecti fuerant omnes Iebuſæi de terra. Re-
ſpondendum, quód de gente Iebuſæorum plurima pars
iam perierat gladio Iſraelitarum, manebant tamen aliqui
in Ieruſalem, eo quod non potuerunt Iſraelitæ expellere il
los propter fortitudinem loci, & ad iſtos nunc iuit Dauid.
Cum autem dicitur, quód non ponũtur Iebuſæi inter gen-
tes, quæ relictæ fuerant in terra Iſrael, dicendum, quód ibi
ponuntur: quia dicitur, quod non expulſi fuerunt Chana-
næi: nomine autem Chananæorum intelliguntur omnes
populi, & ſic poſſunt intelligi Iebuſæi. Aliter autem, & me-
lius dici poteſt, quod ibi ponuntur multi termini terrarũ,

in quibus clauditur vrbs Ieruſalem, quamuis non exprimatur, & ſic Iebuſæi habitantes in Ieruſalem manebant adhuc in terra. *Niſi abſtuleris cæcos, & claudos dicentes, non ingredietur Dauid huc.* id eſt, non poteris introire huc, quouſq; abſtuleris claudos, & cæcos, qui ſunt in turribus. Iſtud dixerunt Iebuſæi deridendo Dauid: putabant enim, quòd ciuitas ſua ita eſſet fortis, quòd non indigerent auxilio virorum fortium, ſed claudi, & cæci exiſtentes ſupra murum poſſent defendere vrbem, ideo donec auferas illos, non ingredieris. Vel aliter, Iebuſæi poſuerunt ſuper muros quaſdam imagines lapideas, quas vocauerunt cæcos, & claudos, id eſt, nihil agentes, quaſi dicat, nobis etiam nihil agentibus non poterit intrare in vrbem, quia eſt fortiſſima. Vel aliter, Iebuſæi dixerunt hoc irridendo Dauid, quia Dauid vocauerat eos claudos, & cæcos, id eſt, non potentes ſe defendere, & tunc ipſi reſponderunt dicentes, niſi abſtuleris claudos, & cæcos, id eſt, niſi abſtuleris nos, quos tu vocas claudos, & cæcos, non poteris introire in vrbem. Sic exponit Hiſtoria ſcholaſtica, & Glo. ordin. & Andreas. Ra. Sa. dicit, quod claudi, & cæci erant duæ imagines lapideæ poſitæ in turribus: quarum vna habebat effigiem hominis claudi, & alia effigiem hominis cæci: dicit enim, quòd Iebuſæi iſti, qui erant in Ieruſalem, erant de genere Regis Abimelech, qui erat Rex Philiſthijnorum, & iniuit fœdus cum Iſaac, ne noceret poſteris eius, vt patet Gen. 26. cum Iacob etiam dicunt, quòd iniret fœdus; Iebuſæi verò videntes proſperari Iſraelitas, putantes quod vellent expellere eos de Ieruſalem, fecerunt ſibi duas imagines lapideas in turribus ad ſimilitudinem cæci, & claudi, quarum vna repræſentabat Iſaac, ſcilicet, cæcū, eo quòd Iſaac fuerat caligans oculis. Gen. 27. alia erat clauda repræſentans Iacob, quia ille claudus effectus eſt luctando cum Angelo. Gen. 32. & in ore iſtarum duarum imaginum poſuerunt iuramentum deſcriptum, quod præſtiterant Iſaac, & Iacob de non nocendo poſteris Abimelech, & ob hoc dicunt, quòd Iſraelitæ à principio non potuerunt expellere Iebuſæos de Ieruſalem, ſcilicet, propter iuramentum, & fœdus interpoſitum. Nunc autem dicunt, quòd Dauid licitè potuit expellere Iebuſæos de Ieruſalem, quia iam tranſierat tempus fœderis interpoſiti inter Abraham, & Regem Abimelech, ſed non tranſierat, quando introierunt Iſraelitæ in terram Chanaan. Sed iſta poſitio non ſtat. Primò, quia dicunt, ꝙ iſtæ imagines erant Iſaac, & Iacob, nam potius debuiſſet poni imago Abrahæ, quia cum eo iniuit principaliter Abimelech fœdus, vt patet Gen. 21. cum Iacob autem non fuit initum aliquod fœdus, ideo ipſe non debuiſſet habere hic imaginem. Item dato, quod vellent Iebuſæi ponere imagines Iacob, & Iſaac, non poſuiſſent eas, vt claudum, & cæcum, quia iſta ſignant imperfectiones: potius autem Iebuſæi expreſſiſſent imagines illorum ſub alia forma honorabili, ne ſic perducerent Iudæos ad odiendum eos, quaſi irridentes de patribus eorum. Item non obſtat, quia dicitur hic claudos, & cæcos; deberet tamen dici claudum, & cæcum: cum ſolum ponerentur ibi imagines duæ; vna clauda, & alia cæca. Item non ſtat: quia dicitur in litera; niſi abſtuleris claudos, & cæcos, dicentes, nō ingredietur Dauid, & ſic iſti loquebantur: imagines aūt Iſaac, & Iacob nō poterant loqui. Item non ſtat, quia infra dicitur, claudos, & cæcos odientes animam Dauid: illæ tamen imagines non poterant odiſſe aīam Dauid: ergo erāt hoīes, qui habebant Dauid exoſum. Item fundamentum Rab. Salomonis non ſtat, ſ. ꝙ Dauid potuerit nunc expellere de iure Iebuſæos de Ieruſalem, & non potuerint eos expellere Iſraelitæ, quando introierunt in terram Chanaan, de quo ſatis dictum eſt Ioſue 15. in fine, & ibi vide. Dicendum igitur ꝙ ſenſus literæ eſt, quod Iebuſæi habitantes in arce Sion cōfidentes de fortitudine loci poſuerunt ſuper mœnia claudos, & cæcos quaſi ad defenſionem ciuitatis, & dixerunt ad Dauid, niſi abſtuleris claudos, & cæcos, non ingredieris huc, id eſt, vide, quòd non timemus te; quia ſoli claudi, & cæci ſufficiunt ad reſiſtendum tibi, ne ingrediaris in vrbem. Sic. n. fuit in vrbe Tyro, quæ fortiſſima erat, ideo in vituperium hoſtium poſiti ſunt Pygmæi ſuper turres, qui ſunt homines valde paruæ ſtaturæ quaſi cubitalis, vt innueretur, ꝙ illi ſoli ſufficiebant ad defenſionem vrbis. De hoc Ezec. 27. dicitur: Sed & Pygmæi, qui erant in turribus tuis faretras

A ſuas ſuſpenderunt in muris tuis per gyrum; ipſi compleuerunt pulchritudinem tuam. Secundum Hebræos deberet exponi: non ingredieris huc, niſi abſtuleris cæcos, & claudos, id eſt, non potes ingredi huc, niſi violaueris iuramentum, quod præſtiterunt cæcus, & claudus, ſcilicet, Iſaac, & Iacob. *Dicentes non ingredietur Dauid.* id eſt, iſti claudi, & cæci poſiti erant ſuper muros ad illudendum Dauid: ideo clamabant ſæpe cum ſtrepitu, & irriſione, non ingredietur Dauid: non ingredietur Dauid. *Cepit autem Dauid arcem Sion.* id eſt, pugnauit, & obtinuit arcem Sion, in qua erant Iebuſæi: reliquam enim vrbem iam acceperant Iſraelitæ ab antiquo, manebat autem caſtrum, in quo erāt iſti Iebuſæi: & illud nunc cepit Dauid, & dicitur, quod cepit arcem Sion. i. caſtrum montis Sion, quia non ſolū erat vna turris, ſed multæ. *Hæc eſt ciuitas Dauid,* id eſt, iſtud ca-

B ſtrum vocatum eſt poſtea ciuitas Dauid, vt patet infra, & ibi ſepultus eſt. *Propoſuerat enim Dauid in die illa præmiū.* id eſt, in die, qua pugnauit contra Iebuſæos, propoſuit præmium ei, qui prius ingrederetur in caſtrum. Hic autem nō habetur, quod præmium eſſet, quia eſt litera decurtata, ſed habetur primo Paral. 11. & dicitur, quòd propoſuerat, ꝙ qui percuteret Iebuſæum in primis, eſſet dux belli. *Qui percuſſiſſet Iebuſæum.* i. Iebuſæos habitantes in caſtro; non eſt autem intelligendum, quòd iſtud præmium proponeretur ei, qui percuteret omnes Iebuſæos, quia nullus percuſſit omnes, ſed ei, qui inciperet prius percutere illos: ſic patet primo Paral. 11. ſcilicet, qui percuſſerit Iebuſæum in primis, erit dux belli. Sic enim fuit, quando Caleb propoſuit præmium ſuper vrbe Cariathſepher, dicens, qui percuſſerit Cariathſepher, & ceperit eam, dabo ei Axam filiam

C meam vxorem, vt patet Ioſue 15. & Iudi. 1. & dicitur ibi, ꝙ cepit eam Othoniel, & tamen manifeſtum eſt, quod ipſe ſolus non cepit: ideo intelligebatur de eo, qui prius in hoſtem irrumperet ad capiendam vrbem, vel de eo, qui prius introiret in vrbem. *Et tetigiſſet domatum fiſtulas.* i. qui prius tetigiſſet illas, multi namque tetigerunt fiſtulas, ſed ille ſolus obtinuit præmium, qui prius tetigit eas. Vocantur aūt fiſtulæ domatum tigna ſuperexcedentia domorum, quæ vocantur vulgariter canales tectorum, per quos defluunt ſtillicidia. Alij dicunt fiſtulas domatum eſſe cuniculos ſubterraneos, per quos erat aſcenſus ad tecta domorum, ſed primum verius eſt; vocantur autem domata ſumitates domorum, ſcilicet, quod eſt ſuper domum, & illas extremitates domorum præminentes ſuper muros caſtri tangere debebat ille, qui habiturus eſſet præmium. *Et abſtuliſſet clau-*

Fiſtula domatū quæ ſint

D *dos, & cæcos.* Iſti erant poſiti ſuper muros ad irriſionē Dauid, vt dictum eſt, & debebat eos inde auferre ille, qui habiturus eſſet præmium propoſitum à Dauid: non quòd ille omnes auferre deberet, ſed quod inciperet ante omnes illos auferre, ſcilicet, deiiciendo illos de muro, vel occidendo illos. Sciendum autem, quòd Ioab in primis percuſſit Iebuſæos, & ipſe factus eſt princeps belli, vt patet 1. Paralipom. 11. Dicunt enim Hebræi, quòd Ioab fecit duci quādam magnam cedrum, & fixit eam in terram, fecitque ſe ligari ad illam, cumque flecteretur viribus ad terrā Ioab in altum eleuatus eſt, ſuper muros, & ſic aſcendit ad fiſtulas domatum, & de hoc dicunt intelligi Pſalmum 17. cum dicitur, & in Deo meo tranſgrediar murum. Sed iſta ridicula ſunt, & ferè impoſſibilia. *Odientes animam Dauid.* i. claudi, & cæci, qui erant ſuper muros, oderant animam Dauid,

E quia ipſi erant de Iebuſæis, & deſiderabant mortē Dauid, ne inquietaret eos. *Idcirco dicitur in prouerbio, claudus, et cæcus non intrabunt in templum Domini.* i. pp iſtos claudos, & cæcos, qui erant ſuper murum ortum eſt prouerbiū inter Iudæos, ſ. claudus, & cæcus non introibunt in templum.

Quomodo ortum ſit prouerbium propter Iebuſæos, quòd claudus, & cæcus non introiret in ſanctuarium.

Quæſtio VIII.

QVÆRET aliquis, quomodo, & cur ortum ſit iſtud prouerbium pp Iebuſæos. Reſpondendum eſt, ꝙ non factum fuit de nouo, ꝙ claudus, & cæcus non introirent in templum Domini, quia à principio legis datæ per Moyſen hoc fuit, ſ. quòd claudi, & cæci, & habentes alias maculas nō ingrederentur ad miniſtrandum Dño in ſanctuarium,

ſic

ſic patet Leu. 21. ſcilicet: Homo de ſemine Aaron, qui habuerit maculam nõ offerret panes Deo ſuo, nec accedet ad miniſterium eius, ſi cæcus fuerit, ſi claudus, &c. Nunc tamen ortum eſt prouerbium, quòd claudus, & cæcus non introirent in ſanctuarium, quia prius non erat iſtud prouerbium, quamquam erat lex de non intrando. Et cauſa quare nunc exiuit iſtud prouerbium, & non prius, fuit propter iſtud, quod accidit de Iebuſæis, quia claudi, & cæci eorum dixerunt Dauid, non ingredieris huc, & tamen in loco vbi illi erant, ſcilicet, in arce Sion factum eſt poſtea templum, ideo dictum eſt claudis, & cæcis: non ingrediemini in templum, ſiue non ingrediemini in arcem Sion.

An ante hoc fuerit illicitum cæcis, & claudis ingredi ſanctuarium. Quæſt. IX.

QVÆRETVR vlterius, an poſt hoc, vel ante hoc licuerit claudis, & cæcis introire in templum Domini vel in ſanctuariũ Moyſi antea quam conſtitueretur templum Salomonis. Reſpondendum, quod nunquam fuit illicitum ante, vel poſt cæcis, & claudis introire in ſanctuarium. quia vel iſti erant laici, vel Sacerdotes: ſi autem laici, non vetabantur introire in ſanctuarium propter iſta, quia id quòd dicitur de claudo, & cæco Leu. 21 intelligitur ſolùm de Sacerdotibus, vt patet ibidem: ideo poterãt omnes laici, dato, quod eſſent claudi, vel cæci introire in ſanctuarium, & participare rebus ſacris. Pro quo ſciendum, quòd Iſraelitæ prohibebantur à participatione ſacrorum ſolùm pro immunditia, & nunquam pro macula. Diſtinguuntur aũt iſta duo, quia macula eſt defectus aliquis naturalis, ſicut eſſe cæcum, claudũ, vel carere aliquo membro, vel q̃ à caſu poſtea amputatũ ſit. Iſta autem ſiue naturaliter, ſiue à caſu eueniant, ſemper manent: immunditiæ autem vocãtur quædam irregularitates cauſatæ per contactũ, vt communiter; ideo vocantur contaminationes, ſicut fit immunditia ſuper mortuo, & in coitu, & in tactu rerum turpium, & in fluxu ſeminis, & ſanguinis. De quibus Leuit. cap. 11. & 15. Maculæ aũt non prohibebant aliquem de laicis à communione ſacrorum, vel introitu in ſanctuarium: immunditiæ autem prohibent, ita quod ſi quis immundus immiſceret ſe rebus ſacris, vel ſaltem introiret in ſanctuarium incurrebat pœnam mortis. Leu. 15. eſſe autem cæcum, & claudum eſt macula, & non immũditia, ideo non prohibebatur quis ingredi ſanctuariũ propter hæc. Similis aũt diſtinctio erat in pecoribus, nam pecora, quæ erant immũda per aliquam cõtaminationem, nunquam offerebantur in aliquo genere ſacrificij, vt colligitur Leu. 27. animalia tamen maculata, ſ. quæ haberent aliquas partes corporis amputatas, interdum offerebantur, ſcilicet, ſaltem in hoſtias pacificas. Leu. 22. & hoc, quia macula non prohibet à ſacris, ſicut immunditia. Si autem iſti claudi, & cæci eſſent Sacerdotes, etiam non prohibebãtur ingredi in ſanctuarium, & participare rebus ſacris, ſed ſolùm prohibebantur accedere ad miniſtrãdum in officiis Sacerdotalibus: comedebant tamen de ſacris, de quibus veſcebantur alij Sacerdotes, vt patet eod. c. Dicendum igitur, q̃ ante iſtud prouerbium non erat vetitũ claudis, & cæcis introire in ſanctuarium, nec fuit poſtea vetitum: ſed ſolis Sacerdotibus claudis, & cæcis vetitum fuit introire ad miniſtrandum: & quantum ad iſtos intelligebatur prouerbium, quòd nunc cœperat occaſione Iebuſæorum, vt dictum eſt. *Habitauit autem Dauid in arce.* ſcilicet, in caſtro, q̃ nunc ceperat: nam ibi fecit ſibi domos magnificas, & habitauit ſemper poſt hoc. Vnde Regnum Dauid diuiditur per habitationem Hebron, & Ieruſalem quaſi ſemper habitauerit in Hebron antequam veniret in Ieruſalem, & ſemper habitauerit in Ieruſalem poſtquam illuc venerit. *Et vocauit eam ciuitatem Dauid.* Solùm hoc intelligitur de caſtro montis Sion: nam reliqua ciuitas Ieruſalem non vocata eſt ciuitas Dauid.

Quare Dauid vocauerit caſtrum Sion ciuitatem ſuam. Quæſtio X.

QVÆRET aliquis, quare Dauid vocauerit iſtud caſtrum ciuitatem ſuam. Reſpondendũ eſt, quòd hoc factũ eſt propter multa. Primò ad laudẽ victoriæ magnifi-
F cæ, quam exercuerat in Iebuſæos, ſignabatur autem iſta victoria per hoc, quòd locus ille ſpecialiter nominabatur ciuitas Dauid. Secundo nominabatur ſic propter habitationem Dauid, quia ipſe habitauit ibi ſemper, poſtquam fuit Rex ſuper totum Iſrael. Tertiò propter ſpecialem appropriationem: nam in caſtro Sion poſtea nullus habitauit niſi Dauid, nam ibi conſtruxit magnificas domos, tẽplum quoque ibi conſtructum eſt, & ſic ſolum erat ibi templum Dei, & domus Dauid. Rectè igitur vocata eſt ciuitas Dauid; quia ad nullũ aliũ pertinuit, niſi ad Dauid. *Et ædificauit per girum à Mello.* Poſtquam Dauid cepit caſtrũ Sion conſtruxit muros in colle Sion; nam erat paruum caſtrum Sion q̃ habuerunt Iebuſæi, ita vt vocaretur turris quaſi eſſet vnica. Dauid autem voluit dilatare hanc arcẽ, cũ eſſent ibi magni colles, in quibus poterant fieri muri. Dauid aũt
G ædificauit à Mello, id eſt, à quodã loco qui vocabatur Mello: incepit ibi murus, & continuatus eſt per circuitum. Eſt autem Mello quoddam præcipitiũ, & quaſi quædam profunda vorago vallis: illam autem repleuit Dauid, & illa repletio, vt ipſi volunt, vocatur Mello. *Et intrinſecus.* id eſt, fecit murum incipiendo à Mello, & etiam ædificauit intra murum faciendo aliqua fortalia, vel domos. *Et ingrediebatur proficiens.* id eſt, quotidie proficiebat in omnibus actibus ſuis ad maiorẽ proſperitatẽ. Et dicitur, ingrediebatur, i. incipiebat omnia opera ſua cum profectu, & vtilitate magna. *Atque ſuccreſcens.* i. in omnibus creſcebat paulatim. *Et Dominus exercituum erat cum eo.* i. Deus adiuuabat Dauid in omnibus, & propter hoc proſperabatur, quia neceſſe eſt, quòd qui à Deo adiuuantur in omnibus proſpere agant: & iſtud eſt ſignum, in quo cognoſcitur Deum eſſe cũ aliquo. ſ.
H quia actus illius proſperãtur, ſic patet de Ioſeph Gen. 39. ſ. Fuit Dominus cum eo, & erat vir in cunctis proſpere agẽs: habitauitq. in domo Domini ſui, qui optimè nouerat Dominum eſſe cum eo, & omnia, quæ gereret, ab eo dirigi in manibus illius. *Miſit quoque Hiram.* Hic ponitur multiplicatio, & exaltatio Dauid confœderãdo ſibi amicos exteriores, erat enim Hirã amicus Dauid; ideo quando cognouit proſperitatem eius, miſit illi dona, vt magis eum ſibi alliceret. De amicitia aũt huius ad Dauid ſatis patet ſeq. lib, c. 5. manſit autem iſta amicitia Hiram ad Salomonem poſt mortem Dauid: vnde Hiram præbuit Salomoni copiam omnium rerum neceſſariarum ad ædificationem templi de quo eod. c. Salomon vero præbebat Regi Hiram cibaria ſingulis annis. eod. c. & hoc dum ædificaretur templũ: poſtea autem dedit ei viginti ciuitates, vt patet ſeq. lib. cap. 9.
I *Rex Tyri.* Tyrus ciuitas eſt in terra Chanaan in littore maris, fuitque olim ciuitas opulentiſſima princeps omnium congregationum naualium, & negotiationum, quæ fiebãt ſuper aquas: ad quam conueniebant mercatores de vniuerſa terra, de cuius laudibus multa ponit Ezech. c. 27. fuit aũt iſta ciuitas Chananæorũ. Et fuit poſita in diuiſione fortiũ ceciditque tribui Aſſer. Ioſue. 19. vnde quando Chriſtus prædicabat in finibus Tyri, & Sydonis: dicitur, quòd venit ad eum mulier Chananæa à finibus illis egreſſa, vt patet Matth. 15. Dauid tamen non pugnauit contra Hiram, nec expulit eum de terra, quamquam eſſet de Chananæis, quia erat amicus eius. *Nuntios ad Dauid.* Ad ſignificandũ amicitiam magnam Hiram ad Dauid, & promittendum ſe ei in omnibus complacere. *Et ligna cedrina.* Hiram voluit complacere Dauid, & quia ſciebat, quòd erat Rex nouus,
K qui nondũ cõſtruxerat ſibi habitaculum; ad Regiam celſitudinẽ pertinet habere glorioſas domos, cùm ſit magnificorum multa expendere ad conſtructionem habitaculi, vt patet. 4. Ethi. non putauit Hiram aliquid eſſe, in quo magis complaceret Dauid, quàm vt ei mitteret materias ad conſtruendam domum, & hoc fuit in lignis cedrinis, quia in terra Dauid nõ erant ligna cedrina. In terra aũt Hiram erãt cedri, abietes, & cipreſſi; vt patet ſeq. lib. c. 5. & de his miſit munera ipſi Dauid, de his ẽt lignis petiuit Salomon à Rege Hirã ad ædificandũ templũ, vt patet allegato. c. ſi tamen fuiſſent multa de his in terra, Salomon non petiuiſſet ea ab Hiram. *Et artifices lignorum.* Non ſolùm miſit ligna, ſed etiam artifices ad faciendũ domũ Dauid, quia ſicut ligna notabilia erant ſolùm in terra Regis Hiram, ita ẽt artifices excellentiores erant in terra eius, vnde illos miſit. Sic etiam factũ eſt in conſtructione tẽpli: nã de terra Regis Hirã ve-

nerunt

A nerunt artifices lignorum, & lapidum ad Salomonē, & ipſi præerant reliquis operarijs Salomonis, ſeq. lib. cap. 5. *Artificeſque lapidum*, id eſt, etiam miſit Rex Hiram Dauid artifices in opere lapidum, quia domus conſtructio tam lapides, quã ligna requirebat, & omnia hæc artificia excellentius erant in terra Regis Hiram, quam Dauid. *Ad parietes*, id eſt, ad conſtruendũ parietes, quia domus Regia, quę fortis erat, nõ debebat ędificari de luto, ſed de lapidibus, & hoc erat in parietibus: textura aũt domus, & tecta de lignis erãt. *Et ædificauerunt domum Dauid*, ſcilicet, fecerunt ei domum ſpecioſam in caſtro Sion. *Et cognouit Dauid, quòd confirmaſſet eum Dominus Regem ſuper Iſrael*, id eſt, vidit Dauid, ꝙ Deus volebat firmiter ipſum manere Regẽ ſuper totum Iſrael: & hoc videbat Dauid per ea, quæ Deus faciebat in eo, nam proſperabat omnes actus eius, vt dicitur ſupra, ſ. ꝙ ingrediebatur Dauid proficiens, atq; ſuccreſcens. B *Et quoniam exaltaſſet Regnum eius ſuper populum ſuum Iſrael*, id eſt, non ſolum cõfirmauit eum in Regem, ſed etiam fecit Regnum ſuum eſſe excellens, eo ꝙ prius erat paruum, ſcilicet, ſuper Iudam, nunc autem erat magnum, ſcilicet, ſuper totum Iſrael. Etiam prius erat minoris gloriæ, poſtea verò magnificatum eſt in gloria per triũphos, & famam magnam. *Accepit ergo Dauid adhuc concubinas.* Hic ponitur multiplicatio Dauid per amicos interiores, ſcilicet, quia accipiẽdo vxores, & concubinas conciliauit ſibi animos virorum magnorum de terra ſua, quorum filias in vxores accipiebat; dicitur autem, ꝙ accepit adhuc cõcubinas, & vxores de Ieruſalem, id eſt, de vrbe Ieruſalẽ accepit ſibi iſtas concubinas, & vxores, de quibus hic dicitur. *Poſtquam venerat de Hebron*, ſcilicet, quia in Hebron acceperat alias vxores, de quibus habetur ſupra 3. iſtæ autem, de quibus hic, ſunt præter illas: C ſignificatur autem in hoc, quod habuit Dauid multas vxores. Hebræi autem dicũt, ꝙ non habuit plures quam 18. dicunt etiam, ꝙ Deus prohibebat vltra has alias accipi, quod probant ex eo, ꝙ habetur infra 12. vbi litera noſtra dicit: Et dedi vxores Domini tui in ſinu tuo: & in Hebræo habetur, dedi vxores Domini tui in manu tua: & ſicut ipſas, & ſicut ipſas, quod bis ponitur, & tamen priores vxores erant ſex: vt colligitur ſupra 3. ex declaratis ibidem, ergo 18. sũt vxores Dauid triplicando ſex. Sed iſtud nihil eſt: nam apparet Dauid habuiſſe 18. vxores: nec litera allegata hoc probat, ſicut ibidem declarabitur, ſed solùm conſtat, ꝙ habuit multas. Item, ꝙ peccatum eſſet habere plures quam 18. nõ ſtat, quia ſicut licebat habere multas, vt 15. vel 18. ita liceret habere 19. cũ lex de hoc nihil dicat: ideo iſta friuola ſunt. *Natique ſunt Dauid, & alij filij, & aliæ filiæ*, id eſt, præter filios, D & filias, quos genuit in Hebron, qui fuerunt ſex, de quibus ſupra 3. cap. genuit alios, de quibus habetur hic. *Et hæc nomina eorum, qui nati ſunt ei in Ieruſalem*, id eſt, iſta quæ ſequuntur ſunt nomina filiorum ſuorum, quos genuit in Ieruſalem, poſtquã factus eſt Rex ſuper Iſrael. Sciendũ aũt, ꝙ quamuis dicatur hic, ꝙ nati ſunt Dauid filij, & filiæ, poſtquam fuit Rex in Hebron, tñ non ponitur hic nomen alicuius de filiabus ſuis, ſed ſolũ ponuntur nomina filiorum; fuerunt aũt aliquæ filiæ Dauid. ſ. Thamar ſoror Abſalon, de qua patet 1. Paralip. 3. & tamen nõ ponitur hic. *Samna, & Sobab.* Sic enim vocatus eſt vnus de fratribus Dauid, ſcilicet, Samna præc. lib. cap. 16. *Et Nathan.* Non eſt iſte ille, qui vocatur Nathan Propheta, quia ille non erat de ſtirpe Regis, ſed erat iã vir magnæ ętatis, cũ viueret Dauid: ſic dicitur Eccleſiaſt. 47. poſt hæc ſurrexit Nathan Propheta in E diebus Dauid; ſi tamen ipſe fuiſſet filius Dauid, non diceretur ſic. Poſſiſſimum nõ ſtat, quia pauco tempore poſt hoc Nathan venit ad Dauid ad nunciandum ei de gloria Regni ſui, infra 7. & tamen tũc Nathan erat vir magnus. Aliqui tamen volunt, ꝙ Nathan, de quo hic dicitur, fuerit Nathan Propheta, & nõ fuerit filius Dauid: ſed ipſe eum adoptauerit in filium, quia erat vir bonus. Sed hoc nõ ſtat, cum litera dicat hic, ꝙ iſti filij nati ſunt Dauid in Ieruſalem. *Et Salomon.* Iſte fuit filius Berſabee vxoris Vriæ. Sciẽdum autem, quod plures filij Dauid ponuntur 1. Paralip. 3. quam hic, quia hic ponuntur ſolum 11. & ibi ponuntur 13. & vna filia, ſcilicet, Thamar.

Nathan quis fuerit.

Quare Dauid acceperit tot vxores, & an peccauerit. Quæſt. X I.

QVAERET aliquis, ad quid Dauid acceperit tot vxores, & an peccauerit: nam ſupra in Hebron acceperat ſex vxores, vt declaratum eſt ſupra 3. cap. & hæ ſufficere debuerant ei ad procreandam prolem, ideo quòd plures acceperit, videbatur magis ad illecebras carnis, & conſequenter erat peccatum. Reſpondendum ad primum, ꝙ Dauid accepit multas vxores propter duo. Primo ex deſiderio prolis ad cultum diuinum, & multiplicãdum populum Dei. Contingit autem interdum, quod ex vnica vxore, vel paucis non poſſit quis multos filios procreare, & poteſt ex pluribus: ideo ad hoc videtur deſiderium licitũ, niſi lex hoc prohiberet. Secũdo accepit plures vxores ad conciliandum ſibi animos magnorũ virorum de Regno ſuo. Deſiderabat enim ſecurè regnare: & hoc non poterat, niſi conciliaret ſibi animos principum Regni ſui: iſtud autem maximè erat per affinitatem, ſcilicet, accipiẽdo filias eorum in vxores, ideo voluit accipere multas vxores, vt multos ſibi cõciliaret. Ad ſecundum aliquis dicet, ꝙ Dauid peccauit accipiendo vxores tot, quia lex vetabat Regibus vxorum multitudinem, vt patet 1. Paralip. 17. Dauid autem acceperat plures, quam 10. ergo peccabat. Reſpondendũ, ꝙ non peccauit, nam Deus dedit ei vxorum multitudinẽ, quaſi in donum, vt patet infra 12. ſcilicet, dedi vxores Domini tui in ſinu tuo: Deus tamen non dat in donum id, quod malũ eſt: ergo non peccauit Dauid accipiendo multitudinem vxorum. Reſpondendum eſt, quòd nunc in lege noua vetita eſt vxorum multitudo, ideo ex nulla cauſa licitum eſt plures accipere: in veteri tamen teſtamento non erat poſita iſta lex, ideo licitum erat plures accipi: potiſſimum quando aliqua cauſa ſuberat; ſic autem fuit in Dauid, ergo non peccauit. Item ſi peccaſſet, aliquando fuiſſet de hoc reprehenſus, vel ſaltem Scriptura deſcripſiſſet peccatum eius, non tamen culpatur de hoc, ergo non fuit peccatum. Cum autem arguitur, ꝙ accipere multas vxores erat peccatum Regibus, Reſpondendum, quòd hoc intelligitur, quando erat multitudo irrationabilis, & ad ſolam libidinem, ſicut fuit in Salomone, qui accepit quaſi mille vxores concubinas, & adoleſcentulas, & copulatus eſt eis ardentiſſimo amore: vt patet ſeq. lib. cap. 11. Dauid autem non accepit eas ad libidinem, ſed ex cauſis ſupradictis, ideo non peccauit.

Non peccauit Dauid tot accipiendo vxores.

An Dauid peccauerit accipiendo multas concubinas. Quæſt. X I I.

QVAERETVR vlterius, an Dauid peccauerit accipiendo concubinas. Aliquis fortè dicet, quòd ſicut Dauid potuit habere multas vxores, & ſine peccato, cum nunc ſolum liceat habere vnam, ita licuit ei accipere concubinas. Sed hoc non eſt ſimile, quia vxor licitè accipitur, & multæ vxores licitæ erant in veteri teſtamento, ſicut nunc vna: ideo non erat aliquid ſpeciale, ꝙ poſſet habere multas vxores. In concubinis autem ſecus eſt, quia cõcubinatus ſecundum ſe eſt illicitus, eo quod eſt ſine lege matrimonij. Nicolaus autem reſpondet aliter, ſcilicet, ꝙ Dauid nũ habuit aliquam concubinam, & quando hic dicitur de concubinis, reſpondet, quòd non accipiuntur cõcubinæ propriè, ſed vocantur concubinæ vxores minus principales, & illæ, E quæ ſunt magis principales vocãtur vxores, ſed inter vtraſque, & Dauid erat matrimonium, ſic enim eſt interdũ modus loquẽdi Scripturæ, nam Agar, & Cetura vxores Abrahæ vocãtur concubinæ eius, Gen. 25. & tamen alibi vocantur vxores. De Agar patet Gen. 16. De Cetura patet Gen. 25. Si autem iſtam poſitionem tenere velimus, quæſtio excluſa eſt, ſcilicet, quia nũ potuit in hoc Dauid peccare, cùm nullam concubinam habuerit. Sed non multum ſtat hoc, quia litera facit hic differentiam inter concubinas, & vxores. Si tamen omnes eſſent vxores, potuiſſent, & debuiſſent omnes vocari vxores; vel omnes vocarentur concubinæ, quia omnes iſtæ erant minus principales, eo quòd illæ priores, quas accepit Dauid in Hebron, erant vxores principales, cum primò aſſumptæ fuiſſent. Item patet hoc efficacius; quia 1. Paralipom. 3. vbi ponuntur iſti filij Dauid, qui habentur hic; dicitur: Omnes hi filij Dauid abſq; filiis

Opinio Nic. reijcitur.

concubinarum; ergo videtur; quòd magna differentia ſit F
inter concubinas, & vxores. Et ſic erant iſtæ concubinæ, & nõ vxores. Hoc autem communius tenetur, ſic enim tenet Rab. & Hiſtoria ſcholaſtica, dicens, ꝙ licuit habere Dauid concubinas ad ſignificationẽ, cum ait: concubinæ Dauid hę reticorum Eccleſias ſignant, qui ſub Chriſtiani nominis titulo gloriantur viuere; ſed quia propter lucra carnalia Chriſtum ſequuntur, non coniuges, ſed concubinę appellantur; nunc verò plures habere vxores, & concubinas peccatũ eſt, quia iam tranſierunt figuræ, pro quibus iſtud erat veniale. Aliter autẽ dici poſſet, ꝙ Dauid peccauit accipiendo cõcubinas, nec eſt inconueniens, ꝙ peccauerit, quia præter hæc in multis alijs peccauit. Sed aliter, & melius dici poteſt, ꝙ in lege veteri, quis licitum eſſet habere plures vxores, & nõ nunc; tamen concubinatus regulariter erat illicitus, quia per hoc ꝙ Deus dixerat; noli mœchari non ſolũ excluſerat adul- G
terium, ſed etiam omnem coitũ, qui fit ſine lege matrimonij, ſicut omnes Doctores exponunt. Aliquando tamen ex diſpenſatione licuit, ſicut fuit in viris ſanctis: ſic dicit extra de diuortiis, c. gaudemus; ꝙ Patriarchæ de adulterio excuſantur: hoc autem potiſſimum eſt in concubinis, Dauid verò eſt Patriarcha, vt patet Act. ca. 2. ideo etiam de ipſo verũ eſt, quod excuſatus fuerit à peccato, licèt habuerit concubinas, quoniam accepit eas ex aliquibus cauſis, de quibus ſupra dictũ eſt. *Audierunt vero Philiſthijm.* Hic ponitur exaltatio Dauid bis debellando inimicos exteriores. ſ. Philiſthinos, qui erant extra terram Iſrael, non quòd terra Philiſthinorum non eſſet de terra debita filiis Iſrael, nam diuiſa eſt per ſortes, vt patet Ioſue. 13. & 15. ſed quia non erant Philiſthini inter Iſraelitas, ſicut Iebuſæi, de quibus dicitur ſupra. *Quod vnxiſſent Dauid Regem ſuper Iſrael.* Ex hoc appa- H
ret, quòd iſtud fuit paulò poſt vnctionem Dauid, ſcilicet, in principio regni ſuper totum Iſrael, nam audita fama, quòd regnaret, congregati ſunt. *Et aſcenderunt vniuerſi, vt quærerent Dauid.* Id eſt, omnes Reges Philiſthinorum congregati ſunt nunc contra Dauid. Erant quippè quinque Reges Philiſthinorum, vt patet Ioſue. 13, & omnes hi conuocauerunt agmina ſua contra Dauid.

Author hic loquitur de peccato veniali, aut de minus graui. Quia cõtrarium ſuperius docuit. c. 20. q. 12. & 22. et li. 3. Reg. c. 15. q. 4.

Quare Philiſthini congregati ſint contra Dauid, audito quòd erat factus Rex, ne confirmaretur in regno, & ante non fuerint congregati. Quæſtio XIII.

QVÆRET aliquis, quare Philiſthini ante hoc nõ fuerint congregati ad pugnandum contra Dauid, cùm prius fuiſſet Rex quaſi octo annis ſuper Hebron, & hoc nõ I
poſſet latere Philiſthinos, cùm terra Iudæ, & terra Philiſthinorum ſint coniũctæ ſine medio. Reſponderi poteſt, quòd ante hoc Dauid habuit aliqua bella contra Philiſthinos, cũ eſſet Rex ſuper Iudam, & ibat illuc Ioab, qui erat princeps belli, de quo ſupra 3. dicitur, quòd Ioab reuertebatur cæſis latronibus cum præda magna nimis: nunc tamen quando audierunt Philiſthini Dauid eſſe vnctum ſuper totũ Iſrael, maiori deſiderio iuerunt ad pugnandum contra ipſũ: ideo congregati ſunt omnes. Et ratio eſt, quia quãdo Dauid erat Rex ſuper Iudam, erat paruæ potentiæ, & non multum curabant Philiſthini de eo, quia non poterat illis nimis nocere; cũ autem factus eſt Rex ſuper totũ Iſrael, quia erat magnæ poteſtatis, timuerũt Philiſthini, quod poſſet eos diſperdere, ſi permitterent ipſum confortari in regno, ideo congregati ſunt omnes, vt delerent eum. *Quod cùm audiſſet* K
Dauid. ſcilicet, quòd omnes Philiſthini congregati erãt contra eum. *Deſcendit in præſidium.* Id eſt, in quoddam caſtrũ, quod erat in fine terræ ſuæ contra terram Philiſthinorum, vbi nunc erant caſtra eorum. Et non eſt iſtud Præſidium illud, de quo habetur præc. lib. c. 22. nam illud erat in terra Moab, vt patet ibidem, cùm Propheta dixit Dauid, quòd non maneret in Præſidio, ſed deſcenderet in terram Iudæ. *Philiſthijm autem venientes diffuſi ſunt in valle Raphaim.* i. venerunt de terra ſua in vallem Raphaim, quæ eſt quædã vallis in ſorte Iudæ, & hoc fecerunt ad prædandũ fortè, vel ad figendũ ibi caſtra ad pugnam. Eſt autem iſta vallis Raphaim in ſorte Iudæ; vbi diuiditur ſors Iudæ à ſorte Beniamin, vt patet Ioſue. 15. quare aũt iſta vocetur vallis Raphaim & an habitauerint ibi aliqui Raphaim, ſiue gigantes, declaratum eſt Ioſue. 15. et 17. *Et conſuluit Dauid Dominũ dicẽ*

F Iſtud factum erat arduum, ſ. quod pugnaret Dauid contra oẽs Philiſthinos, ideo noluit aliquid agere ſine Dei conſilio, & ad hoc conſuluit eum per Sacerdotem magnũ, quia illum ſecum habebat in bello. De modo autem conſulendi Dominum habetur præc. lib. ca. 23. & 30. vbi ſatis declaratum eſt. *Si aſcendam ad Philiſthijm.* id eſt, nunquid bonum eſt, & expediens, quod aſcendam ad Philiſthinos aggrediẽdo eos? *Et ſi dabis eos in manu mea.* Id eſt, dato, quod aſcendam contra eos, nunquid facies me victorẽ? iſta verba proponebat Sacerdos loco Dauid: vel ipſe Dauid corã Sacerdote. *Et dixit Dominus ad Dauid.* ſ. reſpondit ei per Sacerdotem magnũ ſiue in verbo, ſiue in ſcripto. *Aſcende, quia tradens dabo Philiſthijm in manus tuas.* Id eſt, non dubites aſcendere, quia ego certiſſime tradam Philiſthinos in manus tuas ad hoc, ꝙ percutias eos, vel facias de illis, ꝙ vo-
G luens. *Venit ergo Dauid in Baalpharaſim.* Iſte eſt locus, in quo erant Philiſthini, ſ. vallis Raphaim: vocatur autẽ hic Baalpharaſim per anticipationem, quia tempore, quo Dauid venit in locum iſtum, nondum vocabatur Baalpharaſim, ſed poſtea vocatus eſt ſic ab euentu, vt patet in litera. *Et percuſſit eos ibi.* Id eſt, pugnauit in valle Raphaim contra Philiſthinos, & occidit pluſimos: alij autẽ huc, & illuc diſperſi ſunt, vt patet in litera. *Et dixit.* ſ. Dauid. *Diuiſit Dominus inimicos meos coram me.* Id eſt, fecit quòd non poſſent ſtare coram facie mea, ſed diuiderentur huc, & illuc. *Sicut diuiduntur aquæ.* Id eſt, nõ potuerũt ſubſiſtere coram me, ſed ſicut aquę quæcunque obuient, illico diuiduntur: ita Philiſthini facile diuiſi ſunt coram Dauid. *Propterea vocatum eſt nomen loci illius Baalpharaſim.* ſ. ille locus, qui prius vocabatur vallis Raphaim, nunc vocatus eſt Baalphara-
H ſim ex hac cauſa, & interpretatur Baalpharaſim vallis diuiſionis, vel diuiſio virorum, vel diuiſio Idolorum. Et hoc, quia Baal poteſt ſignificare vallem, & virum, & Idolum, & ſatis ſtat quodlibet horum. De primo patet: vocatur enim vallis diuiſionis, quia locus ille erat vallis, in qua diuiſi ſunt hoſtes. Vocatur etiam diuiſio virorum, quia viri, id eſt, Philiſthini diuiſi ſunt ibi. Vocatur etiam diuiſio Idolorum, quia in illo loco diuiſionis dimiſerunt Philiſthini Idola ſua, vt patet in litera. *Et reliquerunt ibi ſculptilia ſua.* ſ. Philiſthini reliquerunt in valle Raphaim ſculptilia, eo quòd ipſi venientes in bellum traduxerant ſecum Deos ſuos, & poſtea fugientes non potuerunt ſecum illos tollere, ſed reliquerunt illos diripiendos Iudæis.

Quare Philiſthini duxerint Idola ſua in bellum. Q. XIIII.

QVÆRET aliquis, quare Philiſthini duxerint Idola ſua in bellum. Reſpõdendum, quòd hoc fecerunt, vt haberent auxilium contra Iudæos; exiſtimabãt. n. Philiſthini, ꝙ dij ſui poſſent eos adiuuare in bello, & hoc maximè eſſet, ſi pręſentes eſſent in bello: ideo ducebant illos ſecum. Quod autem putarent Philiſthini ſe habere victoriã à diis ſuis, patet, quia Iudi. 16. dicitur, quòd principes Philiſthinorum conuenerunt in vnum, vt immolarent hoſtias magnificas Deo ſuo Dagon, & epularentur dicentes: tradidit Deus noſter inimicum noſtrũ in manus noſtras: Populus etiam hoc videns, laudabat Deum ſuum dicens: tradidit Deus noſter in manus noſtras aduerſarium noſtrum, qui deleuit terram noſtram. Item patet hoc ex honoribus, quos impendebant Philiſthini diis ſuis poſt victorias: nam
K quando præualuerunt contra Iudæos poſuerunt Arcam Dei, quam ceperant in bello, in templo Dagon præc. lib. c. 5. Item quando præualuerunt contra Iſraelitas, & occiderunt Saulem, & filios eius: laudauerunt nimis Deos ſuos: nam fecerunt duci arma Saulis per totam terram Philiſthinorum, & templa Idolorum, vt annunciaretur iſta victoria in templis, & poſtea poſuerũt illa in templo Aſtaroth: & caput Saulis poſuerunt in templo Dagon: vt patet præc. lib. ca. vlt. & 1. Paralip. 10. hoc tamen ſolum erat, vt laudarent Deos ſuos de victoria habita, ideo putabant, quòd dij ſui poſſent eos adiuuare in bellis. Item hoc didicerunt Philiſthini ab Iſraelitis, quia ipſi portabant aliquando Arcam in bello, vt adiuuarẽtur pręſente illa, & putabant Philiſthini, ꝙ præſentia illius nimis conferret, quod non faceret in abſentia, ideo, adueniente illa, timuerunt. Sic patet præc. lib. capit. 4. ſ. Et cognouerunt Philiſthini, quòd Arca Dei

veniſſet

veniſſet in caſtra, timueruntq. dicentes: venit Deus in caſtra, & ingemuerunt, dicentes: væ nobis, non fuit enim tanta exultatio heri, & nudiuſtertius: væ nobis, quis nos ſaluabit de manu Deorum ſublimium iſtorum? Sic igitur putabant Philiſthini, ꝙ etiam Dij ſui venientes cum eis in caſtra adiuuarent eos. Ideo duxerunt illos ſecum, in quo nimis errabant, quia cùm ipſi crederent Deos ſuos eſſe lapides, & ligna, non poterant habere aliquam actioné, ſiue adiuuando, ſiue repellendo hoſtes: & hoc in præſentia, vel in abſentia: duxerunt tamen illos ſecum, & poſtea ex timore reliquerunt eos in bello, vt ſeipſos fugiendo ſaluarét. *Quæ tulit Dauid, & viri eius*, ſ. finita pugna cùm verterentur Dauid, & viri ſui ad ſpolia diripiéda: inuenerũt inter illa Deos Philiſthinorum, & tulerunt ſecum cum ceteris ſpolijs.

An peccauerit Dauid tollendo Idola Philiſthinorum. Quæſt. XV.

QVÆRET aliquis, an Dauid, & viri ſui peccauerint tollendo Idola Philiſthinorum. Aliquis dicet, ꝙ ſic, quia non licebat Iudæis cùm prędarentur bona Gẽtilium, accipere Deos eorum, ſed comburere debebant, vt patet Deut. 7. ſ. Sculptilia eorum igne combures: non cõcupiſces argentum, & aurum, de quibus facta ſunt: nec aſſumes tibi ex eis quicquam, ne offendas propter ea: quia abominatio eſt Domini Dei tui. Nec inferes quippiam ex Idolo in domum tuam, ne fias anathema, ſicut & iſtud eſt. Reſpõdendum eſt, ꝙ Dauid non peccauit ducendo Idola Philiſthinorum, nec viri ſui: quia ſi peccaſſent in hoc, Deus durè puniuiſſet illos: quia nullum eſt peccatum, quod in lege veteri ita puniretur, ſicut idolatria: ſicut patet ex diſcurſu librorum eius. Dauid tamen nõ punitus fuit ex hoc: immo poſt iſtud Deus dedit ei aliam victoriam contra Philiſthinos, vt patet in litera: ideo nõ peccauit. Ratio huius eſt, quia Dauid, & viri ſui non tulerunt iſta idola ad colendum ea, nec etiam vt acciperent aurum, & argentum, quod erat in illis, ſed vt comburerent ea, & poſtea combuſſerunt, vt patet 1. Paral. 14. ſ. Dereliquerunt ibi Deos ſuos, quos Dauid iuſſit exuri. Iſtud quoque verbum, quod habetur hic, ſ. & tulit ea Dauid: apud Hebræos eſt æquiuocum, & poteſt ſignare, tollere, vel comburere. Vnde Hebræi, vt cõmuniter, exponunt pro comburere: & tunc erit ſenſus, quod non tulerũt Idola de loco illo, in quo erãt, ſed ibi combuſſerunt ea. *Et addiderunt adhuc Philiſthijm, vt aſcenderent.* Iſtud eſt ſecundum bellum, quod fecerunt Philiſthini cõtra Dauid: nam in primo bello victi redierunt, vt iterum pugnarent contra Iſraelitas: deſiderabant enim delere Dauid, eo quòd erat Rex ſuper totum Iſrael, & putabãt, quòd ipſe deleret eos, niſi præoccuparent ipſum deſtruere. *Et diffuſi ſunt in valle Raphaim*, id eſt, poſuerũt caſtra in valle Raphaim. Et quia multi erant, extenderunt ſe per vallem in locandis caſtris. Poſuerunt autem caſtra in loco, in quo prius in alio bello, eo ꝙ ille locus videbatur eis cõueniens ad pugnam, & fortè erat propè terram Philiſthinorum. *Conſuluit autem Dauid Dominum.* Sicut in priori bello conſuluerat, an deberet pugnare contra Philiſthinos, ita & nunc conſuluit, quia nõ erat minus periculum nunc, quàm prius: immo credendum eſt, ꝙ maius erat, quia Philiſthini ſuperiori bello victi, maiorem & fortiorem turbam bellicam congregarent. *Si aſcendam contra Philiſthijm.* id eſt, nunquid expedit, ꝙ aſcendam ad pugnam contra Philiſthinos? Sciendum aũt, ꝙ Dauid non conſulebat Dominum, an deberet pugnare contra Philiſthinos, quia cùm illi eſſent in terra Dauid, neceſſe erat, ꝙ Dauid pugnaret contra eos, alioquin permitteret totam terram ſuam igne, ferroq. vaſtari: ſed conſulebat Dominum, an deberet aggredi illos, vel ſuſtinere illos venientes, & an deberet exire obuiam illis, vel ex latere, aut à poſteriori. *Trades eos in manus meas*, i. nunquid trades in manus meas Philiſthinos ſi aſcendero contra eos? *Qui reſpondit, non aſcendas*, i. non aſcẽdas obuiam illis ad pugnandum, ſed ex latere, vel à poſteriori, ſicut infra dr. *Sed gyra poſt tergum eorum*, id eſt, conuertas aciem ex dorſo, & ex ea parte fac bellum. Sic dicitur 1. Paralipom. 14. Non aſcendes poſt eos: recede ab eis, & veniens contra illos ex aduerſo pyrorum, id eſt, non aſcendas poſt eos ab iſta parte à qua es: ſed recede ab eis, ſcilicet, vt per alium locum venias

A contra eos. *Et venies ad eos ex aduerſo pyrorum*, id eſt, venies ad Philiſthinos, procedendo contra locum pyrorum: ita, quòd inter te & pyreta ſint Philiſthini medij.

Quare Deus iuſſerit Dauid venire ex aduerſo pyrorum. Quæſt. XVI.

QVÆRET aliquis, quare Deus iuſſerit Dauid, vt veniret ex aduerſo pyrorum. Reſpondẽdum, quòd Deus volebat adiuuare Dauid terrendo Philiſthinos per multitudinem exercitus, quem ipſi putarent contra ſe venire. Quod non fieret conuenienter, niſi veniret Dauid ex aduerſo pyrorum. Pro quo ſciendum, quòd cum Philiſthini locauiſſent caſtra in valle Raphaim: erat multitudo pyrorum apud illos ex parte ipſa, de qua Dauid exire debebat B ad bellum cõtra eos. Deus autem volebat Philiſthinos tradere in manus Dauid, ita vt multi perirent, & non poſſent faciliter fugere. Ad hoc autem volebat Deus Philiſthinis oſtendere multitudinem exercitus: non quòd ipſi illam viderent, ſed quod per ſtrepitum adeſſe putarent. Iſta autem fraus nõ poterat fieri in loco patenti, ideo voluit, quòd fieret in medio pyretorum, vbi poterat ſentiri magnus ſtrepitus exercitus, & non videretur: & ſic factum eſt. Nam Deus fecit, quòd Angeli graderentur in cacumine pyrorum, & facerent magnum ſtrepitũ bellicum, vt terrerentur Philiſthini, & non auderent fugere per partẽ illam, & cũ Dauid teneret partẽ oppoſitam, ſ. ex aduerſo pyrorum, non haberent Philiſthini locum fugiendi, ſed multi perirent. Dauid autem ſi Deus ei nihil dixiſſet, intendebat procedere contra Philiſthinos, nõ ex aduerſo pyrorum, ſed ex loco ipſorum, C & tunc non poterat conuenienter ſimulari fragor magni exercitus, qui non videretur, cũ reliqua loca eſſent patentia præter locum pyrorũ: ideo Deus dixit, ꝙ Dauid non iret ab illa parte, à qua iturus erat, ſed gyraret poſt tergum Philiſthinorum, & veniret ex aduerſo pyrorũ, vt videretur exire alius exercitus de loco pyrorum. *Et cum audieris ſonitum gradientis in cacumine pyrorum.* Iſti erant Angeli, qui faciebant magnum fragorem inter pyreta, vt videretur ibi eſſe magnus exercitus, & iſte exercitus non videbatur, ſed audiebatur, ita vt etiam Dauid non videret, ſed audiret ſonitũ ſuper pyra. *Tunc inibis prælium.* q. d. licèt aſcẽdas ex aduerſo pyrorũ, nõ incipies pugnare illico cõtra Philiſthinos, ſed expectabis, quouſq; audias fragorẽ in cacumine pyrorũ.

D *Quare Deus voluerit, quòd Dauid expectaret ſonitum in cacumine pyrorum. Quæſt. XVII.*

QVÆRET aliquis, quare Deus dixerit Dauid, quòd non iniret prælium, quouſque audiret ſonitũ in cacumine pyrorum. Aliquis reſpondebit, quòd hoc factum eſt, vt Dauid expectaret horam illam, in qua pugnare poſſet contra hoſtes, & debellare eos. Volunt enim plurimi Aſtrologorum, quòd diuerſæ horæ ſint diuerſarũ poteſtatum, & accommodentur ad diuerſa opera propter diuerſitatem planetarum regnantiũ in eis: vnde horas quorũdam planetarum dicunt vtiles eſſe ad inieũdum bellum, & emendum arma, & quæcunque bellica. Horas autem aliorum planetarum ad coniugia contrahenda; & ſic de varietate omnium operum. Et ſecundum hos in parte Aſtrologię iudiciariæ eſt quædam particula de electionibus, ſicut eſt alia E de natiuitatibus, & alia de annorum reuolutionibus, & alia de quæſtionibus. In particula de electionibus traditur ſciẽtia, ſiue ſuperſtitio de eligendo horas ad incipiendũ quodcunque opus, vt feliciter initiatur. Ponunt etiam, ꝙ obſeruanda ſint certa aſcendentia ſignorũ, & gradus medij cęli pro inchoatione cuiuſlibet operis: nunc autem Dauid neſciebat horam iſtam, in qua deberet inire bellũ, ideo Deus dedit ei ſignum, ꝙ expectaret quouſque videret fieri ſonitũ in cacumine pyrorum, quia tunc erat hora. Et non ſolũ iſti ponunt horas determinatas ad inchoandum ſingulas res, ſed etiam ad faciendũ miracula ponunt determinationem horæ: quod confirmant auctoritate Chriſti Io. 2. cum dixit matri ſuæ: quid mihi & tibi eſt mulier? nondũ venit hora mea, id eſt, nondum venit hora, in qua poſſim facere miracula. Sic enim exponunt quidam Heretici. Reſpondẽdum eſt, ꝙ iſta non ſtant, quia non cõſentit Scriptura ſacra, quòd

Stultitia Aſtrologorũ circa electiones.

à corporibus cœleſtibus influatur aliqua virtus ad faciendum hæc; ſed ſolùm à Deo: ideo non eſt hora aliqua, quæ proficiat ad inchoanda bella, vel alias actiones: ſed Deus ſolus eſt, qui actus noſtros proſperos facit, quando vult: & interdum peccatis noſtris exigentibus omnia noſtra exterminat. De iſtis loquitur latè Aug. 5. de Ciui. Dei, vbi vult excludere omnem obſeruationem Aſtrologorum circa iudicia. Dato tamẽ, quòd eſſet aliqua virtus à Cœlo in certis horis ad faciendum hæc; Deus nõ iuſsiſſet Dauid expectare illam, quia per hoc induceret eum, & omnes Iudæos ad obſeruandum ſuperſtitiones, & colendum ſigna cœli. Obſeruationem tamen iſtam Deus nimis vetuit: vt patet Iere. 10. c. Iuxta vias gentium nolite diſcere, & à ſignis cœli nolite metuere, quæ timent gentes, quia leges populorum vanæ ſunt. Cùm autem dicitur, q̃ ſit determinatio horæ ad faciendum miracula ex verbis Chriſti, dicendum, q̃ non intelligitur, q̃ Chriſtus diceret, quòd nondum venerat hora ſua, ita quòd illa eſſet aliqua hora alicuius planetæ, vel eſſet aliquod aſcendẽs ſpeciale ſignorum, vel aliqua coniunctio aut aſpectus planetarum conferens virtutem ad faciẽdum miracula: ſed nondum venerat hora, id eſt, tempus determinatum à beata Trinitate, in qua Chriſtus deberet miraculosè operari: nam licet Chriſtus ſemper eſſet Deus, & conſequenter haberet ſemper virtutem faciendi miracula æqualiter: tamen ſapientia Dei determinauerat tempora pro omnibus actionibus Chriſti, vt honeſtius, & rationabilius fierent. Sic enim Chriſtus ab inſtanti conceptionis ſuæ æqualem ſcientiam habuit, vt poſtea quãdo erat vir triginta annorum: tamen beata Trinitas diffinierat, quòd nõ prædicaret vſque ad annum. 30. inchoatum. Conformiter enã omni tempore Chriſtus habebat poteſtatem faciendi miracula, quæ non poterat ab eo ſeparari, cùm Deus eſſet: diffinierat tñ beata Trinitas, quòd Chriſtus non faceret miracula, vſque quo eſſet in nuptiis Ioannis. Vnde dicitur Io. 2. Hoc fecit initium ſignorum Ieſus in Cana Galileæ, & manifeſtauit gloriam ſuam. Et quia quando mater ſua incitabat eum ad operandum miraculosè, nõdum venerat tempus determinatum à beata Trinitate, in quo operaretur miraculosè, ideo dixit, quòd nondum venerat hora eius. De horis aũt an aliqua ſint, in quibus ſit maior virtus ad operandum aliquid quam in aliis ſecundùm influxum corporum cœleſtium: & an ad iſta opera noſtra, quæ nõ ſunt naturalia, vt ad contractus, & bella aliquid proficiat obſeruatio temporum, & corporum cœleſtium, latiorem diſputationem expetit, de quo fortè dicemus Iere. 10. vel Io. 2. In præſenti autem dicendum eſt, quòd Deus iuſsit Dauid expectare, ne iniret bellum quouſque audiret ſonitum in cacumine pyrorum; non quod tunc eſſet aliqua hora, in qua ſpecialius corpora cœleſtia adiuuarent ad bellum potius, quam in aliis temporibus: ſed quia Deus volebat adiuuare Dauid mittendo exercitum Angelorum contra Philiſthinos, & ille exercitus iturus erat in hora, qua Deus volebat. Et quia ſi ante tempus illud Dauid iniret bellũ cõtra Philiſthinos, non terrerentur Philiſthini tanquam non habentes alios ſibi repugnantes niſi Dauid, ideo voluit Deus, q̃ expectaret Dauid, vſquequo audiret ſonitũ gradientis in cacumine pyrorum. Si autem dicas, quare Deus magis voluit in tali hora adiuuare Dauid mittendo exercitum contra Philiſthinos, quam in alia hora? Dicendum, q̃ Deus nõ expectat tempora tanquam in diuerſis temporibus poſſit efficacius, vel remiſſius operari, quia virtus ſua nõ eſt à Cœlo, vel à tota natura, quin potius è conuerſo: quia tamẽ id, quod Deus operatur, aliquando operaturus eſt, eligit tempus quod vult: ſed non ita in illo operatur, quin poſſet idẽ æqualiter, vel etiã efficacius in alio tempore operari. *Quia tunc egredietur dominus.* Iſta eſt cauſa, quare Dauid expectare debebat ſonitum gradientis in cacumine pyrorum, ſcilicet, quia Deus volebat adiuuare eum, mittendo exercitũ contra Philiſthinos: & quia iſtud non erat facturus, quouſque fieret ſonitus in cacumine pyrorum, voluit, quòd Dauid non iniret prius bellũ. *Ante faciem tuam, vt percutiat Philiſthym.* Id eſt, Deus egredietur tunc coram te, ad deſtruendum Philiſthinos. Deus, de quo hic dicitur, ſunt ipſi Angeli Dei: nam Deus nihil horum per ſe agit, nec agere poteſt: quia repugnat Deo agere aliquid, quod eſt cum motu; de quo latè dictum eſt Exod. 25.

F

Modus quo Angeli Dei percuterent Philiſthinos Q. XVIII.

QVÆRET aliquis, quomodo egreſſus ſit Deus ad percutiendum Philiſthinos. Reſpondendum eſt, ſicut dictum fuit, quòd non erat iſte Deus, qui hæc egit, ſed Angeli ſui eo iubente fecerunt. Modus autem, quo factum eſt, potuit eſſe duplex. Primò, quòd Deus mitteret magnũ exercitum Angelorum in equis, & armis, qui apparerent coram Philiſthinis: & iſti poterant ſe dupliciter habere, ſ. q̃ non pugnarent contra Philiſthinos aliquid agendo, ſed ſolùm incuterent eis timorem per aſpectum, & multitudinem: conuerterentq; eos in fugam. Sic fuit infra 4. lib. cap 6. qñ venerũt Syri in vrbem Dothan, vt caperent Heliſeũ: nam tunc apparuit totus mons plenus curruum, & equorũ
G igneorum, & exercitus magni in circuitu Heliſei ad defenſionem eius: illi tamen non pugnauerunt. Aliter eſſe poterat, q̃ iſte exercitus Angelorum apparens coram Philiſthinis pugnaret contra illos, & occideret multos de eis: nam Angeli interdum pugnantes pro Hebræis occiderunt hoſtes illorum. Sic fuit in mari rubro: nam dicitur Exo. 14. Iã aduenerat vigilia matutina, & ecce reſpiciens dominus per columnam ignis, & nubis ſuper caſtra Aegyptiorum, interfecit exercitum eorum, & ſubuertit rotas curruum, ferebanturque in profundum. Hoc aũt Aegyptij viderunt: vnde dixerunt inter ſe: fugiamus Iſraelem: dominus enim pugnat pro eis contra nos. eod. cap. iſti tamen, qui faciebãt hoc, Angeli erant, quia Angelus fuit, qui mouebat nubem. eod. cap. Sic etiam fuit de Angelo, qui occidit in caſtris Aſſiriorum octoginta quinque millia virorum, vt patet infra
H 4. lib. cap. 19. Sic etiam apparuit in templo Dei quidã Angelus equitans, qui percuſſit Heliodorum volentem accipere pecunias repoſitas in templo, vt patet. 2. Mach. ca. 3. Secundus modus eſt, quòd nõ appareret aliquis exercitus Angelorũ coram Philiſthinis, ſed ſolùm Deus mitteret aliquos Angelos, qui in medio pyrorum facientes fragorem magnum tanq̃ innumerabilis exercitus aduenientis, & nõ viderẽt aliquid Philiſthini, ſed audito fragore timerent, & fugerent. Simile enim fuit quando Syri obſidebant Samariam tempore Heliſæi: nam audierunt ſonitum magnum in caſtris curruum, & equorum, & exercitus pluriũ per noctem, quem Deus audiri fecerat, & dixerunt ad inuicem: ecce mercede conduxit aduerſum nos Rex Iſrael Reges Hethæorum, & Aegyptiorum, & venerunt ſuper nos: ſurrexerunt ergo, & fugerunt in tenebris, & dereliquerunt tẽ-
I toria ſua, vt patet infra 4. lib. cap. 7. & ſic fugerunt illi nemine perſequente: ſed ſolùm Deo decipiente illos. Dicendum tñ videtur, q̃ vterque modus fuerit hic, ſ. q̃ Deus miſerit magnum exercitum Angelorum contra Philiſthinos, & viderent illũ Philiſthini, & non Iſraelitæ: & quòd in medio pyrorum manerent alij Angeli facientes ſtrepitũ magnum tanq̃ plurimi exercitus aduenientis præter illũ, qui apparebat: & tunc turbarentur Philiſthini, & fugerẽt. Iſta ambo apparent in litera. Primum patet, cùm dicitur tunc egredietur dominus ante faciem tuam, vt percutiat caſtra Philiſthiim. Egreſſio autem ſignificat quãdam manifeſtationem, & pertinet ad Angelos apparentes coram Philiſthinis velut in exercitu. De ſecundo apparet, cùm dicitur: cùm audieris ſonitum gradientis in cacumine pyrorũ, tunc inibis prælium. *Fecit itaque Dauid ſicut præceperat ei*
K *dominus.* ſ. quòd nõ egreſſus eſt directè contra eos: ſed gyrauit poſt tergũ eorum, & venit ad eos ex aduerſo pyrorũ. *Et percuſſit Philiſthiym de Gabaa vſque dum venias Gazer.* Id eſt, immediatè vt auditus eſt fragor inter pyreta tanq̃ magni exercitus aduenientis, viderunt ſe Philiſthini circumſoſ: fugieruntq; a facie Hebræorum, & in fuga occiderunt Iſraelitæ plurimos Philiſthinos. Durauit aũt iſta perſecutio de Gabaa vſque Gazer. Eſt enim Gabaa locus quidam in ſorte Beniamin, vt patet Ioſue. 18. Gazer aũt, vel Gazera eſt locus in ſorte Ephraim; vt patet Ioſue. 16. ille aũt locus habuit fortiſſimos habitatores de Chananæis: vnde nõ eiecerunt eos filij Ephraim de loco ſuo: vt patet alleg. c. & Iud. 1. manſitque locus ille ſemper in poteſtate Chananæorũ vſque ad tempora Salomonis: nam tunc Pharao Rex Aegypti aſcendit in terram Iſrael, & ſuccendit ciuitatem Gazer, interfecitque Chananæos habitatores eius, & dedit

ciuita-

ciuitatem filiæ ſuæ in dotem, quæ erat vxor Salomonis, vt
patet ſequenti lib.cap.9.

An Gabaa, & Gabaon idem locus ſit. Quæſt. XIX.

QVÆRET aliquis, quomodo dicatur hic, quòd fu-
ga fuit de Gabaa vſque ad Gazer: quia 1. Paral.14.
dicitur, quòd fuit de Gabaon vſque Gazer. Aliquis reſpon
debit, quòd Gabaa, & Gabaon ſunt idem locus, ideo ali-
quando nominatur vno nomine, & aliquando alio. Sed
non ſtat, quia Ioſue 18. ponuntur ciuitates tribus Benia-
min, inter quas ponuntur Gabaon, & Gabaa tanquam di-
ſtinctæ: & ſi velimus dicere, quòd ſint eadem ciuitas, non
poterimus peruenire ad numerum ciuitatum, quæ ibi po-
nuntur, ſcilicet ad 25. Ideo dicẽdum ſecundum quoſdam,
quòd fortè litera eſt corrupta, quia deberet eſſe idem no-
men hic, & 1. Paralip.14. & tamen imperitia librariorum
faciliter mutatum eſt Gabaa in Gabaon. Aliter tamen di-
cendũ eſt, & melius, ꝙ non ſit aliqua corruptio: ſunt tamen
iſta duo loca cõiuncta in ſorte Beniamin, ſ. Gabaon, & Ga-
baa: ideo Scriptura non curauit, quod diceretur fuiſſe fu-
gam ex Gabaon, vel ex Gabaa. Sciendum autem, ꝙ Phili-
ſthini deſiderabant nimis diſperdere Dauid poſtquam fa-
ctus eſt Rex ſuper Iſrael: & ob hoc bis cõgregauerũt con-
tra eum exercitum magnum, ſed fugati ſunt: ideo poſtea
non auſi ſunt conuenire contra eum in bellum, quia time-
bant, quòd ſemper ſic fugarentur: præſertim, quia Deus in-
cuſſerat eis iſtum timorem magnum. Sic patet 1. Paral.14.
vbi enarrato iſto bello, ſubditur: Diuulgatumq. eſt nomen
Dauid in vniuerſis regionibus, & Dominus dedit pauorẽ
eius ſuper omnes gentes, ſcilicet, ſuper omnes finitimos:
ideo poſtea potius Dauid aggrediebatur Philiſthinos, &
alias gentes, quàm ipſi aggrederentur eum.

CAPITVLVM VI.

*CONGREGAVIT autem rurſum Dauid
omnes electos ex Iſrael triginta millia. Surre-
xitq. Dauid, & abijt: & vniuerſus populus, qui
erat cum eo de viris Iuda, vt adducerent Arcam
Dei, ſuper quam inuocatum eſt nomen Domini exercituum
ſedentis in Cherubim ſuper eam. Et impoſuerũt Arcam Dei
ſuper plauſtrum nouum. tuleruntque eam de domo Abina-
dab, qui erat in Gabaa.*

Deſcripta in ſuperioribus Dauid exaltatione, hic agitur
de eius in Deum deuotione. Et diuiditur in duo, quia pri-
mo manifeſtata eſt deuotio Dauid quãtum ad Arcam Dei
ad locum ſolennem ducendam. Secundò quantum ad do-
mum Domini ædificandam. ſeq.capit. Prima in tres: quia
primò deductio Arcæ incipitur ſecundo ex timore inter-
rumpitur, ibi. *Poſtquam autem peruenerunt*. Tertiò deuotè
incepta deductio perficitur, ibi. *Nuntiatumque eſt Regi*.

De ordine ſequentium ad præcedentia. Quæſt. I.

QVÆRETVR circa primum, an ea, quæ haben-
tur hic, fuerint facta poſt præcedẽtia, vel ſit commu-
tatio ordinis, & an fuerint iſta immediatè poſt præceden-
tia. Reſpondendum ad primum, quòd ex litera non pa-
tet, quid fuerit prius: cùm vnum non videatur dependere
ex alio. Dicendum tamen, quòd iſta, quæ habẽtur hic fue-
rint facta poſt omnia, quæ habentur præced.cap. de qui-
buſdam.n.ſatis apparet, ꝙ fuerint ante hæc:nam præced.c.
agitur de vnctione Dauid in Regem: ſed illa fuit ante hoc
ſic etiam eſt de ædificatione domus: nam immediatè vt Da
uid factus eſt Rex, miſit Hiram Rex Tyri artifices, & ligna
ad fabricandum domum Dauid. Bella quoq; facta contra
Iebuſæum prius fuerunt quam iſta, quæ habẽtur hic, quia
qñ Arca ducta eſt, habitabat Dauid in Ieruſalem, ſed cùm
pugnauit cõtra Iebuſæu, nõdum habitabat in Ieruſalẽ, ſed
poſtea habitauit capta Arce Sion, vt patet præced.c. bella
quoq; facta cõtra Philiſthinos, de quibus præced.c. videntur
facta ante ductionem Arcæ, quia illa fecit Dauid in princi-
pio regni ſui: Arcã aũt poſtea deduxit, quando erat in pace.

A Ad ſecundum dicendum, ꝙ non conſtat quantum tempus
fuerit inter hæc & illa, quæ habentur præced.cap. ſed cre-
dendum eſt, ꝙ non fuerit magnum tempus, quia Dauid in
principio regni ſui fuit nimis ſolicitus circa Dei cultũ, ideo
non eſt veriſimile, ꝙ magno tempore relinqueret Arcam
in loco, in quo erat: hoc ſatis colligitur 1. Paral.13. cum di-
citur: congregentur ad nos, & reducamus Arcam Domini
Dei noſtri ad nos: nõ enim requiſiuimus eam in dieb. Saul:
ſed etiam dixiſſet. Non enim requiſiuimus eam in dieb. no
ſtris, ſed non culpat tempora ſua, ſed ſolum tempora Sau-
lis: ergo vr, ꝙ quaſi in principio regni Dauid fuerit facta
iſta ductio Arcæ. *Congregauit autem rurſum Dauid*, ſ. poſt-
quã Dauid fecit bella contra Philiſthinos, de quibus præc.
c. congregauit Iſraelitas ad ducendum arcam. Et dicitur:
Congregauit rurſum, quia iterum iam congregauerat Iſ-
B raelitas ad pugnandum contra Iebuſæũ, & cõtra Philiſthi-
nos: finitis autem bellis miſit vnumquemque in domum
ſuam, & cum poſtea habuiſſet conſilium ſuper reductione
arcæ, congregauit vniuerſum Iſrael ad ducendum eam.
Sciendum autem, quòd iſta congregatio Iſraelitarum non
fuit facta ſine conſilio Dauid: nam recedentibus ſingulis
Iſraelitis in loca ſua manebant tribuni & centuriones in
curia Regis, cum quibus Dauid iniuit cõſilium, & dixit ad
eos: ſi placet vobis, & à Domino Deo egredietur ſermo, ꝙ
loquor, mittamus ad fratres noſtros, & ad Sacerdotes, &
Leuitas, qui habitant in ſuburbanis, & reducamus Arcam
Domini Dei noſtri: & placuit ſermo vniuerſis, & tunc con-
gregauit Dauid cunctum Iſrael, vt patet 1. Paralip.13. In
Hebræo habetur. *Addidit autem rurſus Dauid*. Sed ad idẽ
redit, quia verbum iſtud eſt æquiuocum, & deficit vna lite-
C ra, ſcilicet, Aleph ad ſignificandum congregauit, & ſignifi-
cat addidit. *Omnes electos ex Iſrael 30. millia*. Voluit Dauid
facere magnã ſolennitatem in ductione arcæ: ideo voluit
congregare omnes Iſraelitas ad ducendum eam. Sed obij-
ciet aliquis, quia dicitur hic, ꝙ congregauit triginta millia:
nam 1. Paral.13. dicitur, quod congregauit Dauid cũctum
populũ Iſrael a Sihor Ægypti, vſq; dũ ingrediaris Emath.
Sed manifeſtum eſt, ꝙ in tota terra iſta plura erant quã tri-
ginta millia virorũ. Item patet, quia dicitur præall.c. ꝙ viri,
qui aſcenderunt cũ Dauid, vt adducerent arcam, erãt 224.
millia, & 90. virorum, ergo nõ ſolũ triginta millia. Reſpon-
dendum, quod cum Dauid fuerunt valde multi viri, ſicut
dictum eſt: & qñ dicitur hic, ꝙ fuerunt 30. millia, non intel
ligitur hoc de omnibus tanquã ſit ſumma totalis, ſed intel-
ligitur de præcipuis viris. Quod patet, cũ dicitur in litera:
D congregauit omnes electos Iſrael 30. millia. Electi aũt vo-
cantur illi, qui ſunt præcipui, & nominati in populo: Præter
hos aũt fuerunt omnes viri de tribu Iuda: nam illa 30. mil-
lia ſolum erãt; de Iſrael, id eſt, de 11. tribubus, ꝙ patet in li-
tera, cum dicitur: Et cõgregauit 30. millia electos ex Iſrael:
ſurrexitq; & abijt & vniuerſus populus, qui erat cum eo de
viris Iuda: & ſic non computantur illi inter 30. millia. Præ-
ter hos etiam fuerunt multi alij de tribubus 11. qui non
computantur inter electos, & omnes ſimul perueniunt ad
ſummam 224. millia virorum, quæ habetur 1. Paralip.13.
Surrexit & abijt, ſcilicet, abijt de Ieruſalem, in qua nũc ha-
bitabat: nam ad ipſum locũ fecerat congregari omnes viros
Iſrael, quibus conuenientibus, receſſit Dauid de Ieruſalem.
Et vniuerſus populus, qui erat cum eo de viris Iuda, id eſt, nõ
ſolum fuerunt 30. millia virorum de Iſrael cum Dauid, ſed
E etiam omnis populus Iuda, qui erat cũ Dauid, i. qui mane-
bat cum eo aſſiduè. Erat namque Dauid de tribu Iuda, ideo
ferè omnes familiares, & qui in curia aſſiſtebant ei, erant de
tribu hac: & omnes iſti fuerunt cũ eo ad portandum arcam.
In Hebræo habetur. *De maioribus Iuda*. Vbi nos habemus
de viris, ſed idem eſt, quia nomen illud in Hebræo eſt æqui
uocũ, ꝙ ſignificat viros, & maiores. *Vt adducerent arcã Do-
mini*. Iſta erat in Cariathiarim, & fuerat ibi ſẽper ex tẽpore,
quo ducta eſt de terra Philiſthinorũ: nunc autem volebat
eã ducere Dauid in Ieruſalẽ, vt maneret ibi honorabilius.

Quare Dauid voluerit ducere Arcam in Ieruſalem. Q. II.

QVÆRET aliquis, quare Dauid voluerit ducere Ar
cam Domini de Cariathiarim in Ieruſalem, & an
peccauerit ducendo eã illuc. Ad primum reſpondẽdum, ꝙ

Dauid in principio Regni ſui fuit valde deuotus circa cultum Dei, quod patet, quia ipſe voluit ædificare templum Domino, quod nullus ante hoc diſpoſuerat, & Dominus locutus eſt ei, quod non habitauit in domo ex die, qua eduxit filios Iſrael de Aegypto ſeq. cap. q. d. quod nullus de Iſraelitis cogitauit Domino facere domũ, nec fecit; ideo ſemper habitauit in tentorijs. Quod autem Dauid nunc vellet ædificare domum, erat aliquid nouum, & quia Arca Domini in Cariathiarim non erat in magno honore, cũ ſolum cuſtodiretur in domo Abinadab, quæ nõ erat multum ſolennis: in Ieruſalem autem poſſet eſſe in maiori honore, quia cõſtruxerat Dauid domum magnam, in qua eſſet Arca, dum conſtrueretur ſanctuarium; ideo voluit eam transferre illuc. Ad ſecundum dicendum, ꝙ Dauid nõ peccauit ducendo Arcam in Ieruſalem: quia quamuis Arca deberet G eſſe in ſanctuario intra Sãcta ſanctorum, ſicut Deus diſpoſuerat, vt patet Exod. 26. tamen iam à multo tempore fuerat extra ſanctuarium in Cariathiarim, ſcilicet, toto tempore, quod fluxit poſt mortem Heli ſummi Sacerdotis, vſque ad templũ, quo Salomon poſuit eam intra templum ædificatum; quod fuit tempus 84. annorum, vel quaſi: poterat ergo nunc manere extra ſanctuarium in Ieruſalem.

An Iſraelitæ peccauerint permittendo Arcam extra ſanctuarium. Quæſt. III.

QVAERET aliquis, an Iſraelitæ peccauerint permittendo magno tempore arcam extra ſanctuariũ in domo Abinadab. Aliquis reſpondebit, quòd ſic: quia iſtud erat cõtra mandatum Dei, ergo erat peccatum: Deus quippe iuſſerat, quòd arca maneret intra Sancta ſanctorũ. Exo. 26. nunc autem nõ erat ibi, cum tabernaculum eſſet in alio loco. Item patet hoc ex verbis Dauid 1. Paralipom. cap. 13. vbi culpauit prædeceſſores ſuos tempore Saulis, quia non curauerunt de arca, cum ait: reducamus arcam Dei ad nos non enim requiſiuimus eam in diebus Saul: ergo videtur, quòd malum eſſet, quod non reduxerint eam in locum ſuum. Reſpondendum eſt, quod non peccauerunt Iſraelitæ permittendo arcam tanto tempore extra ſanctuarium; nam tunc daretur, quòd cum manſerit arca extra locũ ſanctuarij toto tempore, quo Samuel rexit Iſrael, ſcilicet, viginti annis, quod ipſe grauiter peccauiſſet, quia ad eũ pertinebat tunc iubere de omnibus, cum nullus alius eſſet tũc Dominus Iſraelitarũ: Samuel tamen laudatur in omnibus operibus ſuis in ſacra Scriptura: ergo non erat peccatũ permittere arcam extra ſanctuariũ. Item patet, quia toto tempore Saulis arca non fuit reducta in locum ſuũ: ſed manſit in Cariathiarim: ergo Saul, & totus populus peccaſſet in hoc: ſed non aſſeritur, quòd peccauerit in hoc totus Iſrael: imò non eſt veriſimile, quia alioquin Deus dediſſet punitionẽ grauem eis propter hoc, ſed non dedit Sacerdotibuſ, aut popularibus: nec legitur aliquid propter hoc egiſſe, quantum ſolitus eſſet durè punire trangreſſiones cærimoniales: ergo non peccauit populus non reducendo arcam in locum ſanctuarij. Ad rationem in contrariũ, cum dicitur, ꝙ Deus iuſſit arcam eſſe intra Sancta ſanctorum, dicẽdum, quod verum eſt, quod dum arca erat intra ſanctuariũ, non debebat eſſe in alio loco, quã intra Sancta ſanctorum; non tamen erat neceſſe ſub pœna peccati mortalis, quod Arca ſemper eſſet in ſanctuario. Quod patet, quia aliquando educebatur de ſanctuario, & portabatur ad bellum, ſicut fuit tempore Heli Sacerdotis, qñ ducta fuit de Silo in caſtra, vt patet præc. lib. c. 4. Sic etiam fuit, quando Saul duxit eam in bellum, & conſulebat Dominum coram illa præc. lib. c. 14. Sic igitur, poſtquam erat arca extra ſanctuariũ, non peccabant Iſraelitæ, ſi non ducerent eã in ſanctuariũ, & hoc potiſſimum quando aliqua cauſa ſuberat: ſic enim videbatur hoc tempore, quia Iſraelitæ nondũ firmauerãt ſanctuarium, ſed tranſtulerũt illud de Silo in Nobe, & poſtea in Gabaon; & forte putabant, quòd multoties transferẽdum eſſet, ideo nolebant ducere arcam in ſanctuarium, quouſque eſſet firmatum in aliquo loco, vbi arca poneretur ſimul. Ad ſecundam rationem ex verbis Dauid, cum dixit: nõ enim requiſiuimus eam in diebus Saul, dicendum, ꝙ ex hoc non ſequitur [illegible] peccauerint, quia illud verbum non importat [illegible] ſed inclinationem ad maius bonum, & F opus ſupererogationis. Dauid autem, quia erat valde deuotus ad Deum, non ſolum volebat euitare malum, ſed et facere bonum ſupererogationis: iſtud autem non fecerant Iſraelitæ tempore Saulis, ideo dicitur, ꝙ non requiſierunt eam tunc.

Quare Dauid non tranſtulerit arcam Domini in Gabaon. Quæſt. IIII.

QVÆRETVR vlterius, cum Dauid eſſet valde deuotus Deo, & vellet transferre arcam de Cariathiarim; quare non tranſtulerit eam in Gabaon, vbi erat tũc locus ſanctuarij, vt declaratum eſt præc. lib. c. 7. ſed tranſtulerit eam in Ieruſalem. Rñdendum eſt, ꝙ Dauid volebat, ꝙ eſſet arca Dñi in ſanctuario, & ipſe diſpoſuerat locũ in Ie- G ruſalem in caſtro Sion, vbi eſſet arca, dũ ædificaretur templum: nam diſpoſuerat ædificare templum immediatè, vt patet ſeq. c. ideo non erat opus, ꝙ ipſe portaret arcã in Gabaon ad locum ſanctuarij, ſed potius in Ieruſalem, vbi putabat eam ſemper manſuram: ipſum quoq; tabernaculum fortè in breui transferre intendebat de Gabaon in Ieruſalem, niſi Deus aliter iudicaſſet dicens, ꝙ non deberet ipſe ædificare templum Domino, ſed filius eius. Sed tunc dicet aliquis: cũ Dauid duxerit arcam Dei in Ieruſalem animo ædificandi ei immediatè ſanctuarium, & poſtea Deus hoc vetuerit, quare non reduxerit illam in Gabaon ad locum ſanctuarij. Reſpondendum, quòd ſi à principio prius quam Dauid duxiſſet arcam in Ieruſalem, cognouiſſet, quòd non debebat ædificare templum Domini ipſe, ſed filius ſuus, fortè non duxiſſet arcam in Ieruſalem, ſed in Ga- H baon, vel duxiſſet vtrunque in Ieruſalem, ita vt arca eſſet intra ſanctuarium: quia tamen, quando iſtud cognouit, erat arca in Ieruſalem in loco, quem ei parauerat Dauid, 5 noluit eam reducere in Gabaon; & hoc propter duo. Primò, quia non erat peccatum, quòd arca maneret aliquando extra ſanctuarium, præcipuè ex aliquibus cauſis, vt ſupra declaratum eſt. Secundò, quia Dauid putauit, quòd in Gabaon non eſſet arca tam honorificè, ſicut in Ieruſalem in loco, quem ipſe ei parauerat. *Super quam inuocatum eſt nomen Domini exercituum*, id eſt, ſuper illam arcam ſpecialiter nomen Dei exercituum nominabatur, ſcilicet, quia Deus ſpecialiter dicebatur eſſe ſuper arcam; eo ꝙ ibi audiebantur reſponſa eius ad omnia, de quibus Sacerdotes inquirerent, vt patet Num. 7. quòd nõ fiebat ita ſpecialiter in alijs locis ſanctuarij: nec erat aliquod vas in toto I ſanctuario ita ſanctificatum, & ad Deum pertinens: vnde ſpecialiter vocabatur Arca Dei, & alia vtenſilia ſanctuarij non vocabantur ſic. *Sedentis in Cherubim ſuper eam*, id eſt, Deus ſedebat inter duos Cherubim, vel ſuper illos in Arca: iſta enim eſt cauſa, quare inuocatum eſt nomen Domini ſuper Arcam, ſcilicet, quia ibi dicebatur ſedere ſpecialiter, & non in aliquo loco ſanctuarij.

Cherubim quomodo ſe haberent in Arca, & quomodo Deus diceretur ſedere ſuper Cherubim. Quæſt. V.

QVÆRET aliquis, quomodo Deus diceretur ſedere ſuper duos Cherubim in Arca. Reſpondendum, quòd ad hoc præſupponendum eſt, quomodo ſe haberent K Cherubim in Arca. Et dicendum, quòd Arca erat facta de lignis Setim, & operta laminis aureis. Habebat autem operculum, quod non erat de ligno, ſed de auro puriſſimo, non affixum Arcæ, ſicut ſunt cetera opercula, ſed poſitum ſuper illam in modum tabulæ. In iſto autem operculo, quod aliter vocatur propitiatorium, erant duo Cherubim in duabus extremitatibus eius, & facies vnius contra faciem alterius, & non erant illi infixi ipſi propitiatorio, ſed erant producti de ipſo opere malleatorio. Habebant autem illi Cherubim alas, quas extendebant contra ſe inuicem, ita vt ſummitas duarum alarum vnius tangeret ſummitatem duarum alarum alterius, & ſic velabant totum propitiatorium: tunc autem Deus dicebatur ſedere ſuper Cherubim, vel inter Cherubim, ſcilicet, ſuper propitiatorium inter alas duorum Cherubim, & inter alias operiebatur, ne videretur, & de ipſo loco *Deus quomodo diceba- tur ſe- dere in- ter Che- rubim.*

reſpon-

reſpondebat Sacerdotibus introeuntibus ad aliquid interrogandū: non erat tamen Deus ille, qui ſedebat inter Cherubim, ſed erat quidam Angelus, qui aſſumpto corpore, de aere manebat in propitiatorio, & latebat inter alas Cherubim, vt non videretur introeuntibus Sacerdotibus, ſed ſolum audiretur vox. Quòd autē iſte non eſſet Deus, ſed Angelus, declaratum eſt Exod. 25. quia tamē ille Angelus erat loco Dei, & reſpondebat pro eo, vocabatur Deus. Iſte autē ſedebat ſuper Cherubim, & ſuper Arcam: quia Cherubim erant ſuper Arcam: & ſedendo ſuper Arcam ſedebat ſuper Cherubim, & è conuerſo. *Et impoſuerunt Arcam Dei ſuper plauſtrum nouum.* ſcilicet, ad portandum eam in Ieruſalem poſuerunt ſuper plauſtrum, & erat nouum, ſcilicet, in quo nihil vnquam portatum fuerat: & hoc ad honorem Arcæ, ſic enim Philiſthini portauerunt Arcam ſuper plauſtrum nouum, præced. lib. ca. 6.

An peccauerint portando Arcam in plauſtro. . *Quæſt. VI.*

QVÆRET aliquis, an peccauerint Iſraelitæ portando Arcam in plauſtro. Aliquis dicet, quòd non, quia Philiſthini portauerunt Arcam ſuper plauſtrum, & nō puniti ſunt ex hoc: ſi tamen peccauiſſent, Deus puniuiſſet illos. Reſpondendum, peccatum fuiſſe portare Arcam in plauſtro. Quod patet, quia Deus dixit, quòd Arca nō portaretur in plauſtro, ſed humeris Leuitarum, vt patet Num. 7. & propter hoc Deus noluit dare plauſtra Chaatitis ad portandum onera ſua, & dedit illa Gerſonitis, & Meraritis, vt patet eo. cap. Item iſta dicitur eſſe cauſa, quare percuſſerit Dominus Ozam, vt infra dicetur, ergo peccatum fuit. Ad rationem in contrarium, cum dicitur, quòd Philiſthini portauerunt Arcam ſuper plauſtrum, dicendū, quòd non eſt ſimile, quia Philiſthini, non erant de gente Iudæorum. ideo leges cærimoniales à Deo traditæ non obligabāt eos: & ſic quamuis agerent contra illas, non peccabant: portare autem Arcam Dei ſuper plauſtrum, vel in humeris erat aliquid cęrimoniale: quia Deus iuſſerat portari illam in humeris, ideo quomodocunque Philiſthini portarent eam, non peccabant: Iſraelitæ autem tenebantur ſeruare omnia cęrimonialia a Deo impoſita, ideo portando Arcam in plauſtro peccabant,

Peccatū fuit portari Arcam in plauſtro.

Leuitæ quamuis peccauerint portando Arcam in plauſtro, non tamen Dauid peccauit. *Quæſt. VII.*

SED aliquis dicet: cùm Dauid eſſet vir ſanctus, & valde deuotus Deo, quomodo permiſerit, q̃ portaretur in plauſtro, cùm eſſet contra legem: & an ipſe peccauerit in hoc. Dicendum, quòd Dauid non peccauit in hoc, quia officium portandi Arcam pertinebat ad Leuitas, & ipſi diſponebant de ea: ideo ſi benè vel malè diſponerent, ipſorum erat peccatum, & non Dauid. Sic autem fuit hic, nam Abinadab, in cuius domo erat Arca in Gabaa, erat Leuita: ideo filij ſui Oza, & Ahio intromiſerunt ſe ſoli de portando Arcam, & ipſi minabant plauſtrum, vt patet hic in litera: & etiam plauſtrum, in quo Arca ducta eſt, ipſorum erat: nā ſumptum eſt de domo Abinadab, vt patet primo Paralipo. decimotertio, ideo ad Dauid nihil de hoc pertinebat, an benè, vel malè fieret, cùm non eſſet Leuita. Hoc tamen non obſtante, ſi Dauid cognouiſſet, quòd peccarent Leuitæ portando Arcam in plauſtro, non permiſiſſet eam ſic portari, ſed neſciebat, an peccarent; ſed potius putauit, quòd bene agerent, cùm ipſi eſſent Leuitæ, & deberent habere legis peritiam: nō ergo peccauit quantum ad aliquid. *Tuleruntque eam de domo Abinadab*. Iſte Abinadab erat Leuita, & fuit in domo eius poſita Arca à principio, quando reducta eſt de terra Philiſthinorum: manſitque ibi ſemper vſque ad tempus iſtud, ſcilicet, quòd nunquam fuit portata in locum ſanctuarij, nec in alia domum; licèt aliquando portata fuerit in bellum, ſicut fuit tempore Saulis, vt patet præced. li. cap. 14. *Qui erat in Gabaa.* Id eſt, iſte Abinadab morabatur in Gabaa. *Cuſtodiens Arcam Dei.* i. q̃ in domo ſua cuſtodiebatur Arca, ipſe tamen non cuſtodiebat eam, ſed filius eius Eleazarus, ſic patet præced. lib. cap. 7. ſcilicet. Reduxerunt Arcam Domini, & intulerunt eam in domum Abinadab in Gabaa: Eleazarum autem

A filium eius ſanctificauerunt, vt cuſtodiret eam. In Hebræo dicitur. Qui erat in Gabaa cum Arca. Sed ad idem redit, quia idem eſt eſſe cum Arca, vel cuſtodire Arcam,

Arca quomodo educta ſit de Gabaa, cum ſupra dicatur ipſam eductam fuiſſe de Cariathiarim. *Quæſt. VIII.*

QVÆRET aliquis, quomodo dicatur hic, quòd tulerint Arcam Dei de domo Abinadab, qui erat in Gabaa, quia 1. Paralipom. cap. 13. dicitur, quòd tulerunt Arcam Dei de Cariathiarim. Reſpondet Nicolaus, quòd Cariathiarim, & Gabaa ſunt duo loca coniuncta, & Iſraelitæ venientes ad portandum Arcam venerunt in Cariathiarim, & inde tranſierunt in Gabaa, vbi erat Arca, quam reducentes tranſierunt rurſus per Cariathiarim: & ſic di-
B citur portaſſe eam de Cariathiarim, ipſa tamen erat in Gabaa. Sed iſta poſitio non ſtat, quia nimis impropriè diceretur, quòd fuit portata Arca de Cariathiarim, eo quòd portantes tranſierunt per locum illum, quia ſimiliter diceretur de omnibus alijs locis, quæ erant in itinere, quòd Arca portata ſit de illis, eo quòd portantes tranſierunt per illa loca. Dicendum igitur, quòd Gabaa, & Cariathiarim ſunt idem locus: nam Cariathiarim eſt nomen proprium vrbis in ſorte Iudæ, vt patet Ioſue 15. & 1. Paralipom. 13. Gabaa autem non eſt nomen proprium loci, ſed appellatiuum ſignificans collem, ideo vbi nos in Latino ponimus collem: Hebræi ponunt Gabaa, ſiue Gimaa. Erat autem ille collis intra vrbem Cariathiarim, quia in eo habitabat Abinadab cuſtos Arcæ, & ſic dicebatur Arca eſſe in Cariathiarim in Gabaa, id eſt, in vrbe Cariathiarim in quodam
C colle ipſius vrbis. Sic patet præced. lib. cap. 7. ſcilicet, venerunt viri Cariathiarim, & reduxerunt Arcam Domini, & intulerunt eam in domo Abinadab in Gabaa, & ſic erat in Cariathiarim, & in Gabaa. Hoc autem magis apparet 1. Paralipom. cap. 13. vbi dicitur: Et aſcendit Dauid, & omnes viri Iſrael ad collem Cariathiarim, qui eſt in Iuda, vt afferret inde Arcam Domini. Et ſic ſignificatur, quòd collis ille erat in vrbe Cariathiarim: nam litera Hebraica dicit ibi, quòd aſcenderunt ad Gabaa Cariathiarim; vbi nos dicimus collem Cariathiarim: & ſic idem locus erat: ideo Scriptura interdum dicit Arcam portatam de Cariathiarim & interdum de Gabaa. *Oza autem, & Ahio filij Abinadab minabant plauſtrum nouum*. Iſti duo minabant plauſtrum, id eſt, ducebant boues dirigentes eos per viam, & accedebant propè Arcam, eo quod iſti erant
D Leuitæ, & portatio Arcæ pertinebat ad eos: præſertim cùm Arca fuiſſet ſemper cuſtodita ſub manu iſtorum in domo patris ſui Abinadab. Et nō ſolùm iſti duo minabant plauſtrum, ſed etiam omnes fratres eorum filij Abinadab appropinquabant plauſtro ad miniſtrandum in portatione Arcæ. Sic patet 1. Paralip. 13. ſcilicet, Oza autem, & fratres eius minabāt plauſtrum, fit tamen hic mētio de Oza, & Ahio ſolùm, quia iſti erant præcipui inter filios Abinadab. *Cumque tuliſſent eam de domo Abinadab*. Non videtur tunc ſuperuixiſſe, quia non fit aliqua mentio de illo in portatione Arcæ: & hoc quia fortè ipſe erat vir grandæuus, quando Arca poſita fuit in domo eius, cùm haberet filium magnum Eleazarum, qui ſanctificatus fuit ad cuſtodiendum Arcam. præcedenti libro, cap. 7. Ab illo autem tempore vſque nunc fluxerant quaſi quinquaginta anni, ſci-
E licet, quadraginta anni de principatu Samuelis, & Saulis, & ſeptem, & dimidius, quibus regnauit in Hebron, anteq̃ regnaret ſuper Iſrael, & aliquantum tempus, quod fluxit poſtquam cœpit regnare ſuper Iſrael antequam duceret Arcam, dum faciebat ea, quæ habentur præcedenti capit. quod totum ſimul iunctum pertingit ad quinquaginta annos; & ſic Abinadab, qui grandæuus eſſet, quando fuit Arca poſita in domo ſua, iam eſſet mortuus. De Eleazaro autem filio eius, qui ſanctificatus fuerat ad cuſtodiendum Arcam, videtur eodem modo dicendum, quòd iam mortuus eſſet, alioquin ipſe fuiſſet principalis in portatione Arcæ: cum ipſe à toto Iſrael ſanctificatus fuerit ſolus ad cuſtodiendum Arcam, præcedenti libro capitulo ſeptimo, hic tamen non fit mētio de illo, ſed præcipui in portatione Arcæ ponuntur Oza, & Ahio, ergo iam mortuus erat veriſimiliter Eleazarus. *Ahio præcedebat Arcam*

Gabaa, & Cariathiarim idē locus.

Domini. ſcilicet, ipſe minabat plauſtrum dirigendo boues.
Ponitur autem hoc ad ſignificandum cur acciderit, quòd
mortuus fuerit Oza, & non Ahio in portatione Arcæ, cùm
eſſent ambo æquè principales, ſcilicet, quia Ahio præcede-
bat Arcam minando boues, Oza autem ſubſequebatur vi-
dēs, ne quid indiſpoſitè fieret; ideo cùm boues calcitrantes
inclinaſſent Arcam, Oza, qui erat propinquus, tetigit eam,
ne caderet, & mortuus eſt. Ahio autem, quia præcedebat,
non potuit eam tangere, & nō fuit mortuus. *Dauid autem
& omnis Iſrael ludebant coram Domino.* Id eſt, lætabantur
canentes, & pſallentes coram Arca ad honorem Dei. Erāt
autem iſti ludi deuotionis, & non diſſolutionis, quia non
fiebant ad iucunditatem ſuam, ſed ad Dei laudem. *In om-
nibus lignis fabrefactis.* Id eſt, ludebant canentes in omni-
bus inſtrumentis muſicis; quia ad ſolennitatem maiorem
duxerant omne genus muſicorum vaſorum. *Coram Domi-
no.* Dicuntur autem ligna fabrefacta inſtrumenta muſica
facta de lignis opere artificum. In Hebræo dicitur. *In om-
nibus lignis cypreſſinis.* Litera tamen noſtra poſuit in omni-
bus lignis fabrefactis, quia in Hebræo ſunt multę æquiuo-
cationes: etiam dato, ꝙ non eſſet aliqua æquiuocatio, ſen-
tentia literæ erat, ꝙ omnia inſtrumenta cuiuſcunq; gene-
ris ducta fuerant ad ſolēnitatem portationis Arcæ: ſed nō
erant omnia inſtrumēta de lignis cypreſſinis; ſed etiam de
multis alijs, ideo dixit litera noſtra i omnibus lignis fabre-
factis. *Et citharis.* Cithara eſt inſtrumentum antiquum, ꝙ
vix in vſum venit, & cōſonat aliquali ter cum pſalterio, ſed
differt, quia reſonat à parte inferiori, & pſalterium à parte
ſuperiori. *Et lyris.* Inſtrumentum commune eſt ad cāran
dum ſimul, & pſallendum: ideo poetæ lyrici vocantur illi,
qui faciebant carmina talia, quæ ſimul cum inſtrumentis
cantabant. Vbi dicitur hic lyris, habetur primo Paral. 15.
pſalterijs, quia poteſt æquiuocari ad pſalterium, & lyram.
Et tympanis. Iſta ſunt inſtrumenta facta de lignis, & coper-
ta corio extento, quæ percuſſa baculo ſonitum reddunt: &
dicunt tympana à tinniendo, quia percuſſa reddunt tinni-
tus, id eſt, ſonos. *Et ſyſtris.* Iſta ſunt inſtrumenta lignea ha-
bentia laminas ferri volubiles, quæ per motum, & cōcuſ-
ſionem ioanuū reddunt ſonitum gratum, & vocātur vul-
gariter Sonajas. Iſtud etiam nomen ponitur præc. lib. cap.
18. vbi dicitur, quòd egreſſæ ſunt mulieres in occurſū Saul
Regis in tympanis lætitiæ, & ſyſtris, & tamen in Hebræo
non ponitur idem nomen hic & ibi, quia hic ponitur Me-
naniim, pro ſyſtris, & ibi ponitur Saliſim. *Et cymbalis.*
Cymbala non vocantur hic campanæ, ſed quædam laminu-
læ ferreæ ſiue crepitacula, quæ duo ſūt, & percuſſa manibus
ſonitum reddunt conformem voci, & vocantur vulgariter
Terrenuñelas; ſed primo Paral. 13. ponuntur cymbala, &
tubæ: vbi ponuntur hic ſyſtra & cymbala: nec eſt miran-
dum, quia iſta nomina inſtrumentorum apud Hebræos
ſunt incognita: ideo etiam Latini variant ea pro libito.

An decens eſſet, quòd pulſarentur inſtrumenta muſica coram Arca: & an deceat pulſari iſta in Eccleſia, & quid proficiant. Quæſt. IX.

QVÆRET aliquis, an decens eſſet, quòd iſta inſtru-
menta muſica pulſarentur coram Domino. Aliquis
reſpondebit, quòd non, quia iſta non laudantur à Deo, cū
ipſe non egeat illis, nec delectetur in eis: ſed ſunt ad dele-
ctationem humanam. Item iſta ſunt aliqua non honeſta,
cùm accommodentur ludis humanis, & diſſolutionibus:
coram Deo autem ſolùm debent eſſe illa, quæ magnam
habent auctoritatem, & honeſtatem. Reſpondendum, ꝙ
decens ſint iſta inſtrumenta pulſari coram Domino. Pro
quo conſiderandum, ꝙ iſta non pulſantur tanquā neceſſa-
ria ſint Deo ad cauſandum in eo aliquam iucunditatē, ſi-
cut interdum in hominibus neceſſaria ſunt, quia Deus nō
indiget bonis noſtris: ſed ſeipſo contētus eſt, vt patet Pſal.
15. ſ. Quoniam bonorum noſtrorū non eges. Itē Deus non
poteſt delectari in his inſtrumentis, quia tunc Deus poſſet
recipere lætitiā ab extra: ſed falſum eſt, quia Deus intra ſe
habet omne bonum ſuum, cùm ipſe ſit ſumma bonitas. Itē
quia tunc ſequeretur, ꝙ Deus non eſſet actus purus, ſed po-
tentialis, cùm eſſet in potentia ad recipiendum aliquid, ꝙ
non haberet: ſed falſū eſt, ideo Philoſophus poſuit Ethi. 7.
F in fine delectationem Dei eſſe vnicam, & permanētē, quæ
non variatur, ſicut delectationes noſtræ: eo ꝙ natura ſua eſt
ſimplex: & per iſtam delectationem Deus eſt ſummè, & ſē-
per gaudioſus: vt probat Ari. 12. Meta. Item dato, ꝙ Deus
non haberet in ſe plenum gaudium, ſed indigeret gaudio
extrinſecus aduenienti: nō poſſet gaudere inſtrumentis mu
ſicis: eo ꝙ delectatio iſtorum percipitur auditu, qui ſolùm
eſt in animalibus; Deus autem non eſt animal, ſed ſpiritus
purus: ideo non poteſt audire melodiam, nec delectari in
ea. Sed dicendum eſt, ꝙ iſta inſtrumenta muſica corā Deo
tam in nouo, q̄ in veteri teſtamēto pulſantur propter duo.
Primò ad Dei laudem: nam licèt Deus non egeat laudibus
noſtris, nos tamen bene agimus, quantum poſſumus eum
laudando, quia reddimus debitū ſeruitutis noſtræ, & quia
nos naturaliter tenemur ei, non ſolùm debemus nosipſos,
G ſed etiam omnes res noſtras transferre in cultū eius, quan-
tum poſſumus, & ob hoc ea, quæ ad maiorem honorē per-
tinent, Deo applicanda ſunt: ſed inter homines eſt magnū
gaudium, & ſolennitas in pulſatione muſicorum organo-
rum & in cāticis, ideo Deo iſta attribuenda ſunt. Patet aūt
hoc ex ſimili, quia Deus non indiget, ꝙ ei templa faciamus
aut veſtes pulchras ad miniſtrandū illi, nec in his delecta-
ri poteſt; petit tamen iſta à nobis. Item Deus non indiget ſa
crificijs noſtris, & dato quod impendenda eſſent ſacrificia,
nulla maior vtilitas erat ei, aut delectatio, quòd fierent ſa-
crificia de animalibus pinguibus, & pulchris, q̄ quòd fie-
rēt de animalibus macris, & deformibus. Petit tamē Deus
ſacrificia fieri de pinguibus, & immaculatis: & ſi fiant de
animalibus claudis, vel cæcis, aut habentibus alias macu-
las, non acceptat illa ſacrificia: & hoc quia vult ipſe, ꝙ im-
H pendantur ei ea, quæ inter homines offerri ſolent viris ho-
noratis. Sic patet Malach. primo: vbi conqueritur de Sacer-
dotibus, dicens: Ad vos o Sacerdotes, qui deſpexiſtis nomē
meum, & dixiſtis: in quo deſpeximus nomen tuum? offer-
tis ſuper altare meum panem pollutum, & dicitis, in quo
polluimus te? in eo, ꝙ dicitis, menſa Domini deſpecta eſt: ſi
offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum eſt? & ſi
offeratis claudum, & languidum, nonne malum eſt? offer
illud duci tuo, ſi placuerit ei, aut ſi ſuſceperit faciem tuam,
dicit Dominus. At ſic patet, ꝙ Deus vult quod impēdamus
ei ea, quæ impendere ſolemus viris magnis; ſed viros ma-
gnos honoramus in pulchritudine veſtium, in canticis, &
organis, in hoſpitalitatibus, & oblationibus munerum, &
omni genere honoris, quem impēdere poſſumus; ideo Deo
impendēdus eſt honor tam in vaſis muſicis, q̄ in omnibus
I alijs rebus, quas nos putamus pertinere ad honorem: Ob
hoc autem in veteri teſtamento Dauid honorem in muſi-
cis Deo impendit tripliciter. Primò per ſeipſum, corā Deo
cantando, & pſallendo in vaſis muſicis, vt patet hic: & etiā
quando ducta eſt Arca tertium in domum ſuam, ipſe cane-
bat, & pſallebat in organis, & ſaltabat coram Domino to-
tis viribus, vt patet in hac litera. Secundo laudauit Domi-
num in muſicis inducendo omnes homines ad laudandū
eum ſic, vt patet Pſalmo vlti. vbi hortatur omnes homines
laudare Deum in organis, & cymbalis, & omni genere mu-
ſicorum. Tertio laudauit Deum in muſicis inſtrumentis,
inſtruendo miniſtros, qui pſallerent coram Domino: Sic
patet primo Paralip. 16. ſ. in die illo fecit Dauid principem
ad confitendum Domino Aſaph, & fratres eius, & primo
Paralip. 25. dicitur, quod Dauid, & magiſtratus exercitus
K ſegregauerunt filios Aſaph in miniſterium, & Eman, &
Idithun, qui prophetarent in citharis, & pſalterijs & cym-
balis ſecundum numerum ſuum, dedicato ſibi officio ſer-
uientes: manſit autem iſte ritus ſemper in veteri teſtamen-
to, ſ. quòd quolibet die Leuitæ ſtabant ad canendum corā
Domino, & pſallendum in inſtrumentis, & præcipuè in fe
ſtiuitatibus. Ex hoc autem ortum eſt in nouo teſtamento,
quòd non ſolùm miniſtri Eccleſię Deum laudent in voce,
ſed etiām in organis. Hoc tamē Eccleſia ſpecialiter habet,
quòd non recipit omnia inſtrumenta muſica ad laudem
Dei, ſed ſolùm organa: & cauſa eſt, quia illa honeſtiora ſūt
& magis accommodata ad ſpirituale gaudium, quàm alia.
Etiam quia Eccleſia voluit obſeruare auctoritatem, & gra
uitatem in ſacris ſuis, & quia cetera inſtrumenta accōmo-
dantur ad ludos humanos, & per hoc efficiuntur parum au-
ctoritatis, Eccleſia non vult illa recipere ad miniſteria ſua.

Argui-tur primò. *Secūdo.* *Reſponſio.* *Pulſantur inſtrumēta corā Deo ꝓ duo.* *Dauid impēdit honorem Deo tripliciter in muſicis.* *Quare in Eccleſia ſolū pulſantur organa, et nō alia inſtrumenta.*

In veteri autem teſtamento omnia recipiebantur. Sic patet primo Paralip. 25. ſ. q̃ Aſaph, Eman, & Idithun prophetabāt in citharis, & pſalteriis, & in cymbalis. De Dauid etiam dicitur hic, q̃ ipſe, & totus Iſrael ludebant coram Domino in omnibus lignis fabrefactis. Interdum igitur ſi eueniat, Eccleſia non repudiabit alia genera inſtrumentorum muſicorum ad laudandum Deum, ſicut fiebat in veteri teſtamento. Quod autem Deus laudari debeat in vaſis muſicis nõ ſolum patet inſtitutione Dauid, ſed etiam iuſſu Dei: ipſe quippe mandauit fieri tubas argenteas ad hoc, quod clangeretur coram ipſo, quando fierent ſacrificia, vt patet Num. 10. ſcilicet: Si quando habebitis epulum, & dies feſtos, & Kalendas, canetis tubis ſuper holocauſtis, & pacificis victimis, vt ſint vobis in recordationem Dei veſtri. Secundum principale, propter quod debet Deus laudari in muſicis vaſis, eſt propter noſipſos, ſcilicet, vt per hoc ad maiorem deuotionis feruorem incendamur. Intendit enim mater noſtra Eccleſia eleuare nos in deſiderium cultus diuini, ideo inquirit omnes illos modos, per quos homines poſſunt ad hoc manuduci: & quia quidam homines incitantur melodiis factis in voce, inuenit Eccleſia diuerſos modos melodiæ. Alij autem efficacius mouentur auditis muſicis vaſis: ideo etiam Eccleſia inuenit pulſationem organorum muſicorum. Sunt autem iſta non paruæ efficaciæ ad componendos, & inſtituendos mores humanos. Naturaliter quippe iſta habent cauſare diuerſas paſſiones in mentibus audientium, maximè in iuuenibus: ideo Ariſtot. 8. Polit. vbi inſtituit mores iuuenum, diſtinxit melodiã Doricam, & Frigiſtam, dicens, quòd non modicum refert ad inſtruendos mores iuuenum, quòd vtantur iſta, vel illa melodia: quia diuerſæ melodiæ habent naturaliter cauſare diuerſas paſſiones. De inſtrumentis quoque muſicis facit ibidem differentiam, ſcilicet, quòd quædam ſonant pulſu, & alia flatu, & quædam habent longos meatus, alia breues, ideo quædam naturaliter prouocare habent ad animoſitatem, & iram, ſicut tubæ, & litui, & claſica; alia autem habent ad amorem, & teneras paſſiones. Ideo etiam dicit, quòd in vſu iſtorum nimis differt quantum ad compoſitionem morum. Inuenit igitur Eccleſia muſica inſtrumenta in diuinis laudibus, quæ nobis valde vtilia ſunt, quia interdum in nobis deuotionem ſuſcitant, interdum etiam nos fatigatos orando ſua dulci melodia fouent, & fortiores ad continuandum diuina miniſteria reddunt. Ad rationes in contrarium reſpondendum. Ad primam cum dicitur, q̃ Deus non indiget illis, nec delectatur in eis. Dicendum, q̃ non arguitur conuenienter, quia tunc cum Deus nullis bonis noſtris egeat, vt patet Pſalmo 15. non faceremus aliquid propter ipſum, ſcilicet, non oraremus, nec ſacrificia faceremus: nec impenderemus aliquod genus honoris: & tamen ipſe iuſſit, quòd impendatur ſibi honor, & laudetur, vt Pſalmo 49. ſcilicet: Sacrificium laudis honorificabit me: illic oſtendam iter ſalutaritum meorum. Et iterum ibidem: Immola Deo ſacrificium laudis, & redde altiſſimo vota tua: ergo quanquam Deus non indigeat muſicis inſtrumentis, debemus eum laudare in illis. Item non arguitur conuenienter de delectatione, quia non ſolum Deus non delectatur in vaſis muſicis, ſed etiam non delectatur in aliqua re à nobis impenſa, cum delectatio ſua vnica ſit, & ſibi intrinſeca, vt ſupra declaratum eſt, & tamen hoc non obſtante iuſſit, quòd multa fierent ad cultum ſuum. Ad ſecundam rationem cum dicebatur, q̃ aliqua iſtorum inſtrumentorum non ſunt honeſta; ſed magis applicata ad ludos humanos, dicendum, quòd nullum inſtrumentum eſt, q̃ ſecundum ſe ſit turpe: ſed quia homines conſueuerunt illud applicare ad turpia: cum autem aliqui ad res deuotas illud applicare voluerint, iam non erit turpe: & ſic Dauid pſallebat corã Domino in omnibus lignis fabrefactis, quia nullum ibi turpe cenſebatur. Hoc tamen nõ obſtante, quia quædam inſtrumenta muſica communiter conſueuerunt applicari ad ludos humanos, & ex hoc ſunt minoris auctoritatis, Eccleſia noluit ſuſcipere omnia ad miniſteria diuina, ſed quædam, ſcilicet, organa.

Muſica multum facit ad mores humanos.

Ad primam rationem.

Ad ſecundam.

Poſtquam autem venerunt. Hic ponitur ſecundum huius cap. in quo ductio Arcæ ex timore interrumpitur, ſcilicet, propter mortem Oza. *Ad aream Nachon.* Iſta area erat in itinere, & fortè erat intra Ieruſalem, & propter hoc

A Dauid fecit, quod diuerteret Arca in domum Obededom habitantis in Ieruſalem. Si autem iſta area fuiſſet in itinere ante Ieruſalem, videretur, quòd Dauid reliquiſſet Arcam in loco propinquiori, & non duxiſſet eam in Ieruſalem: ſed in hoc non multum refert. In Hebræo habetur. *Ad aream Nachon.* Sed imperitia librariorum noſtrorũ faciliter mutata eſt n, in r. Sed primo Paralipom. dicitur, cum peruenisſent ad aream Chidon: ſed dicẽdum, quòd Chidon, vel Nachon eſt nomen viri, qui erat binomius: ideo aliquando vocatur Chidon, & aliquando Nachon. Sic enim Petrus aliquando vocatur Petrus, & aliquando Simon, vel Cephas, vel Bariona. Sic etiam Iacob aliquando vocatur Iacob, & aliquando Iſrael. *Extendit manum Oza ad arcam Dei.* Iſte Oza erat filius Abinadab, in cuius domo fuerat Arca, vt patet ſupra, & ipſe erat principalis in portatione

B eius, & adhærebat maximè ei, ideo cum Arca videretur caſura, ipſe tanquam propinquus extendit manum ad eam. *Et tenuit eam*, id eſt, tetigit illam, & tenuit, ne caderet. *Quoniam calcitrabant boues, & declinauerant eam.* Iſta fuit cauſa quare tetigit eam, ſcilicet, quia boues calcitrabant, & ex hoc inclinabatur plauſtrum, & Arca videbatur caſura. Sed 1. Paralipom. 13. dicitur: Bos quippè laſciuiens paululum inclinauerat eam, ſed ad idem redit, ſcilicet, quia iſta calcitratio boum erat ex laſciuia. *Iratuſque eſt Dominus indignatione contra Ozam*, id eſt, cum tetigit Oza Arcam, Dominus indignatus eſt, quia faciebat aliquid illicitum. *Et percuſſit eum ſuper temeritatem ſuam*, id eſt, occidit eum propter peccatum ſuum, q̃ ex quadam temeritate factum eſt, quia inhoneſtè tetigit Arcam. In Hebræo habetur. *Percuſſit eum ſuper errorem ſuum.* Ad idem redit, quia Oza er-

Oza mortuus, q̃a tetigit Arcam Domini.

C raūit tangendo Arcam: & iſte error fuit temeritas. quia non ſe habuit reuerenter ad Arcam. *Qui mortuus eſt ibi iuxta Arcam Dei*, id eſt, immediatè mortuus eſt, & cecidit apud Arcam: non. n. dilata fuit mors eius per aliquantũ tẽpus, ſicut fit in plagis, quæ naturaliter infligũtur, q̃a Deus percuſſit hic Ozã. De' aũt ſicut ſubito viuificat, ita ſubito mortificat.

Quare mortuus ſit Oza, & in quo peccauerit. *Quaeſt. X.*

QVAERET aliquis, quare mortuus ſit Oza, & in quo peccauerit. Reſpõdet Ra. Salomon, q̃ mortuus eſt Oza propter peccatum Dauid, ſcilicet, quia Dauid peccauit faciendo duci Arcam in plauſtro, & ob hoc mortuus eſt Oza. Sed iſtud eſt nimis inconuenienter dictum, quia cum Oza mortuus eſt, neceſſe eſt, quòd mortuus fuerit pro

Opinio Ra. Salomonis falſa.

D peccato ſuo, & non pro peccato alieno, quia non punitur vnus pro alio, ſed anima, quæ peccat ipſa punitur. Ezech. 18. præcipuè quia Oza non erat filius Dauid: filij autem maximè paruuli interdum puniuntur pro patribus: ſic patet Exod. 34. ſcilicet: Ego ſum Dominus Deus tuus zelotes, qui punio peccata patrum in filios vſque in tertiã, & quartam generationem. idem Num. 14. Alij dicunt, quod Oza percuſſus eſt, quia tetigit Arcam nudã, ſed ſic tangere non licebat Leuitis: immo nec videre eam, vt patet Numer. 4. quia alioquin morerentur: iſta enim fuit cauſa, vt perirent tot millia virorum de Bethſamitis, ſcilicet, quia viderunt Arcam Domini nudam, vt patet præcedent. lib. cap. 6. & ibi declaratum eſt. Sed iſtud non ſtat, quia Arca, quando portabatur de loco ad locum, nõ erat nuda, ſed operta, quia Deus iubebat eam operiri tribus velaminibus, ſcilicet, pri-

E mò ponebatur ſuper eam velum, quod pendebat ante ſancta ſanctorum; ſecundò ponebatur velamen de pellibus iacintinis; tertiò extendebatur deſuper pallium totum iacintinum, vt patet Numeri capit. 4. Ligabantur autem poſtea iſta velamenta, ita vt nullo modo poſſet Arca diſcooperiri à caſu, etiam ſi caderet in terram: non ergo tetigit Oza Arcam nudam. Si autem velles protegere, dicendo, quòd Arca nunc portabatur nuda, & Oza tetigit eam nudam, adhuc non ſtat, quia tunc non ſolũ ipſe mortuus fuiſſet tangendo, ſed etiam totus populus periſſet videndo: nam qui videret Arcam nudam, niſi eſſet Sacerdos, moreretur, vt patet Numeri capit. 4. Simile etiam eſt de Bethſamitis, quorum magna multitudo periit, quia viderunt Arcam nudam, præced. lib. cap. 6. Alij autem dicunt, q̃ Oza mortuus eſt, quia tetigit Arcam, cum eſſet immundus, ſcilicet, quia ipſe nocte cognouerat vxorem ſuã, ſed nõ

licebat

licebat immundis tangere Arcam:ſed non ſolum de Arca, F ſed etiamſi quis pollutus fuiſſet in coitu cum vxore, vel aliàs,non poterat introire in ſanctuarium:nec accedere ad res ſacras ſub pœna mortis,vt patet Leuit. decimoquinto. Sed hoc non videtur valde rationabile,quia tunc cum Oza tetigiſſet Arcam Domini ante hoc,ſcilicet, quando ipſe,& fratres ſui poſuerunt eam ſuper plauſtrum, periiſſet tunc, ſed non periit:ergo videtur, quòd non fuit mors eius,quia cognouerat vxorem nocte illa. Ioſephus autem 7.Antiquitatum dicit, ꝙ cùm boues declinaſſent Arcam extendens Oza manum ſuam, & volens eam retinere, cùm Sacerdos non eſſet, quoniam eam attingere præſumpſit, extinctus eſt. Sed hoc non multum ſtat, quia Leuitis non erat illicitum tangere Arcam: nam ipſi portabant eam in itinere ex præcepto Dei, vt patet Num.4. Niſi fortè dicas, quòd Ioſephus intellexit, quòd Oza tetigit Arcã nudam, quod erat G illicitum Leuitis, vt patet Num.4. Sed etiam hoc non ſtat: quia tunc diceretur, quòd Oza tetigit Arcam nudam, ſed hoc ſupra improbatum eſt, quia Arca tunc operta erat. Dicendum igitur quòd Oza percuſſus eſt à Domino, quia peccauit, & fuit iſtud peccatum in duobus. Primò, quia tetigit Arcam inhoneſtè. Erat.n. Arca vtenſile maximi honoris inter oĩa vaſa ſanctuarij: ideo non debebat tangi, niſi cum magna reuerentia, & in neceſſitate: in his aũt duobus peccauit Oza: primò quia fortè tetigit eam ſine neceſſitate, vtpote ſi boues parum eam inclinauerunt, & non erat veriſimile aliqualiter, ꝙ ex hoc poſſet cadere, non debebat eam tunc tangere, & tamen tetigit. Secundo peccauit, quia dato, ꝙ egiſſet ex neceſſitate, debebat tangere eam cũ magna reuerentia: fortè autem tetigit eam irreuerenter, ſicut ſi tetigiſſet aliquid prophanum. Similiter.n. eſt de Euchariſtia, H quæ eſt cibus, & ſi aliquis non fecerit differentiam inter illam & alios cibos, peccat mortaliter. Sic patet 1. ad Corint. 11.ſ.Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat: qui.n. manducat, & bibit indignè, iudiciũ ſibi manducat, & bibit non diiudicans corpus Domini, i. non faciens differentiam inter corpus Domini, & alios cibos. Proportionaliter aũt ſe habebat Arca ad res prophanas, vt corpus Domini ad alios cibos, ideo ſi quis tangeret Arcam non faciens differentiam inter eam & res prophanas, peccaret mortaliter: & hoc videtur ſignificare litera, dicens, ꝙ Deus percuſſit Ozam ſuper temeritatem ſuam, i. pro irreuerentia. Nam temeritas ſignificat inconſiderationem, & irreuerentiam. Quod aũt propter tactũ Arcæ mortuus fuerit Oza patet 1. Paralip.13.ſ.Iratus itaque eſt Dominus contra Ozam, & percuſſit eum, eo ꝙ tetigiſſet Arcã. I Secunda ratio mortis Ozæ fuit, quia portauit Arcam ſuper plauſtrum, cùm debuiſſet portare eam ſuper humeros. Quod patet 1. Paralipom.15. ſcilicet, tunc dixit Dauid, illicitum eſt, vt a quocunque portetur Arca Dei, niſi à Leuitis, quos elegit Dominus ad portandum eam, & ſic peccatum erat, ꝙ portaretur alio modo, quàm ab ipſis Leuitis: & hoc ſuper humeros, vt patet eo. c. cùm dicitur: ſanctificati ſunt ergo Sacerdotes, & Leuitæ, vt portarent Arcam Dñi Dei Iſrael, & tulerunt filij Leui Arcam Domini, ſicut præceperat Moyſes humeris ſuis in vectibus: & ſic in ſecunda vice correxerunt ſe portando Arcam in humeris, quando tulerũt eam in domum Dauid de domo Obededom: quia prima vice errauerant portando eam ſuper plauſtrũ. Qd autem non ſolum peccauerint portando eam in plauſtro, ſed etiam propter hoc ſecuta fuerit mors Ozæ, patet eod. c. K cum dixit Dauid: Vos, qui eſtis principes familiarum Leuiticarum ſanctificamini cum fratrib. veſtris, & afferte Arcam Domini ad locũ, qui paratus eſt ei: ne vt à principio, quia nõ eratis præſentes, percuſſit nos Dñs, ſic & nũc fiat, illicitum quid nobis agentibus. Et ſic patet, ꝙ ex abſentia Leuitarum, ſ. quia ipſi non impenderunt miniſteriũ, quod impendere debebant in portatione Arcæ, Dominus percuſſit Ozam. Sed adhuc dicendum, ꝙ quamuis iſtæ duæ fuerint cauſæ mortis Ozę: tamen prima fuit præcipua, ſ. quia tetigit Arcam. Quod apparet ex duobus: Primo, quia non fuit percuſſus à Deo immediatè, vt poſuit Arcam ſuper plauſtrum, ſed poſtea quando tetigit eam in via, & tunc illico mortuus eſt coram Arca, vt patet in litera. Secundo apparet hoc, quia litera ponit iſtam tanquam cauſam principalem mortis Ozæ, primo Paralip.13. cũ dicitur: Iratus itaque eſt Dominus contra Ozam, & percuſſit eum, eo ꝙ tetigiſſet Arcam Dei. Hebræi autem dicunt, ꝙ peccauit Oza, eo quòd voluit tenere Arcam: quia in hoc innuebat, ꝙ Arca poſſet cadere, & ꝙ indigeret ſuſtentari ab aliquo, ſed in hoc negligebat eam, quia ipſa à nullo indiget teneri, ſed potius illa portabat portitores ſuos. Vnde dicunt, ꝙ quando Arca transducenda erat per Iordanem, & Sacerdotes vellent eam portare, ipſa volauit ſup aquas, & duxit ſecum Sacerdotes, portantes eam: ita aũt eſſet nũc, quia licet videretur caſura non caderet, quia ipſa teneret ſeipſam: ſed iſti fundant ſe ſuper ridiculo, vt declaratũ eſt Ioſue 3. *Contriſtatus eſt autem Dauid, eo quod percuſſiſſet Dominus Ozam.* Dauid inceperat facere magnam ſolennitatem ducendo Arcam: nunc aũt per mortem Ozæ conuertebatur feſtiuitas in planctum: ideo triſtatus eſt. Item Oza erat vnus de principalib. inter Leuitas, eratq; ipſe ſeruus in portatione Arcæ: ideo de morte eius non modicum dolendum erat. Item doluit præcipuè Dauid, quia cum Dominus occidiſſet Ozam portantem Arcam ſignificabatur, ꝙ Iſraelitæ peccaſſent ducendo Arcam: & hoc erat durum ipſi Dauid, qui deſiderabat Deo cultum impendere. *Et vocatum eſt nomen loci illius percuſſio Ozæ.* i. locus ille vocabatur prius area Nachon, ſiue Chidon: vt patet ſupra & 1. Paralip. 13. poſtea autem ex nouo caſu vocatus eſt locus percuſſio Ozæ. ſed 1. Paralipom. 13. dicitur. vocauit locum illum diuiſio Ozæ; ſed ad idem redit, quia diuiſio & mors idem ſunt, cum per mortem diuidatur homo à viuẽtibus. *Vſque in diem hanc.* Iſta ſunt verba ſcriptoris libri huius, ſ. Iſaiæ, vel Ieremiæ, quaſi dicat, non ſolum vocatus fuit locus ille tunc ſic, ſed etiam manſit nomen illud vſque ad tempus, quo ſcriptus fuit liber iſte, in quo fluxerunt multi anni. *Et extimuit Dauid Dominum in die illa.* Non eſt ſenſus, quòd in illa die inceperit Dauid timere Dominũ, quia ante hoc ſemper timebat eum: ſed die illa cępit eum plus timere, quàm ſolitus erat, eo ꝙ vidit tunc pœnam apparentem. Fuit autem timor iſte Dauid ſeruilis, qui eſt propter pœnam: nam credidit, ꝙ, cùm nunc percuſſiſſet Dominus Ozam, & non videretur multum peccaſſe, ita poſſet percutere eum, & omnes, qui erant in domo ſua propter parua peccata, & ob hoc noluit, ꝙ eſſet Arca in domo ſua. Non põt autem dici, ꝙ iſte timor fuerit filialis, quia iſte timor eſt non metu pœnæ, ſed ꝑꝑ reuerentiam, ne offendat illum, quem timet, etiamſi non putet ſibi ex hoc aliquam pœnam infligendam eſſe: Dauid autem timuit hic Deum ſolum ꝑꝑ pœnam inflictam Ozæ: ergo erat timor ſeruilis. *Dicens, quomodo ingredietur ad me Arca Domini?* Id eſt, quomodo ingredietur in domum meam? Nam in domo ſua parauerat ei Dauid locum: nunc aũt viſa percuſſione Ozæ putauit, ꝙ ſic poſſet eũ Dominus percutere, & domeſticos ſuos pro aliqua leui culpa; ideo renuit accipere illam in domo ſua. *Et noluit ad ſe diuertere Arcam Domini.* Id eſt noluit, ꝙ introiret in domum ſuam, ſed ꝙ declinaret ad manendum in alio loco. *In ciuitate Dauid.* id eſt, noluit, quod eſſet in ciuitate Dauid. Vocatur autem ciuitas Dauid caſtrũ Sion, in quo habitabat ipſe Dauid, vt declaratum eſt præceden. cap. *Sed diuertit eam in domum Obededom,* i. fecit, ꝙ maneret in domo Obededom. Iſte habitabat in Ieruſalem, non in caſtro Sion, ſed in ciuitate inferiori, & ibi manſit area pro tunc. *Gethæi,* id eſt, iſte Obededom vocabatur Gethæus, non quidem quòd eſſet de vrbe Geth, quia iſta eſt in terra Philiſthinorum, ſed propter aliquem caſum; ſicut multi homines nominantur propter aliqua accidentia de locis illis, vnde non habuerunt originem: vel forte vt quidam volunt vocatur Gethæus, quia fecit in vrbe Geth cũ Dauid, quando deſcendit in terram Philiſthinorum: de quo præceden. lib. capit. 27. Erat autem Obededom de Iſraelitis: nam ipſe erat Leuita, & computatur inter cantores, conſtitutos, vt canerent, & pſallerent coram arca; vt patet 1. Paralipom. 15. & 16. & hoc ſatis veriſimile eſt; quia arca Dei, quæ erat vas ſanctiſſimum, non poneretur niſi in domo alicuius Sacerdotis, vel Leuitæ; quia ad illos pertinebat miniſterium ſanctuarij: ſic enim quando arca poſita fuit in Cariathiarim intulerunt eam in domum Abinadab, quia erat Leuita: de quo præceden. lib. cap. 7. Si autem eſſet iſte Gethæus, i. de vrbe Geth, eſſet natiuue Philiſthinus, & conuerſus ad Iudaiſmum, conuerſis aũt non ſunt committenda

Reſponſio auct. ꝙ in duob. peccauit Oza.

mittendã magna miniſterio fidei; cum dicat Apoſtolus, ꝙ oportet epiſcopum non neophitum eſſe; potiſſimũ inter Iudæos, qui conuerſis ad Iudaiſmum non dabant aliquam dignitatem: maximè quia Gethæi erant Philiſthini; & omnes Philiſthini erant de genere Chananæorum: Chananæi autem non erat permittendi viuere, dato quòd vellent cõuerti ad Iudaiſmum, ſed omnes percutiendi erant gladio, vt patet Deuteron. 20. *Et habitauit arca Domini in domo Obededom Gethæi.* Aliqui ſcribunt Obethedom: ſed errant quia in Hebræo habetur Obededom. *Tribus menſibus.* Non habitauit maiori tempore, quia Dauid non permiſit: nam illicò vt nũciatum eſt ei, quòd benedixiſſet Dominus domui Obededom propter arcam tranſtulit eam in domum ſuam. *Et benedixit Dominus Obededom, & omnem domum eius,* id eſt, præſente arca benedixit Dominus Obededom, & omnibus rebus ſuis. Benedictio autem importat multiplicationem, vt patet 2. ad Corint. 9. vbi Apoſtolus benedictionem, & auaritiam dicit eſſe contraria.

Benedixit Dominus Obededom, & omnem domum ſuã, qui tenuit Arcam eius.

Quæ benedictio fuerit illa Obededom. Quæſt. XI.

QVÆRET aliquis, quæ benedictio fuerit iſta facta Obededom. Reſpondet Rab. Sa. quod fuit multiplicatio in prole, quia vxor eius, & octo nurus pepererunt in vna vice quælibet ſex filios. Hiſtoria autem ſcholaſtica dicit ſecundùm Hebræos, quòd vxores Obededom, & concubinæ eius, & nurus pepererunt maſculos, & iumenta illius habuerunt duplices fœtus. Dicendum autem, quòd benedictio importat multiplicationem, & augmentum. Credendum eſt autem, quod in illo modico tempore, quo fuit arca in domo Obededom: multiplicauit Deus prolem eius, & fructus agrorum, & iumentorum, & omnem ſubſtantiam eius, deditque illi hilaritatem, & ſalutem: quod patet, quia litera dicit, quod benedixit Dominus Obededom: & omnem domũ eius, & ſic oportebat, quòd in omnibus rebus ſuis appareret augmentum.

Quid fieret circa arcam Domini in domo Obededom, & an fierent ſacrificia. Quæſt. XII.

QVÆRETVR vlterius, quid fieret circa arcam illo tempore, quo manſit in domo Obededom, ſcilicet, an fierent ſacrificia, vel aliæ cærimoniæ. Reſpondendum, quòd Iſraelitæ tenebãtur quotidie facere ſacrificia, & alias cærimonias cultus, de quibus habetur per totum Leuiticum, & in libro Num. iſtæ autem non iubebantur fieri coram arca, ſed in loco ſanctuarij: vnde quando erat arca intra ſanctuarium, fiebant iſtæ cærimoniæ coram illa, ſed ſeparata ea in ſanctuario manebat neceſſitas faciendi hæc in ſanctuario, & ibi Sacerdotes erant facientes quotidianas cærimonias cultus. Erat autem nunc tabernaculum Domini in Gabaon, & ibi erant Sacerdotes, & illuc conueniebat populus ad ſacrificia, & vota & ad tres ſolemnitates determinatas à lege, quoniam omnia hæc fiebant in altari holocauſtorum, & ſuper alia vaſa ſanctuarij, quæ omnia manebant in ſanctuario: & nõ ibant cum arca. Coram arca autem non erat neceſſe exhiberi aliquas cærimonias cultus diuini: tamen propter eius magnam ſanctitatem poterant fieri ſacrificia coram illa, quæ nõ poterant fieri aliàs extra ſanctuarium: ſic patet præced. lib. c. 6. quando Bethſamitæ obtulerunt victimas coram arca veniente de terra Philiſthæorum in agro. Sic etiam nunc quando arca tranſlata eſt de domo Obededom in domum Dauid offerebantur coram ea victimæ. Credendum eſt autem, quòd cùm arca fuerit nunc poſita in domo Obededom, non ad manendum, ſed quouſque deliberaretur ſuper ea, quòd non exhiberentur ei ibi aliquæ cærimoniæ; ſed ſolùm maneret in cuſtodia: ſic factum eſt, quando arca venit de terra Philiſthinorum; nam poſita eſt in domo Abinadab, vt patet præced. lib. c. 7. Et dicitur, quòd conſecrauerunt Eleazarum filium eius ad cuſtodiendum arcam: in quo innuitur, quòd non poſita fuit ibi, niſi ad cuſtodiam, & non ad exhibendum ei aliquas cærimonias: ergo à fortiori, cùm in domo Obededom deberet manere arca minori tempore, non exhiberentur ei aliquæ cærimoniæ.

Nunciatumque eſt Regi. Hic ponitur teſtium huius, ſcilicet an

A quo arcæ ductio inchoata perficitur: & dicitur quod nunciatum eſt Dauid, ſcilicet, poſt tres menſes, quia ſolùm hoc tempore manſit arca in domo Obededom. *Quod benedixiſſet Dominus Obededom,* ſcilicet, dando ei ſalutem, & hilaritatem, & omne gaudium. *Et omnia eius,* id eſt, etiam benedixit Deus omnia bona Obededom multiplicando illa, ſcilicet, quia breuiter fecit eũ creſcere in diuitiis, & omnibus bonis: quæ autem fuerit iſta benedictio ſupra declaratum eſt. *Propter arcam Dei,* id eſt, propter præſentiam arcæ: & iſta fuit cauſa, quare Dauid voluit ad ſe arcam ducere, vt benediceretur.

Quomodo cognitum ſit hanc benedictionem eſſe propter arcam. Quæſt. XIII.

B QVÆRET aliquis, quomodo ſciretur, quòd iſtà benedictio eſſet propter arcam. Reſpondendum, eſt quòd cognoſcebatur ex duobus. Primò ex magnitudine ſua; nam licèt aliàs homines augeantur in bonis, ſicut communiter accidit, illa augmenta ſunt parua, vel non veniunt accumulata. In Obededom autem venerunt magna bona, qualia non ſolent accidere communiter. Etiam fortè venerunt ei aliqua bona, quæ in nullis hominibus, vel in raris viſa ſunt: ex quo apparebat non venire illud ex communi fortuna, vt ferunt, ſed ex ſpeciali Dei munere. Secundo patet hoc, quia illa bona nunquam euenerant Obededom, & immediatè vt arca introiuit in domum ſuam cœperunt ei bona accumulata venire; & ſemper cõtinuata ſunt, vſquequo arca exiit de domo ſua: ergo manifeſtum eſt, quod propter arcam benedicebatur. *Dixitque Dauid.* Iſtà litera ab
C hoc loco vſque ad illum. *Abiit ergo.* non habetur in Hebræo, ſed vel fuit olim Gloſ. interlinearis, & poſtea textui mixta eſt: vel quod verius eſt Hier. illam addidit, eo quòd videtur deficere quantum ad ſenſum, & ipſe interdũ ſuppleuit ea, quæ deficiebant in Hebræo quantum ad ſenſum: vt patet Geneſ. 4. cùm dicitur: dixit Cain ad Abel fratrem ſuum, egrediamur foras, cùmque eſſent in agro, &c. & in Hebræo habetur: dixit Cain ad Abel fratrem ſuum; & non dicitur, quid dixerit, ſed ſequitur: Cumque eſſent in agro: ideo litera noſtra ſuppleuit, dicens. Egrediamur foras. *Dixitque Dauid,* id eſt, intra ſe propoſuit. *Ibo, & reducam arcam Domini cum benedictione,* id eſt, ducam arcam Domini ad me cum benedictione, quã habet, ſcilicet, ꝙ quando erat in domo Obededom benedicebat ei, ita & tunc haberet ſecum illam benedictionem, & benediceret domui
D Dauid. Vel intelligitur ducam eam cùm benedictione, id eſt, in pace & hilaritate, ſcilicet, quòd nõ accideret aliquod malum eis nunc, ſicut primò acciderat portando arcam, & ſic dicimus communiter: vade cum benedictione Domini, id eſt, in pace. *In domum meam,* id eſt, in quendam locum diſpoſitum ad hoc intra domum Dauid, in quo non fierent aliquæ miniſtrationes humanæ. *Abiit ergo Dauid,* ſcilicet, in domum Obededom ad ducendum arcam. Et non fit mentio, quòd iſta vice iuiſſent multi de populo cum Dauid ad ducendum eam, multi tamen iuerunt: nam miſit Dauid ad congregandum Leuitas, & principes populi, & illi duxerunt arcam, vt patet 1. Paralipom. 15. Sic etiam colligitur infra in litera, cùm dicitur quòd partitus eſt Dauid multitudini vniuerſæ Iſrael tam viro, quam mulieri ſingulis collyridam panis vnam:
E ergo ibi erat populus congregatus ad ducendum arcam: nam poſt hoc dicitur, quòd abiit omnis populus vnuſquiſque in domum ſuam. *Et adduxit arcam de domo Obededom,* ſcilicet, in qua manſerat tribus menſibus ad cuſtodiam, vt patet ſupra in litera. *In ciuitatem Dauid,* id eſt, in caſtrum Sion, in quo morabatur Dauid. Ex hoc tamen aliqui volunt quòd domus Obededom non eſſet in Ieruſalẽ, cùm dicatur, quòd ducta eſt arca in ciuitatem Dauid, ergo erat extra. Reſpondendum, quòd domus Obededom erat intra Ieruſalem: quod patet, quia cùm ducebatur arca, & tranſiſſent ſex paſſus: illi, qui ducebant eam, immolabant bouem, & arietem, & 1. Paralip. 15. dicitur, quòd immolabantur ſeptem tauri, & ſeptem arietes. Si tamen habitaſſet in alio loco extra Ieruſalem Obededom; non ſufficiſſent omnes arietes, & tauri terræ Iſrael pro immolatione hac: erat igitur domus Obededom intra Ieruſalem, non multum

Domus Obededõ eſſe intra Ieruſalem.

tum diſtans à domo Dauid. Cum autem dicitur quòd du- F ċta eſt arca in ciuitatem Dauid, non vocatur ciuitas Dauid ipſa Ieruſalem, ſed caſtrum montis Sion, quod erat intra Ieruſalem, & in illo non erant niſi atria Dauid: & poſtea fuit ibi templum Salomonis. *Cum gaudio*, id eſt, arca ducta eſt cum gaudio, ſcilicet, canendo, & pſallendo in vaſis muſicis: nam omnes Leuitæ canebant: vt patet 1. Paralip. 15. & Dauid canebat, atque ſaltabat totis viribus: vt patet infra in litera. *Et erant cum Dauid ſeptem chori*, id eſt, erat populus diuiſus, & ipſi Leuitæ in ſeptem choros ad canendũ, & pſallendum coram Domino. *Et victima vituli*, id eſt, quilibet chorus habebat victimam vituli, ſ. quia poſtquam tranſiſſent ſex paſſus, qui portabant arcam, quilibet chorus immolabat vnum vitulum, & vnum arietem. Iſta clauſula, ſ. & erant cum Dauid vſque huc: non habetur in Hebræo, nec cõiter in Biblijs: & tamen rationabiliter addita G fuit ad tollendam ambiguitatem, vt infra dicetur. *Cumque tranſcendiſſent, qui portabant arcam Dei ſex paſſus*. Iſti portantes erant Leuitæ: quia nũc non portabatur arca in plauſtro, ſicut prius, ſed Leuitæ de genere Chaath portabant eam humeris ſuis: ſicut patet 1. Paralipo. 15. cum dixit Dauid: Illicitum eſt, vt à quocunque portetur arca Dei, niſi a Leuitis, quos elegit Dñs ad portãdum eam: & poſtea eod. c. ſubditur: Sanctificati ſunt Sacerdotes, & Leuitæ, vt portarent arcam Dñi: & tulerunt filij Leui arcam Dei, ſicut præceperat Moyſes, humeris ſuis in vectibus. *Immolabant bouem, & ouem, & arietem*, i. finitis ſex paſſibus ſiſtebant, qui portabant arcam, & immolabantur iſta animalia.

Quare Dauid iuſſerit animalia immolari poſt portationem Arcæ per ſex paſſus. Quæſt. XIIII.

H QVÆRET aliquis, quare immolarentur animalia iſta, poſtquam portata erat Arca per ſex paſſus. Reſpõdẽdum, quod Dauid, & Iſraelitæ cœperant portare Arcam prima vice, & percuſſit Deus Ozam, quia erratum fuit in portatione arcæ. Nunc autem Dauid volebat eſſe nimis ſolicitus, ne accideret aliqua percuſſio ſimilis: & ob hoc fecit vocari Leuitas dicens, quia vos non fuiſtis præſentes prima vice, percuſſit nos Dominus: vt patet 1. Paralip. 15. & vt nunc non accideret aliquis error, propter quem Deus puniret illos, ſupplicabant Deo, & offerebant ei ſacrificia. Vnde poſtquam Leuitæ portantes Arcam tranſiſſent ſex paſſus, quia Dominus conſeruauerat eos incolumes in illo ſpatio, in gratiarum actiones offerebant illa animalia. Sic patet 1. Paralip. 15. ſ. Cumque adiuuiſſet Deus Leuitas, qui I portabant Arcam, ſ. adiuuiſſet eos ad ambulandum, & non percuſſiſſet illos, immolabantur ſeptem tauri. Quare aũt potius iſta immolatio fieret poſt ſex paſſus, quam poſt plures, vel pauciores, non eſt aliqua ratio, ſed ſola voluntas offerentium.

Quomodo immolarent bouem, ouem, & arietem, cum alibi ſecus dicatur. Quæſt. XV.

QVAERETVR vlterius, quomodo dicatur hic, ꝙ immolarent bouem, & ouem, & arietem: nam 1. Paral. 15. dicitur, quod immolabantur ſeptem tauri, & ſeptem arietes, ſupra autem dicitur in litera, ꝙ erat cum Dauid victima vituli, i. offerebatur vnus vitulus. Reſpondendum, ꝙ iſta non repugnant, ſed ſcriptura ſacra alicubi ma- K gis, & alicubi minus exprimit. Sicut eſt in narratione hiſtoriarum, quia cùm aliqua hiſtoria bis, vel pluries tangitur in Scriptura, non ſemper enarratur complete, ſed alicubi complete, & in alijs locis incõplete, vel in quolibet loco incomplete, dum tamen ex omnibus illis colligatur vna completa narratio. Sic autem ponitur ſupra ſolum vitulus, & hic tria animalia. & 1. Paralipom. 15. ponuntur 14. Dicendum autem, ꝙ vtrobique rationabiliter ponitur. Pro quo ſciendum, ꝙ quando Dauid portabat Arcam, erant Leuitæ diſtincti in ſeptem choros, & cum illis totus populus, cùm autem deponeretur arca in quolibet illorum chororum fiebat immolatio vnius vituli, & arietis, & ouis, & hoc tetigit hic litera ſolum exprimens de immolatione vnius chori, ſed 1. Paralipom. 15. exprimitur de immolatione omnium chororum ſimul: ideo dicitur quòd immolabantur ſeptem tauri, & ſeptem arietes: ſed adhuc ibi fuit defectus in exprimendo, quia debuiſſet dici quòd immolabantur ſeptem tauri, & ſeptem arietes, & ſeptem oues: & tamen ex iſtis duabus narrationibus ſimul colligitur vna perfecta, ſcilicet, quod immolarentur 21. animalia. Hoc autem apparet ex litera præceden. ſ. & erant cum Dauid ſeptem chori, & victima vituli, id eſt, in quolibet illorum chororum immolabatur vitulus, ſcilicet, poſtquam tranſiſſet Arca ſex paſſus: & non ſolum vitulus, ſed etiam aries, & ouis.

Qui eſſent ſeptem chori, qui cum Dauid erant. Quæſtio XVI.

QVAERETVR vlterius, qui eſſent iſti ſeptem chori, qui erant cum Dauid. Reſpondendum quòd Dauid G voluit ducere arcam ſolenniter in domum ſuam, & ad hoc fecit conuenire omnes Leuitas, & Sacerdotes, vt canerent, & pſallerent in vaſis muſicis coram illa; & illos diſtinxit in ſeptem ordines, vel choros: ſicut colligitur 1. Paralip. 15. cum dicitur: Conſtituerunt Leuitas Heman filium Ioel, & de fratribus eius Aſaph filium Barachiæ: de filijs vero Merari, & fratribus eorum Etham filium Caſaiæ: & cum eis fratres eorum. Iſti erant in primo choro ſolenniori: deinde dicitur in ſecundo ordine: Zachariam, & Ben, & Iaziel, vſque ibi: & Obededom, & Iegiel ianitores; in quo ordine ponuntur 14. Leuitę, qui erant principes aliorum: & iſti faciebant ſecundum chorum, cum dicat litera, quòd erant in ſecundo ordine. In tertio autem choro erant alij Leuitæ, de quibus dicitur ibi: Porro cãtores Heman, Aſaph, & Ethan in cymbalis æneis concrepantes. In quarto choro erãt alij H Leuitæ, ſcilicet, Zacharias, & Oziel: & iſti cum alijs cantabant arcana in Nablis. In quintò ordine erat Marathias cum alijs, & iſti canebant in citharis pro octaua. In ſexto ordine erat Chonenias princeps prophetiæ, & Barachias, & Elcana ianitores. In ſeptimo ordine erat Sebenias cum alijs, qui ſequuntur: & iſti clangebant tubis corã arca Dei. Iſta eſt diuiſio chororum, quam aliqui volũt, & verum eſt, ꝙ iſti Leuitæ erant diſtincti per ſeptem choros, & in quolibet choro erant varia vaſa muſica: quia quidam habebãt cymbala ænea, & alius chorus cantabat arcana in nablis, & alius cantabat in citharis pro octaua, & alij erant ad præcinendam melodiam, & alij in tubis, vt in litera dicitur. Aſſignatio tamen Leuitarum in his choris non rectè facta eſt, quia aliqui ponuntur in vno choro, qui erant in alio: de quo magis dicetur in eodem. 1. Paralipom. cap. 15.

Modus quo immolabantur animalia coram Arca. Quæſtio XVII.

QVAERETVR vlterius, quõ immolarentur animalia iſta, poſtquam Arca tranſiſſet ſex paſſus. Reſpondendum, ꝙ Leuitæ cum populo erant diſtincti in ſeptem choros in circuitu Arcæ, vt dictum eſt. Cùm autem tranſiſſet arca ſex paſſus, Leuitæ, qui portabant eam, ſiſtebant, vel deponebant eam in terra ſuper aliqua ſtramenta honorabilia, & tunc Sacerdotes, qui erant in quolibet choro iugulabant vnum arietem, & ouem, & vitulum, ita ꝙ in ſeptem choris ſimul eſſent ſeptem vituli, ſeptem oues, ſeptem arietes: & decorabãtur illa animalia ſuſcepto prius ſanguine eorum in vaſis ſacrificij. Portabatur aũt in quo- K libet choro vnum altare magnũ plenum igne, & ibi ponebantur carnes aialium, & cremabantur ſm legem ſacrificij; & quouſque plenè eſſent crematæ illæ carnes non mouebant arca de loco, in quo erat: & dum fierent hæc, Leuitæ & Sacerdotes cuiuslibet chori cantabant, & pſallebãt in vaſis muſicis. Et hoc idem fiebat, poſtquam tranſiſſet arca iterum alios ſex paſſus, & ſic continuatum eſt vſque ad domum Dauid. Vnde quamuis domus Obededom non longe eſſet a domo Dauid: magno tempore morati ſunt dum eſſet arca cum tanta ſolennitate. *Et Dauid ſaltabat totis viribus ante Dominũ*, ſ. faciebat tripudia corã arca, & quoſcunque ludos deuotionis, & nõ diſſolutionis ad exprimendum affectum ſuum in Deum: erat enim vir valde deuotus. *Porro Dauid accinctus erat Ephod lineo*, id eſt, indutus erat quadam veſte de lino, & non habebat inſignia regalia, quia nolebat videri coram Domino honoratus, ſed humi-

habat

liabat ſeipſum ſumendo veſtes ſimplices. Propter quod indignata fuit Michol, & dixit increpando Dauid: quàm glorioſus fuit hodie Rex Iſrael diſcooperiens ſe ante ancillas ſeruorum ſuorũ, & nudatus quaſi nudetur vnus de ſcurris.

Cum Dauid non eſſet Sacerdos, cur dicatur indutus fuiſſe ephod. Quaeſt. XVIII.

QVÆRET aliquis, quomodo Dauid indutus ſit ephod. Nam ephod eſt veſtis vnius Sacerdotis ſũmi, vt patet Exod. 28. & tamen nullus de laicis indui debebat veſte Sacerdotali. Reſpondendũ, eſt quod iſtud ephod, quo erat indutus Dauid, non erat veſtis Pontificis, quia illa erat ex multis coloribus, vt patet Exod. 28. habebatque lapides pretioſos. Ephod autem quo Dauid indutus erat, ſolùm erat de lino, vt dicitur hic, & 1. Paralip. 15. vnde iterum dicitur, quod Dauid erat indutus tunica byſſina. Iſtud autem ephod lineum etiam pertinebat ad Leuitas, vt patet de Samuele, qui erat indutus ephod lineo, vt patet præced. lib. cap. 2. iſtud autem ephod non ſolùm ad Leuitas, ſed ẽt ad omnes laicos pertinebat; cùm non eſſet veſtis ſacra. *Et Dauid, & omnis domus Iſrael ducebant arcam teſtamenti Domini*, ſcilicet, erant præſentes, quando ducebatur, quia ipſi non tangebant eam. *In iubilo*, id eſt, in vociferatione. *Et clangore buccinæ*, id eſt, etiam clangebant buccinis coram arca. Per iſta duo intelliguntur omnes ſolennitates, quæ fiebant coram arca, ſcilicet, per iubilum intelliguntur omnes melodiæ; & per clangorem tubæ intelligũtur omnia vaſa muſica, in quibus canebant: ſic dicitur 1. Paralip. 15. Dauid, & vniuerſus Iſrael ducebat arcam fœderis Domini in iubilo, & ſonitu buccinæ, & tubis, & cymbalis, & C nablis, & citharis concrepantes. *Cumque intraſſet arca Domini in ciuitatẽ Dauid, Michol filia Saul proſpiciens per feneſtram*, ſcilicet, arca erat extra ciuitatem Dauid, id eſt, extra caſtrum montis Sion in domo Obededom: & cùm introiret in caſtrum, Michol manebat in palatio Regis, quia non iuerat cum ceteris mulieribus ad portandum arcam: & tunc reſpiciens per feneſtram vidit Dauid, & omnes portantes eam. *Vidit Regem Dauid ſubſilientem atque ſaltantem*. Subſilire eſt modicum ſaltare: ſicut ſubridere eſt modicum ridere: & ſaltare eſt totis viribus hoc agere: ſic dicitur ſupra: Dauid ſaltabat coram Domino totis viribus, & eſt ſenſus, quòd Dauid aliquando ſaltabat, aliquando tripudiabat: ſic habetur in Hebræo, vbi nos dicimus ſaltantem, & ſubſilientem. *Coram Domino*, ſcilicet, coram Arca, in qua ſpecialiter erat Deus, quia ſuper eam inuocatum D eſt nomen Dei ſedentis ſuper Cherubim, vt patet ſupra in litera. *Et deſpexit eum in corde ſuo*, id eſt, non reputauit eum virum magnæ auctoritatis, cùm non oſtenderet grauitatem in factis ſuis, ſed ſaltabat, & ſubſiliebat, quod pertinebat ad quandam puerilem lætitiam, & leuitatem.

An Dauid peccauerit ſaltando coram Domino. Quaeſt. XIX.

QVAERET alquis, an Dauid ſaltando, & ſubſiliẽdo coram Domino peccaret. Aliquis dicet, quòd ſic, quia per hoc diminuebat dignitatem ſuam: nam Rex eſt perſona honorabilior in toto populo, ad cuius dignitatem pertinet grauitas quædam in habitu, & moribus: ſi autem leuitatem puerilem habeat, contemnitur dignitas ſua: quod E malum eſt, quia ex hoc ſequitur violatio iurium, cùm defenſor iurium contemnitur. Tenentur igitur omnes rectores populorum, & potiſſimũ prælati obſeruare grauitatem in actibus, & habitu, & modeſtiam in ſingulis rebus: alioquin ſi propter eorum leuitatem contemnitur popularis diſciplina, vt quia non attenditur ad eos, niſi vt ad pueros, peccant mortaliter per hoc ipſum, quòd ſe contemptibiles reddunt. De Dauid autem ſic erat quodammodo, nam ipſe apparuerat leuis in duobus, primò quia ſaltabat, & ſubſiliebat, quod ad pueriles ludos pertinet, & non ad graues mores. Secundò erat leuis, quia exutus regalibus inſignijs, induit ſe tunica byſſina: vnde quodammodo rationabiliter indignata eſt Michol, redarguens eum: Dauid tamen excuſatur, eo quòd egerit omnia iſta ex affectu cordis. Erat enim vir valde Deicola, & neſciens qualiter Deo placeret, humiliabat ſe coram eo quantum poterat: & faciebat hæc A ex affectu: ideo quamuis iſta ſecundum ſe non eſſent Rege digna, tamen Deus accipiebat illa grate à Dauid. Vnde quamuis fuerit increpatus à Michol, non propter hoc erubuit, tanquam malè egiſſet, ſed potiùs dixit: ludam, & vilior fiam ante dominum, qui elegit me. Si tamen Dauid egiſſet iſta ex gaudio coram populo, & nõ ad ſolennitatem arcæ; ſatis videtur, quòd peccaſſet grauiter minuens auctoritatem ſuam. De prælatis autem noſtris dicendum eſt, quòd quantumcunque ſint Deicolæ, & vellent vt ſe humilient iſta facere ad Deum, peccarent, quia Deus in illis vult grauitatem. Nam quomodocunque iſta facerent, minueretur eorum auctoritas: nec ſolùm de his, quæ ſunt totaliter ſecularia, ſed etiam ſi ſint aliqua ſpiritualia, in quibus vellẽt ſe humiliare prælati, ſi ad officium eorum non pertinent, & non ſit ex neceſſitate, peccant: vt ſi epiſcopus vellet ſubmi- B niſtrare Sacerdotibus dicentibus miſſam, ſicut ſubminiſtrant paruuli aſſiſtentes eis: aut vellet canes eiicere de eccleſia; vel continuè aſſiſtere cantantibus in choro, & cantare cum eis, & generaliter in omnibus alijs, in quibus notabiliter perderetur grauitas ſua: nam in talibus dicendum quòd peccaret mortaliter ſemper, etiamſi ex humilitate hoc ageret. Sed dicendum, quod humilitas Epiſcopi debet eſſe in animo, ita quòd habeat animum paratum humiliãdi ſe in quibuſcunque rebus etiam minimis: etiamſi ſint miniſteria ancillaria, quando oportuerit pro ſalute animæ ſuæ, vel gregis ſui: ſicut fecit vir ille laudabilis, quem valde commendat Gregorius in quarto Dialogorũ, ſcilicet, Paulinus Eccleſiæ Nolanæ Epiſcopus, qui, vt redimeret gregem ſuum, qui a Barbaris premebatur, ſeipſum vendidit, depoſito Epiſcopali habitu: & factus eſt hortulanus Regis: quod cùm poſtea cognitum eſſet de viri prudentia, & de benignitate ſua erga gregem, ipſe cum toto grege libertate donatus eſt. Cùm autem caſus neceſſitatis aut euidentiſſimæ vtilitatis nõ occurrit, ſtudeat epiſcopus in omnibus ſuam ſeruare grauitatem, ne contemnatur diſciplina eccleſiaſtica, & in hoc apud Deum nimis meretur. Per quoſcunque autem actus prælati Eccleſiarum perdunt grauitatem ſuam in opinione ſubditorum, peccant. Sic enim admonebat Apoſtolus dicens: In omnibus exhibentes vos, ſicut Dei miniſtros, ne vituperetur miniſterium veſtrum: vt patet 2. ad Corin. cap. 6. Vituperatur autem miniſteriũ prælatorum, quando per aliquem actum eorum perditur ipſorum grauitas, & opinio. In Dauid autem tolerata ſunt hæc ex feruore religionis: etiam quia populus non ſcandalizabatur in illo, ſed magis putabat eum dignum honore; quia D coram Deo ſe humiliabat. Etiam quia Dauid erat Dominus temporalis: & in iſtis nõ requiritur tanta grauitas, ſicut in Eccleſiaſticis prælatis. *Et introduxit arcam Domini*, ſcilicet, in domum ſuam. *Et poſuerunt eam in loco ſuo*, i. in loco, quem conſtituerat ei Dauid. *In medio tabernaculi, quod tetenderat ei Dauid*. i. arca erat in quadam domo ſegregata intra palatium Dauid, & in illa poſuit Dauid quoddam tentorium magnum, & pulchrum de pellibus, & illud extendit. ſ. per funiculos ſuos, & paxillos: ſicut extenduntur omnia tentoria in campo, & poſuit arcam intra illud tentoriũ. Hoc patet ſeq. cap. cùm dixit Dauid: vides ne quòd ego habitem in domo cedrina, & arca Dei poſita ſit in medio pellium, & tamen non diceretur eſſe in medio pellium, niſi eſſet in tentorio facto de pellibus. *Et obtulit Dauid holocauſta coram Domino, & pacifica*, id eſt, non ſolùm offerebantur E victimæ coram arca, quãdo portabatur, ſed etiam poſtquam collata eſt, Dauid obtulit holocauſta Domino, & pacifica. Differunt autem iſta duo, quia holocauſta ſunt ſacrificia, quæ totaliter proueniunt Deo, & cremantur in altari. Pacifica autem ſunt ſacrificia, quorum ſolùm cremantur adipes. Reliqua autem proueniunt partim Sacerdotibus, & partim offerentibus. Hæc patent Leuitic. in capitulo 3. & 7.

Humilitas epiſcopi qualis debeat eſſe.

Cui prouenirent iura iſtorum Sacrificiorum, quæ immolabantur coram arca. Quaeſt. XX.

QVÆRET aliquis, de iuribus iſtorũ ſacrificiorum, cui prouenirent: nã multa oblata ſunt illa die. Reſpondendum eſt, quod hic offerebantur duplicia ſacrificia, ſcilicet holocauſta, & hoſtiæ pacificæ: & hoc per omnes

ſeptem chæcis Leuitarum. De holocauſtis dicendum, quod nihil de iuis proueniebat cuiquam, ſed cremabantur omnes carnes, & adipes, vt patet Leuit. 1. Manebat autem ſola pellis, & illa cedebat in ius Sacerdotis, qui immolabat holocauſtum: vt patet Leu. 6. Si autem eſſent hoſtiæ pacificæ, offerebantur ſolùm in altaribus adipes, vt patet Leuit. 3. Cetera autem proueniebant Sacerdotibus, & offerentibus, ſ. pectuſculum, & armus dexter cedebant Sacerdoti immolanti, & proueniebant ei, & toti familiæ ſuæ ad comedendum, ſ. tam filiis quam filiabus, & ſeruis; vt patet Leuitic. 9. & 22. Ceteræ autem carnes proueniebant offerentibus. Credendū eſt autem quòd Dauid obtulerit omnia ſacrificia illius diei ad honorem arcæ: cùm ipſe feciſſet eam duci in domum ſuam, & ſic proueniebant ei omnia iura hæc de carnibus, credendum eſt tamen quòd ipſe diſtribuerit ea per populum, dando omnibus manducare ad gaudium illius feſtiuitatis: nam & præter hoc dedit cuilibet de populo aſſaturam bubalæ vnam, & ſimilam frixam oleo, vt patet infra.

An facta fuerint ſacrificia coram Arca in domo Dauid. Quæſtio. XXI.

QVÆRETVR vlterius, poſtquam fuit poſita arca in domo Dauid, an fierent coram ea aliqua ſacrificia, aut cærimoniæ. Aliquis reſpondebit, quòd non, quia ſic dictum eſt ſupra quæſt. 12. quòd non fuerunt facta ſacrificia, nec cærimoniæ coram arca, dum maneret in domo Obededom, nec in domo Abinadab. Sed dicendum eſt, quòd Dauid, quando poſuit arcam in domo ſua, habebat intentionem fabricandi ei templum, in quo eſſet Arca cū omnibus vaſis ſanctuarij; ſicut ipſe dixit ad Prophetam Nathan ſequen. cap. quòd vellet ædificare Templum Domino, & quia ſi templum illud fuiſſet ædificatum, in eo fuiſſent facta ſacrificia, voluit Dauid quod coram arca eo tempore, quo ibi maneret, offerentur ſacrificia. Quod patet, quia immediatè vt poſita eſt ibi, Dauid obtulit coram illa holocauſta, & pacifica, vt patet hic; ideo dicendum quòd toto tempore, quo manſit Arca in domo Dauid, quòd fuit toto tempore Regni eius ſuper Iſrael vſque ad tertium annū Regni Salomonis, fecit Dauid de ſumptibus ſuis exhiberi per ſingulos dies magnum cultū Deo coram Arca. Vnde ipſe cōſtituit miniſtros de Leuitis, vt cantarent quotidie coram illa, & alios, vt Prophetarent, & alios vt pſallerent in variis muſicis inſtrumentis. Nā Aſaph erat princeps primus omnium miniſtrorū arcæ, & Zacharias erat princeps ſecūdus. Aſaph. n. canebat in cymbalis: alij aūt pſallebant in pſalteriis, & lyris: Sacerdotes verò canebant tubis. Iſti aūt tam Sacerdotes quàm Leuitæ multi erant, ſed diſtincti ſunt per vices ſuas. ſ. vt diuerſis temporibus miniſtraret. Obededom autem, & 68. fratres eius facti ſunt ianitores arcæ. Conſtituit etiam Sacerdotes ad immolandū quotidie coram Arca. De his omnibus patet 1. Paralip. 16. Omnia verò hæc ſoluebat Dauid de propriis expenſis, quia iſta non erāt ſacrificia publica, ſed priuata. Etiam quia Dauid fecerat adduci Arcam in domum ſuam.

An ceſſauerint ſacrificia, quæ olim fiebant in ſanctuario, propter ſacrificia arcæ. Quæſt. XXII.

QVAERETVR vlterius, an propter ſacrificia, & cærimonias, quæ fiebant coram Arca, ceſſarent cærimoniæ, quæ fiebant olim in ſanctuario. Aliquis dicet, quod ſic, quia olim quando Arca erat extra ſanctuarium in domo Abinadab, cùm non fierent coram ea aliquæ cærimoniæ, ſed ſolùm maneret ibi in cuſtodia, vt declaratum eſt præced. lib. c. 7. fiebant ſacrificia, & cærimoniæ in vrbe Nobe, vbi erat tabernaculum, vt patet præced. lib. c. 21. nunc vero offerebantur ſacrificia coram Arca, & fiebant cærimoniæ, & cantica; ideo videtur, quòd non erat neceſſe iam aliquid fieri in ſanctuario. Reſpondendum, quòd neceſſe erat ſecūdū legem fieri in ſanctuario nunc ſacrificia, & alias cærimonias. Quod patet, quia Moyſes fabricauerat altare æneū. Exod. 27. & iuſſum erat, quòd ſuper illud offerrentur omnia holocauſta. Etiam quandocunque in Leuitico, & in aliis locis dicitur de oblatione ſacrificij ſubiicitur, quod

F immolabatur coram hoſtio tabernaculi: immo Leuit. 17. dicitur, quòd quicunque offerret ſacrificium, & non duceret illud ad hoſtium tabernaculi, reus eſſet tanquam ſi ſanguinem effudiſſet: non ergo propter ſacrificia, quæ fecerant coram Arca poterant ceſſare ſacrificia iuſſa fieri in lege, cùm coram arca non immolaretur iure communi, ſed diſpenſatione, vel priuilegio. Ideo dicendum quòd cùm Dominus iuſſerit quotidie fieri ſacrificium matutinum, & veſpertinum, quod vocatur iuge, & in Sabbatis, & aliis feſtiuitatibus alia ſacrificia ſpecialia, de quibus omnib. Numer. 28. & 29. iſta debebant fieri tēporibus ſuis in ſanctuario, & non coram arca; & ſi quis contra niteretur, peccaret grauiſſimè. Erant etiam alia ſacrificia, & cærimoniæ ex neceſſitate, vt in muliere poſt partum. Leuit. 12. & in emundatione leproſorum: de qua Leuit. 14. In his & aliis ſimili-

Sacrificia quotidie fiebant in ſanctuario.

G bus neceſſe erat fieri immolationes, & cærimonias in ſanctuario, cùm lex hoc expreſſiſſet. Si quis autem hoc faceret coram arca, peccabat mortaliter, & non ſatisfaciebat, ſed tenebatur iterum hoc facere in ſanctuario. Item in votis, ſi quis vouiſſet aliquid offerre, etiamſi non nominaſſet locū, tenebatur illud offerre in ſanctuario: niſi expreſſe nominaſſet in voto, quod vouebat offerre tale ſacrificiū coram arca; quia tunc cùm vota à principio ſint libera, poteſt quilibet apponere quamcunque conditionem voluerit, dum tamen licitam: & ſic poterat vouere offerre in quocunque loco vellet, dum tamen non eſſet à lege reprobatus. Poſtquam autem vota ſunt emiſſa, ſunt neceſſaria: ideo ſi à principio vouens nullam conditionem appoſuiſſet, etiamſi poſtea velit, non poteſt eam apponere: ſed ſunt vota intelligenda ſecundum interpretationem iuris communis: & ſic,

H cum lex iuberet omne ſacrificium offerri ad hoſtium tabernaculi, Leuit. 17. ſi quis voueret offerre, & non nominaret locum, etiamſi poſtea vellet offerre coram arca, non poſſet, quia lex interpretatur, quòd debeat offerri in ſanctuario. In ſacrificiis autem ſpontaneis erat licitum, quòd offerret illa quicunque vbi vellet, ſiue in ſanctuario, ſiue coram arca; eo quòd ſacrificia ſpontanea ſunt libera ſimpliciter, & omni tempore, ideo poteſt quicunque offerre illa vbi voluerit: dum tñ nō ſit locus ille prohibitus à lege. Hæc autem omnia patent Paralipom. 16. vbi dicitur quod Dauid conſtituit Sadoc Sacerdotem magnum & fratres illius Sacerdotes corā tabernaculo Domini in excelſo, quod erat in Gabaon, vt offerrent holocauſta Domino ſuper altare holocauſtomatis iugiter mane, & veſpere iuxta omnia, quæ ſcripta ſunt in lege Domini. Conſtituit etiā in eodem

I ſanctuario Leuitas ad canendum ſemper coram Domino in tubis, & cymbalis, & omnibus organis muſicorū, quorum principes erant Heman & Idithun, & conſequenter filij eorum, vt patet cap. allegato. Dicendum igitur, quod in ſanctuario fiebant omnia, quæ ſolebant fieri à principio cum arca, & ſanctuarium erant ſimul: ea autem, quæ nunc fiebant coram arca, erant ſupererogationis, & non diminuebatur propter hoc aliquid de illis, quæ fieri ſolebant prius in ſanctuario. *Cumque compleſſet.* Hic ponitur liberalitas Dauid ad populum dando ſingulis munera propter honorem arcæ nunc adductæ: & dicitur. *Cumque compleſſet offerens holocauſta, & pacifica.* Id eſt, poſtquam compleuit offerre holocauſta, & hoſtias pacificas. Dicitur autem illa compleri, quando carnes animalium oblatorum totaliter combuſtæ ſunt in altari, & tunc nihil manet explendum

Liberalitas Dauid erga populū.

K de cærimoniis ſacrificij. Intelligitur autem hoc de ſacrificiis, quæ obtulit Dauid coram arca, poſtquam illa poſita eſt in loco ſuo. *Benedixit populo in nomine Domini exercituū.* id eſt, orauit ſuper illos benedictionem proferens nomen Domini, & dicens: Dominus exercituum benedicat vobis, *Et partitus eſt multitudini vniuerſæ Iſrael.* id eſt, diuiſit cibos per totam multitudinem. Eſt autem ſenſus, quòd totus Iſrael conuenerat ad iſtam ſecundam portationē arcæ: ſic patet 1. Paralipom. 15. ſcilicet: Congregauit Dauid vniuerſum Iſrael in Ieruſalem, vt afferretur arca Domini in locum ſuum. Conuenerat autem ex deuotione ad hanc portationem tam viri, quàm fœminæ; ideo Dauid ad honorem feſtiuitatis arcæ voluit dare cibos omni populo, qui conuenerat. *Tam viro, quàm mulieri.* id eſt, venerunt viri, & mulieres, & omnibus dedit portiones æquales. *Singulis collyridam panis vnam.* Vocatur collyrida panis aliquis, qui ſufficit

Collyrida quid.

ſicit homini ad comedendum pro ſemel. Et in Hebræo habetur *torta*, ſ. quòd dedit ſingulis tortam panis. *Et aſſaturam bubalæ vnam*. i. dedit cuilibet de carnibus bubalæ vnã aſſaturam, i. tantum quantum ſufficeret vni homini ad comedendum poſtquam eſſet aſſatum. Sic patet 1. Paralip. 16. ſcilicet, diuiſit vniuerſis per ſingulos à viro vſq; ad mulierem tortam panis, & partem aſſæ carnis bubalæ. Eſt aũt

Bubalus quid. bubalus ſpecies quædam bouis, qui differunt ab alijs bobus in figura, & qualitate, & labore, & ſunt bubali quaſi boues agreſtes. *Et ſimilam frixam oleo*. Eſt. n. ſimila panis factus de farina delicata, & eſt panis leuis. Frigebatur aũt in

Simila. oleo, ſicut deberet coqui in clibano: & de his conſuetum erat offerri cum ſacrificiis, vt patet Leuit. 2. & 7. dabatur autem cuilibet de populo vna ſimila frixa, id eſt, vnus panis de ſimila, qui a iſte reputabatur cibus ſpecialis. In Hebræo habetur. *Vnam phialam vini*. i. dedit cuilibet vnam phialã

B vini: & hoc ſatis conueniebat, quia cum dediſſet panem, & carnes cuilibet de populo, debebat dare eis vinũ, vt eſſet plenus cibus: & ponitur hic, *Aſſiſa*, in Hebræo pro phiala. Alibi tamen non ſignificat phiala, ſed poma, vel flores. Iuxta illud canticorum 2. Fulcite me floribus, & ſtipate me malis, quia amore lãgueo. Et vbi ponit litera noſtra floribus, in Hebræo habetur, aſſiſa. Hieronymus tamen voluit quòd aſſiſa acciperetur hic pro ſimila frixa oleo. Nec obſtat, q; Hebræi communiter exponant de phiala vini, quia nomina apud Hebræos ſunt multũ æquiuoca, & quidam exponunt ea ſic: alij vero aliter. *Et abijt omnis populus* i. receſſit à domo Dauid vbi poſita fuerat arca poſtquam ſingulis diſtributus eſt cibus. *Vnuſquiſque in domum ſuam* i. in hoſpitium ſuum, nam non habebant omnes hi, qui conuenerant, domos in Ieruſalem, quia conuenerant de toto Iſ-

C rael, vel dicitur vnuſquiſque in domum ſuam, i. in terram ſuam, vbi habebat domum: nam poſtquam ſuſceperunt cibos à Rege poſita arca in loco ſuo: nihil habuerunt facere in Ieruſalem, ideo receſſerunt in loca ſua. *Reuerſuſque eſt Dauid*. i. ceſſauit iam ab illa occupatione, qua ſe occupauerat circa ſolennitatem arcæ ducendæ. *Vt benediceret domui ſuæ*. i. conuertit ſe ad habendum iam curam de familia ſua, & rebus ſuis: nam dum ſolennitas arcæ ducendę durauit, non habuit Dauid curam de vlla re alia, quia expleta redijt ad habẽdum curam de domo ſua. Et dicitur benedicere, i. augere, quia per curam patrisfamilias augentur res domeſticę; vel dicit, q; reuerſus eſt, vt benediceret domui ſuæ, i. vt lętaretur cum domeſticis ſuis. *Et egreſſa Michol*. Hic ponitur Dauid vera humilitas, ſ. quia quãuis increpuerit eũ Michol vxor ſua, non reſpondit ei durè, ſed humiliter. Et

D dicitur. *Egreſſa Michol filia Saul in occurſum Dauid*, id eſt,

Humilitas Dauid. quando Dauid finito miniſterio arcæ redijt in domũ ſuam, Michol vxor eius, quæ manſerat in domo, exiuit obuiam Dauid ad honorandum eum, & tunc increpuit illum. *Et ait: quàm glorioſus fuit hodie Rex Iſrael*. Ironicè dicuntur hæc, & modo irriſorio, ita vt ex modo proferendi videãtur contrarium importare, q. d. multum vituperatus fuit hodie Rex Iſrael. *Diſcooperiens ſe ante ancillas ſeruorum ſuorum*, q. d. magnum dedecus fuit diſcooperiendo ſe. Dixit autem hoc Michol, quia Dauid exuerat ſe inſignijs regalibus, & indutus fuerat tunica byſſina, vt patet 1. Paralip. 16. qui habitus pertinebat ad hoĩes parui honoris & ſtatus: ideo q̃uis Dauid fecerit contra dignitatem regiam ſaltando, & ſubſiliẽdo coram toto populo, tamen intolerabilius viſum

E eſt Michol, q; Rex nudauerit ſe, quia ſaltatio aliqualiter poterat tolerari, & ob hoc non increpuit eum de ſaltatione. Dicitur autem ante ancillas ſeruorum ſuorum, quia pro turpiori habuit Michol, q; Dauid apparuiſſet nudatus corã feminis quã coram viris, quia ſicut mulier, ſi facit aliquid turpe, magis dehoneſtatur ſi coram viris illud faciat, quàm coram feminis, ita & vir faciens aliquid turpe magis eſt ingloriius coram feminis quam coram viris. *Et nudatus quaſi vnus de ſcurris*, i. taliter nudatus eſt qualiter nudantur ſcurræ. i. viles homines. In hoc. n. durè locuta eſt Michol, quod fortè egit ex magnitudine doloris cõcepti pro vilificatione Dauid, vel quia Dauid tolerabat Michol, eo q; diligebat eam nimis, & ipſa ex confidentia locuta fuit hæc. *Dixitque Dauid ad Michol: Viuit Dominus*, i. iuro per vitam Dei, vel per Deum viuum. *Quia ludam ante Dominum*. q. d. verum eſt, quòd ego alias ad ſolatium non debuiſſem

A nudari, & ſaltare, & tamen ad honorem Dei coram arca ſua non eſt mihi dedecus, quòd luſerim, nec doleo, quòd hoc fecerim, ſed propono ex hinc iſtud abundantius facere. *Qui elegit me*, id eſt, ludã coram Domino, quia me elegit in Regem, quaſi dicat, ego teneor Deo impendere iſtum honorem ludendo coram eo, velut ſi eſſem homo paruæ conditionis, eo quòd ipſe me elegit in Regem, quod fuit maximum beneficium, cùm prius eſſem paſtor.

An Dauid debuerit honorare Deum propter beneficia accepta ab eo. Quæſt. XXIII.

QVÆRET aliquis, quomodo Dauid dixerit hic, q; luderet coram Domino, eo quòd elegerat eum, nam Deũ diligere debemus, & honorare propter ſeipſum, quia

B ſummè bonus eſt, & non præcipuè propter beneficia nobis tradita: nam quodlibet beneficium nobis traditum minus eſt quàm infinitum, bonitas autem Dei immenſa eſt, magis ergo ille naturaliter mouere poteſt nos ad diligendum & colendum Deum, quàm beneficia collata. Quanquàm igitur ſimplices, qui Deum non nouerunt, colunt eũ propter beneficia collata, vel quia maiora ſperant; viri tamen ſapientes Deum propter ſeipſum ſolum colunt, & ſic Dauid cùm eſſet vir ſanctus debebat Deum colere propter ſe, & non quia inſtituerat eum Regem. Reſpondendum, q; homo tenetur ad colendum, & diligendum Deum in gradu, in quo colit: quia Deus eſt, & non quia benefactor. Vnde dato per impoſſibile, quòd aliqua creatura potuiſſet nobis facere, & feciſſet omnia beneficia, quæ Deus egit: non teneremur ei impendere latriam, quam Deo impendimus:

Homo tenetur diligere Deum quia Deus eſt.

C immo ſi impenderemus, peccaremus mortaliter: Deo autem etiamſi eſſet poſſibile, quòd nihil nobis benefaceret, propter hoc, quòd Deus eſt, teneremur impendere cultum latriæ. Sic autem Dauid Deum honorabat cultu latriæ, quia ſolùm Deus erat, & non propter beneficium impenſum, ita tamen latria non eſt totaliter determinata, ſcilicet, ad tales vel tales cærimonias; vel ad exhibendũ tantum vel tantum: ideo cùm homines impenderint Deo latriam quantum voluerint, quia Deus eſt, poſſunt impendere ſpecialiter alia obſequia Deo, quia benefactor eſt; & ſic Dauid non tenebatur ſpecialiter ad iſtud obſequium, q; nunc impendebat; ſed voluit illud impendere ſpecialiter in recognitionem beneficij magni ſuſcepti, ſ. quia elegerat eum in Regem: Cùm autem obijcitur, quòd Dauid debebat potius impendere iſtud Deo, quia Deus erat. Dicendũ

D quod Dauid impenderat Deo cultum latriæ, ad quam tenebatur ex lege, & hoc quia Deus erat: nunc autem voluit facere aliquid ſupererogationis portando arcam, & ludendo coram ea: & hoc habendo ſpecialem intentionẽ ad beneficiũ collatũ, & non ad Deũ, quia Deus eſt. *Potius quam patrem tuum, & quàm omnem domum eius*. Iſtud fuit improperiũ Michol, quia Dauid improperauit ei domũ patris ſui: dicens q; debebat ludere coram Domino potius ipſe quàm quilibet alius homo, ſ. quia Deus ei magis benefecerat quàm alijs, cùm noluiſſet eligere Saulem in Regẽ, nec aliquem de domo ſua: ſed reprobatis illis elegerit Dauid.

Quomodo nullum elegerit Deus de domo Saulis, nec idem Saul ad regnandum, ſed de domo Dauid. Quæſt. XXIV.

E QVÆRET aliquis, quomodo dixerit Dauid, quòd Deus elegerat eum potius, quam Saul, & aliquem de domo eius: quia Saul regnauit tota vita ſua ſicut Dauid: etiam de domo Saulis accepit Deus aliquem in Regem, ſ. ipſum Isboſeth, vt patet ſupra 2. c. Reſpondendum quantum ad domum Saulis, quòd Deus nullum elegit de domo illa ad regnandum, ſed iam omnes reprobauerat, vt patet præced. lib. c. 15. & 28. ſ. quòd Deus ſcidit Regnum Iſrael à Saul, & tradidit illud Dauid. Cùm autem obijcitur de Iſboſeth, qui fuit Rex de domo Saulis. Dicendum, quòd hũc non elegit Deus in Regem, ſed per humanam importunitatem procuratum eſt, quod eſſet Rex, ſcilicet, quia Abner induxit ad hoc totum populum: vt patet ſupra 2. De Saule autem dicendum, quòd Deus elegit eum in Regem à principio poſtea tamen reprobauit eum, & doluit de electione illa. Sic patet præceden. lib. c. 15. ſcilicet: Factum eſt ver-

bum

bum Domini ad Samuelem, dicens: Pœnitet me, quòd conſtituerim Saul Regem, quia dereliquit me: dicebat ergo Dauid, quòd Saul non fuit electus, eo quòd ſtatim fuit reprobatus; ſicut ille, qui natus ſtatim moritur, dicitur non natus, & habetur tanquam nunquam fuerit homo: vt patet extra de verborum ſignificat. cap. nam & ego. Dauid autem erat electus à Deo, vt nunquam reprobandus: quia Deus dixerat de eo præceden. lib. cap. 13. Inueni virum iuxta cor meum: & ſequenti c. dicitur, quod Deus ſtabiliret thronum Dauid in æternum: nõ ſicut fecerat in Saule, quem expulerat à facie ſua: ideo dicebat de ſe, ꝙ erat electus. *Et præcepit mihi, vt eſſem dux ſuper Iſrael*, id eſt, diſpoſuit de me, quòd ego eſſem rex Iſrael: iſta diſpoſitio ſiue præceptum habetur præceden. lib. c. 13 ſcilicet: Quæſiuit ſibi Dominus virum iuxta cor ſuum, & præcepit ei, vt eſſet dux ſuper populum ſuum: & iſtud intelligebatur de Dauid. Vocatur autem hic Dauid dux, id eſt, rex. Sic enim patet præced. lib. cap. 9. cum dixit Deus ad Samuelem: & cras mittam ad te virum de terra Beniamin, & vnges eum ducem ſuper populum meum: & tamen Saul rex fuit, & ſic dux, princeps, & rex idem ſignant: licèt non conuertibiliter. *Et ludam*, ſcilicet, tripudiando & ſaltando coram Domino, id eſt, non doleo, quòd luſerim, ſed propono vlterius ludere, quia in hoc non malè egi. *Et vilior fiam plus, quam factus ſum*. id eſt, ego humiliabo me magis me nudando, & ſaltando coram Domino quàm prius ſaltaueram. Et ſi fortè in hoc vilis ſim ego, fiam vilior exercitando magis iſta. Sunt autem hæc verba reprehenſoria ad Michol, quia ipſa mordaciter increpuerat Dauid: non enim putabat Dauid ſe ex hoc vilem effici, ſed magis honorari, cum propter Deum ſe humiliaret. *Et ero humilis in oculis meis*. id eſt, ego humiliabo me ſecundum æſtimationem meam, ſcilicet, ꝙ quamuis alij homines exiſtiment virũ magnum me, quia ſum Rex: tamen ego in corde meo æſtimabo me tanquam nihil ſim; & hoc propter Deum, qui benefecit mihi. Vnde non ſolum exiſtimabat ſe Dauid paruum hominem, ſed etiam exiſtimabat ſe vt beſtiam, quando conſiderabat Deum benefactorem ſuum, vt patet Pſalmo 73. Cum dicitur: Vt iumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum. Accepit autem Dauid magnam humilitatem ſciẽs, quòd Saul aſſumptus fuerat in regem ꝑp humilitatẽ, & poſtea reprobatus fuerat propter ſuperbiam, vt patet præcedenti lib. cap. 15. ſcilicet. Et ait Samuel: nonne cum paruulus eſſes in oculis tuis, caput in tribubus Iſrael factus es? Et poſtea ſequitur ibi, quomodo Deus reprobauit illum propter ſuperbiam: voluit ergo Dauid ſemper tenere humilitatem profundam: ne dignus eſſet priuari regno collato. *Et cum ancillis, de quibus locuta es, glorioſior apparebo*. id eſt, quamuis tu putas, quòd ego vilificatus ſum ludendo nudus coram ancillis ſeruorum meorum: tamen non fuit hoc verum, ideo ego ludam rurſus coram Domino. *Et apparebo glorioſior*. ſcilicet, in oculis Dei, quia tunc Deus magis me reputabit, quam ſi indutus regalibus inſigniis ſuperbirem. Vel apparebo glorioſior cum ancillis, de quibus locuta es, id eſt, illæ ancillæ reputabunt me glorioſum ſic ludentem coram Domino: quamuis tu reputes me vilificatum: & apparebo glorioſior, ſcilicet, in oculis meis, quia ego maxime me exiſtimo, cum nudus coram Domino ſalto: quàm cum indutus regalibus inſigniis in magnifico throno ſedeo.

An Michol peccauerit increpando Dauid, quia ſaltabat coram Domino. Quæſt. XXI.

QVAERET aliquis, an Michol peccauerit increpando Dauid, quòd ſaltauerit coram Domino. Reſpondendum videtur, quod ſic, quia Deus non puniuiſſet eam, niſi peccaſſet: pœna tamen ſubditur hic immediatè, quod Michol non eſt natus filius vſque ad diem mortis ſuæ; ergo peccauit: nec valet, ſi aliquis dicat, quod hoc factum eſt, quia erat ſterilis, quia hoc non conſtat: & ſi confiteamur, quod ſterilis erat: ſuperuacuum erat dici hic, quòd non eſt natus ei filius. Si autem dicas, quod iſtud euenit ex alia cauſa: non eſt rationabiliter dictum, quia Scriptura non poſuiſſet iſtud hic de Michol, niſi habuiſſet aliquam colligantiam cum his, quæ dicuntur hic: ſed hic dicitur de

F increpatione eius ad Dauid, ideo videtur dicendum, quod propter hanc increpationem punita eſt a Deo, ne haberet filios. Sciendum autem, quòd Michol peccauit, ſed nõ grauiter: & non fuit hoc, quaſi malo animo increpuiſſet Dauid, ſed quia non tenuit modum increpãdo. Nam Michol diligebat nimis Dauid magis quam patrem ſuum: & liberauit eum ſemel à morte: vt patet præceden. lib. cap. 19. Dauid quoque diligebat eam valde: nam fecit illam ad ſe reduci, quamuis cognita fuiſſet ab alio viro: nec voluit videre Abner quouſque duceret eam ſibi, vt patet ſupra tertio; ideo ipſa non increparet eum malo animo tanquam habens illum exoſum, ſed quia diligebat eum, & dolebat de vilificatione ſua: apparebat autem nimis vilis factus cum ſe nudauerit coram toto populo: ideo ipſa zelo ipſius non potuit iuſtum, vt ſibi videbatur, continere dolorem, non

G tenuit tamen modum, quia nimis exceſſit in increpando: nam dato, quòd Dauid fuiſſet verè repræhenſibilis, nõ debuiſſet eum tam durè increpare Michol: præcipuè, quia nõ conſiderauit ipſa cauſam, pro qua hoc faciebat Dauid, ſcilicet, quia propter Deum: ex quo ſequebatur, quod non vileſceret ex hoc Dauid: & dato ꝙ in aliquo errauiſſet, erat hoc tollerabile fauore religionis, propter quam hoc faciebat: & quia redarguerat eum pro honore, quem Deo impendebat: Deus vindicauit iniuriam Dauid: non dando filios Michol tota vita ſua. *Igitur Michol filia Saul nõ eſt natus filius vſque ad diem mortis ſuæ*, id eſt, propter hoc, quod fecit Michol, nunquam habuit filios vſque ad diem mortis ſuæ, id eſt, ſimpliciter nunquam natus eſt ei filius, quia illud dicitur non fieri vſque ad mortem alicuius, quod nunquam fit. Alij autem econuerſo volunt, ſcilicet, quòd Michol ha-

H buerit filium in die mortis ſuæ, ſcilicet, quia partu occubuit, ſicut Rachel in partu periit. Geneſ. 35. & nurus Heli ſummi Sacerdotis incuruauit ſe, peperit, & mortua eſt, præced. lib. cap. 4. Hiſtoria autem ſcholaſtica vult, ꝙ habuerit Michol aliquem filium, & quòd mortua ſit in partu, eo quòd vicina partui deſcendit in Hebron, & ibi peperit, & mortua eſt. Ra. Dauid Kimhi vult, quòd Michòl pepererit duos filios, ſcilicet, vnum in Hebron, qui vocatur Iethram, de quo exponit, quod habetur ſupra 3. ſcilicet, quod Dauid genuit ſextum filium Iethram de Egla vxore ſua, & dicit, quòd Egla eſt Michol. Alium autem dicit eam peperiſſe in morte; & hunc peperit in Ieruſalem. Primum autem non ſuſcipitur ab omnibus: nã & quidam potius volunt, quòd Egla, de qua ibi dicitur, quòd erat vxor Dauid, fuerit vxor Saulis, & poſt mortem eius ſuſcepit eam in vxorem Da-

I uid, quando probant, quia infra 12. dixit Dominus ad Dauid: ergo erui te de manu Saul, & dedi tibi domum Domini tui, & vxores Domini tui in ſinu tuo. Et hoc ſatis veriſimile eſt, quòd fortè aliquam de vxoribus Saulis acceperit Dauid, & quia illa erat regina antequam acciperetur, meruit vocari per excellentiam vxor Dauid. De filio autem, quem dicit peperiſſe eam in morte, non eſt veriſimile: nam iſte modus loquendi potius inducit negationem, quàm affirmationem aliquam. Simile patet præced. lib. cap. 15. cum dicitur, quòd Saul non vidit Samuelem vſq; ad diem mortis ſuæ; & tamen ibi eſt ſenſus, quòd nunquam viderit eũ, etiam in die mortis ſuæ. Hoc tenet Ioſephus 7. Antiquitatum, ſcilicet, Dauid de Michol nullos filios accepiſſe, & iſtud tenendum eſt. Sed obiicietur, quia infra 21. dicitur, ꝙ Michol habuit quinque filios, & illos crucifixit Dauid

K propter Gabaonitas. Reſpondendũ ꝙ nullos filios habuit, & illi qui ibi nominantur, fuerunt filij adoptiui: Nam Merob ſoror ſua genuit illos, & Michol adoptauit eos, cùm nullum haberet: ideo in aliquibus Biblijs noſtris aliqui emendauerunt ponentes quinque filios Merob, vbi dicebantur quinque filios Michol, eo quod ſciebant Michol nullos filios habuiſſe. Sed iſti cum putarent literam corrigere, corruperunt eam: nam ſecundum veritatem debet ibi poni Michol, quia ſic habetur in Hebræo. Illi tamen filij intelliguntur de adoptiuis, & non de conceptis ab ea. Dicendum igitur, quòd nullum vnquam filium habuit Michòl ſaltem poſt ea, quæ dicuntur hic: & hoc in pœnam peccati ſui, ſcilicet, redargutionis iniuſtæ,

CAPITVLVM VII.

1. Para. 17.

FACTVM eſt autem cum ſediſſet Rex in domo ſua, & Dominus dediſſet ei requiem vndique ab vniuerſis inimicis ſuis, dixit ad Nathan Prophetam; Videtne quod ego habitem in domo cedrina; & arca Dei poſita eſt in medio pellium?

Deſcripto in ſuperioribus de deuotione Dauid erga Deũ in ducendo arcam, hic ſubditur de deuotione eius in volendo ædificare ei domum cedrinam. Et diuiditur in tres partes, quia primo ponitur humana conſultatio. Secundo diuina prohibitio ibi. *Factum eſt autem*. Tertiò de Chriſto repromiſſio ibi. *Et nunc dices*.

An ordo ſit continuus, & immediatus. Quæſt. I.

QVAERETVR circa primum, an ea, quæ habentur hic, habeant continuatum ordinem ad præcedentia, vel ſit aliqua mutatio ordinis, & an fuerint hæc immediatè facta poſt illa. Reſpondendum, quòd ordo continuus eſt, nam prius duxit Dauid Arcam in domũ ſuam, & hoc vt maneret ibi quandiu ædificabatur ei ſanctuariũ; nunc autem voluit ei ædificare illud. Et videtur, quòd arca iam eſſet in domo Dauid, quando iſta acciderunt, quia Dauid dixit ad Nathan Prophetam: videsne, quòd ego habitem in domo cedrina, & arca Domini ſit in medio pelliũ? & tamen quando erat in domo Dauid, dicebatur eſſe inter pelles: eo quòd erat in quodam tentorio, quod extenderat ei Dauid: vt patet præced. cap. & iſtud tentorium erat de pellibus: fuit autem iſtud quaſi immediatè factũ poſt præcedentia, quia cùm Dauid duxiſſet ad ſe Arcam Domini, vt ædificaret ei locum ad habitandum, non eſt credendum quòd magno tempore poſtquam duxit eam, manſerit, quin voluerit ædificare domum, & quæſiuerit hoc à Propheta: ideo nec hic, nec in libris paralip. interponitur aliquid inter ductionem Arcæ in domum Dauid, & inter iſtam conſultationem de ædificando. *Factum eſt autem cum ſediſſet Rex in domo ſua*, id eſt, ſederet quietus ceſſando à bellis. *Et Dominus dediſſet ei requiem vndique ab vniuerſis inimicis ſuis*, id eſt, totaliter erat quietus ab hoſtibus, quia nullus moleſtabat eum, vt patet ſupra 5. de Philiſthinis, qui in principio Regni Dauid pugnauerunt bis contra ipſum, & cùm frangerentur ab eo, non auſi ſunt redire ad eum vlterius.

Quare Dauid vellet ædificare templum Domino. Quæſtio II.

QVÆRET aliquis, quare Dauid vellet nunc ædificare templum Domino. Reſpondendum, quòd propter duo. Primò, quia, cũ Dauid eſſet Deicola, deſiderauit ſemper ædificare templum Domino: tamen imminentibus bellis vndique non poterat: nunc autem Dominus dederat ei requiem ab hoſtibus, ideo volebat ædificare templum, dum poterat. Secunda cauſa erat, quia Deuter. 12. dicitur quod quando Iſraelitę haberent requiem ab omnibus hoſtibus ſuis per circuitum, & habitarent ſine timore, Dominus eligeret quendam locum in quo offerrentur ei holocauſta, & ſacrificia cetera, & cærimoniæ: nunc autem erat data requies Iſraelitis tempore Dauid, & non fuerat temporibus præcedentibus: ideo credidit quòd ei potius quàm omnibus prioribus incumberet onus ædificandi ſanctuarium. Ideo tangitur in litera cauſa motiua ad hoc, ſcilicet, quia Dauid ſedebat quietus, & dederat ei Deus requiem ab vniuerſis inimicis ſuis.

Dauid non tenebatur facere templum Domino. Quæſtio III.

QVÆRETVR vlterius, an Dauid, vel aliquis alius Rex obligaretur Domino facere templũ poſtquam eſſet habita pax de hoſtibus. Aliquis diceret quòd ſic, quia Dauid dixit hic ad Nathan: Videsne, quòd ego habitem in domo cedrina, arca autem Domini ſit in medio pellium? *Arguitur primo.*

A quaſi dicat, malum & irrationabile eſt, ergo obligabatur facere templum Dauid. Item Deut. 12. dicitur, quòd habita pace ab hoſtibus, Deus eligeret vnum locum, in quo Iſraelitæ offerrent omnia, quæ oblaturi erant, ſed iam habita erat pax, ergo tenebatur iam Dauid ad faciendum habitaculum illud. Reſpondendum, quòd non tenebatur Dauid, nec aliquis alius de principibus Iſrael prioribus, vel ſequentibus ædificare templum Domino: ideo quãdo Dauid hoc voluit, Deus gratias egit ei tanquam vellet facere aliquod opus ſupererogationis, vt patet infra. Item apparet hoc cum dicitur: Nunquid locutus ſum ad vnam de tribubus Iſrael, cui præcepi vt paſceret populum meum, dicens: quare non ædificaſti mihi domum cedrinam? quaſi dicat, ego non iuſſi aliquẽ de populo, quòd ædificaret mihi domum, ita etiam nec iubeo te, ſed tu voluiſti hoc facere, *Secũda.*
B ideo ego benedicam tibi. Ad rationes in contrariũ reſpondendum. Ad primam cum dicitur, Dauid dixiſſe, Videsne, quòd ego habitem in domo cedrina, & arca Domini in medio pellium? Dicendum, quòd hoc intelligebatur de honeſtate, quaſi dicat, quòd habitante Rege in domo pretioſa, non erat rationabile, quòd habitaret arca Domini in medio pelliũ; tamen non tenebatur ad faciendũ ei mãſionem, quia Deus non iuſſerat. *Ad primam rationem.* Ad ſecundam rationem cum dicitur, quòd data pace, fieret vnus locus ſacrificiorum. Reſpondendum, quòd ex illo nõ iubetur alicui principi populi, vel ipſi populo, quòd ædificaret Domino aliquam domum: ſed ſolum denunciatur, quod habita pace in terra Chanaan non facturi erant Iſraelitæ ſicut in deſerto, vbi quilibet faciebat, quod ſibi rectum videbatur, ſcilicet, complendo legem, vel non complendo: ſed habita pace Deus eligeret vnum locum, in quo *Ad ſecũdam.*
C maneret ſanctuarium, & fierent omnes cærimoniæ, iſte autem locus iam erat, quia à principio fuit in Sylo, vt patet Ioſue 18. poſtea autem fuit in Nobe. de quo præceden. lib. cap. 21. deinde fuit in Gabaon, de quo 1. Paralipom. 16. & 2. Paralipom. 1. Nam ibi erat fixum tabernaculum, & Sacerdotes faciebant omnes cærimonias impoſitas à lege; ad faciendum autem domum Domino non obligabantur, niſi ipſe poſtea iuſſiſſet.

An Dauid eſſet quietus ab hoſtibus, quando voluit ædificare templum. Quæſt. IIII.

QVÆRETVR vlterius, quomodo dicatur hic, quòd cum Dauid eſſet quietus ab omnibus hoſtibus ſuis,
D voluit ædificare templum Domino. Sed videtur, quòd non erat nunc quietus ab hoſtibus, quia ſeq. cap. agitur de multis bellis, quæ Dauid egit contra Idumæos, Moabitas, Philiſthinos, & Syros. Etiam infra 10. dicitur de bellis, quæ egit contra filios Ammon, & illa fuerunt poſt hoc, ideo nondum erat quietus. *Prima ratio.* Item infra 21. fuit quoddam bellum Dauid contra Philiſthinos, in quo periturus fuit Dauid. *Secunda ratio.* Item Dauid nunquam potuit ædificare templum propter bella imminentia, ideo nunquam habuit pacem plenam cum hoſtibus. *Tertia ratio.* Patet antecedens infra 3. lib. capit. 5. nam dixit Salomon ad Regem Hiram: tu ſcis voluntatem Dauid patris mei, & quia non potuerit ædificare domum nomini Domini propter bella imminentia per circuitum: ergo nunquam habuit pacem plenam. Reſpondendum, quod Dauid erat in pace perfecta, quando voluit nunc ædi-
E ficare templum, quia ſic dicitur in litera. Etiam quia iſta cauſa motiua fuit ædificandi, & quærendi à Propheta, an ædificaret. Ad rationes in contrarium reſpondendum, quòd aliquis eſt quietus ab hoſtibus dupliciter, vno modo quia hoſtes non inquietant eum, alio modo, quia ipſe non inquietat hoſtes. *Ad primã rationem.* Primo modo Dauid habebat quietem ab omnibus hoſtibus nunc, ſ. quia nulli hoſtes inquietabant eum: nam poſtquam Philiſthini bis ab eo effugati ſunt, non auſi fuerunt aliqui per circuitum inſurgere contra eum. Secundò modo Dauid non erat quietus ab hoſtibus, quia ipſe inquietauit hoſtes poſt hoc faciens multa bella. Cum autem dicitur, quòd ſequenti cap. pugnauit contra multas gentes, dicendum, quòd illæ non mouerunt bellum contra Dauid, ſed Dauid contra eos, ideo ſi ipſe voluiſſet, quietus erat in domo ſua. Item cum dicitur infra decimo capitulo de bello Ammonitarum, dicendum, quòd

illud non fecerūt Ammonitæ cōtra Dauid, ſed Dauid contra Ammonitas. Quod autem obijcitur infra 21. Dicēdum, *Ad ſecundum.* quòd illud bellum fecerunt Philiſthini cōtra Dauid. Sed illud fuit multo tempore poſt hoc circa ſenectutē Dauid; & de illo nullo modo præſumebatur nunc, quia fuit nimis accidentale; ideo illo non obſtāte dicebatur nunc Dauid quietus ab omnibus hoſtibus, quia illi, qui tunc pugnauerunt, nunc nihil pugnabant. Cùm autem dicitur inf. 3. lib. c. 5. quòd *Ad tertium.* Dauid non potuit ædificare templum propter bella imminētia in circuitu. Dicendum, quòd non intelligitur de bellis, quæ ſolùm hoſtes faciebāt contra ipſum, ſed tam de illis, quæ ipſi faciebant, quàm de illis, quæ faciebat Dauid contra eos. Nam Dauid non ſolum debebat ſe defendere ab hoſtibus, ſed etiam incumbebat ei onus eripiēdi terram de manibus eorum, cùm illa pertineret ad Iſrael, & ob hoc quanquam Philiſthini non pugnatēt contra Iſrael, Dauid debebat pugnare cōtra eos, vt erueret terram de manu eorum, quia ipſi erant de Chananæis. Contra Moabitas autē, & Ammonitas, ac Idumæos, & Syros pugnauit non vt terram eorum acquireret per Iſrael, ſed propter aliquas iniurias, quas ſuſcipiebāt Iſraelitæ ab illis, vt patet de Ammonitis infra 10. quouſque igitur Dauid ſubijceret ſibi omnes iſtas gētes, non habebat locum faciendi tabernaculum Domino, & iſtud dixit Salomon inf. 3. lib. c. 5. quòd nō potuit Dauid ædificare domum Domino propter bella imminentia per circuitū, donec daret Dominus eos ſub veſtigio pedum eius, & ſic quanquam nunc voluiſſet Dauid ædificare Domino templum, quia tamen reſtabāt ei multa bella, per quæ impediretur ab hoc opere, noluit Deus, quòd ipſe ædificaret templum, ſed filius eius. *Dixit ad Nathan Prophetam.* Iſte Propheta erat ſemper cū Dauid, quia erat vir ſanctus, & nimis laudatus in Scriptura, ſic patet i Eccleſiaſt. 47. poſt hoc ſurrexit Nathan Prophetā in diebus Dauid, & quaſi adeps ſeparatus eſt à carne. *Videſne, quod ego habitem in domo cedrina.* Iſta erat domus, quam conſtruxerat Dauid in caſtro Sion: nam Hiram Rex Tyri miſerat ei artifices, & ligna cēdri, nam & illi ædificauerunt domum Dauid, vt patet ſupra 5. & 1. Paralip. 14. *Et arca Dei poſita ſit in medio pellium*, id eſt, in tentorio facto de pellibus, quia Dauid parauerat quendam locum arcæ, in quo erat tentorium quoddam, ſub quo poſita erat arca, vt patet præced. cap. quaſi dicat, irrationabile eſt, quòd ego habitem in domo cedrina, & arca Domini in tentorio, ideo iuſtum erat, quod ædificaret ei domum pulchram.

Quare Dauid petierit à Nathan, an deberet ædificare Templum. Quæſt. V.

QVÆRET aliquis, ad quid Dauid peteret iſta à Propheta Nathan. Reſpondēdum, quod hoc fecit, quia volebat Dauid ſcire reſponſionem à Nathan ex parte Dei ſuper hoc, cùm eſſet Nathan Propheta. Sed aliquis obijciet, cum Dauid eſſet Propheta, ad quid quærebat ab alio Propheta ſententiam Dei, nam inter Prophetas non eſt ſicut inter ſapientes, quia vnus ſapiens eſt ſapientior alio; inter Prophetas tamen non eſt vnus ſapientior alio, quia nihil per ingenium ſuum nouerunt, nec per laborem, ſed quātum Dominus actualiter reuelat, ideo non poteſt vnus erudiri ab alio. Reſponderi poteſt dupliciter ad hoc: vno modo, quòd Dauid non erat Propheta de illis, quibus Deus aliqua reuelabat abſcōdita de his, quæ eueniunt; ſed ſolùm dabat illi ſpiritum propheticū ad componēdum Pſalmos, & formādum laudes diuinas, quas alij formare neſcirent. Et quia ſcire an Deus vellet, quòd ædificaretur Templum per Dauid, vel non, erat de his, quæ eueniunt, ideo Dauid non poterat illud ſcire, ſed oportebat, quòd inquireret illud ab alio Propheta, cuiuſmodi erat Nathan. Secundò reſpōderi poteſt, quòd dato, quòd Dauid eſſet de illis Prophetis, quibus Deus reuelabat futura abſcondita, tamen tūc non mouebat eum actualiter ad cognoſcendum hoc, ideo oportebat, quòd conſuleret Dominum per alium Prophetam: nō eſt enim ſpiritus propheticus, ſicut habitus ſcientiæ, vel artis, quod per illum poſſit habens conſiderare quandocunque voluerit: ſpiritus enim propheticus non eſt habitus, ſed lumen à Deo infuſum, & tranſiens, quod poſtquam tranſierit, Propheta nihil poteſt intelligere de occultis, etiamſi ad hoc

F conetur, & ſic ſi non erat tunc Spiritus propheticus in Dauid, oportebat, quòd ipſe peteret ab alio Propheta, qui tūc haberet ſpiritum propheticum. Sed prima reſponſio melior eſt: nam ſi Dauid fuiſſet de Prophetis, quibus reuelantur abſcondita, licet nunc non haberet actualiter ſpiritū propheticum, vt intelligeret, poſſet conſulere Dominum, & reſponderet ei: ſicut fecit Ieremias, quando petierunt Iſraelitæ ab eo, an deberent deſcendere in Aegyptum: nam tunc non potuit eis reſpōdere, orauit autem ad Dominum ſuper hoc, & poſt decem dies reſpondit ei, vt patet Iere. 42. *Dixitque Nathan ad Regem.* Iſtud reſpondit Nathan immediatè vt conſultus eſt, non habita deliberatione ſuper hoc, vel reſponſo à Deo, ideo errauit, vt patet infra. *Omne quod eſt in corde tuo vade, & fac*, i. incipe facere omne, quod propoſuiſti facere de ædificando domum. *Quia Dominus* G *tecum eſt*, id eſt, Dominus te adiuuabit. Hoc autem dixit Nathan putans, quòd cum res iſta bona eſſet, Deus non recuſarēt eam, ſed ei gratiſſima eſſet, ideo reſpondit quaſi non dubitans, poſtea tamen contrarium dixit iuſſu Dei.

Quomodo Nathan errauerit reſpondendo falſum, cum eſſet Propheta. Quæſt. VI.

QVÆRET aliquis, quomodo errauerit hic Nathan, cū eſſet Propheta, nam ſermo propheticus eſt firmiſſimus, & firmior eis, quæ nos videmus, ſic patet 2. Pet. c. 1. vbi cum dixiſſet Petrus, quòd viderat Chriſtum transfiguratum, ſubdit: habemus autem firmiorem propheticum ſermonem, i. firmior eſt ad aſſentiendū ei propheticus ſermo, quam ea quæ videmus. Reſpondendum eſt, quòd aliquis fortè H dicet, Prophetas, vt cōiter, verū dicere, ſed aliqñ mētiri, & ſic Nathan errauit hic. Sed iſtud eſt abſurdum, quia ſi concedimus, quòd aliquis Propheta ſemel mentiatur, ſemper dubitabitur, an mentiatur, & ſic quamuis ſermo ſuus ſit aliqñ verus; nūquam tñ erit certus, quia ſemper manet ratio dubitandi: & tñ B. Petrus dixit vbi ſupra, quòd propheticus ſermo eſt certior eis, quæ nos videmus. Item ſi cōcederemus Prophetas aliquando mētiri, cum ſacra Scriptura per Prophetas ſcripta ſit, nō maneret in illa aliqua auctoritas, quia admiſſo vno mēdacio, dubitabitur de oibus, an mēdacia ſint: ſic patet in Decretis diſt. 9. cap. ſi ad ſacras. Item ſi concederetur aliquod mendacium in ſcriptura, liceret nobis diſputare de illa, an vera vel falſa eſſent, quæ dicuntur, ne deciperemur: ſed nulli licet diſputare de ſacra Scriptura, an vera, vel falſa ſit ead. diſt. cap. quis neſciat. Sed credēdum eſt, I quòd ſcriptor eius mentiri non potuit ea. diſt. cap. ego ſolis. ergo non eſt concedendum, quòd Propheta aliquando mentiatur. Item Prophetæ loquuntur Spiritu ſancto dictāte 2. Petri c. 2. ſ. Non voluntate humana allata eſt aliquando Prophetia, ſed Spiritu ſancto inſpirante locuti ſunt Dei homines; & tamen Spiritus ſanctus nō poteſt mentiri, ergo Prophetæ nunquam mentientur. Dicendum igitur, quòd Propheta loquens prophetice nunquam poteſt mentiri. Dr autem loqui prophetice, quando habet Spiritū propheticum, non tñ habēt ſemper Prophetæ ſpiritū propheticū, ſed qñ Deus vult immittere eis illū. Sic patet de Moyſe, qui aliqñ neſciebat reſpondere ad quæſita, quouſq; iret ad conſulendū Dominū; ſicut fuit in quæſtione filiarum Salphaad, Num. 27. Sic ēt Ieremias neſciuit reſpondere, quouſq; per decē dies orauit Dñm, & reuelatum eſt ei, quòd quærebat. Ier. 42. Daniel K quoque affligebat animam ſuam per multos dies, vt Deus oſtenderet ei reuelationem viſionis, vt patet Daniel. 8. & 9. Eliſeus quoque neſciuit reſpondere quouſq; venit citharœda coram ipſo, & audita melodia, factus eſt in eo Spiritus Domini infra 4. lib. c. 3. Iterum autem Eliſeus neſciuit, quid mulier quæreret, cum ait ad Giezi, dimitte illam, anima enim eius in amaritudine eſt, & Dominus celauit à me, & non indicauit mihi infra 4. lib. cap. 4. Hoc autem eſt, quia Spiritus propheticus non eſt ſicut habitus ſcientiæ, per quē poſſunt habentes ſemper intelligere, ſed eſt lumen ſupernaturaliter illuſtrans intellectum Prophetæ, & raptim tranſiens, quod cum tranſierit, nullum manet veſtigium prioris intellectionis, ſed manet tunc Propheta, ſicut quilibet alius homo ſimplex nihil intelligens. Sic etiam fuit de Nathan, quia quando quæſiuit hoc Dauid ab eo, non habebat ſpiritum propheticū, ideo errauit, ſicut quilibet alius

Propheta loquens prophetice nunquam poteſt mentiri, non tamen ſemper habet Spiritum propheticum.

homo

A homo errare poterat. Sciẽdum ergo propter hoc, ꝙ quanquam aliquis Propheta dicat aliquid, non tenemur immediatè aſſentire ei, quanquã ſciamus illum eſſe Prophetam, quia fortè non loquitur ſpiritu prophetico: ideo ad hoc, vt credamus ei, debet habere vnum de duobus. Primum eſt, ꝙ oſtendat aliquod ſignum, per quod ei credatur, vt quod dicat, ego pronuntio vobis tale, vel tale ex parte Dei, & in ſignũ huius fiet talis, vel talis res: & iſto modo credebatur Prophetis in veteri teſtamento. De hoc Deut. 13. & 18. Secundum eſt, ꝙ illa dicta Prophetarum approbata ſint, ſ. ꝙ certificentur, an ſint dicta propheticè, & hoc fit auctoritate Eccleſiæ, quæ recepit certas Scripturas in canone ſuo: & de iſtis iam non licet dubitari propter auctoritatem Eccleſiæ, quin ſint propheticè dictæ. De Prophetis aũt dicit Gl. ord. ꝙ Spiritus ſanctus non ſemper irradiat mẽtes eorũ, ſed vbi B vult ſpirat, quod ex diſpenſatione pietatis diſponit: quia dum Prophetis ſpiritum dat, & ſubtrahit, Prophetarum mentes eleuat in celſitudine, & cuſtodit in humilitate, vt recipientes ſpiritum inueniant quid in eo ſint, & rurſum eum non habentes recognoſcant, quid ſunt in ſemetipſis.

Factum eſt autem. Hic ponitur ſecundum huius cap. ſ. diuina prohibitio de ædificãdo Templum, ſicut diſpoſuerat Dauid. *In nocte illa*, i. in eadem nocte, in qua Dauid conſuluerat Nathan ſuper ædificatione Templi, apparuit ei Dominus. Dicit autem Rabbi Benina, ꝙ Dauid erat homo valde velox in opere ſuo, & cùm dixiſſet ei in die præcedẽti Nathã, ꝙ faceret, quod habebat in corde, fortè ſequẽti die inciperet Dauid illud operari, ideo vt non fruſtra laborare inciperet, Deus voluit immediatè prohibere. Dicit autem Rabbi Cimon, quòd Dauid erat vir promiſſor, & audita C reſponſione Nathan, fortè ſequenti die voueret ædificare Templum, ideo vt non fruſtra votum emitteret, prohibuit iſtud in nocte illa. Quòd autem Dauid eſſet promiſſor, & vouerit ſuper ędificatione Templi, patet Pſ. 131. ſ. Sicut iurauit Domino, votum vouit Deo Iacob, ſi introiero in tabernaculum domus meæ; ſi aſcẽdero in lectum ſtrati mei; ſi dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob. Sic igitur fortè nunc vouiſſet Dauid ſuper ędificatione Templi, & hoc nolebat Deus. *Et ecce ſermo Domini ad Nathan*, id eſt, factus eſt ſermo Domini ad Nathan nocte illa.

Multipliciter Deus poterat loqui ad Nathan. Quæſt. VII.

QVAERET aliquis, quomodo Deus locutus fuerit D nunc ad Nathan. Reſpondẽdum, quòd poterat multipliciter ei loqui. Primò apparendo ipſi, ſcilicet, ꝙ aliquis angelus in forma humana appareret ei, & loqueretur, ſicut factũ eſt ipſi Ioſue in agro Iericho, vt patet Ioſ. 5. Gedeoni quoque apparuit Iudic. 6. Manue etiam patri Samſonis Iudic. 12. Alio modo poterat loqui ei, ꝙ formaretur aliqua vox in aere, & non videretur corpus formãs eam, ſicut fuit in datione legis Deut. 4. Alio modo poterat hoc fieri, ꝙ per ſomnium Deus immutaret phantaſiam Nathan ad intelligendum ea, quę ponuntur hic, & ꝙ videretur ſibi iſta videre. Alio modo poterat hoc fieri per immutationem ſolius intellectus, ita ꝙ Deus eleuaret intellectũ Nathan ſupernaturaliter ad aliquid intelligendum, quod prius non intelligebat: & hoc poterat fieri dupliciter, ſ. per eſtaſim, vel E ſine eſtaſi, & quomodocunque fieret, oportebat eſſe in vigilia, præterquam in tertio modo, cùm fit immutatio phantaſiæ per ſomnium: de his magis dictum eſt præceden. lib. c. 8. & 9. In præſenti autem dicendum, quòd quanquã omnibus iſtis modis poſſet fieri locutio ad Nathan, tamen veriſimilius eſt, ꝙ fuerit facta tertio modo, ſcilicet, per ſomnium, & hoc propter duo. Primò, quia dicitur hic, quòd factum fuit iſtud per noctem, quæ magis accommoda eſt viſioni per ſomnium, quàm alteri, ſicut dicit Daniel: Aſpiciebam in viſione noctis, id eſt, in ſomnio, quod fit per noctem; ſicut dicitur Daniel 7. Secundò patet hoc, quia in veteri Teſtamento iſte erat modus cõmunis Prophetarum, ſ. ꝙ prophetarent per ſomnium, ſic patet Num. 12. ſ. Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, in viſione apparebo ei, vel per ſomnium loquar ad illum, modus ergo iſte cõior erat. *Vade, & loquere ad ſeruum meum Dauid.* Deus vocat

A hic Dauid ſpecialiter ſeruum ſuum, quia voluit facere ad honorem Dei aliquod opus ſupererogationis, ꝙ nullus in toto veteri teſtamento facere diſpoſuerat. *Hæc dicit Dominus; Nunquid tu ædificabis mihi domum?* quaſi dicat, tu non ædificabis mihi domum. Non eſt. n. hæc increpatio, quaſi Deus nollet acceptare iſtud obſequium de manu eius, ſed eſt ſenſus, non ædificabis mihi domum, quia impeditus es bellis. *Nec enim habitaui in domo ex die, qua eduxi filios Iſrael de terra Aegypti vſque in diem hanc.* Loquitur Deus de ſe quaſi ipſe ſit arca fœderis, nam Deus non habitat in domo, nec habitare poteſt, cum cœlũ & terram ipſe impleat. Ier. 23. Sed arca Dei habitare debebat in domo, & hanc volebat facere Dauid domum. Deus ẽt de hac loquebatur. Et eſt ſenſus, non habitaui in domo ex die, qua eduxi filios Iſrael de terra Aegypti, i. non eſt neceſſe, ꝙ tu nũc mihi ædi- B fices domum, quia ſi egó conſueuiſſem habitare in domo, & nunc nõ haberem domum, tu deberes feſtinare ad ædificandum mihi domum; tñ non habitaui in domo, ex quo exiui de Aegypto vſq; nunc; ideo ẽt non eſt neceſſe, ꝙ mihi domũ ædifices. In quo ſciendum, ꝙ Deus excuſat ſe hic de Dauid, quia fortè Dauid haberet moleſtum, ꝙ nollet Deus ſuſcipere hoc obſequium de manu eius; ideo vt hoc nõ exiſtimet, excuſat ſe Deus dupliciter. Primò dicens, ꝙ non eſt neceſſe domum fieri, quia non habitauit in domo ab exitu de Aegypto; ideo etiam nunc nõ eſt neceſſe habitare in domo. Secundo excuſat ſe dicens, ꝙ multi alij principes fuerunt in Iſrael ferè de omnibus tribubus, ſed Deus nullũ illorum iuſſit, ꝙ ædificaret ei domum, ideo etiam nunc non vult iubere Dauid. Sciẽdum autem, ꝙ dicitur hic, ꝙ ab exitu de Aegypto Deus non habitauerat in domo, & non di- C citur [illegible]cedenti tempore, quia hic accipitur Deus pro a re[illegible], illa autem non fuerat facta ante exitum de Aegyp[illegible]iam primo anno poſt exitum de Aegypto fuit facta arca, & totum tabernaculum in monte Sinai; cum in principio ſecundi anni receſſerint inde Iſraelitæ, & arca præcedebat eos tunc in via, vt patet Num. 10. ideo ex tunc Deus dicebatur habitare, vel non habitare in domo.

Arca Domini an habitauerit in domo ab exitu de Aegypto? Quæſt. VIII.

QVÆRET aliquis, quomodo ſit verum, ꝙ Deus, id eſt, arca Dei nunquã habitauerit in domo à die, qua exierat de Aegypto, nam arca Dei fuit in Silo, vbi fixum D eſt totum tabernaculum, & ibi poſitum erat in domo. Fuit autem poſt arca in domo Abinadab, præcedent. lib. cap. 7. poſtea autem in domo Obededom, ſupra cap. 6. deinde in domo Dauid, vbi nunc erat: tabernaculum quoque in domo fuit, quia poſtquam ductum eſt de Silo manſit in Nobe, deinde illa deleta manſit in Gabaon, vbi nunc erat: ergo in domo fuit vtrunque. Aliqui reſpondent, ꝙ dicitur, ꝙ non habitauit Deus in domo, ſcilicet, permanenter, habitauit tamen mobiliter, ſ. quia mouebatur de vno loco in alterum. Sed iſta reſponſio non ſtat, quia dicitur hic, ꝙ nunquam habitauit in domo, ſed in tentorio, & tabernaculo; ergo intelligitur, ꝙ habitauit firmiter in tentorio. Sed falſum eſt, quia tentorium, & tabernaculum Domini mouebantur de loco ad locum: ergo nullo modo habitabat immobiliter. Dicendum igitur, quòd non habitauit à die, E qua egreſſus eſt de Aegypto in domo, quia licèt poneretur arca in aliqua domo tam in Silo, quàm in alijs locis, tamen non erat habitaculum ſuum principale, & immediatum ipſius domus, ſed tabernaculum: erat autem modus, quòd ſicut in deſerto arca erat intra tabernaculum, quòd ambiebatur tabulis, & cortinis, & poſtea in circuitu columnis, & velamentis. Ita cum erat in Silo, vel in quocunque alio loco extendebatur tẽtorium, & locabatur tabernaculum, intra quod erat arca; & iſta omnia erant intra aliquam domum; ideo tunc non dicebatur habitare in domo ipſa arca, ſed in tabernaculo. Poſtea verò qñ factũ eſt templum in Ieruſalem: non mãſit arca ſub tabulis, & cortinis tabernaculi, ſed facta eſt quædã domus ſpecialis pro illa. Pro ceteris quoque vaſis ſanctuarij facta eſt alia domus, & nõ erant ibi cortinæ, nec tabulæ, aut tentoria, ideo tunc propriè habitauit in domo arca Dei: nunquã autem ſimile habuet ab

ab exitu de Aegypto, nec etiam habebat nũc in domo Dauid, nam habitabat in medio pellium, vt patet ſupra in litera. *Sed ambulaui in tabernaculo, & tentorio per cuncta loca.* Dicitur ambulaſſe in tabernaculo & tentorio, quia habebat duo opertimenta ipſa arca in ſanctuario. Primũ erat ipſum tabernaculum, ꝙ erat factũ de tabulis deauratis, & opertum cortinis, & in quadã parte ſecretiori huius, quæ vocabatur Sancta Sanctorum, erat poſita arca. Secundum opertimentum erat ipſum atriũ tabernaculi, ꝙ vocatur hic tentorium, quia extentũ erat paxillis, & funibus: nã iſtud atriũ erat factũ de columnis poſitis in quadro in circuitu tabernaculi, ſecundum longitudinem 100. cubitorum, & latitudinem 50. & pendebant vela de byſſo de his columnis, & affigebãtur terræ per paxillos, & funes. De figura aũt tabernaculi, & atrij habetur Exod. 26. & 27. & ibi declaratũ eſt.

G *Qua tranſiui cum omnibus filijs Iſrael.* Iſtud principaliter intelligitur de deſerto, in quo ambulabat Deus cũ Iſraelitis, qui gradiebãtur de mãſione in manſionẽ. In terra quoq; Chanaan tranſiuit arca Domini de loco ad locũ, & ibi iam non erat in tabernaculo, & tentorio ſanctuarij, quia tabernaculũ fuit in Nobe, & ibi nõ fuit arca. In Gabaon quoq; fuit, & ibi non erat arca, ſed fuit tunc in domo Abinadab, & poſtea in domo Obededom & Dauid. Tunc tamen velabatur arca aliquo tẽtorio extraneo, ſ. ꝙ nõ fecerat pro ea Moyſes. Sic Dauid locauit eam in quodã tentorio intra domum ſuam, vt patet præc. c. *Nũquid loquens locutus ſum ad vnam de tribubus Iſrael.* Iſta eſt ſecunda ratio excuſationis, cur Deus nollet, ꝙ faceret Dauid templum, ſ. quia Deus non præceperat alicui de tribubus Iſrael ante hoc, ꝙ ædificaret templum: ideo nec etiam volebat nunc iubere Dauid. *Cui præcepi, vt paſceret populum meum Iſrael,* q. d. [illegible] de tribubus Iſrael aliquando dedi curam regendi [illegible], & tamen a nulla petij, ꝙ ædificaret mihi templum. Conſiderãdum autem, ꝙ ferè de omnibus tribubus fuerunt aliqui rectores populi ante hoc. Nam de tribu Leui fuerunt primi rectores, ſ. Moyſes & Aaron, de tribu Iuda fuit rector Othoniel, vt patet Iud. 3. de tribu Ephraim fuit rector Ioſue, vt patet Num. 13. de tribu Manaſſe fuit rector Gedeon. Iud. 6. & poſt eum filius eius Abimelech. Iud. 9. de tribu Benjamin fuit rector Aod iudex, de quo Iud. 3. & poſteà Saul fuit rex de eadem tribu præced. lib. cap. 9. de tribu Dan fuit iudex Samſon, vt patet Iud. 13. de tribu Nephtali fuit iudex Barac, de quo Iud. 4. & 5. de tribu Zabulon fuit iudex Ahialon, vt patet Iud. 12. de tribu Gad fuit iudex Thola, & Iair, & Iephte: quia omnes tres vocantur Galaaditæ Iud. 10. &

De omnibus ferè tribubus fuerunt aliqui Rectores.

I 11. & tamen Galaad eſt in ſorte Gad. Et ſic raræ Tribus ſunt, quibus nõ dederit aliquos rectores ſuper Iſrael, & tamen non petijt ab aliqua tribu iſtarum ædificationem templi. *Dicẽs, quare non ædificas mihi domum cedrinam?* id eſt, non dixi alicui tribui Iſrael, quòd ædificaret mihi domum cedrinam, ita etiam non dico tibi.

Et nunc hæc dices. Hic ponitur tertium huius c. ſ. de Chriſto promiſſo. Et diuiditur in duo, quia primo ponitur promiſſio, ſecundo gratiarum actio, ibi. *Ingreſſus eſt autem.* Prima in duas, quia primò beneficium exhibitum recolitur, ſecundò exhibendum promittitur, ibi. *Et ponam locum.* Circa primum dicitur. *Et nunc hæc dices ſeruo meo Dauid,* id eſt; quia Dauid ſeruus meus propoſuit facere aliquid ad cultũ meum, ꝙ ego non iuſſeram, ego dabo ei bona multa. *Hæc dicit Dominus exercituum.* Iſta ſunt verba, quæ debebat loqui Nathan ad Dauid, vt intelligeret, ꝙ Deus prænuntiabat ei iſta. *Ego tuli te de paſcuis ſequentem greges.* Hic narratur beneficium præteritũ, ſ. quia Dauid erat paſtor, & Deus accepit eum de gregibus vngendo illum in Regem præced. lib. c. 16. quod fuit maximum beneficium, ſ. mutatio de paruo ſtatu ad maximum. In Hebræo dicitur hic. *Ego tuli te de habitaculo poſt oues,* quod idem eſt, ſ. ego tuli te, quando habitabas cum ouibus, ſ. ſequendo illas, vt dicit litera noſtra. *Vt eſſes dux ſuper populum meũ Iſrael,* ſcilicet, faciẽdo te Regem transferendo ſine medio de opilione in Regẽ. *Et fui tecum in omnibus vbicunque ambulaſti,* id eſt, adiuui te in omnibus negotiis, in quibus fuiſti, & in omnibus locis, in quibus ſteiſti. Nam quamuis Dauid ſæpe ſuſtineret anguſtiam, & videretur breuiter moriturus, ſicut quando perſecutus eſt eum Saul præc. lib. c. 23. & vſq; ad 27. tamen nunquam traditus fuit in manus Saulis, nec paſſus eſt mala. *Et*

F *interfeci vniuerſos inimicos tuos à facie tua,* id eſt, occidi corã te omnes hoſtes tuos; vel feci, ꝙ non poſſent reſiſtere vultui tuo. Et iſti hoſtes erant populi Philiſthinorũ, qui ſurrexerãt ſæpe cõtra Dauid ſupra, 5. c. Saul quoq; & Doeg, & omnes ſerui Saulis, qui quærebant malum contra Dauid, mortui ſunt in bello Philiſthinorum & in aliis bellis. Deus aũt dicitur occidiſſe iſtos, eo ꝙ ipſe principaliter pugnabat pro Dauid. *Fecique tibi nomen grande,* id eſt, dedi tibi magnum honorẽ & famã: ita, ꝙ nomen tuum ſit famoſum per totum orbem, ſicut nomina aliorũ magnorũ principũ, *Iuxta nomen magnorum, qui ſunt in terra,* i. nomen tuum eſt magnũ, ſicut nomen cuiuſcunq; principis terreni. Dicitur aũt hoc, ꝙ nomen Dauid nõ erat magnum ſimpliciter, eo ꝙ nõ poterat multum diuulgari, nam ẽtſi per totam terrã habitabilem diuulgaretur nomen eius, ꝙ nulli vnquã mortaliũ con-

G tigit: nõ eſſet nomen valde famoſum, cũ tota terra reſpectu cœleſtis ambitus obtineat rationẽ pũcti, vt declarat Boetius inducens multa alia ad ſignandum paruitatẽ terræ 2. lib. de conſola. proſa. 7. ſed dicitur, ꝙ nomen Dauid erat magnum iuxta nomen magnorum, qui ſunt in terra, quia in comparatione ad alios nomen Dauid ſatis diuulgatum fuit. *Et ponam locum.* Hic ponitur beneficium exhibẽdum, & diuiditur in duo, quia primò promittitur beneficium circa temporale Regnum. Secundò quantum ad ſpiritualẽ, & æternũ ibi. *Cumque cõpleti fuerint.* Circa primum dicitur. *Et ponam locum populo meo Iſrael.* i. non ſolũ ego benefaciã tibi, ſed ẽt benefaciã populo propter te: nam poſteritati Dauid benefecit Deus propter Dauid, quia alioquin propter peccata Salomonis, & poſterorũ eius Deus abſtuliſſet Regnũ de manu poſterorũ Dauid, vt patet inf. 3. lib. c. 11. & 14. erat

H aũt hoc bonũ Dauid, quia populus pertinet ad Regẽ, & benefaciendo populo bonũ fit Regi; & è contrario adeo Deus promiſit locũ populo Iſrael. i. locũ firmũ. Nã nunc locũ habebat, tamen nõ erat firmatus propter bella hoſtiũ: ceſſante aũt omni turbatione Iſrael diceretur habere locũ, & hoc ſignificat litera ſequens, ſ. *Et plantabo eum.* Plantare enim firmare ſignat, quia, ꝙ plantatur radices agit, per quas terræ immobiliter adhæret. *Et habitabo cum eo.* ſ. faciẽdo ei bona. Deus. n. vbique eſt, ideo poteſt dici vbique habitare, dicitur tamen ibi ſpecialiter habitare, vel eſſe, vbi ſpecialia bona agit, & ſic homines, quibus Deus benefacit ſpecialiter, dicuntur Deum habere ſecum habitantem. *Et non turbabitur amplius,* i. non venient hoſtes ad perſequendũ populũ Iſrael, ſicut fuit à princ. Gl. ord. vult, ꝙ intelligãtur iſta de vita æterna, vbi erat locus populo Iſrael. i. viris videntibus

I Deũ: & plantabuntur. i. radicabuntur: quia iam non mouebuntur per varietatẽ anguſtiarum: & non turbabuntur amplius, ſ. quia nõ veniet ſuper eos dolor, nec gemitus, & abſterget Deus omnem lacrymã ab oculis eorum, quia priora tranſierunt Apoc. 7. Iſta aũt expoſitio eſt incõueniens, quia non videtur, ꝙ Iſraelitæ conſecuti fuerint iſtã tranquillitatem poſt mortẽ Dauid, & tamen iſta expoſitio eſt multũ allegorica, quia Deus loquebatur hic Dauid de ſtatu populi ſui, quia aliàs non erat aliquod beneficiũ Dauid, ꝙ viri ſancti, qui vocantur Iſrael, gaudeant in vita æterna. Mouiuũ ẽt nõ eſt ſatisfaciẽs, quia cũ dicitur, & nõ turbabitur amplius, non negat omnẽ turbationem ſimpliciter, ſed ſolũ aſſiduitatem tribulationum, qualis erat prioribus temporibus, cũ cõiter affligerentur Iudæi quolibet tpe, & quando nõ affligebantur, erant in timore, ꝙ affligerentur. Hoc aũt ſatis ſi-

K gnat litera ſequens, ſ. *Nec addent filij iniquitatis, vt affligant eum ſicut prius,* i. hoſtes Iſrael, qui vocãtur filij iniquitatis, eo ꝙ mali erãt, & Deo exoſi: non redibũt ad affligendũ populũ meũ ſicut prius. Et nõ dicitur hic, ꝙ non affligerẽt eũ, ſed quòd non affligent ſicut prius: nam prius, ſcilicet, tempore iudicum erant hoſtes Iſrael multi, & potentes, & nõ audebant Iſraelitæ libere facere, quæ facturi erãt, propter ipſos, nam non ambulabãt publicè per vias, ſicut dicitur Iudic. 5. ſcilicet. In diebus Samgar ceſſauerunt ſemitæ, & qui ingrediebantur propter eas, ambulauerunt calles deuios. Poſt Dauid autem licet aliquando hoſtes Iſraelitarum inſurrexerint contra Iſrael, tamen nõ poterãt opprimere eos, ſicut à principio, ẽt nõ inſurgebãt multoties ſicut in tempore iudicum. Cauſa huius erat, quia Dauid ſubiecit omnes gentes Chananæorũ Iſraelitis: vnde quãdo Salomon regnabat, tota terra Chanaan ſoluebat ei tributũ 2. Paral. 8. i. Omnem

populum,

populum, qui derelictus fuerat de Hethęis, & Ammorręis, A
& Pherezæis, & Heuęis, & Iebuſæis, qui non erant de filijs
Iſrael, ſubiugauit Salomon in tributarios, & ſic ipſe dixit
mortuo Dauid, ꝙ iam non erat Satan nec occurſus malus,
ſed Deus dederat requiem per circuitum. ſeq. lib. c. 5. Tem
pore aūt Iudicum erāt multi hoſtes Iſrael, & non poterant
ſe defendere Iſraelitæ de eis: & ſi aliquādo miraculosè ſu-
perarent illos, denuo redibant, & ſuperabant Iſraelitas. *Ex*
die, qua conſtitui Iudices ſuper populum meum Iſrael, i. ab illa
die hoſtes inceperūt affligere populum meum, ſed iam nō
ſic affligēt. Hoc patet, quia ante Iudices fuit Ioſue, & tem-
pore illius nunquā Chananæi potuerūt affligere Iſraelitas,
ſed potius Iſraelitæ delebāt Chananęos: quia Dominus di-
xerat, ꝙ nullus poſſet reſiſtere Iſraelitis toto tempore vitæ
Ioſue, vt patet Ioſue 1. mortuo aūt illo ſucceſſerūt ei ſenio-
res, qui aliquanto tempore rexerunt populum: & tunc non B
peccabāt Iſraelitæ, vt patet Ioſue vlt. & Iudi. 2. ſ. Seruierūt
Dño cunctis diebus Ioſue, & Seniorum, qui lōgo tempore
vixerūt poſt Ioſue: mortuis aūt Seniorib. ſurrexerūt aliqui,
qui non nouerant Dominū, & ſeruierunt Iſraelitæ Baalim,
& Aſtharoth. Iudi. 2. tūc Deus tradidit illos in manus Cu-
ſan Raſathaym Regis Meſopotamiæ, q oppreſſit illos an-
nis 8. & iſta fuit prima perſecutio. Tūc clamauerūt ad Do-
minum, & dedit eis primum iudicem nomine Othoniel.
Iudic. 13. Et iſte modus poſtea fuit in Iſraelitis. ſ. ꝙ ſępè co-
lebāt Idola, & ſæpè affligebātur ab hoſtibus, quod patet ex
toto proceſſu libri Iudicum. *Et requiem dabo tibi ab omni-*
bus inimicis tuis. Iſtud erat ſpeciale beneficium ipſi Dauid:
nam licèt nūc videretur ſibi quietus ab omnibus hoſtibus,
tñ poſt hoc multa bella egit mirabiliora, quàm egiſſet ante
hoc. ſ. cōtra Philiſthinos, Moabitas, Idumęos, Syros, & Am C
monitas, vt patet ſeq. c. & infra 10. & in his omnib. promi-
ſit Dñs Dauid victoriam de hoſtibus, & poſtea pacē ſubie-
ctis omnibus ſibi. *Prædicitq. tibi Dominus. ꝙ domum faciat*
tibi, i. prænuntiat tibi, ꝙ faciet domum de ſtirpe tua: dr. n.
aliquis hr̄e domum, quādo eo moriente, manēt poſteri, qui
ſuccedunt illi in dignitate ſua. Et ſic quia Dauid habiturus
erat poſteros regnaturos poſt ſe vſq; ad magnum tempus,
dicebatur hr̄e domum. Saul aūt non habuit domum, quia
non ſucceſſit ei aliquis de ſtirpe ſua in dignitate regali, niſi
Isboſeth, & iſte ad modicum tempus, & tranſiuit illico ad
Dauid. Poſtea autem non fuit nominata domus, vel poſte-
ritas Saul: ſic patet infra, cùm dicitur. Miſericordiam au-
tem meam non auferam ab eo, ſicut abſtuli à Saul.

Cumq. completi. Hic ponitur ꝓmiſſio de regno ſpirituali
futuro, vt volunt Doctores noſtri. Pro quo ſciendum, ꝙ hic D
eſt controuerſia in modo exponendi vſq; ad partem illam.
Ingreſſus eſt aūt Rex, & plurimi exponunt ſolùm de Chri-
ſto, & ſic dicunt pertinere ad regnū ſpirituale, hoc aūt, quia
ponuntur hic aliqua, quæ non pertinēt niſi Chriſto. Vnde
Gl. ord. & Aug. in lib. de Ciuit. Dei, ſic exponunt, ſ. *Cumque*
impleti fuerint dies tui, i. quādo mortuus fueris. *Et dormie-*
ris cum patribus tuis, i. dormieris ſomno mortis cum omni-
bus progenitoribus tuis, qui iam mortui ſunt. *Suſcitabo ſe-*
men tuum poſt te, i. ſuſcitabo Chriſtū, qui erit de ſemine tuo
ſm carnem; & fuit poſt Dauid, quia multo tempore poſt
mortem Dauid natus eſt Chriſtus. Vnde dicit Gl. ordin. ꝙ
dictum fuit ſpecialiter hoc, vt intelligeretur, ꝙ non diceba-
tur de Salomone, quia domus Salomonis cępit ante mor-
tem Dauid, ſ. eo viuente factus eſt Rex; imò dicit illa Glo.
quòd non ob aliud cœpit regnare Salomon viuente patre, E
quod nulli aliorum Regum cōtigit, niſi vt appareat ipſum
non eſſe, quem prophetia præſignat, dicens: cum completi
fuerint dies tui, ſuſcitabo ſemen tuum poſt te. *Quod egre-*
dietur de vtero tuo, i. erit de ſtirpe tua: nā filius fuit in lum-
bis patris, & Chriſtus fuit in Dauid ſecundum carnem. Sed
apertius dr 1. Paral. 17. ſ. ſuſcitabo ſemen tuū poſt te, quod
erit de filijs tuis. *Et firmabo regnum eius.* Hoc fuit in Chri-
ſto, qui fuit Rex regum, & Dñs dominantium, & princeps
omnium regum terræ. Ieremiæ 23. vocatur Meſſias Rex, ſ.
Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & ſuſcitabo Dauid ger-
men iuſtū, & regnabit Rex, & ſapiens erit, quod de Meſſia
intelligitur ad literā. Regnum aūt iſtud Chriſti ſiōt firmū,
quia nunquā mutatum eſt ad aliam gentem ſicut regnum
Salomonis, ſed manet in æternū. De quo dr Dan. 2. In die-
bus aūt regnorum illorum ſuſcitabit Deus cœli regnum,

Alph. Toſt. in Secundum Regum.

quod in æternum non diſſipabitur, & regnum eius populo
alteri non tradetur: iſtud autem eſt regnum Eccleſiæ, quod
eſt regnum Chriſti, & durat vſq; ad diem iudicij. *Ipſe ædi-*
ficabit domum nomini meo, ſ. Chriſtus ædificabit Eccleſiam
verbo prædicationis ſuæ, & ſanguine, quæ domus eſt ex la-
pidib. viuis, & eſt ædificata nomini Domini. i. ad honorem
nominis Dei: nam nulla domus tantum poteſt eſſe ad cul-
tū Dei, ſicut ipſa catholicorū Eccleſia, cùm ipſamet Deum
colat: domus autem factæ de lapidibus largè ſunt ad cul-
tum Dei. *Et ſtabiliam thronum regni eius vſque in ſempiter-*
num, ſ. nunquam mutabitur regnum eius in alias gētes, ſed
manebit firmum. *Ego ero ei in patrem, & ipſe erit mihi in*
filium. Hoc ad literam de Chriſto intelligitur, qui erat ve-
re filius Dei, & ſic introducit Apoſtolus ad Hebręos 1. dif-
ferentiam Chriſti ad angelos; quia de Chriſto dr, ego ero ei
in patrem, & ipſe erit mihi in filium, quod de nullo angelo
dr; nec. n. Deus habet alium filium naturalē, niſi Chriſtum.
Homines autem largè vocātur filij Dei. ſ. per adoptionem.
Qui, ſi inique aliquid geſſerit. Iſta particula non poteſt in-
telligi de Chriſto in propria perſona, ſed exponūt eam Do-
ctores de Chriſto in membris ſuis, quia Chriſtus eſt verus
homo, & ēt eſt caput corporis myſtici, vt patet ad Epheſ. 4.
inquantum aūt ipſe eſt homo verus, peccare non poteſt, ſed
inquantum ipſe eſt caput corporis myſtici attribuuntur ei
peccata: cū membra huiꝰ corporis poſſint peccare, & aliqñ
peccēt, & de hoc dr in Pſal. 71. qui totus de Chriſto ſcribi-
tur: Longe à ſalute mea verba delictorum meorum, i. deli-
ctorum membrorum meorū. Scriptura aūt facit frequēter
iſtam trāſitionem, ſ. de corpore Chriſti vero ad corpus my-
ſticum, & è contrario. *Arguam eum in virga virorum.* Ad
membra Chriſti refertur, quę nos ſumus, quia Deus nos ar
guit virga virorum, i. quando peccamus, non occidit nos ſi-
cut hoſtis, ſed corripit nos virga ſicut pater. Hoc aūt ſignū
eſt, ꝙ filij eius ſimus, quia ab eo corripimur; ſic dicit Apo-
ſtolus ad Hebr. 12. quem. n. diligit Dominus caſtigat, flagel
lat aūt omnem filium, quem recipit, quis eſt filius, quē non
corripit pater? ꝙ ſi extra diſciplinā eſtis, cuius participes fa
cti ſunt homines; iam nō filij, ſed adulteri eſtis. *Et in plagis*
filiorum hominum. Eadem ſententia eſt, ſ. ꝙ quando pecca-
rent membra Chriſti, punirentur in plagis filiorum homi-
num, i. nō occideret eos Deus, ſed daret eis plagas paruas,
ſicut dant homines filijs ſuis. *Miſericordiam autem meam*
non auferam ab eo. Hoc tam de Chriſto, quàm de membris
intelligi poteſt: nam Deus ſemper miſertus eſt Chriſti ho-
mini, & exaudiebat atque clarificabat eum, ſicut ipſe dixit
Io. 12. quanquā ipſe dicit ad modicū ſe derelictū à Deo, ſ.
Deus meus, Deus meus vt quid dereliquiſti me? Matt. 27.
De membris quoq; Chriſti verum eſt, ꝙ nunquā Deus au-
fert ab illis miſericordiam ſuā, ſed miſeretur, bona ſemper
conferēs, & in æterna gaudia docens. *Sicut abſtuli à Saul*,
q. d. ego miſertus ſum illius faciendo eum Regē, ſed poſtea
abſtuli miſericordiam meā ab eo tollendo regnū de manu
eius, & filiorum ſuorū. *Quem amoui à facie mea*, ſ. faciēdo,
ꝙ non eſſet Rex de poſteritate ſua. *Et fidelis erit domus tua.*
Hoc benè intelligitur de Chriſto, quia Eccleſia fidelis eſt, q̄
eſt domus Chriſti, imò extra Eccleſiā nullus eſt fidelis. *Et*
regnum tuum vſq; in æternum ante faciem meam, i. regnum
tuum erit fidele, quod idem ſignat. Nam principatus Eccle
ſiaſticus, qui eſt monarchicus, vel regnatiuus, fidelis eſt. *Et*
thronus tuus erit firmus iugiter, i. ſedes regni Chriſti erit fir-
miſſima ſemper, ſ. ſedes Apoſtolica, in qua eſt auctoritas
regni Chriſti. 1. Paral. 17. dicitur: Et thronus eius erit fir-
miſſimus in perpetuum, quod idem eſt. Hucuſque eſt dif-
ferentia in expoſitione: cetera autem, quæ ſequuntur, eo-
dem modo exponuntur ab omnibus. Alij autem exponunt *Expoſi-*
iſta mixtim, ſ. partim de Chriſto, & partim de Salomone: *tio Nico-*
ſic exponit Nicol. & inducit rationem ad hoc, quia iſta di- *lai.*
cuntur de Salomone, ad Chriſtum tñ pertinent. Pro quo
cōſiderādum dicit, ꝙ res geſtæ veteris teſtamenti fuerūt fi-
gura noui teſtamenti. 1. ad Cor. 10. ſ. Omnia in figura con-
tingebāt eis: & ſic Salomon filius Dauid fuit figura Chri-
ſti, qui ēt de Dauid natus eſt ſm carnē, vt patet ad Rom. 1.
quod aūt eſt figura alterius, oportet, ꝙ ſm ſe ſit aliqua res:
niſi. n. circulus pendēs ante tabernam eſſet in ſe aliqua res,
non poſſet eſſe ſignum vini exiſtentis in celario: ſic igitur
quod eſt figura alterius, poteſt tripliciter conſiderari, vno

E 3 modo,

Quod eſt figura alterius tertio ſimpliciter exponi poteſt.

modo, vt eſt in ſe ſolùm, ſecundo modo vt eſt ſolum figura alterius, tertio modo, vt eſt vtrunque. Sic etiam in ſacra Scriptura aliqua dicuntur de Salomone ſecundum ſe inquantum non eſt figura Chriſti, vt quòd fecit idola & coluit c. ſeq. lib. c. 11. alia dicuntur de ipſo ſolum, inquãtum fuit figura Chriſti, & illa nõ poſſunt verificari de Salomone, ſed de Chriſto, vt patet in Pſ. 71. ſ. Dominabitur à mari vſq; ad mare, & à flumine vſque ad terminos orbis terrarum, quod non fuit verum de Salomone, qui nõ fuit monarcha, ſed habuit Regnum ſatis limitatum: ſed verũ fuit de Chriſto homine: cui in ſua reſurrectione data eſt omnis poteſtas in cœlo, & in terra Matth. vlt. Alia autem dicuntur de Salomone ſecundum vtrunque, & ipſa verificantur de ipſo minus perfectè, & de Chriſto perfectius: cuiuſmodi ſunt, quæ ponuntur hic, ſaltem aliqua illorum. Vnde vult Nicol. iſta ad Chriſtum ducere & ad Salomonem, G & aliqua ad ſolum Salomonem. Alij autem ſolum volunt exponere literam iſtam de Salomone quantum ad omnia, quæ in ea continentur, & iſti ſunt Hebræi.

An ſit accipienda de Salomone, vel de Chriſto iſta promiſſio, quæ fit hic Dauid, & de vario modo exponenda. Quæſt. IX.

QVÆRET aliquis circa hoc, quomodo exponenda ſit iſta litera, vel de quo. ſ. an tota de Chriſto, vel tota de Salomone, vel mixtim. Reſpõdet Gl. ord. & Aug. in lib. de Ciuit. Dei, ꝙ exponenda ſit de Chriſto totaliter, & non de Salomone. Et eſt ſenſus, ꝙ cum in omnibus præcedentibus dictum fuiſſet de Regno temporali Dauid, Deus introduxit hic de ſpirituali Regno Chriſti; & hoc quia perti- H nebat Regnũ Chriſti aliquo modo ad Dauid; cũ Chriſtus

Prima ratio. eſſet de ſemine Dauid. Quod autem non intelligantur hæc de Salomone, patet primo, quia dicitur: Cumque dormieris cum patribus tuis, & tamen Salomon regnauit ante mor-

Secunda ratio. tem Dauid. Itẽ quia dicitur, & ſtabiliam Regnum eius vſq; in ſempiternum: tamen Regnum Salomonis non durauit niſi vſq; ad captiuitatem Babylonicam, vel ſaltem vſq; ad Chriſti aduentum: nam paulò ante ablatũ erat Regnũ Iudæorum, cum regnaret Herodes, qui erat Idumæus. ſ. filius

Tertio ratio. Antipatri viri Idumæi. Item quia dicitur hic, ego ero ei in patrem, & ipſe erit mihi in filium: quæ verba Apoſtolus de Chriſto exponit ad Heb. 1. ad probandum differentiã inter eum & Angelos, & nõ ponuntur ibi in ſenſu allegorico, ſed in literali, quia in ſenſu myſtico nunquã fit argumentũ po-

Quarta ratio. I tens, vt ait Dionyſius. Item quia dicitur hic: miſericordiam autem meam, nõ auferã ab eo, ſicut abſtuli à Saul, & tamen à Salomone ablata eſt, cum non durauerit Regnũ ſemper

Quinta ratio. in domo eius, ſicut nec durauit in domo Saulis. Itẽ quia dr̃ hic: & fidelis erit domus tua: domus tamen Salomonis non fuit fidelis, ſed fuit plena mulieribus alienigenis idola colẽtibus, & Salomonem ad colendum inducentibus, vt patet

Sexta ratio. ſeq. lib. c. 11. Item non dicuntur de Salomone, quia hic promittitur pax in Regno iſto maior, quàm fuerit tempore Iudicum, cũ dicitur: non addent filij iniquitatis, vt affligant eum ſicut prius ex die, qua cõſtitui iudices ſuper populum meũ. Et iterum dicitur: habitabo cum eo & non turbabitur amplius: fuit tamen maior pax aliquando tẽpore Iudicum, quam tẽpore Salomonis, ſicut fuit tempore Aod, qñ dr̃, ꝙ quieuit terra 80 ann. Iud. 3. Tempore tñ Salomonis ſolum K quieuit 40. annis, quia ipſe non plus regnauit. ſeq. lib. c. 11. Item patet ex ſimili, quia in Pſ. 71. ponitur titulus in Salomonem, & tamen ibi ponuntur multa, quę non poſſunt intelligi de eo, ſicut cũ dicitur: Et dominabitur à mari vſq; ad mare, & a flumine vſq; ad terminos orbis terrarũ, & tñ Sa-

In oppoſitum. lomon non fuit Dñs totius terræ. In contrarium videtur, ꝙ iſta litera debeat exponi de Salomone, & non mixtim, ſed totaliter. Primò, quia Deus in hoc volebat Dauid promittere magna bona dando Regnũ poſteritati ſuæ: ſi tamen intelligatur de Regno Chriſti, ꝙ eſt Regnũ Eccleſiæ, hoc nõ pertineret ad Dauid, quia in Eccleſia non regnant homines de poſteritate Dauid. Item patet, quia Dauid intellexit iſta verba, ſicut Deus illa locutus eſt: ipſe tamen intellexit illa ſolũ de poſteritate ſua regnatura, vt patet infra, ſcilicet: Sed hoc parum viſum eſt in cõſpectu tuo niſi loquereris de domo ſerui tui in æternum, alias longinquum, ergo intelligi-

F tur de Regno Salomonis, & poſteritatis eius. Item, quia Deus volebat ſe excuſare hic de Dauid, ꝙ ipſe non ædificaret domum Domini, ſed filius eius: & ad hoc dicitur infra: ipſe ædificauit domum nomini meo, hoc tamen intelligebatur de Salomone quantum ad literam: nam ſic Dauid dixit, ꝙ Deus prohibuerat ipſum ædificare domum, & dixerat, ꝙ filius ſuus ædificaret eam: & ob hoc orauit principes, vt adiuuarent Salomonem ad ædificandum domum iſtam, vt patet 1. Paral. 22. Item quia dicitur hic: Qui ſi inique aliquid geſſerit, arguam eũ in virga virorum; quod de Salomone intelligitur, qui peccare poterat & peccauit, & non de Chriſto, cui peccare erat impoſſibile. Item non ſtat, ꝙ iſta litera mixtim exponatur, ſ. partim de Chriſto, partim de Salomone, quia ſententia eſt hic tota continuata. Quòd ergo aliqua de vno intelligenda eſſent, & aliqua de alio, eſſet rumpere totam congeriem ſententiarum: & redderetur hoc inintelligibile ipſi Dauid, quod eſt inconueniens. Reſpondendum igitur, ꝙ iſta litera tota debet exponi de Salomone ſine aliqua mixtione, vt appareãt omnia dicta eſſe ad gaudiũ ipſius Dauid pro poſteritatis ſuæ felicitate. Nec

Ad primã rationem Auguſt. obſtant rationes in contrarium adductæ. Ad primã cũ dr̃, ꝙ Salomon incepit regnare viuente patre. Dicendũ, ꝙ non obſtat, quia cum dicitur hic, ſuſcitabo ſemen tuum, ſuſcitare non intelligitur de natiuitate, ſed de eleuatione in poteſtatem, ſic patet Iud. 2. & 3. & per totum librum, cũ dicitur, ꝙ ſuſcitauit Deus talẽ, vel talem in iudicem, & tñ nõ intelligitur de natiuitate, quia plurimi iſtorum erant veteres, quando Iudices efficiebantur, ꝙ ergo natus fuerit Chriſtus mortuo Dauid, & Salomon ante mortem eius, nihil cõfert ad hoc, ꝙ intelligatur de Chriſto. Cum autem dicis, ꝙ non ſolũ Salomon natus erat, ſed etiam aſſumptus in Regem. Dicendum, ꝙ quamuis fuerit factus Salomon Rex viuẽte patre, ſiue ad tollendum diſcordias fratrum: tamen, viuẽte patre, nullam habuit poteſtatem Regiam, ſed Dauid iubebat omnia, ideo tunc Salomon erat tanquam nõ eſſet Rex. Mortuo aũt Dauid Salomon cępit in omnibus iubere tanquam ſolus Rex, ideo tũc propriè dicitur ſuſcitatus in Regẽ, & non tẽpore Dauid. Etiã non videtur eſſe verũ, ꝙ dicit Gl. ord. ſ. ꝙ ad hoc ſolũ fuit factus Salomon Rex viuẽte patre, vt ſignaretur, ꝙ nõ erat iſte, de quo Prophetia intelligebatur: nã cauſa inſtitutionis eius in Regẽ non fuit hæc, ſed diſcordia fratrũ. Dauid. n. non intendebat aliquem de filiis ſuis Regẽ efficere ſe viuente, ſed ſolũ nominare ſibi ſucceſſorẽ: viuente tamen Dauid, & ignorante, Adonias quartus filius Regis, habita factione cũ militia, fecit ſe iſtum Regẽ, vt patet ſeq. lib. c. 1. ꝙ Dauid ſciẽs, putãs, ꝙ hoc eſſet ad magnũ ſcãdalũ, iuſſit illico Salomonẽ vngi in Regẽ, ſi tñ Adonias nihil feciſſet, non fuiſſet Salomon vnctus viuente Da-

Ad ſecũdam. Sempiternum pro tẽpore ſatis magno. uid. Ad rationẽ ſecundã, cũ dicitur, ꝙ Regnum Salomonis nõ fuit ſtabilitũ in ſempiternũ, ſicut hic dicitur: Dicendũ, ꝙ accipitur hic ſẽpiternũ pro aliquo tẽpore ſatis magno, licet nõ ſẽper duret: ſic patet in omnibus legalibus, nã dicitur de circũciſione, ꝙ erat fœdus ſẽpiternũ Gen. 17. ſic ẽt de oĩbus cærimonijs, vt patet ſæpe in Leuitico, tñ non erãt duratura tãta, niſi vſq; ad tp̃s Chriſti, & hac intẽtione inſtituta ſũt, vt non ſẽper durarent. Rectè igitur vocari poterat Regnũ Salomonis Regnũ ſempiternũ, quia ceſſaturũ erat in aduentu Chriſti, qñ ceſſauit circunciſio, & cetera cærimonialia, quæ ſempiterna vocantur: & non ſolum hoc, ſed ẽt aliquãdo ſẽpiternum vocatur paruum tempus, ꝙ eſt minus anno. 50. ſicut patet Exod. 21. de illo, qui nolebat exire de ſeruitute anno 7. redẽptionis, ꝙ maneret ſeruus in æternũ, & tamen nõ poterat eſſe inter Hebræos aliqua ſeruitus maior quam vſq; ad Iobelæum, vt patet Leu. 25. à quibus ſubtrahantur ad minus 7. anni redemptionis, manebunt 43. anni vſque ad Iobelęum, & iſtud tẽpus vocatur ſempiternum: nec eſt

Ad tertiam. in hoc magna vis. Ad tertiam rationem, cum dicebatur: ego ero ei in patrem, & ipſe erit mihi in filium. Dicendum, ꝙ iſta eſt ratio efficacior, eo ꝙ Apoſtolus exponit iſtã de Chriſto in ſenſu literali. Et niſi eſſet dictum Apoſtoli deberemus dicere, ꝙ omnia iſta exponebantur ad literam de Salomone, & ꝙ nihil illorum exponeretur ad literam de Chriſto, nunc tamen dicere debemus, ꝙ omnia hæc intelliguntur ad literam de Salomone, & etiam omnia, vel quædam illorum intelligãtur ad literã de Chriſto. Nec eſt incõueniens, ꝙ aliquis textus ſacræ Scripturæ habeat duos ſenſus, quo-

rum

Non eſt inconueniēs aliquē textū habere duos ſenſus literales.

rum vterq; ſit literalis. Sic patet de cęrimonijs agni Paſchalis. Exod. 12. De quibus nullus dubitat q̧ intelligerētur ſic ad literam de agno Paſchali: alioquin Iudæi non obligati fuiſſent ſeruare illud literaliter, quod falſum eſt: & tamen eædem cærimoniæ intelliguntur de immolatione Chriſti in cruce: q̧ patet Ioan. 19. cùm dicitur: Ad Ieſum aũt cùm acceſſiſſent, non fregerunt eius crura, & ſequitur: Facta sũt autem hæc, vt ſcriptura impleretur: os non comminuetis ex eo, ergo apparet, quòd illa ſcriptura literaliter intelligebatur de paſſione Chriſti, quanquam dicta fuiſſet de agno Paſchali, alioquin non diceretur, vt impleretur ſcriptura, quia ſcriptura nunquam impletur, niſi in ſenſu literali, nec fit contra eam, niſi quando fit cõtra ſenſum literalem, cum ad obſeruationem aliorum ſenſuum non obligemur. Sic igitur hic dicendum eſt, q̧ iſta ſcriptura intelligitur ad literam de Chriſto, quia ſic expoſuit eam Apoſtolus, & intel-B ligitur etiam ad literam de Salomone, ex modo tñ loquẽdi directiùs videtur conuenire Salomoni q̃ Chriſto, quia dicitur: Ego ero ei in patrem, & ipſe erit mihi in filium, i. accipiet me ipſe in patrem, & ego accipiam eum in filium, q̧ pertinet ad adoptionẽ: ſi aũt directè intelligeretur de Chriſto potius q̃ de Salomone, cùm Chriſtus ſit filius Dei naturalis, & eadem filiatione ſit filius Dei, cũ eſt Deus, & cũ eſt homo Chriſtus, quia Chriſtus dicit perſonam diuinam, & non humanam, diceretur: ego ſum pater eius, & ipſe eſt filius meus, cum iſta filiatio ſemper ſit, quia æterna eſt. Iſtũ modũ loquendi habuit ſcriptura Pſal. 2. ſ. Dñs dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te, & hoc quia intelligitur ille Pſal. ſolũ de Chriſto: hic tamen dr̃: ego ero ei in patrem, ergo directè intelligitur de filiatione adoptiua ad Salomonem, & non de filiatione naturali ad Chriſtum, quæ C iam erat. Item quia dicitur hic: ego ero ei in patrem, & nõ dicitur: ego ero pater eius. (in) aũt ſignificat (quaſi). ſ. ego ero ei in patrem, i. ero quaſi pater eius, quia habebo eum in filium adoptiuum. Si autem intelligeretur de filiatione naturali, quæ eſt ad Chriſtũ, diceretur, ego ero pater eius. De Salomone ergo directè intelligitur. Dicendum tamen, q̧ licèt intelligatur de Salomone directiùs, intelligitur tamen de Chriſto perfectius, eo q̧ filiatio, qua Chriſtus eſt filius Dei eſt perfectior filiatione, qua Salomõ eſt filius Dei; quia illa eſt naturalis, & iſta adoptiua. Quòd aũt iſta particula, ſ. ego ero &c. intelligatur de Salomone ad literã, patet 1. Paralip. 22.

Ad quartam.

Ad quartam rationem, cum dicebatur, q̧ Deus abſtulit miſericordiam ſuam a Salomone, quia non fuit regnum eius ſempiternum. Dicendum q̧ non abſtulit, D quia Deus obſeruauit ei quicquid promiſit: fuit autẽ promiſſio q̧ eſſet regnum eius ſempiternum, & ſic fuit, non q̧ ſemper durauerit, ſed magno tempore, quod ſcriptura vocat ſempiternum.

Ad quintam.

Ad quintam rationem cum dicebatur, q̧ domus Salomonis non fuit fidelis, poſſet reſponderi ſecundum Nicol. q̧ quanquam aliqui de ſtirpe Salomonis fuerunt idolatræ, tamen alij erant viri boni, qui conuertebant populum ad Deum. Sed iſta reſponſio non ſtat, quia denominatio debet fieri ab eo, quod plus eſt: plures tamen fuerunt de ſucceſſoribus Salomonis infideles quam fideles: imò omnes ſucceſſores Salomonis fuerunt infideles præter duos, ſ. Ezechiam, & Ioſiam, vt patet Eccl. 49. ſ. pręter Dauid, & Ezechiam, & Ioſiam omnes reges peccatum commiſerũt. Magis ergo debebat vocari domus infidelis, quam fidelis. Item non ſtat iſta reſponſio, quia non vocatur domus fidelis, id eſt, domus colentium Deum, ſed do-E mus fidelis, id eſt, firma, quę non perit. Quod patet, quia 1. Paral. 17. loco huius dicitur: Et ſtatuã eum in domo mea, ideſt, faciam domum iſtam ſtabilem: ſimile patet pręc. 1. i. c. 2. ſ. Suſcitabo mihi Sacerdotem fidelem, & ædificabo ei domum fidelem, i. perpetuam, q̧ intelligitur de Sadoc, apud quem debebat manere ſummum Sacerdotium in æternũ tranſlatum de domo Heli ſummi Sacerdotis. Et patet, q̧a ſubditur ibi: & ambulabit coram Chriſto meo cunctis diebus; q̧ notat perpetuitatem. Et ſic procedit argumentum ex ignorantia ſignificati nominis. Vnde dato q̧ oẽs de poſteritate Salomonis eſſent idolatræ, vocaretur domus eius fidelis, quia ſemper maneret.

Ad ſextam.

Ad ſextam rationem, cũ dr̃, q̧ fuit maior pax tempore Iudicum q̃ Salomonis, Reſpõdendum q̧ nunq̃ tempore Iudicum fuit longa pax. Et cum dicitur de Aod, q̧ fuit quieta terra ſub eo. 80. annis: Dicendum A q̧ non ceſſauit in omnibus his à bellis, quãquam dicatur, quieuit: ſed modus ſcripturę eſt ſpecialis in libro Iudicum: q̧ totum tempus, q̧ tranſiuit ſine iudice, & tempus ſub iudice includatur ſub illo tempore, quo dr̃ terra quieuiſſe: ſicut demonſtratum fuit ratione neceſſaria in 3. c. Iudi. & in prologo eiuſdem libri: & ſic in. 80. annis computatis ſub Aod, debent intelligi omnes anni, qui fuerunt à morte Othonielis prioris iudicis. Et 18. anni, quib. fuerunt Iſraelitæ oppreſſi ab Eglon Rege Moab; & deinde reliquũ tempus, quo præfuit Aod. Vnde forte pax iſta ſub Aod nõ fuit 55. annorũ, ſed dato q̧ fuiſſet 80. annorum, maior fuit pax ſub Salomone, q̃ ſub Aod: eo q̧ non eſt computãdum hic ſolum tempus regni Salomonis, q̧ fuit 40. ann. ſed totum tp̃s ſucceſſorum ſuorũ vſq; ad captiuitatem Babylonicam, in quo tp̃e dicitur fuiſſe pax: eo q̧ non fuerunt tot B bella ſicut tp̃e Iudicum, vt ſupra declaratum fuit.

Ad ſeptimam.

Ad ſeptimam rationem, cum dicitur, q̧ titulus Pſ. 71. eſt de Salomone, tamen ibi ponuntur aliqua, quæ non conueniunt ei, dicendum, q̧ quanquam ille Pſalmus poſſit totus intelligi de Chriſto, vel quantum ad aliquã partem ſuam ad literam, tamen totus ad literam exponitur de Salomone. De verſu aũt illo, ſ. Et dominabitur à mari vſq; ad mare, dicendum, q̧ ẽt intelligitur de Salomone quantũ ad literam: ſed eſt error in arguentibus, quia putant in iſto verſu ſignificari dominium totius terræ, ſed falſum eſt, quia ſolũ ſignificatur hîc tota terra Chanaan. Et eſt ſenſus, q̧ in tp̃e aliorum regum, & iudicũ ante Salomonẽ non erat ſubiecta tota terra Chanaan Iudæis, & tamen tp̃e Salomonis ſubiecta erat, vt patet 2. Paral. 8. ſ. Omnẽ populum, qui derelictus fuerat de Hethæis, & Ammoræis, & Pherezæis, Heuæis, Iebuſæis, q̧ C non erant de ſtirpe Iſrael ſubiugauit Salomon in tributarios: termini tamen terræ Chanaan ſunt illi, qui ponuntur in hoc verſu, ſ. à mari vſq; ad mare, & à flumine vſq; ad terminos orbis terrarum. Quod patet, quia termini terræ Chanaan erant quatuor, ſ. à parte orientali mare rubrum, à parte occidentali mare Mediterraneum, q̧ vocatur mare Palæſtinorum, ab Aquilone eſt fluuius magnus Euphrates, à Meridie ſunt deſerta Arabica, vt patet Exod. 23. ſ. ponam autem terminos veſtros à mari rubro vſque ad mare Palæſtinorum, & à deſerto vſque ad fluuium, i. à deſerto Arabico vſq; ad fluuium Euphratem, ſic patet Gen. 15. & partim Num. 34. & Deut. 11. & Ioſue 1. iſti autem quatuor termini ponuntur in verſu illo, ſ. Et dominabitur à mari vſq; ad mare, i. à mari rubro ex parte Orientis, vſq; ad mare, ſ. Palæſtinorum, & à flumine, i. à flumine Euphrate à parte D Aquilonari vſq; ad terminos orbis terrarũ, i. vſq; ad deſerta Arabica, quæ vocantur termini orbis, quia ibi deficit terra habitata ex parte terræ Chanaan. Nam inter terrã Chanaan & Aegyptum ſunt deſerta Arabica, & quia illa ſunt malè habitata, videtur tam Aegyptus quàm terra Chanaã terminus terræ habitabilis ea parte, qua adhæret deſertis Arabicis. De Salomone igitur intelligitur hoc quantum ad literam.

Contra Nic.

Concluditur etiam ex prædictis, q̧ diſtinctio Nico. non tenet, ſcilicet, q̧ aliqua dicantur de Salomone ſecundum ſe ſolum, & aliqua ſolum in quantum eſt figura Chriſti: ſicut illud, & dominabitur à mari vſque ad mare; & alia ſecundum vtrumque ſ. nam illud, quod ipſe putauit ſolùm dici de Salomone inquantum eſt figura Chriſti, ẽt intelligitur de ipſo Salomone ſecundũ literam. Item non poteſt exponi mixtim iſta litera, ſ. aliquid de Chriſto, & aliq̃d E de Salomone, ſed neceſſe eſt totam intelligi de Salomone, quia 1. Paralip. 22. ponitur tota iſta ſententia de Salomone ad literam: ita q̧ nullo modo poſſit ibi intelligi de Chriſto. Nam cũ Dauid vellet hortari Salomonẽ, q̧ ædificaret templum, dixit q̧ Deus prohibuerat eum ædificare & dixerat, q̧ filius ſuus ędificaret: vñ ait: fili mi, voluntatis meæ fuit, vt ædificarem domum Dño: ſed dixit ad me; multum ſanguinem effudiſti, ideo non poteris ædificare domum nomini meo: filius qui naſcetur tibi, erit vir quietiſſimus, faciam. n. eum requieſcere ab omnibus inimicis ſuis per circuitum, & pacem & otium dabo in Ieruſalem cunctis diebus eius: ipſe ædificabit domũ nomini meo, & ipſe erit mihi in filiũ, & ego ero ei in patrẽ, firmaboq; ſolium regni eius ſuper Iſrael in ſempiternum, nunc ergo fili mi ſit Dñs tecũ, & proſperare, & ædifica domum Dño. Ecce qualiter Dauid dixit ad Salomonem oĩa uerba iſta, & q̧ de eo intelligebantur:

& propter hæc ſuadebat ei ædificare templum: neceſſe eſt igitur, ꝙ omnes clauſulæ hic poſitæ intelligantur de Salomone quantum ad literã, & ſub iſto ſenſu protulit eas Nathan ad Dauid, & intellexit eas Dauid. Sed Spiritus ſanctus, qui iſta verba faciebat proferri per os Nathan, volebat etiam per illa quãtum ad literam ſignificare Chriſtum: ideo Apoſtolus potuit allegare aliquid iſtorum in ſenſu literali de Chriſto, ſ. ego ero ei in patrem, &c. Hoc dato, exponatur tota litera impermixtè de Salomone, ſ. *Cumque completi fuerint dies tui*, i. quando mortuus fueris. *Et dormieris cum patrib. tuis*, i. dormieris ſomno mortis, ſicut iam dormiũt omnes progenitores tui. *Suſcitabo ſemen tuum*, ſ. Salomonẽ, qui erat filius Dauid. *Poſt te*, i. ſuſcitabitur poſt mortem tuam: nam licèt natus fuerit Salomon viuẽte Dauid, nõ dicebatur ſuſcitatus, quouſq; acquireret maximam poteſtatem regni, & quia iſtam non tenuit viuente Dauid, G non dicebatur tunc ſuſcitatus: & dicitur aliquis ſuſcitari, tanquam tunc eſſe inciperet; ſicut dicimus aliquem creari in Regem, & tamen creari dicit fieri ſimpliciter. *Quod egredietur de vtero tuo*, i. de lumbis tuis: nam materia ſeminalis, de qua ſoboles procreatur, nõ eſt in ventre, ſed in vaſis ſeminarijs, quæ adhærent lumbis. Vocatur tamen largè eſſe in vtero quidquid eſt intra corpus. Ex hoc autem patet, ꝙ poſt Dauid non poterat regnare Abſalon, qui conatus eſt regnare expulſo patre, vt patet infra 15. vſque ad 18. nec etiam habebat ius regnandi Adonias, qui viuente patre, & neſciente, regnare voluit. ſeq. lib. cap. 1. nec aliquis de filijs Dauid iam natis, quia dicitur hic, quòd ille egreſſurus erat de vtero Dauid, qui regnaret poſt eum, ſed omnes alij iam nati erant. *Et firmabo regnum eius*, ſcilicet, quia Salomon poſſedit regnum pacificè, & firmiter non habens aduerſa- H rium. *Ipſe ædificabit domum nomini meo*, i. faciet templum. Iſtud eſt, qđ principaliter Deus volebat hic inducere: Nam Dauid dixerat, quòd volebat ædificare Domino domum, & Deus nõ acceptauit: ſi autem ſimpliciter dixiſſet Deus, ꝙ nolebat ſibi templum ædificari per Dauid, habuiſſet hoc Dauid moleſtum, ideo dixit, ꝙ non ædificaret Dauid domum ſibi propter multa bella, ſed filius eius ædificaret ſibi domum, & in hoc conſolaretur Dauid ſciens, quòd nõ dedignabatur Deus eius obſequia. *Et ſtabiliam thronum regni eius vſque in ſempiternum*, id eſt, ſedes regni ſui ſemper durabit. Non eſt autem intelligendum ſimpliciter, ꝙ ſemper duraret, quia tunc duraret etiam poſt diem iudicij, ſed more Scripturæ vocatur ſempiternum, quod magno tempore durat: ſic fuit regnum Salomonis, quod durauit vſq; ad captiuitatem Babylonicam directè: & vſq; ad Natiuitatem Chriſti per quandam adhæſionem cum tribu Leuitica. Dicitur autem iſtud regnum ſempiternum comparando ad regnum Saulis, quod paruo tempore durauit, ſcilicet, in vita eius, & poſtea pauco tempore viuente filio ſuo Isboſeth: regnum aũt Salomonis durauit per multas ſucceſſiones Regum, & per multos annos: nam à principio regni Salomonis vſq; ad Chriſti Natiuitatem fuerunt quaſi mille anni, quibus durauit regnum Salomonis. *Ego ero ei in patrem*, i. ero ei loco patris, quia (in) ſignificat vicem vel locum, vel quaſi. *Et ipſe erit mihi in filium*, id eſt, erit quaſi filius meus, quod intelligitur per adoptionem, cùm nõ dicatur: ego ero pater eius, & ipſe erit filius meus; ſed ero ei in patrem. Vocatur aũt homo filius adoptiuus Dei, quando habet eadem iura apud Deum, quæ habent filij adoptiui apud patres, filij enim adoptiui ſuccedunt patribus, K ſicut filij nati & legitimi: dato, quod ſecundum conſtitutiones aliquarum gentium non ſuccedant æqualiter adoptiui cũ filijs natis. Nos igitur cùm filij ſimus Dei per adoptionem, debemus ſuccedere ei in aliquo. Deo tamen nullus ſuccedit, quia Deus non moritur, & ſic non poſſumus percipere iura filiorum per ſucceſſionem, ſed per participationem. Sicut enim filij morientibus patribus ſuccedunt in bonis eorum, & viuentibus eis communicant bonis paternis, in quãtum aluntur ab eis, ita & nos cùm non poſſimus ſuccedere Deo nõ morienti, habemus iura adoptionis noſtræ in participatione bonorum Dei, & quãtum ad hoc vocantur hæredes eius: principaliter tamen Chriſtus eſt hæres, quia ipſe eſt filius naturalis, nos verò adoptiui: vnde vocamur cohæredes eius. De hoc patet ad Rom. 8. ſcilicet: Nõ accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore, ſed ac- F cepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba Pater: ipſe enim ſpiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, ꝙ ſumus filij Dei, ſi autem filij & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti. Quia tamen Chriſtus eſt filius naturalis Dei, participat maiora bona patris, & hoc eſt in duobus: primò, quia communicat ſubſtãtiam eius, & virtutem, ſcilicet, quia tota eſſentia, & virtus patris eſt in illo. Secundo participat magna bona, quia quãtum ad extrinſeca eſt hæres vniuerſalis Dei. Iſta duo patent ad Hebr. 1. ſcilicet: Locutus eſt nobis in filio, quem conſtituit hæredem vniuerſorum, ſcilicet, omnium rerum vniuerſi, quæ ſunt extra Deum, & hoc quãtum ad ſecundum, & ſequitur: per quem fecit ſecula, qui cùm ſit ſplendor gloriæ, figura ſubſtantiæ eius portans omnia verbo virtutis, ſedet ad dexteram maieſtatis in excelſis: & hoc quantum ad primum. Nos autem qui ſumus particulares hæredes Dei, & quaſi legatarij, non participamus in illis duobus: nam non habemus primum, ſcilicet, communicationem ſubſtantiæ diuinæ, quia illa ſolùm communicatur ad intra inter perſonas: nec etiam habemus ſecundum, quia nulli hominum datum eſt eſſe hæredem vniuerſorum, ſed ſoli Chriſto, qui de ſe dicit: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra. Matth. vlt. Nos verò ſumus hæredes Dei, in quantum participamus aliqua bona naturæ, ſcilicet, eſſe & conſeruari. Nam ipſe Deus eſt, à quo hæc recipimus, cùm ipſe ſit, in quo ſumus, viuimus, & mouemur. Act. 17. Et quantum ad hoc omnes homines ſunt filij Dei, & hæredes eius, quia omnes participant his, cùm ipſe faciat Solem ſuum oriri ſuper bonos & malos, & pluat ſuper iuſtos & peccatores. Matth. 5. Quia tamen hæres, & filius dicunt aliquid ſpiri- H tuale, Scriptura non vocat omnes homines filios Dei hæredes, ſed ſolùm illos, qui participant quibuſdam bonis ſpiritualibus Dei: ſunt autem hæc bona vitæ æternæ, quæ differunt nimis ab iſtis temporalibus, quia ſine comparatione maiora ſunt his, iuxta illud 1. ad Cor. 2. Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus his, qui diligunt illũ: omnes ergo homines, qui ſunt potentes recipere hæc bona, vel habẽt ius ad recipiendum ea, vocantur propriè hæredes Dei, & quia ſalus omnium hominũ ab exordio ſeculi vſq; ad finem eſt per paſſionem Chriſti, ſunt hæredes Dei, qui participant fructum paſſionis: participamus autem fructum hunc per charitatem, & fidem: ideo omnes homines recipientes Deum per hæc duo vocãtur filij eius: ſic patet Ioan. 1. ſ. Quotquot aũt receperũt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui I credunt in nomine eius. Iſta etiam eſt cauſa, quare in veteri teſtamento nunquam vocantur homines hæredes Dei, & in nouo teſtamẽto ſæpiſſimè vocat eos Apoſtolus hæredes Dei, ſcilicet: quia in veteri teſtamẽto nondum erat paſſio Chriſti, per quam homines efficiebantur hæredes Dei. Infideles autem & quicunque pagani, quanquam participant bona naturalia à Deo, tamen hæredes eius nõ vocantur, quia nõ habent ius ſuſcipiendi hæreditatem æternam. Illa autem vocatur ſolùm hæreditas, & bona temporalia quaſi pro nihilo reputãtur, ſic patet ad Hebr. ſcilicet: Omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis, id eſt, vitæ æternæ. De Salomone autem dicendum eſt, quòd erat filius adoptiuus non ex hac parte, quia nõdum erat paſſio Chriſti, per quam ineſſet nobis ius ſuſcipiendi vitam æternam: K ſed quia Deus erat collaturus ei ſpecialia bona, quæ nulli regi ante ipſum, vel poſt ipſum contulit, ſcilicet, ſapientiã, diuitias, poteſtatem, honorem, & celebritatem nominis, dicebatur eum habere in filium. *Qui ſi iniquè aliquid geſſerit.* Rectè hoc dicitur de Salomone, quia peccare poterat, & peccauit. Nec dicitur hic iſtud, quaſi Deus dubitaret, an peccaturus eſſet Salomon, quia nouerat hoc; ſed ponitur modo humano, quaſi dubitaret de futuris.

Regnũ quare dicatur ſempiternũ.

Filij adoptiui ſuccedũt patribus ſicut legitimi.

Quare non omnes homines filij Dei vocãtur hæredes.

Quare dicatur hic, quòd ſi filij Dauid iniquè agerent, non auferret Deus eis regnum. Quæſt. X.

QVÆRET aliquis, quare dicatur hic, ꝙ ſi iniquè egerit. Reſpondendum, ꝙ Deus volebat lætificare Dauid in hoc, promittendo ei bona pro poſteritate ſua, & Dauid ſciebat, quòd aliquando ea, quæ Deus promittit proſpera,

euenīunt

euenirent aduerſa pp peccata eorũ, quib. promittũtur: ſolicitus eſſet, de iſta promiſſione timens, ꝙ filij ſui poſt eum peccarẽt, & Deus priuaret eos bonis promiſſis, ac traderet in magnas calamitates. Sic.n. factũ eſt de Heli ſummo Sacerdote, cui promiſerat Deus ſummũ Sacerdotium in æternum, & poſtea abſtulit. præceden. lib. cap. 2. ſ. Loquens locutus ſum, vt domus tua miniſtraret in conſpectu meo in æternum: nunc autem abſit hoc à me, ſed quicunque glorificauerit me, glorificabo eum; & qui contemnunt me, erũt ignobiles. Sic etiam fuit de Saule, qui regnaturus erat in æternum, niſi peccaſſet. præced. li. 13. c. poſtea autem ablatum eſt Regnum de domo eius, propter peccatum, præced. lib. c. 15. & 28. Ita ergo fieret in filiis Dauid, propter ꝙ quamuis ipſe gauderet de promiſſis illis; tamen non nimis gauderet, ſed eſſet ſolicitus, an filij ſui perderent iſta bona: & vt Deus tolleret ei hanc ſolicitudinem, dixit, quòd quamuis peccarent filij Dauid, non auferretur Regnum ab eis, ſed ſolùm Deus caſtigaret eos leuiter, ſcilicet, in plagis virorum: & tunc Dauid gauderet certificatus de Regno ſempiterno poſteritatis ſuæ.

Quare Deus noluerit certificare Dauid filios ſuos iniquè acturos. Quæſt. XI.

QVÆRETVR vlterius, quare Deus dixerit, quod ſi iniquè egerint: nam ſciebat, quòd Salomon peccaturus erat, & alij poſteri eius: vnde potuiſſet dicere, ꝙ iſte filius Dauid aliquid iniquè acturus erat, ſed Deus propter hoc non priuaret eum Regno, ſed argueret in virga virorum. Reſpondendum, quòd Salomoni, & poſteris eius multa aduerſa euenerunt, ſcilicet, quod diuiſum eſt Regnum, & manſit minima pars cum poſteris Dauid. Poſtea etiam omnes hi in Babylonem ducti ſunt: ſi verò Dauid cognouiſſet iſta viuens, affligeretur nimis ſemper pro calamitatibus futuris poſterorum ſuorum: Deus autem nolebat contriſtare Dauid ſine cauſa, ideo noluit ei reuelare pœnas poſteritatis ſuæ: & hoc fuit determinatè aliquid exprimendo. Noluit & Deus confuſè dicere, ꝙ filij Dauid, peccaturi erant, & puniendi, quia tunc Dauid ſolicitus eſſet pro peccato illo, timens, quod magnum eſſet, & Deus infligeret illis magnas calamitates pro eo: vt ergo non triſtaretur, noluit Deus in ſpeciali, nec in generali prædicere ſub certitudine peccata poſterorum Dauid, ſed dixit ſub conditione ad tollendum anxietatem Dauid, de qua ſupra dictum eſt, *Arguam eum in virga virorum.* id eſt, puniam eum leuiter in virga virorum, id eſt, ſicut ſolent viri percutere filios ſuos virga: quod non eſt ad occidendum, ſed ad caſtigandum. Vel dicitur in virga virorum, id eſt, correctio, quæ dabitur, erit, quòd viri inſurgent contra eum pro peccato: ſic fuit in Salomone. Nam cùm peccauiſſet nimis in ſenectute ſua, ſuſcitauit ei Deus quendam aduerſarium Idumæum, qui nimis afflixit eum, de quo ſeq. lib. c. 11. ſed prima ſententia melior eſt. *Et in plagis filiorum hominum.* Eadem ſententia eſt, vocantur plagæ filiorum hominum plagæ leues, quas filij hominum infligunt filiis ſuis ad caſtigandum, & non occidendum. In Hebræo habetur. *In plagis filiorum Adam.* Accipitur ibi Adam pro nomine cõmuni, ſicut nos dicimus hominem, ſic patet Gen. 5. ſ. vocauit nomen eorum Adam, id eſt, maſculum, & fœminam vocauit Adam: ſi tamen eſſet nomen proprium, vni ſoli conueniret, ideo litera noſtra poſuit hic filiorum hominũ. Hebræi autem dicunt, quòd accipitur hic Adam pro primo homine, pro quo referunt quandam fabulam, quæ potius eſt inſania, ſ. quòd Adam in centum annis & ampliùs, quibus abſtinuit ab Eua deflens mortem Abel, iungebatur dæmonibus ſuccubis, & gignebat dæmones, & dicũt, quòd iſti dæmones filij Adam incitauerunt Salomonem ad peccandum: ipſi etiam fuerunt, qui diuiſerunt Regnum tempore Roboam: ipſi etiam pugnauerũt contra Salomonem in ſenectute ſua venientes cum hoſte ſuo Idumæo: & iſtos dæmones filios Adam Deus deſtinauit ad puniendum pro peccatis poſteritatum Dauid. Sed iſtud ad inſaniam pertinet, quia hic multa inconuenientia tanguntur. Primũ eſt, quòd Adam coierit cum dæmonibus ſuccubis: nam iſtud peccatum grauiſſimum eſſet, ſcilicet, quòd relicta vxore ſua coiret cum dæmonibus. Adam tamen fuit iuſtus vir

Fabula Hebræorũ, quod Adã generauit dæmones

A nimis, niſi quantum ad illam primam præuaricationẽ, quæ nos damnauit: vnde laudatur Sapientiæ. 10. ſ. Hæc illum qui primum formatus eſt à Deo pater orbis terrarum, cùm ſolus eſſet creatus cuſtodiuit, & eduxit illum à delicto ſuo. Secundo iſti errant contra principia naturæ, quia putant dæmones poſſe gigni ab homine; eſt enim dæmon ſpiritualis ſubſtantia, quæ gigni nõ poteſt, ſed ſimpliciter à Deo producitur per creationem. Iſti tamen ignari rerum putant dæmones eſſe animalia, in quo nimis deſipiũt. Item ſi dæmones geniti fuiſſent ab Adam, nõ potuiſſent eſſe niſi homines, quia de ſemine humano ſolùm homo gignitur, niſi ſit cõmixtio ad pecora, in qua poteſt eſſe generatio æquiuoca, ſed oportet genitum eſſe animal, dæmon autem non eſt animal. Tertiò iſti errant neſcientes, quid ſit dæmon ſuccubus, ideo putauerunt, ꝙ per acceſſionem ad illos poB terat Adam aliquid gignere. Sed falſum eſt, nam ad hoc, quòd mediante dæmone ſuccubo fiat generatio, oportet ipſum primò in ſpecie fœminæ ſuſcipere ſeminalẽ humorem in loco matricis: deinde ipſemet dæmon factus incubus effundit ſemen illud in matricem fœminæ, ſicut in coitu virili. Si autem ipſe dæmon retinuerit ſemen, neceſſe eſt illud perire, cuius cauſa eſt multiplex. Prima, quia hoc modo fieret generatio de ſemine ſolius viri, ſed falſum eſt, quia vt declarat Ariſtot. 9. de Animalibus, ſemen fœmininũ eſt tota materia fœtus formandi: de ſemine aũt maſculino non fit aliqua pars fœtus, ſed ſolùm apponitur ad digerendũ ſanguinẽ menſtrualẽ fœminæ, ideo videtur magis neceſſarium ſemen fœmininũ quàm maſculinum. Item errãt quia ad conſeruandũ fœtum in vtero, & ad hoc ꝙ producatur ad debitã magnitudinem, neceſſaria eſt alimenti ſuC ſceptio de eo, quod à matre digeſtum eſt: dæmon autem non põt ſuſcipere alimentum, nec digerere: ideo peribit fœtus: neceſſe eſt ergo teneri fœtum in vtero fœminæ. Item quia dæmon non habet locum conuenientem ad conſeruandum tanto tempore ſemen ſuſceptum, vt exinde fœtus perfectus producatur, ideo oportet deriuari ſemen illud in matricẽ fœminæ, ſed tunc nõn erat aliqua fœmina niſi Eua, ergo oportebat, quòd dæmones ſuccubi, cũ quibus coibat Adam, effecti incubi coirẽt cum Eua: ſed hoc iſti non concedunt, quia illi manifeſtè eſſent filij Euæ, & apparentia tñ vocant eos filios dæmonum. Eſt igitur iſta inſania magna, quam ſuperuacuè dicunt: nam accipitur hic, Adam, pro nomine communi, ſicut in aliis locis: teneatur ergo expoſitio ſupra poſita. *Miſericordiam autem meam non auferam ab eo.* id eſt, quantũuis caſtigem eũ pp peccata, D non auferam miſericordiam, id eſt, non auferam Regnũ, ꝙ ex miſericordia ei dedi. Aliqui autem volunt ex hoc, quòd Salomon non ſit damnatus, eo quòd Deus non abſtulit ab eo miſericordiam, ſed de hoc dicetur in fine c. *Sicut abſtuli à Saul.* ſ. ab illo abſtuli miſericordiam meam, quia cũ peccauit, abſtuli Regnum ei, & toti poſteritati ſuæ. *Quem amoui à facie mea.* id eſt, quem priuaui Regno; eſt modus loquendi largus: nam quæcunque res ſit, ante oculos domini eſt, quia in omni loco oculi domini contemplantur. Prouer. 15. ſed quia nõ manebat poſteritas Saulis in dignitate illa, in qua pater ſuus fuerat, dicebatur Saul amotus à facie Domini. *Et fidelis erit domus tua.* Aliqui putant accipi fidelem pro colente Deum, & ſic exponit Nicol. dicens, ꝙ quamuis aliqui Reges de poſteritate Dauid eſſent idololatræ, alij boni erant, qui populum ad Deum conuertebãt. E Sed falsũ eſt, quia fidelis non accipitur hĩc niſi pro firmo, vt declaratum eſt ſupra. Et eſt ſenſus, quod domus Dauid, id eſt poſteritas eius in dignitate regia eſſet fidelis, id eſt, firma. ſ. quòd non perderet illam dignitatem. *Et regnũ tuum vſque in æternum ante faciem meam.* id eſt, regnum tuum, & filiorum tuorum manebit in æternum ante faciẽ meam, id eſt, me vidente, & faciente. Vocatur autem hĩc æternum id, quod magno tempore durat, & non ſemper; ſic fuit Regnum Dauid, & poſterorum ſuorum, quia durauit quaſi per mille annos, ſcilicet, vſque ad Natiuitatẽ Chriſti ablato Regno Ariſtobolo, & Hircano, & regnante Herode. *Et thronus tuus erit firmus iugiter.* id eſt, ſedes Regni tui ſemper manebit, quod idem ſignat. *Secundum omnia verba hæc, & iuxta vniuerſam viſionẽ iſtam ſic locutus eſt Nathan ad Dauid.* id eſt, omnia verba ſupra poſita, & tota viſio demonſtrata Nathan, fuerunt ſic dicta ipſi Dauid. Et

Dæmon ſuccubus quid.

eſt

eſt ſenſus, quòd iſta verba ſupra dicta fuerunt verba Dei ad Nathan: poſtea autem Nathan retulit illa Dauid., & vt ſignetur, quòd integrè illa retulit, dicitur, quòd locutus eſt ſecundum omnia verba hæc: ponuntur autem hic verba & viſio, quia verba pertinent ad ea, quæ reuelantur; viſio autem ad modum reuelationis, ſcilicet, quòd fuit reuelatio facta in viſione nocturna, quæ eſt quædam immutatio phantaſiæ, ſecundū quam quilibet videtur ſibi videre ea, quæ concepit in ſomno. Sic dicit Daniel. Aſpiciebam in viſione noctis: Daniel. 7. Et iterum: Viſiones capitis mei conturbabant me, id eſt, ſomnia, quæ ſunt in phantaſia.

Ingreſſus eſt autem. Hic ponitur gratiarum actio. Et diuiditur in duo, quia primò gratias agit Dauid pro facta promiſſione. Secundò orat pro eius impletione ibi. *Nunc ergo*. Circa primum dicitur. *Ingreſſus eſt autem Rex Dauid, & ſedit coram Domino*, ſcilicet, quando Nathan Propheta venit ad Dauid nuntians ei iſta bona ex parte Dei, erat Dauid in domo ſua ſedens, & vt daret gratiarū actiones Deo de tam magnifica promiſſione introiuit in domū, vbi erat arca, quia illa erat in quodam loco ſegregato domus ſuæ, vt declaratum eſt præced. cap. & ibi humiliauit ſe coram arca: & vocatur hic ſedere, ſed non eſt propriè dictum. Dicitur autem ſedere coram Dño, quia corā arca erat, in qua ſpecialiter Deus monſtrabatur, vt declaratum eſt Exod. 25. *Et dixit, quis ego ſum Domine Deus, & quæ domus mea?* Iſta eſt oratio Dauid, & incipit à magna humilitate, reddendo ſe indignum omnibus his, vt Deus ei promiſſa augeat. Et dicit, quis ego ſum? id eſt, non ſum ego talis, vt iſta merear. Et quæ domus patris mei? id eſt, etiam cognatio vel familia patris mei non eſt tanta, vt mereatur hæc. *Quia adduxiſti me huc uſque*, id eſt, eleuaſti me vſque ad præſentem ſtatum q. d. ego eram paſtor, & tu feciſti me Regem, quod dicit Dauid ſe non meruiſſe, vnde non ſolum ad magna bona, quæ nunc promittebantur, dicit ſe indignum, ſed etiam ad omnia illa, quę iam ſuſcepit: ſic enim Iacob orabat Dominum, dicens. Domine minor ſum omnibus miſerationibus tuis, id eſt, non mereor aliquod de bonis, quæ mihi dediſti per miſericordiam tuam. *Sed hoc parum viſum eſt in conſpectu tuo Domine Deus, niſi loquereris de domo ſerui tui in longinquum*, id eſt, feciſti me Regem tollendo de paſcuis: quod erat aliquid valde magnum, & tamen tibi viſum eſt paruum, niſi loquereris de domo ſerui tui in longinquum, id eſt, niſi adhuc promitteres mihi ſucceſſionem in Regno. Hic patet qualiter accipiatur ſempiternum pro tempore longo; tamen non ſemper durante, quia Deus dixerat, quòd faceret durare domum Dauid in ſempiternum. Dauid autem dixit, quòd iſta promiſſio erat in longinquum, id eſt, ad lōgum tempus. *Iſta eſt lex Adam Domine Deus*. Hic accipitur Adam pro nomine communi, ſcilicet, pro homine. Et eſt ſenſus, iſta eſt lex Adam, id eſt, talis eſt lex hominis, q. d. nihil magis homo facit pro ſeipſo: quàm tu facis pro eo. Nam homo ſolicitus eſt ſemper pro ſtatu ſuo, & poſterorum ſuorū: nec ſe putat plenè felicem, niſi filios quoque ſuos felices futuros putauerit, ita tu feciſti mihi, quia non ſolùm benefeciſti mihi, ſed etiam diſpoſuiſti Regnum pro filiis meis. Vel aliter: iſta eſt lex Adam, id eſt, iſta eſt lex, quam debet homo tenere cum Deo, ſcilicet, ꝙ homo humiliet ſe coram Deo, & colat Deum, quantum potuerit: & Deus erit ſolicitus pro eo. Vel aliter legitur interrogatiuè: iſta eſt lex Adam? id eſt, nunquid iſta eſt lex, quam tu Domine Deus habes cum homine, vt tantum pro eo ſolicitus ſis? q. d. iſtud ad magnam benignitatem tuam pertinet. *Quid ergo addere poterit adhuc Dauid, vt loquatur ad te* q. d. cum tanta bona mihi dederis atque promiſeris, nihil manet, quòd ego petere poſſim: nam fortè ego non auſus fuiſſem iſta petere. Vel intelligitur hoc de oratione, ſcilicet, quid ergo addere poterit adhuc Dauid, id eſt, poſtquam ego humiliaui me in oratione coram te, nihil habeo, quod addam, ſcilicet, ſatis eſt, quod homo humiliet ſe coram Deo in oratione, etiam ſi nihil petat, quia Deus ſcit, quid opus eſt illi, & huic conſonat litera præcedens, ſcilicet, iſta eſt lex Adam, id eſt, iſta lex hominis, vt ſolum incliner ſe coram te. Cōſonat etiam litera ſequens, ſcilicet, tu ſcis enim ſeruum tuum, id eſt, tu cognoſcis me, q. d. non eſt opus, ꝙ ego multa petam, quia tu cognoſcis me, & ſcis quid mihi

Oratio Dauid ad Dominum pro gratiarum actione.

F opus eſt. Hæc autem eſt ſententia Chriſti Matth. 6. dicēris orantes autem nolite multum loqui, ſicut Ethnici: putant enim, ꝙ in multiloquio ſuo exaudiantur, nolite ergo aſſimilari eis: ſcit enim pater veſter quid opus ſit vobis antequam petatis eum. *Tu enim ſcis ſeruum tuū Domine Deus*, id eſt, tu cognoſcis me, qui ſum ſeruus tuus: & potes mihi dare, quæ conueniunt, etiamſi non petam: ego vero neſcio quid mihi expediat: ideo petendo fortè errabo. *Propter verbum tuum, & ſecundum cor tuum feciſti omnia magnalia hæc*. Hic laudat Dauid Dominum pro his promiſſionibus, dicens, quòd facta ſunt iſta propter verbum tuum, id eſt, non facta ſunt propter merita mea, quia nihil ego ſum, aut domus mea, ſed propter verbum tuum, id eſt, quia tu promiſiſti mihi benefacere, quando inſtituiſti Regem, & vis nunc benefacere: dicitur etiam ſecundum cor tuum, id eſt, G propter voluntatem tuam, q. d. nihil ego merui, ſed tu feciſti ſolum, quòd voluiſti, ſcilicet, propter liberalitatē tuam. *Ita vt notum faceres ſeruo tuo*, id eſt, vt oſtenderes mihi ſeruo tuo magnificentiam tuam. Alia litera habet. *Vt notum faceres ſeruum tuum*, id eſt, feciſti mihi omnia bona hæc, vt notum faceres omnibus hominibus me eſſe ſeruum tuum, & quòd propter hoc mihi benefacis. *Idcirco magnificatus es Domine Deus*. Dicitur aliquis magnificatus, quādo in opere ſuo apparet magnificus. Pertinet autem ad magnificum maiora dare, quàm homines merentur, ſic Deus dedit valde maiora Dauid, quā merebatur: ideo magnificatus erat. De hoc Ethic. lib. 4. cap. de magnificentia. *Quia non eſt ſimilis tui*. Dat cauſā, quare Deus appareat magnificus in opere ſuo. Ad magnificum enim duo pertinent, ſcilicet, habere pecunias maximas, quia in parua ſubſtantia, vel mediocri H non eſt facile eſſe magnificum, cum non poſſint ibi multa dari. Secundum pertinet ad magnificum, ſcilicet, voluntatem habere liberaliſſimam. Deus autem vtrūque horum habet: eo quod non eſt aliquis ſimilis ei, ſcilicet, in bonitate, & ob hoc nullus habet liberaliorem voluntatē. Etiam nullus eſt ſimilis ei in potentia, & per ſe ſufficientia, ideo nullus poteſt tanta dare ſicut ipſe. *Nec eſt Deus extra te*, id eſt, non ſolum nullus eſt Deus tibi ſimilis: imo etiam nullus eſt Deus tibi æqualis extra te, id eſt, præter te. *In omnibus, quæ audiuimus auribus noſtris*, id eſt, multos Deos audiuimus nominari inter gentes, & tamen nullus illorum eſt tibi ſimilis: nec eſt vere Deus, quia Dij gentium erant dæmones, & non poterant facere miracula ſicut Deus Hebræorum, ideo faciliter apparebat differētia inter eum ad alios Deos. *Quæ eſt autem gens, vt populus tuus Iſrael in terra*. Laudat I Dauid Deum quantum ad operationem, quam habuerat ad ipſum: hic laudat eum propter operationem, quam habet ad populū, ſcilicet, quia populus Iſrael erat nimis glorioſus propter Deum ſuum: cum nulla alia gēs haberet talem Deum. *Propter quam iuit Deus, vt redimeret eam ſibi*, id eſt, Deus iuit in Aegyptum ad educendum ibi populum iſtum inde. In Hebræo habetur. *Propter quam ambulauerunt Dij, vt redimerēt eam ſibi*. Ra. Sa. exponit de Moyſe, & Aaron, qui fuerunt ſæpe coram Pharaone, vt permitteret exire Iſraelitas de Aegypto. Et iſti dicuntur eam rediniſſe, quia fuerunt miniſtri in redimendo, & vocantur iſti duo Dij: nam Deus dixit ad Moyſen, ego poſui te Deū Pharaonis. Exod. 7. Ita q; & Aaron vocaretur Deus. Litera Chaldaica dicit, quòd fuerunt nuntij Dei ad redimendum populum. Sed hoc nihil eſt, quia Dauid vult hic deſignare K magnam excellentiam Iſrael, cum dicit. Quæ eſt autem gens, vt populus tuus? Et hoc vult probare per eductionem de Aegypto. Si tamen diceretur hic, ꝙ homines eduxerunt eam: non haberet magnam excellentiam, ſed cum dicitur, quòd Deus iuit pro iſta gente in Aegyptum, vt redimeret eam ſibi: eſt magna excellentia, ſcilicet, ꝙ Deus tantum curaret de iſto populo, quod iret in Aegyptum ad redimendum illum, quod non fecit pro aliquo alio populo. Patet etiam, ꝙ intelligatur de Deo, & non de Moyſe, & Aaron: quia dicitur hic, vt redimeret eam, ſcilicet, gentem iſtā ſibi in populum, & tamen Moyſes, & Aaron non fecerūt iſtam gentem eſſe populum ſuum, ergo non ſunt ipſi Dij, qui iuerunt ad redimendum eam. Item dicitur hic, & poneret ſibi nomen, id eſt, quòd iſta eductio fuit ad ponendum iſtam gentem ſibi in nomen, ſcilicet, quòd nomen eius in iſta gēte nominaretur. Moyſes tamen, & Aaron non poſuerunt ſibi

iſtam

iſtam gentem in nomen, ſed Deus hoc fecit; ideo non poteſt intelligi litera iſta, niſi de Deo, & ſic exponunt Doctores noſtri. Dicit autem Nico. & multi de noſtris conſentiunt ei, quòd hic probetur pluralitas perſonarum in diuina eſſentia, quia dicitur, propter quam iuerunt Dij, id eſt, tres perſonæ: & quia iſta diuina eſſentia vnica eſt, ſubditur verbum in ſingulari, ſcilicet, vt redimeret eam ſibi. Sed hoc nihil eſt. Primò, quia non conuenit modo catholicorum: nam non deberet dici Dij pluraliter, quia tres perſonas non vocamus Deos, ſed Deum. Item, quia dicitur iuerunt, vel ambulauerunt: & tamen catholici non prædicāt talia verba pluralis numeri de tribus perſonis: ſed cū omnes actus iſtius trinitatis, qui ad extra ſunt, ſint indiuiſi, & ob hoc ſint vnus actus: fit prædicatio in ſingulari tanquam ſit vnum principium agens; hic autem ponitur plurale. Item non conuenit modo loquendi Hebræorum: nam litera iſta B ſi attendatur ſecundùm Hebræos, non dicit propter quam iuerunt Dij, ſed propter quam iuerunt Deus, & tunc non ſignificatur pluralitas in perſonis, vel ſubſtantiis diuinis, ſed ſolùm eſt improprietas in verbo, quia deberet poni in ſingulari, & ponitur in plurali. Iſtud autem eſt propter barbariem huius linguæ: nam interdum nō ſeruat numeros, nec genera, nec perſonas. Sic enim patet Iſa. 19. vbi dicitur in litera noſtra, & tradam Aegyptum in manu dominorum crudelium, dicitur in Hebræo, tradam Aegyptum in manu dominorum duri, vel crudelis: nam dicitur. *Adonim caſeth*. Sed Adonim eſt pluralis numeri de Adonai pro domino: & caſeth eſt ſingularis numeri ſignificās durum, vel crudelem. Deberet ergo dici in litera iſta: propter q̄ iuit Deus: & dicitur pp quam iuerunt Deus. Si autem aliquis dicat, quòd ibi ponitur Elohim, quod eſt pluralis C numeri. Dicendum, quòd quantum ad declinationē Elohim eſt plurale, ſed quantum ad ſignificationem eſt ſingulare, quia ferè in omnib. locis, vbi litera noſtra dicit Deus, ponitur in Hebræo. Elohim: nec diſtinguunt in hoc Hebræi, an dicatur El ſingulariter, vel Elohim pluraliter pro Deo. Hoc autem attendit Hieron. noſter peritus in idiomate Hebraico: ideo noluit ponere hic aliquam varietatem numeri ad ſignificandum pluralitatem perſonarum, ſed dixit propter quam iuit Deus: ſciens, quòd nō poſitum eſt hoc ex induſtria ad probandum pluralitatem perſonarum, ſed ex barbarie idiomatis; alioquin Hierony. qui erat magnus zelator pluralitatis perſonarum contra Hebræos, poſuiſſet hic ſignificationem aliquam ad probandum pluralitatem iſtam. Nihil igitur poſſumus ex hoc probare, aut ex ſimilibus locis, ſcilicet, Ioſue vlt. & Eccl. 2. ad quæ Ni- D col. & alij de noſtris communiter attendunt tanquam ad ſolida fundamenta: ideo habent locum irridendi nos Hebræi, & quicunque periti in idiomate Hebraico. *Vt redimeret eam ſibi in populum*, id eſt, propter hoc eduxit Iſraelitas de Aegypto: vt emeret ſibi quendam populum ad ſeruiendum, ideo dedit illi legem, & cærimonias, vt in eis ſe occuparet: quas non dedit alteri populo. *Et poneret ſibi nomen*, id eſt, poneret ſibi famam ex facto iſto, quaſi dicat, vt Deus haberet magnam famam inter omnes gentes eduxit Iſraelitas de Aegypto. Vel dicitur: vt poneret ſibi nomen, id eſt, vt poneret nomen ſuum in ea ad hoc quod coleretur in illa, & inuocaretur ab ea. *Faceretque eis magnalia, & horribilia*. Iſtud refertur ad Aegyptios, ſuper quos Deus fecit magnalia, id eſt, aliqua mirabilia, quæ erant ſuper vires naturæ, & etiam erant horrenda, quia aliqua de illis mira- E bilibus erant pœnalia: ſicut patet in decem plagis poſitis ſuper Aegyptum. *Super terram*. id eſt, fecit Deus magnalia ſuper terram. In Hebræo habetur. *Terra tua*, id eſt, fecit magnalia terræ tuæ. Et eſt ſenſus, quòd Deus fecit magnalia ſuper terram Iſrael, quæ erat nunc terra ſua: & hoc fecit, quando tenebant eam Chananæi: ſicut patuit in diuiſione Iordanis, & in ſtatione ſolis, & in proiectione lapidum de cœlo ſuper Chananæos. De hoc Ioſue 3. & 10. *A facie populi tui*. id eſt, coram populo tuo, ſcilicet, omnia mirabilia hæc feciſti coram populo tuo. *Quem redemiſti tibi ex Aegypto*. Iſtam redemptionem ſæpe repetit, quia fuit magnum beneficium Iſraelitis præſtitum. *Gente, & Deo eius*. Refertur ad verbum ſuperius, ſcilicet, redemiſti tibi populum de Aegypto, & hoc de gente, & de Deo eius, id eſt, faciendo mirabilia ſuper gentem, & Deum eius: nam

A plagæ à Deo inflictæ non ſolùm fuerunt ſuper gentem Aegyptiorum: ſed etiam ſuper Deos eorum, vt patet Num. 33. ſcilicet: Nam & in Deos eorum exercuerat vltionem. Fuit autem iſta vltio, quod omnia idola Aegyptiorum tam lapidea, quam lignea, & metallina comminuta ſunt in puluerem illa nocte, qua Deus duxit Iſraelitas de Aegypto; & in qua occidit primogenitos. *Et firmaſti tibi populum tuum Iſrael in populum ſempiternum*, id eſt, ex illo tempore accepiſti populum Iſrael in populum tuum: ita, quod eſſet ſpecialiter populus tuus, ſcilicet, quòd tu haberes curam ſpecialem de eo: & ipſe tibi ſpecialiter ſeruiret. Et dicitur firmaſti tibi populum, id eſt, firmiter accepiſti, quaſi dicat, nō accepiſti pro pauco tempore, & vt dimitteres illum, ſed firmaſti, id eſt, firmiter accepiſti illum ad nunquam dimittendum, quod patet, quia dicitur in populum ſempiternum. B In Hebræo habetur. *Et paraſti*. Vbi litera noſtra dicit, firmaſti: ſed idem ſignant. *Et tu Domine factus es eis in Deum*. id eſt, factus es Deus illorum. Deus enim Iſrael, qui a eſt verus Deus, abſolutè eſt Deus, & reſpectu cuiuſcunque gentis, etiamſi a nulla coleretur: quia tamen Deus à gentibus colitur, vocatur Deus illarum gentium, à quibus colitur, & quia ſoli Hebræi colebant Deum, vocabatur Deus Iſrael ſolum Deus Hebræorum, ideo dicitur in Pſal. 75. ſcilicet: Notus in Iudæa Deus, in Iſrael magnum nomen eius.

Quomodo populus Iſrael vocetur populus Dei ſempiternus, cum iam dereliquerit eum. Quæſt. XII.

QVÆRET aliquis, quomodo dicatur populus Iſrael populus ſempiternus Dei, cùm iam dereliquerit eū. C Aliquis reſpondebit, quòd vocatur ſempiternum id, quod magno tempore durat, & quia Iſraelitæ fuerunt magno tempore, ſcilicet, vſque ad Chriſti aduentum populus Dei, dicuntur populus ſempiternus: ſic enim de Regno Salomonis dicitur, quòd erat ſempiternum, quia magno tempore durauit. Idem dicitur de circunciſione, quòd erat fœdus ſempiternum, & durauit vſque ad Chriſti aduentum. Sed dicendum eſt, quamuis iſto modo poterant Iſraelitæ vocari populus Dei ſempiternus, tamen adhuc alio modo propriori poterant vocari ſempiternus, ſcilicet, quia Deus aſſumpſerat illos, vt eſſent populus eius ſemper, ſcilicet, vſque ad conſummationem ſeculi, & fuiſſent, niſi propter eorum peccatum fuiſſet impeditum. Non eſt enim ſimile de circunciſione, & legalibus, quæ vocantur ſempiterna, quia legalia non erant inſtituta a Deo, vt ſemper manerēt; D ideo licet Hebræi nunquam peccaſſent, illa ablata fuiſſent aduenientе Chriſto, quia prophetæ pronunciauerant legem nouam eſſe dandam per Meſſiam. De populo autem Iſraelitarum ſecus erat, quia poterat manere ſemper populus Dei, niſi peccaſſet, vnde ſi Iſraelitæ nunquam peccaſſent vſque ad Chriſtum, non fuiſſent traditi in aliquā captiuitatem, ſed manſiſſent ſemper in terra Chanaan; & ſi, adueniente Chriſto, ſuſcepiſſent illum, nullam inferētes moleſtiam, ceſſaſſet tūc lex vetus, & tenuiſſent Hebræi legem Euangelij: ſemper tamen manſiſſent in illa terra, quam eis dominus dederat: & non expellerentur inde ab aliqua gente: eſſet tamen iā populus Gentilis conuerſus ad Chriſtum vnus populus cum populo Iudaico, & tamen ſemper maneret populus Iudaicus populus Dei: etiam eſſet aliquo modo ſpecialis: non quidem quantum ad legem, & cultū, E quia omnes homines, quotquot vellent, poterant habere partem in lege Euangelica, ſed quantum ad priuilegia antiquitus eis conceſſa, ſcilicet, quòd manerent ſemper in terra Chanaan, & quòd Deus benefaceret eis: peccauerūt tamen ſæpe Iſraelitæ ante aduētum Chriſti: ideo traditi ſunt ſæpe in manus hoſtium, & aliquando expulſi ſunt de terra Chanaan, ſcilicet, quando ducebantur in captiuitates, vt in Aſſyrios, & in Babylonem: Poſtea autem aduenientem Chriſtum non gratis ſuſceperunt, ſed occiderunt, & tunc deſierunt eſſe populus eius, nam per alia peccata non deſierant. Sic patet Daniel 9. ſcilicet: Et poſt hebdomadas 60. occidetur Chriſtus, & non erit eius populus, qui negaturus eſt eum. Si autem Hebræi omnes conuerſi fuiſſent ad Chriſtum non offendendo eum, fortè ipſi fuiſſent principes in Eccleſia conuerſis gentilibus, quia tamen peccauerunt, non acceperunt principatum, ipſi tamen conati ſunt

Qualis eſſet ſtatus Iudæorum ſi ſuſcepiſſent Chriſtū.

acci-

accipere illum; vnde inter Romanos conuerſos de Gentilitate, & inter Iudæos conuerſos erat in alterutrum cōtentio de prælatione, ſcilicet, qui maiores haberentur. Apoſtolus autem in tota Epiſtola ad Romanos vtroſque redarguit probans neutros eſſe dignos prælatione, ſed debere eſſe æquales: ſic declarat Hieron. in quodam prolo. ſuper eandem epiſtolam. Sed hoc non obſtante ipſemet Apoſtolus, & alij diſcipuli ſeruauerunt quandam dignitatem in Iudæis incipientes ab eis prædicationem Euangelicam: ſic patet act. 13. Scilicet: Vobis quidem oportebat primò loqui de regno Dei, ſed quia indignos vos feciſtis verbo vitę, ecce conuertimur ad gentes. Voluerunt quoque Iudæi habere pręlationem magnam in conuerſis ad Chriſtum, ſcilicet, quòd ipſi ſoli ſuſciperent Spiritum ſanctum, & loquerentur variis linguis: & quia ſemel prædicante Petro cecidit Spiritus ſanctus ſuper Gentiles, & cœperunt loqui variis linguis, turbati ſunt Iudæi conuerſi ad Chriſtum, & indignati ſunt Petro, quaſi propter eum ſuſcepiſſent Gentiles Spiritum ſanctum. Vnde ipſe reſpondit illis: nunquid aliquis prohibere poteſt, vt non baptizentur hi, qui Spiritum ſanctum ſuſceperunt? Act. 10. Sed poſtea facta eſt magna turbatio contra eum, quia prædicauerat Gentilibus, & acceperant Spiritum ſanctum: & vix potuit ſe defendere Petrus ab illis. Act. 11. Non ergo manſerunt Iudæi in populum ſempiternum Dei: non quidem, quia non poterint, ſed quia noluerunt conuerti: conuertentur autem poſtea ad finem ſeculi, iuxta illud ad Rom. 11. Cæcitas ex parte contigit in Iſrael, donec intraret plenitudo gentium; & ſic omnis Iſrael ſaluus fieret. *Nunc ergo Domine Deus.* Hic orat Dauid pro promiſſionis impletione, ſcilicet, ꝙ Deus inciperet facere aliquid de his, quæ promiſerat: vt ſucceſſiue implerētur omnia: & dicitur: *Nunc ergo Domine Deus verbum quod locutus es ſuper ſeruum tuum, & ſuper domum eius ſuſcita in ſempiternum.* i. fac quòd iſta, quæ locutus es, ſint in ſempiternum: & dicitur ſuper ſeruum tuum, & ſuper domum eius, id eſt, iſta verba erant de ſtatu ipſius Dauid, & de ſtatu domus eius, id eſt, poſterorum ſuorū, quod haberent regnum in ſempiternum: omnia autem petit Dauid nunc impleri. *Et fac ſicut locutus es.* id eſt, nihil tranſeat irritum de his, quæ dixiſti. Hoc autem non orabat Dauid, tanquam dubitaret, an ea, quæ à Deo pronuntiata erant euētura eſſent, quia hoc certum erat: ſed orauit, quia Deus ſæpe ea, quæ nobis promittit vult nobis non euenire, niſi prius ea orationibus, & laboribus mereamur: & ad hoc orationem neceſſariam eſſe putabat: etiam quia dato, quòd nō eſſet oratiò neceſſaria ad aliquid, ſaltē Dauid debebat oſtēdere affectum ſuum circa hæc, ne videretur ea contemnere, & ob hoc orauit pro illis, vt fierent. *Et magnificetur nomen tuum in ſempiternum.* id eſt, fac quòd nomen tuum appareat magnificum, & lauderis de magnificentia ſemper. Vocatur autem magnificus ille, qui magna dona confert, & quia Deus promiſerat vſque in ſempiternum conſeruare regnum in domo Dauid, orauit Dauid, vt Deus appareret magnificus conferendo illa, quæ dixerat, & quòd conſerret ea vſque in ſempiternum: & quia iſta magna erant, laudaretur nomen Domini de magnificentia in ſempiternum. Si autem aliquo tempore non ſeruaret ea, quæ dixit, iam non laudaretur de magnificentia, ideo vt ſemper ſic laudaretur, oportebat, quòd ſemper conſeruaret ea, quę dixerat Dauid. *Atque dicatur Dominus exercituum Deus ſuper Iſrael.* id eſt, fac quod dicatur in laudem tuam: Dominus exercituum eſt Deus ſuper Iſrael, ſ. ille, qui eſt Deus ſuper Iſrael, non eſt Deus impotens: ſed fortiſſimus, atque potentiſſimus, quia poteſt complere ea, quæ promittit. Si autem Deus non compleret promiſſum Dauid, diceretur, ꝙ Deus, vel non erat bonus, & verax, quia nolebat complere promiſſa, vel non erat potens, quia non poterat implere, ꝙ dixerat: non ergo diceretur Dominus exercituum Deus Iſrael, niſi ipſe compleret, quæ dixerat Dauid. *Et domus ſerui tui Dauid erit ſtabilita coram Domino.* id eſt habebit firmiter regnum Deo iubente. Vel poteſt intelligi aliter, ſ. quòd ſicut dicitur in laudem Dei: Dominus exercituū Deus Iſrael: ita etiam dicatur domus Dauid eſt ſtabilita coram Domino, ſ. quia ipſe promiſit eam eſſe ſtabilitam. *Quia tu Domine exercituum Deus Iſrael reuelaſti auriculam ſerui tui.* Ponit Dauid cauſam, quare fudit iſtā orationem ad Domi-

F num, ſ. quia Deus reuelauit auriculam eius, id eſt, aperuit, ſ. mittendo ad eum Nathan Prophetam, vt reuelaret ei hæc. Reuelare enim auriculam alicuius eſt denuntiare ei aliquid occultum. Sic habetur præced. lib. cap. 9. ſ. Dominus autem reuelauerat auriculam Samuelis ante vnam diem. Sic etiam patet eod. lib. cap. 20. cum dixit Ionathas ad Dauid, ſi autem perſeuerauerit malitia patris mei aduerſum te, reuelabo aurem tuam. *Dicens, domum ædificabo tibi.* id eſt, tu dixiſti, quòd ædificares mihi domum, id eſt, faceres, quòd haberem progeniem ſuccedentem mihi in Regno. *Propterea inuenit ſeruus tuus cor ſuum, vt oraret te oratione hac.* id eſt, verbum tuum fuit cauſa, vt ego venirē ad orandum iſta. q. d. ſi tu non promiſiſſes mihi per Prophetam, ꝙ faceres mihi domum, ego non oraſſem pro hoc. Eſt ſenſus: tu mouiſti me ad hoc, ergo perfice orationem meam. *Nūc*

G *ergo Domine Deus tu es Deus.* i. ex hoc ꝙ tu es Deus, es ſummè potens, & verax, & potes complere, & dēs, ꝙ promiſiſti. *Et verba tua erunt vera.* i. ex hoc ꝙ tu es Deus, ſequitur, ꝙ verba tua ſint vera: hoc autem eſt, quia Deus fidelis eſt, & ſeipſum negare nō poteſt, vt ait Apoſtolus, & dicit Dauid: Verba tua vera erunt per modum affirmandi. Et non dicit: oro vt verba tua vera ſint per modum optandi, vt notetur maior confidentia eius ad Deum. *Locutus es enim ad ſeruum tuum bona hac.* id eſt, tu promiſiſti mihi ſeruo tuo omnia bona, quæ dicta ſunt. *Incipe igitur, & benedic domui ſerui tui.* id eſt, incipe multiplicare domum ſerui tui conferendo aliqua de his bonis, quæ promiſiſti. Et orat Dauid ſpecialiter hic pro filio ſuo, quem Dominus dixerat naſciturum, & incipere debebat regnum poſteritatis ſuæ, & qui ædificaturus erat domum Domino. *Vt ſit in ſempiternum*

H *coram te.* id eſt, poſteritas mea maneat in ſolio regni in ſempiternum coram te, id eſt, te vidente, & faciēte illud. *Quia tu Domine Deus locutus es hac.* id eſt, fiāt iſta, quæ ego oro, non ex meritis meis, nec quia ego oro, ſed quia tu locutus es ea, dicens, quòd faceres mihi domum. *Et benedictione tua benedicetur domus ſerui tui in ſempiternum.* id eſt, domus mea benedicetur, id eſt, multiplicabitur benedictione tua, id eſt, multiplicatione à te miſſa. q. d. multiplicatio in bonis, quæ eueniet in domo mea erit tanta, quòd manifeſtè appareat à te venire: ponit aūt hoc Dauid per modum affirmationis, vt concludat in fine orationis ſe habere firmam ſpem de euentu omnium prædictorum, ne ambiguus manere videatur.

I

An Salomon fuerit damnatus. *Quæſt. XIII.*

QVÆRET aliquis circa ea, quæ ſupra dicta ſunt de Salomone, an damnatus fuerit ęternaliter, vel ſaluus. Aliqui arguunt, quod non fuerit damnatus, quia ſupra in litera dicitur, quòd ſi iniquè aliquid egerit, arguam eum in virga virorum, miſericordiam autem meam non auferam ab eo. Idem patet Pſal. 88. ergo non periit, quia aliàs fuiſſet ablata ab eo miſericordia Dei. Item ſcripturæ Salomonis recipiuntur in canone, ergo non fuit damnatus, quia aliàs Eccleſia non ſuſciperet ſcripturas illius, qui non eſt membrum ſuum. Item Salomon ponitur in Genealogia Saluatoris: ergo ſaluatus fuit, quia inhoneſtum erat, quòd damnati ponerentur tanquam proaui Chriſti. In contrarium videtur, quòd fuerit damnatus, quia Salomon peccauit grauiſſimè, & manſit vſque ad mortem ſuam in pec-

Quod nō primo. *Secundo.* *Tertio.* *In opp.*

K catis, ergo periit æternaliter. Patet hoc, quia ſeq. lib. c. 11. dicitur, quòd in ſenectute deprauauerunt mulieres cor eius. Item Scriptura ſacra deſcripſit peccatum Salomonis diligenter, ſi ergo pęnituiſſet, diligentius ſcripſiſſet eius pœnitentiam, ſed non deſcribit: ergo mortuus eſt in peccato. Itē opera Dei ſunt perfecta. Deuter. 32. ſcriptura aūt eſt opus Dei, ergo perfectè deſcribit quicquid tangit, ſed tangit de vita Salomonis, & peccatis, & non tāgit de eius pęnitētia, ergo videtur, quòd non pœnituerit. Reſpondendum, quòd iſta quæſtio eſt problema neutrum, id eſt, non eſt magis determinata pro vna parte, quàm pro alia, eo quòd certitudo iſtius non poterat haberi niſi per reuelationem propheticam, vel auctoritatem ſacræ ſcripturæ, de quo nihil habitum eſt. Si autem nos deberemus iudicare eius condemnationem per peccata, manifeſta eſſet condemnatio, quia peccata fuerunt grauiſſima: poteſt tamen aliquē pœ-

nitere,

Opinio Hebræorum. nitere,& ſaluabitur. Propter hoc autem eſt opinio quorundam,quòd ſaluatus fuerit, nam Hebræi communiter dicunt,quòd pœnitentiam egit,& liber Eccleſiaſtes eſt de pœnitentia ſua, vbi reprehendit ſe nominans vanitatem omnia,in quibus laborauit,vt patet Eccleſiaſtes.2. Hoc ēt *Iſidorus* videtur tenere beatus Iſidorus in libro de Ortu, & obitu patrum;& idem vult tenere Hieronymum, & Ambroſiū: dicit enim Hiero.ſuper Ezech.quod Salomon pœnitētiam egit: ſcribens librum prouerbiorū,vbi dicit:Reſpexi, vt eligerem diſciplinam.Item Hiero.ſuper Eccleſiaſten ait:He- *Hieron.* bræi dicunt hunc librum eſſe Salomonis pœnitētiam agentis. Ambroſius quoque in Apologia ait:Salomonem ſanctum nominat,vt nobis de præſentia eius dubietatem tol- *Ambro.* lat.Item Ambrō.in libro de Satyro fratre ſuo dicit: hoc ait ſanctus Salomoo; ſi tamen damnatus eſſet, non vocaret eum ſanctum. Item Ambro.dicit: Hebræi aiunt Salomonem veniſſe in templum,quod ipſe ædificauerat cum quinque virgis,quarum quatuor tradidit peritis legis,vt verberaretur ab illis pro pœnitentia:qui communi conſilio diffinierunt non eſſe mittendam manum in Chriſtum domini: quia Dauid dixerat. Nolite tangere Chriſtos meos:à ſeipſo autem depoſitus eſt,& retinuit ſolùm tribum Ephraim,& bipartitum fecit imperium. Item aiunt Salomonem quinquies tractum fuiſſe per plateas Ieruſalem in pœnitētiam, *Aliorū opinio.* & per hoc ſatisfecit. Alij autem è conuerſo volunt, quod Salomon damnatus ſit:nam peccata ſua fuerunt maxima, *Peccata varia Salom.* ſcilicet,quia fuit idolatra,& hoc eſt peccatum maximū: ſic ait Glo.ſuper illum locum Pſalmi;ſ. Emundabor à delicto meo maximo:dicit idolatriam eſſe maximum delictū. Se- *Primū.* cundò peccauit dure in multitudine peccatorum,quia ædificauit altaria multa, & templa idolis, pro ſingulis.n.vxoribus ſuis faciebat altaria, vt patet ſeq.lib.capit.11. Tertiò *Secundum.* peccauit,quia induxit magnum ſcandalū in populo: nam *Tertiū.* ædificauit templa idolorum in monte Oliueti, qui eſt ex aduerſo templi Domini in Ieruſalem,ita quòd poterāt exiſtentes in templo videre,quomodo immolabantur ſacrificia idolis in monte Oliueti, quod erat ſcandaloſum populo, quia erat pronus ad idolatriam;de hōc ſeq.lib.cap.11. *Quartū* Item quartò peccauit ex dignitate perſonæ:nam erat Rex, & potens,& diues,& propter hoc multi exemplo eius traherentur ad idola,ſicut quando ſacerdos magnus peccat, facit delinquere populum, vt patet Leuit.4.ſ. Si ſacerdos, qui eſt vnctus, peccauerit,delinquere faciens populū, &c. Quidam autem propter hanc magnitudinem peccatorum mouentur ad dicendum Salomonem periſſe æternaliter.

Opinio auct. Mihi tamen hoc non multū videtur, ſed quod potiſſimum me mouet,eſt,quia grata nimis eſt Deo pœnitentia peccatoris,iuxta illud;Maius gaudium eſt in cęlo ſuper vno peccatore pœnitētiam agente quàm ſuper nonagintanouem iuſtis,quia non indigent pœnitētia.Luc.15.Si ergo ſcriptura deſcribit peccata alicuius in deteſtationē illius,gratius deſcriberet illius conuerſionem ad emendationem multorū, ſi pęniteret: ſcriptura tamen deſcribit multa enormia facta Salomonis ſeq.lib.cap.11.Et tamen non ponitur pęnitentia eius in aliquo loco ſcripturæ,ergo non pœnituit. Item in Eccleſiaſtico intentio ſcriptoris fuit ex medio libri, vel quaſi laudare viros glorioſos,& exprimere omnia,quæ pertinent ad eorum laudem,vt patet Eccleſia.44.ſ.Laudemus viros glorioſos,& parentes noſtros in generatione ſua;poſtea autem cùm peruenit ſcriptor ille ad Salomonem in c.47. Retulit omnia bona magnifica,quæ habuerat in iuuentute ſua. In ſenectute verò narrat omnia peccata, in quibus finem facit:ſi tamen pœnituiſſet,cùm intentio ſcriptoris fuiſſet laudare eum, deſcripſiſſet illius pęnitentiam, ſed nihil dixit: ergo videtur,quòd putauerit eum ſine pœnitentia mortuum fuiſſe. Item, quod ſatis forte eſt, Deus miſit ad Salomonem, vt nunciaretur ei Regnum auferendum eſſe de manu poſteritatis ſuæ propter peccata ſua, & tamen poſt mortem ſuam ſic factum eſt,ergo videtur,quòd ipſū non pœnituit; quia alioquin Deus exaudiuiſſet illum, & non diuiſiſſet Regnum,cum promiſiſſet ei benefacere propter Dauid, ſed diuiſit, ergo ipſū non pœnituit. Item poſtquam Deus dixit Salomoni auferendum Regnum de manu eius, Ahias Silonites Propheta inuenit Ieroboam in agro,& diuiſit pallium eius in duodecim partes ſignans diuiſionem Regni Salomonis,& hoc fiebat viuente Salomo-

A ne,ergo non pęnituerat,quamuis ſibi Deus denuntiauerit diuiſionem futuram:ita ergo ſatis veriſimiliter ad mortem præſumitur, quòd non pœnituerit, quia alioquin fuiſſet exauditus ſicut Ezechias exauditus eſt plorans, cui dominus mortem comminatus fuerat.infra 4.lib.20.cap.& Iſa.38.Niniuitæ quoque pœnitentes exauditi ſunt, ne deleretur ciuitas ſua,vt patet Ionæ.3.& 4.Item poſtquam aliquē pœnituit,peccata non manent, ſed poſt mortem Salomonis dicitur,quòd diuiſum eſt Regnū propter peccata eius ergo adhuc peccata manebant, & ſic non pœnituerat Salomonē.Item ſi Salomonē pęnituiſſet de peccatis ſuis:deleuiſſet omnia templa,& altaria,quæ fecerat in terra Ieruſalem:tamen ipſe non deſtruxit illa,ſed manſerunt vſque ad Regem Ioſiam:ergo non pęnituit: patet hoc infra 4.lib.c.23. Et iſta ratio eſt magis neceſſaria quàm præcedentes: *Ratio fortiſſima contra Salomonem.*

B nam non pœnitet aliquē verè cum permanet in peccato, nec aliquis vere dolet de fornicatione,dum tenet concubinam in domo; ſic etiam nullus de idolatria dolet, dum nō deſtruxit altaria,quæ edificauit idolis: Salomon tamen nō deſtruxit illa:nam dicitur præaleg.c.Excelſa quoque quæ erant in Ieruſalem ad dexteram partem montis offenſionis quæ edificauerat Salomon Rex Iſrael,& Aſtaroth idolum Sidoniorum, & Chamos offenſionis Moab, & Melchon abominationis filiorum Ammon polluit Rex, & contriuit ſtatuas,& ſuccidit lucos.Cōfirmatur autem hoc, quia cum Salomon eſſet Rex,ſi pœnituiſſet, & voluiſſet delere altaria,& templa idolorum: ſubito feciſſet,quia Rex erat potētiſſimus,& nullus ſibi repugnaret,maximè ſuper hoc.Quamquam igitur ſacra ſcriptura non dicit apertè, an Salomon damnatus fuerit,ſatis conſtanter aſſeri poteſt, quòd fuerit

C damnatus: & iſta eſt cauſa, quare cùm deſcribantur eius peccata diligenter, non fit aliqua mentio de pœnitentia,ſ. quia nulla fuit, alioquin facta fuiſſet mentio. Sic patet de Manaſſe Rege Iuda;nam ipſe peccauit nimis in idolatria plus quàm Chananæi,& omnes Reges Iſrael, & Iuda, qui præceſſerūt eum: & inſuper fudit ſanguinem innoxium in Ieruſalem multum nimis;donec impleretur Ieruſalem vſque ad os, vt patet infra 4.lib.cap.21. Poſtea tamen pęnituit, & deſcribitur pœnitentia eius 2.Paralip. vlt.& Deus miſertus eſt ei: à fortiori enim fuiſſet hoc de Salomone ſi pęnituiſſet.Ad rationes in contrarium.Reſpondendum ad *Ad rationes.* primam cùm dicitur:Miſericordiam autem meam non auferam ab eo. Dicendum,quod hoc non intelligitur de miſericordia, qua Deus remittit peccata, quia iſtam à nullo *Ad primam.* homine aufert,ſed quacunque hora ingemuerit peccator,

D Deus non recordatur peccati eius.Ezech.18. Sed intelligitur de miſericordia, qua Deus remittit pœnas debitas pro peccato, vel commutat eas in alias: & iſtam aliquando Deus aufert ab homine, nam quamuis remiſerit culpam, non vult remittere pęnam. Et eſt ſenſus,miſericordiā aūt meam non auferam ab eo,id eſt,quamuis aliquando peccet, & mereatur totaliter perdere Regnum, non auferam ei Regnum,ſed miſerebor, & dabo alias leuiores pœnas. Quod patet,quia dicitur ibidē in litera,ſicut abſtuli à Saul, quē amoui à facie mea, id eſt, abſtuli ab eo miſericordiam meam: ſed manifeſtum eſt, quòd non intelligitur de miſericordia, qua peccata remittit, quia illa à nullo homine aufertur: alioquin quamquam nos pœniteret Deus non miſereretur;ſed intelligitur de miſericordia, qua tollit pęnas,& iſtam abſtuli à Saule: quia quamuis oraſſet pro eo

E Samuel, & ipſe confiteretur ſe peccaſſe: nihil profuit ad hoc, quod non auferretur ei Regnum. præceden. lib.cap.15.Iſtam autem miſericordiam non abſtulit Deus à Salomone:quia quamuis peccauerit,ſemper poſteri eius tenuerunt regnum,vt patet ſequen.lib.cap.11.Ad ſecundam rationem cum dicitur,quòd recipiuntur Scripturæ eius in canone. Reſpondendum, quòd nihil obſtat, quia quamuis *Ad ſecundam* aliquis non ſit ſanctus Deus per illum loquitur; ſicut fuit de Balaam, qui erat peſſimus vir, & idolatra: tamen erat Propheta Domini,vt patet Num.22.& 23.& 24. Nā Scriptura ſacra magis attendit in doctrina veritatem,quā probitatem eius,qui loquitur: & quia Salomon bona, & recta dixit,quamuis ipſe malus fuerit,ſcriptura ſuſcepit dicta ſua.Item quia Salomon, quando ſcripſit libros illos, qui habētur in canone Bibliæ;erat vir ſanctus,& dilectus Deo poſtea peccauit in ſenectute: ſic patet ſeq.lib.c.11.ſcilicet

Cum-

F Cumque iam eſſet ſenex, deprauatũ eſt cor eius per mulieres, vt ſequeretur Deos alienos. Ante hoc aũt fuerant oẽs probitates eius: vnde ſcriptura oẽm ſapientiam & gloriam eius narrat ante peccata, vt colligitur ſeq. li. ex c. 2. vſque ad 12. *Ad tertiam.* Ad tertiam rõnem, cùm dicitur, ꝙ ponitur in Genealogia Saluatoris. Dicendum, ꝙ non tollitur ex hoc quin ſit damnatus: nã ſicut in Genealogia illa ponuntur multi tam viri, quàm feminæ peccatores, & hoc nõ fuit inconueniẽs: ita ẽt non eſt incõueniens multos de illis fuiſſe damnatos.

Ad quartam. Ad quartam rationem, cùm dicitur, ꝙ Hebræi ponunt Salomonem pœnituiſſe. Dicendum, ꝙ non eſt veriſimile, quia tunc deſtruxiſſet idola, quæ non deſtruxit: vt patet infr. 4. lib. c. 23. Hebræi quoque multa dicunt valde fabuloſa, & *Hebræorum dictis minus, quã poetis credendum eſt.* inſana: ſicut patet ſuper illud Ezech. 21 Vbi dicit Gloſſ. illorum, quã Dominus recordatur de deſtructione templi, dolens percutit manus ſuas ad inuicem, & hoc eſt tonitruũ, G & lacrymæ eius cadunt ad terram, & hoc eſt fulgur: quod eſt nimis inſanũ: multa quoq; alia dicunt in ſuo Thalmud, quæ ſunt abſurdiſſima: ideo Hebræorũ dictis minus, q̃ poetis de auctoritate tribuendum eſt. Ad aliam rationem, cùm *Ad Beatum Iſidor.* dicitur, ꝙ B. Iſidorus vult tenere ſaluum eſſe Salomonem. Dicẽdum, ꝙ Doctorib. nihil magis auctoritatis dandũ eſt, q̃ inquantum poſſunt ratione, vel auctoritate aliquid melius, q̃ alij perſuadere: non tamen ideo credendum eſt aliquid ſic eſſe, quia ipſi dixerunt: ſic patet in Decretis diſt. 9. in c. ego ſolis. & eſt dictum Aug. ad Vincentiũ Donatiſtã: ſed B. Iſidorus quamuis ſit magnæ auctoritatis vir, nõ ſufficienter perſuadet: iõ non eſt ei aſſentiendum: ſi aũt eſſet omnino qõ dubia, ita ꝙ nihil magis pro vna parte, q̃ pro alia eſſet veriſimilis, auctoritati iſtorum innitendum erat: ſed H probatum eſt ſufficienter Salomonem non pœnituiſſe, ideo nihil præiudicamus auctoritati iſtorum, ſi contrarium teneamus. Ad aliud cùm dicit Hieronymus ſuper Ezechielem, quòd Salomon pœnitentiam egit. Dicendum, quòd hoc non videtur dicere ex propria opinione, ſed recitando dictum Hebræorum, quibus in nullo aſſentiendum eſt: & dato quòd eſſet iſta intentio Hieron. non propter hoc eſt ei aſſentiendum, ſicut diximus de Iſidoro. Nec obſtat dictum allegatum per eum. ſ. reſpexi, vt eligerem diſciplinam, quia iſti libri fuerunt facti à Salomone antequam peccaret, & dato quòd fuiſſet illud ſcriptum poſt peccatum, non reſpuitur vitium per illud dictum, ſed inſipientia. Ad aliud cum dicit Hieronym. ſuper Eccleſiaſten, quòd aiunt Hebræi vnum librum eſſe Salomonis pœnitentiam agentis. Dicendum iſtud nullius eſſe auctoritatis, cum ipſe non dicat à ſe. I Etiam dictum Hebræorum non habet veriſimilitudinem, quia Hebræi putant Salomonem pœnituiſſe, quia dixit, quod reſpexit ad omnia opera ſua, in quibus laborauerat, & inuenit illa eſſe vanitatem, vt patet Eccleſiaſt. ſecundo; Sed hoc non obſtat, quia ibi Salomon non enarrat niſi ædificationes, & theſauros, & alia, quæ fecit ad miniſterium, & delectationem ſuam: de cultu tamen idolorum nihil dixit, ideo non patet, quòd pœnituerit de illo. Ad aliud cum Ambroſius vocat Salomonem ſanctum. Dicendum, ꝙ poteſt referri ad tempus, quo ſcribebat libros, qui habẽtur in canone, propter quos ipſe allegatur. Cum autem dixit, ꝙ hoc dicitur, vt tollatur nobis ambiguitas de eius pœnitentia, non eſt aſſentiendum ei, ſicut nec Iſidoro, nec Hieron. Item cùm dicit Ambroſ. veniſſe Salomonem in templum cum quinque virgis, &c. & cùm dicit eum tractum fuiſſe K quinquies per plateas Ieruſalem in pœnitentiam, non eſt veriſimile, nec eſt his aſſentiendum: quia Ambroſius recitat iſta, ab Hebræis ſumens. Patet igitur, quòd quamuis Scriptura nihil expreſſe diffiniat de condemnatione, vel ſalute Salomonis, & quantum ad hoc ſit problema neutrum: tñ certiſſimè aſſeri poteſt Salomonẽ non pœnituiſſe.

CAPITVLVM VIII.

1. Para. 16. *FACTVM eſt autem poſt hæc, percuſſit David Philiſthym, & humiliauit eos: & tulit David frænum tributi de manu Philiſthym, et percuſſit Moab, & menſus eſt eos funiculo coæquans terræ. Mẽſus eſt autem duos funiculos, vnum ad occidendum, & vnum ad viuificandum.*

F In ſuperioribus deſcripta deuotione Dauid ad Deum, hic deſcribitur fortitudo eius contra aduerſarium: & diuiditur in duo, quia primò ponitur hoſtium debellatio, ſecundò regni Dauid ordinatio ibi. *Et regnauit Dauid.* Prima in quatuor, ſecundum quòd Dauid pugnauit contra quatuor gentes, ſcilicet, contra Philiſthinos, Moabitas, Syros, Idumæos. Secunda ibi. *Et percuſſit Moab.* Tertia ibi. *Et percuſſit Dauid Adarezer.* Quarta ibi. *Fecit quoque ſibi.*

An ſit ordo continuus ad præcedentia, & immediatus. Quæſtio I.

QVAERETVR circa primum, an ea, quæ dicuntur hic, habeant ordinem continuatum ad præcedentia, vel ſit aliqua mutatio: & an fuerint iſta facta immediatè G poſt illa. Reſpondendum, quod hic eſt ordo continuus, nã dicitur hic in principio literæ, factum eſt autem poſt hoc percuſſit Dauid Philiſthym. ſ. q. poſt ea, quæ habentur præced. cap. fuit facta percuſſio Philiſthinorum, & conſequenter omnia, quæ habentur hic. Idem patet 1. Paralipom. 18. vbi ponitur quidquid habetur in hoc cap. & ibidem in 17. ponitur id quod habetur præc. cap. & dicitur ſicut hic. ſ. factum eſt poſt hoc, vt percuteret Dauid Philiſthym. Cum autem quæritur, an fuerint immediatè iſta poſt præcedentia, Reſpondendum, ꝙ non apparet quantum temporis interciderit, tamen credendum eſt, quòd fuit paucũ, quia Dauid nõ erat multum otioſus. *Factum eſt autem poſt hoc.* id eſt, accidit poſt ſuperiora, in quibus enarratur de deuotione Dauid, & quòd voluerit ædificare domum Domino. *Et percuſſit Dauid Philiſthym,* id eſt, pugnauit contra eos, H & vulnerauit plurimos.

An iſta quæ ſequuntur ſint facta poſt præcedentia. Quæſtio II.

QVÆRET aliquis, quomodo dicatur hic, factum eſt autem poſt hoc, nam iſta bella non videntur potuiſſe fieri poſt ea, quæ habẽtur præced. cap. quia ibi dicitur: cùm ſediſſet Rex in domo ſua, & Dominus dediſſet ei requiem ab vniuerſis inimicis ſuis: ergo nunquam Dauid habuit poſtea aliqua bella, ſed pacem cõtinuam. Dicet ergo aliquis, quòd hic ſit mutatio ordinis per anticipationem, vel recapitulationem, ſicut ſæpe accidit in ſcripturis. Sed dicendum, ꝙ non ſtat, quia ſcriptura excludit hic omnem anticipationem, & recapitulationem aſſerens continuatũ ordi- I nem cùm ait: Factum eſt autem poſt hoc. i. iſtud quod habetur hic fuit poſt præcedẽtia. Item patet hoc, quia Dauid ferè tota vita ſua non habuit pacem cum hoſtibus, ergo nondum habuerat, ſic dixit Salomon ſeq. lib. cap. 5. ſ. tu ſcis voluntatem patris mei, quòd non potuerit ædificare domũ Domini propter bella imminentia per circuitum: ergo parua pars vitæ ſuperfuit ei, in qua non pugnaret: alioquin potuiſſet tunc ædificare templum. Dicẽdum ergo, ꝙ poſt ea, quæ habentur præc. c. Dauid fecit multa bella. Cum verò dicitur, ꝙ erat quietus ab vniuerſis inimicis ſuis. Dicendũ, *Reſponſio Aut.* ꝙ dupliciter poterat eſſe quietus, vno modo ꝙ ipſe non inquietaretur ab hoſtibus; alio modo, ꝙ ipſe non inquietaret eos. Primo modo dicebatur Dauid quietus, quia iam nulli de hoſtibus inſurgebant contra ipſum timentes eum, & ſic erat in arbitrio ſuo habere quietem, vel non. Secundo K modo Dauid nondum habebat quietem, quia poſt hoc plus ipſe pugnauit contra hoſtes quàm prius pugnauerat, faciens multa bella magnifica...

Quare Dauid pugnaret contra Philiſthæos. Quæſt. III.

QVÆRETVR vlterius, quare Dauid pugnaret contra Philiſthinos. Aliquis reſpondebit, quod Philiſthini offenderant in aliquo Iſraelitas, & Dauid volebat bello iniurias, & damna repetere, ſicut fecit contra filios Ammon, qui intulerunt iniuriam Dauid turpiter confundendo nũtios eius, infr. 10. & pugnauit Dauid contra illos. Aliter dici poteſt, & melius, ꝙ Dauid pugnauit contra Philiſthinos, quia incumbebat ei onus pugnandi contra illos: nam Philiſthini erant de habitatoribus terræ Chanaan, vt patet Ioſue 13. & Iud. 2. De omnib. aũt Chananæis iuſſerat

Domi-

Dominus, ꝙ Iſraelitæ non permitterẽt eos viuere in terra, ſed delerent, ideo vt obediret mandato domini, Dauid pugnauit contra Philiſthinos. Potuit etiam hoc eſſe, quia Philiſthinni cùm eſſent coniuncti terræ Iſrael: ſæpe inferebant moleſtias Iſraelitis, vt patet in duobus bellis, quæ ipſi fecerunt contra Dauid, ſupra quinto: ad hoc ergo voluit Dauid eos affligere, ſicut ipſi affligebant Iſrael. *Et humiliauit eos.* Id eſt depreſſit ſuperbiam eorum, & fecit eos humiles, id eſt impotentes tollendo fortitudinem exercitus eorum, & occidendo plurimos de viris bellatoribus; ante hoc enim Philiſthini erant ſuperbi, & premebant Iſraelitas, nunc autem intantum erant depreſſi, quod non poterant reſpirare. *Et tulit Dauid frenum tributi de manu Philiſthiym*, id eſt, tulit tributa quæ accipiebant ab Iſraelitis. Vocatur enim frenum tributi, quia ſicut frenum eſt, quo tenetur iumentum & cogitur ad diuerſa, ita populus cogitur ſub eo, cui tributum præſtat. Et eſt ſenſus, quòd Iſraelitæ ante hoc præſtabant tributa Philiſthinis: Dauid autem abſtulit iſtam ſeruitutem, quæ erat quaſi quoddam frœnum, quo tenebantur Iſraelitæ, & poſt hoc nunquam ſoluerunt tributum, ſed potius Philiſthiim ſoluebant tributum regibus Iſrael. Fuerũt autem à principio Iudæi ſub poteſtate Philiſthinorum. ſ. ex tempore Samſonis; nam dicitur Iudi. 13. quod Deus tradidit Iſrael in manu Philiſthinorum. 40. annis, & fuerũt poſtea in iſta ſeruitute toto tempore Samſonis: nam dicitur Iudic. 14. quod eo tempore dominabantur Philiſthiim in Iſrael: tempore etiam Heli ſummi Sacerdotis erant in ſeruitute ſub Philiſthinis, quamuis aliquando inſurgerẽt contra eos, vt patet præced. lib. cap. 4. manſerunt etiam poſtea tempore Samuelis ſub ſeruitute Philiſthinorum, quia licèt dicatur eo. lib. c. 7. quod liberauit Samuel de manibus Philiſthinorum Iſraelitas, tamen non fuit iſta liberatio plena, quia adhuc manſit quædam ſeruitus: nam Philiſthini habebant in Iſrael ſemper magnam turmam de ſeipſis, vt cogerent Iſraelitas ad ſeruandum ſtatuta Philiſthinorum, & vt colligerent tributa, & vt non inſurgerent contra Philiſthinos, & iſta turma vocabatur ſtatio Philiſthinorum, de qua patet præced. lib. cap. 10. & 13. Tempore autem Saulis viuente tunc Samuele fuit tanta ſeruitus Iſraelitarum, ꝙ non haberent in tota terra Iſrael ſaltem vnum fabrum ferrarium, vt non poſſent facere aliqua arma: & quãdo debebant parare vomeres, & ligones, & alia inſtrumenta agriculturæ, deſcendebant in terram Philiſthinorum, & ibi parabant, vt patet præced. lib. c. 13. in tantum quod in die belli, quando pugnare debuit Saul contra Philiſthinos, nõ eſt inuenta lancea, aut gladius in manu totius populi, niſi in manu Saulis, & Ionathæ eo. capit. poſtea autem fecit Saul duo bella magna contra Philiſthinos eod. lib. c. 14. & 17. & poſtea fecit multoties alia bella particularia: in quibus alleuiabat iugum Iſraelitarũ, ſed nunquam penitus ablatum eſt, quouſque nunc Dauid pugnauit contra Philiſthinos, & abſtulit frœnum tributi de manu eorum. In Hebræo dicitur. *Abſtulit ſtimulum maiorem*. Quod ipſi exponunt de quadam ciuitate terræ Philiſthinorum, ſ. de Geth, eo ꝙ illa erat Iudæis quaſi ſtimulus affligẽs eos grauiter. Quòd autem iſtam abſtulerit patet. 1. Paralip. 18. & ſatis rationabilis ſenſus eſt iſte, litera tamen noſtra accepit de tributo, quia neceſſe eſt, quod intelligatur hic iſta litera per metaphoram, & vocant ſtimulum maiorem, vel ſtimulum aſini frœnum tributi, quia populus ſtimulatur tributo, ſicut aſinus pungitur ſtimulo. Quidam autem Hebræi dicunt, ſ. Ra. Eliezer. vt ait Ra. Dauid Kimhi quod quando Abimelech Rex Philiſthinorum pepigit fœdus cum Iſaac, dedit ei Iſaac partem ſtimuli aſini in ſignum fœderis, ſcilicet, diuiſit ſtimulum, & dedit vnam partem Abimelech, & iurauerunt ambo ſupra fœdere: nunc autem Dauid non poterat pugnare contra Philiſthinos propter iuramentum: & fœdus, quouſque auferret eis ſtimulum: abſtulit autem, & tũc potuit pugnare, & de hoc dicitur hic, quòd tulit ſtimulum maiorem de manu Philiſthinorum. Sed iſta ridicula ſunt, quia tunc ad recuperãdum ſtimulum oportebat, quod pugnaret cõtra Philiſthinos, & ſic incurrebat in periurium: ſi verum eſt, quod interpoſitum erat tale pactum, ſed omnia iſta falſa ſunt; ideo tenéatur ſenſus literæ, ſcilicet, quòd ablata eſt ſeruitus tributorum, quam patiebantur Iſraelitæ ſub Philiſthinis.

Dauid liberauit à Philiſthinorũ ſeruitute Iſraelitas.

A *Et percuſſit Moab.* Hic ponitur bellum contra ſecũdam gentem, ſcilicet, contra Moabitas, habitabant enim Moabitæ in confinio terræ Chanaan ad partem Orientalẽ iuxta Iordanem, & inde poterant Iſraelitæ pugnare contra eos, vel è cõuerſo. *Et percuſſit Moab.* ſ. occidit multos de Moabitis in bello. *Et menſus eſt eos funiculo*. Hoc poteſt referri ad ſequentia, ſ. quòd fecit duos funiculos vnum ad occidendum, & alium ad viuificãdum: & tunc eſt ſenſus, menſus eſt eos funiculo, id eſt, numerauit illos per funiculum: in quo innuitur, quòd Dauid ſubiiciens ſibi Moabitas, occidit pro libito ſuo, quos voluit, & quos voluit, viuificauit, & tanquam non agens magnam differentiam, vel appretiationem in occidendo illos, vel viuificando, non curabat diligenter inquirere, quem occideret, vel quem viuificaret, ſed claudebat multos intra vnum funiculum non numerando illos, & alios claudebat intra alium funiculum non B numerando: primos autem viuificabat, ſecundos verò occidebat. *Coæquans terræ.* id eſt; Dauid æquabat Moabitas terræ, ſ. faciẽdo eos claudi intra funiculum, & deuoti in terram ad magnam conculcationem, & improperiũ. *Menſus eſt autem duos funiculos*, id eſt, numerauit Moabitas per duos funiculos. Non eſt autem ſenſus quod omnes Moabitæ caperentur intra duos funiculos, ſed quod ad quemcunque locum iret Dauid, & caperet Moabitas, faciebat de eis duas partes, & vnam claudebat ſub funiculo mortis, & aliam ſub funiculo vitæ, & licèt multi funiculi eſſent pro morte, & multi pro vita, vocantur tamen duo, ſ. in officio, numero tamen plures erant. Sciendum autem, ꝙ Dauid non menſurabat, vel numerabat Moabitas funiculis, quaſi ipſe neſciret alio modo inquirere quos deberet occidere, & C quos viuificare, ſed fecit iſtud ex induſtria, ſ. quia non ſolum volebat occidere Moabitas, ſed etiam inferre eis aliam pœnam dedecoris: iſta autem erat, quòd de Moabitis nulla fieret mẽtio, ſed quòd quaſi pecora, & beſtiæ intra laqueos, & funiculos caperentur, & non habita diſtinctione occiderentur. *Vnum ad occidendum, & vnum ad viuificandum*, id eſt, vnus funiculus erat ad hoc, quòd omnes comprehenſi intra ipſum occiderẽtur, & alius erat, vt omnes intra eum exiſtentes viuere permitterẽtur. In Hebræo habetur: *Menſus eſt duas chordas ad occidendum, & plenam chordam ad viuificandum*, i. Dauid fecit tres chordas, & duas impleuit hominibus mortuis, tertiam autem impleuit viuificãdis. Dicunt autem Hebræi, quòd hoc fecit Dauid, quia Moabitæ occiderant patrem, & matrem eius. Litera autem noſtra ponit ſolùm duos funiculos. Ratio autem diuerſi- D tatis eſt in punctuatione, quia in Hebræo punctuatur litera ſic: menſus eſt duas chordas ad occidendum. Et hic eſt punctus. Et poſtea ſequitur; Et plenam chordam ad viuificandum: & ſecundùm iſtam punctuationem oportet poni tres chordas. Litera autem noſtra pũctuat aliter. ſ. menſus eſt duos funiculos, vel chordas. Et ibi eſt punctus. Et tunc ſequitur, ad occidendum, ſ. vnum: & illud deficit in Hebræo: & plenam chordam ad viuificãdum, id eſt, etiam fecit aliam chordam ad viuificandum eos; quos ibi ponebat: multoties autem in Hebræo ſicut eſt modus loquendi barbaricus, ita & modus punctuandi. *Factuſque eſt Moab ſeruiens Dauid ſub tributo*, i. ex illo tempore cœperũt Moabitæ ſoluere tributum Dauid: illi erant qui poſiti fuerant in funiculo ad viuificandum, & manſerunt poſtea in terra. Vel intelligendum eſt, quòd illos funiculos fecit Da- E uid quantum ad viros belli, ſ. quia quoſdam occidebat in vno funiculo, & alios viuificabat in alio: agricolas autem non poſuit in funiculis, ſed omnes permiſit viuere, & poſtea omnes manentes fuerunt tributarij Dauid. Glo. ordin. dicit, quòd non eſt intelligendum, quod Dauid coæquaret terræ ipſos Moabitas, quia viuentes homines nõ tantũ humiliabat, vt ſuper extenſo funiculo terræ apparerẽt æquales: ſed adeo viles, & contemptos eos fecit, ꝙ in nullo plus valerent quàm terra, quæ nihil eminens habet, funiculum autem pro ſorte poſuit, quia funiculo ſolent terræ menſurari ſecundùm illud: Sorte diuiſit eis terram: & ſignificatur in funiculo, quòd tam liberè dedit Dauid Regiones Moabitarum, quam poſſeſſionem, & agros proprios. In eo aũt quod dicit, menſus eſt duos funiculos vnũ ad viuificandũ, & vnum ad occidendum, ſignat quòd occidit quos voluit, & permiſit viuere quos voluit. Nicolaus aut aliter exponit,

Expoſitio Nicolai.

ſci-

ſcilicet. *Menſus eſt eos funiculo* .i. rigore iuſtitię egit contra
Moabitas. *Coæquans terræ*.i.diruit ſortalitia Moab,& æqua
uit illa terræ, vt poſtea non poſſent inſurgere Moabitæ.
Menſus eſt duos funiculos. id eſt, habuit Dauid duos ordi-
nes procedendi contra Moabitas. *Vnum ad occidendum*, id
eſt, vnus ordo erat ad occidendum magis culpabiles via iu
ſtitiæ. *Et vnum ad viuificandum*.i. ad permittendum viuo-
re minus culpabiles via miſericordiæ: quælibet autem iſta-
rum trium expoſitionum eſt ſatis rationabilis, ſed prima eſt
melior, & conuenientior literæ.

Quare Dauid pugnauerit contra Moabitas. Queſt. IIII.

QVÆRET aliquis, quare Dauid pugnauerit contra
Moabitas. Reſpondet Rab. Salomon, quod Moabitæ
præuaricati fuerant contra Dauid, quia ipſe dimiſit patrē,
& matrem, & amicos quoſdam apud Regem Moab, quan
do manebat in terra Moab in præſidio fugitiuus à Saule.
præceden. lib. cap. 22. cum aūt inde receſſit, dicūt Hebręi,
& præcipuè Rab. Sal. quod Rex Moab occidit patrem, &
matrem Dauid, & amicos: & hoc dicunt, quia nunquam
poſtea fit mentio de illis. Sed iſtud non multum tenet: non
enim veriſimile eſt, quòd occiderit Rex Moab patrem, &
matrem Dauid, cùm recepit benignè Dauid, qui nunquā
ei nocuerat. Aliter autem dici poteſt ſecundum quoſdam,
quòd Dauid pugnauit hic ad vindictam malorum, quæ
Moabitæ intulerant Iſraelitis, ſicut tempore Regis Eglon
oppreſſerūt Moabitæ Iſraelitas 18. annis. Iud. 3. in quo tē-
pore multa damna eis intulerunt, quia tributa extorque-
bant, & violentias multas inferebant, ad ſatisfactionem er
go horum & vindictam Dauid potuit pugnare contra ter-
ram Moab: Sed hoc non multum ſtat, quia iſta iam vide-
bantur remiſſa eſſe Moabitis à Dauid: nam ipſe transfugit
ad Regem Moab, quando erat fugitiuus à facie Saulis, &
Rex Moab habuit ſe clementer cū eo. Dauid quoque com
mendauit patrem ſuum, & matrem Regi Moab, vt mane-
rent apud eum, præceden. lib. c. 22. In quo apparet, quod
erat plena amicitia inter eos, & non manebat aliqua inimi
citia ex tempore præterito, ita vt propter offenſas illas ma-
neret aliquod ius Dauid agendi contra Moabitas bellicè
ad reſartiendum damna, & tollendum iniurias. Alij dicūt,
quòd non oportebat Moabitas aliquid egiſſe contra Iſrael
ad hoc vt pugnaret contra illos Dauid, ſed poterat pugna-
re ſine cauſa, ſicut dictum fuit ſupra de Philiſthinis. Sed di
cendum, quòd non ſtat, quia contra Philiſthinos poterat
pugnare Dauid nulla alia cauſa ſubeunte, quia erāt de ter-
ra Chananæorum, & tenebant occupatam quandam par-
tem terræ debitam Iſraelitis: ideo ad recuperandum illam
poterant Iſraelitæ pugnare contra Philiſthinos, nō exiſten-
te alia cauſa: Moabitæ autem non tenebant aliquam par-
tem terræ Chanaan, ideo non poterant pugnare Iſraelitæ
contra eos, niſi aliqua cauſa ſubeſſet, ſcilicet, illatarum iniu
riarum, damnorum datorum. Dicendum igitur, quòd cum
Moabitæ eſſent vicini Iſraelitis, aliquando fortè facerent
aliquod impetum in terram Iſrael, propter quem poſſet
Dauid repetendo damna agere bellum contra eos, vel for-
tè egerunt Moabitæ aliquid tale contra Iſrael, quale ege-
runt Ammonitę confundentes turpiter nuntios Dauid,
ideo poſſet pugnare contra illos, de hoc infra decimo.

An Iſraelitis licuerit aduerſus Moabitas pugnare. Q. V.

QVAERETVR vlterius; an licitum eſſet Iſraelitis
pugnare contra Moab. Aliquis dicet, quòd non, quia
Deus hoc vetuit, nam Deuter. ſecundo dicitur: non pugnes
contra Moabitas, nec ineas aduerſus eos prælium. Reſpon
dendum, quod poterant Iſraelitæ pugnare contra Moab:
illa autem auctoritas non prohibet bellum contra Moab
ſimpliciter, ſed ſolum pro illo tempore, quo tranſibant Iſ-
raelitæ per terram Moab, quādo dictum fuit eis hoc: quod
patet allegato cap. ſcilicet: Venimus ad iter, quod ducit ad
deſertum Moab: dixitque Dominus ad me, non pugnes
contra Moabitas, &c. nunc ergo non tenebantur illa lege.
Item illa lex intelligebatur de pugna, quæ fiebat ad acqui-
rendum terram, nam dicitur eod. cap. non pugnes contra
Moabitas, nec ineas aduerſus eos prælium; non.n. dabo ubi

F quicquam de terra eorum, quia filiis Loth dedi eam in poſ-
ſeſſionem: hoc autem dicebat Deus, quia cum terra Moab
eſſet coniuncta terræ Iſrael, deſiderarent Iſraelitæ pugnare
contra Moabitas, vt acquirerent terram illorum, & iunge-
rent eam terræ ſuæ; ideo Deus dixit, q; non pugnarent ad
hoc, quia non daret eis quicquam de terra Moab in poſſeſ-
ſionem: ſi tamen bellum Iſraelitarum contra Moab nō eſ-
ſet ad capiendum terram illorum in poſſeſſionem, non vi-
deretur prohibitum hac lege. Dauid aūt obſeruauit hoc, q̄a
quamquam occiderit multos Moabitas, non cœpit aliqua
loca terræ eorum iungens illa terræ Iſrael; ſed ſolum fecit
ſibi tributarios Moabitas. Item illa lex intelligitur, quando
Iſraelitæ nullā cauſam habebant pugnandi, & ſic erat tunc
quando tranſierunt per terram Moab: nunc aūt tempore
Dauid habebant cauſam pugnādi, ſicut ſupra declaratum
G eſt, ergo poterant pugnare, alioquin Deus excluſiſſet defen
ſionem per legem ſuam; quod eſt iniuſtiſſimum: patet hoc,
ſi non liceret alicui homini pugnare contra alium, etiam ſi
haberet cauſam. Item & fortius dicendum, quod Iſraelitæ
habebant ſemper cauſam pugnandi contra Moabitas, &
poterant pugnare, quandocumque vellent, nulla alia cau-
ſa ſubſiſtente, ſcilicet, quia Deus dixerat Deuter. 23. Ammo
nites, & Moabites etiam poſt decimam generationem non
intrabunt eccleſiam Domini in æternum, & ſubditur in-
fra: non facies cum eis pacem, nec quæres eis bona cunctis
diebus vitæ tuæ in ſempiternum: non ſolum ergo poterant
contra illos pugnare; ſed etiam merebantur in hoc, quia im
plebant præceptum Domini. Non fiebat autem bellū iſtud
ſine cauſa, quia cauſa inſtitutionis illius legis erat cauſa ſuf
ficiens ad pugnandum contra eos: & ſubduntur ibi duæ
H cauſæ, ſcilicet, quia noluerunt vobis occurere cum pane, &
aqua in via, quando egreſſi eſtis de Aegypto, & quia con-
duxerunt contra te Balaam filium Beor de Meſopotamia
Syriæ, vt malediceret tibi: ex illa aūt maledictione ſecuta
ſunt damna, & mortes inter Iſraelitas, ſcilicet, quia ſu-
ſpenſi ſunt de eis viginti quatuor millia, vt patet Num. 25.
Ad reſarciēdum ergo iſtam iniuriam, & damna, malitiam,
& fraudes Moabitarum, poterant ſemper Iſraelitæ pu-
gnare contra eos non ſubſiſtente alia cauſa, & fortè iſta
fuit principalior, propter quam Dauid pugnauit contra
Moabitas.

An Dauid potuerit licitè imponere tributum Moabitis. Quæſtio VI.

I QVÆRETVR vlterius, an Dauid potuerit licitè im
ponere tributum Moabitis. Aliquis dicet quòd ſic,
quia cùm victi in bello lege bellica efficiantur ſerui, ſecun
dum ius gentium: à fortiori poterunt victores imponere
tributa victis, cum minus hoc ſit quàm perſonas, & bona
ſibi accipere. Sed dicetur ad hoc, quòd lege belli hoc fit:
ſed non eſt licitum omne, quod lex bellica introduxit, quia
de iure gentium non ſolum habent iſta locum in bello iu-
ſto: ſed etiam in quocunque bello: in bello tamen iniuſto,
quicquid fit, peccatum eſt, ſiue occiſio, ſiue rapina, ex parte
eorum, qui bellum iniuſtum fouent: in bellis autem iuſtis
poteſt fieri occiſio, & latrocinium: inquātum illud bellum
poteſt durare iuſtum. Hoc autem dico, quia fortè bellum
iuſtum ſit ad repetendum aliqua ablata, vel ad ſatisfacien-
dum pro iniuria, in quibus non vult pars ſine bello ſatisfa-
K cere: nam tunc bellum iuſtum eſt quouſque repetātur om-
nia damna, & ſumptus facti in bellō ad repetendum illa.
Si autem victores fouentes bellum iuſtum, vltra hæc volue
rint aliquid capere, vel cędi vacare, iam bellum iniuſtum
efficitur; & tunc nihil poteſt licite ſumi, vel inferri violen-
tia aliqua. De Dauid autem pugnante contra Moabitas, di
cendum eſt, q; fouebat iuſtum bellum, vt patet ex prædi-
ctis: ideo aliquis dicet, non eſſe dubium, quin poſſet impo-
nere tributum. Sed dicendum eſt, q; iſta ratio non eſt ſuffi-
ciens, quia fortè id, pro quo Dauid gerebat iuſtum bellum,
non erat magnum, & occidendo multos de Moabitis, &
accipiendo aliquid ab eis reſartiebatur id, pro quo bellum
inferebatur; ideo ſi aliquid vltra hoc exigeret à Moabitis,
peccaret, & ſic cum tributa ſuperexcederent ad id, pro quo
bellum iuſtum erat, non poterant licitè poni. Dicendum
ergo aliter, ſcilicet, quòd Dauid licitè potuit ponere tribu-
tum.

tum. Et hoc propter duo, primò quia cauſa, propter quam Dauid pugnabat contra Moab, erat magna, ad quam non ſufficiebat pœna pauci temporis. ſ. quòd occiderentur aliqui de Moabitis, & raperentur aliqua bona eorum, ſed etiam quod ſubijcerentur in ſeruitutem: quia ſufficiebat cauſa illa ad non habendum pacem cum eis: nec ad quærendum eis bona in æternum, vt patet Deut. 23. Ideo bene poterat eis poni tributum. Secunda ratio, & efficacior eſt ex lege Dei, quia quandocunque pugnarent Iſraelitæ, contra aliquam ciuitatem, quæ non eſſet de terra Chanaan, debebant offerre ei pacem, & ſi illa aperiebat portas, debebat ſeruire ſub tributo, ſi autem non aperiret portas, & caperetur: debebat tota illa gens occidi præter feminas, & paruulos. Deut. 20. Si ergo antequam ciuitas inciperet repugnare (dum tamen Iſraelitæ haberent iuſtam cauſam pugnandi contra eam) poterant facere illam tributariam, à fortiori poterant illam ſubijcere tributis, poſtquam inciperet repugnare, & eam capere. Sic autem fuit de Dauid contra Moabitas, quia ipſe habuit iuſtam cauſam pugnandi contra illos, vt ſupra declaratum eſt, & tamen nunc non ſuſceperunt eum aperiendo portas, ſed reſtiterunt, ergo à fortiori poterat eos ſubijcere tributis. Sed aliquis obijciet, quòd Dauid peccauerit faciendo Moabitas tributarios, quia tenebatur eos occidere, cum dicatur Deuter. 20. Quòd ſi ciuitas nollet aperire portas ſuſcipiendo pacem, debebant omnes, qui in ea erant, occidi in ore gladij præter paruulos & feminas. Reſpondendum, quòd hoc poterat intelligi dupliciter. Vno modo, quòd importaret lex iſta poteſtatem, vel eſſe licitum, & non neceſſitatem, & tunc eſt ſenſus, quòd ſi ciuitas nollet aperire portas, & poſtea caperetur, occiderentur omnes gladio, ideſt, poſſent occidi, vel licitum eſſet, eos occidi, & tunc quamuis Dauid poſſet occidere omnes Moabitas, quia tamen non obligabatur, noluit: ſed impoſuit pœnam minorem. ſ. tributum. Si autem intelligatur lex ſecundo modo. ſ. quòd erat neceſſarium, quòd Iſraelitæ occiderent illos, qui ſe nollent tradere, dicendum eſt quòd iſta lex poterat ſuſcipere diſpenſationem, & ſic fuit ſub Dauid, quia cum ipſe eſſet propheta, veriſimile eſt, quòd Deo mouente ageret hoc, ſcilicet, quod non occideret omnes, ſed ſubijceret tributis.

Omnes de ciuitate nolentes aperire portas debere occidi quomodo intelligitur.

Et percuſſit Dauid. Hic ponitur tertium bellum, quod Dauid habuit contra Adarezer regem Syriæ, & dicitur. *Et percuſſit Adarezer*. Ideſt, pugnauit contra illum, & percuſſit exercitum eius: ipſum autem non percuſſit, quia infra dicitur, quòd venit etiam Syria Damaſci, vt præſidium ferret Adarezer: ſi tamen mortuus fuiſſet facto bello non veniſſet Syria ad adiouandum eum: dicitur tamen: Percuſſit Adarezer, quia percuſſus eſt exercitus eius. Et hoc verum eſt, quia rex Adarezer ſuperuixit, & poſtea pugnauit contra Dauid, vt patet infra decimo. *Filium Rohob regem Soba*. Nominatur hic progenies huius, quia pater eius Rohob fuerat etiam Rex potens in Regno Soba. Eſt autem Soba quædam prouincia in Syria, apud Euphratem ex parte Septentrionali terræ Iſrael: de iſto rege Adarezer dicit Ioſephus. 7. Antiquitatum, quòd Nico. Hiſtoriographus Damaſcenus meminit huius regis. 4. lib. hiſtoriæ ſuæ dicens: Poſt hæc tranſacto iam multo tempore quidam prouincialium nomine Adadus valde fortiſſimus in Damaſco, & alia Syria præter Phœnicem imperauit, & habuit bellum contra Dauid Iudææ regem: cumque multis prælijs dimicaſſet, nouiſſimè circa Euphratem victus eſt, qui tunc optimus regum robore, & fortitudine habebatur. Ad hæc autem, & eius liberos dicit, quod poſt mortem illius ſuſcipiebant ab alterutris regnum, & nomen, his verbis: Illo ſiquidem moriente, eius nepotes vſque ad decimam generationem regnauerunt, ſingulis quibuſque à patre mox in ipſo principio nomen accipientibus, ſicut in Aegypto Ptolemæi: quorum tertius valde potens, & reparare volens aui perditionem, bello illato Iudæis, vaſtauit prouinciam, quæ modo Samaria appellatur. Non eſt autem Hiſtoriographus veritate priuatus. Is eſt vtique Benadab ſiue Adadus, qui pugnauit in Samaria, regnante Achab. *Quando profectus eſt vt dominaretur ſuper flumen Euphratem*. Iſte erat Rex potens in tota Syria: præterquam in Phœnice. Eſt autem terra Phœnicis apud Euphratem: ideo ibat iſte Adarezer, vt dominaretur in terra Phœnicis, & tunc pugnauit contra il-

A lum Dauid. Sciendum autem quòd fluuius Euphates eſt, vnus de quatuor fluuijs Paradiſi. Gen. 2. qui in varijs locis terræ abſortus, in alijs locis rurſum renaſcitur, & ob hoc apud auctores varia de eius origine habetur opinio, vt declaratum eſt præalleg. capit. Iſte fluuius tranſit per limites terræ Chanaan, vnde ab eo incipit terminus Septentrionalis terræ Chanaan, vt patet Gen. 15. & Deut. 11. & Ioſue. 1.

Quare Dauid fecerit tot bella poſtquam locutus eſt ei Deus. Quæſt. VII.

QVÆRET aliquis, quare Dauid nunc faceret tot bella: nam antequam loqueretur ei Deus, rara bella agebat, ſcilicet, ſolum pugnabat contra illos, qui inquietabant eum: vt contra Philiſthinos, ſupra quinto, nunc au-

B tem pugnabat contra alias gentes, quorum bella non erant neceſſaria. Reſpondendum eſt, quòd Dauid a principio inſtitutionis ſuæ in regem, habuit ſpiritum domini, qui mouebat eum ad pugnandum, & confortabat eum. præceden. libr. cap. 16. ſcilicet, ſpiritus domini directus eſt in Dauid à die illo, & in reliquo: non tamen adhuc habebat Dauid magnam confidentiam pugnandi, quia neſciebat, an proſperaretur in bellis, vel non, & ob hoc non agebat niſi bella neceſſaria, ſcilicet, quando hoſtes inquietabant eum: & iſta adhuc non faciebat, niſi interdum conſuleret dominum, ſic patet præced. lib. cap. 23. vbi bis conſuluit dominum pugnaturus contra Philiſthinos propter Ceilam. Iterum etiam pugnaturus contra Amalecitas conſuluit dominum, an pugnaret. præceden. lib. cap. 30. Iterũ etiam cum pugnaturus eſſet contra Philiſthinos, Deus ſibi locutus eſt, ſupra cap. 5.

C Et quia Deus nondum certificauerat eum generaliter de proſperitate in omnibus bellis, non intendebat plura bella agere, ideo tanquam habens pacem totaliter voluit ædificare templum domino: ſic dicitur præceden. cap. ſcilicet, cum ſederet Rex in Domo ſua, & dominus dediſſet ei requiem vndique ab vniuerſis inimicis ſuis, dixit ad Natan &c. ideſt, dixit ei, quòd volebat ædificare templum domino: ſi tamen intendiſſet adhuc inferre bella ſicut à principio, nõ intendiſſet ædificare templum, quod erat opus magnæ quietis: poſtea autem audiuit à domino quòd ipſe adiuuaret eum in omnibus, & quòd proſperaretur in ſempiternum. præced. cap. ideo iam non timuit, quòd in aliquo bello poſſet ſuccumbere, & ob hoc confidenter omnia bella tam neceſſaria, quam non neceſſaria ſubibat. Vocantur autem bella neceſſaria illa, quæ fiunt ad defenſionem ſuã,

D vel ſuorum, vel terræ ſuæ. Et ſic fecit Dauid poſt hoc vnum bellum contra Philiſthinos, in quo ipſi fuerunt aggreſſores, infra. 21. Bella autem non neceſſaria vocantur, quæ fiũt propter alias cauſas, & ſic videtur de omnibus bellis, quæ nunc fecit Dauid contra Philiſthinos, Moabitas, Syros, Ammonitas, & Idumæos, quia fiebant ex alijs cauſis particularibus, & erat Dauid ſemper aggreſſor. Sciendum tamen q̃ in omnibus his Dauid non egit aliquod bellum ſine cauſa rationabili, alioquin peccaſſet: nam moueret bella iniuſta. Sciẽdum etiam, quòd Ra. Sa. dicit, quòd omnia bella, quæ hic fecit Dauid, nominata ſunt hic, eo quòd ſupra dicebatur de deſiderio Dauid ad ædificandum templum præced. c. omnia autem, quæ acquiſiuit in his bellis, conſecrauit domino ad ędificandum illud: ideo tangitur hic de bellis, poſt quam dictum eſt de deſiderio ædificandi ſanctuarium.

Bellum aliud neceſſariũ aliud nõ

E

Dauid quare pugnauerit contra Adarezer. Quæſt. VIII.

QVÆRETVR vlterius, cur pugnauerit Dauid contra Regem Adarezer. Reſpondendum, quòd Rex Saul pugnauerat etiam contra iſtum regem Adarezer. præced. lib. cap. 14. ſ. Pugnabat Saul aduerſus omnes inimicos eius contra Moab, & filios Ammon, & Edom, & Reges Soba, & Philiſthæos: ſed iſte Adarezer erat Rex Soba, vt patet in litera, ideo poterat eſſe quòd ex illo tempore maneret Iſraelitis aliqua ratio pugnandi contra Adarezer, & nunc Dauid habita opportunitate voluit pugnare contra eum. Aliter põt dici, q̃ Rex Adarezer morabatur in cõfinib. Iſraelitarum. ſ. in terra Syrię, & tñ inter terrã Syrię, & Chanaã, nulla regio media eſt, nõ poterat eſſe, q̃ ex cõuicinitate, ali-

quando Adarezer inuaderet aliquid de terra Iſrael, & ob hoc quod pugnaret cõtra eum. Alia cauſa, & rationabilior eſſe poteſt, ſcilicet, ꝙ nunc Adarezer conabatur accipere quandam partem terræ Iſrael, & ob hoc quod pugnauit contra ipſum. Iſta cauſa tangitur in litera, cum dicitur, ꝙ pugnauit contra eum, quando ibat vt dominaretur ſuper Euphratem; terra aũt ſuper Euphratem eſt terra Phœnicis: & in illa computatur Tyrus, & Sydon. Nã à Phœnice Rege; Tyri tota illa terra Phœnicia appellata eſt, vt declaratum fuit Iud. 3. Terra autem iſta pertinebat ad Iſraelitas, & ponitur in ſorte Aſſer, vt patet Ioſue. 19. Ideo Dauid pugnauit contra iſtum Regem, vt defenderet terram ſuam. Iſta cauſa videtur eſſe verior, quàm præcedentes, & ob hoc litera tangit eam. *Et captis Dauid ex parte eius mille ſeptingentis equitibus*, id eſt, pugnauit Dauid contra Adarezer, & occidit multos de exercitu eius, alijque fugerunt, & cepit

G viuentes mille ſeptingentos equites. *Et viginti millibus peditum*, id eſt, etiam cepit iſtos pedites viuentes, plures autem alij pedites, & equites fuerunt: ſed illorum pars quædam fugit, alia vero gladio cęſa eſt. *Subneruauit omnes iugales curruum*, id eſt, amputauit neruos omnium equorum ferentium currus. Eſt autem ſubintelligendum, quãuis hic non dicatur de curribus, ꝙ Dauid ceperit currus multos in bello ipſius Adarezer, & cõbuſſit currus, equos autem ferentes currus ſubneruauit, præter centum currus, de quibus immediatè dicitur. Eſt autem ſubneruare ſcindere neruos crurum, & fiunt equi inutiles ad omnia opera. Credendum eſt autem magis, quod nõ ſolum iſti equi ſubneruabantur, ſed etiam occidebantur, quia fruſtra eſſet imò nociuum facere equos impotentes ad opera, & relinquere eos ad fruſtra vorandum ſegetes.

H

An Dauid potuerit licitè capere equites viuentes. *Quaſt. IX.*

QVAERET aliquis, an licuerit Dauid accipere iſtos mille ſeptingẽtos equites, & viginti millia peditum, vel an teneretur eos occidere. Aliquis dicet, quòd debebat eos occidere, quia iubebat Dominus, quòd quandocunque hoſtes non ſe traderent ante bellum, occiderentur poſtea omnes in ore gladij. Deuteron. 20. ſed iſti pugnauerunt reſiſtentes, ergo occidendi erant. Reſpondendum, ꝙ illa lex intelligitur de bellis, quæ fiebant contra aliquam ciuitatem, vt patet ibidem, cum dicitur: ſi quando acceſſeris ad expugnandam ciuitatem &c. iſtud autem fuit bellum

I in campo: ideo non tenet lex, & ſic manebat in diſpoſitione Dauid, quid vellet agere de viris captis. Sed adhuc dicetur, quòd Dauid tenebatur occidere iſtos, quia dicitur Deuter. 20. quòd occiderentur omnes in ore gladij. Reſpondendum, quòd illud intelligitur de Chananæis manentibus in terra, quæ debita erat Iſraelitis, in alijs autem gentibus non tenebantur occidere omnes, vt patet Deuter. 20. Viri autem Regis Adarezer erant Syri, qui non pertinent ad terram Chanaan: ideo non tenebantur occidere illos; ſed poterant ſeruare.

Quid agere teneretur Dauid de viris in bello captis. *Quaſt. X.*

QVÆRETVR vlterius, cum Dauid caperet iſtos viros, quid teneretur agere de eis. Reſpondendum, ꝙ

K cum capti eſſent in bello habebat idem ius ſuper illos, ꝙ habent aliæ gentes, quando capiunt hoſtes ſuos, ſcilicet, quòd poſſint eos vendere in ſeruos, vel facere ſibi ſeruos: poterat ergo Dauid vendere iſtos gentibus, quæ erant in circuitu, iure belli, vel poterat ſibi facere ſeruos, ſic patet Leuit. 25. ſcilicet. Seruus, & ancilla ſint vobis de nationibus, quæ in circuitu veſtro ſunt, & de aduenis, qui peregrinantur inter vos: nec erat inconueniens, quòd iſti manerent in terra Iſrael, & communicarent cum Iudæis, quia ſolùm erat prohibita iſta communicatio cum Chananæis, ideo illos non poterant accipere in ſeruos, vel ſub aliqua conditione pacis, ſed tenebantur occidere illos Deuter. 20. Sciendum autem, quòd ſi iſti efficerentur ſerui, debebant cogi ad circuncisionem, & omnem ritum Iudaicum, vt patet Exod. 12. ſcilicet. Omnis autem ſeruus emptitius

F circuncidetur, & ſic comedet. Item patet, quia ſerui habebant poteſtatem comedendi de ſanctificatis, quæ pertinebant ad Sacerdotes. Leuit. 22. & tamen nullus alienigena habebat licentiam comedendi de illis, vel tangendi ea, imò ſi vellet aliquid offerre in ſacrificium, non recipiebatur, vt patet eod. cap. Item in feſtiuitatibus magnis iubebatur, ꝙ offerrent Iſraelitæ ſacrificia pacifica, & darent ſeruis ſuis, & ancillis partem illorum coram Domino. Deut. 12. & 16. ſi tamen non eſſent conuerſi ad Iudaiſmum, nihil daretur eis de partibus ſacrificiorũ: ideo lex præſupponebat, ꝙ deberent obſeruare ritum Iudaicum. Item quia dicitur, quòd deberent iſti comedere coram Domino, ſcilicet, in atrio tabernaculi in loco ſancto, gentilibus tamen non licebat introire in ſanctuarium, vt patet Ezech. 44. ſcilicet. Sufficiant vobis omnia ſcelera veſtra domus Iſrael, eo quòd inducitis

G filios alienos incircuncisos corde, & incircunciſos carne, vt ſint in ſanctuario meo, & polluant domum meam. Idem patet Thren. c. 1. ſcilicet. Manum ſuam miſit hoſtis ad omnia deſiderabilia eius, vidit gentes ingreſſas in ſanctuarium ſuum, de quibus pręceperas ne introirent in Eccleſiam tuã: ob hoc autem Iudæi accuſauerunt Paulum ad mortem obijcientes, quòd introduxiſſet in ſanctuarium Gentiles. Act. c. 21. debebant ergo iſti ſerui Hebræorum conuerti ad Iudaiſmum, & ſeruare cærimonias legis, & ſi recuſarẽt circuncidi, vel aliquid aliud obſeruare, Hebræi debebant cogere eos ad hoc. *Dereliquit autem ex eis centum currus*, id eſt, cepit multos currus in bello: & de omnibus his dimiſit ſolùm centum, non quidem ipſos currus, ſed equos, quia Iudæi non vtebantur curribus ad bella. Sed poſtea tempore Salomonis fuit vſus curruum, nam ipſe habebat cur-

H rus multos, vt patet ſeq. lib. cap. 9. & 10. Continet autem quilibet currus quatuor equos, vt patet ſeq. lib. cap. 10. ſcilicet, quòd egrediebatur currus ex Aegypto ſexcentis ſiclis argenti, & equus 150. & ſic erant quatuor in quadriga, cùm tota quadriga conſtaret 600. ſiclis.

An peccauerit Dauid tenendo currus, & ſeruando equos Regis Syriæ. *Quaſt. XI.*

QVAERET aliquis, an licuerit Dauid ſeruare iſtos centum currus, vel teneretur illos delere ſubneruatis equis. *Arguitur primo.* Aliquis reſpondebit, quòd tenebatur ſubneruare equos, & comburere currus: ſic patet Ioſue 11. cùm iuſſit Dominus dicens: Equos eorum ſubneruabis, & currus eorum igne combures. *Secundo.* Item patet, quia dicitur ſupra. quòd

I Dauid ſubneruauit omnes iugales curruum, id eſt, omnes qui ligati erãt ad iuga curruum, ſi tamen Dauid non obligaretur ſubneruare equos, non ſubneruaſſet eos, quia illi erant magni valoris, & poterant ei valde proficere ad vſus ſuos, vel ſi vellet vendere acquireret inde magnum pretium. Reſpondendum, quòd Dauid non peccabat retinendo iſtos centum currus, nec obligabatur ſubneruare equos, quia ſolùm tenebatur ad illud, quod lege cautum erat, vel quòd Deus ſpecialiter iubebat; ſed neutrum horum erat de ſubneruatione equorum: nam non eſt hoc in tota lege Moyſi, nec etiam legitur, quod Dominus nunc reuelauerit Dauid, quòd deberet ſubneruare equos. *Ad primam rationem.* Ad primam rationem cùm dicitur: equos eorum ſubneruabis. Dicendum, quòd iſtud fuit mandatum ſpeciale, directum ad ſolum Ioſue, & non erat mandatum legis, ideo

K non obligabat aliquem alium, & conſequẽter nec Dauid. *Ad ſecũdam.* Ad ſecũdam rationem cùm dicitur, quòd ſubneruauit Dauid omnes equos præter cẽtum currus. Dicendum, quòd non erat Dauid obligatus ad hoc, ſed quòd ſponte egit. Et cùm dicitur, quòd erant ei vtiles ad opus, vel ad vendendum. Dicendum, quòd non erant vtiles Dauid, quia Hebræi non vtebantur curribus ad bellum, ſicut aliæ gentes: fortè, quia non nouerant modum pugnãdi in curribus, vel terra ſua non erat conueniens pro illis, vel Deus nolebat, quòd pugnaretur in curribus, ne tribueretur victoria apparatui bellico. Prima autem cauſa vera eſt. Dauid quoq; non poterat conuenienter ſumere equos illos ad vendendum, quia intra terram ſuam non poterãt vendi, cùm non eſſet vſus curruum, & equorum, extra illam autem poterãt vendi. Sed hoc putabat Dauid illicitum, quia gẽtes in circuitu exiſtentes erant hoſtes Hebræorum, & vendere arma

ma hoſtibus,& quoſcunque apparatus bellicos,magna inſipientia eſt: vnde leges omnium politiarum hoc vetant: non ergo reſtabat Dauid, niſi vt occideret, ſiue ſubneruaret equos. Et iſta fuit cauſa quare Deus iuſſit Ioſue,vt omnes equos ſubneruaret,& combureret currus,ſcilicet, quia Iudæi neſciebant vti curribus, & non erat bonum, ꝙ venderentur hoſtibus. De Dauid autem dicendum,quòd reliquit centum currus,id eſt, quadringentos equos: quia iſtis egebat fortè,non ad vtendum eis in curribus, ſed ad equitandum,vel fortè reliquit centum currus,vt in illis poſſent exercitari Iſraelitæ ad pugnandum in curribus ſicut Chananæi *Venit quoque Syria Damaſci*. Hic ponitur bellũ Dauid contra adiutores Adarezer. Nam cum victus eſſet, & exercitus ſuus periſſet,non poterat inſtaurare bellum contra Dauid, ideo Syri de Damaſco venerunt in adiutorium huius. Vel fortè Adarezer percuſſus fuerat,& captus à Dauid: Syri autem voluerunt eruere eum de manibus eius,& collegerunt exercitum magnum contra eum, vnde Dauid occidit plurimos de illis. De iſta Syria Damaſci eſt dubium, an eſſet de Regno Adarezer, vel eſſet aliud Regnũ. Secundum Ioſeph.7. Antiquitatum deberet dici,quòd Syria Damaſci erat pars Regni Adarezer, cum ait. Poſt hæc tranſacto iam multo tempore quidam prouincialium nomine Adadus,id eſt, Adarezer valde fortiſſimus in Damaſco, & alia Syria præter Phœnicem imperauit. Et ſecundum hoc debet dici,quod ſerui Adarezer videntes Regem ſuum ſuccubuiſſe in bello,congregati ſunt,vt ei præſidium ferrent. Litera tamen iſta videtur innuere,quòd Syria Damaſci non erat pars Regni Adarezer, ſed aliud Regnũ diſtinctum, & finitimum. Nam dicitur hic: Venit quoque Syria Damaſci: ſi tamen eſſet de Regno ſuo, non deberet poni, Damaſci, quaſi ad differentiam, ſed diceretur: venit quoque Syria,vel venerunt ſerui Adarezer de Syria. Item, quia dicitur hic:vt præſidium ferret Adarezer Regi Soba: deberet tamen dici: vt præſidium ferret Adarezer Regi ſuo. Innuitur igitur, quòd Regnum Soba, & Syria Damaſci, non ſint idem Regnum. Pro quo ſciendum, quòd Syria eſt magna terra, & erat diuiſa in aliqua Regna: nam terra Idumææ pars quædam Syriæ eſt: quædam autem regio Syriæ vocatur Syria Damaſci,quia Damaſci ciuitas eſt caput prouinciæ illius: eſt enim Damaſcus ciuitas magna nimis,& opulentiſſima,apud quam Beatus Paulus audiuit à Chriſto: Saule Saule, cur me perſequeris? & cecidit de equo in terram, & ad manus ductus Damaſcum baptizatus eſt ab Anania: Actuum.9. Regnum Soba erat etiam quædam pars Syriæ propinqua regioni Damaſcenorum, in qua dominabatur Adarezer, ideo Damaſceni pietate moti iuerunt in ſubſidium Regis Adarezer. *Vt præſidium ferret Adarezer Regi Soba*, ſcilicet: Adarezer non poterat adiuuari à ſuis, quos in bellum tulerat, quia illos Dauid ex parte cepit, & ex parte occidit. Erat autem Adarezer captus à Dauid, vt quidam volunt, & iuerunt iſti Damaſceni,vt eriperent eum de manibus Dauid. Alij volunt,quòd non erat captus à Dauid, ſed effugerat; quia tamen gens ſua in bello perierat, non poterat reparare exercitum contra Dauid, ad quod eum adiuuerunt Syri. Sed primum verius eſt, ſcilicet, quòd captus fuiſſet à Dauid, vt alij volunt: ſed falſum eſt, quia ſuperuixit Adarezer, & pugnauit poſtea contra Dauid infra decimo. *Et percuſſit Dauid de Syria viginti duo millia virorum*, id eſt,de Syria Damaſci, quæ nunc venerat cum magno equitatu, & apparatu bellico,occidit vigintiduo millia virorum.Iam enim in iſto bello non videbantur eſſe aliqui viri de ſeruis Regis Soba. *Et poſuit Dauid præſidium in Syria Damaſci*, id eſt, poſuit defenſores in fortalitijs, eſt ſenſus, quòd Dauid vicit Damaſcenos in bello, & poſtea ſubiecit ſibi omnes ciuitates illorum,quas fecit tributarias, & vt illæ non rebellarent negantes tributum,poſuit Dauid de viris ſuis præſidiũ,id eſt, defenſores in ſingulis locis Syriæ Damaſci. *Factaque eſt Syria Dauid ſeruiens ſub tributo*,id eſt,inceperunt ex illo tempore Syri de Damaſco eſſe tributarij Dauid.

An licuerit Dauid iũgere terram Syriæ terræ Iſrael. Q. XII.

QVAERET aliquis, cur Dauid non iunxerit terrã Syriæ cum Regno ſuo, cũ totaliter fuiſſet ei ſubiecta Alph. Toſt. in Secundum Regum.

A ita vt poneret in ſingulis locis cuſtodes fortalitiorũ ex parte ſua. Reſpondendum, quòd non licuit Dauid iungere terram iſtam terræ Iſrael, quanquam Syri hoc paterentur, quia Deus poſuerat certos terminos terræ Chanaan, & ob hoc illos deſignauit Num.34. ſcilicet, vt Iſraelitę eſſent cõtẽti illa poſſeſſione: & non contenderẽt iungere illi aliquã aliam terram: illam namq; ſolam Deus eis ſpecialiter conceſſerat: non ergo habuit Dauid aliquid,quod ageret contra Syros,niſi vt eos ſibi tributarios faceret. Cùm aũt quæritur,an hoc liceret Dauid. Reſpondendum, quòd licuit, quia Damaſceni non erant de viris terræ Chanaan, quos tenebantur Iſraelitæ occidere, ſed erant extra illam: ideo poterant Iſraelitæ componere cum eis quamcunque conditionem pácis,vel tributi, aut ſeruitutis. Sed obijcietur,ꝙ non poterat iſtos ſubdere tributis, ſed tenebatur occidere, B eo quòd pugnauerant contra eum. Deuter.20. Reſpondendum, quòd illud intelligitur de bello contra aliquam ciuitatẽ,cui pax oblata fuit, & nolens eã recipere pugnauit: de pugna tamen,quæ eſt in campo, ſcilicet,quando exercitus pugnat contra exercitum,non tenet,vt patet eod.cap. ideo poterat Dauid imponere Syris quamcunque conditionem vellet,ſiue mortis, ſiue tributi,ſiue ſeruitutis; elegit autem potius facere eos ſibi tributarios. *Seruauitq. Dominus Dauid in omnibus ad quæcunque profectus eſt*. Hic declaratur quomodo Dauid potuerit in his omnibus bellis proſperè ſe habere; & hoc fuit;quia ſeruauit eum Dominus,ſ.ne hoſtes poſſent ei nocere: ſic enim promiſerat,& ob hoc Dauid audebat facere multa bella. *Et tulit Dauid arma aurea,& torques, quæ habebant filij Adarezer*. Omnia enim ſpolia Adarezer, & Syrorum accepit Dauid, quæ varia erant tam C in armis,quàm in alijs ſuppellectilibus: fit tamen ſpecialiter mentio de armis,& torquibus aureis, quia erãt iſta pretioſiora,& conſecrauit ea Dauid Domino. Non vocantur autem arma aurea,i. ꝙ eſſent de auro puriſſimo, ſed erant aurea.i.deaurata: ſic enim fuit in alijs gẽtibus eiuſdem terræ,quæ vtebantur armis deauratis,maximè clypeis: & erãt pulchri,quoniam percuſſi à Sole radiabant:ſic enim dicitur 1.Machab.c.16. ſ. Reſulſit Sol in clypeos aureos, & ab eis ſplenduerunt montes: erat autem hoc in eadem terra Syriæ. In Hebræo habetur. *Tulit pharetras,& torques aureas*, ſcilicet,quòd non erant arma aurea,ſed ſolùm pharetræ,& torques: nam fortè apparatus pharetrarũ erat de auro puriſſimo: torques autem erant ornamenta colli, & ducebãt ea ſerui Adarezer ad magnam gloriam:ſicut nunc quibuſdam conſuetum eſt: fuit quoque antiquitus hoc. Nam D Manlius,qui poſtea Torquatus dictus eſt,pugnauit contra quendam Gallum habentem torquem in collo, eique victo torquem abſtulit,ſibique imponens, Torquatus dictus eſt: & tota progenies eius dicta eſt Torquatorum, de qua progenie fuit Boetius, de hoc tangit Paulus Oroſius 3. de Ormeſta mundi. Dicit Ioſephus 7. Antiquitatum,quòd aureas pharetras, & arma diuerſa, q̃ cuſtodes corporis Adadi portabant,dicauit Deo Ieroſolimis, quæ poſtea Aegyptiorum Rex Siſacus,qui alio nomine vocatur Seſac, dum pugnaſſet contra Roboam nepotem Dauid, cepit, & multas alias diuitias ſecum deportauit. Et dicitur hic, quæ habebant ſerui Adarezer.ſ. Non omnes,ſed illi ſolùm,qui erant cuſtodes corporis eius: hi enim propter magnam generoſitatem & familiaritatem Regis arma aurea deportabant. *Et detulit ea in Ieruſalem*. Ibi conſecrauit ea Domino: ſed E poſtea Rex Aegypti illa abſtulit cum alijs diuitijs multis, de hoc patet ſeq.lib.cap.14. *Et de Bete,& de Beroth ciuitatibus Adarezer*. Iſtæ duæ erant ciuitates Adarezer, & cepit eas Dauid, cum ceteris ciuitatibus Syriæ Damaſci. *Et tulit Rex Dauid æs multum nimis*,id eſt,de his duabus ciuitatibus accepit Dauid multum de ære, quod valde pretioſum erat: & tulit illud in Ieruſalem. *De quo fecit Salomon vaſa ænea in templo*,1. iſtud æs conſecratum eſt Domino à Dauid,& poſtea Salomon de illo fecit vaſa ænea, quæ erãt neceſſaria in templo: erant autem in templo multa vaſa ænea, ſcilicet,labrum æneum,quod fecit Moyſes,loco cuius poſitum eſt in templo mare æneum ſuper boues ęneos, fuerũt etiam multa vaſa ad vſum altaris holocauſtorum, tam ad aquas, quàm ad ignem, & cineres, quæ omnia facta ſunt ænea: ſic enim Deus iuſſerat Exod.27. quòd omnia vaſa altaris ænea eſſent. Iſtud non habetur in Hebræo,

ſed aliquis de noſtris poſuit illud pro gloſſa interlineari,& F
poſtea imperitia librariorum textui admixtum eſt: eſt tamen verum, quòd de hoc ære fuerunt facta vaſa ænea in templo,quia iſtud æs pretioſum erat: de hoc ait Ioſephus. 7.Antiquitatum,Dauid contra Bacham,& Machon ciuitates Adarezer pugnans, belloque capiens vaſtauit: inuentumque eſt in eis aurum multum,& argentum, inſuper & æs,quod auro melius eſſe dicebant,ex quo etiam Salomon illud magnum vas, quod mare vocabatur,effecit, & omnes cantaros,cum Deo templum ædificaſſet. De iſto ære dicitur,quod erat æs Corinthium:eſt autem æs Corinthium pretioſius quolibet ære, fuit namque in Corintho quoddam templum idolorum ex ære, & auro,& argento, quo exuſto metalla confluxerunt,& quia maior pars erat ænea, G
generali nomine talis commixtio æs Corinthium appellata eſt,ſic ait Paulus Oroſius.5.de Ormeſta mundi:& Hiſtoria ſcho.ſuper loco iſto. *Audiuit autem Thou.* Hic ponitur propter bellum factum ſequens conſœderatio, nam cùm Dauid expugnaſſet regem Adarezer, conſœderatus eſt ei Thou Rex,quia Adarezer erat hoſtis Thou:& dicitur. *Audiuit autem Thou rex Emath.* Ideſt, audiuit per famam, quia regnum Emath propinquum eſt regioni Soba.Eſt autem Emath quædam ciuitas magna extra terram Chanaan, quæ tamen ponitur in latere Septentrionali eius, vt patet Num.34.iſta ciuitas vocatur alio nomine Reblata: poſtea autem vocata eſt Antiochia, & ſic nunc vocatur: iſta ciuitas erat caput regni Thou, & ob hoc vocatur rex Emath. *Quod percuſſiſſet Dauid omne robur Adarezer.* Ideſt,percuſſit totam militiam eius,quia plurimos occidit,alios vero vi H
uentes cepit, ſcilicet,currus multos, & mille ſeptingentos equites & 20.millia peditum,& iſtud erat totum robur militiæ Adarezer.

An locus iſte de numero equitum Adarezer, quos cepit Dauid,ſit contrarius his,quæ dicuntur primo Paralipomenon. Quæſt. XIII.

QVÆRET aliquis,quomodo dicatur ſupra de militia regis Adarezer,ſcilicet, quòd ceperit Dauid mille ſeptingentos equites: nam primo Paralip. 18. vbi ponitur iſta hiſtoria dicitur, quòd cepit Dauid ſeptem millia equitum ab Adarezer. Reſpondendum, quòd ſecundùm morem conſuetum ſcripturæ, quando idem ſæpe dicitur,non ſcri- I
bitur ſemper completè, ſed alicubi plus,& alicubi minus, Interdum etiam fit mutatio, ſic patet,quia hic non dicitur quot currus acceperit Dauid de curribus Adarezer, & primo Paralip.18.dicitur,quòd accepit mille currus. Item hic ponitur quòd erant mille ſeptingenti equites,& primo Paralipo.18.dicitur,quod erant ſeptem millia,fortè autem ratio expreſſionis diuerſi numeri fuit, quia mille ſeptingenti equites erant de cuſtodibus regis,qui portabant arma aurea,& iſti nominati ſunt ſpecialiter,reliqui autem erant de communibus,ideo non nominati ſunt hic.Sed primo Paralip.18.vbi ſupplentur ea, quæ omiſſa ſunt in alijs libris,additur etiam aliquid, quia hic non dicitur ſecundum literã Hebraicam,quid factum fuerit de iſto ære, & tamen præall.cap.dicitur,quòd de hoc fecit Salomon mare æneum,& columnas,& vaſa ænea.Item mutatur aliquid hic,& ibi,quia K
hic vocantur duæ ciuitates Adarezer Bethe, & Beroth: & ibi vocantur Cebac,& Chun.mutatur etiam, quia hic dicitur quòd Dauid tulit aurea arma,ibi autem dicitur,quòd tulit aureas pharetras. *Miſit Thou Ioram filium ſuum ad regem Dauid.* Primo Paralip.18. vocatur iſte Aduram,& fortè eſt idem nomen apud illas gentes Ioram,& Aduram. *Vt ſalutaret eum congratulans.* Ideſt, vt ſalutaret eum ex parte Thou tanquam amici ſui,& congratularetur ei,ideſt,gauderet cum ipſo,& denunciaret ei, quod Thou nimis gauderet de victoria,quam habuit Dauid de Adarezer. *Et gratias ageret eo quòd expugnaſſet Adarezer.* De hoc agebat gratias Thou tanquam de præſtito beneficio ſibi: nam cum Adarezer eſſet hoſtis Thou,& eſſet vir potens, moleſtabat eum nimis,& fortè violenter opprimebat, nunc autem illo debellato ſecurus erat Thou,quod reputabat maximum beneficium: & quia per Dauid iſtud obtinuerat, agebat ei gratias, quanquam Dauid non egiſſet hoc propter Thou,

F ſed propter ſe. Hoc etiam benè nouerat Thou: voluit tamen vrbaniter gratias agere Dauid,vt per hoc haberet modum confirmandi pacem cum ipſo.Primo Paral. 18.dicitur loco omnium iſtorum, quòd Thou miſit filium ſuum ad Dauid, vt poſtularet ab eo pacem, & forte iſta erat intentio principalis Thou, quia ipſe timebat quòd cum Dauid expugnaſſet Adarezer potentiſſimum regem,facilius cum expugnare poſſet: propter quod voluit habere pacem cum eo, & vt Dauid non putaret, quod ex timore hoc ageret, Thou miſit indirectè ad petendum pacem, ſcilicet,gratias agens,quòd expugnaſſet Adarezer. *Et percuſſiſſet eum.* Ideſt exercitum ſuum, ſic dicitur ſupra. Audiuit Thou,quòd percuſſiſſet Dauid omne robur Adarezer: vel dicitur,quòd per-
G cuſſit eum,ideſt,occidit, quia fortè cepit eum cum exercitu ſuo,& occidit:ne rurſus inſurgere poſſet.Sed falſum eſt, quia non cepit eum, imò fugit a facie Dauid:& poſtea pugnauit contra Dauid.infra decimo. *Hoſtis quippe erat Thou Adarezer.* Ideſt,iſti duo reges erant ſemper hoſtes,& Adarezer erat potentior: ideo Thou gauiſus eſt nimis illo pereunte. *Et in manu eius.* Ideſt,in manu Ioram filij Thou,ſcilicet,quia ipſe tulit iſta vaſa ad Dauid in Ieruſalem. *Erant vaſa argentea,& vaſa aurea,& vaſa ærea.* De omnibus his metallis tulit Ioram vaſa multa ad Dauid: vt appareret regium munus magnificentiſſimum: & vt conciliaretur animus Dauid ipſi Thou,magnitudine donorum. *Quæ,& ipſa ſanctificauit rex Dauid domino.* Ideſt,omnia iſta vaſa applicuit Dauid ad cultum Dei, ſcilicet, vt de illis fieret aliquid in templo. *Cum argento,& auro,quæ ſanctificauerat de*
H *vniuerſis gentibus,quas ſubegerat.* Ideſt,ſanctificauit domino argentum,& aurum,quod accepit à Thou;& etiam argentum,et aurum, quod habuit ab omnibus gentibus,contra quas pugnabat, et quas ſubegit,ſcilicet,in tributarias. Nam omnes gentes,quæ nominatæ ſunt ſupra,& infra,ſubiectæ fuerunt Dauid, ſolum quantum ad tributa, præter Philiſthinos,quorum ciuitates accipiebat, et iungebat terræ Iſrael,primo Paralipom.18.Ratio diuerſitatis erat,quia nulla de his gentibus morabatur in terra Iſrael præter Philiſthinos, qui tenebant partem eius: illam ergo ſuſcipiebat Dauid: terras autem aliarum gentium non vniebat terræ Iſrael,ſed conſtituebat eas tributarias: eo quòd non licebat Iſraelitis dilatare terminos ſuos vltra id,quod Deus præfixerat. Num.34. *De Syria.* Hic ponuntur terræ,de quibus *Terra de quibus Dauid accepit aurum, & argentum in pugna Syria.*
Dauid accepit aurum,et argentum in pugna: et vna eſt Sy-
I ria,de qua accepit multa metalla,quando pugnauit contra Adarezer de duabus ciuitatibus ſuis. Accepit etiam de Syria Damaſci,quam fecit ſibi tributariam,vt patet ſupra in litera. *Et Moab.* Ideſt,etiam accepit vaſa aurea, et argentea de terra Moab: iſtud fuit,quando pugnauit contra Moabitas menſuſque eſt eos funiculo: non legimus enim habuiſſe aliud bellum contra Moabitas, niſi illud. *Et filij Ammon.* Ideſt,etiam pugnauit contra filios Ammon, et accepit de terra eorum argentum,et aurum. Iſtud bellum fuit, quando pugnauit contra eos propter iniuriam factam, infra decimo. *Et Philiſthijm.* Ideſt,etiam accepit de terra Philiſthijm. Iſtud fuit quando humiliauit Philiſthinos,et tulit frænum tributi de manu eorum. ſupra in litera: accepitque ciuitatem Geth, et filias eius de manu Philiſthijm. primo Paralipom.18. *Et Amalec.* Non legitur Dauid habuiſſe bel-
K lum contra Amalec poſtquam fuit rex, ſed pugnauit ſæpe contra Amalecitas, quando erat in terra Philiſthinorum profugus à facie Saulis. præceden. lib. cap. 27. Nam contra iſtam gentem potius ibat in pugnam, quam contra aliquã aliam: pugnauit etiam iterum contra Amalecitas,quando illi ſuccenderunt ciuitatem Siceleg, et perſecutus eſt eos Dauid, cepitque ab eis prædam magnam. præceden. lib. capit. 30. de omnibus autem his bellis,ſiue antequam eſſet Dauid rex,ſiue poſt ſeruauit vaſa argentea,et aurea,vt expenderet in vſus templi. *Et de manubijs Adarezer filij Rohob regis Sobæ.* Ideſt,conſecrauit manubia Adarezer: vocantur autem manubia, ideſt, ſpolia: iſta erant arma aurea, et torques, de quibus dicitur ſupra in litera,vel pharetræ aureæ, ſicut dicitur primo Paralipom.18.de Idumæa autem non ponitur hic,et tamen primo Paralipom.18. dicitur, quod accepit de Idumæa vaſa aurea, et argentea, ſicut de alijs gentibus,

Quando

Quando licuiſſet Dauid vti iſto auro, & argento. Quæſt. XIIII.

QVÆRET aliquis, cum Dauid conſecraret Domino iſtud aurum, & argentum, an liceret ei habere illud in vſus ſuos. Reſpondendum, ꝙ aut loquimur de vſu, per quem res non deſinit eſſe, nec deterioratur, aut de vſu, per quē eſſe deſinit. Primus vſus eſt, vt ſi Dauid biberet, vel comederet in vaſis, quæ ſanctificauerat pro templo. Secundus vſus erat, vt ſi Dauid alienaret argentum, vel aurum, donando, vel vendendo: vel comminueret in parua fruſtra ad picturas, vel ad ornamentum calciamentorum, vel veſtium, in quibus peribat argētum, & aurum, & nō poterat rehaberi. De ſecundo vſu dicendum, ꝙ nullo modo licebat Dauid conuertere aliquid iſtorum ad tales vſus, quia per hoc infringebat ſanctificationem factam. De primo vſu di- B cendum, quòd aut argentum illud actualiter dabatur Domino; ita quòd non maneret penes Dauid, ſed in cuſtodia alicuius alterius, vel manebat apud Dauid, & ipſe ſolum diſpoſuerat penes ſe dare Domino argentum illud, & aurum. Si autem detur ſecundus modus, Dauid poterat vti argento, & auro, ad vſus mundos, per quos non deterioraretur, ſcilicet, ad oſtenſionem coram populo, vt pateret regalis celſitudo in magnitudine diuitiarum: & ad comedendum, & bibendum in his vaſis. Ratio aūt huius eſt, quia licèt iſta vaſa pertinerent ad Dominum quantum ad ius, inquantū Dauid vouerat illa dare Domino: tamen quia nondum actualiter dederat, nec venerat tempus dandi, nō pertinebat totaliter dominium illarum rerum ad Deum: ideo poterat Dauid vti rebus illis: non tamen alienaret eas, vel deterioraret: quia tunc perderetur ius Deo quæſitum. Si C autem detur ſecundus modus, ſcilicet, ꝙ illa vaſa nō manſiſſent penes Dauid, ſed tradita fuiſſent Domino, & poſita in cuſtodiam penes aliquem Leuitam, aut ſacerdotem: aut illa applicata fuerāt adminiſtrationi ſanctuarij, ſcilicet, coram altari holocauſtorum, vel thymiamathis, vel in aliis miniſtrationibus: aut nunquam applicata fuerāt alicui miniſtrationi, ſed ſolum cuſtodiebantur tanquam vaſa Dei. Si primo modo, nō licebat Dauid applicare illa ad vſus ſuos, bibendo, vel comedendo in eis: nam grauiſſimè peccaret. Sic enim fuit de Balthaſar Rege Babylonis, qui bibit in vaſis Domini cum vxoribus ſuis, & concubinis: & in ipſa hora apparuerunt tres digiti ſcribentes in pariete, & denunciantes mortem Regis, vt patet Daniel. 7. Si autem illa vaſa nondum eſſent applicata ad miniſterium aliquod, quanquam eſſent in ſanctuario, poterant applicari ad aliquem D vſum Dauid, ſi ille vſus eſſet neceſſarius, & mundus: ita ꝙ ſi non vteretur illis vaſis, eſſet ſibi magnum damnum. Sic patet de gladio Goliath, quem Dauid conſecrauerat Domino, & erat in tabernaculo inuolutus pallio apud Ephod præc. lib. c. 21. Et tamen cum Dauid non haberet gladium, & egeret gladio pro via dedit ei ſummus ſacerdos gladium Goliath. eod. c. Si tamen fuiſſet gladius vas applicatum ad diuinum myſterium, nunquam fuiſſet Dauid datus: quia non licebat ei tangere illum; imò nec videre, niſi eſſet inuolutus pallio. Nam etiam Leuitæ ſi viderent ſacra vaſa antequam inuoluerentur, moriebantur. Num. 4. Iſta diſtinctio vera eſt: & tamen ad caſum iſtum non eſt neceſſe, quòd diſtinguamus, quia modus cōſecrandi aliquid Domino erat, quòd ille, qui vellet illud dare, non retineret penes ſe, ſed traderet in cuſtodiam Leuitis, qui erant Theſaurarij rerum E ſanctuarij, & iſtum modum ſeruauit Dauid, & omnes, qui in Iſrael aliquid Deo conſecrauerunt, ſic patet 1. Paral. 26. ſed & huius filius Selemith, & fratres eius ſuper theſauros ſanctorum, quę ſanctificauit Dauid Rex, & principes familiarum, & tribuni, & cētuniones, & duces exercitus de bellis, & manubijs præliorum, quæ conſecrauerant ad inſtaurationem, & ſupellectilem templi Domini: hæc autem vniuerſa ſanctificauerunt, Samuel videns, & Saul filius Cis, & Abner filius Ner, & Ioab filius Saruiæ, patet ergo, ꝙ non ſolum tempore Dauid, ſed etiam tempore Samuelis, & à principio ea quæ ſanctificabantur, tradebantur Leuitis, & ſic Dauid conſecrauit omnia iſta, ſcilicet, quia dedit ea illico in manus Leuitarū ad cuſtodiam quouſque de illis aliquid fieret in templo Domini, & nunquam poſtea applicuit iſta ad vſus ſuos.

Alph. Toſt. in Secundum Regum.

A *An licitum fuerit applicari omnia iſta vaſa ad miniſterium Dei. Quæſt. XV.*

QVAERETVR vlterius, an licitum eſſet iſta vaſa applicari Domino. Aliquis dicet, quòd non, quia deteſtabatur nimis aurum, & argentum idolorū, vt patet Deuter. 7. ſed omnia iſta erant de auro, & argēto idolatrarum, ergo non licebat illa ſumere ad miniſterium Domini: maximè autem eſſet hoc in vaſis, quæ accepta eſſent de terra Philiſthinorum: cùm iſti eſſent magni idolatræ, quia erant Chananæi. Reſpondendum eſt, quòd licitum erat applicari omnia iſta vaſa ad miniſterium Domini, quanquā eſſent ſumpta de terra Gentilium: ſic patet de auro & argento, quod Iſraelitæ acceperunt de Aegypto, quod fuit multum nimis. Exod. 3. & 12. & tamen poſtea omne aurum, & B argētum iſtud, fuit oblatum ad faciendum tabernaculum, & vaſa eius. Sic dicitur Exo. 35. Omne vas aureum in donaria Domini ſeparatum eſt. Deus autem hoc iuſſit, ideo à fortiori liceret accipere vaſa aurea, & argentea nunc pro miniſtratione ſanctuarij, ſcilicet, quia non accipiebatur pro re tam ſanctiſſima, ſicut aurum, & argentum ductum de Aegypto, quia illud fuit ad operiendum arcam, & faciendum propitiatorium de auro puriſſimo & Cherubim ſuper arcam. Iſtud tamen fuit vas ſanctiſſimum totius ſanctuarij: ideo vniuerſaliter de quibuſcunq; gentibus acceptum aurum, & argentum poterat applicari ad vaſa ſanctuarij. Quod patet in anathemate Ierichò: nā illa erat ciuitas Chananæorum: & tamen omne aurum, & argētum, æs, & ferrum, ibi reperta in theſauris Domini recondita ſunt. Ioſ. 6. Ad rationem in contrarium Deut. 7. dicendum, ꝙ ibi non C agitur de auro, & argento idolatrarum, ſed idolorum: nam ſi eſſet idolum de auro, & argento, vel alio metallo, Iſraelitæ non debebant accipere illud pro ſe, nec ad conſecrandum Deo, alioquin eſſent anathematizati, cùm d r: ſculptilia eorum igne combures, nō concupiſces argentum, & aurum; de quibus facta ſunt: nec aſſumes ex eis quicquam tibi, ne offendas propter ea, quia abominatio eſt Domini Dei tui, nec inferes quippiam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema ſicut & illud eſt. Idem autem intelligēdum eſt de omnibus vaſis, quę applicata erant ad cultum idolorum: nam de illis nihil aſſumendum erat, ſed omnia cremāda, quia eadem ratio eſt vtrobique. Et quia idem ius eſt de acceſſorio, & principali: omnia autem vaſa, quæ Dauid conſecrauit, quanquam eſſent idolatrarum, tamen nullum erat idolorum. *Fecit quoque ſibi Dauid nomen.* Hic ponitur D quartum bellum, id eſt, fecit ſibi famam: nomen enim vocatur hic ipſa extenſio nominis, quæ eſt celebritas famæ.

Ad rationē in princip.

Dauid quod nomen ſibi fecerit. Quæſt. XVI.

QVAERET aliquis, quod fuerit iſtud nomen, quod ſibi fecit Dauid. Reſpondet Hierony. quòd fuit quidam arcus triumphalis, ſcilicet, fecit in aliquo loco aliquē arcum, ſiue fornicem, in quo deſcripſit figuram belli: ſic enim fecit Saul, quādo reuertebatur de bello Amalec. Idē etiam tenet Hiſtoria Scholaſt. Nicolaus autem dicit, quòd non eſt iſtud veriſimile, quia Saul peccauit faciendo fornicem, vt patet præced. lib. c. 14. Ideo dicit cum Rab. Sal. ꝙ Dauid occidit 18. millia de Idumæis, & fecit illos ſepeliri: & ex hoc acquiſiuit famam magnam, & hoc propter opus E miſericordiæ, quod exercitabat, ſcilicet, quia ſepeliebat hoſtem. Secundò, quia faciebat hoc, quia erāt Idumæi fratres Iſrael. Nam Deut. 23. dicitur. Non abominaberis Idumæū, quia frater tuus eſt. Item apparet hoc, ſcilicet, quòd Dauid ſepeliret hic mortuos, quia ſeq. lib. c. 11. dicitur, quòd Dauid miſit Ioab ad ſepliendum omnes Idumæos, qui interfecti fuerant. Aliter autem dici poſſet, quòd Dauid fecit ſibi famam magnam occidendo 18. millia in valle ſalinarum. & 23. millia in Gebelem: iſta autem magna occiſio faciebat victoriam ſuam eſſe famoſam. Sed dicendum, quòd Dauid fecit nomen, id eſt, fornicem triumphalem ad memoriam illarum victoriarum magnarum. Cùm autem Nicolaus dicit, quòd peccaret faciendo fornicem, & ꝙ peccauerit Saul, falſum eſt: nam pręced. lib. c. 14. declaratum eſt, ꝙ ille fornix poterat fieri ſine peccato: imò, quod ex aliquibus cauſis fieret meritoriè. Dauid autem cùm eſſet vir iuſtus

Opinio Authoris.

ſtus faciens omnia ad Dei laudem, credendum eſt, quòd F fecerit fornicem ad memoriam magnificorum bellorum in laudem Dei, & non in laudem ſuam. Cum autem dicitur, quòd Dauid fecit ſepeliri mortuos Idumeæ, concedendum eſt. Si autem dicatur, quòd ex hoc Dauid acquiſiuit ſibi famam, concedi poteſt, etiamſi non conſtet: non tamen videtur dicendum, quòd iſtud fuerit nomen, quòd ipſe fecerit, quia differt facere nomen, & acquirere nomen; quia acquirere eſt quandocunque per aliqua opera fama nobis prouenit, ſiue illa opera bona, ſiue mala ſint; facere autem nomen, eſt ædificare aliquid, quod proficiat ad dilatationem nominis, & ſit ad hoc inſtitutum, vt per illud nomen dilatetur. Hic autem non dicitur, quòd Dauid acquiſiuit nomen quaſi ex alijs hoc haberet, ſed quòd fecit ſibi illud, id eſt, ipſe per ſe fecit, & ſic videtur, quòd eſſet aliquod ædificium factum ad famam, ſicut conſueuerunt fa- G cere victores bellorum. *Cum reuerteretur capta Syria.* Id eſt, quando reuertebatur de Syria Damaſci, & ceperat eam, ſubieceratque tributis, nam tunc venit Dauid per terram Idumeæ: & pugnans contra Idumæos ſuperauit illos. *In valle ſalinarum caſis. 18. millibus.* Id eſt Dauid occidit 18. millia in valle ſalinarum. Eſt enim vallis ſalinarum quædam pars terræ Moab habens valles, in quibus eſt aqua ſalſa, & efficitur ibi ſal artificio humano, ſicut in multis alijs locis, & accidit, quòd pugnaret ibi Dauid contra Idumæos, & occidit, 18. millia. Aliquæ Bibliæ habent, 12. millia, ſed litera corrupta eſt. Nam hic, & Primo Paralip. 18. ponuntur. 18. millia. Aliter autem poteſt hoc ſaluari. Nam in tit. Pſalmi; Deus repuliſti nos, ponitur iſtud bellum contra Idumæos, & dicitur, quòd occiſa ſunt. 12. millia; ideo dicitur à quibuſdam quòd Ioab, & Abiſai duo fratres fuerunt duces H huius belli, quia erant principes militum, & vnus eorum occidit 12. millia, & alius ſex millia, & in titulo Pſalmi ponuntur 12. millia, quæ occidit vnus; & hic ponuntur 18. millia, ſcilicet, ſumma totalis occiſorum ab vtroque. Sed dicetur contra, quia 1. Paralip. 18. dicitur, quòd Abiſai filius Saruiæ occidit 18. millia in valle ſalinarum. Dicendum ꝙ Dauid occidit iſta 18. millia, quia cum ipſe eſſet princeps, omnia facta exercitus ſui oportet quòd aſcribantur ei. Abiſai autem erat dux ſub ipſo Dauid, & fortè ipſe in hoc bello principaliter pugnauit, vt ſi non fuit præſens Dauid: ideo dicitur quòd occidit Abiſai illos 18. millia. *Et Gebelem ad 23. millia,* id eſt, occidit in terra Moab in alio loco, qui dicitur Gebelem 23. millia virorum. Iſtud bellum non exprimitur. 1. Paralipom. 18. & hoc quia ſcriptura, quando aliquid deſcribit in diuerſis locis, nunquam in aliquo loco illud per I fectè enarrat, ſed alicubi ponitur, ꝙ alibi nõ habetur. Sciendum autem ꝙ iſta litera poteſt dupliciter punctuari, & ſic habebis varium ſenſum. Primo modo ſic, fecit ſibi Dauid nomen cum reuerteretur capta Syria in valle. & ibi ſit punctus; tunc eſt ſenſus, ꝙ quando reuertebatur Dauid de capiendo Syriam, fecit ſibi nomen in valle ſalinarum, id eſt, cõſtituit ibi fornicem ad memoriam facti ſui: & tunc quod ſequitur, ſcilicet, cæſis 18. millibus, & in Gebelem ad 23. millia, facit alium ſenſum, ſcilicet, ꝙ tunc quando Dauid in valle ſalinarum conſtituit fornicem, occidit 18. millia virorum, & occidit in Gebelem quaſi 23. millia. Sed iſta pũctuatio eſt inconueniens, quia eſt contra modum punctuandi in litera; etiam quia non facit bonum ſenſum, quia hoc modo nõ diceretur, vbi occiſa ſunt 18. millia, ſed diceretur vbi oc K ciſa ſunt, 23. millia, quod eſt inconueniens, ideo punctuandum aliter, ſcilicet, Fecit ſibi Dauid nomen, cum reuerteretur capta Syria. Et ibi ſit punctus, & tunc eſt ſenſus, quòd Dauid fecit nomen, id eſt, fornicem triumphalem, ſed non ponitur, vbi illum conſtruxerit, & ſequitur, in valle ſalinarum occiſis 18. millibus, & in Gebelem ad 23. millia. quod poteſt dupliciter exponi. Vno modo quòd Dauid fecit ſibi nomen, id eſt, acquiſiuit famam, & hoc fuit occiſis 18. millibus in valle ſalinarum, id eſt, quando occidit 18. millia in illa valle, & 23. millia in Gebelem. Et tunc non debet dici, quòd Dauid conſtruxerit aliquem fornicem triumphalem, quia nomen ſuum fuit hic occidere 23. millia & 18. millia. Alio modo eſt ſenſus, quòd Dauid cum reuerteretur a Syria fecit ſibi nomen, id eſt, conſtruxit fornicem triumphalem. & hoc fuit occiſis 18. millibus in valle ſalinarum, id eſt, quando occidit 18. millia. Et tunc occiſio 18. millium,

In valle ſalinarũ fuiſſe occiſos 18 millia Idumæos.

F & 23. millium non fuit nomen Dauid, ſed aliquid, quod fieri accidit tunc, quando Dauid fecit ſibi nomen. *Et poſuit in Idumæa cuſtodes,* ſcilicet, poſtquam ſubiecit ſibi Dauid Idumæos, poſuit in fortalitijs cuſtodes, vt non poſſent rebellare Idumæi. *Statuitque præſidium,* id eſt, ſtatuit homines ad defenſionem terræ. In Hebræo habetur. *Statuit œconomos,* ſcilicet ad colligendum tributa, & ſatis rationabile eſt: quia cùm dicatur, quòd conſtituerit cuſtodes, ſcilicet, ad ſeruanda fortalitia, nihil reſtabat niſi, vt poneret exactores tributorum. *Et facta eſt vniuerſa Idumæa ſeruiens Dauid ſub tributo,* id eſt, omnes Idumæi ſeruierunt tunc Dauid ſoluendo tributa. Et tunc completum eſt, quod habetur Gene. 27. ſcilicet, maior ſeruiet minori, id eſt, populus Edom, qui erat populus maior, ſeruiet Iſraelitis, qui erant populus minor. Nam Idumæi erant ab Eſau, & Iſraelitæ a Iacob: maG ior tamen erat Eſau, in perſonis autem eorum nunquam completum eſt, quoniam Eſau ſemper fuit potentior ipſo Iacob. Vnde Iacob timuit valde Eſau. Geneſ. 32. & coram eo incuruatus eſt ſæpe. Geneſ. 33. nam cum Eſau erant quadringenti equites, & cum Iacob ſolum erant paſtores pecorum. eod. cap.

An licuiſſet Dauid pugnare contra Idumæos. Quæſt. XVII.

QVÆRET aliquis, an licuerit Dauid pugnare contra Idumæos. Aliquis dicet, quòd non, quia Deut. 2. dicitur. Tranſibitis per terminos fratrum veſtrorum, filiorum Eſau: videte diligenter, ne moueamini contra eos: & intelligitur de bello, ergo non licebat pugnare contra illos. Reſpondendum, quod licuit Dauid pugnare contra IduH mæos, quia nunquam mouebat bellum iniuſtum. Ad auctoritatem dicendum, quòd illa intelligitur, quòd ſit mandatum temporale Iſraelitarum pro tunc: & non extenditur ad omne tempus. Patet hoc, quia in eadem auctoritate ſolùm vetatur pugna, quando tranſirent Iſraelitæ per terram Idumeorum. Nam dicitur: tranſibitis per terminos fratrum veſtrorum filiorum Eſau, videte diligenter ne moueamini contra eos. Item illa lex prohibet pugnam, quæ fit ad capiendum loca, quod patet, quia dicitur in eadem, videte ne moueamini contra eos. Nec enim dabo vobis de terra eorum quantum poteſt vnius pedis calcare veſtigium. Dauid autem non pugnabat nunc ad capiendum terram Idumæorum, quia nihil de illa ſumpſit in poſſeſſionem Iſraelitarũ, ſed ſolùm fecit eam tributariam, vt patet hic. Item dicendum quòd illa lex ſolùm vetabat pugnam ſine cauſa: nam I Iſraelitæ tunc non habebant aliam cauſam pugnandi contra Idumæos, ſed ſolùm cupidine poſſidendi terram illorũ volebant mouere bellum, & hoc Deus prohibet, dicens: Nec enim dabo vobis de terra illorum quantum poteſt vnius pedis calcare veſtigium. Dauid tamen habebat nunc aliquam cauſam pugnandi contra Moabitas, vt quia fortè ipſi fecerant inſultum in terram Iſrael. Vel quia adiuuerãt Syros ad pugnandum contra Dauid, cum eſſent finitimi eorum, vnde haberet Dauid ius pugnandi contra illos. Sed aliquis obijciet, quòd non liceret pugnare contra eos, quia Deuter. 23. dicitur: Non abhominaberis Idumæum, quia frater tuus eſt, ergo a fortiori non pugnabis contra eum. Reſpondendum, ꝙ Iſraelitæ non deberẽt abhominari Idumæos propter cognationem: & ideo ſi Idumæi nihil iniuſtum agerent contra Iſraelitas, non debebant pugnare con K tra eos, nunc vero aliquid mali egerunt, & tunc licebat pugnare, & etiam ipſi prophetæ prædicebant mala, ſic patet Abdiæ vnico. ca. nam ibi ſolum propheta comminatur mala filijs Eſau, ſcilicet, Idumæis, & alij prophetæ ſæpe mala prędicunt contra eos. Nam Ieremias prædixit mala multa contra Idumæos. Ier. 49. & ſic nunc creditur, quòd aliquod malum fecerint contra Iſrael, & ideo fuit pugna iuſta.

An licuerit Dauid facere Idumæos ſibi tributarios. Quæſt. XVIII.

QVAERETVR vlterius, an licuerit Dauid facere Idumęos ſibi tributarios. Aliquis dicet, ꝙ nõ, quia Idumæi reſtiterant Iſraelitis in pugna, ideo debebant omnes occidi, & non conſtitui tributarij. Reſpondendum, quòd iſtud verum eſt, quando Iſraelitæ pugnabant contra aliquã ciuitatem,

ciuitatem, quæ non eſſet in terra Chanaan. Secus cum pugnabant in campo, quia tunc lex, quæ habetur Deuter. 20. non obligabat eos, & ſic erat in electione eorum, quid vellēt agere ſuper victos. Dauid autem miſertus eſt Idumæis, & noluit occidere omnes, ſed cōſtituit eos tributarios, quia hoc benignius erat, & vtilius Dauid. Satis tamen puniuit eos acriter, quia occidit omne maſculinum in Idumæa, vt patet ſeq. lib. c. 11. quomodo autē ſtet, ꝙ occiderit omnes maſculos, & conſtituerit Idumæos tributarios, ibid. declarabitur. *Et ſeruauit Dominus Dauid in omnibus ad quæcunque profectus eſt*, i. quanquam Dauid multa bella egerit, tamen in omnibus his liberauit eum Deus, ſ. quòd nunquam incidebat in manus hoſtiū, nec vincebatur, nec peribat aliquis de ſuis, & hoc quia Deus promiſerat ei ſeruare eū. *Et regnauit Dauid.* Hic ponitur ſecundum principale huius cap. ſ. diſpoſitio regni, & hoc quātum ad officiales Dauid. B In hoc. n. cōſiſtit totus bonus ſtatus politiæ, ſi exterius per fortitudinē militarem ab hoſtibus defendatur, & interius per iuſtitiā regatur. *Et regnauit Dauid ſuper omnē Iſrael.* ſ. exercens poteſtatem Regis omnib. ſibi obedientibus. *Faciebat quoq; Dauid iudicium, & iuſtitiam omni populo ſuo*, i. habebat ſe iuſtè in negotijs omniū expediendis. Dr aūt facere iudicium, i. iuſtè ſententiare, & facere iuſtitiam, i. iuſtè exequi ſententiata, vnum autem ſine altero non ſufficit.

Diſpoſitio Regni quo ad officiales.

2

Quomodo Dauid faceret iuſtitiam. Quæſt. XIX.

QVAERET aliquis, quòmodo dicatur hic, ꝙ Dauid faciebat iudicium, & iuſtitiam, cum dixerit Abſalon infra 15. videntur mihi ſermones tui boni, & iuſti, ſed non eſt, qui te audiat conſtitutus à Rege, i. non eſt qui poſſit expedire cauſam tuam. C Reſpondendum, ꝙ Dauid iudicabat in cauſis populi, quātum ſufficiebat, & conſtituerat multos Iudices in domo ſua, qui diffinirent cauſas, ſicut eſt in curijs aliorum Regum. Abſalon aūt mentiebatur dicēdo, ꝙ nullus erat in domo Regis, qui poſſet diffinire cauſā. Hoc aūt dicebat ad ſolicitandum animum populi, vt eū Regem facerēt, vt patet ibidem, cùm dicitur: Dicebatq. Abſalom, quis me conſtituat iudicem ſuper terram, vt ad me veniant omnes, qui habent negotium, & iuſtè iudicem, ſed & cùm accederet ad eum homo, vt ſalutaret illum, extēdebat manum ſuam, & apprehendens oſculabatur eum, faciebatque hoc omni Iſrael, qui veniebat ad iudicium, vt audiretur à Rege, & ſolicitabat corda virorum in Iſrael. *Ioab autem filius Saruiæ erat ſuper exercitum.* Iſtud erat maximum officium in domo Regis, ſ. principari toti militiæ. D Hoc autem dederat Dauid ipſi Ioab, quādo pugnauerunt contra Ieruſalem ad arcem Sion, & dixit Dauid, quòd qui percuteret in primis Iebuſæum, eſſet dux belli. Ioab verò aſcēdit primus, & tetigit fiſtulas domatum, & factus eſt princeps, ſupra 5. & 1. Paralip. 11. Sciendum autem, quòd quanquam iſti eſſet data cura exercitus, tamen Abiſai frater eius regebat magnam partem exercitus, & erant ambo, tanquā duces belli, vnde inf. 10. ambo diuiſerunt inter ſe exercitum, quando pugnauerunt contra Ammon. Et pugnauit Abiſai contra Syros. Etiam 1. Paral. 18. dicitur, quòd Abiſai occidit 18. millia de Idumæis. *Porrò Ioſaphat filius Ahilud erat à commentarijs.* Iſtud erat aliud officium in domo Dauid, ſcilicet, eſſe relatorem cauſarum, quæ veniebāt ad Regem, vel rememoratorem, & ordinatorem, ſ. quòd quando Rex obliuiſceretur aliquorum negotiorum deductorum ad ipſum, E iſte reduceret ei illa ad memoriam, & ordinatim proponeret ſecundum tempora, quibus fuerant propoſita ab ipſis, qui ea adduxerūt coram Rege. Eſt autem hic à commētarijs vna dictio indeclinabilis, & accipitur per omnem caſum. Et ſic accipiūtur quædam nomina antiqua, vt à caliculis. *Et Sadoc filius Achitob, & Abimelech filius Abiathar erant Sacerdotes*, id eſt, iſti duo erant ſacerdotes magni tempore Dauid, ſcilicet, Abiathar, & Sadoc. De minoribus autem non fit hic mentio, quia illi valde multi erant.

Quomodo eſſent tunc duo ſummi Sacerdotes, cum non deberent eſſe niſi vnus. Quæſt. XX.

QVÆRET aliquis, quomodo eſſent tunc duo ſummi ſacerdotes, quia nūquam eſſe debebat niſi vnus,

A & illo mortuo, alius de filiis eius ſuccedebat ei, vt colligitur Exod. 29. & Leuit. 6. & 8. & 21. Reſpondendum eſt, quòd à principio Deus vnicum ſummum Sacerdotem inſtituit, ſcilicet, Aaron: omnes autem filij eius erant minores Sacerdotes, & poſtea procedente tempore ſemper fuit vnicus Sacerdos magnus, nūc autem accidit, quòd eſſent duo Sacerdotes magni, ſcilicet, Sadoc, & Abiathar. Modus autem fuit, quia quando Saul deſtruxit vrbem Nobe, in qua erant Sacerdotes, occiſi ſunt ferè omnes de ſtirpe Ithamar, ſaltē enim de domo Heli nullus videtur remanſiſſe niſi Abiathar, qui fugit ad Dauid, quādo alij Sacerdotes occidebantur. præced. lib. ca. 22. Et quia pater huius Achimelech erat Sacerdos magnus, & iſte fuit cum Dauid in omnibus laboribus, & periculis Dauid, voluit Dauid, quòd eſſet ſummus Sacerdos. Interim autem Saul ordinauit alium ſum- B mum ſacerdotem, ſcilicet, Sadoc, cùm nullus manſiſſet de ſtirpe Achimelech patris Abiathar, qui deberet eſſe ſacerdos magnus, & poſtea Dauid ſuſcepit vtrunque horum in ſummum ſacerdotium. Et quia non poterant ambo miniſtrare in eodem tempore, & aliquando ſe impedirent, diſtinxit eis Dauid tempora miniſtrandi, & fecit vices pro Abiathar, & vices pro Sadoc, conſtituens ſub quolibet illorum certas vices ſacerdotum minorum de ſtirpe ſua, vt patet 1. Paralip. 24.

Quare Dauid permiſerit Sadoc in ſummo ſacerdotio cū eum feciſſet Saul. Quæſt. XXI.

QVAERETVR vlterius, quomodo Dauid permitteret hoc, vt Sadoc eſſet in ſummo ſacerdotio, nam C debuiſſet expellere eum, & retinere ſolum Abiathar, hoc autem, quia Abiathar erat filius ſummi ſacerdotis, ſcilicet, Achimelech, vt patet præced. lib. cap. 22. Et ſi Saul non occidiſſet Sacerdotes, iſte erat ſucceſſurus in ſummo Sacerdotio. Quod autem Sadoc inſtitutus fuiſſet à Saule in ſummum ſacerdotem, non multum proficere debebat ei, quia ſicut Saul violenter, & iniuſtè occidit omnem domū Achimelech; ita iniuſtè poſuit ſummum ſacerdotem loco eius, ideo cum Dauid regnaret debebat reſtituere Abiathar dignitatem ei debitam, excluſo Sadoc, potiſſimè quia Dauid debebat ad hoc nimis affici, eo ꝙ Abiathar fuit ſemper cum eo in omnibus periculis. Sic patet ſequenti libro capitulo ſecundo, cum ait Salomon ad Abiathar, ſcilicet, tu portaſti arcam, coram patre meo, & ſuſtinuiſti laborem in omnibus, in quibus ſuſtinuit pater meus. Reſpondendum D eſt, quòd Dauid afficiebatur nimis ad Abiathar, eo quòd ille fuerat cum eo ſemper, & ſi potuiſſet eum iuſtè ſolum inſtituere in ſummo ſacerdotio deſtituendo Sadoc, feciſſet, ſed non potuit. Pro quo ſciendum, quòd ſummum ſacerdotium ab initio pertinuit ad Eleazar filium maiorem Aaron. Num. 20. deinde Phinees filius eius accepit promiſſionem de ſummo ſacerdotio, ſcilicet, quòd in æternum maneret in domo eius, quia habuit zelum Dei. Num. 25. manſit autem ſacerdotium in domo eius per aliquos ſucceſſores vſque ad expleta quaſi tempora iudicum, ſcilicet, tempore Samſonis: tunc autem cum filij Eleazar dediſſent ſe peccatis, & eſſent remiſſi circa populum, & opera ſacerdotalia: populus priuauit eos ſummo ſacerdotio, & tradidit illud Heli ſacerdoti, qui erat de domo Ithamar, ad quā non pertinebat ſacerdotium magnum, & pariter fecerunt E illum iudicem, qui iudicauit quadraginta annis, dum fuit ſummus ſacerdos. præced. lib. cap. 4 Deus autem promiſit huic Heli, quòd ipſe, & omnes poſteri ſui vſque in ſempiternum tenerent ſummum Sacerdotium, ſi colerēt Deum: quia tamen duo filij Heli, ſcilicet, Ophni, & Phinees fuerunt peſſimi, & non correxit eos Heli ſciens iniquitates eorum, Deus priuauit eum in poſteris ſuis ſummo ſacerdotio, vt patet præced. lib. cap. 2. ſcilicet: Locutus ſum, vt domus tua miniſtraret in conſpectu meo in ſempiternum: nunc autem abſit à me, ſed quicunque glorificauerit me, glorificabo eum; & qui contemnunt me, erunt ignobiles. Et ſequitur ibi: Ecce dies veniunt, & præcidam brachium tuum, & brachium domus patris tui, vt non ſit ſenex in domo tua: & videbis æmulum tuum in templo in omnibus proſperis Iſrael: & nō erit ſenex in domo tua omnibus diebus. Ecce qualiter prænūtiatum eſt ſummum ſacerdotium

præſcindendum de domo Heli;& quòd inſtitueretur alius æmulus eius, id eſt, alius ſummus ſacerdos ſimul cum eo: poſtea aũt ſubditur ibi de illo ſummo ſacerdote inſtituendo, ſ. Et ſuſcitabo mihi ſacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum,& animam meam faciat,& ædificabo ei domum fidelem,id eſt,ſempiternam. Ecce qualiter inſtituendus erat ſacerdos,qui non eſſet de domo Heli;& ille habiturus erat ſacerdotium in ſempiternum, excluſis omnibus poſteris Heli: cùm dicatur ibidem; & non erit ſenex in domo tua omnibus diebus, id eſt, nullus ſummus ſacerdos erit poſt hoc. Poſtquam tamen iſta verba dicta ſunt ad Heli,non fuit immediatè ablatum ſacerdotium de domo eius, ſed ipſe tenuit illud.filius quoque eius Phinees miniſtrauit in eo iam patre inueterato, & impotente. Deinde mortuus eſt Phinees in bello, quando capta eſt arca Domini,& ſucceſſit ei Achitob filius ſuus,vt colligitur præceden.lib.cap.14. qui fuit ſacerdos tempore Samuelis. Deinde fuit ſacerdos Achias frater Achitob, vt quidam volunt: & iſte erat cum arca,quando Saul iuit in bellum contra Philiſthinos, præalleg. capit. poſt hunc fuit ſacerdos Achimelech filius Achitob, & iſte fuit viuẽte Saule, & incipiente Dauid manere apud Saulem. præcedenti libro,cap.21. Hunc autem Achimelech occidit Saul cum octoginta quinque viris induitis Ephod.præceden.lib.cap.22. Et ibi ceſſauit prò tunc ſummum ſacerdotium in domo Heli. Abiathar autem filius Achimelech fugit ad Dauid: fuitque ſemper cum eo, Saul verò inſtituit interim alium ſummum ſacerdotem, ſcilicet, Sadoc, qui non erat de progenie Heli ſummi ſacerdotis; nec Ithamar; ſed de domo Eleazar:& iſte erat ſacerdos,de quo Deus dixerat,quod faceret ei domum fidelem, & quòd ſemper eſſent ſacerdotes de genere ſuo: nam poſtquam Dauid factus eſt Rex,voluiſſet libenter amouere Sadoc à ſummo ſacerdotio, & inſtituere ſolũ Abiathar, quia tamen Sadoch erat ille, de quo Deus dixerat, quòd faceret ei domum fidelem, nõ eſt auſus priuare eum ſummo ſacerdotio: ipſum quoque Abiathar noluit priuare, quia erat filius ſummi ſacerdotis, & quia videbatur nimis indignum cùm ipſe fuiſſet cum Dauid in omnibus laboribus, quod Dauid priuaret, eum honore paterno, fecit quòd eſſent iſti duo ſummi ſacerdotes,& nullus eorum percipiebat iura ſummi ſacerdotij totaliter, ſed diuidebant inter ſe: tempora quoque miniſtrandi erant diuiſa, vt patet 1.Paralip.24.

An Dauid peccauerit tolerando Abiathar in ſummo ſacerdotio. Quæſt. XXII.

QVÆRETVR vlterius, an peccauerit Dauid tolerando Abiathar in ſummo ſacerdotio, vel inſtituendo eum. Aliquis reſpondebit,ꝙ ſic,quia iam cognoſcebat, ꝙ ſacerdotium ſummum præſcindẽdum erat de domo Heli, & transferendum in domũ Sadoc:quanquam ergo Dauid permitteret,Sadoc eſſe ſacerdotem magnũ,iuxta prænunciationem Dei, tamen præiudicabat ei, quia status ſummi ſacerdotij,& redditus,& honor,ad vnicum pertinere debebant; Dauid autem diuidebat iſta in duos. Reſpondẽdum eſt,ꝙ non peccauit Dauid.Primò,quia cùm Abiathar fuiſſet filius ſummi ſacerdotis, ſatis rationabile videbatur, ꝙ aliquid perciperet de ſummo ſacerdotio. Item,fauendum erat ei in aliquo,quia ipſe fuerat ſemper cum Dauid in omnibus laboribus. Item non faciebat Dauid aliquatenus cõtra Dei diſpoſitionem; nam licèt ſummum ſacerdotium debitum eſſet Sadoc,non debebatur ei ſoli,ſed Deus prædixerat,ꝙ futuri eſſent duo ſummi ſacerdotes ſimul:nam dixit ad Heli: videbis æmulum tuum in templo in omnibus proſperis Iſrael.præceden.lib.cap.2. Æmuli autem vocantur competitores, qui eandem rem amant, & in eandem tendunt, & propter eam ſibi æmulantur, id eſt, inuident: ſed tempore Heli ſummi ſacerdotis, & ſucceſſorum ſuorum,ante Abiathar,nunquam illud fuit,quia ſacerdos erat vnus,& de ſtirpe Heli: ideo incipiente nũc ſummo ſacerdotio Sadoc, debuit eſſe alius ſummus ſacerdos de domo Heli,ad hoc,ꝙ eſſent duo æmuli in templo: non ergo peccauit Dauid,qui egit iuxta Dei prænũnationem,quam credendum eſt,quòd ipſe intellexerit. Sed non manſit ſemper hoc,nam Abiathar, & Sadoc fuerunt ſummi ſacerdotes,

F tempore Dauid,ſed incipiente Regno Salomonis Abiathar priuatus eſt ſummo ſacerdotio: nam Salomon priuauit eũ, & volebat etiam ei mortem inſligere,quia fuerat in coniuratione cum Adonia, quia tamen fuit Abiathar cum Dauid in omnibus laboribus, noluit eum occidere Salomon. ſeq. lib. cap.2.

An fuerit contra legem duos ſummos ſacerdotes ſimul eſſe. Quæſt. XXIII.

QVÆRETVR vlterius, an peccatum eſſet,& contra ordinem legis eſſe ſimul duos ſummos ſacerdotes. Reſpondendum eſt, quòd contra legem erat, quod patet. Primò ex inſtitutione Dei: nam cum Aaron, & filij eius facti ſunt ſacerdotes, ſolus Aaron factus eſt vnus
G ſummus ſacerdos. Exo.29. & Leui.8. Iuſſit quoque Deus mortuo ſummo Sacerdote,ſuccedere ei vnum de filiis ſuis, ſcilicet primogenitum, vt patet præalleg. cap. & Leui.6.& 21. Vbi ſummus ſacerdos vocatur maximus inter fratres ſuos, id eſt,primogenitus inter illos,vel maior ætate.Hunc autem modum ſeruauit Moyſes; nam mortuo Aaron non inſtituit duos filios eius,ſcilicet,Eleazar, & Ithamar, ſummos ſacerdotes, ſed ſolũ Eleazar, & hoc Deus iuſſit Num, 20. Secundo patet hoc ex veſtibus ſummi ſacerdotis: nam Deus iuſſit fieri veſtes tam pro ſacerdotibus minoribus, quam pro magno. & de veſtibus minorum fecit multas, De veſtibus autem ſummi ſacerdotis, fecit pro vnico, vt patet Exo.18. Demonſtrauit autem Deus vnitatem iſtius veſtis, quia iuſſit, quod quicunque de poſteris Aaron vngeretur in ſummum ſacerdotẽ, indueretur illa veſte Aarõ,
H vt patet Exod. 29. Tertiò patet hoc ex nomine, nam vocatur ſummus Sacerdos; iſtud autem nomen pluribus non conuenit,quia tunc nõ eſſent plures ſũmi,ſed eſſent æquales,ſicut Sacerdotes minores inter ſe. Quartò patet ex redditibus, quia Deus inſtituit redditus ſummi Sacerdotis indiuiſos,iubens ei dari certam partem fructuum ſeparatim. Num.18. Si tamen voluiſſet eſſe plures ſummos Sacerdotes,diuiſiſſet illis redditus. Quinto patet hoc ex officio,quia ad ſummum Sacerdotem pertinebat facere aliqua myſteria, quæ non poterant facere alij:ſicut erãt cærimoniæ diei expiationis.Leui.16.Deus tamen non diuiſit miniſteriũ inter ſummos Sacerdotes,ergo vnicum eſſe voluit.Dauid aũt quia tempore ſuo inſtituti fuit duo ſummi Sacerdotes,diuiſit illis tempora miniſtrandi 1.Paral.24.Sextò patet,quia Num.35. & Ioſue 20. dicitur, quod homicida caſualis de-
I beret manere in vrbe refugij vſque ad mortem ſummi Sacerdotis,qui illo tempore erat. Si tamen eſsẽt multi ſummi Sacerdotes ſimul, oporteret dicere quis Sacerdos illorum moriturus eſſet,ergo præſuppoſuit ſcriptura,ꝙ vnicus ſummus Sacerdos erat ſemper futurus. Cum aũt quæritur,an eſſet peccatum inſtituere duos ſummos Sacerdotes, cum eſſet contra legem. Dicendum, ꝙ quicunque conaretur introducere multos ſummos Sacerdotes, peccaret: vel ſi multi permitterent ſe ſimul in ſummo Sacerdotio inſtitui, peccarent. Nunc autem Dauid inſtituit duos,vel inſtitutos tolerauit,quod non fuit ſola volũtate humana, ſed Dei diſpenſatione, qui voluit eſſe duos æmulos in ſummo Sacerdotio tẽpore Sadoc,& prænunciauit hoc præc.lib.c.2. Noluit tamen, ꝙ iſtud poſtea maneret, quia nolebat abrogare legem priorem,ſed ſolum diſpenſare in ea ad tempus: ideo
K antequam moreretur Abiathar, priuatus eſt ſummo Sacerdotio, & incepit eſſe ſolus Sadoc ſummus Sacerdos, & tũc completum eſt,quod dictum fuerat de domo Heli. Sic patet ſeq. lib.cap.2. ſcilicet, Dixit Salomon Abiathar Sacerdoti. Vade in Anathoth ad agrum tuũ; & quidem vir mortis es,ſed hodie non interficiam te,quia portaſti arcam coram patre meo, & ſuſtinuiſti laborem in omnibus, in quibus ille ſuſtinuit. Eiecit ergo Abiathar,vt nõ eſſet Sacerdos Domini,vt impleretur ſermo Domini,quod locutus eſt ſuper domum Heli in Silo. Solum ergo fuerunt duo ſummi Sacerdotes ſimul tempore Dauid: Omnibus autem alijs tẽporibus erat vnicus ſummus Sacerdos,ſiue ante hoc,ſiue poſt illud: licet differebat,quia toto tẽpore antequam Romani dominarentur ſuper Hebræos, erat vnicus ſummus Sacerdos, quandiu viueret, poſtea vero dominãtibus Romanis,nequitia Hebræorum, & auaritia Romanorum cœpit

An peccaſſet qui ſola humana diſpoſitione voluiſſet inſtituere duos ſummos Sacerdotes.

pit ſummum Sacerdotium eſſe veniale, & non vendebatur ad ſemper, ſed per ſingulos annos, vnde quando Chriſtus paſſus eſt, erat Sacerdos ſummus Caiphas, & præcedenti anno fuerat ſummus Sacerdos Annas Socer eius, vt colligitur Matt. 26. & Marc. 14. & Luc. 22. Vnde Beatus Ioannes dixit. capit. 11. Quòd Caiphas non dixit à ſeipſo, ſed cùm eſſet Pontifex anni illius prophetauit.

Quomodo dicatur, quòd Achimelech filius Abiathar eſſet ſummus Sacerdos, cum Abiathar eſſet filius Achimelech. *Quaeſt. XXIV.*

QVAERETVR vlterius, quomodo dicatur hic, quòd Achimelech filius Abiathar, & Sadoc eſſent Sacerdotes; quia potius erant è contrario, ſcilicet, quòd Abiathar filius Achimelech erat Sacerdos. Aliquis autem reſpondebit, quòd Abiathar erat iam mortuus, & filius eius Achimelech fuerat inſtitutus in ſummum Sacerdotem. Sed hoc non ſtat, quia Abiathar viuebat, & vixit vſque ad Regnum Salomonis. Ipſe enim expulit eum de Sacerdotio, vt patet ſeq. lib. c. 2. Aliquis autem aliter reſpondebat, ſcilicet, quòd Abiathar erat hic ſummus Sacerdos, & tamen nominatur Achimelech, quia ille erat pater ſuus. præced. lib. cap. 22. & denominabatur Sacerdotium Achimelech, quia ſuſceperat illud Abiathar, vice patris ſui. Sed dicẽdum, quòd hoc non ſtat, quia iſtud teneret, ſi diceretur hic, quod Abiathar erat filius Achimelech, & tamẽ dicitur, quod Achimelech erat filius Abiathar. Idem etiam ponitur 1. Paralipom. 24. vbi ponuntur duo Sacerdotes magni, ſcilicet, Sadoc, & Achimelech. Dicendum ergo, quod Abiathar fuit hic ſummus Sacerdos, & viuens erat, vixitque etiam poſt mortem Dauid. Dicitur tamen quòd Achimelech filius Abiathar factus eſt ſummus Sacerdos, quia forſè Abiathar erat ſenex, & non poterat miniſtrare, ideo filius eius efficiebatur ſummus Sacerdos ad miniſtrãdum, vt ſuppleret locũ patris, & tamen quàndiu viueret pater, ipſe vocaretur ſummus Sacerdos, ita enim euenit, quia mortuo Dauid dicitur, quòd Salomon eiecit Abiathar de ſummo Sacerdotio, & tñ nõ potuiſſet eiici de illo, niſi tunc eſſet ſummus Sacerdos. Sic enim fuit in Heli ſummo Sacerdote, qui cum eſſet iã grãdæuus, non potens miniſtrare, conſtituit filium ſuum Phinees, vt miniſtraret pro eo in ſummo Sacerdotio, vt ait Ioſephus 5. Antiquitatum, & colligitur præced. lib. cap. 2. Sed iſta ratio non multum ſtat, quia Abiathar non erat nũc ſenex, cùm etiam poſt mortem Dauid superuixerit, & tunc eiectus fuerit de ſummo Sacerdotio: immo & ipſe Abiathar erat in factione cum Adonia. ſeq. lib. cap. 1. Sed videtur dicendum, quòd cùm Abiathar fuiſſet cum Dauid in omnibus laboribus ſuis, & conſuluiſſet pro eo Dominum ſæpe, diligebat eum Dauid nimis, & volebat illum habere ſemper apud ſe in conſiliarium, vnde non poterat ire in ſanctuarium ad miniſtrandum. Erat autem ſanctuariũ in Gabaon: Dauid autem ſemper morabatur extra locum illum in Ieruſalem, ideo voluit quod filius eius conſecraretur in ſummum Sacerdotem ad miniſtrandum loco patris, vt ille poſtea ſemper maneret cum Dauid, & tamen ipſe pater retinebat ſibi dignitatem, vnde poſt hoc vocabatur ſummus Sacerdos Abiathar, vt patet ſeq. lib. cap. 1. vbi ipſe, & Sadoc vocãtur Sacerdotes, i. ſummi Sacerdotes. *Et Saraias ſcriba*, i. iſte erat ſcriba Regis. Aliqui volunt, quòd erat ſcriptor hiſtoriarum, & geſtorum annalium. Alij autem volunt, quòd erat ſcriba, id eſt, prothonotarius Regis, ſcilicet, quia ipſe ordinabat ſuper omnes ſcribas, & iſta erat magna dignitas in domo Regis. *Banaias autem filius Ioiada ſuper Cerethi, & Pheleti.* Iſte Banaias fuit vnus de viris fortiſſimis Dauid, & fuit poſtea magnus princeps in domo Salomonis, nam fuit princeps exercitus. ſeq. lib. c. 4. ipſe. n. occidit Ioab mandato Salomonis. ſeq. lib. c. 2. interfecit etiam Adoniam fratrem Salomonis. eod. c. erat aũt iſte princeps ſuper Cerethi, & Pheleti, i. ſuper baliſtarios, & fundibularios, vt exponit litera Caldaica: erant autem iſti fortiſſimi bellatores, & non computabantur cum reliquo exercitu, nam Ioab erat princeps militiæ, vt patet ſupra, & tamen non erat princeps ſuper Cerethi, & Pheleti. Alij autem volunt, quod Cerethi & Pheleti erant iudices magni, ſed iſtud non ſtat, quia nominantur legiones Cerethi, & Pheleti, vt patet, 1. Paral. 18.

A cùm dicitur, quòd Banaias erat ſuper legiones Cerethi, & Pheleti. Itẽ patet infra 15. quia cum fugeret Dauid à facie Abſalon, dicitur quòd ambulabant iuxta eum legiones Cerethi, & Pheleti, & omnes Gethæi pugnatores validi, ergo nõ erant Cerethi, & Pheleti, iudices, quia non habuiſſet eos Dauid apud ſe ad defenſionem, ſed erant cuſtodes capitis Dauid. Volunt autem quidam Cerethi, & Pheleti fuiſſe 70. iudices, quos elegit Moyſes, vnde Cerethi interpretantur exterminatores, & Phelethi admirabiles, ſed quod dictum fuit immediatè, verum eſt. *Filij autem Dauid Sacerdotes erant.* Habebat enim tunc Dauid multos filios: nam ſex genuerat in Hebron, alios autem poſtea genuit in Ieruſalem.

Quomodo filij Dauid poſſent eſſe Sacerdotes. *Quaeſt. XXV.*

B QVÆRET aliquis, quomodo poſſent eſſe filij Dauid Sacerdotes, nam Sacerdotes ſolum erant de tribu Leui, & de ſola progenie Aaron, ſi quis autem de extraneis conaretur accedere ad miniſtrandum cum Sacerdotibus, moreretur. Num. 3. & 18. filij autem Dauid erant de tribu Iuda, in qua nullus erat Sacerdos. Sic ait Apoſtolus ad Heb. 7. arguens, quòd Chriſtus non poterat eſſe Sacerdos ſecundum legem Moyſi, quia erat de tribu Iuda. Ait enim: In quo hæc dicuntur de alia tribu eſt, de qua nullus altari præſto fuit, manifeſtum eſt enim, quòd ex Iuda ortus ſit Dñs noſter, in qua tribu nihil de Sacerdotibus Moyſes locutus eſt, ideo ſi aliquis de iſta tribu, conaretur accedere ad miniſtrandum coram Domino, moreretur, ſic fuit de Ozia, Rege Iuda, qui volens thus offerre coram

C Domino, percuſſus fuit lepra in fronte, & manſit leproſus vſque ad mortem, vt patet infra 4. lib. cap. 15. Non ergo erant Sacerdotes filij Dauid, nec aliquando miniſtrauerunt, ſed vocantur Sacerdotes, id eſt, potentes, & excellentes: quia Sacerdos ſignificat principem, vel honorabilem virum, & hoc erat in filijs Dauid, quia ipſi erant honorabiliores omnibus de populo. Et eſt ſenſus, quòd quanquam reliquis data fuerant officia, & dignitates: non fuerũt data filijs Regis, eo quòd ipſi erant Domini omniũ iſtorum, & non oportebat, quòd eis daretur aliquod officium. iſtud patet 1. Paralipom. 18. vbi ponitur iſta hiſtoria, & dicitur: Porro filij Dauid primi ad manum Regis. vbi dicitur hic, quod erant Sacerdotes. Sic enim dicit Gloſſa, & hiſtoria ſcholaſtica, quod Iethro vocatur Sacerdos Madian, id eſt, princeps terræ Madian: communiter tamen dicitur, quòd

D eſſet verè Sacerdos.

CAPITVLVM IX.

ET dixit Dauid. Putaſne eſt aliquis, qui remanſerit de domo Saul, vt faciam cum eo miſericordiam propter Ionathan? Erat autem de domo Saul ſeruus nomine Siba. Quem cum vocaſſet Rex ad ſe, dixit ei: Tune es Siba? Et ille reſpondit: Ego ſum ſeruus tuus. Et ait Rex: Nunquid ſupereſt aliquis de domo Saul, vt faciam cum eo miſericordiam Dei? Dixitque Siba Regi: Supereſt filius Ionathæ debilis pedibus.

¶Deſcripto in ſuperioribus de bona habitudine Dauid

E ad populus hoſtium, hic agitur de pietate eius ad proximum, & iſta oſtenſa eſt in tribus. Primò filium Ionathæ inquirendo. Secundò ne timeret ei ammonendo. Tertiò ei & familiæ ſuæ diligenter prouidendo. Secunda ibi. *Et ait Dauid.* Tertia ibi. *Vocauit itaque Rex.* *De pietate Dauid ad proximum.*

An ordo ſit continuus, & quæ ſequuntur, fuerint immediatè facta. *Quaeſt. I.*

QVAERET aliquis circa ea, quæ habentur in hoc capitulo, an habeant ordinem continuatum ad præcedentia, vel ſit aliqua mutatio; & fuerint iſta immediatè facta poſt præcedentia. Reſpondendum, quòd non põt conſtare de his, quæ habentur hic, an fuerint ante præcedẽtia, vel poſt: cùm iſta ſit aliena hiſtoria. Satis tamen videtur dicendum, quòd fuerint iſta facta poſt præcedentia, quia

nun-

nunquam credendus eſt in ſcriptura ordo mutatus, niſi euidenter conſtet ex aliquo: alioquin poneremus ordinem turbatum in ſcriptura, & ſine cauſa, quod eſt valde irrationabile. Cùm autem dicitur, an fuerit iſtud factum immediatè poſt præcedentia. Dicendum, quòd non patet, ſatis tamen videtur dicendũ, quòd fuerit hoc 7. vel 8. annis poſtquam Dauid cępit regnare ſuper totum Iſrael. Quod patet, quia quando mortuus eſt Saul in bello, & Ionathas: iſte Miphiboſeth filius Ionathæ, de quo hic, erat annorũ quinque, vt patet ſupra 4. nunc autem habebat iam filium paruulum, vt patet infra in litera, ergo ad minus eſſet annorum viginti, vel quaſi; ſed Dauid cępit regnare ſuper Iudã eo anno, quo mortuus eſt Saul, & regnauit ſeptem annis, & dimidio, qui ſi addantur quinque annis Miphiboſeth, quos egerat, quando mortuus eſt Saul, erunt duodecim. Ad complendum ergo viginti annos Miphiboſeth, quos nunc haberet, quando iam habebat filium paruulũ, oportebat addi 7. vel 8. ann. & ſic eſſent iſti ſeptem, vel octo anni, poſtquam cępit Dauid regnare ſuper totum Iſrael: tunc autem veriſimile eſt, quòd iam feciſſet omnia bella, quæ habentur præceden. capit. *Et dixit Dauid.* Id eſt, quæſiuit pro filijs Ionathæ. Et iſtud dixit ſeruis ſuis, & non Sibæ ſeruo Miphiboſeth: quia adhuc neſciebat, an ille ſeruus eſſet. Sed ordo fuit, quod inquiſiuit Dauid à ſeruis ſuis, an ſupereſſet aliquis de domo Saulis, illi autem nullum cognoſcentes, dixerunt ſe cognoſcere quendam ſeruum domus Saulis, qui conſueuerat eſſe tempore Saulis, nimis familiaris illi, & ob hoc dixerũt, quòd Rex poſſet ſcire veritatem: ideo vocauit illum, & ab eo quæſiuit. *Putas ne eſt aliquis, qui remanſerit de domo Saul?* Id eſt, nunquid eſt aliquis reſiduus de progenie Saulis? Iſta verba diriguntur ad ſeruos ſuos, & non ad Sibam, quia nondum venerat. *Vt faciam cum eo miſericordiam propter Ionathan.* Hoc dixit Dauid, quia fortè aliqui de viris ſuis putantes, quod Dauid inquireret reſiduos de domo Saulis, ad occidendum illos, pietate moti ſubticerent, ideo dixit, ꝙ volebat inquirere ad faciendum miſericordiam illis propter Ionathan.

Tempus 8 annorum inter eidem ſater ſ. dicta, et ſequentia.

Cur quæſiuerit Dauid, an ſupereſſet aliquis de domo Saulis, cum non teneretur facere miſericordiam, niſi cum eis qui erant ex Ionatha. Queſt. II.

QVAERET aliquis, quare Dauid quæſiuerit hic, an ſupereſſet aliquis de domo Saul, quia ipſe non facturus erat miſericordiam cum omnibus de domo Saul, ſed ſolum cum illis, qui erant de progenie Ionathæ; nam cum eo ſolo fecerat pactum de miſerendo. præceden. lib. capit. vigeſimo. Aliquis reſpondebit, quòd Dauid ſolùm erat obligatus facere miſericordiam cum progenie Ionathæ: voluit tamen ex benignitate quærere omnes de domo Saulis ad faciendum miſericordiam cum illis: & hoc propter Ionathan, ſcilicet, vt non ſolùm benefaceret filijs eius propter eum; ſed etiam omnibus filijs Saulis, qui erant cognati Ionathæ. Sed hoc non ſtat, quod patet ex duobus. Primò, quia cum Dauid quæſiuit à Siba, an ſupereſſet aliquis de domo Saulis, & reſpondiſſet, quod ſupererat Miphiboſeth filius Ionathæ, non quæſiuit amplius Dauid de alijs: ſi tamen intentio ſua fuiſſet miſerendi omnib. de ſtirpe Saulis, non ſolũ quæſiuiſſet pro Miphiboſeth: ſed ẽt quæreret, an ſupereſſent alij filij Saulis. Itẽ non ſtat, quia Dauid non miſertus fuit oium de domo Saulis, ſed ſolũ Miphiboſeth, vt patet infra vigeſimo, quãdo Gabaonitæ petierunt filios Saulis ad occidendum, & Dauid dedit eis duos filios Saulis, quos peperit Reſpha, & quinque nepotes eius, quos peperit Merob filia Saulis. Et dicitur ibi, ꝙ pepercit Dauid Miphiboſeth, propter iuſiurandum, quod habuerat cum Ionatha, ergo non miſertus fuit filiorũ Saul. Reſpõdendũ, ꝙ intentio Dauid, quando dixit iſta, non erat, ꝙ vellet miſereri omnium de domo Saulis, ſed ſolis filijs Ionathæ. Quod ſatis apparet, cum dixit: vt faciam miſericordiam propter Ionathan. Si tamen intellexiſſet de omnibus poſteris Saulis, dixiſſet abſolutè, vt faciã miſericordiam cum eis; & non dixiſſet propter Ionathan. Item patet, ꝙ ex modo loquendi Dauid ſic apparebat. Nam Siba cũ audiuit, an ſupereſſet aliquis de domo Saulis: ſolùm reſpondit, ꝙ ſupererat Miphiboſeth; & tamen ipſe ſciebat ſupereſſe duos filios Saulis, & quinque alios nepotes: intellexit igitur quod Dauid ſolùm quærebat de poſteritate Ionathæ: hoc autem verum eſt, niſi fortè dicas, quod accipitur hic facere miſericordiam, largè, ſcilicet, non pro impendere aliquod bonum, ſed pro non inferre malũ. Et hoc modo fecit miſericordiam cum omnibus de progenie Saulis nunc, cũ nullum eorum occiderit, quamuis poſſet, propter patrem. Nõ accipitur tamen hic facere miſericordiam ſic, quia ad non occidendum poſteros Saulis, non oportebat inquiri eos: ſed ſatis erat, quòd non inquireret ad perſequendum. Hic autem inquiſiuit illos ad benefaciendum, vt patet ex ſequentibus, ergo ſolùm intelligebatur de filijs Ionathæ. Dixit tamen de filijs Saul, quia per Saulem intelligebat Ionathan, qui erat primogenitus eius.

F G H I K

An Dauid teneretur benefacere filijs Saulis, præter Ionatha. Queſt. III.

QVÆRETVR vlterius, an teneretur Dauid benefacere alijs filijs Sauli, præter filios Ionathæ. Aliquis reſpondebit, quòd ſic, quia ſicut Dauid tenebatur benefacere filijs Ionathæ, propter iuſiurandum interpoſitũ. præced. lib. cap. 20. Ita interpoſuerat Dauid iuramentum cum Saule, circa filios eius. eod. lib. cap. 24. Reſpondendum eſt, quod non tenebatur benefacere Dauid poſteris Saulis, qui non erant de filijs Ionathæ ſicut filijs Ionathæ, & hoc propter tria. Primò, quia iuramentum interpoſitum inter Dauid, & Ionathan ſemper tenuit, eo quòd non ſuperuenit aliquid, propter quod violaretur, iuramentum tamen interpoſitum inter Dauid, & Saulem non tenuit; eo quòd poſtquam Dauid iurauit Sauli de poſteris eius, innouauit aliquid Saul contra Dauid, ſcilicet, quia perſecutus eſt eũ, vt patet, quia iſtud iuramentum fuit præced. lib. c. 24. Et poſtea perſecutus eſt eum Saul. eod. lib. c. 26. Secunda ratio eſt, quia in iuramento, quod præſtitit Dauid Ionathæ, continebatur, quòd Dauid non amoueret miſericordiam ſuam à ſemine Ionathæ, ſed quòd benefaceret ei in ſempiternũ. eod. lib. c. 2. Ad complendum autem hoc non ſolùm requirebatur, quòd Dauid non noceret poſteris Ionathæ: ſed etiam quòd aliquod bonum eis impenderet. Iuramentum autem, quod præſtitit Dauid Sauli, non continebat hoc, ſed ſolùm ne Dauid deleret ſemen Saulis poſt mortem eius, & ne auferret nomen eius de domo patris ſui. Ad complendum autem hoc iuramentum, non requirebatur, quod aliquod bonum præſtaret Dauid poſteris Saulis, ſed quòd non occideret eos, & hoc fecit. Tertia ratio eſt, quia Dauid non iurauit Sauli de quolibet filio eius, ſed ſolùm, quod non deleret omnes; dato ergo, quod per hoc intelligeretur etiam, quod deberet eis benefacere, nõ ſequebatur, quod deberet benefacere omnibus, ſed ſatis eſt, ꝙ benefaceret quibuſdam, & quia filij Ionathæ erant de filijs Saulis, ad complendum iuramentum præſtitum Sauli, ſufficiebat benefacere filijs Ionathæ.

An teneretur Dauid benefacere filijs Ionathæ, propter iuramentum præſtitum patri eorum, vel ſolum propter benignitatem. Queſt. IIII.

QVAERETVR vlterius, an teneretur nunc Dauid benefacere filijs Ionathæ propter iuramentum præſtitum patri eorum, vel faceret hæc ſolùm ex benignitate. Reſpondendum eſt, quòd tenebatur propter iuramentum, & propter illud bene agebat. Sic patet infra 21. cùm dicitur, quòd Dauid pepercit Miphiboſeth, ſcilicet, quòd non tradidit eum ad occidendum cum alijs filijs Saulis propter iuſiurandum. Item patet hoc, quia iuramentum, ꝙ præſtitit Dauid Ionathæ, fuit ad ſempiternum: nam dixit Ionathas, ſi vixero, facies mihi miſericordiam Domini; ſi verò mortuus fuero, non auferes miſericordiam tuam à domo mea, vſque in ſempiternum, fuit autem iſtud iuramentum multoties confirmatum. Nam poſt hoc præced. lib. cap. 20. dixit Ionathas. De verbo autem, quod locuti fuimus ego, & tu, ſit Dominus inter me, & te, vſque in ſempiternum, & iterum eod. cap. confirmatum eſt, cùm dicitur. Quæcũque iurauimus ambo in nomine Domini, dicentes, Dominus ſit inter me, & te, & ſemen meum, & ſemen tuum, vſque in

ſem-

ſempiternum. Iterum etiam confirmatum eſt fœdus, quia Ionathas iuit ad Dauid latenter in ſyluis,& ibi pepigerunt fœdus,i.confirmauerunt fœdera prætenta.præced.lib.c.23. ideo non habebat Dauid aliquam cauſam recuſandi iſta fœdera. Sed aliquis dicet,quòd iuramentum iam non tenebat,eo q poſt omnes illas confirmationes attentatum fuit aliquid contra Dauid,ſcilicet,quia Saul perſecutus eſt eũ, præced.lib.cap.23.& 24.& 26.Reſpondendum, quòd hoc nihil obſtat,quia Ionathas nihil attentabat contra Dauid, ſed Saul hoc faciebat,nihil autem reus erat Ionathas,cùm eo inuito iſta fierent. Sed aliquis obiicet, quòd Ionathas non ſolùm non debebat cõſentire, quod aliquis perſequeretur Dauid,ſed etiam debebat quantum poſſet exponere ſe pro eo,ne quis ei noceret,ſed hoc non faciebat,ideo non obſeruabat fœdus. Reſpondendum, quòd Ionathas egit quantũ debuit,& potuit:nam à principio Saul iubebat occidi Dauid, & Ionathas perſuaſionibus obtinuit,ne occideretur,præced.lib.cap.19.Iterum etiam cùm Saul iuberet duci Dauid ad mortem,Ionathas publicè reſpondit pro eo ita quòd Saul iratus conatus eſt percutere Ionathan lancea,& fugit Ionathas.præced.lib.c.20.non poterat autem, nec debebat Ionathas pluribus ſe exponere pro Dauid: eo quòd hoſtis Dauid erat Saul pater eius, contra quem non licebat Ionathæ pugnare armis,& ſi Saul conaretur occidere eũ,ſed magis fugere debebat. A fortiori ergo pro Dauid non debebat pugnare contra patrem ſuum,iam tamen nihil reſtabat,niſi vt Ionathas pugnaret contra Saulem,cùm exhortationibus, & precibus, non flecteretur ab iniquo propoſito. Debuit ergo Ionathas deſiſtere,opponere ſe pro Dauid,non tamen penitus deſiſtebat, nam habita opportunitate reuelabat Dauid mala, quæ tractabantur contra eum,vt euaderet, & cõfortabat eum.Sic patet præced.lib. c.23.cùm dicitur: Surrexit Ionathas, & abiit in ſyluam ad Dauid,& confortauit manus eius in Deo,dixitque ei:ne timeas,nec enim inueniet te manus Saul patris mei,& tu regnabis ſuper Iſrael. Non ergo fuit aliquid ex parte Ionathæ,propter quod deberet irritari iuramentum ei præſtitũ. *Erat autem de domo Saul ſeruus nomine Siba*. Nõ eſt intelligendum,quod iſte eſſet de domo Saulis,i.de progenie,ſicut accipitur immediatè eſſe aliquis de domo Saul,ſed dicitur de domo Saulis,i.de familia,quia pertinebat ad Saulem. Nam ſi fuiſſet de domo Saulis,id eſt,progenie, non fuiſſet ſeruus,hic tamen vocatur ſeruus. Sciendum autem, quòd iſte Siba vocatus eſt à miniſtris Regis; quia putabatur,quòd ipſe ſciret ſtatũ progeniei Saulis: erat autem iſte ſeruus,ſcilicet, quia Saul acceperat eum in aliquo bello,& erat ſeruus eius, & potuit eum retinere, quia non erat de Chananæis: de omnibus autem aliis gentibus poterant accipi captiui,& conuertebantur ad ritum iudaicum, manebantque inter Hebræos. *Quem cùm vocaſſet Rex ad ſe*. Fecit illum vocari, quia præſumebatur,quod ille plenè omnia ſciret. *Dixit ei: tu es ne Siba?* id eſt,nunquid tu es Siba? Dicebat hoc,quia cognoſcebat eũ. *Et ille reſpondit, ego ſum ſeruus tuus*,id eſt,ego ſum Siba ſeruus tuus:alioquin ſi iſtud non ſubintelligatur,non erat conueniens reſponſio, cùm non eſſet dubium, quin ille eẽt ſeruus Dauid, quia hoc mõ omnes Iſraelitæ vocabantur ſerui Dauid. *Et ait Rex, num ſupereſt aliquis de domo Saul?* id eſt,nunquid eſt aliquis viuens de progenie Saulis? Putabat enim Dauid, quòd omnes periiſſent,quia in tanto tempore nullus apparebat coram eo,ipſi tamen abſcondebant ſe ab illo,quia putabant, quòd propter Saulem vellet delere totũ genus eius: & intelligitur de domo Saul,id eſt,de domo Ionathæ, quia domus Saul reſeruabatur principaliter in primogenito ſuo,& iſte erat Ionathas. *Vt faciam miſericordiam Domini cum eo* id eſt, vt faciam miſericordiam cum illo,quam iuraui facere in nomine Domini:ſic patet,præced.lib.c.20.vbi in noie Domini iuratum eſt. Vel vocatur miſericordia Domini, id eſt, miſericordia propter Deum; omnia nanque, quæ homines faciunt bono animo, & non attendentes ad vtilitatem,dicuntur facere à Deo moti,vel propter Deum:& quia Dauid miſereri volebat filiis Ionathæ nõ propter aliquam vtilitatem, quam ſperabat ab eis, ſed ſola pietate motus, dicebatur facere miſericordiam Domini: ſic enim petiit Ionathas à Dauid. præceden. lib. cap.20. ſcilicet,ſi vixero, facies mihi miſericordiã Domini,id eſt, propter dominum

A vel ſicut facit Dominus, ſcilicet, quia Deus non benefacit nobis, propter aliquam vtilitatem, quam conſecuturus ſit à nobis, ſed ex mera liberalitate. *Dixitque Regi Siba, ſupereſt filius Ionathæ*. Sciebat Siba,quod præter Miphiboſeth ſupererant duo filii Saulis, & quinque nepotes, ſic patet infra 21. & tamen non expreſſit de illis,eo quod ſciebat, quòd Dauid nollet miſereri, niſi filiis Ionathæ. Supererat etiam quidam filius Miphiboſeth, de quo nihil expreſſit Siba,eo quòd exprimendo Miphiboſeth intelligebatur filius eius,& ſi Rex benefaceret Miphiboſeth, etiam benefaceret filio eius. *Debilis pedibus*,id eſt,claudus. Vocauit.n. eum debilem pedibus,vt non redargueretur à Dauid,quia fortè putaret Dauid, q Miphiboſeth eſſet aliquis vir pulcher,& fortis ſicut Ionathas pater ſuus, cùm autem videret eum claudum vtroque pede,& deſpicabilem,fortè in-
B creparet Sibam,dicens:cur duxiſti ad me talem virum? vt ergo non haberet poſtea occaſionem redarguẽdi eum, expreſſit,quòd erat debilis pedibus, vt Rex videret,an vellet eum vocare. *Vbi inquit,eſt?* Hoc dixit Dauid volens mittere immediatè pro illo. *Et Siba ad Regem*.ſ.reſpondit. *Ecce in domo eſt Machir filii Ammiel Lodabar*. Ille erat aliquis cognatus Miphiboſeth ex patre,vel matre; ideo tenebat apud ſe Miphiboſeth, vt aleretur: erat autem hoc in Lodabar,ſcilicet,in quadam villa de tribu Beniamin,quãquam iſta non deſcribatur in aſſignatione ſortium, vt patet Ioſue,à cap.15.vſque ad 20.eo quòd multa omittuntur ibi.Quòd autẽ eſſet in tribu Beniamin,ſatis apparet, quia Hebræi communiter habitabant in ſortibus tribuum ſuarum,& ibi alebantur. *Miſit ergo Rex Dauid, & tulit eum de domo Machir*. Non eſt enim paſſus,quòd amplius ma-
C neret ibi, ſed quòd eſſet in domo Regis, & comederet in menſa Regis,ſicut filii Regis. *Cum autem veniſſet Miphiboſeth filius Ionathæ ad Dauid*. ſcilicet, tunc neſciebat ad quid vocaretur, & an aliquid malũ eſſet. *Corruit in faciẽ ſuam, & adorauit*, id eſt, inclinauit ſe vſque ad terram ſuper vultum ſuum, & adorauit Regem, id eſt, exhibuit ei reuerentiam. Quælibet enim humiliatio capitis magna,& inclinatio ad terram, vocatur adoratio, modo loquendi ſcripturæ. *Dixitque Dauid, Miphiboſeth?* id eſt,ò Miphiboſeth.Erat enim iſte modus applaudẽdi,quia diligebat eum Dauid nimis, propter patrem ſuum. *Qui reſpondit, adſum ſeruus tuus*, id eſt, ſi aliquid iubes, ego ſeruus tuus præſto ſum. *Et ait Dauid*. Hic ponitur ſecundum huius cap. ſcilicet, in quo Dauid Ionathæ filium, ne timeat, admonet, & dicitur: *Ne timeas*. Vidit enim Dauid, quòd Miphiboſeth
D erat pauidus,quia fortè neſciebat ad quid vocabatur,ideo abſtulit ei timorem,dicens:ne timeas. *Quia faciens faciam in te miſericordiam,propter Ionathan patrem tuum*,id eſt,nõ timeas, quia non ſolùm ego non maleſaciam tibi, ſed etiã faciam miſericordiam magnam tecum propter patrẽ tuũ, ſcilicet,quia ille mihi fecit,vel quia ego iuraui ei,quòd facerem. *Et reſtituam tibi omnes agros Saul patris tui*.ſ. mortuo Saule, & tranſlato regno in Dauid, progenies Saulis miſerabilis erat,& omnia,quæ pertinebant ad eos propter Saulem ablata fuerant à ſeruis Dauid, & fortè hoc ignorante Dauid, nunc verò volebat, quòd omnia, quæ pertinuerant ad Saul reducerentur ad Miphiboſeth. Vocatur autem Saul pater Miphiboſeth,& tamen erat auus eius,eo quòd more ſacræ ſcripturæ, omnes ſuperiores vſque ad quartam & quintam generationem vocantur patres, &
E deinceps vocantur maiores. Sic patet de Balthaſar, cui dixit Daniel,Nabuchodonoſor pater tuus. Danielis 5. & tamen Balthaſar erat in quarta generatione à Nabuchodonoſor.Sic patet extra de verbor.ſignific. cap. Nabuchodonoſor. *Et comedes panem in menſa mea ſemper*,id eſt,quamuis dem tibi iſtos agros, non do vt de redditibus eorum alaris, quia tu ſemper comedes in menſa mea, ſed do tibi iſtos agros,vt abundes,& alatur familia tua inde.In hoc autem æquiparauit Dauid ipſum Miphiboſeth filiis Regis, ſcilicet, q comederet ad menſam, ſicut filiis Regis. Plura quoque bona feciſſet ei Dauid,ſi capax fuiſſet: quædam tamen bona erant,quæ non cadebant in ipſum, eo quòd claudus erat. Dicitur autem comedens panem,quia nomine panis, intelliguntur omnes cibi. Sic patet infra 4. lib.cap.6. cum dixit Eliſeus:pone ante eos panem, & aquam: & ſequitur quòd appoſita eſt illis magna ciborum præparatio. *Qui*

Differẽtia inter patres, & maiores.

adorans

adorans eum dixit, id eſt, Miphiboſeth inclinauit ſe in terram, quando Rex ei iſta promiſit in ſignum magnæ actionis gratiarum. Sic enim conſuetum eſt nunc fieri corã magnis Dominis, vt cum aliquid conceſſerint, vel dixerint ſe conceſſuros, impendatur eis actualiter reuerentia magna. *Dixit, quis ego ſum ſeruus tuus*, quaſi dicat, ego qui ſum ſeruus tuus, nihil horum mereor, quæ tu Domine Rex mihi polliceris. *Quoniam reſpexiſti ſuper canem mortuum ſimilem mei*, quaſi dicat, magna fuit benignitas tua Domine Rex, quia voluiſti reſpicere ad me, qui ſum vir deſpicabilis, ſicut canis mortuus, nec videor maioris vtilitatis: canis enim mortuus, nihil boni præſtat, & magnum fœtorem emittit, ita & ego cum ſim claudus vtroq; pede, nulli prodeſſe valeo, & multos impedio, cùm circa me occupantur: quaſi dicat, ſi ego eſſem vir fortis, vel excellens nimis in aliquo, & velles mihi propter patrem meum miſereri: non eſſet tanti pendendum opus tuum: quia tamen ego ſum penitus inutilis, & vis mihi miſereri, inextimabile eſt opus tuum.

Vocauit itaque Rex Siba puerum Saul. Hic ponitur tertium huius capituli, in quo Dauid ipſi Miphiboſeth diligẽter prouidet, ſcilicet; ponendo œconomum pro adminiſtratione bonorũ Miphiboſeth, & dicitur, ꝙ vocauit Dauid Sibam, quia fortè quãdo loquebatur Dauid iſta ad Miphiboſet, non erat præſens Siba, vocatur autem puer Saulis, id eſt, ſeruus eius captus in bello, vt ſupra dictum fuit. Vel puer, id eſt, miniſter, quoniam omnis ſeruiẽs vocatur puer, modo vulgari, & modo ſacræ Scripturæ. *Et dixit ei, omnia quæcunque fuerunt Saul, & vniuerſam domum eius*, ſcilicet, omnia bona mobilia, & immobilia Saulis, & quicquid ad ipſum aliquo modo pertinuit, ego trado Miphiboſeth, & iſtud eſt tradere ei domum Saulis: vel vocatur domus Saulis, id eſt, ſucceſſio in primogenitura, & familia: ita quòd iam domus Saulis nominetur in ſolo Miphiboſeth, quamuis alij ſint de progenie Saulis. *Dedi filio Domini tui*. Aliqui putãt, quòd hoc intelligatur de Micha filio paruulo Miphiboſeth, quia dicitur filio Domini tui, & tũc Dominus Sibæ erat Miphiboſeth, & ſic fiebat donatio filio Miphiboſeth. Sed dicendũ, ꝙ non ſtat, quia iſta donata fuerunt Miphiboſeth, cum ſupra dixerit Dauid ad Miphiboſeth, reſtituam tibi omnes agros Saul patris tui. Cum autem obijcitur, quia dicitur filio Domini tui: non obſtat, quia Miphiboſeth vocatur filius Domini Sibæ. Pro quo ſciendum, ꝙ Siba aliquando vocatur ſeruus Saulis, & aliquando ſeruus Miphiboſeth. Primò modo filius Domini Sibę vocatur Miphiboſeth, ſic accipitur ſupra in litera, ſcilicet, erat autem de domo Saul ſeruus nomine Siba: & tunc vocatur Miphiboſeth filius Domini Sibæ: ſic accipitur hic cum dicitur: Dedi filio Domini tui, i. Miphiboſeth. Et infra cum dicitur: Miphiboſet autem filius Domini tui comedet ſemper ſuper menſam meam. Alio modo vocatur Siba ſeruus Miphiboſeth. Sic accipitur infra 19. cum dixit Miphiboſeth, Domine mi Rex, ſeruus meus contempſit me, & loquitur ibi de Siba, qui noluit ſternere aſinum ipſi Miphiboſeth, & tunc filius Domini Sibæ vocatur ipſe Micha filius Miphiboſeth. Sic accipitur infra in litera, ſcilicet, operare terram tu, & filij tui, & inferas cibos filio Domini tui, vt alatur, ꝙ intelligitur de Micha filio Miphiboſeth, quia Miphiboſeth comedebat in menſa Regis.

An Dauid dederit omnia, quæ fuerant Saulis, filio Ionathæ. Quæſtio V.

QVÆRET aliquis, quomodo Dauid dederit Miphiboſeth omnia, quæ fuerant Saulis, & totam domum eius, quia alij erant de ſtirpe Saulis, ſ. duo filij eius, & quinque nepotes, quibus prouenire debebat pars hæreditatis Saulis. Aliquis reſpondebit, quòd hic ſolùm agitur de poſſeſſione Ionathę, & illa tota proventura erat Miphiboſeth, quia nullus alius ſupererat de ſtirpe eius. Cùm autem dicitur, quod Dauid dedit Ionathæ omnia, quæ fuerant Saulis. Dicetur quòd accipitur Saul pro Ionatha, ſicut ſupra accipiebatur, cùm dicitur: Nunquid eſt aliquis de domo Saul, vt faciam miſericordiam cum illo? & tamen ibi accipitur Saul pro Ionatha, vt ſupra declaratum eſt. Reſpondendum, quòd non ſtat, quia neceſſe eſt, quòd intelligatur

F litera iſta de poſſeſſione Saul: cum dicitur: omnia quæcunque fuerunt Saul, & vniuerſam domum eius dedi filio domini tui. Ibi autem neceſſe eſt diſtingui Saulem, & dominum Sibæ: dominus tñ Sibæ erat Ionathas, cuius filius erat Miphiboſeth, cui iſta donata ſunt: ergo oportet, quòd nõ ſolùm donata fuerint hic bona Ionathæ, ſed etiam Saulis, quia alioquin non diceretur, omnia quæ fuerunt Saulis, dedi filio domini tui: ſed omnia, quæ fuerunt Domini tui, dedi filio eius: non ergo accipitur hic Saul pro Ionatha. Aliter autem reſpondet Rabb. Dauid Kimhi, quòd omnia iſta bona Saulis non pertinebant integrè ad Miphiboſeth, Dauid tñ quia erat Rex, potuit tollere ius aliorũ, & tradere illud Miphiboſeth. Hoc probatur præced. li. c. 8. cũ dr, hoc erit ius Regis, qui imperaturus eſt vobis. Et ſequitur: Agros veſtros, & vineas, & oliueta optima tollet, & dabit ſeruis

G ſuis, & ſegetes veſtras, & vinearũ redditus, addecimabit, vt det eunuchis ſuis. Sed iſta reſponſio non ſtat, quia hic præſupponitur, quòd omnia quæ habentur præal. I. cap. pertineant ad Regem licitè; ſed falſum eſt, quia plurima illorũ inducunt magnam violentiam, & peccatum: vt ibidem declaratum eſt: ſi ergo de iure pertinebat pars iſtarum poſſeſſionum ad alios ſucceſſores Saulis, non potuit licitè Dauid dare totam poſſeſſionem Miphiboſeth. Aliter autem reſpondet idem Rabb. Dauid, ſcilicet, quòd tota domus Saulis perdiderat poſſeſſiones pertinentes ad Saulem, propter rebellionem, quam habuit domus Saulis contra Dauid, ſcilicet, quia de iure erat debitum regnum ipſi Dauid, & tamen domus Saul fecit, quòd regnaret Isboſeth, in quo præiudicatum eſt ei, & ob hoc potuit omnes de domo Saulis priuare poſſeſſionibus ſuis. Aliter autem & melius di-

H ci poteſt, quòd Dauid dedit Miphiboſeth omnia, quæ fuerant Saulis, & in hoc non priuauit alios iure ſuo, quia ad Miphiboſeth pertinebant omnia, nam Miphiboſeth erat filius Ionathæ, & ille erat primogenitus Saulis: primogeniti autem virorum nobilium, maximè Regum, ſuccedunt patri vniuerſaliter: alij autem fratres nihil habent, niſi quædam dona in modum legatorum, & non vt hæredes ſuccedentes patri ab inteſtato. Ionathas autem erat primogenitus Regis: ideo omnia bona Saulis pertinebant ad eum, & conſequenter ad Miphiboſeth filium Ionathæ, qui erat vnicus filius eius. Sed obijcietur contra hoc, quòd Ionathas non ſuccederet vniuerſaliter ipſi Sauli, quamuis eſſet primogenitus eius, quia in veteri teſtamẽto primogeniti ſolum ſuſcipiebant duplum de hæreditate ad reliquos filios, vt patet Deut. 21. Reſponderi poteſt, ꝙ

I illa lex tenet in hominibus communibus, non autem in regibus, nam in regno non poterat ſuccedere niſi vnus, ſ. primogenitus, & tamen iſte plus habebat, quàm duplum, immo plus quam centuplum ad alios fratres videtur ergo, quòd in iſtis non teneret illa lex, & conſequenter ſuccedebant in omnibus, ſicut nunc ſuccedunt primogeniti virorum magnorum, & illi dicuntur habere domum patris ex integro; ſic ſignificatur hic, cùm dicitur in litera, omnia, quæcunque fuerunt Saul, & vniuerſam domum eius dedi filio domini tui. Aliter aũt dici poteſt, ꝙ Dauid dedit omnia bona Saulis Miphiboſeth, eo ꝙ alij de progenie Saulis nõ habebãt ius ſuccedẽdi; nam ſolũ erãt duo filij Saulis, & quinq. nepotes, præter Miphiboſeth, vt patet infra 21. ad nullũ tñ illorũ pertineſiat de iure ſucceſſio, nõ aũt ad duos filios Saulis, quia illi erãt illegitimi. ſ. filij Reſpha cõcubinæ

K Saulis, vt patet eod. c. illegitimi aũt nõ ſuccedunt, maximè apud viros nobiles: quinque aũt nepotes Saulis non ſuccedebant, quanquam legitimi eſſent. Erant nanque filij Merob filiæ Saulis, eo. c. In veteri tñ teſtamẽto feminæ nõ habebant ius ſuccedendi patri in toto, vel in parte ſtantibus filijs, vel ſaltem vnico, etiamſi feminæ multæ eſſent, ſed ſuccedebant feminæ, filijs nullis ſtantibus, vt patet Num. 27. Merob ergo filia Saulis non poterat ſuccedere ſtante Ionatha, & alijs filiis Saulis, & conſequenter nepotes Saulis ex Merob non poterant in aliquo ſuccedere Sauli ſtantibus nepotibus eius ex Ionatha, nullus ergo erat de ſtirpe Saulis, cui ex iure competeret Sauli ſuccedere in aliquo, niſi Miphiboſeth; ideo ei tota Saulis hæreditas cedebat. Nihil ergo iniuſtum egit Dauid tradens omnia bona Saulis ſoli Miphiboſeth, & iſta vltima eſt ſolutio nullam recipiens calumniam, nam omnes præcedentes in aliquo

ſunt

ſunt calumniabiles. *Operare igitur ei terram*, id eſt, cole A terram poſſeſſionis pro Miphiboſeth, in hoc enim conſtituit Sibam procuratorem, vel diſpenſatorem domus Miphiboſeth. *Tu & filij tui, & ſerui tui*, id eſt, omnes colite terram, quam nunc dedi Miphiboſeth, quia lata eſt & multis cultoribus eget. Habebat autem Siba familiam magnam ad colendum, ſcilicet, quindecim filios, & viginti ſeruos, vt patet infra in litera. In Hebræo ſolum habetur hic. *Tu & filij tui*. & non ponuntur ſerui, translator tamen noſter poſuit ſeruos, cum dicatur infra, quòd habebat Siba viginti ſeruos, veriſimile autem erat, quòd etiam culturа imponeretur ſeruis, cùm ad illos magis pertineat. *Et inferes filio Domini tui cibos*, id eſt, ex cultura dabis cibos filio Domini tui, ſcilicet, Michæ filio Miphiboſeth, nam ipſe Miphiboſeth nō indigebat illis, cum ſemper alendus eſſet in menſa Regis. *Miphiboſeth autem filius Domini tui*. B Ecce qualiter æquiuocatur hic Dominus, nam primò accipitur filius Domini, pro ipſo filio Miphiboſeth, & Dominus vocatur ipſe Miphiboſeth. Secundo accipitur filius Domini, ſcilicet, Miphiboſeth, & Dominus vocatur Ionathas, alioquin nullo modo ſtabit litera, vt ſupra declaratum eſt. *Comedet ſemper panem ſuper menſam meam*, quaſi dicat, omnia, quæ habueris ex cultu terræ conuertas in alimentum Michæ filij Miphiboſeth; nam ipſe Miphiboſeth hoc non eget, cū ſemper ſit comeſturus ſuper menſam meam. *Erant autem Siba quindecim filij, & viginti ſerui*. Hoc ponitur ad exponendum ſuperiora, nam dixit Dauid ad Sibam, quòd ipſe, & filij ſui, & ſerui ſui colerent terram Miphiboſeth; ideo ponitur quot erant, vt ſciatur an poſſent colere illam. *Dixitque Siba ad Regem, ſicut iuſſiſti Domine mi Rex ſeruo tuo, ſic faciet ſeruus tuus*. Hic accep- C tauit Siba procurationem rerum Miphiboſeth, ſcilicet, quod libenter hoc ageret. *Et Miphiboſeth comedet ſuper menſam tuam, quaſi vnus de filijs Regis*, quaſi dicat, ego non debeo curare de alendo, niſi ſaltem filium Miphiboſeth, quia ipſe Miphiboſeth ſemper comedet ſuper menſam Regis, ſicut vnus de filijs Regis, ſcilicet, quia filij Dauid comedebant ſuper menſam Regis, id eſt, dabatur eis cibus regius. *Habebat autem Miphiboſeth filium paruulum nomine Micha*. Iſtud dicitur ad ſignandum quis eſſet ille, quem alimentare debebat Siba. Apparet autem ex hoc id, quod ſupra dicebatur, ſcilicet, quod iam tranſierant ſeptem, vel octo anni de Regno Dauid ſuper Iſrael, cùm haberet Miphiboſeth filium, paruulum, & conſequenter ipſe eſſet annorum viginti, vel quaſi ad minus. *Omnis vero cognatio domus Siba ſeruiebat Miphiboſeth*, id eſt, omnes D de domo Sibæ, ſcilicet, quindecim filij eius, & viginti ſerui, ſeruiebant Miphiboſeth. Vel dicitur, omnis cognatio, id eſt, non ſolum familia domus Sibæ, ſed etiam omnes cognati ſui ſeruiebant Miphiboſeth, ſcilicet, colendo terras eius, vel ſeruiebant ei, ſcilicet, impendēdo honorem, & omnem famulatum, nam nullos alios miniſtros habebat Miphiboſeth, niſi Sibam, & domum eius: ideo quando fugit Dauid de Ieruſalem, & voluit illuc ire Miphiboſeth, non habuit, qui ſibi ſterneret aſinum, niſi Sibam, & ille ſternere noluit. Si autem alios ſeruos habuiſſet, licet non ſtrauiſſet Siba aſinum, alius hoc egiſſet, Miphiboſeth tamen conqueſtus eſt Regi, dicens: Domine mi Rex ſeruus meus contempſit me. Dixi enim ego ei ſeruus tuus, vt ſterneret mihi aſinum, & aſcendens abirem cum Rege. Non ergo habebat Miphiboſeth alios ſeruos. *Porrò Mi-* E *phiboſeth habitabat in Ieruſalem*. id eſt, Miphiboſeth non habitabat in loco, vbi erant poſſeſſiones ſuæ, ſcilicet, in Beniamin: vel in Lodabar, vbi prius alebatur, ſed habitabat in Ieruſalem cum Dauid. Filius autem eius Micha manebat in Lodabar, & alebatur à familia Sibæ. *Quia de menſa Regis iugiter veſcebatur*, id eſt, ex hoc, quòd alebatur de menſa Regis, neceſſe erat, quòd maneret ſemper in Ieruſalem, quia Dauid ſemper morabatur ibi. *Et erat claudus vtroque pede*. Fit enim repetitio huius, quia iam ſupra dictum fuerat, quòd claudus erat. Ponitur autem ad ſignificandū, quòd Dauid non poterat eum mittere ad bella, vel ad ſimiles expeditiones, quia claudus erat vtroque pede.

CAPITVLVM X.

FACTVM eſt autem poſt hæc, vt moreretur Rex filiorum Ammon, & regnaret Hanon filius eius pro eo. Dixitque Dauid; faciā miſericordiam cum Hanon filio Naas, ſicut fecit pater eius mecum miſericordiam. Miſit ergo Dauid conſolans eum per ſeruos ſuos ſuper patris interitu.

In ſuperioribus deſcripto erga proximum Dauid ſtudio habito, hic agitur de recompenſato beneficio, ſcilicet, qualiter Dauid fuit gratus ei, qui impenderat ſibi beneficium. Et diuiditur in tres partes. Primò ponitur Dauid gratitudo, propter impenſum beneficium. Secūdò illata ſibi iniuria per malum conſilium ibi. *Cùm autem veniſſent*. Tertiò vindicans iniuriam propter illatum opprobrium ibi. *Cumque audiſſet*

An ordo continuus ſit. *Quæſt. I.*

QVAERITVR circa primum, an iſta, quæ hic habentur, contineant ordinem conſequentem ad præcedentia, vel ſit mutatus; & an ſint facta immediatè, vel magno tempore poſt. Reſpondendum eſt, quòd hic eſt ordo continuatus, nam litera dicit. Factū eſt autem poſt hæc, hæc ergo, quæ habentur hic, poſt præcedentia acciderunt. Cùm autem dicitur, an fuerint facta immediatè poſt præcedentia, dicendum, quòd non apparet, ſatis tamen videtur dicendum, quòd iam maior pars Regni Dauid, ſuper Iſrael tranſierat; regnauit enim Dauid ſuper Iſrael annis 37. ſupra quinto, & ſeq. lib. cap. 2. & tamen videtur, quòd iam tranſierant quaſi 20. anni de Regno Dauid, quando iſta facta ſunt, quia hoc tempore genitus eſt Salomon; quod patet, quia in iſto cap. agitur de bello contra Ammonitas, & dum iuiſſet illuc Ioab, & manſiſſet Dauid in Ieruſalem, accepit Dauid Bethſabee vxorem Vriæ. ſeq. cap. & in primo acceſſu genuit paruulum, qui illico mortuus eſt; poſt quem genuit Salomonem infra 12. & tamen Salomō erat puer paruulus, & tener quādo mortuus eſt pater ſuus, vnde propinquus Dauid morti diſponēs de templo ædificando, dixit; Salomon filius meus puer paruulus eſt, & delicatus 1. Paralip. 22. Quando etiam incepit regnare Salomon dixit: Ego ſum puer paruus, & ignorās egreſſum, & introitum meum, vt patet ſeq. lib. cap. 3. ergo eſſet Salomon in morte Dauid annorum 17. vel 18. alioquin non ſe vocaſſet puerum. Dauid tamen regnauit ſuper Ieruſalem 33. annis, ergo iam fluxerant de Regno eius quaſi 20. anni quando genitus eſt Salomon, quod fuit contemporaneum iſti bello contra Ammonitas, vt dictum eſt, ergo ad minus tranſierāt iam anni 15. vel quaſi de Regno Dauid ſuper totum Iſrael quando fuit iſtud bellum contra Ammon. *Factum eſt autem poſt hæc*, ſcilicet, poſtquam Dauid ſuſcepit Miphiboſeth ad menſam ſuam, de quo præceden. cap. *Vt moreretur Rex filiorum Ammon*, ſcilicet, Naas, vt infra dicitur. Erāt enim iſti Ammonitæ apud terram Iſrael ex latere ſeptentrionali terræ duarum tribuum, & dimidiæ: vnde iſtæ duæ tribus, & dimidia, tenebāt magnam partem terræ, quæ olim fuerat de Regno Ammonitarum, vt patet Ioſue 13. *Et regnauit Hanon filius eius pro eo*, id eſt, immediatè poſt mortem patris fuit inſtitutus in Regem Hanon filius eius. Sciendum autem quòd tam iſte, quàm filius Dauid primogenitus, de quo infra tertiodecimo vocantur Hanon, & litera noſtra non ſeruauit differentiam in nominibus eorū. Nam ſecundùm Hebræos iſte Rex vocatur Henon, & filius Dauid vocatur Hanon, ſcilicet, primum incipit per He: ſecundum incipit per Aleph; ſed litera noſtra, non habet ſimiles differentias. *Dixitque Dauid, faciam miſericordiam cum Hanon filio Naas*. Miſericordia iſta erat, quod Dauid mitteret ei conſolatores ſuper morte patris hortans, ne affligeretur nimis, & fortè pollicebatur ſe adiutorem eius in ſingulis, de quo deberet gaudere Hanon. *Sicut pater eius fecit miſericordiam mecum*. In hoc apparet gratitudo Dauid, quia noluit beneficia manere irremunerata; & quamuis mortuus eſſet ille, qui benefecerat, non oblitus eſt beneficiorum, ſed poſteris ſuis retribuit.

An Dauid peccauerit volendo conſolari, & benefacere Regi Ammon. Quaſt. II. F

QVÆRET aliquis, an Dauid peccauerit volendo conſolari, & benefacere, Regi Ammon. Aliquis dicet q́ ſic, quia hoc erat vetitum in lege, nam Deuteronom. 23. dicitur de Ammonitis, & Moabitis: Non facias cum eis pacem, nec quæres eis bona cunctis diebus vitæ tuæ in ſempiternum. Dauid tamen quæſiuit hic bona Regi Ammon, ergo peccauit. Reſpondent Hebræi, quòd Dauid peccauerit volendo facere miſericordiam Regi Ammō, & in pęnam huius peccati dicunt eueniſſe ei, quòd Ammonitæ, quos volebat conſolari, perſequerētur eum confundendo turpiter nuncios eius. Sed dicendum eſt, quòd Dauid nō peccauit hic, ſed potius benè egit; ideo laudatur de hoc: nam id, quod naturaliter bonum eſt, cùm ſit bona intētione, ſemper eſt bonum, reddere tamen gratiam in re vel in voce pro ſuſcepto beneficio, eſt de iure naturali, cùm ratio hoc dictet, faciendo ergo Dauid ſecundùm hoc non peccabat: ipſe tamen ſuſceperat beneficium magnum à Rege Naas, & tenebatur naturaliter ad ſatisfaciendum, ſatisfacere ergo erat actus virtutis iuſtitiæ, immo ſi Dauid nihil voluiſſet rependere pro hoc beneficio data opportunitate rependendi, peccaret. Cùm autem obijcitur, quòd Iſraelitæ non debebant quærere bona filiis Ammon. Reſpondendum, quòd hoc intelligitur, quòd non haberent magnam communicationem cum eis, nec deſiderarent benefacere illis, ſicut amicis. Si tamen contingeret quòd interdum aliquis Ammonita in beneficio præueniret Hebræū, & ſuccurreret ei in anguſtiis, tenebantur naturaliter Hebræus ad faciendum miſericordiam Ammonitæ, cū poſſet: non tamen debebāt Hebræi præuenire Ammonitas beneficiis quaſi incitando eos ad mutuam amicitiam, & communicationem, & hoc propriè vetatur hic. Dauid autem non præuenit Regem Naas benefaciendo ei, ſed magis ſuſcepit ab eo, cum nihil adhuc ipſe egiſſet, ideo poſtea reddens ei vicem, non agebat contra iſtam legem.

Quis eſſet iſte Naas. Quaſt. III.

QVAERETVR vlterius, quis eſſet iſte Naas Rex Ammon, qui fecerat miſericordiam cum Dauid, an eſſet ille, cum quo pugnauit Saul, qui volebat eruere oculos dextros virorum Iabes Galaad, præcedenti lib. cap. 11. Aliquis dicet quòd non, quia ille erat hoſtis Iſraelitarum, ideo non faceret miſericordiam Iſraelitis. Item Dauid non auderet ſe committere illi eundo in terram ſuam, cum eſſet hoſtis. Reſpondendum eſt, quod veriſimile eſt illum fuiſſe Naas, contra quem pugnauit Saul. quod patet ex tempore; nam poſt illud bellum in terra Iſrael nullus Rex fuerat, niſi Saul, qui tunc regnabat, & egit bellum; nunc autem ſucceſſerat ei Dauid, ita in terra Ammon ille Naas regnauerat, & nunc dicitur, q́ incipiebat regnare Hanon filius eius. Cum autem obiicitur, quod ille erat hoſtis Iſrael & non reciperet Dauid. Reſponderi poteſt, quòd iam ceſſauerat illa hoſtilitas, cùm fuiſſet in principio Regni Saulis, ideo libenter ſibi in alterutrum benefaciebant Hebræi, & Ammonitæ: ideo potuit benefacere Dauid. Alter dici poteſt, q́ quamuis duraret hoſtilitas, benefaceret Naas ipſi Dauid; immo forte magis benefaceret ei manente hoſtilitate, quàm aliàs. Cauſa eſt, quia Naas erat principaliter hoſtis Saulis, ideo cuicunque faueret contra Saul: Dauid tamen qñ ſuſcepit miſericordiam à Naas, erat hoſtis Saulis, ſ. profugus ab eo, ideo gratis benefaceret ei Naas, vt ille quoque aduerſaretur Sauli. Ad ſecundum cum dicitur, quòd Dauid non auderet ire ad Regem Naas, quia erat hoſtis. Dicendum ſicut prius, ſcilicet, quòd iam erat remiſſa hoſtilitas, & dato, quod non eſſet remiſſa, Dauid confidenter deſcenderet in terram Naas: ſic enim fecit, quando fugit ad Philiſthinos: nam ideo fugit illuc, quia Philiſthini erant inimici Saulis, & ſic putabat, ſe manere ſecurum apud eos, & ſic factum eſt: nam illico vt Saul cognouit, deſcendiſſe Dauid ad Philiſthinos, deſperauit, ceſſauitque eum perſequi, præced. lib. cap. 27.

Quam miſericordiam fecerit cum Dauid Naas. Quaſtio IIII.

QVAERETVR vlterius, quæ miſericordia fuerit iſta, quam Naas Rex Ammon fecit cum Dauid. Aliqui reſpondent, quòd iſte Naas erat ſimul Rex Ammon, & Moab, Dauid autem deſcendit ad eum, quando fugiebat à Saule, & ſuſcepit eum benignè, manſitque apud eum in præſidio; patrem verò, & matrem poſuit cum ipſo Rege Moab, ſtetitque ibi Dauid quouſque regreſſus eſt in terram Iudæ, vt patet præceden. lib. capit. 22. mortuo autem Rege Naas, filius eius manſit Rex Ammon, & illum voluit conſolari Dauid pro beneficio ſuſcepto. Sed iſta expoſitio non eſt ſatis veriſimilis. quia non legimus aliquando fuiſſe Regem, qui ſimul eſſet Rex Ammonitarum, & Moa-
G bitarum, ſed ſicut illi erant duo populi: ita habebant ſemper Reges diſtinctos: maximè quia tam Naas, quàm filius eius Hanon vocatur hic Rex Ammon ſolùm; ideo dicere eum fuiſſe Regem Moab eſt aliquid fictum. Aliter autem dicit Ra. Sa. ſcilicet, quòd Dauid fuit apud Regem Moab cum viris ſuis, & patre, & matre, recedente autem Dauid inde, Rex Moab occidit patrem, & matrem Dauid & omnes amicos, qui māſerant cum Rege, præter quoſdam, qui effugere potuerunt, & illi venerunt ad Regem Ammon, qui eos benignè ſuſcepit propter Dauid: quod reputauit Dauid ſibi eſſe magnam miſericordiā. Iſtam expoſitionem tenet Nicolaus, & dicit eam eſſe veriſimilem, quia Dauid habuit ſe acriter cum Moabitis, ſcilicet, faciendo duos funiculos vnum ad occidendum, & vnum ad viuificandum, ſupra octauo. Sed non eſt iſta expoſitio multum veriſimi-
H lis: non eſt enim probabile, quòd cum Rex Moab benignè ſuſcepiſſet Dauid in terra ſua, & manſerit ibi quantum voluit, quòd illo abeunte, nulla cauſa ſuborta, Rex occiderit patrem, & matrem Dauid. Item non eſt veriſimile, quòd cùm Dauid recederet totaliter de terra Moab in terram Iudæ, relinqueret patrem, & matrem in terra Moab, cū prius ſecum illos duxiſſet. Item non eſt veriſimile, quia ſi Moabitæ occidiſſent patrem, & matrem Dauid, & amicos, maiori pœna puniuiſſet eos: nam Ammonitas pro hoc ſolo, q́ raſerunt barbas nunciorum eius, tam durè puniuit, vt ferraret eos, & duceret ſuper illos carpenta ferrata, & diuideret eos cultris, duceretque in typo laterum, infra duodecimo, à fortiori puniuiſſet acrioribus pœnis Moabitas pro occiſione patris, & matris, & amicorum: tamen non intulit eis graues pœnas, ſed ſolùm occidebat illos in funiculo
I morte communi, ergo non occiderant patrem & matrem eius, ſed fecerant aliquod malum minus. Aliter autem dicit Glo. ordin. & Hiſtoria ſchol. ſcilicet, quòd cùm Dauid iuiſſet coram Rege Geth, mutauit faciem ſuam, & ſegn. præceden. lib. cap. 21. tunc autem venit ad Regem Naas in terram Ammō, qui eū benignè ſuſcepit: erat aūt Dauid tūc quaſi ſolus, ideo vt haberet viros ſecum, rediit inde ad terram Iuda in ſpelūcam Odollam, & illuc conuenerunt ad eum cognati ſui, & multi alij vſque ad quadringentos viros: præceden. lib. cap. 22. hoc autem veriſimile eſt, & magis tenendum. *Miſit ergo Dauid conſolans eum per ſeruos ſuos*, id eſt, miſit Dauid ad conſolandum Hanon Regem Ammon per ſeruos ſuos, ſ. quòd dixit eis aliqua verba conſolatoria, quæ loquerentur ad Hanon ex parte ſua. *Super patris interitu*, id eſt, iſta conſolatio erat pro morte Naas pa-
K tris Hanon: quia putauit Dauid, quòd multum inde triſtaretur Hanon. In Hebræo dicitur. *Pro patre*. Vbi nos dicimus: ſuper patris interitu, ſed litera noſtra expreſſior eſt: nam Hanon non indigebat conſolatione ſuper patre ſuo abſolutè, ſed quia mortuus erat. *Cum autem veniſſent ſerui Dauid*. Hic ponitur ſecundum huius cap. ſcilicet, illata Dauid iniuria propter malum conſilium: nam conſiliarij Regis Hanon errauerunt nimis, iubendo, quòd nunciis Dauid infligerentur contumeliæ, quæ irrogatæ ſunt: nam ex hoc ſecutum fuit eis malum: & dicitur. *Cum autem veniſſent ſerui Dauid in terram filiorum Ammon*. Non eſt intelligendum, quod ſolùm venerunt, ſed etiam propoſuerunt Regi verba, quæ iuſſerat Dauid ad conſolandum, alioquin neſciuiſſent conſiliarij Regis Hanon ad quid venerant viri Dauid: & tamen ſciebant, quia dixerunt, putas quòd propter honorem patris tui miſerit ad te conſolatores. *Dixerunt*

principes filiorum Ammon. Iſti erant conſiliarij Regis, nam cum eſſent principes terræ, ipſi diſponebant de negotiis Regni, & aſſiſtebant Regi, præſertim quia fortè Rex erat iuuenis nunc nouiter præconizatus. *Ad Hanon Dominum ſuum.* ſcilicet: Qui iam fuerat aſſumptus in Regem. *Putas, quod propter honorem patris tui Dauid miſerit ad te conſolatores.* Hoc dixerunt principes Ammon, vt inducerẽt Regem ad occidẽdum, vel iniuriam inferendum viris Dauid: nam videbant, ꝙ propoſito nuntio, Rex nihil mali eis infligebat, quaſi aſſentiens illis; ideo dixerunt principes: putas, ꝙ propter honorem patris tui .i. tu cogitas, ꝙ iſti venerint pp honorem patris tui; ideo non noces eis, ſed falſum eſt, quia venerunt ad inſidiandum terræ. In Hebræo habetur. *Si honorat Dauid patrem tuum in oculis tuis, quia miſit ad te conſolatores.* Et ad idem redit, ſcilicet, ſi in oculis tuis, id eſt, in exiſtimatione tua, ſi Dauid honorat patrẽ tuum .i. nunquid agit propter honorem patris tui, ſ. mittens ad te conſulatores. *Et non ideo vt inueſtigaret, & exploraret ciuitatem, & euerteret eam, miſit ſeruos ſuos ad te.* Quaſi dicat; Tu non putas; ꝙ ſerui Dauid venerunt, vt viderent habitudinem ciuitatis iſtius, vt poſſet eam Dauid capere, ſed ꝙ venerint ad honorem patris tui: falſum tamen eſt, quia venerint vt viderent vrbem. Dicit autem Ra. Sa. & Rab. Dauid Kimhi, ꝙ iſti conſiliarij Regis perſuaſerunt ei, dicentes: tu neſcis, quod Iſraelitæ nolunt conſolari te, quia in lege eorum cautum eſt, quòd non quærant Ammonitis bonum, nec habeant cum eis pacem in ſempiternum. Deuteron. vigeſimotertio. Ideo non credas, quod veniant ad conſolandum, ſed ad ſciendum de ſtatu vrbis: putabant enim illi, quòd cum ciuitas, in qua tunc erat Rex, eſſet excellẽs, Dauid deſidararet capere eam. Ponitur autem inueſtigare, explorare, & euertere: quia inueſtigare refertur ad viros, ſcilicet, quòd volebãt videre quot, & qui bellatores eſſent in ciuitate illa, vt ſciret, an Dauid poſſet pugnare contra illos. Explorare eſt inquirere partes infimas in ciuitate, per quas capi poſſet: ſic enim dixit Ioſeph ad fratres ſuos, quando iuerunt in Ægyptum pro pane, ſcilicet, exploratores eſtis, & vt videatis infirmiora terræ, veniſtis, Gen. 42. *Tulit itaque Hanon ſeruos Dauid.* ſcilicet, iuſſit eos capi ad irrogandum eis hanc iniuriam, nam non eſt veriſimile, quòd ipſe Rex per ſeipſum egerit. *Raſitque dimidiam partem barbæ eorum.* Iſta erat magna ignominia: nam ſi totam barbam raſiſſet, quamuis tunc iſtud inhoneſtum eſſet, tamen deformiores erant, raſa dimidia parte barbæ. *Et præſcidit veſtes eorũ medias, vſque ad nates.* id eſt, amputauit etiam veſtes illorum per medium vſque ad nates; iſtud aũt ſuit, vt apparerent verenda omnium illorum virorum, quod erat turpiſſimum. Et dicitur, amputauit veſtes medias, id eſt, vſque ad medium, quia medietas veſtium eſt à natibus, & ſupra, & medietas à natibus, & infra, eo quòd Hebræi longis veſtibus vtebantur. *Et dimiſit eos.* ſcilicet, nõn intulit eis aliquod aliud malum, ſed dimiſit redire in terram ſuam ſic vituperatos.

An Ammonitæ peccauerint faciendo hoc. *Quæſt. V.*

QVAERET aliquis, an Ammonitæ peccauerint faciendo hoc. Aliquis dicet, quòd non, quia fecerunt hoc illis, tanquam exploratoribus terræ, licitum eſt autem exploratoribus pœnas infligere. Reſpondendum, quòd Ammonitæ peccauerunt nimis: alioquin Dauid non potuiſſet eis iuſtum indicere bellum: ſed bellum, quod eis indixit, fuit iuſtum, & approbatur ab omnibus, ergo peccauerunt Ammonitæ. Item Dauid irrogauit magna ſupplicia Ammonitis, ſ. in cultris ferreis, & ferris, & carpentis ferraeis, & typo laterum, vt patet infra 12. iſta tamen fuiſſent iniuſtiſſima, ſi Ammonitæ non peccaſſent faciendo hoc, & tamen Dauid iuſtè inflixit illis tormenta, & de hoc non vituperatur, ergo peccauerunt Ammonitæ. Item Ammonitæ punierunt ſeruos Dauid, contra ius gentium, ſm quod etiá apud hoſtes nuntij debent eſſe ſecuri, ergo peccauerunt. Item nuntij Dauid erant immunes à crimine, pro quo rex Ammon puniebat eos, ergo peccabat. Item crimen, quod ſuſpicabantur Ammonitæ de ſeruis Dauid, non erat notorium, & ipſi ſine aliqua diſcuſſione veritatis proceſſerunt ad pœnam, ex ſola ſuſpitione leui: ideo dato, quod

A verum eſſet crimen, quod obiiciebatur, peccabant Ammonitæ infligentes penam, ſine proceſſu iuris, in quo irrogabant iniuriam Dauid. Dicendum igitur, quòd Ammonitæ peccauerunt faciendo hoc, & iſtud ipſi intellexerunt: nam ideo ſe parauerunt ad pugnam contra Dauid, ſcientes ꝙ ei intuliſſent iniuriam; ſi tamen Ammonitæ certiſſimè reperiſſent, quòd illi eſſent exploratores: poterant eos punire tanquam hoſtes patriæ, volentes gaudere priuilegio nuntiorum occulta hoſtilitate. Cùm autem dicebatur, ꝙ non peccauerunt, quia egerunt tanquam contra exploratores. Reſpondendum, quòd non ſufficit, ſed oportebat conſtare eos exploratores eſſe per certiſſimas probationes luce clariores, quales requiruntur in cauſis criminalibus: ſi autem eſſet magna ſuſpitio contra iſtos: & tamen nondum ſufficeret ad ferendum ſententiam contra eos, poterãt ho-
B neſtè cuſtodiri, non inflicta eis aliqua cõtumelia, quouſque de veritate conſtaret, tulerũt tamen ſententiam immediatè ex leui præſumptione. Sed adhuc dicetur, quòd Ammonitæ iuſtè egerunt, quia fundauerunt ſe in quadam præſumptione iuris, nam Deuteronom. 23. iuſſum erat Hebræis, ꝙ non quærerent bonum Ammonitis, nec haberent pacem cum eis: adeo omnino præſumendum erat, quòd Dauid, & ſerui ſui non facerent contra illam legem, & ſic quærerent malum Ammonitis explorando terram eorum. Dicendum, quòd hoc non ſufficit propter duo. Primò quia iſta lex recipit limitationem, ſcilicet, quòd non quærerent eis bonum, præueniendo illos in beneficiis, & incitando ad amicitiam, & communicationem; non tamen prohibebantur quærere bonum in modum retributionis pro beneficiis ſuſceptis. Secundò non tenet iſta præſumptio, quia dato,
C quod lex diceret indiſtinctè, quòd Iſraelitæ nullo modo quærerent bonum Ammonitis: tamen non erat præſumptio violenta contra nuntios Dauid, quòd venirent ad inquirendum malum Ammonitis, licèt poſſet eſſe præſumptio iſta probabilis, talis tamen non ſufficit ad ferendum ſententiam, ſed requiritur præſumptio violẽta, non eſt autem violenta præſumptio, quod quilibet obſeruet ea, quæ in lege ſunt; peccauerunt ergo Ammonitæ. *Quòd cum nũtiatum eſſet Dauid,* ſcilicet, quòd Rex Ammon vituperaſſet nuntios ſuos, hoc autem nuntiatum eſt per aliquem de illis, qui iuerunt ad Regem; nam non eſt credendum, quòd Rex Ammon omnibus feciſſet hoc, ſed ſolùm principalibus, alij autem erant, quibus hoc facere nulla erat cõtumelia, ſicut famuli, & miniſtri legatorum, qui infirmi erant, & aliquis de illis iret ad Dauid nuntians, quæ acciderãt. *Mi-*
D *ſit in occurſum eorum,* ſcilicet, vt nõ venirent, quouſque creſcerent barbæ ipſorum, ne apparerent ita confuſi in terra Iſrael, quia ſufficiẽs erat, quòd cõfuſi fuiſſent in terra Ammon. *Erãt enim viri confuſi turpiter valde,* id eſt, erat magnum dedecus, quod ſuſtinebant; reputabatur. n. tanquam maxima contumelia, quòd aliquis haberet barbam præciſam, vel eſſet attonſus eo modo, quo illi erant: iſtud autem maxime inter Hebræos, nam inter Ammonitas, qui iſtud fecerunt Hebræis, non reputabatur tantum vituperium, eo quòd ipſi aliquo modo tondebantur, ſic patet Ier. 9. ſcilicet. Viſitabo ſuper omnem, qui incircuncisum habet præputium, & ſuper filios Ammon, & Moab, & ſuper omnes, qui attonſi ſunt in comam, habitantes in deſerto. Et ſic patet, quòd Ammonitæ, & Moabitæ, & habitantes in deſertis Arabiæ tondebantur, ideo non erat iſtud inter eos tantum
E vituperium. Durat autem vſque hodie in terra Chanaan, quòd gentes, quæ ibi habitant, reputant velut fœminas viros, ſi barba præciſa ſit. Inter Iudæos autem nunquam radebatur barba, cum eſſet prohibitum Leu. 19. niſi in ſignũ, magni doloris, & ſic quando Iſmael filius Nathaniæ occidit Godoliam principem Iſraelitarum, viri qui venerunt ad nuntiandum, erant raſi barba, & ſciſſis veſtibus, & ſqualentes: vt patet Iere. 41. *Et mandauit eis Dauid.* In Hebræo habetur. *Dixit eis Dauid.* Sed idem eſt. *Manete in Iericho donec creſcat barba veſtra, & tunc reuertimini.* Hoc iuſſit Dauid, quia noluit, quòd illi viri paterentur iterum aliá cõfuſionem in terra Iſrael; ſi apparerent ſic deturpati. Iuſſit autem, quòd manerent in Iericho, eo quòd iſta ciuitas erat in itinere venientibus de terra Moab, & Ammon in terram Iſrael, erat etiam prima ciuitas in introitu terræ Chanaan apud Iordanẽ, & erat tunc depopulata propter raros viros,

qui

qui habitabant circa eam, & ibi poterant manere iſti, quaſi ſolitarij, quouſque creſceret barba eorum, ſcilicet, ad tãtam magnitudinem in quantam conſueuerant habere alij viri. *Videntes autem filij Ammon: quòd iniuriam feciſſent Dauid,* ſcilicet, à principio non cogitauerunt, an male agerent, nũc verò recogitauerunt, quòd feciſſent iniuriam Dauid, & parauerunt ſe ad pugnam. In Hebræo habetur. *Videntes filij Ammon, quòd fœtebant eum Dauid, vel deſperati erant cum eo.* Verbum enim, quod hic ponitur, in Hebræo propriè ſignificat ſętere, ſic patet Exod. 5. cum dicitur: Videat Dominus, & iudicet, quia fœtere fecitis odorem veſtrum. Et ponitur ibi idem verbum, quod hic, litera autem noſtra poſuit, quòd iniuriam fecerant, id eſt, ꝙ prouocauerant Dauid ad iram; & hoc erat fętere coram eo. *Miſerunt & conduxerunt Syrum Rohob.* Hic ponitur apparatus belli, quẽ fecerunt Ammonitæ contra Dauid: nam ſciebant ſe eſſe inferiores Dauid, ſi ſoli pugnarent, ideo conduxerunt alios Reges in circuitu. Vocatur autem Syrus Rohob, id eſt, Syrus de terra Rohob, eſt enim terra Rohob partim in terra Chanaan, & partim in terra Syriæ. Eſt enim Rohob ad ſeptentrionalem partem terræ Chanaan, vt patet Num. 13. ſ. cumque aſcendiſſent explorauerunt terram à deſerto Sin, vſque Rohob, intrantibus Emath, eſt tamen Emath in latere ſeptentrionali terræ Chanaan, vt patet Num. 34. extendebatur etiam per latus ſeptentrionale terra Moab, extra terram Chanaan, & ibi eſt terra Syriæ, quæ vocatur Syria Rohob, de hac aũt terra conduxerunt Ammonitæ multos bellatores. In Hebræo habetur. *Beth Rohoph.* vbi litera noſtra dicit Rohob, & idẽ eſt; ſed Beth Rehoph ſignificat domum Rehoph, & eſt ſenſus, ꝙ de domo Rehoph, id eſt, de terra Rohob, duxit Rex Ammon exercitum. *Et Syrum Soba,* i. conduxerunt Syrum de terra Soba. Eſt. n. Soba quædam pars in terra Syriæ; & de illa duxerunt bellatores cõductos illi Ammonitæ. In terra aũt iſta regnabat Adarezer, cum quo Dauid pugnauerat ſupra 8. & nũc ille miſit exercitum ſuum contra Dauid, ſed ipſe non fuit in exercitu, ſed magiſtri militiæ ſuæ. ſ. Sobac, vt patet infra. *Viginti millia peditum.* Iſta viginti millia poſſunt referri ad ſolum Syrum Soba, vel ad vtrumq; Syrum, ſ. Soba, & Rohob, & credendum eſt, ꝙ fuerit iſte numerus de vtroq; Syro. *Et à Rege Maacha mille viros.* Iſte Rex habitabat circa terrã Ammonitarum, & Moabitarum, & inter Iſraelitas in deſerto terrę Arabiæ: & vocatur iſta terra Maachati, vt patet Ioſue 13. & Deut. 3. ab iſto enim ſolum acceperũt mille viros, quia erat paruus Rex. *Et ab Iſtob duodecim millia virorum,* id eſt, à quodam Rege nomine Iſtob acceperũt duodecim millia virorum. In Hebræo, Iſtob, eſt diuiſum in duas dictiones, ſcilicet, Is & Tob: Is aũt ſignificat virum, & Tob, ſiue Toph, ſignificat bonum, vnde Hebræi exponunt tanquam ſit nomen commune, & dicũt, quòd a quodam viro bono, acceperunt Ammonitæ duodecim millia virorum. Alij autem exponunt, quòd, Is, ſit nomen commune, & Tob, ſiue Toph, ſit proprium: & tunc eſt ſenſus, quod à quodam viro de terra Toph, acceperunt duodecim millia bellatorum, ſed litera noſtra accepit tanquã Iſtob ſit vna dictio, & nomen proprium, & iſtud melius eſt.

Apparatus belli quem fecerunt Ammonitæ cõtra Dauid.

Cum Ammonitæ offendiſſent Dauid, quare non petierint veniam immediatè. Quæſt. VI.

QVÆRET aliquis, quare cum Ammonitæ ſenſerunt ſe male egiſſe, non petierint veniam à Dauid, ſed cõduxerint exercitum contra ipſum. Reſpondendum, quòd duo poterant mouere Ammonitas. Primum erat inutilitas petendi, propter magnitudinem iniuriæ: nam putabant iſtam iniuriam fuiſſe tantam, quòd nullo modo remitteret eam Dauid, ideo noluerunt inutiliter petere. Secundum erat, quod iſta iniuria erat lata ſine cauſa, immo quod amplius eſt, pro miſericordia reddebatur ei contumelia, & hoc nimis exaſperat hominem, ſi autem aliquam cauſam habuiſſent Ammonitæ faciendi hoc, putauiſſent fortaſſis, Dauid facilius remiſſurum. Poſſet autem addi tertia cauſa, ſcilicet, quòd Ammonitæ ſciebant legem datam Hebræis, quòd non quærerent bonum Ammonitis, vel Moabitis, nec haberent cum eis pacem vſque in ſempiternum: ideo ſaltem, vt obedirent illi legi, non parcerent Ammo-

F nitis, ſed laborarent ad eorum deletionem: hæc tamen erat quædam falſa imaginatio: nam ſi Ammonitæ illico vt peccauerunt, ſupplicaſſent Dauid pro venia, non colligentes exercitum, remiſiſſet eis culpã. Quod apparet, quia quamuis Dauid ſuſtuliſſet iniuriam, nihil moliebatur agere contra Ammonitas, quouſque audiuit, quòd illi collegerunt exercitum, vt patet infra; & tunc Dauid erat nimis ſtimulatus iniurijs, quia non ſolum eum pro bona operatione læſerunt, ſed etiam ad amplius lædendum copioſum exercitum collegerunt: ideo tunc Dauid miſit exercitum ſuum contra Ammonitas. *Quod cum audiſſet Dauid.* Hic ponitur tertium huius cap. ſcilicet, vindicans iniuriam, propter illatum opprobrium, & dicitur. *Quod cum audiſſet Dauid,* ſcilicet, quòd Ammonitæ collegerant exercitum contra eum: non refertur ad raſionem barbarum nuntiorum ſuo-
G rum, quia propter illud non motus fuit ad mittendũ exercitum contra Ammon. *Miſit Ioab,* ſcilicet, tanquam principem belli contra filios Ammon; eo quòd iſte erat princeps militiæ Dauid, ſupra octauo, ibat autem cum eo frater ſuus Abiſai, tamen non fit mentio de eo, quia Ioab erat princeps: poſtea tamen ipſe fuit princeps vnius partis belli, infra in litera. *Et omnem exercitum bellatorum,* id eſt, omnes, qui deſcripti erant ad arma, & recipiebant ſtipendia à Rege, alij tamen manſerunt potentes pugnare, qui nunc non iuerunt cum Ioab; ſed iuerunt poſtea cum Dauid infra 12. *Egreſſi ſunt ergo filij Ammon,* ſcilicet, filij Ammon erant parati ad bellum, & milites, quos conduxerant, erant cum eis expectantes, quando veniret exercitus Dauid contra vrbem, videntes autem, quod veniret Ioab, egreſſi ſunt filij Ammon de vrbe ſua ad pugnandum contra Ioab, qui
H appropinquabat vrbi. *Et direxerunt aciem ante ipſum in introitu portæ.* Locauerunt Ammonitæ aciem ſuam contra Ioab, & illa erat in introitu portæ vrbis, qua Ioab appropinquauerat vrbi. *Syrus autem Soba, & Rohob, & Iſtob, & Maacha.* Iſtæ ſunt gentes, quas conduxerant Ammonitæ in adiutorium ſuum, & erant ſimul in vna acie. *Seorſum erant in campo,* id eſt, nõ erant acies Ammonitarum, & militum conductorum ſimul: ſed per ſe erant omnes conducti. Cauſa huius erat, vt Hebræi haberent difficultatem pugnandi, ſcilicet, quòd ſi dirigerent exercitum cõtra Ammonitas, Syri inuaderent eos à tergo, ſi autem dirigerent aciem contra Syros, percuterent eos Ammonitæ à tergo; ita vt non poſſent euadere, & iſta fuit cauſa, quare Ioab diuiſit exercitum ſuum in duas acies, & vnam accepit ipſe, & aliam Abiſai. In Hebræo habetur. *Soli erant in campo,* vbi
I dicit litera noſtra, ſeorſum erãt, & idem eſt, quia eſt ſenſus, quòd omnes Ammonitæ erant in introitu portæ; in campo autem ſoli milites conductitij. *Videns igitur Ioab, quod præparatum eſſet aduerſum ſe prælium ex aduerſo, & poſt tergum,* id eſt, conſiderauit Ioab, quòd Ammonitæ diſpoſuiſſent bellum contra eum ex duabus partibus, ſcilicet, à facie, & à tergo, eo quòd erant diuiſi in duas acies, quæ nõ erant ex eadem parte: ita quod ambæ venirent ad frontem Ioab In Hebræo habetur. *Videns autem Ioab, quòd erant ei facies belli.* Idem eſt, quia facies belli dicitur eſſe exercitus poſitus à fronte, hic autem erant duæ facies belli, ſ. vna facies ex parte Syrorum, & alia ex parte Ammonitarum, quæ erant ſicut ante, & retro. *Elegit ex omnibus electis Iſrael, & inſtruxit aciem contra Syrum,* ſ. vidit Ioab, ꝙ nullo modo poterãt euitare bellum ex duabus partibus, ipſi autem ſi ex vnica
K parte pugnarent, neceſſe erat, multos eorum inutiliter perire, & totum exercitum ſubito diffugere, ideo etiam ipſe voluit inſtruere duas acies: dedit enim vnam partem populi fratri ſuo Abiſai, & aliam partem ipſe accepit, vt pugnaret Abiſai contra Ammonitas, & Ioab contra Syros: dicitur autem, ꝙ elegit Ioab de omnibus electis Iſrael ad pugnandum contra Syrum, & hoc quia pars Syri erat maior, & fortior: pars verò Ammonitarum erat minor, & debilior nam de Syris erant 33. millia peditum, & multi currus. Quod patet, quia Soba, & Rohob habebant 20. millia peditum, & Iſtob habebat 12. millia virorum, Maacha autem habebat mille viros, erant etiam currus multi, vt patet infra in litera, & 1. Paralip. 19. Ammonitę autem pauci erant. *Reliquam autem partem populi tradidit Abiſai fratri ſuo,* id eſt, alios bellatores minus approbatos tradidit Abiſai, quia tota virtus belli erat in Syros erat autem Abiſai frater Io-

nathæ

nathæ vir ſortis,& animoſus,ipſe enim deſcendit cùm Dauid ſolus in caſtra Saulis, dormiente Saule, & voluit transfigere eum lancea præc. lib.cap.26. Iſte etiam computatur vnus de viris fortiſſimis Dauid, vt patet infra 23. & 1. Paralip.12. erat quoque expertus in bellis, nam ipſe fecerat bellum magnum contra Idumæos,& occiderat 18. millia, vt patet 1. Paral.18. *Qui direxit aciem aduerſus filios Ammon.* Iſte erat Abiſai,& filij Ammon erant in introitu portæ ciuitatis. *Et ait Ioab.* Antequam inciperent bellum, tradidit doctrinam Ioab fratri ſuo Abiſai, quomodo ſe deberent habere in bello. *Si præualuerint aduerſum me Syri*, id eſt, ſi inceperint præualere, nam cùm inciperent præualere, debebat Abiſai adiuuare Ioab, ſi autem totaliter præualuiſſet Syrus,iam fugatus eſſet exercitus Ioab,vel captus à Syris,ideo nihil prodeſſet auxilium. Dixit autem Ioab, ſi præualuerit Syrus, nominans omnes, contra quos pugnabat Syrus, quia maior pars eorum erat de Syris,tamen aliqui erant non Syri, ſicut viri Regis Maacha, qui erant de terra Arabiæ. *Eris mihi in adiutorium*,id eſt, ſi videris, quòd Syrus incipiat præualere aduerſum me,venias ad auxilium meum: iſtud intelligebatur, ſi Abiſai facilius ſe haberet contra Ammonitas,quàm Ioab contra Syros. In Hebræo dicitur. *Eris mihi ſaluatio*,id eſt, veni ad ſaluandum me, quod idem eſt: ſed litera noſtra conuenientius dixit; quia ſaluatio dicit totalem liberationem, & adiutorium dicitur opus,vel actus ad liberationem ordinatus. *Si autem filij Ammon præualuerint aduerſum te*,id eſt,inceperint præualere aduerſum te,ſicut ſupra expoſitum eſt. *Auxiliabor tibi*, id eſt, veniam ad auxiliandum, vel mittam aliquos de acie mea ad adiuuandum tibi. In Hebræo habetur. *Ambulabo ad ſaluandum*, i. veniam ad liberandum te,quod idem eſt. *Eſte vir fortis*. Hortatur Ioab ipſum Abiſai, vt fortiter pugnet,ſcilicet, ꝙ quamuis nunc eſſent diuiſi in duo bella, non minus quilibet eorum pugnet, quàm ambo pugnarent,ſi ſimul eſſent. *Et pugnemus pro populo noſtro*, ſcilicet, iſtud bellum non eſt pro nobis ſolis, ſed pro toto populo noſtro,cum illa iniuria toti populo inflicta ſit. In Hebræo habetur. *Confortare,& confortemur*, id eſt,confortare tu contra filios Ammon,& ambo confortemur, quilibet contra hoſtes ſibi obiectos, & hoc pro populo noſtro, ſic dicitur 1. Paral. 10. vbi ponitur iſta hiſtoria,ſcilicet,confortare, & agamus viriliter pro populo noſtro. *Et ciuitate Dei noſtri*,id eſt,pro vrbe Ieruſalem, in qua eſt ſanctuarium,quia illa eſt vrbs Dei noſtri ſpecialiter,in quantum ibi poſuit nomen ſuum. In Hebræo habetur. *Pro ciuitatibus Dei noſtri*, id eſt, pro omnibus ciuitatibus terræ Iſrael,quia omnes illæ vocabantur ciuitates Dei, eo ꝙ Deus illas adduxerat de poteſtate Chananæorum,& tranſduxerat in poteſtatem Iſraelitarum,vnde dixit: Terra non vendetur in perpetuum, quoniam mea eſt. Leu.25.& ſic habetur 1.Paral.19. ſ.agamus viriliter pro populo noſtro,& pro vrbibus Dei noſtri. *Deus autem faciet quod bonum eſt in conſpectu ſuo*, id eſt,nos faciamus quantum in nobis eſt,opponendo nos fortiſſimè hoſtibus, deinde Deus agat, quod bonum eſt in conſpectu ſuo: id eſt,ſi iudicat bonum eſſe, ꝙ vincamus,vincamus: ſi autem iudicat bonum eſſe,ꝙ ab hoſtibus ſuperemur, cadamus gladio glorioſe. Sic enim ait Iudas Machabæus,quando dixerunt ei viri ſui, ꝙ reuerteretur, quia pauci erant, & hoſtes plurimi,(abſit iſtam rem facere,vt fugiamus ab eis, & ſi appropriauit tempus noſtrũ,moriamur in virtute propter fratres noſtros, & non inferamus crimen gloriæ noſtræ 1. Mach.9. Dixit autem Ioab, dominus, quod bonum eſt in conſpectu ſuo,faciat,quia victoria belli non eſt in poteſtate humana,ſed in voluntate Dei: Sic ait Iudas Machabæus 1.Machab.c.3.ſcilicet. Quia non in multitudine exercitus, eſt victoria belli, ſed de cœlo eſt fortitudo, & iterum: Sicut eſt voluntas in cœlo,ita fit. *Iniit itaque Ioab, & populus eius, qui erat cum eo,certamen contra Syros*, ſcilicet, facta iſta admonitione,incepit pugnare Ioab, & totus populus virorum fortium, qui ſub eo ordinatus erat contra Syros.i.contra Syrum Soba, & Syrum Rohob, & Iſtob,& Maacha, vt patet ſupra, nam iſtam partem elegerat Ioab. *Qui ſtatim fugerunt à facie eius*, id eſt,in primo certamine fugerunt omnes Syri.

A *Cùm eſſet magna multitudo Syrorum, quare fugerint immediatè à facie Iacob. Queſt. VII.*

QVAERET aliquis, cùm eſſet tanta multitudo Syrorum,ſcilicet,vltra 33.millia,cur fugerint illico à facie Ioab,cùm ille non haberet tot viros. Aliquis poſſet reſpondere,quòd Syri erant milites conductitij,& iam acceperant mille talenta argenti, quæ pro mercede ſua ſuſceptura erant: ideo etiamſi fortiter pugnarent, nihil ſibi magis lucri foret;vnde non curauerunt pugnare,ſed in primo certamine fugerunt ab intẽtione,quamuis fugere nõ compellerentur. Sed obijcietur contra hoc,quòd non fugerent Syri ſpontè,quia ex fuga poterant eis multa mala ſuperuenire,ſcilicet,quòd multi caderent gladio,ideo ſaltem vt ſibi cauerent,non fugerent. Item patet, quòd non fugerint

B ab intentione, quia poſt hoc præ verecundia fugæ inſtaurauerunt bellum: nam dicitur infra: Videntes igitur Syri, quod corruiſſent coram Iſrael, congregati ſunt pariter: ſi tamen fugiſſent ab intentione, non redijſſent iterũ ad bellum. Item quia Syri fecerunt iſtud bellum ſecundum,non conducti ab Ammonitis,ſed ſumptibus ſuis, in vindictam prioris belli, vt colligitur infra in litera: ergo dolebant de priori fuga, & conſequenter non fugerunt ab intentione. Dicendum ergo ꝙ Syri,quamuis eſſent milites conducti,& non tantum intereſſet ſua pugnare, ſicut Ammonitarum, quorum erat bellum, & ob hoc non erant tam diſpoſiti ad ſubeundum quæcunque mala,ſicut Ammonitæ: quia mercenarius videt lupum venientẽ,& fugit, quia mercenarius eſt,& nihil pertinet ad eum de ouibus, vt patet Ioan.10. tamen deſiderabant ſuperare Iſraelitas, tam propter hono-

C rem, quia magnus honor illos ſuperare erat, tum quia hoſtes eorum erant:nam Dauid oppreſſerat Syros, vt patet ſupra octauo, quia magnam vtilitatem acquirerẽt Syri victis Hebræis,ſ.partem ſpoliorum eis prouenientẽm: fugerunt tamen,& omnia hęc perdiderunt. Cauſa autem videtur eſſe, quia fortè non potuerunt tolerare animoſitatem,& impetum Ioab: nam ipſe dixerat fratri ſuo: eſto vir fortis, & pugnemus pro populo noſtro: ideo credendum eſt,ꝙ ipſe nimis cõfortatus fuerit, & magno impetu ferretur in Syros: Syri autem in primo certamine,videntes tantam Ioab animoſitatem,tolerare non potuerunt:potiſſimè quia omnes, qui erãt cum Ioab,erant viri fortiſſimi, & electi de toto Iſrael, vt ſupra dictum eſt. Aliter dici poteſt, ꝙ cùm Dauid foueret hic iuſtum bellũ, Deus voluit eum hic ſpecialiter adiuuare,ſicut promiſerat in omnibus bellis,ideo miſit pa-

D uorem in cordibus Syrorum, vt fugerent à facie Ioab: ſic enim Deus mittit pauorem in quem vult, & promiſit hoc Hebræis, dicens: Terrorem meum mittam in præcurſum tuum. Exod.23. Interdum autem Deus tantum terrorem mittit ſuper aliquos,quòd nullo pugnante fugiunt,& corruunt turbati in terram, ſic patet Leuit.26. ſ. Et qui de vobis remanſerunt,dabo pauorem in cordibus eorũ in regione hoſtium: terrebit eos ſonitus folij volantis, & ita fugiẽt quaſi gladium: cadent nullo perſequente, & corruent ſinguli ſuper fratres ſuos, quaſi bella fugientes, nemo veſtrum inimicis audebit reſiſtere,peribitis inter gẽtes,& hoſtilis vos terra conſumet. Poterat etiam eſſe,quòd apparerent aliqui angeli contra exercitum Syrorum, & illi terrerent eos,ſicut fuit,quãdo Dauid pugnauit contra Philiſthinos.ſupra quinto: nam angelus Domini ſtetit in cacumine

E pyrorum,& tunc fugerunt Philiſthini à facie Dauid;vel poterat fieri, ꝙ Deus immitteret ſonitum magnum tanquam exercitus vehementis aduenientis,ſicut fecit contra Syros, qui pugnabãt aduerſus Samariam, & illi reliquerunt tentoria ſua infra 4.lib.cap.7. ſimile etiam fuit cõtra Philiſthinos: præced.lib.cap.7. *Filij autem Ammon videntes, ꝙ fugiſſent Syri,fugerunt & ipſi à facie Abiſai*,ſcilicet, Ammonitæ pugnabant contra Abiſai, & Syri contra Ioab, & quia bellum erat Ammonitarum, non intendebant fugere, ſed fortiter pugnare, quia tamen Syri erant ſibi tota ſpes belli propter multitudinem,& illi fugerũt à facie Ioab, ipſi quoque fugerunt à facie Abiſai. Et hoc propter duo. Primò, quia cùm fugiſſent Syri, & hoc vidiſſet Abiſai, confortaretur magis, & pugnaret durius contra Ammonitas, quod ipſi non poſſent tolerare. Secundò,quia cùm fugiſſent Syri, Ioab conuerteretur ad pugnandum contra Ammonitas

nitas in adiutorium Abiſai vtroque tamen ſimul pugnan- F
te contra Ammonitas neceſſe erat illos cito ſuccumbere,
ideo voluerunt præoccupare, vt fugerent. *Et ingreſſi ſunt
ciuitatem*, ſ. quia acies Ammonitarum cõſtituta erat in in-
troitu portæ ciuitatis, ideo potuerunt ingredi, quando vo-
luerunt, vt patet ſupra. *Reuerſuſque eſt Ioab à filijs Ammon,
& venit in Ieruſalem*, ſ. cum fugiſſent Ammonitæ, & Syri,
noluit magis pugnare, quia Ammonitæ iam incluſi erant
in ciuitate, & oportebat, ꝙ Ioab obſideret eos, ad quod erat
longus labor, & fortè tempus non erat aptum, vt quia non
reperiebat cibos, quia fortè iam omnia collecta fuerant de
agris: ideo rediit in Ieruſalem, vt ſeq. anno poſſet iterum
ire ad pugnam contra Ammonitas, & vaſtaret omnia,
G quæ erant in agris, & ſic cogeret eos in deditionem, quod
factum eſt, nam ſequenti anno rediit illuc Ioab, & vaſtauit
terram Ammon, vt patet ſeq. cap.

Videntes igitur Syri. Hic ponitur ſecundum bellum con-
tra Syros, quod ipſi fecerunt contra Dauid, nam videntes
ſe ſuperatos à viris Ioab congregati ſunt iterum omnes, vt
pugnarent contra Iſrael, & tunc Dauid pugnauit contra
eos. *Quod corruiſſent coram Iſrael*, ſcilicet, in bello, quod fe-
cit Ioab contra eos, ex hoc enim patet, quòd non ſponte
fugerunt, ſed timore coacti, vel intolerãtia duri belli Ioab,
alioquin non tantum doluiſſent, vt nunc inſtaurarent bel-
lum. *Congregati ſunt pariter*, id eſt, omnes Syri, qui prius ve-
nerant, & alij, qui manebant in terra, congregati ſunt vt
præualere poſſent contra Dauid. *Miſitque Adarezer, &
eduxit Syros, qui erãt trans fluuium*. Iſte Adarezer erat Rex,
H cum quo pugnauit Dauid, & deleuit exercitum eius, ſupra
octauo, ideo nunc erat hoſtis Dauid, & cum ipſe eſſet po-
tentiſſimus in tota Syria, congregauit omnes Reges Syriæ
contra Dauid, & dicitur, ꝙ miſit Adarezer, & eduxit Syros,
qui erant trans fluuium, id eſt, trans Euphratem. Nomina-
tur autem hic Euphrates fluuius, nõ expreſſo nomine pro-
prio, quia cum tranſeat apud terram Chanaan, vocatur per
excellentiam fluuius, quia in terra illa nullus ei æqualis eſt.
Sunt autem Syri duplices, quia quidam habitãt ad partem
Aquilonarem Euphratis, & iſti dicũtur habitare trans flu-
uium, & ſunt remotiores à terra Iſrael: alij aũt habitant ad
partem meridianam Euphratis; & iſti ſunt propinqui terræ
Iſrael. In bello autem ſuperiori ſolũ venerunt Syri, qui erãt
ad meridiem Euphratis, propter propinquitatẽ ad terram
Ammon, & Iſrael: nunc aũt, quia illi victi fuerant, congre-
I gauit cũ illis Adarezer Syros habitantes vltra fluuium Eu-
phratem. *Et adduxit exercitum eorum*, i. duxit ſecum multi-
tudinem eorum, Non eſt autem ſenſus, quod ipſemet Ada-
rezer eduxerit eos ad bellum, quia ipſe non iuit illuc, ſed
eius princeps militiæ Sobach, qui fuit dux totius exercitus;
In Hebræo autem dicitur, *Adduxit eos in Elam*, ſcilicet, ꝙ
eduxit Syros de terra trans fluuium, & duxit illos in quan-
dam vrbem nomine Elam; ibi enim fuit bellum, vt patet
infra: litera autem noſtra poſuit exercitum, quia iſta dictio
Elam, ſignificat locum, & ẽt eſt nomen commune ſignans
exercitũ, Patet hoc, quia infra dicit litera noſtra de Dauid,
quòd trãſiuit Iordanem, & venit in Elama, & tamen idem
nomen eſt apud Hebræos ibi, & hic, vbi litera noſtra ponit
exercitum, nec differt niſi quia hic dicitur Elam, & ibi Ela-
ma, ſed hoc apud Hebræos non facit differentiã, quia con-
K ſueuit apud Hebræos eſſe figura Paragoge, per quam in fi-
ne dictionum additur litera, vel ſyllaba, vt ſicut nos dici-
mus angi, vel angier, & amari, vel amarier, ita Hebræi di-
cunt mizraim, vel mizraima: aliquando etiam litera noſtra
ſequitur iſtam conditionem Hebraici ſermonis, vt cũ dici-
tur Geſſur, vel Geſſuri: Ierameel, vel Ierameeli: vt patet præ-
ced. lib. c. 27. ubi ponitur Geſſuri, & Ierameel: & eo. lib. c. 30.
ponitur Ierameeli: & ſupra cap. 3. & infra 13. ponitur Geſ-
ſur, ſic etiam dicitur Phalti, & Phaltiel, & eſt idem nomen:
vt patet præc. lib. c. 25. & ſupra tertio. *Sobach aũt magiſter
militiæ Adarezer erat princeps eorũ*, i. non iuit nunc Adare-
zer in bellum, ſicut quando pugnauit iterũ contra Dauid
ſupra octauo, ſed miſit principẽ militiæ ſuæ Sobach, & iſte
erat dux omnium Syrorum, qui veniebãt de trans flumen,
Quod cum nunciatum eſſet Dauid, ſ. quòd congregati fuiſ-
ſent omnes Syri iterum ad pugnandum contra eum. Intel-
ligendum autem, quod nunc Syri non pugnauerunt ad pe-
titionem Ammonitarum, nec in fauorem eorum, ſed ad

F purgandum infamiam ſuam, & rependendam vindictam,
quia victi fuerant à Ioab. *Contraxit omnem Iſraelem*, id
eſt, congregauit totum exercitum, quem potuit habere in
terra Iſrael. *Et tranſiuit Iordanem*. Sciebat enim Dauid, ꝙ
Syri veniebant ad pugnandum contra eum, & vt ipſi non
ingrederẽtur in terram eius, præoccupauit, vt iret ad illos,
& tranſiuit Iordanem: nam terra Syrorum vltra Iordanem
eſt. *Venitque in Elama*. Elama eſt hic nomen loci in terra
Syrorum, ad quem venit Dauid pugnaturus contra Syros,
& ponitur hic Elama, ſicut ſupra ponitur Elam. *Et dire-
xerunt aciem Syri ex aduerſo Dauid*, ſcilicet, Dauid veniens
in Elama caſtrametatus eſt ibi, Syri vero manentes ibi, di-
rexerunt illico aciem contra eum, & pugnauerunt. *Fuge-
G runtque Syri a facie Iſrael*. ſcilicet: Non potuerunt tolerare
bellum, quia Iſraelitæ duriè pugnauerunt: vel quia Deus
perterruit Syros; vel fecit aliquid de his, quæ dicta ſunt ſu-
pra in bello Ioab contra Syros. *Et occidit Dauid de Syris
ſeptingentos currus*, id eſt, occidit homines venientes in ſep-
tingentis curribus: ipſos. n. currus occidere non poterat, *Et
quadringenta millia equitum*. Iſti equites erãt præter currus
quia licet exiſtentes in curribus equitarent: tamen equites
non vocantur; ſed dicuntur equites, qui ſellis inſidentes pu-
gnant: ſed 1. Paralipom. 19. ponitur alius numerus, ſcilicet,
ſeptem millia curruum, & quadringenta millia peditum,

Cui numero conſentiendum ſit de Syris victis à Dauid.
Quæſtio. VIII.

H QVAERET aliquis, de iſta diuerſitate numerorum
quomodo ſtet, Reſpondendum, quòd in ſimilibus
ſemper recurrendum eſt ad illam regulam communẽ, quæ
ſupra data ſuit, ſcilicet, quod quandocunque aliquid in ſa-
cra ſcriptura pluries narratur, nũquam narratur in aliquo
loco plenè; ſed in omnibus locis ſimul ſumptis colligitur
vna plena narratio. Ita ergo hic, nam ponuntur hic ſeptin-
genti currus, & 1. Paralip. 19. ponuntur ſeptem millia cur-
ruum, & hic quadringenta millia equitum, & ibi quadrin-
genta millia peditum. Dicẽdum, ꝙ diuerſitas iſta ſtat, quia
hic voluit ponere ſcriptura, numerum curruum electorum
ideo poſuit ſeptingentos: ſed 1. Paralip. 19. poſuit totalem
numerum curruum, qualeſcunque eſſent; ideo poſuit ſep-
tem millia, quia pertingebant ad ſeptem millia. Nec mire-
tur aliquis de tanta curruum multitudine, nam cùm ſemel
I pugnarent Philiſthiim contra Saulem, habuerunt triginta
millia curruum, præced. lib. c. 13. De iſto aũt modo loquen-
di. ſ. ꝙ currus electi exprimantur hic, & alij non, patet Exo.
14. Cum dr̃, ꝙ Pharao collegit currus ſexcentos electos, &
quicquid in Aegypto curruũ fuit. Ecce. n. expreſſit numerũ
electorum, & nõ aliorũ, ſimile patet Iud. 4. vbi dr̃, ꝙ Iabin
Rex Aſſor, habebat nongentos currus falcatos, & ꝙ Siſara
pugnauit cõtra Barac habẽs nongẽtos currus, Ioſephus tñ,
5. Antiquitat. ponit, ꝙ erant tria millia curruum, quia Io-
ſephus exprimit tam electos, quàm non electos; ſcriptura
autem expreſſit currus electos ſolum. De quadringẽtis mil-
libus equitum; de quibus hic dicitur, & quadringentis mil-
libus peditum, de quibus dicitur in Parali. dicendum, ꝙ hic
ponuntur ſoli equites, & ibi ſoli pedites, quia liber Paralip.
venit ad ſupplendum ea, quæ deficiebant in alijs libris; &
K quia hic ponebantur quadringenta millia equitũ, & nulli
pedites, ſuppleuit ſcriptura in Paralip. ꝙ hic deficiebat, &
poſuit quadringenta millia peditum; & ſic erant octoginta
millia virorũ pedites, & equites; præter ſeptem millia cur-
ruum, in quibus erant quatuordecim millia hominum, ſci-
licet, in quolibet curru duo viri, vnus ad pugnãdũ, & alius
ad dirigendum equos. Multa quoque alia ponuntur in Pa-
ralip. quæ non habentur hic: nam ibi ponitur mille talen-
ta argenti fuiſſe, quibus conducti ſunt Syri; hic autem non
ponitur pretium. Etiam in bello, quod egit Dauid contra
Adarezer ſupra octauo, ponuntur multa 1. Paralip. 18. quæ
non ponuntur hic; & ſic communiter numeri maiores po-
nuntur in Paralip. quàm in alijs libris, eo quod iſte liber eſt
ad ſupplendum id, quod in alijs libris omiſſum erat; ſi au-
tem aliquando minores numeri ponantur in Paralipom.
quàm in alijs libris, illi numeri non coincident cum nume-
ris poſitis in alijs libris, ſed erit ille numerus ſuperadditus
ad ſummam aliorum librorum.

Quid

Quid fecerit Dauid de curribus, quos cepit in bello. Quaſt. IX.

QVÆRETVR vlterius, quid egerit Dauid de curribus ſeptem millibus, quos cepit in bello iſto: vt pa- *Arguitur primo.* ret 1. Paral. 19. Aliquis reſpondebit, ꝙ Dauid ſubneruauit equos curruum, & cõbuſſit currus, ſic. n. fecit Ioſue, vt patet Ioſue 11. Iſtud videtur colligi ex litera, cum dicatur, ꝙ oc- *Secũdo.* cidit de Syris ſeptingentos currus: occidere autem currum nihil eſt niſi iugales equos ſubneruare, vel occidere, & ipſos currus cremare. Item patet hoc, ꝙ Dauid non acceperit ſibi *Tertio.* nunc aliquem de iſtis curribus, quia cùm iterum pugnauit Dauid contra Adarezer, & cepit mille curus: & tamen de his ſolùm reliquit ſibi centum, equos autem omnium aliorum ſubneruauit, vt patet ſupra octauo: & 1. Paral. 18. Item *Quarto.* patet hoc, quia ſi Dauid accepiſſet omnes iſtos currus pro ſe, habuiſſet multos currus; Deus tamen prohibuit hoc Regibus Deut. 17. f. cumque fuerit conſtitutus Rex, non multiplicabit ſibi equos: & per hoc etiam intelliguntur currus, & omnis modus exercitus. Et iſta fuit cauſa, vt dicit Ra. Dauid Kimhi, & quaſi omnes Hebræi, quòd de mille curribus Adarezer ſolùm accepit centum, ſupra octauo: ne multiplicaret exercitum. In contrarium videtur, ꝙ Dauid non faceret iſta, quia non tenebatur ad ea; nam nulla lex iuſſit, ꝙ equi, & currus capti in bello, ſubneruarentur, & cremarentur. Nec valet ſi obiicias de Ioſue, cui dictum eſt, ꝙ equos ſubneruaret, & cremaret currus: nam illud fuit præceptum perſonale, quòd ſolum obligauit Ioſue, & ſolùm in illo tempore, in quo factum eſt bellum illud: ſi autem poſtea feciſſet alia bella, in quibus cepiſſet currus, non obligaretur ſubneruare equos, & cremare currus: cum ergo nihil dicatur hic de iſtis curribus quid factum ſit, ſatis credendũ eſt, quòd Dauid retinuerit ſibi illos. Inducit etiam ad hoc nos aliud, ſcilicet, quòd licet à principio Regni Dauid nõ eſſet vſus curruum in Iſrael, niſi interdum paucorũ: tamen poſtea cũ eleuaretur Regnũ Dauid, cepit eſſe vſus curruum, & omnis nobilitas, & pulchritudo exercitus: vnde filij Regis Dauid, faciebant ſibi currus, & equites, vt patet de Abſalon, infra 15. de quo dicitur, ꝙ fecit ſibi currus, & equites, & quinquaginta viros, qui præcederent eum: de aliis ergo filiis Regis idem intelligendum, & tamen iſti non vterétur curribus, niſi Dauid haberet currus. Potiſſimè aũt de Salomone apparet hoc, quia ipſe habebat multos currus: nam habuit quadraginta millia præſepia equorum curruum: & duodecim millia præſepia equorum equeſtrium, vt patet ſeq. lib. cap. 4. Dicitur etiam, quòd habuit mille quadrigentos currus: & duodecim millia equitum, ſeq. lib. 10. Si tamen Dauid non retinuiſſet ſibi currus, quos nunc cepit: ſed ſubneruaſſet equos, filij ſui non veniſſent ſubito *Reſpõſio.* ad tantam multitudinem curruum. Dicendum ergo videtur, ꝙ Dauid pugnans contra Syros occidit viros exiſtentes in ſeptem millibus curribus: non tamen accepit omnes illos currus, quia fortè aliqui illorum fugerunt: aliorum vero equi occiſi ſunt, de reſiduis autem credendum eſt, quod Dauid illos ſibi acceperit, & hoc fuit ad vſum curruum: ſiue ad vſum equitandi, omiſſis curribus, & ex hoc filij Dauid potuerunt pro ſe habere currus. Ad rationes autem in *Ad primam rationem pri. opin.* contrarium, reſpondendum. Ad primam de Ioſue, iam reſponſum eſt. Ad ſecundam arguitur, quòd occidit ſeptingentos currus, dicendum, ꝙ occidere currus nihil eſt, niſi occidere homines pugnantes in curribus, & ſic manebant *Ad ſecũdam.* equi, & currus illæſi. *Ad tertiam.* Ad tertiam rationem, cum dicebatur, quòd iterum contra Adarezer ſolum cepit centum de mille curribus. Dicẽdum, quòd à principio Reges Iſrael erant pauperes, & non erant exercitati ad bella, ſicut gẽtiles: vnde Saul primus Rex Iſrael, nõ legitur habuiſſe currus. Dauid autem in principio Regni ſui ſuper Iſrael, non habebat currus, nec habuit toto tempore, quo regnauit in Iuda: cũ tamen cepit exaltari Regnum eius, cepit habere currus, & paulatim iſtos habuit: nam à principio, ſolum accepit centum currus de mille, quos in bello ceperat: ſupra octauo, poſtea verè incipientibus Iſraelitis exercitari in vſu curruum, cępit habere plures: vnde nunc credendum eſt, quod retinuit omnes quotquot in bello habere potuit: poſtea autem filij eius habuerunt multo plures equos, in tantum, ꝙ Salomon habuit quadraginta millia equorum curruum:

A qui faciunt decem millia curruum, & duodecim millia equorum equeſtrium, vt patet 2. Paralip. 9. Ad quartam ra- *Ad quartam.* tionem, quod Deus prohibuit Regibus multiplicare currus. Reſpondendum, quòd ibi non fuerunt ſimpliciter prohibiti, ſed ſolum fuit prohibita multitudo equorum, & curruum Regibus, ad hoc, ne populum premerent graui ſeruitute: vt patet eod. cap. cum dicitur: non multiplicabit ſibi equos, nec reducet populum in Aegyptum equorum numero ſubleuatus, id eſt, non reducet populum ad talem ſeruitutem, qualem habebat in Aegypto: ſi autem Rex ad alium finem vellet habere multitudinem exercitus, & curruum, ſcilicet, ad pugnandum contra hoſtes populi Dei, nõ vetebatur illa lege, imò erat meritorium: & ſic erat de Dauid, qui ſolùm ad hoc laborabat, vt ſubiiceret ſibi hoſtes populi Dei, & non vt exerceret tyrannidem in populo. *Et*
B *Sobach principem militiæ percuſſit.* Iſte erat princeps militiæ Adarezer, & regebat totum exercitum Syrorum: nam Adarezer non erat tunc in bello. *Qui ſtatim mortuus eſt.* Quia fuit grauiter percuſſus, & occubuit in ipſo bello. *Videntes autem vniuerſi Reges, qui erant in præſidio Adarezer,* ſcilicet: Viderunt, quòd non poterant reſiſtere Dauid: ideo ſubiecerunt ſe ei in tributarios. Dicuntur autem eſſe Reges in præſidio Adarezer, id eſt, in adiutorio eius: quia ipſe fecerat eos ire ad bellum. In Hebræo habetur. *Videntes vniuerſi Reges, qui erant ſerui Adarezer,* id eſt, omnes iſti Reges, qui venerant ad bellum, erant ſerui Regis Adarezer, quia iſte erat Rex potentiſſimus in tota Syria: ideo dominabatur multis Regibus, qui ei ſub tributo ſeruiebant. *Victos ſe à filijs Iſrael,* id eſt, viderunt ſe totaliter victos, ita ꝙ non habebant ſpem ſuperandi Iſraelitas; nam ſi ſemel
C ſolum Iſraelitæ viciſſent Syros, & ipſi crederent ſe poſſe reſiſtere illis in alio bello, non ſubiecti fuiſſent eis: crediderũt tamen, ꝙ nunquam poſſent eis reſiſtere; hoc patet, quia pugnauerunt primo contra Ioab, & victi ſunt, ſupra in litera: tamen non deſtiterunt ob hoc à pugna, ſed iterũ inſtruxerunt bellum contra Dauid: nunc autem videntes ſe denuo victos: crediderunt, ꝙ nunquam poſſent reſiſtere Iſraelitis: ideo nunc inceperunt ſubiici illis. *Fecerunt pacem cum Iſrael,* ſcilicet: Poſtquam in bello ſuperati ſunt, & multi occiſi fuerunt, miſerunt iſti Reges nuntios ad Dauid, vt inirent fœdus cum illo, ſcilicet, ꝙ nunquam pugnarent contra eum, ſed potius adiuuarent eum contra quamcunque gentem. Intelligendum eſt autem hoc, non de ipſo Rege Adarezer, qui duxit Syros contra Dauid: ſed de ipſis Regibus, qui iuerunt ad bellum in fauorem Adarezer: nam illi
D fecerunt pacem cum Dauid: vt patet in litera, quæ dicit, ꝙ Reges, qui erant in præſidio Adarezer, fecerũt pacem cum Iſrael, de ipſo autem Adarezer nihil dicitur: Et dicendum eſt, quòd ille nunquam egit pacem cum Dauid: quia erat magnus hoſtis eius, & noluit ſubiici Dauid, ſed potius poſteri eius pugnauerunt ſemper contra poſteros Dauid, & cõtra omnes Iſraelitas. Nam Rex Benadab, qui multa mala egit in Iſrael ſeq. lib. c. 20. & vſque ad finem libri, & poſtea in 4. lib. c. 6. & vſque ad nonum, erat tertius de ſucceſſoribus Regis Adarezer, & ob hoc pugnauit ſemper contra Iſraelitas: quia ipſi humiliauerunt genus ſuum. *Et ſeruierunt eis,* ſcilicet: Iſti Reges Syrorum ſeruierunt Iſraelitis in tributo, & præſtatione munerum: quia aliter Iſraelitæ non conceſſiſſent pacem, cum peterent eam Syri neceſſitate coacti. *Timueruntque Syri auxilium præbere filijs Am-*
E *mon,* id eſt, ex illo die timuerunt Reges Syrorum, adiuuare Ammonitas in bello: nec adiuuerunt eos, vnde non legitur poſtea, ꝙ Syri adiuuerint Ammonitas, ſed pugnauerunt Ammonitæ ſoli contra Dauid: vt patet infra duodecimo, hoc autem fuit propter duo. Primò pp iuramentum, vel fœdus interpoſitum inter Syros, & Iſraelitas de ſeruãnda pace: contra quod agentes inciderent iuſtè in magnã pœnam. Secundum fuit ipſe verus timor, quia dato, quòd voluiſſent præuaricari fœdus, quod habebãt cum Iſraelitis, nunquam poſſent reſiſtere illis, ſicut experti fuerant, & ſic Iſraelitæ grauius eos punirent; voluerunt ergo potius abſtinere à bello.

CAPITVLVM XI.

FACTVM eſt autem vertente anno, eo tempore, quo ſolent Reges ad bella procedere, miſit David Ioab, & ſeruos ſuos cum eo, & vniuerſum Iſrael, & vaſtauerunt filios Ammon: & obſederunt Rabba: David autem remanſit in Ieruſalem.

Demonſtratum eſt in ſuperioribus, qualiter David vixit in Regno ad dominum nimis reuerenter, & ab eo fuit exaltatus: hic autem ſubditur, quomodo aliquando vixit inſolenter, & fuit à domino caſtigatus, In quibus, eius virtutes oſtenduntur, ſcilicet, pœnitentia de peccatis, & patientia in aduerſis. Pro quo ſciendum, quòd totum tempus præteritum Regni David, fuit ſine crimine, ideo fuit in magna proſperitate; poſt hoc autem quibuſdam ſe criminibus immiſcuit, propter quod decidit aliquando in calamitatem: & quia omnia tempora ſequentia David non fuerunt vniformia, ſed aliquando virtuti vacabat, & aliquando ſe criminibus implicabat, ipſe quoque ſtatus eius variatus refertur; nam aliquando in proſperitate erat, & ſubitò in magnam incidebat calamitatem: pro maiori tamen parte omnia, quæ ſequuntur ad quandam David pœnalitatem, ſiue infortunium pertinent. Et diuiditur in tres partes. Primò oſtenditur David peccaſſe per luxuriam. Secundò per negligentiam, infra vigeſimoprimo. Tertiò per ſuperbiam, infra vigeſimoquarto. Prima diuiditur in tres partes, primò ponitur culpæ perpetratio. Secundò humilis recognitio. ſequen. capit. Tertiò punitionis patiens toleratio, infra decimotertio. Prima diuiditur in tres, primò ponitur David adulteratio. Secundò facti celatio ibi. *Miſit autem David.* Tertiò innocentis occiſio ibi. *Factum eſt autem*,

An ordo ſit continuus. Quæſt. I.

QVÆRITVR circa primum, an ea, quæ habentur hic, fuerint facta poſt præcedentia: vel ſit aliqua mutatio ordinis, & an fuerint facta immediatè poſt ea, quæ habentur præced. cap. Reſpondendum, quòd non eſt mutatus ordo, ſed ea, quæ habentur hic, fuerunt poſt præcedentia: patet quia litèra dicit hic, Factum eſt autem vertente anno, ergo poſt præcedentia facta ſunt ea, quæ habentur hic. Cum autem dicitur an fuerint facta immediatè. Reſpondendum quòd inter iſta & ea, quæ habentur præced. capit. intercidit quaſi vnus annus: quod patet, quia in litera dicitur, factum eſt anno vertente, ideſt, redeunte alio anno, poſtquam facta ſunt ea, quæ habentur præced. cap. fuit autem modus, quòd Ioab miſſus eſt a David ad bellum, & pugnauit contra Ammon, fugeruntque Syri, & Ammonitæ; tunc reuerſus eſt Ioab in Ieruſalem, & hoc fortè, quia iam non erat tempus pugnandi, & poſtea ſequenti anno rediit Ioab ad pugnandum, tempore quo bella fieri ſolent, & ſic non fuit vnus annus integer inter illa, & hæc, quæ habentur hic. *Factum eſt autem vertente anno*, ideſt, iſta, quæ habentur, hic facta ſunt vertente anno, id eſt, poſt circulum anni completum: computando ab eo tempore, quo facta ſunt illa bella, quæ habentur præced. cap. Annus autem dicitur conuerti, quandocunque redit de puncto, ad punctum, ſecundum modum vulgarem dicitur annus verti, quando rediit ad primam diem Ianuarij. Secundum Hebræos autem non incipit annus in Ianuario, ideo non dicitur tunc redire tempus; computant autem Iudæi principium anni dupliciter. Vno modo ſecundum conſuetudinem Aegyptiorum, & quarundam aliarum gentium, incipiendo à menſe Septembri: & ſecundum hoc habetur Exod. 23. cum dicitur: ſolemnitatem quoque in exitu anni, quando congregabis omnes fruges tuas de agro: & ſic exitus anni eſt, quando ſunt omnes fruges congregatæ: ſed hoc non eſt niſi in principio Septembris, vel quaſi: ergo inter Iudæos principium anni, & exitus vocabatur illud. Idē patet Exod. 34. ſcilicet, ſolemnitatem, quādo redeunte anni tempore cuncta conduntur, id eſt, cuncta colliguntur, ſcilicet tam de areis, quam de vineis: hoc autem in Septembri eſt, ergo tunc redibat annus ad ſuum principium. Alio modo accipitur reditus anni pro Martio; nam Deus iuſ-

Iudæi eō putant principium anni dupliciter.

F ſit, quòd Iudæi inciperent menſes ſuos in Martio, vt patet Exod. 12. ſcilicet, menſis iſte vobis principium menſium, primus erit in menſibus anni: iſte tamen erat menſis Martius, qui eſt menſis principij nouarum frugum in Aegypto, & in terra Chanaan: ſic patet Deut. 16. ſcilicet. Obſerua menſes nouarum frugum, & verni primi temporis, & facias Phaſe Deo tuo, quoniam in iſto menſe eduxit te de Aegypto, ſed principium verni tēporis eſt in Martio, quando ſol intrat principium Arietis, ergo menſis primus apud Iudæos eſt in Martio,

De quo redditu anni intelligatur hoc loco. Quæſt. II.

QVAERET aliquis, cum ſecundum Iudæos eſſet duplex reditus anni, de quo illorum intelligitur hic. Re- G ſpondendum, ꝙ Iudæi communiter vocabant reditum anni ipſum Septembrem, vt patet Exo. 23. & 34. quia iſte erat introitus anni, ſecundum vſum antiquum, inter eos, hic tamen non accipitur reditus anni, niſi pro principio anni in Martio. Quod patet, quia dicitur in litera: vertente anno, quando ſolent reges ad bella procedere: ſed manifeſtum eſt, ꝙ reges non procedunt ad bella in principio, vel fine Septembris, quia tunc propinqua eſt hyems, ſed in principio Martij, quia tunc incipit ver, & habent dimidium annum ad pugnandum, & amplius. Item reges procedunt ad bella eo tempore, quo inueniunt in agris aliquid ad paſtum equorum & iumentorum neceſſariorum in bello: in Septēbri tamen omnia collecta ſunt in terra Chanaan, vt patet Exod. 34. ſ. & ſolemnitatem, quando redeunte anni tēpore cuncta conduntur: ergo tunc omnia ſunt collecta, & intel- H ligitur de Septembri, vt dictum fuit. Idem patet Exod. 23. In principio autem Martij tunc omnia ſunt in agris, & incipiunt matureſcere: vnde vocatur menſis ille menſis nouarum frugum: Deut. 16. ſ. Obſerua menſem nouarum frugum verni, & primi temporis. Vnde in die 16. huius menſis in feſto azymorum offerebantur manipuli de ſpicis nouarum frugum, & ante hoc, non erat mittenda falx in meſſem, nec quicquam tollendum ex meſſe ad panem, pultes, vel polentam, vt patet Leui. 23. Ergo in principio menſis Martij fuit iſtud, quod hic dicitur, *Eo tempore quo ſolent reges ad bella procedere*, i. in menſe Martio, quia tunc eſt conueniens tempus ad inchoanda bella, propter prædicta: nomen quoque menſis, ſecundum Latinos, iſtud ſignat: nā Martius a Marte dicitur: eſt autem Mars Deus belli, ſecundum Gentiles, & verè ſecundum Aſtrologos bella cōcitat. I In Hebræo dicitur. *Hora exitus regum*, i. in hora, qua ſolēt reges exire; & non dicitur, an ad bellum egrederentur, vel ad quid: ſed intelligitur de bello, cū hic agatur de bello, ſ. ꝙ Ioab egreſſus eſt ad pugnandum contra Moab eo tempore, quo ſolent egredi reges, ſ. ad bellum. *Miſit David Ioab.* ſ. tanquam principem belli, *Et ſeruos ſuos cum eo.* ſ. illos, qui morabantur continuè cum David, & tempore pacis erant in atrio eius. Omnes aūt de Iſrael vocabantur largè ſerui David, eo ꝙ David erat Rex Iſrael: tamen vocabātur illi ſpecialiter ſerui, quia ei in domo ſua ſeruiebant: & computantur de familia eius. *Et vniuerſum Iſrael.* Iſti erant pugnatores de populo electi, qui non conſueuerant eſſe in palatio Regis; ideo non vocantur ſerui David, ſed vocantur Iſrael. *Et vaſtauerunt filios Ammon*, i. deſtruxerunt terram illorum, iſta vaſtatio erat in terræ naſcentibus, ſ. quia illo K tempore erant ſegetes quaſi maturæ, & vineæ incipiebant habere fructum in terra illa, ideo in iſtis poterant vaſtare Iſraelitæ terram Ammon, ita vt non haberent aliquid, ꝙ manducarent pro ſeq. anno, & cogerentur in deditionem: hoc modo faciunt omnes hoſtes, ſ. ꝙ primo terram vaſtāt, deinde ciuitates obſident. *Et obſederunt Rabba.* Iſta erat ciuitas maior terræ Ammonitarum, & vocatur ciuitas regia, quia in ea morabantur ſemper Reges Ammon: vnde & nunc manebat ibi Rex Ammon, & propter hoc obſederūt eam, potius quam aliam vrbem Regni Ammon.

An Iſraelitæ iuſtè nunc pugnarent contra Ammon. Quæſtio III.

QVAERET aliquis, an Iſraelitæ iuſtè pugnarent nunc contra Ammon. Aliquis dicet, quod non, quia bellū

iuſtum

A iuſtum eſt, quando fit pro ſuſcepta iniuria, vel damno dato ad reſarciendum hæc: Iſraelitæ autem pugnabant contra Ammon pro ſola iniuria ſuſcepta, nam damnũ nullum ab eis paſſi fuerant, iam tamen pugnauerant contra Ammon, per quod poterat vindicari iniuria ſuſcepta, ergo non debebát rurſus pugnare: nam ſicut cum quis pugnat contra alium, non exiſtente damno, aut iniuria, bellum eſt illicitum, ita exiſtente iniuria vel damno, ſi quis velit per bellum plura repetere, quã ſit iniuria, vel damnũ, quod ſuſtulit, fouet iniuſtum bellum. Reſpondẽdum, ꝙ Iſraelitæ cœperũt bellum contra Ammon pro ſola iniuria ſuſcepta, poſtea tamen bellum continuatum eſt, non pro ſola iniuria, ſed etiam pro damno: nam cùm Ammonitæ illuſerũt nuntios Dauid, fuit ibi ſolùm iniuria, cùm autem Ioab iuit prima vice ad pugnandum contra Ammon, iuit pro ſola iniuria, nõ tamen potuit obtinere aliquam ſatisfactionem, quia B tam Ammonitæ, quàm Syri adiutores eorum, fugerunt i præced. cap. & ſic nõ potuit aliquid obtinere Ioab ab eis loco ſuſceptæ iniuriæ, ideo manebat ſemper ius repetẽdi hãc iniuriam in alio, vel alijs bellis. Amplius autem habebant nunc Iſraelitæ cauſam pugnandi pro damno, quia in iſto bello, quod fecerat Ioab contra Ammon, multa expenderat, ad quę tenebantur Ammonitæ, cùm ipſi dediſſent cauſam ad hoc; ideo poterant Iſraelitæ pugnare iterum iuſtè contra Ammon, quouſque ſibi ſatisfactum eſſet de iniuria, & de expenſis, quas facerent in bellis ad repetẽdum iſtam iniuriam: ſicut in litigioſis ſuccumbens non ſolùm tenetur ad id, quod principaliter petitum eſt, ſed etiam ad expenſas: potuerunt ergo iuſtè repetere Iſraelitæ bellum, & ſic fecerunt quouſque ceperunt vrbem Rabba, & occiderunt Ammonitas. Cùm autem dicebatur, quòd ſemel pugna- C uerant pro iſta iniuria, ideo non poterant iterum pugnare, dicendum, quòd verum eſt, ſi per iſtam pugnam habuiſſent ſufficiẽtem ſatisfactionem de ſuſcepta iniuria, tamen nullam ſatisfactionem habuerunt, vt ſupra dictum eſt, poterát ergo inſtruere aliud bellum, & multa alia, quouſque haberent ſufficientem ſatisfactionem: ſic enim eſt regulare, quòd pro vno delicto non detur pœna niſi ſemel, quia Deus nõ iudicat bis in idipſum, id eſt, non condemnat bis pro eadem re, vt patet Nahum 1. Si tamen pœna inflicta pro crimine non ſufficit, poteſt ſuperaddi alia, & alia: quouſque ſit ſufficiens punitio. Iſte modus erat apud Hebræos, quia quando aliquis criminaliter accuſatus ſuccumbebat, & puniendus erat citra capitalem ſententiam, ſi non erat pœna determinata à lege specialiter pro illo crimine, ſolùm poterat condemnatus flagella- D ri: non tamen poterant dari plura, quàm quadraginta flagella, vt patet Deuter. 25. ſcilicet: Si autem eum, qui peccauit, dignum viderit plagis, proſternẽt eum ante ſe, & coram ſe facient verberari, & pro menſura peccati erit plagarum modus, ita duntaxat vt quadragenarium numerum non excedát. Siue ergo peccatum eſſet magnum, ſiue paruum, nõ poterát infligi plura 40. flagellis, quia tamen interdum erant peccata valde magna, & citra decapitationem, & lex dixerat: iuxta menſuram delicti erit plagarum modus, obſeruabant iſtam limitationem, quòd infligebantur 39. flagella condemnato, & alia die alia 39. & ſic per multos dies, quouſque putarent ſufficienter ſatisfactum eſſe, ita vt nunquam darentur ſimul quadraginta, alioquin qui ſemel ſuſcipiebat quadraginta, nunquam poterat pro eodem delicto plura ſuſcipere, ſic enim fecerunt Iudæi Paulo. Nam E cùm arguerent eum facere cõtra legem, vt poſſent ſæpè illum flagellare, nunquam infligebát ſimul, niſi 39. flagella, & quinquies hoc fecerunt in eo. ſic patet 2. ad Cor. 11. ſcilicet: A Iudæis quinquies quadragenas minus vna tuli:

Modus puniendi apud Hebræos

An licuerit Iudæis vaſtare terram Ammon deſtruendo terræ naſcentia: Et quare Deus tulerit non ſuccidi arbores fructiferas in bello. Quæſt. IIII.

QVÆRETVR vlterius, an licuerit Iſraelitis vaſtare terram Ammon, ſcilicet, deſtruendo terrę naſcentia. Aliquis dicet, quòd non, quia Deus vetuerat iſtam deſtructionem. Deuter. 20. cùm iubetur, quòd quando Iudæi obſiderent ciuitates, non ſcinderent arbores, de quibus veſci poterat, ſed ſolùm arbores ſylueſtres, quæ non faciunt

A fructum; ſimiliter ergo non poterant deſtruere alia terræ naſcentia, quæ pertinebant ad cibum. In contrarium videtur, quòd poſſent deſtruere quicquid eſſet in terra, etiam ipſa ligna fructifera, vt patet 4. Regum 3. vbi Rex Iuda, & Iſrael pugnauerunt contra Moab, & ſucciderunt omnes arbores fructiferas. Reſpondendum, quòd Iſraelitæ poterant nunc vaſtare terram Ammon, deſtruendo terræ naſcentia, vt facilius caperent hoſtes: erat tamen aliquid ſpeciale in arboribus: nam omnes ſegetes poterant deſtruere, & quæcunque virentia, præter ligna pomifera, eo quòd lex ſolùm vetuit hoc in lignis pomiferis. Ratio autem differentiæ ad alia terræ naſcentia eſt, quia terræ naſcentia, quæ ſeminãtur, vt ſegetes, quolibet anno naſcuntur, & pereũt, quia ipſamet ſunt fructus terræ: arbores autem pomiferæ ſecus ſe habent, quia ſi ſemel detruncentur, non redeunt B ad priorem ſtatum, aut poſt multos annos redeunt; ideo ꝙ deſtruantur ſegetes, & omnia olera, quæ annalia ſunt, non eſt magnum damnum, quia ſequenti anno redeunt: ſi tamen ſuccindantur ligna pomifera, eſt valde magnũ damnum, quia nunquam, vel ſero redeunt. Erat autem duplex cauſa, quare Deus poſuit illam legem de lignis pomiferis. Prima erat in fauorem Iſraelitarum, quia licèt iſta lex extẽderetur, tam ad ciuitates terræ Chanaan, quàm ad alias, tamen principaliter erat data pro terra Chanaan; vt Iſraelitæ non deſtruerent terram, quam poſſeſſuri erant: quia ſi ipſi ad faciẽdum machinas bellicas præſcidiſſent ligna pomifera, depopulaſſent omnia arbuſta terræ Chanaan, & quando ipſi poſtea poſſediſſent eam, fuiſſet inutilis. Secunda cauſa fuit, quia quando Iſraelitæ pugnabant contra aliquas gentes, Deus volebat, quòd gentes paterentur, & C non terra: ſuccisis tamen omnibus arbuſtis, terra fit minus vtilis, & minus deſiderabilis ad habitandum; ideo noluit, quòd ſuccidercntur arbores pomiferæ. De ſegetibus autem, & oleribus alia ratio erat, ideo permiſit Deus, quòd illa deſtruerentur. Hoc patet de Samſone, qui pugnans contra Philiſthinos ligauit 300. vulpes per caudas, & appoſuit ignem, & ſic ſuccẽdit ſegetes Philiſthinorum, vt patet Iudi. 15. & tamen Deo mouente faciebat iſta, quia ſæpè ſpiritus Domini veniebat in eum, Iudic. 13. 14. & 16. ergo licitum erat cremare ſegetes hoſtium, dum tamen nõ ſuccidcrentur arbores pomiferæ. Ad rationem in contrarium dicendum, quòd quanquam vetetur ſucciſio arborum, de quibus veſci poteſt, nõ vetatur deſtructio ſegetum, & olerum, quia non eſt ſimile; diſſimilitudo autem ſupra declarata eſt. Ad rationem pro alia parte, cùm dicebatur, quòd D etiam liceret ſuccidi ligna pomifera, infra 4. lib. 3. cap. Dicendum, ꝙ ibi licuit, quia Deus illud ſpecialiter iuſſit, nam Eliſæus dixit illis Regibus euntibus contra Moab, ꝙ ſuccidcrent omnia ligna pomifera, & deſtruerent omnem ciuitatem electam, & obturarent omnes fontes aquarum, & operirent lapidibus omnes agros optimos. eod. cap. Dicendum, ꝙ hoc fuit ſpeciale ꝓꝓ peccata Regis Moab, de quib. magis dicetur eod. c. & apparet ſatis eſſe ſpeciale, quia hoſtes acerrimi non ſolent tãtam ſeueritatem exercere, quantam Deus ibi fieri iuſſit. Item permiſſum eſt hoc facilius, cauſa exigente, quia non erat in terra Chanaan: nam dato, ꝙ aliquæ gentes Chananæorum nimis peccaſſent, & Deus iuſſiſſet pugnari contra illas: non permiſiſſet ſuccidi arbores pomiferas, quia hoc vertebatur in damnum ipſorum Iſraelitarum, cùm terra ad ipſos deuentura eſſet. Sed ad E huc obijcietur, quòd in terra Chanaan licebat deſtruere arbores pomiferas: nam cùm Samſon ligauit triginta vulpes per caudas, & appoſuit eis flammas: non ſolùm combuſſit ſegetes, ſed etiam olïueta, & vineas. Iud. 15. Et tamen illud erat in terra Chanaan, quia Philiſthini erant quædam pars Chananæorum. Ioſue 13. & Iudi. 13. Reſpondẽdum, quòd Samſon non egit contra illam legem, vel ſaltem non intendit agere cõtra eam: nam ipſe ſolùm voluit cremare ſegetes: ideo dicitur Iudi. 15. quòd fecit hoc tempore meſſis triticeæ: accidit autem, quòd vulpes ignem ferentes diſcurrerent per vineas, & olïueta, ignis quoque, qui vaſtauerat ſegetes, vicinas vineas, & olïueta inuaſit; & ſic Samſon nõ habuit intentionem deſtruendi pomiferas arbores. Si autem dicas, quòd peccauit, quia incautè ſe habuit, vel egit contra legem, vide quæ dicta ſunt Iudic. 15. *Dum hæc agerentur*, id eſt, dum iuſſet Ioab, & populus Iſrael ad bellum

Iſraelitæ poterant vaſtare terrã Ammon deſtruendo terræ naſcentia.

Deus poſuit legem ne arbores pomiferæ deſtruerentur.

contra Ammon, ſcilicet, tunc accidit adulteriũ Dauid cum Bethſabee. In Hebræo habetur. *Hic fuit in veſpere*, id eſt, iſtud, quod hic dicitur de Dauid, & Bethſabee, fuit in veſpere, id eſt, poſt meridiem: nam more ſcripturæ veſpera vocatur totũ tempus poſtquam ſol incipit declinare à circulo meridiano verſus occaſum, & illo tempore fuit. *Accidit vt ſurgeret Dauid de ſtratu ſuo*, id eſt, iſtud adulterium Dauid & Bethſabee non fuit factum ab intẽtione, ſcilicet, quòd Dauid per aliquot dies cogitaſſet, quomodo poſſet habere Bethſabee: ſicut Ammon filius eius, cum Thamar ſorore ſua, quia per multos dies hoc cogitauerat, ita vt attenuaretur infra 13. cap. Sed accidit, ꝙ ſurgeret quadã die de lecto poſt meridiem, & videns mulierem pulchram ſubito exarſit, & eam vocari fecit. *Poſt meridiem*, ſcilicet, non erat, quando ſurrexit, diluculo, quia tunc nõ erat tempus, vt Bethſabee lauaret ſe ſuper ſolarium ſuum. In Hebræo non habetur poſt meridiem, ſed tranſlator noſter appoſuit ad notificationem, ſcilicet, quia nõ factum eſt in aurora, vt apparet ex litera. *Et deambularet in ſolario domus Regiæ*, id eſt, Dauid ambulabat in ſolario domus ſuæ, quæ erat domus regia, poſt meridiem. Vocantur autem ſolaria à ſole: & dicuntur eſſe tecta domorum patentia ſoli, ſcilicet, quæ non habent operimentum: ſunt aũt iſta in terra Chanaan, & in multis alijs regionibus, ſcilicet, quod tecta domorum non habent tegulas, ſed ſunt lapidea, aut de calce, vel gipſo, & ſunt plana, ita vt homines ſupra manere queant ad ſolaria ſua. Dauid autem aſcendit poſt meridiem ad vnum ſolarium domus ſuæ. *Viditque mulierem ſe lauantem ex aduerſo ſuper ſolarium ſuum*. Iſta mulier erat Bethſabee, Dauid tamen neſciebat, quæ eſſet, ideo miſit ad ſciendum, quæ eſſet. Iſta autem lauabat ſe, ſcilicet, nõ manus, vel faciem, ſed totum corpus; vnde nuda erat; & ob hoc Dauid vidit, & concupiuit ſpeciem illius: ſi autem lauaſſet ſolùm manus, aut faciem, nõ motus fuiſſet Dauid; erat autem iſta mulier ſuper ſolarium domus ſuæ: quia in terra illa, ferè omnes domus, ſolaria habent. *Erat autem mulier pulchra valde*. Iſtud ponitur, quia iſta fuit cauſa motiua Dauid, ſcilicet, pulchritudo mulieris; nam alioquin ipſe multas habebat mulieres, tã vxores, quàm concubinas, ſupra quinto,

An Bethſabee peccauerit ſe lauando, vt Rex videret eam. Quæſt. V.

QVAERET aliquis, an Bethſabee peccauerit lauando ſe, ita vt Rex videret eam. Aliquis dicet, quòd ſic, quia lauare totum corpus erat quædam illecebra, cui vacare peccatum videbatur. Reſpondendum, quòd iſta quæſtio includit duo, ſcilicet, an peccauerit Bethſabee, quia lauit corpus ſuum, & an peccauerit, quia lauit ſe in tali loco, vbi videri poterat. Ad primum reſpondendum, quòd de lotione corporis Bethſabee, dupliciter poſſumus arbitrari; vno modo, quòd lauerit ſe ad mundiciam legalem: erant. n. ſecundum legem immundæ mulieres eo tempore, quo patiebantur menſtrua, vel fluxum ſanguinis; & ſi pateretur menſtrua regulariter, ſcilicet, in quolibet menſe, ſicut accidere ſolet omnibus mulieribus, ſeparabatur ſeptem diebus, & erat immunda: illis autem finitis, lauabat veſtes ſuas, & corpus, ſicut ille, qui cum ea coibat, & erat mundá: vt patet Leuit. 15. poterat autem eſſe, quòd Bethſabee paſſa fuiſſet tunc menſtrua, & finitis illis lauaret ſe tunc: & tunc non peccaret ſe lauando; immo potius mereretur faciendo opus legis; ſi illud deuotè ageret: & ſi non ſe lauaret tempore debito, erat rea criminis ſecundum legem. Iſtud autem tenẽt omnes Hebræi, & ſatis rationabile eſt, ideo non peccauit Bethſabee ſe lauando. Si autem dicatur, quòd non lauerit ſe Bethſabee, propter purificationem legalem, ſed voluerit aliàs ſe lauare ad quandam naturalem mundificationem, non peccabat, quia immundum eſſe non eſt laudabile, ſed quædam immundities contrahi ſolent in toto corpore, ergo melius eſt propter illas lauare totum corpus, quam non lauare. Dicendum etiam, quòd non ſolum licebat ei lauare corpus ad mundificationem, ſed ad refrigerationem, & delectationem quandam, ſcilicet, quòd non ſolum lauaret ſe aqua, quod erat ad mũdationem, ſed etiam vngeret ſe vnguentis, quod erat ad quandam corporis delectationem. Sic patet de Suſanna, quæ lauabat corpus

F ſuum in meridie in æſtu, & iuſſit ſibi afferri quædam vnguenta, vt vngeretur cum eis, vt patet Danielis 13. Et tamen illa erat ſancta femina, & Deus defendit eam miraculosè, vt patet eod. cap. ergo licebat Bethſabee ſe lauare ad quandam refrigerationem, & delectationem corporis. Hoc autem, quia terra illa eſt nimis calida, & ob hoc conſueuerunt tam viri, quam feminę frequenter lauari. Vnde communiter ſolebant lauare pedes ad refrigerationem, & hoſpitibus introeuntibus in domum primum obſequium, quod fiebat, erat, quòd lauarentur pedes eorum: ſic enim Chriſtus petijt hoc, tanquam debitum. Luc. 7. dicens: Intraui in domum tuam, & aquam pedibus meis nõ dediſti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos: ſi tamen non eſſet generaliter aſſuetum, quòd pedes hoſpitum lauarentur, Chriſtus non allegaſſet hoc. Item conſueuerunt homines in ter-
G ra illa, propter magnum calorem, vngere caput oleo, & hoc fuit ab antiquo, ſic patet de Dauid ſequent. cap. qui mortuo filio lauit ſe, & vnxit caput, erat etiam iſta conſuetudo, tempore Saluatoris in terra illa, & omnes viri etiam multũ virtuoſi vngebant capita: ſic enim dixit Chriſtus Matth. 6. Cum ieiunaueris vnge caput tuum oleo: ipſe quoque petijt hoc, tanquam debitum Luc. 7. dicẽs ad phariſæum: oleo caput meum non vnxiſti, hæc autem vnguento vnxit pedes meos. Hæc tamen omnia fiebant ad refrigerationem, propter conditionem terræ: Et non ſolùm hæc, ſed etiam caput, & pedes, & interdum totum corpus quibuſdam vnguentis refrigeratiuis vngebatur, & hoc non reputabatur vitium tanquam pertinẽs ad illecebras carnis, alioquin viri virtuoſi non feciſſent iſtud: Chriſtus tamen vtrunque paſſus eſt: nã permiſit, ꝙ pedes ſui vngerentur vnguento Luc.
H 7. & laudauit mulierem agentem hoc, eo. c. Iterum quoque permiſit vnguentum fundi ſuper caput ſuum: Matth. 26. & defendit ibi mulierem hæc agentem, ergo nec illa peccabat illud agendo, nec Chriſtus illud permittendo, ergo licebat cuicunq; homini quantuncunque virtuoſo in terra illa vti lotionibus, & vnguentis. Bethſabee ergo, quæ mulier delicata erat, poterat hoc magis licitè facere, ergo non peccauit ſe lauando. Ad ſecundũ, quãdo quærebatur, an peccauerit, quia lauit ſe in tali loco, in quo videretur à Rege, dicẽdũ, ꝙ aut illa lauit ſe ibi, vt videretur a rege, vel ab aliquo alio, aut non: ſi primo modo, peccauit mortaliter, volens incitare aliquẽ ad libidinem. Sed hoc non videtur ſatis credendũ de Bethſabee. Si aũt dicatur, ꝙ non egit, vt videretur, dicendum, ꝙ egit nimis incautè, quia nudauit corpus ſuũ, quaſi in loco publico: nam ſolaria domorũ erant vndique paten-
I tia cùm non haberent tectũ, ſed ſolũ habebant parietes aliquos in circuitu, quia ſic iuſſerat Deus fieri, quandocũque ædificaretur domus noua, ꝙ fieret murus per circuitũ tecti, i. per circuitum ſolarij, ne contingeret aliquos inde cadere. Deut. 22. poterat ergo videri Bethſabee ex quocunque alio ſolario altiori, nam viſa fuit ex ſolario Regis. Item fuit nimis incauta, quia cũ ſolarium ſuum eſſet apud domũ Regis, poſuit ſe nudam ſuper illud: nã in domo Regis cũ multi ſint ſemper, debuerat ipſa ſuſpicari, ꝙ aliquis poterat aſcendere in ſolarium & videre eam. Quòd aũt eſſet domus ſua prope domũ Regis, ſatis apparet, quia alioquin dato, ꝙ vidiſſet Dauid eam à longè nudã, non potuiſſet iudicare, an pulchra eſſet, quia pulchritudo de propè cognoſcitur, propter varietatem lineamentorum, & coloris viuacitatẽ; quæ ſi à longè pſpiciãtur, imperfectè diſtinguuntur, & nõ poſſunt
K repræſentare rem nimis pulchrã: erat igitur domus Bethſabee ſatis propinqua domui Regis. Videtur ergo dicendum, ꝙ Bethſabee peccauerit, quia nimis incautè ſe habuit, nudando ſe in tali loco, vbi poterat multos ſcandalizare. An tñ fuerit peccatũ mortale, nõ facilè apparet, quia hoc deberet apparere per circunſtãtias, vt cognoſceretur quantitas negligentiæ ſuæ, vel inaduertentia, ſed iſta patere non poſſunt. *Miſit ergo Rex, & requiſiuit quæ eſſet mulier*. Non eſt ſenſus, quòd miſerit in domum mulieris ad inquirendum hoc, ſed miſit, & vocauit aliquos ſeruos ſuos, qui poſſent referre ei de muliere illa.

Quare Dauid miſerit nuntios ad ſciendum, quæ eſſet Bethſabee. Quæſt. VI.

QVÆRET aliquis, quare Dauid cum concupiuiſſet illam mulierem, & apud ſe deſideraſſet eam, & diſtini-

diffiniuiſſet cognoſcere illam,cur miſerit ad ſciendum quę A
erat. Reſpondent Hebræi,& Nicolaus,quod miſit ad ſcien
dum vt videret,ſi illa mulier eſſet ſoluta,& poſſet eam ac-
cipere in coniugem, vt ſine peccato illam cognoſceret.
Hoc autem aliqualiter patet,quia mortuo viro ſuo Vria,ac
cepit eam in vxorem. Sed hoc non multum videtur, quia
tunc cognito,quòd mulier illa eſſet nupta,non feciſſet eam
ad ſe duci,& tamen hoc non obſtante ducta eſt,& cogno-
uit eam, ergo videtur, quòd non attendebat ad hoc, quòd
eſſet ſoluta, vel non. Item non valet confirmatio, ſcilicet,
quòd poſt mortem Vriæ ceperit eam Dauid in vxorem,
quia non cepit ad hoc,vt licitè ea vteretur,ſed quia conce-
perat de ipſo,vt patet in litera,ideo volebat natales filij de-
fectuoſos,per honeſtatem matrimonij ſuperuenientis,ho-
neſtare. Item accepit eam miſertus illius,ne lapidaretur,
quia cùm conſtaret eam adulteram eſſe, debebat lapidari, B
vt patet Leui. 20. conſtabat autem de adulterio, cum ipſa
concepiſſet,viro ſuo non exiſtente in terra illa,ſed in bello:
ideo Dauid accepit eam illico poſt mortem Vriæ in vxorē.
vt lex nihil haberet contra eam. Dicendum ergo,quòd Da
uid inquiſiuit,quæ mulier eſſet, non vt ſciret,an licitè poſ-
ſet eam cognoſcere, ſed vt videret, an eſſet ſibi poſſibile,
quia fortè mulieris illius maritus,vel pater,aut mater in do
mo eſſent, ita quòd nullo modo haberet opportunitatem
ad cognoſcendum eam: vt ergo ſciret, an expediret mitti
pro illa,quæſiuit à ſeruis ſuis, quæ mulier eſſet. Cognito
autem quòd illa eſſet vxor Vriæ,& quòd ille eſſet in bello,
ſciens quòd habebat opportunitatem ad explendum deſi-
derium ſuum,fecit illam vocari. *Nuntiatumque eſt ei, quòd
ipſa eſſet Bethſabee filia Eliam.* Aliquæ Bibliæ habēt Eliab,
ſed corrupta eſt litera. Iſte Eliam erat filius Achitophel con C
ſiliarij Dauid, ideo habuit nimis exoſum Achitophel ip-
ſum Dauid,& tranſiuit ad Abſalon, incitauitque eum quo
modo perſequeretur patrem ſuum. *Vxor Vriæ Hethæi.* Ali
quæ Bibliæ habent Gethæi,ſed vera litera eſt Hethæi. Iſtud
ponitur ad ſignandum opportunitatem,quam habebat Da
uid ad cognoſcendum illam feminam. ſ. quia erat vxor
Vriæ,& ille erat in bello.

An Vrias potuerit eſſe Hethæus. Quæſt. VII.

QVÆRET aliquis, quomodo Vrias poſſet eſſe He-
thæus,nam Hethæi ſunt vnā de ſeptem gentib. Cha-
nanæorum, vt apparet Deuter.7. Chananæi tamen non po
terant habere vxores de filiabus Hebræorū,vt patet Exod.
34.& Deuter.7. habebat tamen iſte Bethſabee in vxorem, D
quæ erat Hebræa. Item Iſraelitæ non poterant componere
aliquod fœdus cum Chananæis ad hoc,quod permitterent
eos viuere,ſed tenebantur occidere illos in ore gladii,vt pa
tet Deut.20.& Num.33. erat tamen Vrias in Ieruſalem.
Reſpondendum, quòd Vrias non erat Hethæus, ideſt,de
genere Hethæorum, ſed vocabatur Hethæus propter ali-
quid,quod egit in terra Hethæorum,vel quia in illa mora-
tus eſt. Sic enim eſt de multis aliis Iſraelitis,qui accipiebant
nomen à gentibus Chananæorum ex aliquibus accidenti-
bus. Primò ex aliqua cohabitatione,vnde Iſraelitæ,qui mo
rati ſunt in vrbe Geth,quę erat Philiſthinorum,vocati ſunt
Gethæi:ſic patet de Obededom,de quo dicitur ſupra ſexto,
quòd poſita eſt arca domini in domo Obededom Gethęi,
& tamen manifeſtum eſt,quòd ille non erat de genere Phi
liſthinorum,ſed erat Leuita, vt patet primo Paralip.15.& E
16. & fuit ille poſitus inter officiales arcæ in domo Dauid,
vt patet ibidem: Chananæi tamen non ſuſcipiebantur ad
hæc, immo non permittebantur viuere ab Iſraelitis; hoc
etiam patet, quia omnes viri, qui fuerunt cum Dauid in
Geth,vocati ſunt Gethæi,vt patet infra.15.ſcilicet. Egreſ-
ſus eſt Rex,& vniuerſi ſerui eius,& omnes Gethæi pugna-
tores validi ſexcenti viri; qui ſecuti fuerant eum de Geth:
ita ergo qui habitaſſent inter Hethæos vocarentur Hethęi,
ſic fortè fuit de Vria. Secundo modo accipiebant Iſraelitæ
nomen à Chananæis propter mores, erant enim Chana-
næi, nimis peccatores coram domino, ſuper omnes homi-
nes,qui erant in terra,vt patet Sapien.12.& Leuit.18. ideo
quando Iſraelitæ erant magni peccatores, accipiebant no-
men ab aliqua gente Chananæorum. Sic patet Iſa.1. cùm
dicitur ad principes Iuda: Audite verbum domini princi-

A pes Sodomorum; auribus percipite legem Dei veſtri,popu
lus Gomorrhæ: Sodomitæ tamen,& Gomorritę erant Cha
nanæi. Sic etiam dicitur Ezech.16. Hæc dicit dominus Ieru
ſalem: radix tua,& generatio tua de terra Chananęa,pater
tuus Amorrhæus,& mater tua Cethæa. Hoc autem dicitur,
quod ſimilis illis erant in moribus,ſicut habetur Iſa.2. cum
dicitur de Iudæis: Repleti ſunt vt olim,& augures habue-
runt,vt Philiſthiim,& pueris alienis adhæſerunt. Philiſtiim
tamen erant Chananæi. Patet ergo, quòd Vrias non erat
de genere Hethæorum,ſed vocatus eſt Hethæus ex aliquo
accidenti. *Miſſis itaque Dauid nuntiis tulit eam.* Ideſt, poſt-
quam ſciuit,quòd vir ſuus non erat in terra,nec aliquis,qui
poſſet hoc impedire,miſit nuntios, vt ducerent eam ad ſe.
Quæ cum ingreſſa eſſet ad illum, dormiuit cum ea. Scilicet:
Quia ad hoc fecerat eam vocari ſolùm. *Statimque ſanctifi-*
B *cata eſt ab immunditia ſua.* Ideſt, purificata fuit ab immun
ditia,quæ erat in coitu. Et poteſt eſſe ſenſus,quod Dauid
non cognouit Bethſabee,niſi ſemel,& ſtatim dimiſit illam
redire in domum ſuam, & poſtea nunquam cognouit eam
viuente viro ſuo; ideo dicitur: ſtatim ſanctificata eſt, ideſt,
poſt primum acceſſum carnalem. Eſt autem ſanctificare,
mundare, vel abluere. Sic patet Exo.19. Scilicet, Sanctifica
populum in diem tertium,& lauent veſtimenta ſua. Et ſic
pro illa lotione dicebatur,quòd erat ſanctificatio. Pro quo
ſciendum, quòd quando vir cognoſceret aliquam feminā
ſiue ſuam, ſiue alienā, lauare debebat totum corpus ſuum
aqua,& immundus erat vſque ad veſperum. Idem etiam fa
ciebat mulier. Leu.15. Sed nunc Dauid cognouerat Bethſa
bee, ergo vterq; lauare debebat corpus. Et quia Bethſabee
fuit immediatè lota poſt coitum, & non tenuit eam ibi, vt
C plures cognoſceret, ideo dicitur, quòd ſanctificata eſt ab
immunditia ſua, ideſt, ab immunditia, quam incurrerat per
coitum:& hoc fuit ſtatim, ideſt, poſt primum acceſſum. Ali
ter poteſt intelligi, quòd ſanctificata eſt ab immūditia ſua,
ideſt, purificata eſt à menſtruis, ſcilicet, quòd deſierunt flue
re mēſtrua. Eſt enim immunditia mulierum ipſe menſtruo
rum fluxus. Et ab hoc ſanctificata eſt Bethſabee, poſtquam
cognita fuit à Rege, ſcilicet, quia illico ceſſauerunt men-
ſtrua,& fuit quia concepit: eo enim tempore, quo mulieres
concipiunt, menſtrua ceſſant: nam in ipſamet hora, qua
conceptio fit, clauditur orificium matricis, & non poteſt
egredi aliquis humor menſtrualis. Cauſa huius eſt, quia na
tura voluit conuertere humorem menſtrualem ad vegeta-
tionem quandam embrionis, et augmentationem ipſius fę
tus, iam formati, ideo claudit orificium matricis, ne inde
D aliquid exeat, nihil quoque ſubintrare poteſt. Ideo dato,
quòd mulier cognoſcatur poſtquam concepit, ſemen non
poteſt intrare matricem: et iſta eſt cauſa, quare mulier non
poteſt concipere ab vno viro, poſtquam concepit ab alio,
quouſque pepererit, poſſet tamen concipere de ſeptem vi-
ris ſucceſſiuè, antequam pareret de primo, ſi non claudere-
tur orificium matricis. Ponitur ergo hic, quòd ſanctificata
fuit ab immunditia, ideſt, ceſſauerunt menſtrua; eo quòd
concepit. Sed dicetur contra hoc, quòd mulier illa non pa-
tiebatur menſtrua: nam lota fuerat antequam veniret ad re
gem: cum Rex vidiſſet eam ſe lauantem, vt patet ſupra. Re
ſpondendum, quod lotio illa potuit eſſe, quanquam mu-
lier eſſet menſtruata, ſcilicet, ſi non fuit ad purificationem
legalem, ſed ſolum ad munditiam corporis, vel ad refrige-
rationem: et ſic non ceſſauerant menſtrua, ſed ceſſauerunt,
E quando cognita eſt à Rege. Alio modo poteſt dici, quòd
mulier illa non patiebatur tunc menſtrua, quando cogni-
ta eſt à Rege: ſed poſt paucos dies pati debebat menſtrua
tempore ſuo, et non venerunt menſtrua, et hoc fuit, quòd
ſanctificaretur ab immunditia: non ab illa, quam tunc ha-
bebat, ſed ab illa, quę euentura foret niſi concepiſſet. In He
bræo habetur. *Et ipſa erat ſanctificata ab immunditia ſua.*
Quod Hebræi referunt ad lotionem ſupra habitam, et di-
cunt, quòd erat ſanctificata ab immunditia, ſcilicet, quia an
tequam veniret ad Regem, lota erat à menſtruis, quæ præ-
ceſſerant. Ex hoc aūt dicunt, ꝙ Dauid non peccauit cogno-
ſcendo mulierem illam, quia non erat immunda. Item di-
cunt, ꝙ non peccauit cognoſcendo eam, eo quòd eſſet vxor
Vriæ, quia non erat tunc vxor. Dicit nanque Ra. Sa. et Ra.
Dauid Kimhi, ꝙ Iſraelitæ quandocumque ibant ad bellū,
relinquebant libellum repudij vxoribus ſuis, ſi contingeret

eos mod…,& ideo iam erat ſoluta à lege viri, & poterat cognoſci à Dauid, ita quòd non eſſet adulterium. Vnde dicunt Thalmudiſtæ, quod Dauid nullo peccauit modo in hoc: ſed quicunque dixerit Dauid peccatorem, dicunt ipſum eſſe peccatorem, & non Dauid. Idem dicunt de Ruben, quòd quicunque dixerit ipſum eſſe peccatorem, ipſe eſt peccator, & non Ruben.

An opinio Iudæorum poſſit ſtare, ſcilicet, quòd Dauid non peccauerit cognoſcendo Bethſabee, nec Ruben vxorem patris. *Quæſt. VIII.*

QVAERET aliquis, an poſſint ſtare iſta. Dicendum, quòd non, & primo patet de Ruben, quia ipſe co-
G gnouit vxorem patris ſui. Gen. 35. ergo peccauit. Item Iacob improperauit valde ipſi Ruben, quòd cognouiſſet vxorem ſuam. Geneſ. 49. cùm dicitur: Aſcendiſti cubile patris tui, & maculaſti ſtratum eius. Item Iacob non imprecatus fuiſſet, vel prænũtiaſſet pœnam ſuper Ruben, niſi peccaſſet. & tamen imprecatus eſt mala ſuper eum; vt patet Geneſ. 49. ſ. Ruben primogenitus meus, & principium doloris mei, effuſus es ſicut aqua; non creſcas, quia aſcendiſti cubile patris tui. Item 1. Paral. 5. cũ dicitur, quòd perdidit Ruben primogenitur…, quia cognouit vxorẽ patris ſui. ſ. Ruben fuit primogenitus eius, ſed cùm violaſſet thorum patris ſui, data ſunt primogenita eius filijs Ioſeph, & non eſt ille reputatus in primogenitum. De Dauid autem etiam nõ eſt verum, quod dicitur, ſcilicet, quòd non peccauerit: nam ſeq.
H cap. dicitur, quòd Deus iratus fuit contra ipſum, ergo peccauit, quia alioquin non iraſceretur Deus. Nec valet ſi aliquis dicat, quòd iratus eſt pp mortem Vriæ, & nõ pp cognitionem Bethſabee: quia Propheta Nathan à principio ſolũ poſuit parabolam de facto Bethſabee. Item ibi Dauid cõfeſſus eſt ſe peccaſſe, & Nathan Propheta dixit, quòd Dominus trãſtulerat ab illo peccatum, vt patet ibi in litera, ergo peccauit. Item ſeq. lib. c. 15. d F, quòd Dauid ſeruauit mandata Dñi omnibus diebus vitæ ſuæ; præterquam in facto iſto de Bethſabee, & Vriæ. Itẽ Deus dixit, quòd ſicut Dauid coierat in ſecreto cũ vxore Vriæ, ita faceret, quòd alius coiret cum vxoribus ſuis publicè, vt patet ibi in litera: ergo peccauit cognoſcẽdo Bethſabee; alioquin Deus non intuliſſet ei illam pœnam pro hoc; non ergo põt negari, Dauid nimis peccaſſe in hoc: nam magnæ impudẽtiæ eſt negare id, quod Scriptura
I publicè confitetur. Item non eſt verum, quod dicũt. ſ. quòd quilibet de viris Iſrael euntibus ad bellum relinqueret libellum repudij vxori ſuæ; quia aut ille libellus relinquebatur ſimpliciter, ita quòd non eſſet iam vxor illa, quæ relinquebatur, aut dimittebatur libellus repudij, ſi moreretur vir. Si aũt dicas primũ, non põt ſtare; quia quicunque rediret aliqs de bello, non poſſet venire ad vxorem, quam reliquerat: nam poſtquã aliquis repudiabat vxorem, nunquam poterat redire ad eam, etſi acciperet eã alius, & moreretur, vt patet Deut. 24. Sed hoc falſum eſt, quia tunc venientib. viris de bello, oporteret, quòd oẽs euntes illuc, acciperẽt nouas vxores, qđ falſum eſt. Item Dauid ſæpe iuit ad bellum, & tñ ſemper retinuit ſibi vxores ſuas, ergo nõ dabat libellũ repudij, & ſimiliter nec darẽt alij viri. Item patet hoc ſpecialiter in Vria; nam ipſe iuerat ad bellum, & tñ poſtquã iuit, vocaba-
K tur Bethſabee vxor ſua, vt patet hic in litera. Item poſtquã Dauid cognouit Bethſabee, miſit pro Vria, vt ipſe cognoſceret eam, & putaret, quòd filius genitus eſſet ipſius, ſi tamen nõ fuiſſet Bethſabee vxor Vriæ; poſtquã iuit ad bellum, nõ curaſſet de hoc, ergo non dederat ei libellum repudij. Item Vrias dixit, quãdo venit de bello, quòd nolebat ire in domum ſuã, & ad vxorem ſuã: ergo nõdum dederat libellũ ei. Item alioquin non vocaſſet eam vxorem ſuam. Item, poſtquam mortuus eſt Vrias, planxit pro eo Bethſabee, ergo erat vxor illius, vt patet infra. Item ſi Bethſabee eſſet repudiata ab Vria, potuiſſet eam immediatè Dauid accipere in vxorẽ, & tamen non accepit quouſque finitum eſt tempus luctus, vt patet infra in litera, ergo non erat ipſa ſoluta à lege viri ſui, quouſq; moreretur: fuiſſet tamen à principio ſoluta, qñ iuit Vrias ad bellũ, ſi dediſſet ei libellũ repudij, ergo nõ dedit. Itẽ Deus dixit, quòd Dauid cognouerat in occulto vxorẽ Vriæ, & ipſe faceret, quòd in publico alius dormiret cũ vxorib. eius; ergo non erat datus libellus repudij ipſi Bethſabee, quia
F alioquin non vocaret eam Deus vxorem Vriæ. Non ergo poteſt ſtare, quòd daretur libellus ad hoc, quòd mulieres acciperent alios viros, morientibus viris ſuis ad bellũ. Secundum autem non ſtat, ſ. quòd daretur libellus ad hoc, quòd morientibus viris in bello, vxores eorum acciperent alios viros: iſta enim inſania eſt. Nam mortuo viro, vxor ſoluta eſt à lege viri, ideo liberè poteſt contrahere cum quo voluerit. Non eſt ergo verum aliquatenus, quòd euntes ad bellum darent libellum vxoribus ſuis, & conſequenter Dauid peccauit accipiens vxorem alienam, quia non erat repudiata. *Et reuerſa eſt in domum ſuam concepto fœtu*, id eſt, immediate poſt primum acceſſum Dauid ad eam, reuerſa eſt in domum ſuam: noluit ergo Rex, quòd maneret amplius in
G domo ſua, ne ex hoc cognoſceretur factum, & infamaretur. Item quia fortè Dauid dolebat, quòd cognouiſſet eam, cum eſſet vxor alterius, ideo noluit, quòd maneret in domo, ne vltra peccaret: rediſt autem concepto fœtu. i. quãdo rediit in domum, iam conceperat; quia ex primo concubitu concepit. *Mittenſque renunciauit Dauid, & ait concepi*, id eſt, ipſa miſit ad nunciandum Dauid, quod conceperat.

Insania Iudæorum.

Quare Bethſabee miſerit ad dicendum Dauid, quòd conceperat. *Quæſt. IX.*

QVÆRET aliquis, quare Bethſabee miſerit ad dicendum hoc ipſi Dauid. Reſpondendum, quòd fecit propter duo. Primo propter ſe, quia ſecundum legem mulieres adulteræ lapidandæ erant. Leuit. 20. de ipſa aũt con-
H ſtabat, quòd erat adultera, quia concipiebat non exiſtente viro ſuo in terra illa, ergo lapidanda erat: & quia Dauid iſtud malum egerat, denuntiabat ei, vt poneret remediũ. Secundum erat propter prolem, quæ inde naſceretur, quia ſi non conſtaret de patre illius, eſſet proles illa tanquã vulgo concepta, quod pertinet ad maximam ignobilitatem prolis, ille tamen, qui naſciturus erat, filius Dauid erat, ideo ipſe dolere debebat, quòd filius eius haberetur, vt vulgo conceptus. Debebat igitur ponere remedium in hoc, ideo illi denũtiauit.

Quomodo Bethſabee cognouerit ſe prægnantem eſſe. *Quæſt. X.*

QVAERETVR vlterius, quomodo Bethſabee cognouerit, quòd erat prægnans ad nunciandũ illud Dauid.
I Aliquis reſpondebit, quòd hoc cognouit per tumorem ventris, & carnis … & … oculorum, & faſtidia cibi, & potus & grauitatem motus, & per alia accidentia, quæ eueniunt prægnantibus. Sed hoc non ſtat, quoniam iſta nõ adueniunt in principio fœcunditatis, ſed poſtquam cœperit aliqualiter turgere vterus, & iſtud euenit poſt aliquot dies. Si autem Bethſabee obſeruaſſet vſq; ad tempus illud, iam Dauid dubitaret, an conceptiſſet de illo, quia poterat concipere tempore medio de alio, & nõ curaret remedium apponere. Dicendum ergo, quòd Bethſabee poterat cognoſcere, ſe concepiſſe per aliquod ſignum, quod eueniret poſt vnum, vel duos dies, vtpotè per fluxum mẽſtruorum, ſcilicet, inceperant menſtrua fluere ipſi Bethſabee, & ſequenti die fluere debebant ſecundum conſuetudinem ſuam, & illico ceſſauerunt, poterat certiſſimè intelligere ſe
K eſſe prægnantem. Vel poterat eſſe, quòd nondum haberet Bethſabee menſtrua, ſed deberent ei euenire poſt quatuor, vel quinque dies, vbi erat terminus menſtruorum, & quia non euenerunt, cognouit ſe concepiſſe. Et iſtud eſt veriſſimum ſignum, per quod ipſa cognouit. Nam in litera tangitur, cum dicitur: ſtatimque ſanctificata eſt ab immunditia ſua, id eſt, ſtatim poſt coitum ceſſauerunt menſtrua, quæ prius erant, vel ſtatim ceſſauerunt aduenire menſtrua, quæ nondum erant, ſed aduentura erant poſt, per quatuor, vel quinque dies, & impedita ſunt per conceptum, & ſic tranſiuit modicum tempus, vſquequo iſta miſit Bethſabee ad dicendum Regi.

Bethſabee non nunciauit Regi ſe prægnantem eſſe, antequam recederet de domo. *Quæſt. XI.*

QVÆRETVR vlterius, cum Bethſabee cognouerit ſe immediatè concepiſſe, cur non nunciauerit

illud

illud Regi, antequam recederet de domo eius. Reſpõdendum, ꝙ hoc fecit propter duo, primò quia non plenè cognouit ſe concepiſſe antequam recéderet de domo Regis: nam illico, vt cognita eſt, miſit illam Rex in domum ſuã, cum dicatur hic, quòd reuerſa ſuit in domũ ſuam. In hoc autem paruo tempore, non potuit cognoſcere, an eſſet prægnans per menſtrua, quia aut menſtrua euenerant ſibi illa die, & euentura erant per aliquot dies continuos, aut nondum euenerant, ſed poſt modicum ſperabantur in termino ſuo. Si dicatur ſecundum, manifeſtum eſt, ꝙ non poterat aliquid cognoſci, quouſque eueniret ille terminus, & non acciderent menſtrua. Si autem dicatur primũ; etiam non ſtat, quia dato, ꝙ eodem die menſtrua euenire debebant, eo ꝙ fortè præcedenti die euenerant, & expleto coitu, non erat fluxus menſtrualis, non erat ſufficiens ſignum ad cognoſcendum ſe concepiſſe, quia poterant illa die mẽſtrua tardius, quàm aliis diebus aduenire: ideo, quouſque tranſiret dies, non poterat plenè certificari, immediatè.n. vt cognita eſt, rediit in domum ſuam, ergo non poterat cognoſcere, an concepiſſet antequam rediret de domo Regis. Secundum erat, quia dato, quòd Bethſabee cognoſceret ſe concepiſſe aliquo modo, non expediebat, quòd diceret illud Dauid, quia non eſſet veriſimile, quòd ita cito cognoſcere potuiſſet, ideo non crederet ei Dauid, ſed putaret, ꝙ ideo hoc fingeret, vt dato, ꝙ poſtea ab alio conciperet, putaretur filius Regis, & ipſa liberaretur ab adulterio. Tacuit ergo quouſque iret in domum ſuam, & inde poſt paucos dies miſit ad dicendum hoc Dauid. Sciendum autem, ꝙ Hiſtoria ſcholaſtica refert, Epiphanium dicere, ꝙ cùm Dauid miſiſſet ad vocandum Bethſabee, vt eam cognoſceret, Nathan Propheta agnouit hoc in ſpiritu, & feſtinabat ire ad Dauid, vt prohibêret antequam veniret mulier, & impediuit eum Belial: nam in via inuenit hominem occiſum, nudum iacentem, & moram fecit ibi: eadem nocte Rex impleuit peccatum, & luxit Nathan. *Miſit autem Dauid*. Hic ponitur ſecundum huius c. ſcilicet, facti celatio: nam Dauid conatus eſt iſtud adulterium occultare. Et dicitur: *Miſit Dauid ad Ioab*. Erat autem Ioab princeps belli, ſub cuius manu erat Vrias, & ſine illius licentia non auderet venire de bello, ideo ſcripſit Dauid ad Ioab. *Mitte ad me Vriam Hethæum*. Non ſcripſit Dauid ad quid deberet eum mittere, ne iſtud cognoſceret Ioab. *Miſitque Ioab Vriam ad Dauid*. Putauit enim Ioab, quòd aliquod negotium eſſet, in quo præſentia Vriæ eſſet neceſſaria Regi. *Et venit Vrias ad Dauid*. Etiam Vrias neſciebat ad quid veniret, ſed ſolum volebat obedire præcepto Dauid, & Ioab.

Quare Dauid fecerit Vriam ad ſe vocari. *Quæſt. XII.*

QVAERETVR, ad quid fecerit vocari Vriam. Reſpondendum, ꝙ ſi Bethſabee non concepiſſet, Dauid non vocaſſet Vriam, quia nihil periculi erat, cum tamen cognouit concepiſſe Bethſabee, & illa lapidanda erat, ſi cognoſceretur adulterium eius, voluit celare, mittens pro Vria, vt ille veniens in Ieruſalem, iret in domum ſuam, & cognoſceret vxorem, poſtea autem putaret, ꝙ fœtus inde genitus eſſet ſuus, & liberaretur Bethſabee à morte, & ipſe liberaretur ab infamia magna, nam ſi rediret Vrias de bello, & reperiret vxorem prægnantem, neceſſe erat, ꝙ Dauid permitteret eam lapidari, ſecundùm legem, vel defenderet eam tanquam à ſe cognitam. Primum autem erat ſibi dolor intolerabilis, quia ipſe ſolus erat cã, vt periret Bethſabee: ſecundum verò erat ſibi dedecus grauiſſimum: potiſſimũ, quia dato, ꝙ ipſe permitteret perire Bethſabee, ipſa infamaſſet eum tanquam iniuſtum virum, & ingratum, qui eam ad adulterium compulerat, nunc verò indigna eam morte occidebat: & ſic non poterat Dauid euadere infamiam, ideo viſum eſt ſibi neceſſarium, ꝙ vocaret Vriam, nihil aliud expediturus cum eo. Vt tamen non daretur locus ſuſpicandi aliquid Vriæ, quæſiuit ab eo quædam generalia, ſ. de ſtatu belli. *Quæſiuitque Dauid quam rectè ageret Ioab*, .i. an bene ſe haberet in regendo populum, & diſponendo bella contra hoſtes, ita ꝙ nihil per imprudentiã, vel imperitiam ſuam inauſum & indiſpoſitum relinqueretur. *Et populus*, .i. an rectè ageret populus, ſcilicet, obediendo Ioab in omnibus tanquam duci, & an conſtãter pugnaret,

A vel formidaret hoſtes. *Et quomodo adminiſtraretur bellum*: id eſt, quis eſſet euentus belli, ſcilicet, an hinc, vel inde proſperè agerent, & qui hactenus in bello ſuperiores ſteiſſent. Iſta quæſtio differt à præcedentibus, quia dato quòd dux belli, & milites ſui bene ſe habeant, interdum accidit eos inferiores eſſe, ſic dixit Dauid infra; varius eſt euentus belli, & nunc hunc, & nũc illum conſumit gladius: ideo quæſiuit de omnibus tanquam de diſtinctis. In Hebræo habetur. *Quæſiuit pro pace Ioab, & pace plebis, & pace belli*. Sed ad idem redit, quod litera noſtra; illa tamen dixit congruentius: nam impoſſibile eſt quæri de pace belli, quia bellum non habet pacem, ſed intelligitur de pace belli, id eſt, ſtatu belli. *Et dixit Dauid, ad Vriam; vade in domum tuam*. Iſta erat concluſio Dauid ſcilicet, vt iret in domum, & cognoſceret vxorem, & prolem poſtea natam, putaret eſſe ſuam.

B Ex hoc autem patet, quòd pauci dies tranſierant à tempore concubitus, alioquin dato quòd veniſſet Vrias, & cognouiſſet vxorem, & naſceretur proles, ſciret prolem natam non eſſe ſuam: nunc autem intercidentibus paucis diebus non attenderet ad hoc Vrias. *Et laua pedes tuos*. Veniebat enim de itinere, & volebat, quòd refrigeraretur.

Quare Dauid dixerit Vriæ, quòd lauaret ſibi pedes.
Quæſtio. XIII.

QVEARET aliquis, quare Dauid dixerit Vriæ, quod lauaret pedes ſuos. Reſpondendum, quòd hoc fecit propter duo. Primò propter conſuetudinem terræ: terra enim Chanaan, in quã erat Dauid, eſt nimis calida, quia eſt in tertio climate, ideo homines vtuntur frequenter lotionibus corporis, & vnctionibus, vnde venientibus de itinere

C primum obſequium, quod impendebatur, erat quòd lauarentur pedes eorum. Sic dixit Chriſtus; Luc. 7. ſcilicet. Intraui domum tuam, aquam pedibus meis nõ dediſti. Chriſtus tamen non locutus fuiſſet de ea ſic, niſi conſuetum eſſet, quòd pedes omnium hoſpitum lauarẽtur. Et iſta etiam fuit vna cauſa, quare Chriſtus in ſignum humilitatis lauerit pedes diſcipulorum: nam ſi nullo modo in terra illa eſſet aſſuetum, ꝙ lauarentur pedes, & non eſſet vtile, Chriſtus non lauiſſet illos diſcipulis, quia ad hoc quod aliquod opus ſit humilitatis, non ſolùm requiritur, quod ſit opus infimũ, ſed etiam quòd ſit vtile illis, quibus fit: & ſic conſueuerant alij lauare pedes, ſicut Chriſtus nunc lauit diſcipulis. Secundò fecit hoc Dauid ad inciandum Vriam ad coeundum cum vxore, quia lotio pedum eſt quædam dele-

D ctatio in tactu, & per experientiam vnius delectationis mouetur homo ad experiendum aliam. Ob hoc etiam Dauid miſit ad Vriam de cibo regio, quia ille erat delicatus, vt per hoc incitaretur ad deſiderium libidinis. Volebat etiam Dauid oſtendere ſe valde fauorabilem Vriæ, vt moueret eum ad gaudium, & ipſum gaudium incitaret eũ in libidinem; nam triſtitia cordis omnem libidinem excludit. *Egreſſus eſt Vrias de domo Regis*. Non eſt intelligendum, quòd totaliter receſſerit de domo Regis, ſed ſolùm receſſit de loco illo, in quo locutus fuerat cum Rege: nam non deſcendit in domum ſuam, ſed manſit ad portas palatij Regis. *Secutuſque eſt eum cibus Regius*, id eſt, miſit Dauid de cibo ſuo poſt Vriam: putauit enim Vrias, quod hoc faceret Rex, quia veniebat de itinere, & volebat eum mulcere, ille autem agebat, vt delectatione ciborum incitaretur ad libidinem, &

E deſcenderet in domum ſuam. *Dormiuit autem Vrias ante portam domus Regiæ cum aliis ſeruis domini ſui*. Quanquam enim miſiſſet Rex de cibo ſuo ad Vriam, noluit deſcendere in domum ad comedendum de eo cum vxore ſua, ſed cum alijs ſocijs ſuis comedit in domo Regis. In nocte quoque dormiuit ante portas domus Regis cum aliis ſeruis Dauid, quia ſolitum erat per noctem manére cuſtodes apud portam Regis. *Et non deſcendit ad domum ſuam*. ſ. non iuit illuc ad comedendum, vel ad dormiendum. *Nuntiatumque eſt Dauid a dicentibus, non iuit Vrias ad domum ſuam*. id eſt, ſequenti die nunciatum eſt Dauid à quibuſcunque de Vria ꝙ non iuiſſet ad domum. Dicitur autem, ꝙ nunciatum eſt, eo ꝙ Dauid non quærente dictum eſt ei illud. Nam cum Vrias nouiter veniſſet de bello, & ſerui Dauid vidiſſent, ꝙ nimis honoraſſet eum mittẽdo illi de cibo ſuo, fiebat communis ſermo de eo, & inter alia relatum eſt, quòd non iuiſſet

in

in domum ſuam. Et dicitur quod nunciatum eſt Dauid à dicentibus.i.à cõmuniter loquentibus. Iſte modus loquendi eſt in ſcriptura, quando aliqua noua referũtur ab aliquo, qui non fuit deſtinatus ad hoc, quod ille referret, ſed accidit, ꝙ ille diceret. Simile habetur præced.lib.c.19.ſ. Nũciatum eſt Saul à dicẽtibus, ecce Dauid eſt in Aioth in Ramatha.i.à quibuſdam, qui caſu venerant de loco illo, & nõ erãt nuntij ad hoc miſſi, nunciata ſunt hæc. *Et ait Dauid ad Vriam, nunquid non de via veniſti, quare non deſcendiſti in domum tuam?* Q.d. ſatis admiror ſuper te, nam ſi tu manſiſſes continuè in ciuitate, & hac nocte non deſcẽdiſſes in domũ tuam, vt maneres ad portam palatij, nõ erat admirandũ, ſed veniſti de itinere, & longo tempore manſiſti extra domũ tuam, ideo mirandũ eſt, quomodo non deſcenderis ad videndũ vxorem tuam, & familiam. Hoc autem non dicebat Dauid, tanquam increpans, ꝙ non deſcendiſſet, ſed tanquam incitans, vt eadem die deſcenderet. Vrias aũt putabat ꝙ Rex diceret ei iſtud, quia nimis diligeret eum. *Et ait Vrias ad Dauid.* Hic incipit Vrias allegare cauſas, quare non deſcenderit in domum, ſ. quia Arca Dei, & totus Iſrael dormiebat in caſtris ſuper faciem terræ, ideo inhoneſtũ videbatur, ꝙ ipſe deſcẽderet in domum ſuam, & vacaret delitijs. *Arca Dei.* ſ. manet in papilionibus. In Hebræo non habetur Dei, ſed ſolùm Arca, poſuit tñ litera noſtra iſtud ad exponendum, quia intelligitur de Arca fœderis. *Iſrael, & Iuda habitant in papilionibus.* i. populus Iſrael, & Iuda, qui ſunt in bello, non dormiunt in lectis, nec habent domos, ſed manent in papilionibus.i. in tentoriis. Vocantur autem papiliones, quia ſunt facta quædam tẽtoria ad modũ quarundam auicularum, quæ vocantur papiliones, nominãtur autem hic Iſrael, & Iuda, ipſi bellatores, qui erant cũ Ioab contra Ammon: & erant de omnibus tribubus Iſrael ibi: Iuda tñ ſpecialiter nominatur, eo ꝙ erat tribus excellentior alijs. Vnde in multis locis ſcripturæ cõſueuit ipſa per ſe diſtinctè poni. Sic patet infra vlt.c. vbi numerati de tribu Iuda ponuntur in vna ſumma, & numerati de alijs tribubus, ponũtur ſimul in alia: & non ſolùm fuit hoc, tempore Dauid, qui nimis honorauit iſtam tribum, eo quod erat de illa, ſed etiam tempore Saulis, qui erat de tribu Beniamin: nam in bello, quod factum eſt cõtra Ammonitas per Saulẽ, numerati fuerunt per ſe Iſraelitæ, & per ſe viri Iudæ præced. li.c.11. Item in bello facto contra Amalecitas viri Iuda per ſe numerati ſunt. eod.lib.c.15. *Et dominus meus Ioab.* Vocat eũ dominũ, quia erat princeps belli, & omnes erãt ſub manu eius in caſtris. *Et ſerui domini mei ſuper faciem terræ manent.* i. omnes iſti.ſ. Ioab, Iuda, & Iſrael, & ſerui domini mei manẽt ſuper faciem terræ.i. non habent lectos, nec domos, ſed manent ſuper terram. Vocantur aũt ſerui domini mei.i. ſerui Dauid.ſ. illi, qui erant ſpecialiter familiares Dauid, & manebant in domo eius tempore pacis, populus aũt qui manebat diffuſus per loca ſua, & nõ morabatur in domo Dauid, vocatur hic Iuda, & Iſrael. *Et ego ingrediar domum meam.* Q.d. nunquid licitum eſt, ꝙ iſtis omnibus manentibus ſuper faciem terræ, ego ingrediar domum mea.ſ. ad quieſcendum in ea. q.d. non: volebat enim Vrias ſemper eſſe ſicut in bello quouſque finiretur, vt non videretur ipſe differre à manentibus in bello, vt non videretur veniſſe de bello ad quietem, ſed ad labores. *Vt comedam, & bibam, & dormiam cum vxore mea.* Quaſi dicat, iſtæ ſunt delitiæ, quas experiri poſſum in domo mea, ſed abſit, vt tale quid ego experiar, domino meo Ioab, & omnibus conſocijs meis amara in bello patientibus. *Per ſalutem tuam, & per ſalutem animæ tuæ, quòd non faciam rem hanc.* i. non ſolum non doleo, ꝙ non deſcenderim in domum meam, ſed etiam iuro per ſalutem tuã, & ſalutẽ animæ tuæ.i. per vitã tuam, ꝙ nunquam hoc faciã, eſt.n. hic duplicatio ſẽtẽtiæ ex modo cõmuni loquẽdi introducta: nam ſalus Dauid, & ſalus animæ ſuæ, idem ſunt, cùm anima vocetur ipſe homo, vt patet Gen.46. & Exod.1.ſ. Septuaginta animæ ingreſſæ ſunt in Aegyptum de fæmore Iacob.i. ſeptuaginta viri. *Ait ergo Dauid ad Vriam, mane hic etiam hodie.* i. non recedas hodie ad bellum. *Et cras dimittam te,* id eſt, cras dabo tibi licentiam eundi illuc. Dicebat autem iſta Dauid, quia videbat Vriã nimis deſiderantem redire ad bellũ, & cũ nollet vacare delectationibus deſcendendo in domum ſuam, Dauid quoque nihil expediret cum eo, videretur ei dummodo mane- F re in ciuitate, ideo vt faciliùs tolleraret, dixit ei Dauid, ꝙ ſequenti die daret ei licentiam eundi ad bellum.

Quare Dauid fecerit Vriam vna die morari. Quæſt. XIV.

QVAERET aliquis, quare Dauid voluerit detinere Vriam illa die, nam iam videbat eum obſtinatum in propoſito, cùm iuraſſet per ſalutem Regis, ſe non deſcenſurum in domum ſuam: qui tamen infringebat iuramentum factum per ſalutem Regis, grauiter puniebatur, ideo etiamſi multi inſiſterent, iam non erat deſcenſurus in domum. Reſpondendum, ꝙ Dauid deſiderabat nimis, quòd Vrias deſcenderet in domum, propter ſupradicta, ideo id quod non poterat vno modo, conabatur facere alio modo. Exhortando autem non potuit Vriæ perſuadere, ideo G putauit, ꝙ moueret eum inebriando illum, nam tunc non recordaretur iuramenti ſui, & præ gaudio vini deſcenderet in domum ſuam, & moueretur, & incitaretur ad copulam, quia venter mero extuans, cito deſpumat in libidinem, ſed nec ſic potuit verſutia Dauid conſtantiſſimam probitatem Vriæ in contrarium diſtorquere. *Manſit Vrias in Ieruſalem die illa, & altera.* id eſt, die illa, qua dictum eſt ſibi, cur non deſcenderat in domum ſuam, & altera die ſeq. & ſic Dauid tenuit Vriam vltra id, quod dixerat, nam dixit, mane hic etiam hodie, & cras dimittam te. Vel poteſt intelligi, ꝙ iſti ſolum fuerunt duo dies.ſ. dies, quo venit Vrias, & dies, quo inuitauit eum Rex, & tunc quando dicitur, manſit Vrias in Ieruſalem die illa, & altera, accipitur dies illa, non pro ea, in qua Rex locutus eſt ei, ſed de illa, qua venit, & dies altera vocatur dies, qua locutus eſt ei Rex. H *Et vocauit eum Dauid, vt comederet coram ſe, & biberet.* Nunc fecit maiorem honorem Rex Vriæ, quàm præcedenti die: nam fecit, ꝙ comederet ante ſe, & præcedenti die ſolum miſerat ei cibos. *Et inebriauit eum.* ſ. fecit ꝙ nimis comederet, & biberet, & inebriatus eſt. Hoc autem præcipuè fuit, quia Dauid fecit aliquid apponi in vino, vt leuiter caperetur in eo.

Cur Dauid non miſerit cibos Vriæ, vt antea. Quæſt. XV.

QVAERET aliquis, quare Dauid non miſerit cibos hodie Vriæ, ſicut præcedenti die. Reſpondendum, ꝙ intentio Regis erat inebriare Vriam, vt deſcenderet in domum ſuam, & non recordaretur iuramenti facti. Si autem miſiſſet ei cibos, cum eſſet Vrias vir temperatus, ſumpſiſſet I quantum ſibi opus erat, & non inebriatus fuiſſet: voluit ergo Rex, quòd comederet coram ſe, vt ipſe iuberet ei dari vinum quoties uellet, quouſque videret eum inebriatum. Item quia iſta ebrietas creditur procurata per aliquid appoſitum in vino, ſicut communiter fieri ſolet, & ſerui Dauid apponebant illud de mandato Regis, Si autem Vrias per ſe comediſſet, nullus appoſuiſſet ei hæc, vnde non inebriaretur. Sed adhuc dicetur, cur non mittebat ei Dauid cum cibo poculum illud confectum, quo inebriaretur, etiamſi comederet ſeorſum? Reſpondendum, quòd Dauid voluit cauſare ebrietatem in Vria, ſed non omnimodam: nam qui plene ebrius eſt, nullius rei recordatur, & ſic Vrias non recordaretur ſe habere vxorem, vel domum. Sic patet 2. Eſdræ.c.4. Cùm dicitur de viribus vini, ſcilicet, vinum ſeducit mentem Regis, & orphani; facit mentem vanam ſerui, & liberi; pauperis, & diuitis; omnem mentem conuertit K in iucunditatem, & ſecuritatem, & non meminit omnem triſtitiam, & debitum, & omnia præcordia facit honeſta, & non meminerunt Regem, nec Magiſtratum, & nõ meminerunt, cum biberint, amicitiam, nec fraternitatem. Qui ergo præ ebrietate obliuiſcitur ſe habere fratrem, & amicũ, ita obliuiſcetur ſe habere vxorem, & domum. Et ſi interdum ebrij recordentur ſe habere domum, tamen neſciunt iter, quo illuc eatur. Sic ait Boetius de Conſola.lib.3. proſa. 2. Si igitur Vrias incidiſſet in talem ebrietatem, neſciuiſſet redire in domum ſuam, & non cõſequeretur Dauid, quod intendebat, quia ebrietas totalis nimis repugnat libidini. Nam vt ait Ouidius 3. lib. de Arte amandi. Nimia ebrietas omnem libidinem excludit, eo quòd iacent corda ſepulta mero: ſed oportet, vel nihil ſumpſiſſe de vino, vel ſolum illud, quod ſufficiat ad hilaritatem, & non ad plenam ebrietatem.

tatem. Dauid igitur cauſauit in Vria talem ebrietatem, vt lætus eſſet, & obliuiſcerentur triſtitiæ, & curarum; & non talem, per quam omnino impotens eſſet, quia tunc nihil ageret ad intentionem Dauid. *Qui egreſſus veſpere dormiuit in ſtratu ſuo*, i. Vrias egreſſus eſt in veſpere de palatio Regis: nam ipſe non comedit cum Rege in meridie, ſed in veſpere, ſcilicet, ad noctem, quia nihil proficiebat ad intẽtionem Dauid, inebriare Vriam in prandio meridiei, quia illa ebrietas ſolueretur ante noctem, & Vrias ſobrius factus, nollet deſcendere in domum ſuam. *Cum ſeruis Domini ſui*. ſcilicet; Alij ſerui Dauid dormiebant ante portas palatij, & cũ illis dormiuit Vrias in ſtratu ſuo. *Et in domum ſuam non deſcendit*. id eſt, etiam in iſta ſecunda die, non deſcendit ad dormiendum in domum ſuam, ſed manſit ad portam palatij Regis. *Factum eſt ergo mane, & ſcripſit Dauid Epiſtolam ad Ioab*. Iſtud eſt tertium huius capit. in quo ponitur innocentis occiſio: nam videns Dauid, quòd fallere non poſſet Vriam, conuertit ſe ad iniquitatem, ſcilicet, vt eum morti traderet.

Quare Dauid non tenuerit Vriam per plures dies in Ieruſalem. Quæſt. XVI.

QVAERET aliquis, quare Dauid non tenuerit Vriam per plures dies in Ieruſalem: nam quãuis nunc non deſcendiſſet in his duobus diebus, ſi ibi maiori tempore fuiſſet, oportuiſſet, quòd aliquando deſcenderet in domum ſuam, & tunc haberet locum, quòd volebat Dauid. Reſpondendum, ꝙ hoc fecit, quia deſperabat iam Dauid Vriam poſſe flecti ab hac intentione: nam perſuaſionibus non aſſenſit, ſed potius iurauit per ſalutem Regis, ꝙ nunquam hoc faceret: ebrietas quoque eum ab intentione non peruertit, ideo putabat nullum ſupereſſe modum, quo moueretur, & ſic miſit eum. Alia cauſa fuit, & præcipua, quia voluit Dauid occultare rem iſtam, ita vt Vrias putaret filium, quem vxor eius conceperat ſuum eſſe, hoc tamẽ non accideret, ſi magno tempore Vrias maneret in Ieruſalem: quia tunc dilataretur ille partus ad tale tempus, in quo nullo modo parere poſſet de viro ſuo. Eſt enim triplex terminus pariendi, ſcilicet, ad nouem menſes, & ad ſeptem, & ad plus quam nouem, ita quòd iſtæ tres moræ differunt taliter, quòd non contingit anteriorari, vel poſteriorari: ideo ſi maneret aliquanto tempore Vrias in Ieruſalem, pertranſirent iſtæ moræ, & ſequeretur poſtea, quando femina pareret, & fœtus viueret, ꝙ non eſſet viri ſui. Per hoc autem infamaretur ipſe Dauid, & moreretur Bethſabee, ideo voluit prius occidere Vriam, quàm aliquid iſtorum contingeret, cùm iam neceſſe eſſet illa contingere. *Miſitque per manum Vriæ*. id eſt, ipſemet Vrias tulit ad Ioab epiſtolam, in qua continebatur mors eius, & quia fidelis erat, literam non aperuit, vt videret, an pro ſe, vel contra ſe foret. Scribens in epiſtola. *Ponite Vriam ex aduerſo belli, vbi fortiſſimum prælium eſt*. i. ſcripſit Dauid in epiſtola ad Ioab iſta verba, ſ. ꝙ poneret eum in loco, vbi eſſet fortiſſimum bellum, i. in loco periculoſo, vbi non poſſet ſe defendere. *Et derelinquite eum, vt percuſſus intereat*. i. fugite vos, & maneat ipſe ſolus in loco, vt moriatur. *Igitur cum Ioab obſideret vrbem*. ſ. Vrbem Rabba, quæ erat vrbs regia filiorum Ammon, vt patet ſupra in litera. & ſeq. c. *Poſuit Vriam in loco, vbi ſciebat viros fortiſſimos eſſe*. Iã enim nouerat Ioab conditionem pugnæ Ammonitarum, & ſciebat, in qua parte eſſent viri fortes, & in qua infirmi, ideo obiecit Vriam illi parti, vbi ſciebat fortiſſimos Ammonitarum eſſe. *Egreſſique viri de ciuitate bellabant aduerſum Ioab*. i. accidit, ꝙ continuato bello per multos dies, exierunt Ammonitæ de ciuitate ſua, & pugnabant contra viros Ioab. *Et ceciderũt de populo ſeruorum Dauid*. id eſt, multi perierunt de ſeruis Dauid in bello illo cum Vria, quia erant animoſi, & acceſſerunt circa murum, & inde occiſi ſunt.

Triplex terminus pariendi.

Mors Vriæ quō facta.

An Ioab peccauerit exequendo, quod mandauit Dauid. Quæſtio XVII.

QVAERET aliquis, an Ioab peccauerit exequendo id, ꝙ mandauit Dauid. Reſpondent Hebræi, dicẽtes, ꝙ non peccauit, & ad hoc dant regulam, ꝙ quandocunque præcipitur alicui malum facere à perſona priuata, ꝙ faciens peccat, & non iubens: ſi autem Rex alicui iubeat male facere, non peccat faciens; ſed ipſe Rex: ſic autem fuit de Ioab, quia Rex præcepit ei iſtud malum. Iſta tamen regula pro vtraq. parte eſt falſa. De prima patet, quia quòcunque alteri quis iubet malũ facere, etiamſi ſit perſona priuata, peccat, & ratio eſt, quia ille, qui ſic iubet; ſaltem habet intentionem malam, quia malũ vult, & iſtud ſufficit ad hoc, ꝙ peccet. Item quia iubendo malum, ſolicitat alterum ad peccandum, ſed qui huiuſmodi eſt, peccat, ideo etiam ſecundum leges humanas iſte iubens punietur. Secunda pars eſt etiam falſa, nam dato ꝙ Rex aliquid iubeat, ſi manifeſtè eſt iniquũ, nullus tenetur ei obedire: vt ſi iuberet colere idola, vel deſerere legem Dei, certum eſt. n. ꝙ nõ erat ſibi obediendum, immo ipſe deberet occidi, ſi ad talia ſolicitaret populum. Deuter. 13. Et non ſolùm eſt hoc ſecundũ legem Dei, ſed etiam ſecũdùm traditionem ſapientum, nam Ari. Ethicorum lib. 3. dicit, ad quædam autem fortaſſis non eſt cogi, ſed magis mori patiẽtem duriſſima. i. quamuis domini, & potentes in ſeculo, velint cogere hominem ad quædã, quæ mala ſunt, nullo modo debet conſentire, ſed potius mori per tormenta duriſſima. De Ioab ergo dicendum eſt, ꝙ ſi ipſe cognoſcebat cauſam, pro qua Dauid volebat occidere Vriã, & ꝙ ille eſſet innocẽs, nõ debebat exequi mãdatũ Dauid, ſed potius quæcunque mala pati. Satis tamen dici poteſt, ꝙ Ioab non cognouit hoc, nam ex Epiſtola iſta, & ex priori, non apparet, ꝙ Ioab cognouerit aliquid iſtorum, quia Dauid nihil ſibi ſcripſit, & eſt ſatis veriſimile, cũ Dauid vellet delictum ſuum occultari omnibus. Putauit ergo Ioab, quod Vrias offenderat Dauid in aliquo, propter qđ iubebat eum Dauid occidi, & quia nõ conſtabat ei de cauſa illa, poterat occidere illũ. Sic. n. dicimus de ſentẽtia ſuperiorũ, quod quando conſtat eam eſſe iuſtam, debent inferiores eam exequi ſine ambiguitate, cum verò conſtat eſſe iniuſtam, nullatenus debent exequi, ſed magis mori patiẽtes duriſſima. Si autem eſt dubia, tunc propter reuerentiam ſuperiorum debent inferiores exequi ſententiam illorum: & quia Ioab dubitabat de mandato Dauid, an iuſtum eſſet, vel iniquum, potuit licite illud complere: & ſic quantum ad hoc non peccauit Ioab.

A … B … C (marginal section letters)

An Dauid peccauerit occidendo Vriam, & in modo occidendi. Quæſt. XVIII.

D QVÆRETVR vlterius, an Dauid peccauerit in modo, quo iuſſit occidi Vriam: nam quòd ſimpliciter peccauerit, quia iuſſit illum occidi, non eſt dubium; ſed an peccauerit, quia iuſſit, quòd poneretur in loco, vbi erant fortiſſimi hoſtes, & dimitteretur ſolus, vt moreretur, eſt dubium, an peccaret. Reſpondendum, quòd dato, quòd Vrias meruiſſet mortem, tamen Dauid iubendo ei infligi talem mortem peccabat. Primò quia mors vnius erat mors multorum, non enim contingeret vnum ſic mori, quin plures ſimul morerentur: ſic enim factum eſt, nam moriente Vria dicitur, quòd mortui ſunt multi de ſeruis Dauid. Secundò peccauit, quia dedit audaciam hoſtibus pugnandi contra Iſrael: nam quòd Iſraelitæ fugerẽt, erat oſtẽdere ſe timere, & ſic pugnarent iterum, & iterum contra illos Ammonitæ confidenter, & ſic durè læderent eos: quod non fieret, ſi nunquam Iſraelitæ fugiſſent à facie Ammon: fuit ergo in E hoc magnum peccatum Dauid, quia volens occidere eum plurimos occidit.

An Ioab peccaſſet, ſi executus fuiſſet modum Dauid in occidendo Vriam. Quæſt. XIX.

QVAERETVR vlterius: an Ioab peccauerit exequẽdo mortem Vriæ, eo modo, quo iuſſit Dauid. Reſpõdendum videtur, ꝙ Ioab non executus eſt modum illum, quia Dauid iuſſerat, quod relinqueretur Vrias ſolus, & moreretur, Ioab tamen non fecit ſic, ſed dicitur, quod ipſe acceſſit ad murum, perſequens Ammonitas, & deſuper iacta ſunt tela, & mortuus eſt Vrias. Dicendum tamen eſt, quod ſi Ioab executus fuiſſet modum impoſitum à Dauid, peccaſſet, quia non ſolùm ſic occidebat Vriam, ſed etiam alios & faciebat Iſraelitas inferiores Ammonitis, & ideo nullo

modo

modo debebat aſſentire huic mandato, litera tamen non videtur velle, ꝙ Ioab adhibuerit iſtum modũ. Sed adhuc dicendũ, ꝙ in illo modo, quem tenuit, peccauit, quia Ioab voluit, ꝙ moreretur Vrias accedendo ad murum ciuitatis, & tamen non debebat ipſe ſolus accedere, ideo erat cauſa mortis aliorum, quomodocunque exponeret Vriam morti. Adhuc tamen Ioſephus tenet 7. Antiquitatũ, quòd Ioab tenuerit modum iuſſum à Dauid, dicens. Hebræis igitur ad ciuitatem accedentibus, Ammonitæ metuentes ne illo loco, vbi Vrias erat cõſtitutus, venientes inimici, muros aſcẽderent, eligentes fortiſſimos viros, & repẽte portas aperiẽtes, magno incurſu, & impetu, inimicos aggreſſi ſunt. Quod dũ vidiſſent omnes, qui cum Vria erãt, ſicut prædixerat eis Ioab, receſſere poſt tergum: Vrias autem dũ confunderetur fugere, aciemque deſerere, ſuſtinuit hoſtes, & eorũ impetũ ſua viuacitate ſuſcipiens peremit quidem non paucos: circundatus autem, & captus in medio interiit, cum quo quidam alij de ſocijs ſunt extincti. Ioab tamen quando miſit ad nuntiandum Dauid de morte Vriæ, & aliorum, palliauit factum aliqualiter, & non expreſſit, quomodo iuſſerat, quòd derelinquerẽt Vriam in bello: ne hoc nũtius cognoſceret, nec etiam voluit iſtud manifeſtum eſſe in caſtris, ſed cum paucis illud tractauit Ioab; alioquin fuiſſet ſcãdalum grauiſſimum. *Miſit itaque Ioab, & nuntiauit Dauid omnia verba prælij.* Ita miſit Ioab ad nuntiandum Dauid, vt cognoſceret de morte Vriæ, & non miſit ei per Epiſtolam, ſed per nuntiũ: eo quòd nolebat Ioab aliquid tam ſecretũ referre, quòd non liceret cuicunque illud audire. *Et præcepit nuntio dicens.* Hic erudiuit nuntium in narratione, vt ſciret placare Dauid: *Cumque compleueris vniuerſos ſermones belli ad Regem,* id eſt, quando totaliter ei enarraueris ſtatum belli, ſcilicet, quomodo Ammonitæ præualuerunt contra nos. *Si eum videris indignari,* id eſt, ſi videris, quòd iraſcatur pro hoc quod fecimus. In Hebræo habetur. *Si creuerit furor eius,* id eſt, ſi nimis iraſcatur propter ea, quæ fecimus, ſcilicet, quia nos egerimus incautè accedendo ad murum, *& dixerit. Quare acceſſiſtis ad murũ, vt præliaremini?* Hoc enim præſupponit, quod Iſraelitæ perſecuti ſint Ammonitas, vſque ad murum ciuitatis, & inde miſſa ſint tela multa, quæ occiderunt multos de ſeruis Dauid. Accedere autem ad murum erat imperitia bellica, ideo Dauid veriſimiliter redargueret Ioab de hoc. *An ignorabatis, quòd multa deſuper tela mittantur ex muro?* Quaſi dicat, incauti fuiſtis accedendo ad muros, quia præcognoſcere debuiſſetis, quòd de muris mittãtur tela multa, ideo ibi eſt periculoſa pugna. In Hebræo habetur. *An ignorabatis, quòd mittantur de muris.* Et nõ habetur quid mittatur. ſ. telum, vel aliquid aliud; Litera autem noſtra poſuit tela, quia nihil eſt, ꝙ de muris mitti poſſit ad propinquos, niſi tela, & lapides. *Quis percuſſit Abimelech filium Ierobaal?* Hic confirmat increpationem per exemplum hiſtoriarum. ſ. quod iam mortui fuerũt aliqui, quia incautè pugnauerunt apud muros, ſic fuit Abimelech filius Ierobaal. Iſte eſt filius Gedeonis, qui fuit iudex Iſrael per tres annos, & vnctus eſt in Regem, vt patet Iudi. 9. & vocatur pater eius Ierobaal, id eſt, Gedeon; nam nomen ſuum proprium eſt Gedeon; fuit autem poſtea vocatus Ierobaal ab euentu, id eſt, ab opere, quod egit, nam ipſe deſtruxit aram Baal, vt patet Iudi. 6. ideo dicitur ibi, quòd vocatus eſt Ierobaal: nam interpretatur Ierobaal, i. reſiſtens Baal: nam pater Gedeonis dixit, quòd ſi erat aliquis hoſtis Baal; vendicaret ſe de illo Baal. In Hebræo habetur hic. *Ierubeſeth.* Vbi nos dicimus Ierobaal, & idem ſignat, nam Ierobaal interpretatur reſiſtens Baal, ſ. idolo Baal. Ierubeſeth interpretatur repugnans verecundiæ, vel confuſioni, quia Boſeth interpretatur confuſio, & ipſa idola vocantur confuſio, quia adducunt cultores ſuos in confuſionem: ſimile autem eſt in alio nomine viri; nam Isboſeth, & Isbaal ſunt idẽ nomen, quod patet, quia filius Saulis, qui vocatur Isboſeth, ſupra 2. & 3. vocatur Isbaal primo Paralipom. 8. & hoc, quia Isboſeth interpretatur vir confuſionis, Isbaal interpretatur vir Baal, vel vir idoli, quod eſt idem, quòd cõfuſio: litera tamen noſtra non poſuit hic Ierubeſeth, ſed Ierobaal, eo quod Ierubeſeth nõ eſt vſitatum apud Latinos. *Nonne mulier miſit ſuper eum fragmentum molæ de muro?* Quaſi dicat mulier proiecit ſuper eum fragmentum molæ, & illa interfecit eum, quamuis eſſet mu-

F lier, ergo à fortiori viri bellatores poterant de muro vos percutere. *Et interfecit eum in Thebes.* Eſt. n. Thebes quædam ciuitas in terra Iſrael, de qua erat Elias, qui vocatur Theſbites. De morte huius Abimelech, & principatu eius patet Iudic. 9. *Quare iuxta murum acceſſiſtis?* Iſta eſt concluſio Dauid, ſcilicet, quare acceſſiſtis ad murum, q. d. notũ erat, quòd malè faciebatis. Sciendum autem, quòd Ioab allegauit iſtud exemplum nuntio eunti ad Dauid: non quidem, quòd ſciret Dauid relaturum iſtud exemplum, ſed ponebat illud propter formam, ſcilicet, quòd ſiue Dauid illud, ſiue aliud referret exemplum: haberet nuntius quid reſponderet. *Dices etiam ſeruus tuus Vrias Hethæus occubuit.* id eſt, non ſolum Domine mi Rex occubuerunt mul-
G ti de ſeruis tuis, ſed etiam inter illos occubuit Vrias Hethæus. Iſtud referebat nuntius ad placandum Dauid, quia cum ipſe iuſſiſſet occidi Vriam Hethæum, lætaretur, quando audiret eum mortuũ, vel ſaltem non triſtaretur tantum, ſicut prius de morte aliorum.

Quare Ioab narrare voluerit in fine belli mortem Vriæ. Quæſtio XX.

QVEARET aliquis, quare Ioab fecerit, ꝙ narraretur in fine de morte Vriæ. Reſpondendum, quòd volebat Ioab enarrare Dauid totum euentum belli, & quia ille triſtaretur propter malum regimen, & imprudentiam bellicam, voluit, quòd ſubiungeretur ei de morte Vriæ, per quam gauderet. Et eſt ſenſus; Etiam Vrias Hethęus ſeruus
H tuus mortuus eſt, id eſt, cognoſce quomodo acciderint iſta mala, vel ex qua cauſa, quia Vrias mortuus eſt: quaſi dicat, non perierunt alij bellatores imperitia mea, ſcilicet, ꝙ ego neſcirem, an bonum eſſet pugnare propè murum, ſed perierunt, vt periret cum eis Vrias. Ad hoc autem, quòd ille periret, oportebat poni exercitum in aliquo periculo, quia alias fieri non poterat, & ſic perierunt multi. Ecce. n. quantum fuit prudens, & artificioſus Ioab in enarrando: nam per id, quod nihil videbatur attinere, dedit cauſam maximè excuſatiuam huius mali. Nam ad excuſandum mortem incautam multorum, & imperitiam belli, non erat conueniens ſermo: Vrias etiam ſeruus tuus occubuit: ſed magis prouocare debebat ad iram. Hic tamen fuit excuſatiuus nimis, & hoc propter ea, quæ præceſſerant per epiſtolam inter Dauid, & Ioab. Prudentia etiam Ioab in ver-
I bis apparet ex conſilio, & verbis datis mulieri Thecuitæ ad reuocationem Abſalonis ad Regem, vt patet infra 14. Sed diceretur; cur Ioab non poſuit iſta verba, ſcilicet, Vrias occubuit, in principio narrationis nuntij, vt minus triſtaretur Dauid de ſequentibus. Reſpondendum, quòd hoc factum eſt ad tollendam ſuſpitionem. Poterat autem ſuſpitio eſſe contra Dauid, & Ioab, in duobus, ſi iſta verba narrarentur à principio. Primum erat, quia exprimere mortẽ illius ante omnia videbatur ſignare, quòd nuntiabatur illa Dauid tanquam aliquid ſibi lætum, & per hoc ſuſpitio eſſet, ꝙ Dauid fuerat auctor mortis eius. Secundum erat, quia cum Dauid deſideraſſet nimis mortem Vriæ, ſi enuntiaretur ſibi à principio, fortè non poſſet Dauid ſe continere, & oſtenderet aliquam lætitiam, quæ eſſet ſuſpitio dura contra eum, quod iuſſiſſet eum occidi. Cum autem iſtud po-
K neretur in extremo, cum iam Dauid triſtatus eſſet de morte aliorum, non poſſet oſtendere lætitiam in hoc, ideo non eſſet ſuſpitio, ſed ſolum poterat eſſe excuſatio ad finem, ad quem poſuit Ioab. *Abijt ergo nuntius, & venit.* ſcilicet, in Ieruſalem, vbi erat Dauid. Iſte nuntius venit ſine litera, vt magis tolleretur ſuſpitio, cum per nuntium omnia narrarentur; alioquin ſi miſiſſet literas Ioab per nuntium ad Dauid: fruſtra fuiſſet nuntium inſtruere, quid deberet dicere, quando iraſceretur Rex: quia per literam cognoſceret omnia. *Et narrauit Dauid omnia, quæ præceperat ei Ioab.* ſcilicet, narrauit totum euentum belli, ſicut ſupra Ioab dixerat. *Et dixit nũtius ad Dauid; præualuerunt aduerſum nos viri.* i. Ammonitæ præualuerunt contra nos. Iſtud ponitur hic per anticipationem, quia prius fecerunt Ammonitę ea, quæ habentur infra quam præualuerint contra Iſraelitas. Vel aliter poteſt dici, quòd pręualuerunt, i. confortati ſunt, ſcilicet, quia ante hoc non audebant Ammonitæ exire de vrbe, nunc autem confortati ſunt, & exierunt, & illud erat

præ-

præualere. *Egreſſi ſunt ad nos in agro*, id eſt, non pugnauerunt de vrbe, ſicut conſueuerant: ſed egreſſi ſunt in agrum, tanquam confortati ſuper nos: *Nos autem facto impetu perſecuti eos ſumus vſque ad portā ciuitatis*, id eſt, quia vidimus, quòd egrediebantur in agrum, quòd facere non conſueuerant: magno impetu iuimus in eos, ne daretur eis occaſio audendi facere maiora, & acceſſimus vſque ad portas vrbis ſuæ. *Et direxerunt iacula ſagittarij ad ſeruos tuos ex muro deſuper*, id eſt, tunc quando acceſſimus ad portam ciuitatis magno impetu, erant ſuper murum parati ſagittarij, & illi direxerunt multas ſagittas contra nos. Ex quo apparet, ꝙ factum fuit per induſtriam Ammonitarū, ſcilicet, quòd ipſi exierunt de vrbe, vt reducerent Hebræos apud vrbem, & percuterent eos de muro. In Hebræo habetur. *Iecerunt iacientes*. Et non ponuntur iacula, nec ſagittarij. Litera autem noſtra ſuppleuit illud. *Mortuique ſunt de ſeruis Regis*, id eſt, perierunt aliqui de ſeruis tuis. Iſti fuerunt illi viri, quibus non dictum fuerat, vt fugerent, & derelinquerent Vriam, ideo noluerunt fugere, & perierunt cum eo. *Quin & ſeruus tuus Vrias Hethæus mortuus eſt*, id eſt, etiam perijt cum illis Vrias Hethæus vnus de ſeruis tuis.

Cur nuntius Ioab non ſeruauerit ordinem narrationis, vt ei iuſſum fuerat. Quæſt. XXI.

QVAERET aliquis, quomodo iſte nuntius non tenuerit ordinem, quem ei dederat Ioab, ſcilicet, ꝙ cū videret iraſci Dauid, diceret ei, Vrias ſeruus tuus mortuus eſt. Reſpondendum eſt, ꝙ nuntius iſte tenuit ordinem in narrando, quem dedit ei Ioab; cum tamen perueniret ad finem narrationis, nō videbat iraſci Dauid, vt placaret eum per verba iſta, ideo retulit hæc ordine continuato cū alijs. Aliter poteſt dici, quòd nuntius tenuit modum poſitum à Ioab, & Dauid indignatus eſt de morte incauta virorum: & nuntius dixit ei ad finem de morte Vriæ: litera tñ non tenuit hic iſtum ordinem in narrãdo, eo quòd iam ſemel eũ tenuerat. Sic enim fit in alijs locis Scripturæ, quòd quando aliquid pluries narratur, non ſemper eodem modo narratur. *Et dixit Dauid ad nuntium, hæc dices Ioab*. Hic ponitur confortatio Dauid ad Ioab: putauit enim Dauid, ꝙ Ioab debilitaretur corde propter aduerſitatem, quæ euenerat, ideo miſit ad confortandum eum: dicens, quod non infirmaretur, propter iſtam aduerſitatem, ſed fortiter pugnaret. *Non te frangat res iſta*, id eſt, non frangat cor tuum iſta aduerſitas. Dicitur autem frangi cor, quando ceſſat animoſitas viri, ſcilicet, quia prius confidebat ſe poſſe vincere, & opponebat ſe fortiſſimus: poſtea autem aduenientibus aliquibus aduerſis, incipit deſperare, putans, ꝙ nunquam poterit obtinere, quod obſtat, & ob hoc ceſſat ſe fortiter opponere: & quando iſta eueniunt alicui, non eſt diſpoſitus ad bellum, ſed faciliter à quocunque ſuperabitur In Hebræo habetur. *Non diſpliceat in oculis tuis verbum iſtud*. Et ad idem redit, ſcilicet, non mouearis ad magnam triſtitiam, propter verbum iſtud, id eſt, propter iſtam rem, quæ tibi accidit. Sed proprior eſt litera noſtra, quia non eſt ſenſus, quòd non deberet iſtud malum diſplicere Ioab, ſed quòd non terreretur propter illud, ita vt debiliter pugnaret. *Varius enim euentus eſt prælij*, id eſt, non terrearis propter iſtud, quod tibi accidit, nec putes te ſemper vincendum, quia nunc victus es, quia non ſemper fortes ſuperant, nec infirmi ſuperantur, ſed varius eſt euentus belli, ideo qui ſemel victus eſt, non deſperet ſe poſſe eſſe victorem. *Et nunc hunc, & nunc illum conſumit gladius*, id eſt, aliquando moriuntur homines ex vna parte, & aliquando ex alia. In Hebræo habetur. *Iſtum, ſicut iſtum deuorat gladius*. Quod idem eſt, ſcilicet, aliquando deuorat iſtum, aliquando deuorat alium. *Conforta bellatores tuos aduerſus vrbem, vt deſtruas eam*, id eſt, propter iſtam rem non ceſſes pugnare, ſed conforta bellatores tuos, id eſt, totũ populum, qui tecum eſt, vt ipſi etiam non deficiãt animo, ſed pugnent fortiter aduerſus vrbem, vt deſtruas eam. *Et exhortare eos*, id eſt, exhortare illos, vt confortentur, & non terreantur propter rem iſtam. In Hebræo habetur. *Et conforta eum*. Hebræi autem dicunt, quòd iſta ſunt verba Dauid ad nuntium & non ad Ioab. Et eſt ſenſus, quòd nuntius confortaret eum, id eſt, Ioab ex parte Regis dicendo prædicta, & etiam ex parte ſua: ſed litera noſtra melior eſt. Hebræa tamen ponit ſingulare pro plurali; ſic patet Ioſue 2. vbi litera noſtra dicit. *Tollenſque mulier viros abſcondit eos*. Et in Hebræo habetur. *Tollens mulier viros abſcondit eum*. Ita debuiſſet hic dicere, conforta eos, & dixit conforta eum. *Audiuit autem vxor Vriæ, quòd mortuus eſſet Vrias vir ſuus*. Quia ille nuntius, qui venit ad Regem, nuntiauerat de omnibus, qui mortui erant. Ex hoc autem apparet contra Hebræos, ꝙ non dederat Vrias vxori ſuæ libellum repudij, quando iuit ad bellum, alioquin non diceretur nunc ipſa vxor Vriæ. *Et planxit eum*, ſcilicet, faciẽdo exequias honorabiles ſicut fieri ſolebant alijs viris nobilibus. *Tranſactoque luctu miſit Dauid, & introduxit eam in domum ſuam*, id eſt, finito tẽpore luctus, Dauid miſit pro Bethſabee, & duxit illam in domum ſuam, & facta eſt vxor eius: tempore enim præterito non poterat Dauid ducere Bethſabee ad domum ſuam, eo quòd erat vxor Vriæ, dum ipſe viuebat: poſtquam autem mortuus eſt, & ipſa ſoluta fuit à lege viri, potuit eam accipere Dauid in vxorem. Intelligendum autem de luctu ſuper Vriam, quòd non fuit luctus magni temporis, ſcilicet, vnius anni, ſicut leges humanæ determinauerunt, ſed paucis diebus durabat, ſcilicet, ſeptem diebus, vel parum vltra, ſecundum conſuetudinem Hebraicam, vt patet Eccleſia. 22. ſ. Luctus mortui ſeptem dies, fatui autem, & impij, omnes dies vitæ ſuæ. Permiſit autem Dauid ad honeſtatem, ꝙ Bethſabee finiret planctum ſuper virum: ne ſi immediatè tranſiret ad domum Regis inexpleto planctu, videretur quòd eam prius fornicariè cognouiſſet, ideo ꝙ non poſſet nunc ſe continere, quin immediatè duxiſſet eam in domum. Expectauit ergo per aliquot dies, vſque ad finitum planctum. Quod autem iſte planctus nõ duraret per annum, ſicut eſt per leges humanas, apparet, quia Bethſabee poſtquam venit in domum Dauid peperit paruulum, & tamen ipſa conceperat ante mortem viri ſui, vt patet ſupra in litera, ergo non fuit vnus annus in luctu. Dicendum etiam, quòd fuit valde paruo tempore, ſcilicet, non per duos menſes, quia alioquin dum tranſirent iſti duo menſes, & tempora præcedẽtia, quibus mortuus eſt Vrias, appareret vterus tumens Bethſabee, & ſic acciperetur tanquam adultera, & deduceretur in iudicium, & lapidaretur. Nam ad hoc, quòd condemnaretur, non oportebat, quòd expectaretur tempus partus, ſed cum videretur vterus notabiliter tumens, poterat condemnari: ſic fuit de Thamar nuru Iudæ. Gen. 38. Dicendũ ergo, quòd prius fuit Bethſabee ducta in vxorem à Dauid: quam appareret fęcunditas notabiliter, quia alioquin lapidata fuiſſet, ergo modicũ tempus fuit, quo durauit luctus iſte. *Factaque eſt ei vxor*, id eſt, accepit eam in vxorem, nam prius nõ fuerat vxor, ſed adultera, dum vixit Vrias.

Cur Dauid acceperit Bethſabee in vxorem. Quæſt. XXII.

QVÆRET aliquis, quare Dauid voluerit accipere Bethſabee in vxorem, nam ipſe iam cognouerat eã. Etiam ipſa erat de genere paruo, vt efficeretur vxor Regis. Item quia iam fuerat vxor alterius viri, ſolẽt autem homines mulieres concupiſcere ardentius, ſi eas in virginitate eſſe putauerint. Reſpondendum, ꝙ hoc fuit propter duo: primò propter pulchritudinem, nam erat mulier iſta pulchra valde: vt patet ſupra in litera; mouebatur autem Dauid nimis, propter pulchritudinem eius, & ideo licèt cognouiſſet eam, deſiderabat eam: immo hoc eſt, quo magis exardeſcebat in eam. ſ. quia ſemel illam cognouerat, ſic. n. fuit de Sichem filio Regis Emon, qui violenter cognouit Dinam filiam Iacob, & tãtum exarſit in amorem illius, vt poſtquam cognouit & tenuit ſecum per aliquot dies, magnis precibus orabat ſibi illam dari vxorem, & propter eam ſe circunſioni ſubiecit cum toto populo Sichimitarum. Gen. 34. ille autem non curatur, an virgo eſſet, vel an generoſa, ſed ſolũ quia ardebat in eam, petiit illam. Sic & Dauid paſſus eſt in Bethſabee, & quia non poterat licitè ſuo ſeruire deſiderio, niſi eam acciperet in vxorem, accepit illam. Secunda cauſa, & principalis fuit, quia Dauid quaſi violenter cognouerat Bethſabee, quę nunc fęcunda effecta lapidanda erat ſecundum legem, ideo, vt miſereretur amantis, ſuſcepit eam in vxorem, vt ſic pœnam legis euaderet.

An Dauid peccauerit accipiendo Bethſabee in vxorem. Quæſtio XXIII.

QVAERET vlterius, an peccauerit Dauid accipiendo in vxorem Bethſabee. Reſpondendum, ꝙ ſecundùm ius Eccleſiæ peccauiſſet, immo impediretur ducere illam in vxorem, quia nemo poteſt ducere in vxorem eam, quam polluit per adulterium, vt patet extra. de eo, qui duxit vxorem, quam poll. per adulterium, per totum. Dauid tamen non obligabatur ad iſtam legem, quia nondũ erat; ideo ex hac parte nec impediebatur contrahere, nec peccabat contrahendo. Dicendum tamen, ꝙ Dauid peccauit accipiendo Bethſabee in vxorem, vt patet in litera, cùm dicitur. Introduxit eam in domum ſuam, & facta eſt ei vxor, & diſplicuit verbum hoc, quod fecerat Dauid coram Domino: ſi tamen non peccaſſet, non diſplicuiſſet Deo. Item patet ſeq. c. cùm dixit Deus ad Dauid. Quare contempſiſti verbum Domini, vt faceres malum in conſpectu meo? Vriam Hethæum percuſſiſti gladio, & vxorem illius accepiſti vxorem: ergo malum erat coram Domino, quod Dauid acciperet Bethſabee in vxorem. Sciendum tamen, quòd iſtud peccatum non fuit tale, vt impediret matrimonium contrahendum, ſecundum legem Moſaicam, vel dirimeret iam contractum, ideo poſtquam Dauid accepit Bethſabee in vxorem, non dimiſit illam, licet dictũ fuiſſet à Deo, ꝙ peccaſſet: dimiſiſſet tamen illam, ſi fuiſſet iſtud tale impedimentum, propter quod matrimonium contractum dirimeretur. *Et peperit ei filium.* Iſte filius fuit, quem concepit Bethſabee, quando Dauid cognouit eam viuente Vria, & ſic iſte conceptus eſt de adulterio, & natus de illegitimo matrimonio, eo quòd tempore intermedio adulter, & adultera matrimonium contraxerunt. *Et diſplicuit verbũ hoc, quod fecit Dauid coram Domino.* i. res iſta, quam fecit Dauid diſplicuit coram Domino, ſcilicet, quòd acceperit Bethſabee in vxorem. Vocatur autem verbum ipſa res, quæ fit ſecundum modum loquendi Scripturæ. Sic patet ſupra primo, ſcilicet, quod eſt verbum, quod factum eſt in caſtris, id eſt, quæ res accidit: & præc. lib. c. 3. dicitur, Ego faciam verbum, quod quicunque audierit illud, tinniant ambæ aures eius, id eſt, faciam rem. Aliqui referunt hoc ad adulterium cum Bethſabee, & mortem Vriæ: nam verbum iſtud fuit peccatum mortale, & diſplicuit coram Domino, ſed non referunt ad hoc, quòd acceperit Bethſabee in vxorem, & dicunt, quòd hoc non fuit peccatum: ſed falſum eſt, quia ſequenti. cap. ponitur iſtud, tanquam peccatum, ſcilicet, Vriam Hethæum percuſſiſti gladio, & vxorem illius accepiſti vxorem. Ideo dicendum, quòd iſta litera intelligitur de acceptione Bethſabee in vxorem. Iſtud enim diſplicuit coram Domino, quia malum erat, & non erat malum, tanquam Dauid non poſſet illam ſumere in vxorem, ſed quia deſiderabat eam nimis accipere, & iſtud fuit aliqua cauſa ad mortem Vriæ: ideo quòd occideret virum, & acciperet vxorem, erat valde inhoneſtum, & diſplicuit coram Deo, quia Deus non vult iniquitatem, vt Pſal. 5. ſ. Odiſti omnes, qui operantur iniquitatem. Et iterum: Quoniam Deus nolens iniquitatem tu es.

CAPITVLVM XII.

MISIT ergo Dominus Nathan ad Dauid; qui cum veniſſet ad eum, dixit ei. Duo viri erant in ciuitate vna, vnus diues, & alter pauper: diues habebat oues, & boues plurimos valde: pauper autem nihil habebat omnino, præter ouem vnam paruulam, quam emerat, & nutrierat, & quæ creuerat apud eum cum filijs eius, ſimul de pane illius comedens, & de calice eius bibens.

In præcedentibus deſcripta Dauid præuaricatione, hic agitur de peccati eius recognitione. Et diuiditur in duo, quia primò ponitur peccati reprehenſio: ſecundò peccati humilis recognitio ibi. *Et dixit Dauid ad Nathan.*

An ſit ordo continuus & immediatus, Quæſt. I.

QVÆRITVR circa primum, an ea, quæ habentur hic, habeant ordinem cõtinuatum ad præceden-
F tia, vel ſit aliqua mutatio, & an fuerint facta immediatè, vel aliquanto tempore poſt. Reſpondendum, ꝙ eſt ordo continuus, quia præced. c. dicitur, quod Dauid peccauerit, hic autem dicitur, quomodo redargutus eſt. Fuit ẽt iſtud immediatè poſt præcedentia. Pro quo conſiderandum, ꝙ ſicut ſup. fuit dictum; Nathan veniebat ad Dauid ad impediendum eum, antequã peccaſſet cum Bethſabee, & poſtea impeditus à dæmone nõ fuit, ideo ſuperſedit, quouſq; mortuus eſt Vrias, & Dauid accepit Bethſabee in vxorem, tunc venit ad redarguendum Dauid, hic autem agitur de hac redargutione, ideo fuit iſtud paulo poſt præcedentia. *Miſit ergo Dominus Nathan ad Dauid.* ſ. locutus eſt ei in ſpiritu, & miſit eum ad increpandum Dauid. *Qui cum veniſſet ad eum dixit.* i. propoſuit iſta, quæ ſequuntur. *Reſponde mihi iudicium.* i. reſponde mihi ad vnam quæſtionem iudicia-
G lem, quam propono tibi: nam iſtud, quod ſequitur, iudiciale eſt. ſ. quid meretur taliter delinquens. In Hebræo non habetur, reſponde mihi iudicium: ſed fortè fuit Glo. interlinearis appoſita textui ad expoſitionem, & poſtea eidẽ commixta eſt, vel fortè Hieronym. addidit particulam iſtam, ſicut in quibuſdam alijs locis addidit, in quibus videbatur deficere ad ſententiam. *Duo viri erant in vna ciuitate.* Ponitur enim caſus, vt poſtea Dauid reſpondeat, quid iuris ſit.

Quare Deus redargueris Dauid per parabolam. Quæſtiõ II.

QVAERET aliquis, cum Deus vellet redarguere hic Dauid, quare proponi fecerit parabolam, nam poterat manifeſtè redargui. Reſpõdendum, quòd in ſacra Scri-
H ptura multæ parabolæ ſunt, ita vt raro Chriſtus loqueretur ſine parabola. Proponebatur aũt interdum parabola, vt audientes non plenè intelligerent, vt patet Matth. 13. cum dixerunt diſcipuli Chriſto, quare in parabolis loqueris, & ait illis: quia vobis datum eſt noſſe myſterium regni cælorum, illis autem, non eſt datum. Et iterum, ideo in parabolis loquor eis, quia videntes non vident, & audientes non audiunt. Aliquãdo autem proponebatur parabola ad hoc, quod expoſita illa, ſenſus eius grauius, & attentius caperetur. Hic autem fuit propoſita ad hoc, quòd Dauid non intelligeret: volebat. n. Deus increpare Dauid, & confundere ipſum nimis, & quia ſi clarè fuiſſet propoſita redargutio, minus erubuiſſet Dauid, voluit, ꝙ proponeretur occultè: vt ſic magis erubeſceret. Erat autem modus, quia ſi fuiſſet reprehenſio manifeſtè propoſita, Dauid erubuiſſet, & tacuiſ-
I ſet, vel fortè ſe in aliquo excuſaſſet, nunc aũt propoſita parabola, Dauid non intellexit, & condemnauit virum illum, de quo iſta proponebantur, iurans ꝙ filius mortis eſſet: Nathan autem tunc reſpondit, ꝙ ille erat Dauid. Et nimis erubuit Dauid, quia ipſe contra ſe ſententiam tulerat. Et dicitur: duo viri erant de vna ciuitate, quia Vrias, & Dauid cõparantur hic, tanquam duo viri, quorum vnus deliquit contra alium. *Vnus diues, & alter pauper.* Differebant autem ſic iſti duo viri, quia Dauid erat nimis diues, eo ꝙ erat Rex, & Vrias erat pauper in comparatione Regis. *Diues habebat oues, & boues plurimos valde.* Hoc ponitur propter Dauid, qui habebat vxores multas, quæ erant ad explendum actũ venereum, ſicut boues, & oues ad faciendum prandium, & ex hoc fuit magnum peccatum Dauid, ſcilicet, quia habe-
K bat multitudinem vxorum, & vnicam tollebat Vriæ, quam habebat: ſi autem Dauid nullam habuiſſet vxorem minus fuiſſet culpabilis cognoſcendo alterius vxorem, quàm habendo plures vxores, cum quarum qualibet poterat licitè explere libidinem. *Pauper autem nihil habebat omnino, præter ouem vnam paruulam.* Iſte erat Vrias, qui habebat ſolum vnam vxorem, quæ vocabatur vna ouis, & paruula. q. d. ſi habuiſſet multas, non fuiſſet tanta iniuria. Et hoc verum eſt quantum ad ipſam perſonam, quia minus moleſtè fert ille, qui habet multas vxores, quòd vna earum capiatur, vel ab altero cognoſcatur, quàm qui habet vnicam, & illa capitur, vel ab altero cognoſcitur. Sacramento tamen non fit minor iniuria, quia cùm plures vxores legitimè ſumuntur, ſicut erat in lege veteri, ad quamlibet earum verum matrimonium conſtat. *Quam emerat*, id eſt, iſtam ouiculam pretio emerat, ideo carior ſibi erat. Intelligitur autem hoc, quantum ad ipſam dotationem, nam ex

Parabola dupliciratione proponitur.

eo q̃ accepit illam in vxorem Vrias dotauit eam, quia iſta conſuetudo erat in veteri teſtã, & licet illud non ſit emere propriè, eſt tamen pecuniam exponere, ſicut in vẽditione, & emptione. *Et nutrierat.* Hoc intelligitur, quia Vrias magno tempore fuit vir Bethſabee, & illo tempore nutriebat eam Vrias expenſis ſuis fouens, eo quòd viri ſuſtinere debent onera matrimonialia. *Et quæ creuerat apud eum,* .i. in poteſtate illius creuit, ſcilicet, quia Bethſabee aſſumpta fuit ab Vria, in poteſtate illius creuit, ſcilicet, quia Bethſabee aſſumpta fuit ab Vria in parua ætate, & tenuit eam vſque nunc. Omnia iſta ponuntur ad ſignificandum magnum amorem, quem habebat ille homo ad ouiculam ſuam, & quanto erat magis dilecta, tanto fiebat ei maior iniuria. *Cum filijs eius ſimul,* id eſt, iſta Bethſabee nutrita fuit cum filijs Vriæ, quod exponunt Hebræi, ſ. quòd Vrias habuiſſet ante hoc aliã vxorẽ, ex qua ſuſcepiſſet filios ex ea, & Bethſabee nutriebat illos. *De pane illius comedens.* Hoc dicitur, quòd vir, & vxor in eadem menſa comedunt. *Et de calice eius bibens.* ſ. quia idem erat ſibi cibus, & potus, qui viro ſuo *Et in ſinu illius dormiens,* id eſt, iſta ouis, ſcilicet, Bethſabee dormiebat in ſinu Vriæ, id eſt, inter brachia eius, quia ſinus vocatur tota capacitas inter brachia viri, & ad vxorem pertinet, quæ dormit inter brachia viri, & iuxta illud Cantic. cap. 2. Leua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. *Eratque illi ſicut filia,* ſ. quia nimis diligebat eam eſt enim magnus amor viri ad vxorem: potiſſime ſi prolem habent: ſterilitas namque amorem illorum, vel diminuit, vel diſſoluit, vt patet. 8. Ethic. *Cum autem peregrinus quidam veniſſet ad diuitem.* Iſte peregrinus vocatur diabolus, qui peregrinus eſt à communicatione hominum, eo quod cum illis non participat; eos tamen ad mala mouet. Eſt au- C tem ſenſus, quòd quando diabolus tentauit Dauid de libidine, noluit accipere vxorem aliquam de ſuis, ſed vxorem Vriæ. Vel vocatur peregrinus magis propriè ipſa paſſio venerea, quæ non ſemper apud hominem manet, ſed interdum moritur, & rurſus renaſcit: interdum recedit, & rurſum redit peregrinando. *Parcens ille ſumere de ouibus, & de bobus ſuis,* id eſt, noluit ille diues accipere ad conuiuium de bobus, & ouibus ſuis, ſcilicet, quia Dauid noluit accipere aliquam de vxoribus ſuis, vel concubinis ad explendum in ea libidinem, & accepit vxorem Vriæ. *Vt exhiberet conuiuium peregrino illi, qui venerat ad ſe.* Exhibere conuiuium peregrino eſt explere libidinem, quæ tanquam peregrina homini aduenit, & eum occupat. *Tulit ouem viri pauperis.* ſcilicet, tulit Bethſabee vxorem Vriæ, qui erat vir pauper. *Et præparauit cibos homini, qui venerat ad ſe,* id eſt, exple- D uit in ea libidinem ſuam, quod eſt præparare cibos homini peregrino, ſcilicet, paſſioni venereæ inſurgẽti; nam in nullo alio paſcitur, niſi vt expleatur. *Iratus autem indignatione Dauid, aduerſus hominem illum nimis,* id eſt, Dauid iratus fuit valde contra virum illum, qui fecerat hoc, quia illud erat magna inhumanitas, & putauit Dauid, quòd non dicebantur iſta contra eum; ſed contra alium, ideo durè ſententiauit. *Dixit ad Nathan, viuit dominus,* id eſt, iuro per vitam Dei. Hoc dixit Dauid ad ſignificãdum magnam affectionem, quam habebat ad occidendum illum, qui talia egerat. *Quoniam filius mortis eſt vir, qui fecit hoc:* .i. meretur mortem pro tanta iniquitate. Lex autem non imponebat Iudæis mortem pro furto: ſed ſolùm pœnam pecuniariam vt patet Exo. 22. Dauid tamen conſiderata enormitate huius delicti iudicauit, quod vir ille reus eſſet mortis. *Ouem* E *reddet in quadruplum,* id eſt, reddet quatuor oues pro vna: ſic enim iuſſum erat Exod. 22. quod qui furaretur ouem, redderet quatuor oues pro vna. *Eo quòd fecerit verbum iſtud,* id eſt, quia fecit rem hanc, ſcilicet, accipiendo ouem peregrini, cùm ipſe haberet plures oues. *Et non pepercerit,* id eſt, non pepercit oui pauperis: debebat enim parcere ei, quia vnica erat. *Dixit autem Nathan ad Dauid.* Hic ponitur parabolæ expoſitio, quia hucuſque Dauid non intelligebat, de quo iſta dicebantur, & putabat alium eſſe. *Tu es ille vir, qui feciſti rem hanc,* id eſt, tu feciſti delictum illud magnum. Sciendum autem, quòd non ponitur hic tota quantitas delicti; nam ſolùm tangitur hic de peccato Dauid accipiendo Bethſabee, ſed non de peccato occidendo Vriam, vt patet ex proſecutione parabolæ, & tamen illud ſolum maius erat, quàm adulterium cum Bethſabee. In

Parabolæ expoſitio.

A Hebræo non habetur: qui feciſti rem hanc; ſed ſolùm, *Tu es ille vir.* Sed litera noſtra dixit hoc ad exponendum. *Hæc dicit dominus Deus Iſrael.* Hic ponitur pœna futura ſuper Dauid, propter peccatum iſtud: & improperantur ei hic omnia bona, quę Deus ei egit, ſcilicet, quia cùm illa egiſſet, non debebat Dauid contemnere eum præuaricando, ſicut præuaricatus eſt. *Ego vnxi te in Regem ſuper Iſrael,* id eſt, feci te regẽ: nam præcepto eius, Samuel Propheta vnxit eum in domo patris ſui, cùm adhuc eſſet paſtor. Etiam viri Iuda, domino inſtigante, eum ſuper ſe in Regem vnxerunt ſupra 2. c. Poſtea autem totius Iſrael vnxit eum in Regem ſuper ſe: vt patet ſupra ſeptimo. *Et ego erui te de manu Saulis.* Iſtud erat aliud beneficium præſtitum Dauid, pro quo nimis Deo gratias agere debebat, Nã Saul erat hoſtis eius ferox, & potens cùm eſſet Rex, & ſæpe fuit Dauid in ma- B gno periculo cum ipſo, vt patet ex diſcurſu præcedentis libri, a capitulo 18. vſque ad 27. *Et dedi tibi domum domini tui,* id eſt, dedi tibi domum Saulis, qui erat dominus tuus, ſcilicet, quia principatus Regius pertinebat ad domũ Saulis, & ego tranſtuli illum ad te: etiam dedit dominus Dauid domum Saulis, id eſt, omnia, quæ pertinebant ad poſſeſſionem eius: nam nunc pertinebant ad Dauid, & ipſe tranſtulit ea ad Miphiboſeth filium Ionathæ, ſupra 9. cap. *Et vxores domini tui in ſinu tuo,* id eſt, dedi tibi vxores Saulis, quaſi dicat, cum haberes vxores eius, & multas alias quaſcunque velles, valde enorme fuit, quòd acciperes vxorem Vriæ.

An Dauid acceperit vxores Saulis. *Quæſt. 111.*

C QVAERET aliquis, quomodo Dauid acceperit vxores Saulis. Videtur enim, quòd nullam acceperit: nam ſupra 3. cap. numerantur omnes vxores Dauid, quas accepit in ſeptem annis, & dimidio, quibus fuit Rex Iudæ & nominantur illæ, quæ fuerunt: & tamen nulla illarum apparet, quòd fuerit vxor Saulis. Accepit quoque vxores, dũ eſſet Rex Iſrael, ſed iſtæ non erant de vxoribus Saulis, ſupra quinto. Patet hoc: nam aut accepit Dauid vxores Saulis eo tempore, quo erat Rex Iudæ, aut quando erat Rex ſuper totum Iſrael. Non primo modo, quia tunc non eſt veriſimile, quòd aliquam potuerit accipere de illis, nã dum fuit Dauid Rex ſuper Iudam, fuit Isboſeth filius Saulis Rex ſuper Iſrael, ſupra ſecundo, & illo regnãte habuit Dauid omnes vxores, quas fertur habuiſſe in Hebron, ſupra tertio, tunc tamen non permiſiſſet Isboſeth, quod Dauid D acciperet aliquam de vxoribus patris ſui, cum eſſet hoſtis ſuus: nam erat longa concertatio inter domum Dauid, & Isboſeth, ſup. 3. Confirmatur hoc, quia Dauid, non potuit habere Michol vxorem ſuam ſororem Isboſeth, quouſque deprecatus eſt pro ea ad ipſum Isboſeth, ſup. 3. Ergo multo minus poſſet habere vxores Saulis, quæ nunquam fuerant vxores ſuæ, & in hoc erat dedecus Isboſeth. Item non poterat habere vxores Saulis tempore, quo fuit Rex ſuper Iſrael, quia licèt tunc nullus eſſet, qui prohiberet Dauid accipere illas, ſi aliquæ eſſent: tamen conſtat, quod non accepit aliquam earum: quia dicitur ſup. 5. quod quando fuit Rex ſuper totum Iſrael, accepit vxores, & concubinas de Ieruſalem: ergo non erant vxores Saulis, quia illæ eſſent de terra Beniamin, vbi erat Saul. Dicunt autem Hebræi Ra. Sa. & Ra. Dauid Kimhi, quòd iſtæ vxores Saulis, quas E accepit Dauid, fuerunt tres, ſcilicet, Michol filia Saulis, & Egla, & Reſpha. Sed hoc nõ videtur, nam de Michol, non poteſt dici, quod erat vxor Saulis, cùm eſſet filia eius: etiam non pertinet ad hoc, quod hic dicitur: nam hic Deus in ſignum magnæ poteſtatis, & gratiæ Dauid dixit ei, quòd dederat vxores domini ſui in ſinu ſuo: Dauid tamẽ habuit Michol in vxorem viuente Saule, & volente, præced. lib. c. 18. & tunc non erat Dauid magnæ poteſtatis: ideo non intelligitur de illa. Item quod dicunt de Reſpha, non eſt veriſimile, quia illa non fuerat vxor, ſed concubina Saulis, præceden. lib. cap. 3. ideo non acciperet eam Dauid in vxorem. Item iſta cognita fuit ab Abner: propter quam inſurrexit contẽtio inter Isboſeth, & Abner, ſupra 3. ideo Dauid non acciperet eam, cùm à multis eſſet cognita. Item non eſt veriſimile, quod acceperit eam, quia poſtea ipſa viuente, occidit Dauid duos filios eius, vt patet infra vigeſimoprimo, & ip-

Rab. Sa. & Rab. Dauid.

F & ipſa iacuit apud furcas toto vere,& æſtate, cuſtodiendo ſuſpenſos:& tũc nunnatum eſt Dauid, quid illa egiſſet, & fecit Dauid deponi ſuſpenſos:ſi tamen illa fuiſſet vxor,vel concubina Dauid, non occidiſſet Dauid filios eius, & non permiſiſſet,quòd ipſa iaceret toto vere,& æſtate in campo ſuper lapides, cuſtodiendo furcas, ergo non erat vxor, vel concubina ſua. Item infra vigeſimoprimo, vbi narrantur iſta,vocatur Reſpha concubina Saulis:ſi tamen fuiſſet accepta à Dauid in vxorem, vel concubinam, non vocaretur concubina Saulis,ergo non accepit eam.Item de Egla non eſt veriſimile, quòd eſſet vxor Saulis,quia iſtã accepit Dauid, cũ eſſet Rex ſuper Iudam in Hebron,ſupra 3.tunc tamen viuebat Isboſeth, qui non permitteret vxores patris ſui tranſire ad hoſtem ſuum, & patris ſui,ergo non erat vxor Saulis. Dicendum ergo videtur, quòd non apparet, quomodo aliqua vxor Saulis potuerit peruenire ad hoc, vt G eſſet vxor Dauid. Si tamen velimus concedere de Egla, ꝙ fuerit vxor Saulis,ſicut à multis tenetur,non recuſo:& tũc dicetur,ꝙ accepit Dauid Eglam in vxorem, regnãte Isboſeth ſuper Iſrael: nam ex ea habuit ſextum filium in Hebron,vt patet ſupra 3.accepit tamen eam ſub aliquo pacto facto cũ Isboſeth. Si autem velimus dicere, ꝙ Dauid nullam de vxoribus Saulis habuit, dicetur, ꝙ intelligitur iſta litera;non quòd Deus dederit Dauid vxores domini ſui,id eſt,Saulis in ſinu ſuo,ſed quòd dedit ei tãtam poteſtatem, quòd potuiſſet accipere in vxores,vel concubinas, ipſas vxores Saulis, quæ relictæ erant, & hoc tenet Nicolaus, & eſt ſatis rationabile. *Dedique tibi domum Iſrael,& Iuda*,id eſt, dedi in poteſtate tua Iſrael, & Iuda. Nam fuit factus Dauid Rex ſuper Iudam,& Iſrael. *Et ſi parua ſunt iſta,adijciam tibi multo maiora*.i.ſi adhuc parũ videtur tibi hoc, ꝙ H tibi dedi,adiungã alia maiora. In Hebræo habetur. *Adijciam tibi ſicut ipſas,& ſicut ipſas*. Quòd exponunt Hebræi de vxoribus Dauid,ſ.ego dedi tibi ſex vxores,& ſi iſtæ paucæ videbũtur, ego adiciã tibi ſicut ipſas,& ſicut ipſas,i.tot bis:quæ ſunt 18.ex hoc autem dicunt Hebræi, quòd poterat aliquis de regibus habere licitè tot vxores,& nõ plures.

Quomodo verum ſit,quòd Deus dederit parua Dauid, ei tamen videantur maxima. Quæſt. IV.

QVEARET aliquis,quomodo ſit verum,ꝙ Deus dixit, & ſi iſta parua vidẽtur, adiiciam tibi multo maiora:nã ſi Dauid iudicaret parua eſſe illa, quæ Deus ei dederat,non deberet ei dare multo maiora,ſed deberet tollere ea,quæ habebat:nam Deus dederat Dauid verè maio- I ra munera, quam ipſe mereretur, cùm tulerit eum de paſcuis,& fecerit Regem:dederitque ei nomen,iuxta nomen magnorum, qui ſunt in terra, ſupra 7.ſi ergo Dauid iudicaſſet iſta eſſe parua, ipſe eſſet ſuperbus, & ingratus: ideo Deus nihil ei dare deberet: ſed potius auferre, quæ dederat. Reſpondendum,quòd iſta particula,ponitur ad increpandum iniquitatem Dauid:nam cum Deus dederit tanta bona Dauid,erat ingratus faciendo contra mandata eius: erat autem adhuc maior ingratitudo, quia nõ ſolùm Deus dederat ei illa bona,ſed etiam erat paratus dare alia maiora,ſi Dauid indigeret illis,& hoc ſignificatur,cùm dicitur, adiiciam tibi multo maiora. Cùm autem dicitur, & ſi iſta parua ſunt,debet referri ad Dauid,ſcilicet,quòd ipſe iudicaret in aliquo caſu illa eſſe parua. Nam licèt Dauid non K poterat ſimpliciter iudicare iſta eſſe parua, quia tunc eſſet ſuperbus, in aliquo tamen caſu poterat iudicare iſta eſſe parua,vt potè ſi eſſet in aliqua neceſſitate,& non proficerẽt ei bona collata,niſi Deus daret ei maiora, tunc poterat iudicare illa eſſe parua,vt ſi eſſet in bello,& timeret,ꝙ vinceretur,non proficerent ei bona ſua,niſi daretur ſibi victoria ideo poterat tunc Dauid iudicare bona ſua eſſe parua, niſi ſuperadderetur victoria,& tunc Deus daret eam illi.Sic.n. fuit de Samſone, cui Deus conceſſerat, ꝙ occideret mille hoſtes ſolus,cum maxilla aſini,& moriebatur ſiti,& clamauit ad dominum,ꝙ illa victoria nihil proderat,niſi daret ei aquã,& dedit:vt patet Iud.15.ſcilicet,Clamauit ad dominum,& ait, tu dediſti in manu ſerui tui ſalutem hanc maximam,atque victoriam,& heu ſiti morior,incidamque in manibus incircumciſorũ. Et tunc aperuit Deus dentẽ molarem in maxilla illa,& egreſſæ ſunt aquæ. Idem aſit dixit Rebecca.Gen.25.Cùm dediſſet ei miraculosè, ꝙ conciperet,cum eſſet prius ſterilis,ſed collidebantur paruuli in ventro eius,& ait Rebecca:ſi ſic mihi futurum erat,quid neceſſe fuit concipere?q.d.nihil mihi proficit,ꝙ Deus ſupernaturaliter dederit mihi conceptum,niſi auferat colliſionem paruulorum in ventre,& tunc Deus abſtulit hoc. Ita ergo de Dauid,in caſu,in quo bona collata non ſufficerent, vel non proficerent,niſi Deus daret ei maiora, poterat iudicare illa eſſe parua,& Deus maiora daret.

An verum ſit dictum Hebræorum. ſcilicet, quòd liceat Regi habere ſolum 18. vxores, & non plures. Quæſt. V.

QVAERETVR vlterius circa id, ꝙ dixerunt Hebræi, ſcilicet,an liceat Regi habere ſolum 18.vxores,& non G plures. Reſpondendum eſt, ꝙ in veteri teſtamento, non erat prohibita vxorum pluralitas,ſicut in nouo,vt declaratum eſt præceden. lib.cap.1. & 25. Non erat etiam determinatus numerus, ſed cum permitterentur plures vxores ad hoc,ꝙ poſſent viri dare operam proli procreandæ, permitti debebant tot,ex quot poſſent plures ſufficienter multiplicare. Si igitur aliquis vir ſufficienter haberet prolem ex tribus,vel quatuor, licitum erat ſibi illas ſuſcipere, ꝙ vero plures habere vellet,erat aliqualiter illicitum: ſi igitur aliquis vir putaret ſibi conueniens eſſe,vt multiplicaret prolem valde, & crederet, ꝙ ipſe opportunè poſſet procreare prolem ex viginti vxoribus,poterat accipere viginti, cum lex non determinauerit numerum,ideo recurrẽdum eſt ad rationem permiſſionis, & fuit iſta,quæ dicta eſt. Cum autem dicunt,ꝙ hic ſignificatur de vxoribus 18. Dicendum, H ꝙ falſum eſt:nam cum dicitur, adijciam tibi ſicut ipſas,& ſicut ipſas,non refertur ad vxores,ſed ad ea,quæ dicta ſunt immediatè,ſcilicet,ſi hæc parua videntur,ibi tamen agitur de dominio,& rebus Dauid,ꝙ ſi illæ paruæ viderentur, Deus adderet, ſicut ipſas, & ſicut ipſas, ſcilicet, alias res tales, & maiores. Item quia in hoc ſignificatur aliquod magnum beneficium, quòd Deus vellet dare Dauid, dare tamen ei multas vxores, non erat beneficium: quia ipſe poterat habere gratis quotquot vellet,ideo non eſt referendũ ad vxores,ſed ad aliquid aliud. Sed adhuc aliquis obijciet,ꝙ nullus poſſet habere plures quam 18.quia Deut.17. iuſſum eſt,ꝙ Reges non habeant multas vxores,ſed habere plures quam 18.eſt habere multas,ergo eſt illicitũ. Item Salomon habuit plures quam 18.& reprehenditur propter eas.ſeq.lib.cap.11.ergo non licet habere plures. Reſpõden- I dum ad primum, ꝙ ibi non vocantur plures vxores duæ, vel tres,vel quotquot illæ ſint,dum tamen ſint opportunæ ad procreandum prolem,& ad hoc ſolum accipiantur,ideo ſi aliquis habeat multas, & omnes illæ proficiant ad procreandam prolem,nõ dicitur habere vxores multas,ſic patet Deut. 17. cum dicitur: Non habebit rex vxores plurimas,quæ alliciant animum eius. Solùm ergo prohibentur illæ,quæ non proficiunt ad procreationẽ prolis,ſed ad irritationem libidinis,vel ad incitandum in alia mala: cõtingit tamen, ꝙ interdum ſint alicui opportunæ ad prolẽ plures quã 18.vxores, ideo licebit ei accipere illas. Item ſi dicatur,ꝙ plures quam 18.ſunt illicitæ,eo quòd ſunt multæ:ita dicetur,ꝙ 18.ſunt multæ,cùm lex non determinauerit potius de 18.quàm de pluribus. Ad ſecundum, cùm dicitur de Salomone: concedendum, ꝙ habuit plures quam 18. K quia habuit, quaſi mille, & redarguitur propter eas. Non tamen quia multæ erant,ſed quia erant alienigenæ,de quibus Deus vetuerat matrimonia inter eas,& Iſraelitas,quia copulatus eſt eis ardentiſſimo amore, ſcilicet, non ad prolem, ſed ad libidinem, quia per mulieres deprauatum eſt cor eius, vt ſequeretur Deos alienos;iſtæ tres rationes tanguntur de redargutione pluralitatis vxorum in Salomone. ſequen. libro cap.11. *Quare ergo contempſiſti verbum Domini?* Deus loquitur de ſeipſo in tertia perſona:quod patet, quia dicitur:contempſiſti verbum Domini, vt faceres malum in conſpectu meo. Iſtud verbum Domini eſt lex eius: nam Dauid contẽpſit duo præcepta,ſ. præceptum de adulterio,& de homicidio. *Vt faceres malum in conſpectu meo*, id eſt,& feciſti malum me præſente,& vidente:vel dicitur malum in conſpectu meo,id eſt,id quod iudicatur malum in conſpectu meo. *Vriam Hethæum percuſſiſti gladio*,id eſt, iuſſiſti

In veteri teſtã permittebãtur tot vxores, quot poſſent viri operam dare proli.

iuſſiſti eum occidi, nam mãdauit Ioab, quòd poneret eum in tali parte belli, vbi eſſent viri fortiſſimi,& relinqueretur ſolus, vt moreretur: qui tamen iubet aliquem occidi, dicitur eum occidere: quia ille agit, cuius nomine aliquid fit: ſicut ille poſſidet, cuius nomine poſſidetur. *Et uxorem illius accepiſti uxorem.* Iſtud etiam fuit aliud peccatum, ſ. ꝙ acceperit vxorem Vriæ, iſtud enim ſecundùm ſe non erat peccatum, ſed quia incitatus eſt Dauid ad peccandum, vt acciperet eam, ſ. iſta fuit aliqualis cauſa mortis Vriæ, vt ſupra dictum eſt. *Et interfeciſti eum gladio filiorũ Ammon,* ſ. feciſti, ꝙ filij Ammon occiderent eum, quia iuſſiſti illũ opponi eis, & ſolum relinqui.

Oratio auctoris in laudẽ Vriæ.

Quis condigne narrare queat laudes Vriæ viri clariſſimi? quis quoque ſufficienter deflere poſſet indignam calamitatem, & tantæ probitati nocercam fortunam? Generoſus enim animus Vriæ laboribus B cedere nequiuit, nec blandimentis abductus eſt, ſed in pace poſitus in Regis aula quietiſſima, labores bellicos concupiuit, arbitrãs indignum fore ſe ceteris ſocijs imparem, ſi eis dura patientibus, ipſe delitijs frueretur. Quantũ quoque vir iſte continentis, & fortis animi fuit, qui mulieris pulchritudine, & familiæ, ac domeſticarum rerum dulcedine, quæ claros viros effeminare ſolent, moueri nequiuit: vt ab illa vera, & rigida virtute ad aliqualẽ mollitiem flecteretur. O quãtum vir iſte Deicola fuit, qui indignum eſſe putauit, vt arca Dei Iſrael tecta papillionibus ſuper faciem terræ; ipſe delitijs in domo propria frueretur. Acceſſit autem ad hoc virtutis conſtantia, & grauitas, quia non ſolùm hoc fecit, ſed etiam ſic ſe facturum impermutabiliter pollicitus eſt. Excellit enim viri huius laus admirationem illorũ, qui de vino, & mulieribus elocuti, eis maximam potentiã tribuerũt, vt quibus omnia facilè ſubijciuntur. 2. Eſdræ c. 4. C Hic tamen nec vino, nec mulieri ceſſit, quin rigida illa virtus, ſemper magna appetens integra fuit. Poſtremò lamentabile fuit, & indignum decretum infideliſſimi Regis Dauid, qui tam fideli militi per tam amaram, & excogitatam infidelitatem, prius vt infamaret, inſidiatus eſt, poſtremò vt immerita morte conficeret, operã dedit. Quis te non virorum indigniſſimum, Rex improbe, & ipſo regno indignum arbitretur? qui vt fera ſæuiens tantæ probitati nocuiſti. Profectò quia tu probus non eras. Poſuiſti enim ignominiam gloriæ tuæ. Factus es viro clariſſimo virtutis materia, tu aũt ineſtimabiliter abiectus es. Nec enim remediabilis ruina tua fuiſſet, niſi largiſſima Dei magni benignitas affuiſſet, quæ immeritos quandoq; in hac vita fouet, & magnis beneficijs ornat. Quid enim tantum, aut tale Saul egit, qui miſerãda calamitate, cũ tota ſua progenie D extinctus eſt? Exclamare libet, quia profectò in rebus humanis nihil eſt niſi fauor Dei magni, q cui vult, miſeretur, & quẽ vult, indurat, cùm non ſit currentis, nec volentis, ſed eius clementiæ miſerentis, ita vt verum iſtud ſit, beatus ille ſolus, quem tu elegiſti, & aſſumpſiſti; & habitabit in atrijs tuis. Vale ergo Vria vir clariſſime; quia quæ tibi indigna mors abſtulit, fama glorioſa recompenſat. Iam. n. tibi vera virtus acquiſiuit præconium, quod ſecula tenebunt; & nec liuor poterit, nec mordax abolere vetuſtas.

Quomodo pœna inflicta Dauid pro peccato Vriæ fuerit conueniens, & quem modum Deus obſeruet in pœnis. Quæſt. VI.

QVÆRETVR circa hoc, quomodo pœna inflicta E Dauid fuit conuenienter aſſignata. Reſpõdendum, quod Deus obſeruat in pœnis ſimilitudinem, & quantitatem: ſimilitudinem quidem, quia per quæ quis peccat, per hæc, aut ſimilia torquetur, vt patet Sapien. 11. De quantitate autem patet, quia iuxta mẽſuram delicti eſt plagarum modus. Deut. 25. vtrumque autem obſeruatum eſt in punitione Dauid.

Deus obſeruat in pœnis duo.

De ſimilitudine patet, nam ipſe commiſit adulterium, & homicidium, ideo in vtroq; punitus eſt. De adulterio patet, quia infra dicitur, ſuſcitabo ſuper te malũ de domo tua, & tollam vxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cum vxoribus tuis in oculis Solis huius. De homicidio patet, quia dictũ eſt: non recedet gladius de domo tua. Secundum autem, ſ. quantitas punitionis apparet quãtum ad primum peccatum, quia ſicut Dauid homicida fuit, ita ipſe occidi debebat: Deus tamen pe-

A percit ei quantum ad hoc, & tranſtulit mortem in filium ſuum, vt patet infra, ſcilicet, Dominus tranſtulit peccatum tuum, non morieris: veruntamen filius, qui natus eſt tibi, morte morietur, vt patet infra: & quia ipſe Dauid ſententiauerat, ꝙ vir ille ſolueret quadruplũ, de quo locutus fuerat Nathan, impoſita ſunt quadrupla ſuper Dauid, ſcilicet, quòd morerentur quatuor filij eius pro Vria. Primus enim fuit ille, qui per adulterium conceptus eſt de Bethſabee, vt patet infra in litera, Secundus fuit Amnon filius primogenitus Dauid, quẽ occidit Abſalon pro Thamar ſorore ſua. ſeq. cap. Tertius fuit Abſalon, quem occidit Ioab in bello. inf. 18. Quartus fuit Adonias, quem occidit frater ſuus Salomon. ſeq. lib. c. 2. De quantitate autem punitionis adulterij dicendum, quòd fuit punitus quantum deliquerat, nam ipſe acceperat vnicam vxorem, & acceptæ ſunt de- B cem vxores eius. Item ipſe cognouit vxorem extranei: vxores autem ſuæ cognitæ ſunt à filio ſuo, quod horrendum erat. Item ipſe cognouit in occulto vxorem Vriæ; & decem vxores ſuæ cognitæ ſunt publicè vidente toto Iſraele in platea Ieruſalem, vt patet infra 16. Iſtæ tres differentiæ ponuntur in litera, cùm dicitur: Ego ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua, ſcilicet, de filijs tuis, quantum ad ſecundum: & tollam vxores tuas, quantum ad primum, ſcilicet, quia multæ ablatæ ſunt: tu enim feciſti abſconditè, ego vero faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſrael, & in conſpectu Solis, & iſtud eſt quãtum ad tertium. Et ſic Dauid punitus eſt pro peccatis ſuis. *Quam ob rem non recedet gladius à domo tua,* id eſt, quia occidiſti Vriam: nam homicidium datur pro homicidio: & hoc fuit, quia in domo Dauid erãt intrinſeca bella, & multi de poſteris eius C gladio perierunt, vel inter ſe, vel pugnando cum hoſtibus. *Vſque in ſempiternum,* ſcilicet, quia ſemper durauit gladius in domo Dauid.

Quomodo fuerit verum, quòd gladius maneret in domo Dauid in æternum, cùm nunc non maneat. Quæſt. VII.

QVAERET aliquis, quomodo fuerit verum, ꝙ gladius maneret in domo Dauid vſq; in ſempiternum, quia nunc non manet. Reſpondendum, quòd æternum in ſacra Scriptura vocatur aliquid durans magno tempore, licèt non ſemper duret, vnde aliquando vocatur æternum quod non durat 50. annis, vt declaratum eſt ſupra 7. hic tamen vocatur ſempiternum magis propriè, ſcilicet, pro omni tempore, quo durauit domus Dauid, quia ſemper fue- D runt in ea bella, & gladius tempore Dauid: nam filius eius, quem ſuſceperat ex Bethſabee, à Deo percuſſus eſt morte violenta, tanquã ſi percuteretur gladio. infra in litera. Deinde viuente Dauid poſt paucum occiſus eſt Amnon primogenitus eius ab Abſalon, propter Thamar. ſeq. cap. poſtea verò ipſe Abſalon percuſſus eſt gladio, ſcilicet, tres lanceæ infixæ ſunt ei in corde. infra 18. deinde Adonias occiſus fuit gladio à Salomone fratre ſuo. ſequenti lib. cap. 2. Et iſti quatuor fuerunt filij Dauid. Poſtea verò de poſteris Dauid multi perierunt gladio, nam Ioſaphat Rex habuit filios ſex, & vnus eorum, ſcilicet, Ioram occidit quinque fratres ſuos. 2. Paralip. 21. poſtea verò omnes filij Ioram occiſi ſunt à latronibus, vt patet eod. cap. nec manſit niſi paruulus filius eius. Iſte autem poſtea regnauit, & mortui ſunt alij de poſteritate eius, nam iſte Ochozias oc- E ciſus eſt à Rege Iſrael. 2. Paralip. cap. 22. huius autem filius fuit Ioas, qui poſtea regnauit, omnes tamen fratres ſui occiſi ſunt ab Athalia. eod. cap. Deinde iſte Ioas cùm regnaſſet quadraginta annis occiſus eſt a ſeruis ſuis. 2. Paralip. 24. cuius filius fuit Amaſias & iſte etiam occiſus eſt a ſeruis ſuis per inſidias. 2. Paralip. 25. Poſtea quoque optimus Regum Iuda Ioſias perijt in bello. 2. Paralip. 35. ſuper quo nimis luxit Ieremias, & omnes filij Iſrael. Poſtea aũt filij Regis Sedeciç occiſi ſunt à Nabuchodonoſor, & eruti ſunt oculi Sedeciç. 4. Reg. vlt. Hic aũt terminatus eſt ſtatus Regum Iuda, & ipſe, in quo terminatus eſt ſtatus domus Dauid, perijt. Fuit ergo gladius in domo Dauid vſq; in ſempiternum, i. quandiu manſit domus Dauid. *Eo ꝙ deſpexeris me.* ſ. Quia deſpexiſti præceptũ meũ, & occidiſti Vriam. Nam pro hoc directè fuit poſitus gladius in domo Dauid. *Et tuleris vxorem Vriæ Hethæi, vt eſſet vxor tua.* Pro iſto

H peccato

peccato non fuit directè impoſita pœna gladiſ in domo Dauid, ſed pro morte Vriæ: quia tamen adulterium cum Bethſabee, & deſiderium accipiendi eam in vxorem, fuit cauſa mortis Vriæ, pro hoc adulterio fuit etiam gladius impoſitus in domo Dauid. *Itaque hæc dicit Dominus.* Hic ponitur pœna pro peccato adulterii, ſcilicet, quòd in domo Dauid eſſet adulterium, ſiue violatio vxorum Dauid. *Ecce ego ſuſcitabo malum de domo tua*, id eſt, ſuſcitabo infamiam tuam de domo tua: nam filius eius Abſalon cognouit concubinas patris. infra 16.

Quomodo Deus ſit cauſa mali. Quæſt. VIII.

QVAERET aliquis, quomodo dixerit Deus, ego ſuſcitabo malum de domo tua, quia illud malum, quod fecit Abſalon fuit nefandiſſimus cócubitus, ergo Deus fuit B auctor mali, ſi ipſe ſuſcitauit iſtud. Item patet, quia infra dicitur: tollam vxores tuas i oculis tuis, & dabo proximo tuo. Et iterum dicitur: tu enim feciſti abſcondite, ego verò faciam verbum illud in conſpectu omnis Iſrael. Reſpondendum, quòd Deus non eſt auctor mali, quia non eſt volens iniquitatem; ſed potius odit omnes, qui óperantur iniquitatem. Pſal. 5. & non ſolùm Deus non cooperatur homini ad iniquitatem; ſed etiam nõ incitat eum, vel tentat ad malum. Sic patet Iacobi. c. 1. ſcilicet. Cùm quis tentatur, non dicat, quoniam a Deo tentatur: Deus enim intentator malorum eſt; ipſe autem neminem tentat: vnuſquiſque verò tentatur a concupiſcentia ſua, abſtractus, et illectus. Dicendum tamen, q Deus eſt auctor malorum, quæ pertinent ad pœnam, immo nullum malum pœnale eſt, quod a Deo nõ ſit, ſic patet Amos. cap. 3. ſcilicet: Non eſt malum in ciuitate, C quod Dominus non fecerit, ſ. nulla pœna eſt, quæ ab eo nõ inſtigatur, nunc autem in hoc, q Abſalon cognoſceret vxores Dauid, erant duo, ſcilicet, culpa Abſalon volendo agere quod illicitum erat; & pœna Dauid tollerando infamiam quandam, et triſtitiam ex hoc. Quantum ad primum, Deus non cooperabatur Abſalon, nec cooperatur alicui peccato; immo nec poteſt cooperari, quia omnis operatio Dei eſt aliquid reale, & poſitiuum: peccare autem non dicit aliquid poſitiuum, ſed deficientiam, ad quam impoſſibile eſt, quòd Deus directè aliquid conferat: & quantum ad hoc dicitur, quod Deus non eſt auctor malorum: Secundum quod erat hic, fuit infamia Dauid, & triſtitia eius, quæ erat quædam pœna: & quantum ad iſtam Deus cooperatus eſt ipſi Abſaloni, inquantum per actum ſuum infligebatur quædam pęna Dauid, & iſta pœna non habet rationem mali, ſed iuſti, D quia iuſtè inflicta eſt. Ob hoc autem Deus interdum prædicit aliquibus, q alii accipiant vxores eorum, inquantum iſtud eſt quædam pœna ipſorum. Sic patet Deut. 28. ſ. Vxorem accipias, & alius dormiat cum ea. Sic etiam Iob inuocabat in pœnam ſuper ſe, q vxor ſua cognoſceretur ab aliis, vt patet Iob. 32. ſcilicet: Si deceptum eſt cor meum ſuper mulierem; & ſi ad hoſtium amici mei inſidiatus ſum, ſcortum ſit alterius vxor mea, & ſuper illam incuruentur alii; hoc eſt enim nefas, & iniquitas maxima: pœnæ autem iſtæ regulantur a Deo, quanquam in ipſis ſit peccatum coniunctum; quia ſapientia Dei eſt, quæ ſcit ipſis rebus malis benè vti, & iſto modo tolluntur omnia mala ab vniuerſo, dum etiam ipſa peccata bona fiunt: ſic ait Boe. de Conſola. lib. 4. proſa. 6. ſcilicet, Sola eſt enim diuina vis, cui mala quoque bona ſint, cum eis competenter vtendo, alicuius boni E elicit effectum. Ordo enim quidam cuncta complectitur, vt quod ab aſſignata ordinis ratione deceſſerit, hoc idem in alium tamen ordinem relabatur, ne quid in Regno prouidentiæ, liceat temeritati. Cum autem arguitur, quod Deus eſſet auctor mali; ſi ipſe ſuſcitaret malum de domo Dauid: dicendum, quòd intelligitur, quantum ad pęnam, id eſt, permiſit ſuſcitari, & dedit facultatem ipſi Abſalon faciendi hoc, inquantum erat dedecus Dauid. Etiam dicitur: tollam vxores tuas, id eſt, faciam tolli cooperãdo in pęnam tuam, ſed non in culpã Abſalon: & ſic intelligitur, quidquid hoc modo dicitur. *Et tollam vxores tuas*, ſcilicet, ad dandum eas alteri, quia Deus dedit facultatem Abſalon ad tollendum vxores patris ſui.

Quomodo dicatur Deus ſuſcitaſſe malum de domo Dauid.

A *Quomodo verum ſit, quòd Abſalon datæ ſint vxores Dauid, cum datæ ſint concubinæ tantum. Quæſt. IX.*

QVAERET aliquis, quomodo dicatur hic, quòd vxores Dauid dandæ erant alteri, quia non fuerunt datæ vxores eius in manu Abſalon, ſed concubinæ, vt patet infra 16. Ad hoc reſponderi poteſt ſecundum. Nico. quòd concubina accipitur pro vxore: eſt tamen iſta conſuetudo ſcripturæ quod vxores principales vocet vxores, alias autem minus principales vocet concubinas: ſic patet de Agar, & Cetura, quæ vocantur concubinæ Abrahæ. Gene. 25. ſ. Filiis concubinarum largitus eſt munera, ſcilicet, filiis Agar, & Ceturæ: iſtæ tamen ſunt vxores, vt patet de Agar Geneſ. 16. & de Cetura Geneſ. 25. Ita etiam poteſt dici de vxorib. Dauid, quod magis principales vocabantur vxores, & minus B principales vocabantur concubinæ; & ſic vult, q vxores Dauid erant iſtæ mulieres, & ſecundum hoc tenet Nicolaus, q nunquam habuit Dauid aliquam concubinam, ſed ſolum vxores, vt ipſe dixit ſupra quinto. Sed dicendum uidetur, q iſtæ, quas cognouit Abſalon, fuerunt concubinæ Dauid, & non uxores matrimonialiter ductæ: quod patet, quia infra decimoſexto dixit Achitophel ad Abſalon, ingredere ad concubinas patris tui, quas dimiſit ád cuſtodiendam domum. Idem patet infra vigeſimo, cum dicitur: Cumque veniſſet Rex in domum ſuam in Ieruſalem, tulit decem mulieres concubinas ſuas, quas dereliquerat ad cuſtodiendã domum, & tradidit eas in cuſtodiam. Item Nicolaus propter hoc ponit, quòd iſtæ erant vxores, quia putat quòd Dauid non habuit aliquam concubinam, & tamen manifeſtum eſt, quòd Dauid habuit concubinas: nam ſupra quin- C to dicitur, quòd Dauid accepit vxores, & concubinas de Ieruſalem, poſtquam venit de Hebron. Idem patet 1. Paralip. 3. vbi dicitur, quòd habuit Dauid filios ex vxoribus, & concubinis: & ſic in iſtis locis diſtinguuntur vxores, & concubinæ: ſi tamen vxores, & concubinæ eſſent idem, vel uocarentur ſolum uxores, uel ſolum concubinæ. Item dictum commune, ſcilicet, q principalis uocatur uxor, & omnes aliæ uocantur concubinæ, non ſtat applicando ad Dauid, quia tunc prima uxor, quam accepit, ſcilicet, Michol uocaretur uxor, omnes autem aliæ uocarentur concubinæ: & tamen falſum eſt, quia ſupra tertio cap. ponũtur ſex uxores Dauid, inter quas non computatur Michol, & ſupra quinto dicitur, quòd accepit poſtea alias uxores de Ieruſalem, & computantur ibi omnes filii iſtarum: & tamen 1. Paralip. 3. ponuntur omnes iſti filii, & dicitur, q omnes iſti erãt D filii Dauid, præter filios concubinarum: ergo uidetur, quòd nulla illarum nominatarum ſupra tertio, & quinto, & 1. Paralip. 3. erat concubina, ſed ſolùm illæ, quæ non nominantur expreſſè: & ſic oportet dici, quòd Dauid habuit concubinas, quæ non erant uxores principales, aut minus principales, ſed mulieres carnaliter cognitæ, ſine lege matrimonii: & tamen infra 16. & 20. dicitur, quòd iſtæ erant concubinæ: ergo oportet dicere, quod non erant uxores. Item patet, quia Dauid tulit ſecum omnes uxores ſuas, ſolas autem illas decem mulieres reliquit ad cuſtodiendam domum, ergo uidetur, quod non erant uxores, ſed concubinæ, quia alias honoraſſet eas, ſicut ceteras ducendo ſecum. Cum autem obiicitur, quòd hic in litera dicitur, quòd erant iſtæ uxores. Reſpondendum, quòd accipitur large uxor pro concubina. Ratio huius eſt, quia Deus uolebat denuntiare Da- E uid pœnam ſuam, propter adulterium cum Bethſabee; & ſi dixiſſet ei, quod illæ mulieres, quæ accipiendæ erant de ſuis, futuræ eſſent concubinæ, non tantum triſtatus fuiſſet Dauid; quia iam eſſet certus, in quo iſtud malum ei euenturum eſſet: ut ergo ſuſpitio eũ redderet incertum, & ex hoc torqueretur, non expoſuit, an de vxoribus, uel de concubinis, ſed large dixit de uxoribus: ut ſuſpectus eſſet Dauid in quo malum ei euenturum erat. Et hoc quia ipſe diligebat nimis uxores quaſdã, in quib. nullo modo fieri uoluiſſet aliquod dedecus, & quia ſi ſciret, q iſtæ eſſent exemptæ, non tantũ eſſet anxius, dixit de uxorib. ut maneret ambiguitas.

In oculis tuis. Non eſt ſenſus, q uidente Dauid Abſalon acciperet uxores eius; ſed dicit ut in oculis tuis, id eſt, te ſciente, & non potente prouidere, tanquam ſi uideres, & non poſſes excuſare. *Et dabo proximo tuo*, i. dabo eas filio tuo Abſalon. Vocatur. n. Abſalon proximus, quia quilibet homo

vocatur proximus alterius, ſic etiam David vocatus fuit proximus Saulis præced. lib. cap. 15. *Et dormiet cum vxoribus tuis in oculis ſolis huius*, id eſt, dormiet cum eis præſente ſole, ſcilicet, coram omnibus, quaſi dicat, non abſcōdetur in tenebris ad dormiendum cum eis, quaſi erubeſcat, ſed publicè dormiet cum eis. Sic factum eſt, nam in ſolario tetenderunt tabernaculum ipſi Abſalon, & dormiuit ibi preſente toto Iſrael, cum omnibus concubinis patris ſui infra 16. *Tu enim feciſti abſcōditè*, id eſt, tu cognouiſti Bethſabee in abſcondito, & feciſti eam à te ſecretè duci: poſtea quoque celare voluiſti factum iſtud per mortem Vriæ. *Ego vero faciam in conſpectu ſolis*, id eſt, ego faciam, ꝙ filius tuus Abſalon in publico, id eſt, coram ſole faciat iſtud.

Et dixit David ad Nathan. Hic ponitur ſecūdū huius c. in quo habetur peccati recognitio. Et diuiditur in tres partes, quia primo ponitur peccati humilis confeſſio: ſecundò B humana conſolatio: tertiò hiſtoriæ cōtinuatio. Secunda ibi. *Et conſolatus eſt David.* Tertia ibi. *Igitur pugnabat.* Circa primum dicitur. *Peccaui Domino.* Iſta eſt confeſſio David humilis & vera: nam nimis doluit propter hoc, quod egerat, & tunc fecit pſalmum illum quinquageſimum, ſcilicet: Miſerere mei Deus, vnde meruit à Domino exaudiri. *Dixitque Nathan ad David, Dominus quoque tranſtulit peccatum tuū*, ſ. quia verè doluiſti, Dominus remiſit tibi peccatū.

Quòd David fecit Pſal mū Miſerere mei Deus.

Quomodo Nathan cognouerit immediatè poſt confeſſionem David peccatum ſibi remiſſum. Quæſt. X.

QVÆRET aliquis, quomodo Nathan immediatè potuerit dicere David, quòd Deus remiſerat ei peccatū, C quia ad hoc oportebat, ꝙ haberet à Deo reſpōſionē, quam non videbatur poſſe habere ita cito. Reſpondendum, quòd dupliciter hoc fieri poterat. Vno modo, quòd Deus dixiſſet Nathan iſtud antequā veniſſet ad David, & iuſſiſſet, quòd primò prænunciaret ei pœnam; deinde quando confiteretur ſe peccaſſe, diceret illi, ꝙ Deus tranſtulerat peccatum eius. Aliter dici poteſt, quòd Deus ſolum reuelauerat Nathan pœnam, quam prænunciare debebat David: cum autem nunc David confeſſus eſt peccaſſe, reuelauit Dominus Nathan, ꝙ translatum erat peccatum David: & ipſe illud dixit David. Simile factum eſt de Rege Ezechia, nam iuit ad eum Iſaias dicens: Præcipe domui tuæ: morieris, & non viues, infra quarto lib. cap. 20. Et tunc cum egrederetur Iſaias ab Ezechia, antequam veniret ad mediam partem atrij, locutus eſt Dominus ad eum, quòd diceret Ezechiæ, quòd D non moreretur. Sed tunc dicetur, qualiter Deus poterat reuelare ei tam cito, quòd translatum erat peccatum, quia hic non eſt ſimile de Iſaia: nam Iſaias receſſit ab Ezechia, & antequam veniret ad mediam partem atrij, locutus eſt ei Dominus: hic tamen erat Nathan præſens ipſi David, ideo non videtur, quòd Deus locutus fuerit ei hic. Reſpondendum, quòd coram David Deus locutus eſt ad Nathan: nam ſimile factum eſt præcedenti lib. cap. 9. cum Deus dixiſſet Samueli: cras mittam ad te virum de terra Beniamin, & vnges eum in ducem: die autem ſequenti, venit Saul ad Samuelem, & ibi dicitur: Cumque aſpexiſſet Samuel Saulem, Dominus ait ei: Ecce vir, quem dixeram tibi: & ſic in præſentia Saulis Deus locutus eſt Samueli de ipſo. Ita ergo hic, & ſic eſt intelligendum, ꝙ Nathan ſolum acceperat a Domino reuelationem de pœna David, & non de translatione peccati; & nunc poſtquam David E dixit, peccaui, Deus locutus eſt ad Nathan de translatione peccati.

Quomodo Deus locutus fuerit Nathan coram David. Quæſt. XI.

QVÆRETVR vlterius, quomodo Deus poſſet loqui ipſi Nathan coram David. Reſpondendum eſt, quòd quadrupliciter Deus loqui conſueuit Prophetis. Primo modo apparente aliquo Angelo in figura humana, & loquente. Secundo modo, quòd aliqua vox formaretur in aere, non apparente corpore, in quo formabatur. Tertio modo, quòd Deus in ſomnio immutaret phantaſiam. Quarto modo, quod Deus mutaret intellectum in vigilia, & hoc ſine per extaſim, ſiue ſine extaſi. Primus modus A non ſtat hic: nam tunc audiuiſſet vocem Domini David ſicut Nathan: & nihil magis quantum ad hoc diceretur, Nathan Propheta, quàm David, quia vterque videret effigiem, & audiret vocem formatam. Secundus modus etiam non ſtat ex eadem cauſa, quia quamuis tunc non videretur aliqua effigies; tamen vterque audiret vocem Domini, & eſſent in hoc æqualiter ambo Prophetæ. Tertius modus non ſtat, ſcilicet, ꝙ fieret in ſomnio, quia hic Nathan non poterat dormire coram David, cum continuaretur ſermo inter ambos. Quartus modus eſt neceſſario aſſignandus, ſ. per immutationem ſolius intellectus, ſine aliqua voce, & effigie, & immutatione facta in phantaſia: non tamen debet poni, ꝙ fieret per extaſim, quia qui patiuntur extaſim, ſunt abſtracti ab omnibus ſenſibus, & non reperitur in eis aliqua operatio animalis, ſed cadunt in terram, & neſciunt B an ſint extra corpus, vel in corpore, ſicut dixit Apoſtolus 2. ad Corint. c. 12. ſcilicet: Neſcio an in corpore, ſiue extra corpus, Deus ſcit; ad extaſim autem fit immutatio, & cadunt homines in terram, & patiuntur alia, quæ non eſt cōueniēs pati Prophetas, in conſpectu aliorum hominum. Patet de beato Paulo, quando raptus eſt in cœlum; nam cecidit in terram, & apertis oculis nihil videbat, & manſit tribus diebus, non comedens, nec bibens. Act. 9. Nathan tamen nihil tale paſſus eſt coram David, cum continuaretur ſermo inter eos, ideo dicendum, quòd fuit immutatio intellectus ſimplex, per quam non fit aliqua mutatio in corpore: nec ceſſat Propheta ab actibus exterioribus. Iſtum modum habuit Eliſæus coram Rege Iuda, & Iſrael, quando dixerunt ei, quòd prophetaret: & factus eſt ſuper eum ſpiritus Domini, & prophetauit coram eis infra 4. lib. cap. 3. Simile C quoq; fuit in Samuele, cum Deus locutus eſt coram Saule. præced. lib. cap. 9. & generaliter vbicunque dicitur: quòd Deus loquebatur alicui Prophetæ coram aliquibus, intelligitur de ſola immutatione intellectus, quia alij modi non conueniunt, vt patet ex rationibus aſſignatis.

Quomodo Deus tranſtulerit peccatum David. Quæſt. XII.

QVÆRETVR vlterius; quomodo ſit verum, quòd Deus tranſtulerit peccatum David, quia aut iſtud intelligitur quantum ad culpam, vel quantum ad pœnam. Non primò modo, quia culpa nunquam tranſfertur, ſed remittitur, & non diceretur de culpa, quòd tranſlata ſit: quia iſtud ſignificat aliquod ſpeciale; & tamen transferri culpam generale eſt: nam quandocūque peccator dolet, Deus D remittit peccatum illius Ezech. 18. Item non poteſt intelligi, quantum ad pœnam: nam non fuit pœna dimiſſa, cum non receſſerit gladius de domo David, & concubinæ eius cognitæ fuerint ab Abſalone, vt patet ſupra. Reſpondendum, quòd peccatum translatum fuit quantum ad pœnam: fuit tamen punitio facta in domo David. Sed eſt ſenſus, quòd David merebatur mori in propria perſona ſecundum leges humanas, & iudiciū Dei, quia occiderat Vriam; quia tamen confeſſus eſt peccatum, Deus tranſtulit pœnam in poſteros eius, & in hoc fecit magnam gratiam ipſi David: & patet hoc ex litera ſeq. quia dicitur: non morieris; non tamen dixit, quòd erat peccatum remiſſum, quia nimis differt, inter remittere, & transferre.

Peccatū David dicitur fuiſſe translatū quantum ad pœnam.

An pœna David debita potuerit in poſteros transferri. Quæſt. XIII.

QVÆRETVR vlterius, quomodo potuerit transferri pœna David in poſteros eius: nam videtur, ꝙ nullo modo poſſet fieri, quia aut poſteri David merebantur pœnas illas, quas paſſi ſunt, aut non: ſi non merebantur, & paſſi ſunt ſolum pro David, iniuſtè cū eis actū eſt, Deus tamen neminem iniuſtè condemnat: ſi autem merebantur poſteri David ea, quæ paſſi ſunt, non fuit translatum peccatum David in illos, ſed ipſi pro ſe paſſi ſunt. Reſpondendum, quòd aliqui de poſteritate David puniti ſunt pro David, & nihil merebantur, ſicut paruulus ille, qui natus eſt de adulterio, infra in litera, nā iſte non potuit peccare, aut mereri aliquòd malū: alij autem paſſi ſunt, qui merebantur id, quod patiebantur, ſicut Amnon, & Abſalon, & Adonias, & multi alij. In omnes tamen iſtos trāslatum eſt pec-

catum Dauid: directiùs tamen in illum, qui nihil merebatur; & paſſus eſt, quàm in alios, qui aliquid merebātur: ideo Nathan cùm dixiſſet, quòd Dominus tranſtulerat peccatum eius, addidit: veruntamen quia blaſphemare feciſti inimicos nomen Domini, filius, qui natus eſt ex te, morte morietur, quaſi dicat, in illum trāsferetur peccatum tuum. Nunc autem manent duo dubia. Primum eſt, quomodo punitus fuit iſte puer, cùm nihil peccaſſet. Secundum eſt, quomodo alij poſteri Dauid, qui peccauerunt, & puniti ſunt pro culpis ſuis, dicuntur puniti pro peccato Dauid. Reſpondendum, quòd puero paruulo non facta eſt iniuria, quòd moreretur, quia anima ſua non perijt: quòd autem ipſe priuatus ſit præſenti luce, nō fuit iniuria ſua, vel pœna, ſed patris ſui, quia ſicut ſi quis habeat pecora, & moriantur, pœna, & damnum non eſt ipſorum pecorum, ſed domini: ita cū filius paruulus non ſit aliquid per ſe intelligēs, nec plenè vtens aliqua ſenſatione intra paucos dies, ſed eſt quaſi animal imperfectum, quòd moriatur, non eſt pœna ſua, ſed patris: ideo cùm Deus vellet punire Dauid, ita puniebat eum in paruulo illo, ſicut in ſe: & paruulo non infligebatur aliqua pœna iniuſtè, quia mors ſua non erat pœna ſua, ſed patris: ipſi tamen patri iuſtè quæcūque pœna infligeretur pro peccato, ideo potuit ei iſta infligi. Item patet hoc alia ratione, ſ. quia ſi aliqua pars corporis percutiatur, nō dicitur illa pars puniri, ſed homo, vel animal, cuius eſt pars, ſed filius paruulus eſt pars patris, vt patet 5. Ethic. ſcilicet, filius eſt pars patris, donec ſit pelicon, id eſt, magnus: ergo non poterit filius paruulus iniuriam pati, vel pœnā, ſed pater hoc patitur: & ob hoc ſubditur ibi, quòd non eſt iuſtum ſimpliciter inter patrem, & filium, ſicut nec inter totum, & partem: ergo paruulus iſte iuſtè patiebatur, quia pater, cuius erat pars, iuſtè puniebatur. Ob hoc autem, quanquam in Scriptura dicitur, quòd Deus punit peccata patrum in filios vſque in tertiam, & quartam generationem, nunquam reperietur, quòd filij magni pro ſolo peccato patris moriantur, ſed paruuli; & ſic intelligitur illud, quod dicitur Ezechiel. 18. Anima, quæ peccauerit, ipſa morietur: & filius nō portabit iniquitatem patris, nec pater iniquitatem filij. Intelligitur autem de adultis, vel peruenientibus ad ætatem vtentem ratione. Quod patet ex exemplis ibi poſitis, ſcilicet, quòd ſi pater coluit idola, & filius non; filius nō morietur pro patre, & tamen ille filius, qui poteſt colere idola, vel nō colere, peruenit ad ætatem rationis, quia minores non poſſunt colere, vel nō colere idola. Ratio huius eſt, quia filij maiores ſunt per ſe intelligentes, & per ſe homines, & bonū eorum, vel malum pertinet ad ſeipſos, & non ad patrem ſuū. Item, quia filius adultus non eſt pars patris ſecūdum Ariſtot. 5. Ethic. quia iam eſt pelicon, id eſt, magnus. Vnde inter talem filium & patrem iam cadit iuſtum politicū, nunquam ergo reperitur in Scriptura, quòd filij magni occidantur, vel puniantur pro patribus à Deo, quia tunc puniretur vnus pro alio, quod eſt iniuſtum. Paruuli tamen leguntur puniri, & occiſi pro patribus, quia tunc non dicitur vnus pro alio puniri, ſed idem pro ſeipſo. Secundum dubium erat, quomodo poſteri Dauid, qui erant maiores, dicantur puniti fuiſſe pro Dauid, & peccatum eius dicatur tranſlatum ad eos. Reſpondendum, quòd omnes illi puniti fuerunt pro ſeipſis, quia iniquitates eorum exigebant tales punitiones, ſicut Amnon occiſus eſt, quia cognouit ſororem, ſeq. cap. Abſalon verò, quia inſurrexit contra patrem, infra 18. idem de Adonia. ſeq. lib. cap. 2. & ſic de omnibus alijs; ideò iſtis fuit data pena pro delictis proprijs, nec fuiſſet data minor, aut maior, ſiue fuiſſent filij Dauid, ſiue non; & ſic nullo modo fit eis iniuſtum, tanquam patiātur aliquid pro Dauid, quod alias paſſuri non erant. Dicuntur tamen puniri pro Dauid: vel tranſire peccatū Dauid in eos, inquantum in pœnis eorum Dauid afflictus eſt nimis. Sicut patet de Amnon primogenito ſuo, ſeq. cap. Sic etiam fuit de Abſalon: pro quo lugebat nimis, dicens: Abſalon fili mi, fili mi Abſalon, quis mihi det, vt ego moriar pro te? infra 19. Fuit ergo pœna Dauid in iſtis, tanquam ſi ipſemet pateretur; & ſic eadem pœna erat data pro peccato duorum, ſ. pro peccato filiorum Dauid, & pro peccato Dauid: nam inquantum Amnon, & Abſalon moriebantur, erat pœna peccati eorum; inquantum verò neceſſe erat Dauid de hoc dolere, erat pœna peccati Dauid. Sed obijcietur, quia ſi Dauid nō

Puer paruulus, quãuis punitus ſit, ſine peccato, pro peccato patris.

Filij magni non puniuntur pro peccato patris.

Poſteri Dauid, licet puniti fuerint pro ſuis peccatis, dicuntur tamen peccatū Dauid puniri, quia Dauid afflictus eſt pœnis eorum.

Obiectio

F peccaſſet in homicidio, & adulterio: ſi Abſalon, & Amnon peccauiſſent eo modo, quo peccauerunt, occidendi erant, ſicut occiſi ſunt, & ſic Dauid doleret pro morte eorum, ſicut doluit, ergo non eſt ſpecialiter pœna pro peccato Dauid, triſtitia de morte filiorum ſuorum. Reſpondendum, quòd Deus eſt iudex rectiſſimus, & nullam pœnam vnquam infligit, niſi pro peccato; Dauid tamen acerbè punitus eſt de morte filiorum ſuorum, ergo propter aliquod peccatū hoc euenit. Dicendum, quòd ſiue Dauid peccaſſet in adulterio, & homicidio, ſiue nō: & filij ſui peccauiſſent eo modo, quo peccauerunt, oportebat, quòd punirētur, ſicut puniti ſunt: Deus tamen ordinaſſet aliter tempora punitionis, ſcilicet, quòd non puniti fuiſſent, viuente Dauid, vt ipſe non torqueretur

G de malis eorum, & ſic tunc mors inflicta filijs Dauid eſſet pœna ſolum peccati eorum, & non patris ſui: quia tamen Dauid peccauit, fecit Deus, quod occiderentur filijs eius, eo viuente, vt ipſe puniretur in illis. Sed obijcietur tunc de alijs de poſteritate Dauid, qui gladio perierunt, & dicuntur occiſi pro peccato Dauid, cum dicatur in litera, Quam ob rem non recedet gladius de domo tua in ſempiternum, & illi erant magni, qui moriebantur. Reſpondendum, quòd poſteri Dauid, qui perierunt gladio, erant magni, & occiſi ſunt pro peccatis ſuis, & tamen illi dicuntur etiam occiſi pro peccatis Dauid, non tamen Dauid doluit, quando ipſi mortui ſunt, eo quòd Dauid tunc non viuebat: doluit tamen nunc eum viueret, quia cum denuntiatum fuerit ſibi, quòd non receſſurus erat gladius à domo eius in ſempiternum, dolebat nimis de infelicitate poſteritatis eius, & iſte dolor

H ſufficiebat ei in quandam partem pœnæ pro peccato ſuo. Sed adhuc dicetur; ſi de poſteris Dauid occiſi ſunt gladio aliqui paruuli, ſicut forte filij Sedeciæ erant paruuli, quos occidit Rex Nabuchodonoſor infra 4. lib. cap. vlt. & quando Athalia impiiſſima occidit omne ſemen regium de ſtirpe Ochoziæ, infra 4. lib. cap. 10. & 2. Paralip. 22. videtur, quòd multi paruuli occiſi fuerint ibi; paruuli tamen non moriuntur pro peccatis ſuis, ſed pro peccatis patrum; quomodò ergo illi mortui ſunt pro Dauid? quia illa pœna nihil attinuit ad Dauid. Reſpondeni poſſet, ſicut ſupra, ſcilicet, quòd licet Dauid non doluerit in ſpeciali de morte iſtorum, quia neſciuit determinatè mortem cuiuslibet de ſtirpe ſua, doluit tamen in vniuerſali pro omnibus, qui de ſtirpe ſua occidendi erant gladio, & hoc ſuffecit ei ad pœnam. Aliter dici poteſt, & melius, quòd poſteri Dauid, qui erant adulti,

I mortui ſunt pro peccatis ſuis, & pertinuerunt ad pœnam Dauid, paruuli tamen, qui de ſtirpe ſua poſt eū occiſi ſunt, non fuerunt pro eodem directè occiſi, ſed pro aliquibus alijs poſteris, vtpote filij Sedeciæ, qui paruuli erant, occiſi ſunt pro peccato patris coram eo: filij autem Ochoziæ occiſi ſunt pro peccato aliquorum cognatorum ſuorum, qui ſuperſtites erant: vel forte, & melius, occiſi ſunt, quia futuri erat mali in Regno, & Deus voluit præoccupare malitiam eorum: nam ſicut Deus aliquos bonos occidit, ne à malitia occupentur, vt patet Sapien. 4. ita & aliquos quaſi indifferentes ad bonum, & malum occidit, quia mali futuri ſunt, ne mala eorum grauia ſint. Aliter autem quidam aſſignant ad iſtud principale dubium reſponſionem, dicentes, quòd omnes poſteri Dauid puniti fuerunt pro Dauid, ſcilicet, quia pro peccato eius Deus permiſit illos cadere in talia

K peccata, in qualia non permiſiſſet, niſi peccaſſet Dauid, & ex hoc illi puniti ſunt, propter Dauid: cum propter peccatum debeatur pœna, & peccatum eorum fuit propter Dauid. Sed dicendum videtur, quòd iſta poſitio dupliciter poteſt intelligi; vno modo, quòd Deus permiſit cadere poſteros Dauid in peccatum, propter peccatum Dauid, ſcilicet, quòd ſi Dauid nō peccaſſet, & oraſſet pro poſteris ſuis, ne peccarent, Deus non permiſiſſet illos cadere in peccatū, quia tamen peccauit Dauid, oratio ſua non fuit exaudita pro poſteris ſuis; ideo permiſſi ſunt peccare, ac ſi nullus oraſſet pro eis: & iſte ſenſus rationabilis eſt, quia certū eſt, quòd multi liberantur, ne peccent, precibus ſanctorū, qui peccarent, niſi interuenirent illæ preces. Aliter poteſt intelligi, quòd Deus permiſit poſteros Dauid cadere in peccatum directè in pœnam peccati Dauid, & ſi Dauid non peccaſſet, non permiſiſſet cadere eos in peccata illa, ſiue Dauid oraſſet pro illis, ſiue non. Et iſte ſenſus non videtur mihi ſatis tutus: nam, quòd Deus permittat aliquem cadere in peccatum, vel

Reſponſio.

Obiectio.

Reſponſio.

vel eum iam cadentem, & in peccato manentem, reſurgere non faciat, non eſt, niſi à ſecretiſſima Dei diſpenſatione, qua quoſdam ex mera liberalitate, ante ſecula prædeſtinauit, & vocauit, alios verò vocare noluit, vel non curauit. Aut accidit iſtud in pœnam peccati alterius iſtiuſmet hominis, ſcilicet, vt qui ſe non vult, cùm poteſt, a peccatis cuſtodire, permittatur a Deo in pœnam illorum, in alia peccata cadere, modus tamen aſſignatus à principio de tranſlatione peccati in poſteros, conuenientior eſt, & ille eſt tenendus. *Non morieris*, ſcilicet, non morieris tu, ſed filius tuus, & in hoc fuit tranſlatio peccati. *Veruntamen quia blaſphemare feciſti inimicos, nomen Domini, propter verbum hoc*, ideſt, propter peccatum iſtud, commouiſti inimicos ad maledicendum Deo; ideo ne peccatum iſtud maneat inultum, morietur ille filius, qui iam natus eſt. Eſt autem ſenſus, ꝙ inimici, ſcilicet, Iſraelitarum, ideſt, Gẽtiles, blaſphemabant nomen Domini dicentes, Deum Hebræorum eſſe acceptatorem perſonarum, quia abſtulit Regnum de domo Saulis, propter parua peccata, & non puniuit Dauid in aliquo, propter peccata maiora, & iſta erat blaſpemia; quia Deus non eſt verè acceptator perſonarum, vt patet Act. 10. ſcilicet: Nunc cognoui in veritate, quod non ſit acceptator perſonarum Deus. Vel aliter intelligitur, ſcilicet, quòd inimici, ideſt, inimici Dauid blaſphemabant nomen Domini, dicentes, Deum eſſe fauorabilem. Exijt quoque prouerbium vulgare contra Dauid, ſcilicet, quomodo poterit eſſe ſalus ei, qui comedit ouem, & occidit paſtorem? Et dicebatur pro Dauid, qui acceperat Bethſabeæ, & occiderat Vriam. De hoc autem fecit ipſe Pſalmum tertium, in quo dicitur: Multi dicunt animæ meæ, non eſt ſalus ipſi in Deo eius. *Filius qui natus eſt tibi, morte morietur*, ideſt, iſte, qui natus fuit tibi de adulterio morietur, ne habeant locum blaſphemandi de Deo inimici: erat enim iam natus paruulus iſte, quando venit Nathan ad nuntiandum Dauid iſtam pœnam de morte filij, & de omnibus alijs.

Quare potius iſte paruulus mortuus fuerit pro peccato Dauid, quam aliquis alius de filijs eius.
Quæſt. XIIII.

QVÆRET aliquis, quare potius iſte paruulus mortuus fuerit pro peccato Dauid, quàm aliquis alius de filijs eius. Reſpondendum, quòd rationabilius erat mori aliquem paruulum, quam adultum, nam adulti iuſte non poſſunt mori, niſi peccauerint, & ſi aliquis peccauiſſet, & moreretur de filijs Dauid, non erat conueniens tranſlatio mortis Dauid in illum, quia ille principalius pro ſe moriebatur: ſi autẽ adultus nihil peccaſſet, & moreretur pro Dauid, erat iniuſtiſſimum; quia filius non debet mori pro patre, nec pater pro filio. Ezech. 18. quod intelligitur de adultis. In paruulum ergo debuit fieri tranſlatio mortis Dauid, quia ille nihil peccauerat, ſed ſolum moriebatur pro peccato Dauid. Sed tunc dicetur; cum aliquis paruulus moriturus eſſet pro peccato Dauid, cur potius iſte, quã alius mortuus eſt? Reſpondendum, ꝙ fuit propter duo. Primum eſt conuenientia ad delictum: nam iſta pęna dabatur pro adulterio, & homicidio Dauid: ſed iſte puer natus fuerat de illo adulterio, ergo conuenientius iſte mori debebat, quam aliquis alius. Secundo hoc factum fuit ad tollendum ſcandalum; nam Deus dedit pœnam Dauid, quia ꝓꝑ eum ſcandalizabantur inimici, & maledicebant Deo, dicentes, eum eſſe fauorabilem: vt ergo appareret, Deum non eſſe acceptatorem perſonarum, puniuit Dauid, & quia magis apparebat, ꝙ Deus puniebat Dauid, ꝓꝑ iſtud peccatum, ſi occideret filium natum de adulterio, quàm aliquem alium, ideo illum occidit; nam ſi alius de filijs Dauid mortuus fuiſſet, putaretur eueniſſe, propter aliud peccatum, & ꝙ iſtud manebat impunitum. In Hebræo habetur: *Quia ad iracundiam prouocaſti*, Vbi litera noſtra dicit, quia blaſphemare feciſti, & idem ſignant. Nam ille, qui blaſphemat, prouocatus eſt ad iram contra Deum: ideo blaſphemat de eo, tanquam de malefactore. *Et reuerſus eſt Nathan in domum ſuam*, ſcilicet, poſtquam denuntiauit iſtas pęnas Dauid, reuerſus eſt in domum ſuam, quia non erat nunc tempus manendi cũ Dauid, eo ꝙ ipſe erat amaro animo. *Percuſſitque Dominus paruulum, quem pepererat vxor Vriæ Dauid*, ideſt, dedit ei

Propter duo magis mortuus eſt iſte paruulus, quam alius.

A plagam incurabilem, vt moreretur. Ob hoc autẽ iſta mors eſt quodammodo violenta, quia non euenit ex aliquo accidente naturali, ſed quia Deus voluit percutere eum, velut ſi miſiſſet ſuper eum fulmina de cœlo, aut lapides. Vocatur autem Bethſabee vxor Vriæ, non ꝙ iam eſſet vxor eius; ſed ꝙ eo tempore, quo genitus eſt iſte puer, eſſet vxor Vrię, vt patet præced. cap. vel vocatur vxor Vriæ; quia aliquando fuit vxor Vriæ; ſiue hoc eſſet ante conceptionem pueri; ſiue poſt. Sic etiam vocatur Abigail vxor Nabal Carmeli, quanquam iam eſſet vxor Dauid, vt patet præced. lib. cap. 27. & 30. & ſupra 2. *Et deſperatus eſt*, ideſt, deſperatum fuit de ſalute eius. Dupliciter poteſt intelligi, vno modo, ꝙ tantus fuit languor pueri, ꝙ naturaliter non poterat euadere; ideo medici dixerunt eum deſperatum. Vel aliter; deſperatus eſt, i. deſperatum fuit de vita eius, quia Deus dixerat,
B quòd moreretur, & verbum domini certiſſimum eſt. Sed primus ſenſus eſt melior, quia ſecundus repugnat aliqualiter literę ſequenti. In Hebręo habetur: *Et ægrotauit*, ſcilicet, ægrotauit ad mortem, ita vt deſperaretur, & hoc ſignat litera noſtra. *Deprecatuſque eſt Dauid ad Dominum pro paruulo*, ideſt, orauit ne moreretur puer. *Et ieiunauit Dauid ieiunio*, ideſt, fecit ieiunium magnum, vel auſterum, vt ſanaretur puer. In Hebręo habetur: *Dauid inquiſiuit Dominum.* Vbi litera noſtra dicit deprecatus eſt: & idem ſignat, quia inquirere eum, eſt petere miſericordiam a Deo, iuxta illud: Quærite Dominum, dum inueniri poteſt. *Et ingreſſus ſeorſum, iacuit ſuper terram*, ideſt, noluit manere Dauid, cum viris ſuis in palatio; ſed iuit ad aliquem locum ſecretum, vt ibi vacaret precib. & ieiunio, & mærori. Et dicitur ꝙ iacuit ſuper terram, ideſt, humiliauit ſe ſuper terram ad orãdum,
C vel iacuit in terra, ſcilicet, non dormiebat in lecto, ſed ſuper terram affligendo animam ſuam. Et ſic Dauid afflixit ſe hic in tribus, ſcilicet, in oratione, & ieiunio, & accubatione ſuper terram. Iſte enim eſt modus antiquorum, quando volebant Deum deprecari pro liberatione aliqua, ieiunabant, & orabant, & ſedebant ſuper terram, vel ſuper cinerem. Sic enim fecerunt Niniuitæ: nam Rex Niniuæ ſurrexit de ſolio ſuo, & abiecit veſtimentum ſuum, & indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere. Ionæ 3. Sic enim faciebant Iſraelitæ, tam Sacerdotes, quam non Sacerdotes, occurrentib. aliquibus aduerſitatibus. In Hebręo habetur. *Et venit, dormiebat, & iacebat ſeorſum.* Et idem eſt, ꝙ litera noſtra, & ſignificatur clariùs, ꝙ dormiebat ſeorſum, ſcilicet, ſuper terram. Et poteſt accipi, ſeorſum, r. ſpectu vxoris ſuæ, ſ. ꝙ non accedebat ad eam dieb. his, vel reſpectu ſeruorum ſuorum, ſcili-
D cet, quia nolebat manere cum eis, nec comedere.

An Dauid peccauerit orando pro iſto puero, vt ſanaretur.
Quæſt. XV.

QVÆRET aliquis, an Dauid peccauerit orando pro iſto puero, vt ſanaretur. Aliquis reſpondebit, ꝙ ſic; quia aut Dauid audiens verba Nathan firmiter aſſenſit illis, ſcilicet, ꝙ moriturus eſſet puer, vel non. Si primo modo, erat inſania orare pro illo, quem ſciebat certiſſimè moriturum. Si ſecundo modo, peccabat grauiter, non credendo dicto prophetæ, cum dicta prophetica ſint firmiora, quam ea, quæ oculis cernimus, vt patet 2. Pet. cap. 1. ſcilicet: Habemus autem firmiorem propheticum ſermonem. Reſpondendum, ꝙ Dauid non peccauit, orando dominum pro ſa-
E lute pueri, quanquam dictum ei eſſet, quòd moriturus erat, quia non erat certificatus, an moriturus eſſet. Sic patet infra, nam dixit Dauid, quis ſcit ſi fortè donet eum mihi dominus, & viuet infans. Cum autem obijcitur, ꝙ Dauid debebat credere verbis prophetæ. Reſpondendum, quòd credidit: Prophetæ tamen aliquando loquuntur ſecundum ſententiam Dei firmam, & aliquando ſolùm ſecundum comminationem. Primo modo quicquid prænuntiant, certiſſimè euenit. Et ſi Dauid ſciuiſſet, ꝙ ſecundum firmam Dei ſententiam dictum fuiſſet verbum Nathan, non oraſſet pro ſalute pueri, immo peccaſſet, ſi oraſſet, quia ex hoc innuebat, ꝙ ſententia Dei firma erat mutabilis, ꝙ faceret in Deo magnã imperfectionem: ſi autem dicuntur verba ſecundum cõminationem: non ſunt euentura ſic, vt prænuntiantur, ſed ſolum dicuntur ad terrendum: & vt recedant à malo illi, quibus fit iſta comminatio, quod ſi fecerint, non

infligetur pœna, quam Deus comminatur illis: Dauid autem dubitabat, in quo modo horum intelligerentur iſta verba: ideo potuit licitè orare Dominum pro ſalute pueri,

Quare Dauid non petierit à Nathan de intellectu verborum, cum ignoraret, ſecundum quem ſenſum dicta eſſent. Quæſt. XVI.

QVÆRETVR vlterius, ſi Dauid dubitabat, quomodo iſta verba intelligerentur, cur nō quæſiuit de intellectu eorum à Nathan Propheta, qui illa dixerat? Reſpondēdum, quòd non quæſiuit ab eo; quia ipſe neſciebat, quomodo intelligerentur: nā licèt Deus reuelet alicui Prophetæ aliquid, non certificat eum, an dicatur illud, ſecundùm firmam ſentētiam eius, vel ſecundùm cōminationem; ideo Propheta neſcit dicere, qualiter intelligenda ſint verba. Sic patet de Ioele Propheta, per quem Deus denuntiauit multa mala vētura Iſraelitis in bruco, & locuſta, & deſtructione agrorum, Ioel. 2. ipſe tamen poſtea conſuluit Iſraelitis, vt plorarent ad Dominum, vt miſereretur eis, putans, ꝙ poſſent mala enuntiata non euenire, cùm dr: Conuertimini ad Dñm Deum veſtrū, quia benignus eſt, & ſequitur: quis ſcit, ſi conuertatur, & ignoſcat Dñs, & derelinquat poſt ſe benedictionem? eod. cap. ergo ignorabat ille, qualiter intelligerentur verba ſua. Idem fuit de Propheta Iona, cui Deus dixit, quòd prędicaret Niniuem ſubuertendam, & quia ſciebat, ꝙ aliquando verba Dei dicebātur, ſm cōminationem, & non eueniebāt, ne ipſe videretur mēdaciter locutus fuiſſe, noluit prædicare, ſed fugit Tharſis, vt patet Ionæ 3. ſ. Propter hoc ꝑoccupauit, vt fugeret in Tharſis: ſcio. n. ꝙ tu Deus clemens, & miſericors es, & ignoſcens ſuper malitia, q. d. ſciebam, ꝙ quanquam dicis te facturum aliquid mali, poſtea interdū parcis, quia miſericors es. Item patet, quia Ionæ 3. dr, ꝙ Ionas ſedit extra ciuitatem Niniue expectans, quid accideret ciuitati, ſ. an ſubuerteretur: & tamen ſi certus fuiſſet, ꝙ iſta verba dicebātur, ſm comminationem, vel ſecundùm diſſinitionem Dei, non curaſſet attendere euentum rei, quia ſi ſecundùm comminationem dictum fuiſſet, ſciret, quod nullo modo eueniret: ſi verò ſecundùm diſſinitionem, ſciret, quòd eueniret certiſſimè.

In quo ſenſu accipienda ſint Prophetarum verba, Quæſt. XVII.

QVÆRETVR vlterius, cùm de verbis Prophetarum dubium eſt, in quo ſenſu accipiantur, an debeamus ea accipere, tanquam importantia diſſinitionem. Reſpondendum, quòd licitum eſt nobis accipere in quocunque ſenſu voluerimus, quandiu ipſa verba dubia manent, & non eſt maior ratio interpretandi pro vna parte, quā pro alia. Dicendum tamen eſt, quòd debemus potius intelligere ſemper, verba eſſe dicta, ſecundùm comminationem, & ſic intellexit Dauid. Hoc autem propter duo; Primum eſt, quia ſecurius eſt, ea ſic intelligi, eo quod ſic intelligendo conuertemur ad Dominum, & delebimus de peccatis: & nō euenient mala ſuper nos. Si verò putemus, ea dicta, ſecundùm diſſinitionem Dei, non orabimus pro liberatione: & tunc ſequitur magnum incōueniens, quia interdum poterit aliquod verbum, dictum eſſe, ſecundùm comminationem, ſcilicet, ſi receſſerint homines ab iniquitate ſua; Si autem putant, illud dictum eſſe ſecundùm diſſinitionem Dei, tanquam deſperantes, non curabunt auerti a malo, & veniet ſuper eos ſententia comminationis, quæ aliàs euentura non erat. Secundo intellexit Dauid iſta verba ſic, quia conſuetudo erat apud omnes homines, quòd quandocunque prænuntiarentur aliqua propheticè, intelligerentur dicta, ſecundùm comminationem. Sic patet de Niniuitis Ionæ cap. 3. nam licèt Ionas, ſine conditione vlla prædicaſſet, quòd poſt quadraginta dies Niniue ſubuertenda erat, tamen Niniuitæ putauerunt hoc poſſe aliter euenire; ideo prædicauerunt ieiunium per ciuitatem, & afflictionem, & quòd damnarent ad Deum in fortitudine: & ſubditur ibi cauſa: quia ipſi dixerunt: quis ſcit ſi conuertatur, & ignoſcat Deus, & reuertatur à furore iræ ſuę, & non peribimus? Intellexit ergo Dauid verba iſta dicta ſecundùm comminationem.

F *An Propheta peccarent orantes aliter euenire, quàm prænuntiatum ſit. Quæſt. XVIII.*

QVAERETVR vlterius, an Prophetæ, vel alij homines peccarent, orātes aliter euenire ea, quæ à Deo prænuntiata erant. Reſpondendum, quòd cùm verba Dei poſſint accipi ambiguè, vt dictum eſt; quandiu manēt ambigua, nō eſt peccatum illa interpretari in contrariam partem: cùm verò Propheta certificatus fuerit, vel ille contra quem dicuntur, quòd intelliguntur ſecundùm diſſinitionem, peccat, ſi amplius orauerit, quòd illa in contrarium eueniāt. Sciendum tamen, quòd in prima vice, qua Deus Prophetæ reuelat aliquid, nō certificatur ipſe, an ſecūdùm
G diſſinitionem, vel comminationem ſibi dicatur; niſi fortè Deus ei ſpecialiter dicat, ꝙ illud dicit ſecundùm diſſinitionem: ideo licet ſibi orare, donec Deus prohibeat eū orare. Sic patet de Moyſe, cui Deus dixerat, ꝙ non tranſiret Iordanem, quia offenderat eū, Num. 27. & tñ poſt hoc orauit Moyſes Dominum, ꝙ permitteret eum trāſire. Et nō peccauit in hoc, quia ſi putaſſet Moyſes, quòd peccaret, nō oraſſet. Etiā quia nō increpatur Moyſes, tanquā in hoc peccaſſet; poſtea verò Deus dixit ei, quòd nō oraret pro hoc, quia nullo modo trāſiturus erat illuc, vt patet Deuter. 3. Sufficit tibi, nequaquā loquaris vltra ad me de hac re: & tūc Moyſes ceſſauit orare, & ſi amplius oraſſet, peccaſſet mortaliter: ideo non legitur poſt hoc, ꝙ orauerit: ſed tanquam certificatus, quod non eſſet tranſiturus Iordanem, dixit Iſraelitis, quod illi tranſirent in terram optimam, & ipſe non, vt pa-
H tet Deuter. 4. Sic etiam fuit de Samuel: nam Deus dixit ei, quòd Saulem abiecerat, & ipſemet Samuel prænuntiauit hoc Sauli, præced. lib. cap. 15. & tamen poſt hoc orabat pro Saule, vt patet eod. cap. ſ. veruntamen omnibus diebus lugebat Samuel Saul, quoniam pœnitebat Deum, quòd conſtituiſſet eū Regē ſuper Iſrael: & tūc nō peccabat Samuel, orādo pro hoc, quia alioquin non oraſſet, cùm eſſet vir iuſtiſſimus. Deus tamen poſtea dixit Samueli, ne oraret pro Saule. præced. lib. c. 16. ſ. Dixit Dominus ad Samuelem vſquequo tu luges Saul, cùm ego proiecerim eū: & poſt hoc Samuel nunquam orauit pro Saule, & ſi oraſſet, peccauiſſet mortaliter. Sed adhuc obijcietur cōtra prædicta, ſ. quòd quanquā Deus alicui Prophetæ reuelet, ꝙ ea, quæ ei dicit, intelliguntur, ſm diſſinitionem certam, ꝙ poſſit orare, ne illud fiat. Sic patet de Samuele præce. lib. c. 15. Nam ipſe ex
I parte Dei, dixit ad Saulem: ſcidit Dominus regnum Iſrael à te hodie, & tradidit illud proximo tuo. Et poſtea ſequitur; Porrò triumphator in Iſrael non parcet, & pœnitudine non flectetur: nec. n. homo eſt, vt agat pœnitentiā: & ſic denuntiauit ei, quòd nullo modo Deus recederet à ſententia ſua, & tamen poſt hoc Samuel orauit pro Saule, vt patet eo. c. Reſpondendum, ꝙ Samuel non peccauit ibi orando, cum neſciret, an verba illa, quæ dixit, intelligerētur ſm diſſinitionem Dei, vel ſm comminationē: nec obſtat, ꝙ ibi dictum eſt, ꝙ Deus non flecteretur ab ira ſua, quia iſtud nō dictū eſt, vt aliquid, per quod reuelaretur Samueli, an verba iſta eſſent, ſm diſpoſitionem Dei, vel comminationem, ſed erat aliquid, quod Deus iuſſerat Samuelē dicere ad Saulem: ideo ſicut dubitauit de omnibus alijs verbis, an dicerētur ſecundùm comminationem, vel diſpoſitionem Dei:
K ita dubitauit de iſto, vnde ſemper orauit pro Saule, quouſque Deus reuelauit ei, quod abiecerat Saulem totaliter, vt patet præced. lib. cap. 16. ſcilicet: Vſquequo tu luges Saul, cùm ego projecerim eum? Et ſequitur ibi, quòd vngeret Dauid in Regem, ex quo patebat, quòd totaliter erat abiectus Saul, cùm vngeretur Dauid, & tunc ceſſauit Samuel orare pro Saule, quia certificatus erat.

An ad hoc, vt aliquis ſit Propheta, debeat intelligere ea, quæ dicuntur, eſſe diſſinitiua, vel ſecundùm comminationem. Quæſt. XIX.

QVAERETVR vlterius, quomodo poſſit ſtare, ꝙ Prophetæ non intelligant, an ea, quæ dicuntur, debeant accipi, ſm diſpoſitionem Dei, vel ſm comminationem: nā ad rōnē prophetiæ requiritur, ꝙ Propheta intelligat ea, q̄ dicit, vt patet Dan. 10. ſ. Intelligentia. n. opus eſt in viſione, i. ad hoc, ꝙ aliqs dicatur vidēs, ſiue Propheta, opus

eſt

A eſt intelligentia, i. neceſſe eſt, ꝙ intelligat ea, quæ dicit, vel quæ ei reuelantur; alioquin non vocabitur Propheta, ſed loquens lingua, vel habẽs gratiam ſermonis, vt patet infra ad Corint. 11. vbi Apoſtolus diſtinguit prophetam, & loquentem lingua, & prophetam dicit eſſe maiorem, & intelligentem. Item patet, quia ob hoc Pharao nõ vocatur Propheta, quia videns ſeptem vaccas, & ſpicas per ſomnium, non intellexit myſterium Gen. 40. Caiphas quoque locutus eſt a Spiritu ſancto, Ioan. 11. quia tamen ipſe non intellexit verba, non vocatus eſt Propheta. Reſpondendũ, ꝙ ad hoc, ꝙ aliquis ſit Propheta, oportet ꝙ intelligat ea, quæ audit, vel quæ videt. Sed hoc ſtat dupliciter: vno modo, ꝙ Propheta intelligat, quid ſignificent verba, quæ audit, vel res, quas videt. Alio modo, ꝙ intelligat ad quem finem iſta dicuntur, vel an neceſſario veniant, vel nõ. Prima intelligentia neceſſaria eſt in Propheta.

Quæ intelligentia ſit neceſſaria prophetæ, & quæ non

B Vnde ſi quis videret in ſomnio aliquam viſionem beſtiarum, vel aliarum rerum, quæ viſio ſit miſſa à Deo, ſi non cognoſceret, quid ſignificarent illæ beſtiæ, non eſſet Propheta. Sic fuit de Nabuchodonoſor, qui vidit ſemel quandam ſtatuam multorum metallorum, & nõ intellexit, quid ſignificabat: Deus tamen immiſerat ei viſionem illam, vt patet Dan. 2. & non fuit Propheta. Iterum ẽt vidit Nabuchodonoſor quandam magnam arborẽ, & non intellexit eius ſignificationem, vt patet Dan. 4. Item ſi quis audiret aliqua verba à Deo, & non intelligeret, quid ſignificabant, quamuis illa retineret mente, non vocaretur Propheta: propter hoc autem, cum Daniel vidit quandam imaginem beſtiarum, dicitur, ꝙ intellexit ſermonem, nam intelligentia opus eſt in viſione: Dan. 10. Secũdus modus intelligendi in prophetia eſt, ꝙ ſciant Prophetæ, an

C firmitẽr eueniant ea, quæ prædixerunt, vel non, & quãtum ad hoc non omnes Prophetæ intelligunt, immo nullus intelligit, niſi ei ſpecialiter reueletur. Primus modus intelligendi eſt neceſſarius in omni prophetia, & iſtũ tenent omnes Prophetæ. Secundus autem non, & iſtum ignorabat Nathan, & de iſto dicebat Dauid, quis ſcit ſi fortè donet eũ mihi Dñs, quaſi dicat, nullus: ergo putabat Dauid, ꝙ nullus ſciret, an eſſet dicta prophetia, ſm̃ diſpoſitionem Dei, vel comminationem. *Venerunt autem ſeniores domus eius*, id eſt, viri honorabiliores totius domus Dauid, qui ætate ſenes erant, & magnæ prudentiæ, atq; conſilij: ideo erãt maiores in domo Dauid. *Cogentes eum, vt ſurgeret de terra*, i. iſti veniebant, vt facerent Regem ſurgere, quia ipſe iacebat extentus in terra orans pro filio. Et dicitur, vt cogerent, non quidem vim inferendo, ſed verbis perſuadendo. *Qui noluit*, ſcilicet, non ſurrexit, vſquequo puer mortuus eſt, ſemper

D inſtans pro ſalute eius. *Nec comedit cum eis cibum*, id eſt, diebus iſtis, quibus durauit infirmitas pueri, non comedit Dauid ſolenniter ad menſam ſuam, aſtantibus ſenioribus; ſed ſolus, & in terra manducabat aliquid modicum, quo natura leuiter ſuſtentaretur. *Accidit autem die ſeptimo, vt moreretur infans*. Iſta dies ſeptima poteſt computari à die natiuitatis pueri, ſcilicet, ꝙ poſt ſeptem dies à natiuitate ſua mortuus eſt, vel poſſunt accipi dies iſti à principio morbi, ſcilicet, poſt ſeptem dies, poſtquã incœperit ægrotare mortuus eſt; & hoc videtur eſſe veriſimilius. Nam cũ hic computentur ſeptem dies, & non eſt aliquis actus, qui numeretur per ſeptem dies, niſi ægrotare, videtur, quòd à principio ęgritudinis computentur iſti dies: quicquid tamen dicatur, accipiendum eſt, ꝙ iſte puer paucis diebus vixit: ideo Salomon, qui natus eſt poſt eũ, vocatus eſt vnigenitus. Prouerb.

E 4. tanquam nullum alium filium habuiſſet. Iſta enim cauſa redditur, extra de verb. ſignifi. cap. nam & ego. vbi dicitur, ꝙ ille, qui natus confeſtim mortuus eſt, habetur, ac ſi nunquam natus fuiſſet, & non computatur inter homines. *Timuerunt que ſerui Dauid nuntiare ei, quod mortuus eſſet paruulus*. Hoc timebant, propter duo. Primum erat, quia putabant, ꝙ Dauid iraſceretur nuntianti. Secundum erat, quia crediderũt, ꝙ Dauid affligeret ſe nimis, cognita morte pueri, & iſta cauſa continetur in litera. *Dixerunt enim*, ſ. ſerui Dauid, inter ſe: nã nihil auſi ſunt dicere Dauid. *Ecce cum paruulus adhuc viueret, loquebamur ad eũ*, ſ. hortãtes, vt gauderet, & veniret ad ſumendũ cibũ nobiſcum, & ſurgeret de terra. *Et non audiebat vocem noſtram*, i. nõ aſſentiebat nobis, ſed manebat ſemper in terra. *Quanto magis, ſi dixerimus ei, mortuus eſt puer, affliget ſe*, quaſi dicãt, ſi tunc pro-

A pter pueri ægritudinem tãtum ſe affligebat, à fortiori plus ſe affliget nunc cognita eius morte. In Hebræo habetur. *Malum faciet ſibi*. Et idem eſt malum facere, & affligere. *Cum ergo audiſſet Dauid ſeruos ſuos muſſitantes*, id eſt, tacitè inter ſe loquentes, ſcilicet, quòd nõ audebant apertè loqui, ne Dauid intelligeret mortem pueri, etiam quia inter ſe ſecrete conſiliabantur, an mortem illam reuelarent Dauid, vel non. *Intellexit, quòd mortuus eſſet infantulus*, ſcilicet, quia nulla alia cauſa erat huius locutionis ſecretę; niſi mors pueri. *Dixitque ad ſeruos ſuos, num mortuus eſt puer?* Hoc quæſiuit Dauid, vt expediretur à ieiunio, & oratione: nam ſi puer mortuus erat, fruſtra erat eum manere in terra. *Qui reſponderunt, mortuus eſt*. Non auſi fuerunt negare ei veritatem, quamuis putauerint, quòd nimis ſe affligeret cognita morte pueri. *Surrexit igitur Dauid de terra*, ſcilicet, quia prius

B iacebat extentus in terra, vel inclinatis genibus, orans pro vita pueri. *Et lotus, vnctuſque eſt*, id eſt, tunc lauit faciem ſuam, & vnxit caput oleo.

Quare Dauid, mortuo puero, non planxerit. Quæſt. XX.

QVÆRET aliquis; quare fecerit hoc Dauid. Reſpondendum, quod dum puer viuebat, & erat in periculo, orabat Dominum, & priuabat ſe omnibus delectationibus, vt exaudiretur: mortuo autem puero, iſtud fruſtra erat; ideo nõ vacauit vltra planctui. Sed dicetur, quomodo Dauid vnxit nunc caput? Reſpondendum, quòd Dauid lauit manus ſuas, & vultum ad ſolam mundiciam: nam diebus illis, quibus planxerat pro puero, pro afflictione non lauabat manus, nec vultum, nunc autem lauit: caput vero vn-

C xit, quia in terra illa eſt conſuetudo, vngere caput oleo, propter caliditatem terræ, & omnes cõmuniter hoc faciunt, vt declaratum eſt præcedenti capitulo: nunc autem quia ceſſabat Dauid flere pro puero, vnxit caput ſuum in ſignum lætitiæ, & delectationis conſuetę, ſcilicet, ꝙ iam nihil magis mouebatur pro morte pueri, quàm ſi non mortuus fuiſſet.

Quare Dauid mortuo filio lauerit ſibi manus, & vnxerit caput. Quæſt. XXI.

QVÆRETVR vlterius, cur Dauid lauerit faciem, & vnxerit caput mortuo filio: nam cõtra conſuetudinem Hebræorũ erat iſtud, ſcilicet, quia toto tempore, quo lugebant mortuos, non vngebant capita. Sic patet infra 14. cum dixit Ioab ad mulierem: lugere te ſimula, & induere

D veſte lugubri, & ne vngaris oleo, vt ſis, quaſi mulier, plurimo iam tempore lugens mortuum. Reſpondendum, quòd Dauid potuit hoc facere propter tria: primo quia ipſe voluit mortuo filio, ire ad orandum coram Domino, vt patet infra: nam immediatè, vt ſurrexit de terra, iuit illuc; homo tamen non placet Deo in vultu triſti, iuxta illud Leuit. 10. cum dixit Aaron, quomodo potui comedere, aut placere Deo in cęrimoniis, mente lugubri, quaſi dicat, non potui placere Deo: ideo Dauid, vt placeret Deo, voluit apparere coram eo lætus. Secunda ratio fuit, quia Dauid erat Rex, & non ſolent Reges facere luctum, ſicut alij homines inferiores; ideo viri de domo Dauid lugere debebant pro paruulo illo, Dauid autem non: vnde lauit faciem ſuam, tanquam non facturus plãctum. Tertia ratio fuit ad ſignificandum, quod iniuſtum erat pro mortuis plangere; ſed

E potius pro viuentibus: nam nihil prodeſt plangi pro mortuo, cùm planctus eum ad vitam reuocare nequeat, & iſtam vltimam tetigit Dauid ſolum: ut patet infra in litera. *Cumque mutaſſet veſtẽ*, ſcilicet, quia prius erat in quadam ueſte triſti plorans; nunc autem ſuſcepit aliquam ueſtem regiam. Iſtud etiam erat contra conſuetudinem plangentium pro mortuis, ut patet infra 14. ſcilicet: Induere ueſte lugubri, & ſimula te lugere: Dauid autem omnia fecit contra cõſuetudinem lugentium. *Ingreſſus eſt domum Domini, & adorauit*, id eſt, introiuit illud tabernaculum, in quo erat arca, & orauit ad Dominum: erat enim arca in domo Dauid in quodam loco, quem ei diſpoſuerat, & quando Dauid uolebat ire adorandum, introibat in tabernaculum illud, ut patet ſupra capitulo ſexto.

An Dauid peccauerit introeundo immundus in Sanctuarium. Quæſt. XXII.

QVÆRET aliquis, an Dauid peccauerit, introiens in locum ſanctuarij, immundus. Aliquis dicet, quòd ſic, quia quicunque ingrediebatur immundus in ſanctuarium, mori debebat. Leuit. 15. Dauid tamen erat immundus, quia luxerat pro mortuo, & huiuſmodi erat immundi. Numer. 19. Reſpondendum, quòd Dauid non erat immundus, quia non luxit ſuper mortuo, ſed ſuper viuente; vnde illico, vt mortuus eſt puer, ceſſauit a luctu, & lauit ſe, ac vnxit, vt patet in litera. Item dato, quòd Dauid ploraſſet pro filio ſuo mortuo, non erat immundus, quia non efficitur aliquis immundus plorando pro mortuo; niſi cùm vadit ad exequias eius, & plangit, & tollit capillos, vel facit alia ſimilia. Sic patet Leuit. decimo; vbi Deus vetuit Sacerdotibus nouiter vnctis exire ad plorandum mortuos, cùm dicitur: Capita veſtra nolite nudare, & veſtimenta nolite ſcindere, ne forte moriamini: fratres veſtri, & omnis domus Iſrael, plangant incendium, quod Dominus ſuſcitauit: vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alioquin peribitis. Apparet ergo, quòd immunditia cauſabatur ſuper mortuo, ſi exiuiſſent Sacerdotes de ſanctuario, & depilaſſent capita, vel ſcidiſſent veſtes, quòd tamen ipſi plorarent intra ſanctuarium, nihil aliud faciendo, non cauſabat immunditiam in eis. Nam Aaron intra ſanctuarium erat, & luxit pro filijs ſuis, vt patet eodem capitulo, cum dicitur: quomodo potuit placere Deo mente lugubri, ergo lugebat tunc, tamen non incurrit immunditiam, quia non ceſſauit a ſacrificijs, vt patet ibidem. Et quia in ſanctuario erat, & tamen ibi non permittebatur manere aliquis immundus; erat ergo generale in omnibus, tam Sacerdotibus quam non Sacerdotibus, quòd non incurrebant immunditiam, plorando ſolum pro mortuo, ſed exeundo ad plangendum comitando funera, & ſcindendo capillos, vel veſtes.

Dauid an eſſet factus immundus, quia erat in tabernaculo, vbi erat puer mortuus. Quæſt. XXIII.

QVÆRETVR vlterius, an Dauid incurrerit immunditiam, quia erat in tabernaculo illo, in quo erat puer mortuus. Aliquis dicet, quòd ſic, quia Nume. 19. dicitur. Iſta eſt lex hominis, qui moritur in tabernaculo: omnes qui ingrediuntur tentorium illius, & vniuerſa vaſa, quæ ibi ſunt, polluta erunt 7. diebus: ſed Dauid erat in domo, in qua mortuus eſt puer, ergo non poterat, vſque ad 7. dies ſequentes, introire ad locum ſanctuarij. Aliquis forte dicet, quòd illa lex de immunditia intelligitur, quantum ad ſanctuarium; ſed non ad arcam, ſcilicet, quòd intrantes in locum ſanctuarij, ſi erant immundi, deberent mori; ſed intrantes coram arca non morerentur, cum ipſa maneret extra ſanctuarium. Dicendum, quòd hoc non ſtat; quia arca erat vas ſanctiſſimum totius ſanctuarij; ideo ſi quis moriebatur accedendo ad alias partes ſanctuarij immundus, à fortiori ſi accederet ad arcam; vel introiret ad locum eius. Hoc patet ex ſimilibus, nam arca exiſtens extra ſanctuarium, erat tantæ ſanctitatis, & reuerentiæ, ſicut ſi eſſet in ſanctuario; quod patet; quia quando Bethſamitæ viderunt arcam, ipſa erat extra ſanctuarium, & tamen perierunt de Bethſamitis quinquaginta millia, præceden. lib. cap. 6. Simile patet ſupra 6. nam cum duceretur arca de domo Aminadab, non erat in ſanctuario, & tamen Oza, qui tetigit eam, mortuus eſt. Eſſet ergo ſic de reuerentia habenda ad arcam, quantum ad munditiam, & immunditiam, quòd nullus deberet introire in locum, vbi erat ipſa, ſi eſſet immundus. Dicendum ergo, quòd Dauid non fuit immundus manendo in domo, in qua mortuus eſt puer: quia quod habetur; Num. 16. de tabernaculo mortui, intelligitur ſtrictè, ſcilicet, ſi ſit aliquod tabernaculum, in quo ſit mortuus, & intrent aliqui in illud, efficiuntur immundi, ſecundum legem: ſi tamen ſit aliqua domus magna, quæ habeat multa tabernacula, ſiue cameras, vel diuiſiones, non ſunt immundi omnes, qui ſunt in illis cameris, vel diuiſionibus, ſed ſolum illi, qui intrant in cameram, in qua iacet mortuus. Dauid autem non ingreſſus eſt in domum, in qua iacebat puer mortuus, nec vidit eum, ſed ſolum quæſiuit a ſeruis ſuis, an eſſet puer mortuus, & immediate iuit in domum arcæ;

F Ideo non potuit incurrere immunditiam. *Et venit in domum ſuam.* Scilicet: Facta oratione coram arca. Et non dicitur, venit in domum ſuam, tanquam locus arcæ eſſet extra domum Dauid, quia intra erat: ſupra 6. & 1. Paralip. 16. ſed erat quædam domus ſeparata, intra palatium Dauid, in qua erat arca, & de illa redibat Dauid in domum ſuam, id eſt, in locum, in quo ſolitus erat manere. *Petiuitque, vt ponerent ei panem.* Scilicet: Vt ponerent ei menſam ſolenniter, ſicut conſueuerant, petiuit autem panem, quia nomine panis intelliguntur omnes cibi, vt patet infra 4. lib. cap. 6. cum dixit Eliſæus: Pone panem, & aquam coram eis, vt comedant, & bibant, & ſequitur ibi, ꝙ appoſita eſt eis magna ciborum præparatio. *Et comedit.* ſ. ſolemniter, aſtantibus ſeruis ſuis, quod non fecerat præcedentibus diebus, quibus durauerat luctus. *Dixerunt autem ſerui ſui.* ſ. voluerunt cer-
G tificari de quodam dubio, quia videbatur Dauid nimis irrationabiliter egiſſe, & tamen ipſi credebant, ꝙ aliqua ratio mouerat eum; ideo quærebant de illa. *Quis eſt ſermo, quem feciſti?* i. quæ res eſt iſta, quam feciſti? q.d. valde irrationabilis videtur. *Propter infantem, cum adhuc viueret ieiunaſti, & flebas.* Scilicet: In ſeptẽ dieb. quib. vixit, in ægritudine, *Mortuo autem puero, ſurrexiſti, & comediſti panem.* Quaſi dicat, iſtud irrationabile videtur, quia potius debuiſſes lugere poſt mortem pueri, quàm antea: vel ſi prius lugebas, debebas poſterius fortius lugere, & feciſti è contrario. *Qui ait, propter infantem, dum adhuc viueret, ieiunaui, & fleui.* Declarat, ꝙ rationabiliter egerit. *Dicebam enim, quis ſcit ſi fortè donet eum mihi dominus? & viuat infans?* Quaſi dicat, dubium eſt, an Deus velit occidere infantem, quanquam dixit, quòd occideret eum; ideo dum adhuc
H eram in dubio, conabar, vt haberem eum: & quia Deus flecteretur miſericordia, per ieiunium, & lachrymas, Dauid plorabat, & ieiunabat. Dixit autem, quis ſcit ſi donet eum mihi dominus? quia quanquam dixerat Nathan, ꝙ moriturus erat puer, Dauid dubitauit, an dictum eſſet ſecundũ comminationem, vel firmam Dei ſententiam, & de hoc nullus erat, qui poſſet eum certificare, quia etiam ipſe Nathan neſciebat hoc: de quo ſupra declaratum eſt. In Hebr. habetur. *Quis ſcit ſi propitietur mihi dominus?* Et idem eſt, quia id quod Deus donat, ex propitiatione quidem donat. *Nunc autem quia mortuus eſt, quare ieiuno?* Quaſi dicat, fruſtra eſt ieiunare, vt viuat.

I

Quomodo ſit verum dictum Dauid, ſcilicet, quòd ſine cauſa ieiunaret mortuo filio; & an liceat orare pro paruulis. Quæſt. XXIIII.

QVÆRET aliquis, quomodo verum ſit id, quod hic dicitur, ſcilicet, ꝙ ſine cauſa erat, quòd ieiunaretur pro mortuo: ſed hoc videtur falſum, quia quæcunque opera pia fiant pro mortuis, proficiunt illis ad remiſſionem peccatorum: nam ſicut eleemoſyna facta pro mortuo proficit ei, ita ieiunium proficiet, & quæcunque alia opera pia, quia idem iudicium eſt de omnibus; de eleemoſyna autem, & de oratione, quod proficiant mortuis patet. 2. Mach. c. 12. ſ. collatione facta, Iudas miſit. 12. millia dragmas argenti Ieroſolymam, offerri pro peccatis mortuorum. Et poſtea ſequitur: Sancta ergo, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur. Ita ergo ſanctum erat pro defunctis ieiunare. Reſpondendum, quòd vtile eſt pro mortuis ieiunare, vel quæcunque opera bona fieri: ſed Dauid
K dixit, quòd fruſtra erat, quod ieiunaret pro puero. Primò, quia Dauid non ieiunabat, vel orabat, vt anima pueri optatam haberet requiem, ſed vt non moreretur: ſed iam nunc mortuus erat, ergo ſuperuacuum erat orare pro eo. Secundo; quia dato, quòd oraretur pro anima defuncti, ſuperfluum erat orare pro anima pueri, quia iſte puer mortuus eſt in tali ætate, in qua impoſſibile erat eum peccaſſe; ideo conſtans erat, quòd ille puer adeptus fuiſſet requiem optatam: In talibus autem iniuria eſt, ſi quis determinate oret pro illo, nam iniuriam facit martyri, qui orat pro martyre, extra de celebr. miſſ. cap. cum Marthæ. ita iniuriam facit exiſtenti in vita æterna, qui orat pro illo, ſi notum eſt, quòd ille ſit in vita æterna. Sed objcies, ꝙ Eccleſia orat pro iſtis paruulis, quando moriuntur. Reſpondendum, ꝙ Eccleſia non orat ſpecialiter pro iſtis, ſed pro omnib. fidelib. defunctis, & quanquam orationes ex nomine illorum dicantur,

Vtile eſt pro mortuis ieiunare, & alia bona facere.

non

Quare pro infantulis orat Eccleſia cũ non indigeant.

non pro eis; ſed pro aliis fundi tantũ, quibus in Eccleſia prodeſſe poſſunt. Vel aliter dicendum, quod eccleſia fundit preces pro iſtis paruulis in die obitus ſui, magis ad cæremoniam, quàm ad neceſſitatem, vel vtilitatem, vt non videantur iſti à cęteris catholicis diſcordare. Item patet hoc, quia cum iſti paruuli moriuntur, de quibus non eſt dubium, ꝙ ſint in vita æterna, aut pro eis Eccleſia aliquam cæremoniam, vel officium faciet, aut nihil. Si dicas, ꝙ nihil, eſt inconueniens, quia viderentur, tunc non eſſe partes Eccleſiæ, nec de gremio fidelium, cùm pro eis, nihil magis fiat, quam pro paruulis, qui ſine baptiſmate moriũtur, qui nunquam fuerunt partes Eccleſiæ, & conſtat eos æternaliter periiſſe. Si autem aliquid debeat dici pro eis, aut dicetur officium, ſicut pro ceteris mortuis, pro quibus Eccleſia orat: vel dicetur officium martyrum, vel virginum, vel confeſſorum, pro quibus Eccleſia nihil orat, ſed cantat officium de laudibus eorum. Secũdum non poteſt ſtare, quia iſti paruuli nullius meriti ſunt, ita vt inter virgines, martyres, aut confeſſores poni debeant; ideo nec dicetur officiũ iſtorum pro paruulis, conſequenter ergo dicetur officium defunctorum, quod pro cunctis fidelibus dici ſolet, non ad neceſſitatem iſtorum, ſed ad cæremoniam, vt ſupra dictum eſt. *Nunquid potero eum reuocare amplius*, quaſi dicat, fruſtra eſt, quod orem pro eo; quia quanquam orem, nunquam redibit ad me, ſ. viuens. *Ego vadam magis ad eum, ille verò non reuertetur ad me*, i. ego ibo ad eũ per mortẽ, & ipſe nunc nõ reuertetur ad me per vitam. Dixit autem Dauid, quòd iret ad eum, ſ. ad locum, in quo ipſe erat. Et accipitur locus largè, tanquam ſi receptaculũ, in quo ſunt animæ in alio ſeculo, eſſet idem pro omnibus, quia datis diuerſis receptaculis, neſciret Dauid, an iturus eſſet ad idẽ receptaculum, ſunt tamen diuerſa receptacula: ſic etiam erat communis opinio apud omnes homines, ꝙ eſſet alius locus per ſe, in quo mortui eſſent ſub terra, ſicut eſt hic locus in quo omnes homines ſunt. Sic dixit Iacob: Deſcendam ad filium meum, lugens, in infernum. Geneſ. 37.

Reſurrectionem an crediderit Dauid poſſibilem. Q. XXV.

QVAERET aliquis, quomodo dixerit hic Dauid, ꝙ filius ſuus non poterat reuerti amplius ad eum, nam videtur, ꝙ redire poterat reſurgendo, & de reſurrectione non debebat deſperare Dauid, quia alij ſurrexerunt: nec eſt putandũ, ꝙ Dauid crederet impoſſibilem eſſe reſurrectionem, nam ſciebat Deũ omnia poſſe, & ipſe ſæpe confeſſus fuerat, Deũ poſſe viuificare, & mortificare. Aliquis autẽ dicet, ꝙ Dauid dixit hoc de filio ſuo, quia in veteri teſtamento non fuit reſurrectio mortuorum, ſicut in nouo. Sed hoc falſum eſt; nam Elias ſuſcitauit vnum mortuum, vt patet ſeq. lib. c. 17. Eliſeus verò ſuſcitauit duos mortuos. De vno habetur infra 4. lib. c. 4. De alio habetur eod. lib. c. 13. Dicẽdũ tamen, ꝙ in veteri teſtamento, raro fuerũt ſuſcitationes mortuorum. In nouo autem teſtamento fuerũt valde multæ; & tamen ante Dauid, non fuerat aliqua ſuſcitatio mortui, vnde Dauid quanquam ſciret poſſibilem eſſe reſurrectionem, & crederet, ꝙ aliquando futura erat, tñ non putabat, ꝙ accidere deberet, vſque ad finem ſeculi, eo ꝙ nunquam viderat aliquem ſurrexiſſe; ideo putabat fruſtra eſſe petere pro ſuſcitatione filij, ſi non ſuſcitandus erat; Deo aliter diſponente. Vel intelligũtur verba Dauid de modo orationis ſuæ, ſ. quia ipſe orabat pro filio ſuo ne moreretur & iam ille non poterat nõ mori, cum mortuus fuiſſet; ideo non poterat redire ad eum. Vel aliter, Dauid erat dubius, ante mortem pueri, an verba prolata à Nathan dicta fuiſſent, ſm cõminationem Dei, vel ſecundùm diffinitionem; ſi. n. dicerentur, ſecundùm diffinitionem, impoſſibile erat eũ moueri: & quia nunc mortuo puero, inueniebat Dauid, verba iſta dicta fuiſſe, ſecundùm diffinitionem Dei: credebat, ꝙ etiam ſi omnes homines orarent, Deus non exaudiret: immo quòd peccatum eſſet contra Dei diffinitionẽ iã cognitam, aliquid petere. *Et conſolatus eſt Dauid Bethſabee vxorem ſuam*. Hic ponitur ſecundum huius partis, ſcilicet, humana conſolatio: nam poſt mortem filij, Dauid conſolatus eſt ſeipſum, & vxorem ſuam. Et dicitur, quod conſolatus eſt Bethſabee, quia ipſa flebat nimis, eo ꝙ filius eius mortuus fuerat. *Ingreſſuſque ad eam*: Hebræi dicũt venit ad eã, ſ. perſuadendo verbis, quia Bethſabee nolebat cognoſci vlterius à Dauid, eo ꝙ putabat, quòd omnes, qui naſcerentur de ea, morerentur; ſicut iſte paruulus mortuus fuerat, propter maledictionem Dei. Dauid autem iurauit Bethſabee, quòd nõ erat ſic, quia ex ea naſciturus erat filius regnaturus poſt eum. ſic enim ipſa dixit Dauid, quando erat in ægritudine, ſcilicet, domine mi, tu iuraſti per dominum Deum tuum, ancillæ tuæ: Salomon filius meus regnabit poſt me, & ipſe ſedebit in ſolio meo. ſeq. lib. cap. 1. *Dormiuit cum ea*. ſcilicet: Vt vacaret proli, quia adhuc filius ſuus ſucceſſurus ei, nondum natus fuerat. *Quæ genuit filium, & vocauit nomen eius Salomon*. Ipſa impoſuit nomen eius, & vocauit illum ſic, quia Salomon interpretatur pacificus, & eſt ſenſus, quod in pace eſſet.

Quare Bethſabee vocauerit filium ſuum Salomonem. Quæſtio XXVI.

QVAERET aliquis, quare Bethſabee vocauerit eum Salomon. Aliquis reſpondebit, quod cõuenienter hoc nomen impoſitum fuit ei, eo quòd Salomon interpretatur pacificus, nam toto tempore vitæ ſuæ fuit pax in terra Iſrael, vſque ad finem regni, quando Deus ſuſcitauit ei quẽdam aduerſarium Idumæum. ſeq. lib. cap. 11. & ſic dicetur, quòd illud nomen prophetice ei impoſitum eſt. Sed dicetur, quòd non ſtat; quia per prophetam iuſſit Deus, Salomonem vocari alio nomine, ſcilicet, amabilis dño, nõ, vt patet in litera: ergo non conuenit ei illud nomen prophetice, quia alioquin nõ fuiſſet aliud nomen impoſitum per prophetam. Dicendum eſt, quod mater impoſuit iſtud nomen filio, & poterat eſſe duplici ratione. Vno modo ad ſignificandum vitam eius, quia vita, pax, & ſalus ad idem pertinẽt; ſed alius filius mortuus erat, & iſte erat victurus: ideo vocauit eum pacificum, i. in pace conſeruandum, & nõ moriturum ſicut præcedentem filium. Aliter poteſt dici, quod vocauit eum Salomon, i. pacificum, quia ipſa audiuerat à Dauid, ꝙ iſte puer regnaturus erat, & in tempore eius, eſſet abundantia pacis; ideo vocauit eum pacificum. Sic patet 1. Paralip. 22. ſ. Filius, qui naſcetur tibi, erit vir quietiſſimus: faciam. n. eum requieſcere ab omnibus inimicis ſuis per circuitum. Et ob hanc cauſam pacificus vocabatur. *Et Dominus dilexit eum*, i. Deus dilexit ſpecialiter iſtum paruulum ad benefaciendum ei. *Miſitque in manu Nathan Prophetæ*. id eſt, Deus miſit per Nathan ad imponendum ei nomen. Dicitur autẽ miſi in manu Nathan, id, quod fit per ipſum Nathan, ſicut dicimus, ꝙ omnia negotia expediuntur per manus illius, id eſt, per illum: nam per manus, nullum negotium expeditur. *Et vocauit nomen eius amabilis Domino*. In Hebręo habetur: Iedida, quod interpretatur, dilectus à Deo: litera tamen noſtra noluit ponere nomen, ſed expoſitionem. *Eo quòd diligeret eum Dominus*, id eſt, nomen conueniebat ei, quia Deus diligebat eum nimis. Hoc poteſt intelligi de dilectione, qua eũ per gratiam gratum facientem; & hoc modo Deus diligit omnem hominem, qui eſt in charitate, & ſic fuit Salomon in principio regni ſui: nam erat vir iuſtus, & deſiderabat Deo placere in omnibus; ideo quando factus eſt Rex, non petiuit à Deo, niſi ſapientiam ad regendum populum ſibi ſubiectum: & Deus dedit ei ſapientiam, & omnia alia bona, vt patet ſeq. libro cap. 3. vel dicimus, ꝙ Deus diligebat iſtum puerum. ſ. diſponendo eum ad magna bona naturalia, & gratia data: nam Deus dedit ei ſapientiam, & alia bona gratis data, qualia nunquam habuit aliquis, qui præceſſit eum: ſicut ipſe dicit de diuitijs: Eccleſiaſtes primo, de ſapientia autem patet ſeq. lib. cap. 3.

Cur Deus miſerit Prophetam ad imponendum aliud nomen Salomoni. Quæſt. XXVII.

QVÆRET aliquis; cum nomen primũ impoſitum Salomoni, ſcilicet, Salomon, fuiſſet ei impoſitũ prophetice, cur Deus miſerit Prophetam ad imponendũ aliud nomen. Reſpondendum, ꝙ Propheta non venit ad tollendum primum nomen, quaſi illud non conueniret ei, ſed venit ad augendum, apponens aliud nomen, vt ſignificarentur plura bona: nam Salomon per primum nomen habuit

ſignif.

ſignificationem pacis futuræ in regno ſuo: voluit autem Deus adhuc ſignificare maiora bona in Salomone; ideò poſuit ei ſecundum nomen, ſ. amabilis Domino, & in hoc ſignificabantur multa bona conferenda Salomoni: nam ſi Deus diligebat eum, non eſt dubium, quin ei multa bona largiretur. Sciendum autem, ꝙ Nathan non venit propriè ad ponendum nomen Salomoni, ſed ad reuelandum aliquid futurum de eo, ſcilicet, ꝙ Deus diligeret eum. Et ad hoc impoſuit ei nomen, quia tamen iſtud non fuit impoſitum directè, vt nomen ſuum eſſet, non vocatus fuit poſtea Idida, id eſt, amabilis Domino, ſed Salomon. *Igitur pugnabat Ioab.* Hic ponitur tertium huius partis, ſ. hiſtoriæ continuatio. Nam ſupra decimo incepta fuerat hiſtoria de pugna Iſrael contra Ammon: quæ interciſa fuerat, propter enarrationem euentus Dauid, & Bethſabee, ideo iſto enarrato, redit ſcriptura ad enarrandum hiſtoriam, & dicitur, *Igitur Ioab pugnabat contra Rabbath filiorum Ammon*, i. dum hæc fierent, quæ ſupra dicta ſunt, pugnabat Ioab contra Ammonitas exiſtentes in ciuitate Rabbath. In quo ſciẽdũ, ꝙ iſtud, quòd hic dicitur, fuit poſt ſuperiora, ſ. ꝙ Ioab miſit ad dicendum Dauid, ꝙ veniret ad capiendum vrbem Ammonitarum, ſ. ꝙ iam natus fuerat Salomon, vel ſaltem mortuus fuerat primus filius natus de Bethſabee, quia alio quin non iuiſſet Dauid ad bellum contra Ammon, dũ exiſteret in ira Dei, ſ. antequam veniret ad eum Nathan, nunciãs peccatum ſuum, & doleret Dauid, & non eſt veriſimile, ꝙ Deus dediſſet tunc victoriam Dauid; ideo tã mortuus erat paruulus. *Et expugnabat vrbem regiam.* Iſta erat Rabbath, quæ vocatur regia, quia erat ciuitas maior totius terræ Ammon, & in ea morari conſueuerãt Reges Ammonitarum. *Miſitque Ioab nuntios ad Dauid.* Hic ponitur magna probitas Ioab, quia cum ipſe potuiſſet capere vrbem, & eſſet ei gloria, noluit; ſed miſit ad Dauid, vt veniret ad capiendum eam, & laudaretur Dauid, & non Ioab. *Dimicaui aduerſum Rabbath*, i. iam feci multa bella contra eam, intantum quòd propè eſt, vt capiatur. *Capienda eſt vrbs aquarum.* Iſta eſt vrbs Rabbath, ſiue regia. Et dicitur capienda eſt, i. in breui eſt vt capiatur, vel paruus labor reſtat ad capiendum. In Hebræo dicitur. *Cepi vrbem aquarum.* Sed tunc obijcitur, ſi capta erat, quomodo mittebat ad Dauid, vt caperet eam? Reſpondent Hebræi, ꝙ iſta vrbs diuiſa erat in duas partes, ſcilicet, in vrbem planam, & arcem, primam autem partem ceperat Ioab, & non ſecundam; ideo miſit ad vocandum Dauid, vt caperet ſecundam. Sed iſtud eſt ſubterfugere, nec conuenit literæ; quia Ioab miſit ad Dauid, vt caperet vrbem, & hoc, vt victoria aſcriberetur Dauid, & non Ioab: ſi tamen Ioab cepiſſet totam vrbem, præter arcem, maior pars victoriæ tribueretur ſibi, quàm Dauid, ideo non eſt veriſimile, ꝙ vocaſſet Ioab ipſum Dauid ad capiendam ſolum arcem, ſed totam vrbem, vt victoria tota attribueretur Dauid: ideo dicendum eſt, ꝙ litera Hebraica mutat hic tps, ſicut ſæpe facit, & ponit, cepi. i. capienda eſt, & tunc eſt ſenſus, ꝙ Ioab vocauerit Dauid ad capiendam totam vrbem. Vocatur autem Rabbath, vrbs

Rabbath quare vrbs aquarũ.

aquarum, eo ꝙ per eã tranſibant aquæ multæ. Nicolaus.n. dicit, ꝙ apud Rabbath erant aquæ multæ, & paludes, in quibus Ammonitæ tenebant ſpem, ꝙ ciuitas non caperetur; & tamen hoc nõ obſtante, capta eſt. Aliter aũt dicendum, ꝙ vocatur ciuitas aquarũ, i. fluminum, quia tranſeunt per eam aliqua magna flumina. Sic.n. Haram, vocatur ciuitas aquarum. Nam in Hebræo vocatur Harã mahanaim, i. Haram fluuiorum, ſ. quia tranſit per eam fluuius Euphrates. Idem tñ fluuius, tranſit per terram Ammonitarum, vt patet Nu.22. ſ. Balaam habitabat ſuper fluuiũ terræ filiorũ Ammon, & tñ cõſtat, ꝙ Balaã habitabat in Meſopotamia, vt patet Nu.23. & Deut.13. ergo videtur, ꝙ fluuius, qui trãſibat per Meſopotamiã, quæ vocatur in Hebræo Harã maharaim, eſt ille, qui tranſibat per terram filiorũ Ammon, & tranſiret iſte per ciuitatem regiam. Nam veriſimile eſt, ꝙ ciuitas maxima cõſtrueretur apud fluuiũ magnũ, & ſicut Euphrates vocatur fluuius excellẽter, non expreſſo alio noĩe, vt patet Exo.23. ita vocaretur, aquarum, excellenter, quia plures aquas habebat, quã alia flumina terræ illius. *Nunc ergo congrega reliquam partem populi.* Ioab habebat ſecum magnam partem Iſraelitarum, Dauid autem debebat congregare reliquos bellatores, qui manſerant in terra.

F *Ioab quare voluerit quòd Dauid congregaret reliquam partem populi. Quæſt. XXVIII.*

QVAERET aliquis, quare dixerit Ioab, ꝙ cõgregaret Dauid reliquam partem populi. Aliquis reſpondebit ꝙ gens, quam habebat Ioab, non ſufficiebat ad capiendum vrbem: ideo voluit, vt Dauid duceret maiorem exercitum. Sed falſum eſt, quia Ioab dixit, capienda eſt vrbs aquarũ, i. in breui eſt, ꝙ capiatur. Etiam ipſe potuiſſet capere eã, Dauid nõ veniente, cùm litera dicat: ne cùm à me vaſtata fuerit, nomini meo aſcribatur victoria: ergo vr, ꝙ poterat faciliter capi vrbs à Ioab, non veniente Dauid. Sed dicendũ, ꝙ hoc dixit Ioab ad maiorem laudem Dauid, ſ. vt magis coloraretur factum, & aſcriberetur victoria ipſi Dauid: nam ſi Dauid iuiſſet ad pugnandum, & non tuliſſet alios bella-
G tores, præter eos, quos habebat Ioab, dato, ꝙ caperet vrbem, non videretur, ꝙ aliquid egiſſet, quia ipſe ſolus erat: ſed aſcriberetur victoria Ioab, tanquam ipſe iam omnia illa diſpoſuiſſet: ſi aũt Dauid duceret ſecum magnum exercitũ, & in primo bello caperet ciuitatem, putaretur, ꝙ ipſe ceperit eam viribus ſuis, quia habebat plus de exercitu, quã Ioab, & ſic aſcriberetur ei victoria. *Obſide ciuitatem*, i. veni ad obſidendum eam, *Et cape eam.* i. cito capies, poſtquam obſideris. *Ne cùm a me vaſtata fuerit vrbs, nomini meo aſcribatur victoria*, q.d. ego poſſum faciliter eam vaſtare; ſi tamen hoc fecero, victoria aſcribetur mihi, & non tibi: ideo melius eſt, vt tu venias ad obſidẽdum, & capiendum eam, vt aſcribatur tibi victoria. In Hebræo habetur. *Vocabitur nomen meum ſuper eam*, vbi litera noſtra dicit: nomini meo aſcribatur victoria, quod idem eſt. *Congre-*
H *gauit itaque Dauid omnem populum*, i. reliquos bellatores, qui non iuerant cum Ioab ad bellum. *Et profectus eſt aduerſum Rabbath*, i. iuit ad vrbem Rabbath, quam tunc obſidebat Ioab. *Cumque dimicaſſet cepit eam*, i. immediatè poſt conflictum cepit vrbem, quia Ioab dixerat, ꝙ in breui capienda erat. *Et tulit diadema Regis eorum de capite eius.* i. accepit coronam Regis Ammon. Nominatur aũt hic iſta corona, quia fuit aliquid ſpeciale, ſ. in magnitudine. pp põdus: vt patet immediatè. *Põdo auri talentũ*, i. habebat diadema iſtud vnum talentum auri in pondere. *Habens gemmas pretioſiſſimas*, id eſt, erant in diademate illo multæ gemmæ magni valoris. In Hebræo habetur. *Habens lapidem honorabilem.* Et idem eſt, quod in litera noſtra. Hebręus tamen ponit ſingulare pro plurali, & è contrario ſæpiſſime. *Et impoſitum eſt ſuper caput Dauid*, ſcilicet, Dauid
I impoſuit ſibi illud diadema ad honorem. Non eſt autem intelligendum, quòd Dauid acciperet iſtam coronam ſub eadem figura, & imponeret ſibi; ſed fecit eam conflari, & reduci in aliam formam, & tunc impoſuit ſibi illam. Sic patet.1. Paralipo.20. ſcilicet, Tulit Dauid coronam de capite eius, fecitque ſibi inde diadema, id eſt, de illa corona fecit aliam coronam. Dicunt etiam Hebræi, quod Dauid non tenebat iſtam coronam ſuper ſe, nec Rex Ammon; quia nullus poſſet talentum ponderis ferre in capite, ſed quòd corona iſta pendebat per quoſdam funes, ſuper caput Regis, quando ſedebat, & non ſuſtentabatur ab ipſo, ſed hoc non eſt ſatis veriſimile. Dicendum ergo, quod corona iſta erat in capite Regis. Nec obſtat, quod dicatur, quod habebat talentum auri, quia forſitan, talentum nõ eſt magnum pondus: nam non eſt pondus æquale apud omnes gentes.
K *Sed, & prædam ciuitatis aſportauit multam valde*, id eſt, accepit de ciuitate Rabbath multam prædam, quia illa erat ditiſſima, eo quod erat ciuitas Regia: & ſecundùm quod fecit in hac ciuitate Dauid, ita & in omnibus alijs vrbibus terræ Ammon.

An licuerit Dauid accipere diadema Regis, & ponere in capite ſuo. Quæſt. XXIX.

QVAERET aliquis, de diademate illo, quod accepit Dauid, an licuerit ſibi illud accipere, & ponere in capite ſuo. Pro quo ſciendum, quod plurimi volunt, ꝙ iſtud diadema nõ eſſet Regis, ſed cuiuſdam idoli Ammonitarum, qui vocabatur Melchom, & tunc non licebat ſibi accipere coronam iſtã, quia erat idoli. Quod autem Melchõ eſſet idolum Ammonitarum, appatet infra 4. lib. c.23.

Hoc

A Hoc autem dicunt iſti, quia in Hebræo habetur hic, coronam Melcham, quod iſti putant, eſſe idolum Melchom. Hoc autem magis probatur 1. Paralip. 20. cum dicitur: tulit autem coronam Melchom de capite eius. Tunc igitur ſtat dubium, quomodo poterant licitè Hebræi accipere illam, vt imponeretur capiti Dauid, quia Deus vetuit Iſraelitis accipere ea, quæ erant ſuper idola, vt aurum, & argentum, de quib. facta erant ipſa idola: vt patet Deut. 7. ſ. Sculptilia eorum igne combures, non concupiſces argentum, & aurum, de quibus facta ſunt, nec aſſumes quicquam ex eis: ergo nec iſta corona erat ſumenda. Reſpondent Nicolaus, & Andreas, quòd Dauid non accepit coronam illam eo modo, quo tenebat illam Melchom: ſed conflauit eam, & purgauit ſecundum legem, & tunc impoſuit ſibi: hoc autem videtur haberi 1. Paral. 20. cum dicitur: tulit aũt Dauid coronam Melchom de capite eius: fecitq. ſibi inde diadema. ſ. purgando, & conflando, & redigendo in aliam formã.

Opinio Nico. & Andr.

B Sed adhuc non ſtat iſta reſponſio, quia ſiue purgaretur corona, ſiue non, nequaquam poterat habere eam Dauid, eo q; erat corona idoli: & de rebus idoli ſimpliciter vetitum erat, aliquid accipi, vel duci in domum, & quicunque duceret, fieret anathema. Item illi, qui accipiebant, moriebantur: ſic patet 2. Mach. 12. de illis pugnatoribus, qui iuerunt cum Iuda Machabæo, & acceperunt de templis idolorum quædam donaria, quæ inuenta ſunt poſtea ſub veſtibus eorum, & dicitur ibi, q; propter hoc mortui ſunt. Reſpondet Nicolaus, q; prohibitio illa, quæ habetur, Deut. 7. ſolum intelligebatur de terra Chanaan, i. q; de idolis terræ Chanaan non acciperent Iſraelitæ aurum, vel argẽtum, & tamen, quod poſſent accipere de idolis aliarum gentium: Ammonitæ autem non erant Chananæi: ideo poterant

C Hebræi accipere coronam Dei illorum. Sed iſtud eſt valde irrationabiliter dictum, quia Deus prohibuit Iſraelitis, accipere aliquid pertinens ad idola, vt non haberent occaſionem colendi ea, quia erant Iſraelitæ nimis proni ad idola, ſed manifeſtum eſt, quod non erat magis illicitum Iſraelitis colere idola vnius gentis quam alterius, ergo non erat magis prohibitum eis, accipere de donarijs idolorum in vna gente, quam in alia. Item non ſtat, quia 2. Machab. 12. Bellum factum erat contra non Chananæos, & de templis illorum ſumpta ſunt donaria idolorum, & tamen illa iudicantur ibi illicita. Etiam quia ibi ſimpliciter dicitur donaria idolorum eſſe illicita, ſcilicet, inuenerunt autem ſub tunicis interfectorum, de donariis idolorum, quæ apud Iamniam fuerunt: à quibus lex prohibet Iudæos.

Reſpõſio auct.

D Dicendum ergo, q; Dauid non accepit coronam idoli Melchom, ſed coronam regis Ammon. Quod patet, quia dicitur in litera, & tulit diadema regis eorum. Sciendum tamen, q; motiuum iſtorum eſt, quia 1. Paralip. 20. dicitur: tulit coronam Melchom de capite eius. Sed dicendum, quòd iſtud non obſtat, quia in Hebræo ponitur hic quoddam nomẽ, quod poteſt æquiuocari. ſ. Melcham, & ſignificat propriè regem eorum. Si tamen tollantur quædam puncta, ſiue apices, quæ in litera hebraica ponuntur loco vocaliũ, poterit dici Melchom: nã eædem literæ ſunt prorſus in Melchom, & Melcham, hic tamen nõ eſt dubium poni Melchã: ideo litera noſtra tranſtulit, Regis eorũ, & non Melchom. Poſtea tamen in 2. Paralip. poſuit Melchom, eo q; facile erat mutari apices, non mutatis literis, ad hoc, quòd diceretur Melchom. Item quod dicunt. ſ. quòd conflauit coronam: non eſt intelligendum, q; conflauerit eam ad hoc, quod

E eſſet licitum ſibi, vti auro illius, quo prius licitè vti non poterat: ſed conflauit ad faciendum eam alterius figuræ; vel ad faciendum minorem, vel quod veriſimilius eſt, fecit ad tollendum inſignia Ammonitarum. Nam in corona Regis Ammon eſſent aliqua inſignia Ammonitarum; Dauid autem, quia non erat Rex Ammonitarum, noluit ibi manere illa inſignia, ſed ponere inſignia Iſrael; ideo oportuit, quod conflaret coronam Regis Ammon, vt faceret inde ſibi diadema. Dicendum ergo, q; iſta corona erat Regis, & non idoli, ideo potuit Dauid licitè imponere eam ſibi, quia non erant prohibitæ res idolatrarum, ſed res idolorum. *Populum quoque eius abducens ſerrauit*. id eſt, accepit Dauid populum ciuitatis Rabbath, & ſerrauit, diuidens illos per medium in ſerra, ſicut ligna 1. Paralipom. vigeſimo, habetur: fecit ſuper eos tribulas. Dicuntur. n. tribulæ à terrendo, id eſt, frangendo, & poſſunt accipi pro ſerris, quia ſerra magis frangit, quàm ſecet, vel vocantur tribulæ, id eſt, trituræ, ſ. inſtrumenta facta ad triturandũ ſegetes, quoniam frangunt ipſas paleas. *Et circuire ſecit ſuper eos ferrata carpenta*, id eſt, duxit quadrigas de ferro ſuper Ammonitas. Vocatur enim carpentum, quadriga, ſed hic magis accipitur pro triturcis ferratis, quæ habent nouaculas multas in parte inferiori, & cùm tráſeunt ſuper aliquem, eum totum laniant, diſſecant, & interimunt: ideo dicuntur carpenta, à carpendo, id eſt, ſecando, vel rumpendo. Simile habetur Amos primo, ſcilicet, Super tribus ſcelenbus Damaſci, & ſuper quatuor non conuertam eum, eo quod triturauerit in plauſtris ferreis Galaad. Triturare tamen ad trituras pertinet, & non ad planſtra: Ita hic ponuntur carpenta pro triturris, quanquam ſignificant quadrigas. *Diuiſitque cul-*

B *tris*, id eſt, diuidebat homines in partes minutas gladio. *Et transduxit in typo laterum*, id eſt, ſuper figuram, vel cumulum laterum. Ra Sa. dicit, quod Dauid fecit trahi Ammonitas, ſuper lateres duriſſimos, & ſic rumpebantur carnes eorum. Vel dicitur in typo laterum. i. in clibano, vbi lateres coquebãtur, ſcilicet, quod Dauid cremauit Ammonitas in clibano. Ra. Dauid Kimhi dicit, q; cremabat Dauid Ammonitas in clibano, vbi ipſi cremabãt filios ſuos idolo Moloch, de quo habetur Leuitic. 18. & 20. ſcilicet: Non dabis de ſemine tuo idolo Moloch. Sed iſtud non eſt ad propoſitum, quia in litera dicitur de lateribus, qui nihil attinent ad idolum Moloch; In libro autem Paralip. 1. c. 20. ponuntur alia nomina tormentorum, & dicitur, quòd Dauid eduxit populum, qui erat in Rabbath, & fecit ſuper eos tribulas, & trahas, & ferrata carpenta tranſire, ita vt diſſecarẽtur, &

C contererentur. Et non ponuntur ibi omnia genera tormẽtorum, quæ habentur hic, quia typus laterum non ponitur ibi. Vocantur autem ibi tribulæ, quæ vocantur hic ſerræ, & litera vocat trahas id, quod hic vocatur gladius. Carpenta autem ferrata vtrobique ponuntur. De typo autem laterum dicendũ, quòd erat multitudo laterum, ſuper quos ducebantur Ammonitæ: ita vt rumperentur carnes eorũ. Sic patet in Hebræo, cùm dicitur, fecit eos tranſire per locum laterum. Sciendum, quòd Nicolaus dicit, quod Dauid non fecit iſtud in tota terra Ammon, nec etiam in tota ciuitate Rabbath, ſed ſolùm in illis, qui dederunt conſilium Regi, vt deturparet nuntios Dauid. Sed iſtud nõ ſtat, quia dicitur ſupra in litera: populum quoque eius abducens ſerrauit; populus tamen ſignificat totam gentem ciuitatis, & non aliquos ſpeciales, ſcilicet, conſiliarios Regis: ideo

D oportet, quòd intelligatur de toto populo. Item quia dicitur infra in litera: ſic fecit vniuerſis ciuitatibus filiorũ Ammon: ergo non ſolùm factum eſt in conſiliariis Regis, ſed etiam in toto populo, tam in vrbe illa, quam in aliis. *Sic fecit vniuerſis ciuitatibus filiorum Ammon*, id eſt, poſtquam cepit ciuitatẽ Rabbath, pugnauit cõtra alias ciuitates terræ Ammon, & cepit illas; habuitque prædam, & puniuit populum, ſicut punierat eos, qui erant in Rabbath. Credendum tamen eſt, quòd quanquam hoc fecerat Dauid in omnibus ciuitatibus terræ Ammon, non poſuit omnes Ammonitas ad iſtas torturas. Vel eſt dicendum, quòd omnes, qui ſic torquebantur, non peribant; nam conſtat, quòd non periit hac vice tota terra filiorum Ammon: cùm poſt hoc aliquando pugnauerint Iſraelitæ contra Ammonitas, ſicut fuit tempore Regis Ioſaphat, qui fuit de poſte-

E ritate Dauid: nam contra eum pugnauerunt Moabitæ, & Ammonitæ, vt patet 2. Paralip. c. 20. *Et reuerſus eſt Dauid, & vniuerſus exercitus in Ieruſalem*, ſcilicet, poſtquam deſtruxerunt ciuitates Ammonitarum. Non legitur autem, an reſiduos de populo Ammon ſubiecerit Dauid in tributum, ſed ſatis credendum eſt quòd ſic.

Dauid an peccauerint infligendo tot cruciatus Ammonitis. Quæſt. XXX.

QVAERET aliquis, an Dauid peccauerit infligẽdo tam duros cruciatus Ammonitis. Aliquis dicet, q; ſic, quia iſta erat nimia crudelitas, quæ etiam in hoſtes non erat exercenda; nam ſatis erat, quòd Dauid occideret eos, & non trahere per tam aſpera, & cruda tormenta. Reſpondendum, quòd Dauid non pecca[illegible] [illegible] licet

nam inter cetera peccata Dauid non ponitur iſtud, nec increpatur alicubi de hoc. Cùm autem arguitur, quòd iſta erat magna crudelitas, poteſt reſponderi, quòd crudelitas non vocatur, niſi quando pœna excedit culpam, & ipſa pœna eſt aliquid excogitatum, vt afflictus intenſius torqueatur. hic autem pœna non excedit culpam, quia culpa Ammunitarum fuit valde magna, cum Dauid intenderit eis facere bonum; ipſi autem rependerunt malum pro bono, & tale malum, quod erat valde infamatiuum dicitur ſupra F
to. quòd erant viri confuſi turpiter valde. Inſuper autem illi armati ſunt contra Dauid, cum Dauid nihil adhoc ageret contra eos, cum potius debuiſſent ſuppliciter petere veniam. Non ergo erat pœna iſta magna peccatis eorum. Aliter poteſt dici, quòd quanquam iſta pœna erat valde afflictiua, tamen non erat exterminatiua, quia non moriebantur omnes, qui ſubijciebantur his tormentis, licet grauiter affligerentur. De multis tamen eorum credendum eſt, quòd Dauid illos afflixerit nimis, & occiderit, quia erant valde rei; ideo non fuit iſta magna pœna, ſed magna caſtigatio Ammonitarum, vt nulli deinceps auderent deturpare Iſraelitas. G

Crudelitas quando vocetur.

CAPITVLVM XIII

FACTVM *eſt autem poſt hac, vt Abſalon filij Dauid ſororem ſpecioſiſſimam, vocabulo Thamar, adamaret Amnon filius Dauid, & deperiret in eam valde, ita vt propter amorem eius ægrotaret: quia cum eſſet virgo, difficile ei videbatur, vt quippiam inhoneſtè ageret cum ea.*

Dictum eſt in præcedentibus de Dauid tranſgreſſione, & occulta punitione, ſcilicet, in pueri morte, hic agitur de manifeſta pœna Dauid in Amnon occiſione; & quia Dauid peccauit in homicidio, & adulterio, Primò deſcribitur primogeniti occiſio, Secundò vxorum Dauid violenta cognitio. infra decimo ſexto capitulo. Tertiò populi rebellio. infra vigeſimo. Fuit autem occiſus Amnon primogenitus Dauid, quia deflorauit ſororem ſuam Thamar. Et diuiditur in tres partes. Primò ponitur Thamar ab Amnon violenta defloratio. Secundò rancoris in corde Abſalon retentio, ibi. *Porrò non eſt locutus Abſalon*. Tertiò pudoris vindicatio, ibi. *Factum eſt autem poſt hac*.

An ordo continuus ſit. *Quæſt. 1.*

QVÆRERETVR circa primum, an ea, quæ habentur hic, habeant ordinem continuatum ad præcedentia. Reſpondendum quòd ſic, quia præcedenti capitulo dictum eſt de culpa Dauid, & quomodo erat pœna infligenda ei pro hoc, quæ ſibi denuntiata eſt per Nathan: hic autem ſubditur inflictio ipſius pœnæ, quantum ad quandam partem, ſcilicet, in morte Amnon. Si autem dicatur, an iſtud fuerit immediatè poſt præcedentia; reſpondendum, quòd litera dicit hic, quòd factum eſt iſtud poſt præcedentia, ſed non determinat tempus, ſatis tamen veriſimile eſt, quod fuerit iſtud pauco tempore poſt præcedentia: nam iam filij Dauid erant magni, ita vt poſſent vacare his libidinibus, de quibus hic. *Factum eſt autem poſt hac*, ſcilicet, accidit pauco tempore poſt ſuperiora iſtud, quod habetur hic. *Vt Abſalon filij Dauid ſororem ſpecioſiſſimam*. id eſt, accidit, quod Amnon amaret Thamar ſororem Abſalon, quæ erat ſpecioſiſſima. Vocatur autem Abſalon filius Dauid, quia erat filius eius tertius, de Maacha filia Tholmai Regis Geſſur: ſupra tertio. Vocatur autem Thamar ſoror Abſalon, non quòd non eſſet ſoror Amnon, vel aliorum filiorum Dauid, cùm ipſa eſſet filia Dauid, ſed quia erat ſpecialiter ſoror Abſalon, vno modo quòd eſſet ſoror eius ex patre, & matre, alio modo, quòd eſſet ſoror, quantum ad ſpecialem affectum, ſcilicet, quòd Abſalon diligeret eam, magis quàm alij fratres. Primus modus loquendi eſt ſæpe in Scriptura, ſicut Ioſeph vocatur frater Beniamin, quanquam non ſolum eſſet frater eius, ſed etiam aliorum, tamen erat Beniamin frater Ioſeph ex patre, & matre, alij autem ſolum ex patre. De hoc Gen. 45. dicitur: En oculi veſtri, & K

F oculi fratris mei Beniamin vident, quòd os meum loquitur ad vos: De ſecundo, patet Gen. 49. vbi Simeon, & Leui, vocantur fratres, non quòd ipſi ſoli eſſent fratres: ſed quia inter ſe erant ſimiliores in opere; ideo conueniebant ambo facilius, quam alij ad iniquitatē. Vnde dicitur ibi: Simeon, & Leui fratres, vaſa iniquitatis bellantia. Sic etiam dicitur Gen. 34. quòd Simeon, & Leui, erāt fratres Dinæ; & tamen nō ſolùm ipſi erant fratres eius ex patre, & matre; ſed etiam Ruben, & Iudas: nam Dina erat filia Liæ, & Iacob: & iſti quatuor viri erant filij eorundem, diligebant tamen Leui, & Simeon Dinam, magis quam alij fratres; ideo ipſi vocabantur fratres eius. Quod patet, quia ambo ſoli leguntur pugnaſſe contra Sichimitas, vt eruerent ſororem ſuam de domo Regis Gen. 34. Abſalon autem vocatur frater Thamar, quia erat frater ex patre, & matre: ceteri vero ex patre
G tantum. *Vocabulo Thamar*, i. quæ appellabatur Thamar. Quandam filiam habuit Abſalon elegantis formæ, nomine Thamar, ob deſiderium iſtius ſororis, vt patet ſeq. cap. erat autem ſpecioſiſſima Thamar, & iſtud fuit, quod induxit miſerum iuuenem, vt deperiret in amorem illius. *Adamaret Amnon filius Dauid*, ſcilicet, amabat eam amore illicito ad fruendum ex libidine. Ecce enim, quam illicitus amor inter fratres, qui etiam inter alias perſonas minori gradu cōſanguinitatis coniunctas, illicitus eſt. Intantum namque illicitus, quòd iura inter has perſonas nihil fœdi criminis ſuſpicantur: vt patet extra de præſump. c. cum in iuuentute. Vocatur autem Amnon filius Dauid, non quòd Abſalon, & alij non eſſent filij Dauid, ſed quia Amnon erat ſpecialiter filius Dauid, ſcilicet, quia erat primogenitus illius, vt patet ſupra 3. *Et deperiret in eam valde*, id eſt, tantum
H amabat eam Amnon, quòd peribat propter illam, ſcilicet, quòd debilitabatur corpore, & immutabatur color eius. *Ita vt ægrotaret propter amorem eius*. Intantum enim exarſerat huius illiciti amoris cupido, vt miſer iuuenis ægrotaret. Cauſa autem huius, duplex erat, prima vehemens deſiderium; nam cura incendit viros, & neceſſe eſt eos, qui magnas curas habent, toto corpore æſtuare, & cum iſte ardor exceſſiuus ſit, tota corporis temperies diſſoluta ægritudinē inducit. Potiſſimum autem hoc accidit in illis, qui curas habent de negotio venereo, nam deſiderium iſtud ex nocino quodā calore prouenit; ideo poetæ Venerem Vulcano, qui eſt Deus ignis, coniunxerūt, eo quòd libido de natura ignea eſt. Secunda cauſa erat deſperatio de aſſequendo optatum: putabat enim Amnon, quòd nunquam poſſet habere Thamar, & illam ardentiſſimo deſiderio optabat: ideo iſta de-
I ſperatio eum grauius affligebat. Hoc patet in litera, quia dicitur, quod cum eſſet virgo, difficile ei videbatur, vt quippiam inhoneſtè ageret cum ea: deſperatio tamen amorem incendebat. *Quia cum eſſet virgo, difficile ei videbatur, vt quippiam inhoneſtè ageret cum ea.* Iſta erat cauſa ſui doloris, ſcilicet, quia nō poterat optatis frui: & intelligitur hoc dupliciter, vno modo, quòd Thamar, quia erat in ſtatu virginali, erat abſcondita, ſecundum conſuetudinem virginum illius temporis, maximè filiarum Regum, & ſic Amnon non habebat opportunitatem loquendi cum illa, vel agendi aliquid inhoneſtè; ſi autem fuiſſet iam nupta, ſæpe poſſet publicè videri, & Amnon poſſet loqui ad illam. Secundò intelligitur, quòd ſtatus virginalis hoc prohibebat, ſcilicet, quia ſi Thamar iam fuiſſet nupta, licet cognoſceret eam Amnon, non deprehenderetur, quia iam cognita fuiſſet ab alio, nūc
K autem, quia virgo erat, ſi ipſe cognoſceret eam, deprehenderetur hoc, & puella careret viro, vel ſi ſuſciperet eum, eſſet poſtea ſemper ei exoſa. Vtraque autem infelix ſors eſt, & ob hoc, Thamar non conſentiret, & etiam ipſi Amnon durum videretur dehoneſtare eam. Prior tamen ſenſus eſt melior, quia Amnon non curabat de honore, vel damno puellæ; ſed ſolum, quia nō poterat habere opportunitatem agendi aliquid cum illa. Quod patet, quia conſilio alterius iacuit in lecto, & adueniente illuc Thamar, oppreſſit eam; ſi autem attendiſſet ad damnum puellæ, non egiſſet hoc. Item patet, quia amicus Amnon non dedit ei conſilium, niſi qualiter haberet opportunitatem loquendi, & fruendi voto cum Thamar: ſi tamen attendiſſet Amnon ad honorem puellæ, dediſſet ei amicus ſuus cōſilium, qualiter honeſtè poſſet frui optato, ne quid infamaretur Thamar. In Hebræo habetur. *Quia cum virgo eſſet, mirabatur Am-*

Amnon capitur amore Thamar ſororis ſuæ.

Quare poetæ Venerem Vulcano coniunxerint.

Amnon, ſi quid ei facere poſſet. Et idem eſt, ſcilicet, quia ſtatus virginalis tollebat ei opportunitatem loquendi cum illa, & coarctabat an vnquam poſſet frui optatis. *Erat autem Amnonami cus nomine Ionadab*, i. Amnon habebat quendam amicum nomine Ionadab. Ponitur autem de iſto, quia iſte fuit conſiliarius ad perpetrandum malum.

Quis eſſet Ionadab amicus Amnon. Quaeſt. II.

QVÆRET aliquis de iſto Ionadab, quis eſſet. Aliqui reſpondent, quòd erat Nathan Propheta, vt refert Andreas, ſed ipſe arguit, quòd Nathan, cùm eſſet vir ſanctus, non dediſſet tale conſilium, vt perpetraretur inceſtus turpiſſimus. Reſpondet ad hoc ipſemet Andreas, quòd fortè iſta erat talis ſoror, cum qua non committebatur inceſtus: ideo ipſe poſſet dare ad hoc conſilium. Sed dicendũ, quod hoc non ſtat, quia iſte Ionadab erat filius fratris Dauid, ſ. filius Semmaa, vt patet in litera. Nathan tamen non erat de ſtirpe Dauid, nec loquitur ſcriptura de illo, tanquam eſſet de hac ſtirpe, vt patet Eccleſ. 46. ſcilicet, poſt hoc ſurrexit Nathan Propheta in diebus Dauid, & quaſi adeps ſeparatus eſt à carne; ſi tamen fuiſſet de ſtirpe Dauid non diceretur, quòd ſurrexit in diebus Dauid, quaſi eſſet aliquis alienus. Item non ſtat, quia motiuum illorum eſt, quòd eſſet iſte Nathan, eo quòd dicitur de eo, quòd erat vir prudens valde, Nathan autem erat huiuſmodi. Dicendum, quòd prudentia accipitur ibi in malum, pro aſtutia quadam, & illud leue eſt eſſe in omnibus, nec erat aliquid tale in Nathan. Item reſpõſio Andreæ pro illis non ſtat, ſcilicet, quod cum hac ſorore non committeretur inceſtus, quia cùm iſta eſſet ſoror Abſalon, neceſſe erat qualitercunque dicatur, quòd committeret inceſtum, eam cognoſcendo, vt infra dicetur. Item dato, quod non committeretur inceſtus, vt pote ſi Thamar nõ eſſet ſoror Amnon ex patre nec ex matre, tamen ſaltem committeretur violenta oppreſſio virginis. Hoc autem peccatum eſt graue: ideo quilibet conſulens illud, peccat mortaliter. Item dato, quòd Thamar voluntariè cognita fuiſſet, quia tamen erat illicita cognitio virginis, erat ſtuprum, quod eſt peccatum. Item quicunq. coitus, præter matrimonialem, illicitus eſt: ſed hic non erat matrimonialis copula. Item litera dicit, quòd videbatur difficile Amnon, vt quippiam inhoneſtè ageret cum illa. Ergo quicquid ageret, inhoneſtum erat, & conſequenter vitium: conſulentes tamen in talibus mortaliter peccant. Dicendum ergo, quòd non fuit iſte Nathan Propheta; ſed quidam iuuenis cõſanguineus Amnon: & ſicut ipſe ad iuuenilia opera facilis erat; ita, & amico ſuo Amnon ad turpia deſideria miniſterium præbuit. *Filius Semmaa fratris Dauid.* Habebat enim Dauid ſeptem fratres, & ipſe erat octauus, vt patet præced. lib. c. 17. Semmaa autem erat inter hos tertius, præced. lib. c. 16. & huius filius erat Ionadab, & ſic Amnon, & Ionadab erant patrueles, quia patres eorum erant fratres. *Vir prudens valde,* dicitur hoc ad ſignificandum, quòd facile erat ſibi inuenire conſilium ad quæcunque quæſita. Vocatur autem prudentia largè: quia prudentia eſt de bonis: nũquam enim prudentia poteſt eſſe, ſine morali virtute, nec virtus moralis, ſine prudentia 6. Ethic. in fine: qui tamen ad mala conſulit, non agit ſecundùm virtutem moralem, ergo nec ſecundũ prudentiam: eſt autem quædam virtus naturalis intellectiua, quam dæmoticam vocant, & illam ſi ad malum quis traxerit, aſtutia vocabitur, ſi autem ad bonum prudentia, vt patet 6. Eth. Ionadab autem habebat iſtam vim intellectus quia tamen eam cõuertebat ad illicita, vocabatur aſtutus, & non prudens: ſcriptura autem largè loquitur. *Qui dixit ad eum, quare ſic attenuaris macie fili Regis per ſingulos dies?* quaſi dicat, quare tu, cum ſis filius Regis, attenuaris quotidie? Eſt ſenſus: alij homines parua potentes, attenuãtur, cùm aliquid contra eorum intentionem euenit, & quia optatis frui nequeunt: tu autem cùm ſis filius Regis, & primogenitus, potes habere ſingula, quæ volueris, cur ergo attenuaris? In Hebræo habetur. *Cur es debilis ſingulo mane, ſingulo mane*, dicunt enim Hebræi, quod Amnon ducebat noctes inſomnes cogitando pulchritudinem Thamar, & præ inopia ſomni grauabatur nimis, & in aurora apparebat tenuis. Sed ipſi volunt innuere, quòd tenuitas

A Amnon ſolùm apparebat in aurora, quia in litera ſua dicitur, ſingulo mane, ſingulo mane. Senſus autem eſt, quòd Amnon per ſingulos dies magis tenuis efficiebatur, & hoc cõſiderabat Ionadab. Cauſa aũt huius erat aſſiduitas ſollicitudinis, & intenſus libidinis ardor, quæ miſerum iuuenem inceſſabiliter cremabant: hæc autem omnia veniunt à poteſtate amoris, quæ quidem magna eſt, ſuper omne genus animalium, & nos etiam inuitos cruciat; ita vt diſſimulare non poſſumus. De hac poteſtate furentis amoris, immo inſanæ libidinis, dicetur aliquid in fine capituli. *Cur non indicas mihi?* quaſi dicat, cùm ſim amicus tuus, etiam cùm ſim vir conſilio potens, prauè agis celando à me, quia fortè iam tenuiſſes, quod optas. *Dixitque ei Amnon.* Libenter detexit ei vulnus ſuum, aliquid medicaminis ab eo optãs. *Thamar ſororem Abſalon fratris mei amo,* q. d. propter eam ſic

B pereo, cùm deſiderem, me frui poſſe optatis. Vocauit autem Thamar ſororem Abſalon, quia illius erat ſoror ex patre, & matre, ſibi autem erat ſoror ex patre tantum. Etiam non vocauit eam ſororem ſuam, quia amabat eam, & nomina iſta cognationis propinquiſſimæ, nõ conueniunt ad libidinem; ſed alia nomina ſignificantia teneritudinẽ quandam: ſic enim Phædra, quę diligebat Hippolytum priuignũ ſuũ, cùm ab eo vocaretur mater, vel domina, dixit ei, quod non vteretur talibus nominibus, ſed quod vocaret eã ſororem, vel famulam, ſicut ait Seneca tragœdia. 4. cuius nomen eſt Hippolytus: carmine. 4. cùm introducitur Phædra loquens Hippolytum hæc verba, ſcilicet.

Me vel ſororem Hippolyte, vel famulam voca.
Famulamque potius, omne ſeruitium feram.
Non me per altas ire ſi iubeas, niues
C Pigeat gelatis ingredi Pindi iugis.
Non ſi per ignes ire, & infeſta agmina,
Cunctis paratum enſibus pectus dare,
Mandata recipe, ſceptra, me famulam accipe,
Sinu receptam ſupplicem, ac ſeruam Rege
Miſerere amantis.

Sicut ergo Phædra, quæ erat nouerca Hippolyti, noluit ab eo vocari mater, vel nouerca; nec voluit eum vocare filiũ, ſed fratrem, vt ſaltem ex nomine actus non videretur tam turpis, ita & Amnõ, noluit vocare Thamar ſororem ſuam. *Cui reſpondit Ionadab.* Ex improuiſo enim iſte inuenit conſilium, quia aſtutus valdè erat. *Cuba ſuper lectum tuum, & languorem ſimula.* Non putauit enim Ionadab alium modum conuenientiorem, quàm vt iaceret in lecto, quia aliàs non pateret opportunitas alloquendi Thamar, cũ ipſa eſſet

D virgo clauſa; dicebat autem Ionadab, quod Amnon ſimularet languorem, & tamen ipſe verè languens erat, quia ſupra dicitur, quòd deperibat in eam, & ægrotabat, propter amorẽ eius; nõ tamen erat ille languor talis, propter quem accubare deberet lecto, ſed iſte languor paulatim medullas ebibit, quouſque totũ hominem deſtruxerit, nec quicquam morbi apparebit in eo, ſed continua macies, & coloris turbatio, liuorque oculorum, & cibi cunctarumque rerum faſtidia; noctes inſomnes, omniſque actus, & occupationis honeſtæ ablatio; quouſque totus euacuatis medullis, vitæ emoriatur ſcintillula, ita vt iſtum morbum innominatum iuſte appellabimus. *Cumque venerit pater tuus, vt viſitet te.* Hoc enim veriſimile erat, quòd languente Amnon, veniret Dauid ad viſitandum eum, quia diligebat eũ, cùm eſſet primogenitus, & non ſolum tunc diligebat, immo

E etiam poſtquam egit hanc inſaniam, diligebat eum; vt patet infra in litera, ſcilicet, cùm audiſſet Rex verba hæc contriſtatus eſt valde, & noluit contriſtare ſpiritum Amnon filij ſui, quia primogenitus ei erat. *Dices ei: veniat, oro, Thamar ſoror mea, vt det mihi cibum.* Hoc poterat rationabiliter petere Amnõ, quia ægrotantibus complacere debemus in omnibus, quæ deſiderant: dum tamen non ſint contra eorum ſalutem, potiſſimum quia ſolent eis inſurgere quædam deſideria, in quibus, ſi non faueatur eis, moleſtè ferũt, & augetur morbus. *Et faciat pulmentum, vt comedam de manu eius.* Hoc autem dicebat Amnon, quia ſimulabat ſe delectari nimis, ſi comederet pulmentum de manu ſororis ſuæ, & alleuiaretur, quod non contingeret ei, ſi ſuſciperet cibum de manu alterius. Vocatur autem pulmentum quicunque cibus confectus, maximè autem cibus factus de farina, quia pulmentũ à pultibus dicitur, ſic autem fuit hic,

quia

quia Thamar fecit duas ſorbiciunculas Amnon, vt patet infra. *Vt comedam de manu eius.* id eſt, non potero comedere ita gratè de manu alterius, ſicut de manu ſororis meæ, ſ. vt ipſa cibos paret, & ipſa mihi propinet. *Accubuit itaque Amnon, & quaſi ægrotare cœpit.* Arbitratus eſt enim rectè dixiſſe Ionadab; ideo conſeſtim executus eſt. Et dicitur, ꝙ accubuit, & quaſi cœpit ægrotare. q. d. finxit ſe ægrotare, cũ non ægrotaret; ita vt indigeret accubitu, erat tamen verè languens, cum quotidie attenuaretur. *Cumque veniſſet rex ad viſitandum eum.* Venit enim illico, quia diligebat eum, vt primogenitum. *Ait Amnon ad Regem, veniat obſecro ſoror mea.* Hoc petiuit à patre, quia Thamar non veniſſet ad mandatum alicuius alterius, cum eſſet virgo nimis incluſa. Item petiuit hoc à patre, vt magis tolleretur ſuſpitio, quàm ſi ipſe mitteret ad vocandum eam. *Vt faciat in oculis meis duas ſorbiciunculas.* id eſt, vt faciat me vidente. Hoc G autem videbatur fieri, vt Amnon magis deſideraret cibum ſuſcipere, quem parari videret: faciebat tamen ob hoc, vt maiori tempore coram eo ſtaret, & haberet opportunitatẽ ampliorem ad optata. Vocatur autem ſorbiciuncula cibus liquidus, factus de farina commixta aquæ, vt patet infra, ſ. quæ tollens farinam commiſcuit; & liquefaciens in oculis eius, coxit ſorbiciunculas. Dicitur autem ſorbiuncula a ſorbendo, quia cum ſit cibus liquidus magis ſorbetur, vel bibitur, quàm comedatur, *Miſit ergo David ad Thamar domum, dicens.* David autem nullius mali conſcius, ſimplici corde iuſſit vocari Thamar. Duo enim tollebant hic omnem ſuſpicionem. Primum quia Amnon erat frater Thamar, & inter perſonas tanta conſanguinitate coniunctas, non præſumitur de iure, aliquid turpe poſſe committi. Se- H cundum erat, quia Amnon erat languens, & David putabat eum ineptum ad venereos ludos. *Veni in domum Amnon fratris tui.* Ex hoc patet, ꝙ iſti filij Regis non habitabãt in domo Regis, nam Amnon non habitabat in domo eius, cum dicatur ſupra, quòd rex venit ad viſitandum eum. De Thamar, quòd non eſſet in domo Regis, patet, quia dicitur, ꝙ Rex miſit in domum Thamar, et patet, ꝙ ipſa non maneret vbi erat Amnon, quia dicitur, ꝙ venit Thamar in domũ Amnon: iſtud aũt erat, quia fortè Amnon erat iam coniugatus, & Abſalon, & alij filij Regis, & habebant diſtinctas domos. Thamar aũt, quia erat virgo nondũ tradita viro, fortè cuſtodiebatur in domo Abſalon fratris ſui, vel in alio loco ſecretiori, cũ alijs virginibus. *Et fac ei pulmentũ.* ſ. duas ſorbiciunculas, quæ vocantur pulmentum, quia erant de farina. *Venitque Thamar in domum Amnon fratris ſui.* I ſcilicet, ad iuſſum regis, venit illico paratura cibos. Ipſa quoque regia virgo, ſimplici corde iuſſu patris venit, nihil inhoneſti apud fratrem ſe perpeſſuram exiſtimans. *Ille autem iacebat.* ſ. quando venit Thamar; quoniam ſimulauerat morbum, vt expleret iniquitatem. *Quæ tollens farinam commiſcuit.* ſ. accepit farinam, & commiſcuit aqua, quia ſorbiciunculæ hoc modo fiunt. *Et liquefaciens in oculis eius.* i. eo præſente liquefecit farinam. Dicitur autem hoc, quia cibus iſte erat nimis liquidus, cum miſceretur ei multum de aqua, ita vt farina efficeretur iam magis potabilis quàm comeſtibilis. Dicitur autem, quòd fecit hoc in oculis eius, quia ipſe petierat, ꝙ eo præſente faceret, & de manu eius ſuſciperet cibos. *Coxit ſorbiciũculas.* ſ. quia farina iſta poſtea mixta aquæ coquebatur, vt efficeretur aliquid comeſtibile, quia farina cruda, non eſt ad cibum. In Hebræo habe- K tur. *Tollens farinam pinſuit in oculis eius.* Sed idem eſt, ꝙ liquefacere eam, vel commiſcere. *Tollenſque, quod coxerat, effudit, & poſuit coram eo.* id eſt, poſtquam coctæ ſunt ſorbiciunculæ, effudit eas in catinum, & poſuit coram Amnon. Eſt autem intelligendũ, quòd cum iſta fierent, multi aderant, tam de filijs regis, quàm de alijs. Hoc autem, quia Amnon erat vir honorabilis, eo ꝙ erat primogenitus Regis: etiam quia nunc ægrotabat, & multi aſſiſtebant ei viſitantes illum: & quando Thamar poſuit ſorbiciunculas coram eo, alijs præſentibus, ipſe finxit præ tædio ægritudinis, non poſſe manducare, & tunc receſſit paululum inde Thamar, tollens ſecum cibos, quouſque excluderentur omnes de loco, & tunc ipſa ingreſſa eſt conclaue. Nam dicitur, ꝙ poſtea vocauit eã Amnon, vt introduceret cibos in conclaui; ex quo neceſſe eſt dicere, quòd ſemel introiuit, & exiuit cum cibis, & denuo reuerſa eſt. In Hebræo habetur.

F *Tullit ſartaginẽ, & effudit ſorbiciunculas.* Litera aũt noſtra non nominauit ſartaginem, ſed ad idem redit. *Et noluit comedere.* ſ. quanquam apposuerit coram eo cibum, noluit comedere fingens faſtidium, & hoc vt vniuerſos excluderet à ſe. *Dixitque Amnon, eijcite vniuerſos à me.* id eſt, excludite omnes à præſentia mea. Hoc autem dixit, tanquam illis abſentibus magis moueretur ad cibum, agebat tamen hoc ad opportunitatem iniquitatis. *Cumque eieciſſent omnes, dixit Amnon ad Thamar.* Intelligendum eſt, ꝙ Thamar eſſet nunc extra cameram Amnon tenens cibos, & expectans, quando Amnon, vellet eos ſumere. *Infer cibum in conclaui, vt veſcar de manu tua.* Conclauis erat camera, in qua iacebat Amnon, & Thamar erat nunc foris; ideo dixit Amnon, quòd introduceret cibum in conclaui, ſcilicet, ad lectum ſuum, quia ipſe in his omnibus non ſurgebat, G etiam ſi receſſiſſent ab eo omnes, vt ſemper ægritudinẽ ſimularet. *Tulit ergo Thamar ſorbiunculas, quas fecerat.* id eſt, quas tenebat extra cameram, & nunc putans, ꝙ vellet comedere Amnon, tulit eas. *Et intulit ad Amnon fratrem ſuum in conclaui.* ſcilicet, quia ipſe iacebat, & oportebat, ꝙ ipſa accederet ad eum. *Cumque obtuliſſet ei cibum.* ſ. ſuper lectum eius: *Apprehendit eam.* id eſt, non curauit ſumere cibum, ſed tenuit eam fortiter, ne euaderet manus illius, nec comedit cibum, quoniam non expectabat illum. *Et ait, veni, cuba mecum ſoror mea.* In his omnibus Amnon iacebat in lecto, nec ſurrexerat quanquam manu teneret virginem, & ſimul orabat, & violentiam inferebat, dicens: veni cuba mecum ſoror mea. Orabat quidem, quia voluiſſet Amnon, quòd ipſa ſponte hoc pertuliſſet, tenebat quidem eam, quia timebat, ꝙ non conſentiens ſubito fugeret, & ip- H ſe priuaretur ab optatis. *Quæ reſpondit ei, noli frater mi, noli opprimere me.* Expauit enim virginalis ſimplicitas, putauerat nanque ſe ſine fraude vocatam, nunc verò conſpiciebat ſe inauxiliatam in medio laqueorum, ideo velut profuſis lacrymis tenere orabat, noli frater mi, noli me opprimere. *Nec eſt hoc fas in Iſrael.* id eſt, inter Iſraelitas non eſt licitum, quòd ſoror ſtupretur à fratre ſuo: eſt autem licitũ inter barbaras gentes, quæ ratione carent, ſicut ſunt Troglodytæ, & Garamantes, & aliæ plures gentes habitantes in deſerto Aethiopiæ coniunctæ viæ ſolis. Hi enim matrimonio non vtuntur, ſed ſicut feræ, & pecora, in coitu nullam affinitatem diſtinguunt, ita vt iſtæ gentes nulla ſanguinis ſacra iura cognoſcant: hoc tamen non erat licitum in Iſrael, vbi erat gens rationabilis, & à Deo in moribus inſtituta. *Noli facere ſtultitiam hanc.* ſcilicet, quia ſtultiſſi- I mum erat, quod frater ſororem ſuam cognoſceret, vim inferens. *Ego enim ferre non potero opprobrium meum,* id eſt, tanta erit infamia, quam mihi ſic irrogabis, quod ego nullo modo eam potero ſuſtinere, ſcilicet, quia oportet, quòd totum meum bonum pereat, & nihil honeſtatis mihi relictum ſit.

Quare Thamar dixerit ſe non poſſe ferre opproprium ſuum.
Queſt. III.

QVÆRET aliquis, quomodo Thamar non poſſet ferre opprobrium ſuum. Reſpondendum, quòd ſicut illud dicimur non poſſe facere, quod de iure non poſſumus, ita illud non poſſumus tolerare, quod manente honeſtate non toleramus: Thamar autem non poterat ma- K nente vlla honeſtate ſua tolerare infamiam hanc, quia feminæ nullum bonum ſupereſt, virginitate indebite adempta: ſic autem erat in Thamar: ideo eligibilior ſibi mors erat, quam tale opprobrium tolerare. Inſuper quia oportebat carere viro in æternum, nam aut acciperet virum tacita ignominia ſua, ſcilicet, ꝙ deflorata eſſet, vel expreſſo hoc: ſi autem tacito, lapidanda erat: quia permittit ſe matrimonio tradi adempta virginitate: ſic patet Deuteronom. vigeſimoſecundo; ſcilicet, quòd ſi vir accuſaret vxorem, dicens: hanc accepi vxorem, & non inueni eam virginem: lapidanda erat, niſi parentes puellæ adducerent in iudicium ſigna virginitatis in veſtimento: ſi autem exprimeret ante matrimonium contractum ſe non eſſe virginem: forte nullus accipere vellet vxorem, vel ſi quiſquam acciperet, poſtea eam aut contemptibilem, aut exoſam haberet: quorum quodlibet ipſi Thamar intolerabile erat, ita

vt

vt melius ſibi foret perpetuam pati viduitatem. *Et tu eris quaſi vnus de inſipientibus in Iſrael*, id eſt, nullus reputabitur magis inſipiens in toto Iſrael, quàm tu, cùm filius Regis exiſtens, talem dementiam attentaueris. *Quin potius loquere ad Regem, & non negabit me tibi*, id eſt, ſi deſideras frui concubitu meo, non ſic ſtultè agas: ſed pete me à Rege in vxorem, & ille non negabit me tibi, ſ. quia omnia tibi gratis cõcedet, eo quòd te diligit, cùm ſis primogenitus.

Quomodo dixerit Thamar, quòd Rex non negaret tradere eam in vxorem Amnon fratri ſuo. Quæſt. IV.

QVÆRET aliquis; quomodo diceret Thamar, quòd Rex non negaret eam tradere in vxorem: nam hoc videtur contra legem, cùm eſſet Thamar ſoror Amnon. Aliquis reſpondebit, quòd hoc non obſtabat, quia nõ erat ſoror eius ex matre, ſed ex patre tantum, erat autem ſoror Abſalon ex vtroque. Sed hoc non ſtat, quia quomodocunque eſſet fraternitas, impediebatur matrimonium, ſic patet Leuit. 18. ſ. turpitudinem ſororis tuæ ex patre ſiue ex matre, quæ domi, vel foris genita eſt, nõ reuelabis: ergo quãquam attineret ex ſola matre, copula eſt illicita. Andreas reſpondet, quòd illa lex intelligitur de fratribus genitis ex mulieribus Iudæis, ſecus autem de Gentilibus: mater verò Thamar, & Abſalon erat gentilis, ſcilicet, filia Tholmai Regis Geſſur: ſupra 3. Et fuit capta à Dauid in bello, accepitque eam, de numero captiuorum, ſibi in vxorem, circũciſis vnguibus, & deploratis parentibus, vt patet Deutero. 21. ideo in filiis huius non erat, ſicut in filiis aliarum vxorum Dauid, & quia Amnon erat filius vxoris Iſraelitæ, & Thamar mulieris gentilis, poterant copulari matrimonio. Sed hoc non ſtat, quia quomodocũque eſt fraternitas inter aliquos, impeditur contractus in veteri teſtamẽto: cum lex dicat de ſorore ex patre, vel ex matre, nec poteſt fieri differentia aliqua, quòd ſit ſoror ex matre Gentili, vel Hebræa. Nam quomodocunque hoc fiat, eo quod in muliere ſumpta de Gentilitate, lex non faciebat aliam differentiam: niſi quòd ſi vir non diligeret eam, poſſet illam repudiare, non tenendo in vxorem, tamen non poſſet eam vendere alteri genti, nec ſubiicere in ſeruitutem, eo quòd deflorauerat eam. Iura ergo cognationis neceſſariò manebãt integra, cùm lex de hoc non diſpoſuiſſet; ergo ſicut in alũs vxoribus de Iudaiſmo ſuſceptis non liceret tale matrimonium inter fratres, ita nec in vxoribus ſumptis de Gentilitate. Nicolaus autem reſpondet aliter, ſ. quòd iſtud matrimonium licitum erat, eo quòd nulla iura conſanguinitatis erant inter Thamar, & Amnon, quæ hoc impedirent. Pro quo ipſe dicit, quòd Maacha mater Abſalon, & Thamar filia Regis Geſſur aſſumpta eſt à Dauid in bello, & tunc erat prægnans de quodam viro Gentili, & inde genita eſt Thamar, ita vt Thamar non eſſet filia Dauid, & cõſequenter non eſſent aliqua iura conſanguinitatis. Sed hoc non ſtat, quia oportet dicere, quòd erat Thamar ſoror Amnon ex parte patris: quod patet, quia litera dicit: veniat, oro, Thamar ſoror mea. Et iterum dixit ad Regem Amnon: veniat, obſecro, Thamar ſoror mea. Et iterum dicitur: venit Thamar in domum Amnon fratris ſui, & Dauid dixit, veni in domum Amnon fratris tui: & iterum dicitur, ꝙ Thamar miſit ſorbiciunculas ad Amnon fratrem ſuum; Amnon quoque vocauit eam ſororẽ, dicens: veni cuba mecum ſoror mea: & illa dixit ad Amnon: noli me opprimere frater. Item patet, quia primo Paralipo. 3. numerantur omnes filij Dauid: & ſequitur, omnes hi filij Dauid, abſque filiis concubinarum, habuerũt Thamar ſororem: ergo verè erat ſoror ipſorum, & filia Dauid. Ad hoc autem fortè dicet aliquis, quod non erat ſoror, ſed vocatur ſic largè ſoror, eo ꝙ erat ſoror Abſalon, qui erat frater Amnon. Sed adhuc iſtud non ſtat, quia ſi Thamar non fuiſſet verè filia Dauid, quanquam vocaretur largè ſoror Amnon, non gauderet priuilegiis filiarum Regum; & tamen dicitur infra, quòd Thamar erat induta talari tunica, huiuſcemodi enim, filiæ Regis virgines, veſtibus vtebãtur, ergo litera manifeſtè dicit eam filiam Regis, alioquin non bene arguerer, Thamar eſſe indutam talari tunica, adiungens ad hoc, quòd filiæ Regis virgines vtebantur his veſtibus. Item patet, quia Abſalon frater Thamar conſolabatur eam ſuper hac re,

A dicens: Num Amnon frater tuus concubuit tecum? ſed nunc ſoror tace, frater tuus eſt: ne affligas cor tuum pro re hac. Si tamen Amnon non eſſet frater Thamar verè, iſta conſolatio eſſet ridicula, ſcilicet, ꝙ frater ſuus cognouerat eam, ergo erat verè frater ſuus, & per hoc excuſabatur defloratio Thamar: nam cum illa eſſet frater ſuus, poſſet eam fallere, cum ipſa non teneretur ſe ab eo cuſtodire. Dicendũ ergo, ꝙ verè erant fratres Amnon, & Thamar, & quòd ipſa erat filia Dauid. Cum autem dicitur, quomodo poterat eſſe inter eos matrimonium? Reſpondendum, quòd non poterat eſſe: Thamar tamen dixit hoc, volens effugere manus eius, vt quomodocunque eam dimitteret. Vel aliter, & melius, ſcilicet, quòd Thamar erat virgo, & ignara iuris, neſciens qui gradus conſanguinitatis excluderent matrimonium: putauit autem fortè, quòd cum ipſa eſſet ſoror Amnon ex patre tantum, poſſet eſſe vxor eius, ſed non poterat. *Noluit autem acquieſcere precibus eius.* i. quãquam Thamar ſupplex, & miſeranda oraret, ita vt à barbaro quocunque ipſa virginalis ſimplicitas exaudiri mereretur, ferox ille frater exaudire non voluit; ſed in his omnib. eam durè tenebat, ne effugeret manus eius. *Sed præualẽs virib. oppreſſit eam, & cubauit cum illa.* Erat. n. Amnon vir fortis: ipſeque furoris impetus eum fortiorem reddebat: vnde virginalis teneritudo ei reſiſtere nequiuit. O virorum inſenſatiſſime Amnon, & miſerabilis: ſed non miſerãde iuuenis, quid flagitij paras? quid infamiæ domum opprobrijs grauas? Vere quidem à facinoroſo patre ſceleſtius filius didiciſti, ſed mitius ille: ipſe nanque exteros adulterio, & homicidio polluit, tu verò paternam domum, & regiam familiam inceſtuoſo facinore maculaſti, quid. n. in te debilis ille igniculus, tam furioſum effecit, vt propinquiſſimæ conſanguinitatis iura non veritus ſororem propriam violares? Quod enim non te paterna reuerentia, non honeſtatis amor, nõ ipſa infamis fama ab hoc perpetrando ſcelere abſtraxerũt, ſaltem ipſæ virgineæ ſupplices, & obortis lacrymis fuſæ preces, quas barbarus quiſque, & ferè non homo, exauditione dignas haberet, tuam inſaniam emolire debuiſſent. Sed ò miſerabilis iuuenis, omne ſcelus ſuperas, omne flagitium vincis, quid. n. non attendis, quantum te honore ꝑlatum celſitudo regia tenebat, qui tanquam primogenitus paterna gloria fungebaris? Nunc te infamem factum calamitoſa mors expectat, & digna quidem temerarijs auſis tuis reddita ſunt, tu. n. omnem rationem, & pietatem furore ſuperaſti. Tibi ergo mortis digniſſimũ genus illatũ eſt. Nam non vt filij Regis, aut cæteri probi viri mori ſolẽt; sed vt viliſſimus virorum in ipſa temulentia perijſti. *Et exoſam eam habuit Amnon magno odio nimis*, id eſt, poſtquam ſemel cognouit eam Amnon: habuit ad eam magnũ odiũ, ita vt nec eam pacificè intueri poſſet. *Ita vt maius eſſet odium, quo oderat eam: amore, quo eam ante dilexerat.* Hoc. n. admirandum eſt, quòd cum iſte iuuenis ardentiſſimè diligeret Thamar, ita vt deperiret in eam, & ægrotaret, propter illam, vnico expleto acceſſu, poſſet eam exoſam habere, & potiſſimum cum dicatur, quòd odium iſtud fuit maius amore, quo eam prius dilexerat.

B (margin at "non ex patre tantum")

C (margin at "culus, tam furioſum")

D (margin at "ſed vt viliſſimus")

Reſpõſio auct. (margin)

Amor Amnon erga Thamar verſus in odium. (margin)

Vnde ortum ſit odium Amnon contra ſuam ſororem Thamar. Quæſt. V.

E QVAERET aliquis, vnde inſurrexerit tam amarum odium ipſi Amnon contra ſororem ſuam dilectiſſimam. Reſpondent Hebræi, quod Amnon in defloratione Thamar grauiter læſus fuerat in genitali vaſe, ita vt oportuerit illud abſcindi: modum autem huius læſionis turpiſſimum ipſi tangunt: hunc tamen explicare, aut ſaltem commemorare tædiſſimum arbitror, ſed hæc falſa, & ridicula ſunt. Reſpondendum ergo, quod illud odium maximum non ſuperuenit naturaliter, ſed à Deo: cum enim Amnon ante hoc nimis dilexiſſet Thamar, etiam poſt hoc eam diligere debuiſſet, cupiens illo frui, quod prius optauerat. Sic enim fuit de Sichem filio Regis Emor, qui vidẽs Dinam filiam Iacob, exarſit in eam, & rapuit illam, atque oppreſſit, conglutinataque eſt anima eius animæ illius, ita vt propter illam omnibus ſe duris ſubijceret, & circunciſionem ipſam, quam Gentiles opprobrium putabant, ſponte cum toto populo ſuo acceptaret, vt patet Gen. 34. Amnon

Reſpõſio Hebr. ridicula. (margin)

non autem maiori amore Thamar dilexerat; ideo magis ei **F** conglutinari debuiſſet, ſed è contrario factum eſt. In quo cognoſcenda eſt manifeſtè Dei iuſta punitio, vt ad illum amorẽ, qui excellenter irrationabilis eſt, exceſſiuum odium conſequatur, vt ſic pęna detur per oppoſita. Dei.n. ſtatutũ eſt, vt illi, qui valde inique agunt, ſibiipſis etiam, nullo puniente, pęna ſint. Sic ait Aug. in lib. Confeſſionum, ſ. Iuſſiſti Domine, & ſic eſt, vt pœna ſit ſibi omnis inordinatus animus. Et quia copula iſta fuerat per magnam iniquitatem, magnum odium conſecutum eſt. Sic etiam fuit de Medea filia Regis Colchorum, quæ nullum facinus inauſum reliquit, patriam offendit, patrem Theſauro ſpoliauit, paruulũ fratrem lacerauit, vt ſolius peregrini Iaſonis amore frueretur. Sed ad hunc immaniſſimum amorem, immo furentem **G** inſaniam, quam ſæua odia conſecuta fuerunt, audire piget. Ille.n. qui exceſſiuè contra fas amabatur, amariſſimo odio habitus eſt; ita vt ſceleſta illa Medea ad vindictam eius cõmunes filios, ipſo cernente, nec tamen impedire valente, iugularet. De hoc Seneca in tragędia 7. cuius titulus eſt, Medea. Amor autem Sichem ad Dinam non fuit tam illicitus, cum nihil ibi mali, niſi violentia intercidiſſet. Euenit autem omnibus, qui magnà ſcelera patrauerint, vt animo eorum magna odia, ẽt ſuipſorum inſurgant, ita vt ſe diligere nequeant: ſed furentibus cogitationibus inquietentur. Iſtę aũt ſunt pęnæ, quæ more poetarum tres furię appellantur, quæ non ſolum in inferno, vt ipſi aiunt, ſed etiam viuentibus ſe inferunt, cum iniquitas eorum ad magnum gradum peruenerit. Sic enim fuit in Iuda Saluatoris noſtri diſcipulo, ac proditore, cùm Dominum, atque Redemptorem vẽdidiſ- **H** ſet, huius tam horrendi facinoris memoratu, aliorumque infandorum, quæ ante apoſtolatum ſuſceptũ peregiſſe refertur, ſi credimus, grauiter intra ſeipſum, premente conſcientia, affligebatur, & præ inquietudine amari cordis, in ſeipſum concitatus, ſeque exoſum habens, abiens laqueo ſe ſuſpendit, & crepuit medius, & effuſa ſunt viſcera eius. Non diſſimile autem huic conſcientiæ prauæ in ſe ſæuientis exemplum, patet in Oedipo Laij Regis filio, & Reginæ Iocaſtæ in Thebana ciuitate prouinciæ Boetiæ, quę in Gręcia eſt, regnantium. Hic enim Layum patrem ſuum bello petens occidit, matrem autem inceſtans gemina prole grauidauit. Inde quippe Gemelli Etheocles, & Polynices orti ſunt. Horum autem infelix Oedipus ſibi conſcius, praua in ſe dæſeuiente conſcientia, oculos fundius ſibi eruit, huius lucis communis indignos. His autem aliud deterius exci- **I** dij genus additurus erat, ſe de altiſſimis ſcopulis in mare Ionium præcipitare volens, niſi Antigona, filia ceci patris, iam ductrix facta à praue conceptis inhibuiſſet. De hoc Seneca tragędia 5. quæ dicitur Oedipus, carmine primo. Item factum eſt hoc iudicio Dei, ad pęnam Dauid, ſcilicet, vt ipſe puniretur in actu iſto. Nam ſi Amnon nõ expuliſſet Thamar, tanquã exoſam, forte habitus fuiſſet alius modus, & non occiſus fuiſſet Amnon ab Abſalon. Deus tamen volebat Amnon perire in pœnam Dauid; ideo laxauit habenas huic magno odio. *Dixitque ei Amnon; ſurge, & vade*, i. recede hinc: non enim poterat iam eam præ magnitudine odij grate videre. *Quæ reſpondit ei: maius eſt hoc malum, quod nunc agis aduerſum me, quam quod ante feciſti, expellens me*, id eſt, maius malum eſt, quod nunc facis mihi, me expellendo, tanquam meretricem, quam malum, quod fe- **K** ciſti prius, me violenter cognoſcendo.

Medea amor in odiũ verſus.

Qui magna peccata cõmiſerunt, vt etiã ſeipſos odiant.

De Oedipi athoro.

An maius malum fecerit Amnon expellendo Thamar, quam opprimendo. Quæſt. VI.

QVÆRET aliquis, quomodo ſit verũ, ꝙ maius malum nũc inferret Amnon Thamar ſorori ſuæ, quam violando eam. Reſpondendum, quòd hoc erat maius, quia oppreſſio fuit occulta, eiectio autem erat manifeſta, & iniuriæ manifeſtæ ſunt ſemper maiores iniurijs occultis. Item, quia Thamar putabat, quod poſſet eſſe vxor Amnon; ſicut ſupra dixerat, loquere ad Regem, & non negabit me tibi; ideo licet ipſa noluiſſet à principio opprimi, quia tamen iam oppreſſa erat, voluiſſet accipi in vxorem ab Amnon, & ſi tacuiſſet Amnon deflorationem, & petiuiſſet à Rege Thamar in vxorem, fuiſſet occulta res iſta, & non ſequeretur aliqua infamia Thamar, licèt paſſa fuiſſet quoddam **F** malum, ſcilicet, violentiam. Nunc autem, cũ publicè expelleretur, non erat ſpes de recipiendo eam in vxorem: ideo erat iſtud malum maius, quàm præcedens. In Hebræo habetur. *Propter cauſam malitiæ huius magnæ maioris, quam prius feciſti mecum*, id eſt, iſtud, ſcilicet, quòd me mitteres, eſt cauſa malitiæ magnæ, & maioris, quàm illius, quã prius feciſti mecum, opprimendo me. *Et noluit audire eam*. Nũc enim infelicior erat iuuenis iſte, quia cùm infandum perpetraſſet ſcelus ex nimio amore, ſaltem eam, quam ſtuprauerat, illæſam obſeruare debuiſſet, hoc enim malum non erat, immo laudabile, patrata ſemel iniquitate. Quod aũt ſic factum fuerit, ſcelus fuit, ſcilicet, iniuriam iniuriæ addere. *Et vocato puero, qui miniſtrabat ei*, ſ. non eiecit eam **G** per ſe Amnon, ſed vocauit puerum ſuum, vt eam eiiceret. Hoc autem, non quòd Amnon iaceret in lecto languens, ſed quia voluit eiici Thamar de domo ſua in callem, ipſe autem erubeſcebat exire in callem ferendo eam, ideo iuſſit hoc puerũ; noluit enim, quod Thamar maneret ſaltem in aliqua parte domus eius, eo non reſpiciente quouſque veniſſent aliqui, cum quibus ipſa honeſtius iret, ſed miſit eam ſolam, & quaſi nudam, & deteſtabilius, quam ſi miſiſſet meretricem. *Eijce hanc a me foras*, id eſt eiice eam à cõſpectu meo, & non ſolùm, vt non videam eam, ſed etiam foras, ſ. vt non ſit in domo. *Et claude hoſtium poſt eam*. Timebat enim Amnon, quòd Thamar præ verecundia non audens per callem progredi, rediret in domum: ideo iuſſit domum claudi, ne introire poſſet. *Quæ induta erat talari tunica*. Vocatur tunica talaris, tunica de ſerico, vel tunica **H** facta de diuerſis coloribus: ideo vocatur alio nomine polymita: vt patet Gen. 37. nam polymita dicitur à poli, quod eſt pluralitas, & mitos, quod eſt gutta, quaſi pluralitas guttarum, vel unctuarum. Vocatur autem talaris, id eſt, longa accedens vſque ad talos: quia virgines vtebantur veſtibus longis. In Hebræo vocatur ſerica, vel de fragmentis, ſ. quòd eſſet facta de diuerſis partibus pannorum. Ponitur autem de iſta tunica talari, quia infra dicitur, quod ſecuit eam. *Huiuſcemodi enim filiæ Regis virgines veſtibus vtebantur*, id eſt, erat induta Thamar tunica talari, quia filiæ Regis in ſtatu virginali vtebantur his tunicis. Ex hoc patet, ꝙ Thamar erat filia Regis, alioquin, non bene diceretur hic, ꝙ erat induta talari tunica, quia filiæ Regis vtebantur his veſtibus. *Eiecit itaque eam miniſter illius foras*, id eſt, miniſter Amnon excluſit Thamar de domo; quia licèt eſſet **I** filia Regis, & iniuſtè paſſa, & miſereretur eius, obtemperãs iuſſis domini, excluſit eam. *Clauſitque fores poſt eam*. Intelligitur de foribus exterioribus; ita vt non poſſet regredi Thamar in domum. *Quæ aſpergens cinerem capiti ſuo*, id eſt, aſperſit cinerem, vel puluerem ſuper caput ſuum.

Cur Thamar aſperſerit cinerem capiti ſuo. Quæſt. VII.

QVÆRET aliquis, quare faceret iſtud Thamar. Reſpondendum, ꝙ propter duo. Primum erat ad ſignificandum dolorem, nam antiquis erat iſta conſuetudo, ꝙ quandocunque vellent innuere magnum dolorem, ſcindebant veſtes, & imponebãt puluerem ſuper caput: ſic patet de illo viro Amalecita, qui venit ad Dauid, nuntians mortem Saulis; nam dicitur, ꝙ apparuit homo veniens de **K** caſtris Saul, veſte conciſſa, & puluere aſperſus caput: ſupra primo. Ipſe quoque Dauid ſcidit veſtimenta ſua, cognita morte Saul. eod. c. Iuſſit ẽt Dauid Ioab, & viros ſuos, ꝙ ſcinderent veſtimenta ſua, & accingerẽtur ſaccis, ante exequias Abner, ſupra tertio. Ipſe quoque Dauid poſtea veſtimenta ſua ſcidit, audito, quod filij ſui mortui eſſent: vt patet infra in litera. Idem fuit in Niniuitis, qui induti ſunt ſaccis, & ſederunt in cinere, vt patet Ionæ. 3. ſcilicet, quando erant in anguſtia, putantes, quòd ciuitas ſubuertenda erat. Thamar autem nunc poſuit cinerem ſuper caput ad ſignandum ſe humiliatam fuiſſe, & vilificatam, vſque ad cinerẽ, vel puluerem terræ. Secunda cauſa erat ad ſignandum, ꝙ violenter cognita fuerat; nam iam non poterat occultari, Thamar ſuiſſe defloratam; & ſi taceret, putaretur conſentiens; ideo ne amplius infamaretur, cępit conqueri de violentia ſibi inflicta per iſta ſigna triſtitiæ. Sic enim eſt in legibus quarundam gentium, quod virgines defloratæ, ſi non lacerauerint vultum ſuum vnguibus ad effuſionem

ſan-

ſanguinis,non credantur violenter defloratæ. *Impoſitiſque manibus ſuper caput ſuum ibat clamans,& ingrediens*,id eſt, etiam poſuit manus ſuper caput ad ſignificādam verecundiam, & confuſionem, ſic etiam ad ſignificandum confuſionē in quibuſdam alijs hominibus caput erat diſcoopertum è contrario:ſic patet de leproſis Leuit.13.Nam iſti toto tempore debebant habere caput nudum,& os veſte contectum;ſed in diuerſis accipiuntur diuerſa pro confuſione, & dicitur, ꝙ ibat ingrediens, & clamans,id eſt, ingrediens in domum fratris ſui Abſalon clamabat, ibi autem potius fecit hoc,quia ille erat, cui conqueri deberet, cum ille poſſet iniuriam ſibi factam vindicare: etiam quia ex hoc proueniebat magna iniuria Abſalon, cum Thamar eſſet ſoror ſua ex patre,& matre. *Dixitque ei Abſalon frater ſuus*,ſcilicet, quando ipſa ingreſſa eſt in domum Abſalon clamans. *Num Amnon frater tuus concubuit tecum?* Sciebat enim Abſalon,ꝙ Thamar iuſſu Regis iuiſſet ad parandum cibos Amnon;ideo cùm nunc vidiſſet eam deturbatam,nihil potuit exiſtimare; niſi ꝙ deflorata eſſet ab Amnon.Cogitauit autem de illo, quia arbitratus eſt, ꝙ nullus præter Amnon auſus fuiſſet tangere Thamar, cum eſſet filia Regis. *Sed nunc ſoror tace*. Hic Abſalon cōſolabatur Thamar,quia indicibilis erat planctus eius:& dixit,ꝙ ceſſaret à plāctu. *Frater tuus eſt*,id eſt,non debes tantum te affligere,quia frater tuus eſt, qui te oppreſſit; quaſi dicat, ſi oppreſſa fuiſſes ab aliquo extraneo,crederetur, ꝙ tu fuiſſes ſpontanea, quamuis cōquerereris:ſed nunc oppreſſa es à fratre tuo primogenito,à quo non te debebas obſeruare;vnde facile erat,ꝙ te opprimeret,ſi vellet,& nullus te putabit in hoc conſentientem. *Manſit itaque Thamar contabeſcens in domo Abſalon fratris ſui*,id eſt, ex hoc tempore manſit Thamar in triſtitia magna,& anguſtia,in domo fratris ſui Abſalon perpetuam ſeruans viduitatē,quia iam deflorata fuerat,& ignominioſum ſibi matrimonium eſſe putabat, quia vel neceſſe erat alicui viro ſe inferiori coniūgi, vel opprobriū ſuſtinere virginitatis ablatæ;ita vt non eſſet ſibi manendū apud virum tanquam vxori,ſed tanquam famulæ abiectiſſimæ. Honeſtius ergo, & tolerabilius eſſe putauit ſuſtinere perpetuā viduitatem. *Cum autem audiſſet Rex Dauid verba hæc*,ſcilicet,ꝙ Amnon defloratierat Thamar. *Contriſtatus eſt valde*. ſcilicet,quia filius ſuus egerat aliquid turpiſſimum, & filia ſua paſſa fuerat aliquid inhoneſtiſſimum. *Et noluit contriſtare ſpiritum Amnon filij ſui*,id eſt, quamuis nimis deliquiſſet Amnon deflorādo ſororem, noluit Dauid punire eum, immo noluit ſaltem verbo increpare illum. *Quoniam diligebat eū*, id eſt,nimis diligebat Dauid ipſum Amnon; ideo moleſtum erat ei increpare illum. *Quia primogenitus erat ei*,id eſt,propter hoc diligebat eum nimis,quia erat primogenitus eius,ſcilicet,erat iſte filius Achinoam: & natus eſt ei primus in Hebron ſupra 3.cap.

Quare Dauid non coegerit Amnon accipere Thamar in vxorem,cum defloraſſet eam. *Quæſt. VIII.*

QVÆRET aliquis, quare Dauid non cōpulerit Amnon ad accipiendum Thamar in vxorem,cum iā defloraſſet eam,vt non eſſet tāta iniuria Thamar; nam etiam ſecundum legem hoc poſſet fieri. Aliquis reſpondebit, ꝙ Amnon ſuſcipere nollet eam, cum iam habuiſſet exoſam: matrimonia tamen non poſſunt contrahi inuoluntariè.extra de ſponſalibus.cap.cum locum. Reſpondendum,quòd in lege veteri erant aliqui caſus, in quibus viri cōpellebantur ſuſcipere aliquas mulieres in vxores. Sic erat hic, cum quis violenter deflorabat puellam; vel ſeducendo eam, vt patet Exod.22.ſcilicet. Si ſeduxerit quis virginem necdum deſponſatam,& dormierit cum ea,dotabit eam, & habebit vxorem,id eſt,obligabitur dare ei dotem, & accipere illam in vxorem. Reſpondet Nicolaus,quòd nō fuit factum hoc propter timorem occiſionis Thamar: nam Amnon poſtquam cognouit illam, tantum habuit exoſam, quòd non potuit illam conſpicere, nec pati, quòd maneret in domo: ſi ergo nunc ei traderetur vxor inuoluntariè, magis eam haberet exoſam,& occideret:ſimile autem eſt de libello repudij; nam Deus hunc permiſit ad euitandam mortem vxorum,quam intuliſſent Iudæi,ſi coacti eas tenerent. Sic patet Matt.19. ſcilicet, ad duritiam cordis veſtri libellus

Caſus, in quibus in veteri lege viri cogebantur ſuſcipere mulieres aliquas in vxores.

A repudij datus eſt,id eſt,quia habebatis cor durum, & occidiſſetis vxores,ſi compelleremini eas tenere. Sed adhuc dicendum, ꝙ hoc non ſtat, quia non poterat Dauid tradere Thamar in vxorem Amnon, quia erant fratres, vt ſupra probatum eſt: & tale matrimonium reprobatur à lege. Leuit.18.ideo oportuit,quòd Thamar maneret ſine viro.

Dauid an peccauerit non caſtigando Amnon. *Quæſt. IX.*

QVÆRETVR vlterius, an Dauid peccauerit non caſtigando Amnon filium ſuum ſuper hac re, & an teneretur eum occidere. Aliquis dicet,quòd ſic quia delicta grauia erant,ſcilicet, cognoſcere ſororem, & violenter, quæ ſunt inceſtus,oppreſſio,& ſtuprum. Nicolaus reſpondet,quòd non tenebatur Dauid occidere Amnon,quia aut
B occideret eum pro inceſtu,aut pro ſtupro,vel violentia.Pro primo dicit, quòd non, quia hic non erat inceſtus, nam inceſtus eſt illicitus coitus inter perſonas conſanguinitate coniunctas in gradu prohibito à lege,ſed inter Thamar, & Amnon non erat aliqua conſanguinitas; ideo nec inceſtus. Item non pro ſtupro, quia ſtuprum inter perſonas ſolutas non erat in veteri teſtamento crimen capite plectendum. Item non pro violentia, quia violentia illata virgini non deſponſatæ non faciebat virum mortis reum,ſed ſolū obligabat eum ad ſumendum illam in vxorem, & nunquàm repudiandam, & ad quandam pecuniariam pœnam patri puellæ ſoluendam. Deut.22. Item violentia requirebat,ꝙ deduceretur in iudicium, & probaretur. Thamar autem non accuſauit Amnon, nec probauit illatam violentiam; ideo non erat condemnandus Amnon ad aliquid:dicit ta-
C men, quòd credendum eſt, quòd aliquo tempore Dauid correxerit Amnon increpando eum ſuper hoc, licèt tūc nihil dixerit. Sed dicendum eſt iſta dicta Nicolai non ſtare. Cum enim dicit, quòd non fuit inceſtus, falſum eſt, quia hic erat cōſanguinitas propinquiſſima, ſcilicet,fraternitas; ideo erat inceſtus tanto magis deteſtandus, quantò erat in gradu propinquiori, erant autem iſti fratres, vt ſupra probatum eſt. Nicolaus tamen putat eos nón fuiſſe fratres,& in hoc deuiat. Item non ſtat,ſi quis dicat,quod Dauid non potuit de iure occidere Amnon pro hoc,quia non fuit deductum in iudicium, nec probatum: nam vbi eſt aliquid, quod eſt ſolum in præiudicium partis,& poteſt remitti per partem, iudex non procedit niſi ad petitionem partis, quia non petendo; vel non accuſando, videtur remittere ius quod habet. In caſu tamen, in quo præiudicatur iuri pu-
D blico, quamuis pars non petat; iudex ex officio ſuo procedere debet,quia non eſt delictum remiſſibile per partes: ſic enim eſt in inceſtu, quia læditur ius publicum; ideo licèt iniuriam paſſus remittat, quantum ad eum pertinet,nō eſt remiſſio ſimpliciter;ideo ſemper manet officiū iudicis. Dauid autem erat iudex; ideo cōſtito ſibi de hoc crimine.licèt Thamar non accuſaret Amnon, ipſe debebat procedere contra Amnon: potiſſimè quia Thamar videbatur cōqueſta de Amnon, inquantum publicè proclamabat ſe ab eo oppreſſam:ideo tenebatur Dauid procedere. Aliud autem dictum Nicolai, ſcilicet, quòd Dauid aliquādo increpuerit Amnon ſuper hoc,non videtur ſtare, quia ſcriptura iſta facta eſt poſt mortē Amnon & Dauid, ideo ſi accidiſſet poſt iſtud increpatio Amnon,enarraſſet illā;ſed dicitur ſimpliciter, quòd noluit Dauid contriſtare ſpiritū filij ſui Amnon,
E quia diligebat eum,ergo videtur, quòd nūquam increpuit illum. Item aliquādo criminum correctio differtur ex quibuſdā cauſis ſpecialibus;ſed regulariter crimen immediatè, vt conſtiterit, puniendum eſt.Cauſa autem,quæ facit differri punitionem,eſt ſcandalum, vt ſi fortè tumultus inſurgeret in populo, & conuocatio ad arma, poſſet tunc deſiſti à punitione alicuius delicti, ſi creditur, quòd alio tempore conuenientius punietur.Eodem modo ſi ille,qui increpandus eſt, vel caſtigandus,eſt paſſionatus, & ex hoc eſt indiſpoſitus ad ſuſcipiendam diſciplinam, debet ad modicum differri quouſque ſit extra paſſionem: ſic enim Abigail volens increpare Nabal virum ſuum pro malo, quòd fecerat contra Dauid, non locuta eſt ei, quando erat ebrius, ſed expectauit ad ſequentem diem, præced. lib. cap.25. In caſu autem iſto nihil iſtorum erat: nam non erat aliquod ſcandalū,ſi Dauid vellet increpare Amnon, vel eū punire,

Opinio Nicolai reijcitur.

& ſi aliquod ſcandalum erat, vtpotè quia aliqui de populo vellent auxiliari Amnon, ne puniretur à Dauid, iſtud magis eſſet poſtea. Nam nūc propter horrorem criminis Amnon omnes de populo habebant eum exoſum, & rari ei fauerent, poſtea verò crimine illo veniente in obliuionē plures haberet adiutores. Item non ſtabat ſecundum, ſcilicet, quòd nunc eſſet Amnon paſſionatus, quia cum Amnon intuliſſet malum, & Thamar ſuſtuliſſet illud, ipſa erat paſſionata, & ille non: vnde poterat conuenienter ſuſcipere diſciplinam. Si igitur Dauid aliquando intendiſſet punire, vel increpare Amnon, nunc habebat tēpus aptiſſimum; & tamen nunc non corripuit, ergo credendum eſt veriſimiliter, quòd nunquam eum increpuerit. Et ſic dicendum ad quæſitum, quòd Dauid peccauit in hoc, quia pro tanto ſcelere, aliqua correctio fuiſſet neceſſaria, & ob hoc ſcriptura dicit, quaſi in reprehenſionem Dauid, quòd noluit contriſtare ſpiritum Amnon filij ſui, quia diligebat eum.

An Dauid teneretur occidere Amnon filium ſuum pro inceſtu. Quæſt. X.

QVÆRETVR vlterius, conceſſo, quòd hic fuerit inceſtus, ſicut verum eſt, ſcilicet, quia Thamar eſſet ſoror Amnon, an Dauid teneretur occidere eum. Reſpondendum eſt, quòd hic eſt duplex dubiū, vnum eſt, an Amnon mereretur mortem pro iſto inceſtu. Secundum eſt, dato, quòd mereretur, an Dauid deberet eam ſibi infligere. Ad primum dicendum, ꝙ Amnon merebatur mortem pro hoc, quia quicunque cognoſceret ſororem ſuam, occidēdus erat. Sic patet Leuit. 20. ſcilicet. Qui acceperit ſororē ſuam filiam patris ſui, vel filiam matris ſuæ, & viderit turpitudinem eius, illaque cōſpexerit fratris ignominiam, nefariam rem operati ſunt, occidantur ambo in conſpectu populi. Thamar autem non erat occidenda, quia violenter paſſa fuerat, ergo ſolus Amnon occidendus erat. Ad ſecundum reſpondendum, quòd quamuis mereretur mortem Amnon, tamen aliqui dubitant, an liceret Dauid eam ſibi inferre. Aliqui dicunt, quòd non, eo quòd pater erat, & non licet patri pro quocunque crimine occidere filium. Aliqui enim de gentilibus tenuerunt, quòd nunquam pater deberet occidere filium, etiamſi eſſet iudex, & filius deliquiſſet: quia ſic efficitur pater infelix, ſic enim Virgilius increpat Brutum primum conſulem, quia duos filios ſuos ſecuri percuti fecit ad palum ligatos, quia patriæ proditores erant, fouentes partem Tarquinij Regis Romanorum. Vnde ait in ſexto Aeneidos.

Infelix, vtcunque ferent ea facta minores,
Vicit eum amor patriæ, laudiſque cupido.

Sed dicendum, quòd iſta nihil ſunt, nam patri licet occidere filiū aliquando, vt iudex, & aliquando non vt iudex, ſed vt priuata perſona. De ſecundo patet Deut. 13. vbi dicitur, quòd ſi vxor, vel filij, aut quæcunque perſonæ ſuaderent alicui colere Deos alienos, debebat occidere illos, ſcilicet, ꝙ accuſaret eos, & ipſe primum lapidem mitteret in illos. De primo patet, quia nemo dubitat patri licere, quando fuerit iudex, condemnare filium in actione ciuili. Item ſi ſit criminalis actio ad paruam pœnam infligendam, vt ad ſolam deportationem, vel ad paruam fuſtigationem, nemo dubitatur hoc licere patri; quia etiam, vt eſt perſona priuata, licet ſibi filium verberibus caſtigare moderatè. Non eſt ergo dubitādum, quin poſſit filium occidere, ſi iudex ſit, & cauſa coram eo ventiletur, quia tunc non agit, vt pater, ſed vt iudex: ideo oblato hoc caſu, in quo filius per patrem iudicandus ſit, ſi reus criminis ſit, tenetur pater in eum ſententiam ferre, vel alteri delegare cauſam illam, vt ſententiam ferat, ne crimina remaneant impunita. Et ſi fortè pater velit cedere dignitati iudicatiuæ, vt non cogatur occidere filium ſuum, & per hoc ille impunitus euadat, pater mortaliter peccat tanquam fauens criminoſis, & perſonarum acceptor, & male adminiſtrans officium, pro quibus etiam ſecundum leges humanas puniri deberet. Dauid autem noluit filium pro manifeſto crimine condemnare, nec alteri commiſit iſtam cauſam; ideo peccauit ſatis grauiter. Ob hoc autem videtur, ꝙ Deus tradiderit Amnon occidēdum per manus Abſalon: quia Dauid noluit eum iuſte occidere.

F Simile fuit de filijs Heli ſummi ſacerdotis; nam ipſe noluit caſtigare eos, quamuis ſciret grauia peccata eorum; ideo Deus dixit, quòd in die vna morerentur ambo filij eius, vt patet præced. lib. cap. 2.

An Dauid potuerit Amnon abſoluere. Quæſt. XI.

QVÆRETVR vlterius, an aliqua cauſa eſſet, quæ poſſet excuſare iuſte Amnon à morte. Aliquis dicet, quòd ſic, quia Dauid poterat parcere ei, cum ipſe eſſet iudex, & pater, cui iniuria illata fuerat, & non teneretur ad mortem: quod patet, quia hæc iniuria fuit illata ipſi Thamar, & Dauid patri eius. Poterat autem Dauid remittere,
G quod in ſe erat, & inducere Thamar, vt remitteret: deinde quod ipſe, inquantum iudex remitteret executionem iuris, remittente parte; ideo licitè fieret. Reſpondendum, ꝙ hoc non ſtat, quia Dauid aut remitteret aliquid inquantum iudex, vel inquantum pars. Primum non poteſt, quia iudex nihil poteſt remittere de iure partis, vel de iure publico; ſed tenetur cuicūque de iuſtitia prouidere: ſolum autem iudex remittit, quando pars petierat, & ex hoc tenebatur iudex ſibi exhibere complementum iuſtitię, ſi poſtea pars remittat, ipſe quoque ceſſabit ab executione. Si autem ſit ius publicum, vt ſi ſint aliqua delicta, quæ ſint contra ſtatum publicum, & in fauorem reipublicæ principaliter iura impoſuerunt pœnam delinquentibus, iudex non poteſt remittere pœnam debitam: niſi fortè ſit legis conditor, quia ille poteſt diſpenſare in lege, vel tollere illam in totum: ſed hic deli-
H ctum iſtud præiudicabat iuri partis, & iuri publico: poterat autem Dauid remittere ius ſuum, ſcilicet, iniuriam ſibi factam, & filiæ ſuæ; ſaltem inducendo eam ad hoc: non poterat tamen remittere ius publicum, ſcilicet, ꝙ læderetur ius conſanguinitatis per inceſtum; ideo manebat aliquid, quod per nullum remitti poterat, & propter hoc debebat occidi Amnon. Sed adhuc dicetur, quòd Dauid poterat remittere ius publicum diſpenſando in lege, quia ipſe erat legiſlator cum eſſet Rex, Reges autem poſſunt cōdere leges in terris ſuis; potiſſimè quando non cognoſcunt aliquē ſuperiorem: ſic erat Rex Dauid, qui nullum ſuperiorem habebat. Reſpondendum, quòd ipſe poterat diſpenſare in legibus illis, reſpectu quorum erat legiſlator: In lege tamen condita à ſuperiori non poterat, quia minor non habet ius in ſuperiorem: lex tamen de morte infligenda inceſtuoſis fuit à Deo
I lata. Leuit. 20. ideo non poterat diſpenſare in ea, ergo occidendus erat Amnon.

An poſſet remitti mors Amnon, eo quòd eſſet primogenitus, qui regnaturus erat. Quæſt. XII.

QVAERETVR vlterius, an poſſet remitti ei mors, quia erat primogenitus Regis. Aliquis dicet, ꝙ ſic, quia primogenitus ſucceſſurus erat in Regno, vt ergo non priuaretur Regnum legitimo ſucceſſore, debebat remitti ei mors. Sic. n. fuit de Ionatha filio Saulis, quia Saul volebat eum occidere, cū deprehenſus eſſet à Deo in crimine, & pater iuraſſet eum occidere; populus tamen eripuit eū de manu Saulis, ne occideretur: erat enim primogenitus Regis. De hoc præc. lib. c. 14. Reſpondēdum, ꝙ etiam propter hoc
K non erat ei remittendum delictum: non eſt enim intelligendū abſolutè, ꝙ omnia delicta remittenda ſint alicui, ne Regnum priuetur legitimo ſucceſſore. Patet hoc, quia ſi filius Regis induxiſſet aliquos ad colendū idola, occidendus erat, & nullo modo debebat ei parci. Deut. 13. alij autem ſimiles caſus eſſe poſſunt. Iſte autem caſus de Amnon, licèt eſſet fœdiſſimus, tamen non erat tā grauis, vt idolatria; ideo vt Regnum non careret ſucceſſore, poterat aliqualiter remitti. Nunc tamen non erat motiuum aliquod ad remittendum, & hoc propter duo. Primum, quia dato, quòd vixiſſet Amnon, non erat ipſe regnaturus, licèt eſſet primogenitus, quia Deus determinauerat ſupra ſeptimo, quod ille, qui regnaturus erat, adhuc naſciturus erat de Dauid: & iſte erat Salomon. Amnon autem iam natus erat, ideo non poterat ſuccedere Dauid; nullus etiam de alijs filijs; vnde nihil obſtabat mors Amnon. Secundum eſt, quia propter mortem Amnon non priuabatur Regnum legitimo ſucceſſore; nam ſi Dauid non haberet alium filium: nec

expe-

expectaretur aliis habitinns, poterat parci Amnon, ne deuolueretur Regnum ad alios, de alia ſtirpe. Item non erat Amnon magis legitimus hæres, quam quilibet alius de filijs Dauid, cum tunc non eſſet determinatum ius ſucceſſionis in primogenitis, ſed patres poterant ordinare, quis de filijs ſuccederet eis in Regnum: ſicut fecit Dauid de Salomone, & quamuis Dauid haberet alios filios maiores, tamen totus Iſrael expectabat, quem vellet Dauid conſtituere in Regem de filijs ſuis. ſeq. lib. c. 1. Roboam quoque filius Salomonis, quamuis haberet plures filios, inſtituit tamen Regem Abiam, qui non erat primogenitus, quia erat ſapientior, & potentior alijs, vt patet 2. Paralip. cap. 11. ergo quilibet de filijs Dauid poterat ſuccedere ei, & conſequenter non erat parcendum Amnon, ne priuaretur Regnum ſucceſſore legitimo. Cum autem arguebatur de Ionatha, quem populus à morte eripuit. Dicendũ, ꝙ non fuit ſimile, primo, quia Ionathas non peccauerat, nam ipſe non audierat præceptum patris ſuper populum. præced. lib. cap. 14. Amnon autem peccauit grauiſſimè. Secũdo, quia Ionathas, dato, ꝙ in aliquo deliquiſſet, fecerat magnum bonum in Iſrael, nam ipſe ſolus cum armigero aggreſſus eſt aciem Philiſthinorum, & occidit multos, & ex hoc reliquus Iſrael habuit occaſionem pugnandi, & vincendi. præalleg. cap. & iſta fuit potiſſima cauſa, quare populus liberauit eũ à morte: vnde dixit populus ad Saulem: ergo ne Ionathas morietur, qui fecit ſalutem hanc magnam in Iſrael? hoc nefas eſt: viuit Dominus, ſi ceciderit capillus de capite eius, quia cum Deo operatus eſt hodie. Amnon autem non fecerat aliquid notabile, propter quod deberet eripi à morte, licèt peccaſſet, ergo nihil erat, propter quod deberet excuſari Amnon. Sciendum autem, quòd in Hebræo non habetur iſta litera tota, ſcilicet, & noluit cõtriſtare ſpiritum Amnon filij ſui, quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei.

Porro non eſt locutus. Hic ponitur ſecundum huius cap. ſcilicet, retentio rancoris in Abſalon, quia propter hoc, ꝙ fecit ſorori ſuæ Amnon, habuit ſemper eum exoſum. Et dicitur. *Porro nõ eſt locutus Abſalon ad Amnon, nec bonum, nec malum*, id eſt, quanquã Amnon valde offendiſſet Thamar, & conſequenter Abſalon, quia erat frater eius ex patre, & matre, non locutus fuit Abſalon aliquid Amnon; & tamen veriſimile erat, ꝙ loqueretur ei grauiter propter magnam offenſam. Fecit hoc autem Abſalon ad diſſimulandum, quia ipſe proponebat occidere Amnon, & quia ſi locutus fuiſſet ei grauiter, obſeruaſſet ſe ab eo, & non habuiſſet opportunitatem occidendi ipſum, nihil locutus eſt, tanquam ſi nihil egiſſet. *Oderat enim Abſalon Amnon*, i. quanquam nihil mali loqueretur Abſalon ad Amnon, tamen oderat eum in corde ſuo. *Eo quòd violaſſet Thamar ſororem ſuam.* Iſta iniuria videbatur totaliter illata Abſalon, quia nullus erat, ad quem tantum pertineret, ſicut ad eum, quia ipſe erat frater illius ex patre, & matre. Thamar quoque ad ipſum ſolum recurrit conquerens, & apud eum manſit ſemper poſt defloratonem. *Factum eſt autem.* Hic ponitur tertium huius cap. ſcilicet, vindicatio pudoris in Amnon: quia in pœnam oppreſſæ virginis occiſus eſt. Et dicitur. *Factum eſt autem poſt biennij tempus*, id eſt, tranſiuit bienniũ poſt deflorationem Thamar, & adhuc Abſalon nihil egerat contra Amnon. *Vt tonderentur oues Abſalon.* Quolibet enim anno tondebantur oues; ſed non fecit Abſalon hoc, quod intendebat in aliis tonſionibus ouium.

Quare expectauerit Abſalon vindicare ſe contra Amnon, per biennium; quando tondebantur oues. Quæſt. XIII.

QVÆRET aliquis, quare Abſalon non aggreſſus ſit occidere Amnon, niſi poſt biennium, & hoc quando tonderentur oues. Reſpondendum, quòd cauſa expectationis biennij fuit, vt tolleretur omnis ſuſpitio: ſi enim Abſalon inuitaſſet omnes fratres ſuos, pauco tempore poſt deflorationem Thamar, ſuſpicari poſſet de eo, quòd congregaret illos ad agendum aliquod malum in vindictam oppreſſionis Thamar: nunc autem, cùm Abſalon à principio diſſimulauerit rem iſtam, & poſtea fluxerint duo anni, in quibus nihil ſuper ea contra quemquam egerat, aut locutus fuerat, nullus recordabatur huius rei; ideo ablata erat

A ſuſpitio, quòd Abſalon aliquid agere vellet ex hac cauſa. Ad ſecundum, cum quæritur, quare fecerit hoc in tonſione gregum. Dicendum, ꝙ nullum tempus erat, in quo magis ſine ſuſpitione agere poſſet, & ſecurius ad ſe liberandum. Apparet primum, quia fortè non erat conſuetudo inter filios Regis Dauid, quòd ſe inuicem inuitarent; ideo ſi Abſalon voluiſſet facere aliquod feſtũ fratribus ſuis inuitando eos, quia erat aliquid nouũ, cauſaret ſuſpitionem: oẽs nouitates ſemper ſuſpectæ ſunt. Tempus autem tondendi greges, apud Hebræos erat tempus faciendi magna conuiuia, & feſta. Et hoc erat propter patriarchas, qui fuerunt origo iudaici populi: illi tamen paſtores erant. Gen. 47. ſcilicet, Paſtores ouium ſumus nos, & omnes patres noſtri. Patet etiam hoc de Nabal Carmello, qui quando tondebat gregem ſuum, fecit feſtiuitatem magnam; & dicitur, quòd
B erat ei conuiuium, quaſi conuiuium Regis. præced. lib. cap. 25. & ob hoc Dauid miſit nuntios ſuos in die illa ad Nabal dicens: In die bona venimus ad te, id eſt, in die magni conuiuij, & exultationis. eo. cap. Habebat ergo opportunitatem Abſalon faciendi conuiuium in die tonſionis gregum, ſine ſuſpitione, quia hoc apud omnes commune erat. Alia autem cauſa erat potior, ſcilicet, vt Abſalon haberet opportuniorem locum liberandi ſe: nam occiſo Amnon intendebat fugere de terra Iſrael ad terrã Geſſur, vbi morabatur auus ſuus maternus. Propinquior autem locus erat, vbi tondebantur oues, ſcilicet, Baalhaſor ad terram Geſſur, quam Ieruſalem, in qua morabantur Dauid, & omnes filij ſui; ideo ſecurius ſibi fuit ad fugiendum, quòd fieret conuiuium in loco tonſionis gregum, quam in Ieruſalem. Item, quia ſi in Ieruſalem Abſalon occidiſſet Amnon, fortè non potuiſſet
C euadere, quia ibi erant multi ſerui Regis, & filiorum Regis, qui caperent Abſalonem pro morte Amnon: in loco autem tonſionis gregum non erat ſic, quia ille pertinebat ad Abſalonem: habebat enim ibi magnam partem ſubſtantiæ ſuæ: alij autem filij Regis, nihil ibi habebant: ſed iuerunt, quaſi expediti, nihil ſecum portantes ad ſuſcipiẽdum conuiuiũ fratris ſui in Baalhaſor: vnde poterat ipſe eis omnibus inferre quidquid mali vellet. Potius ergo fecit hoc Abſalon tempore tonſionis ouium, quam alio tempore. *In Baalhaſor, quæ eſt iuxta Ephraim*, id eſt, oues tondebantur in quadam villa nomine Baalhaſor, quæ eſt apud terram Ephraim. Iſta villa non deſcribitur in Cathalogo diuiſionis ſortium, de quo habetur Ioſue 15. vſque ad 20. niſi fortè habeat aliud nomen, nam multæ vrbes ſunt binomiæ, vel trinomiæ, ſicut Ieruſalem, & Hebron, & ſimiles. Erat au-
D tem iſta villa in ſorte Beniamin; nam dicitur, ꝙ erat apud Ephraim: tribus tamen Beniamin habet ſortem coniũctam tribui Ephraim, vt patet in deſcriptionibus ſortium. Ponitur autem hoc ad ſignificandum, ꝙ Abſalon propinquior erat terræ Geſſur, ad quam fugiturus erat, quã ſi hoc egiſſet in Ieruſalem. *Et vocauit Abſalon omnes filios Regis*, i. vocauit ſingulos ex nomine ſpecialiter inuitando eos ad hoc. Et non intelligitur, ꝙ inuitaſſet Amnon cum illis: nam poſtea dicitur, ꝙ orauit Abſalon ipſum Dauid, vt permitteret Amnon ire cum eo ad prandium, vt patet infra, & tamen iam vocauerat omnes filios Regis: nã dixit Abſalon ad Dauid: ſi nõ vis venire, veniat, obſecro, nobiſcum ſaltem Amnon. Et dicitur nobiſcum, i. cum omnibus filijs Regis. Habebat. n. tunc Dauid multos filios, nam ſex genuerat in Hebron. ſup. 3. & omnes iſti erãt viri: alios etiam genuit in Ieruſalem, &
E aliqui iſtorum iam eſſent adulti, vt poſſent ire ad conuiuiũ. *Venitque ad Regem*, ſ. Abſalon venit ad Dauid orans, vt iret ad tonſionem gregum ſuorum. *Et ait ad eum, ecce tondentur oues ſerui tui.* i. oues meæ, qui ſum ſeruus tuus, tondẽtur in Baalhaſor. Vocabat. n. ſe Abſalon ſeruum Dauid, quanquam eſſet filius eius, ad humiliandum ſe illi, ſic etiam vocauit ſe ſeruum iterum. infr. 15. *Veniat, oro, Rex cum ſeruis ſuis ad ſeruum ſuum*; i. veniat Rex cum filiis ſuis ad tonſionem ouium mearum, qui ſum ſeruus. Ecce enim quam reuerenter loquebatur Abſalon ad Dauid; nam quanquam eſſet Dauid pater Abſalon: tamen vocauit eum Regem, & non patrem: quia Rex eſt nomen timoris, & honoris magni; pater autem eſt nomen dulcedinis. 2. Polit. c. 1. vocauit etiam filios Regis ſeruos eius, dicens, veniat Rex cum ſeruis ſuis, id eſt, cum filijs.

Quare Abſalon cum Amnen inuitauerit Dauid, & omnes fratres ſuos. Quaſt. XIIII.

QVÆRET aliquis, cum Abſalon intenderet occidere Amnon in conuiuio; cur vocaret Dauid patrem ſuum ad hoc cum alijs filiis Regis, quia potius impediret Dauid opus Abſalon, quam iuuaret. Reſpondẽdum, quòd Abſalon ſolum Amnon inuitaſſet, ſi potuiſſet, eſſet tamen magna ſuſpitio contra Abſalon, ſi ſolum Amnon vocaſſet ad conuiuium, in loco diſtanti ab vrbe, vbi eſſet Amnon inauxiliatus, & noluiſſet venire, præcauens inſidias: vocauit ergo omnes filios Regis, vt cum illis ſimul poſſet vocare Amnon, & non putaretur, quòd illum ſpecialiter vocaret. Filii autem Regis nihil obeſſe poterant Abſalon in opere ſuo, quia nec timebat eos, nec propter reuerentiam eorum aliquid de opere omiſſurus erat. De Dauid autem erat maior difficultas, nam ſi veniſſet ad conuiuium, nimis impediretur Abſalon propter reuerentiam eius; fortè non audens occidere coram ipſo filium ſuum Amnon. Deliberauerat tamen Abſalon, etiamſi veniret Dauid occidere Amnon, quanquam fuiſſet ſibi in hoc aliqua difficultas. Nam propter magnam irreuerentiam, quam committeret in patrem occidendo coram eo filium ſuum, vocando eum in fraudem, fortè nunquam pepercisset Dauid Abſalon, quia illa iniuria magis videretur redundare in Dauid, quàm in Amnon. Pepercit tamen Dauid poſtea Abſalon, ſequen. cap. Abſalon autem vocabat Dauid ad maiorem ſecuritatem, ſcilicet, vt excluderetur omnis præſumptio. Nam cum te patre cum filiis, nemo poſſet arbitrari, quòd Abſalon intenderet aliquod malum præſente patre efficere: & quia putabat Abſalon, quòd Amnon attenderet ad aliquam ſuſpitionem, volebat procurare maximam ſecuritatem, quæ procurari poterat, & iſta erat, ſi miſſet illuc Dauid. *Dixitque rex ad Abſalon: noli fili mi rogare, vt veniamus omnes, & grauemus te.* Ideſt, ſufficit, quòd veniant tecum aliqui de fratribus tuis, & non veniamus omnes, quia grauabimus te magnis ſumptibus: non enim erant filii Regum diuites valde, ſicut nunc: tum quia multi erant filii Dauid, ſcilicet, vltra quindecim: tum quia non diuidebatur ſubſtantia Regum ſic per filios, vt nunc, ſcilicet, quia non erant introducta tot genera tributorum, & impoſitionum munerum, & ſeruitutum: ſed erat populus ſub Rege, quaſi liber: Reges autem, & filii eorum pro maiori parte de bonis propriis, ſcilicet, agricultura, & aliis poſſeſſionibus alebantur, vnde non poterant nimis abundare. *Cum autem cogeret eum.* Ideſt, Abſalon cogebat Dauid. Eſt modus loquendi improprius, nam non cogebat Abſalon Regem, ſed orabat, quia tamen preces illæ inſtantiſſimæ erant, videbantur cogere. *Et noluiſſet Rex.* Ideſt, Dauid nolebat ire cum Abſalon. *Benedixit ei.* Ideſt, imprecatus eſt ei bona dicendo: vade in pace fili mi: vel in nomine domini. Iſtud non habetur in Hebreo, ſcilicet, benedixit ei. *Et ait Abſalon: ſi non vis venire, veniat obſecro nobiſcum ſaltem Amnon frater meus.* Ideſt, ſi tu non vis, ſaltem iube fratri meo Amnon, vt veniat nobiſcum, ideſt, mecum, & cum aliis filiis Regis.

Reges quid à populis exigebant.

Cur vocauerit Abſalon Amnon. Quaſt. XV.

QVÆRET aliquis, quare Abſalon dixerit: veniat ſaltem nobiſcum Amnon. Reſpondendum quòd hic vocauit Abſalon ipſum Amnon, tanquam habentem locum Dauid: quia de nullo alio dixit, quòd veniret, quia non veniebat Dauid. Cauſa fuit, quia Amnon erat primogenitus Dauid, & erat princeps omnium fratrum ſuorum, quaſi ſucceſſurus patri; ideo nullus erat, qui conuenienter repreſentare poſſet vicem Dauid, niſi Amnon: vnde vocatus eſt, propter abſentiam Dauid, & de illo Dauid fecit maiorem difficultatẽ, quàm de aliis dicens, quòd non iret. Abſalon autem à principio non vocauit eum cum aliis, vt non intelligeretur, quòd propter eum fiebat iſta vocatio. Sed poſtea vocauit eum, quaſi in defectum Dauid, vt ſuppleret locum eius: & hoc erat vocari ab accidenti. Sed dicet aliquis, quomodo Amnon habebatur in maiori reputatione apud Regem, quàm ceteri, cum non eſſet ipſe ſucceſſurus in Regno. Reſpondendum, quòd fuit hoc propter duo. Primum fuit, quia licèt Dauid sciret per reuelationem, quòd nõ erat regnaturus Amnon, ſed Salomon, vt declaratum fuit ſupra. 7. tamen volebat,
F quòd ſaltem eo viuẽte, dum nullus regnabat, haberet Amnon locum primogeniti, quantum ad omnes honores: vt non videretur penitus fruſtrari iure primogenituræ. Etiam ſciendum, quòd filii Regis alii putabant ipſum Amnon ſucceſſurum Dauid, quia erat primogenitus, eo quòd nihil illis reuelauerat Dauid de diſpoſitione Regni. Secunda cauſa erat, quia licèt primogeniti non haberent confirmatum ius ſuccedendi in Regno, habebant tamen ius ſpeciale, quantum ad alia, inquantum erant filii perſonarum priuatarum. Nam Deus præceperat, quòd primogenitus eſſet, tanquam caput filiorum, & reciperet cuncta duplicia de hæreditate patris. Deuter. 21. ideo inquantum Dauid erat perſona priuata, Amnon erat potior in iure penes eum, ceteris filiis: & quia viuente Da-
G uid nullus ſuccedebat, debebat tenere Amnon principatũ ſuum, tanquam primogenitus, ſ. quòd eſſet caput aliorum filiorũ. *Dixitque ad eum rex: non eſt neceſſe, vt vadat tecum.* Ideſt, ſicut non eſt neceſſe, quòd ego vadam tecum, ita nec Amnon, quia fortè grauabit te ſumptib. ſed ſatis eſt, quòd eant alii fratres tui. *Coegit itaque eum Abſalon.* Ideſt, Abſalon coegit Dauid orando: nam tam inſtanter Abſalon orauit ad Dauid, quòd coactus eſt mittere cum eo Amnon. *Et dimiſit cum eo Amnon.* Ideſt, dedit ei licentiam eundi cum Abſalone: nam Amnon erat primogenitus, & primus ad manum Regis de illis, qui aſſiſtebant ei: & non auderet recedere de Ieruſalem ſine licentia patris. *Et vniuerſos filios Regis.* Iam omnes iſti conſenſerant ire cum Abſalon: tamen non receſſerunt quouſque Rex licentiaret eos. *Præceperat autem Abſalon pueris ſuis.* Ideſt, diſpoſuerat cum ſeruis ſuis de oc-
H caſione Amnon, & præcipiebat eis qualiter, & quando occiderent eum. *Dicens, obſeruate cum temulentus fuerit Amnon vino.* Erat enim intentio Abſalon inebriandi Amnon, vt cum efficeretur hilaris à vino, etiamſi videret aliqua, nihil ſuſpicaretur: & cum occideretur, non poſſet fugere. Dicitur autẽ temulentus. i. vino plenus, ſicut habetur præc. li. c. 1. cum dicitur. æſtimauit igitur eã Heli temulentã, & dixit, vſquequo ebria eris? *Et dixero vobis, percutite eum.* i. non percutiatis eum immediatè, vt fuerit temulẽtus, ſed quando ego dedero vobis ſignum de percutiendo eum. Eſt autẽ intelligendum, quòd Abſalon ſedebat ad menſam cum aliis fratrib. vt tolleret ſuſpicionem, nec putaretur, quòd aliquid mali moliebatur contra eos, dum ipſi cibum ſumerent. *Interficite, & nolite timere.* Ideſt, quando dedero ſignum, interficite eum, & non timeatis dicentes, quòd eſt filius Regis. *Ego. n.*
I *ſum, qui præcipio vobis.* i. nõ agitis hoc propria auctoritate, ſed mandato meo: ideo ego, qui præcipio, reddam vos ſecuros ſuper facto hoc. Credendum eſt ergo, quòd quando fugit Abſalon ad auum ſuum in Geſſur: quòd iſti fuerunt cum illo, alioquin occidiſſet eos Dauid. *Roboramini, & eſtote viri fortes.* Ideſt, accipite audaciam faciendi, & agite ſine timore, ſicut viri fortes, ſcilicet, quanquam ſint hic omnes filii Regis, non timeatis eos. Iſtud dicebat Abſalon ad exhortationem, quia putabat quòd timerent ſerui ſui inicere manus in filios Regis, qui erant domini ſui. *Fecerunt ergo pueri Abſalon aduerſus Amnon ſicut præceperat eis Abſalon.* Scilicet, finito conuiuio, cum nondum ſurrexiſſent filii Regis de menſa, irruerunt ſerui Abſalon in Amnon, & trucidauerunt eum.

K *An peccauerint ſerui Abſalon occidendo Amnon. Q. XVI.*

QVAERET, aliquis, an Abſalon peccauerit occidendo Amnon, & an ſerui eius peccauerint exequendo mandatum. Reſpondendum, de ſeruis Abſalon non eſt dubium, quin peccauerint, quia ſiue Abſalon poſſet licitè occidere Amnon, ſiue non, nequaquam licebat ſeruis eius occidere Amnon, quia nulli licet occidere alterum iuſſu alterius; niſi ille ſit perſona publica potens iubere, ſcilicet, iudex mandans miniſtris, In aliis autem quanquam aliquis ſit potens occidere alium propria auctoritate in quibuſdam caſibus permiſſis à lege: tamen non poteſt iubere alterum, quòd occidat eum: ut ſi quis reperiat alium turpiter agentem cum vxore ſua, tam ſecundùm leges communes, quam municipales poteſt eum occidere propria auctoritate, non tamen poteſt iubere alteri, quòd occidat eum. Ita autem erat de Abſalon, nam iſte non erat iudex; ideo non potuit iubere miniſtris, ut occiderent Amnon: potiſſimè, quia dato, quòd Abſalon eſſet iudex, hic non agebat

ut

vt iudex, ſed vt perſona priuata proſequens propriam iniuriam, & non facto proceſſu, & lata ſententia, ſed per quandam excogitatam fraudem; ideo ſerui eius non debebant ei obedire.

An peccauerit etiam Abſalon in occidendo Amnon fratrem ſuum. Quæſt. XVII.

QVÆRETVR de ſecundo. ſ. an ipſe Abſalon peccauerit hoc faciendò. Aliquis dicet, ꝙ non, quia Abſalon habuit iuſtam cauſam occidendi Amnon; nam oppreſſerat Thamar ſororem ſuam. Item Dauid erat iudex, & noluit ſatisfacere in Amnon de iniuria illata Thamar, & Abſalon; ideo cum iam nullum iudicem haberet ſuperiorem Abſolon, ad quem recurrere poſſet pro complemento iuſtitiæ; videtur, quòd poterat propria auctoritate occidere Amnon. Reſpondēdum, quod Abſalon peccauit occidendo Amnon; ſic enim confeſſus eſt ſeq. cap. ſcilicet, obſecro, vt videam faciem Regis, quod ſi memor eſt iniquitatis meæ, interficiat me: ergo ipſe cōfitebatur iniquitatem fuiſſe. Item dato, quod quis offenſus ſit ab alio, ita vt ille mortis reus ſit, non licet huic propria auctoritate illam inferre; niſi in paucis caſibus expreſſis à lege: non erat autem talis caſus in facto Abſalon; ideo nō licebat ei facere. Item erat Abſalon frater Amnon, erat igitur magis illicitum, quàm in alijs. Item Abſalon fecit hoc per inſidias, & fraudem magnam, præſtita ſecuritate fratribus ſuis inuitando eos ad cibos, & poſtea occidendo quemcunq; eorum: ideo dato, quòd Amnon mortis reus eſſet, & Abſalon propria auctoritate poſſet illam inferre, quia tamen egit per iſtum modum ſceleratiſſimum, reus erat mortis, & ob hoc fugit, putans, quòd ſi illico captus fuiſſet, Rex eum trucidaſſet. Ad primam rationem in cōntrarium dicendum, quòd nō habuit Abſalon iuſtā cauſam occidendi Amnon, licèt Amnon habuerit rationabilem cauſam mortis ſuæ: non tamen ſufficit, quòd qui occiditur, mereatur occidi: ad hoc, quòd occidens iuſtè agat, ſed etiam quòd occidens in hoc auctoritatem habeat. Abſalon autem non habebat auctoritatem, quia non erat iudex; ideo non habebat iuſtam cauſam occidendi Amnon. Ad ſecundam rationem reſpondendum, quod dato, quòd Dauid non prouidiſſet de remedio pro iniuria facta Abſalon, & Thamar: non poterat propria auctoritate Abſalon hoc facere. Cùm autem dicitur, quod Dauid non prouidebat. Dicendum, quòd ad hoc requirebatur, quod Thamar proſecuta fuiſſet iniuriam ſuā, vel ſaltem Abſalon pro parte ſua. Abſalon tamen nihil locutus eſt ſuper hac re: nam dicitur ſupra: Porrò non eſt locutus Abſalon ad Amnon nec bonum, nec malum: iudex tamen nunquam dicitur negligens, quouſque requiratur a parte. Item dato, quod Dauid requiſitus fuiſſet ab Abſalon, vt prouideret ei de remedio pro iniuria ſuſcepta, & non prouidiſſet, non poterat Abſalon propria auctoritate vindictam ſumere: nam tunc ſequeretur, quòd propter iudicis deſidiam ceſſarent omnes leges. Hoc enim eſſet, ſi quilibet propria auctoritate ius ſibi de alio faceret. Hoc tamen falſum eſt; ideo non licuit Abſalon hoc facere: potiſſimè, quia ſi in defectum iudicis hoc egiſſet, debebat denuntiare ipſi Amnon, quòd eſſet hoſtis ſuus, & debebat ſubire duellum cum eo, vel agere alio modo minus illicito: egit tamen per inſidias, & excogitatā fraudem, & præſtita ſecuritate; ideo peccauit nimis. *Surgenteſque omnes filij Regis.* ſcilicet: Surgentes de menſa: nam in menſa occiſus eſt Amnon, & potuiſſet Abſalon occidere ceteros filios Regis, ſed noluit, quia ſolus Amnon offenderat eū. *Aſcenderunt ſinguli mulas ſuas, & fugerunt.* Putabant enim, ꝙ Abſalon vellet occidere omnes, vt fortè ipſe ſolus maneret de filijs Regis ad ſuccedēdum: errabant tamen, quia poterat eos occidere Abſalon, ſi voluiſſet, habuerunt tamen iſti motiuum huius præſumptionis, quia mors inchoata eſt in primogenito, qui videbatur ſucceſſurus.

Ad primam rationē in principio.

Ad ſecūdam

Quomodo Iſraelitæ habere potuerint mulas, cum eſſent eis prohibita. Quæſt. XVIII.

QVÆRET aliquis, quomodo Iſraelitæ potuerint habere mulas, nam mulæ fiūt per generationem æquiuocam, & non eſt vna ſpecies, quæ habeat generatio-

A nem ex ſimili, ſed ex animalibus diuerſarum ſpecierum gignitur indiuiduum ſpeciei iſtius, ſed Iudæis erat prohibitum coniungere animalia diuerſæ ſpeciei, vt aſinos, & equas; vel equos, & aſinas, vt patet Leuit. 19. ſcilicet: Iumenta non facies coire cum alterius generis animantibus. Reſpondendum, quòd ſolùm vetabatur Iudæis facere coire animalia diuerſæ ſpeciei, tamen non vetabatur vti illis; ideo poterant emere illa ab alijs gentibus ad vſus ſuos: vnde omnes filij Regis vtebantur mulabus: Rex quoque Dauid mula vtebatur, vt patet ſequenti lib. cap. 1. ſcilicet: Ponite Salomonem filium meum ſuper mulam meam, & ducite eum in Gion.

Cumque adhuc pergerent in itinere, id eſt, filij Regis fugiebant ad eum: & nondum peruenerāt illuc. *Fama peruenit ad Dauid dicens*, ſcilicet: Alij præceſſerunt filios Re-
B gis, & nuntiauerunt Dauid iſta, quæ ſequuntur. *Percuſſit Abſalon omnes filios Regis: & non remanſit ex eis ſaltem vnus.* Iſtud enim nuntiauerunt aliqui, qui præuenerunt filios Regis, & putabant ſic eſſe. Fuit autem modus, quia ſedentibus ad menſam filijs Regis, miniſtri Abſalon cœperūt percutere Amnon, quidam autem de ſeruis filiorum Regis fugientes, illico venerunt ad Dauid, nuntiātes mortem omnium filiorum Regis; illi enim nullum viderunt occiſum, ſed quia viderunt percuti Amnon, putauerunt, quòd Abſalon vellet percutere omnes, neſcientes cur potius illum, quàm ceteros percutere vellet. *Surrexit Rex*, ſcilicet, de throno ſuo. *Et ſcidit veſtimenta ſua*, ſcilicet, rumpendo illa per partem anteriorem. Iſtud enim erat in ſignum doloris: ſic enim fecit audita morte Saulis. ſup. 1. c. Thamar quoque ſcidit tunicam talarem, cùm oppreſſa eſt.
C ſup. in litera. *Et cecidit ſuper terram*, id eſt, proiecit ſe ſuper puluerem. Iſtud eſt ſignum grauis amaritudinis; nam aliquando antiqui ſcindebant veſtimenta ſua ſolùm, aliquando ſcindebant veſtimenta, & ponebant puluerem ſuper caput, vel iacebant ſuper terram. Primum pertinebat ad magnam amaritudinem; ſecūdum ad maximam; ideo quando Dauid audiuit mortem Saulis, & Ionathæ, quanquam triſtatus eſt valde, tamen non amaritudine maxima, ideo ſolùm ſcidit veſtimenta ſua, tamen non poſuit puluerem ſuper caput, nec proiecit ſe ſuper terram, ſupra 1. cap. Item in morte Abner non erat amaritudo grauiſſima; ideo iuſſit Dauid Ioab, & ſocios ſuos, ꝙ ſcinderent veſtimēta, & induerentur ſaccis: ſed non iuſſit, quod ponerent cinerem ſuper caput. ſupra 3. Cùm autem nunc nuntiatum eſt omnes filios Dauid interfectos, nō poterat ipſe magis anxiari,
D quàm ſuper hoc: ideo ſcidit veſtimenta, & iacuit ſuper puluerem. Similiter quoq; nuntiatum eſt Niniuitis ciuitatem ſubuertendam poſt quadraginta dies: ipſis aūt non poterat maior tribulatio aduenire; ideo ſciderunt veſtimēta ſua, & induti ſunt ſaccis, iacueruntq; ſuper cinerem. Ionæ 3. Thamar quoq; qn̄ oppreſſa eſt, quia non poterat ei deterius eſſe, quàm taliter virginitate priuari, ſcidit veſtimenta ſua, & impoſuit cinerem capiti. ſup. in litera. *Et omnes ſerui ipſius, qui aſſiſtebant ei, ſciderunt veſtimenta ſua.* ſ. quādo iſta nuntiata ſunt, aſtabant multi Dauid de miniſtris eius, & omnes ſciderunt veſtimenta, & planxerunt ſicut Dauid *Reſpondēs aūt Ionadab filius Semmaa fratris Dauid, dixit.* Iſte voluit tollere partem triſtitiæ Regis denūtians nō perijſſe omnes filios eius, ſed ſolū Amnon: iſte erat, qui dederat conſilium Amnon qualiter opprimeret Thamar, & erat filius fratris
E Dauid. Aliqui autem putant iſtum fuiſſe Prophetam Nathan, eo ꝙ ſciuit dicere, qui perierant de filijs Regis, quod nemo ſciebat, ſed ſupra improbatum eſt. Etiam iſtud motiuum non eſt ſufficiens, quia Ionadab non dixit hoc tanquā ſciens illud, ſed tanquam rationabili coniectura arguens: quod patet, quia dixit: ſolus Amnon mortuus eſt, quoniam in odio Abſalon erat poſitus ex die, qua oppreſſit Thamar ſororem ſuam. *Ne æſtimet dominus meus Rex, quod omnes pueri filij Regis occiſi ſint*, i. non eſt hoc æſtimandum, quanquam ſic referantur. Amnon ſolus mortuus eſt. *Quoniam in odio Abſalon erat poſitus*, i. nullus occidit nunc filios Regis, niſi Abſalon, ſed ipſe nullū habebat exoſum ad hoc, ꝙ eum occideret niſi Amnon, ergo eum ſolum occidit. *Ex die qua oppreſſit Thamar ſororem ſuam*, id eſt, illa fuit cauſa odij, & iſtud odium obſeruatum eſt in corde Abſalon ex die, qua Thamar oppreſſa eſt. *Nunc ergo ne ponat dominus meus*

Signa maximi doloris.

Rex ſuper cor ſuum verbum iſtud, Repetitio ſententiæ eſt, Nam prius aſſeruerat hoc non probādo, deinde ſubiunxit probationem per coniecturam, nunc iterum repetit cōcluſionem probatam, dicens; non ponat Rex ſuper cor ſuum verbum iſtud, id eſt, non putet in corde ſuo iſtam famam eſſe veram, *Dicens omnes filij Regis occiſi ſunt*, id eſt, nō exiſtimet Rex hoc, quia non eſt verum. *Quoniam Amnon ſolus mortuus eſt*. Non dicebat hoc Ionadab, tanquam ſciret Amnon mortuum, quia etiam de morte illius non conſtabat ei, ſed arguit ex dictis aliorum; nam aſſertum eſt, quod omnes filij Regis erant mortui, ipſe verò credidit aliquem mortuum eſſe, propter famam, & quia non erat veriſimile alium periiſſe, niſi Amnon, illum ſolum mortuum aſſeruit. *Fugit autem Abſalon*, ſcilicet, poſtquā occiſus eſt Amnon, quem ipſe quærebat, fugit Abſalon, quia non putauit ſibi ſecurum manere in terra Iſrael, *Et leuauit puer ſpeculator* G *oculos ſuos*, ſcilicet, illico, vt iſta dicta ſunt Regi, aſcendit quidam in turrim altiſſimam montis Sion, de qua erat locus ſpeculādi, vt videret, an aliquis veniret de parte illa, ad quam erat Baalhaſor, vbi fuerat conuiuium filiorum Regis, *Et aſpexit, & ecce populus multus veniebat per iter deuium ex latere montis*, id eſt, vidit ſpeculator, quod veniebat populus multus in Ieruſalē per latus montis, & ille mons erat contra Baalhaſor, vbi fuerat conuiuium, Dicitur autem, quòd veniebat populus per iter deuium, quia forte propter timorem Abſalon non arripuerunt iter rectum, quando fugerunt de Baalhaſor: ſed quilibet fugiebat per eam partem, per quam poterat; & veniebant per latus montis, ſcilicet, per abrupta, in quibus non erat via publica, ſed iter deuiū. *Dixit autem Ionadab ad Regem*. Subintelligendum eſt, ꝙ ſpeculator venit ad referendum id, quod viderat; & tunc H Ionadab confirmauit opinionem ſuam. *Ecce filij Regis adſunt*. Neſciebat Ionadab, an iſti venientes eſſent filij Regis, quia tamen dixit ſpeculator, ꝙ veniebant per latus montis, quòd erat contra Baalhaſor, certiſſimè credidit, quòd erant filij Regis. *Iuxta verbum ſerui tui, ſic factum eſt*, Hic gaudebat Ionadab, quia verbum ſuum verum erat, & quia leniretur triſtitia Regis, eo quòd non irruerat tanta calamitas, quantam ipſe ſuſpicabatur. *Cumque ceſſaſſet loqui apparuerunt & filij Regis*, id eſt, cum finiret Ionadab verba præcedentia, alias prædicta ad Regem, apparuerunt filij Regis in foribus domus. *Et intrantes leuauerunt voces ſuas, & fleuerunt*, ſcilicet, per iter ipſi flebant mortem amaram fratris ſui Amnon, cum tamen introierunt coram Rege cœperunt planctum nouum, eleuantes voces magno eiulatu ad ſignandam hanc triſtitiam. Et ibi intelligendum eſt, ꝙ I fuerit clamor magnus vtrinque. *Sed & Rex, & omnes ſerui eius fleuerunt ploratu magno nimis*, id eſt, tunc Dauid, & ſerui ſui cœperunt plorare amarius, quàm primo. Nam prius ſolum cognouerant mortem Amnon ſecundum præſumptionem; nunc verò certiſſimè cognoſcebant. Hic autem ſubintelligendum eſt, quod Dauid, & filij ſui fecerūt planctum magnum, & duxerunt corpus Amnon de Baalhaſor, & ſepelierunt in Ieruſalem, celebraueruntque magnificas exequias, ſicut decebat pro Regis primogenito fieri. *Porro Abſalon fugiens abijt ad Tholmai filium Ammiud Regem Geſſur*, ſcilicet, dum hæc fierent, fugit Abſalon, & non fuit aliquis perſecutus eum, quia notum erat, quòd fugeret: fuit autem ad Tholomai Regem Geſſur; ideo autem fugit ad iſtum, quia erat auus eius pater matris: ſic dicitur ſupra tertio, ꝙ Dauid accepit in vxorem Maacha filiam Tholomai K Regis Geſſur. Eſt autem terra Geſſur in Syria, vel apud eā. Sic dicitur infra decimoquinto. Vouit enim ſeruus tuus, cū eſſet in Geſſur Syriæ. *Luxit ergo Dauid filium ſuum Amnon multis diebus*. In Hebræo habetur. *Cunctis diebus*. Litera autem noſtra dixit multis diebus, eo quòd iſte planctus non durauit ſemper, ſed quaſi per tres annos: nam poſt tres annos reductus eſt Abſalon in terram Iſrael, quia iam ceſſauerat luctus Dauid. *Abſalon autem cum fugiſſet, & veniſſet in Geſſur, fuit ibi tribus annis*. In iſtis tribus annis luxit Dauid pro Amnon, & finitis illis ad preces Ioab reuocauit Dauid Abſalon ad terram Iſrael, quod patet ſeq. c. *Ceſſauit autem Dauid Rex perſequi Abſalon*, ſcilicet, in tribus annis iſtis Dauid perſequebatur Abſalon, non quidem pugnādo contra eum; ſed non permittendo ipſum ingredi in terram ſuam, & comminando mortem, ſi ingrederetur in eam. Li-F tera autem noſtra dixit, ceſſauit. In Hebræo tamen eſt verbum æquiuocum, & poteſt dici. *Ceſſauit Dauid poſt Abſalon*, id eſt, ceſſauit perſequi Abſalon: vel. *Deſiderauit Dauid poſt Abſalon*, Iſtum ſecundum ſenſum tenent Hebræi. dicentes, quòd Dauid deſiderauit iam videre Abſalon, poſtquam tranſierant tres anni, Et dicunt hoc eſſe factum ad inſtantiam matris eius Maacha. Sed ſenſus literæ noſtræ eſt melior, quia nō apparet, quòd Dauid pepercit Abſalon; niſi ad magnam inſtantiam Ioab, & mulieris Thecuitidis, ſeq. cap. Si tamen Dauid deſideraſſet videre Abſalon, nullo inſtante ipſe reuocaſſet eum. Item non ſtat, quia poſtquam precibus Ioab reductus eſt in terram Iſrael, iuſſit Dauid, ꝙ non introiret in Ieruſalem, nec videret faciem eius, ſeq. cap. Ergo nullo modo deſiderauit ipſe videre Abſalon. Etiam nunquam Abſalon vidiſſet faciem Dauid, niſi G poſt duos annos, poſtquam reductus eſt Abſalon in terram Iſrael, Ioab iterum oraſſet pro eo ad Dauid, quòd permitteretur venire ante Regem, & tunc permiſſus eſt, infra 15. ergo non deſiderabat eum Dauid videre, alioquin nō opus fuiſſet, vt quis pro eo oraſſet: & ſic debet intelligi litera Hebraica, quod ceſſauit Dauid poſt Abſalon, & non, quòd deſiderauit poſt eum, Litera autem noſtra ad maiorem explanationem poſuit perſequi, ſcilicet, ꝙ ceſſauit Dauid perſequi poſt Abſalon, *Eo quòd conſolatus eſſet ſuper Amnon interitu*, id eſt, iam non dolebat pro morte Amnon, quia oblitus erat illius; ideo incepit remittere furorem, quem habebat ad Abſalon,

De proprietatibus amoris. *Quæſt. XIX.*

H CVM in præcedentibus de miſero iuuene Amnon dictum ſit, quòd exarſerit ſupra modum in Thamar ſororem ſuam, ita vt deperiret in eam, quod ex poteſtate furentis, & libidinoſi amoris prouenit, de eo modica pertractare ſecundum ſui magnitudinem conuenientius erit. Sit itaque prima proprietas, amorē ad libidinem eſſe aliquid à natura cantum in nobis, quod ex ſui communitate patet; non enim ſolis hominibus ineſt; ſed etiam cetera animantium genera hunc manifeſte patiuntur. Nihil aliud in nobis amor iſte eſt, quam quædam inclinatio à natura ad aliquid nobis ſimile generandum. Et cum quis hoc cæco igne exuritur, ad hoc eum natura incitare intendit. Quia tamen appetitus, qui ſecundum naturam irrationabiles ſunt, ſcilicet, quod quamuis ad aliquem finem à natura ordinentur, tamen, non acquiſito fine illo, ceſſant, contingit, vt I motus illi in nobis, ceteriſque animantibus inſurgentes, ſine aliqua ipſorum ordinatione in generationem ceſſant, vt in eis liquet, qui taliter libidinem explent, qualiter aliquid gigni impoſſibile eſt: ſi tamen iſte motus rationabilis eſſet, cùm ad ſolam generationem à natura præſtitutus ſit, nunquam ceſſaret, niſi ad generationem incitaret eos, quibus ineſt. Hic autem appetitus in cunctis animalibus poni debuit, quoniam omnia ſui ipſorum conſeruationem deſiderant: natura igitur hoc deſiderare debuit. Conſeruatur autem cuiuslibet ſpeciei natura in indiuiduis, & non ſolum in indiuiduis, vt ſubſiſtunt; ſed etiam vt ſucceſſiuè multiplicantur. Hi autem duo modi conſeruationis naturæ, duo principia exigebant, ſecundum quæ manerent. Indiuiduum namque ſubſiſtens, in quo natura ſeruatur, alimento conſeruatur; generatione autem nequaquam: K quoniam eorum, quæ exiſtunt, generatio non eſt: ſed eorū, quæ non exiſtunt. Procurauit igitur natura ciborum deſiderium, quibus ſe, inquantum natura patitur, conſeruare poſſent. Secundum autem, quo natura potiſſimè conſeruatur, eſt multiplicatiua ſucceſſio. Hoc enim proprium naturæ conſeruatiuum eſt. Nam cibus ad indiuiduum directè pertinet, quod diuiius ſeruari nequibat, niſi multiplicatiua ſucceſſio haberetur. Succeſſione enim indiuiduorum conſeruatur natura, quam in vnico, aut in plurimis, ſi abeſſet ſucceſſio, ſeruari impoſſibile videbatur. Ad hanc aūt multiplicatiuam inducendam ſucceſſionem, quæ per generationem duntaxat fieri debebat, ſagaciſſima natura, aut ipſe naturæ auctor, coitum animalibus perfectis ingeniauit, & quoniam in natura motū aliquem ſine motiuo principio fieri, impoſſibile erat, oportuit, vt ad ipſum coitum, qui in animalibus generatiua via erat, incentiuum quoddam tribuere-

1. Proprietas amoris. Amor à natura cauſatus eſt.

Duobus natura cōſeruatur.

buerẽtur: hic autem eſt amor, quo cuncta impetu quodam in libidinem agitantur: qui niſi animalibus traditus foret, nulla eis ad generandum pateret via, cum ad propagationem per coitum nullatenus mouerentur. Adhuc autem fuit aliud non paruum in hoc myſterium, vt Ariſt. & Senecæ, & aliorum ſapientum tradit auctoritas, ſcilicet, magnũ delectationis tamen tum. Alios autem communes actus ſi inſpiciamus, in nullo natura irritamentum poſuit, quod quidem rectiſſimè factum eſt, quoniam quanquam natura alimento conſeruaretur, nihil tamen eſt, quo eam vt propagatione, quæ per coitum eſt, conſeruari liqueat. Vt igitur maxima naturæ conſeruandæ cunctis animantibus ſollicitudo foret, natura de magnis quoddam delectationis irritamentum illi actui inſeruit, vt ſaltem experiendæ delectationis cauſa animalia quælibet capta in propagandas ſoboles mouerentur: ſi enim nihil amplius in eo, quam in ceteris vulgarib. actionib. delectamenti cuiuſdam irritamentũ eſſet, rariſſima animalium, potiſſimè de hominib. in illum mouerentur. huius autem cauſa cuilibet etiam carnis corruptionem non experto patet. In hac conſideratione addenda eſt ſecunda proprietas, inter ceteras paſſiones, nullam impetuoſiorem eſſe amore, quo ad libidinem prouocamur nec in hoc aliquid nobis à ceteris animalib. diſcretum eſt, quoniam ſicut nos præcipites furor in libidinem agit, ita & ipſa bruta, quæ nullius rationis habentis, vllatenus detineri valent, adhuc ferocius quodammodo rapientur. Hoc.n. mutua taurorum de femella orta conflictatio, & interdum mors, atque vulneratio prodit. In ceteris quoq; animantium modis ſimilia quodammodo experimur. De his Virgilius Georgicorum lib. 3. ſic ait.

2. Proprietas amoris.

Amor impetuoſior eſt omni alia paſſione.

Omne adeo in terris genus hominumque, ferarum.
C
Et genus equorum, pecudes, pictæque volucres,
In furias, ignemque ruunt, amor omnibus idem.

Et poſt pauca addit.

Ipſe ruit, denteſque Sabellicus exacuit ſus,
Et pede ſubigit terram, fricat arbore coſtas,
Atque hinc, atque illinc, humeros ad vulnera durat.

Et poſtea concludit eundem ineſſe hominibus ignem, nec admirandum de hoc fore, inquiens.

Quid iuuenis magnum cui verſat in oſſibus ignem
Durus amor.

Et ſicut iſte egregius poetarum diffinit, admirandum quidem nihil eſt, iuuenes in hoc furioſos ſuſtinere tumultus, atque in id quod natura ex inclinatione indidit, impetuoſius brutis omnibus præcipitari. Nam etſi rationis habena aliquid in hominibus egerit, vt in quibuſdam ſaltem pudore ab illicito trahat, multa tamen huic cæco, ac furioſo igni in hominib. pabulum ſubminiſtrant, quæ in beſtijs nullatenus ſunt. Sit ergo in hac cõſideratione tertia proprietas, furentem libidinem maiorem in hominib. quàm in beſtijs fore. Nam etſi beſtiæ in libidinem ruunt, hic motus cæcus eſt, quoniam non à ſeipſis, ſed ab ipſo furoris libidinoſi impetu ſubducuntur nihil tamen cognoſcunt, quod amant, ſed id quod experiuntur, quaſi inſenſibiliter, vt ita dicã, ſentiunt. Hominibus autem non ſolum ipſe inſanus fomes irritamentum libidinis eſt, ſed interdum ipſa formæ pulchritudo, magis mouendi cauſa eſt, quo fit, vt interdum, non ex fomite homines in libidinem ruant, ſed ex ſolius excellentis appræhenſione formæ. Vnde & qui ſolo furioſo impetu concitantur ad explendam ſolam libidinem, eos impetus tranſuerſos agit: nec his diſcernendæ formæ cura vlla eſt. Qui autem ex apprehenſione formæ mouentur, propriè motu amatorio concitantur, quoniam appræhenſum bonum, & non ipſe interior pulſus, eos trahit. Quo fit, vt vehementiores motus illorum ſint, qui ex apprehenſione excellentis concitantur formæ, quàm qui ſolo fomite impelluntur. Nam ſatisfacere fomiti leue eſt: apprehenſio autem formæ aliquid excellentius reſpicit. Congruentius quoque amatorum paſſiones in his, qui apprehenſa forma mouentur, quàm in ceteris reperiri, patet. Pertinet autem ad hanc excellens amoris gradus, quo aliqui incidunt in eam paſſionem, quam medici amorem hereos vocant. Poteſt autem, vtrumque cuiquam interdum ſimul ineſſe, q; beſtijs nunquam conuenit. Maior igitur viris, quàm brutis, ad libidinem incitamenta ſunt. Amplius autem aliud huic amori in viris pabula ſubminiſtrat, quoniam ſciunt, quod amant,

3. Proprietas amoris.

Furens libido maior ẽ in hominib. quã in beſtijs.

A & in amando delectantur, præter delectationem, quæ in commixtione venerea eſt. Beſtijs autem nihil tale cõpetit, cum non cognoſcant. Homines etiam amatis frui poſſunt, cum ſe toto pectore tradant: brutis verò hoc propter defectum cognitionis non accidit. Maius ergo hominib. quam brutis ad libidinem incitamentum ineſt. Quarta proprietas in hac conſideratione ſit, q; licèt in viris fortis amor ſit, fortior tamen eſt, cum datur competitor in amato. Tunc enim amor in immẽſum effertur: tunc.n. ad omnia ruit, & ſi quouis modo amoris intepuerant ignes, rediuiuus ex medullis renaſcitur, calor. Tanta enim tunc amoris concitatio fit, vt taciti motus inſanientis magis, quam amantis ſimilitudinẽ gerant. De hoc Seneca libro tertio de ira ſic ait: Auferre mihi hic hæreditatem voluit, hic me diu ſpem ſupremam captantem, criminatus eſt: hic ſcortum meum concupiuit, qđ
B vinculum amoris eſſe debuit, ſeditionis atque odij cauſa eſt, idem velle. Hoc autem vniuerſaliter conſequitur amatoribus, vt quouis modo ſibi cõpetitorem ſciant; ſiue in eo, quod amantes, iam poſſident, aut amare inchoantes, ſibi aſſaturum præſtolantur, acrius exardeſcit amor. Impetuoſius tamen ruit, cum id q; amatori pace fruenti iucundè poſſidetur, alteri amandum, ſolicitandumque videtur. Et ſi fortaſſis nullus amatoribus in amato competitor ſit, quem alio nomine appellauere riualem: id tamen ſuſpectus ſibi fingat amor. inſanius amare neceſſe eſt. Ideo Ouid. libr. 1. de Remedio amoris diſſuadens hunc libidinoſum amorem riualis, diffiniuit ſecludendam ſuſpitionem, ſcilicet, vt neminem nobis in amato competitorem arbitremur, inquiens.

4. Proprietas amoris. Fortior ẽ amor, cum datur competitor ĩ amato.

Ac tu tibi quenquam riualem fingere noli.

Subdit autem huius cauſas, quoniam competitio in amato in furias impellit amatorem. Quod exemplo inducit Horeſtis, qui tepidè dilexit Hermionem: cùm autem ſibi eam Achilleides rapuiſſet Pyrrhus, acerrimo commotus dolore, fortius deficientes, reſumptis viribus, inſurrexere ignes. Idẽ de Menelao patet, qui non multum prius vxorem Helenã amauerat, cum tamen ab Alexandro, qui Paris dicebatur, eam raptam ſciret, fortius dilexit, quo decennalia bella Grçcorum, vſque ad Troianam deletionem ſurrexerunt. De his Ouidius libro quarto de Remedio amoris ait.

Acrius Hermionem ideo dilexit Horeſtes,
Eſſe quod alterius cœperat illa viri.
Quid Menelae doles? ibas ſine coniuge Cretam,
Et poteras nupta lentus abeſſe tua.
Vt Paris hanc rapuit, tunc demum vxore carere
Non potes, alterius creuit amore tuus.

D Quinta proprietas in hac cõſideratione eſt: quia licèt amor ad libidinem impetuoſus ſit, impetuoſior tamen eſt, cum magis amantur illicita. Quis enim neſcit quanto in Cinyram patrem Myrrha inſanierit furore, ita vt quanquam occultus ille eſſet ignis, peritura foret, niſi quamis inquiſita fraude, patre poteretur. Hæc enim miſera in patrem vehementer ardebat; ita vt eo viſo in eius amplexus, vltra quam cognati ſanguinis charitati conueniat, lacrymas effundebat: ſed infelices furor iſte exitus habuit. De his Ouidius Methamorphoſeos libro decimo. Nec enim Biblidis in fratrem conceptus ſæuus amor incognitus eſt, quam licet virginalis ſexus pudor, & naturæ reuerentia, atque propinquiſſimæ cognationis iura à concepta inſania, vtrunque reuocarent: ferociſſima tamen furia cuncta domans ad illicita pertrahebat. Sic enim inter vtrunque fluitans, ac potius naufraga varijs affectibus quatiebatur: frementis tamen inſaniæ magis illiſa inſultibus: & cum per facinus amato fratri amoris ſui vehementiam ſcripturaret in ceteris quidem præualente furore deſcripſerat, ſed cum ad eius, quem tam illicite amabat, aut potius inſaniebat, nomen ſcribendum peruentum eſt, hinc ad ſcribendum inſanientem furor exagitat, hinc pudor ac iuris reuerentia reuocat, vt ſæpe ſcriptum nomen tabulæ amatoriæ, ſæpe quoque deletum foret: tandem pudore, reuerentia, ſacris cognationibus, & iure perdomitis, quod ſæuus impulerat amor, ſcribendum fuit. Hæc tamen inſania amantem morti dedit, cum is, qui per illicita amabatur, tantum facinus inhorreſceret. De hoc Ouidius Metamorphoſeos libro decimo. Ignotum quoque ſeculis eſſe non arbitror Canacis furorem in Machareum fratrem, & quid ſacrorum cognationis propinquiſſimæ, pudore, ac reuerentia, contemptis, per

5. Proprietas amoris. Impetuoſior eſt Amor, cum magis amãtur illicita.

immane facinus actum ſit: pertinacis quidem naturæ amor eſt, nulliq; cedere conſueuit: nam nitimur in vetitū, ſemperque negata cupimus. Nec te quoque Phœdram inſanibus ortam natalibus, actuque ipſo infamis effecta rehnquam. Hæc enim in caſtitatis amatorem Hippolytum durè exarſit, nec eam agnationis coniunctiſſimæ iura diſtraxerunt, vt eum, qui viri ſui natus, euiſque eſſet ſacris coniugalibus infeſta, & quod amplius eſt, propinquiſſimis iuribus agnationis per infandum ſcelus amaret.

Quantum autem incanduerit furor, innuit Ouidius in libro Heroidum, epiſtola Phœdræ ad Hippolytum, quæ incipit.

Qua niſi tu dederis eſt caritura, ſalutem
Mittit Amazonio Creſſa puella viro.

Prodit autem miſerrima ipſa ſæuas flammas ſuas, ad nutricem loquens, in Tragœdia quarta, cuius nomen eſt Hippolytus.

Non me quies nocturna, non altus ſopor
Soluere curis: alitur, & creſcit malum,
Et ardet intus, qualis Aethneo vapor
Exundat antro, Palladis telæ vacant,
Et inter ipſas penſa labuntur manus.
Iuuat excitatas conſequi curſu feras.

Et poſt paucum ait.

Fatale miſeræ matris agnoſco malum:
Peccarè noſter in ſyluis nouit amor.
Aut quis imitare Dædalus flammas queat?

Hanc autem infelicem, crebris, licèt, monitis nutrix imbuiſſet, nihil tamen actum eſt, quoniam quanquam illud, quo incitabatur, malum eſſe ſciret: tātis tamen tolerandis ignibus ſe impotentem fore dicebat: cum habetur eadem quarta Tragœdia.

H Extingue flammas nec te diræ ſpei
Præbe obſequentem. Quiſquis in primo obſtitit,
Pepulitque amorem, tutus ac victor fuit.
Quo miſera pergis? quid domum infamem grauas?
Superaſq; matrem? maius eſt monſtro nefas.
Cur inſana fœdera nequit,
Quæ memoras ſcio
Vera eſſe nutrix, ſed furor cogit ſequi,
Potenſque tota mente dominatur Deus.

Nec hoc Phœdræ inſania contenta eſt: nam & ipſum præſentem Hippolytum tenere tentauit, quoquo modo eius genibus aduoluta, quam cum inſanientem, Hippolytus, & admiratus, & in iracundiam motus, apprehenſo crine, iugulare voluiſſet, aut voluiſſe finxiſſet, hoc ſibi gratiſſimum Phœdra profeſſa eſt amantis immori manibus, de quo Seneca eadem Tragœdia carmine 4. ſic ait. I

Et ipſa noſtræ fata cognoſco domus,
Fugienda petimus, ſed mei non ſum potens.
Te vel per ignes, per mare inſanum ſequar,
Rupeſque, & amnes, vnda quos torrens rapit,
Quacunque greſſus tuleris, hàc amens ſequar:
Iterum ſuperbe genibus aduoluor tuis.

Horum autem exemplorum vetuſtas plena eſt: nec tamen his immorandum erit. Aliquando autem ad ſacras Scripturas veniendum erit, vt familiaria noſtra tāgamus. Quis enim miſerum iuuenem Amnon, tanto neſcit inſanientis amoris æſtuaſſe calore, vt deperiret in Thamar ſororem ſuam, quantum in nulla feminarum ſibi petendum erat? Et ſi captandæ occaſionis ad illicitè deſiderata cupidine K ægritudinem, finxerit, vetam tamen, ante hoc corporis inualetudinem ac maciem inciderat, ita vt admiraretur Ionadab amicus ſuus, cauſam ignorans; & fortaſſis hinc infelici iuueni, niſi voto potiretur, moriendum erat, abſumptis penitus cæco igne medullis. Quod autem illi, qui infando ſtimulantur amore, ferocius, quam illi, qui licita cōcupiſcunt, cōcitentur, in promptu cauſa eſt. Nam ad id, quod licitum eſt fieri, cuilibet facile eſt moueri. Id autem, quod valde illicitum eſt, aliquid magnum eſt, magna autem ſiue bona, ſiue nefaria ſint, nemo niſi magnus aggreditur.

6. Proprietas amoris.

Amor ad libidinē valde indomitus eſt.

Sexta proprietas in hac conſideratione eſt, amorem ad libidinem, valde fore indomitū: nam ceteras domari paſſiones, non difficile eſt, in amore aūt magna apparet difficultas. Cū enim paſſionales affectus inquirimus, duos impetuoſos ac difficiles reperiri patet, amorem, ſ. & iram. Ira F tamen non eſt tantæ difficultatis in reſiſtendo. Amor autem difficilis eſt: ſic enim ait Ariſtot. Ethicor. lib. 2. adhuc autem nobis omnibus ex puero, connutritur, propter quod difficile eſt contemnere hāc paſſionem contemporaneam vitæ. Adhuc autem difficilius voluptati pugnare, quā iræ, quemadmodum ait Heraclitus. Quam ob rem interdum cōtingit, vt ceteros paſſionales affectus deuincamus, amorem autem nequaquam. Sic enim de Orpheo dicitur, qui cantu ſuo inferorum Deos, ad lacrymas compulit, ac vxorem infernæ mancipatam ſedi, cantus dulcedine inferorum iudices mouens, accepit. Omnibus his tamen amor, quo in Eurydicen vxorem Orpheus æſtuabat, placari non valuit, nec hic, qui cetera ſubijcit, inferorum legi ſubdi potuit, vt ſaltem modico tempore ab amatæ abſtineret aſpectibus. De hoc Seneca in Tragœdia prima, cuius nomen G eſt Hercules furens, in metro, quod incipit. O fortuna iuris, &c. vbi dicit.

Odit verus amor, nec patitur moras.

De hoc Boetius de Conſula. lib. 3. metro vltimo, quod incipit. Felix, qui potuit. Nec hoc cuiquam, præter rationem videatur; magna namque eſt amoris potentia, & ob hoc eum pharetratum finxit antiquitas, atque ſagittas, & arcus tanquā inſignia ſemper [illegible], & quem vellet ſagitta percutere, alios quidem [illegible] alios verò leuius feriens. Finxit quoque eum faces ferre [illegible] indifferenter, cui vellet, concitare flammas. Has autem virginum pectori, & iuuentum indidit, ſenibus quoq; quoſdam apponit æſtus. Hoc quippe nec inutile dictum eſt, quoniam, & amore vramur, atque verberamur, vt ſagittæ, & flammæ nocumento corporibus eſſe ſolent. De hoc Seneca, Tragœdia 4. quæ di- H citur; Hippolytus carmine 3. ſic ait.

Diua non miti generata ponto,
Quam vocat matrem geminus Cupido,
Impotens flammis, ſimul, & ſagittis,
Iſte laſciuus puer. Et acre nitens
Tela quam certo iaculatur arcu.
Non habet latam, data plaga frontem,
Sed vorat tectas penitus medullas.
Nulla pax illi puero, per orbem
Spargit effuſas agilis ſagittas.

7. Proprietas amoris.

Libidinoſi amoris potētia, vbique dilatata eſt.

Septima proprietas in hac conſideratione eſt, quòd libidinoſi amoris potentia vbique dilatata eſt: nulla enim mundi pars ab amore vacat, nec ſe quiſpiam ab hoc quouis priuato iure liberum monſtrare valet, omnibus enim hic ſuccendit flammas. De hoc Seneca Tragœdia quarta carmine 3. ſic ait. I

Quæque naſcentem vidit ora Solem,
Quæque ad Occaſus iacet ora ſeros,
Si qua feruenti ſubiecta Cancro eſt,
Si qua maioris glacialis Vrſæ,
Semper errantes patitur colonos.
Nouit hos æſtus iuuenum feroces
Concitat flammas, ſenibuſque feſſis
Rurſus extinctos reuocat calores,
Virginum ignoto ferit igne pectus.

Adhuc etiam amoris potētia dilatata patet, nam nō ſolùm his, qui ratione degunt, dominatur; ſed & bruta cuncta, ſuo iuri ſubdit, nec tāta imperij magnitudo terrarum anguſto ambitu dignata eſt: quin & ipſa, quæ ſub cæruleis magni Oceani mouentur vndis amoris leges ſentiunt: dominati K amori ſubiecta ſunt. Ea quoque, quæ ipſa rerum natura donante æthereas acceperunt digreſſiones aeris immenſi ſpatia penetrando amoris huius ditioni ſubduntur. De his Seneca Tragœdia quarta, carmine tertio, ſic ait.

Sacer eſt ignis (credite læſis)
Nimiumque potens quà terra mari
Cingitur alto, quoque æthereo
Candida mundo Sydera currunt.
Hæc regna tenet puer immitis,
Spicula cuius ſentit imis
Cæruleus vndis grex Nereidum,
Flammaſque nequit eleuare mari.
Ignes ſentit genus aligerum.
Venere inſtincti, quam magna gerunt
Grege pro toto bella iuuenci
Si coniugio timuere ſuo.

Poſcunt

Poſcunt timidi prælia ceruі.
Et mugitus dant,concepti
Signa furoris:tunc virgatas
India tigres decolor horret.
Tunc vulnificos acuit dentes
Aper,& toto eſt ſpumens ore:
Sæui quatiunt colla leones:
Cùm mouit amor,tunc ſylua gemit.
Murmure ſæuo,amat inſani
Bellua ponti,lucæque boues.
Vendicat omnes natura ſibi.
Nihil immune eſt,odiumque perit.

Eſt autem,& aliud magnæ poteſtatis inſignium, in amore,nam inter paſſionales affectus quibuſdam nullus ferocior videtur candente ira;amor tamen,ſi ferox incubuerit, iracundiam omnem tollit, omniaque odiorum genera diruit. Si tamen maiorem iracundiam amore diffiniremus, nequaquam amori iracundia, ſed potius iracundiæ cunctus amoris crederet furor. De hoc Seneca in tragœdia quarta,carmine 3.ait.

B

Nihil immune eſt,odiumque parit,
Cùm iuſſit amor,veter[illegible]unt
Ignibus iræ. Quid plu[illegible]?
Vincit ſæuas cura nou[illegible]

Octaua proprietas. Amor libidinoſus viros magnos, ignominioſè deiecit.

Octaua proprietas in hac co[illegible]one eſt, quòd libidinoſus amor ſæpe viros magn[illegible]miniosè deiecit. Sæuus namque amor, Herculem illum totis ſæculis admirādum ad ancillaria miniſteria ſubegit. Nam cùm Ioles filiæ Regis Aetoliæ teneretur amore,eius parentis iuſſis miniſteria exercuit ancillaria; femineo primum indutus apparatu. De hoc Seneca tragœdia 4.carmine 3.ait.

C

Natus Alcmena poſuit pharetras,
Et minax vaſti ſpolium leonis,
Paſſus aptari digitis ſmaragdos,
Et dari legem rudibus capillis,
Crura diſtincto religauit auro.
Luteo plantas cohibente ſocco,
Et manu,clauam modò quam gerebat,
Fila deduxit properante fuſo.

Hic etiā ſæuus amoris furor,Phædram impulit,vt licèt rubore magno contra agnationis,& coniugij ſacra loquens ſuffunderetur, Hyppolito ſupplicaret,vt ſaltem ſe in ſeruam amantem reciperet;cùm ipſa Athenarum Regina,atque eius nouerca foret. De hoc Seneca tragœdia.4.carmine 4.ſic ait.

D

Me vel ſororem Hippolyte,vel famulam voca,
Famulamque potius,omne ſeruitium feram.
Non me per altas ire,ſi iubeas,niues
Pigeat,gelatis ingredi pindi iugis;
Non,ſi per ignes ire,& infeſta agmina;
Cuncter paratis enſibus pectus dare;
Mandata recipe ſceptra,me famulam accipe.
Sinu receptam ſupplicem,ac ſeruam rege,
Miſerere viduæ.

Græcorum etiam fortiſſimum Achillem,amore per dominum,à bellis vacaſſe, ac Treiciam digitis increpuiſſe lyram,Ouidius in lib.Heroidum admonuit in Epiſtola Briſeidis ad Achillem,quæ incipit.

Quam legis à rapta Briſeide litera venit.

Græcorum etiam acies in Troianos mouit,& Græcos inter ſe ciuiliter pugnare fecit. De hoc Seneca tragędia 9.cuius nomen eſt Octauia,ait.

E

Inuicta gerit tela cupido,
Fulminis veſtros obruet ignes,
Queis extinxit fulmina ſæpe.
Captumque Iouem cœlo traxit.
Læſi triſtes dabitis pœnas,
Sanguine veſtro,non eſt patiens,
Feruidus iræ,faciliſque regi.
Ille ferocem iuſſit Achillem
Pulſare lyram: fregit Danaos;
Fregit Atridem,regna euertit
Priami,claras diruit vrbes.
Et nunc animus,quid ferat horret.
Vis immitis violenta Dei.

Tantam autem antiqui amoris in vulnerando violentiam

A

crediderunt,vt Deos quoque ſuos,amore captos,interdum de cœlo ad terras deſcendiſſe, formaſque ſumpſiſſe humanas ferant; ſicut de Phœbo dicunt, quod pecora virginis cuiuſdam amore captus cuſtodierit. Iouem quoque Deorum ſummum, nunc in volucrem, nunc verò in taurum,aliaſque rerum varias figuras mutatum dicunt,vt amoris ſui potiretur fructu. Lunam quoque, quam aliter aut Dianam, aut Latoniam virginem nuncupant, amore æſtuaſſe ferunt, quo interdum mota cæleſtes curſus regulares non tenuerit. De hoc Seneca tragędia quarta,carmine 3.ait.

Et iubet cœlo ſuperos relicto,
Vultibus falſis habitare terras.
Theſali Phœbus pecoris magiſter
Egit armentum, poſitoque plectro
Impari tauros calamo vocauit.
Induit formas quoties minores,
Ipſe qui cęlum, nebulaſque ducit.
Candidas ales modo mouit alas,
Dulcior voce moriente cycno.
Fronte nunc torua petulans iuuencus,
Virginum ſtrauit ſua terga ludo,
Perque fraternos mala regna fluctus,
Vngula lentos imitante remos,
Pectore aduerſo domini profundum,
Pro ſua vector timidus rapina.
Arſit obſcuri dea clara mundi.
Nocte deſerta nitidoſque fratri
Tradidit currus aliter regendos.
Ille nocturnas agitare bigas
Diſcit,& gyro breuiori flecti.
Nec ſuum tempus tenuere noctes,
Et dies tardo remeauit ortu,
Dum tremunt axes grauiore currui

Nona proprietas amoris. Amor eliminari, & emolliri poteſt.

Nona proprietas in hac conſideratione eſt, amorem hunc ferocem emolliri,& aliqualiter eliminari poſſe. Si quis autem illum excludere velit, remedia poterit inquirere, quæ ponit Ouidius in duobus libris, quos de Remedio amoris fecit. In quibus,quanquam multa,quæ radicem quandam eliminandi amoris habent,ponantur,pleraque tamen ſceleſta valde ſunt: cùm vitium maiori vitio expurgandum admoneatur. Vt cum iubet,quòd ſi quis voluerit alicuius, cui fortiſſimè cathenatus tenetur, amorē excludere,duas, aut plures, ſimul amet,vt ſic ſaltem diuiſus amor, minor ſit ad quamlibet,cùm dicit.

Hortor,vt binas pariter habeatis amicas,
Fortior eſt plures, ſi quis habere poteſt.
Secta bipartito cum mens diſcurrit vtroque,
Alterius vires ſubtrahit alter amor.

Alia autem remedia,idem ponit Ouidius,quæ licèt vitium non includunt, facilè tamen eſt intendentibus in vitium labi;ideo neutra horum nobis, qui vitia, & vitiorum origines,atque occaſionē volumus euitare, tenenda ſunt. Alia autem honeſta ſunt,vt ſi nobis amoris incubuerit flamma, otio non vacemus:otia namque libidinem nutriunt,labores autem ſæuas amoris flammas extinguunt.De hoc Ouidius de Remedio amoris ait.

Otia ſi tollas, periere cupidinis arcus,
Quæritur Egiſtus, quare ſit factus adulter.
Cauſa in promptu eſt, deſidioſus erat.

In his autem potiſſimum cauendum eſt,vt poſtquam quis amatam reliquerit, aures enarrantibus de ea faciles non præbeat,nec recordetur eorum, quæ cum ipſa aliquando, aut egit,aut locutus eſt. Nihil namque ſicut amor recrudeſcit. De hoc Seneca epiſt. 69. ſic ait. Qui amorem exuere conatur, euitanda eſt ei omnis dilecti corporis admonitio: nihil enim quam amor facilius recrudeſcit:ita qui vult deponere deſideria rerum omnium, quarum cupiditate flagrauit,& oculos,& aures ab his,quæ reliquit, auertat: cito rebellat affectus. Memoriam enim amatarum rerum, & particularium circunſtantiarū actuum amoris nimis euitandas Ouidius admonet in libro de Remedio amoris, inquiens.

Loca ſæpe nocent, fugito loca conſcia veſtri.
Concubitus, cauſas mille doloris habent.

& rurſus.

Loca

Loca ſola caueto,
Hic fuit, hic cubuit, thalamo dormiuimus iſto.
Hic mihi per noctem gaudia feſta dedit.

Sunt aũt plurima huius ſæui atq. inſanientis amoris remedia, de quibus amplius dilatare ſermonem non expedit.

CAPITVLVM XIIII

INTELLIGENS autem Ioab filius Saruiæ, quòd cor Regis verſum eſſet ad Abſalon: miſit Thecuam, & tulit inde mulierem ſapientem: dixitque ad eam: Lugere te ſimula, & induere veſte lugubri, & ne vngaris oleo, vt ſis quaſi mulier, iam plurimo tempore lugens mortuum.

Deſcripta in ſuperioribus pœna Dauid pro homicidio, hic ſubiungitur pœna eius pro adulterio. Modus autem fuit, quia Abſalon reuocatus de exilio fecit ſeditionem contra patrem, & cognouit concubinas eius, in quibus punitus eſt Dauid pro adulterio cum Bethſabee. Et diuiditur in duo, quia primò ponitur Abſalonis de exilio reuocatio. Secundo eius contra Dauid conſpiratio. ſequen. cap. Prima diuiditur in quatuor. Primo ponitur mulieris informatio. Secundo mulieris informatæ petitio. ibi. *Itaque cum ingreſſa.* Tertio petitionis interpretatio, ibi. *Dixit ergo mulier.* Quarto Regis conceſſio, ibi. *Et ait Rex Ioab.*

An ordo ſit continuus, & immediatus. Quæſt. I.

QVÆRETVR circa primum: an ea, quæ habẽtur hic, fuerint facta poſt præcedentia, an ſit ordo mutatus, & an immediatè facta ſint. Reſpondendum ad primũ, quod hic eſt ordo continuus, nam ſupra dicebatur de fuga Abſalonis propter mortem Amnon, hic autem agitur de reuocatione eius. Ad ſecundum dicendum, quod iſta fuerint facta poſt ea, quæ habentur præced. cap. tribus annis. Quod patet, quia præced. cap. dicitur, quòd Abſalon manſit tribus annis in Geſſur, & ceſſauit perſequi eum Dauid: poſt iſtos autem tres annos Ioab videns Dauid conſolatum ſuper morte Amnon, cœpit tractare de reuocatione Abſalon, & egit ea, quæ habentur hic. *Intelligens autem Ioab filius Saruiæ, quod cor Regis verſum eſſet ad Abſalon.* id eſt, Ioab cognouit, quòd Dauid iam conuerſus erat ad Abſalon, non quidem ad eum diligendum, ſed ad ceſſandum à perſecutione.

Quomodo Ioab cognouerit cor Dauid verſum eſſe ad Abſalon. Quæſt. II.

QVÆRET aliquis, quomodo Ioab cognouerit verſum eſſe cor Dauid ad Abſalon. Reſpondendum, quod præteritis temporibus Dauid ſæpe commemorabat mortem Amnon, & ſignabat ſe nimis dolere de proditione Abſalon; ideo apparebat mentem eius eſſe contra Abſalon: elapſis autem tribus annis, iam Dauid nunquam faciebat mentionem de morte Amnon, & gaudebat, nec dicebat malum aliquod de Abſalone; ideo putauit Ioab, quòd eſſet cor Dauid verſum ad Abſalon, ipſe autem diligebat Abſalon: ideo tractauit occultè, quomodo reduceretur Abſalon.

Quomodo cor Dauid conuerſum eſſet ad Abſalon. Quæſt. III.

QVÆRETVR vlterius, quomodo ſit verum, quòd cor Dauid verſum eſſet ad Abſalon: nam infra, quãuis oraſſet Ioab, non conceſſit Dauid, quòd rediret Abſalon ad curiam, & videret faciem Regis; ſed ſolum quòd rediret in terram Iſrael, & faciem Regis non videret. Item Abſalon reductus in terram Iſrael manſit duobus annis extra Ieruſalem, & nõ vidit faciem Regis, quouſq. iterum orauit pro eo Ioab, & venit ad regẽ, vt patet infra in litera. Reſpondendũ, quòd cor Dauid non erat verſum ad Abſalon, ita vt diligeret eũ, vel deſideraret videre ipſum, quia alias ipſe miſiſſet pro eo, nullo orante pro illo; ſed intelligitur,

F quòd verſum erat cor eius ad eum, ſcilicet, ad deſinendum perſequi eum, quia præterito tempore perſecutus fuerat ipſum: nunc aũt ceſſabat perſequi ipſum. *Miſit Thecuam.* Eſt Thecua quædam ciuitas in terra Iſrael, de qua fuit Amos Propheta, vnde dicitur Amos primo c. verba Amos qui fuit in paſtoralibus Thecuæ. *Et tulit inde mulierem ſapientem*, i. de ciuitate illa accepit quandam mulierem prudentem in verbis, vt ſciret referre coram Rege verba, quæ loqueretur ei Ioab.

Ioab obſeruauit tempus perſuadendi Dauid, ne perſequeretur Abſalon. Quæſt. IV.

QVAERETVR, quare Ioab non miſerit pro muliere ante iſtos tres annos, vt ſuaderet Regi. Reſpõ-
G dendum, quòd Ioab voluit obſeruare tempora, vt Dauid eſſet diſpoſitus ad hoc, quòd ſuaderetur ei à muliere: tẽpore autem præterito Dauid dolebat nimis de morte Amnõ, & erat iratus contra Abſalon: ſi quis ergo inquietaret eũ ſuper hoc, grauius moueretur contra Abſalon, & moleſta haberet verba, vnde recrudeſceret dolor, & deterius fieret ipſi Abſaloni: nunc [illegible] ceſſauerat omnis dolor Dauid pro Amnon, & [illegible] dicebat de Abſalon: ideo putauit Ioab tempus [illegible] ad perſuadendum, & tũc miſit pro muliere.

Cur Ioab non orauit [illegible] pro Abſalon per ſe. Quæſt. V.

QVÆRETVR vlterius, cur ipſe Ioab per ſe non orauit hæc à Dauid. Reſpondendum, quod Ioab erat
H nimis ſolicitus, ne incideret in odium Dauid: & quia Abſalõ offenderat nimis Dauid, ſi Ioab per ſeipſum oraſſet pro eo, crederet fortè Dauid, quòd Ioab foueret partem Abſalon, & iraſceretur ei nimis. Noluit ergo per ſe hoc petere, ſed per mulierem, vt ſi fortè Rex indignaretur ſuper hoc, non cognoſceret auctorem eſſe huius Ioab: ſi vero Dauid haberet hoc gratum, vel eſſet aliqualiter expoſitus ad perſuaſionem, loqueretur Ioab, & facilius fieret.

Quare Ioab miſerit Thecuam pro muliere, magis, quàm alio. Quæſt. VI.

QVÆRETVR vlterius, quare Ioab miſerit Thecuam pro muliere, potius quam ad alium locũ. Ra. Sa. & Rabb. Dauid Kimhi dicunt, quod in Thecua erant
I multæ oliuæ; & ob hoc homines illius loci erant ſapientes, potius quam in aliis locis: miſit ergo illuc Ioab. Sed dicendum, quòd hoc non ſtat, quia oleum non facit hominem peritiorem: nam non diſponit phantaſiam, melius quàm alij cibi: magis enim hoc conuenit butyro, & melli: ideo dicitur Iſa. 7. butyrũ, & mel comedet, vt ſciat reprobare malum, & eligere bonum, quaſi dicat quod illa duo diſponũt hominem ad prudentiam, vt eligat, & reprobet. Dicẽdum ergo, quòd hoc non ſtat, ſed erat in ciuitate Thecua mulier quædam, nimis prudens, quòd cognoſcens Ioab miſit prò illa, quia ipſa poterat conuenientius proponere verbum Regi; miſiſſet autem ad quemcunque alium locum, ſi ibi inueniſſet mulierem valde prudentem, potius quàm in Thecua..

K *Ioab quare potius miſerit pro muliere, quam pro viro. Quæſt. VII.*

QVÆRETVR vlterius, quare potius miſit Ioab pro muliere prudẽte, quàm pro viro: nam ita poterat hoc proponi per virum, ſicut per feminam. Reſpondendum, quòd Ioab voluit proponere factum illud non plane, ſed per quandam parabolam, ſicut ponitur in litera; illa autem non poterat conuenire alicui viro, ſecundùm ſe totam, quia non poſſet aliquis, ſic ſimulare luctum à magno tempore, ſicut femina. Etiam rationes viri petentis filium liberari à morte non eſſent ita efficaces ſicut rationes feminæ, eo quòd ipſa habebat maiorem cauſam orãdi pro filio, ne occideretur, eo quòd ibi peribat genus ſuum, & ſucceſſio viri ſui, nec maneret aliquis ſuccedens in hæreditate, & familia viri ſui. Si autem eſſet vir, quanquam occidetur-

derentur aliqui filij eius, poterat ipſe gignere alios, qui ſuccederent ei, femina autem, ſi aliquos gigneret ex alio viro, non ſuccederent in hæreditate viri prioris: ideo habebat femina cauſam petendi, quam non haberet vir.

Quare voluerit hac Ioab proponi in parabola. Quæſt. VIII.

QVÆRETVR vlterius, quare Ioab voluerit, quod proponeretur iſtud factum in parabola, nam ſi nũquam parabola exponenda eſſet, vt negotium maneret occultum, poterat aliqualiter hoc eſſe rationabile, mulier tamen expoſitura erat parabolam, & expoſuit, quia aliàs nihil profeciſſet: ideo videbatur ſuperuacaneũ, quod in parabola propoſitum fuerit. Reſpondendum eſt, quòd ratio fuit duplex proponendi in parabola. Prima fuit ad magis perſuadendum, ſcilicet, vt Rex non intelligens parabolam iudicaret iuxta petitionem mulieris, & quia caſus de eiectione Abſalon erat ſimilis huic, quem proponebat mulier, & in quo Rex ſententiauerat abſoluendo, mulier conuerteret tunc ſermonem ad caſum de Abſalon: & quia caſus erat idem, Rex erubeſceret, ſi non ſententiaret abſoluendo in vtroque; vnde fuit iſte modus exquiſitus ad ligãdum Regem in verbo. Secunda ratio fuit ad habendum opportunitatem loquendi, nam ſi mulier primum verbum locuta fuiſſet de Abſalone, forte Dauid noluiſſet audire, & ſic totus conatus Ioab eſſet excluſus: nunc autem cùm proponeretur iſta parabola, Dauid non intelligens de quo diceretur, audiret eam, & eſſet attentus: tunc mulier poſſet conuertere ſermonem ad Abſalon, & iam Dauid non retrocederet, eo quòd diu audiuiſſet eam. *Dixitque ad eam, lugere te ſimula*, id eſt, oſtende vultum, & habitum lugentis. Iſtud autem erat neceſſarium ad maiorem repræſentationem, & perſuaſionem, vt Dauid magis crederet eſſe veriſimile, quàm ſi non ſe oſtenderet lugentem. *Et induere veſte lugubri*, ſ. appare coram Rege in veſte lugubri, ſ. in veſte nigra, & deſpecta, vel in ſacco; aut ſecundum conſuetudinem luctus quarumcunque terrarum. Hoc etiam ponitur ad maiorem veriſimilitudinem; quia quanto plura ſigna eſſent, tanto firmius probaretur. *Et ne vngaris oleo* id eſt, non vngas caput tuum oleo. Erat enim conſuetudo in terra Chanaan, quòd viri, & feminæ capita oleo vngerent, & hoc erat ad refrigerãdum, quia terra illa calida eſt. Etiam fiebat ad quietem, & lætitiam. Sic dicitur Pſal. 44. Vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis Et ſic ponebatur oleum ad lætitiam: Sic etiam dicitur Matth. 6. Cum ieiunaueritis, nolite eſſe, ſicut hypocritæ triſtes, qui exterminant facies ſuas, vt videantur. Sed ſubditur: Tu autem cùm ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua & ſic fiebant iſta ad ſignificandam lætitiam, cùm iſta ſint contraria exterminationi faciei, quam hypocritæ faciũt ad triſtitiam. Cõuenit autem hoc lugentibus pro mortuo, quia in illis nulla debet eſſe lætitia. *Vt ſis quaſi mulier plurimo iã tempore lugens mortuum*, i. vt appareat ex facie tua, & habitu, quòd magno tempore fueris in fletu, hoc autẽ fiebat, vt Rex magis miſereretur eius propter amaritudinẽ eius.

An liceret Iſraelitis lugere mortuos. Quæſt. IX.

QVÆRET aliquis, an liceret Iſraelitis lugere mortuos. Aliquis dicet, quòd non, quia lugens mortuos erat cõtaminatus per ſeptem dies, & priuabatur ab ingreſſu in ſanctuarium, & ab acceſſu ad res ſacras. Num. 19. ſed iſtud malũ erat: ergo malum erat lugere mortuos. Item qñ infirmatus eſt filius Dauid planxit pro eo, cùm verò mortuus eſt, lauit ſe, & vnxit oleo, dicens: propter infantem viuum, dũ adhuc viueret, ieiunaui, & fleui: nunc autem quia mortuus eſt, quare ieiuno? ſupra 12. ergo ſuperuacaneum erat, & ſtultum plorare pro mortuo. Reſpondendũ, quòd rationabile eſt plorare pro mortuo, immo pium valde, quia homo debet homini compaſſionem pro ſimilitudine ſpeciei, & cognatione, & multis alijs cauſis: ideo debet ei cõpati in aduerſitatib. ſuis, iuxta illud Apoſtoli. Si fuerimus ſocij paſſionum, erimus, & conſolationum. Per lacrymas autem ſignificatur interior compaſſio; ideo licitum eſt pro mortuo lachrymas fundere. Hoc autem patet exemplo ſanctorũ virorum; nam Abraham fuit, vt lugeret vxorem

A ſuam in Hebron. Gen. 23. Iacob etiam fleuit ſuper filium ſuum Ioſeph magno tempore. Geneſ. 37. vnde conſolari nolebat, ſed dixit; deſcendam ad filium meum lugens in infernum. Filij quoque Iacob planxerunt eum. Geneſ. 50. Dauid etiam fleuit amariſſimè pro Ionatha, & Saule, ſupra 1. fleuit etiam pro Abner ſupra 3. Fleuit etiam pro Amnõ, præced. cap. Nullus .n. eſt ſanctorum virorum veteris teſtamenti, qui charorum funeribus pias lacrymas non impenderit. Chriſtus etiam forma actionum noſtrarum fleuit pro Lazaro, & infremuit ſpiritu, quando vidit ſorores eius flentes, & alios Iudæos cum eis. Ioan. 11. Hoc idem apparet ex approbatione ſcripturæ: nam ſcriptura ſacra valde laudat Tobiã, cuius actus principalis erat ſepelire mortuos, vt patet in toto lib. ſuo. Item patet hoc, quia ſcriptura iubet lugere mortuos, dicens; melius eſſe ire ad domum lu-
B ctus, quam ad domum conuiuij: iubet etiam ad mortuos ire, & pro illis lugere, vt patet ſæpe in Eccleſiaſt. c. 38. ſcilicet, & in requiem mortui requieſce, fac memoriam eius, & conſolare eum in exitu ſpiritus ſui. Et iterum ibidem. Fili in mortuum produc lacrymas, & quaſi dira paſſus incipe plorare, & ſecundum iudicium contege corpus illius, & nõ deſpicias ſepulturam illius. Licitum eſt igitur lugere ſuper mortuos, immo in quibuſdam valde meritorium eſt. Ad primam rationem in contrarium dicendum, quòd lugens pro mortuo non incurrebat ex hoc aliquam immunditiã, nec priuabatur introitu ſanctuarij, ſed ſolum illi, qui tangebant mortuum, vel erant apud eum, vel exibant ad ſepeliendum illum plangendo ſuper eum; aliàs autem, quanquam quis ſeorſum ploraret pro mortuo, non incurrebat aliquam immunditiam; vt declaratum eſt ſu- *Ad primam rõnem.*
C pra duodecimo quæſtione 23. Sed quia interdum neceſſe erat tangere mortuum faciendo officia funeris, & plangendo ſuper illum, & iſti incurrebant immunditiã: Dicendum, quòd etiam iſti incurrentes immunditiam non peccabant, immo quoque merebantur nimis. Nam ſi quis nollet ire ad paterna funera, & dimitteret patrem inſepultũ, ne contaminaretur tangendo illum, nemo dubitat, quin iſte grauiter peccaret: & tamen ſi iſte iret ad paterna funera, contaminaretur, & eundo exhibebat patri debitam pietatem, in quo merebatur: ideo aliquando, qui nollet contaminari, peccaret mortaliter, & ſi contaminaretur, mereretur. Et non ſolum erat hoc de cognatis, qui tenebantur propinquis ſuis ad officia funeris, ſed etiam de omnibus alijs, ſi illa impenderent, merebantur. Sic patet de Tobia, qui ſepeliebat mortuos quoſcunque
D reperiret, & tamen manifeſtum eſt, quòd in quolibet eorum contaminabatur, & tamen laudat eum ſcriptura, maximè, de hac pietate impenſa mortuis, ergo merebatur faciendo, quanquam contaminaretur. In nullo autem homine erat iſta contaminatio peccatum, ſed pœna quędam inflicta à lege, propter honeſtatem, & excellentiam miniſteriorum veteris teſtamenti, ne tractarentur ab immundis, quia tunc viderẽtur parum honoris. Sed tunc diceretur contra, quia lex non dat pœnam ſine peccato. Reſpondendũ, quòd interdum lex imponit pœnam, ſiue aliquo peccato; & tamen cum magna cauſa, ſcilicet, propter honeſtatem, & reuerentiam magnam eorum, qui ſubditi ſunt legi, & miniſteriorum, quæ ſunt in illa lege. Simile habetur in nouo teſtamento, nam quis poteſt incurrere bigamiam ſine peccato, & tamen bigami puniuntur, quòd non ordinen- *Pœna aliquando datur à lege ſine peccato, nõ tamẽ ſine cauſa.*
E tur. Homicidæ etiam interdum iuſtè agunt, ſicut illi, qui ſunt iudices, nam illi ſunt miniſtri Dei, & merentur nimis. Sic patet ad Rom. 3. & 1. Pet. c. 2. tamen iſti, & alij homicidæ non ordinantur regulariter. Sic etiam de incurrentibus lepram, vel alios defectus, aut membrorum mutilationes, quia ſine culpa ſua poſſunt incurrere, & tñ non ordinantur, vel ſi ordinati fuerint, priuantur adminiſtratione ordinis, vt patet ext. de corpo. vitiato, per totum. & ext. de Biga. & ext. de Homic. per tot. Ita in veteri teſtamẽto, ſine culpa puniebantur contaminati ſuper mortuo, tamen non ſine cauſa. Hæc autem vera ſunt, præterquam in Sacerdotibus veteris teſtamenti: nam Sacerdoti magno non licebat, quòd contaminaretur ſuper aliquo mortuo, etiam ſi eſſet pater, vel mater. Sacerdotes autem minores non debebant contaminari ſuper aliquo, niſi in patre, & matre, filio, & filia, fratre, & ſorore, quæ non accepit virum, vt patet

Leui.

Leui.21. Iſti autem peccarent ſi contaminarentur in alijs perſonis, non quia ipſa contaminatio ſecundum ſe eſſet peccatum, ſed quia lex prohibebat eis contaminari: laicis autem, & Leuitis non erat prohibitum; ideo poterant licite contaminari in quocunque. Ad ſecundam rõnem dicendum, ꝙ Dauid non dixit, fruſtra eſſe plorare pro mortuo, vel malum eſſe, cum ipſe ſæpe plorauerit, & plãxerit ſuper mortuos, vt nunc declaratum fuit: ſed dixit, ꝙ fruſtra erat in caſu illo, in quo ipſe loquebatur: nã ipſe orabat pro puero, vt non moreretur, & flebat; cum autem mortuus eſt, nõ poterat nõ mortuus eſſe; ideo fruſtra tunc ploraret, vt non moreretur, vel vt ad vitam rediret; non tamen fruſtra ploraret impendendo pium affectum funeri eius.

Ad ſecũdam.

An plorare pro mortuo longo tempore liceret Iudæis. Quæſt. X.

QVÆRETVR vlterius, cum dicatur hic, quòd mulier iſta ſimularet ſe lugere mortuum longo tempore, an liceret lugere pro mortuo magno tempore. Aliquis dicet, quod non, quia ſcriptura præfixit paruum tempus, ſic patet Eccleſ.22. ſcilicet: Modicum plora ſuper mortuum, quoniam requieuit: ſupra fatuum plora, quia deficit ſenſu. Luctus mortui ſeptem dies, fatui autem, & impij omnes dies vitæ illorum. Item patet hoc Eccleſ.38. vbi pro mortuo planctus vnius diei ponitur, cùm dicitur: Fac luctum ſecundum meritum eius vno die, vel duobus; ergo non licebat longo tempore plorare mortuos. Reſpondendum, ꝙ plorare mortuos dupliciter accipitur, vnu modo pro plangere, vel facere officia funeris. Alio modo pro triſtari de morte illorum, & emittere lacrymas ſine cærimonia planctus, & funeris. Quantum ad primum modum erat diffinitum tempus, in quo deberet lugeri pro mortuo, ſ. vno die, vel duobus ſecundum meritum ipſius mortui, vt patet Eccleſ.38. ſcilicet, ꝙ quanto erat mortuus maioris honoris, & dignitatis; tanto pluribus diebus fieri debebant cærimoniæ funeris, & in iſto planctu non licebat manere multis diebus, quia iam ſtatutum erat, vel de conſuetudine introductum, quot diebus pro ſingulis cærimoniæ funeris impenderentur. Si autem accipiatur lugere mortuum, id eſt, eſſe triſtem de morte illius, & impendere lacrymas, ſine cærimonia planctus, & funeris, licitum erat multis dieb. plorare, ſuper mortuum. Sic. n. Iacob plorauit multis dieb. pro Ioſeph. vt patet Geneſ.37. ſ. ſciſſiſque veſtibus indutus eſt cilicio, lugens filium tempore. Congregatis autem cunctis filijs eius, vt lenirent dolorem patris, noluit conſolationem recipere, ſed ait; deſcendam ad filium meum lugens in infernum, id eſt, nunquam ceſſabo à fletu quouſque moriar, & deſcendam ad filium meum in ſepulcrum. Dauid quoque fleuit pro Amnon multo tempore, ſcilicet, tribus annis, vt patet præced. cap. Licebat ergo huic mulieri longo tempore lugere, ſiue pro viro, ſiue pro filio, & indui veſtibus viduitatis. Ad auctoritates in contrarium dicẽdum, quod illæ intelliguntur de fletu, prout eſt planctus cum cærimonijs funeris, & de hoc intelligitur Eccleſ. 38. ſcilicet, quod planctus mortui eſſet vno, vel duobus diebus ſecundum meritum eius. Alia autem auctoritas, quæ habetur Eccleſ.22. de planctu ſeptem dierum, intelligitur aliqualiter de cærimonijs funeris, quia licet non fierent, tot cærimoniæ, ſicut in primo, vel ſecundo die: quia tamen per ſeptem dies durabat immunditia ſuper mortuo, Num. 19. vt plurimum, illi ſeptem dies agebantur in luctu. Sic patet de viris Iabes Galaad, qui planxerunt ſeptem diebus, & ieiunauerunt pro Saule, vt patet præceden. libro cap. vlt. & 1. Paralipom. 10. *Et ingredieris ad Regem.* ſcilicet. Vt proponas ei verba, quæ dicam tibi. *Et loqueris ad eum ſermones huiuſcemodi.* id eſt, loqueris ſermones iſtos, quos ego nunc dicam tibi de reductione Abſalon. *Poſuit autem Ioab verba in ore eius.* id eſt, inſtruxit eã de omnibus, quæ loqui debebat tanquã ſi Ioab loqueretur per os eius. *Itaque cum ingreſſa eſſet.* Hic ponitur ſecundum huius cap. ſcilicet mulieris informatæ petitio: & dicitur, quòd ingreſſa eſt mulier Thecuites ad Regem, ſcilicet, quaſi intraret animo petendi pro filio ſuo. *Cecidit ſuper terram coram eo.* id eſt, proſtrauit ſe: iſtud erat ad impendendum magnum honorem Regi, coram quo non ſufficiebat caput humiliare, ſed

Arguitur, q̃ non primo.

Reſponſio. plorare mortuos dupliciter accipitur.

Ad primam.

F inclinari vſque ad terram. *Et adorauit,* ſcilicet: humiliando caput. Propriè enim adoratio ſignificat inclinationem capitis, & iſta impenditur cuicunque homini, potiſſimè viris virtuoſis, & honoratis; & vocabatur adoratio duliæ. *Et dixit ſerua me Rex;* id eſt, libera me à periculo. Iſtud dicebat mulier, vt animum Regis attentum redderet ad audiendũ, tanquam de aliquo magno locutura eſſet. In Hebræo habetur. *Salue Rex.* Sic. n. exponunt Hebræi. Et videtur eis eſſe conueniens, quia in principio locutionis debuit iſta mulier ſalutare Regem. Sed non ſtat, quia infra 4. lib. cap. 6. quædam mulier clamauit ad Regem, dicens iſta verba ſolùm, quæ habentur hic in Hebræo. & reſpõdit ei Rex; Non te ſaluat dominus; vnde ſaluare te poſſum? de Area, an de torculari? Et ſi tamen mulier illa ſalutaſſet Regem, non reſpondiſſet Rex, ſic ergo apparet, quòd petijt à Rege, quod ſaluaret eam, & non ſalutabat eum; quia tamen G eſt magna propinquitas in ſignificato: Hebræi exponũt ſic; litera in noſtra poſuit veritatẽ. *Et ait ad eam Rex quid cauſa habes?* ſ. quid petis, cum velis ſaluari? *Quæ reſpondit, heu, mulier vidua ego ſum.* Incepit enarrare caſum, in quo petit prouideri: & vocat ſe viduam, vt ſigniet ſe eſſe perſonã miſerabilẽ, & moueatur facilius Rex ad miſerendũ, & expediendum cauſam. *Mortuus eſt enim vir meus.* Hoc allegauit mulier ad magnum fulcimentum cauſæ ſuæ; nam ſi ipſa non fuiſſet vidua, non debuiſſet hoc petere, propter duo; primò, quia dato, quòd vnus filiorum ſuorum alium occidiſſet, nõ debebat ipſa petere, ſed vir, qui caput eſt feminæ, & in cuius poteſtate filij ſunt. Secundò, quia potiſſima ratio mulieris fuit, quod non extingueretur ſcintilla ſua, & non tolleretur ſucceſſio viri: ſi tamen vir ſuus viueret, non H tollebatur ſucceſſio, nec extinguebatur ſcintilla eius; ideo debuit allegare ſe eſſe viduam ad magnã confirmationem iuris ſui; vocauit tamen iſta mulier ſe viduam, & dixit, ꝙ mortuus erat vir ſuus. Primũ tamen ſufficiebat, nam ſi vidua erat, mortuus erat vir: vel ſi mortuus erat vir, vidua erat; dicitur tamen hoc ex ſuperabundantia. Dicit autem Ra. Sa. quòd hic ſignificatur duplex viduitas, vna ſcilicet, per mortem viri, & alia per mortem filij. *Et ancillæ tuæ erant duo filij,* id eſt, ego ancilla tua habebam duos filios. Dixit autem ſolum de duobus filiis, nam ſi plores habuiſſet, dato, quòd vnus occidiſſet alium, non deberet occiſor ſaluari; quia non extinguebatur ſcintilla mulieris, nec peribat ſucceſſio, propter mortem iſtius, cum eſſent alij filij ſuperſtites. *Qui rixati ſunt aduerſum ſe in agro.* Iſtud dixit mulier non aſſerendo, ſed referendo ea, quæ dicebant acI cuſatores filij ſui: nam nullus erat in agro, qui hoc vidiſſet; ideo filius ſuperſtes negabat factum, & mater identidem, cùm peteret liberationem eius, ſed accuſatores hoc aſſerebant, vt moreretur accuſatus. *Nullúſque erat, qui eos prohibere poſſet,* id eſt, nullus erat in agro, qui poſſet ſedare eorum iurgia, & conſequenter nullus fuit teſtis huius occiſionis: ex quo magnum fulcimentum habebat petitio mulieris: quia nemo debebat de crimine condemnari, niſi teſtibus conuictus, aut ſponte confeſſus. *Et percuſſit alter alterum, & interfecit eum.* Hæc omnia intelligenda ſunt, non quòd mulier confiteretur illa, ſed quòd referret aduerſariorum dicta. *Et ecce conſurgens vniuerſa cognatio aduerſus ancillam tuam.* ſ. Omnes cognati huius filij mei ſuperſtitis, inſurgunt contra me ad occidendum eum. Dicit autem hoc, quia ipſa ſola conabatur eum defendere. Intelligitur K autem cognatio ex parte patris huius interfecti: nam cognati ex parte matris non inſurgebant: & cauſa erat, quia iſti non conſequebantur aliquam vtilitatem. Nam ſi quis moreretur, ſine liberis, hæreditas deuoluebatur ad cognatos patris: cognati autem ex parte matris, vel ipſa mater nunquam ſuccedebant filio; vt patet. Num. 27. quare autem hoc fieret, cùm ſit contra leges communes, & municipales, quæ nunc ſunt, declaratum eſt eod. c. cognati ergo ex parte patris non amore iuſtitiæ, ſed deſiderio ſucceſſionis habendæ volebant, quòd occideretur interfector: cognati autem ex parte matris, cum non haberent aliquam ſucceſſionem ex hoc, non procurabant mortem interfectoris. *Trade eum, qui percuſſit fratrem ſuum,* ſcilicet: Da illum in poteſtate noſtra, quaſi ex hoc innuatur, quòd mater occultaret filium: vel haberet eum in loco ſecuro. *Vt occidamus eum pro anima fratris ſui, quem interfecit.* Dicitur

tur autem, vt occidamus, quia iſti cognati ex parte patris
occidere debebant occiſorem, & non iudex; nam quando
quis occidiſſet alium, occiſor tradendus erat in manus ac-
cuſatoris, vt occideret eum, vt patet Num. 35. Dicitur au-
tem pro anima fratris ſui, id eſt, vt deſtruamus vitam eius
pro vita fratris ſui. Iſte enim eſt modus loquendi ſcriptu-
ræ, ſcilicet, quòd danda erat anima pro anima, oculus pro
oculo, dens pro dente; vt patet Leui. 24. & Deuterom. 19.
Et deleamus hæredem. Iſta non erant verba accuſatorum,
ſed mulieris: ſequebantur tamen ex verbis accuſatorum,
quia ſi ipſi vellent occidere illum iuuenem, cùm ipſe ſolus
eſſet hæres patris, delebant hæredẽ, & hoc videbatur incō-
ueniens; ideo ponebat iſtud mulier in fulcimentum ſuum.
Et quærunt extinguere ſcintillam meam. Quaſi dicat, nimis
grauant me, quia volunt extinguere ſcintillam meam ſiue
lumen. Vocatur autem filius, ſcintilla patris, vel matris,
quia nihil eſt, in quo refulgeat eſſe patris, & matris, & con-
ſeruetur, niſi in filio: cauſa autem grauaminis erat, quia tol-
lebatur ſucceſſio viro mulieris huius. *Quæ relicta eſt*, id eſt,
ſola iſta ſcintilla relicta eſt: intelligitur de filio, quia mortuo
vno, ſolùm ſupererat alius. *Vt non ſuperſit viro meo nomen,
& reliquiæ ſuper terram*, i. & faciunt hoc cognati filij mei,
vt viro meo non relinquatur nomen, nec poſteritas. Dixit
autem mulier, quòd non ſupereſſet nomen, nec reliquiæ
viro ſuo; & non dixit de ſe. Cauſa eſt, quia filij non ſucce-
debant matribus, ſed patribus, cùm matres nunquam ha-
berent regulariter aliquid, in quo filij ſuccederẽt, cùm ipſæ
non ſuccederent patribus per ſe, nec cum fratribus ſimul,
vt patet Num. 27. niſi in defectum fratrum, quando nul-
lus eſſet. Etiam filij non denominabâtur de progenie ma-
trum, ſed patrũ. Relinquebatur aũt nomen patris in filiis,
eo quòd progenies patris ſemper deriuabatur per filios, & dum
manerẽt filij, manebat nomen patris in eis, quibus nō exi-
ſtentibus non erat aliquis, per quem extenderetur patris
progenies, & ſic peribat vna linea cognationis in Iſrael. Ob
hoc autem quando moriebatur aliquis ſine liberis, lex iu-
bet, quòd frater eius acciperet vxorem ipſius defuncti, &
ſuſcitaret ſemen fratri ſuo, & vocaretur primus filius no-
mine defuncti, vt patet Deuteronom. 25. manebant autem
reliquiæ alicuius inquantum conſeruabatur eſſe ſuum in
aliquo, & poſtea extendebatur per alios.

An hæc mulier falſum diceret. *Quæſt.* X I.

QVÆRET aliquis, an ea, quæ proponebat hic iſta
mulier, vera eſſent, vel ſolùm proponeret ea ad intro
ducendum ſermonem de Abſalon, quem intendebat. Ali-
qui dicunt, quòd verum proponebat iſta mulier, ſed iũge-
bat cũ eo caſum de Abſalon. In contrarium videtur, quòd
iſta mulier falſum diceret, ſ. quod ipſa non habebat filios,
de quibus referebat; vel ſaltẽ nihil ſibi accidit de his, quæ
dicebat. Et apparet primò, quia dicitur, quòd Ioab miſit
pro iſta muliere Thecuam; ſi tamen duo filij ſui habuiſſent
rixam, ſicut ipſa retulit, ipſa veniſſet non petente Ioab ad
proponendum querimoniam ſuam. Item Ioab dixit ei, lu-
gere te ſimula: ergo ſecundùm veritatem non lugebat: ſi
tamen vnus filiorum ſuorum occidiſſet alium, ipſa verè
luxiſſet, & induta fuiſſet pannis viduitatis, ergo non erat
verum, quod referebat. Item patet, quia dixit illi Ioab, quòd
loqueretur, tanquam mulier plurimo tempore lugẽs mor-
tuũ; ergo nullum mortuũ ante hoc luxerat, ſi tamen vnus
filiorum ſuorum occiſus fuiſſet, verè luxiſſet: ergo nihil
horũ erat. Item dicitur hic, quòd poſuit Ioab verba in ore
eius, id eſt, inſtruxit eam in omnibus, quæ dicere debebat
ſi tamen ipſa habuiſſet caſum hunc, antequam Ioab ei lo-
queretur, ipſa excogitaſſet verba ad exprimendum quæri
moniam, ergo nihil ei acciderat. Item ſi verum fuiſſet hoc,
quod dicebat mulier, poſtquam ipſa perſuaſit Regi de re-
ductione Abſalon conata fuiſſet, vt filius ſuus liberaretur,
ſed poſt hoc nihil omnino locuta eſt de filio, ergo nihil ta-
le erat. Item patet, quia Dauid quæſiuit à muliere, dicens:
nũquid manus Ioab tecũ eſt in omnibus his; & ipſa reſpō-
dit, per ſalutem animæ tuæ domine Rex, nec ad dexteram,
nec ad ſiniſtram eſt: ſeruus enim tuus Ioab præcepit mihi,
& ipſe poſuit in os ancillæ tuæ omnia verba hæc. Ergo ni-
hil locuta eſt mulier, niſi quod dixit ei Ioab: ſi tamen ali-

A quis de filijs ſuis mortuus eſſet, & alius peteretur ad mor-
tem, ſine verbis Ioab, ipſa haberet aliquid, quod loquere-
tur: ergo falſum erat, quod loquebatur. Item patet quia di-
xit mulier, quòd Ioab præceperat ei, quòd verteret figuram
ſermonis: ſi tamen verum eſſet, quod dicebât de filijs: non
verteretur figura ſermonis, ſi eſſent duo caſus diſtincti, ſci
licet, vnus de filio ſuo, & alius de Abſalone: ergo videtur, quòd
nihil fuerat de filio eius, ſed ſolum fuit quædam parabola
introducta ad exprimendum de Abſalone. Reſpondẽdum
autem, quòd falſus erat caſus, quem propoſuit iſta mulier,
& ſolum propoſuit eum ad inſtigationem Ioab. Ratio au-
tem in contrarium nihil militat, quia nihil adducit ad pro-
bationem: ſunt autem in contrarium multæ probationes
manifeſtæ. *Et ait Rex ad mulierem*. Videns, quòd propo-
neret aliquid rationabile, voluit ei condeſcendere, & dixit.
B *Vade in domum tuam*, id eſt, non maneas hîc amplius pro
expeditione huius negotij, quia iam expeditum eſt. *Et ego
iubebo pro te*, id eſt, ego dabo ſententiam in fauorem tuum,
ſcilicet, quod nemo noceat filio tuo.

An Dauid potuiſſet liberare occiſorem. *Quæſt.* X X I I.

QVÆRET aliquis, an Dauid poſſet facere hoc. Ali-
quis dicet, quod non; quia iudex non poteſt remit-
tere ius partis alteri parti, nam hoc eſſet tollere ei, quod
ſuum eſt: ſed cognatio occiſi habebat ius vindictæ contra
occiſorem, ergo non poterat Dauid remittere illud ius ſal-
uando mulieris filiũ à morte. Aliquis reſpondebit ad hoc,
quòd Dauid poterat iſtud facere, nam ipſe erat Legiſlator,
& ſicut poteſt Legiſlator tollere legem in totum; ita poteſt
C tollere actionem, vel ius competens alicui ex lege: cùm er-
go hic competeret vindicta ex lege, poterat illam tollere
Dauid, qui erat Rex. Reſpondendum, quòd hoc non ſtat;
Legiſlator quādo legem poteſt tollere, vel diſpenſare, & quādo.
nam Legiſlator poteſt tollere legem, & quicquid oritur ex
illa, ſi ipſe ſit Legiſlator reſpectu illius legis, vel ſi illa lex
alicuius non habentis poteſtatem maiorem, quàm ipſe ha-
beat, ſicut quando aliquis Legiſlator ſuccedit alteri, poteſt
tollere leges, quas alius dedit, ſi tamen lex ſit condita ab ali
quo ſuperiori, non poteſt illam tollere Legiſlator. Sic au-
tem erat hic, nam lex de homicida occidendo non fuit po-
ſita à Dauid, ſed à Deo: vt patet Num. 35. ideo non poterat
Dauid tollere illam legem, nec actionem competentẽ ali-
cui ex illa. Item dato, quòd Deus non poſuiſſet legem de
occidendo homicidam, naturaliter competit cognatis ſan-
guinis aliqua actio contra occiſorem, inquantum ille eis
D intulit iniuriam, ſed non correſpondet naturaliter deter-
minata pœna huic actioni, ſed per legem poſitiuam: ſi au-
tem Dauid omnem pœnam remiſiſſet huic iuueni, non ſo-
lum remitteret actionem inſurgentem ex iure poſitiuo,
ſed etiam ex iure naturali, & hoc non poteſt aliquis prin-
ceps, cùm ius naturale ſit à Deo inditum mentibus noſtris;
vt patet ad Rom. 2. Ergo Dauid non poterat remittere hic
ius partis. Dicendum igitur, quòd cùm accuſaretur iſte iu-
uenis de homicidio, aut crimen conſtabat aliqua ſufficien-
ti probatione, aut non: ſi primo modo, aut pars remitit
ius ſuum, aut non: ſi remitit poterit quoque iudex remit-
tere, immo tenetur ceſſare ab executione iuſtitiæ, vel à pro-
ceſſu cauſæ ſi pars omnino remittat, & hoc eſt verum in cri
minibus, quæ ſunt totaliter remiſſibilia per partem, ſicut
eſt homicidiũ; ideo ſi parte remittente iudex aliquid agere
E velit, iudex iam iniuſtè agit. Si autem pars non remitteret
ius ſuum, nullo modo poterat iudex remittere crimen, ſed
tenebatur tradere occiſorem in manibus accuſatoris; ſic
patet Num. 35. ſcilicet: Non accipietis pretium ab eo, qui
reus eſt ſanguinis, ſtatim, & ipſe morietur; id eſt, iudices
non accipiant pretium ad abſoluendum eum, qui reus eſt
ſanguinis parte multa. Si autem non conſtaret de homici-
dio, erat tanquam ſi non eſſet homicidium perpetratum.
Sic autem fuit hîc, quia nullus erat in agro, qui videret hos
iuuenes pugnantes; ideo non poterat iuuenis conuinci de
homicidio; quia homicida pluribus teſtibus conuincen-
dus erat. Num. 35. ſcilicet: Homicida ſub teſtibus punietur,
ad vnius teſtimonium nullus condemnabitur. Poterat er-
go Dauid remittere huic iuueni, immo cogebatur eum
abſoluere, non præiudicando iuri aduerſariorum, ſi ali-
quid probare poſſent, & ſic fecit; quia Dauid dixit mu-
lieri,

heri, quicunque cōtradixerit tibi, adduc eum ad me, id eſt, F
facias eum comparere in iudicio, & ego audiam: & ſic non
peccauit Dauid diffiniendo pro muliere. *Dixitque mulier
Thecuites ad Regem.* Quanquam reſpondiſſet ei Rex beni-
gnè, tamen ipſa adhuc non contenta, voluit magis inquie-
tare Regem. *In me Domine mi Rex ſit iniquitas, & in do-
mum patris mei*, poteſt dupliciter intelligi. Vno modo, ꝙ
iſta mulier ſciret Regē multis negotijs occupatū, & quan-
quam nunc benè diffiniuiſſet pro illa: obliuiſceretur huius
propter alia negotia, & interim cognatio tota occideret fi-
lium mulieris. Et eſt ſēſus: in me Domine ſit iniquitas, & in
domum patris mei, i. ſi tu obliuiſceris huius rei, occidetur
filius meus, & veniet iniquitas, i. pœna ſuper me, & ſuper
domū patris mei, quia ex morte filij mei omnes puniemur.
Huic autem cōſonat litera Hebraica, quæ dicit: in me Do-
mine mi Rex erit iniquitas, & in domum patris mei. i. erit G
ſuper me malum iſtud. *Rex autem, & thronus eius ſit inno-
cens*, i. Rex erit innocens, quanquam mihi malum eueniat,
ſcilicet, quia iſtud ſit præter intentionem eius; ideo ſequi-
tur concluſio, quòd Rex firmaret hoc magis in corde ſuo,
vel daret maiorem ſecuritatem filio mulieris huius. Secun-
do modo eſt ſenſus, quod mulier vellet ſuadere Regi dubi-
tāti, vt ſi forte Rex putaret aliquod delictum eſſe abſolue-
re iſtam mulierem, & filium ſuum occiſorem, mulier dicit:
in me ſit iniquitas, & in domum patris mei, & Rex ſit in-
nocēs, & thronus eius, id eſt, rogo Deum, quòd de iſto pec-
cato, ſi aliquod eſt, nihil imputetur Regi: ſed totum veniat
ſuper me, & ſuper domum patris mei. Dicitur autem, quod
Rex, & thronus ſuus ſit innocens, id eſt, ipſe non puniatur
pro hoc in perſona ſua, nec etiam in throno ſuo, id eſt, in
poſteritate ſua, quæ poſt eum regnare debet, & ſedere in H
throno. *Et ait Rex, qui contradixerit tibi, adduc eū ad me.*
Vidit Rex, quòd mulier inquietabat eum magis; ideo de-
dit ei maiorem certitudinem, dicens: qui contradixerit ti-
bi, id eſt, qui noluerit obedire ſententiæ meæ inquietando
filium tuū, adduc eum ad me, ſ. citādo illum ex parte mea.
Et vltra non addet, vt tangat te. i. poſtquam comparuerit co-
ram me, ego interdicam ei iſtud, & non tanget te vltra, id
eſt, non moleſtabit ſuper hoc negotio. In Hebræo habe-
tur: *Qui loquitur ad te adduc eum ad me*. Et idem eſt, ſcili-
cet, qui loquitur ad te, id eſt, qui locutus fuerit contra te in
hac re. *Et ait, recordetur Rex Domini Dei ſui.* Hic ponitur
alia inquietatio mulieris ad Regem, quia ipſa adhuc non
contenta hac reſponſione petiuit maiorem certitudinem
ſuper vita filij ſui, & quia iſta mulier iam erubeſcebat to-
ties petere à Rege, petiuit hic per inuocationem Dei ad I
ſignandum magnam humilitatem, ſcilicet, recordetur Rex
Dei ſui, id eſt, rogo, quod attendat ad Deum ſuum, & pro-
pter eum velit liberare me, & filium meum. *Vt non multi-
plicentur proximi ſanguinis ad vlciſcendum.* i. rogo, ꝙ Rex
faciat ne multiplicentur proximi ſanguinis ad vlciſcēdum
in filio meo. Pro hoc ſciendum, quod quando occidebatur
aliquis, quilibet de cognatis habebat ius contra occiſorem
accuſandi eum ad mortem; competebat tñ directius propin-
quiori, & illo agere volente, non agebant alij: illo verò re-
mittente iniuriam, vel nolente agere, ſuccedebant omnes
alij in actione, & ſic vſq; ad vltimum; nolebat autem mu-
lier, quòd multiplicarentur proximi ſanguinis ad vlciſcen-
dum, id eſt, quod daretur locus omnibus cognatis agendi
contra filium ſuum, quod fieret per modum aſſignatum à
Rege, quia ſi primum inquietatorem mulier duceret ad K
Regem, ſuccederet alius cognatus in ſanguine; & rurſus il-
le inquietaret, & deberet duci ad Regem, & ſic fieret ſuc-
ceſſiue de omnibus cognatis filij huius feminæ, in quo ipſa
grauaretur, multiplicatis accuſatoribus, quia ſæpe deberet
venire ad Regem, & ſequeretur aliud periculum maius, ſ.
Et nequaquam interficient filium meum, id eſt, fac, ꝙ non
multiplicentur vltores ſanguinis, vt non occidant filium
meum, quia ſi multiplicantur, occident eum, ſcilicet, quia
dum ego citauero aliquem eorū coram te, alij cognati oc-
cident filium meum, & non proderit ei remedium iſtud. In
Hebræo habetur. *Recordetur Rex Domini Dei tui.* Sed iſta
eſt mutatio perſonæ ex improprietate idiomatis; & nihil
refert. Deberet autem dici, Dei ſui. Habetur etiam in He-
bræo: *Ad augendum redemptorem ſanguinis*. Vbi nos dici-
mus, vt nō multiplicētur proximi ſanguinis ad vlciſcēdum.

F Et eſt ſenſus: fac quòd non augeantur, vel multiplicētur
redemptores ſanguinis. Vocatur autem redemptor ſangui-
nis, qui habet ius accuſandi occiſorem ad recompenſatio-
nem, ſiue redemptionem ſanguinis occiſi, & idem eſt, ꝙ
litera noſtra. *Qui ait: Viuit Dominus.* Hic dedit Rex ma-
ximam ſecuritatem mulieri iurando, quòd nullo modo
moreretur filius eius. *Quia non cadet de capillis filij tui ſu-
per terram*, id eſt, non ſolum non occidetur, ſed etiam ni-
hil mali ei fiet, ita quòd non cadat ſaltem vnus capillus
eius in terram.

*An iſta mulier bene concluſerit pro Abſalone per ſimilitudi-
nem filij ſui: Quæſt. XIV.*

G QVÆRETVR, an iſta mulier bene concluſerit id,
quod volebat de Abſalon per ſimilitudinem mortis
filiorum ſuorum. Aliquis dicet, quòd non: quia quamuis *Arguitur,*
ſententiaretur pro filio ſuo, quod liberaretur ab occiſori- *ꝙ non pri-*
bus, tamen non ſic ſententiari debebat de Abſalone, eo ꝙ *mo.*
non conſtabat filium ſuum eſſe occiſorem, cum non adeſ-
ſent teſtes, de Abſalone autem manifeſtum erat, quòd ipſe
occidiſſet Amnon. Item non ſtat, quia potiſſima ratio iſtius
mulieris erat, quòd non habebat alium ſucceſſorem vi- *Secūdo.*
ri ſui, ſi ille occideretur, ſed periret nomen, & reliquiæ il-
lius; non erat autem ſic de Abſalone, quia non erat ſolus il-
le filius Dauid, cum multos alios haberet, & plures adhuc
gignere poſſet. Reſpondendum ſecundum Rab. Sa. quod
ſimile erat de Abſalō, & de filio mulieris huius: quia ſicut *Reſpōſio*
non fuerunt teſtes huius homicidij, ita nec homicidij pa- *Ra. Sal.*
trati per Abſalon. Sed obijcietur, quòd ibi fuerunt omnes
H filij Regis, & multus populus cum eis. Reſpondet Nic. ſe-
cundum Rab. Sa. quod iſti non erant idonei teſtes, quia
erant cognati Amnon. Sed hoc non ſtat, quia ſi illi fuiſſent
cognati Amnon, & non Abſalonis, non fuiſſent idonei te-
ſtes: erant tamen fratres vtriuſque, ideo teſtimonium il-
lorum idoneum erat ac ſi neutrius eſſent cognati. Sed ad-
huc reſpondet Nicol. quod iſti filij Regis erant valde fa-
uorabiles Amnon contra Abſalon, eo quòd Abſalon erat
filius mulieris alienigenæ, ſ. Maacha filiæ Regis Tholmai
de Geſſur: mater autem Amnon erat de Iſrael de vrbe Iez-
rahel, vt patet ſupra tertio; ideo magis fauerēt ei. Sed iſtud
nihil eſt, quia non ſufficiebat tam parua præſumptio ad re-
pellendum iſtos à teſtimonio. Item non obſtante hoc, non
ſolum erant præſentes filij Regis, ſed etiam multi alij ſer-
ui eorum, qui poterant conuenienter teſtificari. Quod pa-
I tet, quia præcedenti capitulo dicitur, quod ſpeculator vi-
dit multum populum venientem per latus montis, & illi
erant filij Regis, vt patet ibi: ergo non ſolum ipſi fuerant
in conuiuio, ſed etiam multi alij; nam non erat vllatenus
veriſimile, quod filij Regis irent incomitati. Item hoc
non ſtante adhuc homicidium illud erat notorium, quia
Abſalon fugit illico, vt occidit Amnon, & ipſe confeſſus
eſt hoc, cum dixit ad Ioab, quod ſi Rex memor eſſet ini-
quitatis eius occideret eum: ergo non erat dubitandum de
homicidio Abſalonis, & ſic erat diſſimile. Ad ſecundam *Ad ſecū-*
rationem cum arguit de hærede ſuperſtite, dicendum, *dam.*
quod non poteſt negari non eſſe plenam ſimilitudinem.
Dicendum igitur, quod mulier iſta propoſuit hunc caſum,
non quidem tanquam neceſſario ex determinatione eius
reſultaret determinatio in caſu Abſalonis, ſed quia deter-
K minato hoc, cum eſſet aliqualis ſimilitudo ad caſum Abſa-
lon, Rex diffiniuet ſic de Abſalone. Adduxit etiam præter
hoc mulier tres rationes perſuaſiuas. Prima erat, quòd de-
beret reduci Abſalon, alioquin cum maneret in terra ido-
latrarum, ipſe, & viri ſui poſſent declinare ad idola, & ſe-
queretur magnum inconueniens. Secunda ratio erat, quia
Dauid non poterat remedium adhibere morti Amnon per
exilium, & mortem Abſalonis; ideo non erat bonum, quòd
perſequeretur eum. Tertia ratio eſt, per ſimilitudinem ad
Deum, quia, quanquam homo peccet, Deus non delet eum
ſubito, ſed expectat, & miſeretur reducens eum ad ſe, ideo
ſic Dauid debebat facere filio ſuo: iſtæ tres rationes tangun-
tur infra in litera.

Quare

Quare iſta mulier non poſuerit caſum ſimilem ex toto, ſicut Abſalom. Quæſt. XIV.

QVÆRETVR vlterius, quare iſta mulier non poſuerit caſū, in quo ex determinatione eius, ſequeretur determinatio in caſu Abſalonis; ſcilicet, ponendo talem caſum per omnia, qualis fuit in Abſalone; ſatis enim hoc fieri potuiſſet: quia in poteſtate eius erat fingere verba, vt vellet; nam nunc mentita eſt, vt ſupra probatum fuit; ideo poterat alio modo etiam mentiri. Reſpondendum, quòd potuit Ioab informare mulierem in tali caſu, ſicut fuit caſus Abſalon: ſed non expediuit, quia tunc non haberet mulier aliquam rationem efficacem ad liberationem filij ſui, eo quòd confiteretur filium ſuum eſſe occiſorem, ſicut patebat de Abſalone: & tunc Rex non poterat remittere ei pœnam, inuitis accuſatoribus. Item mulier non allegaret, quòd ſi moreretur ille filius, periret hæres viri ſui; & ideo non haberet aliquid inductiuum ad hoc, quòd Rex ſententiaret pro ea: vnde certiſſimè credi debet, quòd ſi ſic propoſuiſſet caſum, Rex potius condemnaſſet filium ſuum, quàm abſoluiſſet: & tunc ipſa non haberet aliquid, per quod introduceret caſum de Abſalon, & eſſet totus labor ſuperuacuus. Melius ergo fuit, vt proponeretur ſicut ipſa propoſuit, quanquam non ſequeretur determinatio caſus Abſalon, per caſum de filio ſuo, quia ſaltem proficeret ad aliqualem perſuaſionem, cùm abſoluto filio ſuo, induceretur quædam ſimilitudo ad liberationem Abſalon. *Dixit ergo mulier*. Hic ponitur tertium huius capit. ſcilicet, petitionis interpretatio: nam poſtquam obtinuit mulier in caſu, quem proponebat, expoſuit intentionem ſuam in caſu Abſalon. *Loquatur ancilla tua ad dominum meum Regem verbum*, id eſt, oro, vt dominus meus Rex permittat mihi ancillæ ſuæ, quòd loquar ei vnum verbum. Hoc petiuit ne forte Rex iraſceretur, ſi ipſa illicentiata inciperet loqui de Abſalon, cùm non attineret ad caſum ſuum. *Et ait loquere*. Conceſſit ei poteſtatem loquendi: ideo quanquam loqueretur de Abſalon, vel de aliquo alio, Rex non iraſceretur, quia ipſe conceſſerat facultatem loquendi. *Dixitque mulier, quare cogitaſti iſtiuſmodi rem contra populum Dei?* Hic incipit mulier allegare tres rationes, pp quas deberet reuocari Abſalon. Prima erat, quia aliàs ipſe, & qui cum eo erant, poſſent declinare ad idolatriam, & Dauid, qui cogeret eos manere in terra illa, peccaret, tanquã dans occaſionem idolatriæ. Iſtud argumentum fecit Dauid cōtra Saulem, dicens; ſi Deus incitat te aduerſum me, odoretur ſacrificium: ſi autem filij hominū, maledicti ſint in conſpectu domini, qui eiecerunt me hodie, vt non habitem in hæreditate domini, dicentes: vade, & ſerui dijs alienis; præced. lib. cap. 26. Et hoc ſignificatur, cùm dicitur: quare cogitaſti iſtiuſmodi rem, ſcilicet, quòd non reduceret Abſalon, & alios eiectos, contra populum Dei, id eſt, iſtud militat nimis contra populum Dei, id eſt, contra Iſrael, ſcilicet, quòd aliqui de Iſraelitis colant idola, vel vocatur populus Dei ipſe Abſalon cum illis, qui fugerunt cum eo, quia erant multi, & iſtis fiebat præiudicium, quia dabatur eis occaſio declinandi ad idola. *Et locutus eſt Rex verbum iſtud*, id eſt, determinauit in corde ſuo, vel protulit ore: quòd non reduceret Abſalonem, & ſocios ſuos. *Vt peccet*, id eſt, & peccabit. Ponitur hoc, vt, cōſecutiuè, & non cauſaliter, ſcilicet, quòd Dauid non determinauerat iſtud ſub hac intentione, vt peccaret, ſed hanc determinationem ſequebatur, quòd peccaret, dando occaſionem idolatrandi Abſaloni. *Et non reducat eiectum ſuum*, id eſt, iſtud eſt, in quo Rex peccat, & determinauit illud facere, ſ. quòd non reducat eiectum ſuum, ſcilicet, Abſalon. Vocatur autem Abſalon eiectus, non quòd Dauid eum eiecerit, nam ipſe fugit, ſed quia compellebat eum manere in terra, ad quam fugerat, interdicens ei introitū in terram Iſrael. *Omnes morimur*. Iſta eſt ſecunda ratio ſuaſiua, ſcilicet, quia mors Amnon nō poterat reparari per mortem, vel exilium Abſalon: ideo non debebat Dauid inſiſtere circa hoc. Et dicitur: omnes morimur, id eſt, iſta eſt conditio generalis. *Et quaſi aquæ dilabimur in terram, quæ non reuertuntur*, i. per mortem dilabimur in terram, ſ. quia conuertimur in eam, & non reuertimur ad viuendum: ſicut aquæ, quæ ſemel dilapſæ in terram, non redeunt in priorem locum. *Nec*

A *vult Deus perire animam*. Iſta eſt tertia ratio, duæ inducitur per ſimilitudinem ad Deum, ſcilicet, Deus non vult, quod pereant homines, quanquam aliquando peccent, ita Dauid non debebat illico velle mortem Abſalonis, quãquam peccaſſet. *Sed retractat cogitans, ne penitus pereat, qui abiectus eſt*, id eſt, voluit cogitationes intra ſe, & retractat priorem ſententiam latam contra aliquem de morte, vt non pereat totaliter. Et dicitur, quod Deus retractat, ſcilicet, ſententiam: nam quando aliquis peccat eſt dignus morte, & Deus iudicat illum pro hoc moriturum: interdū tamen retractat, id eſt, mutat ſententiam, iudicans, quòd non moriatur iſte, qui prius morti adiudicatus eſt, iuxta illud commune. Si noueris mutare vitam, Deus nouerit mutare ſententiam, & iſtud eſt, quando alicui Deus mortem comminatus eſt pro malo opere, & poſtea conuertitur ad bo-
B num. De hoc Iere. 18. ſcilicet: Subito loquar de gente, & Regno, vt eradicem, & deſtruam, & diſperdam illud, ſi pœnitentiam egerit gens illa à malo ſuo, & ego pœnitentiam agam ſuper malo, quod cogitaui, vt facerem ei: dicitur, vt non penitus pereat, ſ. per mortem, quæ eſt pœna vltima: vel dicitur penitus perire per gehennam, ad quam aliquis pro peccato mortali vadit, & iam non expectatur redemptio. Dicitur, qui abiectus eſt, id eſt, qui expulſus fuit à diuino fauore per ſententiam mortis contra eum latam, vel expulſus per peccatum mortale. *Nunc ergo veni*. Poſtquam mulier poſuit caſum de filio ſuo, & de Abſalon, hic facit continuationem de vno ad aliud, innuens, quòd ipſa directè veniebat pro caſu filij ſui, quia tamen reſpondit ei Rex conuenienter, propoſuit incidentaliter caſum de Abſalone: & hoc dicit, vt Rex non putet, quòd ſolùm venerit
C ad proponendum de Abſalone: & dicitur. *Nunc ergo veni, vt loquar ad dominum meum Regem verbum hoc*, id eſt, nunc veni, niſi vt loquerer verbum hoc. ſ. de filio meo. *Præſente populo*, i. volui iſtud dicere, præſente populo, vt omnes nouerint ſententiam Regis, ſuper abſolutione filij mei, & nemò me inquietet amplius, vel vt iſte populus ſit mihi teſtis, ꝙ Rex abſoluerit filium meum, & poſſit hoc fateri coram accuſatoribus eius. In Hebræo habetur. *Populo facientе me timere*, id eſt, populus incutiebat mihi timorem, dicens non ingrediaris ad Regem, quia non audiet te, vel iudicabit contra te, ſed iſtud procedit ex æquiuocatione literæ Hebraicæ, quæ poteſt ſignificare populo faciente me timere, vel populo vidente me, & accepit litera noſtra ſecundum ſenſum, quia idem eſt dici populo vidente me, vel populo præſente mihi, litera autem ſuperior, ſcilicet, nec
D vult Deus perire animam, cum tota clauſula habetur nimis variè in Hebræo, ſcilicet. *Non parcet Deus animæ, & cogitat cogitationes, vt non abijciat abiectum ſuum*. Et iſtud redit ad literam noſtram, ſcilicet, non parcit Deus animæ, id eſt, non occidit Deus animam, ſicut dicit litera noſtra, nec vult Deus perire animam, & videtur eſſe totaliter contra literam Hebraicam; ſed debet accipi interrogatiuè, ſ. non parcet Deus animæ? quaſi dicat, nunquid non parcet? id eſt, ſic faciet: quod patet ex ſequentibus. Cùm autem dicitur cogitat cogitationes: eſt ſenſus, quod reuoluit intra ſe cogitationes ad hoc, vt miſereatur eiecto, & non pereat, & hoc dicit litera noſtra, ſcilicet, retractat cogitans, i. retractat ſententiam, quam tulerat contra aliquem; vel retractat cogitationes, id eſt, repetit eas, vt inueniat modum, per quem liberet eum, quem condemnauerat. Et dicitur: vt
E non abijciat abiectum ſuum, id eſt, vt non totaliter abijciat. Nam ille, qui abiectus eſt, non poteſt eijci, niſi accipiatur eiectio aliquando pro totali eiectione irreuocabili, & aliquando pro eiectione non totali, quæ reuocabilis eſt: & ſic Deus cùm eiecerit aliquem à ſe, adhuc recogitat, vt non abijciat eum, id eſt, vt non totaliter abijciat. Et hoc eſt, ꝙ dicit litera noſtra, ſcilicet, vt non totaliter pereat, qui abiectus eſt. *Et dixit, ancilla tua loquar ad Regem*, id eſt, ego ancilla tua dixi, ſcilicet, intra me proponēdo, quòd loquerer ad Regem ſuper caſu filij mei. *Si quo modo faciat Rex verbum ancillæ ſuæ*, i. locuta ſum ad experiendū, ſi Rex aliquo modo faceret verbum meum, ſ. quod orabam pro filio meo. *Et audiuit Rex verba, vt liberaret ancillam ſuam*, id eſt, ſ. Rex conſenſit verbis meis liberando me ancillã ſuam. Dixit autem mulier, quòd liberauerat eam, non quidem, ꝙ ipſa peteretur ad mortem, quia ſolus filius eius petebatur;

ſed

ſed quia ipſa reputabat hanc cauſam totaliter eſſe ſuam, & ſi filius periret, quòd ipſa peritura eſſet, ſed nunc liberatus eſt filius; ideo ipſa quoque liberata eſt. *De manu omnium, qui volebant de hæreditate Domini delere me, & filiū meum.* Iſti erant cognati filij huius mulieris, qui petebant eum ad mortem, & per hoc volebant delere ipſum, & matrem de hæreditate Domini, id eſt, de terra Iſrael, quæ vocatur hæreditas Domini, quia illam Deus ſibi habet firmiter, ſicut hæreditatem, quæ firmiter pertinet ad hæredem: vnde ſpecialiter terra iſta pertinet ad Deum; & ob hoc ipſe dixit, terra poſſeſſionis veſtræ non vendetur in perpetuum, quoniam mea eſt, & vos coloni mei eſtis. Leuit. 25. dicitur autem, quòd volebant delere iſtam mulierem, & filium ſuum; quia filius directè delebatur, ſi occideretur, ſicut petebant accuſatores: mater autem deleretur, quia mortuo filio nullum haberet ſuperſtitem de progenie ſua, & per hoc ipſa non maneret in hæreditate Domini. *Dicat ergo ancilla tua.* Hic incipit concludere in petitione pro Abſalon, ſ. dicat ergo ancilla tua, i. permitte ancillam tuam dicere id, quod ſequitur, ſ. *Vt fiat verbum Domini mei regis, quaſi ſacrificium,* i. loquatur dominus meus rex, reſpondendo pro Abſalone, qui eiectus eſt, ſicut reſpondit pro filio meo, ſ. abſoluendo eum, vt fiat verbum regis, quaſi ſacrificium, id eſt, fiat ita gratum ſicut ſacrificium, quaſi dicat, ſi rex reſpondet de Abſalon abſoluendo eum, erit verbum iſtud gratiſſimum, ſicut ſacrificium. Sunt enim ſacrificia ritè oblata Deo acceptiſſima, intantum, quod dicitur odorari odorem ſuauitatis, vt patet Leuit. 1. & 3. ita eſſet, ſi Rex reſponderet abſoluendo Abſalon. In Hebræo habetur. *Dixit ancilla tua.* vbi nos dicimus dicat, & mutatur tempus. Non enim proprie poteſt dici, dixit, quia hic non dixit aliquid mulier aſſerendo, ſed optando, ſcilicet, dicat ancilla tua, id eſt, permittatur dicere. Si autem accipiatur, dixit, in præterito, erit per modum aſſertionis, & non conuenit ſententiæ. Dicitur etiam in Hebræo. *Fiat verbum domini mei regis, quaſi quies, vel ad quieſcendum*, id eſt, loquatur Rex verbum, quod ſit quaſi quies, ſ. abſoluendo Abſalon, quia iſtud erat magna quies, & iucunditas, variatur autem hoc, quia in litera noſtra ponitur ſacrificium propter æquiuocationem nominis Hebraici hic poſiti. Nam illud æqualiter ſignificat ſacrificium, vel quietem, ſed ſolum differt in quodam punctu, quod ponitur pro quiete, & non pro ſacrificio; ſed ille punctus non eſt de ſubſtantia, vel radice nominis, cum non ſit litera, ſed apex. *Sicut enim Angelus Dei, ſic eſt Dominus meus Rex.* Iſtud poteſt introduci per modum laudis ad perſuadendum, ſ. quòd mulier iſta diceret regi, quòd erat ſicut angelus Dei, ad hoc, quòd per iſtā laudem facilius moueretur ad concedendum, quod petebat mulier de Abſalone. Aliter poteſt accipi, ꝙ continuetur hoc ad præcedens, ſ. dicat ergo ancilla tua, id eſt, permittat me rex loqui, quaſi dicat, ſcio quòd permittet, & nō offenderetur verbis meis, quia rex eſt, ſicut angelus domini, qui non mouetur benedictione, vel maledictione, i. ſiue bonū, ſiue malū dicatur ei, nō iraſcitur, & ob hoc nō iraſcetur, quicquid ego loquar. In Hebræo habetur: *Sicut angelus Domini, ſic Dominus meus rex ad audiendum bonum, & malum,* id eſt, eſt rex ſicut angelus ad audiendum bonum, & malum, ſcilicet, quia vtrunque audire poteſt, & nō iraſcatur, quod nullus homo facit, ſed ſoli angeli Dei, qui non mouentur verbis noſtris: & hoc eſt, quod dicitur in litera noſtra, ſcilicet, vt nec benedictione, nec maledictione moueatur, ſcilicet, non mouetur benedictione ad aliquid iniuſte conferendum, quod non collaturus eſſet: & hoc quaſi per adulationes conferat, nec etiam mouetur maledictione, ſcilicet, ad iram ad hoc, quòd aliquod iniuſtum infligat. *Vnde & Dominus Deus tuus eſt tecum,* id eſt, quia non mouens benedictione, nec maledictione; ſed ſemper rectè agis, Dominus Deus tuus eſt tecum, ſcilicet, diligendo te in omnibus operibus tuis. *Et reſpondens rex, dixit ad mulierem.* Iam enim rex audierat vtranque petitionem mulieris, & intelligebat iſta omnia ficta eſſe, vt introduceretur petitio de Abſalon. Credidit quoque, quòd mulier nō ſufficiſſet ad iſta confingendum, nec auſa fuiſſet illa petere, niſi quis inſtruxiſſet eam, & cōfortaſſet; ideo putauit, quòd Ioab inſtruxerit eam in omnibus his; & nunc petit ab ea, vt reſpondeat, an fecerit iſta Ioab. *Ne abſcondas a me ver-*

F *bum, quod à te interrogo*, id eſt, non neges mihi veritatem ſuper hoc, quod peto. *Dixitque mulier: loquere Domine mi Rex*, id eſt, loquere quicquid volueris, quia non occultabo veritatem tibi. *Et ait rex: Nunquid manus Ioab tecum eſt in omnibus his?* id eſt, nunquid Ioab adiuuit te, & dedit fauorem tibi in omnibus his, quæ propoſuiſti?

Quare Dauid putauerit Ioab potius quàm alium adiuuiſſe hanc mulierem. Quæſt. XV.

QVÆRET aliquis, quare potius rex cogitauerit de Ioab, ꝙ adiuuiſſet mulierē illam quàm aliquis alius. Reſpondendum, ꝙ fortè Ioab erat amicus Abſalonis, antequam recederet de Iſrael per mortem Amnon, & nunc retinens amicitiam orabat occultè pro illo, vt rediret in terram Iſrael, & fortè nullus erat inter ſeruos regis, qui tātum
G diligeret Abſalonem ſicut Ioab; ideo potius ſuſpicatus eſt de illo, q̄ de alio. Vel fortè fuit hoc, quia erat Ioab vir valde prudens, & non erat aliquis ita aſtutus in domo regis ad faciendum hoc ſicut Ioab, & quia cautè factum eſt arbitratus eſt, ꝙ ille egiſſet. Hoc autem ſignatur in Hebræo, vbi litera noſtra dicit infra per ſalutem animæ tuæ Rex, quia nec ad dexteram, neque ad ſiniſtram eſt: vbi dicitur in Hebræo; quod non eſt vir ad dexterandum, vel intelligēdum, aut faciendum in omnibus his, niſi Ioab; ideo quòd ipſe fecerit. Potuit etiam Dauid hoc ſuſpicari, quia fortè Ioab fauebat iſti mulieri, quando proponebat iſta coram Rege, ſ. quia aderat ei, & apparebant in eo aliqua ſigna, quod ipſe deſideraret fieri id, quod petebat mulier, & ex hoc argui poterat conſcius facti. Multæ quoque aliæ præſumptiones ex tempore haberi poterant, quas nos conſiderare nō poſ-
H ſumus propter hoc, quòd abſtrahimus negotium agibile à ſuis particularitatibus, & tunc fit obſcurum. *Reſpondit mulier.* Senſit enim mulier, quòd Dauid intellexerat fictionem eius, & vnde habuiſſet originem: ideo nihil voluit negare, ſed ſponte confeſſa eſt quicquid rex petebat, & amplius. *Et ait, per ſalutem animæ tuæ domine mi rex*, i. iuro per ſalutem tuam, ſ. per vitam tuam, ꝙ ſic eſt, vt dicis. *Nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram eſt ex omnibus his, quæ locutus eſt dominus meus rex.* i. nihil aliud eſt plus, vel minus ad dexteram, vel ad ſiniſtram quam id, quod dominus meus rex arbitratus eſt. In Hebræo habetur. *Si eſt vir ad intelligendum, vel dexterandum in omnibus, quæ locutus eſt Rex.* Hebræi autem exponunt. i. non eſt vir in palatio regis, vel in toto Iſrael ad intelligendum, vel dexterandum, i. qui poſſet intelligere hæc, & dexterare, id eſt, dirigere, vel informare alium in eis
I niſi Ioab; ideo de ipſo intelligendum eſt, quòd fecerit hoc. Litera autem noſtra poſuit, quòd non eſt ad dexteram, nec ad ſiniſtram, eo ꝙ dicitur in Hebræo ad dexterandum, & conuenit hoc magis ſententiæ, quàm modo loquendi Hebraico. *Seruus enim tuus Ioab ipſe præcepit mihi.* i. ipſe præcepit, vt venirem coram te ad dicendum hæc. *Et ipſe poſuit in os ancillæ tuæ omnia verba hæc*, id eſt, ipſe inſtruxit me in omnibus his, quæ dicere debebam; ita vt ego non deberem addere verbum ad id, quod ipſe mihi dixit, nec quicquam variare. *Vt verterem figuram ſermonis huius*, i. iuſſit, quòd verterem figuram ſermonis, i. vt loquerer de vna re, tanquam ſi loquerer de alia. Nam propoſuit mulier iſta verba de filio ſuo, & hoc non propoſuit ad hoc, quòd conſequeretur abſolutionem pro filio ſuo, quia nihil tale erat, nec curauit de hoc; ſed ſolum vt introduceretur petitio de
K Abſalon per ſimilitudinem petitionis de filio ſuo, ſicut fit in parabolis, quas interdum proponit ſcriptura in prophetia, quia illæ non ſunt ſic realiter, ſed ſolum introducuntur ad aliquid ſignificandum. *Seruus tuus Ioab præcepit iſtud.* Replicatio ſententiæ eſt, ſcilicet, ipſe præcepit mihi quid facerem, & qualiter facerem.

Quare mulier iſta voluerit confiteri omnia Dauid. Quæſt. XVI.

QVAERET aliquis, quomodo iſta mulier auſa ſit confiteri, quòd Ioab feciſſet iſtud, quia fortè iraſceretur nimis Dauid contra Ioab, quaſi voluiſſet eum occultè fallere. Reſpondendum, quòd mulier iſta vidit, quòd veritas erat cognita per Dauid; ideo non poſſet ipſam iam occultare; & ſi conaretur occultare, magis offenderet Regē,

quia

quia vellet ei manifeſtè mentiri; vnde ad omnem euentũ putauit melius eſſe confiteri, quàm negare. Item mulier iſta vidit, quod iam rex condeſcendebat petitioni ſuæ de Abſalon, & ꝙ erat iocundus, quando iſta dicebat, ita vt appareret eum non habere animum aliquid mali agendi; ideo putauit eſſe ſecurũ confiteri, quòd Ioab feciſſet iſtud. Sciendum autem, quòd Ioab erat coram Dauid, quando iſta loquebatur mulier: ideo rex immediatè locutus eſt ad Ioab, vt patet in litera. *Tu autem domine mi rex ſapiens es.* Hoc autem dicit mulier ad ſignificandum, quomodo rex cognouerit, quid Ioab, & ipſa moliti fuerint, ſcilicet, tu es ſapiens, ſicut Angelus Dei ad intelligendum omnia, quæ fiunt; ideo intellexiſti, quòd Ioab eſſet auctor huius. Vel aliter introducitur iſta litera, ſcilicet, quòd mulier excuſaret ſe, & Ioab in hoc, quia poſſet dicere rex: quomodo tu, & Ioab conabamini fallere me per ſermonem ſimulatum? reſpondet mulier, quòd non putabant fallere regem. Nã ſciebant, quòd cum ipſe eſſet ſapiens, ſicut Angelus Dei, nihil poterat eũ latere de his, quæ fiũt in terra: & ſic Ioab, & ipſa non faciebant hoc animo fallendi regem, quia ſciebant, ꝙ hoc non lateret eum; ſed faciebant animo conuenientius perſuadendi, & ſic non merebantur malum, & iſtud eſt etiam excuſatio pro præcedenti dubitatione, ſcilicet, quòd mulier non dubitauerit dicere iſta facta a Ioab, eo quod ille non faciebat aliquid borum animo fallendi regem, ideo non erat in culpa. *Sicut habet ſapientiam Angelus Dei.* Non intelligebat mulier, ꝙ Dauid haberet tantam ſapientiam, ſicut Angelus, quia nullus homo hoc exiſtimat, ſed eſt ſimilitudo quædam, ſcilicet, quòd ſicut Angelus Dei excedit in ſapientia omnes homines, ita Dauid excedebat omnes. *Vt intelligas omnia ſuper terram*, id eſt, vt intelligas omnia negotia, quæ fiunt ſuper terram, ita ꝙ nihil te latere queat. Etiam iſtud accipitur cum moderatione, quia non eſt ſenſus, quòd Dauid ſciret omnia, quæ fiebant ſuper terram, ſed intelligitur, ꝙ ſciebat multa, & excellenter ſuper alios homines, & eſt Hyperbole, ſicut ſæpe dicitur in ſcriptura; vt habetur Gen. 41. omnes prouinciæ veniebant in Aegyptum, vt emerent eſcas, & tamẽ manifeſtum eſt, quòd non ibant illuc omnes, ſed multæ.

Et ait rex ad Ioab. Hic ponitur quartũ huius cap. ſcilicet regis conceſſio. Et diuiditur in duo, quia primò Abſalon reducitur. Secundò ſtatus reducti in terra Iſrael deſcribitur, ibi. *Porro ſicut Abſalon.* Circa primum dicitur. *Et ait rex ad Ioab.* Volebat enim Dauid concedere reductionem Abſalon, ſed noluit iſtam concedere mulieri petenti, quouſque inquiſiuit, an Ioab eſſet auctor huius, quo cognito conceſſit hoc Dauid Ioab, & non mulieri; voluit enim, quòd ipſe redderet gratias Dauid pro hoc, & non mulier. Etiã quia mulier non erat digna tanto beneficio, ſed Ioab, qui erat vir excellẽs in Iſrael, & cognatus regis. Item quia Abſalon teneretur nimis obligatus illi, per quẽ reduceretur in Iſrael, & ſi conceſſiſſet rex mulieri, ꝙ petente ea reduceretur Abſalon, teneretur ei Abſalon pro hoc beneficio, non erat autem decens obligare filium regis huic mulieri, ſed fuit melius, quòd obligaretur Ioab, quia erat vir famoſus, & de cognatione Abſalonis: ideo conceſſit ei, & non mulieri. *Ecce placatus feci verbum tuum*, id eſt, ego facio tibi hanc gratiam, ꝙ propter preces tuas placor Abſalon, remittendo iram, quam contra eum conceperam, & facio verbum tuum, ſcilicet, ꝙ reduco eum, ſicut petiuiſti. *Vade igitur, & reuoca puerum Abſalon.* id eſt, vade in Geſſor, & reduc inde Abſalon. Fuit autem miſſus illuc Ioab propter honorem Abſalon: nam poterat ſimplex nuntius cum litera regis deſtinari de ſecuritate Abſalonis; vt eſſet tamen honorabilior reditus eius, miſſus eſt illuc Ioab vir honorabiliſſimus in toto Iſrael.

Regis cõceſſio de reductione Abſalon.

Dauid quomodo potuerit remittere Abſaloni mortem. Quaſt. XVII.

QVÆRET aliquis, an Dauid potuerit licitè remittere pœnam mortis Abſalõ. Aliquis dicet, ꝙ nõ, quia Abſalõ obligatus erat ad mortẽ, propter homicidiũ, & iſta obligatio erat per legem Dei, quam Dauid nõ tulerat: ideo non potuit diſpenſare in illa, ſicut ſi eſſet lex ab eo lata. Reſpondendum, quod Dauid poterat conſiderari hic, vt rex

A & iudex, vel vt pater. Primò modo non habebat poteſtatem remittendi pœnam, quia iudex non poteſt contra legem: & Dauid reſpectu illius legis erat ſolum iudex, & nõ legiſlator: ideo nihil poterat tollere, aut mitigare. Si autem conſideretur, vt pater, erat facta ei iniuria in morte Amnon; & cùm ſit delictum iſtud remiſſibile per partem, cui inflicta eſt iniuria, poterat Dauid remittere eam: & quia parte remittente iudex tenetur ceſſare a proceſſu in caſu, in quo crimen eſt per partem remiſſibile, neceſſe erat, ꝙ ipſe inquantum iudex ceſſaret à proceſſu cõtra Abſalonem: cum ipſe, inquantum pars remiſiſſet debitum: & ſic poterat Dauid remittere crimen, non diſpenſando aliquid in lege Dei. *Cadenſque Ioab ſuper faciem ſuam in terram, adorauit.* Id eſt, quando Dauid dixit Ioab, ꝙ propter eum volebat reducere Abſalonem, proſtrauit ſe Ioab ſuper faciẽ B ſuam in terram, & adorauit regem: iſta enim erat conſuetudo antiqua, & nunc eſt, ſcilicet, quòd quando reges, & magni domini proferrent verbum conceſſionis rei petitæ, vel conferrent illam verbo, aut promitterent conferendã: humiliarentur coram eis in terra illi, in quorum fauorem iſta dicebantur. *Et benedixit regi.* Id eſt, imprecatus eſt ei bona: vtpote ſi diceret: dominus conſeruet regiam celſitudinem, vel thronum tuum in ſempiternum, & ſic de ſimilibus. *Et dixit Ioab: hodie intellexit ſeruus tuus, quia inueni gratiam in oculis tuis domine mi rex.* Id eſt, hodie cognoui ꝙ tu diligas me, & ſim tibi acceptus: cum tam arduam rẽ intuitu mei feceris. Non dicebat Ioab, ꝙ hodie intellexiſſet ſe habere gratiam in oculis regis, quia ante hoc intellexerat: cum Dauid feciſſet ei multa bona, & conſtituiſſet illum principem belli, & honorabilem in tota Iſrael: ſed dicitur, C ꝙ cognoſcebat iſtud hodie, ſcilicet, intenſius, & perfectius, quam prius cognouiſſet, cum nunc feciſſet pro eo aliquid valde magnum. *Feciſti enim ſermonem ſerui tui.* Scilicet, quia ego oraui pro hoc per mulierem Thecuitẽ: & concedendo iſtud, non conceſſiſti ſermonem illius, ſed ſermonem meum. *Surrexit ergo Ioab, & abijt in Geſſur.* Noluit enim morari ſuper hoc, ſed illico executus eſt, tũ propter mandatum regis, tum quia ipſe deſiderabat hoc facere, cum fuiſſet auctor procurando reductionem hanc. *Et adduxit Abſalon in Ieruſalem.* Scilicet, Adduxit eum, vt videret regem: neſciebat enim Ioab, an vellet rex eijcere eũ, ne videret faciem ſuam; ſed putauit, ꝙ ſicut feceràt eum reduci, ita faceret eum venire ante ſe, ſed rex noluit. *Dixit autem rex: reuertatur in domum ſuam, & faciẽ meam non videat.* Eſt enim præſupponendum, ꝙ antequam accede- D ret Abſalon ad vrbem Ieruſalem, nuntiatum ſit Dauid, ꝙ veniret ad videndum eum, & ille dixit: reuertatur in domum ſuam, ſcilicet, quia Abſalon habebat domum in Ieruſalem, in qua habitaret: & faciem meam nõ videat, i. nõ veniat ad palatiũ meũ, nec ſtet corã me, nec eat ad alia loca, ad quæ ego itero. Hoc aũt faciebat Dauid, vt non recordaretur de morte Amnon. Nã fortè videns corã ſe Abſalõ, recordaretur de morte Amnon, & triſtaretur vel induceretur ad occidendũ Abſalonẽ. *Reuerſus eſt itaque Abſalon in domum ſuam*, ſ. cum vellet introire in palatium regis ad videndũ eum, & prohibitus eſt introire, reuerſus eſt in domum ſuam, q̃ habebat in Ieruſalẽ. *Et faciem regis non vidit*, ſcilicet, illa vice non vidit regem, nec etiam vſque ad duos annos, vt patet infra in litera. *Porro ſicut Abſalon.* Hic deſcribitur Abſalon reducti ſtatus, ſcilicet, qualiter ſe E habuit in Ieruſalem, poſtquam rediit de Geſſur, & deſcribitur hic pulchritudo eius: fuit enim pulchritudine admirabilis; ita vt non reperiretur ei, in omni terra, aliquis pulchritudine æqualis. Et dicitur: *Porro ſicut Abſalon non erat vir pulcher in omni Iſrael*, ſcilicet, tempore ſuo nõ fuit ei aliquis æqualis in toto Iſrael in pulchritudine: imò nec in alijs regnis reperiebatur; erat autem iſta pulchritudo in condecentia, & proportione membrorum: & in debitis lineamentis, & in coloris viuacitate, & conuenientia: vnde in omnibus his non reperiebatur aliquis defectus in illo. *Et decorus nimis.* Pulcher, & decorus non ſignant idem, quia pulcher, dicit proportionem membrorum debitam: decorus autem dicit lineamenta, et coloris exhilarationem: omnia autem hæc habebat Abſalon. *A veſtigio pedis, vſque ad verticem non erat in eo vlla macula*, id eſt, a planta pedis vſque ad capitis ſummitatẽ nõ reperiebatur

Abſalon reducti ſtatus.

in eo aliquid reprehenſibile, & quòd pulchrum non eſſet. *Et quando tondebat capillos, ſemel autem in anno tondebatur.* Ponitur hic quoddam ſignum pulchritudinis ſuæ; ſcilicet, multitudo capillorum, quod patet in tonſione: & dicitur, quòd tondebatur ſemel quolibet anno. In Hebræo habetur ſupra, vbi nos dicimus decorus nimis, *Laudabilis nimis.* Et idem eſt, ſcilicet, quòd erat Abſalon valde laudabilis de pulchritudine, cùm non eſſet ei aliquis æqualis. Dicitur etiam in Hebræo, vbi nos dicimus, ſemel in anno tondebatur. *De diebus ad dies tondebatur.* Et intelligunt Hebræi, quòd ſignificantur multi dies per hoc, ſcilicet, quòd rariſſimè tondebat Abſalon capillos ſuos. Sed dicendum, quòd accipitur pro anno: nam in Hebræo habetur hic. *Iamim.* Et ſignificat dies, quando tamen ponitur Iamim, ſine certo numero, accipiunt pro anno: & ſic eſt hic, maximè quia dicitur in Hebræo, poſt finem dierum ad dies; in quo innuitur, quod finiebatur annus antequam tonderetur, quia grauabat eum cæſaries, id eſt; non tondebatur propter aliud, niſi quia cæſaries, id eſt, multitudo capillorum grauabat eum: nam erat tumietas capillorum in Abſalon, plus quam in aliis hominibus, & in hoc apparebat pulchritudo: quia de neceſſitate pulchritudinis oportet eſſe capillorum abundantiam. *Ponderabat capillos capitis ſui ducentis ſiclis,* ideſt, poſt quam tonſus erat appendebat capillos abſciſſos, & ponderabant ducentis ſiclis. Eſt enim ſiclus moneta, & pondus, ponderabantur autem capilli ad ducentos ſiclos, quod erat valde magnum pondus. Vix enim capilli cuiuslibet alterius hominis tonſi annuatim pōderarent quinquaginta, vel ſexaginta ſiclos: & iſti ponderabant ducentos. *Pondere publico,* id eſt, ponderabantur capilli pondere publico, ſcilicet, quo tota ciuitas vtebatur. Hoc dicitur ad differentiam ſiclorum, quia ſicli ſanctuarij erant dupli in pondere ad ſiclos vulgares: pondus autem publicum erat de ſiclis vulgaribus.

Quare capilli Abſalonis ponderarentur. Quæſt. XVIII.

QVAERET aliquis, ad quid ponderarentur capilli Abſalonis. Aliqui reſpondent, ꝙ ponderabantur ad vendendum, ſ. quia erant pulchri nimis, & mulieres emebant eos, vt subornarent inde capillos ſuos, colligantes eos cum ſuis, & occultè miſcentes; & dicunt, ꝙ ideo dicitur pōdus capillorum ducentorum ſiclorum, ſ. quia pro qualibet tonſione dabantur ducenti ſicli in pretio. Sed dicendum, ꝙ hoc non ſtat. Primò, quia non eſt veriſimile, ꝙ filius regis venderet capillos ſuos; nam iſtud erat turpe lucrum. Secundò non ſtat, ſ. ꝙ acciperentur pro ornamentis, quia capilli ornamentorum feminarum ſunt valde longi, quos ipſę nutriunt multis annis; capilli autem Abſalō, qui tondebantur annuatim, non poterant eſſe tā longi, vt conuenirent illis ornamentis. Tertio non ſtat, quia nō eſt veriſimile, ꝙ pro tonſione capillorum darentur ducenti ſicli, quia iſtud erat magnū pretium inter Hebræos. Quod patet, quia unus aries dabatur pro duobus ſiclis; vt patet, Leuit. 5. & ille erat bonus aries, qui domino offerri poſſet. Ridiculum ergo erat dicere, ꝙ darentur centum arietes pro vnica tonſione capillorum. Quarto non ſtat, quia litera iſta non poteſt referri ad pretium, ſed ad pondus; cum dicatur hic, ꝙ ponderabat capillos capitis ſui ducentis ſi- K clis. Dicendum igitur, ꝙ Abſalō ponderabat capillos ad ſignandam magnitudinem pulchritudinis: nam de neceſſitate pulchritudinis eſt multitudo capillorum, & ad ſignādum excellentiam pulchritudinis ſuper alios, ponebatur magnitudo ponderis capillorum ſuper capillos aliorum hominum, & hoc conuenit literæ. Sciendum autē, ꝙ iſtud magis tenebat tempore illo, quam nunc, quia inter Hebræos, rari tondebantur, ſed nutriebant comam: id eo ille, qui maiorem haberet comam, pulchrior iudicabatur. Sic autem erat de Abſalon, qui habebat comam ita magnam ꝙ tonſio annua capillorum ponderabat ſiclos ducentos: ergo ceteris pulchrior erat. Nunc autem quia viri non nutriunt comam, ſed omnes raduntur, præter paruos capillos ad tutelam, & pulchritudinem capitis, non tantum iudicatur pulchritudo ex multitudine capillorum, ſicut tūc. De Abſalon autem dicendum, ꝙ cum ipſe eſſet valde pulcher, & gloriaretur de pulchritudine, non tondebat capil-

F. los ſuos, niſi ex neceſſitate, ſcilicet, quia grauabat eum cæſaries, ſicut dicitur in litera. Sciendum autem, ꝙ Ioſephus dicit ſeptimo Antiquitatum, tantam fuiſſe multitudinem capillorum, vt uix octo diebus tonderi poſſet; & erat tonſura ducentorum ſiclorum, qui faciunt quinque minas. Sciēdum etiam, ꝙ Hebræi dicunt Abſalonem fuiſſe de Nazaręis, & dicunt eum eſſe de Nazaręis perpetuis. Nam quidam Nazaręorum erant temporales, & alii perpetui, vt declaratum eſt Numer. 6.

An Abſalon eſſet Nazaræus. Quæſt. XIX.

QVAERET aliquis, an iſta propoſitio Hebræorum G ſit vera: Ad hoc præſupponendum de voto Nazaræorum, ꝙ Nazaræi habebant quendā ſtatum perfectiorē in veteri teſtamento, q̄ alii homines; ideo ſtatus ille non cadebat ſub pręcepto, ſed ſub voto, & quicunque vir, vel mulier vellet, poterat vouere illum, ſicut nunc ſtatum religionis, & obſeruatio conſiliorum non cadit ſub præcepto, ſed ſub voto, & voluntate. Qui vero iſtum ſtatum obſeruabāt, debebant abſtinere ab omnibus immunditiis, & potiſſimè ſuper mortuo: nam non debebant tangere aliquem mortuum, vel flere ſuper illum, eundo ad funera eius, vel introeundo in domum, in qua iacebat mortuus: immo etiā ſi aliquis ſubito moreretur coram Nazaræis, polluebātur, ita ꝙ debebant repetere votum ſuum a principio: abſtinebant & Nazaræi a vino, & aceto, & vuis, & omnibus rebus, quæ ex vita ſiunt, vt patet Numer. 6. Erant autem iſti H Nazaræi duplices, quia quidam temporales, & quidā perpetui: temporales vero, vt ſi quis uoueret obſeruare votū Nazaræorum vno, vel duobus annis, aut quantocunque tempore, & tunc in toto iſto tempore, nunquam debebat radere capillos, nec etiam contaminari ſuper mortuo, etiā ſi eſſent pater, vel mater, & obſeruare omnia, quæ dicta ſunt: in fine autem temporis radebantur omnes capilli de capite Nazaręi, & cremabantur ſuper altare; & offerebant illa die ſacrificia. Nazaręus autem perpetuus obſeruabat omnia hęc uota vita ſua, vnde nunquam poterat radere capillos, quia illi erant conſecrati domino. Abſalon tamen quolibet anno radebat capillos, ideo non erat Nazaręus perpetuus. Reſpondent Hebręi, quod poterat radere propter grauitatem, & ſic faciebat Abſalon, nam grauabat eū ceſaries. Sed hoc non ſtat, quia Nume. 6. dicitur, quod Na I zaręus nullo modo raderet capillos, vſque ad expletum tempus conſecrationis ſuę; ſed Nazaręus perpetuus erat conſecratus ad ſemper, ergo nunquam licebat ei ex aliqua cauſa radere, vel tondere capillos. Motiuum autem Iudęorum ad ſoluendum, ſcilicet, quod licebat propter grauitatem capitis tondere capillos, non ſtat, quia ipſi pręſupponunt Abſalonem Nazaręum; quo conceſſo neceſſe erat dici, ꝙ licebat Nazaręis tonderi, quando grauaret eos cęſaries: non tamen conſtat Abſalonem Nazaręum eſſe; ideo dicendum, ꝙ tondebatur ſolum quando grauabat eum cęſaries, quia ipſe volebat gloriari nimis de pulchritudine ſua, & quia multitudo, & magnitudo capillorum faciebat ad pulchritudinem, uolebat ſemper eos ſuſtinere, nec tondebat, niſi quando non poterat tolerare, ſcilicet, quia grauabat eum cęſaries: ſi autem fuiſſet Nazaræus perpetuus, K nunquam tonſus fuiſſet, etiamſi grauaretur cæſarie: nam ſtatus ille, qui erat perfectionis in veteri teſtamento, firmabatur ad tolerandū labores: ideo non erat inconueniens, etiamſi grauaret cæſaries caput, quod ſemper ſuſtineretur: maiores namque difficultates ſunt, quas tolerant nūc ex uoto, qui conſilia obſeruant, & religionis ſtatum.

Quare ſcriptura faciat mentionem de pulchritudine Abſalonis tam accuratè.
Quæſt. XX.

QVAERETVR vlterius, ad quid ſcriptura agat hic mentionem, tā accuratè, de pulchritudine Abſalō. Reſpōdendū uno modo, ꝙ ſcriptura agit hic de Abſalone cōtinuando hiſtoriā de Dauid, quantū ad ea, quæ paſſus eſt per Abſalon, & quia Abſalon erat admirabiliter pulcher, fecit mentionem incidentaliter de eius pulchritudine, tanquam de aliquo magno. Sic .n. interdū interponit aliqua,

quæ non tangunt principaliter hiſtoriam, quia tamen fuerunt contemporanea, & fuerunt aliqua magna, deſcribuntur. Aliter autem reſponderi poteſt, quòd ſcriptura poſuit hoc ad aliud myſterium: quoniam ſcriptura ſacra intendit nos ædificare perducendo per exempla virtutum, & bonos mores ad vitam æternam: ſic enim vult Apoſtolus, quod omnis ſacra ſcriptura eſt ad exhortandum, & ad inſtruendum: Deus autem inſtruit nos per exempla magnorum virorum, vt diligamus ipſum: nihil autem eſt, ꝙ magis impediat, quàm amor ardentiſſimus, quem ad præſentia bona gerimus: ideo Deus replet omnia bona huius ſeculi magnis amaritudinibus, vt non putetur in eis eſſe felicitatem: & homo cognoſcens ſe p illa non poſſe felicitari, aliud bonum extra hæc inquirat, per quod felicitetur. Sic ait Aug. 22. de Ciuitate Dei, ſcilicet. Ideo huius vitæ dulcedo amaritudinibus, & ærumnis reſperſa eſt, vt alia vita quæratur, quæ nulla amaritudine perturbatur. Fecit ergo Deus aliquid valde admirandum in hoc: nam eos, quos nos præcipuos in bonis ſummis exiſtimauimus, calamitoſos efficiẽs, amariſſima confecit morte.

In bonis huius ſeculi non eſſe felicitatem.

Nos enim ſapientiam, delectationem, robur corporis, pulchritudinem, potentiam ſecularem, agilitatem corporis, & ſimilia, ſumma bona eſſe putamus, quibus ardentiſſimo affectu frui concupiſcimus. Fecit ergo Deus, quòd illi, in quibus iſta bona maxima fuerunt, felicitatem nequaquam conſecuti fuerint, ſed calamitoſi inter alios effecti ſunt.

Samſon fortiſſimus.

Nullus enim inter viros tanti vnquam roboris fuit, ſicut Samſon; qui mille viros contra ſe pugnantes, cum mandibula aſini occidit. Portas etiam vrbis cum vectibus ſuis ſimul eruens, ſuper humeros tulit. Iud. 15. ipſe tamen miſeranda morte expleuit vitam. Nam prius à fœmina deceptus, manibus hoſtium traditus, miſerabiliter deturpatus, ad molam aſinariam, turpiter, vt aſinus molere compulſus eſt: poſtea autem amaram vitam dura morte compleuit. Iud. 16.

Aſael curſu agiliſſimus.

Nullus etiam vnquam in curſu agilior, quàm Aſael frater Ioab, repertus eſt, qui in curſu ſyluarum capreas ſuperaret: hic tamen ab Abner in bello, & ſine magna gloria percuſſus occubuit.

Salomon ſapientiſſimus, & ditiſſimus.

Inter homines etiam nullus Salomone ſapientior fuit, nec ei æqualis repertus eſt: quoniam ſequen. lib. capit. tertio dicitur, quòd Salomon habuit ſapientiam à Deo, ita quòd nullus hominum ante eum, nec poſt, æqualis ei fuerit, ipſe tamen cùm in principio Regni glorioſiſſimus fuiſſet, deturpatus eſt ad ſenectutem idola colens, & multæ impudicinæ ſe tradidit. Inimicum quoque Idumæum paruulum habens ab eo ſatis inhoneſtè timore concutiebatur. De hoc ſequen. libro capit. 11. Diuitijs quoque nullus Salomonem præceſſit, ſed ipſe præcedebat omnes Reges terræ. ſequen. libro capitulo tertio, ipſe tamen glorioſum exitum non habuit.

Alexander magnus.

Nullus quoque Alexandro maior fuit: ipſe tamen inexpleto deſiderio regnandi finitis 12. annis veneno extinctus perijt. Hoc idem apparet non ſolum in hominibus, ſed etiam in Regnis, & imperijs magnis: illa enim Regna, quæ maiori gloria claruerunt, duriori calamitate conſumpta ſunt, quod luce patentius eſt, ſi quis hiſtorias Aſſyriorum, Chaldæorum, Perſarum, & Græcorum, ac Romanorum legat. Iſta enim totius orbis imperia celebriora fuerunt, ſed miſeris cladibus ſubuerſa ſunt, ita vt nihil, vel parum de eis, relictum ſit.

Abſalon pulcherrimus.

Abſalon autem in pulchritudine fortaſſis omnibus hominibus ſeculi excellentior fuit: hunc tamen miſeranda mors exterminauit. Narrat ergo ſcriptura horum excellentias, vt poſtea eorum concludat excidia, vt ſic in nullo eorum bonorum, quæ à nobis potiſſima iudicantur, felicitatem eſſe liqueat. Sciendum vlterius, quòd Abſalon cum eſſet virorum pulcherrimus, & de hoc maxime gloriaretur, voluit ſuæ pulchritudinis memoriam poſteris relinquere, & ob hoc, vt ait Ioſephus ſeptimo Antiquitatum conſtituit ſibi quandam ſtatuam marmoream in valle Regia, quæ duobus ſtadijs à Ieroſolymis aberat, quam appellauit ſuam manum, dicens, quòd etiam filijs ſuis morientibus, nomen eius in ſtatua permaneret. *Nati ſunt autem Abſalon filij tres, & filia vna, nomine Thamar.*

Cap. 14.

Iſtos filios videtur habuiſſe Abſalon, poſtquam redijt in Ieruſalem de Geſſur, iſta autem filia Abſalon vocata fuit Thamar, propter deſiderium ſororis ſuæ Thamar, quæ pulcherrima erat: iſta vocatur alio nomine Macha, & accepit eam in vxorem Roboam filius Salomonis, vt patet 2. Paralip. 11. Dilexit autem illam nimis ſuper omnes alias vxores, & concubinas, & filium eius Abiam, Regem conſtituit, eo. cap. *Elegantis formæ.* Ideſt, fuit ſpecioſa nimis: nec mirum, quia pater eius pulcher erat ſuper omnes viros. *Manſitque Abſalon in Ieruſalem duobus annis, & faciem Regis non vidit.* Hic continuatur hiſtoria, ſcilicet, quòd Abſalon reductus de Geſſur non venit illico ad Regem videndum, quia vetitus eſt, ſed manſit duobus annis in Ieruſalem, quibus non vidit faciem Regis, quia nunquam ibat ad palatium, nec ad locum, ad quem Rex ibat, ne videret eum Dauid. *Miſit itaque ad Ioab.* Scilicet, vocando eum, vt veniret ad ſe. *Vt mitteret eum ad Regem.* Volebat enim Abſalon ſtare in conſpectu Regis, cùm iam multo tempore non comparuiſſet; & ſi Rex nollet, potius volebat regredi in Geſſur, quàm manere in Ieruſalem,

B & ad hoc uolebat mittere Ioab ad Regem, quia nullum alium habebat magis amicum, cùm ipſe procuraſſet regreſſum eius de Geſſur, & iuiſſet pro eo. *Qui noluit venire ad eum.* Neſciebat Ioab ad quid vocaretur; ideo putans ſe ad aliud vocari, non venit. *Cumque ſecundo miſiſſet, & ille venire noluiſſet.* Ex eadem cauſa, ſcilicet, quia neſciebat ad quid uocaretur. *Dixit ſeruis ſuis.* Scilicet, Abſalon concitatus ira contra Ioab, quia non ueniebat, uoluit exurere ſegetes eius. *Scitis agrum Ioab iuxta agrum meum habentem meſſem ordei: ite, & ſuccendite eum igni.* Iniuſtè agebat Abſalon cõtra Ioab, qui benefecerat ei: nam non poterat aliquo iure Abſalon hoc facere, cùm non eſſet iudex ad infligendum pœnam: et datu quòd eſſet iudex, non habebat iuſtam cauſam puniendi Ioab: cum ille non peccauiſſet, nam non tenebatur Ioab uenire ad uocationem Abſalon. Peccauit

C etiam Abſalon, quia appoſuit ignem ſegeti: nam in hoc potuiſſet non ſolum illam comburere, ſed etiam multas alias, & eſſet damnum grauiſſimũ, ipſe uerò teneretur ad omnia damna, cum dediſſet operam illicitæ rei: immo uidebatur reus mortis, quia ab intentione apponebat flammas ſegeti. *Succenderunt ergo ſerui Abſalon ſegetem igni.* Sicut iuſſerat eis Abſalon: ipſi tamen rei erant, quia non debuiſſent obedire Abſaloni, cum hoc eſſet manifeſtè illicitum. In Hebræo habetur, ſupra. *Scitis partem Ioab.* ubi litera noſtra dixit: ſcitis agrum Ioab, quia nomen, quod ponitur hic in Hebræo, poteſt ſignificare partem, uel agrum, ſic patet ſecundo, cùm dicitur: uocatus eſt ager fortium, & in Hebræo habetur iſta dictio, quæ hic, ſcilicet, pars fortium. *Et venientes ſerui Ioab, ſciſſis veſtibus ſuis.* Viderunt. n. quòd ſerui Abſalon ſuccenderunt agrum domini ſui, & ipſi non potuerunt

D eis reſiſtere; ideo in ſignum doloris ſciderunt ueſtes, & uenerunt ad Ioab. *Dixerunt, ſuccenderunt ſerui Abſalon partem agri igni.* Eſt autem intelligendum, ꝙ Abſalon non cremabat principaliter agrum Ioab, quia non uenerat ad uocationem ſuam, ſed magis, ut ueniret: nam cùm ipſe nollet uenire uocatus, nunc, quando combureretur ager eius, ueniret, ſaltem ad ponendum querelam de damno dato: & ob hoc Abſalon uoluit, quòd ſerui ſui publicè comburerent agrum Ioab, uidentibus ſeruis Ioab, ut ipſi dicerent Ioab, quòd Abſalon fecit illud, & ſic ueniret Ioab ad Abſalonem, & mitteret eum Abſalon ad Regem. Patet etiam, quia ſerui Abſalonis noluerunt comburere totum agrum, ſed partem eius, ſi tamen egiſſent ad uindictam principaliter, intuliſſent de damno, quantum potuiſſent. *Surrexitque Ioab, & venit ad Abſalon in domum eius.* Scilicet, ad proponendum querelam,

E neſciens cur ſuccenſus fuiſſet ager eius. *Quare ſuccenderunt ſerui tui ſegetem meam igni?* Neſciebat Ioab, an ſerui Abſolonis egiſſent de mandato Abſaloni, uel de propria auctoritate, & ſi mandato Abſalon, nolebat ſcire, cur hoc actum eſſet. *Et reſpondit Abſalon ad Ioab, miſi ad te obſecrans, vt venires ad me,* ideſt, miſi rogando, ut uenires, & noluiſti; ideo combuſſi agrum. *Et mitterem te ad Regem, & diceres ei; Quare veni de Geſſur?* ideſt, uolebam te mittere ad Regem, ut diceres ei ex parte mea, Quare ueni de Geſſur? ideſt, ad quid feciſti me uenire de Geſſur? Quaſi dicat, ſi nõ eram uiſurus faciem tuã, non erat mihi opus uenire de Geſſur. *Melius mihi erat ibi eſſe,* ſcilicet, quam manere hic, & non uidere faciem tuam, quia ibi nihil mihi deerat, nec etiã tanquam exul, ſed tanquam in domo propria, nam erat Rex Geſſur auus Abſalon: hic autem ſi non uideo faciem tuam, ſum quaſi exul, uel incarceratus: melius ergo erat,

quod non reduxiſſes me de Geſſur. *Obſecro ergo, vt videam faciem regis*, id eſt, quia ego non veni de Geſſur vt magis punirer, ſed vt releuaretur pęna, & tamen magis punior ſi nõ video faciem tuam; obſecro ergo, vt videam eam. *Quòd ſi memor eſt iniquitatis meæ, interficiat me*, id eſt, ſi rex recordatur de iniquitate mea occidendo Amnõ, & propter hoc non vult me videre, interficiat me, & non infligat mihi iſtã pœnam. *Ingreſſus Ioab ad Regem nunciauit ei*, id eſt, iuit ad regem, & nunciauit ei hæc, quæ propoſuerat Abſalon. *Vocatuſque Abſalon intrauit ad Regem*, ſ. rex condeſcendit precibus Ioab nunc ſecunda vice, & iuſſit venire Abſalon. *Et adorauit ſuper faciem terræ coram eo*. Humiliauit ſe Abſalon, vſque ad terram coram rege ad exhibẽdam magnam reuerentiam. *Oſculatuſque eſt Rex Abſalon*, id eſt, tunc rex fecit ſurgere Abſalonem de terra, & oſculatus eſt eum tanquam filium ſuum, remittens ei omnem præteritam iracundiam ex morte Amnon, & recipiens illum in fauorem priſtinum, vt patet ſequenti capitulo.

CAPITVLVM XV.

IGITVR poſt hæc fecit ſibi Abſalon currus, & equites, & quinquaginta viros, qui præcederent eum. Et mane conſurgens Abſalon, ſtabat iuxta introitum portæ, & omnem virum, qui habebat negotium, vt veniret ad Regis iudicium, vocabat Abſalon ad ſe, & dicebat; De qua ciuitate es tu?

Dicto in ſuperioribus de reuocatione Abſalon, hic agitur de modo conſpirationis, nam Abſalon conſpirauit contra Dauid, vt auferret illi regnum. Et diuiditur in quatuor, primò ponitur qualiter Abſalon contra Dauid conſpirauit: ſecundò qualiter eum cognoſcendo vxores eius, ſiue concubinas deturpauit ſequenti capitulo; tertiò qualiter de morte Dauid tractauit, infra decimoſeptimo; quartò qualiter diuino iudicio ipſe periit, infra decimooctauo. Prima diuiditur in quatuor partes, quia primò ponitur quædam ſimulatio deceptoria, ſecundo quædam deceptio & conſpiratio proditoria, ibi. *Poſt quatuor autem annos*. Vel ibi. *Miſit autem*. Tertio quædam humiliatio Dauid meritoria, ibi. *Et ait Dauid ſeruis ſuis*. Quarto quædam ordinatio conſultoria ibi. *Et dixit Rex ad Sadoc*.

An ordo ſit continuus, & immediatus. *Quæſt. I.*

QVAERITVR circa primum, an iſta ſint continuata ad præcedentia, vel ſit aliquis ordo mutatus, & an fuerint immediate poſt illa. Reſpondendum, quòd non eſt hic aliqua mutatio ordinis, nã præcedenti capitulo, actum eſt de reductione Abſalonis in Ieruſalem, hic autem agitur de malis, quæ egit, poſtquam reductus eſt; ideo oportet, quod iſtud eſſet poſt illud. Ad ſecundum dicendum, quòd iſtud fuit paruo tempore, poſt præcedentia; nam id quod habetur in principio huius capituli de modo, quem tenebat ad Iſraelitas venientes ad iudicium, fuit immediatè poſtquam reductus eſt ad Regem; nam ex eo tempore conceperat iniquitatem de aſpirando ad regnum, & præmittebat quaſdam diſpoſitiones ſollicitando corda virorum quibuſdam falſis cærimoniis. Quod autem ponitur de manifeſta conſpiratione contra Dauid, non fuit immediate, ſed quatuor annis poſt pręcedentia. Quod patet, quia infra dicitur, quòd poſt quatuor annos petiuit Abſalon licentiam à Dauid eundi in Hebron ad ſacrificandum domino, & ibi facta eſt coniuratio fortis; infra in litera, & ſic totum iſtud capitulum continet tempus quatuor annorũ.

Igitur poſt hæc fecit ſibi Abſalon currus, & equites, id eſt, poſtquam receptus eſt à rege, fecit currus, & equites, ſcilicet, vt iam honorabilior eſſet, quàm prius. Iſti currus erant ad bellãdum armati falcibus curuatis in rotis, vt quicquid obuium haberent, lacerarent: & habebat quilibet currus, equos quatuor, & iſti proficiebant ad bellum, de quib. dictum eſt ſup. 8. Erant autem iam in vſu iſti currus in terra Iſrael; nam Dauid accipiebat in bellis currus, & reſeruabat illos ſibi, vt patet ſupra octauo, & ſic filii Regis poterant, iam habere currus. In Hebræo habetur. *Fecit ſibi currum*.

F Non eſt tamen intelligendum, quòd vnicum currum egiſſet, quia hoc non erat aliquid honoris, velut ſi in tota domo alicuius magni domini, ſolum eſſet vnus equus: ideo litera noſtra poſuit currus. Equites autem erant homines armati, qui ſolis equis inſidebant, & non aſcendebãt in in curribus ad pugnandũ. *Et quinquaginta viros, qui præcederent eum*. Iſti quinquaginta viri erant diſtincti ab equitibus, & curribus, quia equites, & currus conſtituti fuerant ab Abſalone pro tempore belli; ideo non habebat ſecum continuè equites, & homines aſcendentes ſuper currus, ſed erant recipientes certum ſtipendium ab illo, vt venirent ad vocationem eius quandocunque vocarentur: habebat autem quinquaginta viros, qui præcederẽt eum, id eſt, qui aſſociarent continuè eum; & iſti erant ſemper cum illo. Dicitur autem; Qui præcederent eum; quia ſerui ſolent ire, ante dominos: & domini in fine totius turmæ. In Hebræo habetur. *Quinquaginta viros, qui currerent, ante eum*. Intelligendum eſt autem curſus de aſſociatione, ſcilicet, quia ſemper comitabantur eum; ponitur tamen currere pro præcedere.

G

Quare Abſalon fecerit ſibi currus, & equites. *Quæſt. II.*

QVÆRET aliquis, quare Abſalõ fecit ſibi iſtos currus, & æquites. Reſpondendum, quod Abſalun à principio reductionis ſuæ ad Regem, voluit accipere Regnum: & ideo incepit captare fauorem totius populi per quoſdam modos fraudolentos: vnde dicitur infra, ꝙ ſollicitabat corda virorum Iſrael: ad hoc tamẽ quòd eſſet Rex. oportebat eum eſſe in magno honore, non ſolùm quando eſſet Rex conſtitutus, ſed etiam antequam conſtitueretur, quia videbatur difficile, quòd homo parui ſtatus, & honoris aſſumeretur ad principatum Regalem; ideo voluit Abſalon ex magno tempore eſſe in honore, quaſi Regio: & conabatur præcedere omnes fratres ſuos in honore, & ſtatu, vt quaſi ex ipſo ſtatu videretur eſſe Rex, & dignus Regno. Sic etiam fecit Adonias, alius filius Dauid, poſt mortem iſtius, nam conabatur regnare, & fecit ſibi currus, & equites, & quinquaginta viros, qui eum præcederent; ſeq. lib. c. 1. & ſic videtur, quòd quaſi iſtud erat quoddam inſignium filii regnaturi, quod colligitur allega. cap. nam dicitur ibi, quod pater ſuus non corripuit eum aliquando, dicens: Quare hoc feciſti? ergo videtur, quòd facere ſibi illos currus, & equites, & quinquaginta viros erat aliquod malum, alioquin non deberet eſſe de eo correctio, ſed non erat aliud malum, niſi ſignum regnandi; ideo conſtituit ſibi currus, & equites in ſignum futuræ ſucceſſionis.

H

I

Quare Dauid cum intellexerit quæ faciebat Abſalon non obſeruauerit ſe ab eo. *Quæſt. III.*

QVÆRET aliquis, quare Dauid non obſeruauerit ſe ab Abſalon, cùm videret, quod faciebat ſibi currus & equites ad regnandum, vel quare non expellebat eũ de Regno, aut occidebat ipſum, cùm eſſet iſtud ſignum apertæ proditionis. Reſpondendum eſt, quòd Dauid non intellexit per iſta, quæ faciebat Abſalon, quòd vellet inſurgere contra eum, ſed ſolùm quòd prætendebat ſe ſucceſſurum in Regno ipſi Dauid. Quod patet, quia Abſalon erat vir prudens, & agebat omnia cautè; ideo ſi iſtud fuiſſet ſignum inſurrectionis contra Dauid, nullo modo oſtẽdiſſet illud, toto tamen tempore quatuor annorum, tenuit Abſalon iſtum modum quouſque inſurrexit publicè contra Dauid, ergo iſte apparatus curruũ, & equitum non erat ſignum inſurrectionis contra Regem. Item patet hoc clarius, quia Adonias filius Dauid, poſt mortẽ Abſalonis, fecit ſibi currus, & equites, & quinquaginta viros, qui præcederent eum, ſeq. lib. cap. 1. & Dauid ſciens illud, non curauit, nec corripuit eum, vt patet ibidem: feciſſet tamen, ſi ſignificaretur in hoc manifeſta inſurrectio. Etiam ipſe Adonias non egiſſet hoc publicè, ſi eſſet ſignum rebellionis, quia timeret exemplum Abſalon, qui ex hac cauſa miſerabiliter mortuus eſt, ideo nihil tale ſignificabatur in hoc, ſed ſolum ſucceſſio immediata ad Regnum.

K

Quære

Quære David telleraverit Abſalonem, cum ſciret eum non ſucceſſurum. Quæſt. IIII.

QVAERETVR vlterius, quomodo Dauid permitteret hoc Abſalon, quia non pertinebat ad eum ſucceſſio: nam aut ſucceſſio deberet haberi iure primogenituræ; vel Dei inſtitutione. Si primo modo, non pertinebat ad Abſalonem, quia non erat ipſe nunc maior, inter filios Dauid: Amnon quippe primogenitus erat, qui mortuus eſt, ſecundus Cheleab, tertius Abſalon, vt patet ſup. 3. ergo ad Cheleab pertinebat. Si autem ſucceſſio deberet prouenire ex Dei inſtitutione, pertinebat ad Salomonem, quia de eo dictum erat, quòd regnaret, ſup. 7. & 1. Paral. c. 22. ideo non debebat Abſalon gerere inſignia ſucceſſiui. Reſpondendum, ꝙ Dauid non curauit de hoc, quia licèt Abſalon iſta nunc gereret, non præiudicabatur iuri poſterorum: ſic enim Amnon gerebat ſe, tanquam primogenitum, & non erat ipſe ſucceſſurus Dauid, ſed Salomon: Dauid tamen honorabat Amnon, vt primogenitum: vt declaratum eſt ſup. 13. Tolerabat autem Dauid iſta ex dilectione, quia poſtquam reductus eſt, & ſtetit coram facie eius, dilexit eum nimis: vnde quanquam poſtea inſurrexerit contra eum, & miſerit Dauid ad bellum viros ſuos contra Abſalon, iuſſit quòd obſeruaretur Abſalon à morte, dicens, ſeruate mihi puerum Abſalon, infra 18. cum autem ſciuit eum mortuum, fleuit amare pro eo, dicens: Fili mi Abſalon, Abſalon fili mi: quis mihi tribuat, vt ego moriar pro te, Abſalon fili mi, fili mi Abſalon, vt patet eod. capit. Item Dauid tolerauit ſimilia poſt mortem Abſalon in Adonia, qui eleuabatur, dicens: ego regnabo, & fecit ſibi currum, & equites: Dauid tamen ſciens hæc, non corripuit eum, & hoc quia diligebat eum, ſequen. lib. cap. 1. nolebat etiam Dauid perturbare domum ſuam ſi nunc increparet Abſalonem ſuper hoc; ideo tollerauit.

Et mane conſurgens Abſalon. Hic incipit ſimulatio deceptoria, quam habuit Abſalon, vt perueniret ad Regnum, & eſt duplex, ſ. prima ad populum, ſecunda ad Deum, ibi. *Poſt quatuor autem.* Notatur autem diligentia magna Abſalonis aſpirando ad Regnum, quia quotidie ſurgebat de mane, vt vacaret blandimentis ad populum. *Et ſtabat iuxta introitum porta,* ſcilicet, iuxta portam Palatii Regis, vt videret omnes venientes ad Regem, & poſſet eis colloqui. *Et omnem virum, qui habebat negotium, vt veniret ad regis iudicium, vocabat Abſalon ad ſe,* idelt, multi de Iſraelitis habebant negotia magna, quæ in domo regis iudicanda erat, & veniebant, vt audirentur a rege, & illos vocabat ad ſe Abſalon exiſtens in porta, vt blandiretur eis. *Et dicebat; de qua ciuitate es tu?* Quærebat enim ab illo originem, & cauſam, ſuper qua veniebat, & multa alia, in quibus apparebat magna familiaritas. *Qui reſpondens, aiebat ex vna tribu Iſrael ego ſum ſeruus tuus,* idelt, ego, qui ſum ſeruus tuus, ſum ex vna tribu Iſrael. Non eſt autem intelligendum, quod ſic reſponderent venientes ad Abſalonem, ſed quilibet reſpondebat determinatè, dicens: ſum de tali tribu, & familia, & loco: ſcriptura tamen ponit hoc in generali, vt det modum reſpondendi omnium. *Reſpondebatque ei Abſalon, videntur mihi ſermones tui boni & iuſti.* In hoc captabat nimis fauorem cuiuslibet, quia quemlibet laudabat, dicens, videntur mihi ſermones tui boni, & iuſti: hoc autem refertur, non ad reſponſionem de origine, ſcilicet, de qua tribu eſſet, ſed erat reſponſio ad cauſam, pro qua ille veniebat; nam audita ea, Abſalon laudabat illam, tanquam vir ille foueret iuſtam cauſam; & ob hoc omnes viri deſiderabant litigare, iudice Abſalone; quia cuiuslibet illorum per ſe cauſam laudabat. *Sed non eſt qui te audiat conſtitutus a rege,* ideſt, quanquam habeas bonam cauſam, in qua deberes obtinere: tamen nullus eſt conſtitutus a rege, qui audiat te: ideo perdes cauſam tuam. In hoc autem Abſalon nimis aſpirabat ad Regnum, quia oſtendens diligentiam ſuam magnam, & fauorem ad quemlibet, & negligentiam magnam, atque deordinationem tempore Dauid, innuebat ſe eſſe conuenientem iudicem, ſi conſtitueretur, & in hoc mouebantur omnes ad deſiderandum conſtituere eum regem.

A *Quomodo intelligendum ſit quòd nullus fuerit iudex in Iſrael tempore David. Quæſt. V.*

QVAERET aliquis, quomodo Abſalon diceret: non eſt, qui te audiat conſtitutus à rege, ideſt, nullus iudex eſt in domo regis: quia hoc videtur eſſe falſum, non eſt enim veriſimile, quòd in domo Dauid, nulli eſſent iudices. Item patet, quia ſup. 8. vbi ponuntur officiales domus Dauid, dicitur: & regnauit Dauid ſuper omnem Iſrael, faciebat quoque iudicium, & iuſtitiam omni populo, & dicitur, quòd Ioſaphat filius Ahilud erat à commentariis: iſtud tamen officium pertinet ad relationem cauſarum, quæ veniunt coram rege. Idem patet 1. Paral. 18. Ergo erat in domo regis aliquis, qui audiret cauſas populi: Abſalon tamen dicebat iſta falsè, vt induceret ad ſe populum, vt vellent eum habere in regem, & ipſe eis diligenter iudicaret. Sed
B dicet aliquis, quomodo poterat Abſalon perſuadere populo referens mendacia manifeſta, cum totus populus ſciret aliquos iudices a rege poſitos eſſe? Reſpondendum quòd iſta verba Abſalon nō ſunt intelligenda ſimpliciter, ſ. quod aſſeret nullum eſſe iudicem, ſed intelligūtur cum quadam dedignatione, ſicut cum quis dicat dolendo, nullus eſt iudex, i. nullus eſt, qui rectè iudicet, & ita innuebat Abſalon, quòd iudices Dauid non bene iudicabant, quia diligebant munera, & ſequebantur retributiones: ideo litigare coram illis periculoſum erat: populus autem miſerabilis attractus blandimentis Abſalonis credebat, iudices illos eſſe iniquos; quia amanti facile eſt omnia credere, & ſperare; etiam impoſſibilia: ideo deſiderabant iſti habere Abſalonem iudicem. *Dicebatque Abſalon, quis me conſtituat iudicem ſuper terram?* Hic manifeſtabat intentionem ſuam, ſ. ó vtinam
C aliquis me conſtitueret iudicem ſuper terram, & ego rectè iudicarem omnibus, & ſine querela. *Vt ad me veniant omnes, qui habent negotium,* i. omnes cauſæ deferantur ad iudicium meum, & ego poſſem iudicare in illis conuenienter. *Et iuſte iudicem,* i. ego iuſtè iudicarem. In hoc. n. nititur colorate Abſalon iniquum effectum ſuum, ſ. quòd ipſe non aſpirabat ad honorem, propter deſiderium eius, ſed propter bonum publicum, ſ. vt iuſtè iudicaret omnibus. Sed iſta fallacia non erat nimis latens, quia qui honorem deſiderat, non eſt dignus honore; & qui deſiderat ſtatum excellentem, nō pōt eum cōuenienter ſuſtinere, quia honores magni onera grauiſſima iuncta habent: qui tamē honorem cupiunt, non onera, ſed requiem, & præeſſe deſiderant. Nam labores, & onera ſecundum ſe deſiderabilia non ſunt, qui ergo dignè accipere debet, non volens, & cupiens, ſed obediens, & com
D pulſus ſuſcipere debet. Propter hoc autē Eccleſia inſtituit, vt quando ſuſciperentur aliqui in epiſcopos, quilibet reſpōdeat bis, Nolo, & tertia vice reſpondeat, Volo, quaſi in primis ipſe intentionem ſuam oſtendat, in tertio autem obediens voluntati alterius ſubiaceat: ſi tamen Eccleſia intenderet, quòd epiſcopi deſiderarent promotionem ſuam, non compelleret eos ad mētiendum bis publicè, dicendo, quod nolunt epiſcopari, cum hoc ſumme deſiderent.

Dignitates, compulſi ſuſcipere debemus

Cur Abſalon dixerit, quis me conſtituat iudicem, & non dixerit regem. Quæſt. VI.

QVAERET aliquis, quomodo diceret Abſalon; quis me conſtituat iudicem, quia ipſe non deſiderabat, qđ fieret iudex, ſicut vnus de officialibus regis, ſed quod fieret Rex: vt patet infra. Reſpondendum, quòd Abſalon aſpira-
E bat ad Regnum, ſicut poſtea patuit ex conſpiratione, nunc tamen non dicebat: quis me conſtituat regem, ſed quis me conſtituat iudicem, quia iſta faciebat Abſalon manens in poteſtate Dauid: ſi autem dixiſſet, quis me conſtituat regē, audiuiſſet Dauid, & tenuiſſet Abſalonem, & occidiſſet, vel incarceraſſet perpetuo. Dixit ergo, quis me conſtituat iudicem? quia iſta verba non tam male ſonabant, cum poſſet Abſalon eſſe iudex, regnante Dauid: verba tamen Abſalon aliqualiter ſignabant deſiderium ſuum ad Regnum, quia dicebat: quis me conſtituat iudicem ſuper terram? ideſt, ſuper totam terram: hoc tamen ad neminem pertinebat, niſi ad regem. Item quia dixit, vt veniant ad me omnes, qui habent negotium: in quo volebat eſſe iudex vniuerſalis in toto Iſrael: ſed hoc ad nullum pertinebat, niſi ad regem: Abſalon ergo per hęc verba intentionem ſuam aliqualiter exprimebat, & aliqualiter iniquitatem deſiderii occultabat.

a Deo ad hoc, & tamen iſtud nullo modo ſtat, quia facere hoc, illicitum valde erat Abſalon; ideo ſi nihil aliud inde conſequi ſperaret, non moueret hoc contra patrem, immo nec contra aliquem hominem. Alij autem dicunt, vt

Ra. Dauid. Rab. Dauid. Kimhi, ꝙ Abſalon inſurrexit contra Dauid, quia audierat, ꝙ volebat conſtituere Salomonem Regem, & in hoc præiudicabat ei, quia erat maior natu; ideo voluit vtrique auferre Regnum. Alij autem dicunt, ꝙ fecit hoc ex odio, quod conceperat contra patrem ſuum; nam fecerat eum exulem, volens vindicare ſtuprum ſororis ſuæ Thamar: deinde cum reduxiſſet eum in Ieruſalem, tenuit duobus annis ipſum, non permittens coram ſe venire, præceden. c. ideo immediatè vt reductus eſt ad videndum Regẽ, & habuit facultatem ad vindicandum hanc iniuriam, incepit ſollicitare populum. Sed magis videtur dicẽdum, quòd iſtud proueneri ex ſuperbia Abſalon: erat enim pulcher, ſi per omnes homines, pulchritudo autem ſolet hominem facere ſuperbum, ſicut accidit, quaſi generaliter de omnibus alijs excellentijs, ideo deſiderabat honorem magnum, ſ. regalem; & tanta erat mentis inquietudo, & deſiderij improbitas, quòd non patiebatur expectare ſunera patris, ſed ei viuenti Regnum auferre conatus eſt: & quia non poterat Regnum auferre, quin & vitam tolleret, vtrumque auferre voluit, vt patet infra 17. Ad hoc autem aliqualiter faciebat indignatio Dei contra Dauid: nam licèt Abſalon iniquus eſſet, non auſus fuiſſet tantam rem aggredi, ſcilicet, patri viuenti Regnum auferre, niſi Deus, qui punire volebat Dauid, cupidinis laxaſſet habenas. Quod etiam Deus cooperatus fuerit Abſalon, in hoc apparet: quia omnia faciliter ei euenerunt, quæ deſiderabat, vſquequo factum eſt bellũ. Videbatur enim difficillimum, quòd cum Dauid eſſet Rex tam excellens, & qui a populo nimis diligebatur, potuiſſet Abſalon taliter concitare populum, vt auferret Regnum Dauid, & traderet ei. Iſtud tamen fecit Abſalon faciliter, ita vt non intelligeret Dauid, quanquam ſemper eſſet ei præſens, quouſque omnia conſummata ſunt: ideo dicendum, quòd Deus nimis cooperaretur Abſalon in his, vt puniretur Dauid: cum tamen ſufficienter punitus eſt Dauid pro culpa ſua, ſcilicet, quòd fugit confuſus, & lugens a facie Abſalonis, cœpit Deus fauere Dauid: & iam nihil permiſit Abſalon, vnde inito bello, cum totus Iſrael conueniſſet cum Abſalone, pauci viri Dauid expugnauerunt omnem Iſraelem, & occiderunt plurimos: quouſque Ioab dedit ſignum ceſſandi ab occiſione, infra decimo octauo. *Poſt quatuor autem annos*. Hic ponitur ſimulatio deceptoria erga Deum: nam ſupra concitauerat Abſalon populum pro ſe, & contra Dauid: nunc verò per Religionis ſimulationem, ſcilicet, fingendo, quòd iret ad ſacrificandum, compleuit conſpirationem: & dicitur. *Poſt quatuor autem annos*. Scilicet, poſt quatuor annos apparitionis Abſalon coram Rege, facta ſunt, quæ ſequuntur, de conſpiratione eius contra Dauid. In Hebræo habetur. *Poſt quadraginta annos*. Scilicet, quòd occiderunt hæc, poſt quadraginta annos, ſed iſta multum differunt.

Simulatio Abſalonis an fuerit per quatuor, vel per quadraginta annos. Quæſt. X I.

QVAERET aliquis, quomodo poſſit ſtare iſta litera cum Hebræa. Nicolaus reſpondet, quòd iſta litera eſt corrupta, & quod in Biblijs correctis, & in Hebræo habentur quadraginta anni: probat autem ipſe, quòd non poſſunt poni quatuor ſolùm, quia illi, qui ponunt quatuor annos, dicunt, quòd illi quatuor anni computantur à tempore, quo fugit Abſalon in Geſſur, occiſo Amnon: contra quos arguit, quòd non ſtat, quia à fuga Abſalon, vſque ad regreſſum, fuerunt anni tres, ſupra decimotertio capitulo, deinque vſque ad tempus, quo vidit Abſalon faciem Dauid fuerunt anni duo, præceden. capitulo & ſunt quinque, in ſexto autem anno vidit Abſalon faciem Dauid; deinde fecit ſibi currus, & equites, & conciliauit ſibi populum, quæ non poterant fieri in breui tempore, ſed in vno, vel duobus annis: & ſic eſſet iam octauus annus, vel quaſi ab exilio, vel

Alia poſitio. fuga Abſalon: ideo dicit, quòd veritas Hebraica habet quadraginta annos, & non quatuor, & idem habet Biblia noſtra correcta; ideo debent poni quadraginta anni. Sed facile

A eſt diſſoluere argumenta Nicol. nam licèt ipſe concludat contra illos, qui ponunt ſtultam poſitionem: non ſequitur, quod poſitio ſua ſit conueniens: quis enim cogit nos dicere, quòd iſti quatuor anni intelligantur à fuga Abſalonis in Geſſur. Sed dicere poſſumus conuenienous, ſicut dicit hiſtoria ſchol. quòd iſti quatuor anni computantur à tempore reuerſionis Abſalon de Geſſur: & tunc non ſtat argumentum Nicol. quia à reuerſione, vſquequo vidit faciem Regis, fluxerunt anni duo: præceden. cap. manebant autem alij duo, in quibus poterat Abſalon facere currus, & equites, & conciliare ſibi populum, & poſt illos quatuor annos faceret coniurationem in Hebron. Idem tenet gloſſa interlinearis ordinaria, dicens, duobus annis manſit Abſalon in Ieruſalem non viſo Rege: tertio anno introductus fuit ad eum; quarto fecit currus, & equites, quo tranſacto

B expulit patrem de Regno. Sed adhuc videtur alia conuenientior poſitio, ſcilicet, quòd iſti quatuor anni computentur ex tempore, quo Dauid fecit Abſalonem ad ſe venire, & tunc manent quatuor anni, in quibus Abſalon fecit ſibi currus, & equites, et conciliauit ſibi populum per fraudem. Eſt autem iſta poſitio rationabilior præcedentibus: quia cum dicatur hic: poſt quatuor annos, & non ponatur à quo tempore computandi ſunt, videtur, quòd debeant computari ex tempore, quod ſupra non clauditur ſub numero, ſed ſupra decimotertio dicitur, quòd Abſalon manſit tribus annis in Geſſur: deinde præceden. capit. dicitur, quòd non vidit faciem Regis, vſque ad duos annos, & illi computantur à fine trium præcedentium, hic autem dicitur, quòd poſt quatuor annos facta fuit coniuratio, ergo oportet, quòd computentur iſti quatuor anni à fine duorum præ-

C cedentium, ſcilicet, poſtquam vidit Abſalon faciem Dauid. Ad literam autem Hebraicam reſpõderi poterat, quòd illa fuit corrupta: nam facile erat corrumpi, cùm in Hebræo ponatur *Arba* pro quatuor, & *Arbaim* pro quadraginta. *Litera hebraica.* Sed obiicietur, quòd libri noſtri non ſunt veraciores libris Hebraicis; ſed potius ſemper eſt recurrendum ad libros Hebraicos pro veritate: ſic ait Auguſtin. in epiſtola ad Hieronymum octaua, & habetur in Decretis, diſt. nona c. ut ueterum. ſcilicet: Vt ueterum librorum fides ex Hebræis uoluminibus examinanda eſt: ita nouorum, Græci ſermonis normam deſiderat. Idem ponit Hieronym. in prologo, ſuper Gen. qui incipit. Deſiderii mei. Reſpondendum, quod regulariter libri Hebræorum veraciores ſunt libris noſtris, quia noſtri de illis tranſlati ſunt: aliquando tamen incidit corruptio in Hebræis, quæ non eſt in noſtris: & iſta non

D fuit a principio in libris Hebraicis, quando facta eſt tranſlatio noſtra, ſed poſtea: ſic enim ipſimet Iudæi confitentur libros ſuos eſſe vitiatos in aliquibus paſſibus per ticum Hophrim, ideſt, per errorem librariorum: & iſti paſſus, omnes ponuntur in quodam libro, qui uocatur Pugio contra Iudæos. Nam & Ra. Dauid. Kimhi ſuper Ioſue in capit. 21. confitetur in eod. cap. in Hebræo deficere duos uerſus; & aſſerit, quòd ipſe uiderit eos in libris antiquiſſimis; nunc tamen in nullo libro Hebraico reperiuntur, de quo declaratum eſt eo. c. & habentur illi uerſus in litera noſtra: non eſt ergo inconueniens nunc in aliquibus locis literam noſtram ueraciorem eſſe litera Hebraica, ſatis igitur poterat hoc rationabiliter ſuſtineri. Hieronymus tamen aſſerit in lib. de Hebraicis quæſtionib. haberi in Hebræo, quadraginta annos, & ꝙ in mendoſis codicibus habentur quatuor.

E Et addit: ſi quis vero contentioſus quatuor annos eſſe aſſerit, ex quo Abſalon interfecit Amnon, vſquequo dixit vadam, & reddam vota mea in Hebron, errat: quia cùm Abſalon interfecerit Amnon, manſit in Geſſur tribus annis apud Tholomai Regem, & in Ieruſalem reuocatus, non viſo patre duobus moratus ſit, & ſexto anno vidit faciem patris, apparet ergo, quod tempore, quo tranſtulit Hieron. in Hebręę habebatur quadraginta, & ipſe hanc literam tenet. Argumentum tamen ſuũ contra illos, qui ponunt quatuor annos, non eſt efficax: quia eſt illud, quod agit Nicolaus. Dicendum ergo, quòd poteſt litera iſta habere quadraginta, vel habere quatuor, & credendum eſt, ꝙ illi, qui poſuerunt quatuor, habuerũt illud ex aliquo loco authentico: accipiendo eo modo quo ſupra diximus. Si autem velimus tenere quadraginta, ſecurius eſt.

Quando computatio iſtorum quadraginta annorum incipienda ſit. Queſt. XII.

QVæreretur vlterius, dato, quòd debeamus computare quadraginta annos, à quo tempore incipienda ſit iſta computatio. Reſpondet Ra. Sa. & Ra. Dauid Kimhi, & alij Hebræi volunt, quòd iſtud acciderit tribus annis ante mortem Dauid, ſcilicet, anno trigeſimoſeptimo regni ſui, & dicunt, quòd fuit principium huius computationis petitio regis à Samuele: dicunt enim, quòd Samuel regnauit annis decem, in fine quorũ petitus eſt rex, deinde factus eſt Saul rex, qui regnauit vno anno cum Samuele, & duobus annis per ſe, & poſtea tranſierũt de regno Dauid trigintaſeptem anni, & tunc accidit iſta turbatio. Sed iſta poſitio non ſtat; eo quòd præſupponit falſa, & aſſerit illa. Primò quia dicũt, quòd decem annis regnauit Samuel per ſe ſine Saule, & poſtea vno anno cum Saule: quod falſum eſt, quia Samuel annis viginti iudicauit Iſrael, vt patet præceden. li. cap. 7. cùm dicitur: erat quippe iam annus vigeſimus, & requieuit omnis domus Iſrael poſt dominum. Illi tamen viginti duo anni computantur à morte Heli, cui immediatè ſucceſſit Samuel, vel à reductione arcæ in Cariathiarim, de qua dicitur ibi, quod idem eſt, ergo viginti anni ad minus fuerunt in tempore, quo iudicauit Samuel. Item cùm dicunt, quod Saul regnauit duobus annis per ſe, & vno cum Samuele, nullo modo ſtat, quia regnum Saulis fuit annorum viginti: nam dicitur Actuum 13. quod regnauit Saul quadraginta annis, & computantur in illis viginti anni Samuelis; ſic enim vult Ioſeph. 6. Antiquitatum: non enim potuit agere Saul, quanta referuntur de eo, præceden. lib. in duobus annis. Item ipſi Hebræi repugnãt ſibi ipſis, quia ipſi volunt, quòd Saul regnauerit annis duobus ſolũ, quia præceden. lib. cap. 13. dicitur, quod regnauit duobus annis in Iſrael, & nunc volunt, quòd regnauerit vno anno cum Samuele, & poſtea regnauit duobus annis ſolus: ſed hoc non ſtat, quia illi duo anni, de quibus dicitur, præced. lib. capit. 13. neceſſe eſt, quòd aliquo modo referantur ad tempus Samuelis, quia poſtquam illud dicitur; vixit Samuel magno tempore, vt patet ex proceſſu hiſtoriæ, nam de morte eius dicitur, præced. lib. c. 25. & de illis duob. annis dicitur c. 13. Item repugnant ſibi ipſis, quia Ra. Dauid Kimhi, & ferè omnes Hebræi dicunt, ꝙ poſt mortẽ Samuelis, Saul vixit ſolùm ſeptem menſibus, vt patet ex dictis eorũ, ſuper 25. c. libri præcedentis: ergo non regnauit duob. annis per ſe, ſed ſolùm ſeptem menſibus. Item non ſtat, qđ dicũt, ꝙ anno trigeſimoſeptimo regni Dauid factum fuerit hoc, qa tunc ſolùm eſſent tres anni inter factum iſtud, & mortem Dauid: quod patet, quia Dauid ſolùm regnauit quadraginta annis, ſeq. lib. c. 2. & ſup. 5. hoc tñ eſt inconueniens, quia neceſſe eſt poni magnũ tempus inter euentum iſtũ, & mortem Dauid: nam multa facta ſunt poſt hæc, vſq; ad mortẽ Dauid, vt patet ex proceſſu huius libri, & adhuc poſt hoc Dauid vixit aliquanto tpe, nam factus eſt rex Salomon, viuente Dauid, & poſt illius inſtitutionem, vixit aliquãto tpe Dauid, vt patet ſeq. li. c. 1. & 2. Item non ſtat, quia quãdo factum fuit iſtud, Dauid erat vir potens, & bellator, & voluit egredi ad pugnandum contra Abſalon. infra 18. cap. & viri ſui prohibuerũt: poſtea autem antequam moreretur, ſenuit valde: ita vt cùm operiretur pannis, non caleſieret; ſeq. lib. c. 1. neceſſe eſt tñ plus quã tres annos intercidere inter hoc, quod eſt aliquem eſſe virum bellatorem fortẽ, & inter eſſe valde ſenẽ, ita vt pannis opertus caleſieri nequeat. Sed adhuc dicet aliquis, ꝙ Dauid quanquam conatus fuerit tũc exire ad bellum cum viris ſuis cõtra Abſalon, erat tñ impotens ad pugnandum. Sed dicendum, ꝙ non ſtat, quia tunc Dauid erat vir fortis, vt dixit Chuſy coram Abſalon, ſ. Tu noſti patrẽ tuum, & viros, qui cum eo ſunt, eſſe fortiſſimos, & amaro animo. Et iterum, ſcit omnis populus Iſrael fortẽ eſſe patrem tuum. infra 17. ergo adhuc erat vir bellator. Itẽ patet, quia poſt hoc conſueuerat ipſe ire ad bella, & ſemel iuit contra Philiſthæos, & quidam de ſtirpe gigantum conatus eſt occidere eum deficientem viribus, & tunc iurauerũt oẽs viri Dauid, ꝙ nunq̃ deſcenderet amplius cum eis in bellum. infra 21. c. ergo adhuc fortis erat. & ſic oportet ponere plures, quàm ſeptem, vel octo, vel decem annos inter iſtũ

F euentum, & mortem Dauid. Item non ſtat, ꝙ hic computetur tempus à petitione regis à Samuele, quia hoc nihil ad propoſitum eſt de rebellione Abſalon in Dauid; ſcriptura tamen nihil ponit, niſi quod alijs connexum ſit. Nic. autem dicit, defendendo iſtam poſitionem, ꝙ computantur ab illo tẽpore quadraginta anni, quia ſicut petitio regis fuit mala, ita rebellio contra Dauid fuit mala. Sed iſtud nihil attinet, quia hoc modo, peccata, quę fuerunt ante diluuium, & peccata Sodomorum, poterant poni hic, cum mala fuerint; non eſt ergo ſtandum huic poſitioni.

An rectè ſenſerint Catholici de numero quadraginta annorum. Queſt. XIII.

G QVÆRETVR vlterius, an ſtet poſitio catholicorũ de computatione iſtorum quadraginta annorum. Reſpondendum, ꝙ poſitio Andreæ, & Hieron. & Nic. & Hiſtſcho. & quaſi omnium, eſt, ꝙ cõputentur iſta quadraginta anni à tpe, quo occidit Saul ſacerdotes in Nobe, & deleuit vrbem, de quo præced. li. c. 22. Dicunt aũt cauſam huius eſſe, vt monſtraretur diuina vltio ſuper Dauid, eo ꝙ fefellit Achimelech ſacerdotẽ, & tãtæ cędis cauſa fuit, vt ait Hieron. in lib. de quæſtionib. Hebraicis. Dicit ẽt Nicolaus, ꝙ peccauit Dauid, quia nimis apertè, & incautè ſe habuit, ita vt videret Doeg Idumęus ea, quæ faciebat; vnde Dauid dixit ad Abiathar filium Achimelech: ego reus ſum omnium aĩarũ patris tui: ſciebam. n. in die illo, ꝙ cùm ibi eſſet Doeg Idumæus, procul dubio annuntiaret Sauli. Iſta poſitio teneri poteſt, quia cõis eſt; potiſſimè cum eam teneat Hieron. Sed adhuc dici poteſt, eam non eſſe valde rõnabilẽ. Primò quia H dicit, ꝙ Dauid peccauit fallendo Achimelech ſacerdotem, ſed præced. lib. c. 22. ſatis clarè probatum eſt, ꝙ non peccauerit ibi in aliquo Dauid. Itẽ, patet hoc, quia Chriſtus Matt. 12. excuſat Dauid quantum ad ea, quæ egit in tẽplo petendo panes ab Achimelech, & comedẽdo, & tamẽ nihil aliud ibi egit, nec ẽt tenebatur Dauid reuelare Achimelech, ꝙ fugiebat à facie Saulis, vt probatum eſt præc. lib c. 21. Itẽ dato, ꝙ Dauid peccaſſet, cùm eſſet cauſa occiſionis ſacerdotũ, iſta pœna nõ fuit data pro hoc peccato, ſed pro homicidio, & adulterio Dauid; ſic patet. ſup. 12. ſ. Quamobrem non recedet gladius de domo tua, vſq; in ſempiternum, eo ꝙ deſpexeris me, & tuleris vxorem Vriæ: ecce ego ſuſcitabo malum de domo tua, i. de filijs tuis, &c. Nicolaus autem dicit, ꝙ quanquam iſta pœna directè daretur pro homicidio, & adulterio; tñ nihil impedit, ꝙ etiam daretur pro culpa Da- I uid ad occiſionẽ illam, quia plures cauſæ particulares poſſunt eſſe eiuſdem effectus. Sed hoc non ſtat, quia ſi confiterentur peccauiſſe Dauid: tunc poſſet ſtare, quòd in hoc intelligeretur ei pars pœnæ: tamen hoc non debet concedi. Qđ etiam confirmatur, quia cùm illud eſſet malum magnum, ſi Dauid peccauiſſet in iſto, Deus denunciauiſſet ei illud, ſicut denunciabat alia peccata, & tñ non denunciauit. Item quia ſeq. li. c. 15. dicitur, quòd Dauid nunq̃ declinauit à via domini præterq̃ in ſermone Vriæ, & Bethſabeę: & iſtud nõ ponitur ibi, ergo non fuit peccatum Dauid. Itẽ non ſtat iſta computatio; quia tunc incipi deberet à tpe, quo Saul cępit perſequi Dauid, vt patet præced. lib. cap. 22. Iam. n. fugerat Dauid à Saule, & nunq̃ poſtea redijt ad ipſum: & tamen in iſto tpe non potuerunt eſſe ad plus, niſi duo, vel tres anni, aut quatuor. Qđ patet, quia cùm eſſet Dauid in terra Iſrael, K perſequebatur eũ ſemper Saul, & ter capturus erat eũ; ideo Dauid volens declinare periculũ fugit in terrã Philiſthinorũ, dicẽs: aliqua die incidam in manus Saulis, melius eſt, vt fugiam, & ſaluer in terra Philiſthinorũ. præced. lib. c. 27. Et poſtq; deſcendit illuc, ſolùm manſit ibi quatuor menſibus, vt patet eo. c. & in fine illorũ mortuus eſt Saul in bello: ſed nullus dicet, quòd in illis trib. perſecutionibus quaſi continuis, quas fecit Saul contra Dauid trãſierint plures, quàm quatuor anni, qa in tãto tpe incideret Dauid aliquando in manus Saulis, & nõ auderet tãto tpe manere in terra Iſrael, ne incideret in manus eius, ergo ad plus tpſ huius perſecutionis fuit duorũ, vel trium annorũ: & conſequenter cõputando ex tunc 40. annos, terminabuntur duobus, vel trib. annis ante mortem Dauid: & tunc accidit inconueniẽs, qđ ſupra allegabatur contra Hebræos, ſ. quòd eſſet Dauid tunc ſenex valde, & tamen tpe iſto erat vir fortiſſimus ad bellũ, vt pro-

batum

batum eſt;ergo non ſtat, ꝙ computentur iſti.40.anni à tempore, quo occiſi ſunt Sacerdotes. Sed dicendum, ꝙ debent computari à tempore, quo Dauid vnctus eſt in Regem per Samuelem, & tunc conuenit nimis literæ, ſcilicet, ꝙ poſt 40.annos, ex quo conſtitutus eſt Rex, voluit eum Abſalon priuare Regno, & cœpit ipſe regnare. Item non ſtat inconueniens, quod ſequebatur contra poſitionem Hebræorum, & Hieronymi, ſcilicet, ꝙ a tempore, quo Dauid vnctus eſt in Regem per Samuelem, vſquequo mortuus eſt Saul, tranſierunt multa tempora; fortè plures quam 12.anni: nam Dauid veniens coram Saule fuit coram eo magno tempore, poſtquam vnctus eſt; deinde receſſit ad patrem ſuum. præced. lib.c.16. poſtea autem ſeruauit Dauid greges patris, ſicut prius: & factum eſt bellum, quando Dauid iuit ad videndum fratres ſuos, & occidit Goliath. præced. lib.c.17. Deinde tranſierunt aliquanta tempora, prius quàm Saul publicè perſequeretur Dauid, & ſic fuerunt multi anni ex eo tempore vſque ad mortem Saulis. Computando autem ex nunc finietur numerus anno.28. vel 30. Regni Dauid, & reſtabunt 10. vel 12. anni de regno eius, & ſic poterat Dauid eſſe tunc vir bellator: quanquam poſtea quando mortuus eſt, erat ſenex valde, & cum operiretur pannis, non calefiebat. *Dixit Abſalon ad Regem Dauid.* Iam. n. putabat Abſalon, ꝙ totum populum conuertiſſet ad ſe; ideo erat tēpus publicè procedendi contra Dauid; ideo voluit ire ad locum, in quo manifeſtaretur conſpiratio. *Vadam, & reddam vota mea Domino in Hebron.* Ideſt, oro vt des mihi licentiam eundi in Hebron ad reddendum vota mea domino, & ſubditur quæ vota fuerint iſta. *Vouens enim vouit ſeruus tuus cum eſſem in Geſſur Syriæ.* Ideſt, ego emiſi domino votum, quando eram in Geſſur, ſcilicet, ꝙ ſi reduceret me in terram hanc, ꝙ offerrem ei ſacrificia in Hebron; ideo vellem nunc reddere. *Dicens, ſi reduxerit me dominus in Ieruſalem, ſacrificabo Domino.* Timebat enim, ꝙ nunquam illuc rediret; ideo recomēdauit ſe Deo vouēs hæc, vt ipſe fingit.

Quare Abſalon voluerit ire in Hebron ad ſacrificandum. Quæſt. XIIII.

QVAERET aliquis, quare Abſalon voluerit ire in Hebron ad ſacrificandum. Reſpondendum, quòd Abſalon nihil vouerat Deo, nec deſiderabat nunc offerre ſacrificia, ſed voluit ire in Hebron ad hoc, ꝙ ibi haberet locū confirmandi proditionem ſuam: nam ſi vouiſſet aliquid Abſalon, ſi Deus reduceret eum in Ieruſalem, non expectaſſet tandiu ad reddēdum: nam lex iubebat, ꝙ illico compleretur, alias ſicut peccatum erat nullo modo votum reddere, ita peccatum erat tardè reddere, ſic patet Deuter. 23. ſcilicet, cum voueris votum domino, non tardabis reddere, quia requiret illud Deus tuus, & ſi moratus fueris reputabitur tibi in peccatum. Iam tamen fluxerant ſex anni, ex quo rediit Abſalon de Geſſur, ſcilicet, duo, quibus manſit in Ieruſalem nō videns faciem patris. præced.c. & quatuor, qui tranſierant, poſtquam vidit patrem, vſque nunc, vt patet in litera, ergo non vouerat aliquid cùm tardauerit tantum. Item ſi aliquid vouiſſet, cum iſtud eſſet quaſi ad certum tempus, obligatus fuiſſet illud reddere immediatè: vel vt ſi quis dicat: voueo facere aliquid tali die, tenetur facere illa die: ita ſi quis dixerit: voueo aliquid tale, ſi Deus reduxerit me in talem locum, tenetur immediatè, vt venerit in locum illum, iſtud explere, ſi habet opportunitatem: ſed Abſalon venerat per ſex annos ante hoc, ergo tunc tenebatur implere votum, & non impleuit, ergo non vouerat. Item ſi Abſalon vouiſſet offerre aliquid domino de ſacrificiis, vouiſſet in loco communi, ſ. in Gabaon, vbi erat tabernaculū domini eo tempore, ut declaratum fuit ſupra 6. uel ſaltem in Ieruſalem, ubi erat arca domini in domo Dauid: & erant ibi Leuitæ, & Sacerdotes coram ea ſeruientes, & offerētes, vt patet primo Paralip. 16. & non vouiſſet offerre in Hebron, ubi non erat aliquid ſanctitatis: ſed dixit, ꝙ vouerat ibi offerre, ergo falſum erat, ſed ſolum quærebat occaſionem ad patrandā iniquitatem. Sed tunc dicetur, quomodo Dauid non uideret ridiculum eſſe, uel confictum dictum Abſalon, cum nō eſſet ueriſimile, ꝙ ibi uouiſſet offerre. Reſpondendum, ꝙ aliquid probabile poterat mouere Dauid, ſcilicet, quia Abſalon natus eſt in Hebron, & ibi nutritus eſt in pueritia ſua, cum regnaret ibi Dauid, & offerebat ibi

A Dauid ſacrificia, iō poterat concipere Abſalon aliquam deuotionem de offerendo ibi ſacrificium. Alia autem cauſa poterat eſſe efficacior, ſ. ꝙ moueretur Abſalon deuotione quadam, propter ſanctitatem loci, quia in Hebron ſunt ſepulti quatuor Patriarchę cum uxoribus ſuis, ſ. Adam cum Eua, Abraham cum Sara; Iſaac cum Rebecca; Iacob cum Lia. De Adam patet Ioſue. 14. cum dicitur: Adam maximus inter Enacim ſitus eſt, & ibi agitur de Hebron. De Eua etiā ſimiliter intelligendum eſt, quia ambo in eodem loco habitauerunt, erat quoque conſuetudo, uirum, & uxorem in eodem ſepeliri tumulo. De Abraham patet Geneſ. 25. De Sara vxore ſua patet Gen. 23. tunc enim emit Abraham agrū in Hebron ad ius ſepulturæ. eo. cap. De Iſaac patet Gen. 35. de Iacob patet Gen. 49. ibi etiam habetur ſimul de aliis Patriarchis, & uxorib. ſuis, cum dicitur de Abraham: ibi ſepe-
B lierunt eum & Saram uxorem eius; ibi ſepultus eſt Iſaac cū Rebecca coniuge ſua, ibi Lia condita iacet, ibi quoque iuſſit Iacob ſepeliri ſe: poterat ergo per deuotionem horum moueri ad ſacrificandum in loco illo, & hoc forte ſuſpicatus eſt Dauid.

Abſalon cur potius iuerit in Hebron, quam in alium locum. Quæſt. XV.

QVAERETVR ulterius, cum Abſalon non haberet uere intentionem reddendi uota, ſed faciendi conſpirationem contra Dauid, cur potius iuerit in Hebron, quàm in alium locum. Reſpondet Ra. Sa. & quidam alii Hebræi, ꝙ iuit ad emendum arietes, quia erāt pingues arietes in Hebron. Sed iſtud ridiculum eſt, quia mani-
C feſtum eſt, ꝙ Abſalon uolebat conſpirationem ſuam oſtendere in Hebron, & publicè pugnare contra patrem: in tanta ergo rerum turbatione, & tam ardua cauſa, quid curaret Abſalon de lucro arietum? non. n. nunc mercator, ſed Rex effici uolebat. Dicendum ergo, ꝙ Abſalon iuit in Hebron, quia uolebat congregare populum, qui fauebat ſibi ut ueniret in pugnam contra Dauid: hoc autem non poterat fieri in Ieruſalem, quia ibi erat Dauid, & uiri eius: & cum ſentiretur, ꝙ aliqui confluebant ad Abſalon, tenuiſſent eum, & non potuiſſet congregare omnes complices ſuos, nec clangere buccina: ut, Regnat Rex Abſalon: ideo uoluit ire in Hebrō, quia locus ille ſatis erat propinquus Ieruſalē, ſ. per 16. milliaria, quæ faciunt octo leucas, ut patet in lib. de ſitu terræ ſanctæ: & etiam ponit illud Hierony. in libro de diſtantia locorum. Aliter dici poteſt, ꝙ Abſalon uoluit incipere ritu-
D lum Regni, ſicut pater ſuus: cœpit autem regnare Dauid in Hebron, & regnauit ibi. 7. annis, & dimidio, poſtea uerò regnauit in Ieruſalem: ita ipſe fortè putans, ꝙ non eſſet ordo rectus regnandi, nec titulus ſufficiens, niſi Rex coronaretur in Hebron, uoluit ibi ungi in Regem, ſic. n. per omnes ciuitates clangebatur buccina, ſ. regnauit Abſalon in Hebron, infra in litera. Aliter dici poteſt, ꝙ iuit Abſalon in Hebron, quia non poterat conuenienter ire in alium locum: nā ipſe uolebat duo, ſ. habere locum extra Ieruſalem, in quo congregarentur ad eum oēs complices eius, uolebat etiam, ꝙ ipſe haberet colorem eundi in locum illum, nā non poterat Abſalon ire ad aliquem locum extra Ieruſalem, ſine licentia Dauid. Quod patet, quia nunc petiuit licentiam ad eundum, & expreſſit cauſam, ſupra in litera, ſi tamen uoluiſſet ire Abſalon ad alium locum, non habuiſſet colorem peten-
E di licentiam à Dauid: quia ille malum præſumeret; ideo uiſum eſt ſibi conuenientius ire in Hebron, & iſta uidetur eſſe cauſa melior. *Dixitque ei Rex, vade in pace.* Dauid. n. non ſuſpicatus eſt aliquod malum: ideo permiſit eum ire libere. *Et ſurrexit, & abiit in Hebron.* Intelligendum eſt, ꝙ iuerint cum eo multi de ſeruis Dauid, ſic dicitur infra, ꝙ iuerunt cum eo de Ieruſalem ducenti uiri ſimplici corde cauſam penitus ignorantes. *Miſit autem.* Hic ponitur ſecundum principale huius, c. ſ. Abſalon conſpiratio: nam congregauit in Hebron complices ſuos, & ibi cœpit detegi conſpiratio in Dauid: & dicitur. *Miſit autem Abſalon exploratores in vniuerſas tribus Iſrael.* Ideſt, immediate ut iuit in Hebron, miſit de ſeruis ſuis, qui nouerant iſtud factum, aliquos nuntios per oēs tribus Iſrael, & iſti uocantur exploratores, quia occultè ueniebant, & operabantur, quouſque omnibus res nota fieret, habebat autem Abſalon confidentiam in omnibus

nibus

tibus tribubus Iſrael, quia omnes ad ſe induxerat per fraudes ſupra poſitas; ideo ad ſingulas tribus, & ſingulas vrbes miſit nuntios, qui referrent eis ex parte Abſalonis, quid agere deberent, & quando. *Dicens, ſtatim vt audieritis clangorem buccinæ, dicite: regnauit Abſalon in Hebron.* Quilibet iſtorum nuntiorum ferebat tubam ad clãgendũ, & iam fuerat cõcordatum in Hebron, qua hora deberet ibi Abſalon proclamari in regem, illa.n. eadẽ hora iuſſum eſt, vt per ſingulas ciuitates clangeretur buccina, & omnes audientes dicerent ſimul, regnauit Abſalon in Hebron: vel viuat rex Abſalon, & ſic factum eſt. *Porro cùm Abſalon ierunt ducenti viri de Ieruſalem vocati.* Ideſt, præter ſeruos ſuos vocauit Abſalon ducentos de ſeruis Dauid, vt irent cũ eo; hoc autem faciebat, vt minuerentur viri bellatores Dauid, & poſſet contra illos facilius præualere. *Euntes ſimplici corde, & cauſam penitus ignorantes.* Ideſt, iſti ducenti viri G ierunt bono animo neſcientes cauſam, ſcilicet, quia ignorabant iſtam iniquitatem, quam conceperat Abſalon, ſed putabant ſe ire cum illo ad ſacrificia.

Quare Abſalon vocauerit 200. de viris Dauid.
Quæſt. XVI.

QVÆRET aliquis, quare Abſalon vocauerit iſtos ducentos viros, quibus non audebat reuelare ſecretũ ſuum: nam iſti ad nihil eſſent ei vtiles, & poſſent nocere nimis, quia venirent ad Dauid nuntiantes ea, quę fiebant, & perturbaretur opus Abſalonis. Reſpondendum, ꝙ iſti proficiebant ad aliquid Abſalon, & non poterãt nocere in aliquo. Primùm patet, quia volebat Abſalon pugnare contra Dauid, & quanto pauciores eſſent cum Dauid, tãto H facilius Abſalon poterat ſuperare eos. Secundũ patet, quia iſti viri non poterant nocere in aliquo redeuntes ad Dauid ad nuntiandũ ea, quæ fiebant, quia tenebantur viæ ex omni parte, ita ꝙ nullus poſſet tranſire de Hebron in Ieruſalem ad nũtiandũ aliquid Dauid quouſq; oĩa facta eſſent, ne ille veniens diſturbaret illa: ſic.n. factum eſt, poſtq̃ fuit Abſalõ in Ieruſalẽ: nam tenebantur portæ vrbis, ne quis inde egrederetur ad nuntiandum Dauid ea, quæ faciebat Abſalon: vnde Ionathan, & Achimaas, qui erant viri fortes, curſores Dauid, & referebant ea, quæ fiebant in Ieruſalem: non introierunt in vrbẽ, ſed manebãt extra, apud fontẽ Rogel, & puella egrediebatur de vrbe ſecretè, & nuntiabat eis: ibi tamen cogniti ſunt, & miſit poſt eos Abſalon perſecutores, captique fuiſſent, niſi mulier quædam abſcondiſſet eos in puteo in Bahurim, vt patet inf. 17. Sed obijcietur, quod poterant venire nuntij de Hebron in Ieruſalẽ: nam quidam I venit ad eum, & dixit: toto corde Iſrael ſequitur Abſalon, vt patet infra in litera. Reſpondendum, quòd iſte nuntius venit ad Dauid conſumatis iam oĩbus pertinentibus ad cõſpiratione, cùm iam Abſalon non timeret Dauid; ſed vellet venire ſuper eum in Ieruſalem: tunc.n. dimiſſa eſt cuſtodia viarũ, & venit nuntius ad Dauid. Qd autem iſte venerit expleta tota proditione, apparet, quia ad Dauid dixit: toto corde vniuerſus Iſrael ſequitur Abſalon: hoc tamen non erat, niſi poſtq̃ conuenerunt multi de Iſrael in Hebron, & ibi facta ſunt oĩa pertinentia ad proditionem. *Accerſiuit quoque Abſalon Achitophel Gilonitem*, Ideſt, vocauit cum ceteris Achitophel Gilonitem, i. de ciuitate Gilo. Iſtum.n. tãquam præcipuũ vocauit, & cũ eo habuit conſilia omnium gerendorũ. *Conſiliarium Dauid de ciuitate ſua Gilo.* Ideſt erat iſte K Achitophel cõſiliarius Dauid, eo ꝙ erat vir magni conſilij: & vocauit eum de ciuitate ſua Gilo. i. tempore huius coniurationis non erat Achitophel in Ieruſalem, nec venit cũ Abſalone inde, ſed erat in ciuitate ſua Gilo; erat autem iſta ciuitas in ſorte Iudæ, vt patet Ioſue. 15.

Abſalon quare vocauerit Achitophel. Quæſt. XVII.

QVÆRET aliquis, quare Abſalon vocauit Achitophel. Reſpondendum, ꝙ res, quas moliebatur Abſalon, erant valde magnæ, ſ. expellere de regno patrẽ ſuum; ideo opus erat magno conſilio ad tractandum eas, non reperiebatur autem aliquis vir in toto Iſrael tanti conſilij, ſicut Achitophel, vnde ſeq. c. dicitur: conſilium autem Achitophel, quod dabat in diebus illis, quaſi ſi quis conſuleret F Deũ, ſic erat omne conſilium Achitophel: & cùm eſſet cum Dauid, & cum eſſet cũ Abſalon: ideo Abſalon conatus eſt, vt eum ad ſe duceret. Dauid autem ſciens Achitophel eſſe in conſilio Abſalonis timuit valde, & dixit: Infatua quæſo domine conſilium Achitophel: infra in litera.

Achitophel quomodo acceſſerit ad coniurationem Abſalon.
Quæſt. XVIII.

QVÆRETVR vlterius, quomodo Achitophel, cũ eſſet conſiliarius Dauid, venerit cũ Abſalone in coniurationem. Aliquis dicet, quòd cũ eſſet Achitophel extra Ieruſalem in vrbe Gilo, quę forte eſt circa Hebron, fecit eũ duci Abſalon, cui reſiſtere non potuit; ideo fuit in coniuratione. Sed iſtud non ſtat, quia Abſalon nõ intulit vim Achi- G tophel, ſed ſolùm dicitur, quòd vocauit eum de vrbe Gilo. Item ſi inuitus ad hoc veniſſet Achitophel, nunquã dediſſet rectum conſilium, ſed magis in fauorem Dauid, fallendo Abſalonem, ſed non fecit, quia infra 17. dicitur, quòd ipſe dedit cõſilium vtile Abſalon, Deus tamen infatuauit illud per verba Chuſai, & ob hoc ſuſpendit ſe Achitophel. eod. c. Item ſi inuitus fuiſſet, non procuraſſet mala contra Dauid, procurabat tamen mala, & ipſe per ſeipſum volebat illa exequi; ideo apparet, quòd non venerat inuitus: ſed nimis ſpontaneus: nam infra 17. ipſe dixit, quòd volebat eligere ſibi 12. millia virorũ, & quod illa nocte irrueret ſuper Dauid, & deleret eũ: & ſic facturus erat, niſi impediuiſſet Chuſai: ergo verè ipſe volebãt mala contra Dauid. Dicendũ igitur, quòd Achitophel fuit princeps illius totius coniurationis, & ipſe dedit audaciũ Abſalon aggrediẽdi iſta magna, H cõfiſus de magnitudine conſilij ſui, cauſa autem fuit, quia Achitophel habebat Dauid exoſum. Origo huius fuit, quia Dauid cognouit Bethſabee vxorem Vriæ, & fecit occidi Vriam, erat autem Bethſabee vxor Vriæ, & filia Eliam, ſupra. 11. qui erat filius huius Achitophel, ſic patet infra 23. cùm dicitur Eliam filius Achitophel Gilonites, & tamen Eliam erat pater Bethſabeę: vt patet ſupra 11. ergo ipſa erat neptis Achitophel, pro ea ergo, & pro morte viri ſui, concepit Achitophel odium inexorabile cõtra Dauid, nũc autem putauit ſe conſecuturum vindictam, & veriſſimè conſecutus fuiſſet, niſi Deus impediuiſſet conſilia eius: nam infra 17. dicitur, quòd conſilium ſuum erat vtile contra Dauid, ſed Deus infatuauit illud. *Cumq; immolaret victimas, facta eſt coniuratio valida.* i. cùm Abſalon immolaret victimas, ſ. quia manſit ibi vno, vel duobus diebus immolando, I facta eſt coniuratio valida, ideſt, cõuenerunt ad eum multi de coniuratione ſua, ita quòd pars ſua erat iam ſatis valida. Sciendum autẽ, quod licèt Abſalon nihil voniſſet, nec iuiſſet in Hebron deſiderio offerendi ſacrificia, tamen obtulit ſacrificia ibi per aliquot dies: & cauſa fuit, vt lateret propoſitum ſuum viris manentib. in vrbe, & alijs viris Dauid, qui venerant cũ eo, quouſq; cõfortaretur pars Abſalonis, & tũc apertè procederent contra Dauid. *Populuſq; cõcurrens augebatur cum Abſalon.* Ideſt, veniebat continuè magna multitudo de omnibus ciuitatibus Iſrael, & iungebantur Abſalon; quia nuntij Abſalonis iuerant per omnes ciuitates Iſrael, & locuti fuerant ex parte Abſalon, atq; publicauerãt in clangore: regnauit Abſalon in Hebron: tunc.n. tanquam omnes ſui eſſent, conueniebant ad eum in Hebron, vt adiuuarent illum contra Dauid. *Venit igitur nuntius ad Da-* K *uid.* Scilicet, de illis, qui erant in Hebron; & iam erat coniuratio manifeſta, & non ſeruabantur viæ: vnde potuit ille nuntius venire ad Dauid. *Dicens: toto corde Iſrael ſequitur Abſalon.* Iſtud dixit nuntius, quia vidit multitudinem magnam de omnibus tribubus ſubito confluxiſſe; & videbantur omnes venire alacri animo ad adiuuandum Abſalon.

Quomodo totus Iſrael potuerit moueri contra Dauid.
Quæſt. XIX.

QVAERET aliquis, quomodo totus Iſrael moueri potuerit, vt acciperet in regem Abſalonem deſerto Dauid. Aliquis dicet, quòd hoc factum eſt, quia Dauid acceperat regnum de domo Saulis, & ob hoc omnes de tribu Beniamin, de qua erat Saul, erãt odioſi Dauid, & quomodocunque voluiſſent, quod ipſe regnum perderet: ſic patet

de

de Semei filio Gera de cognatione Saulis, qui egreſſus eſt contra Dauid, quando fugiebat à facie Abſalon, & lapides, ac puluerem iaciebat contra eum, & maledictionibus inquietabat, dicens, ꝙ Deus tranſtulerat regnũ de manu eius in Abſalon propter mala, quæ egerat contra domum Saulis: ſequenti. c. Sed obijcietur, quia tunc non gauderent ex hoc filij Beniamin: nam non redibat regnum ad tribum ſuam, in qua eſſe conſueuerat, ſed manebat in tribu Iudę in filio Dauid. Reſpondendum, ꝙ adhuc aliquo modo gaudere poterant viri de tribu Beniamin, quia quanquam dolerent, ꝙ regnum eſſet translatum de tribu eorum, in quocunque viro illud maneret, tamen gaudębant, quòd eſſet ablatum de manu Dauid, etiamſi tranſiret in quemcunq; de quacunque tribu, eo quòd habebant Dauid ſpecialiter exoſum, quia per ipſum fuerat ablatum regnum de ſtirpe ipſorum. Sed dicendum, ꝙ iſta ratio non ſtat, quia omnes tribus ſponte elegerunt Dauid in regem, ipſo non inferente vim alicui: immo nec rogante, vt patet ſupra 5. De hoc etiam 1. Paral. 12. vbi ponuntur illi, qui de ſingulis tribubus confluxerunt ad Dauid, antequam eſſet rex in Hebron, & antequam eſſet in Ieruſalem. Quod autem obijcitur de iſto viro Semei, qui maledicebat Dauid: dicendum, quòd iſtud non fuit generale in tota tribu Beniamin, ſed in ſolo Semei accidit: vnde ipſe ſolus de hoc veniam petijt, quando deductus eſt Dauid in Ieruſalem, vt patet infra 19. ipſe etiam pro hoc ſolus occiſus eſt, ſeq. lib. c. 2. Dicendum ergo, quòd totus Iſrael potuit moueri cum Abſalone contra Dauid, propter duo. Primo propter magnam perſuaſionem, & inductionem, quã habuit Abſalon ad omnes Iſraelitas; nam quandocunq; aliquis eorum veniebat ad iudicium coram rege, oſculabatur eum Abſalon, & loquebatur ei valde familiariter: vnde ſic ſollicitabat corda omnium virorum Iſrael, ita vt diligerent eum nimis; etiam quia habebãt ſpem futurorum bonorum magnorum tempore illius, ſcilicet, ꝙ magnam reipublicæ curam gereret, & quod eorum negotia ſollicitè expediret, ſicut dixerat: Quis me conſtituat iudicem ſuper terram, & veniant ad me omnes, qui habent negotium, & iuſtè iudicem? Secundum, & potiſſimum fuit voluntas Dei de puniendo Dauid, ipſe enim dixerat, quod ſuſcitaret malum contra eum de domo ſua. ſupra 12. & intelligebatur de Abſalon: ſed hoc non poterat fieri, niſi populus conſenſiſſet Abſalon: ideo Deus præbuit ei populum facilem ad perſuaſionem: ſ. ꝙ ex modica cauſa mouerentur contra Dauid, Deo permittente iſtud malum: & aliàs ſi Dauid non peccaſſet, multæ cauſæ ſimul venientes non ſuffeciſſent admouendum populum.

Humiliatio Dauid meritoria.

Et ait Dauid ſeruis ſuis. Hic ponitur humiliatio meritoria Dauid, & iſta apparet in duobus. Primo de ciuitate confuſibiliter recedendo. Secundo arcam in vrbem remittendo ibi. *Et dixit rex ad Sadoc.* Circa primum dicitur. *Et ait Dauid ſeruis ſuis.* Scilicet, monens eos, ꝙ recederent de Ieruſalẽ. *Qui erant cum eo in Ieruſalem.* Dicitur hoc, qa Dauid non miſit hic nuntios ad aliquos de ſeruis ſuis extra Ieruſalem, eo quod credebat omnes vrbes iam confęderatas Abſalon; ideo non expectabat, ꝙ aliqua earum reſpõderet ei, tanquam domino, mittendo auxilia, ſed ſolùm portauit ſeruos ſuos illos, quos ſecum habebat in Ieruſalẽ, quia de illis non credidit, ꝙ aliquis coniuraſſet cum Abſalon. *Surgite fugiamus.* Ideſt, non maneamus in vrbe.

Quare Dauid fugerit de Ieruſalem. *Quæſt.* XX.

QVÆRETVR quare Dauid fugerit de Ieruſalem; nam ipſe habebat ſecũ viros bellatores multos, & fortiſſimos, & erat in loco valde munito, vbi neminem poterat timere. Aliquis dicet, ꝙ Dauid timuit manere in Ieruſalem, eo ꝙ Abſalon congregaret totum Iſrael cõtra Dauid, & delerent Ieruſalẽ, vel obſiderent magno tpe, quouſque cogerent manẽtes interius, ſame perire, vel ſe tradere: cum autẽ fugeret, poterat euitare iſta incõmmoda. Iſtud autem videtur innuere litera ſequens, ſ. nec enim erit nobis effugium à facie Abſalon: feſtinate egredi, ne fortè veniens occupet nos, & impellat ſuper nos ruinam. & percutiat ciuitatem in ore gladij. Aliter dici poteſt, & melius, ſ. ꝙ Dauid non exiuit de vrbe timens, ꝙ Abſalon præualeret contra eum: nam cùm auderet pugnare contra eum in campo, facilius poſſet reſiſtere ei manens in vrbe, ſed fecit hoc ad placandum dominum, quia Deus iratus ei, concitauerat iſtud malum contra ipſum; ideo ſi ipſe vellet reſiſtere, tanq̃ nihil mali egiſſet, non ſolum conaretur reſiſtere Abſaloni, ſed ẽt Deo, & tunc Deus daret vires Abſalon, vt præualeret cõtra Dauid ad inferendum aliquam moleſtiam in pœnã: voluit ergo Dauid humiliari fugiens de Ieruſalem, tanquam non potens reſiſtere, quia Deus pugnabat contra ipſum: exiuit euã nudis pedibus, & operto capite flens ipſe, & ſerui ſui, vt ſic mererentur habere Deum propitium: ſic patet ſeq. c. cùm Semei malediceret Dauid, & iaceret lapides, & puluerem in eum, & voluiſſet Abiſai abſcindere caput illius: dixit Dauid: dimitte eum, vt maledicat iuxta præceptum domini, ſi fortè reſpiciat dominus afflictionem meã, & reddat mihi bona pro maledictione hac hodierna. Et iſta eſt melior poſitio, nam abſolutè non timebat Dauid Abſalon.

B *Nec enim erit nobis effugium à facie Abſalon.* Ideſt, ſi manemus in vrbe, nullo modo poterimus reſiſtere Abſaloni, vel habere remedium contra ipſum, quia Deus adiuuabit eũ. *Feſtinate egredi.* Volebat Dauid, ꝙ omnes ſerui ſui pararent ſe cito ad exeundum de vrbe. *Ne forte veniens occupet nos.* Ideſt, ne veniat ad vrbem, antequã egrediamur, & occupet nos in vrbe, putabat .n. Dauid, ꝙ Abſalon illico veniret in Ieruſalem ad obſidendum Dauid, vt caperet, vel occideret eum, & ſic regnaret ſine hoſte: & hoc verũ erat, quia Abſalon mox, vt cõgregauit multitudinem magnam in Hebron, venit in Ieruſalem, putans, ꝙ ibi poſſet capere Dauid, ſed iam fugerat. *Et impellat ſuper nos ruinam.* Dupliciter intelligitur. Vno modo, ꝙ ſi maneret Dauid in Ieruſalem, Abſalon veniẽs obſideret vrbem, & dirueret muros eius, præ multitudine bellatorũ, & impelleret ruinam

C ſuper Dauid, & ſeruos ſuos, i. faceret ruere muros ſuper eos manentes in vrbe. Alio modo intelligitur, quòd ſi maneret Dauid in vrbe, pugnaret Abſalon contra eum, & impelleret ruinam ſuper eum, & ſeruos ſuos, ſ. quòd non poſſent ſe defendere, & caderent gladio, & iſta erat ruina. *Et percutiat ciuitatem in ore gladij.* Ideſt, poſtquam occiderit nos, percutiet reliquos habitantes in vrbe gladio.

Cognouit vere Dauid, quod à Deo Abſalon ſuſcitatus eſſet contra eum: ideo ex humilitate dixit ſe non poſſe præualere. *Quæſt.* XXI.

QVÆRET aliquis, an Dauid diceret iſta ex humilitate, ſ. quòd ipſe, & ſerui ſui non poſſent euadere à facie Abſalonis, vel quia putaret verum eſſe. Reſpondendũ,

D ꝙ Dauid putabat, & credebat certiſſimè, quod ſi maneret in vrbe, non poſſet reſiſtere Abſalon. Et ratio eſt, quia ſciebat, ꝙ Deus ſuſcitauerat cõtra ipſum Abſalonẽ filiũ ſuum; nam hoc prædixerat ſupra 12. ideo ſi maneret in vrbe reſiſtere uolens, neceſſe eſſet, ꝙ infligeretur ei aliqua pœna, eo ꝙ Deus prędixerat illã, & oportebat, ꝙ caperetur vrbs ad infligendam iſtã pęnam, & non ſolũ infligeretur pęna, quam prius meruerat, ſed ẽt, quia nunc conabatur reſiſtere pęnæ, quã Deus infligebat ei, & ſciebat illam infligi pro peccato, & nõ humiliabatur: ideo fortè permiſiſſet eum, uel multos de ſeruis ſuis cadere gladio: unde nõ auſus eſt pugnare manens in vrbe, ſed fugit, & humiliatus eſt coram domino, affligẽs animã ſuã. Et tunc quia credidit, ꝙ fortè Deus remiſiſſet ei, auſus eſt pugnare cõtra Abſalonem, tanq̃ iam non pugnaret contra Deũ vindicantem peccata, ſed contra ho-

E minem aggredientem iniqua. *Dixeruntq; ſerui regis ad eũ, omnia quæcunque præceperit dominus noſter rex libenter exequemur ſerui tui.* Quanquam viderent viri Dauid, qui erant animoſi, & bellatores magni, quod eſſet quaſi opprobrium fugere de vrbe, quia tñ viderunt regẽ hoc velle ex afflictione ſpiritus, dixerunt ſe libenter obedituros. *Egreſſus eſt ergo rex, & vniuerſa domus eius.* Scilicet, feſtinauerũt egredi de Ieruſalem. Vocatur autẽ domus regis familia eius, ſ. vxores ſuæ, ſerui, & ancillæ, & filij, nihilq; reliquit Dauid de omnibus, quæ pertinebant ad eũ, præter decẽ mulieres concubinas, ut patet in litera, & ſi fortè dimiſiſſet rex uxores ſuas, omnes cognouiſſet Abſalon, ſicut cognouit decẽ concubinas eius coram toto populo. *Pedibus ſuis.* Ideſt, non egreſſi ſunt equitantes, ſed pedibus ſuis mouebantur tã rex, quam uxores, & filij ſui: & non ſolùm ibant pedeſtres, ſed etiam diſcalciatis pedibus, ut patet infra in litera.

Quare

F *Quare Dauid, & omnes, qui cum eo erant, egreſſi ſunt pedeſtres. Quæſt. XXII.*

QVAERETVR, quare Dauid, & qui cum eo erãt, egreſſi ſunt pedeſtres. Aliquis dicet, ꝙ hoc factum eſt prę velocitate exeundi, & anguſtia tpis: nam dixerat Dauid feſtinate egredi: ne fortè veniens occupet nos: vnde nõ potuerunt accipere equos, ſic fuit in Aegypto, quia præ velocitate exeundi non potuerunt fermentare panem, ſed ligauerunt conſperſas maſſas in pallijs. Exod. 12. Sed dicendũ, ꝙ hoc non ſtat; quia nihil moræ contracturi erãt ſumendo equos, ſed potius facilius agerent, quia equitantes velocius fugerent, quàm pedeſtres: maximè mulieres, & pueri teneri. Alij dicent, ꝙ hoc fecit Dauid, quia neſciebat, quò iturus eſſet, & præ anguſtia tpis, & fortè non reperiret paſcua pro iumentis: ideo potius voluit, ꝙ manerent in vrbe. Sed hoc G non ſtat, quia Dauid, & oẽs viri ſui exponebant ſeipſos ad mortem recedendo de Ieruſalẽ, & neſciebant, an cibos habere poſſent; ergo à fortiori exponerent animalia ſua morti, ſi putarent ea ſibi aliàs eſſe vtilia, ſiue paſtum habere putarent, ſiue non. Potiſſimè quia facilius erat per deſertum, & per agros animalia paſtum inuenire, quàm homines. Item ſi ex hac cauſa factum eſſet, iuiſſet Dauid, & qui cũ eo erãt, pedeſtres ſolùm, ſed non ſolũ hoc, immo ẽt nudis pedibus, & velato capite exibat Dauid, vt patet infra in litera, ergo non procedebat ſine equo, pp cauſam dictam. Dicendũ igitur, ꝙ Dauid, & omnes, qui cum eo erãt, iuerũt pedeſtres, & confusè implorando Dei miſericordiam, vt auerteret ab eis furorem ſuum. Nam Dauid ibat nudis pedibus, qđ pertinebat ad magnam afflictionem, cùm eſſet delicatus, & tener, nutritus in delitijs, ſic patet infra 23. ſẽ in cathedra ſa- H pientiſſimus princeps inter tres, ipſe eſt, quaſi tenerrimus ligni vermiculus, & intelligitur de Dauid, qui ſolus ſedebat in cathedra. Ibat ẽt Dauid flens, & operto capite in ſignum magni mœroris, quę ipſe nullatenus feciſſet pro malis, quę ſuſtinebat ab Abſalone, niſi vellet Deum ſibi propitiũ reddere. Item patet hoc, nam libenter ſuſtinuit irrogatas iniurias à Semei, licèt potuiſſet abſcindere ei caput, dicens: dimitte, vt maledicat mihi, ſi fortè reſpiciat dominus afflictionem meam, & reddat mihi bonum pro maledictione hac hodierna, vt patet ſeq. cap. ergo vt affligeret ſe Dauid, & omnes, qui cum eo erant, egreſſus eſt nudis pedibus ipſe, & familia ſua: ſic. n. Niniuitæ, audientes ciuitatem ſubuertendam, exuerunt ſe veſtibus bonis, induti q; ſacco ſederũt in cinere, vt patet Ionæ. 3. *Et dereliquit rex decem mulieres concubinas ad cuſtodiendam domum.* Iſtæ decẽ mulieres de- I relictæ ſunt in palatio regis ad cuſtodiá rerum domeſticarum: nam nihil Dauid duxit ſecum de theſauris ſuis, vel de his, quæ poſſidebat, ſed omnia reliquit in vrbe, non putans illa diripienda: nam ſciebat, ꝙ non erat quæſtio ſuper auro, & argento, ſed ſuper capite viri tollendo ad ſuſcipiendum regnum. Sciendum, ꝙ iſtæ mulieres vocantur hic concubinæ, ſed ſupra 12. vocantur vxores, cũ dicitur: ſuſcitabo malum de domo tua, & dormiet cũ vxoribus tuis in oculis ſolis huius: ſunt tñ ſecundùm veritatem concubinæ, & non vxores, & ſic vocantur hic, & ſeq. cap. & infra 20. Item veriſimile eſt, quod Dauid dimitteret cõcubinas, & non vxores: quia illas dimitteret, de quibus minus doleret, minus tñ doleret de concubinis, quàm de vxoribus: ideo dimitteret concubinas: niſi fortè dicamus, Dauid non habuiſſe concubinas, ſicut aſſerit Nicolaus, ſed non ſtat, quia ſupra 6. & K 1. Paralip. 3. diſtinguuntur vxores, & concubinæ Dauid: de quo ſatis dictum eſt, ſupra 6. quæſt. 12. Cùm autem obijcitur, ꝙ ſupra decimoſecundo, vocantur vxores, dicendum, quod ibi fuit cauſa, quare vocarentur uxores, & non concubinæ, quæ cauſa ibi declarata eſt.

Quare Dauid reliquerit ſolas mulieres in domo. Quæſt. XXIII.

QVÆRETVR, quare Dauid reliquerit iſtas decẽ concubinas in Ieruſalẽ, cùm totã familiã ſuã inde educeret, & formidare poterat aliq̃ ſæuitiã hoſtis in illas. Reſpõdendũ, ꝙ Dauid reliquit illas, quia non timuit, ꝙ occiderẽtur, cũ eſſent fœminæ: non reliquiſſet autẽ aliquos de ſeruis ſuis, quia timeret, ꝙ Abſalon occideret illos, putans, quod manſiſſent ad aliquas inſidias, vel ad renuntiandũ Dauid ea, quæ fierent in Ieruſalẽ, ideo cũ illis decem mulieribus nullum uirum reliquit ad earum ſolatium, & neceſſitatẽ.

Quare Dauid auſus ſit relinquere concubinas ſuas, ſine timore, quòd cognoſcerentur. Quæſt. XXIV.

QVAERETVR vlterius, quomodo Dauid auſus ſit dimittere in domo concubinas: nam timere debuiſſet, ꝙ Abſalon cognoſceret eas: nam Deus dixerat, ꝙ aliquis de domo ſua cognoſceret vxores eius, ſupra 12. Aliquis reſpõdebit, ꝙ Dauid nõ timuit hoc, quia Deus comminatus fuerat, ꝙ alius cognoſceret vxores eius, & non dixit de concubinis; ideo putauit, ꝙ non cognoſcerentur ab Abſalon. Sed non ſtat, quia in ſcriptura uarie accipiuntur iſta nomina, G ſcilicet, aliquando vxores pro cõcubinis, & aliq̃n concubinæ pro uxoribus: ideo cùm Dauid ſciret modum loquẽdi Dei per prophetas, poterat intelligere, ꝙ per uxores poſſent accipi concubinæ, & ſic formidaret. Aliter reſpondebit aliqs, ꝙ Dauid intelligebat illud dictũ Dei, tam de uxoribus, quàm de concubinis, credidit tñ, ꝙ Abſalon non eſſet ille, qui cogniturus eſſet uxores ſuas, ſed ſolũ, qui ſuſcitaret gladium contra eum, nam duæ pęnæ infligendæ prænunciatę fuerant Dauid, ſ. ꝙ nũquam deficeret gladius à domo eius: ſecũda, ꝙ ſuſcitaret malum de domo ſua, & dormiret cum uxoribus illius. Primum putauit nunc Dauid compleri in Abſalon. Secundum autem putauit aliàs eſſe futurum; ideo non formidauit dimittere concubinas. Sed hoc non ſtat, q̃a ſi hoc cogitaſſet Dauid, quanquam neſciret, an euenturum eſſet nunc: tamen propter dubium eligeret ſecurius, & du- H ceret illas ſecum. Dicendum ergo, ꝙ Dauid nunc nihil cogitauit de hoc, nam quanquam ſciret, ꝙ gladius Abſalon ueniebat ſuper eum, quia Deus ſic prædixerat, tamen de uxoribus ſuis rapiendis nihil nunc recordabatur, & Deus hoc faciebat, ut puniretur Dauid iuxta diffinitionẽ ſuam, & fecit, ꝙ obliuiſceretur: alioquin duxiſſet ſecum oẽs concubinas ſuas, & non cõpleta fuiſſet ſententia Dei cõtra illũ: ut ergo compleretur, Deus excęcauit eũ, ne aduerteret ad hoc, & reliquit concubinas. Sic. n. facere ſolet Deus, cũ uult aliquem punire, qm̃ non dat ei ſpiritum, nec cor intelligẽs, ſed excęcat cor eius, & aures eius aggrauat, ut uidens non uideat, & audiens non intelligat, ut patet Iſa. 6. & Matt. 13.

Cur Deus in pœnam Dauid, non vxores, ſed concubinas proſtitui voluerit. Quæſt. XXV.

I QVAERETVR ulterius, cùm Deus uellet punire Dauid pro adulterio in ſimili actu, quare non fecit, ut uxores ſuæ cognoſcerẽtur ab alio, in quo erat adulteriũ, ſed fecit cognoſci concubinas, & in hoc non erat adulterium: cùm illæ non ſint alligatæ uinculo matrimoniali. Reſpondendũ, ꝙ quanquam Deus uellet punire Dauid: tamen miſerabatur eius, & non puniebat dure: ſi tamẽ uxores Dauid fuiſſent cognitæ ab Abſalon, erat magnum dedecus Dauid: quia quilibet homo ẽt paruulus de media plebe natus, reputat maximũ malum ſibi eſſe, uxorẽ ſuam ab alio cognoſci. In concubina autẽ nimis diſtat, quia concubina nullo uinculo tenetur ſicut uxor; ideo paruũ dedecus eſt. Sed adhuc dicendum, ꝙ licèt uxores Dauid cognitę fuiſſent tunc ab Abſalon, non eſſet tm̃ dedecus, ſicut ſi nũc K uxor unius cognoſcerẽtur ab alio, eo ꝙ tunc poterat repudiari uxor, & accipi alia: & ſic quaſi tollebatur dedecus: nũc autẽ pp ſimilem caſum non poterat dimitti uxor, quantum ad uinculum, nec quãtum ad thorum, uel cohabitationem: ideo grauius nunc tolleraretur. *Egreſſuſque rex, & omnis Iſrael pedibus ſuis.* Ideſt, omnes Iſraelitæ exiuerunt pedeſtres, ita ꝙ nullus equitabat, quãquam haberẽt equos. Hoc autẽ fuit, quia cum uiderent regẽ pedeſtrẽ ire, erubeſcebãt ipſi equitare; ſed elegerunt oẽs cum rege dolere, & implorare miſericordiã Dei. *Stetit procul a domo.* Ideſt, ſtetit extra Ieruſalem procul. Et eſt ſenſus, quòd quando Dauid, & ſerui ſui egreſſi ſunt de Ieruſalem, ſteterunt extra urbem procul ſubſiſtentes aliquanto ſpacio: & hoc quia expectabant, ut cõgregarẽtur ibi oẽs, ſi fortè aliqui nondũ egreſſi eſſent de urbe, uel tardius egrederẽtur, ut oẽs ſimul irent. In Hebræo habetur. *Stetit in domo longinqua, vel in domo de longe.*

Eſt ſenſus, quòd ſtetit in aliqua domo, quæ erat longe ab vrbe. Sed iſtud accidit propter improprietatem idiomatis. & ſenſus eſt, quem facit litera noſtra. *Et vniuerſi ſerui eius ambulabant iuxta eum*. Scilicet, omnes de domo ſua erant coniuncti, & circundantes illum. *Et legiones Cerethi, & Pheleti*. Aliqui putant, ꝙ Cerethi, & Pheleti eſſent iudices, qui ferebant ſentẽtias admirabiles: ſicut eſt illa, quam dedit Salomon, ſeq. lib. cap. 3. Vnde Cerethi interpretantur exterminatores: Pheleti autem admirabiles, id eſt, ferentes admirabiles exterminationes, vel ſententias. Sed non ſtat, quia illi ſunt viri pugnatores. Quod patet, quia diſtincti erãt per legiones; legio tamen eſt numerus multus. Item quia legio continet ſex mille ſexcentos ſexaginta ſex, & ſic eſſent valde multi iudices: nunquam tamen ponuntur tot iudices, quia non erant neceſſarij ad aliquid. Dicendũ igitur, quòd erãt duę turmę pugnatorum admirabilium, qui ſic vocabantur, & in eis erãt aliquę legiones. *Et omnes Gethai pugnatores validi ſexcenti viri*. Ideſt, etiam ibant apud regem omnes Gethæi, qui erant ſexcenti viri.

Gethai, qui cum Dauid erant, qui eſſent.
Quæſt. XXVI.

QVÆRENT aliqui de iſtis Gethęis, qui erant. Aliquis reſpondebit, quòd erant ſexcenti viri, qui venerunt ad Dauid de vrbe Geth de terra Philiſthinorum. Nã Dauid manſerat in vrbe Geth eo tẽpore, quo fugit de terra Iſrael, ſcilicet, per quatuor menſes. præced. lib. c. 27. & tunc viri Gethæi cognoſcentes probitatẽ eius deſiderauerunt manere cum Dauid, & venerunt ſexcenti viri cum eo de vrbe illa: quando ipſe rediijt in terram Iſrael. Et hoc videtur ſignificare litera, dicens: omnes Gethęi ſexcenti viri, qui ſecuti fuerant eum de Geth, ideſt, venerunt cum eo de vrbe illa. Sed dicendum eſt, quòd non venerunt cum Dauid aliqui viri de vrbe Geth, quando ipſe venit in terram Iſrael: ſed ſoli illi viri, quos ipſe ſecum tulit de terra Iſrael in Geth, illi redierunt cum eo. Et patet hoc, quia Dauid nõ habitabat in vrbe Geth, ſed in Siceleg: & ibi non habitabant aliqui Gentiles; ſed ipſe ſolus cum viris ſuis, vt declaratum eſt præcęd. lib. cap. 27. vnde non poterat accipere viros de Geth: nec de Siceleg, quia non communicabat cum èis. Item patet efficacius, quia Dauid obſeruabat ſe nimis ab omnibus Philiſthinis, ne cognoſcerẽt, quid ipſe agebat, dum erat in terra illorum: nam ibi faciebat prædam in terram Amalecitarum, Geſſuri, & Ierzi, vt declaratum eſt, præalleg. c. Et dicebat regi Geth, quòd faciebat prædas in terra Iſrael. Et ob hoc dicitur ibidem, quòd quando veniebat de præda, nullum viuere permittebat, ne referret regi Geth ea, quæ fecerat Dauid. eo. c. Si tamen Dauid habuiſſet ſecum aliquos de Philiſthinis: illi cognouiſſent fraudem Dauid, & retuliſſent regi Geth: vel ſaltem, dato, quòd eſſẽt ſatis fideles, Dauid timeret, quòd reuelarent facta eius: nõ auderet ergo tenere ſecum aliquẽ de viris terræ illius: nec tenuit, dum ibi manſit. Nõ eſt etiam veriſimile, ꝙ aliquos de terrá illa duxiſſet ſecum, quando inde rediijt in terram Iſrael, quia quaſi fugitiuus inde receſſit, neſcientibus Philiſthinis, ſcilicet, quando ipſi erant in bello contra Saulẽ: ergo non erant aliqui Gethæi cum Dauid, qui veniſſent cũ eo de vrbe Geth. Sed dicendum, quòd illi ſexcenti viri Gethæi, erant illi, quos duxit Dauid ſecum in terrã Philiſthinorum, quando fugit à facie Saulis: & manſerunt cum eo in terra ipſa quandiu ibi fuit: & poſtea regreſſi ſunt cum eo in terram Iſrael. Vnde dicitur ſupra ſecũdo, quòd omnes illos viros, quos habuit Dauid in Geth, reduxit ſecum ſingulos cum domo ſua, & locauit eos in oppidis Hebron: iſti autem, quia fuerant cum Dauid in omnibus anguſtijs ſuis, erant ei nunc valde accepti, & familiares: vnde apud ipſum ibant, quando egrediebatur. Nec obſtat, quod dicitur, quod iſti erant Gethæi: nam etiam ipſi ſerui Dauid vocabantur Gethæi; non quia erant de Geth, ſed quia ibi mãſerãt aliquo tempore. Sic enim Obededom vocabatur Gethæus, tamen ipſe erat Leuita. primo Paralip. 15. & 16. Cõſtat tamen Leuitas non poſſe eſſe de Gentilibus, ſed de tribu Leui. Item cum dicitur, quòd erant ſexcenti, hoc valde conuenit, immo quaſi probat, quod dictum eſt, quia ſexcenti viri erãt, quos duxit Dauid in terram Geth, vt patet,

A præced. lib. c. 29. & 30. Nam etiam in terra Iſrael habebat
ſecum Dauid illos ſexcentos viros, vt patet præced. li. c. 23.
& 25. Item iſti viri erant pugnatores validi, quia primo Paralipo. 12. dicitur, quomodo omnes, qui fuerunt cum eo in
terra Philiſthinorum, erant viri fortiſſimi: non ergo fuerũt
iſti aliqui Philiſthini Gethęi. *Qui ſecuti fuerant eũ de Geth*.
Ideſt, iſti ſexcenti viri ſecuti fuerant Dauid de Geth, ideſt,
venerant cum eo inde. Et non eſt ſenſus, quòd de ciuitate,
vel de terra illa habuit eos: ſed quia iuerunt illuc cum eo
de terra Iſrael, & redierunt cum eo. *Pedites præcedebant regem*. Ideſt, omnes iſti prædicti præcedebant regem recedendo de Ieruſalem. *Dixit autem rex ad Ethai Gethæum,
cur venis nobiſcum?* Eſt ſenſus, quòd inter illos ſeruos regis veniebat Ethai, & Dauid noluit vexare eum faciendo,
quòd veniret nunc cum eo ad labores, illos, quos ignora-
B bat; ideo dixit, cur venis nobiſcum? q. d. non venias. *Reuertere, & habita cum rege*. Ideſt, non venias mecum, ſed redi
in Ieruſalem, & ibi habitabis cum rege, ſcilicet, cum Abſalon, qui eſt rex nouus. q. d. ibi poteris eſſe in quiete: mecum
autem eris in laboribus. *Quia peregrinus es, & egreſſus de
loco tuo*. Ideſt, non eſt bonum, quòd venias mecum: quia ſi
tu eſſes oriundus de terra hac, & ſemper manere deberes
in ea, iuſtum eſſet, quod in hac turbatione mecum patereris, ſed peregrinus es, ſ. non eſt iſta terra tua: ſed egreſſus
es de loco tuo, propter aliquam cauſam, animo redeundi
illuc, & veniſti ad terram iſtam, vt hic quieſceres: quòd ergo turberis nunc nobiſcum, & ſuſtineas labores ſine cauſa,
tanquam ſi eſſes de origine terræ huius, iniuſtum eſt. *Heri
veniſti, & hodie compelleris nobiſcum egredi*. Iſta erat alia
cauſa, ad hoc, quòd deberet manere. q. d. ſi multo tempore
C manſiſſes in terra hac, & lætatus fuiſſes: non erat iniuſtũ,
quòd nunc nobiſcum turbareris, vt ſicut de bonis illius cõmunicaueras, ita mala eius ſuſtineres: ſed heri veniſti, & nõ
dum ſuſcepiſti aliquod bonum; quòd ergo hodie egredi
compellaris propter me, valde iniuſtum eſt. In Hebræo habetur. *Captiuus es de loco tuo*. Vbi nos dicimus peregrinus
es, & egreſſus de loco tuo: quod ad idem pertinet, ſed vocatur in Hebræo captiuus ille, qui peregrinus eſt, vel exul.
Ego autem vadam, quò iturus ſum. Ideſt, non venias mecũ,
quia ego vadam, quo iturus ſum. i. ad locum incertum, vbi
mihi bonum proſpexero, tu autem laborares ſi vagareris
per loca incerta.

Ethai Gethæus quis eſſet. Quæſt. XXVII.

D QVAERET aliquis de iſto Ethai Gethæo, quis erat.
Aliqui reſpondent, quòd erat filius regis Geth, & amore Dauid venerat cum eo. Ad hoc autem inducunt,
quia dicitur, quòd erat peregrinus, ſcilicet, quia non erat
de progenie Iſrael: ſed natus erat, & nutritus in Geth, ſic
tenet Ra. Dauid kimhi. Alij autem dicunt, quòd iſte Ethai erat de terra Iſrael, ſed vocatur Gethæus, quia fuit
ibi aliquanto tempore cum Dauid, & venit in terram
Iſrael. Sic enim omnes viri, qui iuerunt cum Dauid in
terram Philiſthinorum vocantur Gethæi, vt ſupra declaratum eſt. Sic etiam Obededom vocabatur Gethæus, &
tamen erat Leuita. Sed hoc non ſtat, quia Dauid dixit
hic: reuertere, & habita cum rege, quia peregrinus es:
nullus tamen de Iſraelitis vocabatur peregrinus in terra
Iſrael, ſed ſolum illi, qui erant de gentilitate, ergo non
E erat Ethai Iſraelita. Item quia dixit Dauid, egreſſus es
de loco tuo, ergo locus Ethai non erat in terra Iſrael, ſed
in alijs gentibus. Item Dauid dixit, heri veniſti, & hodie compelleris nobiſcum egredi, ſi tamen veniſſet iſte
cum Dauid de Geth, & illuc iuiſſet, non diceret ei Dauid: Heri veniſti, quia plures eſſent, quam 28. vel quaſi 30. anni, quibus veniſſet, quia nunc erat 28. vel 30. annus regni Dauid, vt ſupra declaratum eſt, in litera. Itẽ non
ſtat poſitio Ra. Dauid Kimhi, & aliorum, qui voluit, ꝙ iſte
eſſet filius regis Achis, & veniſſet cum Dauid de terra
Geth, quando inde venit Dauid: quia ſupra probatum eſt,
quòd Dau[illegible]it inde antequam regnaret, & erant iam
28. vel 30. anni ab eo tempore, hic tamen dicitur ad Ethai,
heri veniſti, & hodie compelleris egredi nobiſcum, ergo
non venit à principio cum Dauid. Itẽ dicitur, compelleris
egredi nobiſcum, quaſi non eſſet Ethai de ſeruis regis, ſed
alicuius.

alienus. Si tamen 30. annis manſiſſet Ethai cum Dauid, & veniſſet de Geth animo manendi cum eo, iam non eſſet alienus à ſeruis Dauid, ſed cõputaretur de ſeruis eius; ideo non venerat à principio, cùm hic computetur, ut alienus. Item non ſtat poſitio illorum, qui dicunt, quod erat de terra Iſrael, quia dixit Dauid: Dominus faciat tecum miſericordiam, & ueritatem, quia oſtendiſti gratiam, & fidem: ſi tamen eſſet de terra Iſrael, non poterat oſtendere Dauid gratiam, quia ante hoc, nunquam fuerat Dauid in neceſſitate, vt aliquis de terra Iſrael poſſet ei facere miſericordiam, ergo erat iſtud in terra aliena, in qua Dauid egerat miſericordiã, ſcilicet, in terra Philiſthinorum. Dicendum ergo, quòd iſte Ethai erat Philiſthæus de urbe Geth, & erat magnus uir, cùm autem Dauid fuit in terra illa profugus à facie Saulis, ille oſtendit ei affectum beneuolum, & benefecit illi: nunc uerò inſurgente aliqua contentione in terra Getheorum, Ethai receſſit inde, & venit ad Dauid, confidens ſe bene manſurum apud eum, ſicut ipſe benefecerat illi in terra Philiſthinorũ. Erant autem pauci dies, quibus venerat Ethai, quãdo ortum eſt iſtud bellum Abſalon contra Dauid. Et ſecundùm hoc non ſequitur aliquod inconueniẽs in litera, nam Ethai uocatur Gethæus, quia erat de Geth: etiam dixit ei Dauid, habita cum rege, quia peregrinus es, ideſt, non es de terra iſta, ſed Gethæus. Etiã dicitur, egreſſus es de loco tuo, ideſt, nunc nõ veniſti huc animo manendi hic ſemper, ſed recedendi, quando tibi expediret, etiam dixit ei, heri ueniſti, & hodie compelleris egredi, ideſt, pauci dies sũt, ex quo egreſſus es de terra tua. *Reuertere, & reduc tecum fratres tuos.* Ideſt reuertere in Ieruſalem, non uenias mecum, & fac reuerti fratres tuos, ſcilicet, uiros, qui tecum ſunt, & uenerant cum eo de terra ſua. In Hæbreo dicitur. *Reuertere, & fac reuerti fratres tuos tecum.* Quod idem eſt, quia fratres ſui erant in poteſtate eius. *Et Dominus faciat tecum miſericordiam, & veritatem.* Ideſt, Dominus benefaciat tibi. Hoc dicebat Dauid tanquam expediens ſe de Ethai. Benefecerat enim Ethai regi Dauid in terra ſua, & Dauid intendebat rependere illi vicem nunc, dum manebat cum eo, & quia iam recedebat ab illo, & neſciebat, an ultra uiſurus eſſet eum, vel venturus ad talem ſtatum, in quo poſſet ei benefacere, commendabat eum Deo, orans ut Deus retribueret ei illa, quæ ipſe Dauid impenderat, quando erat in terra ſua: Dicitur autem miſericordiam, & veritatem, quia Deus dicitur alicui ſeruare ueritatem, quando promiſſa homini tribuit: vel quantum homo meretur ei impendit. Dicitur autem facere, uel ſeruare miſericordiã, quando facit aliquid ſupererrogationis. ſ. quia plura largitur, quàm promiſit, vel quàm homo mereatur: ſic.n. Dauid orabat, vt non ſolum Deus retribueret Ethai, quãtum ipſe benefecerat Dauid, ſed etiam aliquid vltra. *Quia oſtendiſti gratiam, & fidem.* ſcilicet, quia quando eram in terra tua oſtendiſti mihi gratiam benefaciendo ſponte, in quibus non tenebaris, oſtendiſti etiam fidem.i. ſeruaſti fidelitatem in omnibus, quæ mihi promiſiſti, & pro his oro, vt Deus faciat tibi miſericordiam, & veritatem.

Fratres Ethai qui eſſent. *Quæſt.* *XXVIII.*

QVÆRET aliquis, qui eſſẽt fratres iſtius Ethai. Reſpondet Ra. Dauid Kimhi, quòd iſti erant ſexcenti viri Gethæi, de quibus ſupra dicitur, quorum ipſe erat princeps, & vocatur hic frater eorum, quia in exercitu dux, & milites ſui dicuntur, quaſi fratres. Sed hoc non ſtat, quia ſexcenti viri Gethæi, de quibus ſupra dicitur, non erant de ſtirpe Gethæorum, ſed erant Iſraelitæ, vt ſupra probatum eſt, Ethai tamen erat Gethæus origine, ſicut etiam ipſe Ra. Dauid confitetur, ergo non erant illi fratres ſui. Item illi 600. viri Gethæi, ſiue ponantur de ſtirpe Iſrael, ſiue de ſtirpe Gethæorum, venerunt cum Dauid, quando ipſe venit de terra Philiſthinorum, vt patet ſupra, ſcilicet, & omnes Gethæi, qui ſecum fuerant eum de Geth.i. qui venerunt cũ eo de Geth: ſed Ethai non venit de Geth cum Dauid, ſed pauci dies erant, quibus venerat, vt ſupra probatum eſt; ergo nõ erant illi ſexcenti viri fratres ſui. Item dicitur ſupra, quòd Dauid procedebat de Ieruſalem, & iuxta eum legiones, Cerethi, & Pheleti, & omnes Gethæi ſexcenti viri, & ta-

F men poſt hoc dicitur ad Ethai; reuertere, & habita cum rege, & reduc tecum fratres tuos: ergo non erant illi ſexcenti viri fratres Ethai, quia illi dicuntur ſerui Dauid. Item patet, quia cũ Ethai nollet manere in Ieruſalem, dixit ei Dauid, veni, & tranſi.i. tranſi nobiſcum, & tamen iam dictũ erat de ſexcentis viris Gethæis, quod ibãt iuxta regem: ergo nõ erant iſti fratres Ethai. Item quia dicitur, & tranſiuit Ethai Getheus, & omnes viri, qui cum eo erant, & tamen iam dictum fuerat de ſexcentis, quòd tranſierant cum Dauid: ergo non erant illi ſexcenti viri fratres Ethai. Dicendum igitur, quòd iſti fratres Ethai erant aliqui viri, qui venerant cum eo de terra Gethæorum: quia erat Ethai magnus vir, & manebant cum eo in Ieruſalem: nunc autẽ volebat Dauid, quòd tam ipſe, quam viri ſui, redirent in Ieruſalẽ, quia erant peregrini: ſed noluerunt. *Et reſpondit Ethai regi, di-*
G *cens.* Erat enim Ethai bonus vir, & glorioſus: magis virtutẽ diligens, quàm quietem: ideo præelegit cum amico ſuo Dauid in mortem ire, vel in quamcunque ſæuientem fortunam: quàm amico relicto delitiis affluere. *Viuit Dominus, & viuit Dominus meus rex.* Ideſt, iuro per vitã Dei, & per vitam regis, quòd non dimittam te. Iurauit autem Ethai, vt non liceret ei retrocedere, & vt Dauid non inquietaret eum ſuadendo, quòd recederet. *Quoniam in quocunque loco fueris domine mi rex, ſiue in morte, ſiue in vita, ibi erit ſeruus tuus.* Ideſt, vbicumque fueris, ſiue in proſpera, ſiue aduerſa fortuna, nunquam te dimittam, hoc enim erat perfecta virtus, & firmiſſima amicorum lex, indiuiſibiles eos ad quæcumque fieri. Ex quo apparet, quòd non erat Ethai amicus vtilis, vel delectabilis; ſed honeſtiſſimus, quia illi viſa aduerſitate diſcedunt, cum ibi ceſſet vtile, & delectabi-
H le, propter quod ipſi mouentur: quo ceſſante, neceſſe eſt amicitiam diſſolui, vt patet Ethic. 8. ideo dicitur: Eſt enim amicus ſecundum tempus ſuum, & non permanebit in die tribulationis. Eccleſ. 6. *Et ait Dauid Ethai: veni, & tranſi.* Cum vidiſſet Dauid probitatem, & firmitudinem viri: quod præeligeret pro eo aduerſa pati, noluit eũ contriſtare amplius contrarium ſuadendo; ſed ſuſcepit eum inter ſuos. *Et tranſiuit Ethai, & omnes viri, qui cum eo erant.* Tranſierunt locum in quo erat rex. Sciẽdum autem, quòd Dauid egreſſus cum feſtinatione de Ieruſalem, proceſſit vſque ad torrentem Cedron, qui eſt inter Ieruſalem, & montẽ Oliueti, diſtãs aliqualiter ab vrbe, inter hortos vrbis, & ibi expectauit viros ſuos, vt ſciret, qui ibant cum eo: & ibi dixit ad Ethai, quòd rediret, qui noluit: ideo tam ipſe quam viri ſui tranſierunt torrentem. Omnes autem, qui tranſibant
I torrentem, ituri erant cum Dauid. *Et reliqua multitudo.* Ideſt, totus alius populus, qui veniebat cum Dauid, tranſiuit torrentem. *Omneſque flebant voce magna.* Totus enim populus, qui erat cum Dauid flebat, ſicut videbat flere Dauid: ipſe tñ Dauid flebat, vt Deus miſereretur eius: aliorum autem de multitudine, quidam præſentia incommoda aſpicientes, lugebant; alij verò diuinam implorantes propitiationem. *Et vniuerſus populus tranſibat.* Ideſt, omnes tranſibant torrentem Cedron, & Dauid expectabat quouſque omnes tranſirent: vt iret totus populus ſimul. *Rex quoque tranſgrediebatur torrentem Cedron.* Ideſt, poſtquã omnes tranſierunt, tranſiuit ipſe rex, vt neminem dimitteret citra torrentem. *Et cunctus populus incedebat contra viam oliuæ, quæ reſpicit ad deſertum.* Ideſt, tranſito torrẽte Cedron procedebat populus contra viam oliuæ. i. contra montẽ Oli-
K ueti. Et dicitur, quæ reſpicit deſertum, quia mons Olueti, eſt contra deſertum, reſpectu Ieruſalem, accipitur autem hic oliua pro monte oliuarum, ſicut accipitur muſca pro pluralitate muſcarum. ſ. venit muſca grauiſſima. i. multitudo muſcarum. Exod. 8. Sciendum autem, quòd mons Oliueti diſtat a Ieruſalem per mille paſſus, vt patet Act. 1. vbi dicitur, quod reuerſi ſunt Apoſtoli Ieroſolimam a monte, qui vocatur Oliueti, qui eſt iuxta Ieruſalem, Sabbathi habens iter: poterant enim iudæi ambulare in ſabbatho mille paſſus. Torrens autem Cedron erat in medio itineris procedentibus de Ieruſalem ad montem Oliueti: ideo poſtquam totus populus tranſiuit torrentem, procedebat contra montem Oliueti. Sic apparet infra. Ob hoc autẽ Chriſtus viſitabat iſta duo loca, ſcilicet, torrentem Cedron, hortos, qui erant apud ipſum, & montem Oliueti. Nãc ſueuerat Chriſtus ſemper per noctem dormire extra ci-

Torrens Cedron, vbi.

Quare Chriſtus ſæpe viſitabat torrentem Cedron, & mõtẽ Oliueti. riſtui per noctẽ

tatem

dormiebat extra ciuitatem in mõte oliueti ſuper terram.

tatem in monte Oliueti, ſuper terram, & cum eo diſcipuli eius, & poſtea in aurora veniebat in Ieruſalem, & prędicabat quotidie. Sic patet Luc. 21. Erat autem diebus docens eos in templo: noctibus vero exiens, morabatur in monte, qui vocatur Oliueti, & omnis populus diluculo manicabat ad eum in templo audire eum. Frequentabat etiam dominus Ieſus torrentem Cedron, & hortos, qui erant apud illum. Nam illuc frequenter conueniebat cum diſcipulis ſuis, quando ibat in montem Oliueti, & ibi captus eſt. De hoc Ioan. 18. Egreſſus eſt cum diſcipulis ſuis trans torrentem Cedron, vbi erat hortus, in quem introiuit ipſe cum diſcipulis ſuis. Sciebat autem, & Iudas, qui tradebat eum, locum, quia frequenter conuenerat illuc cum diſcipulis ſuis. In Hebræo habetur. *Et cunctus populus incedebat ſuper facies viæ reſpicientis deſertum.* Et non ponitur ibi, contra viam Oliuæ. Litera tamen noſtra poſuit hoc ad magis explanandum, quia iſta idem ſunt. Nam via reſpiciens deſertum erat via Oliuæ. Et ſic dicitur infra in litera, ꝙ Dauid aſcendebat cliuum oliuarum, ideſt, montem oliuarum. *Venit autem Sadoc, & vniuerſi Leuitæ cum eo portantes arcam fœderis Dei.* Sadoc erat ſummus ſacerdos, & cum eo Abiathar, vt patet ſupra 8. & 1. Paral. 24. erat autẽ Sadoc, quaſi præcipuus, & veniebant cum eo Leuitæ portantes arcam fœderis. Nam arca erat in Ieruſalem in domo Dauid in loco, quem parauerat ei Dauid, & cũ egreſſus eſt, acceperunt ſacerdotes, & Leuitæ arcam, ferentes eam, vſque ad torrentem Cedron, & inde reuerſi ſunt.

An liceret arcam educi de loco ſuo ad portandum cum Dauid. Quæſt. XXIX.

QVÆRETVR, an liceret arcã educi de loco ſuo ad portandum cum Dauid. Aliquis dicet, quod nõ, quia arca debebat ſemper manere abſcondita in loco ſancto, & propter hoc in ſanctuario, datus eſt ei locus occultiſſimus, ſcilicet, ſancta ſanctorum: ergo non debebat produci in publicum. Reſpondendum, quòd quãdo arca erat intra ſanctuarium in loco ſuo, non licebat alicui introire ad videndum eam: cum tamen ingruebat aliqua neceſſitas, licitum erat educi illam de loco ſuo, & produci in publicum: ſic enim erat tempore bellorum: nam ducebant Iſraelitæ arcam in bellum, quando volebant ſpecialiter Deum fieri ſibi adiutorem. Sic patet præceden. libro cap. 4. nam ſemel Iſraelitæ percuſſi ſunt à Philiſthinis, & dixerunt: Quare percuſſit nos dominus hodie coram Philiſthinis? Afferamus ad nos arcam de Silo, & veniat in medium noſtri, vt ſaluet nos de manu inimicorum. & tunc capta eſt a Philiſthinis. Iterum autem ducta eſt in bellum, quando pugnauit Saul contra Philiſthinos. præceden. lib. capit. 14. Iterum etiam tempore Dauid ducta eſt arca in bellum contra filios Ammon, vt patet ſupra 11. Nam dixit Vrias ad Dauid: arca Dei, & Iſrael, & Iuda, habitant in papillionibus; & dominus meus Ioab, & ſerui domini mei manẽt ſuper faciem terræ: ſcilicet, quòd arca erat in papillionibus ſimul cum Iſraelitis in bello. Ita ergo nunc cum Dauid fugeret a facie Abſalon, erat principium belli: ideo poterant Leuitæ portare arcam cum Dauid, & intendebant portare eam, quocunque iret Dauid: quanquam ipſe non iuſſiſſet hoc, cum poſtea reuocauerit, ſed ſacerdotes, qui tenebant arcam ſub poteſtate ſua, acceperunt eã de loco ſuo, & portauerunt cum Dauid, & intendebant ſemper portare, niſi Dauid renuiſſet: ipſe autem ex humilitate voluit, quod rediret arca in locum ſuum, vt patet infra. *Et depoſuerunt arcam Dei.* Scilicet, Leuitæ, qui portabant arcam humeris ſuis, depoſuerunt eam in terram, dum tranſibat populus, & manebat Dauid apud torrentem: *Et aſcendit Abiathar.* Ideſt, aſcendit ad locum, vbi erat arca. Nam ipſa depoſita fuit in aliquo loco alto, & Abiathar aſcendit ad eam, ſcilicet, ad conſulendum dominum coram illa, vel ad faciendum aliud. Sciendum, quòd Ra. Sa. & Ra. Dauid Kimhi dicunt, quòd Abiathar tunc cõſuluit dominum coram arca, & non reſpondit illi. Sadoc autem conſuluit, & reſpondit illi Deus, & ablatum eſt ſummum ſacerdotium Abiathar, quia iam Deus non erat cum eo, & manſit ſolus Sadoc ſacerdos magnus.

An Abiathar fuerit priuatus ſacerdotio tempore Dauid. Quæſt. XXX.

QVÆRETVR circa hoc, an ſit verum. Reſpondẽdum, quòd non, quia Abiathar, & Sadoc ſemper fuerunt ſummi ſacerdotes, dum vixit Dauid, & fuit ablatum ſacerdotium Abiathar, quando mortuus eſt Dauid per Salomonem, vt patet ſeq. li. c. 2. ſcilicet. Dixit Salomon Abiathar ſacerdoti: vade in agrum tuum in Anathoth, & quidẽ vir mortis es: ſed hodie non te interficiam, quia portaſti arcam domini coram patre meo, & ſuſtinuiſti laborem in omnibus, in quibus laborauit pater meus: eiecit ergo Salomõ Abiathar, vt non eſſet ſacerdos domini, vt impleretur ſermo domini, quem locutus eſt ſuper domum Heli in Silo. Item patet hoc, quia tempore Dauid ſemper vocabatur Abiathar ſacerdos. Sic patet ſeq. lib. cap. 1. ſcilicet, ꝙ Adonias habebat ſermonem cum Ioab, & cum Abiathar ſacerdote, & tamen iſtud fuit prope mortem Dauid. Sed poſſet aliquis obijcere, quòd tunc Abiathar erat ſacerdos, ſed nõ erat ſummus ſacerdos: nã ibi ſolum vocatur ſacerdos. Reſpondendum, quòd hoc non obſtat: nam neceſſe eſt accipi ibi ſacerdotem pro ſummo ſacerdote. Sic patet ſup. 8. cum dicitur, quòd Sadoc filius Achitob, & Achimelech filius Abiathar erant ſacerdotes, ideſt, ſummi ſacerdotes. Nam non poſſunt ibi accipi pro ſacerdotibus ſimplicibus, quia non ſolum iſti, ſed multi alij erant ſacerdotes. Item patet ſeq. lib. c. 1. cum dicitur, quòd Abiathar ſacerdos erat cum Adonia, & Sadoc ſacerdos non erat cum eo, & ſic vocãtur ambo ibi æqualiter ſacerdotes. Cõſtat tamen, quòd Sadoc erat ſummus ſacerdos, ergo Abiathar erat etiam ſummus ſacerdos. Item patet hoc efficacius. 1. Paral. 24. vbi Dauid paulo ante mortem ſuam ordinauit ſacerdotes, & leuitas, & conſtituit Sadoc ſummum ſacerdotem in filijs Eleazar, & Abiathar ſummum ſacerdotem in filijs Ithamar. Item patet, quia infra 20. ponuntur iterum officiales Dauid, & dicitur, quòd Sadoc, & Abiathar erant ſacerdotes, ſcilicet, ſacerdotes magni, ſed illud fuit aliquanto tempore poſt hoc. Dicendum ergo, quòd non fuit nunc ablatum ſummum ſacerdotium Abiathar, ſed tempore Salomonis. *Donec expletus eſſet omnis populus, qui egreſſus fuerat de ciuitate.* i. tandiu aſcendit Abiathar, vſquequo perfectè tranſiuit torrentem Cedron omnis populus, qui egreſſus fuerat de ciuitate, vt iret cum Dauid. ſ. quia toto iſto tempore ſtetit coram arca Abiathar. Vel aliter, & melius, quòd Abiathar aſcendit in aliquem locum altum, quando populus incepit tranſire torrentem Cedron, vt videret, qui tranſirẽt, & an aliqui manerent nõ tranſeuntes cum rege; cum autem expletus eſſet populus, deſcendit. *Et dixit rex ad Sadoc.* Hic ponitur humiliatio Dauid arcam remittendo. Nam quanquã licitè potuiſſet illam ſecum ducere, quia tamen honorificentius ipſa maneret in urbe in loco ſuo, noluit, ꝙ ueniret ſecum. *Reporta arcam Dei in vrbem.* Vſque ad locũ illum fuit ducta arca non iubente Dauid, & tunc quando vidit eam, & tranſiuit populus, iuſſit reportari illam in urbẽ. *Si inuenero gratiam in oculis domini.* i. ſi Deus propitiatus fuerit mihi, & voluerit miſereri. *Reducet me.* ſ. in Ieruſalem reſtituẽdo me in gradum meum, & honorem priſtinum. *Et oſtendet mihi eam, & tabernaculum ſuum.* i. tunc oſtẽdet mihi arcam, quia rediens videbo illã: etiam uidebo tabernaculum ſuum. ſ. tabernaculum, in quo ipſa manebat in domo Dauid: nam tabernaculũ Salomonis, quod magis vocatur templum, nunquã uidit Dauid: nam cępit ædificari anno quarto regni Salomonis, & finitum eſt poſt ſeptem annos. Eſt autẽ ſenſus huius literæ, ꝙ Dauid diceret, ꝙ non opus erat ire arcam cum illo: nam præſentia arcę erat ad hoc, ꝙ Deus adiunaret illos, quibus erat præſens. Sic patet præce. li. c. 4. Afferamus ad nos arcam Dei de Silo, & ueniat in medium noſtri, & ſaluet nos de manu inimicorum noſtrorũ, ſed Dauid dicebat, aut ego inueni gratiam in oculis Dei, aut non: ſi inueni, ipſe reducet me in locum ſanctuarij, & uidebo arcam, & tabernaculũ, & ſic non eſt opus, ꝙ ſit mecum: ſi autem non inueni gratiam; & ſi portem eam mecum nõ liberabor: ideo melius eſt, ꝙ reportetur in urbem. *Si autem dixerit, non places.* i. ſi dixerit Deus de me: non places in oculis meis ad hoc, ꝙ regnes. *Praſto ſum, faciat quod bonum eſt coram ſe.* i. faciat,

quod

quod indicat eſſe bonum, id eſt, ſi indicat bonum eſſe, F quòd ego non regnem: præſto ſum ad tolerandam quamcunque pœnam impoſuerit.

An ratio Dauid, quare remiſerit arcam fuerit conueniens. Quæſt. XXXI.

QVAERETVR, an iſte modus arguendi Dauid, ſit conueniens. Aliquis dicet, ꝙ non, quia hoc modo faceremus, ꝙ præſentia arcæ nihil proficeret, ſed hoc eſt inconueniens: quoniam Iſraelitę ideo ferebant eam ſępe ad bellum, quia putabant per illam conſequi adiutorium. Idẽ etiam argumentum fieret de præſentia crucis dominicæ, vel de ſignatione in fronte, quia dices aut Deus vult liberare iſtum, aut non: ſi vult, etiam cruce non præſente liberabit: ſi non vult, ẽt præſente cruce, & omnibus angelis Dei non liberabit, & ſic erit omnino ſuperuacua præſentia crucis, vel ſignatio, & inuocatio nominis Chriſti, quia idem argumentum eſt de utriſque. Sed falſum eſt, quia non eſt aliud nomen ſub cęlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri, niſi in nomine Chriſti, vt patet Act. 4. Idẽ arguetur de bonis, quæ fiunt pro mortuis, quia illi aut ſunt in purgatorio, aut in paradiſo, vel inferno: ſi ſecũdo modo nõ proficiunt; ſi primo modo ẽt ſine orationib. & bonis, q̃ a nobis fiunt, liberabũtur illi, q ſunt in purgatorio: ergo non oportet fieri ꝓ illis bona: ſed hoc falsũ eſt, q̃a 2. Mach. 12. dr̃ ꝙ ſancta, & ſalubris cogitatio eſt, orate ꝓ mortuis.

Arguitur q̃ non primo. Secũdo. Tertio.

Reſpõſio. Reſpondendum, ꝙ argumẽtum Dauid ſufficiens erat. ſ. quia ſi ipſe inueniſſet gratiam in oculis domini, ẽt ſine arca liberaſſet illum: Si autem non placeret, etiã ſine arca libe- H raretur: ſic enim fuit de Iſraelitis, quando portauerunt arcam de Silo, vt liberarẽtur de manu Philiſtinorum. Nam præſente ea, magis puniti ſunt, quàm abſente: nam ea abſente perierunt quatuor millia, ea vero præſente perierunt triginta millia, & capta eſt arca ab hoſtibus. præced. lib. c. 4. hoc autem quia illi Iſraelitæ non placebant Deo.

Ad primam rationem. Cum autem infertur, quod præſentia arcæ nullo modo erat vtilis, nõ ſequitur: nam poterat eſſe vtilis dupliciter. Vno modo ſi Iſraelitæ placerent Deo, nam tunc præſente arca, vel abſente liberandi erant: facilius tamen, & melius, & cum maiori proſperitate liberaret eos præſente arca, quàm abſente, quia confidebant de nomine eius, & virtute. Secũdo modo proderat, ſi Iſraelitæ non placerent Deo, ita quòd eſſet eis Deus aliqualiter iratus, non ſecundum diffinitionem, ſed ſecundum comminationem; fortè præſente arca I placaretur: & ꝓp hoc quando mouebantur caſtra, Moyſes faciebat, ꝙ præcederet arca, dicens: ſurge domine, & diſſipentur inimici tui: & fugiant qui oderũt te a facie tua. ſ. ꝙ per arcæ præceſſionem Deus faciebat iter magis proſperum Iſraelitis, quàm aliàs facturus eſſet, quanquam diligeret eos. De Dauid autem dicendum, ꝙ ipſe ſciebat, quòd ſi Deus eum habebat exoſum, præſentia arcæ nihil ei proficeret: ſi tamen eum non habebat omnino exoſum, vel ſi diligebat eum, poterat ei proficere: vt tamen Deo daretur debita reuerentia, voluit Dauid, quòd maneret arca: etiam ſi ipſe non liberaretur ita cito, ſicut liberandus erat. Et per hoc merebatur Dauid volens Deo exhibere reuerentiam, & liberaret illum Deus velocius, quàm præſente arca. K

Ad ſecũdam. Ad argumentum de præſentia crucis, & ſignatione, idem dicẽdum eſt. ſ. quòd proficit: nam ſi Deus ſit omnino iratus alicui ſecundum diffinitionem, non proficit ei crucis pręſentia, quia etiã ea pręſente peribit: ſi tamen non ſit Deus omnino iratus, poterit per præſentiam crucis, vel per ſignationem in fronte placari, cum iſta deuote fiant. Etiam ſi Deus aliquem gratum habeat, facilius liberabitur, & cum maiori proſperitate per hæc, quàm ſine ijs. Semper tamen quicumq; fuerit, debet recurrere ad hæc remedia, quia nemo ſcit, an Deus ei ſecundum comminationem, vel diffinitionẽ iratus ſit: etiamſi grauiſſimè peccauerit.

Ad tertiam. Ad aliud, quod dicebatur de oratione pro mortuis, dicendum, quòd ſemper proficit, cum ſit ſancta, & ſalubris cogitatio pro defunctis orare, vt a peccatis ſoluãtur. 2. Machab. 12. Quia ſi iſti ſunt in vita æterna, vel in inferno, non proficit eis. Proficit tamen alijs defunctis, quibus proficere poteſt, vel ſaltem proficiet ei, qui orat: ſi autem ſit in purgatorio, quàm ſine operibus noſtris aliquando liberari debebat, tamen facilius liberatur impenſis bonis operibus pro illo, & effugit multas pœnas, quas aliàs toleraret.

Et dixit rex ad Sadoc. Hic ponitur quartum huius cap. in quo eſt ordinatio conſultoria. Et diuiditur in duo. Primò ponitur ordinatio de conſilio renũtiandi, ſcilicet, qualiter Dauid ſciret, quid fiebat in Ieruſalem. Secundò de conſilio diſſipando, ibi. *Cumque aſcendiſſet.* Circa primum dicitur. *Et ait rex ad Sadoc Sacerdotem.* Scilicet, Sacerdotem magnum, quia ipſe, & Abiathar erant Sacerdotes magni. *O videns reuertere in ciuitatem in pace.* Ideſt, ò Sacerdos, qui es videns, reuertere in ciuitatem. Videns enim idẽ eſt, quòd propheta, & iſte erat modus antiquorũ, ſcilicet, quòd illi vocarentur videntes, qui poſtea vocati ſunt prophetæ, vt patet præced. lib. cap. 9. ſ. Olim in Iſrael ſic loque- G batur vnuſquiſque uadens conſulere dominum: venite, & eamus ad videntem, qui enim propheta dicitur hodie, vocabatur olim videns. Sadoc autem non vocabatur videns, quaſi eſſet propheta, ſicut quilibet alius de prophetis, quibus Deus loquebatur, ſed erat conditio communis omniũ Sacerdotum ſummorum, quod eſſent prophetæ, ſcilicet, quia Deum conſulebant poſito rationali in pectore, & reſpondebat eis, non tamen habebant modum aliorum prophetarum, quibus loquebatur Deus, ſine conſultatione in rationali. In Hebræo habetur. *Si vides, reuertere.* Et eſt ſenſus Hebræorum: ſi videtur tibi bonum, & vtile, quòd reuertaris, reuertere, ſed primus ſenſus eſt melior, ſi vides, ideſt, quia videns es: vel tu, qui videns es, reuertere: & iſtã literam noſtram ponit litera Chaldaica. *Et Achimaas filius tuus, & Ionatham filius Abiathar, duo filij veſtri ſint vo-* H *biſcum.* Dixit hoc Dauid, quia cum ipſe iuberet Sadoc, & Abiathar redire, quia non erant viri apti ad bellum propter ſenectutem, vellent, quòd duo filij eorum, qui erant viri fortiſſimi, irent cum Dauid; ideo ipſe dixit, quòd etiam illi duo manerent cum eis, & iſtud erat ad hoc, quòd iſti eſſent curſores regis. ſ. denuntiando Dauid, quicquid audirent in ciuitate de factis Abſalon.

An Dauid intenderet fugere de terra Iſrael in exitu eius. Quæſt. XXXII.

QVÆRETVR, quid intenderet Dauid facere, cùm exiret de Ieruſalem, & an intenderet recedere de terra Iſrael, vel defendere ſe in alio loco fortiori. Reſpondendum, quòd Dauid non intendebat fugere de ter- I ra Iſrael, quia hoc eſt, q̃d voluiſſet Abſalon, vt ipſe ſolus dominaretur: nec etiã intẽdebat ire ad aliquem locum muniiorem, in quo ſe defenderet, quia locus, in quo erat, fortiſſimus erat: nec latuit poſtea Dauid in aliquo loco. Sed dicendum, quòd Dauid fugit de Ieruſalem ex cauſa ſupra aſſignata, ſcilicet, vt Deum ſibi placaret, tolerando illam cõfuſionem, & poſtea eſſet ſibi propitius. Nam in Ieruſalem nõ intendebat ſe poſſe reſiſtere. Fugit autem recedens aliquantulum à Ieruſalem, vt Abſalon non poſſet eum mox inuenire, & interim ꝑ curſores ſuos poterat intelligere, quid faceret Abſalon, & ſecũdum hoc poterat ſcire, quid expediret ei facere. Sic patet, quia dixit: ecce ego abſcondar in campeſtribus deſerti, donec veniat ſermo à vo- K bis, indicans mihi: & tũc Dauid ſi uideret, ꝙ expediebat ei pugnare contra Abſalon, ſecure pugnaret, credens, quod Deus eum adiuuaret, cùm iam toleraſſet confuſionem recedendo de Ieruſalem. *Ecce ego abſcondar in campeſtribus deſerti, donec veniat ſermo a vobis indicans mihi.* Hic inſtruebat Dauid Sadoc, & Abiathar, quomodo ſe haberẽt ad eum, ſcilicet, quòd cum manerent in ciuitate, conarentur ſcire, quid fieret in domo Abſalon, & illud tranſmitterent per filios ſuos ad Dauid, & tandiu ipſe maneret in deſerto abſconditus, neſciens quid agere deberet. Sic autem factum eſt, quia Dauid recedens de Ieruſalem manſit in cãpeſtribus citra Iordanem, quouſque uenerunt illuc filij Sadoc, & Abiathar, & dixerunt Dauid: ſurgite tranſite cito fluuium, quia huiuſmodi conſilium dedit contra vos Achitophel: & ſurrexit Dauid, & omnis populus, & tranſierunt Iordanem uſq; mane, infra. 17. *Reportauerunt igitur Sadoc, & Abiathar arcam Dei in Ieruſalem.* Non portauerunt iſti humeris ſuis, quia Leuitæ portabant eam, qui-

bus

bus Deus iuſſerat. Num. 4. & 7. & primo Paralip. 15. ſed quia iſti erant principes Sacerdotum, & Leuitarum, nominantur iſti ſoli. *Et manſerunt ibi.* Scilicet, ad ſciendum, quid moliretur Abſalon contra Dauid. *Porro Dauid aſcendebat cliuum oliuarum.* Ideſt, aſcendebat montem Olıueti, quia iſte mons diſtabat magis à Ieruſalem, quàm torrens Cedron per eandem uiam. Et ob hoc dicitur ſupra, ꝙ cunctus populus incedebat contra uiam oliuæ.i. montem oliueti. In Hebræo habetur. *Ego tardabo in campeſtribus.* Vbi litera noſtra dicit: ego abſcondar, ſed ad idem pertinet, quoniam ibi abſcōdi debebat, & etiam ibi tardaret, ſcilicet, expectando, & quouſque nuntij irēt de Ieruſalem ad Dauid. *Scandens, & flens operto capite, & nudis pedibus.* Ideſt, Dauid aſcendebat per montem, & ſemper aſcendendo plorabat, & habebat opertum caput ſine calciamentis.

Cur Dauid operto capite fleret, & an decens eſſet. Quæſt. XXXIII.

QVÆRET aliquis, quare Dauid flebat, & operiebat caput, & an decebat Dauid iſta facere. Aliquis dicet quòd non, quia uiris flere non conuenit: præcipuè regis, qui debent eſſe ceteris exempla grauitatis, & uirtutum. *Arguitur 1.* Item ad fortitudinem pertinet æquanimiter tolerare aduerſa, qui autem flet, iam effeminatur, quia lacrymæ mulieres decent: vnde non ſolum virtuoſis, & virilis non eſt ploratiuus, ſed etiam non ſuſtinet amicos ploratiuos, vel eis muliebriter condolentes. *Secūdo.* Sic patet Ethic. 9. circa finem, ſcilicet: Propter quod viriles quidem ſecundum naturam ipſis: & ſi non ſuper tendant in triſtitia eam, quæ illi ſit triſtitiam non ſuſtinet totaliter, neque reuerentur contriſtari amicos in complorantibus complacet, propter nec ipſos eſſe ploratiuos: muliebriter autē, & tales uiri co anguſtatis gaudent, & amant, vt amicos condolentes; imitari autem oportet in omnibus uidelicet meliorem. Reſpondendum ꝙ, quòd Dauid flebat, vt inclinaret Deum ad miſericordiam: ſciebat enim ſe peccaſſe, & quod propter hoc eueniebant ei mala hęc: ideo non pro malis, quæ patiebatur, vel ſperabat, dolebat, ſed ut per lacrymas, Dei furorem leniret, & miſereretur eius. *Fleuit Dauid, vt inclinaret Deū ad miſericordiā.* Patet hoc, quia ſi ſolum plorauiſſet Dauid pro malo, quod ſuſtinebat: ſolum toleraſſet dolorem ſuum, & non addidiſſet anguſtiam dolori ſuo, & tamen ſuper dolorem ſuum augebat ipſe afflictionem, inquantum velabat caput ſuum, & incedebat nudis pedibus. Ergo non faciebat hoc, propter mala, quæ patiebatur, ſed ipſe ſponte addebat ſibi afflictionem, ſed afflictio ſecundum ſe non eſt deſiderabilis: ideo Dauid faciebat hoc propter aliquem finem conſequendi bonum, ſcilicet, propter pœnitentiam, vt Deus ſibi miſereretur. ſic patet ſeq. c. cum dixit, dimitte eum, vt maledicat mihi ſi forte reſpiciat dominus afflictionem meam, & reddat mihi, bonū pro maledictiōne hac. Ad primam rationem in contrarium dicendum ꝙ ꝙ plorare non pertinet ad uiros, ſcilicet, pro ſua aduerſitate, quam patiūtur, quoniam uirtus in aduerſitatibus fulget, & eſt virtuoſus, tanquam tetragonus ſine uituperio. *Ad primam rationem.* Vt patet 1. Ethi. & fortis debet gaudere, vel ſaltem non triſtari de malis, quæ patitur. 3. Ethi. plorare tamen ex dolore peccati, ita ꝙ homo effluat in lacrymas, laudabile eſt. Sic erat in Dauid, qui non plorabat, tanquā intolerabile malum eſſet ſibi, quod patiebatur ab Abſalon, ſed quia Deus iratus ei erat, & uolebat eum pœnitentia placare, quia Deus acceptat cor contritum, & humiliatum. Pſal. 50. laudabile etiam eſt interdum, magnis aliorum calamitatibus plorando, compati. Sic enim Chriſtus fleuit ſuper Lazarum, quando uidit ſorores ſuas, & Iudæos flentes. Io. 11. Ad ſecundam dicendum, ꝙ virilis æquanimis tolerat aduerſa, & non eſt ploratiuus pro calamitatibus, quas patitur, quia in illis immobiliter ſe debet habere, ſed ꝙ ploret ex dolore peccatorum commiſſorum non eſt contra uirilitatem, aut fortitudinem, cum iſte ſit actus unius uirtutis, ſcilicet, pœnitentiæ.

Sed & omnis populus, qui erat cum eo operto capite aſcendebat plorans. Cū rex triſtaretur, erubeſcebant omnes gaudere. Præcipuè, quia amaritudo occupauerat eos, cum iam dubitarent de ſtatu ſuo. *Nuntiatum eſt autem Dauid, quòd Achitophel eſſet in coniuratione cum Abſalon.* Iſtud retulit

A Dauid aliquis ueniens de Hebron. Nam nondum uenerat Abſalon in Ieruſalem, vt uenientes de Ieruſalem nuntiarent iſtud. Fuit autem dictum de Achitophel, quia erat vir famoſus in conſilio, & ſi ipſe erat in coniuratione, poterat nocere nimis Dauid. *Dixitque Dauid, infatua, quæſo, domine conſilium Achitophel.* Iſtud orauit Dauid, quia Achitophel erat uir magni conſilij. Nam in diebus illis habebatur conſilium eius, tanquam ſi quis conſuleret Dominū. vnde ſi permitteretur Achitophel conſulere, ſicut conſueuerat, noceret nimis Dauid: ideo uoluit, quòd conſilium eius infatuaretur, ideſt, eſſet ſicut uiri fatui, vel quanquā ipſe rectum conſilium daret, nihil valeret: ſic factum eſt poſtea, infra 17.

B *An Dauid peccauerit orando, quòd Deus infatuaret conſiliū Achitophel. Quæſt. XXXIIII.*

QVAERETVR, an Dauid peccauerit orando, ꝙ Deus infatuaret conſilium Achitophel. Aliquis dicet, ꝙ ſic, quia ꝙ aliquis oret mala alteri euenire, etiam ſi illa temporalia ſint, peccatum eſt, ſed mala ſpiritualia ſunt peiora: ergo grauius peccat orans alteri euenire ſpirituale malum: ſic autem erat, ꝙ infatuaretur Achitophel. Item peccatum eſt in Spiritum ſanctum, ſi quis uelit, ꝙ alius cadat à uirtute, ut ꝙ perdat charitatem, vel incidat in peccatum: ſed aliquem infatuari eſt perdere prudentiam, quę eſt præcipua uirtus; ideo orare, ꝙ aliquis infatuetur, mortale peccatum eſt, & de grauiſſimis. Reſpondendum, ꝙ non peccauit Dauid, petendo, ꝙ infatuaretur conſilium Achitophel: nam ſi peccaſſet, Deus non exaudiuiſſet eum in illo. & tamen exaudiuit. inf. 17. Item ſi non infatuatum fuiſ-
C ſet conſilium Achitophel, Dauid perijſſet, vel fuiſſet in magno periculo, vt patet infra 17. ideo licuit ſibi aliquid orare cōtra Achitophel. Pro quo conſiderandum, ꝙ cum quis habet hoſtes, aut illi fouent contra eum litem iuſtam, aut non. Si primo modo, non poteſt aliquod malum orare cōtra illos, alioquin peccat mortaliter, cum petat ſuper innocentem mala euenire. Si autem illi non fouent iuſtam cauſam, aut perſequuntur illum, aut non: ſi non perſequuntur, non poteſt optare eis aliquod malum temporale, nec ſpirituale, niſi inquantum quædam mala temporalia ſunt, quæ hominem ab iniquitate corrigunt, vt patet Iſa. 28. Vexatio dabit intellectum. Et hęc mala poteſt quis deſiderare illis hoſtibus ſuis, non quia hoſtes ſunt, nec ut potentior illis efficiatur, ſed ut boni fiant, & hoc non ſolum ille poteſt deſiderare, ſed etiam quilibet, qui non eſt hoſtis. Si
D autem hoſtes perſequantur illum, & iniuſtè. Dicendum, ꝙ ſicut iſte poteſt agere iuſtum bellum contra illos, & occidere eos, ita poteſt orare, vt Deus infligat eis aliquod malum temporale, per quod impediantur affligere ipſum iniuſtè. Sic patet, Iere. 16. cum locutus eſt contra illos, qui volebant occidere ipſum, ſcilicet: Confundantur, qui me perſequuntur, & non confundar ego: paueant illi, & non paueam ego, ideſt, veniant ſuper eos iſta mala, vt ipſi impediantur infligere ea ſuper me. Sciendum tamen, ꝙ quantumcunque hoſtes perſequantur aliquem iniuſtè, non poteſt ipſe orare quodcunque malum ſuper eos, vt ſi quis oraret contra aliquam gētem, quę eſt ſibi hoſtilis, ꝙ Deus eam omnino peſte deleat, vel alio genere exterminij, quia cū quis fouet iuſtum bellum, non licet ei pugnare ſemper, vel hoſtes ſubiectos delere, ſed ſolum uſque ad plenam ſa-
E tisfactionem pro iniuria, vel damnis ſuſceptis. Quicquid autem ultra fit, iniuſtum eſt: ſed id, quod non licet fieri, nō licet petere à Deo: & quia ꝙ aliqua gens tota pereat peſte, vel alio modo, eſt maius, quàm ꝙ ſatisfaciat pro iniuria, vel damno dato: ideo non licebit orare, vt gens illa ſic pereat, nec ēt, ꝙ hēat aliud maius malum, ꝙ̃ illud, ꝙ infligi deberet in bello iuſto. Si aūt intelligitur de malo ſpirituali, vtpote, ꝙ aliquis peccet mortaliter, non licet alicui orare hoc cōtra hoſtē ſuū, & idē eſt, ſi oretur, ꝙ perdat quamcūque de virtutib. vnde ſi quis ſciret, ꝙ neceſſe erat, ꝙ ipſe occideretur iniuſtè ab hoſtibus, niſi illi peccarent mortaliter in fornicatione, uel alio genere: nō deberet orare, ut illi peccarēt mortaliter ad hoc, ꝙ ipſe euaderet mortē iniuſtā. De Dauid aūt dicendum, ꝙ Abſalon, & Achitophel erant hoſtes ſui, & fouebant iniquam litem, & ſi Deus non infatuaret conſilium Achitophel, inflicta fuiſſet Dauid mors in-

iuſta; ideo licuit orare, vt infatuaretur conſilium Achitophel, inquantum per hoc impediebatur mors eius. *Ad primam rationem.* Ad primam rationem in cõtrarium, dicendum, quòd orare vt aliquis perdat bona ſpiritualia. ſ. vt incidat in peccatum, nunquam eſt licitum: Dauid autem non orauit hic ſic, quia nõ petiuit, vt Achitophel eſſet fatuus, ita quòd ſemper maneret priuatus prudentia, ſed quòd infatuaretur conſilium eius. i. quòd Deus non permitteret eum inuenire conſiliũ bonum, ſed fatuum: quòd nihil attineret ad rem. In hoc autem licet careret Achitophel quodam bono ſpirituali ad tẽpus, tamen non peccabat, ſed erat ſibi pœna, quòd nõ permitteretur a Deo inuenire conſilium bonum; ideo poterat *Ad ſecundam.* Dauid orare hoc. Ad ſecundum dicendum, ꝙ peccatum in Spiritum ſanctum grauiſſimum eſt, & illud accidit, cũ quis dolet de charitate, vel virtute alterius, aut vellet, ꝙ incideret in peccatum. Dauid tamen non orauit, vt peccaret Achi G tophel in aliquo, ſed ſolum vt infatuaretur eius conſilium, quod erat pœnale, & poterat accidere ſine peccato. *Cumque aſcenderet.* Hic ponitur ordinatio de diſſipãdo conſilium. ſ. quod Chuſai per eloquentiam ſuam oſtenderet conſilium Achitophel eſſe malum. *Cumque aſcenderet Dauid ſummitatem montis.* Ideſt. ſummitatem montis Oliueti, quia iſte erat mons, per quem tranſiturus erat. Sic dicitur ſupra, ꝙ Dauid aſcendebat cliuum oliuarum. In Hebræo habetur. *Cumque aſcenderet Dauid verticem.* Et non ponitur an eſſet vertex mõns, vel alterius rei, ſed ſatis intelligitur, quòd erat mõs Oliueti, quia de illo ſupra ſæpe dictum eſt. *In quo adoraturus erat Dominum:* Ideſt, in monte illo, quem aſcendebat nunc Dauid, debebat Dominum adorare.

Dauid quomodo adorare debebat Dominum in monte Oliueti. Quæſt. XXXV.

QVÆRETVR, quomodo Dauid debebat ibi adorare Dominum. Aliquis dicet, ꝙ erat ibi aliquod altare, vel ſanctuarium, in quo Dauid deberet adorare vel facere ſacrificia. Sed dicendum, ꝙ non ſtat, quia facere altaria in montibus, vel offerre ſacrificia, erat valde vituperabile: vnde increpantur nimis Ezech. 18. illi, qui comedebant ſuper montes. ſ. faciebant ſacrificia, & comedebant ibi de eis: non ergo faceret hoc Dauid. Dicendum, quòd Dauid adoraturus erat Dominum ex loco illo, quia quandocunq; veniebat ad illum locum, ſolitus erat adorare Dominũ. Cauſa huius erat; quia ex loco illo incipiebat videri vrbs Ieruſalem venientibus ad eam, vel deſinebat videri recedentibus ab illa; ideo ſiue veniret Dauid in Ieruſalem, ſiue ab ea I recederet, quandocunque tranſiret per verticem montis illius, adorabat: cauſa erat, quia in Ieruſalem erat arca domini, propter quam debebat contra eam adorari: ſicut facto templo, dixit Salomon, ꝙ vbicunque eſſent Iudæi, etiã extra terram ſuam, orarent conuertentes ſe contra Ieruſalẽ, & Deus exaudiret eos. ſeq. lib. c. 8. Sic. n. Daniel, quãdo erat in Babylone, orabat quolibet die tribus vicibus flexis genibus contra Ieruſalem, & apertis feneſtris cœnaculi, vt patet Daniel. 6. Alia cauſa erat, quia ex loco illo videbatur locus, vbi erat arca poſita in Ieruſalem, & poſtea conſtructo templo Salomonis, ex illo loco videbatur templum, & altare ſacrificiorum intra templum: vnde Salomon conſtruxit altaria, & templa dijs concubinarum ſuarum in monte illo: & videbantur altaria ex templo Domini, & ſacrificantes Deo in templo videbant ſacrificantes idolis in monte K Oliueti: ex quo nimis offendebantur, & inclinabantur ad idolatriam offerentes Deo ſacrificia, vnde mons Oliueti vocatus eſt mons offenſionis. De hoc ſeq. lib. c. 11. ſ. Tunc ædificauit Salomon phanum Chamos, Idolo Moab, in monte, qui eſt contra Ieruſalem, ſcilicet, in monte Oliueti, & Moloc Idolo filiorum Ammon: atque in hunc modum fecit vniuerſis vxoribus ſuis, quæ adolebant thura, & immolabãt dijs ſuis. De hoc etiam dicitur. 4. Reg. 23. Excelſa quoque, quæ erant in Ieruſalem ad dexteram partem mõtis offenſionis, quæ ædificauerat Salomon, polluit, & contriuit ſtatuas, & ſuccidit lucos. Quod autem templũ Salomonis videretur de monte Oliueti, apparet Matth. 24. & Mar. 13. & Luc. 21. cum dicitur, quod ſedebat Chriſtus in monte Oliueti contra templum: & tunc quærebant ab eo de ædificijs templi diſcipuli ſui, & hoc quia manifeſtè

F cernebant, & diſtinctè ædificia. Dauid igitur accedens ad illum locum, ſiue eundo, ſiue recedendo de Ieruſalem, ſolitus erat orare dñm, quando veniret ad locum illũ, ſicut aliqui homines cum primum a longè vident Eccleſias aliquorum ſanctorum genua flectunt. *Ecce occurrit ei Chuſai Arachites.* Iſte occurrit Dauid veniens in Ieruſalem, quia audierat quomodo venturus erat Abſalon contra Dauid, & voluit cito ire ad Dauid, ſed occurrit ei in via iam recedenti de Ieruſalem.

Chuſai quis eſſet. Quæſt: XXXVI.

QVAERETVR de iſto Chuſai quis erat? Aliqui dicunt de Hebræis, quod Chuſai erat Aethiops, & fuerat conuerſus ad Iudaiſmum, ſicut conuertebantur multi de G alijs gentibus, & manſit ei nomen gentis ſuæ, quia Chuſai, ſiue Huſai, in Hebræo ſignificat Aethiopẽ. Alij. n. dicũt, ꝙ Chuſai erat de genere Iſraelitarum, quia tamen erat niger ſicut Aethiops, vocatus eſt Chuſai. i. Aethiops. Dicit autem Ra. Da. Kimhi, quod Chuſai erat de tribu Ephraim: ideo vocatur Arachites. i. de ciuitate Archithiaroth, quæ erat in ſorte Ephraim. Ioſue 16. Nicolaus autem dicit, quod vocabatur Arachites a ciuitate Arach, ſed non patet, vbi eſſet illa ciuitas. *Sciſſa veſte, & terra pleno capite.* Ideſt, quando occurrit Dauid, ſciderat veſtem ſuam rumpendo eam, & aſperſerat puluerem ſuper caput ſuum, iſtud autem fiebat in ſignum extremi doloris. Sic. n. declaratum eſt ſupra 13. quod in doloribus magnis non tamen maximis rumpebantur veſtes, & nihil vltra fiebat. In maximis vero aſpergebatur puluis vel cinis ſuper caput, ſic enim Thamar deflora- H ta aſperſit cinerem capiti, ſupra 13. & homo veniens de bello, puluere operuit caput, vt patet ſupra primo. *Et dixit Dauid.* Hic ponitur ordinatio conſultoria de diſſipando cõſilium, quod fieret in domo Abſalon, & ad hoc miſit Dauid Chuſai in Ieruſalem. *Si veneris mecum eris mihi oneri.* Voluit Dauid perſuadere Chuſai, ꝙ iret in Ieruſalem, nam ipſe ire volebat cum Dauid, & ad hoc dixit, ꝙ eſſet ſibi oneri. ſ. quia non præſtaret aliquam vtilitatem, ſed impedimẽtum. Nico. dicit, quod hoc erat, quia Chuſai nõ erat vir bellator; ideo non poterat aliquid conferre Dauid eundo cum eo, quia ipſe ſolum indigebat nunc viris bellatoribus. In Ieruſalem autem poſſet ei proficere deſtruendo conſilium Achitophel. Sed non videtur verum, quod Chuſai nõ eſſet vir bellator, quia ipſe videbatur diſpoſitus ad pugnandũ: nam iuit poſtea in pugnam contra Abſalon, & ipſe fuit nũ- I tius currens ad Dauid, vt nuntiaret victoriam, & mortem Abſalon, infra 18. non tamen fuiſſet curſor, niſi adhuc eſſet vir leuis, & ad bellum diſpoſitiſſimus. Videtur ergo dicendum, ꝙ Chuſai eſſet vtilis eundo cum Dauid ſicut cæteri, qui ibant cum illo, & hoc ſiue ad pugnandum, ſiue ad conſiliandum, quia vtrunque neceſſarium eſt ſummè tempore belli, cum tamen magis vtilis eſſet Chuſai in negotio Dauid, ſi iret in Ieruſalem, ſuaderet ei id, & dixit: ſi veneris mecum eris mihi oneroſus. i. inutilis. *Si autem in ciuitatem reuerteris, & dixeris Abſalon, ſeruus tuus ſum rex.* Hoc dicebat Dauid: volens, ꝙ Chuſai contraheret aliquam familiaritatem cum Abſalon in Ieruſalem, vt poſſet deſtruere conſilium eius. *Sicut fui ſeruus patris tui, ſic ero ſeruus tuus.* Ideſt, ſicut fui fidelis patri tuo, dum erat rex: ita nunc tibi electo in regem a Deo fidelis ero: iſta enim docuit Dauid K ipſum Chuſai. *Et diſſipabis conſilium Achitophel.* Ideſt, ſic faciendo poteris diſſipare conſilium Achitophel. Non. n. erat certus Dauid, quod deſtrueretur conſilium Achitophel, ſed erat iſta via veriſimilis ad deſtruendum illud. Si autem Chuſai maneret in Ieruſalem, & abſtraheret ſe a familiaritate Abſalon, non poſſet deſtruere conſilium Achitophel, quia non vocaretur ipſe ad conſilium, ſed eſſet ſuſpectus, & fortè non permitteretur manere in Ieruſalem, vel occideretur, cum præſumeretur eſſe ex parte Dauid.

An Dauid peccauerit inſtruendo Chuſai ad mentiendum. Quæſt. XXXVII.

QVÆRET aliquis, an peccauerit hic Dauid inſtruẽs Chuſai ad mentiendũ, & iubens eũ mentiri. Nam dixit, quòd vocaret ſe ſeruum Abſalon, ſed manifeſtum eſt

quod

quòd non intendebat Chuſai ſeruire Abſalon;nec ibat ad hoc: ſed magis ad deſtruendum conſilium eius. Reſpondendum,quòd mendacium fuit iſtud,quia tamen erat officioſum,ſolum erat veniale. Aliquis dicet, quòd non erat officioſum,ſed pernitioſum,quia ibat ad deſtruendum cõſilium Achitophel,& ſubuertendum ſtatum Abſalon. Reſpondendum, ꝙ cum quis vult fallere aliquem volentem agere,quod iuſtum eſt, & licitum ſibi, & hoc procurat per mendacium, illud eſt pernitioſum, ſi tamen aliquis velit iniuſtè agere nocendo alicui, & alius fallat ipſum per mẽdacium,ne malum agat,eſt mendacium officioſum,ſic autem fuit hic, quia Abſalon intendebat occidere Dauid, & vſurpare regnum,quod erat valde iniuſtũ;ideo quòd Chuſai falleret eum per mẽdacium, non erat pernicioſum, ſed officioſum. Sed obijcietur, quia mẽdaciũ officioſum eſt,ꝙ alicui prodeſt,& nulli nocet,mendacium tñ Chuſai nocuit Abſalon, quia diſturbauit conſilium eius, & per hoc ipſe poſtea mortuus eſt,ergo pernicioſum erat. Nam ſic dicitur infra 17. conſilium Architophel erat vtile, ſed diſturbatũ eſt. Reſponderi poteſt dupliciter:vno modo,ꝙ quãdo quis agit contra alium, ſi iuſtè agit,etiam ſi ei mala inferat,nõ dicitur iniuriam,vel damnum inferre,quia iniuria,& damnum dicunt iniuſtas commutationes,vel diſtributiones,vt patet.5.Ethi. Chuſai tamen poterat iuſtè procurare quodcunque malum Abſalon,eo ꝙ ipſe iniuſtiſſimè agebat cõtra patrem: ideo quodcunque faciendo non dicebatur facere iniuriam, vel damnum,& conſequenter mendacium non diceretur pernicioſum,quia non inferebat ei damnũ, licèt malũ eſſet ipſi Abſalon. Sic.n.iudex ſentẽtians contra aliquem, malum agit ei,tamen non dicitur iniuriam, vel damnum inferre,ſi iuſtè condemnet. Aliter poteſt reſponderi,ꝙ mẽdacium Chuſai,& Dauid non fuit pernicioſum, quia nullo modo erat directè ad damnum Abſalon,vel ad diminutionem alicuius boni, ſed ad defenſionem Dauid. Nam Chuſai ſolum deſtruxit conſilium Achitophel,quod dedit de eundo contra Dauid per noctem. Diſſolutio autem illius erat vtilis Dauid,quia aliàs periſſet ipſe vel populus ſuus,vt patet inf.17.non tamen erat in damnũ Abſalon, quia per hoc non eſt paſſus aliquid Abſalon, & viri ſui,ſed impeditus eſt facere malum,quod deliberauerat. Eſt igitur propriẽ mendacium officioſum,quia Dauid profuit,& Abſalon non nocuit. Si autem dicas, ꝙ Abſalon ex hoc mortuus eſt, falſum eſt, quia ipſe mortuus eſt, eo ꝙ iuit ad bellum cõtra ſeruos Dauid, infra 18. ſed de hoc nihil egit Chuſai: nam iam ipſe erat cum Dauid egreſſus de Ieruſalem, poſtquam deſtruxit conſilium Achitophel, & iuit in bellum contra Abſalon, ſuitque nuntius mortis eius,infra 18. Item, mendacium iſtud erat officioſum, quia Dauid intendebat reuocare Abſalon a malo, & in hoc proficiebat ei, etiam intendebat non lædere eum:nam iuſſit euntibus ad bellum, quòd reſeruarent ſibi puerum Abſalon. inf.18. Item dato,ꝙ non potuiſſet dari medium, quin Abſalon perire deberet cum populo ſuo, vel Dauid cum ſeruis ſuis,licebat Chuſai,& Dauid ordinare mendacia, per quæ falleretur Abſalon,& periret, quia tunc iſta fierent,non vt periret Abſalon,ſed vt non moreretur Dauid. Hoc autem verum eſt, ſi ille,qui per mendacium alium decipit,fouet iuſtum bellum,alioquin mendacium pernitioſum eſt. Et tunc potius debet aliquis pati, ꝙ moriatur, illæſo hoſte: quàm ꝙ ipſe ſuperuiuat fallens hoſtem, vt moriatur. Dauid autem fouebat iuſtam cauſam cõtra Abſalon; ideo dato,quòd conſilium Chuſai procederet ad mortem Abſalon, vel ſuorum, vt reſeruaretur Dauid:mendacium erat officioſum. A talibus autem mendacijs non oportet excuſari Dauid, cum alia maiora peccata egerit. *Habes autem tecum Sadoc,& Abiathar Sacerdotes.* Scilicet,Sacerdotes magnos. Iſti enim reuerſi ſunt in Ieruſalẽ cum arca,vt patet ſupra in litera,& quanquam iſti eſſent digniores,dicebantur eſſe cũ Chuſai:eo quòd Chuſai erat princeps conſilij,quem mittebat Dauid,vt eſſet in cõſilio Abſalon. Abiathar autem, & Sadoc non erant futuri in conſilio iſto:ideo Chuſai erat principalis. *Et omne verbum quodcunque audieris de domo regis.* Ideſt,omnia, quæ ſciueris determinari in domo Abſalon. *Indicabis Sadoc,& Abiathar Sacerdotibus.* Chuſai debebat indicare his, quia ipſe manſurus erat in domo Abſalon: iſti autem non, ſed

Mendaciũ officioſum, & pernicioſum quale.

Mendaciũ Chuſai an fuerit perniciosũ.

A iſti denuntiare debebant filijs ſuis, vt referrent velociter Dauid. *Sunt autem cum eis duo filij eorum Achimaas filius Sadoc, & Ionathan filius Abiathar.* Ideſt, ipſi habent ſecum duos filios curſores velociſſimos, per quos poteritis mittere omnia, quæ ſcieritis:iſti duo non erant in Ieruſalem,quia non audebant ibi manere: eo quòd non permitterentur poſtea exire ad nuntiandum Dauid quod volebant:ſed manebant ipſi extra vrbem abſconditi apud fontem Rogel, qui eſt apud Ieruſalem, & puella egrediebatur de vrbe referens eis,quæ dicebantur,& ipſi feſtinabãt ad Dauid, infra decimoſeptimo. *Et mittetis per eos ad me omne verbum, quod audieritis.* Scilicet, omne quod ſcieritis eſſe certum. Nam incerti rumores non erant ferendi ad Dauid,quia per hos ipſe turbaretur, & neſciret,quid agere expediret, ipſe tamen ſolum habebat regulari per

B ea,quæ audiret,de domo Abſalon.ſic enim dixit ſupra, Ecce ego abſcondar in campeſtribus deſerti,donec veniat ſermo à vobis indicans mihi.i.indicans, quid debeam agere. *Veniente ergo Chuſai amico Dauid in ciuitatem, Abſalon quoq; ingreſſus eſt.* Ideſt,mox ut intrauit Chuſai in Ieruſalem,introiuit etiã Abſalon,ex quo patet,quòd nimis feſtinauerat: ut cito potuiſſet præoccupare Dauid in ciuitate, nam Dauid erat apud verticem montis Oliueti, quando occurrit ſibi Chuſai, vt patet hic; & illico, vt Chuſai inde digreſſus iuit in vrbem,introiuit Abſalon: ideo ſolum poterat diſtare Dauid ab vrbe per leucam,vel quaſi,quando introiuit Abſalon. Vocatur autem Chuſai amicus Dauid: eo quòd erat ſibi nimis familiaris, cum eſſet conſiliarius eius. Sic enim vocauit eum Abſalon,dicens,quare non iuiſti cum amico tuo? Hæc eſt, inquit, gratia ad amicum

C tuum.ſeq.cap. Sic enim alij viri nimis excellentes,& familiares regis vocabantur amici eius ex communicatione magna.

CAP. XVI.

VNQVE David tranſiſſet paululum montis verticem,apparuit Siba,puer Miphiboſeth in occurſum eius, cum duobus aſinis, qui onerati erant ducentis panibus, & centum alligaturis vuæ paſſæ. & centum maſſis palatharum, & duobus vtribus vini. Et dixit rex Siba: Quid ſibi volunt hæc?

Deſcripto in præcedentibus, qualiter Abſalon contra Dauid conſpirauerit, hic ſubditur, quomodo eum fœdauerit,

D ſcilicet,polluendo domum ſuam,cognoſcendo concubinas regis. Et diuiditur in quatuor. Primo Dauid à Siba ſeruo Miphiboſeth decipitur. Secundo à Semei iniurijs impetitur,ibi,*Venit ergo rex Dauid.* Tertiò Chuſai ab Abſalon recipitur ibi, *Cum autem veniſſet.* Quartò Abſalon ad concubinas Dauid ingreditur,ibi,*Dixit autem Abſalon ad Achitophel.*

An ordo continuus ſit, & immediatus. *Quæſt. 1.*

QVAERETVR circa primum,an hic ſit continuus ordo ad præcedentia,& an iſta quę habentur hic,fuerunt facta immediatè poſt pręcedentia. Reſpondendum, quòd ordo eſt continuatus, quia ſupra agebatur, quomodo Dauid receſſit de Ieruſalem: hic autem dicitur, quomodo Abſalon in illam ingreſſus eſt:prius tamen exiuit Da-

E uid,quàm ingrederetur Abſalon. Ad ſecundum dicẽdum, quòd iſta fuerunt facta illico poſt præcedentia:nam ſupra dicitur,quomodo occurrit Chuſai Arachites Dauid in vertice montis Oliueti; Hic autem dicitur, quomodo receſſit Dauid de vrbe; & dicitur, quomodo occurrit Siba Dauid, poſtquam pertranſiuit paululum verticem montis Oliueti. Item ſupra dicitur, quomodo introiuit in eam Abſalon,& tamen non diſtabat plenè vna leuca, vel quaſi Dauid à Ieruſalem, quando introiuit in Ieruſalem, vt pręceden.c.declaratum eſt. *Cumque Dauid tranſiſſet paululum verticem montis.* Ideſt, Dauid habuit obuiam ſibi Chuſai Arachitem in vertice montis, & cum proceſſiſſet paululum inuenit Sibam. *Apparuit Siba puer Miphiboſeth.* Ideſt,ſeruus eius: nam Dauid conſtituerat eum procuratorem domus Miphiboſeth, & gubernabat om-

nia,& ipſe cum omnibus de cognatione ſua ſeruiebat Miphiboſeth. ſupra 9. ſcilicet, omnis vero cognatio domus Sibæ ſeruiebat Miphiboſeth, & ipſe Miphiboſeth vocauit Sibam ſeruum ſuum. infra 19. ſcilicet, ſeruus meus contempſit me,& accuſauit me apud te dominum meum. F

Quare Siba obtulerit munera Dauid. Queſt. II.

QVÆRETVR, quid intenderet Siba cum veniret ſic ferens munera regi. Dicendum, ꝙ ipſe deſiderabat habere totam poſſeſſionem domini ſui,& putauit, ꝙ nunc poſſet eam habere: ideo captauit tempus ad hoc, & tulit munera in tempore, quo rex eis egebat, vt valde illa appretiaretur, & poſtea inſtituit accuſationem contra dominum, dicens, quod Miphiboſeth manſerat in Ieruſalem G ad recuperãdum regnum patris ſui. Credidit autem, quòd Dauid libenter concederet ei omnia, quæ fuerant domini ſui:& ſic factum eſt, quia dixit tua ſint omnia, quæ fuerũt Miphiboſeth: ob hoc autem noluit Siba ducere Miphiboſeth cum rege: quanquam ille inſtanter petijſſet, vt patet infra 19. De Siba autem dicendum, quòd ipſe ſciens exitũ regis præoccupauit exire de vrbe,& tulit ſecum iſta munera, quæ hic exprimũtur,& præceſſit in itinere: deinde cum tranſiuiſſet montem Oliueti retroceſſit fingens ſe venire obuiam regi cum muneribus, vt melius ſuſciperetur, quàm ſi illa duceret de vrbe. Vel poteſt dici, ꝙ cum Miphiboſeth haberet poſſeſſionem in terra Beniamin, in qua erat Ieruſalem, & illius erat adminiſtrator Siba, iuit ad aliquẽ locum propinquum vrbi, in quo eſſet poſſeſſio,& inde duxit illa munera veniens regi obuius ad montem Oliueti. H *Cum duobus aſinis qui onerati erant.* Scilicet, ferebant munera. In hebręo habetur, *Cum duobus aſinis ſtratis.* Ideſt, apparatis, ſcilicet, habentibus critellam,& cingulum:& nihil dicitur de oneribus eorum; litera tamen noſtra dixit, oneratis ad magis exprimendum, quia manifeſtum eſt, ꝙ erant onerati, cum ferrent hæc munera. *Ducentis panibus, & centum ligaturis vuæ paſſæ.* Tulit Siba ea, quæ putauit nimis vtilia eſſe in itineri, quia per deſertum non reperirent paratos cibos,& id quod ferebat, eſſet in remedium aliquibus: ſaltem pro his, qui deficerent ſiti,& fame. Vocantur autem ligaturæ vuæ paſſæ, ideſt, racemi vuarum, vel colligationes factę in aliquo funiculo, & ſunt plures racemi ſimul. *Et centum maſſis palatharum.* Vocantur maſſæ palatharũ caſei facti de ficubus compreſſis inter tabulas, quæ vocantur palæ,& quia caſei ſunt iam mixti, ita quòd non I eſt quælibet ficus per ſe, vocatur maſſa. ſic ait Glo. interlinearis ord.& Andre. Iſtæ maſſæ vocãtur alio nomine maſſæ caricarum. Tulit autem Siba vuas paſſas, & maſſas palatharum: quia in terra illa ſunt iſta communia, propter multitudinem ficuum,& vuarum, quę magis aptæ ſunt ad cibum, quàm ad vinum, ſicut communiter accidit in terris nimis calidis,& ob hoc ſæpe offerebantur ſimilia munera: ſic fecit Abigail ad Dauid: nam tulit ei ducentos panes,& duos vtres vini, & centum ligaturas vuæ paſſæ, & ducentas maſſas caricarum. præceden. lib. cap. 25. In Hebræo habetur, *Et centum de fructibus.* Litera autem noſtra poſuit maſſas palatharum, quia iſti fructus ſolebant communiter offerri in terra Chanaan: ſicut fecit Abigail, vt dictum eſt. *Et vtribus vini duobus.* In Hebræo habetur. *Vno vtre vini.* Litera tamen noſtra poſuit duos vtres, quia ex modo im- K proprietatis Hebraicæ ponitur ſingulare pro plurali: & è contra. Etiam non eſt veriſimile, quòd ferendo tanta munera pertinẽtia ad cibos, ferret vnicum vini vtrem: ſic enim Abigail ferens eadem munera tulit duos vtres. præceden. lib. c. 20. *Et dixit rex Siba, quid ſibi volunt hæc.* Ideſt, ad quid duxiſti iſta. *Reſponditque Siba.* Erat Siba adulator magnus,& vt captaret regis fauorem: non ſolum munera cibi, & potus. ſed etiam aſinos, in quibus portabantur, regi obtulit, dicens. *Aſini domeſticis regis, vt ſedeant.* Ideſt, aſini ſunt pro domeſticis regis, vt ſedeant in eis: vocantur domeſtici regis, qui erant de familia ſua, vt filij, & vxores:& iſti indigebant aſinis ad ſedendum: potiſſimè ipſæ mulieres, quæ tenere erant; omnes autem tam viri, quàm feminę egreſſi fuerant de Ieruſalem pedeſtres, vt patet præced. cap. *Et panes, & palatha ad veſcendum pueris tuis.* Ideſt, iſta ſint ad cibos pro ſeruis tuis. De vuis paſſis idẽ intelligitur, ſcilicet, quod erant ad cibum, quanquam nõ exprimatur,

F *Vinum autem, vt bibat, ſi quis defecerit in deſerto.* Ideſt, vinum eſt, ſi quis defecerit ſiti in deſerto, vt bibere poſſit,& refocilletur. Sciendum autem, quòd Dauid iturus erat per deſertum, quia ipſe intendebat ire verſus Iordanem, & tranſire illum, ſi perſequeretur eum Abſalon. Eſt autem inter Ieruſalem, & Iordanem deſertum quoddam: nam diſtat Iordanis à Ieruſalem vltra vnam dietam: quia Iericho diſtat à Ieruſalem quatuordecim milliarijs, quæ ſunt ſeptem leucæ, vt patet in lib. de Diuiſione terræ ſanctæ: a Iericho tamẽ vſq; ad Iordanem ſunt plures, quàm tres, vel quatuor leucæ, vt colligitur eo. lib. In deſerto autem medio latere debebat abſcondi Dauid, vt dixit, præc. c. ſcilicet, ecce ego abſcondar in campeſtribus deſerti,& quia ibi nõ G inuenirent cibos, opportunè dixit iſta Siba. *Et ait rex: vbi eſt filius domini tui?* Scilicet, Miphiboſeth, qui erat filius Ionathæ, qui uocatur dominus Sibæ. Sed dicetur contra, Miphiboſeth erat dominus Sibę. inf. 19. Reſpondendum, quia aliquando Miphiboſeth vocatur dominus Sibæ: & aliquando filius domini Sibę: de quo declaratum eſt ſupra 19. quæſiuit autem Dauid pro Miphiboſeth, quia diligebat eum propter Ionathan, & comedebat ſemper de menſa regis. ſupra 9. & infra 19. vel fortè Dauid vidit Sibam, & miratus eſt, quomodo non veniret Miphiboſeth: ideo quęſiuit pro illo. In Hebręo habetur. *Vbi rogo te domini tui.* Ideſt, rogo te dic vbi eſt filius domini tui, ſed eſt litera decurtata ſecũdum morem hebraicum. *Reſponditq; Siba regi: remanſit in Ieruſalem, dicens: hodie reſtituet mihi domus Iſrael regnum patris mei.* Iſta fuit maleuola, & falſa H reſponſio; nam Miphiboſeth dixit Sibę, quòd ſterneret ei aſinum ad eundem cum rege:& noluit, vt haberet opportunitatem ad accuſandum ipſum,& petendum poſſeſſiones eius, vt patet infra 19.

Quomodo Dauid crediderit falſa, quæ retulit Siba de Miphiboſeth. Quæſt. III.

QVÆRETVR; quomodo Dauid credidit hoc, tãquam veriſimile, ſcilicet, quòd Miphiboſeth diceret, quòd regnum patris ſui reſtitueretur ei. Nã ſciebat Dauid, ꝙ Abſalon commouerat totum Iſrael contra Dauid,& fecerant eum regem: ſequebanturque eum toto corde, vt patet pręced. cap. quomodo ergo credendum erat, ꝙ Miphiboſeth diceret regnum eſſe ſibi reſtituendum. Item iſta tur- I batio nullo modo orta fuerat propter eum, ſed propter Abſalon: ideo non ſibi, ſed Abſaloni regnum dandum erat. Item Miphiboſeth erat omnino ineptus ad regnum, quia erat dedecus regni, quòd vtroque pede claudus,& quaſi hominis ſtatua,& non homo, vel canis, vt ipſe ſe appellauerat, ſup. 9. efficeretur rex. Item Miphiboſeth nullũ habebat fauorem: nam etiam dum Dauid non eſſet ſatis confirmatus in regno, nutriebatur ignobiliter, & non ſicut filius regis in domo Machir in Lodobar nihil omnino habẽs. ſup. 9. quomodo ergo haberet nunc fauorem, vt regnaret: nullo inquam modo erat veriſimile. Reſpõdendum, quòd Dauid credidit hoc, & ratio perſuaſionis fuit, quia Dauid erat perturbatus nimis;& nõ poterat attendere diligenter, an iſtud eſſet veriſimile, vel non: ſed paſſus eſt iuxta conditionem afflictorum; quibus omnia mala, quę contra ipſos K dicuntur, credibilia ſunt. Item potiſſima cauſa fuit iniquitas Sibę: non enim potuit Dauid concipere, ꝙ niſi verum eſſet auderet Siba talia contra dominum ſuum dicere; ideo cum audiuit, & vidit munera, credidit verum eſſe. Item quanquam Miphiboſeth non crederet ſe regem efficiendum: poſſet tamen credere, quòd cum domus Iſrael nunc auferret regnum Dauid, qui erat de domo Iudæ vellet, ꝙ ipſi haberent aliquam eminentiam, ſicut tempore Dauid habuerant viri Iudæ, & ob hoc illi, qui erant de progenie duorum regum Iſrael præcedentium exaltarentur nunc: eo ꝙ diſpoſitio regni conſiſteret in 11. tribubus Iſrael, & non in tribu Iuda: quanquam Abſalon rex eſſet de tribu Iuda,& tunc eſſet ſenſus: hodie reſtituet domus Iſrael mihi regnum patris mei, i. reſtituet me in ſtatum magnũ: ſicut ſi viueret pater meus. Vel fortè poterat Dauid credere, ꝙ Miphiboſeth putaret, ꝙ quanquam iſta turbatio fuerat facta contra Dauid cum Abſalon: non fiebat pro Abſalon, vt ipſe eſſet rex, ſed erat quidam color ad expellendum Dauid,

Credidit Dauid Miphiboſeth dixiſſe, quod regnũ patris ſui ſibi reſtitueretur

uid,& reducendum regnum in tribu Beniamin, ſicut fue- A rat à principio,& quia tunc nullus erat in domo Saulis, ad quem magis pertineret regnum, quàm ad Miphiboſeth, quia erat filius primogeniti Saulis:ideo credebat,quod reſtitueretur ei regnum.

Siba quomodo ſit auſus accuſare dominum ſuum.
Quaeſt. IIII.

QVAERETVR vlterius,quomodo Siba auſus ſit talia dicere contra dominum ſuum Miphiboſeth: ſciens,quòd caperetur in dolo, & proditione, & erat reus grauiſſimarum pœnarum. Nam aut Siba putabat, quòd præualeret nunc Dauid,vel Abſalon.Si Abſalon:nihil poſſet conſequi per iſta munera,quæ nunc dabat,eo quòd Dauid,tanquam exul de regno expelleretur, vel occideretur: B ſi autem præualeret Dauid: oportebat,quòd Miphiboſeth compareret coram eo, & accuſaret Sibam,quòd prodidiſſet eum,& non haberet Siba reſponſionem, ſed eſſet reus proditionis. Reſpondendum,quòd Siba putauit,quòd Dauid per fortitudinem bellicam, & prudentiã,vel per adiutorium Dei,aut aliàs ſuperaret Abſalonem:ideo voluit captare fauorem eius nunc quando erat in aduerſitate,vt poſtea propitiaretur ei,& benefaceret. De Miphiboſeth autẽ domino ſuo putauit, quòd non auderet comparere coram Dauid,& ſic obtineret Siba, vel ſi compareret,putabat Siba,quòd rex non crederet excuſationibus ſuis,ſed quòd ſauiſſet Abſalon:ideo quòd condemnaret eum. Etiam dato, ꝙ reperiretur veritas, ſemper Dauid miſereretur Sibæ, & daret aliquid de poſſeſſione. Sic enim factum eſt,quia quã quam Dauid poſtea veritatem comperiret, noluit punire C Sibam proditorem,quin potius fecit,ꝙ Siba, & Miphiboſeth diuiderent poſſeſſiones.infra 19. ob hoc autem,quãdo Dauid redibat in Ieruſalem, Siba, & quindecim filii eius, & viginti ſerui, venerunt ad eum trans Iordanem, vt non poſſet aliquis accuſare eum, ſed in præſentia eius, timeret Miphiboſeth, vel erubeſceret accuſare. Etiam venit ante alios,vt cõtinuaret fauorem præcedentem,& iam rex erubeſceret condemnare illum, cum tantum ſe ei familiarem exhibuiſſet. *Et ait rex:tua ſint omnia, quæ fuerunt Miphiboſeth.* Ideſt,cõcedo tibi omnia,quæ fuerunt Miphiboſeth, ſcilicet,quæ ego donaui ei.ſup.9. fuit autem valde aſtutus, quia non propoſuit a principio accuſationem,vt non intelligeret Dauid,ꝙ hoc animo obtuliſſet munera, vt crederetur ei accuſari dominum ſuum, ſed ſolùm obtulit munera,& ſubticuit,quaſi nihil aliud intenderet: Dauid autem D quæſiuit de Miphiboſeth, & tunc ipſe reſpondit accuſando eum:quaſi non accuſaret,ſed reſponderet ad quæſita.

An potuiſſet Dauid accipere omnia a Miphiboſeth, ſi Siba vera dixiſſet.
Quaeſt. V.

QVÆRET aliquis,dato, quòd hæc dixiſſet Miphiboſeth,de quibus eum accuſauit Siba, an Dauid poſſet iuſtè bona ſua tollere, & dare Sibæ. Reſpondendum, quòd Dauid poterat tollere Miphiboſeth omnia bona, propter ea,quæ dicebat Siba, ſi vera fuiſſent. Et hoc propter duo. Primò in pœnam: nam quando aliqui committunt crimen læſæ maieſtatis,cuiuſmodi erat iſtud,ſecundũ E legem occiduntur, & bona eorum publicantur, ideſt,efficiuntur regis, & filij eorum nihil habent de bonis ipſorũ: ſed ex miſericordia,ſola vita eis reſeruatur: extra de hæreticis.c.vergentis.qui igitur poteſt tollere bona, & vitam:facilius bona auferre poterit. Secundò poterat hoc tollere Dauid inquantum donator; quia ipſe dederat Miphiboſeth omnia bona,quę habebat:cum ante hoc nihil habuiſſet.ſup.9. ſed propter ingratitudinem, quando magna eſt, reuocantur donationes: nam & ille,qui manumiſſus fuerat,propter ingratitudinem reducitur in ſeruitutem, extra de donatione. c.propter ingratitudinem. ſed Miphiboſeth eſſet in hoc nimis ingratus, ergo reducendus erat ad nihil habere,ſicut prius.

A *An peccauerit Dauid ſententiando contra Miphiboſeth.*
Quaeſt. VI.

QVAERETVR vlterius, cum Siba falſa obieciſſet domino ſuo Miphiboſeth, an peccauerit Dauid ſententiando contra Miphiboſeth. Reſpondendum, quòd peccauit Dauid, propter duo. Primò, quia innocentem cõdemnauit: habebat enim Miphiboſeth rectum animũ erga Dauid: vnde fuit in planctu toto tempore, quo Dauid ſtetit extra Ieruſalem,& non lauit pedes ſuos,nec mutauit veſtes,ſicut qui lugeret mortuum. inf.19. Secundò peccauit Dauid,quia condemnauit eum inauditum, & non vocatum,& indefenſum:nam etiam dato, quòd verum fuiſſet peccatum obiectum Miphiboſeth, condemnando eum non vocatum, & indefenſum, peccatum eſſet, quia etiam B in notorijs delictis citatio requiritur, vt veniat reus ad audiendam ſententiam, & allegandas aliquas excuſationes, ſi quas habet: nam licèt notorius ſit actus,non eſt notoriũ, an iniuſtè egerit,& ad hoc vocandus eſt,ne innocens condemnetur. *Dixitque Siba: oro,inueniam gratiam coram te domine mi rex.* Hic oſtendit Siba,quod ipſe non obtulerat munera Dauid, vt daret ei poſſeſſiones domini ſui, ſed ſolum,vt placeret in oculis eius: vnde nihil dixit de poſſeſſione ſibi collata,ſed ſolum petiuit, vt ſemper inueniret gratiam in oculis Dauid. *Venit ergo rex Dauid.* Hic ponitur ſecundum huius c.in quo Dauid a Semei iniurijs impetitur, & dicitur. *Venit ergo rex Dauid vſque Bahurim.* Eſt enim Bahurim quidam locus in tribu Beniamin, in quo manebat Semei,qui erat de tribu Beniamin, & vſque ad illũ ſecutus eſt Phaltiel vxorem ſuam Michol plorans, quando C ducebatur ad Dauid.ſup.3. venit autem Dauid ad iſtum locum,cùm pergeret verſus Iordanẽ, quia per eum iter erat a Ieruſalem in Iordanem. *Et ecce egrediebatur inde.* ideſt, de Bahurim. *Vir de cognatione domus Saul,nomine Semei filij Gera.* Iſte ſciens,quod Dauid veniret per locum illum, egreſſus eſt ad maledicendum ei.

De qua tribu fuerit Semei,& de eius maledictione.
Quaeſt. VII.

QVAERETVR de iſto Semei, de qua tribu erat. Aliquis dicet,quòd erat de tribu Beniamin, quia hic dicitur,quòd erat de cognatione domus Saul:& tamẽ domus Saul erat de tribu Beniamin. præced. lib.c.9. ergo Semei erat de tribu Beniamin. In contrarium videtur,quòd *1.opin.* erat de tribu Ephraim, vel Manaſſe: quia inf.19.dicitur ab D ipſo Semei: ideo prior occurri tibi de omni domo Ioſeph: domus autem Ioſeph continebat duas tribus,ſ. Ephraim, & Manaſſe.Gen.48.ergo non erat de Beniamin. Reſpondet Hiſt.ſchol.quòd Semei erat de ſtirpe Ephraim,vel Manaſſe: & probat per id, quod allegatum eſt infra 19. cum *Reſpõſio hiſt. ſch.* autem obijcitur, quòd erat de cognatione domus Saulis, dicit, quòd non erat de cognatione iſta, quantum ad progeniem, ſed quantum ad zelum, ſcilicet, quia zelauit pro tribu Beniamin, & maledixit Dauid: ſicut maledicturus eſſet aliquis de tribu Beniamin. Sed hoc non ſtat,quia ſcri *Opinio* ptura non loquitur hoc modo:dicendo,quòd ſit aliquis fi- *Nicolai.* lius alterius: quia habet zelum illius potiſſime, quia ſæpe dicitur,quòd erat de tribu Beniamin, vt patet hic,& infra 16.& ſequen. lib.cap.2. Nicolaus reſpondet, quòd Semei partim erat de cognatione Beniamin, & partim de tribu E Manaſſe,vel Ephraim. Sed obijcietur,quia viri accipiebãt vxores de tribu ſua, & familia. Num. 36. ergo oportebat, quod eſſet de eadem cognatione ex parte matris,& patris. Reſpondet, quòd illud verum eſt in mulieribus, quæ ſuccedebant patribus in hæreditatem: nam illæ non poterant de alia tribu accipere viros,ne permiſceretur hæreditas: feminæ tamen,quæ non ſuccedebant patribus,poterant accipere viros de quacũque tribu.Sed hoc an verum ſit,declaratũ eſt,Num.36. Dato tamen, quòd hoc ſtaret,adhuc nõ tenet poſitio Nico.quia ipſe vult,quòd eſſet Semei ex parte patris de Manaſſe,vel Ephraim:& ex parte matris de domo Saul. Sed hoc non ſtat, quoniam in veteri teſtamento, cum filij non ſuccederent matribus, nominabantur ſemper de ſtirpe patrum:& propter hoc iubebatur,ꝙ cum quis moreretur ſine liberis, frater eius acciperet vxorem ipſius,vt ſuſcitaret ſemen fratri ſuo,& filius inde genitus no

minabatur nomine viri mortui. Deut. 25. ſi tamen filij nominarentur a matribus aliquando, nō poſuiſſet lex tantam diligentiam, vt viri ſemper haberent, in quibus maneret nomen eorum: Semei tamen nominatur de cognatione Saulis; ideo oportet, quòd pater eius eſſet de cognatione hac. Item patet, quia dato, quòd eſſet Semei de cognatione Beniamin, quantum ad matrē, & nominaretur aliqñ de tribu Beniamin, pluries tamē nominaretur de tribu Manaſſe, vel Ephraim, quā de Beniamin, ſed falſum eſt, quia ſemper quaſi nominatur de Beniamin: vt patet hic, cum dicatur de cognatione Saulis, qui erat de Beniamin. Item Dauid dixit infra: filius meus, qui egreſſus eſt de vtero meo, quærit animam meam: quāto magis iſte filius Iemini: ſed filij Iemini ſunt de ſtirpe Beniamin, vt declaratum eſt præceden. lib. cap. 9. & 22. Item infra 19. dicitur, quòd Semei occurrit Dauid ad tranſitum Iordanis cum mille uiris de Beniamin: ſi tamen eſſet de tribu Manaſſe, vel Ephraim, habuiſſet ſecum ſocios de illa tribu, & non de Beniamin. Item ſequen. lib. cap. 2. dixit Dauid Salomoni: habes apud te Semei filium Iera filij Iemini, ideſt, filij Beniamin: ergo ſemper vocatur de tribu Beniamin: nunquam vocatur autē de cognatione Ioſeph, niſi infra 19. ergo magis videtur, quòd ſit pater eius de hac tribu, quàm de Manaſſe, & Ephraim. Item non ſtat, quod dicit Nico. quia ſi fuiſſet ex parte patris de Manaſſe, vel Ephraim, cum filij ſuccederent patribus, & non matribus, fuiſſet poſſeſſio Semei in terra Manaſſe, vel Ephraim; erat tamen in terra Beniamin, nam morabatur in Bahurim, vt patet hic, cū dicatur, ꝙ egreſſus eſt de Bahurim. Item ſeq. lib. c. 2. dicitur. habes apud te Semei filium Iemini de Bahurim. Dicendum ergo, quòd iſte Semei erat de tribu Beniamin, & de cognatione Saulis totaliter, nec pertinebat ad Manaſſe, vel Ephraim, & iſta fuit cauſa, quare ipſe malediceret Dauid, ſcilicet, zelo cognationis ſuę, cui Dauid regnum abſtulerat: ſi tamen fuiſſet de Manaſſe, vel Ephraim, nihil attinuiſſet ad eum maledicere, & ob hoc nominatur de cognatione Saulis, ut ſciatur cur malediceret. Cum autem obijcitur, quod iſte erat de Manaſſe, vel Ephraim, dicendum, ꝙ nullo modo pertinebat ad has tribus. Et cum ipſe dixit, ꝙ prior deſcenderat de omni domo Ioſeph, dicendum quòd ibi non importatur nomen alicuius tribus, ſed ſignificantur undecim tribus: nam tribus Iuda computabatur, tanquam unum caput in Iſrael; & tribus Ioſeph erat caput omnium aliarum tribuum, quæ uocabantur tribus Iſrael: unde eſt ſenſus, quòd Semei dixerit, deſcendi prior de omni domo Ioſeph, ideſt, quanquam de domo Iuda aliqui prius ad regem venerint, quàm ego: tamen de vndecim tribubus Iſrael, quæ intelliguntur nomine Ioſeph, nullus deſcendit prius, quàm ego. Aliter etiam exponunt Hebręi, quòd non fuit Semei de tribu Manaſſe, vel Ephraim, ſed de hoc, infra decimonono dicetur. *Procedebat egrediens, & maledicebat*, ideſt, procedebat de Bahurim, & quanto plus procedebat, tantò plus maledicebat. *Mittebatque lapides contra Dauid, & contra vniuerſos ſeruos eius.* Non mittebat lapides ad hoc, quod poſſet percutere eos: quia aliquantulum diſtabant ab eo, ita vt neminem poſſet tangere: ſed mittebat ad iniuriam, & ad ſatiandum iram ſuam. Sic etiam ſpargebat puluerem contra Dauid, & ſeruos eius: vt patet infra: tamen manifeſtum eſt, quòd puluis non poſſet peruenire ad Dauid, ſed erat ad iniuriam.

Quare Semei maledixerit Dauid. Queſt. VIII.

QVÆRETVR, quare Semei maledicebat Dauid, & faciebat hoc. Reſpondendum, quòd faciebat in vindictam cognationis ſuæ: nam erat de cognatione Saulis, & Dauid abſtulerat regnum domui Saulis: ideo habebat eum exoſum: & quia nunc inſurrexerat Abſalon cōtra Dauid: putabat, quòd iam nunquam rediret Dauid in ſtatum priſtinum, ſed quòd occideret eum Abſalon, cum hoc deſideraret, & adiuuaretur a toto Iſrael: ideo putabat, quòd poterat ſine pœna ei quæcunque mala dicere, ſcilicet, quia nunquam ad regnum rediturus erat: & ſic apparet ex verbis blaſphemiæ eius. Sed dicetur: quomodo Semei nūc ex amaritudine cordis maledicebat Dauid? Nā

F oēs tribus Iſrael, & ipſa tribus Beniamin elegerūt Dauid in
Regem: ipſo non cogente, nec orante, ut patet ſupra 5. ideo
videtur, quod nullum retinuiſſent rācorem viri Beniamin
contra Dauid. Reſpondendum, quod tribus Beniamin cū
omnibus alijs tribubus Iſrael, elegit Dauid in regem, quia
ſciebat hoc a Deo prænunciatum eſſe, ſed non mouebatur
ex deſiderio ad hoc: potius enim voluiſſet, quod maneret
regnum in ea, ſicut prius: potiſſimè autem illi, qui erant
de cognatione Saulis, ſ. ſatis coniuncti ei. Nam iſti nullo
modo voluerunt Dauid in regem, quia tamen omnes tribus
eum ſuſcipiebant: non potuerunt ipſi excludere illum,
ſed ſuſceperūt inuiti. Cum aūt nunc viſum eſt tempus vindicandi
de Dauid: euomuerunt furorem ſuum in eum: &
quia iſte Semei erat vnus de coniunctis domui Saulis, maledixit
grauiter Dauid, ſic oſtendens irā ſuam, quam totò
G tempore præcedenti occultam tenuerat. Sed obicietur, ad
quid gaudebat nunc Semei, quod eiiceretur Dauid: nā ſucedebat
ei filius ſuus Abſalon: ſi enim fuiſſet Abſalon de
alia tribu, potuiſſet gaudere Semei, & oēs de tribu Beniamin:
ſed iſta non erat mutatio aliqua reſpectu ipſorū, quia
ſemper manebat regnum in domo Dauid. Reſpondendū,
quòd quanquam viri Beniamin iraſcerentur domui Iuda,
quia acceperant eis regnum: tamen ſpecialiter inimicabantur
Dauid in perſona ſua, eo quòd ille acceperat regnum,
& fuit auctor trāsferendi de vna tribu in aliam, erat ēt hoſtis
Saulis, dum viueret; ideo ad eum tenebant inexorabile
odium, & volebant, quòd in perſona ſua pateretur, & quia
nunc Semei videbat, quòd Dauid miſerabiliter fugiebat,
& non putabatur habere ſpem redeundi: gaudebat Semei,
velut ſi regnum tranſlatum eſſet ad aliam tribum, cū nunc
H hoſtis eius poſſideret illud.

An Semei peccauerit maledicendo Dauid. Queſt. IX.

QVAERETVR vlterius: an ſemei peccaret maledicendo
Dauid, & iaciendo lapides in eum. Aliquis
dicet, quòd non, quia Dauid merebatur hoc, & Deus ſuſcitabat
iſtum contra eum, tanquam miniſtrum. Item dixit
infra Dauid, dimittite eū, vt maledicat mihi iuxta præceptum
Domini, ſed faciendo, quod Deus iubebat nō peccabat.
Reſpondendum, quòd Semei peccauit: quia Dauid
iuſſit eum occidi pro hoc, vt patet ſequen. lib. ca. 2. Et erat
tunc Dauid propinquus morti, nec mouebatur aliqua affectione
paſſionali, ſed ratione: ergo merebatur mortem Semei.
I Item Semei non habebat cauſam maledicendi Dauid,
quia nihil ei nocuerat, ergo peccabat maledicendo.
Item maledicere principi eſt magnum peccatum, ſic patet,
Exod. 22. ſcilicet: Dijs non detrahes, & principi populi
tui non maledices: Dauid autem erat princeps populi a
Deo vnctus: ideo peccatum erat maledicere ei. Item dato,
quòd haberet Semei cauſam maledicendi Dauid: non
habebat iuriſdictionem: pœna autem, quæ ſine iuriſdictione
infligitur, iuſtè non infligitur: ſed Semei nullam habebat
iuriſdictionem ad hoc, ergo peccauit. Ad primum in
contrarium dicendum, quòd quanquam Dauid peccaſſet,
& mereretur maledici, non licebat cuilibet reos criminis
punire, quanquam delictum conſtet. Cum vero obijcitur,
quòd Deus ſuſcitauit Semei contra Dauid ad maledicendum.
Dicendum, quòd non ſufficit, nam etiam ſuſcitauit
K Abſalon ad rebellandum Dauid, vt patet ſupra 12.
ſcilicet: Suſcitabo malum de domo tua, &cet. Peccauit
tamen Abſalon grauiter. Ad ſecundum dicendum, quòd
ſi Deus expreſſè iuſſiſſet Semei, quod malediceret Dauid,
non peccaret Semei maledicendo: imnio mereretur, quia
exequebatur mandatum Dei, Deus tamen non iuſſit ei, ſed
inclinauit illum, de quo infra declarabitur; ideo non excuſatur
Semei. *Omnis autem populus, & vniuerſi bellatores a
dextro, & a ſiniſtro latere regis incedebant*, ſ. quando procedebat
rex, & maledicebat ei Semei, erat vallat⁹ a viris ſuis:
quia bellatores, & reliquus populus incedebant ad vtrumque
latus regis. In quo ſignatur, quod non poterant lapides
miſſi a Semei venire ad regē. Vocantur aūt hic bellatores
oēs viri diſpoſiti ad bellum, qui ibant cū Dauid: populus
vero vocatur reliqua multitudo inhabilis ad arma, i. feminæ,
& paruuli: nā de domo regis ibant vxores eius, & filij ſui,

bij iui,

lij ſui, qui computantur nomine populi. *Ita autem loquebatur Semei cum malediceret regi*, ideſt, iſta verba, quæ ſequũtur, proferebat: exprimuntur autem hic verba maledictionis, vt ſciatur, quam grauis maledictio fuerit Semei in Dauid. *Egredere, egredere vir ſanguinum.* Iſtud verbum egredere, aliud ſignat in vulgari, quod ad maiorem contumeliam pertinet, & duplicatur propter maius opprobrium. Vocauit autem illum virum ſanguinum, ideſt, iniuſtum occiſorem, ſcilicet, quia occidit, & effudit ſanguinem domus Saulis, nam iſte Semei imponebat Dauid mortem Abner, & Isboſeth, quanquam in quolibet eorum Dauid fuerit innocens, vt patet ſupra 3. & 4. *Et vir Belial.* Vocatur vir Belial homo indomitus, vel ſine iugo, ſ. quia nulli rationi, aut legi ſubijcitur: ſic dicitur Iudi. 19. erant autem viri illius ciuitatis filij Belial, ideſt, abſque iugo, vt ibi exponitur in litera, vocauit autem Semei Dauid filium Belial, quaſi per inobedientiam legis, & rationis tuliſſet regnum de domo Saulis. *Reddidit tibi dominus vniuerſum ſanguinem domus Saul*, i. dominus dedit ſuper caput tuum pœnam pro toto ſanguine effuſo de domo Saulis: putabat enim Semei, quod Dauid fuiſſet cauſa mortis Abner, & Isboſeth, qui erant principes domus Saulis, ut dictum eſt. *Quoniam inuaſiſti regnum eius.* Ideſt, accepiſti uiolenter regnum eius, ſcilicet, quòd in progenie ſua manere debebat. Et poteſt eſſe ſenſus, quòd dato, quòd tu non occideris aliquos de domo Saulis: quia tamen inuaſiſti regnum eius, reus es ſanguinis totius effuſi de domo ſua. In Hebręo habetur. *Quoniã regnaſti pro eo.* Ad idem redit: ſed litera noſtra propior eſt, quia inuadere ſignificat uiolentiam, & intruſionem, de quibus Semei criminabatur Dauid: regnare autem magis pertinet ad titulum. *Et dedit dominus regnũ in manu Abſalon filij tui.* ideſt, ſicut tu iniuſtè inuaſiſti illud accipiendo de domo Saulis: ita nunc Deus dedit regnum eius in manu filij ſui, ut talia patiatur, qualia egit: nam per quæ quis peccat, per ea torquetur. Sapien. 11. Dixit autem traditum regnum Abſaloni, quia putauit Semei, ꝙ cum totus Iſrael uno corde adiuuaret Abſalon, & Dauid iã fugeret, nunquam rediturus eſſet ad regnandum, ſed regnaret filius eius. *Et ecce premunt te mala tua*, ideſt, ecce nunc mala, quæ olim feciſti, te premunt, ſcilicet, quia pro eis nũc pateris. In Hebræo habetur. *Ecce tu pro malitia tua.* Ecce tu pateris hæc pro malitia præterita. *Quoniam vir ſanguinum es*, ideſt, effuſor ſanguinis, ſcilicet, quia occultè tractaſti, quomodo occideres Isboſeth, & Abner principes Iſrael, vt illis occiſis regnares. *Dixit autem Abiſai filius Saruiæ regi.* Omnes viri bellatores Dauid audiebant uerba hæc, quę loquebatur Semei, & diſplicebant eis: ſolus tamen Abiſai tolerare non potuit, & dixit, quòd uolebat occidere Semei: erat autem iſte Abiſai frater Ioab, & Aſael, vt patet ſupra 2. & iſti tres erant filij Saruiæ ſororis Dauid. 1. Paral. 2. fuit autem nimis inquietus nunc Abiſai contra Semei. Ita etiam in reditu regis in Ieruſalem, quando iuit Semei veniam petens à Dauid, dixit Abiſai: Nunquid pro his uerbis non occidetur Semei, qui maledixit Chriſtum domini? & ibi Dauid increpuit Abiſai. infra 19. *Quare maledixit canis hic moriturus domino meo regi?* ideſt, quare iſte canis mortuus permittitur maledicere regi? quaſi dicat, cum ſimus hic tot viri bellatores, iam debetemus occidiſſe ipſum: quia in contemptum noſtrũ maledicit regi, quaſi nullus ſit, qui pugnet pro eo: vocauit autẽ eum canem mortuum ad vituperium: quaſi dicat, ille non erat homo, qui poſſet maledicere regi, ſed erat quaſi quidam canis mortuus, ſic enim vocauit ſe Miphiboſeth. ſupra 9. Scilicet, quis ego ſum ſeruus tuus, quoniã reſpexit ſuper canẽ mortuũ ſimilem mei? Vel vocatur canis moriturus: quia in breui moriturus erat. Intẽdebat enim Abiſai illico occidere eũ, putans, ꝙ Dauid permitteret illud. *Vadam, & amputabo caput eius.* Ideſt, volo ire, & occidere ipſum: erat enim Abiſai vir fortiſſimus, & putabat, quod ſi perſequeretur Semei, non poſſet effugere manus eius.

Abiſai an peccauerit, dum voluit occidere Semei. Quæſt. X.

QVÆRETVR, an peccauerit Abiſai volendo occidere Semei. Aliquis dicet, ꝙ ſic, quia Dauid increA puit Abiſai, quia volebat occidere Semei, dicens: quid mihi, & vobis filij Saruiæ? ſi tamen non peccaſſet, non increpuiſſet eum Dauid. Reſpondendum, quòd aut quæritur de hoc, quod eſt velle ipſum occidere: aut de hoc, quod eſt ipſum occidere. De primo dicendum eſt, quòd non peccabat Abiſai volendo occidere Semei: merebatur enim Semei mortem: eo ꝙ maledixerat Dauid, lex tamen dixerat: Dijs non detrahes, & principi populi tui non maledices. Exo. 22. Et Iudæi conſueuerant infligere pœnam mortis maledicentibus principes: poterat ergo deſiderare Abiſai occidere Semei vindicando iniuriam Dauid, & miniſtrando iuſtitiam ſecundum legem. Item dato, quòd non eſſet à lege pœna mortis impoſita, ſed eſſet arbitraria, Dauid poterat infligere pœnam mortis, & Abiſai poterat iuſte dolere de iniuria illata Dauid, & deſiderare occidere Semei. De
B ſecundo dicendum, quòd Abiſai non erat iudex; ideo non poterat per ſeipſum occidere Semei, nullo iubente, ſed Dauid erat iudex, & executor legis Dei, qui poterat iubere, quòd occideretur pro hoc Semei, & tunc Abiſai poſſet iuſſu Dauid occidere Semei, nunc autem ſolùm deſiderauit occidere, & non occidit, ideo non peccauit. Cum autem obijcitur, quòd Dauid increpuit eum, dicendum, quòd Dauid non increpuit illum, tanquam peccantem, ſed tanquã ſollicitantem contra intentionem ſuam, Dauid enim volebat tolerare iſtã iniuriã, vt Deus miſereretur eius, vt patet infra, & quia Abiſai mouebat eum ad vindictam, increpuit ipſum. Sic enim fuit de Chriſto: nam cum dixiſſet diſcipulis ſuis, quod moriturus eſſet in Ieruſalem, dixit ei Petrus: domine abſit, non erit tibi hoc, & Chriſtus increpuit eum, dicens: vade retro me Satan, quia neſcis, quę Dei ſunt, ſed
C quæ hominum: hoc autem quia volebat perſuadere Petrus Chriſto, ne moreretur: aliàs tamen Petrus non peccabat in hoc, quia non deſiderabat malum, deſiderans Chriſtum viuere, cum adhuc neſciret vtilitatem ex morte eius conſecuturam. *Et ait rex: quid mihi, & uobis filij Saruiæ?* Ideſt, quid habetis mecum, quòd infeſtatis me ducendo ad id, quod nolo. Et hoc dicit gloſſa ord. & Andreas, & Nicolaus, quòd non ſolum locutus eſt Abiſai, ſed etiam Ioab, vel ſaltem Ioab mouit Abiſai, vt iſta diceret: magis tamen videtur dicendum, quod ſolus Abiſai locutus fuerit, & tamen Dauid increpuit filios Abiſai, eo quòd conſueuerant duri ſibi eſſe: ſic enim quando aliquis offenditur ab aliquo de vna communitate, vel progenie: ſi omnes de illa communitate, vel progenie ſoleant offendere iſtum, quando vnus offenderit eum, clamabit contra omnes de progenie, vel
D communitate illa, quòd omnes eum offendunt: ita Abiſai, & Ioab filij Saruiæ aſſueti erant offendere Dauid: ideo quanquam vnus eum aliquãdo offenderet, contra ambos loquebatur. Sic enim patet ſupra 3. cum dixit Dauid: porro viri iſti filij Saruiæ duri mihi ſunt, ſic etiam infra 19. dicitur de Abiſai, quòd locutus eſt contra Semei, & Dauid dixit, quid mihi, & vobis filij Saruiæ? cur efficimini mihi hodie in ſathan? *Dimitte eum, vt maledicat.* Ideſt, nullus noceat ei, ſed maledicat quantum voluerit. In Hebræo non habetur: dimittite eum, ſed ſolum, maledicat: litera tamen noſtra poſuit: dimittite eum, quia infra replicatur iſta ſententia, & dicitur: dimittite eum, vt maledicat. *Dominus enim præcepit ei, vt malediceret Dauid.* ideſt, nolite prohibere, quia Deus iuſſit, & nemo Deo reſiſtere debet, nec poteſt.
E

An Deus præceperit Semei, vt malediceret Dauid, & quomodo auſus ſit maledicere Dauid in tanta multitudine. Quæſt. XI.

QVAERETVR circa hoc, quomodo ſit verum, ꝙ Deus præcepiſſet Semei, vt malediceret: nam tunc Semei eſſet propheta Domini, & non peccaſſet: ipſe tamen confeſſus eſt iniquitatem ſuam, & veniam petijt a Dauid, infra 19. Item ſi Deus iuſſiſſet, non peccaſſet Semei, & conſequenter peccaſſet Dauid iubendo ipſum occidi, & Salomon exequendo iſtud. ſequen. lib. cap. 2. Et tamen nõ peccauit, quia erat Dauid ad mortem, quando illud dixit: ideo peccauit Semei, & conſequenter dominus non iuſſit. Si autem dicatur, quòd dominus iuſſit, ſequitur etiam, quòd

agebat Deus iniuſtum, mouendo aliquem ad peccandum, ſi Semei dicendo iſta peccabat. Reſpondendum, quòd Dauid putauit, quòd Deus præceperat Semei, quòd malediceret ei: vidit enim, quòd ipſe proruperat in magnas contumelias maledicendo regi, & proijciendo lapides, & puluerem, & hoc faciebat ſolus coram magno exercitu, a quorum quolibet occidi potuiſſet; ideo putauit, quòd nullo modo hoc ageret à ſeipſo, ſed Deus miſiſſet ei, & ob hoc nõ formidabat, & ſic dixit, dominus præcepit ei, vt malediceret: Deus tamen nihil præceperat. Et ſic nõ ſtant rationes in contrarium, nam nihil Deus præceperat ei; ideo peccabat hoc faciendo. Aliter poteſt intelligi, quòd Dauid putaret, quòd Deus præcipiebat, ideſt, inclinabat iſtum ad maledicendum, & iſte modus erat frequentatus in ſcriptura: G nam ſic dictum erat de Abſalon, ſupra 12. quòd Deus ſuſcitaret malum de domo Dauid, & tolleret vxores eius: ſciebat tamen Dauid, ꝙ Deus nõ iubebat Abſalon hoc facere, ſed inclinabat eum, vel permittebat inclinari, & offerebat facultatem ad hoc faciendum, & hoc intellexit Dauid; nam non putauit, quòd Deus expreſſe iuberet Semei, quòd malediceret Dauid, quia illa non videbantur a Deo fieri, ſed propter iram. Dicendum autem, quòd verum eſt, quòd Deus mouebat Semei ad maledicendum Dauid, nõ quidem directè inquantum iſte erat quidam actus malus, & deordinatus, ſed inquantum erat in pœnam Dauid. Nã ſicut incitauerat Abſalon contra eum, & tamen Abſalon faciebat malum, ſed incitauit eum, inquantum illud malũ erat pœnale Dauid: ita fuit hic de Semei. Illa autem incitatio Dei non tollit culpã, nec diminuit, quia non agit ho- H mo vt miniſter Dei, velut ab eo motus, ſed propter aliquas affectiones particulares deordinatas, Deus tamen qui eſt ſummè ſapiens, & ſummè bonus, conuertit illum actũ malum ad aliquam vtilitatem, ſcilicet, vt ſit pœna illius, qui peccauit: ita Semei mouebatur ad maledicendum Dauid, propter odium conceptum, quia tamen Dauid merebatur maledici, conuertit Deus iſtam maledictionem, quæ mala erat, vt eſſet vtilis in pœnam Dauid. Dicitur autem Deus ſuſcitare aliquem ad faciendum talia mala, inquantũ permittit, quòd illa faciat, & illa permiſſio ſolum eſt propter illum, cui malum infligitur: alioquin autem quanquam aliquis conaretur maledicere, vel mala facere alteri: ſi ille, contra quem iſta ſunt non mereatur ea, vel non proficiatur ei aliquo modo, Deus non permittet, quòd maledicatur, vel mala ſibi infligantur, quanquam malus vir ad cõ- I trarium conetur: ideo ſcriptura rectè dicit, quod Deus ſuſcitat malum alicui, quia nullo modo fieret, niſi Deus ad hoc laxaret habenas viro mala volenti, & facultatem faciendi ei offerret.

Quomodo Semei ſolus auſus ſit maledicere Dauid coram tot viris. Quæſt. XII.

QVAERETVR vlterius, quomodo Semei auſus ſit maledicere Dauid coram tanta multitudine, cum ipſe ſolus eſſet, & quilibet de exercitu Dauid poſſet ipſum percutere. Reſpondendum, quòd Semei auſus fuit maledicere Dauid propter duo. Primo quia credidit, quòd Dauid non poſſet ei malum facere in futurum, putans, quòd Abſalon regnaret, & nunquam reſtitueretur Dauid in re- K gnum, & Abſalon non vindicaret iniurias factas patri, cũ ipſe principaliter perſequeretur eum ad mortem. Secundò fecit hoc, quia non timuit in præſenti aliquod malum ſuſtinere, & iſtud propter duo, primò quia credidit, quod Dauid, & viri ſui erant ita afflicti, quòd non attenderent ad maledictiones iſtas, ſed potius curarent fugere velociter a facie Abſalon, qui miſſurus erat perſecutores poſt illos. Secundò quia ipſe diſtabat aliquantulum ab exercitu Dauid, & credidit, quòd quanquam aliquis de viris Dauid perſequeretur eum, non poſſet ipſum cõſequi, eo quòd Semei ambulabat ſuper altitudinem montis, & viri Dauid gradiebantur per viam ad pedes montis. Sic patet in litera, cum dicitur: ambulabat itaque Dauid, & ſocii eius per viam cum eo, Semei autem per iugum montis ex latere contra illum gradiebatur maledicẽs: putauit autem, quòd nullus conaretur aſcendere montem perſequendo eum: ſi tamen aliquis aſcẽderet, ipſe poterat fugere interim in vr- F bem Baurim, quæ erat propinqua, de qua ipſe exierat: vt patet ſupra, ſcilicet, egrediebatur vir de Baurim de cognatione Saul. Si autem dicatur, quod debuiſſet timere Semei, quòd Dauid circundaret vrbem, vt traderetur ſibi Semei: dicendum, quòd hoc non timebat, quia Dauid ibat profugus a facie Abſalon; ideo non auderet cõſiſtere apud Baurim obſidendo eam, nam propter hoc fugerat de Ieruſalem; ideo ſecurus fuit, quòd nihil mali ei fieret.

Dauid potuiſſet iuſtè occidere Semei, tamen noluit propter maiorem perfectionem ſui. Quæſt. XIII.

G QVÆRETVR vlterius, an Dauid poſſet iubere occidi Semei, quia maledicebat ei. Aliquis dicet, ꝙ non, *[Arguitur 1.]* quia Dauid credidit, quòd Deus iuſſiſſet Semei maledicere ſibi: vt patet in litera: ergo ſi vellet eum punire, ageret directè contra intentionem Dei, & hoc videtur eſſe peccatum. Item Dauid dixit, Deus præcepit ei, vt malediceret *[Solutio.]* Dauid, quis audeat dicere, quare ſic fecerit; ſi igitur nullus auderet dicere Semei, quare hoc faciebat, a fortiori nullus auderet punire eum, ergo peccatum erat, ſi iuberet eum puniri. Reſpondendum, quòd Semei inferebat iniuriam Dauid, & legi inquantum contra mandatum eius maledicebat principi; ideo licet Dauid inquantum perſona priuata non poſſet imponere pœnam Semei, inquantum tamen erat iudex, & executor legis Dei, poterat punire illum notorie delinquentem, & non peccaret in hoc: voluit tamen H anhelare ad maiorem perfectionem, ſcilicet, remittẽdo ꝓprias iniurias; ideo non iuſſit, quòd aliquis occideret eum, ſed potius prohibuit Abiſai volentem occidere eum.

Quod autem iſta toleratio eſſet ſupererrogationis, patet ex verbis Dauid, quia ipſe dixit: dimitte eum, vt maledicat iuxta præceptum Domini, ſi fortè reſpiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi bonum pro maledictione hac: non tamen redditur a Deo præmium, niſi pro opere bono ſupererrogationis, ergo putabat, quòd merebatur in hoc, & conſequenter non tenebatur ad illud. Itẽ quia ſi Dauid putaſſet ſe teneri ad non occidendum Semei, ſciret peccatum eſſe occidere illum, quanquam malediceret, vnde non diceret, dimittite, vt maledicat, ſi fortè reſpiciat Dominus afflictionem meam, ſed diceret, dimittite, vt maledicat, ne peccemus puniendo eum: ergo putauit ſe non I eſſe obligatum ad non nocendum ei, ſed quod poterat licitè nocere, noluit tamen nocere, vt mereretur a Deo ſuſcipere miſericordiam. Ad primum in contrarium dicen- *[Ad 1. argum.]* dum, quòd quanquam Dauid crederet, quòd Deus iuſſerat Semei maledicere ei, non repugnabat Deo volendo occidere Semei, quia iſtud præceptum non fuerat expreſſum, ſed ſolum Deus incitabat Semei, vt malediceret Dauid, vt ſupra declaratum eſt. Simile autem eſt in omnibus aliis malis, quæ nobis a Deo infliguntur: nam a quocunque infligantur, ſcimus, quoniam a Deo ſunt, quia ille non poſſet nobis aliquid mali infligere, niſi Deus permiſiſſet, & opportunitatẽ tribuerit. Sed adhuc dato, ꝙ nos ſciamus, ꝙ Deus mittat ad nos aliquẽ, vt nos percutiat: non tenemur permittere, quòd percutiat, ſed reſiſtere poſſumus: ſicut non obligamur velle, quæcunque mala Deus vult K contra nos: vt ſi velit, quòd moriamur peſte, vel alia ægritudine: non obligamur velle peſtem, ſed poſſumus conari, vt non moriamur. Ad ſecundum cum dicitur, quòd *[Ad ſecundum.]* ſi nullus auderet dicere Semei, quare hoc fecit, &cet. Dicendum, quòd non refertur illud ad Semei, ſed ad Deum, ſcilicet, Deus præcepit ei, vt malediceret, & quis audeat dicere, quare ſic fecerit? ideſt, quis audebit dicere Deo, quare iuſſit Semei, quod malediceret? ſ. nullus audebit, quia non poterit dicere vas figulo: quare ſic me feciſti? ad Roman. 9. Nec poterit inſurgere virga contra eleuantem ſe, nec ſerra contra eum, a quo trahitur. Iſa. 9. poterat tamen dici Semei, quare hoc facis? & puniri, quia iniuſtè agebat. *Et quis eſt, qui audeat dicere, quare ſic fecerit?* ideſt, nullus audebit Deo dicere, quare iuſſiſti Semei maledicere Dauid? ex hoc non ſequebatur neceſſariò contra Abiſai, quia quanquam Deus iuſiſſet Semei, quòd malediceret Dauid, poterat occidi iuſte Semei, vt ſupra dictum eſt, intẽdebat tamẽ Dauid inferre ex hoc, quod non deberet malũ

infligi

A inſligi Semei, quia Deus mouebat eum, & bonum erat, ꝙ Dauid toleraret illud, vt Deus miſereretur ſibi. *Et ait rex Abiſai, & omnibus ſeruis ſuis*. Hic voluit placare Dauid Abiſai, ne inſurgeret in Semei, & quia non ſolùm ipſe deſiderabat percutere eum, ſed etiam multi alij de aſſiſtentibus, locutus eſt Dauid ad placandum omnes; ideo dicitur, quòd locutus eſt ad Abiſai, & ad ſeruos ſuos, ſcilicet, ſeruos regis, & non ſeruos Abiſai. *Ecce filius meus, qui egreſſus eſt de vtero meo, quærit animam meam*. Arguit à fortiori, quaſi dicat, filius meus, qui eſt quædam pars mea, quærit animã meam, id eſt, vult me occidere, & hoc fit Deo incitante malum contra me: quid ergo mirum, ſi iſte Semei, qui non eſt de genere meo, inſurgat ad maledicendum mihi? quaſi dicat, Deus etiam mouet eum; ideo permittendus eſt maledicere. Dicitur: Qui egreſſus eſt de vtero meo, id eſt, de lumbis meis, quia ibi pendent vaſa ſeminaria, generaliter tamẽ B omnia, quę ſunt intra cutem, dicuntur eſſe in ventre. *Quanto magis iſte filius Iemini*, id eſt, a fortiori iſte Semei, qui eſt filius Iemini, id eſt, Beniamin, vellet auferre aiam meã: nã viri Beniamin debebant habere Dauid magis exoſum, quã aliæ tribus, eo quòd per Dauid fuerat ablatum regnum de ſtirpe ipſorum. *Dimittite eum, vt maledicat iuxta præceptum Domini*, id eſt, non percutiatis eum, ſed maledicat mihi, ſicut Dominus inclinauit eum ad maledicendum. *Si forte reſpiciat Dominus afflictionem meam*, id eſt, forte ſic faciendo, ꝙ ego permittam eum maledicere mihi, Dominus reſpiciet ad afflictionem meam, quam ſponte patior, & miſerebitur mei: ſciebat enim Dauid, quòd Deus ſemper reſpicit afflictos corde, & humiliatos, vt patet Pſal. 50. ſcilicet, Cor contritum, & humiliatum Deus non deſpiciet. C *Et reddat mihi bonum pro maledictione hac hodierna*, id eſt, ſi reſpexerit afflictionem meam reputando eum, vt meritoriam, reddet mihi bonum pro maledictione hac, ſcilicet, quia ſponte toleraui hanc maledictionem.

An daturus eſſet Deus Dauid bonum ob tolerantiam iniuriarum. Quæſt. XIV.

QVÆRETVR, quomodo Dauid diceret, quòd retribueretur ei bonum, propter tolerantiam huius maledictionis, quia per hoc, ꝙ aliquis patitur pęnas, quas peccata ſua meruerunt, nihil meretur: cum illæ pœnæ non ſint tanquam actus meritorij, ſed ſolum ſatisfactorij, actus enim meritorij ſunt ſupererogationis, Dauid autem pro peccatis ſuis patiebatur hæc; ideo non poterant iſti actus eſſe meritorij, ad hoc, quòd Deus redderet ei aliquod bonum. D Reſpondendum, ꝙ Dauid putauit, quòd propter iſtam patientem iniuriarum tolerantiã, Deus miſereretur eius, & reduceret in priſtinum ſtatum, & ſic factum eſt, quia hucuſque aduerſa fuerunt Dauid, nunc autem incepit proſperari; nã mox diſſolutum eſt conſilium Achitophel, ſequen. cap. Et corruerunt inimici ſui in bello, infra 18. Et ipſe reductus eſt in Ieruſalem, infra 19. Cum verò obijcitur, quòd ille actus tolerantiæ erat ſatisfactorius, & non meritorius. Reſponderi poteſt dupliciter, vno modo, quòd Deus reddidit bonum Dauid, ſed reddere bonum eſt duplex, ſcilicet, reddere bonum, quod eſt ceſſatio pęnarum, vel bonum, quod eſt ſuperadditio alicuius rei prius non habitæ. Primo modo actus ſatisfactorij ſunt meritorij ad reddendum bonũ, quia per actum ſatisfactorium directè tollitur pęna, quæ aliàs debebatur pro peccato. E Secundo modo actus ſatisfactorij non ſunt ad reddendum bonum, ſcilicet, ad hoc, ꝙ ſuperaddatur bonum, quod prius non erat, quia tunc actus ſatisfactorius excederet ſpeciem ſuam, quia ſolùm eſt ad ſatisfaciendum, & non ad merendum. Nunc in Dauid dicendum, quòd iſti actus tolerantiæ fuerunt neceſſarij, & fuerunt ſatisfactorij, & expectabat Dauid, quòd redderetur ei aliquod bonũ pro his, ſcilicet, aliquod maius bonum ceſſationis à laboribus ſuis, & reduceretur in priſtinã requiẽ: nã iſti labores fuerant pro peccato inflicti, & per iſtam tolerãtiam ſatisfaciebat, & iſtud bonum deſiderabat Dauid. Secundo modo non erant iſti actus ad reddendum aliquod bonum, ſcilicet, quod acciperet Dauid aliquod maius bonum, quàm prius per hanc tolerantiam. Aliter poteſt dici, quòd non ſolum meruit hic Dauid ceſſationem pęnarum, ſed etiam aliquod bonũ vlterius, quia in iſto actu aliquid

A fuit meritorium vltra id, quod eſt ſatisfactorium. Pro quo conſiderandum, quòd quanquam Dauid mereretur pati iſta mala, quæ paſſus eſt, tamen non obligabatur gratis illa tolerare, & quia gratis ſuſcepit, vltra hoc, quòd ſatisfecit, meruit aliquid: ſic enim eſt in omnibus, qui patiuntur pęnas a lege impoſitas pro delictis: nam in hoc, quod patiuntur illas abſolutè non murmurando, ſatisfaciunt, ſed in hoc, ꝙ gratis illas ſuſcipiunt, merentur aliquid vltra ſatisfactionem pro peccato. Differunt enim iſta duo, ſcilicet, nõ murmurare, & gratis ſuſcipere, quia murmurare ſolum negat rebellionem, & nihil ponit, & per hoc pęna illa efficitur ſatisfactoria, quantum ad ſatisfactionem, quam Deus exigit a nobis. Si autem patiens omnino murmuret, quantum ad legem ſatisfacit, ſed quantum ad pęnam debitam in alio ſeculo, vel nihil, vel parum: ſuſcipere autem gratis B addit aliquid poſitiuè, ſcilicet, ꝙ gratis ſuſcipiat pęnas inflictas, inquantum ſunt iuſtè inflictæ, licèt inquantum ſunt doloroſæ, triſtetur de eis. In Dauid autem ſic fuit, quia ipſe voluit ſponte ſuſcipere has pęnas, cernens, ꝙ Deus illas infligeret, inde merebatur vltra ſatisfactionem. Item Dauid egit aliquid, ad quod non tenebatur, quia licèt teneretur ſuſtinere has pęnas, tamen non tenebatur non occidere Semei maledicentem ſibi, poterat enim licitè occidere illum, vt ſupra dictum eſt, & tamen noluit occidere, ſed potius prohibuit volentes ei nocere; ideo meruit in hoc vltra ſatisfactionem, vt aliquod bonum ſibi fieret.

Quomodo Dauid meruerit, quia non remiſit iniuriam Semei. Quæſt. XV.

C QVAERETVR vlterius, quomodo Dauid potuerit mereri, uel credere, qđ Deus miſereretur eius pro hac afflictione, quia ipſe non remiſit iniuriam iſtam, ſed fecit eum occidi poſtea ſequen. lib. cap. 2. Aliquis fortè dicet, ꝙ Dauid meruit, quia nunc plenè remiſit iniuriam, ſed poſtea ſuborta noua cauſa iuſſit eum occidi. Reſpondendum, ꝙ non ſtat, quia ex iſtamet cauſa, & ſola, iuſſit eum occidi. Quod patet præalleg. ca. ſcilicet, Habes apud te Semei, qui maledixit mihi maledictione peſſima, quando ibam ad caſtra, tu noli pati eum eſſe innoxium, vir ſapiens es, ſcies quę facies ei: deduceſque canos eius cum ſanguine ad infernũ. Et ſic nullam aliam cauſam expreſſit ad hoc, quod occideretur. Item iſta intentio manſit ſemper in Dauid, nam quãdo reductus eſt poſt paucos dies in Ieruſalem, occurrente ei Semei, & petente veniam, Abiſai inſtabat, quod occide- D retur: Dauid autem dixit ergone interficietur hodie vir in Iſrael? quaſi dicat, non eſt dies hodie interficiendi, & dixit ad Semei, non morieris. Et ſic patet, ꝙ noluit occidere illũ die ipſa, non tamen ſimpliciter remiſit. Dicendum tamen, quod licèt remiſerit iniuriam ſimpliciter, tamen meruit, quia remiſit aliquid, in quo erat meritum, ſcilicet, quia Dauid potuerat illico occidere Semei, & noluit: in quo duplex bonum egit. Primum quia nimis coercuit cor ſuum, nam homines deſiderant vindictam actualiter, quando offendũtur, quia tunc eis gratiſſima eſt, & modicum de vindicta eſt magis ſibi tunc acceptabilius, quàm multo tempore poſt, ceſſantibus illis paſſionibus, magna pęna inflicta hoſti. Qđ ergo aliquis actualiter patiens iniurias atroces opportunitatem habens reddendi vindictam noluit tunc reddere, virtus magna eſt: & ſic egit Dauid, qui vindictam diſtulit, vſ- E que ad magna tempora, immo non vidit eam in vita ſua. Secundum bonum erat, quia Semei maledicebat Dauid, & ſi occideretur non malediceret amplius, ſi autem permitteretur viuere, perſequeretur Dauid magno tempore maledicens; ideo non occidendo eum volebat Dauid gratis ſuſcipere plures iniurias, quod erat actus virtutis, ſcilicet, poſſe expellere aduerſitates, & nolle, meruit ergo Dauid in hoc, quanquam non remiſit iniuriam Semei. *Ambulabat itaque Dauid, & ſocij eius per viam cum eo*, id eſt, Dauid, & ſocij ſui cum illo ambulabant per quandam viam, quæ erat in ualle. Hoc autem dicitur ad ſignandum, quomodo audebat Semei maledicere Dauid, cum ille haberet exercitũ magnum, & dicimr, quod Dauid ibat per uiam, quæ erat in ualle: Semei autem erat in colle, qui eminebat ſuper vallem, & ex colle mittebat lapides ad Dauid infra tranſeuntem, & ſic putabat ſe eſſe tutum ex ſitu loci. *Semei autem*

Duplex bonum egit Dauid non occidendo immediatè Semei.

per

per iugum montis ex latere contra illum gradiebatur, id eſt, F
Semei ambulabat contra Dauid, ſcilicet, ſuper mótem am-
bulabat ipſe, tantum, quantum Dauid per vallem: ita vt
ſemper eſſet in directo illius, & poſſet lapides iacere, hoc
autem fecit Semei vſquequo aliquantulum digreſſus eſt ab
vrbe Baurim, poſtea non auſus eſt, ne forte aliquis de viris
Dauid perſequeretur eum, & ipſe non haberet locum effu-
giendi. *Mittens lapides aduerſus eum, terramque ſpargens*,
id eſt, Semei mittebat lapides, & quando non inueniebat,
mittebat puluerem, & quicquid inueniret, vt nunquam va
caret ſibi locus offendendi Dauid. *Venit itaque rex, & vni-
uerſus populus cum eo laſſus*, id eſt, uenit Dauid in deſertum,
quod eſt prope Iericho, & Iordanem, & ipſe cum populo
ſuo manſit ibi laſſus ex itinere, quia multum ambulauerat
& quia cum eo erant multi debiles ad ambulandum, ſcili
cet, mulieres, & paruuli. Quòd autem manſerit in deſerto, G
patet, quia præced. capit. ipſe dixit ad Sadoc, & Abiathar:
ego abſcondar in campeſtribus deſerti, donec ueniat ſer-
mo a nobis indicans mihi, ſed nondum miſerant nuntiũ
aliquem ad Dauid, quia poſtea miſerunt duos, ſeq. cap. er-
go manebat in deſerto. Quòd autem eſſet iſtud deſertum
apud Iordanem, patet, quia ſeq. cap. dicitur, ꝙ cum uene-
runt nuntii ad Dauid, dixerunt ei, ſurgite, tranſite cito flu-
uium; et ſequitur, quomodo tranſierunt Iordanem, ergo
vſque ad Iordanem non quieuerunt rex, & ſerui eius, ſed
ibi refocillati ſunt, id eſt, quieuerunt, & ſumpſerunt cibos.
Abſalon autem. Hic ponitur tertium huius c. in quo Chu-
ſai ab Abſalon recipitur, & dicitur. *Abſalon autem, & vni-
uerſus populus Iſrael ingreſſi ſunt in Ieruſalem*. Iſtud iam di
ctum fuerat, ſed recapitulatur hic, vt continuetur hiſtoria
de Abſalon contra Dauid, & dicitur. Et vniuerſus popu- H
lus Iſrael, ſcilicet, multi de Iſraelitis, nam non ibat totus
populus cum Abſalon, quia non erat opus. Etiam patet,
quia ſeq. cap. dixit Chuſai, Congregetur ad te vniuerſus Iſ
rael a Dan vſque Berſabee, quaſi arena maris: ergo non
erat nunc vniuerſus Iſrael cum Abſalõ. *Sed & Achitophel
cum eo*, id eſt, etiam venit Achitophel nunc cum Abſalõ,
fit autem ſpecialis mentio de Achitophel, quia ille erat cõ
ſiliarius magnus, & habetur infra de conſilio eius. *Cum
autem veniſſet Chuſai Arachites amicus Dauid ad Abſalõ*.
Dauid miſerat Chuſai ad Abſalon, vt fingeret ſe velle ſer
uire ei, & ſic diſſiparet conſilium Achitophel: Dauid autẽ
orabat interim, vt Deus infatuaret conſilium Achitophel,
& nunc compoſuit pſalmum ſeptimum, ſcilicet, Domine
Deus meus in te ſperaui, vt patet ex titulo Pſalmi. *Locutus
eſt ad eum: Salue rex, ſalue rex*. Duplicauit ſermones ad I
magis applicandum. In Hebræo habetur. *Viuat rex, viuat
rex*. Quia tamen iſta non ſunt verba ſalutatiuncula, litera no
ſtra dixit, ſalue rex. Ad quem Abſalon. *Hæc eſt inquit gra-
tia ad amicum tuum*, id eſt, nunquid talem gratiam debe-
bas reddere amico tuo Dauid pro beneficiis ſuſceptis ab
eo, quòd nunc in calamitate eum deſereres? quaſi dicat,
non eſt bonum; ideo etiam non eſt ſignum, quòd bene mi
hi ſeruies, cum deſerueris illum, qui valde tibi benefece-
rit. *Quare non iuiſti cum amico tuo?* id eſt, quare non fugi-
ſti cum eo comitando illum vt ſaluaretur?

*Cur Abſalon petierit a Chuſai, quare dereliquiſſet
Dauid. Quæſt. XVI.*

QVAERETVR, cum Abſalon non deſideraret K
bona patri ſuo, ſed uellet occidere illum, ſicut dixit
Dauid; filius meus quærit animam meam; ſupra in litera,
& Achitophel dixit ad Abſalon: vnum virum tu quæris, &
omnis populus erit in pace, & iterum: cumque fugerit om
nis populus, percutiam regem deſolatum: ſequenti capit.
quomodo increparet ipſum Chuſai, quia deſeruerat Da-
uid. Reſpondendum poteſt dupliciter, vno modo, quòd Abſa
lon non dicebat iſta, quaſi videretur ei malum, ꝙ Chuſai
reliquiſſet Dauid, quia hoc placebat ei, & volebat totũ po-
pulum ad ſe reducere percuſſo Dauid, ſed dixit in fraudẽ,
vt cognoſcere poſſet intentionem Chuſai, ex verbis, ſcili-
cet, ad quid manſiſſet in Ieruſalẽ. Aliter poteſt dici, quòd
quanquam Abſalon inique perſequeretur Dauid: tamen
malè ſibi viſum eſt, quòd ille, qui erat amicus Dauid val-
de, nunc deſereret eum, & forte ſuſpicabatur aliquid con
tra eum, quod manſiſſet doloſè in Ieruſalem. Sed nunc di-
cetur, quomodo Abſalon placatus eſt reſponſione Chuſai,
quia patebat illam eſſe adulatoriam: cum diceret, nequa-
quam, quia illius ero, quem elegit dominus: ſciebat tamen
Abſalon, quod ipſe non electus fuerit a Deo, ſed per iniqui
tatem magnam, & fraudem, populo ſuaſerat, vt eligerent
eum: cuius omnes Iſraelitæ teſtes erant, & ſic erat noto-
ria adulatio? Reſpondendum, quod Deus infatuauit cor
Abſalonis, ne attenderet ad hęc, & putaret latere aliquam
fraudem, & occideret Chuſai, vel expelleret eum de vrbe:
ſic enim infatuauit Deus conſilium Achitophel coram to
to Iſrael, licèt euidenter bonum eſſet, & quod amplius eſt
infatuauit omnes Iſraelitas, vt conſilium Chuſai, quod e-
rat friuolum, ridiculum, & verboſum, tanquam mirabile
laudarent. ſeq. cap. *Reſpondit Chuſai ad Abſalon*. Conclu-
ſit euidenter Abſalon contra Chuſai: ipſe autem non ha-
bens, quid reſponderet, conuertit ſe ad quaſdam friuolas
adulationes, ſed Deus impoſuit illis pondus perſuaſionis,
tanquam ſententiis firmiſſimis. *Nequaquam*, id eſt, non
ſic, ſicut putas, ſcilicet, quod deberem ire cũ Dauid. *Quia
illius ero, quem elegit dominus*, id eſt, ego nolo ſeruare fauo
rem, ſed iuſtitiam: olim enim, quando Deus elegerat Da-
uid, ego eram cum eo, nunc autem, quia Deus elegit te, &
reſpuit ipſum, non manebo cum eo, ſed tecum: hoc autẽ
notoriè falſum erat, quia per fraudem, & maximum ſce-
lus Abſalon regnum vſurpauerat, & non per Deum. *Et
omnis hic populus*, ſcilicet, totus populus, qui tecum eſt: iſte
eſt populus, qui venerat cum Abſalon de Hebron in Ieru
ſalem, & conuenerant ad vnctionem eius in Hebron. *Et
vniuerſus Iſrael*, id eſt, non ſolũ iſte populus, qui præſens
fuit coronationi tuæ, elegit te in regem, ſed etiam totus Iſ-
rael, quia iſti nomine omnium aliorum fecerunt haben-
tes mandatum ab eis ad hoc, quaſi dicat, ego nolo eſſe ſpe-
cialis, ſed uolo habere in Regem illum, quem habet totus
Iſrael. *Et cum eo manebo*, ſcilicet, ad ſeruiendum ei, ideo
decuit, vt manerem hic tecum. *Sed vt hoc etiam inferam*,
id eſt, vt addam aliam rationem, quaſi dicat, præter id, qđ
dictum eſt, eſt alia ratio, quam etiam inferam, id eſt, ſubiũ
gam. *Cui ego ſeruiturus ſum? nonne filio regis?* quaſi di-
cat, ſi alicui ſeruiturus ſum: nunquid debeo ſeruire alteri,
quam filio regis? ſcilicet, iuſtum eſt, quòd ei ſeruiam, quia
ex progenie ei competit. *Sicut parui patri tuo, ſic parebo, &
tibi*, id eſt, ſicut fideliter ſeruiui patri tuo, & prompte: ita
& tibi ſeruiam, cognoſcebat enim Abſalon, quòd Chuſai
fuerat ſeruitor notabilis Dauid: vnde ad tantam familia-
ritatem peruenit, quòd vocaretur amicus Dauid, ſicut vo
cauit eum hic Abſalon, iſtud autem erat, quia Chuſai erat
vir magni conſilij.

*Chuſai, licet multa falſa dixerit Abſalon, non tamen
peccauit. Quæſt. XVII.*

QVÆRETVR, an Chuſai peccauerit in his, quæ
dixit Abſalõ. Reſpondendum, ꝙ Chuſai multa fal
ſa, & adulatoria dixit Abſalon, ſcilicet, quod Deus
elegerat eum in regem, & quòd ipſe intendebat ei ſeruire,
& hoc falſum erat, quia veniebat ad deſtruendum conſi-
lium eius. Dicendum autem, quòd in Chuſai fuit idem
penitus, quod in Dauid: nam Dauid admonuit eum, quòd
diceret iſta, præceden. cap. & ſicut dictum eſt de Dauid,
quòd fingebat mendacium officioſum, & non pernicio-
ſum. Ita etiam dicendum eſt de Chuſai, quòd ipſe execu-
tus fuerit mendacium officioſum, in quo venialiter tantũ
peccabat. Rationes autem huius præced. cap. declaratæ
ſunt. *Dixit autem Abſalon ad Achitophel*. Hic ponitur
quartum huius c. in quo Abſalon ad concubinas patris in-
greditur: ad hoc autem quia Abſalon inceperat rem ma-
gnam, ſcilicet, quod volebat expellere Dauid de regno,
vel occidere ipſum, non expediebat otioſe, & impruden-
ter tractari negotium iſtud; ideo immediatè vt introiuit in
Ieruſalem, Abſalon petiuit conſilium quid facere deberet,
& eadem die volebat Achitophel perſequi Dauid vſque
ad Iordanem. ſeq. ca. *Inite conſilium quid agere debeamus*.
Iſtud dictum eſt ad Achitophel, & ad Chuſai: uolebat e-
nim Abſalon aliquid agere ſine conſilio, quia res ardua
erat. *Et ait Achitophel ad Abſalon*. Iſte reſpondit, quia

erat

erat præcipuus inter omnes conſiliarios, & erat verbum eius, quaſi verbum Dei, vt patet infra in litera.

Quare Abſalon acceperit in conſiliarium Chuſai. Quæſt. XVIII.

QVÆRETVR, quare Abſalon acceperit nunc in conſiliarium Chuſai, cum dixit: inite conſilium, quid agere debeamus. Reſpondendum, quòd Chuſai erat vir magni conſilii, quando manebat cum Dauid, & hoc cognoſcebat Abſalon, in tantum quòd ex hoc contraxerat magnam familiaritatem cum rege, ita vt vocaretur amicus eius, & quia Abſalon in hac magnitudine rerum, quas moliebatur, egebat conſiliariis, voluit accipere illum, quem ſciebat eſſe probatum, & expertum in conſiliis. Sic enim putauit Dauid, & ob hoc miſit eum in Ieruſalem ad Abſalon, dicens: Diſſipabis conſilium Achitophel. præceden. cap. ſi tamen non acciperetur Chuſai in cõſiliarium, non poſſet diſſipare conſilium Achitophel: ergo tanta erat peritia, & eloquentia Chuſai; & tam cognita, ꝙ Dauid putauit illum ſuſcipiendum mox in conſiliarium regis, & ſic factum eſt: fuit autem præcipua ratio Dei volũtas, nam volebat impedire mala, quæ Abſalon cogitabat contra Dauid: hoc autem fieri debebat conuenienter infatuando conſilium Achitophel per conſilium alterius, qui eſſet ex parte Dauid, ideo inclinauit Deus Abſalon, vt acciperet Chuſai in conſiliarium. *Ingredere ad concubinas patris tui*, id eſt, cognoſce carnaliter concubinas patris tui, quæ manſerunt in domo.

An Achitophel rectè conſuluerit Abſalonem. Quæſt. XIX.

QVÆRETVR, an Achitophel peccauerit in hoc, & an rectè conſuluerit Abſalonem. Reſpondendum ad primum, quòd peccauit in multis. Primò quia conſiliũ dabat contra Dauid, quem ſciebat fouere iuſtam cauſam, & fouebat partes Abſalon, quem ſciebat iniuſtiſſimè moueri. Item peccauit, quia induxit Abſalonem ad peccatũ, ſcilicet, vt fornicaretur publicè. Item quia fecit ad magnã offenſam Dauid, ſcilicet, vt concubinæ eius cognoſcerentur à filio ſuo aſtante populo: nec mirum, quia quicquid mali potuiſſet Achitophel, induxiſſet ſuper Dauid, ſic patet ſeq. c. ſcilicet, eligam mihi duodecim millia virorum, & perſequar Dauid hac nocte, & percutiam eum.

Conſilium datum Abſaloni an fuerit bonum. Quæſt. XX.

QVÆRETVR ſecundò, an conſilium datum bonum eſſet Abſaloni. Reſpondedũ, quòd ſi accipiatur bonũ abſolutè, id eſt, iuſtum, non erat bonũ, quia inducebat ad peccata magna, ſi autem accipiatur bonum, id eſt, vtile ad cauſam, de qua agitur, eſt dubium. Aliquis dicet, quòd vtile erat: quia ſeq. c. dicitur, quòd conſilium Achitophel erat vtile. Sed dicendum, ꝙ illud non intelligitur de iſto conſilio, ſed de alio, ſcilicet, ꝙ acciperet duodecim millia virorum, & perſequeretur Dauid nocte illa. Quod patet, quia dicitur ibidem: Domini autem nutu diſſipatũ eſt conſilium Achitophel vtile, vt induceret ſuper Abſalõ malum: & tamen non fuit diſſipatum conſilium de ingrediendo ad concubinas, ſed executioni datum eſt, ergo intelligitur de alio conſilio. Sed dicendum, quòd etiam conſilium iſtud de introeundo ad concubinas fuit vtile. Conſideranit enim Achitophel nunc eſſe exordia huius negotii, & quòd adhuc ſi vellet Abſalon, poſſet reconciliari patri. Intendebat tamen ſemper proſequi negotium quouſque pacificè rex eſſet: hoc autem exigebat bella: quia Dauid non poterat de regno expelli, vel occidi ſine bello, dependẽt autem bella ex fauore ſubiectorum: & quia adhuc negotium iſtud dubium erat, & poſſet populus declinare ad Dauid, & Abſalon periret, debuit primum in hoc negotio eſſe, quod firmaretur voluntas populi cum Abſalon, poſtea autem poterat agere quicquid vellet cõtra Dauid: populus autem nondum expedito animo adiuuabat Abſalon contra Dauid: eo quòd putabat, quòd cum Dauid & Abſalon eſſent pater, & filius, reconciliarentur inter ſe: & populus, qui adiuuerat Abſalõ, maneret hoſtis Dauid: ideo Achitophel voluit primò tollere hanc ſuſpitionẽ populo, oſtendendo, quòd nunquam Abſalon reconciliãdus eſſet patri ſuo, eo quod faceret cõtra ipſum tam enormia, quæ nullam reciperent reconciliationem: iſtud autẽ erat, quòd Abſalon cognoſceret concubinas patris ſui: ideo cũ Abſalon dixit, inite conſilium quid agere debeamus: non dixit Achitophel, quod perſequeretur Abſalon Dauid: vel quod ipſe acciperet viros, & perſequeretur eum; ſed quod introiret ad concubinas patris: quo facto ſciens Achitophel animum populi firmatum eſſe cum Abſalon, dixit, ꝙ volebat accipere 12. millia virorum, & perſequi Dauid. Quod etiam iſtud conſilium eſſet vtile, patet ex litera, quia dicitur: Conſilium Achitophel, quod dabat in diebus illis, erat quaſi ſi quis conſuleret Deum: ſed conſilia Dei certa ſunt: ergo ſuo modo innuitur conſilium iſtud Achitophel fuiſſe certum. *Quas dimiſit ad cuſtodiendam domum.* Decem enim concubinas reliquit Dauid in domo ad ſeruandam eam, præced. c. *Vt cum audiret omnis Iſrael.* Non ſolum audierunt, ſed etiam viderunt, quia coram toto populo poſitum eſt tentorium, in quo Abſalon cognouit cõcubinas patris ſui: ſed dicitur, quòd cum audierit, ſcilicet, populus, qui abſens eſt: nam non erat nunc totus Iſrael cũ Abſalone, ſicut dixit Chuſai: illius ero, quem elegit Dominus, & omnis hic populus, & vniuerſus Iſrael, & ſic iſte populus, qui præſens erat, videret: reliquus autem Iſrael abſens audiret, & omnes confortarẽtur cum Abſalon, abſentes, & præſentes. *Quod fœdaueris patrem tuum.* Id eſt, infamaueris eum cognoſcendo concubinas eius. *Roborentur manus eorum tecum.* Id eſt, tunc firmiter te adiuuent, quia uſque nunc non audebant, timentes, quod reconciliareris patri tuo, & omne malum incumberet ſuper eos: nunc autem ſciunt, quod nõ poteſt reconciliari patri; ideo firmiter te adiuuabunt.

Quomodo Iſraelitæ confirmati ſint cum Abſalone. Quæſt. XXI.

QVAERETVR, quomodo Iſraelitę confirmati ſint cum Abſalon per hoc, & an Abſalon non poſſet reconciliari patri propter iſtud. Aliquis dicet, quod populus debuiſſet roborari cum Abſalon, propter præcedentia: nam inſurrexerat Abſalon contra patrem, & fecerat eum miſerum, & plorantem de vrbe fugere, quæ erat valde magna iniuria: vnde videtur, ꝙ etiam ex hoc non eſſet reconciliabilis. Reſpondendum, quod licèt Abſalon inſurrexiſſet contra patrem, & etiam ſi vltra bella committeret, ſemper putabant eſſe locum reconciliationi, quia poſt bella relinquitur offenſa, & damnum: non tamen relinquitur infamia, & turpitudo, vel dedecus: ideo iſta reconciliabilia ſunt; ſi tamen cognoſceret Abſalon vxores, vel concubinas patris, relinquebatur ęterna infamia, & deturpatio domus Dauid. Ideo hoc facto putabant Iſraelitæ impoſſibilem eſſe reconciliationem, & firmatæ ſunt manus eorum cum Abſalone. Cum autem quæritur, an propter hoc eſſet impoſſibilis reconciliatio inter Dauid, & Abſalon, dicendum, quòd non erat impoſſibilis; immo faciliter facta fuiſſet, ſi Abſalon petiuiſſet veniam à Dauid: nam poſt hoc adhuc fecit alia mala Abſalon, ſcilicet, quod iuit contra patrem ſuum in bellum, & tamen Dauid iuſſit efficaciter ducibus belli, dicens: ſeruate mihi puerum Abſalon: & poſtea, quando nuntiatum eſt, quod mortuus eſſet Abſalon, fleuit Dauid nimis, dicens: Fili mi Abſalon, Abſalon fili mi, quis mihi tribuat, vt ego moriar pro te? Infra 18. Hoc tamen erat ex benigno affectu Dauid: nã aliàs talis offenſa non erat remiſſibilis, Iſraelitæ autem arguebant ex eo, quod erat veriſimile, & non attenderunt quid Dauid acturus erat. *Tetenderunt igitur Abſalon tabernaculum in ſolario.* Voluit enim Achitophel, quod eſſet notorius coitus Abſalon cum concubinis patris ſui; ideo factus eſt coram toto populo: quia tamen turpiſſimum erat, & vltra omnem humanam verecundiam, quod nudi iacerent coram toto populo Abſalon, & concubinæ Dauid, poſuerunt quoddam tentorium ſuper ſolarium domus, ſcilicet, domus Dauid, & in iſtud introiuit Abſalon cum decẽ cõ-

cubinis

cubinis patris ſui vidente toto populo, ita quòd omnes certiſſimè intelligerent, quod Abſalon cognoſcebat illas feminas. F In hoc autem Iſraelitæ aliqualiter vitauerunt opinionem quorundam Philoſophorum, qui Cynici, id eſt, canini appellantur, quorum princeps Diogenes erat. Iſti dicebant nihil occultari debere, quod honeſtum erat, ſed coitus matrimonialis eſt honeſtus, ergo non erat occultandus, vnde in plateis, & coram toto populo coibant, & quia reliqui iſtud tanquam monſtrum fugientes ſuper eos lapides, & lutum, & puluerem iaciebant, conſueti erant clauam portare, vt omnes impedientes claua percuterent. De ſecta horum Cynicorum tractat Auguſt. 14. de Ciuitate Dei. Sciendum autem, quod Deus voluit hic infligere Dauid talem pœnam, qualis fuerat culpa ſua, ipſe enim peccauit cognoſcendo Bethſabee, ſupra vndecimo, & pro hoc datum eſt in pœnam, quod cognoſcerentur ab alio vxores, G vel concubinæ eius, ſupra duodecimo: & quia Dauid erat in ſolario domus ſuæ, quando vidit Bethſabee, & concupiuit eam, fecitque ad ſe duci, ſupra vndecimo, fecit Deus nunc, quod in eodem ſolario domus ſuæ cognoſcerentur concubinæ ſuę ab Abſalon: ſic enim dixerat Nathā Propheta, ſupra duodecimo, ſcilicet: Tu feciſti abſconditè, & ego faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſrael, & in conſpectu ſolis huius, id eſt, in iſto ſolario, & coram iſto Sole: & ſic non ſolum fuit ſeruata ſimilitudo pœnę ad culpam in modo, ſed etiam in loco delicti: quia per quæ quis peccat, per hęc torquetur. Sap. 11. *Ingreſſuſque eſt ad concubinas patris ſui coram vniuerſo Iſrael*, id eſt, vidente toto populo introductæ ſunt decem concubinæ Dauid in tentorium illud, & Abſalon ingreſſus eſt poſt eas, & ſic ſciuerunt Iſraelitæ, quod cognoſcebat eas. H Quidam Hebræi dicunt, vt refert Rabbi Dauid Kimhi, quod tentorium a parte inferiori eleuatum eſt, ſcilicet, quod non pertingeret extremitas eius ad terram, & ſic Iſraelitæ videbant Abſalonem commiſceri concubinis Dauid. Sed iſtud turpiter dictum eſt: eſt etiam falſum, nam ſi hoc modo fieri debuiſſet, nihil proderat tentorium apponi: ſed poſitum eſt, ergo non apparebat quidquam: vt tanta turpitudo occulta maneret: ſufficiebat enim ſciri, quod fieret: licèt non videretur, qualiter fiebat.

Quomodo Iſraelitæ cognouerūt q. ei Abſalon cognouit concubinas patris ſui.

An Chuſai conſenſerit malo, quod fiebat contra Dauid. Quæſt. XXII.

QVAERETVR, quomodo Chuſai, qui erat conſiliarius Dauid, permiſerit iſtud malum fieri contra Dauid. I Reſponderi poteſt dupliciter, vno modo, ꝙ Chuſai nō requiſitus eſt ſuper hoc, nec aſſenſit, aut diſſenſit in illo: ſed ſolus Achitophel hoc conſilium dedit. Quod patet, quia cum conſilium Achitophel eſſet ſicut conſilium Dei, vt patet in litera, interdum non petebatur conſilium ab aliis, ſed ipſe ſolus diffiniebat: & quando petendum erat cōſilium a multis, ipſe prius diffiniebat, deinde petebatur ab aliis, ſic enim factum eſt ſequenti capitulo, cum dixit Achitophel, quod volebat accipere duodecim millia virorum ad perſequendum Dauid, & placuit conſilium Abſalon: ſed dixit, vocate & Chuſai Arachitem, & audiamus, quid etiam ipſe dicat: potuit nunc autem eſſe, ꝙ petito conſilio ab Achitophel, non peteretur a Chuſai: & ſic non poſſet aſſentire, vel diſſentire ſuper facto de ingrediendo ad concubinas. K Aliter poteſt dici, quod Chuſai fuit etiam præſens in conſilio dato ab Achitophel de concubinis, & non laudauit illud, nec diſſenſit, ſed fuit neuter, quaſi conſentiens. Fuit autem hoc, quia Chuſai veniebat, vt liberaret Dauid a periculo: in cognitione autem concubinarum non erat periculum, ſed infamia quædam: ideo non multum curauit Chuſai. Sed obiicietur, quod potius curare debuiſſet euitare infamiam Dauid, quàm periculum: quia melius eſt vitam perdere, quam famam, vt patet prima ad Corin. 9. ſcilicet: Melius eſt mihi mori, quam vt gloriam meam quis euacuet. Reſpondendū, quod Chuſai non fecit hoc, propter duo. Primò quia licèt hic eſſet aliqua infamia Dauid, tamen non erat valde magna, quia iſtę mulieres erant concubinæ, & non vxores: fama autem vitæ pręponenda eſt, quando magnam infamiam incurrimus: ſi tamen ſit parua, eſt vita prępponenda: & ſic Chuſai prępoſuit vitam F Dauid huic paruæ infamiæ liberando Dauid a morte, deſtruendo conſilium Achitophel de perſecutione Dauid, ſeq. cap. & non de concubinis, ſicut habetur hic. Aliter reſponderi poteſt, & melius, quod ſi fuiſſet in facultate Chuſai liberare Dauid, ab vtroque malo liberaſſet: tamen non potuit: nam ſi immediatè cępiſſet Chuſai repugnare conſilio Achitophel, putaretur, quod doloſe veniſſet ad Abſalon, vt deſtrueret opera eius: & occideretur, vel eiiceretur de vrbe, & tunc ſequeretur deterius, ſcilicet, quod fierent omnia, quæ vellet Achitophel: melius ergo fuit, quod id, quod erat principale fieret, ſcilicet, quod conſeruaretur vita Dauid per taciturnitatem Chuſai in primo conſilio: licèt concubinę Dauid deturparentur, quam quod vtrunque periret diſſentiente Chuſai in primo conſilio, & iſta fuit veritas. Quòd enim ad iſtud conſilium vocatus fuerit G Chuſai, patet, quia dixit Abſalon veniente Chuſai: inite conſilium quid facere debeamus. *Conſilium autem Achitophel, quod dabat in diebus illis, quaſi ſi quis conſuleret Deum.* Iſtud ponitur ad ſignificandum, quomodo acceptum fuit conſilium iſtud, ſcilicet, quia conſilium Achitophel erat in diebus illis, ſicut conſilium Dei, quod dabatur conſulendo eum per prophetas, vel ſacerdotes in rationali, ſcilicet, ita erat certum: ſed de conſilio Dei nemo dubitabat exequi illud, ita nemo dubitabat exequi, quod diſfiniret Achitophel. Vel dicitur hoc ad ſignificādum, quod conſilium illud erat vtile Abſalon, quia ſicut conſiliū Dei ſemper eſt vtile, ita conſilium Achitophel diebus ſuis ſemper fuit vtile. Dedit autem Deus huic viro prudētiam magnam, qualis non reperiebatur in hominibus ſui temporis: licet fortè ad ſpeculabilia non eſſet excellens, quia iſta H valde diſtinguuntur: vt patet 6. Ethic. ideo conſilia huius erant ſemper certiſſima. *Sic erat omne conſilium Achitophel cum eſſet cum Dauid, & cum eſſet cum Abſalon.* Fuit enim Achitophel primus conſiliarius Dauid, & erant tūc omnia conſilia eius certiſſima: ob hoc autem Dauid audiens eum eſſe in coniuratione cum Abſalon, timuit valde, & dixit: infatua quęſo domine conſilium Achitophel. pręced. c. cùm etiam fuit cum Abſalon, conſilia eius ſemper fuerunt certiſſima: quanquam vltimum illorum Deus infatuauit. ſeq. cap. & mortuus eſt.

CAPVT XVII.

I *DIXIT ergo Achitophel ad Abſalon: Eligam mihi duodecim millia virorum; & conſurgens perſequar Dauid hac nocte, & irruens ſuper eū, (quippe qui laſſus eſt, & ſolutis manibus,) percutiā eū. Cumque fugerit omnis populus, qui cum eo eſt, percutiam regem deſolatum, & reducam vniuerſum populum, quomodo vnus homo reuerti ſolet.*

In pręcedentibus deſcriptum eſt qualiter Abſalon patrem ſuum fœdauit, hic ſubditur, quomodo de morte eius tractauit. Et diuiditur in duo, quia primò conſilium tractatur: ſecundò Dauid renunciatur, ibi. *Et ait Chuſai Sadoc.* Prima in duas. Primò conſilium Achitophel ponitur. Secundò conſilium Chuſai ſubiungitur, ibi. *Ait aūt Abſalō.*

K *An ordo ſit continuus, & immediatè ſequentia facta fuerint poſt præcedentia. Quæſt. I.*

QVÆRETVR circa primū, an iſta, quæ habentur hic, ſint continuata ad pręcedentia: vel ſit ordo mutatus; & an fuerint facta immediate. Ad primū dicēdum, ꝙ eſt ordo continuus, quia ſupra dictum eſt, quomodo venit Abſalon in Ieruſalem: hic aūt dicitur de cōſiliis initis in Ieruſalē, & quomodo inde recedere voluit ad perſequendū Dauid: iſta aūt neceſſariò facta ſunt poſt illa. Ad ſecundū dicendum, ꝙ iſta fuerunt facta mox poſt pręcedētia, quia in eodē die facta ſunt oīa, quę habentur hic, & pręc. c. Pro quo ſciēdum, ꝙ die illa, qua Dauid fugit de Ieruſalem, fugit in aurora, & iuit vſq; ad campeſtria Iordanis ipſa die: Abſalon autem eodem die non poſt duas horas, vel paulo plus ab egreſſu Dauid introiuit in Ieruſalem: nam ſolùm diſtabat per leucam Dauid ab vrbe, cum intrauit Abſalon,

vt declaratum eſt ſupra 15. in fine. Illicò autem comparẽte Chuſai coram Abſalon, dixit Abſalon: Inite conſiliũ, quid facere debeamus, & mox dictum eſt, quòd introiret Abſalon ad concubinas Dauid, quo facto Achitophel putãs totum Iſrael firmatum eſſe cum Abſalon, voluit eadem die ire ad perſequendum Dauid, dicens: eligam mihi 12. millia virorum, & conſurgens perſequar Dauid hac nocte: & irruens ſuper eum (quippè qui laſſus eſt, & ſolutis manib.) percutiam eum, vt patet in litera, & ſic putabat Achitophel, q ipſe ambulãs illa die, poſſet peruenire in nocte ad locum, in quo manſiſſet Dauid illa die, & percuteret eum, ſed hoc impeditũ eſt per Chuſai, & eodem die Ionathas, & Achimaas, qui erant apud Ieruſalem iuerunt ad Iordanem nuntiantes verbum Dauid, vt tranſiret illa nocte Iordanem. inf. in litera, & ſic omnia quæ habẽtur hic, & præc. c. facta ſunt eodem die. *Dixit ergo Achitophel ad Abſalon.* Iſta ſententia dependet ex præcedenti, dixerat. n. Abſalon ad Achitophel: inite conſiliũ quid facere debeamus: & tũc Achitophel dixit, q ingrederetur Abſalon ad concubinas Dauid, quo expleto, quaſi eſſet poſitum fundamentũ procedendi contra Dauid, non conſultus Achitophel ſubiunxit aliud conſilium. *Eligam 12. millia virorum.* Cum Abſalon erat multus populus, qui venerat cum eo de Hebrõ, & fuerat ibi in coronatione eius, & de illis volebat eligere Achitophel 12. millia virorum, vt ipſe iret ad perſequendum Dauid: voluit autem eligere, ſcilicet, vt acciperet de viris fortibus, & animoſis, eo q viri Dauid erant fortiſſimi, & amaro animo, velut vrſa raptis catulis, & exponerẽt ſe cuicumque periculo: vnde ſi non eſſent viri fortes, qui ibant cum Achitophel, cito terga verterent, voluit etiam 12. millia, quia putauit iſtos ſufficere, & etiam ſuperabundare ad perſequendum Dauid: quia ipſe habebat paucos viros ſecum: voluit autem habere excellentiam Achitophel, vt faciliter ſuperare poſſet viros Dauid: voluit etiam ipſe ire vt dux belli, quia non confidebat alicui alteri; eo q iſtud erat magnum factum, & ſi nõ eſſet aliquis vir, qui de illo haberet ſingularem curam, & ſciret illud prudẽter tractare, periret. Vtrunque autem erat in Achitophel. Primum patet, quia ipſe iam manifeſtè fuerat in coniuratione cum Abſalon: & Dauid imponeret ei maximam culpam, quia ipſe erat pręcipuus in hoc facto; ideo incumbebat ei neceſſitas moriendi, vel fortiter pugnandi contra Dauid. Rurſus autem Achitophel erat vir prudẽtiſſimus, quia conſilium eius erat ſicut conſilium Dei, præced. cap. ideo ei potiſſimè conueniebat pugnare contra Dauid. Sciẽdum autem de iſtis duodecim millibus virorum, quod de qualibet tribu erãt mille viri, vt plurimi aſſerũt, ne aliqua tribus putaret ſe contẽptam, vel q non confidebatur de ea, quia tunc faceret ſeditiones magnas, vel recederet ab Abſalon, ſicut tribus Ephraim contra Gedeonẽ mouebat contentionem duram, eo quòd ipſa non fuerat vocata ad bellum. Iud. 8. c. Vndecim quoq; tribus Iſrael contentionẽ fecerunt contra tribum Iuda: quare ipſe non vocatæ ſunt a principio ad reducẽdum regem in domũ ſuam, inf. 19. *Et conſurgens perſequar Dauid hac nocte.* Ideſt, ſurgam immediatè, & perſequar Dauid, ſ. nunc per diem vadam contra eum, & per noctẽ inueniam illum: nã Dauid receſſerat de Ieruſalẽ in aurora, & hoc ſciebat Achitophel. Iter quoque eius non poterat occultari, vnde putabat, q dormiret illa nocte Dauid in aliqua parte deſerti præ laſſitudine, & etiã putans, q Abſalon non perſequeretur eũ, ſed maneret in Ieruſalem. Poterat aũt Achitophel in die illa, & in aliqua parte noctis peruenire ad locũ, in quo maneret Dauid illa nocte, & percuteret eũ. *Et irruens ſuper eum.* Ideſt, irruam ſuper illum. Irruere. n. eſt, quando quis iacet, & alius ſuperuenit ad percutiendum eum: ſic. n. putabat Achitophel de Dauid, q illa nocte iaceret præ laſſitudine, & poſſet ſubito irruere ſuper ipſum, & ſubditur cauſa, ſcilicet. *Quippe qui laſſus eſt, & ſolutis manibus.* Ideſt, irruã ſuper eũ, quaſi ſuper illum, qui laſſus eſt, & hẽt manus ſolutas, i. debiles, vel diſſolutas, & non promptas ad pugnandum. Eſt enim, quippe, aduerbium multum implicans, ſ. quippe qui laſſus eſt, i. quaſi ſuper eum, qui laſſus eſt. *Percutiam eum.* Scilicet, facilè potero percutere ipſum, quia ipſe eſt præ laſſitudine indiſpoſitus ad reſiſtendum.

Conſiliũ Achitophel de perſequẽdo Dauid.

A *Quomodo Achitophel putauerit, quòd poſſet occidere Dauid.*
Quæſt. 11.

QVÆRETVR, quomodo Achitophel exiſtimaret, quod poſſet percutere Dauid, quia Deus prædixerat ei per Nathan, quòd faceret eum quieſcere ab omnib. inimicis ſuis, & quod dormiret cum patribus ſuis, vt patet ſupra 7. iſtud tamen ſignat mortẽ quietam: ideo neceſſe erat, quod non moreretur Dauid in bello, ſed in pace. Reſponderi poteſt, quod Achitophel certiſſimè credebat, q poſſet occidere Dauid, ſicut patet hic. Ad dictum autem prophetæ dicendum, quòd fortè iſtud nõ reuelatum fuerat Achitophel: eo quod illud erat quędam Dei gratia circa Dauid, & ipſe non curabat reuelare omnibus promiſſiones Dei B factas ſibi, nec etiam iſti viri reuelabant eas, niſi quando opus erat: ſic enim fuit in beato Paulo, qui raptus eſt vſq; ad tertium cęlum & audiuit arcana verba, quæ nõ licet homini loqui, & tamen illa occultauit per annos 14. vt patet infra ad Cor. 12. & poſtea reuelauit, quando neceſſe erat ad defenſionem ſuam. Aliter dici poteſt, quòd iſta prophetia audita erat, & tamen multi non credebant prophetis, ſic enim cõqueritur Iſaias dicens, quis credidit auditui noſtro? & brachium Domini cui reuelatum eſt? Iſa. 53. Apoſtolus quoque conqueritur, quòd quanquam Euangeliũ prædicatum ſit, non omnes obediunt Euãgelio. ad Ro. 10. Quod autẽ Iſraelitæ non crederent vniuerſaliter prophetis, patet 2. Paral. ca. 20. cum dicitur, Credite Domino Deo veſtro, & ſecuri eritis: credite prophetis eius, & cuncta euenient proſpera: ſic poterat eſſe, q Achitophel eſſet de non C credentibus; ideo putabat, quòd poſſet occidere Dauid. Aliter poteſt dici, & melius, quod Achitophel credebat prophetiæ dictæ per Nathan: putauit tamen, q promiſſio Dei iam eſſet mutata, nam erat commune, q omnes promiſſiones Dei de bono, vel malo, conferendo, vel infligendo, intelligerentur cum conditione: quanquam non exprimerentur, ſcilicet, ſi illi, ad quos fiebat promiſſio, manerent in ſtatu priori; ideo ſæpe mutabantur iſtæ promiſſiones velociter, vt patet Iere. 18. In Dauid autem ſic fuerat, quia quando fuit facta promiſſio ei, erat iuſtus, poſtea autem cognouit Bethſabee per adulterium, & fecit occidi Vriam. ſup. 11. ideo putauit, quod Deus mutaret promiſſionem factã ad Dauid. Et ſic erat opinio communis, quod Deus nõ miſereretur Dauid: vnde erat prouerbium vulgare Iſraelitarum, ſcilicet, quomodo Deus miſerebitur ei, qui occidit pa D ſtorem, & comedit ouem? De quo Dauid conquerẽs Deo, fecit Pſalmum tertium, ſcilicet: Domine quid multiplicati ſunt. Et ibi ſubditur: Multi dicunt animæ meæ: non eſt ſalus ipſi in Deo eius, ideſt, non põt Deus miſereri eius. Iſtud autem tenebat Achitophel; ideo credidit, quod poſſet occidere Dauid; ſic etiam alij Iſraelitæ concipiebant diuerſa de eo: vnde Semei dixit: egredere vir ſanguinũ, vir Belial: reddidit tibi dominus vniuerſum ſanguinẽ domus Saul, quoniam inuaſiſti regnum pro eo, & ecce premunt te mala tua: præceden. capitulo. *Cumque fugerit omnis populus, qui cum eo eſt.* Putabat Achitophel, quod cum ipſe ſubito irrueret ſuper Dauid laſſum, & indiſpoſitum ad bellum, & videret multitudinem armatorum, fugerent omnes, qui erant cum eo, & maneret ipſe ſolus. Hoc autem veriſimile erat, quia viri inermes non pugnarent contra armatos. E *Percutiam regem deſolatum*, ideſt, manebit rex ſolus, & potero percutere eum. In Hebræo habetur. *Percutiam regem ſolitarium.* Et idem eſt, ſed ſolo differunt, quia ſolitarius dicit eum, qui ſolus eſt: ſiue ſemper ſolus fuerit, ſiue aliquã do cum alijs. Deſolatus autem eſt, qui aliquando fuit cum multis, & ab illis ſolus derelictus eſt: ſic erat de Dauid, quẽ putabat Achitophel derelinquendum a ſuis. *Et reducam vniuerſum populum.* Dupliciter intelligi poteſt: vno modo de populo Iſrael, qui nondum conuenerat ad Abſalonẽ; nam quanquam multi conueniſſent, aliqui nondum audebant ſe oſtendere pro parte Abſalon, quouſque ſcirent, an ſuperaret Dauid, vel Abſalon: mortuo autem Dauid vel capto ab Achitophel, reduceret ipſe totum Iſrael ad Abſalon, faciendo, quod omnes ei obedirent. Aliter poteſt intelligi de populo, qui erat cũ Dauid, quia putabat Achitophel, quod cum ipſe irrueret ſuper Dauid, fugerent omnes

nes viri ſui, qui erant indiſpoſiti ad bellum, & caperetur Dauid: tunc poſſet populus ille non habens ducem redire ad Abſalon. *Quomodo ſolet vnus homo reuerti*, id eſt, ſic reducam ad te omnem populum, ſicut reducitur vnus homo, ſcilicet, faciliter, quaſi dicat, nihil magis laborabo reducendo poſtea ad te totum populum, quam reducendo vnum virum: eo quod nullus eſt, qui impediat. Vel aliter poteſt intelligi, quod nunc uiuente Dauid, erant diuiſiones in populo, ſcilicet, quidam tenebant cum Dauid, & quidam cum Abſalon: mortuo autem Dauid, non eſſet aliqua diuiſio in populo, ſed ſicut vnus vir non poteſt diuidi in plures, ſed quocunque vadit, totus vadit; ita totus Iſrael vno animo, & ſine aliqua diuiſione reuerteretur ad Abſalonem. Iſte modus loquendi eſt frequentatus in ſcriptura ad ſignificandum unitatem magnam: ſic accipitur præceden. lib. cap. 11. ſcilicet, Inuaſit ergo timor Domini populum, & egreſſi ſunt, quaſi vnus vir, id eſt, ita congregatus eſt totus populus, ſine aliqua diuiſione, ſicut ſi veniret vnicus vir: ſic etiam Iudi. 6. dicitur: Percuties Madian, quaſi vnum virum, id eſt, ita integraliter percuties Madian nullum dimittendo, ſicut ſi occideres vnum virum, cuius non poteſt eſſe pars occiſa, & pars non occiſa. Alia litera habet. *Quomodo ſolet amnis reuerti*, id eſt, reuertetur ad te totus populus, ſicut reuertitur aqua, ſcilicet, quando non inuenit obſtaculum fluendi, quod eminentius ſit, quàm locus per quem fluit. Sed prima litera melior eſt. *Vnum enim virum tu quæris, & omnis populus erit in pace.* Iſtud declarat præcedentia, ſcilicet, quod percuſſo Dauid totus populus rediret ad Abſalonem: & Achitophel non debebat facere bellum contra aliquem, niſi contra Dauid, & non contra viros eius: quia vnicum virum quærebat Abſalon, ſcilicet, ipſum Dauid: quia ille ſolus impediebat Abſalon regnare, & illo percuſſo nullus de viris, qui erant cum eo, moueret bellum cõtra Abſalonem, quia non habebant ducem, ſed eſſent omnes in pace. *Placuitque ſermo eius Abſalon.* Iſtam ſententiam dedit ſolus Achitophel non præſente alio conſiliario, quia non putabat eſſe opus, & laudauit eam Abſalon, quia verè bona erat; vt infra dicitur. *Et cunctis maioribus natu Iſrael*, id eſt, omnibus ſenioribus: erant enim multi de ſenioribus congregati cum Abſalon, & illi etiam tractabant negotia eius, qui audita ſententia Achitophel laudauerunt eam putantes, quod hoc modo poſſet capi Dauid.

Achitophel inſtitit, quod immediate iretur contra Dauid, quia illum occidere volebat: Chuſai autem non. Quæſt. III.

QVÆRETVR, quare Achitophel inſtaret ſuper hoc, quòd mox iretur ad perſequendum Dauid, & Chuſai principaliter inſtiterit, quod non immediatè iretur, ſed poſt aliquot dies congregato toto Iſrael. Reſpondendum, quod volebat Achitophel occidere Dauid, vel capere, & putauit, quod illa nocte non poterat eſſe longe a Ieruſalem, & eſſet laſſus, & paucos viros habens, & indiſpoſitus ad bellum: ideo caperetur faciliimè. Si autem differretur bellum vſque ad aliquot dies, Dauid poterat introire in aliquam vrbem munitam, & recreari, & diſponere exercitum ſuum cõgregando aliquos de terra Iſrael, qui nondum conuenerant cum Abſalon in coniuratione: vel poterat uocare auxilium de regnis propinquis, in quibus habebat Dauid aliquos amicos, & duceret magnum exercitum contra Abſalon, & cum foueret Dauid iuſtam cauſam, & eſſet vir fortis, & peritus in bello, faciliter ſuperaret Abſalonem. Chuſai autem ad hoc ſolum venerat, vt deſtrueret conſilium Achitophel, quod militaret contra Dauid. Nam etiam Dauid putauit, quod Abſalon vellet perſequi illum eadem die, & tunc non poterat Dauid vllo modo effugere, quia non poterat multum elõgari inde, ut non caperetur: nec poterat diſponere exercitum ad reſiſtendum, quia paucos viros habebat; ideo miſit Chuſai, vt ille impediret, quo minus illa die non iretur contra Dauid, et ſic ipſe inſtitit in hoc.

F

Quomodo Iſraelitæ crediderint Abſalonem poſſe regnare, & non Dauid, cum Deus decreuerat, quis eſſet regnaturus. Quæſt. IV.

QVAERETVR vlterius, cum iſti viri Iſrael facerent hęc, vt regnaret Abſalon, quomodo poſſet eſſe, ꝙ ipſi hoc exiſtimarẽt; nã Deus determinauerat, quis regnaturus eſſet poſt Dauid. Nã dicitur ſup. 7. Suſcitabo ſemen tuum poſt te, ꝙ egredietur de vtero tuo, & firmabo regnũ eius. Abſalon tñ iã natus erat, qñ iſta dicta ſunt, quia natus eſt in Hebron, ſup. 3. iſta antẽ dicta ſunt in Ieruſalem, ſup. 7. Item expreſſe dictum eſt à Deo, ꝙ Salomõ filius Dauid regnaturus eſſet poſt eum. 1. Paral. 22. Reſpõderi poteſt, ꝙ Iſraelitæ putabant Abſalonem poſſe fieri regem Iſrael. Nã G ſimile accidit poſt mortem eius, quia Adonias quartus filius Dauid natus poſt Abſalonem, ſeq. lib. c. 1. natus eſt ante verba illa, quæ habentur ſup. 7. Nam in Hebron natus eſt, ſup. 3. & tamen exaltabatur, dicens: ego regnabo. ſequẽti libro ca. 1. Nec ſolum fuit illa opinio eius, ſed etiã Ioab, & Abiathar Sacerdos, & multi alii fouebant partes Adoniæ, vt rex fieret: ergo videtur, ꝙ putabant eum poſſe eſſe regem, ſicut putaretur de Abſalone, quãquam natus eſſet ante illa uerba. Quomodo autem ſtabat iſta opinio contra prophetiam? Reſpondendum, quod poterat dupliciter dici: vno modo, quod Dauid noluit reuelare quis de filiis ſuis ſucceſſurus eſſet ſibi, vſque aliquantum tempus ante mortem ſuam, vt ipſe tunc conſtitueret quem conſtituturus erat, & non eſſent quotidiana iurgia inter filios, ſi antequam aliquis eorum fieret rex, maiores cognoſcerent H minorem præficiendum: & iſta fuit cauſa; quare Dauid tenebat Amnon filium ſuum in ſtatu primogeniti, quanquã non eſſet ſibi ſucceſſurus, vt declaratum eſt ſup. 13. Huic autem conſonat, quod habetur ſeq. lib. cap. 1. cum Nathan Propheta, & Bethſabee iuerunt ad regẽ, vt declararet, quis poſt mortem eius ſedere deberet in throno ſuo, cum dicitur: verumtamen domine mi rex in te oculi reſpiciunt totius Iſrael, vt indices eis, quis ſedere debeat in ſolio tuo poſt te: ſi tamen fuiſſet publica determinatio ante hoc, nõ fuiſſet nunc inquiſitum iſtud a Dauid, & ſic eſſet tempore Abſalon, quia nondum cognita eſſet determinatio regis per diuinam promiſſionem: ideo putaretur, ꝙ Abſalon poterat regnare poſt Dauid. Aliter dici poteſt, ꝙ Iſraelitæ cognoſcebant hanc determinationem Dei: putauerunt tamen, quod cum Dauid poſtea peccaſſet, fuiſſet reuocata, ſi I cut ſupra dictum eſt. Sed obiicietur, quod dato, quod peccaret Dauid, non tolleretur regnum à Salomone, cui promiſſum erat: quia Dauid puniri poterat propter peccatum ſuum: promiſſio tamen illa iam erat facta Salomoni, qui non debebat priuari illa, propter peccatum Dauid. Nec eſt ſimile de eo, quod ſupra arguebatur, an poſſet occidi Dauid per Achitophel: quia ibi agebatur de promiſſione facta Dauid, quæ tolli poterat per peccatum ſuum, promiſſio tamen facta Salomoni non erat tollenda, propter peccata aliena. Dicendum, quod bene poterat tolli, propter peccata Dauid, niſi aliud obſtaret, quia ſi promiſſio fuiſſet facta ipſi Salomoni in perſona ſua, non fuiſſet impedita, propter peccata Dauid: fuit tamen promiſſio facta Dauid, & ſic beneficium iſtud conferebatur ei, quod ſimiliter poterat ei auferri. Item ſi promiſſio facta Salomoni fuiſſet, K propter merita eius, quanquã fuiſſet facta in perſona Dauid, non deperiret, propter demerita Dauid, ſed fuit facta, propter merita Dauid ſolius, ergo poterat deperire, propter demerita eius. Dicendum ergo aliter, quod iſta promiſſio non euacuabatur, quia Deus dixerat ſupra 7. ꝙ iſta promiſſio duraret in ęternum. Sed obiicietur, ꝙ ẽt ſi dicatur in æternum, poterat mutari faciliter: ſic patet de Heli ſummo Sacerdote, cui Deus dixit pręced. lib. ca. 2. loquens locutus ſum, vt domus tua, & domus patris tui miniſtraret in conſpectu meo in ſempiternũ. Nunc aũt abſit a me, & ſequitur ibi, quomodo auferendum erat Sacerdotiũ de domo Heli. Ita ergo poterat fieri de iſta promiſſione. Reſpondendum, ꝙ uerum eſt, ꝙ quanquam dicatur in æternum, poterat tolli, vel impediri promiſſio: ſed aliud erat, propter ꝙ non poterat tolli, ſ. quia dictum eſt, ꝙ quanquã filii Dauid peccarent, non violaretur iſta promiſſio: ſupra

ſeptimo,& iſtud excludebat omnem conditionem ſibi intellectam. Nam in omnibus promiſſionibus, quæ fiunt ſimpliciter,ſiue dicatur,quod manebunt in æternum, ſiue non, poſſunt illæ tolli:ſi ipſe cui facta eſt promiſſio peccauerit poſt promiſſionem, & ſic fuit in promiſſione facta Heli ſummo Sacerdoti: ſi tamen exprimatur,quod etiam ſi peccauerit non tolletur promiſſio, nullo modo poterit variari:& non habet locum in tali promiſſione id,quod dicitur Ierem.18.ſed ſolùm in promiſſionibus, vel comminationibus ſimpliciter prolatis. Neceſſe ergo erat,quod Salomon ſuccederet immediatè Dauid, & non Abſalon: Iſraelitæ tamen illius temporis non erant multum eruditi circa quæſtiones legis;ideo putabant,quòd his non obſtãtibus,poſſet Abſalon regnare.

Ait autem Abſalon. Hic ponitur ſecundum, ſcilicet,cõſilium Chuſai.Et diuiditur in duo,quia primò Chuſai cõ- B ſilium Achitophel deſtruit. Secundo conſilium ſuum ſtatuit,ibi. *Sed hoc mihi rectum* Circa primum dicitur: *Ait Abſalon vocate,& Chuſai Arachitem*,id eſt, etiam vocate Chuſai,vt etiam audiamus eum. *Et audiamus quid etiam ipſe dicat*,id eſt,vt non ſolùm audiamus conſilium Achitophel,ſed etiam ſententiam Chuſai.

Abſaloni quare vocauerit Chuſai ad conſilium de perſequendo Dauid,& non vocauerit ad primum.

Quæſt. V.

QVÆRETVR, quare nunc dixit Abſalon, quod vocaretur Chuſai,& ad conſilium primum de ingrediendo ad cuncubinas Dauid,non vocauerit eum. Aliquis dicet,ꝙ hoc fuit,quia Achitophel iudicauit ea, quæ erant delectabilia Abſalon;ideo noluit habere alium conſiliariũ ea vice,ne forte contrarium ſentiret,& non frueretur Abſalon delectabili ſuo. Sed dicendum,ꝙ non ſtat,quia iſtud non erat delectabile,nec fauorabile Abſalon, immo erat quædam pęna,quia poterat ipſe frui alio modo quocunq; delectabili,ſiue cum concubinis patris,ſiue cum quibuslibet aliis ſpecioſis in occulto:nunc autem in publico ingrediebatur ad concubinas patris,non ut delectaretur, ſed vt pater ſuus infamaretur,& perpetua diſcordia, atque inexorabile bellum,inter eum,& patrem ſuum oſtenderetur, manifeſtum eſt autem, ꝙ aliqualis pęna eſſet Abſalon in publico exercere,quod contra humanam verecundiã eſt. Aliter ergo dici poteſt dupliciter, uno modo, ꝙ Chuſai erat præſens,quando Achitophel dedit conſilium de ingrediendo ad concubinas Dauid,& tamen non diſſenſit,propter cauſam aſſignatam præced.cap. tunc autem non erat pręſens;ideo fecit eum vocari Abſalon. Secundo modo dici poteſt,quod Chuſai non erat præſens in conſilio de concubinis,& tamen Abſalon non fecit eum vocari, eo quod Deus non inſtigabat ipſum ad uocandum Chuſai:& cauſa erat,quia Deus uolebat deſtruere conſilia,quę erant cõtra vitam Dauid. In conſilio autem de concubinis non vertebatur periculum Dauid; in iſto uero de perſequẽdo Dauid vertebatur periculum eius; ideo inclinauit Deus Abſalon,vt faceret vocari Chuſai, & ille deſtrueret cõſilium Achitophel. *Cumque veniſſet Chuſai ad Abſalon, ait Abſalon ad eum*,ſ.narrauit ei caſum,vt ſciret,ſuper quo conſuleretur. *Huiuſcemodi ſermonem locutus eſt Achitophel.* Tunc expreſſit ei omnia,quæ ſupra dixerat Achitophel. *Facere debemus,an non?* id eſt,nunquid eſt bonũ, quod faciamus E conſilium eius? *Quod das conſilium?* id eſt, nunquid iſtud tibi uidetur bonum,uel aliud?exprime illud. *Et dixit Chuſai ad Abſalon.* Hic incipit redarguere Chuſai conſilium Achitophel probans tribus rationibus non eſſe bonum cõſilium Achitophel. Secunda,ibi. *Sed & pater tuus*. Tertia ibi. *Et cum occiderit,*

Quomodo Chuſai auſus ſit reprobare conſilium Achitophel. Quæſt. VI.

QVAERETVR, quomodo auſus ſit Chuſai reprobare conſilium Achitophel: cum ille haberetur in tanta auctoritate:nam in diebus illis erat conſilium eius,quaſi conſilium Dei,præced.c. Reſpondendũ, ꝙ Chuſai nullo modo voluiſſet reprobare conſilium tan- A ti viri,nam timere poterat, ꝙ Achitophel probare poſſet ratione euidentiſſima conſilium ſuum optimum fore, & conſilium Chuſai eſſe ridiculum,& dubioſum:nec ſolum ipſe, ſed etiam quilibet alius vir minoris prudentiæ hoc probaret. Chuſai tamen conatus eſt redarguere illud confiſus in duobus. Primo in neceſſitate. Secundò in Dei adiutorio. De primo patet,quia ſi Chuſai non conatus fuiſſet arguere iſtud conſilium Achitophel, erat Dauid periturus, quia ipſa nocte irrueret ſuper eum Achitophel;ideo oportuit,vt qualitercunque ſe opponeret huic conſilio,ſiue intenderet inde habere honorem, ſiue non. Nam hic nihil peius eſſe poterat,quam ꝙ improbatio Chuſai, & conſiliũ eius contra Achitophel indicarentur ſtulta, & laudaretur ſemper conſilium Achitophel, & non peribat ex hoc Dauid,quia ſemper manebat Chuſai vltimum remedium, ſ. quod mitteret ſermonem iſtũ ad Dauid velociſſimè per Ionathan,& Achimaan,vt recederet illico, & tranſiret Iordanem. Si autem præualeret redarguendo Achitophel,obtineret ſalutem Dauid; ideo debuit ſe opponere in dubio ad gloriam,vel ingloriam,vt liberaret Dauid a periculo. Secundum,quod inducebat eum, erat confidentia de Dei adiutorio:ſciebat enim Chuſai,ꝙ Dauid fouebat iuſtã cauſam,& Abſalon iniquiſſimam; ideo putabat,quod Deus adiuuaret eum ad reſiſtendum conſiliis inductis pro parte Abſalon,præcipuè quia Dauid orabat inſtanter, vt Deus infatuaret conſilium Achitophel,ſup.15.& putabat,quod Deus exaudiret eum: aggreſſus eſt etiam conſtanter Chuſai iſtam redargutionem conſilii Achitophel, quia ad nihil aliud veniebat,niſi ad diſſipandum conſiliũ eius. Sciendum tamen,ꝙ adhuc cum his omnibus Chuſai non auſus C eſt ſimpliciter reprobare conſilium Achitophel, ſed dixit, ꝙ non erat bonũ hac vice,ad innuendum, ꝙ ſemper conſueuerat eſſe bonum,nunc autẽ non erat bonum, quia fortè non multum attendit Achitophel, & ad hoc induxit Chuſai rationes quaſdam,quæ ſecundum veritatẽ friuolę ſunt, tñ apparuerunt cõuenientes Abſaloni,& ſeruis eius, quia Deus infatuauit eos. *Non eſt bonũ hoc conſilium,quod dedit Achitophel hac vice*, i. quanquam conſueuerat dare conſilia optima,tamẽ conſiliũ iſtud non fuit bonum, & in hoc monebat Chuſai redargutionẽ ſui,vt non intelligeretur facta ex inuidia. Nam ſi ſimpliciter diceret, non eſt bonũ conſilium Achitophel,cum ſciretur,ꝙ conſilia eius ſolebant eſſe bona,ſicut conſilia Dei,putaretur agere ex inuidia:dixit tamẽ,ꝙ nõ erat bonũ hac vice.q.d. ſemper fuit bonum,ſed nunc non. Et in hoc laudauit eum, vt magis D tolerare poſſet increpationem. Nec erat mirandũ,ꝙ ſemel Achitophel erraret,nam dr̃ cõiter,ꝙ interdum bonus dormitat Homerus. *Et rurſum intulit Chuſai*, i. iterũ locutus eſt,ſ.apponens probationes dicti ſui. *Tu noſti patrem tuũ.* Iſta eſt prima ratio contra Achitophel.q.d. non eſt bonũ, ꝙ eamus iſta nocte contra Dauid,quia ipſe, & viri, qui cũ eo ſunt,viri fortes ſunt,& habent animũ amarũ, ſ.pp mala,quæ eis illata ſunt,& exponent ſe indubitanter oĩ periculo,quia pugnabunt,quaſi cum deſperatione,ſed pugnare contra tales duriſſimũ eſt. Sic.n. dixit Abner ad Ioab: An ignoras,ꝙ periculoſa ſit deſperatio? i.periculoſum eſt pugnare contra deſperantes? ſup.2. Ad pugnandum ergo contra illos oportebat,ꝙ conueniret valde magna multitudo,ita vt non poſſent nocere,quanq̃ eſſent deſperati. *Patrem tuum,& viros,qui cum eo ſunt eſſe fortiſſimos*, ſ.robuſtos corpore,& animoſos ad bellum: ideo oportet multos conuenire contra ipſos: iſtud autem verum erat. Nam oẽs erant viri electi;& tamen etiam viri,quos volebat accipere Achitophel,erãt electi,& cum eſſent valde plures, quia viri Dauid erant pauci, faciliter præualuiſſent contra eos: ſicut dixit Achitophel. *Et amaro animo*,i.tu ſcis,quod habent animũ amarũ,ſ.ꝙ ſunt valde dolentes, & concitati in irã,& per hoc duplicatur in eis virtus bellica, & eſt periculũ contra tales pugnare. *Velut ſi vrſa raptis catulis in ſaltu ſæuiat*,i.ita ſunt efferati,& habentes animum crudelẽ,ſicut vrſa in ſaltu,quãdo rapti ſunt ei catuli,q̃a tũc efferatur pluſq̃ efferari poteſt,nec eſt aliquid, ꝙ non aggrediatur. *Sed & pater tuus vir bellator eſt*, Iſta eſt ſecunda ratio, ſ.nõ eſt vtile ire iſta nocte cõtra Dauid,quia hoc fit,vt capiatur Dauid,& reliquus populus fugiat,& capto illo reducatur. Sed hoc nõ ſtat,q̃a Dauid eſt vir bellator,q̃ cognoſcit val-

de

de experientiā belli; ideo non dormiet nunc inter ſuos, ſed erit in aliqua fouea, vel loco ſegregato à caſtris; ideo dato, ꝙ eatur ſuper exercitum ſuum, non reperietur ipſe, & dicitur, ꝙ pater tuus eſt vir bellator, i. peritus circa omnia mala, quæ euenire ſolent in bellis: ideo ſciet cauere illa. *Nec morabitur cum populo*, i. non pernoctabit hac nocte cū populo in caſtris ſuis. Hoc autem faceret Dauid, propter duo. Primum quia fortè non confidebat omnino de ſuis. Secundò, quia non audebat manere, propter hoſtes. Debebat.n. putare, ꝙ hoſtes ſui poſſent irruere nocte ſuper caſtra: ideo nō erat tutum ei manere in caſtris. *Forſitan nunc latitat in foueis, aut in vno, quo voluerit loco*, id eſt, iſta nocte latitabit in aliqua fouea, vel in aliquo alio loco ſeparato, quem putauerit ad hoc eſſe commodum, & non inueniemus eum, quanquam percutiamus caſtra. Intentio tamen noſtra non eſt percutere populum, ſed ipſum. *Et cum ceciderit*. G Hic ponitur tertia ratio, quæ accipitur ex parte timoris populi Abſalon. Et eſt ſenſus, ꝙ ſi iretur nunc contra Dauid, pugnandum erat per noctem, & tunc quanquam morerentur aliqui, non videretur diſtinctè, de qua parte erāt, & illi qui erant de parte Abſalon, putarent, ꝙ mortui eſſent de parte ſua, & inducerentur ad hanc opinionem, ſcientes, ꝙ viri Dauid erant fortiſſimi, & exponerent ſe cuicunque periculo: ideo poſſent occidere aliquos de parte Abſalon: & hoc audito omnes viri Abſalonis etiam fortiſſimi timore concuterentur, videntes, ꝙ incipiebat cadere coram viris Dauid, & non auderent vlterius pugnare contra ipſos, quod eſſet facere Dauid victorem. Et dicitur. *Et cum ceciderit vnus quilibet in principio*, id eſt, cum in principio belli ceciderit vnus quilibet, id eſt, vnus de quacunque parte ſit. *Audiet*, id eſt, audiet hoc populus Abſalon. *Facta eſt plaga* H *in populo*, id eſt, audietur iſta fama, facta eſt plaga in populo, non quòd ſit ſolum vnus occiſus: & iſta fama erit incerta, quia nō dicetur de quo populo, ſed quia videbitur vnus mortuus, dicetur, quòd facta eſt plaga in populo. *Quicunque audierit*, ſcilicet, quòd facta eſt plaga in populo. *Dicet*, id eſt, exiſtimabit. *Facta eſt plaga in populo, qui ſequebatur Abſalon*, id eſt, quanquam fama nihil determinet de quo populo ſit facta percuſſio, qui audierit factam percuſſionem, putabit factam eſſe in populo, qui ſequebatur Abſalon. Ratio autem præſumptionis erit, quæ infra ſubditur, ſcilicet, quia viri Dauid erant fortiſſimi, & amaro animo, & eſſet veriſimilius, quòd ipſi aggrederentur duriora, quā populus Abſalon, qui nōdum eſſeratus erat per aliqua mala ſuſcepta. nec tantum illis incumbebat neceſſitas pugnādi, ſicut viris Dauid. Nam viri Dauid pro anima pugnabāt; I id eſt, ſinguli pro vita ſua: ideo exponerent ſe cuicunque labori: viri autem Abſalon pugnabant pro fauore Abſalon, quem nondum habebant firmiter in dominum, ſed dependebat ex futuro euentu: ideo firmior eſſet pugna virorum Dauid. *Et fortiſſimus quiſque, cuius cor eſt quaſi leonis, pauore ſoluetur*, id eſt, tunc quilibet de populo Abſalon, etiam fortiſſimus, ſicut leo incipiet timere videns quod viri pauci Dauid præualuerunt contra eos, & iam non audebunt pugnare, qui ſunt ex parte tua: nihil tamen aliud requiritur ad hoc, ꝙ Dauid efficiatur victor, niſi ꝙ viri tui incipiant timere illos: quia poſtquam quis incipit hoſtem formidare, pugna nihil eſt, ſed neceſſe eſt ſuccumbere. Alij qui dicunt, ꝙ accipitur hic fortiſſimus pro Dauid, quia ſupra dicitur, ꝙ Dauid erat vir fortis, ſed iſtud omnino eſt cōtra literam, quia Chuſai arguit de timore, qui incidet in K ſeruos Abſalon, quando audient factam plagam in populo. ſi autem intelligeretur de Dauid, nihil eſſet ad propoſitum: immo eſſet omnino contra rationem, ꝙ cum viri Abſalon putarent plagam eſſe factam in ſeipſis, timeret Dauid. Item quia per hoc non diſſuaderet Chuſai bellum fieri contra Dauid, ſed magis perſuaderet, ſi Dauid ex hoc timere debebat. Alij dicunt, ꝙ vocatur hic fortiſſimus Achitophel, qui volebat eſſe dux virorum pugnantium contra Dauid. Et eſt ſenſus, ꝙ quando auditum fuerit factam eſſe plagam in populo, non ſolum alij viri cōmunes de exercitu Abſalō, ſed etiam ipſe Achitophel, cuius eſt cor, quaſi cor leonis, timore ſolueretur: iſtud aliqualiter conſonabat. Dicendum tamen, ꝙ intelligitur de quocunque viro forti in exercitu Abſalon, quia etiam ille timeret. *Scit enim omnis populus Iſrael, fortem eſſe patrem tuum, & robuſtos, qui* F *cum eo ſunt*. Iſta eſt probatio præſumptionis ſupra poſitæ, ſcilicet, ꝙ cum audiretur factam eſſe plagam in populum, intelligeretur, quod eſſet in populo Abſalon, quanquam non diceretur, quis populus erat. Ponitur ratio, quia omnis Iſrael ſcit Dauid eſſe virum fortiſſimum, & omnes qui cum eo ſunt, & præter hoc ſunt amaro animo; ideò magis præſumendum erat, quòd ipſi percuterent de populo Abſalon, quam quòd viri Abſalonis percuterent de eis. Hoc autem faceret pugna per noctem, quę non permitteret diſtingui, qui eſſent victores, & qui victi: ideo non erat conueniens pugnare illa nocte contra Dauid, ſicut dixerat Achitophel.

Cur Achitophel non reprobauerit rationes Chuſai. Quæſt. VII.

QVAERETVR, cum iſtę rōnes Chuſai contra Achitophel eſſent friuolæ, & conſilium, ꝙ infra dedit, eſſet ridiculum, cur Achitophel non reprobauerit rationes Chuſai, & non deſtruxerit conſilium eius, quia hoc erat ſibi facile, & cuilibet alteri viro prudenti. Reſpondendum, ꝙ hoc potuit eſſe propter quatuor. Primò, quia rōnes Chuſai contra eum, & conſilium eius erant ita friuolæ, ꝙ non indigebant redargutione: ſicut cum quis arguit valde abſurdè, non meretur reſponſionem, & potiſſimè apud homines magni ingenij. Sic.n. erat Achitophel vir prudentiſſimus; ideo videns tam ſtultam rationem, & argumentationem, non reſpondit. Secunda ratio potuit eſſe ex indignatione contra Abſalon, & ſeniores Iſrael, qui videre debuiſſent manifeſtè ſtultam reſponſionem, & argumenta- H tionem Chuſai, & ipſi debebant eam illudere, & applaudere Achitophel, ſed applauſerunt Chuſai, & recuſauerunt Achitophel; ideo ipſe indignatus noluit reſpondere, ſed permiſit eos in errore ſuo. Tertia ratio fuit, & potiſſima, quia Achitophel vidit applauſum totius populi ad conſilium Chuſai, quia omnes illud laudauerūt uno ore, & abiecerunt conſilium ſuum; ideo putauit, ꝙ cum tam determinati eſſent ad Chuſai, nullis rationibus perſuaderi poſſent, potiſſimè cum in agibilibus non ſint rationes demonſtratiuæ, & neceſſariò inferentes, ſicut in mathematicis, & ipſe ſemper magis confunderetur non potens ratione preualere contra totum populum, & oēs dicerent eum iam incipere delirare. Tanquam ergo vir prudens, nō habita opportunitate loquendi, ſubticuit, quia iuſſum eſt, Vbi non eſt auditus, non proferas ſermonem. Quarta ratio fuit ti- I mor aliquis incuſſus a Deo, quia ſicut Deus infatuauit omnes Iſraelitas, vt crederent conſilium Chuſai eſſe bonum, & non conſilium Achitophel; ita credēdum eſt, ꝙ mutauerit animum Achitophel ad quendam timorem, vt non auderet arguere contra Chuſai, quia fortè ſi arguiſſet, induxiſſet rationes ita euidentes, ꝙ conſtaret conſilium ſuum fuiſſe bonum, & nihil dixiſſe Chuſai, & ſic rediretur in conſilium ſuum. *Sed & hoc mihi rectum videtur*. Hic ponitur qualiter Chuſai ſtatuit ſuum conſilium excluſo conſilio Achitophel. Et dicitur; ſed & hoc mihi rectum videtur, i. non videtur bonum conſilium Achitophel, ſed iſtud, quod dicam. *Congregetur ad te vniuerſus Iſrael*. Multus erat cū Abſalon, ſed adhuc volebat Chuſai, ꝙ congregaretur reſiduus populus, & iſtud erat, vt dum fieret hoc, tranſiret aliquantum tempus, & poſſet interim Dauid fugere ad ali- K quem locum conuenientem, & congregare ſibi auxilia, ſiue de terra Iſrael, ſiue de gentibus finitimis. *A Dan vſque Berſabee*. i. totus populus, qui eſt inter Dan & Berſabee congregetur. Ponuntur autem iſti duo termini ad ſignificandum totum populum Iſrael, quia iſti erant termini claudentes totā terram Iſrael, ſ. Berſabee erat in latere meridiano in terra Philiſthinorum, ut patet Gen. 21. cum dicitur, ꝙ fuit Abrahā colonus terræ Philiſthinorum, & iſtud fuit quādo habitabat in Berſabee, eſt autem Berſabee apud Geraram, Gen. 26. & tamē Gerara ponitur terminus terræ Chanaā. Geneſ. 10. Dan vero eſt locus in terra ſeptentrionali Iſrael, & eſt in ſorte Dan, & naſcitur Iordanis apud illum; qui poſtea vocatus eſt *Paneas*: deinde Cæſarea Philippi, & ita appellabatur tempore Chriſti. De hoc dicitur Matt. 16. quòd venit Chriſtus in partes Cæſareæ Philippi.

Quę-

Quomodo Chuſai dederit conſilium congregandi totum Iſrael contra Dauid pro bono eius. Quæſt. VIII.

QVÆRET aliquis, quomodo Chuſai daret conſilium, ꝙ congregaretur totus Iſrael, quia iſtud erat in damnum Dauid, cum non poſſet reſiſtere tantæ multitudini. Reſpondendum, ꝙ iſtud erat ad bonum Dauid, inquantum iſta congregatio requirebat aliquantum tẽpus, in quo Dauid euaderet pericula, in quibus nũc erat. Quod autem multitudo iſta non pararet ei damnum, apparet ex duob. Primo quia non conſiſtit bellum in multitudine exercitus, ſed in ordine, & animoſitate pugnatorum: ſi autẽ congregaretur totus Iſrael, plurimi illorum eſſẽt inexperti ad bellum, & potius facerent ad fugam, & impedimentum pugnatorum, quàm in adiutorium: ſic.n. patuit poſtea in bello, quia fuit valde magna multitudo Abſalon, & paucus exercitus cum Dauid, tñ faciliter exercitus Dauid ſuperauit exercitum Abſalon. ſeq.c. quia ille erat virorum non exercitatorum. Secundum erat, pp quod non ferret impedimentum, quia dum Abſalon congregabat totum Iſrael, cõgregaret Dauid viros ſufficientes ſibi ad bellum, ſiue de viris Iſrael, ſiue de finitimis: & non obeſſet ei quæcunq; multitudo, quam haberet Abſalon. *Quaſi arena maris innumerabilis*, i. erit populus iſte congregatus à Dan vſque Berſabee innumerabilis, ſicut arena maris. In hoc autem ſignificabat Chuſai eſſe virtutẽ belli, quaſi viri Dauid nullo modo poſſent ſtare corã tanta multitudine: ſed è contrario erat, quia dum maior eſſet multitudo, minus poſſet regi, & cõſequenter facilius periret. *Et tu eris in medio eorũ.* ſ. in medio exercitus: iſtud erat cõtra Achitophel, qui dixerat: eligam mihi duodecim millia virorum, & conſurgens perſequar Dauid: Chuſai autem dicebat, quòd eſſet dux belli Abſalon, & non Achitophel.

Quare Chuſai voluerit Abſalonem ire ad bellum. Quæſt. IX.

QVAERETVR, cur hoc vellet Chuſai. Reſpondendum, ꝙ iſtud erat ad vtilitatem Dauid: & etiã ad perſuadendum aliqualiter Abſalon, oſtẽdendo, ꝙ volebat bonum eius. Primũ patet, quia Chuſai intendebat, ꝙ non iretur mox cõtra Dauid, & ſi ipſe permitteret, ꝙ Achitophel, vel quicunq; alius eſſet dux belli, permitteret, ꝙ fieret bellum illico, quia quilibet de viris Abſalon conuenienter ire poterat, etiãſi non haberet maiorẽ exercitũ, quàm tunc cõgregatus erat in Ieruſalẽ, & ſic poterat ire immediatẽ. Abſalon autem non deberet ire, niſi cũ maiori exercitu, & hoc pp duo. Primo pp maiorem honorem, quia debebat Abſalon honoratior apparere, quàm quilibet de viris ſuis. Scdo propter maiorẽ ſecuritatem, quia non ſe debebat exponere tot periculis ille, qui regnaturus erat, ſicut quilibet de viris ſuis: ideo vt ſecurior eſſet, oportebat, ꝙ maiorem exercitũ ſecum ferret: & dum ille congregaretur, tranſirent aliquot dies, in quibus pararet ſe Dauid ad reſiſtendum. Qđ autem dixerit iſta Chuſai ad perſuadendũ Abſalon, apparet: quia in hoc poterat ſignari duplex vtilitas Abſalon. Prima quia exercitus ſuus fortius pugnaret. Præſente.n. domino ſupremo animoſius agunt ſerui ſui, vt ei complaceant; & quia ẽt vident ipſum ſe exponentem periculis, quàm ſi abſens ſit, vnde facilius obtineret victoriam. Secundum erat magna laus Abſalon: nam obtenta victoria, quæ præſupponebatur à Chuſai, ſi eſſet p̄ſens Abſalon, attribueretur ei: ſi autẽ aliquis alius de duobus mitteretur, attribueretur ei victoria, quod redundaret in dedecus Abſalon. Poterat etiam hoc fieri, propter aliam vtilitatem Dauid. Nam ſciebat Chuſai Achitophel eſſe virum fortẽ, & amaro animo cõtra Dauid, ꝓpter Bethſabee, & Vriã. Erat etiam vir prudentiſſimus, vnde ſi ipſe iuiſſet, tractaret nimis prudenter negotiũ belli, & potuiſſet illa nocte capere Dauid: ideo omnino cauit Chuſai, ne tunc, vel alio tempore eſſet Achitophel dux belli cõtra Dauid. *Et irruemus ſuper eum in quocunque loco fuerit inuentus.* Q.d. aut ipſe erit in terra Iſrael, aut fugiet: ſi fugit relinquitur terra libera, ut tu regnare poſſis, ſi aũt manet in ea, in quocũq; loco fuerit nõ poterit euadere manus nr̃as. *Et operiemus eum, ſicut cadere ſolet ros ſuper terram.* Ros A quando cadit ſuper terram operit totam ſuperficiem terræ, ita nos præ multitudine operiemus Dauid, & viros ſuos, qui pauci ſunt, ita vt ad nullam partem effugere poſſint. *Et non relinquemus de viris, qui cum eo ſunt, nec vnũ quidẽ.* Ideſt, vallabimus eos vndique, & in medio captos occidemus, & non poterit aliquis eorum effugere. *Quod ſi vrbem aliquam fuerit ingreſſus.* Q.d. iſtud ſupra dictum erat verũ, ſi Dauid maneret in campo cũ viris ſuis, quia tunc circundaretur: ſi tamen introierit in aliquam ciuitatem, fiet taliter. *Circundabit omnis Iſrael ciuitati illi funes, & trahemus eam in torrentem.* Ecce qualiter iſte Chuſai eſt totus verboſus, & ad rem nihil dicit, niſi quandam inſaniam, quæ comperto ſermone ſtultis placeret. Et eſt ſenſus, ꝙ tanta eſſet multitudo Iſrael euntis cum Abſalon, ꝙ nõ ſolũ poſſent debellare Dauid manentem in vrbe; ſed ẽt præ viribus B poterant circundare ciuitati multos funes, & trahere ciuitatẽ cum habitãtibus in ea, vſque ad torrentem. Ponitur autem hoc ad ſignificandum magnum exceſſum virium Abſalon ad Dauid; ita vt nequaquam reſiſtere poſſet. *Vt non reperiatur ne calculus quidem ex ea.* Ideſt, in tantum ſunt magnæ vires Iſrael, ꝙ non ſolùm poſſent ducere maiorem partem ciuitatis ad torrentem, ſed etiam totam, in tantum ꝙ non relinqueretur ex ea, nec vnus lapis. Calculus enim ſignificat paruum lapidem, & numerum, & rationem, & ſententiam, & carbonem, vt patet in verſu.

Calculus eſt ratio, numerus, ſententia, carbo.

De numero patet, quia dicitur error calculi. i. numeri. De ſententia patet, quia antiquitus cauſæ iudicabantur per lapillos. ſ. mittebãtur lapides nigri, & albi in aliquod inuolucrum, & qui accuſabatur de crimine, ſi educeret plures de C albis, quàm de nigris, abſoluebatur a crimine, ſi vero plures de nigris, condemnabatur. Nam illi æquales numero poſiti fuerant. De hoc ait Ouid. 15. Metamorph.

Mos erat antiquis albis, nigriſue lapillis
His damnare reos, illis abſoluere culpam.

Quòd autem accipiatur pro carbone, patet Iſa. 6. c. ſ. Volauit ad me vnus de Seraphin, & in manu eius calculus, quẽ forcipe tulerat de altari, i. in manu eius vnus carbo ardens. De lapillo, patet hic: nam calculus vocatur minimus lapis, qui reperiri poteſt, ſicut grana minuta arenarum.

An Chuſai mentitus fuerit in hoc conſilio. Quæſt. X.

QVÆRETVR, an Chuſai peccauerit dando iſtud conſilium, nam ipſe manifeſtè mentitus eſt, dicens: ſed D hoc mihi rectum videtur eſſe conſilium, & tamen non videbatur ei rectum, quia ſciebat illud procedere ad damnum Abſalon. Aliquis reſpondebit, quòd non mẽtitus eſt Chuſai, quia illud videbatur ei rectum conſilium, nam ſecundũ veritatẽ melius erat, ꝙ Dauid vinceret, quàm Abſalon; & ad hunc finem procedebat iſtud conſilium. Sed dicẽdum, ꝙ non ſtat, quia Abſalon petebat conſilium accommodatũ ad ſuperandum Dauid, & Chuſai reſpondit iſtud eſſe conſilium rectum ad ſuperandum eum, ſicut apparet ex verbis ſuis; nam dixit, ꝙ ſiue eſſet in vrbe aliqua, ſiue alibi, Abſalon caperet eũ. Dicẽdum ergo, ꝙ mentitus eſt Chuſai, quia intendebat iſtud non eſſe rectum conſilium: non tamẽ peccauit mortaliter, quia iſtud mendacium erat officioſum, & ad bonum finem: nec obſtat, ꝙ eſſet ad mortem Abſalonis, vel ad diminutionẽ ſtatus eius, quia ad hoc iam reſponſum E eſt, ſup. 15. *Dixit autem Abſalon, & omnes viri Iſrael, melius eſt conſilium Chuſai Arachites conſilio Achitophel.* Hic oẽs applauſerunt conſilio Chuſai, tanq̃ aliquid dixiſſet, & ipſe nihil dixerat, niſi inſaniam, laudauerunt tñ inſaniã illã, quia Deus infatuauit eos, vt patet in litera. *Domini autem nutu diſſipatum eſt conſilium Achitophel vtile.* Ponitur autem hoc ad ſignandum, quomodo potuerunt Iſraelitæ non aſſentire conſilio Achitophel, quod erat bonum, & aſſenſerunt conſilio Chuſai, quod erat ſtultum. Dr̃, ꝙ factum eſt nutu Dei. i. voluntate eius, ſ. quia voluit diſſipare conſilium Achitophel, & infatuauit Iſraelitas, vt non crederent conſilio eius, ſcriptura tamen teſtatur, quòd erat vtile: ex quo colligitur, quòd per illum modum potuiſſet Achitophel capere Dauid, vel occidere ipſum, ſicut intendebat. Sciendum autem, quod iſtud fit, quia Deus habet poteſtatem ſuper cor noſtrum, & poteſt mouere illud ad

quamcunque paſſionem voluerit. Sic patet. Prou. 21. ſcilicet. Sicut diuiſiones aquarum, ita cor regis in manu Domini, & ſicut eſt de corde regis, ita eſt de cordibus omniũ hominum. Vnde Deus aliquando mutat corda noſtra ad timorem: ſic patet, Leuit. 26. Qui remanſerint de vobis, dabo timorem in cordibus eorum, terrebit eos ſonitus folij volantis. Idem Deuteron. 28. Aliquando mutat nos ad gaudium, cùm irati ſimus. Sic enim orante Eſther Deus mutauit cor regis Aſſueri, qui erat iratus, vt parceret reginæ, quã occidere debebat ſecundum legem, Eſther 14. Aliquando mouet ad iram, vt cùm Deus vult punire aliquem, mouet hoſtes eius ad iram, ſic patet, Iud. 3. Addiderunt filij Iſrael peccare cõtra dominum, qui confortauit contra eos Eglon regem Moab, & copulauit ei filios Ammon, & ſic faciebat Deus iraſci illos contra Iſrael, vt pugnarent. Sicut autem Deus mutat partem affectiuam, & volitiuam: ita mutat intellectiuam, & phantaſticam, vt aliquando faciat nos errare in iudicio, Sic enim dicit Abdias. cap. vnico. Perdam ſapientiam de monte Seir. Et Apoſtolus prima ad Corinth, cap. 1. Perdam ſapientiam ſapientum, & prudentiam prudentum reprobabo. Sic autem fuit hic, quia Deus fecit Iſraelitas non intelligere, quid bonum eſſet eis. Et ſic quanquam Dauid orauerit, vt infatuaretur conſilium Achitophel, ſupra 15. non fuit illud infatuatum, quia vtile erat, vt dicitur hic. Sed infatuati ſunt Iſraelitæ. *Vt induceret Dominus ſuper Abſalom malum*, ideſt, Deus fecit omnes Iſraelitas errare in iudicio, vt per errorem eorum induceretur malũ ſuper Abſalon. Nam ſi non errauiſſent Iſraelitæ, accepiſſent conſilium Achitophel, & tunc induxiſſet Dominus malum ſuper Dauid, qui caperetur, & non ſuper Abſalon: voluit tamen inducere malum ſuper Abſalon, & non ſuper Dauid; ideo fecit, vt Iſraelitæ caperent conſilium Chuſai, & non Achitophel.

Deus mutat cor hominis ad diuerſa.

Et ait Chuſai. Hic ponitur qualiter conſilium Achitophel Dauid renunciatur, & diuiditur in tria. Primò conſilij Achithopel renunciatio deſcribitur; ſecundo ipſius Achitophel pœna adiungitur, ibi. *Porrò Achitophel.* Tertio præparatio pugnæ contra Dauid additur, ibi. *Dauid autem*, Circa primum dicitur. *Et ait Chuſai Sadoc, & Abiathar Sacerdotibus.* Iſti duo erant Sacerdotes magni, quibus Dauid commiſit curam nunciandi ei id, quod fieret per Abſalon, ſupra 15. & manebant iſti in Ieruſalem ex parte Dauid, cum quibus locutus eſt Chuſai habito conſilio, vt mitterẽt filios ſuos ad nunciandum iſtud Dauid. *Hoc, & hoc modo dedit cõſilium Achitophel, & ſenioribus Iſrael.* Chuſai enarrauit omnia verba conſilij, quod dederat Achitophel, & dicitur: Hoc, & hoc modo, vt non repetatur conſilium in litera. *Et ego tale, & tale dedi conſilium.* Hic enarrauit eis conſilium, quod dederat, & reprobationem, quam fecerat contra Achitophel. *Nunc ergo mittite cito*, ſcilicet, duos filios veſtros, qui ſunt curſores velociſſimi, & erant obſeruantes apud fontem Rogel, quid eis iuberetur, infra in litera, *Et nunciate Dauid*, ſcilicet, ipſi annuncient Dauid ea, quæ facta ſunt.

Cum iam conſilium Achitophel reiectum fuerit, cur præceperit Chuſai Dauid tranſire Iordanem.
Quæſt. XI.

QVÆRETVR, quare Chuſai miſerit hic ad dicendum Dauid, quòd recederet de campeſtribus, & tranſiret Iordanem, quia iam deſtructum fuerat conſiliũ Achitophel. Reſpondendum; quòd Chuſai voluit, quod Dauid caueret ſibi ad omnem euentum: nam quanquã nunc Abſalon, & Iſraelitæ applauſerant conſilio Chuſai cõtra Achitophel, putabat, quod cùm eſſet Achitophel vir valde prudens, & conſilium Chuſai erat fatuum, quod poſtea Achitophel perſuaderet Abſalon probando conſilium ſuũ eſſe rectum, & conſilium Chuſai eſſe ſtultum, & faceret, quod ſuadebat Achitophel mittens illa die pugnatores contra Dauid, hoc autem ſignatur in ſequenti litera, ſcilicet, abſq; dilatione tranſgredere, ne fortè abſorbeatur rex, & omnis populus, qui cum eo eſt, non tamen dixit indifferẽter Chuſai ipſi Dauid, quòd tranſiret Iordanem, ſed miſit ei ad dicendum vtrumque conſilium, & cui fauerant Iſraelitæ, vt Dauid ſciret, quid expediret ei: conſuluit tamen potius, quòd

F tranſiret Iordanẽ, quia ſecurius iſtud erat, ſi fortè fieret aliqua mutatio. *Dicentes, ne moreris nocte hac in campeſtribus deſerti*, ideſt, nimis debebant dicere iſtud, & dicitur de campeſtribus, quia quãdo receſſit Dauid de Ieruſalem, dixit Sadoc, & Abiathar: ecce ego abſcondar in campeſtribus deſerti, donec veniat ſermo à vobis, indicans mihi. Erant autem iſta campeſtria deſerti apud Iordanem, & in illis Dauid expectabat. Volebat autem manere ibi, quia locus ille erat diſpoſitus ad faciendum magnã mutationem: nam erat apud Iordanem, & cum eſſet Iordanis fluuius magnus, erat differentia multa, inter habitantes vltra Iordanem, & citra Iordanem. Cauſa potiſſima erat, quia fluuius ille erat difficilis ad tranſeundum, & ſi nocte illa ſuperuenirẽt viri Abſalon, non poſſent fugere viri Dauid, propter Iordanem, & occiderentur ibi; cùm autem tranſiſſent illum, ſiue ſuper-

G ueniret Abſalon, ſiue non, ſecuri eſſent. *Sed abſque dilatione tranſgredere*, ideſt, moneo, quòd tranſeas immediatè: quia ſatis veriſimile eſt, quòd Abſalon faciat mutationẽ in conſilio. In Hebræo habetur. *Sed tranſiens tranſibis*, vbi dicit litera noſtra, abſque dilatione. *Ne fortè abſorbeatur rex, & omnis populus, qui cum eo eſt*, ideſt tranſi, ne contingat, quod Abſalon mutans conſilium, mittat ſubito ſuper te bellatores iſta nocte, & abſorbearis, ideſt, delearis, ſcilicet, quòd nihil appareat de te: & iſtud eſt, quia ſi nõ tranſis accipient te in medio, & deleberis tu, & populus tuus. In Hebræo habetur. *Ne deleatur rex.* Et idem eſt: quia deleri, & abſorberi ſignificant de re nihil manere. *Ionathan autem, & Achimaas ſtabant iuxta fontem Rogel.* Iſti duo uiri nominantur hic, quia erant curſores Dauid, & non audebant ingredi in vrbem, ne caperentur, & occiderẽtur. Nam ibi apud fontem

H cum vidiſſet eos quidam de ſeruis Abſalon nunciauit illi, & miſit perſecutores: vt patet infra in litera. Vocatur autẽ fons Rogel, quidam fons, qui erat extra portam Ieruſalem ad partem meridianam, vbi diuiditur ſors Iudæ, & Beniamin. Vnde fons Rogel ponitur terminus diuidens ſortem Iuda, & Beniamin, apud Ieruſalem. Ioſue 15. eſt autem Rogel nomen commune apud Hebræos, & ſignificat purgantem pannos, quem nos fullonem vocamus. Vnde quãquam ponatur hic vt nomen commune in litera noſtra. Sic patet, Iſa. 7. cùm dicitur: Ad extremum aquæ ductus piſcinæ ſuperioris in via agri fullonis, & in Hebræo habetur, Rogel, vbi nos dicimus, fullonis. Erat autem aliquis locus apud fontem illum, in quo latere poſſent iſti duo viri. *Abijt autem ancilla, & nunciauit eis*, ideſt, miſſa eſt quædam ancilla de domo Sadoc, & Abiathar ad illos duos iuuenes, vt

I referret eis, quæ dixerat Achitophel, & Chuſai. non fuit autem miſſus aliquis vir, ad tollendũ ſuſpitionem, quia portæ vrbis, & in circuitu cuſtodiebantur valde, vt nemo poſſet exire ad nunciandum aliquid Dauid, & adhuc illa puella, quæ iuit ad nunciandum illis viris tollebat ſuper caput pannos, quaſi vadens, vt lauaret in fonte Rogel, quia erat ibi ager fullonis. Sic ait Gloſa ordinaria, & Hyſtoria ſcholaſtica, & Andreas, & Nicolaus. *Et illi profecti ſunt, vt referrent ad Dauid nuncium*, ideſt, profecti ſunt iter ſuum, vt venirent velociter ad Dauid ferentes nunciationem. *Non enim poterant videri, aut introire ciuitatem*, Portæ cuſtodiebantur nimis, & ſi illi ingreſſi fuiſſent, ſciretur, vnde venirent, & quod peius erat, non poſſent redire ad Dauid: non poterãt

K etiam videri. Quod aliqui exponunt, quia latebant iuxta fontem, & nemo eos poterat videre. Sed non ſtat, quia immediatè dicitur, quòd vidit eos quidam puer Abſalon. Sed dicendum, quòd non poterant videri, i. non poterant videri à Sadoc, & Abiathar. Et eſt ſenſus, quòd iſta litera ſit redditiua cauſæ ſuperioris literæ, ſ. puella venit ad nunciandum iſtis in defectum viri, eo quòd iſti non poterant introire ciuitatem, ut uenirent ad Sadoc, & Abiathar, nec etiam poterant uideri, ſcilicet, à Sadoc, & Abiathar, ita ut iſti irent extra urbem ad loquendũ iuuenibus, quia non permitterentur; ideo oportuit mitti ancillam. *Vidit autem eos quidam puer, & indicauit Abſalon.* Erat aliquis, qui fortè perſcrutabatur in circuitu urbis, & uidit illos latentes apud fontẽ. Hiſt. ſchol. dicit, quòd iſte puer erat filius ancillæ, quæ iuerat ad fontẽ annuncians uiris noua. Ioſephus autem 7. Antiquitatum, dicit, quòd quidã equites Abſalon uiderunt illos duos uiros: uerisimilius tamẽ eſt, quòd unus homo uidiſſet illos, alioquin perſecuti fuiſſent eos ad capiendũ, ſed nõ perſecuti ſunt eos, quouſq;

nun-

nuntiatum eſt Abſaloni. *Illi verò concito gradu ingreſſi ſunt domum cuiuſdam viri in Bahurim*. Iſti iuuenes viderunt ſe cognitos à cuſtodibus Abſalon, & quod illico nuntiaretur ei, & ipſe mitteret ad perſequendum eos, quia magna cuſtodia erat in vrbe, ne quis iret contra illam partem, in qua erat Dauid, & ob hoc tollebatur omnis aditus. Fugerunt ergo velociter poſtquam puella locuta eſt eis, & latuerunt in Bahurim. Sciendum autem, quòd Bahurim eſt quædam ciuitas in tribu Beniamin non longe à Ieruſalẽ, apud quam tranſiuit Dauid fugiens de Ieruſalem, & Semei egreſſus eſt de Bahurim ad lapidandum, & maledicendum Dauid. præced. cap.

Quare duo viri, qui mittebantur ad Dauid, latuerint in Bahurim. Quæſt. XII.

QVAERETVR vlterius, quare iſti duo viri latuerint in Bahurim, & non fugerint: nam cum ſcirent ſe viſos, poterant fugere, cum eſſent curſores velociſſimi, & dum nuntiabatur Abſalon de illis, poſſent trãſire magnam partem itineris, ne quis conſequeretur eos. Reſpondẽdum, quòd iſti nouerant certiſſimè, quòd mitterentur aliqui perſecutores poſt illos, & vt breuiter conſequerẽtur eos, eſſent equites, ipſi vero pedites erant: vnde ſi non laterent, perſequerentur eos equites, & ipſi deficerent pręlaſſitudine, decreuerunt ergo latere, vt tandiu laterent quouſq; deſinerẽt perſequi illos viri Abſalon, & poſſent ſecuri ire. Sic.n. fecerunt duo exploratores, quos tenebat Raab in domo. Nam non fugerunt ad caſtra Iſrael, cùm perſequerentur eos inquirendo Ierichontini, ſed latuerunt tribus diebus in montibus, quouſque deſinerent eos inquirere, Ioſue.c.2.

Quare non latuerint viri Dauid apud Ieruſalem, & cur alibi. Quæſt. XIII.

QVAERETVR vlterius, quare nõ latuerint iſti viri apud Ieruſalem in aliquo loco, ſed iuerint in Bahurim: & quare in puteo veſtibuli, & quare nõ dixerint, quòd reſponderet mulier occultans eos, non vidiſſe illos. Ad primum dicendum, quòd non latuerunt apud Ieruſalẽ, quia fortè non erat ibi aliquis locus conueniens ad latendum, & quia multum inquirerẽtur apud vrbem, & à multis, ſic facile erat videri illos: vnde nõ tutè laterent. Secundo dici poteſt, quòd factum eſt, vt ſcirent, quando recedere deberent de latibulo. Si autem apud vrbem laterent, illi, qui irent ad perſequendum eos, procederent longè ab vrbe, & fortè illis redeuntibus exirent de latibulo: vel irent per viam iſti duo viri: ideo iuerunt ad locum aliqualiter diſtantem à Ieruſalem, & iſte eſt Bahurim: vbi conuenienter poterant latere, quia non perſequerentur eos multum longè à Ieruſalem viri Abſalon. Ad ſecundum dicendum, quòd latuerũt in puteo, quia non erat alius locus tam conueniens in tota domo, & adhuc conueniebat magis, quia erat in veſtibulo domus, ſ. extra domum in loco publico, & ibi minus ſuſpicarentur eſſe viros, quàm in alio loco occulto: & potiſſimè quia mulier extendit ſindonem ſuper puteum, ita vt non videretur, an eſſet ibi puteus. Ad tertium dicendum, quòd viri non commendauerunt mulieri, vt diceret eos nõ vidiſſe: ſed potius credendum, quod ipſi orauerunt, vt illa diceret, quòd velociter trãſierant. Et ratio eſt, quia ſi mulier dixiſſet, quòd non viderat eos: viri Abſalon ſuſpicarẽtur eos latere in aliquo loco: vel ire per viam, & perſequerẽtur eos: vel expectarent in via quouſq; illi viri exirent de latibulis, & obuiarent eis. Nunc autem cum mulier dixit, quòd viri illi tranſierant velociter per locum illum, & perrexerãt itinere ſuo, viri Abſalonis, tanquam deſperantes iam poſſe conſequi illos, redierunt in Ieruſalem: & fuerunt certificati de hoc illi duo viri, ideo poterant tunc ſecurè egredi de puteo, & pergere itinere ſuo. *Qui habebat puteum in veſtibulo ſuo*. Veſtibulum dr̃ eſſe quædam pars publica extra domũ, coniuncta tamen domui, & illa vt cõiter eſt ſub partè tecti pendentis extra domum, & in loco illo erat puteus. Dicitur autem, quòd erat in veſtibulo ad ſignificandum ſpecialiter locum eſſe conuenientem ad latendũ, quia ſuſpitione erat, cum eſſet in publico. *Et deſcenderunt in eum*. Scilicet, ambo introierunt in puteum, & eſt intelligendum, quòd fuit de

Veſtibulũ quid ſit.

A conſenſu mulieris, quæ ibi erãt: & quòd illa promiſerit occultare eos, alioquin non eſſent ipſi ſecuri in puteo, quia ipſa poterat eos prodere, & caperẽtur ibi facilius, quã alibi. *Tulit autem mulier, & expandit velamen ſuper os putei*. Operuit enim puteum, vt non putaretur, quòd ibi laterẽt, quia forte ſi viderent ſerui Abſalon puteum, inquiſiuiſſent in illo, vt viderent ſi ibi latebãt. Nunc autem poſito velamine, putarent non eſſe ibi puteum, & nihil inquirerent. *Quaſi ſiccans ptiſanas*. Ideſt, poſuit velamen ad ſiccandũ ptiſanas ſuper illud: alioquin ſi ſolum eſſet velamen, putaretur, ꝙ ad aliquid occultandum poſitum fuerat. Sunt autem ptiſanæ, grana ordei decorticata, ex quibus fit quidam potus, qui datur febricitantibus: & ad hoc, ꝙ illa grana contũdantur, ponuntur in aqua, & poſtea deſiccantur: & tunc vocãtur ptiſanæ. Sic enim dixit Salomon: ſi contuderis ſtultum,
B quaſi ptiſanas deſuper feriente pilo. *Et ſic latuit res*. Ideſt, poſtquam venerunt poſtea ſerui Abſalonis videntes ptiſanas ſuper ſindonem in ore putei, putauerunt ibi non eſſe puteum, nec aliquem latere. *Cumque veniſſent ſerui Abſalon*. Scilicet, illi, qui miſſi fuerant ad perſequendum viros, *In domum*. Scilicet, in domum illam, in qua latebant viri in Bahurim. *Dixerunt ad mulierem*. Inuenerunt enim ibi ſolam mulierem ſiccantem ptiſanas, quæ abſconderat eos in puteo, & ad illam locuti ſunt. *Vbi eſt Achimaas, & Ionathan*. Iſti viri ſciebant, qui erant illi, qui latebant: nam denuntiatum fuerat Abſalon, quòd eſſet Ionathan, & Achimaas: ideo ſerui Abſalon vocauerunt eos nomine ſuo, quaſi mulier cognoſceret eos. *Reſpondit eis mulier, tranſierunt guſtata paululum aqua*. Ideſt, guſtauerunt modicum de aqua hic, & receſſerunt. Hoc autem dicebat, vt non perſe-
C querentur eos.

Priſana quid ſit.

An peccauerit mulier mentiendo. Quæſt. XIIII.

QVÆRETVR circa hoc, an mulier iſta peccauerit mentiendo. Reſpondendum, quòd mendacium iſtud fuit officioſum, ſ. ad proficiẽdum alicui, & nemini nocendum: nam nõ nocuit mulier iſta viris Abſalon, quanquam occultaret eis veritatem, ſed potius abſtulit eis, ne eſſent miniſtri iniquitatis: in quo benefaciebat eis. Profuit autem illis duob: viris latentibus, quia ſciebat eos iniuſtè quæri ad mortem: nam ſi capti fuiſſent occiderentur, & nihil mali meruerant: adeo liberando eos, quia ex charitate egit, meruit, & ſi illos prodidiſſet, peccauiſſet mortaliter: mentiendo autem peccabat ſolum venialiter, ita vt potius
D laudanda eſſet, quàm vituperanda. Sic fuit de obſtetricibus Aegyptiorũ, quæ mendacio ſuo liberauerunt pueros Iſraelitarum à morte, & dicitur, quòd Deus ędificauit eis tabernacula. Exo. 1. In Hebræo habetur. *Tranſierunt torrentem aquæ*. Vbi dicit litera noſtra, tranſierunt guſtata paululum aqua: & dicunt Hebræi, quòd iſte torrens erat Iordanis, qui aliquando vocatur torrens, licèt eſſet magnus fluuius. Sed hoc non ſtat, quia mulier iſtud ſcire non poterat, eo quòd Iordanis eſt multum diſtans à Ieruſalem, Bahurim tamen eſt circa Ieruſalem. Nam iſti viri exeuntes de puteo iuerũt verſus Iordanem, & venerũt per noctem ad Dauid, & monuerunt, ut tranſiret Iordanem, ut patet infra: ergo mulier nullo modo diceret, quod tranſierant Iordanem, quia cùm ipſa hoc ſcire non poſſet, viri Abſalonis videntes eam delirare, haberent illam ſuſpectam, & inquirerent diligentius
E circa illam. Oportet ergo, ꝙ intelligatur de aliquo torrẽte, vel fluuio, qui erat circa Bahurim, quòd iam tranſiuiſſent illum: litera tamen noſtra poſuit, guſtata paululum aqua, quia poteſt applicari ad literam Hebraicam, ſ. tranſierunt torrentem aquæ, i. guſtauerunt modicum de aqua torrentis, quod eſt trãſglutire, uel facere tranſire aquam per guttur. *At hi, qui quærebant, cum non reperiſſent reuerſi ſunt*, id eſt, ſerui Abſalon, eo quòd non inuenerunt uiros in Bahurim, ſicut putauerãt, ſed crediderunt illos longe eſſe, & deſperantes poſſe capi, reuerſi ſunt in Ieruſalem.

Serui in quibus teneantur obedire dominis ſuis. Quæſt. XV.

QVAERETVR, an iſti ſerui Abſalon, qui perſequebantur Achimaan, & Ionathan, peccarent. Aliquis dicet, ꝙ nõ, quia erant meri executores, & nõ poterãt iudicare, an bonũ, uel malũ eſſet, quod iubebatur, ſed tenebantur

obedire. Reſpondendum, quòd ſerui, vel quicunque famuli, & ſubditi, tenentur obedire dominis ſuis, & in hoc conſiſtit ſolùm bonitas ſerui, vt rectè obediat, vt patet 1. Polit. in fine. Conſiderandum tamen, quòd aut ea, quæ iubētur, ſunt manifeſtè bona, aut manifeſtè mala, aut dubia. Si primo modo, tenetur ſeruus obedire ſimpliciter domino, & ſubditus prælato. Si ſecundo modo, non tenetur obedire, etiam ſi ex hoc ſeruus debeat ſubire mortem, vel quæcunque mala: quia melius eſt omnia mala pati, quàm malo conſentire: nec ſolùm eſt hoc ex determinatione legis Dei, ſed etiam ex determinatione philoſophorum ſecundùm rectam rationem naturaliter hoc ſequitur, vnde Ariſt. 3. Eth. in principio ait. Ad quædam autem fortaſſis non eſt cogi, ſed magis mori patientem duriſſima. Si autem accipiatur tertio modo, tenetur ſeruus domino, & ſubditus prælato obedire. In iſto enim deſertur domino, propter reuerentiam, ſi vt præceptum ſuum ſit regula agendi ſeruis: nec vnquam liceat eis retrocedere, niſi manifeſtè malum iubeatur. In hoc autem differt, quando quis agit mandato domini, aut ſuperioris, & quando agit à ſeipſo: nam agens à ſeipſo, ſicut debet vitare ea, quæ manifeſtè mala ſunt, ita debet vitare ea, quæ ſibi dubia ſunt, quouſque certificetur, alias poterit agere contra cōſcientiam, & peccabit. Nunc autem de iſtis viris dicendum eſt, quòd peccauerunt, quia euidenter ſciebant Abſalon fouere iniuſtiſſimum bellum contra David; ideo nullo modo debebant obedire ei iubenti occidere, vel perſequi viros David. Nunc autem illi ſerui Abſalon perſequebantur Ionathan, & Achimaan ad occidendum eos, & peccabant mortaliter, ſiue perſequendo, ſiue volendo occidere, & grauius ſi occidiſſent. Cùm autem obijcitur, quòd erant meri executores, & non poterant iudicare. Reſpondendum, quòd non poterant iudicare per modum iuriſdictionis pronunciando mandatum eſſe æquum, vel iniquū, & debere obſeruari, vel non. Poterant tamen iudicare, quantum ad ſeipſos, ſcilicet, an ſecundùm cōſcientiam debebant exequi illud, vel non. De primo patet, quia iudicare ſic de mandato non pertinet niſi ad habentem iuriſdictionem, & huiuſmodi eſt iudex: merus autem executor nō eſt iudex: ideo nec poterit iuriſdictionem induere ad iudicandum de mandato domini, vel ſuperioris, ſiue bonum, ſiue malum ſit, pronunciando per modum ſententiæ debere obſeruari, vel non. De ſecundo patet, quia iudicium illud pertinet ad conſcientiam, qua aliquis ſibi ipſi ſoli ius dicit, & cùm ſit iſtud iudicium de iure naturali, & ante omnem legem, vt probat Apoſtolus ad Rom. 2. ſcilicet, gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt faciunt, reddente illis teſtimonium conſcientia illorum: non poterit tolli per aliquod ius poſitiuum: imò quandocunque ius poſitiuum repugnauerit conſcientiæ, nec eſt tenēdum, nec eſt ius. *Cumque abiiſſent aſcenderunt illi de puteo*, ideſt, poſtquam receſſerunt ſerui Abſalonis de domo mulieris, quæ erat in Bahurim, aſcenderunt duo viri de puteo, ſcilicet, quia mulier tunc eis dixit, quòd erant ſecuri. *Et pergentes*, ſcilicet, in campeſtria deſerti apud Iordanem, vbi tunc manebat David. *Nunciauerunt regi David, atque dixerunt*, ſcilicet, nunciauerunt conſilium Achitophel, & Chuſai, & dixerunt ea, quæ ſequuntur. *Surgite tranſite cito fluuium*, ideſt, tranſite Iordanem. Nominatur hic fluuius non expreſſo nomine, eo quòd erat magnus fluuius, & in terra illa per excellentiam vocabatur fluuius. Vel aliter, quia habebant illum ad oculum, & cùm loquerentur, tanquam de re præſenti, non oportebat exprimi nomen proprium. *Quoniam huiuſmodi dedit conſilium contra vos Achitophel*, ideſt, tranſite fluuium, quia Achitophel dedit conſilium huiuſcemodi, ſ. quòd iſta nocte venirent ſuper vos viri Abſalon. Non dixit autem Ionathan, vel Achimaas de conſilio Chuſai, quāquam ille dediſſet cōſilium, quia hortabatur David ad trāſeundum Iordanem; ideo inducebat probationem ſuadētem ad hoc, & iſta erat ipſum cōſilium Achitophel, quia ipſe dixerat, quòd iretur illa nocte contra David: conſilium autem Chuſai erat, quòd iretur poſt aliquot dies: adeo ſecundū illud nō erat neceſſe tranſire Iordanem illa nocte, ſed propter conſilium Achitophel, quia adhuc timebatur ne Abſalon conſentiret in illud. *Surrexit ergo David, & omnis populus, qui erat cum eo*, ſ. ante hoc David, & populus ſuus manebant in campeſtribus ſuis caſtris, & expectantes ſer-

Serui Abſalon peccauerūt perſequēdo Achimaan, et Ionathā

F monem, qui referretur de Ieruſalem: audito autem illo per nuncios parauerunt ſe velociter ad tranſeundum. *Et tranſierunt Iordanem, donec diluceſceret*, ideſt, durauerūt in tranſeundo vſque ad auroram. Iordanis enim non habet pontem, ſed vada anguſta in raris locis: ideo pauci tranſire poſſunt ſimul, vnde quaſi tota nocte morati ſunt David, & viri ſui, & familia ſua trāſeundo, & quando diluceſcebat, iam tranſierant omnes. Quod autem Iordanis habeat vada, patet Iud. 3. ſ. quòd Aod occupauit vada Iordanis, quæ tranſmittūt in Moab. *Et nec vnus quidem reſiduus fuit, qui non tranſiret fluuium*, i. quāquā morarētur viri David trāſeundo, tñ ipſe David, & oēs qui prius tranſierunt, expectauerunt ad vada, quouſque tranſijt totus populus, ita vt nullus remaneret citra Iordanem. Iſta fuit cauſa, quare David illa nocte tranſiuit, quia tranſitus Iordanis erat difficilis, & moroſus, & ſi
G irrueret ſubito per noctem exercitus Abſalon, non haberēt David, & viri ſui locum, ad quem fugerēt, quin prius quàm quis eorum tranſiret Iordanem, occiderentur, vel caperentur omnes. *Porro Achitophel, &c.* Hic ponitur Achitophel punitio, ſcilicet, quomodo ipſe ſe occidit ſuſpendendo ſe.

Quare Achitophel occiderit ſeipſum.
Quæſtio XVI.

QVAERETVR, quare Achitophel occiderit ſeipſum. Reſponderi poteſt, quòd egit hoc præ tædio, & indignatione nimia. Nam ſolebat conſilium Achitophel haberi ſicut conſilium Dei: nunc autem quāquam eſſet verè vtile, abiecerunt illud ſuſcipientes inſipientiam Chuſai: ideo præ indignatione iudicauit ſibi melius eſſe mori, quàm vi-
H uere, & occidit ſe. Aliter dici poteſt, quòd egit præ verecūdia. Nam vir iſte erat excellens in conſilijs ſuper omnes homines, cuius nullum vnquam conſilium repudiatum fuerat, & in hoc erat gloria, & totum bonum ſuum: nunc verò cū cœpiſſent conſilia eius publicè repudiari, putauit nullum bonum ſibi ſupereſſe, & præ verecundia iam non auſurus comparere inter homines, tanquam omnino inglorius elegit mori. Hæc ſatis conſonat literæ, ſ. videns Achitophel, quòd non fuiſſet factum conſilium ſuum, ſuſpendio interijt. Simile fuit de Homero viro clariſſimo inter poetas, qui cùm in quadam inſula quæſtionem ſibi factam à piſcatoribus diſſoluere non valeret, præ tædio mortuus eſt, vt ait Valerius Maxim. lib. 9. cap. de Mortibus non vulgaribus. Hoc autem accidit in viris magni ingenij, qui præter ingenium nullum bonum putant, cuius gloria perdita, vel diminuta,
I nihil ſibi boni ſupereſſe arbitrantur: talis fortè erat Achitophel, cùm temporibus ſuis nullus ei conſilio par fuerit. Aliter dici poteſt, quòd occidit ſe Achitophel, vt euaderet aliam mortem atrociorem, quam ſibi à David infligendam putabat ſi victor exiſteret, quòd ſatis arbitrabatur, eo quòd nō fuerat ſuſceptum conſilium ſuum. De hoc ait Ioſephus. 7. antiquitatum. Et Achitophel eo, quòd non auditus fuerat, quòd eius nō tardaret interitus iudicauit. Dicebat enim poſt victoriam, David in regnum continuo rediturum, & melius ſibi fore, vt liberè, & magnanimè vitam abrumperet, quàm ſe David reſeruare ad pœnas, contra quem Abſalon talia præbuiſſet conſilia. Et hoc dicens, accedens in locum domus ſuæ ſecretiorem, laqueo ſe ſuſpendit. Igitur Achitophel iudicio ſuo huiuſmodi morte damnatum deponentes ſui de laqueo, ſepulturæ tradiderunt. Et iſtud veriſimilius eſt, quam præcedentia. *Porro Achitophel videns,*
K *quòd non fuiſſet factum conſilium ſuum*, ſcilicet, quia vidit approbari conſilium Chuſai, & reprobari ſuum. *Strauit aſinum ſuum*, ideſt, parauit illum ad iter: non enim equitabat Achitophel ſuper equum, aut mulam, quanquam eſſet vir honorabilis nimis, quia rara erat conſuetudo illius temporis ad mulas, & equos, ſed equitauit ſuper aſinum, ſecundùm generalem conſuetudinem. *Et ſurrexit, & abijt in domum ſuam, & in ciuitatem ſuam*, ideſt, iuit in ciuitatem, in qua erat domus ſua. Iſta eſt ciuitas Gilo, de qua erat Achitophel. ſup. 15. & inf. 23. vnde vocatur Achitophel Gilonites.

Mors Homeri.

Cap. 9

Achi-

Achitophel quare iuerit in ciuitatem ſuam ad ſuſpendendum ſe. Quæſt. XVII.

QVAERETVR, quare iuit in ciuitatem ſuam: nam cùm intenderet ſe ſuſpendere, nihil magis differebat hic, quàm ibi. Reſpondendum, quòd hoc fecit, quia noluit mori inteſtatus, ſed diuidere ſubſtantiam ſuam hęredibus, & hoc conuenientius facere poſſet in vrbe ſua, & domo, quàm extra, ideo iuit illuc. Hoc patet, quia dicitur, & diſpoſita domo ſua ſuſpendio interijt, quaſi dicat, noluit ſuperuiuere, niſi quouſque diſponeret domum ſuam, & tunc interijt. Aliter poteſt dici, q̀ fecit hoc, vt ſepeliretur inter ſuos, quia licèt homini poſt mortem in corpore ſenſatio nulla boni, vel mali ſit: ita vt ſepulturam bonam, vel nullam diſferre poteſt: tamen dum homo viuit, mortem delectabilius quodammodo ſuſcipit, ſi putet ſe inter ſuos, & à ſuis ſepeliendum. Sic enim dicit Ouid. in lib. de ponto.

Mollius oſſa cubant manibus tumulata ſuorum.

Hoc autem aliqualiter innuitur in litera, cùm dicitur, & ſepultus eſt in ſepulcro patris ſui: quaſi dicat, q̀ ad hoc iuit in vrbem ſuam, vt ſepeliretur cum patribus ſuis. Si autem ſuſpendiſſet ſe in Ieruſalem, fortè non fuiſſet ductus, vt ſepeliretur in ſepulcro patrũ ſuorum. Item forte fecit hoc, propter honores funeris, quia ſi ſuſpendiſſet ſe in Ieruſalē, Abſalon fortaſſis indignaretur nimis, quòd ille ſe ſuſpendiſſet, & nullos honores funeri eius impenderet. Inter ſuos autem non poterat carere honore ſepulcri; ideo iuit in ciuitatem ſuorum. Vel poteſt dici, q̀ iuit illuc ad expediendum ſe de filijs, & vxore, & amicis: nam cum deſtinaſſet ſeipſum occidere, voluit prius filios, vxorem, amicos, oſculari, vt non moreretur in hoc deſiderio, & ſic quaſi ſe expediret de eis, licèt eis hoc non notificaret. Sic enim Cato Vticenſis cùm ſe occidere deſtinaſſet, amicis, & filio collocutus eſt, & quaſi expediens ſe de filio iuſſit ei bona ſperare de Cęſare, & ad ipſum redire. De hoc Auguſt. de ciuitate Dei, lib. 1. c. 18. *Et diſpoſita domo ſua*, ſcilicet, facto teſtamento, & ordinans omnibus alijs, quæ expediebant ordinare homini nonquam redituro: ſuſpendio interijt, ideſt, ſuſpendit ſe nullo de domeſticis eius ſciente. Ecce quam amara mors, & tanto viro indigna, vt qui ceteros ſui tēporis, ſenſus perſpicacitate, & conſiliorum firmitudine, ſicut Deus homines excellebat, tam infanda premeretur calamitate, vt ſibi ipſi manus inijciens per infamem mortem ingloriùs occumberet. *Et ſepultus eſt in ſepulcro patris ſui.* Iſta erat conſuetudo antiquorum, vt in ſepulcris patrum, & proauorum filij ſepelirentur, ſicut habetur extra de ſepulturis, cap. 1.

Quare Achitophel, cùm ſeipſum occiderit, ſepultus fuerit in ſepulcro patrum ſuorum. Quæſt. XVIII.

QVÆRETVR, quomodo Achitophel ſepultus eſt in ſepulcro patrum, nam occidit ſe, & qui ſe occidũt, indigni habētur ſepultura, vt patet extra de ſepulturis. c. ex parte parentum. *Arguitur primo.* Item non ſolùm eſt hoc, ſecundùm legem Dei, ſed etiam ſecundùm leges humanas, quia homini ſeipſum occidenti magnum dedecus poſt mortem infligitur, & non communicatur ei ſepultura. *Secundo.* Sic colligitur Ethic. c. 5. circa finem, ſcilicet, ad hoc autē inhonoratio adeſt ſeipſum corrumpenti, vt ciuitati iniuſtum facienti, ideſt, illi, qui ſeipſos corrumpũt, ideſt, occidunt, habent inhonorationem, ideſt, infligitur eis dedecus, & hoc eſt, quòd trahantur per terram, ſicut fit in quibuſdam regionibus, & q̀ careant ſepultura. Reſponderi poteſt, q̀ Achitophel, quamquam ſe occidiſſet, ſepultus eſt in ſepulcro patrum ſuorum: quia fortè ſeruatus fuit ei aliquis fauor, eo q̀ erat vir ſolemnis. Aliter autem dici poteſt, q̀ quamquam ſe occidiſſet Achitophel, non debebat priuari ſepulcro, quia iſtud eſt ex aliqua lege pœnali inſtituta contra illos, qui ſe occiderent: ſed in veteri teſtamento nõ erat aliqua talis lex; ideo nec aliquis priuari debebat ſepulcro. Sciēdum tamen, q̀ cum aliquis erat nimis facinoroſus, & ſi non careret ſepulcro omnino, tamē carebat ſepulcro honorabili, ſ. q̀ non impendebantur honores funeri eius ſecundùm ſtatum ſuum: ſic patet de Ioram rege Iuda, qui occidit fratres ſuos, & fecit multa alia mala,

A & deinde mortuus eſt infirmitate peſſima, qui duplici pœna à populo in morte punitus eſt, ſcilicet, quia non fuerunt ei impenſi honores, qui impendebantur regibus in funere: etiam quia non eſt ſepultus cum patribus ſuis, ſed in loco viliori. De hoc 2. Paralip. 21. ſcilicet, mortuus eſt in infirmitate peſſima, & non fecit ei populus, ſecundùm morē combuſtionis exequias, ſicut fecerat maioribus ſuis, & ſepelierunt eum in ciuitate Dauid, verumtamen non in ſepulcro regum. Idem patet de rege Ioas, qui peſſimus fuit occidendo Zachariam filium ſummi Sacerdotis in tēplo: & mortuus eſt à ſeruis ſuis, & ſepelierunt eũ in ciuitate Dauid, ſed non in ſepulcris regum 2. Paralip. 24. Achitophel autē non legitur priuatus aliquo honore funeris, & etiā cum patrib. ſuis ſepultus eſt, quia fortè non iudicabatur hoc magnum malum: ſimile enim fuit de Saule, qui ſe occidit, ne occide-

B retur à Philiſthinis, præced. lib. c. vlt. tamen ſepultus eſt honorabiliter à viris Iabes Galaad, vt patet, eo. c. 1. Paralip. 10. Ad primam rationem in contrarium. *Ad primam rationem.* Reſpondendum, q̀ illa conſtitutio eſt Eccleſiæ, & non fuit in veteri teſtamēto; ideo poterant ſepeliri occidentes ſe. Eſt autem ratio diuerſitatis: quia Eccleſia non vetat nunc ſimpliciter ſepeliri illos, qui ſe occiderint: ſed vetat ſepeliri illos in cœmeterio fidelium: vt ſicut non communicauerunt fidelibus in modo moriendi: ita nec communicent in loco ſepulcri. Poſſunt tamen extra locum ſacrum vbicunq; ſepeliri. In veteri autem teſtamento non erat aliquis locus ſacer, in quo ſepelirentur cadauera: nam non ſepeliebantur in ſanctuario, nec iuxta illud; ſed potius illi, qui accedebant ad mortuos non poterant accedere ad ſanctuarium. Vnde ſepeliebantur cadauera in agris, & in montibus, & alijs locis, quæ non erãt

C ſacra: ideo illo modo non erat irrationabile, q̀ occidens ſe non priuetur ſepultura: quia etiam Eccleſia non priuat tali ſepultura quemcunq; hominem, quantumcunq; facinoroſum: ſed priuat eum ſepulcro in loco ſacro. Cur autem in nouo teſtamento cadauera ſepeliantur intra Eccleſiam, & iuxta eam, & in veteri teſtamento nõ; & an ex hoc incurrat Eccleſia aliquam immũditiam, ſatis declaratũ eſt Nu. 19. Sed adhuc obijcietur, q̀ nõ ſtet ratio aſſignata, quia vbicũque ſepeliatur aliquis, eſt locus ſacer: nec poteſt aliquis priuari ſepulcro ſacro, niſi priuetur ſimpliciter ſepulcro, quia leges humanæ vocant quemcunq; locum ſacrum, in quo cadauer ſit. *Obiectio.* Vnde per hoc, quòd cadauer ducatur in aliquē fundum, ſacer efficitur fundus, & iam nõ debet coli ad vſus humanos. De hoc. ff. de relig. & ſumpt. fu. per totũ. Reſpondendum, q̀ leges humanæ acceperunt locum ſacrum lar-

D gius, quam accipit Eccleſia. Pro quo ſciendum, q̀ cum homo ſit animal deiforme, & nullum aliud ei ſimile eſt, ſed cetera propter ipſum, accepit homo ſolus honorem, ita vt vocaretur ſacrum, & diuinum animal, & ob hoc ſolus homo ſortitus eſt ius ſepulcri: cetera verò quantumcunque nobis cara ſint, nequaquam ſepelienda ſunt, quia nimis naturam humanam oſtenderet, qui alia animalia ſepeliret, vſurpans pro illis ius ſolius naturæ humanæ. *Quare ſolus homo ſepeliatur.* Ob hoc ergo cùm homo ſit animal ſacrum, loca in quibus ſepeliuntur homines, ſacra vocata ſunt. Eſt autem honor quidam locis ſacris, quod illa ad vſus prophanos redire nequeant, propter honorem hominum ibi ſepultorum. Vnde fundi ſepulcrales vltra colendi nõ ſunt: & quia eſſe animal ſacrum competit homini ex honore naturæ, & non ex priuilegio perſonæ, quantumcunque quis facinoroſus ſit, cùm ſem-

E per maneat in eo veritas naturæ, ſemper manebit, q̀ locus, vbi ſepultus fuerit, ſacer ſit: & hoc leges humanæ tenent. Eccleſia autem accipit ſtrictius locum ſacrum, ſ. qui nõ ſolùm conſecratur præſentia humani cadaueris, ſed etiā per quandam ſpiritualem benedictionem, quæ fit per cęremonias Eccleſiæ: & hoc modo omnes Eccleſiæ, & cœmeteria ſunt ſacra, ideſt, benedicta: & ſic poterit aliquis carere ſepulcro ſacro, & non carebit ſimpliciter ſepulcro. Ad ſecundam rationem dicendum, *Ad ſecundam.* quod illa eſt conſtitutio ſecundùm varietatem Gentium, ideo aliquæ gentes imponunt pœnam occidentibus ſeipſos, q̀ careant ſepulcro: aliæ autem non: & ſic erat apud Hebræos; ideo ſepultus eſt Achitophel cum patribus ſuis.

An Achitophel peccauerit ſe occidendo. Quæſt. XIX.

Argui-tur primo

Secūdo. Cap. 9.

Tertio.

QVAERETVR vlterius, an Achitophel peccauerit ſe occidendo. Aliquis diceret, quòd nō: quia cauſam habuit ad hoc faciendū, ſ. quia ſi non ſe occidiſſet, Dauid intuliſſet ei amaram mortem. Item Ioſephus videtur laudare Achitophel 7. Antiquitatum, dicens: Melius ſibi fore putauit, vt liberè, & magnanimè vitam abrumperet, quàm ſe Dauid reſeruare ad pœnas: ſed magnanimitas, & liberalitas ſunt laudabiles: ergo mors, quæ per eas infertur, laudabilis eſt. Item poſitio eſt apud magnos philoſophos, quòd optima mors eſt, quam aliquis ſibi infert, ſecunda poſt hāc in honore eſt, quā alius fortiter, & viriliter pati poteſt. Iſta fuit poſitio magni Catonis Vticenſis: ideo ſeipſum occidit, ne à Cęſare occideretur, vt ait Auguſtinus primo de Ciuitate Dei. cap. 18. Reſpondendum, quòd peccauit Achitophel, ſeipſum occidendo. Quod patet, quia ſi quis peccat occidendo alium, fortius peccauit occidendo ſeipſum: nam maiori charitate tenetur ſibi ipſi, quam cuilibet. Hoc enim patet, nam ex hoc magis peccat quis occidēdo patrem, vel matrem, quàm occidendo extraneos, quia maiori illis charitate, ſecundùm naturam tenetur, quam ceteris, & maiora fœdera rumpit: maiori tamen vinculo, & charitate, tenetur quilibet ſibi ipſi, quàm patri, vel matri: ergo magis peccabit ſe occidendo, quam occidendo patrem, & matrem. Iſtam dubitationem mouet Ariſtot. 5. Ethicor. in fine, ſcilicet, an aliquis poſſet ſibi facere iniuſtum: & quærit de occidentibus ſe, an iniuſtum faciant ſibi. Reſpondet, quòd ſic, & probat. quia quicunque agit contra legem iuſtam, iniuſtum facit: lex tamen iubet neminem ſe occidere, vel non permittit: ergo &c. Itē quicunque volens, & ſciens percutit illū, qui nihil ſibi nocet, nec nocuit, & hoc ſine præcepto legis, iniuſtum facit: ſed qui ſeipſum occidit ſciens, & volens, propter iram percutit eum, à quo non percutitur, lege non permittēte: ergo iniuſtum facit. Deinde quærit, cui facit iniuſtum, qui ſe occidit. Reſpondet, quòd non facit ſibi ipſi iniuſtū: nam quicumque patitur iniuſtum, inuoluntariè patitur, ſed occidens ſeipſum non patitur inuoluntariè, ergo non patitur iniuſtum, ſed non poteſt aliquis agere iniuſtum alteri, niſi ille iniuſtum patiatur, ergo non facit ſibi ipſi iniuſtum. Reſpondet, quòd iniuſtum facit ciuitati, vel communitati, cuius eſt pars, ille, qui ſeipſum occidit, quod patet, quia ſciens, & volens, ciuitatem lædit, quæ conſiſtit ex ſuis partibus, & ad perditionem illarum ipſa perit. Item leges humanæ inferunt dedecus homini ſe occidenti, & nō propter malum, quod alicui egit, nec ſibi ipſi: ergo propter malum, quod egit ciuitati. Vnde ait, propter quod, & ciuitas damnificatur, & quædam inhonoratio adeſt ſeipſum corrumpenti, vt ciuitati iniuſtum facienti. Iſta autem vera ſunt, ſed adhuc dicendum, quòd non ſolùm ciuitati iniuſtum facit, qui ſe occidit, ſed etiam Deo, quia qui alterius poſſeſſionē, vel ſeruum lædit, dominum offendit: omnis autem homo eſt poſſeſſio Dei, iuxta illud Pſal. c. 3. impleta eſt terra poſſeſſione tua: ergo qui ſeipſum occidit, Deo iniuſtum facit, quia ſeruum eius, vel poſſeſſionem deſtruit. Achitophel ergo, & quicunque alius ſe occidat, grauiſſimè peccat. Ad rationem primam in contrarium dicendum, quod non poterat Achitophel habere cauſam legitimam ad ſe occidendū: nam potius debet aliquis pati duriſſima, & quod a quocūque alio occidatur, quàm quod ſeipſum occidat: nam eſt puſillanimitas quædam, quòd aliquis timore pœnarum, quæ ab alio infligendæ ſunt, ſibi ipſi manus iniiciat. Ad ſecundam rationem ex auctoritate Ioſephi, dicendum, quòd quantum ad hoc non debet ſibi magna fides adhiberi. In hiſtorijs enim, quia certiſſimus fuit, credendum eſt ipſi, ſed circa regulas vitæ, ſ. quid iuſtum; & quid iniuſtum ſit, non multa nouit. Vnde contra conditionem legis, ipſe ſecutus opinionem Romanorum, laudat valde illos, qui ſeipſos occidunt, ne ab hoſtibus ſuperentur. Sic.n. patet in libro de bello Iudaico in fine, vbi laudat illos, qui erant in caſtro Macheruntæ, quia ſe occiderūt, & filios, & filias, & vxores, & omnia, quæ in caſtra erant cremauerut: ne hoſtib. aliqua laus victoriæ, aut vtilitas prædæ prouenirct. In hoc autem recurrendum eſt ad id, quod ſacra lex ſentit, & quod ratio

Quilibet peccat, & iniuſtū facit ſeipſum occidēdo.

Cui facit iniuſtū qui ſeipſum occidit.

Ad primam rationem.

Ad ſecūdam.

F naturalis dictat. Vnde & ipſe Philoſophiæ ferè ſolus poſſeſſor Ariſtoteles iniuſtum eſſe hoc diffiniuit, vt dictum eſt. Ad tertiam rationem, de opinione Catonis, dicendum, quòd illa fuit poſitio ferè omnium Stoicorum, & hāc ſecutus eſt Ioſephus: ſed non oportet nos in omnibus magnipendere Stoicos: nam in quibuſdam ſatis delirauerunt, de quib. eos increpabat Ariſtoteles. Ratio etiā naturalis eos in hac parte conuincit. Motiuum autem ſuum videtur eſſe, quia qui ſe occidunt viriles ſunt. ſ. quia non timent ſibi mortem incutere, qui autem molles ſunt, & feminei, ſeipſos tangere non audent. Sed hoc nimis fallit, quia illi, qui ſeipſos occidunt, potius ex timore agunt, ſ. quia animus ſuus impotens eſt ad tolerationem doloris, vel ad ſufferentiam contumeliarum. Quòd autem non inſurgat hoc ex magnitudine cordis apparet, quia plerunque feminæ nullius virtutis, in- G ſurgente paſſionum tumultu, ſeipſas occiderunt: etiā quia omnes, qui ſe occidunt, hoc faciunt, propter effugationem alicuius magni mali, quod peius putant morte, quam ſibi ipſis inferunt. Si autem aliquis nulla magna formidās; propter deſiderium alicuius boni ſeipſum occidat: laudabile eſſet, ſi lex, & ratio permitteret: ſicut fuit de illo, qui lecto libro Phœdonis de Immortalitate animæ, ſeipſum de turri quadam præcipitare voluit, vt immortalitatem cito conſequeretur. Cato quoque Vticenſis, cùm ſibi mortem intulit, librum de Immortalitate animæ legit, volens innuere, quòd ſe deſiderio obtinendæ immortalitatis occideret: ſed falſum erat, quia ex deſperatione rerum ſuarum, quas quotidie in aduerſum rotari cernebat, & inuidia victoriæ Cæſaris, quoniam gloriaretur nimis, ſi eum caperet, quod in breui futurum erat, ſeipſum occidit: de hoc Auguſtinus primo H de Ciuitate Dei, c. 18. Rectius ergo ſenſit Ariſtoteles noſter, mortem iſtam iniuſtam, & ignominioſam exiſtimans.

Ad tertiam.

Opinio falſa Stoicorū fuit, quòd optimamors eſt, quā aliquis ſibi infert.

An Achitophel grauius peccauerit ſeipſum occidendo, quam Saul. Quæſt. XX.

QVÆRETVR vlterius, cū Saul, & Achitophel peccauerint ſeipſos occidēdo, quis grauius peccauerit. Reſpondendum, quòd cauſa mortis vtrique eadem fuit, ſed non æqualis: nam Saul occidit ſe, ne Philiſthiim venientes occiderent eum illudentes ei. præcedenti libro c. vltimo. Achitophel autem occidit ſe, timens duros cruciatus ſibi inferendos à Dauid, ſi ſuperuiueret. Dicendum tamen, quòd grauius peccauit Achitophel, quam Saul; quia Achitophel potuiſſet ſuperuiuere, vt ſi fugeret in aliam terram extra- I neam, & inde fortè obtineret veniam à Dauid: vel dato, quòd non obtineret maneret, ibi. Saul tamen non poterat ſuperuiuere, quia etiam ſi voluiſſet fugere de bello, moriendum ſibi erat; erat quippe ineuitabile verbum Domini per prophetam. ſ. cras tu, & filij tui mecum eritis, id eſt, eritis mortui. præcedenti lib. cap. 28. ideo quòd ſe occideret non erat tam culpabile. Item habuit ſe Saul virilius, quam Achitophel, quia Saul non ſe occidit, vt non toleraret grauia vulnera à Philiſthinis, ſed ne caperetur, & illuderetur. pęcedenti lib. cap. vltimo. Dixit Saul ad armigerum ſuum: euagina gladium tuum, et percute me, ne fortè ueniant incircunciſi iſti, & interficiant me illudentes mihi. Achitophel autem non ſe occidit timens illudi, ſed timens ſolum pœnas grauiſſimas inferendas à Dauid. Item Saul erat Rex, et quòd ipſe vituperaretur, non ſolum erat dedecus ſuum, ſed to- K tius Regni: adeo ad fugiendum tātam ignominiam, habuit maius incentiuum ad ſe occidendum, quam Achitophel, qui erat perſona priuata: ex cuius illuſione, uel ignominia non ſequeretur dedecus Iſrael. Item Saul occidendus erat ab hoſtibus, ſi ſe non occidiſſet. Achitophel autem non erat occidendus ab hoſte, ſed à iudice, propter delicta ſua; ideo magis peccabat ſe occidendo. Item ex morte Saulis videbatur quodam modo dedecus Dei, ſi Rex populi ſui traderetur viuens illudendus populo hoſtium, qui dijs ſuis attribuebant victoriam iſtam, et faciebant eis magnas feſtiuitates, propter hoc. præcedenti lib. capit. vltimo, & primo Paralipom. 10. de morte autem Achitophel ſi caperetur a Dauid, non ſequeretur aliquod dedecus Dei, ſed potius laus, inquantum Deus traderet Dauid hoſtes ſuos manibus ſuis, ſicut promiſerat ei ſupra ſeptimo, ergo maius, & rationabilius incitatiuum habuit Saul ad ſe occi-

occidendũ, quàm Achitophel, & conſequenter minus peccauit, quia cũ peccatum cauſetur ex variatione debitarum circunſtantiarum. 3. Ethic. cum fuerit maior plurium circunſtantiarum deuiatio, erit peccatum grauius.

Cur mors Achitophel deſcribatur. Quæſt. XXI.

QVAERETVR vlterius, quare deſcribitur hic mors Achitophel, cum non pertineat ad pugnam Abſalon cõtra Dauid? Reſpondendum, quòd iſtud fit propter duo. Primum eſt ad indicandum, quomodo Deus dedit victoriam, & vindictam Dauid de omnibus hoſtibus ſuis: erat enim hoſtis atrociſſimus Dauid ipſe Achitophel, quia ipſe voluit ducere exercitum contra Dauid, & occidere ipſum: ſupra in litera. Dederat etiam conſilium, ꝙ concubinæ ſuæ cognoſcerentur ab Abſalone. præcedenti cap. Ideo cũ ipſe timore Dauid ſe occiderit, pertinebat hoc ad vindictã datam ex parte Dei. Vt ergo nõ putaretur, ꝙ Achitophel, qui tanta mala commiſerat, impunitus euaſiſſet, deſcripſit eius infelicem mortem ſcriptura ſacra. Secunda cauſa eſt, quia vt tactum eſt ſupra 14. Deus vult oſtendere non eſſe felicitatem noſtram in aliquo de bonis, quibus in præſenti vita fruimur: & ob hoc omnes homines, qui excelluerunt in aliquibus maximis perfectionibus, quas communis opinio felicitatem vocat, calamitoſa morte conſumpti ſunt, vel vita ignominioſa deturpati fuerunt, & ignobiles redditi. Sic enim Samſon in ſummo robore, Abſalon in ſumma pulchritudine, Aſael in ſumma velocitate, Alexander in altiſſima potentia, Salomon in gradu ſummo ſapientiæ, infelices exitus habuerunt. Reſtabat autem calamitoſus Achitophel, qui in prudentia dandorum conſiliorum omnes homines ſui temporis excelebat, ita vt conſilium eius reputaretur, vt conſilium Dei: ſed ipſe miſeranda morte conſumptus eſt. Debuit ergo ſcriptura de hoc, ſicut de ceteris, dicere, ne aliquid humanæ felicitatis reſiduum eſſet, in quo Deus perfectam felicitatem non eſſe oſtenderet.

An Achitophel damnatus ſit æternaliter. Quæſt. XXII.

QVAERITVR vlterius, de ſtatu Achitophel, ſcilicet, an perierit æternaliter, vel ſaluatus ſit. Aliquis reſpondet, quòd certum eſt ipſum perijſſe æternaliter: nam in peccato defunctus eſt, ſcilicet, quia ſeipſum occidit: ergo æternaliter perijt. [*Prima ratio.*] Sed dicendum; quòd hoc non ſtat, quia adhuc in ipſo ſuſpendio, dum iam non erat ſibi facultas contrarium agendi, fortè doluit, & poterat ſaluus fieri: non enim requiritur magnum tps ad hoc, ꝙ aliquis de peccato fructuoſe doleat, ſed quaſi in inſtãti dolere poteſt. [*Secunda.*] Item patet hoc, per quoddam exemplum beati Bernardi in ſecundo lib. Speculi virginum, de quodam clerico, qui introiuit in dormitorium monialium clandeſtinè, vt quandam monialem cognoſceret, quæ tunc in choro matutinalibus laudibus inſiſtebat: cumq; ipſe ſic iaceret, à dæmone ſuffocatus eſt: qui poſt dies aliquot monialib. apparuit pro eo orantibus, indicans ſe locum ſalutis habuiſſe, quia in illo paruo tempore cruciatuum, quos à dæmone ſuſtinuit, in ſe conuerſus doluit. [*Tertia.*] Item patet hoc auctoritate Hiero. ſuper Nahum dicentis, Aegyptios, qui perierunt in mari rubro, & Iſraelitas, & Sodomitas, & eos, qui in diluuio perierunt potuiſſe ſaluos fieri: cùm ait, quòd genus humanum diluuio, ſodomitas igne, Aegyptios mari, Iſraelitas in eremo perdidit: ſcitote ideo temporaliter pro peccatis puniuiſſe, ne in æternum punirentur, quia nõ indicabit dominus bis in idipſum. Idem 4. ſententiarum. diſt. 15. ergo Achitophel, quamquam ſic perierit, non ſequitur, ꝙ damnatus fuerit. [*Reſponſio auct.*] Reſpondendum; quòd nemo poteſt ſecundum certitudinem dicere de aliquo, an ſaluus, vel damnatus ſit, niſi ſacra ſcriptura, vel aliqua prophetica reuelatio hoc indicet. Ratio eſt, quia argumentum noſtrũ ad hoc nullum eſt, niſi iudicare de operibus præcedẽtibus. Sed iſta cognitio eſt inſufficiẽs: cùm quaſi in inſtanti poſſit aliquis mutare ſtatum de ſummo, vel valde malo, in bonum per contritionem: vel de valde bono in malum, per vnicam volitionem: quantum tamen poſſumus iudicare ex ſignis, potius dicẽdum eſt, Achitophel æternaliter perijſſe, quàm

A è contrario. Ratio eſt, quia ipſe ſibi ſponte intulit mortem illam, in qua peccauit, & ſic idem finis fuit ſibi viuẽndi, & peccãdi. Ad rationes in contrarium dicendum. [*Ad primam.*] Ad primũ, quod poterat dolere quaſi in inſtanti: concedendum eſt, & cùm dicitur, ꝙ non ſequitur, quòd perierit, concedendum, quod non ſequitur ex neceſſitate: ſignum tamen maius eſt ad hoc, ꝙ perierit, quam è contrario. [*Ad ſecundam.*] Ad ſecundam rõnem cùm dicitur de exemplo beati Bernardi, dicendum, ꝙ quãquam potuerit eſſe in Achitophel ſicut ibi; tamen non eſt veriſimile, ꝙ fuerit. Pro quo ſciẽdum, quòd aliqui ſunt, qui moriũtur in ipſo actu peccati, vel quaſi, & tamen ipſi mortem ſibi non inferunt. Alij autem ſunt, qui moriuntur in actu peccati, & inferunt ſibi ipſis mortem. [*Nota.*] De primis dicendum, quòd iſti poſſunt aliqualiter habere diſpoſitionem ad cõuerſionem, eo quòd ipſi ſolum intendunt peccare, & nõ mori, B & quando viderint ſibi infligi pœnam, per quã morituri ſunt, dolere eos veriſimile eſt, cùm hoc ipſi non ſponte agant, ſed patiuntur inuoluntariè. De illis autem, qui non ſolùm moriuntur, quando peccant, ſed etiam ipſam mortem ſibi infligunt, quanquam non ſit impoſſibile eos pœnitere, tamen non eſt veriſimile, ꝙ doleant. [*Qui ſe ipſos occidũt, æternaliter pereũt, nõ pœnitere tñc non eſt poſſibile.*] Ratio diuerſitatis à ſuperiori eſt, quia de eo, quod quis inuoluntariè patitur, dolere poteſt, dum patitur, & veriſimile eſt, quòd doleat; ſed de eo, quod quis voluntariè agit, quamquam aliquando doleat, tamen ꝙ tunc, quando agit, doleat, non eſt veriſimile. Sic eſt de his, qui ſe occidunt, quia ipſi ex propoſito agunt non intendentes dolere, & mors illa ſubito tranſit; ideo ſatis difficile eſt, ꝙ dicatur aliquem iſtorum dolere, & ſaluari. Quod autem dicitur de clerico ingreſſo ad monialem, non eſt ſimile, quia ille non ibat ad ſe occidendum, C ſed ad peccandum, & ſic quando à dæmone vexaretur, in illo modico tempore vexationis, conuerſus in ſe, doleret, ſciẽs, quòd peccata ſua inueniebant eum. Achitophel autem non admirabatur de malo, quod patiebatur, quia ipſe ſibi inferebat illud: ideo non erat diſpoſitus ad hoc, ꝙ doleret. [*Ad tertiam.*] Ad tertiam rationem de ſubmerſis diluuio, & Sodomitis, Aegyptijs, & Iſraelitis, non eſt ſimile. Primo quia de iſtis non apparet, quod mortui ſint in ipſo actu peccati, ſicut Achitophel, niſi Aegyptij, qui mortui ſunt in mari rubro: nam illi ibant actualiter ad perſequendum Hebræos, & in ipſa perſecutione mortui ſunt. De pereuntibus tamen diluuio, & Sodomitis, & Iſraelitis, non tam clarè apparet, quia illi licèt eſſent in conſuetudine peccandi: tamen non patet, ꝙ erãt in actu, quando perierunt. Achitophel autem perijt in ipſo actu peccati. Aliter dici poteſt, & melius, ꝙ D dato, ꝙ omnes iſti eſſent in actu peccandi tunc, quãdo iſta mala ſuperuenerũt eis, veriſimilius de eis eſt, quòd doluiſſent. [*An ſodomita, & Aegyptij, & Iſraelita, qui ſubito mortui ſunt, perierint æternaliter.*] Primum eſt, quia habuerunt magnum tempus ad dolendum. Patet de diluuio, nam non ſimul diluuiũ conſumpſit omnia, ſed ſucceſſiuè eleuabatur aqua, quouſque eleuata eſt 15. cubitis ſuper montes altiſſimos, & interim homines confugerent ad montes, & non morerentur ſubitò, & in illis diebus poterant dolere. Sic etiam de Sodomitis, & Iſraelitis fuit, quorum pœnæ non fuerunt ſimul; ita quòd ſubito morerentur: mors autem ſuſpendij ſubitanea eſt. Secundo patet hoc, quia omnes ibi peribãt, quaſi in actibus peccati, tamen ipſi non infligebant ſibi pœnam, qua morerentur, ſed ſuſtinebant illam; ideo poterant dolere. Achitophel autem intulit ſibi pœnam, qua mortuus eſt, ideo non eſt de eo, ſic veriſimile, quòd doluerit. Sciendum autem, E quòd quanquã de omnibus iſtis, ſcilicet, diluuio pereuntibus, Sodomitis, Aegyptijs, Iſraelitis, Hierony. dicat, quòd Deus puniuit eos hic, ne in æternum punirentur, tamẽ non conſtat ex hoc, quòd non puniuntur æternaliter, quia illa litera ſolùm probat, quòd pœna illa erat, per quam ſatiſfacere poterant de peccatis, ſcilicet, ſi conuerti voluiſſent: nõ tamen ſequitur, quòd realiter ſatiſfecerunt, quin conſtat, an puniti doluerunt. De Pharone autem ſpecialiter dicitur, quòd illa pœna non fuit ei ad remiſſionem, ſed fuit principium pœnæ futuræ, ſic tenet Auguſtinus ſuper Deuteron: & de hoc. 4. ſententiarum, diſtin. 15. Sed adhuc dicendum, quòd quamquam de nullis iſtorum quatuor, ſcilicet, diluuio pereuntibus, Sodomitis, Aegyptijs, & Iſraelitis, conſtet plenè, an doluerint, tamen nulli ſunt, de quibus magis veriſimile ſit, quam de Aegyptijs ſubmerſis in mari. Quod patet Exodi. 14. quia cũ Angelus Dñi per colũnam

ignis, & nubis, percuteret Aegyptios, dixerunt Aegyptij, fugiamus Iſraelem, quia Dominus pugnat pro eis contra nos. Et ſic iam iſti cognoſcebant, quòd male egerant, & deſiſtere volebant à perſecutione Iſraelitarum. Cognoſcebant etiam, quòd iſta punitio à Deo eſſet; ideo ſatis veriſimile eſt, quòd doluerint de malo ſuo, & ſic poterant ſaluari.

Præparatio pugnæ contra Dauid. *Dauid autem venit.* Hic ponitur præparatio pugnæ contra Dauid, & interponitur aliquid de his, quæ pertinebant ad Abſalonem, & aliquid de bonis, quæ recepit Dauid tráſito Iordane, & dicitur. *Dauid autem venit in caſtra.* In Hebræo habetur, *Dauid venit in Mahanaim.* Eſt enim Mahanaim nomen inter Hebræos, quod poteſt accipi vt proprium, vel vt commune. Primo modo ſignificat locũ quendam, quem litera noſtra vocat Manaim. Gene. 32. Secundo modo ſignificat caſtra: nam locus ille vocatus eſt ſic, quia Iacob obuiauit ibi multis Angelis Dei, de quibus dixit, caſtra Dei ſunt hæc. Gen. 32. Hic autem accipiuntur caſtra pro nomine proprio illius loci, qui vocatur caſtra, vel Manaim, & non debet accipi pro caſtris, i. multitudine exercitus, quia nõ erat aliquid tale, ad quod Dauid iret, & ſic poteſt accipi ſupra 2. cùm dicitur, quòd Abner circumduxit Isboſeth per caſtra, & ponitur in Hebræo Mahanaim. Iſta ciuitas fuit, in qua manſit Dauid eo tempore, quo fuit vltra Iordanem, & ibi ſtetit quando fuit bellũ. *Et Abſalon tranſiuit Iordanem, ipſe, & omnes viri Iſrael cum eo.* Eſt intelligendum, quòd Abſalon non aſſenſit conſilio Achitophel: ideo non perſecutus fuit Dauid illa nocte, ſed per cõſilium Chuſai cõgregauit omnes Iſraelitas, ideſt, valde magnum populum de Iſrael, ita quòd eſſent 20. millia virorum occiſorum de illo exercitu, & permitteretur reliquus populus fugere. ſeq. cap. & iſtud fuit poſt aliquot dies, poſtquã Dauid tranſiuit Iordanem, & interim ipſe parauit ſe ad bellũ. *Amaſam verò conſtituit Abſalon pro Ioab.* Dupliciter poteſt intelligi: vno modo, quòd cõſtituit Amaſam pro Ioab, ideſt, quia intendebat Abſalon facere Ioab principem exercitus ſui, & habebat eum, iam quaſi præcipuum in domo ſua, ſed quia noluit, accepit Amaſam loco eius. Pro quo ſciẽdum, quod Ioab, & Abſalon fuerunt à principio valde amici: poſtea autem fugiente Abſalon, propter mortẽ Amnon, Ioab fecit eum reuocari in Ieruſalem, ſupra 14. Iterum autem cùm nollet Dauid, quòd Abſalon videret faciem eius, fecit Ioab, quòd veniret coram rege. eo. cap. ideo Abſalon habuit Ioab in amiciſſimum, & voluit eum facere ducem belli, ſed quia nunc noluit fauere parti eius, accepit Amaſam in ducem loco eius. Aliter intelligitur, quòd accepit illum, loco Ioab, ideſt, accepit eum in tali loco, vel dignitate, in quali erat Ioab apud Dauid, ſcilicet, quòd eſſet dux belli.

Cur Amaſa fuerit conſtitutus dux belli ab Abſalon. Quæſt. XXIII.

QVÆRETVR, quomodo Abſalõ accepit Amaſam in ducem. Reſpondendum, quòd accepit eum, propter duo. Primum fuit, quia erat vir ſtrenuus in armis, & poſtea Dauid voluit illum accipere in ducem. infra 19. ſcilicet, hęc faciat mihi dominus, & hæc addat, ſi non magiſter militię fueris coram me omni tempore pro Ioab. Et poſtea accepit illum in ducem, infra 20. Si tamen non eſſet vir ſtrenuus in armis, & peritus tractando negotia belli, nequaquam accepiſſet eum Dauid in ducem, quia hoc eſſet perdere exercitum. Secundum fuit, quia ille erat cognatus Abſalon in ſecundo gradu, ſcilicet, patruelis eius, quia mater Amaſæ erat ſoror Dauid. Pro quo ſciendum, quòd Dauid habuit duas ſorores, ſcilicet, Abigail, & Saruiam. De Saruia nati ſunt Ioab, Abiſai, & Aſael. De Abigail natus eſt Amaſa, vt patet primo Paralipom. 2. erant autem Amaſa, & Ioab attinentes Abſaloni, in eodem gradu, ſcilicet, quia erant fratrueles ſibi inuicem fratrum: ideo Abſalon voluit potius hominem de genere ſuo conſtituere ducem exercitus ſui, quàm aliquem alium.

An peccauerit Amaſa conſentiendo fieri ducem exercitus Abſalon. Quæſt. XXIIII.

QVAERETVR vlterius, an peccauerit Amaſa, cùm ſuſcepit ab Abſalone, quod eſſet dux exercitus ſui. Aliquis dicet, quòd non: quia ſi peccauiſſet, puniuiſſet illum Dauid, non tamen puniuit, ſed gratis ad ſe reduxit. infra 19. ergo non peccauit. *Arguitur primo.* Item ſi peccauiſſet, dato, quòd remiſiſſet ei; tamen ſaltem non eleuaſſet eum ad maiorem ſtatum, ſed promiſit ei, quòd faceret eum principem belli. infra 19. ſcilicet. Hæc faciat mihi dominus, & hæc addat, ſi non magiſter militiæ fueris coram me omni tempore; & poſtea compleuit hoc Dauid faciendo eũ ducẽ belli. infra 20. *Secũdo.* Confirmatur hoc, quia Ioab peccauit contra Dauid occidendo Abſalon. ſequenti c. & ob hoc abſtulit ei principatum militiæ. infra 20. *Tertio.* In contrarium videtur, quòd peccauerit, quia pugnauit contra Dauid, & fuit princeps belli, & erat bellum iniuſtum, quod ei notum erat. Reſpondendũ, quòd Amaſa peccauit: nec poteſt totaliter excuſari, quia ipſe ſciebat, quod Abſalon iniuſtè ſurrexerat contra Dauid; ideo, quòd faueret ei, illicitum erat: nec obſtat, ſi aliquis dicat, quòd coactus erat ad hoc: nam ad ea, quæ ſunt notoriè mala, nullus debet induci, propter quamcunque pœnam, vt patet 3. Ethicor. ſcilicet, ad quædam autem fortaſſis non eſt cogi, ſed magis mori patientem duriſſima. Erat etiam peccatum illud magnum, quia mouebatur Amaſa contra Dauid, qui erat ſibi multùm coniunctus ſanguine, ſcilicet, frater matris eius. Item erat peccatum graue, quia non ſolùm peccabat, vt priuata perſona, ſed vt dux. Nam effectus eſt dux belli contra Dauid, & in bello iniuſto magis peccat ſolus dux, quàm multi ſimul de ſubditis eius, eo quod ipſe eſt cauſa omnium malorum, quę fiunt. Erat tamen peccatum Amaſæ aliqualiter excuſabile, eo quòd Amaſa erat cognatus Dauid in eodem gradu, in quo Ioab, Abiſai, & Aſael, & tamen Dauid honorabat nimis iſtos tres fratres, & non legitur, quod aliquo modo honoraſſet Amaſam, ante hoc, licèt eſſet ſtrenuus vir; ideo ipſe adhæſerat Abſalon, ante hoc, quia erat inter illos honorabilior, & poterat ei benefacere: nunc autem in coniuratione contra Dauid non auſus eſt tranſire ad Dauid, cùm ante hoc ſemper fuiſſet familiaris Abſalonis, & ſic non fuit rebellio ſua ad Dauid ex iniquitate, ita vt ex hoc ſic tractaret mala Dauid, ſed ne deſereret Abſalonẽ: illud tñ non excuſabat, quia pp nullius amicitiã virtus relinquenda eſt. Sic patet 1. Ethic. 1. pp veritatem oportet familiaria deſtruere, & pp veritatem vitæ, oportet deſtruere quamcunq; familiaritatem, quã ad aliquem habeamus. *Ad primam rationem.* Ad primã rõnem in contrarium, dicendum, quòd Dauid libenter reduxit ad ſe Amaſam: tamẽ non ſequitur, quòd nõ peccaſſet. Dauid tamen quia erat benignus, libenter remittebat iniurias: ſicut dixit mulier Thecuites. ſ. ſicut. n. Angelus Dei, ſic eſt dñs meus Rex, vt nec benedictione, nec maledictione moueatur. i. quamquam aliquis maledicat ei, nõ moueatur ad iram: ſed eſt ſicut Angelus Dei. i. non habens paſſiones, nec affectus humanos. Sic apparuit in Abſalon: nam ipſe offenderat Dauid tñ, quãto fortè offendi plus non poterat, & tamen euntibus ad bellum dixit, ſeruate mihi puerũ Abſalon, & poſtea ſciens illum occiſum, valde doluit, ſeq. cap. ita ergo cũ Amaſa valde leuius offendiſſet, poterat remittere ei. Item fecit hoc Dauid, propter cognationẽ, quia erat Amaſa filius ſororis Dauid; ideo dixit infra 19. & Amaſæ dicite, nonne os meum es, & caro mea? id eſt, cur nõ redis ad me? quaſi dicat, nunquid non es os meum, & caro mea, vt tibi debeam remittere peccata? ſcilicet, ſic est. *Ad ſecũdam.* Ad ſecundum, quando dicebatur, quòd quamquam Dauid non nocetet Amaſæ ſi peccaſſet, tamen ſaltem non eleuaſſet eum ad maiorẽ ſtatum, eleuauit tamen eum, vt faceret principẽ belli. Dicendũ, quòd hoc fecit Dauid, vt poſſet ad ſe reducere Amaſam, & per illũ reduceret Iſraelẽ, nã Amaſa erat princeps belli ſub Abſalom: quo mortuo in bello mãſit ſimpliciter principatus Amaſæ ſup Iſrael, & ſi ipſe voluiſſet, quòd duraret illa rebellio, potuiſſet facere: ideo cum Dauid miſit ad vocandũ Iſraelitas, vt ad ſe venirent, miſit ad placandum Amaſam, & tũc promiſit ei: Hęc faciat mihi dñs, & hęc addat, ſi nõ magiſter militiæ coram me fueris omni tempore pro Ioab. Cum autem obijcitur, quòd Ioab propter peccatum

catum priuatus eſt ducatu militiæ, ergo ſi peccauit Amaſa;
nullum fuit motiuum exaltandi eum. Dicendum, quòd
vterque peccauit, Dauid tamẽ nullius ponderis exiſtimauit
peccatum Amaſæ, cum peccato Ioab, quia Ioab occidit Ab
ſalonem contra mandatum Dauid, etiam iam occiderat
Abner in pace. ſupra. 3. Vnde ex multo tempore conquere-
batur Dauid de Ioab, & Abiſai, dicens, viri iſti filij Saruiæ
duri mihi ſunt. ſupra 3. & iterum, quid mihi, & vobis filij
Saruiæ? præc. c. ideo nunc priuauit eum ducatu belli, & pri-
uaſſet vita, ſi auderet, ſed non auſus fuit, vt patet infra. 20.
poſtea autem iuſſit illum occidi à Salomone. ſequen. lib.
cap. 2. *Amaſa autem erat filius viri, qui vocabatur Ietra de
Ieſraeli.* Hic ponitur cognatio Amaſæ: nam putaret aliquis
Amaſam eſſe de aliqua ſtirpe nimis remota à Dauid. Et
oſtenditur, quòd ſit propinquus Dauid, ſcilicet, filius ſoro-
ris eius, & ponitur nomen patris, ſcilicet, quòd erat filius
viri nomine Ietram, qui erat de Ieſraeli.

An Amaſa eſſet filius Ieter, vel Ietra.
Quaeſt. XXV.

QVÆRETVR, quomodo dicitur, quòd erat filius
Ietra: cum primo Paralip. 2. dicatur, quòd erat filius
Ieter? Reſpondendum, quòd idem vir eſt Ieter, & Ietram;
nec differunt, niſi in mutatione terminationis, quod ali-
quando fit ex conditione Idiomatum. Et fortè poterunt
eſſe iſta, tanquam duo nomina; quia multi viri ſunt bino-
mij, vel trinomij, in ſacra ſcriptura. Vtrumque patet, pri-
mum in Iethro, qui vocatur Iethro. Exo. 3. & 18. & voca-
tur Iether. Exo. 4. ſed hic ſolum differt terminatio. De ſecun
do, ſcilicet, pluralitate nominum, patet, quia idem Iethro,
vocatur Obab, vt patet Num. 10. Vocatur etiam Raguel,
vt patet Exo. 2. vbi dicitur, quod illæ ſeptem puellæ, quas
defendit Moyſes à paſtoribus, & quarum alteram accepit
in vxorem, erant filiæ Raguelis, & ſic idem vir vocatur Ia-
cob, & Iſrael. Geneſ. 32. & idem vocatur Petrus, Simon, Ba-
riona, Cephas.

*Quomodo Ieter dicatur de Ieſraeli, cum dicatur Iſmae-
lites.* *Quaeſt.* XXVI.

QVÆRETVR vlterius, quomodo vocatur vir iſte
de Ieſraeli: nam primò Paralip. 2. dicitur, quòd Ie-
ter pater Amaſæ erat Iſmaelites. Reſpondendum, quòd
in Hebræo, vbi nos dicimus Ieſraeli, habetur Iſrael, & in-
telligunt Hebræi, quòd erat iſte Iethran Ieſraelita, literæ
autem noſtra poſuit Ieſraeli. Ratio diuerſitatis eſt, quia in
Hebræo modicum differunt iſta nomina, ſcilicet, quando
ponitur pro loco, & pro Iacob, poſuit autem potius litera
noſtra Ieſraeli, quàm Iſrael, quia non videbatur eſſe aliqua
cauſa, cur poneretur Iſrael, quia hoc nihil ſpeciale ſignifi-
cabat. Dicendo autem de Ieſraeli ſignabatur, quòd erat Iet
tra de tribu Iudæ, quia Ieſrael erat in ſorte Iudæ. Ioſue 15.
De hoc tamen non multum curandum. Sed cum dicitur,
quòd erat Iſmahelites: dubium eſt, quomodo poſſet eſſe de
Ieſrael. Hebræi, qui ponunt, quod dicatur hic de Iſrael, di-
cunt, quòd vocabatur Iſmaelites, quia aliquando habitaue
rat in terra Iſmael, & ideo quando erat in terra Iſrael voca
batur Iſmahelites, & quando erat in terra Iſmael vocaba-
tur Iſraelita. Nos autem poſſumus dicere dupliciter, eo quod
litera noſtra dicit, quòd erat de Ieſrael. Primo modo, quòd
Iethra era origine de terra Iſrael de tribu Iuda, & ad in-
ſinuendum, hoc dictum eſt, quòd erat de Ieſrael, quia eſt Ie-
ſrael locus in terra Iudæ. Ioſue 15. & tunc dicetur, quod
vocatur Iſmaelites, quia moratus fuerat aliquanto tempo
re in terra Iſmael. Vel fecerat ibi aliquod opus famoſum,
ſic enim omnes viri, qui iuerunt cum Dauid in terra Phili-
ſthinorum vocati ſunt poſtea Gethæi, quia ſteterunt in
Geth. ſic patet ſup. 15. vnde & Obededom, qui Leuita erat.
1. Paralip. 15. vocatur Gethæus. ſup. 6. Aliter poteſt dici, quod
Iethra erat de terra Ieſrael, quantum ad cognationem pa-
tris, & mater ſua fuit de Iſmahel, vel è conuerſo: ideo voca
tur de Ieſrael, id eſt, de tribu Iudæ, quantum ad alterum pa
rentem, & vocatur Iſmahelites, quatum ad alium: ſic enim
fuit de filijs Noemi, qui acceperunt vxores de terra Moab,
vt patet Ruth primo, & Booz poſtea accepit Ruth in vxo-
A rem, Ruth. 4. vnde Obed filius eius poterat vocari Iſraeli-
ta, & Moabites, vnum ex parte matris, & alterum ex parte
patris. Aliter adhuc poteſt dici, ſecundum quòd dicunt He-
bræi, quod erat de terra Iſrael. & tamen quia ſæpe erat in
terra Iſmael, quando ibi erat, vocabatur Iſraelites, & quan
do erat in terra Iſrael vocabatur Iſmaelites. *Et caſtrameta-
tus eſt Iſrael cum Abſalon in terra Galaad.* Hic ſe diſpoſue-
runt ad bellum Abſalon, & viri ſui, contra Dauid. Nam
congregatus eſt totus Iſrael, & tranſiuit Iordanem: iuitque
ad ciuitatem, in qua erat Dauid, & circa illam locauit ca-
ſtra: nam Galaad eſt in ſorte Gad, & Manaſſe, & ibi eſt ci-
uitas illa, in qua nunc erat Dauid, ſcilicet, Manaim, vel ſe-
cundum Hebræos Mahanaim, vt patet Geneſ. 32. Et lo-
cauit Abſalon caſtra ſua, vt poſt modicum iniret bellum cō
tra Dauid, & fortè volebat ire ad delendum ciuitatem, ſicut
B dixerat Chuſai, quòd circundarent funes ciuitati, & duce-
rent eam in torrentem, ſed Dauid præoccupauit mittere
viros ſuos ad bellum. ſeq. c. *Qui ingreſſus eſt ad Abigail fi-
liam Naas ſororem Saruiæ.* Id eſt, Iſte Ietra accepit in vxo-
rem Abigail filiam Naas, & inde natus eſt Amaſa.

Naas quis fuerit? *Quaeſt.* XXVII.

QVAERETVR, quis fuerit iſte Naas, cuius filia
fuit Abigail? Aliqui putant, quòd fuerit Naas Rex
filiorum Ammon, de quo dicitur. ſup. 10. Sed non ſtat hoc,
quia tunc Abigail eſſet filia viri Gentilis, & non pertineret
aliqualiter ad cognationem Dauid, & tamen erat de cogna
tione ſua, quia dixit Dauid Amaſæ: caro mea, & os meum
es. infra. 19. Item patet, quia primo Paralip. 2. dicitur, quòd
C erat Abigail ſoror Dauid, & Saruia: & de Abigail natus eſt
Amaſa; ideo Naas pater erat Dauid, & non erat Rex filio-
rum Ammon. Item hic dicitur, quòd Abigail erat ſoror
Saruiæ, quæ erat mater Ioab, ſed manifeſtum eſt, quod Io-
ab erat cognatus Dauid, ideo Amaſa erat ſibi cognatus in
eodem gradu. Dicendum, quòd Naas erat pater Dauid, ſed
quomodo ipſe vocetur Naas, dicunt quidam Hebræi, quòd
Naas idem eſt, quòd coluber: & vocatus eſt iſte Naas, quia
non habuit aliud peccatum, niſi peccatum colubri. i. pecca-
tum, quod Adam fecit ſuaſione colubri. Et volunt, quod
propter hoc ſolum mortuus eſt. Iſtud autem eſt peccatum,
quod in nobis fit originale. Vel directius eſt pœna peccati
Adæ. Vnde dato, quòd aliquis ex priuilegio non contrahat
originale, obligatus erit ad mortem. ſ. propter peccatum
Adæ. Sic. n. fuit de domina noſtra, quæ non contraxit illud,
D tamen neceſſitatem habebat moriendi; quia tamen multi
de hoc calumniabantur, dicentes, quod contraxerit pecca-
tum originale, quanquam illico purgata fuerit, non curo
contendere. Sed dicendum de Chriſto, qui nullo modo con
traxit peccatum originale, & tamen habuit neceſſitatem
moriendi, ſic. n. dicit Apoſtolus ad Hebræos 9. quòd Chri-
ſtus mortuus eſt ſemel, quemadmodum ſtatutum eſt ho-
minibus ſemel mori: omnibus tamen eſt obligatio ad ſemel
moriendum. Ergo ſic erat in Chriſto. Et tunc arguendo ſtri
ctius dicetur; quòd ſi nullum fuit peccatum in patre Da-
uid, niſi peccatum colubri, per quod mortuus eſt, non eſſet
in eo originale, quia ſine eo eſt neceſſitas moriendi; & ta-
men nullus poteſt negare fuiſſe peccatum originale in pa-
tre Dauid, quia non fuit aliquid ſpeciale in eo. Item motiuum
Hebræorum eſt facile. ſ. ideo non ponunt aliquod pec
E catum fuiſſe in patre Dauid, quia non legitur aliquando pec
caſſe, ſed iſtud nihil eſt, quia iſto modo dicetur de omnibus
hominibus, de quibus non fit mentio in ſcriptura, quòd nō
peccauerunt, ſed ridiculum eſt. Item nō ſtat, quia tunc Rex
filiorum Ammon, qui vocabatur Naas, diceretur, quod nū
quam peccauiſſet, niſi in peccato colubri. Sed falſum eſt,
quia ille in multis peccauit. Item non eſt veriſimile, quod
pater Dauid nunquam peccauerit mortaliter, nec venial-
ter, quia homines illius temporis non erant viri perfecti,
nunquam tamen peccaſſe mortaliter, nec venialiter perfe-
ctiſſimi viri eſt. Item non reperitur hoc in patriarchis viris
perfectiſſimis veteris teſtamenti: etiam de ipſo Dauid dixit
Deus. Inueni virum ſecundum cor meum. præc. lib. cap. 13.
& Pſal. 88. Et tamen ipſe peccauit mortaliter, & ſatis grauiter.
Abraham quoque principium fuit populi Dei, & vir ni-
mis Deo placens, ita vt filium ſuum immolare vellet ad

Dei

Dei cultum. Gen. 12. & tamen peccauit bis mentiendo. Ge.
12. & 20. Et fortè alias peccauit, licet non legatur. Moyſes
quoque, qui fuit excellentiſſimus inter omnes prophetas.
Num. 12. & Deuteron. vlt. & virtuoſus valde: ita vt Deus
vocaret eum mitiſſimum ſuper omnes homines, qui morantur
in terra. Nu. 12. ipſe tamen peccauit, & ob hoc non tranſiuit
Iordanem. Num. 27. & Deuter. 3. Iſai autem non legitur
fuiſſe vir in aliquo perfectus, nec ſcriptura facit de eo
ſpecialem mentionem; ideo credendum eſt, quòd fuerit ſicut
alij viri communes, qui in communibus peccatis erant.
Alij Hebræi dicunt, quòd vocatur Naas, ideſt, coluber, quia
de eo nati ſunt colubri, & ſcorpiones ad perſequendum Gẽtiles.
Sed iſta nihil ſunt. Dicendũ ergo, quòd vocatur Naas,
quia fuit trinomius, ſcilicet, Naas, Ieſſe, & Iſai, vt patet hic,
& infra 20. vbi vocatur Iſai, & Iſaiæ 11. & Matth. 4. vbi vocatur
Ieſſe. *Sororem Saruiæ.* Iſtæ duæ erant ſorores Dauid
filiæ Ieſſe. 1. Paralip. 2. *Quæ fuit mater Ioab*, ideſt, Saruia
fuit mater Ioab, & non Abigail, nam Saruia genuit Ioab,
Abiſai, Aſael. & Abigail genuit Amaſa. 1. Paralip. 2. *Cumque
veniſſet Dauid in caſtra.* Hic agitur de bonis, quæ recepit
Dauid, poſtquam tranſiuit Iordanem, quia ſicut moleſtè
cum Abſalon eiecit de Ieruſalem, ita gratè ſuſceptus eſt
trans Iordanem, & dicitur, quòd venit in caſtra, ideſt, in vrbem
Manaim, ſiue Mahanaim, in qua manſit, & vocatur in
litera noſtra caſtra, quia Mahanaim in Hebræo ſignificat caſtra.
Sobi filius Naas de Rabbath filiorum Ammon. Hic ponuntur
illi, qui benefecerunt Dauid, poſtquam fuit in Mahanaim,
& præcipuus fuit Sobi filius Naas.

Sobi filius Naas Regis Ammonitarum frater Ammon.
Quæſt. XXVIII.

QVÆRETVR, quis eſſet iſte Sobi? Reſpondendum,
quòd iſte erat filius Regis Ammonitarum, fuerat
enim pater ſuus Naas, de quo dicitur ſupra 10. illius autem
filius Hanon, quia erat primogenitus, factus eſt Rex,
ad quem Dauid miſit nuntios, vt conſolarentur eum ſuper
morte patris, & ille conſilio virorum ſuorum deturpauit nimis
nuntios Dauid, ſupra 10. poſtea Dauid pugnans magno
tempore contra vrbem Rabath cepit eam, & alias vrbes
Ammonitarum: cruciauitque eos, ſupra 12. & tunc erat
alius filius Naas nomine Sobi minor, qui non conſenſerat
malo, quod fecit Hanon frater ſuus nuntijs Dauid. Ideo
Dauid conſtituit eum in Regem Ammonitarum, vt ſeruaret
miſericordiam filijs Naas, quia Naas fecerat miſericordiam
cum illo. ſup. 10. Ob hoc autem iſte Naas dicitur de
Rabath filiorum Ammon, vt non intelligatur, quòd erat
ille Naas, de quo ſupra dicitur, quia ille erat pater Dauid.
Iſte autem Sobi recepto tanto beneficio à Dauid voluit ei eſſe
gratus, ne incideret in exemplum fratris ſui Hanon, &
quia erat Dauid tunc prope terram Ammonitarum, ſcilicet,
in vrbe Mahanaim, miſit ei munera. Eſt enim Mahanaim
in ſorte dimidiæ tribus Manaſſe, & iſta tribus habet
poſſeſſionem in terra illa, quæ olim fuit Ammonitarum.
De hoc Ioſue 13. Et fortè iſte Sobi offerebat Dauid aliquos
viros ad reſiſtendum Abſalon, & pugnandum contra eum.
Sed credendum eſt, quòd Dauid non accepit eos, alioquin
ſicut ponuntur hic munera, quæ dedit Sobi ipſi Dauid, ponerentur
adiutoria, q̃ ſuſcepit ab ipſo. *Et Machir filius Ammiel
de Lodabar.* Iſte erat ſecundus de benefactoribus Dauid,
& erat vir potens, vnde ipſe nutriebat apud ſe Miphiboſeth
filium Ionathæ, & Micham filium Miphiboſeth, antequam
Dauid iuberet inquiri, an aliquis manſiſſet de cognatione
Saulis, ſupra 9. *Et Berzellai Galaadites de Rogelim.*
Iſte erat tertius benefactor, & vocatur Galaadites, quia erat
de terra Galaad, & erat de vrbe Rogelim, & videbatur eſſe
de tribu Gad, vel fortè de dimidia Manaſſe, & iſte fuit maximus
benefactor Regis: vnde ei plus gratiarum actiones
egit Dauid, & voluit reducere eum ſecum in Ieruſalem, vt
gauderet ibi cum illo. inf. 19. ſed noluit Berzellai, quia iam
erat ſenex, ſuſcepit autem filium eius Chamaan, & cum
moriturus eſſet, commendauit eum nimis Salomoni, vt eſſet
comedens ſemper in menſa eius, vt patet ſeq. lib. c. 2. *Obtulerunt
ei ſtratoria, & tapetia.* Stratoria dicuntur apparamenta
lectorum à ſternendo, quia ſternuntur, ideſt, paratur, vel diſponitur,
vbicunque dormire velit homo. Tapetia autem

F dicuntur apparamenta, quæ non ſunt ad lectos, ſed magis
ad ſternendum ſub pedibus, vel vt pendeant in parietibus.
Sic dixit Virgi. Tapetibus altis. Iſta autem obtulerunt viri
iſti Dauid, quia cum venerat fugitiuus de Ieruſalem, nihil
ſecum duxerat de apparamentis lectorum, vel domus, vt
decebat Regiæ celſitudini; ideo iſti tres obtulerunt ei abundanter
ſtratoria, & tapetia, vt maneret in Regio ſtatu. *Et vaſa
fictilia.* Iſta erant ad neceſſitatẽ domus pro diſpoſitione
ciborum & potuum, de quibus nihil habebat Dauid, cum
eſſet aduena, & fugitiuus: credendum eſt, etiam, quòd dederint
ei aliqua vaſa aurea, & argentea, & ænea ad cibos Regis.
Fit tamen magis mentio de fictilibus, quia plura erant.
Et dicuntur fictilia, ideſt, facta de luto. *Frumentum, & hor-*
G *deum, & farinam.* Iſta dederunt ei ad cibos ſuos, & pecorum,
ſiue iumentorum, ſi aliqua habebat, quia Dauid nihil
omnino ſecum dixit de his, quæ ad neceſſitatem, & vſum
humanum pertinebant. *Polentam.* Erat in terra Iſrael polenta
cibus ſatis vſitatus, eo quòd poterat eſſe diſpoſitus ad
quamcunque neceſſitatem, & vtebantur illo Iſraelitæ antequam
meterẽt ſegetes. Dicitur autem polenta cibus factus
de granis, ſcilicet, quòd ſpicæ frumenti, & ordei cum nondum
fuerint totaliter maturæ, leuiter torreantur ad ignẽ,
ita quòd grana excuti poſſint, & deinde congregentur grana
excuſſa, & reſeruantur ad cibos. Cum autem frugibus
nondum plenè maturis Iſraelitæ egebant pane, faciebant
polentam. Leuit. 23. ſcilicet, non comedetis panem, polentam,
pulſes, ex ſegete, vſq; ad diem, quo offeretis ex ea Deo
veſtro, ſcilicet, vſque ad diem azymorum. In Hebræo habe-
H tur *Vaſa.* Vbi nos dicimus, Tapetia, quia ponitur ibi. *Quelim.*
Quod ſignificat vaſa, ſed iſtud nomen eſt valde generale
apud Hebræos, quia arma bellica vocantur vaſa, & inſtrumenta
muſica vocantur vaſa. Sic dicitur Pſalmo 71. Cõfitebor
tibi in vaſis pſalmi. i. in pſalterio, vel in alijs inſtrumentis
muſicis; ideo litera noſtra poſuit ſpeciale nomen,
ſicut conueniebat huic loco, ſcilicet. Tapetia. *Et fabam, &
lentem.* Iſta legumina dabantur, quia proficiebant ad cibos
familiæ. *Et frixum cicer.* In terra Iſrael cicera interdum frigebantur
oleo, & ſeruabantur magno tempore ad cibos, ſicut
interdum torrentur, & ſiunt ſapida guſtui, atque ſeruantur.
Et mel, & butyrum. Iſta etiam proficiebant ad condimenta.
Et oues, & pingues vitulos. Iſta ad cibos directè pertinebant,
& ſic ferè nihil eſt, quod ad communes ciborum
neceſſitates pertineat, aut proficere poſſit, quòd iſti non
I dederunt Dauid. De vino autem nõ legitur, quòd dederunt,
ſed ſimiliter intelligendum eſt, quia Dauid nihil ſecum habebat,
quod ad vitæ neceſſitatem pertineret; ideo credendum,
q̃ iſti voluerunt ei prouidere in omnibus. Hebræi exponunt
hic pinguedinem lactis vaccarum, vbi nos habemus
pingues vitulos, ſed illud non conuenit, quia illa pinguedo,
quæ ſic de lacte educitur, & non eſt butyrum, non
conſeruatur, niſi ad unum diem, cum modicum differat à
lacte. Iſti autem obtulerunt Regi munera, eſculenta, & poculenta,
quæ poſſent ſeruari multis diebus; ideo non erat
veriſimile, q̃ offerrent ſibi pinguedinem lactis, ideo litera
noſtra poſuit conuenienter pingues uitulos. *Dederuntque
Dauid, & populo, qui cum eo erat.* Scilicet, omnia iſta oblata
ſunt Dauid, & populo ſuo. ſ. viris, qui cum illo inerant. Intelligendum
autem, q̃ ſoli Dauid iſta oblata ſunt, quantum
K ad honorem, tamen offerebantur, vt ipſe, et ſerui ſui comederent
de illis, quia pro eo ſolo non erant omnia hæc. Sic dixit
Abigail Dauid, quando obtulit ei munera. ſ. ſuſcipe benedictionem
hanc, quam attulit ancilla tua, & da pueris
tuis, qui ſequuntur te. præc. lib. c. 25. *Ad veſcendum.* Ideſt,
iſta omnia erant ad ueſcendum. ſ. omnia, quæ ſupra immediatè
dicta ſunt. Nam quæ ponuntur in principio. ſ. ſtratoria,
Tapetia, & vaſa fictilia, ad uſus pertinent, & miniſtrationes,
& non ad cibum. De potu autem nihil dicitur hic,
quia in his nihil eſt, quod ad potum pertineat. *Suſpicati ſunt
populum fame, & ſiti periclitari in deſerto.* Ideſt, intellexerũt
iſti tres benefactores Dauid, quòd Dauid, et populus
ſuus habuerunt in deſerto periculum moriendi fame, & ſiti:
ideo illico occurrerunt eis cum iſtis muneribus. Ex hoc
patet, q̃ non ſolum obtulerunt iſti uiri Dauid aliquid ad ueſcendum,
ſed etiam ad potum, cum dicatur, q̃ fecerunt hoc
propter famem, et ſitim, in qua putauerunt populum Dauid
habuiſſe periculum: ergo pro utraque dederunt ipſi remedium,

medium, alioquin ſolum diceretur de ſame. Aliter poteſt intelligi, & melius, ꝙ terra illa, ad quam nunc iuit Dauid, erat deſerta, & non poterant in ea habere cibum, vel potũ; ideo dederunt iſti Dauid neceſſaria, vt non morerentur fame in terra illa: ſi autem intelligeretur primo modo de ſame, & ſiti, quas paſſi ſunt, antequam venirent ad vrbẽ Mahanaim, non poterant iſti ita cito occurrere Dauid, ꝙ proficerent ad tollendum famem priorem: potiſſimè cum Sobi vnus de his tribus erat de terra Ammonitarum, & oportebat, ꝙ Dauid maneret aliquot diebus prius in vrbe Mahanaim, quam ille ſciret eum eſſe ibi, & mitteret illi munera. Sed nunc dicetur contra, quia cum eſſet Dauid in Mahanaim, non erat in deſerto. Dicendum, ꝙ vocatur deſertum. i. terra paucæ habitationis, ita quod non potuiſſet Dauid habere in ea neceſſaria ad cibos, etiamſi emere vellet; ideo iſti tres viri miſerunt ei neceſſaria, potiſſime Berzellai de B Rogelim.

CAPITVLVM XVIIII.

IGITVR conſiderato Dauid populo ſuo, conſtituit ſuper eos tribunos, & centuriones, et dedit populi tertiam partem ſub manu Ioab, & tertiam partem ſub manu Abiſai filij Saruiæ fratris Ioab, & tertiam partem ſub manu Ethai, qui erat de Geth, dixitque Rex ad populum. Egrediar & ego vobiſcum.

Acto in ſuperioribus qualiter Abſalon de morte Dauid tractauit, hic ſubditur qualiter Dei iudicio interijt. Et diuiditur in quatuor. Primò deſcribitur ordinatio populi. Secundò congreſſio belli, ibi. *Itaque egreſſus eſt.* Tertiò denunC tiatio facti, ibi. *Achimaas autem.* Quartò lamentatio filij, ibi. *Contriſtatus itaque.*

An ordo rectus ſit, & immediatus. Quæſt. I.

QVAERETVR circa primum, an ea, quæ habentur hic, fuerint facta poſt præcedentia, vel ordine turbato, & non fuerint facta immediatè. Ad primum dicendum, quod eſt rectus ordo, nam præc. c. ponitur tractatus belli, ſ. an immediatè vt Abſalõ venit in Ieruſalem, vel poſt aliquot dies pugnandum erat contra Dauid. Hic ponitur ipſum bellum. Ad ſecundum dicendum ꝙ pauco tpe fuit factum hoc poſt præcedentia, nam fuit diſceptatio in conſilio, quia Achitophel diffiniuit, ꝙ illa die, qua venit Abſalõ in Ieruſalem deberet pugnari contra Dauid. Chuſai verò D dixit, ꝙ deberet congregari prius totus Iſrael, placuit autem conſilium Chuſai Abſalon, & viris Iſrael, ideo oportet, ꝙ aliquot diebus expectauerint in Ieruſalem, dum congregaret Iſrael, & poſtea Abſalon iuit ad pugnandum contra Dauid. *Igitur conſiderato Dauid populo ſuo.* Volebat enim mittere viros ad bellum, & ad hoc, vt ordinatè irent, & ſciret in quot acies deberet eos diuidere, vel quot duces deberet eis præponere, conſiderauit populum ſuum, ſ. quanta erat multitudo. *Et conſtituit ſuper eum tribunos, & centuriones*, id eſt, diuiſit populum per millenarios virorum, & centenarios, & cuilibet millenario præpoſuit vnum virum, qui vocabatur tribunus, & cuilibet centenario alterum virum, qui vocaretur centurio.

Quare Dauid miſit viros ſuos ad bellum, cum non pugnaret E *Abſalon contra illum. Quæſt. II.*

QVÆRETVR circa hoc, quare Dauid miſit viros ſuos ad bellum, cum Abſalon nondum pugnaret cõtra illum. Reſpondendum, ꝙ Dauid ſciebat bellum eſſe ineuitabile, quia Abſalon congregauerat totum Iſrael, tranſieratq; Iordanem, vt pugnaret contra Dauid, nunc autem caſtrametatus erat in terra Galaad. præced. c. non longe ab vrbe Mahanaim, in qua erat Dauid, quia illa etiam erat in terra Galaad. Parabat autem Abſalon viros ſuos, vt irrueret ſuper vrbem, in qua erat Dauid, ipſe autem putauit melius ſibi eſſe pugnare in campo, q̃ manere in vrbe. Primo quia manendo in vrbe viri Abſalon obſiderent eam, & non permitterent quemq̃ introire, vel exire, & ſic fame conficerent Dauid, & ſeruos eius, ẽt ſi nunquam pugnarent. Item A ſi Dauid maneret in vrbe, iſtud non erat pugnare, ſed defendere ſe, & ſic non poſſet nocere viris Abſalon. Vnde ſic fieret bellum multorum dierum, quouſque Dauid, & viri ſui fame, vel alijs incommodis deficerent. Cum autem egrederẽtur ad pugnandum, quia viri Dauid erant fortes, & inſtructi ad bellum poterant effugare Iſraelitas, qui quãquam multi eſſent, erant inordinati, vel ſaltem opponerent ſe euentui bellico. In vrbe autem manendo nihil boni facere poterant. iõ melius erat ſimpliciter, ꝙ egrederẽtur ad pugnam. Item ſi Dauid, & viri ſui manſiſſent in vrbe, innuiſſent ſe timere, & ex hoc viri Abſalon confortarentur videntes ſe timeri, & acrius pugnarent: Nunc aũt cum viderent, ꝙ pauci ſerui Dauid non formidabant exire obuiã toti Iſrael, pauerent Iſraelitæ: ſic enim fuit de Iuda Machabæo pugnante contra Timotheum. 1. Machab. 5. Nam dixit Timo. B principib. exercitus ſui: cũ appropinquauerit Iudas, & exercitus eius ad torrentem aquæ, ſi tranſierit ad nos prior, non poterimus ſuſtinere eum, quia potẽs poterit aduerſum nos, ſi vero timuerit tranſire, & poſuerit caſtra citra flumen, trãſfretemus ad eos, & poterimus aduerſus illum. Melius ergo erat Dauid mittere viros in bellum contra Abſalonem, quã expectare in ciuitate, quouſque veniret Abſalon.

Quem ordinem poſuerit Dauid in exercitu ſuo. Quæſt. III.

QVAERETVR vlterius quomodo ſtãt ſimul iſta, q̃ dicuntur hic, ſ. ꝙ Dauid diuiſerit totum populum p tribunos, & centuriones, & quod diuiſerit in tres partes dando vnã Ioab, alterã Abiſai, alterã Ethai Gethæo, quia tunc contingeret eundem tribunũ, vel centurionem diuiſum eſſe C ſub duobus ducib. Reſpondendum, ꝙ inter centuriones, & tribunos erat iſte ordo, ꝙ diuidebatur populus per centenarios, & cuilibet centenario præponebatur vnus vir: deinde decem centenarijs præponebatur vnus vir, qui erat tribunus, & habebat ſub ſe decem centuriones, & ſic diuiſus eſt totus populus. Sed ante iſtam diuiſionẽ fuit facta alia, ſ. ꝙ totus populus diuiſus eſt in tres partes, & in qualibet illarum partium fuit poſtea facta diuiſio per centenarios, & millenarios, alioquin ſi prius fuiſſet facta diuiſio centenariorum, & millenariorum, contingeret, ꝙ ad hoc, ꝙ daretur terna pars exercitus cuilibet de trib. ducib. diuideretur aliquis tribunus, vel centurio per duas partes, ita quòd eſſet ſub duobus ducibus. Et iſtud erat deſtruere omnem ordinem, ideo oportuit prius diuidi per tres partes.

D *Quare cõſtituti ſunt tribuni, & centuriones à Dauid. Q. IIII.*

QVAERETVR vlterius, cũ facta eſſet diuiſio exercitus in tres partes ſub trib. ducib. ad quid conſtituebãtur tribuni, & centuriones, vel ſi illi conſtitui debebant, ad quid diuidebatur populus in tres partes, quia iſtud erat præter centuriones, & millenarios. Reſpondendum, ꝙ tota bonitas belli eſt in ordine, vt ait Vegetius lib. 3. de re militari: nam multitudo inordinata potius eſt hoſtilis victima, quã pugna. Nam cum plures fuerit, & ſine ordine, cito diſcordabunt. Bonus aũt ordo belli conſiſtit in bona habitudine ſubditorum bellantium ad ducem, ad hoc ꝙ illi nihil agant præter ducis iuſſionem, & quandocunq; dux aliquid iuſſerit, poſſint omnes immediatè obedire. Ad hoc aũt oportuit eſſe in bello duo, ſ. multitudinem principum, & ſubordina- *Duo neceſſaria in bello* E tionem eorundem: ſi. n. eſſet magna multitudo bellantium, vt 10. millium, vel 12. millium, & eſſet unicus princeps immediatus, non poſſet il'e oẽs cognoſcere, nec omnib. iubere, nec in bello illos uideret, nec ipſi poſſent illum audire, aut cum de ſingulis conſiliare, iõ oportuit ſuper paucos ducẽ ſtatui, ut ſuper decem, quia unum põt conuenienter iubere decem, & habebit eos ſemper coram ſe, & poterit diuerſa iubere, atque mutare conſilium, qñcunque uiderit expediſe, & ſemper habebit præſto ſubditos ſuos, qui ei obediant. Rurſus tñ non oportet illos ſolum eſſe principes, quia in magno exercitu, vtpote 20. millium eſſent duo millia iſtorũ principum, & in maiorib. exercitib. ualde plures, & cum iſti ſint multi, & unus non imperararet alteri, poterunt diſcordare intantum, ꝙ non relinquantur niſi decem ſimul, qui conueniant in uno conſilio. Vnde illi faciliter poterant deleri, propter diſcordiam, quia tanta multitudo principũ eſt

eſt quaſi nullus princeps. Sed oportet ſubordinari iſtos alijs F principibus, & non multis, ſed ad vltimum debet eſſe vnus princeps, vel valde pauci. Hoc enim experientia Romani didicerunt: nam ipſi ſolebant mittere ad bellum duos conſules ſimul, vt duces, ſed interdum eueniebat diſcordia, & peribat populus, ſicut quando pugnantibus Romanis contra Africanos duce Hannibale erant duo cõſules Romani duces belli, ſcilicet, Paulus Æmilius, & Terẽtius Varro, qui diſcordauerunt de die belli in tantum, vt ex hac occaſione maxima pars Romanorum ibi periret. Oportet ergo ſupremum ducem eſſe vnum, aut valde paucos. Rurſus autem hoc dato non ſufficit, vt tota multitudo belli diuidatur per decanos, & rurſum decani ſubijciantur vni principi ſummo, quia tunc ſtat inconueniens, quod ſupra, ſcilicet, quòd G in exercitu magno quadraginta, vel quinquaginta millium virorum, neceſſe eſt, quòd ſint quatuor, vel quinque millia decanorum, qui immediatè ſubijciantur ſummo principi illius exercitus, & ille non poterit tot viris immediatè imperare, nec illi commodè poſſunt conſilium eius habere in omnib. ideo oportet aliter fieri ſubordinationes, ſ. per multa media, vt quòd decem viri ſubijciantur vni decano, & decem decani ſubijciantur vni tribuno, ipſi autem tribuni poſſũt ſubijci immediatè maiori principi, & ſic quilibet dux ſolum habebit decem, vel paucos, quib. immediatè debeat imperare; & hoc modo omnia ordinabũtur conuenienter. Sic autem fuit nunc in iſto bello Dauid contra Abſalonem, quia diuiſit Dauid populum per centenarios, & intelligendum, quòd prius diuiſerit per denarios, & deinde per millenarios, ſiue tribunos, & poſtea diuiſit in tres partes totum H populum, ſub tribus ducibus, & cuilibet iſtorum ſubiecit tribunos aliquos.

Cur Dauid ducibus ſui exercitus non præpoſuit ſuperiorem principem. Queſt. V.

QVAERETVR vlterius, cum Dauid totum populum ſic diuiſerit, cur ad extremum non præpoſuit his tribus ducibus aliquem ſuperiorem, quia poterant diſcordare, & periret ſtatus belli, ſicut patet in exemplo Pauli Æmilij, & Terentij Varronis conſulum Romanorum, quia propter diſcordiam de die belli perijt exercitus, & ob hoc Romani habuerunt inter ſe conſilium, quòd quandocunque deberet eſſe bellum, crearent Dictatorem, qui vnicus erat, & erat poteſtas eius in bello, & durabat ſex mẽſibus, eo tñ I tẽpore, quo durabat, erat ſuperior conſulibus; & hoc modo non erat diſcordia pp vnitatem principis. Reſpondendũ, quòd Dauid poſuit nunc vnum principem ſupremum omnium bellatorũ. ſ. Ioab, ipſe. n. erat princeps ſpecialiter vnius tertiæ partis belli, ſed generaliter erat princeps ſuper omnes viros belli, & ſuper alios duos, ſ. Abiſai, & Hethai: quorum quilibet erat princeps tertiæ partis belli. Simile patet in ordinatione Sacerdotum, & Leuitarum: nam quædã pars Leuitarum erat ſub Ithamar filio Aaron, ſ. Gerſonitæ, & Meraritę. Num. 4. alia autem pars, ſ. Caathitæ erat ſub Eleazaro filio Aaron. Num. 3. & quantum ad hoc illi duo fratres erãt principes partium diuerſarum non ſubordinatarum, ſed præter hoc Eleazar erat princeps omnium principum Leuitarum, & quantum ad hoc erat princeps ipſius Ithamar, & omnium aliorum principum Gerſonitarum, Meraritarum, & Chaantarum. K Sic fuit in Ioab, quia ipſe fuit princeps vnius tertiæ partis belli, & quantum ad hoc fuit diſtinctus principatus ſuus, & Abiſai, & Hethai. Rurſus autẽ ipſe fuit princeps ſuper Abiſai, & Hethai. Quod patet, quia ipſe iubebat hic ſuper oẽs, infra in litera. Nam mortuo Abſalõ, ipſe buccina clangens dedit ſignum, ne perſequeretur populus fratres ſuos, & ceſſauerunt oẽs. Item qui mitti debuit nuntius ad Dauid referens euentum belli, ipſe miſit eũ infra in litera, ſed non faceret hoc Ioab potius, quàm alij duo duces, niſi ipſe fuiſſet princeps illorum. Erat autẽ hoc, quia Ioab erat ſolus princeps exercitus ſupra 5. nunc tamen pp neceſſitatem belli facti ſunt tres principes, ideo oportet, quòd ſemper maneret aliquis principatus Ioab ſuper oẽs alios, & ſic patet, quòd hic fuit totus ducatus belli vltimo reductus ad vnum, ſ. ad Ioab. Vnde non poterat eſſe cõtentio inter principes, quia ad eum ſolũ pertinebat iubere ſuper omnes. *Et dedit populi tertiam partem ſub manu Ioab.* Quãtũ ad iſtam tertiam partem erat Ioab princeps ſpecialiter, & cõſiſtebat tota in acie ſua, ſed quantum ad reliquas partes exercitus, & duces earum, erat ipſe dux generaliter. *Et tertiã ſub manu Abiſai.* Iſte erat vir ſtrenuus in armis, & erat frater Ioab, adeo conſtitutus eſt in principem belli. Nam etiã in alijs bellis, in quibus Dauid non ordinaſſet ſic populum, Ioab, & Abiſai ordinabant, quòd vna pars eſſet ſub Ioab, & alia ſub Abiſai, ſic fuit in bello contra Ammonitas. ſupra. 10. Iterũ etiam fuit princeps Abiſai contra Idumæos, & occidit. 18. millia, ſupra cap. 8. & primo Paralipom. cap. 18. Erat autem Abiſai robuſtus valde. Vnde ponitur in numero fortiũ Dauid infra cap. 23. & primo Paralip. 12. fuit etiam animoſus valde. Vnde ipſe ſolus deſcendit cũ Dauid in caſtra Saulis, & tollens lanceam Saulis voluit eum configere cum terra. præced. lib. cap. 26. Iſte etiam liberauit ſemel Dauid in bello de manu cuiuſdam Philiſthæi, qui eum iam deficientem occidere volebat, infra. cap. 21. *Filij Saruiæ fratris Ioab.* Saruia mater eſt Ioab, Abiſai, & Aſael, & erat ſoror Dauid, 1. Paralip. 2. *Et tertiam ſub manu Hethai, qui erat de Geth.* Iſte erat miles excellens oriundus de vrbe Geth, de ſtirpe Philiſthinorum, de quo ſupra. 15. q. 27. declaratum eſt quis eſſet. *Dixitque rex ad populum.* Poſtquã enim ordinauit Dauid totum populum ſub principibus, voluit & ipſe ire ad bellum cum illis. *Egrediar. & ego vobiſcum.* Id eſt, non ſolum eatis vos ad bellum, ſed etiam ego volo ire vobiſcum. Hæc dicebat Dauid ne putarẽt viri ſui, quòd alij ſumerent labores pro eo, & ipſe fugeret illos manendo in vrbe, ſed populus noluit, quòd iret. In Hebræo habetur. *Dauid numerauit populum.* Vbi dicit litera noſtra conſideratio populo. Itẽ in Hebræo dicitur. *Et miſit tertiam partem.* Vbi litera noſtra dicit, & dedit tertiam partem. *Et reſpondit populus, nõ exibis nobiſcum.* Id eſt, nolumus, quòd nobiſcum vadas ad bellum.

Quare populus non permiſit Dauid ire ad bellum. Queſt. VI.

QVAERETVR, quare nõ permittebat populus ire Dauid ad bellum. Aliquis dicet, quòd fortè fuit, quia Dauid erat iam debilis, & nõ poſſet ſuſtinere labores belli, vnde faciliter ab aliquo de hoſtib. occideretur, ſic enim fuit infra vigeſimo primo, cap. vbi in quodam bello deficiente iam Dauid præ laſſitudine, quidam de Philiſthæis conatus eſt percutere eum, & occidiſſet illum, niſi Abiſai veniſſet in adiutorium, qui occidens Philiſthæum liberauit Dauid. Et tunc iurauerunt viri Dauid, quòd non deſcẽderet cum eis amplius ad bellum. Sed hoc non ſtat, quia illud fuit factum aliquanto tempore poſt; & tunc primum iurauerũt ſerui Dauid, quòd non exiret cum eis ad bellum, ne fortè extingueret lucernam Iſrael, & ſic ante hoc nunquam prohibebãt eum exire ad bellum. Item iſto tpe Dauid adhuc erat fortis. Quod patet, quia præced. cap. dixit Chuſai, ſcit. n. oĩs populus fortẽ eſſe patrem tuum. Et iterum, tu noſti patrẽ tuũ, & viros, qui cum eo ſunt fortiſſimos, ergo tunc potens erat ad bellum. Dicẽdum igitur, quòd non permiſit populus exire Dauid ad bellum, quia erat magnum periculum. Nã Abſalon, & viri ſui nolebant pugnare contra viros Dauid, ſed cõtra ipſum ſolum: ſic dixit Achitophel præced. cap. vnũ virum tu quæris, & omnis populus erit in pace, id eſt, ſolum quæris illum: poterat ergo eſſe, quòd Abſalon præ deſiderio capiendi Dauid iuberet omnibus viris ſuis, quòd non curarent pugnare contra aliquem de viris Dauid: ſed ẽt ſi tolerarent vulnera, irrumperent acies vſq; ad locum, in quo eſſet Dauid, & occiderent eum, vel caperent, & ſic poterat faciliter capi: ſic enim Benhadad Rex Syriæ dixit omnibus principibus curruum, non pugnabitis contra maiorem, & minorem quempiam niſi contra regem Iſrael ſolum. ſequen. libro, cap. 22. Hoc autem erat iam vſitatum in bellis, ideo rex Iſrael mutauerat habitum, ne cognoſceretur à ſeruis Benhadad arbitrans hoc poſſe accidere, vnde cùm mutaſſet veſtem, & ſolus rex Iuda manſiſſet in veſte regia, ſerui Benhadad arbitrati illum eſſe regem Iſrael circumdederunt oẽs ipſum, & ipſe clamauit innuens, quòd non eſſet rex Iſrael, & tũc ceſſauerunt ab eo, ſi ĩn non fuiſſet iſte modus pugnãdi vſitatus, non clamaſſet Ioſaphat, quia non putaſſet ſe liberandũ per hoc. Poterat ergo fieri ſic de Dauid, quòd ſerui ſui timẽtes deuitauerunt, facientes ne iret ad bellum: vel aliter, cũ Abſalon

ſolum Dauid vellet occidere; cum ſciret eum eſſe in bello,
confortaretur nimis ad pugnandum, vt illum caperet: ſciẽs
autem, q non erat ibi: non putaret ſe aliqiud agere, quia da
tu q occideret medietatem exercitus Dauid, vel maiorem
partem, dum tamen ipſe viueret, poterat alium exercitum
congregare, & ſic nihil ageret Abſalon. Ad hoc ergo, quòd
pugna Abſalonis non proficeret, & ipſe non deſideraret il-
lam, oportebat q Dauid non irẽt ad bellum, & iſta ratio tã
gitur in litera. *Siue enim fugerimus, non magnopere ad eos de
nobis pertinebit*, id eſt, ſi nos ſoli imus ad bellum, non pote-
rit accidere aliquod malum, quia aut ſuperabimus, aut ſupe
rati fugiemus ante vulnera, aut multi de nobis corruent
vulnerati. Si primo modo, bene factum eſt, ſi autem fuge-
rimus, non multum curabunt de nobis, ſ. quia non eſt dede
cus tibi, quia tu non fugis. Si autem tu ires nobiſcum, &
fugeremus, eſſet magnum dedecus tibi. Si vero percutiant-
tur multi de nobis: dum tamen tu non eas nobiſcum, nihil
curabunt: ſi autem te percutiunt, habent quod volunt, ideo
non expedit, vt eas. Et dicitur hic magnopere, i. multum, ſ.
non multum curabunt, quòd fugiamus nos. *Siue media
pars ceciderit è nobis non ſatis curabunt*, i. etiamſi occidant
medietatem de nobis, non curabunt ſatis, ſ. quia putabunt
modicum ſe egiſſe: ſcientes quia, licèt pereat medietas no-
ſtrum, adhuc tu poteris habere maiorem exercitum. *Quia
tu vnus pro decem millib. computaris*, i. magis curabunt de
te ſolo, quam vt occidant decem millia, & cum te non occi
derint, non curabunt, quòd occiderint multos de nobis.
Rab. Dauid Kimhi exponit, quòd, quanquam nos eſſemus
vltra decem millia, & occiderent nos, non curarent de no-
bis, quouſque te occiderent. Alij exponunt, quòd Dauid cõ
putabatur pro decem millib. ſ. quia ipſe manens in vrbe tã
tum ageret orando, ſicut decem millia de euntibus ad bel-
lum pugnando. Sed prima expoſitio eſt vera. *Melius eſt igi
tur, vt ſis nobis in vrbe præſidio*, i. melius eſt, vt maneas in vr
be ad præſidium noſtrum. Et eſt ſenſus, q ſi Dauid mane-
ret in vrbe, ſiue viri ſui fugerent, ſiue percuterentur, habe-
rent ad quem cõfugerent. Et dato, quòd occiderentur mul
ti, Dauid poterat iterum inſtruere exercitum eorum: ſi au-
tem ipſe iret cum eis ad bellum, & fugerent, non haberent,
ad quem poſtea confugerent, & ſic maius adiutorium eſ-
ſet eis Dauid manens in vrbe, q̃ uadens ad bellum. Rab.
Salom. dicit, & litera Chaldaica, quòd Dauid eſſet præſidio
manendo in vrbe, ſ. quia oraret pro euntibus ad bellum, &
ſuperarent, ſic fuit in Moyſe, qui orauit, dum pugnaret Io-
ſue contra Amalecitas. Et quamdiu manus Moyſis erant
eleuatæ, vincebat Ioſue, & quando deprimebantur, vince-
batur ab Amalecitis. Exod. 17. Sed primum eſt verius. *Ad
quos Rex ait, quod vobis rectum videtur, hoc faciam*. Vidit
Dauid, quòd ſerui ſui loquebantur rectè, ideo voluit aſſen
tire illis. Etiam vt placaret eos, & redderet erga ſe beniuo-
los, locutus eſt ſic humiliter. *Stetit ergo Rex iuxta portam*;
ſcilicet, quando debuit egredi exercitus de vrbe, ſtetit Da-
uid apud portam vrbis, vt videret, quomodo ibant ordina
ti. Nam intra vrbem non poterat bene videri ordo eo-
rum, quia non poterant congregari in aliquo loco. Erat au
tem iſta ciuitas Mahanaim, de qua egrediebantur pugna-
tores. *Egrediebaturque populus per turmas ſuas centeni, &
milleni*. Id eſt, populus egrediebatur de vrbe ſic ordinatus,
ſicut debebat puguare in turmis ſuis, & iſtæ turmæ erant
centenorum, & milleporum: erat n. populus ille diſtinctus
in tres partes, & quælibet habebat ſub ſe aliquos centena-
rios, & millenarios, & omnes centeni, & milleni eiuſdem
partis egrediebantur ſimul, ita vt non miſcerentur eis cen-
teni, & milleni alterius partis. De iſto exercitu Dauid dicit
Hiſtoria Scholaſtica, quòd erat quaſi ſeptem millium viro
rum. *Et præcepit Rex Ioab, & Abiſai, & Hethai*. Iſtis tri-
bus præcepit de Abſalone, ne occideretur, quia iſti erant
principes totius exercitus, & quidquid ipſi iuberent, fieret.
Dicens, ſeruate mihi puerum Abſalon. Id eſt, non occidatis
eum. In Hebræo habetur. *Manſueſcite, vel lente ite ſuper Ab
ſalonem*. Et ad idem redit, quod litera noſtra infert. Et expo
nunt Hebræi, quòd non irent ſerui Dauid contra Abſalo-
nem cum magno impetu, ne facerent eum contremiſcere,
ſed manſueti acciperent illum, & ſeruarent.

A *Dauid an eſſet certus de victoria, cum dixerit, ſeruate mihi
puerum. Quæſt. VII.*

QVÆRETVR, quomodo Dauid dixit ſeruis ſuis,
quòd ſeruarent ei puerum Abſalon, nam in hoc præ
ſupponit, quòd viri ſui deberent vincere, ſed hoc non erat
certum. Aliquis dicet, quod Dauid dixit iſtud cum conditio
ne, ſ. ſi acceperitis Abſalon, ſeruate eum mihi, & non occida
tis. Hoc enim dicebat Dauid, quia putabat, quòd Ioab, vel
alij de bellatoribus occiderent ipſum. Sed dicendum, quòd
iſta verba non fuerunt cum conditione dicta. Quod patet,
quia Dauid exiſtens ad portam vrbis ſolùm dixit, ſeruate
mihi puerum Abſalonem, & non poteſt referri ad aliqua
præcedentia, vt intelligatur cum conditione. Dicendum er
go, quòd Dauid erat certus de victoria ſuorum, quia Deus
B promiſerat ei, quòd ſeruaret eum in omnibus, nunc autem
intulerat ei mala ad tempus, quia peccauerat. Iam aũt non
eſſet eum afflicturus, cum doluiſſet de peccato. Sed aliquis
dicet: vnde Dauid erat certus, quòd quanq̃ non deberet pu
niri ſemper, quòd ſaltem nunc non puniretur, quia neſci-
ret, an eſſet ſufficiens pœna pro peccato ſuo illa, quæ infli-
cta fuerat? Reſpondendum, q Dauid habuit hoc ex quodã
ſigno, nã poſtq̃ doluit, & egreſſus eſt nudis pedib. de Ieru-
ſalem, orauit Dñm, vt infatuaret cõſilium Achitophel. ſup.
15. & ſic factum eſt, quia dicitur præc. c. quod nutu Dei diſ
ſipatum fuerat conſilium Achitophel, qđ erat vtile. Hoc
aũt ſciebat Dauid, quia Ionathan, & Achimaas nunciaue-
rant ei. præc. c. 1ó ſic confidebat, quòd iã in oib. quæ erant
contra Abſalonem, Deus exaudiret eum.

C *Quare Dauid præcepit Abſalon ſeruari. Quæſt. VIII.*

QVAERETVR vlterius, quomodo Dauid iube-
bat, quòd ſeruaretur Abſalon, cum tanta mala con-
tra eum egiſſet. Reſpondet Nicolaus, quòd hoc faciebat
Dauid compatiens animæ Abſalon, quia ſciebat eum eſſe
in peccato mortali, & ſi moreretur in bello, moreretur in
peccato mortali, & periret æternaliter. Ad hoc dicendum;
quòd iſta ratio ſatis conueniens eſt, ſed non eſt nimis litera
lis, magis. n. videtur, quòd faciebat hoc Dauid deſiderio car
nis, ſ. quia erat ſuus filius, & naturaliter afficiebatur ad il-
lum: ideo quanquam iraſceretur ei, quia peccauerat, tamen
compatiebatur ei, quia filius erat. Vnde nolebat eum peri-
re, cum iam crederet exercitum illius ſubijciendum ſibi.
Hoc videtur ſonare litera, quæ dicit infra. Abſalon fili mi,
D fili mi. Abſalon, quis mihi tribuat, vt ego moriar pro te? &
tamen Dauid nollet mori æternaliter, ne Abſalon mortuus
eſſet, nec hoc vllo modo eligeret, ſed ſolum mortem tem-
poralem, vt non moreretur filius ſibi dilectus: ideo non mo
uebatur principaliter propter dolorem animæ Abſalon, vel
ſaltem ſignificatur hoc in uerbis ſuis.

An Dauid poterat licitè non occidere Abſalon? Quæſt. IX.

QVAERETVR vlterius, an poſſet facere Dauid
conuenienter, quod non moreretur Abſalon. Aliquis
dicit, quòd non, quia Abſalon erat reus mortis propter ho
renda crimina, quæ commiſerat, ideo peccaret Dauid, ſi eũ
ſeruaret viuentem. Reſpondendum, quod Dauid poterat
licitè non occidere Abſalonem. Cum autem arguitur, quòd
E peccauerat, dicendũ, quòd peccatũ poterat tolli per remiſ-
ſionem, ita quod non fieret executio pœnæ debitæ. Nam
cum talia ſunt crimina, quæ nõ poſſunt remitti per partẽ;
Iudex tenetur facere executionẽ. Et iſta ſunt crimina, in qui
bus non eſt offenſa hominũ, ſed Dei, ſicut in blaſphemis,
& incendiarijs Eccleſiarum, & hæreticis, & ſimilib. qui cõ
tra Deum ſolum ſunt, non poterit iudex remittere pœnam:
vel ſi ſit crimen, in quo non ſolũ offenditur homo, ſed ẽt of
fenditur ius directè: velut ſi aliquis cognouit violẽter ali-
quam monialem, etiamſi ipſa remittat iniuriam ſuam, non
ſufficit, quia violator læſit ius conſecrationis, cum iſta mo-
nialis Deo conſecrata eſſet: & ſic in ſimilibus non poterit iu
dex remittere pœnam quanquam pars remittat, ſi aũt offen
ſa delicti tota ſit contra partem, eſt delictum remiſſibile per
partes, & ſic eſt in furto, & homicidio, & ſimilibus. Hoc aũt
delictum Abſalonis erat directè contra Dauid, cuius Regnũ
inuaſerat

Peccatum aliquando poteſt remitti ſine pœna aliquando non.

inuaſerat, erat etiam aliqualiter contra ſubditos Dauid, quos offendebat uolendo inducere ſuper eos nouũ dominũ & iniuſtum, auferendo iuſtum dominum. Dauid autem ex parte ſua remittebat iniuriam in quantum erat pars principaliter læſa, ideo in quantum erat iudex, non tenebatur procedere cõtra Abſalonem ad pœnã. Sed tunc manet de iniuria facta toti regno, quia non poterat illam remittere Dauid. Dicendũ, quod quaſi nulla iniuria erat facta regno, ſed potius illi de regno offenderant Dauid, quia ipſi inſurrexerant cum Abſalon contra Dauid, ſupra, 15. Ideo nihil habebant illi, quod remitterent Abſalon, ſed potius Dauid habebat quid remitteret vtriſque. Sed adhuc dato, quod viri de regno, qui manſerant cum Dauid, haberent aliquam actionem contra Abſalon, illam poterant remittere, & remiſiſſent petente Dauid: ideo conuenienter ipſe dicebat, ſ. quod ſeruaretur Abſalon, ne moreretur in bello, & ſi aliquid mali poſtea tolerare deberet, poſſet ad illud condemnari; *Et omnis populus audiebat præcipientem regem pro Abſalon*. Id eſt, audiebat, quòd Rex mandabat principib. quòd cuſtodirent Abſalonem. Iſtud ponitur ad ſignandum, quòd non poterat Ioab prætendere ignorantiam in præcepto regis occidendo Abſalon. *Itaque egreſſus eſt*. Hic ponitur ſecundum huius c. ſ. congreſſio belli, & dicitur. *Itaque egreſſus eſt populus*. Scilicet, populus Dauid. *In campum*. Sed dicitur contra, quia infra dicitur, quòd fuit factum bellum in ſaltu. Reſpõderi põt dupliciter, vno modo dicitur, quòd cãpus vocatur ois locus, qui non eſt vallatus, ſiue ſit planus, ſiue montoſus, & quia nunc egrediebantur viri Dauid de vrbe, quãuis irent in ſaltum, dicebantur ire in cãpos. Aliter poteſt dici, quòd bellũ inceptum eſt in plano quodã, quod vocabatur cãpus, ſed poſtea viri de parte Abſalon fugerunt in ſaltũ. Primus modus eſt verus, nam infra dicitur, & factum eſt prælium in ſaltu Ephraim. *Contra Iſrael*. Id eſt, contra oẽs trib. Iſrael. Habebat. n. Abſalon nunc ſecum de omnib. tribubus Iſrael, quia etiam trib. Iuda non manſerat cum Dauid. Quod patet, quia finito bello ipſe miſit ad tribum Iuda orando, vt venirent pro ipſo ad ducendum eum in domum ſuam. ſeq. c. ſed iſti viri, quos nunc Dauid habuit, fuerunt familiares ſui, quos habuit in Ieruſalem, & ſi qui alij fortè ſibi coniuncti fuerunt poſt tranſitum Iordanis. *Et factum eſt prælium in ſaltu Ephraim*. Erat. n. aliquis mons magnus in aliquib. partib. ſuis planus, & ibi acies inſtructæ fuerunt.

Congreſſio belli,

Bellum an fuerit factum in ſaltu Ephraim? Quæſt. X.

QVÆRETVR, quomodo potuit bellum fieri in ſaltu Ephraim, quia ſaltus Ephraim eſt in terra Ephraim, & terra Ephraim eſt ad Occidentalem partem Iordanis, vt patet Num. 34. iuncto. 16. ca. Ioſue, ſ. quia oẽs decem ſortes tribuum fuerunt ad occidentem Iordanis, ſolæ aũt duæ tribus & dimidia acceperunt ſortem ad Orientem Iordanis. Idem colligitur Num. 32. Abſalon aũt erat nunc trãs Iordanem ad Orientalem partem, cum dicatur præceden. cap. quòd tranſiuit Iordanem, ergo non fuit bellum in ſaltu Ephraim. Reſpondet Nicolaus, quòd dicitur fuiſſe in ſaltu Ephraim, quia fuit in quodam ſaltu, qui erat in directo ſortis Ephraim, & tamen erat vltra Iordanem ad Orientẽ. Sed iſte modus loquendi non eſt multum conueniens. Aliquis fortè dicet, quòd fuit bellum in ſorte Ephraim, quia quãuis Abſalon tranſiſſet Iordanem ad locum vbi erat Dauid, poſtea redijt citra Iordanem, & viri Dauid fuerunt illuc ad pugnandum in ſorte Ephraim. Sed hoc non ſtat, primò, quia Abſalon tranſiuerat Iordanem, vt perſequeretur Dauid, quomodo ergo erat veriſimile, quod nunc nullo bello facto rediret citra Iordanem, quia i hoc videretur omnino deſerere Dauid. Item non ſtat, quia viri Dauid magis pugnabant, quaſi ſe defendentes, vel repellentes iniuriam, quàm eundo ad perſequendum Abſalonem. Hoc tamen modo Dauid perſequeretur Abſalonem, iõ non eſt veriſimile. Dicendum igitur, quòd erat iſte ſaltus Ephraim ad Orientem Iordanis, & erat extra ſortem Ephraim. Vocatur tamen ſaltus Ephraim, quia aliquis mons fortè erat qui extendebatur citra Iordanem, & vltra Iordanem habens locum aptũ, per quem tranſiret Iordanis, & ille citra Iordanem tranſibat per ſortem Ephraim, iõ tam citra Iordanem, quàm vltra vocabatur ſaltus Ephraim. Aliter & melius dici dẽt, quòd iſte ſaltus erat in terra Galaad, & quia ibi Ephraitæ fecerunt

Alia reſponſio,

F aliquid, dominatus eſt ille mons ſaltus Ephraim, ſic. n. patet Ioſue decimooctauo, vbi in termino tribus Beniamin ponitur Abenboem, id eſt, lapis Boem filij Ruben. Et eſt & in terminis ſortis Iudæ, vt patet Ioſue. 15. Et ſic eſt trans Iordanem ad occidentem, cum iſtæ duæ ſortes ſint ad occidentem Iordanis, & tamen filij Ruben non habebant poſſeſſionem citra Iordanem, ſed vltra, vt patet Num. 32. & Ioſue. 13. nominatur tamen ſic propter aliquid, quod ibi fecerũt Rubenitæ: ſic etiam quidam locus apud Iordanem circa Bethagla vocatur planctus Aegyptiorũ, vt patet Gen. vlti. & tñ ibi non erat aliqua pars Aegypti. *Et cæſus eſt ibi populus Iſrael ab exercitu Dauid*. Quanquam. n. viri, qui erant cum Abſalone eſſent multo, ſicut arena maris, tamen viri Dauid, qui pauci erant, præualuerunt. Hoc aũt factum eſt Deo agente, qui volebat inducere malum ſuper Abſalonẽ: G ſic dicitur præceden. c. ſ. Domini aũt nutu diſſipatum eſt cõſilium Achitophel vtile, vt induceret Dominus ſuper Abſalon malum: vel fortè fuit, quia exercitus Dauid erat valde ordinatus, & exercitus Abſalon ſine ordine, ideò faciliter diſperſus eſt. Sed primum verius eſt, quia Deus intendebat deſtruere Abſalonem. *Factaque eſt plaga magna in die illa 20. millium*, id eſt, fuit in bello illo magna occiſio. Nam occiſi ſunt 20. millia virorum. Sed de iſtis dubium eſt, an omnes ceciderint gladio, vel quoſdam de eis ſaltus conſumpſerit, tamen conſtat, quòd plures conſumpti ſunt ſaltu, quã gladio, vt infra dicitur. Satis tamen põt dici, quòd iſta 20. millia perierunt gladio, multo plures autem cõſumpti ſunt à ſaltu, ſed illorum non ponitur numerus. Vel aliter, quòd oẽs occiſi tam gladio, quàm propter ſaltum fuerunt 20. millia, ſed gladio pauciores ceciderunt. ſ. quinque, vel ſex millia, H & omnes alios ſaltus conſumpſit. *Fuit autem ibi prælium diſperſum ſupra faciem omnis terræ*, id eſt, illi, qui erant de parte Abſalon fugiebant, & diſpergebantur per omnem terram, viri aũt Dauid ſequebantur illos, & ẽt ipſi diſpergebantur. *Et multo plures erant, quos ſaltus conſumpſerat de populo, quam quos vorauerat gladius in die illo*, id eſt, locus ille fuit nimis incommodus pugnæ, quia plus nocuit viris Abſalõ, quàm gladius Dauid, nã dicitur, quod ſaltus cõſumpſit multos.

20 millia ceciſ de viris Abſalô.

Saltus quomodo conſumebat viros Abſalonis? Quæſt. XI.

QVAERETVR, quomodo Saltus conſumebat viros Abſalonis? Reſpondendum, quòd hoc poterat fieri propter beſtias, quia erant multæ beſtiæ feroces, ſ. leones, & vrſi in ſaltu illo, & iſtæ occiderunt multos de viris I Abſalonis: vel fortè erant ibi animalia venenata, vt ſerpentes, & reguli, & ſcorpiones, & iſta velocius occidunt, quàm beſtiæ feroces, & multo plures incautos occidere poſſunt. Modus autem erat, quia bellum fuit factum in aliquo loco plano illius ſaltus, & non habente arbores, quia aliàs non potuiſſent inſtrui acies, & quandiu pugnatum eſt, neminem conſumebat ſaltus, ſed poſtquam cœperunt fugere viri Abſalon, introibant ad loca ſecretiſſima montium, vbi erant arbores condenſæ, & ibi latebant animalia venenata, vel beſtiæ magnæ ſequeſtratæ ab humano conſortio, & occidebant fugientes. Aliter etiam poterat fieri, ſ. quòd cum ſaltus eſſet occultus, illi, qui pugnabant ibi, neſciebant loca illius, & aliquando fugientes præcipitabantur de rupibus, & moriebantur, & iſtud erat periculum valde magnum. Vel fortè in montibus iſtis erant multæ foſſæ, & fugientes K Iſraelitæ incidebant in foſſas, & moriebantur ibi, quia dato, quod immediatè non morerentur, poſtea cum nullus educeret eos, moriebantur. Hoc autem patet, quia cum Abſalon mortuus eſſet, dicitur, quòd proiectus eſt in quãdam foſſam magnam. Illa autem non ſunt facta, ſed inuenta eſt in deſerto. Et ſic credendum eſt, quod eſſent multa aliæ, in quibus morerentur Iſraelitæ. *Accidit autem, vt occurreret Abſalon ſeruis Dauid ſedens mulo*. Iam enim cœperant fugere, qui erant de parte Abſalon, et ipſe Abſalon fugiens ſuper mulum quendam occurrit ſeruis Dauid, ſed ipſi noluerunt ei nocere, nec nocuiſſent, niſi pependiſſet in ligno. Si autem aliquis dicat, quomodo in terra Iſrael erant muli, cum prohibita eſſet iſta commixtio Leuit. 19. Reſpondendum, ſicut fuit dictum ſupra 13. de mulabus filiorum Regis. quæſtio. 18. *Cumque ingreſſus fuiſſet mulus ſubter condenſam quercum, & magnam*. Mulus enim impetu ſuo

rapiebatur, & nolente Abſalon, ſcilicet, non potente eum regere præ timore ingreſſus eſt ſubter quercum condenſam, id eſt, ramoſam, ſcilicet, quia rami eius erant multum ſpiſſi, & erat magna, ſcilicet, habens ramos craſſos, ideo potuit pendere Abſalon de illa. *Adhæſit caput eius quercui*, ſcilicet, capilli Abſalonis erant valde magni, quia quolibet anno tondebat eos ſolum ſemel, quando grauabat eum cæſaries. ſupra 14. & creſcebant in eo capilli plus, quàm in alijs hominibus, & nunc erant valde magni, & ventilabantur per aerem propter velocitatem curſus, vnde adhæſerunt quercui, quia erat ramoſa. *Et illo ſuſpenſo inter cœlum, & terram*, id eſt, manſit Abſalon ſuſpenſus inter cœlum & terram, ſcilicet, quia tenebatur de arbore, & mulus fugit. *Mulus cui inſidebat pertranſiuit*. Non eſt ſenſus, quòd ipſe maneret ſuſpenſus priuſquam tranſiret mulus, quia dum ſedebat in mulo, non dum erat ſuſpenſus, licet eſſet arbori alligatus: quo autem tranſiuit mulus, & ipſe pendens manſit.

Quomodo Abſalon potuit pendere fugiente mulo? Quæſt. XII.

QVAERETVR, quomodo Abſalon potuit pendere, fugiente mulo, quia ipſe poterat tenere eum, & interim ſolueret capillos, vel amputaret? Reſpondet Ra. Salom. quòd Abſalon pendens voluit ſibi amputare capillos, vt cadens fugeret, ſed vidit ſub ſe apertam gehennam, & ne caderet in Abyſſos, voluit potius pendere in arbore. Sed iſtud potius videtur confictum: maximè quia non ſoluit dubium, ſcilicet, cur non tenuit mulum, donec ſolueret capillos. Reſpondendum ergo, quòd Abſaloni multa acciderunt hic, à quibus videbatur poſſe liberari, niſi Deus voluiſſet eum perdere. Nam potuiſſet tenere equum, ne introiuiſſet ſubter quercum ramoſam, etiam poſtquam introiuit, & alligati ſunt capilli eius, poterat ipſe tenens mulum ſoluere illos, & fugere. Etiam dato, quòd manſiſſet pendens, poterat capillos amputare, vel ſi non habebat gladium, poterat manibus tenens arborem illos ſoluere, vel rumpere, ſed nihil horum fuit, eo quòd Deus habebat exoſum Abſalonẽ; & volebat eum tradere in manus hoſtium, vnde tanto eum timore concuſſit, quòd mulum tenere nequiuit, & cum fuit ſub arbore, habenas reliquit, & mulus ex impetu fugit, ipſe autem Abſalon iam moriturus non attendebat quid ad liberationem ſuam facere poſſet, ſed ſententiam domini pauefactus expectabat, quia voluntatis Dei fuit, vt inducerentur ſuper eum mala, præceden. cap. & moreretur manibus ſeruorum Dauid. Vnde percuſſit eum Deus, ne attenderet ad ea, quæ ſibi vtilia erant. *Vidit autem hoc quiſpiam, & nunciauit Ioab*. Iſte erat de ſeruis Dauid, quibus Abſalon mulo inſidens occurrerat, & non audens tangere eũ iuit ad Ioab,

Seruus Dauid quare nunciauit Ioab Abſolonem pendere? Quæſt. XIII.

QVAERETVR, quare iſte ſeruus Dauid, cum vidiſſet pendentem Abſalonem, & noluiſſet eum occidere, & potuiſſet liberare, non liberauit? Reſpondendum, quod iſte deſiderauit, vt non moreretur Abſalon, ſicut iuſſerat Dauid, & patet ex verbis ſuis ad Ioab, & ſi fortè cognouiſſet, quòd Ioab occiſurus erat Abſalonem, non locutus fuiſſet ei de illo, ſed ipſe ſoluiſſet eum: putauit tamen, quòd Ioab non occideret Abſalonem, ſed ſeruaſſet, eo quòd Dauid iſtud iuſſerat, & quia Ioab poterat honorificentius comprehendere Abſalon, qui erat filius Regis, & non decebat, quòd caperetur ab alijs viris minoris ſtatus, ne videretur eſſe vilipenſus, vocauit ille Ioab. Item putauit fortè, quòd ſi ipſe conaretur ſoluere Abſalon de arbore, & hoc non diceret Ioab, quòd iraſceretur Ioab, & occideret ipſum. Item dato, quòd iſte vir putaſſet, quòd Ioab occiſurus eſſet Abſalon, non poterat ipſe liberare eum, quia ſi ſolueret illum, & dimitteret, ab alio inuentus occideretur. Si autem eum ſecum teneret, liberari non poſſet, & fortè eſſet in periculum ſui, & Abſalon, ideo nihil ſibi ſecurius fuit quàm nunciare illud Ioab. *Vidi Abſalon pendere de quercu*. Deus enim puniuerat eum, in quo peccauerat, nam ipſe gloriabatur nimis in capillis ſuis, & ponderabat eos quolibet anno ducentis ſiclis pondere publico, ſupra. 14. ideo voluit Deus punire

A eum in hoc, faciendo quòd penderet per capillos. In hoc apparet, quòd Abſalon erat inermis, nam alioquin non potuiſſent capilli ſui arbori alligari, ſi aliquo armamento caput eius protectum fuiſſet. Sed fortè non ad pugnandum, ſed ad videndum venerat, quomodo viri ſui pugnarent, ideo nunc inermis erat. *Et ait Ioab ad virum, qui nunciauerat ei, ſi vidiſti, quare non confodiſti eum cum terra*. Id eſt, ſi vidiſti eum pendere, quare non infixiſti ei lanceam, ita vt maneret affixus terræ: ſcilicet, debuiſſes hoc facere. *Et ego dediſſem tibi decem argenti ſiclos, & vnum balthenm*. Decẽ enim ſicli non erant magni valoris, quia in terra Chanaan vnus aries de communibus valebat duos ſiclos, vt patet Leuit. quinto, & ſic daretur viro pretium. 5. arietum. Baltheus autem erat cingulum militare, & erat inſignium militarium. Illum autem dediſſet Ioab illi viro, ſi occidiſſet Abſa-
B lon, ſcilicet, faceret eum militem. *Qui dixit ad Ioab, ſi appenderes in manibus meis mille argenteos*. Argentei vocantur hic ſicli, qui de argento erant, & dixit ille vir, quod etiam pro mille ſiclis non feciſſet hoc. *Nequaquam mitterem manum meam in filium Regis*. Id eſt, non occiderem eum: cauſæ autem huius infra expreſſæ ſunt ab iſto viro. In Hebræo habetur. *Ecce vidiſti, quare non confodiſti eum?* Vbi dicit litera noſtra, ſi vidiſti. Sed idem eſt. Et habetur in Hebræo. *Et ſuper me ad dandum mille argenteos*. Vbi litera noſtra dicit, ſi appenderes in manibus meis mille argenteos, & idem eſt, ſcilicet; non ſolum ſi dediſſes mihi quinque argenteos, ſed etiam ſi veniſſes ad appendendum mille ſuper me non feciſſem hoc. *Audientibus enim nobis præcepit Rex tibi, & Abiſai, & Hethai*. Iſta eſt vna cauſa, propter quam iuuenis noluit occidere Abſalonem, ſcilicet, quia Rex expreſsè,
C & intensè orauerat, ne occideretur Abſalon, & illud ſingulariter præcepit Ioab, Abiſai, & Hethai. *Dicens, cuſtodite mihi puerum Abſalon*. Id eſt, non occidatis eum. Ideo ad obediendum mandato Regis iſte iuuenis noluit occidere Abſalonem. *Sed & ſi feciſſem contra animam meam audacter, nequaquam hoc Regem latere potuiſſet*. Iſta eſt ſecunda ratio, ſcilicet, ſi ego feciſſem hoc, egiſſem contra animam meam, id eſt, contra vitam meam, ſcilicet, quia Rex me occidiſſet, eo quòd non poſſet iſtud latere Regem. *Et tu ſtares ex aduerſo*. Id eſt, tu eſſes præſens, & non liberares me à morte. Vel aliter ſtares ex aduerſo, id eſt, dato quòd ſtares ex aduerſo ad tenendum iram Regis contra me, nihil faceres. *Et ait Ioab, non ſicut tu vis*. Id eſt, non erit ſicut tu putas, ſcilicet, quòd propter mandatum, vel timorem Regis non occidam Abſalonem. *Sed aggrediar eum coram te*: Id eſt, ego
D occidam eum, te vidente, vt ſcias, quòd non propter timorem Regis hoc facere deſino, vel ne putes, quòd te fallere volo, dicens, quod tu occideres illum, ut tu penſes, nam te præſente ego occidam eum, & videbis, quòd toto animo tibi dixerim, quòd occideres eum. In Hebræo habetur. *Non ſic expectabo coram te*. Illud poteſt intelligi dupliciter. Vno modo de Dauid, ſcilicet, quòd Ioab diceret iuueni. Nõ ſic, id eſt, non erit ſicut tu exiſtimas, ſcilicet, quòd ego non intercederem apud Regem pro te, quia ego coram te expectabo, id eſt, expectarem Regem, ſcilicet, eſſem præſens ibi, & non permitterem quòd aliquid mali infligeret. Vel aliter: refertur ad Abſalonem, ſcilicet, non ſic, id eſt, non ſic erit, vt tu exiſtimas, quia ego coram te expectabo, id eſt, videbo Abſalonem, & occidam eum. *Tulit ergo Ioab tres lanceas in manu ſua*. Scilicet, ad occidendum Abſalonem. Fue-
E rat enim prius Abſalon valde amicus Ioab, nam Ioab reduxit eum de Geſſur, quando erat exul, & fecit eum redire, & ſtare coram Dauid, ſupra. 14. Quia tamen Abſalon proditoriè inſurrexit in Dauid, & conturbauit totum Regnum, factus eſt ei Ioab valde inimicus, licet ambo eſſent patrueles, ſcilicet, filij duorum fratrum. In Hebræo habetur. *Tulit Ioab tres virgas*. Sed intelligendum eſt de lanceas, vel telis, & ſic exponunt Hebræi, quod erant virgæ ferratæ. *Et infixit eas in corde Abſalon*. Pendebat enim Abſalon in arbore, & tamen non moriebatur, eo quòd pendebat per capillos. Ioab autem ad vindictam infixit ei tres lanceas in corde, quanquam vna ſufficiſſet. *Cumque adhuc palpitaret hærens in quercu*. Id eſt, poſtquam percuſſit eum Ioab adhuc viuebat, & hærebat in quercu, id eſt, ligatus erat, & palpitabat, id eſt, mouebatur præ dolore mortis. In Hebræo habetur. *Cum adhuc palpitaret in corde quercus*. Idem eſt hærens

quercui,

quercu,& in corde quercus, quanquam eſſe in corde quercus ſignificat eſſe intra quercum in medulla ſua, Hebræi autem referunt hoc ad lanceas,ſcilicet, quòd erant lanceæ infixæ in corde quercus,quia transfixerant Abſalon,& vſq; ad cor quercus,& adhuc palpitabat. *Concurrerunt decem iuuenes armigeri Ioab*.Non habebat Ioab lanceas ad amplius percutiendum Abſalonem,& relinquebat eum. Serui autem Ioab noluerunt,quòd maneret viuens,ideò decem armigeri ſui percuſſerunt eum.Iſti decem iuuenes portabant arma Ioab, ſcilicet, lanceas, tela, & alia genera armorum miſſilium, & vt ſemper pugnaret habebat multos armigeros, qui copiam horum armorum ferrent. *Et percutientes interfecerunt eum.* Scilicet, forte iſti iouenes infixerunt ei alias lanceas,& mortuus eſt.Sciendum,quòd Hebræi dicunt,vt refert Ra. Dauid kimhi,q̀ Ioab percuſſit Abſalonem in corde tribus lanceis,quia furatus fuerat, vel felicitauerat Abſalon tria corda.ſ.cor fratris ſui Amnon, quando inuitauit eum ad conuiuium,& occidit illum. Secundū fuit cor domus iudicum. Volunt enim,quod Abſalon indu xerit omnes ſeptuaginta viros,qui erant in domo iudicū,vt eligerent eum in Regem,& tollerent patrem ſuum. Tertium cor fuit omnium Iſraelitarum, nam omnes ſollicitauit,vt eum in Regem ſumerent.ſupra.15. Dicunt etiam q̀ ſerui Ioab percuſſerunt Abſalonem decem lanceis,quia Abſalon cognouerat decem concubinas Dauid.

Ioab quare percuſſit Abſalonem tribus lanceis.

An Ioab peccauerit occidendo Abſalon. Quæſt. XIIII.

QVÆRETVR, an Ioab peccauit occidendo Abſalon? Aliquis dicet quod non,quia Abſalon erat hoſtis publicus,& in bello iuſto poterat occidi licitè.In contrarium videtur,quod peccauerit, quia egit contra præceptum Regis. Iuſſerat enim Dauid, quòd ſeruaretur Abſalon, ideo quanquam mereretur mortem,non poterat eā infligere licitè Ioab contra interdictum Regis.Item patet, quia Dauid voluit auferre, & abſtulit ſemel principatum exercitus Ioab propter mortem Abſalon, & tradidit illud Amaſæ.ſeq.cap.& infra vigeſimo.Si tamen Ioab non peccauiſſet occidendo Abſalon: Dauid peccaſſet tollendo ei principatum ſuum,quem acquiſierat probitate bellica.ſupra c.5.Dauid tamen non peccauit faciendo illud,nec quiſquam eum increpat de hoc,ideo peccauit Ioab.Sed adhuc dicetur,quòd non peccauerit,quia Dauid iuſſit Salomonē, quod poſt mortem ſuam occideret Ioab,& expreſſit ei cauſam,ſ.quia occidit duos viros meliores ſe,ſ.Abner,& Amaſam ſequen.lib.capit.11.& non dicitur ibi aliquid de Abſalon:ſi tamen peccaſſet in occiſione illa, poneretur ibi,ergo non peccauit. Dicendum quòd peccauit Ioab ex cauſa aſſignata.Et ad rationem primam in contrarium dicendū, quod quanquam bellum iuſtum eſſet, non habebat Ioab auctoritatem occidendi Abſalonem,quia interdictum fuerat ſibi à Dauid,qui erat Rex, & iudex: vnde ex hoc merebat mori ipſe Ioab. Ad ſecundum dicendum,quòd ſolùm Dauid nominauit Amaſam,& Abner,quia volebat ſignificare Ioab fuiſſe occiſorem inſidioſum:& hoc ſolùm accidit in Abner,& Amaſa.Nam Ioab ſegregauit Abner à reliqua turba,vt loqueretur ei,& cum loqueretur pacificè, percuſſit eum in inguine, ſup.3. cap. Sic etiam occidit Amaſam, nam dixit ei;ſalue frater mi,& tenuit dexteram eius,quaſi vellet oſculari eum, & infixit gladium in inguine ſequen. capitulo:mors autem Abſalon fuit in bello,nec fuit ex alio iniuſta,niſi quia contra præceptum Dauid,ideo nominauit ſolum illos duos viros.Quòd autem iſta ſit cauſa, patet ſequen. lib.cap.2. cum dixit Dauid Salomoni: tu noſti quid fecerit mihi Ioab,& quæ fecerit duobus principibus exercitus Iſrael Abner filio Ner, & Amaſæ filio Ieter,quos occidit,& effudit ſanguinem belli in pace, id eſt,occidit eos in pace,velut ſi occidiſſet in bello. Alia etiam cauſa eſt,quia Abner, & Amaſa nullo modo merebantur mortem, nec aliquid mali,ideo mors eorum fuit iniuſtiſſima.Abſalō autem merebatur mortem,ſed ſolum peccauit Ioab,quia contra Regis interdictum illam inflixit.Poteſt etiam dici quòd Dauid poſuit mortem Abſalon pro cauſa mortis Ioab,præalleg.cap.cum dicitur:tu noſti quid fecerit mihi Ioab,ſcilicet,occidendo filium meum.Patet ergo,quòd peccauit Ioab occidendo Abſalon. *Cecinit autem Ioab buccina*,ſcilicet,

F poſtquam percuſſit Abſalonē,noluit,quòd bellū duraret, ideo clanxit buccina,dans ſignum ceſſandi à bello. *Et retinuit populum*, ſcilicet, populum ſuum:nam audita buccina,ſciuerunt,quòd ceſſandum eſſet:quia buccina eſt ad dādum ſignum in bello de ſingulis rebus,ſcilicet,de inchoando,vel ceſſando:perſequendo,vel fugiendo.In Hebræo habetur. *Vetuit Ioab populum*,& idem eſt quòd retinuit. *Volens parcere multitudini*, ideſt, mortuo Abſalon noluit Ioab quòd cæderetur Iſrael plagis vlterius:eo quòd non pugnabat Ioab contra Iſraelitas tanquam contra hoſtes, cùm eſſent ſerui Dauid: ſed ſolum contra Abſalon,qui inſurrexerat,quo mortuo non haberent aliquem ducem,& neceſſariò redirent ad Dauid.Dum autem vixit Abſalon pugnan-
G dum fuit contra Iſraelitas, vt non ſequerentur Abſalon. Nunc autem ſi Ioab vellet vltra pugnare,hoc eſſet in damnum Dauid, quia non pugnaret contra hoſtes eius, ſed contra ſeruos ſuos.In Hebræo non habetur: volens parcere multitudini. *Et tulerunt Abſalon*, id eſt, depoſuerunt eum de quercu,in qua pendebat. *Et proiecerunt eum in ſaltu in foueam grandem*, ſcilicet,ibi vbi mortuus eſt, ſepultus fuit.Nā erant multæ foueæ in ſaltu,& in vna proiectus eſt Abſalon,vt non morarentur faciendo ſibi ſepulcrum ibi.

Abſalon propter duo non eſt ductus in Ieruſalem, vt ſepeliretur in loco regum. Quæſt. XV.

QVAERETVR, quare Abſalon non ductus ſit ad ſepeliendum in loco Regum in Ieruſalem, ſcilicet,
H cum filius Regis,ſicut ſepeliebantur patres ſui.Reſpondendum quòd ſuit factum propter duo.Primum quia Ioab voluit etiam eum mortuum punire, ſcilicet, dando ei vile ſepulcrum: ſic enim fiebat de quibuſdam Regibus Iudæ. Nam ſi erant valde mali, non ſepeliebantur in ſepulcris regum cum alijs Regibus. Sic factum fuit de Ioram Rege Iudæ,qui occidit fratres ſuos, & fuit vir nequam: ideo populus non fecit ei exequias ſecundum conſuetudinem Regum,& non ſepeliuerunt eum in ſepulcro Regum, vt patet 2.Paralipo.21.Idem fuit factum in Ioas Rege Iudę,qui valde nequam, & ingratus fuit occidendo Zachariam filium ſummi Sacerdotis in templo, qui eum Regem fecerat. Vnde merito huius præuaricationis cauſa ſerui Ioas occiderunt eum in lectulo ſuo: & non fuit ſepultus in ſepulcris Regum [illegible], vt patet 2.Paralipom.24.Abſalon autem ſic
I fuerat ſceleſtiſſimus,quia in patrem inſurrexerat,vt ei Regnum auferret, ideo nec debuit ei honor ſepulcri tribui, nec exequiæ venerabiles fieri. Alia cauſa fuit, vt Ioab non contriſtaret amplius Dauid:nam ſciebat, quòd nimis doleret ex hoc, & ſi videret filium ſuum mortuum grauiſſimè triſtaretur,ideo voluit,quod maneret in ſaltu:& ſic facilius obliuiſceretur Dauid illius. *Et comportauerunt ſuper eum aceruum magnum lapidum*,id eſt,poſuerunt ſuper Abſalonem lapides multos,vt maneret clauſum ſepulcrum.

Quare poſitus fuit aceruus lapidum ſuper Abſalon? Quæſt. XVI.

QVÆRETVR de iſtis lapidibus, quare poſitus ſit aceruus magnus ſuper Abſalonem? Reſpondet Ni-
K colaus quòd factum fuit ad implendum legem,ſcilicet,vt Abſalon lapidaretur.Nam Deuteron.21. dicitur, quòd filius contumax debebat lapidari. Abſalon autem proteruus erat,quia ſurrexit contra patrem,ideo lapidandus erat.Sed illud non ſtat. Primo quia lapidatio eſt pœna hominis viuētis,vt moriatur.Sic patet Deuter.21.ſcilicet,lapidibus obruet eum populus ciuitatis, & morietur. Abſalon tamen mortuus erat.Item dato,quòd homini mortuo pœna iſta infligenda fuiſſet,non debebat Abſalon lapidari,poſtquam fuiſſet in ſepulcro, quia illud non erat lapidare,ſed potius operire cadauer lapidibus,ſicut terra operiendum erat.Sed pendens de arbore adhuc viuens, vel ſaltem iam mortuus lapidari poterat conuenienter.Item illa lex non habebat locum in Abſalone.Nam ad hoc quòd p̄ eam puniretur q̄s, oportebat,vt ſæpius a patre,vel matre admonitus eſſet deſiſtere à crimine, & non deſiſteret. Patet cum dicitur ibidem,ſi genuerit homo filium contumacem,qui non audiat patris,ac matris imperium, & coercitus obedire [illegible] contemp-
ſerit.

pſerit. Et iterum ibi: Filius iſte noſter proteruus, & contumax eſt, monita noſtra audire contemnit. De Abſalone tamen non erat ſic, quia nunquam fuerat proteruus, quando erat cum patre, ſed valde humilis ficte, nam interiora eius plena erant dolo: ideo non poterat tanquam contumax, & proteruus accuſari, quia iſtud quod egit, non fuit per contumaciam, ſed per fraudem excogitatam. Item nõ ſtat, quia qui tenebatur illa lege, debebat duci ad iudices, & mandato illorum lapidandus erat, cum dicitur ibidem: apprehendẽt eum, & ducent ad ſeniores ciuitatis illius ad portam iudicii. Hic tamen nullus erat iudex, qui de hoc cognoſceret. Nam Ioab non erat iudex, ſed princeps belli, & non habebat iuriſdictionem, niſi in his, quæ pertinebant ad bellum. Non erat tamen executor legis Dei quantum ad alias cauſas, quia iſtud pertinebat ad ordinarios iudices. Item ad hoc, quod haberet locum illa lex, iudex nõ poterat ex officio ſuo, quanquam eſſet contumacia filii notoria, ſententiare eum: ſed ad petitionem patris, & matris: vt patet cùm ibi dicitur, quod pater, & mater dicerent ad iudices: filius iſte noſter proteruus, & contumax eſt &c. Hic tamen pater Abſalon, vel mater non accuſauit eum ad infligendum iſtam pęnam, quin potius Dauid iuſſerat, quod non occideretur, ideo non tenebat locum lex iſta. Dicendum igitur, quod non fuerunt lapides poſiti ſuper Abſalon, vt lapidaretur ſecũdum legem, ſed propter duo alia. Primum fuit, vt cõtegeretur cadauer Abſalonis. Nam vbi poſitus eſt Abſalon, erat fouea magna, & ſi relictum fuiſſet ibi cadauer, non erat ſepultum, & forte veniẽtes beſtiæ comederent illud, & lacerarent ſpargentes oſſa per ſaltũ, ſicut ergo terra contegendum erat, lapidibus operuerunt, quia fortè facilius occurrit eis lapides ſuperponere, eo qđ non haberent foſſoria ad fodiendum terram. Secunda cauſa fuit, vt cumulus lapidum maneret in ſignum. Nam ſi ſolum fuiſſet opertum terra, non relictum fuiſſet ſignum ſepulcri, cum non eſſet terra illa diſſimilis ab alia terra: ſic enim conſuetum erat apud antiquos, quod in ſignum ſepulcrorum congereretur magnus cumulus lapidum: ſic enim factum eſt ſuper regem vrbis Hai: nam ſuſpẽſus eſt, & poſtea poſito cadauere eius apud portam vrbis aggregatus eſt magnus cumulus lapidũ ſuper eum. Ioſue 8. Iſtud autem videtur maximè eſſe in illis, qui ſuſpenſi moriebantur, nam rex Hai ſuſpenſus eſt: vt patet præalleg. capit. Sic etiam factum eſt de quinq; regibus Amorrhæorum, quos ſuſpendit Ioſue: deinde poſuit in ſpelunca, in qua latuerant, & aduoluit ſuper eos ſaxa magna, Ioſue decimo. Sic etiam fuit de Abſalone. Nam ipſe ſuſpenſus periit, ideo poſiti ſunt lapides multi ſuper ipſum, vt ſciretur: hic eſt filius regis, qui ſuſpenſus periit. *Omnis autem Iſrael fugit in tabernacula ſua,* ſcilicet, poſtquam dimiſſi ſunt a viris Dauid, fugerunt in pace in domos ſuas, & iam non latuerunt in deſerto, vbi poſſent vorari a brutis, ſicut prius factum fuerat. *Porro Abſalon erexerat ſibi cum adhuc viueret titulum,* id eſt, quando Abſalon viuebat in Ieruſalem in magna proſperitate, ſcilicet, poſtquã reductus eſt de Geſſur, & vidit faciem regis, ædificauit ſibi quendam titulum.

Titulus quem erexerat Abſalon ſibi quid erat. *Quæſt. XVII.*

QVAERETVR de iſto titulo quid erat. Aliquis reſpondebit, quod erat quædam manus facta ad ſimilitudinem manus Abſalon. Quod patet, quia infra dicitur, vocauitque titulum nomine ſuo, & appellatur manus Abſalon. Sed dicendum, quòd hoc non ſtat, quia Abſalõ faciebat hoc in memoriã ſuam, unde relinquebat aliquid quod eſſet in memoriam ſui, & repreſentaret illum, vt patet in litera, ſcilicet, dixerat enim non habeo filium, & hoc erit monimentum nominis mei, id eſt, iſta erit memoria. Per figuram tamen manus non poterat oſtendi aliqua perfectio Abſalon, quæ memoratu digna eſſet. Ideo non ſolum conſtituit manum, ſed aliquid aliud. Item qui vult aliquid relinquere in memoriã ſui, relinquit id, per quod ipſe differt ab aliis: ſed per figuram manus non differt vnus homo ab aliis, niſi aliquis ſit monſtruoſus: ideo non reliquit manum. Alii dicunt, quod reliquit quoddam ma-
A gnum ædificium pulchrè factum de lapidibus politis, & ibi erat ſepulcrum pro Abſalon. Simile autem patet Geneſ. 35. cum dicitur: Erexit Iacob titulum ſuper ſepulcrũ Rachelis, & ſequitur, hic eſt titulus monumenti Rachel. Ergo etiam hic erat monumentum pro Abſalone. Alii autem dicunt, quod iſte titulus erat quædam imago facta de marmore pulcherrimo, quæ omnino erat ad ſimilitudinẽ Abſalonis. Et iſta poſitio eſt vera. Quod patet, quia quilibet vult relinquere memoriam poſteris de eo, quod in ſe excellentius eſt, ſed in Abſalone nihil erat excellens, niſi corporis pulchritudo, ideo relinqueret memoriã pulchritudinis. Hoc autem non poterat eſſe, niſi in imagine ſua: ergo iſte titulus erat imago. Item quilibet, qui vult relinquere memoriam, relinquit id, in quò differt ab aliis, & per quod cognoſci poteſt: ſed non poteſt aliquis homo cogno-
B ſci per manum ſolam, nec diſtingui ab aliis, ergo non reliquit Abſalon imaginem manus, nec alicuius partis corporis, vel alterius rei, ſed ſolius corporis ſui. Item patet hoc per Ioſephum ſeptimo Antiquitatum dicentem: Igitur Abſalon conſtituerat ſibi ſtatuam marmoream in valle regia, quæ duobus ſtadiis à Ieroſolymis aberat, quam appellauit manum ſuam, dicens, quod filiis ſuis etiam morientibus nomen eius in ſtatua permanebit. Ad rationem in cõtrarium dicitur, quod uocatus eſt titulus ille manus Abſalonis, Dicendum quod non uocatur manus pro membro, ſed pro ſimilitudine, ſcilicet, quod ita erat Abſalon effigiatus, & expreſſus in marmore illo, tanquam ſi natura parẽs illum manu ſua figuraſſet. Item alia poſitio, ſcilicet, quod hoc eſſet aliquod ſepulcrum, non ſtat: nam titulus non ſolùm accipitur pro ſepulcris, ſed magis pro imaginibus la-
C pideis eleuatis in aliquo loco: ſic accipitur Leuit. 26. ſcilicet, Non facietis idolum, & ſculptile, nec titulos erigetis, nec inſignem lapidem ponetis in terra veſtra, vt adoretis eum: ibi manifeſtum eſt non poſſe intelligi de ſepulcris: quia illa omnia ponebantur à gentilibus ad adorandum, ſepulcra tamen non fiunt ad adorandum, ſed imagines. Item non probatur, quod eſſet ſepulcrum ex eo quod habetur Gen. 35. ſed magis quod eſſet imago, quia ibi dicitur: erexit Iacob titulum ſuper ſepulcrum Rachel: ſuper ſepulcrum tamen non fit aliud ſepulcrum, ſed imago conſtruitur in memoriam ſepulti, & ſic videtur quod fuerit de Rachel. Titulus ergo, de quo hic dicitur, imago Abſalonis erat, quod autem eſſet ibi ſepulcrum apud imaginem, vel non, nihil differt. Credendum eſt autem quod ibi eſſet aliquod magnum ædificium: nam imago non eſſet ſola, ne
D imbribus, & vento pateret, quia ſic breuiter decorem perderet, & maculas atque ęruginem contraheret.

Cur fiat hic mentio de Abſalonis titulo? *Quæſt. XVIII.*

QVÆRETVR vlterius, ad quid dicatur nunc de iſto titulo, quod fecerat ſibi Abſalon titulum. Reſpõdet Rab. Dauid Kimhi quod ponitur ad ſignificandum, quod oſſa Abſalon educta ſunt de foſſa magna, in qua nunc tumulatus eſt, & poſita fuerunt apud titulum ſuũ in aliquo ſepulcro, & iſtud eſt ualde rationabile, quia litera videtur hoc manifeſtè velle ex continuatione quam facit, nam dictum eſt ſupra immediatè, quod cadauer Ab-
E ſalon poſitum eſt in foſſa magna, & opertum eſt lapidibus, nunc autem dicitur: Porro Abſalon erexerat ſibi titulum, ſed (porro) continuatiuum eſt. Modus autem fuit, quod mortuo Abſalon, & facto planctu Dauid ſuper illũ, ne maneret filius ſuus ignobiliter ſepultus in ſaltu ſub cõgerie lapidum, duxit oſſa eius ad locũ, vbi erat imago ſua, vt maneret imago illa in memoriam Abſalon, & etiam ſignaret eum ibi iacere: fortè autem apud illam ſtatuã Abſalon fecerat ſibi aliquod ſepulcrum, in quo inſtituerat ſe tumulandum, & ibi ſepultus eſt: vel ſi non conſtruxit aliquod ſepulcrum, Dauid illud conſtruxit, vt oſſa eius ibi honorifice manerent.

igenis, & nubis, percuteret Aegyptios, dixerunt Aegyptij, fugiamus Iſraelem, quia Dominus pugnat pro eis contra nos. Et ſic iam iſti cognoſcebant, quòd male egerant, & deſiſtere volebant à perſecutione Iſraelitarum. Cognoſcebant etiam, quòd iſta punitio à Deo eſſet; ideo ſatis veriſimile eſt, quòd doluerint de malo ſuo, & ſic poterant ſaluari. F

Praeparatio pugnae contra Dauid.

Dauid autem venit. Hic ponitur præparatio pugnæ contra Dauid, & interponitur aliquid de his, quæ pertinebant ad Abſalonem, & aliquid de bonis, quæ recepit Dauid tranſito Iordane, & dicitur. *Dauid autem venit in caſtra.* In Hebræo habetur. *Dauid venit in Mahanaim.* Eſt enim Mahanaim nomen inter Hebræos, quod poteſt accipi vt proprium, vel vt commune. Primo modo ſignificat locū quendam, quem litera noſtra vocat Manaim. Gene. 32. Secundo modo ſignificat caſtra: nam locus ille vocatus eſt ſic, quia Iacob obuiauit ibi multis Angelis Dei, de quibus dixit, caſtra Dei ſunt hæc. Gen. 32. Hic autem accipiuntur caſtra pro nomine proprio illius loci, qui vocatur caſtra, vel Manaim, & non debet accipi pro caſtris, i. multitudine exercitus, quia nō erat aliquid tale, ad quod Dauid iret, & ſic poteſt accipi ſupra 2. cùm dicitur, quòd Abner circumduxit Iſboſeth per caſtra, & ponitur in Hebræo Mahanaim. Iſta ciuitas fuit, in qua manſit Dauid eo tempore, quo fuit vltra Iordanem, & ibi ſtetit quando fuit bellū. G *Et Abſalon tranſiuit Iordanem, ipſe, & omnes viri Iſrael cum eo.* Eſt intelligendum, quòd Abſalon non aſſenſit conſilio Achitophel: ideo non perſecutus fuit Dauid illa nocte, ſed per cōſilium Chuſai cōgregauit omnes Iſraelitas, id eſt, valde magnum populum de Iſrael, ita quòd eſſent 20. millia virorum occiſorum de illo exercitu, & permitteretur reliquus populus fugere. ſeq. cap. & iſtud fuit poſt aliquot dies, poſtquā Dauid tranſiuit Iordanem, & interim ipſe præparauit ſe ad bellū. H *Amaſam verò conſtituit Abſalon pro Ioab.* Dupliciter poteſt intelligi: vno modo, quòd cōſtituit Amaſam pro Ioab, id eſt, quia intendebat Abſalon facere Ioab principem exercitus ſui, & habebat eum, iam quaſi præcipuum in domo ſua, ſed quia noluit, accepit Amaſam loco eius. Pro quo ſciendum, quod Ioab, & Abſalon fuerunt à principio valde amici: poſtea autem fugiente Abſalon, propter mortē Amnon, Ioab fecit eum reuocari in Ieruſalem, ſupra 14. Iterum autem cùm nollet Dauid, quòd Abſalon videret faciem eius, fecit Ioab, quòd veniret coram rege. eo. cap. ideo Abſalon habuit Ioab in amiciſſimum, & voluit eum facere ducem belli, ſed quia nunc noluit fauere parti eius, accepit Amaſam in ducem loco eius. Aliter intelligitur, quòd accepit illum, loco Ioab, id eſt, accepit eum in tali loco, vel dignitate, in quali erat Ioab apud Dauid, ſcilicet, quòd eſſet dux belli. I

Cur Amaſa fuerit conſtitutus dux belli ab Abſalon. Quæſt. XXIII.

QVÆRETVR, quomodo Abſalō acceperit Amaſam in ducem. Reſpondendum, quod accepit eum, propter duo. Primum fuit, quia erat vir ſtrenuus in armis, & poſtea Dauid voluit illum accipere in ducem. infra 19. ſcilicet, hęc faciat mihi dominus, & hæc addat, ſi non magiſter militię fueris coram me omni tempore pro Ioab. Et poſtea accepit illum in ducem, infra 20. Si tamen non eſſet vir ſtrenuus in armis, & peritus tractando negotia belli, nequaquam accepiſſet eum Dauid in ducem, quia K hoc eſſet perdere exercitum. Secundum fuit, quia iſte erat cognatus Abſalon in ſecundo gradu, ſcilicet, patruelis eius, quia mater Amaſæ erat ſoror Dauid. Pro quo ſciendum, quòd Dauid habuit duas ſorores, ſcilicet, Abigail, & Saruiam. De Saruia nati ſunt Ioab, Abiſai, & Aſael. De Abigail natus eſt Amaſa, vt patet primo Paralipom. 2. erant autem Amaſa, & Ioab attinentes Abſaloni, in eodem gradu, ſcilicet, quia erant fratrueles ſibi ſuum fratrum: ideo Abſalon voluit potius hominem de genere ſuo conſtituere ducem exercitus ſui, quàm aliquem alium.

An peccauerit Amaſa conſentiendo fieri ducem exercitus Abſalon. Quæſt. XXIIII.

Arguitur primo.

QVAERETVR vlterius, an peccauerit Amaſa, cùm ſuſcepit ab Abſalone, quod eſſet dux exercitus ſui. Aliquis dicet, quòd non: quia ſi peccauiſſet, puniuiſſet illum Dauid, non tamen puniuit, ſed gratis ad ſe reduxit. infra 19. ergo non peccauit. Item ſi peccauiſſet, dato, quòd remiſiſſet ei; tamen ſaltem non eleuaſſet eum ad maiorem ſtatum, ſed promiſit ei, quòd faceret eum principem belli. infra 19. ſcilicet. Hæc faciat mihi dominus, & hæc addat, ſi non magiſter militiæ fueris coram me omni tempore; & poſtea compleuit hoc Dauid faciendo eū ducē belli. infra 20. Confirmatur hoc, quia Ioab peccauit contra Dauid occidendo Abſalon. ſequenti c. & ob hoc abſtulit ei principatum militiæ. infra 20. In contrarium videtur, quòd peccauerit, quia pugnauit contra Dauid, & fuit princeps belli, & erat bellum iniuſtum, quod ei notum erat. Reſpondendū, quòd Amaſa peccauit; nec poteſt totaliter excuſari, quia ipſe ſciebat, quod Abſalon iniuſtè inſurrexerat contra Dauid; ideo, quòd faueret ei, illicitum erat: nec obſtat, ſi aliquis dicat, quòd coactus erat ad hoc: nam ad ea, quæ ſunt notoriè mala, nullus debet induci, propter quamcunque pœnam, vt patet 3. Ethicor. ſcilicet; ad quædam autem totaliter non eſt cogi, ſed magis mori patientem durisſima. Erat etiam peccatum aliud magnum, quia mouebatur Amaſa contra Dauid, qui erat ſibi multùm coniunctus ſanguine, ſcilicet, frater matris eius. Item erat peccatum graue, quia non ſolùm peccabat, vt priuata perſona, ſed vt dux. Nam effectus eſt dux belli contra Dauid, & in bello iniuſto magis peccat ſolus dux, quàm multi ſimul de ſubditis eius, eo quod ipſe eſt cauſa omnium malorum, quæ fiunt. Erat tamen peccatum Amaſæ aliqualiter excuſabile; eo quòd Amaſa erat cognatus Dauid in eodem gradu, in quo Ioab, Abiſai, & Aſael, & tamen Dauid honorabat nimis iſtos tres fratres, & non legitur, quod aliquo modo honoraſſet Amaſam, ante hoc, licèt eſſet ſtrenuus vir: ideo ipſe adhæſerat Abſalon, ante hoc, quia erat inter illos honorabilior, & poterat ei benefacere: nunc autem in coniuratione contra Dauid non auſus eſt tranſire ad Dauid, cùm ante hoc ſemper fuiſſet familiaris Abſalonis, & ſi non fuit rebellio ſua ad Dauid ex iniquitate, ita vt de ſiderarit mala Dauid, ſed ne deſereret Abſalonē: illud tamen non excuſabat, quia pro nullius amicitia virtus relinquenda eſt. Sic patet 1. Ethic. i. propter veritatem oportet I familiaria deſtruere, i. propter veritatem vitæ, oportet deſtruere quamcunque familiaritatem, quā ad aliquem habeamus.

Ad primam rationem.

Ad primā rōnem in contrarium, dicendum, quòd Dauid libenter reduxit ad ſe Amaſam: tamē non ſequitur, quòd nō peccauiſſet. Dauid tamen quia erat benignus, libenter remittebat iniurias; ſicut dixit mulier Thecuites. ſ. ſicut n. Angelus Dei, ſic eſt dñs meus Rex, vt nec benedictione, nec maledictione moueatur. i. quamquam aliquis maledicat ei, nō moueatur ad iram: ſed eſt ſicut Angelus Dei. i. non habens paſſiones, nec affectus humanos. Sic apparuit in Abſalon; nam ipſe offenderat Dauid tm̄, quanto fortè offendi plus non poterat, & tamen euntibus ad bellum dixit, ſeruate mihi puerū Abſalon, & poſtea ſciens illum occiſum, valde doluit, ſeq. cap. ita ergo cū Amaſa valde leuius offendiſſet, poterat remittere ei. Item fecit hoc Dauid, propter cognationē, quia K erat Amaſa filius ſororis Dauid; ideo dixit infra 19. & Amaſæ dicite, nonne os meum es, & caro mea? id eſt, cur nō redis ad me? quaſi dicat, nunquid non es os meum, & caro mea, vt tibi debeam remittere peccata? ſcilicet, ſic es.

Ad ſecundam.

Ad ſecundum, quando dicebatur, quòd quamquam Dauid non noceret Amaſæ ſi peccaſſet, tamen ſaltem non eleuaſſet eum ad maiorē ſtatum, eleuauit tamen eum, vt faceret principē belli. Dicendū, quòd hoc fecit Dauid, vt poſſet ad ſe reducere Amaſam, & per illū reduceret Iſraelē, nā Amaſa erat princeps belli ſub Abſalom: quo mortuo in bello māſit ſimpliciter principatus Amaſæ ſup Iſrael, & ſi ipſe voluiſſet, quòd duraret illa rebellio, potuiſſet facere; ideo cum Dauid miſit ad vocandū Iſraelitas, vt ad ſe venirent, miſit ad placandum Amaſam, & tūc promiſit ei: Hęc faciat mihi dñs, & hęc addat, ſi nō magiſter militiæ coram me fueris omni tempore pro Ioab. Cùm autem obijcitur, quòd Ioab propter pec-

catum

catum priuatus eſt ducatu militiæ, ergo ſi peccauit Amaſa, nullum fuit motiuum exaltandi eum. Dicendum, quòd vterque peccauit, Dauid tamẽ nullius ponderis exiſtimauit peccatum Amaſæ, cum peccato Ioab, quia Ioab occidit Abſalonem contra mandatum Dauid, etiam iam occiderat Abner in pace. ſupra. 3. Vnde ex multo tempore conquerebatur Dauid de Ioab, & Abiſai, dicens, viri iſti filij Saruiæ duri mihi ſunt. ſupra 3. & iterum, quid mihi, & vobis filij Saruiæ? præc. c. ideo nunc priuauit eum ducatu belli, & priuaſſet vita, ſi auderet, ſed non auſus fuit, vt patet infra. 20. poſtea autem iuſſit illum occidi à Salomone. ſequen. lib. cap. 2. *Amaſa autem erat filius viri, qui vocabatur Ietra de Ieſraeli.* Hic ponitur cognatio Amaſæ: nam putaret aliquis Amaſam eſſe de aliqua ſtirpe nimis remota à Dauid. Et oſtenditur, quòd ſit propinquus Dauid, ſcilicet, filius ſororis eius, & ponitur nomen patris, ſcilicet, quòd erat filius viri nomine Ietram, qui erat de Ieſraeli.

An Amaſa eſſet filius Ieter, vel Ietra. *Quæſt.* XXV.

QVÆRETVR, quomodo dicitur, quòd erat filius Ietra: cum primo Paralip. 2. dicatur, quòd erat filius Ieter? Reſpondendum, quòd idem vir eſt Ieter, & Ietram; nec differunt, niſi in mutatione terminationis, quod aliquando fit ex conditione Idiomatum. Et fortè poterunt eſſe iſta, tanquam duo nomina; quia multi viri ſunt binomij, vel trinomij in ſacra ſcriptura. Vtrumque patet, primum in Iethro, qui vocatur Iethro. Exo. 3. & 18. & vocatur Iether. Exo. 4. ſed hic ſolum differt terminatio. De ſecundo, ſcilicet, pluralitate nominum, patet, quia idem Iethro, vocatur Obab, vt patet Num. 10. Vocatur etiam Raguel, vt patet Exo. 2. vbi dicitur, quòd illæ ſeptem puellæ, quas defendit Moyſes à paſtoribus, & quarum alteram accepit in vxorem, erant filiæ Raguelis, & ſic idem vir vocatur Iacob, & Iſrael. Geneſ. 32. & idem vocatur Petrus, Simon, Bariona, Cephas.

Quomodo Ieter dicatur de Ieſraeli, cum dicatur Iſmaelites. *Quæſt.* XXVI.

QVÆRETVR vlterius, quomodo vocatur vir iſte de Ieſraeli: nam primo Paralip. 2. dicitur, quòd Ieter pater Amaſæ erat Iſmaelites. Reſpondendum, quòd in Hebræo, vbi nos dicimus Ieſraeli, habetur Iſrael, & intelligunt Hebræi, quòd erat iſte Iethran Ieſraelita, litera autem noſtra poſuit Ieſraeli. Ratio diuerſitatis eſt, quia in Hebræo modicum differunt iſta nomina, ſcilicet, quando ponitur pro loco, & pro Iacob, poſuit autem potius litera noſtra Ieſraeli, quàm Iſrael, quia non videbatur eſſe aliqua cauſa, cur poneretur Iſrael, quia hoc nihil ſpeciale ſignificabat. Dicendo autem de Ieſraeli ſignabatur, quòd erat Ietra de tribu Iudæ, quia Ieſrael erat in ſorte Iudæ. Ioſue 15. De hoc tamen non multum curandum. Sed cum dicitur, quòd erat Iſmahelites: dubium eſt, quomodo poſſet eſſe de Ieſrael. Hebræi, qui ponunt, quod dicatur hic de Iſrael, dicunt, quòd vocabatur Iſmaelites, quia aliquando habitauerat in terra Iſmael, & ideo quando erat in terra Iſrael vocabatur Iſmahelites, & quando erat in terra Iſmael vocabatur Iſraelita. Nos autem poſſumus dicere dupliciter, eo quod litera noſtra dicit, quòd erat de Ieſrael. Primo modo, quòd Iethra erat origine de terra Iſrael de tribu Iuda, & ad innuendum, hoc dictum eſt, quòd erat de Ieſrael, quia eſt Ieſrael locus in terra Iudæ, Ioſue 15. & tunc dicetur, quod vocatur Iſmaelites, quia moratus fuerat aliquanto tempore in terra Iſmael. Vel fecerat ibi aliquod opus famoſum, ſic enim omnes viri, qui fuerunt cum Dauid in terra Philiſthinorum vocati ſunt poſtea Gethæi, quia ſteterunt in Geth, ſic patet ſup. 15. vnde & Obededom, qui Leuita erat. 2. Paralip. 15. vocatur Gethæus. ſup. 6. Aliter poteſt dici, quod Iethra erat de terra Ieſrael, quantum ad cognationem patris, & mater ſua fuit de Iſmahel, vel è conuerſo: adeo vocatur de Ieſrael, idest, de tribu Iudæ, quantum ad alterum parentem, & vocatur Iſmahelites, quantum ad alium: ſic enim fuit de filijs Noemi, qui acceperunt vxores de terra Moab, vt patet Ruth primo, & Booz poſtea accepit Ruth in vxo-

A rem, Ruth. 4. vnde Obed filius eius poterat vocari Iſraelita, & Moabites, vnum ex parte matris, & alterum ex parte patris. Aliter adhuc poteſt dici, ſecundum quòd dicunt Hebræi, quod erat de terra Iſrael, & tamen quia ſæpe erat in terra Iſmael, quando ibi erat, vocabatur Iſraelites, & quando erat in terra Iſrael vocabatur Iſmaelites. *Et caſtrametatus eſt Iſrael cum Abſalon in terra Galaad.* Hic ſe diſpoſuerunt ad bellum Abſalon, & viri ſui, contra Dauid. Nam congregatus eſt totus Iſrael, & tranſiuit Iordanem iuitque ad ciuitatem, in qua erat Dauid, & circa illam locauit caſtra: nam Galaad eſt in ſorte Gad, & Manaſſe, & ibi eſt ciuitas illa, in qua nunc erat Dauid, ſcilicet, Manaim, vel ſecundum Hebræos Mahanaim, vt patet Geneſ. 32. Et locauit Abſalon caſtra ſua, vt poſt modicum iniret bellum contra Dauid. & fortè volebat ire ad delendum ciuitatem, ſicut B dixerat Chuſai, quòd circundarent funes ciuitati, & ducerent eam in torrentem, ſed Dauid præoccupauit mittere viros ſuos ad bellum. ſeq. c. *Qui ingreſſus eſt ad Abigail filiam Naas ſororem Saruiæ.* Ideſt, Iſte Ietra accepit in vxorem Abigail filiam Naas, & inde natus eſt Amaſa.

Naas quis fuerit? *Quæſt.* XXVII.

QVAERETVR, quis fuerit iſte Naas, cuius filia fuit Abigail? Aliqui putant, quod fuerit Naas Rex filiorum Ammon, de quo dicitur. ſup. 10. Sed non ſtat hoc, quia tunc Abigail eſſet filia viri Gentilis, & non pertineret aliqualiter ad cognationem Dauid, & tamen erat de cognatione ſua, quia dixit Dauid Amaſæ: caro mea, & os meum es. infra. 19. Item patet, quia primo Paralip. 2. dicitur, quòd C erat Abigail ſoror Dauid, & Saruiæ: & de Abigail natus eſt Amaſa; ideo Naas pater erat Dauid, & non erat Rex filiorum Ammon. Item hic dicitur, quòd Abigail erat ſoror Saruiæ, quæ erat mater Ioab, ſed manifeſtum eſt, quod Ioab erat cognatus Dauid, ideo Amaſa erat ſibi cognatus in eodem gradu. Dicendum, quòd Naas erat pater Dauid, ſed quomodo ipſe vocetur Naas, dicunt quidam Hebræi, quòd Naas idem eſt, quòd coluber: & vocatus eſt iſte Naas, quia non habuit aliud peccatum, niſi peccatum colubri. i. peccatum, quod Adam fecit ſuaſione colubri. Et volunt, quod propter hoc ſolum mortuus eſt. Iſtud autem eſt peccatum, quod in nobis fit originale. Vel directius eſt pœna peccati Adæ. Vnde dato, quòd aliquis ex priuilegio non contrahat originale, obligatus erit ad mortem. ſ. propter peccatum Adæ. Sic. n. fuit de domina noſtra, quæ non contraxit illud, D tamen neceſſitatem habebat moriendi: quia tamen multi de hoc calumniabuntur, dicentes, quod contraxerit peccatum originale, quanquam illico purgata fuerit, non curo contendere. Sed dicendum de Chriſto, qui nullo modo contraxit peccatum originale, & tamen habuit neceſſitatem moriendi, ſic. n. dicit Apoſtolus ad Hebræos 9. quòd Chriſtus mortuus eſt ſemel, quemadmodum ſtatutum eſt hominibus ſemel mori: omnibus tamen eſt obligatio ad ſemel moriendum. Ergo ſic erat in Chriſto. Et tunc arguendo ſtrictius dicetur; quòd ſi nullum fuit peccatum in patre Dauid, niſi peccatum colubri, per quod mortuus eſt, non eſſet in eo originale, quia ſine eo eſt neceſſitas moriendi, & tamen nullus poteſt negare fuiſſe peccatum originale in patre Dauid, quia non fuit aliquid ſpeciale in eo. Item motiuum Hebræorum eſt facile. ſ. ideo non ponunt aliquod pec- E catum fuiſſe in patre Dauid, quia non legitur aliquando peccaſſe, ſed iſtud nihil eſt, quia iſto modo dicetur de omnibus hominibus, de quibus non fit mentio in ſcriptura, quòd nõ peccauerunt, ſed ridiculum eſt. Item nõ ſtat, quia tunc Rex filiorum Ammon, qui vocabatur Naas, diceretur, quod nũquam peccauiſſet, niſi in peccato colubri. Sed falſum eſt, quia ille in multis peccauit. Item non eſt veriſimile, quòd pater Dauid nunquam peccauerit mortaliter, nec venialiter, quia homines illius temporis non erant viri perfecti, nunquam tamen peccaſſe mortaliter, nec venialiter perfectiſſimi viri eſt. Item non reperitur hoc in patriarchis viris perfectiſſimis veteris teſtamenti: nam de ipſo Dauid dixit Deus. Inueni virum ſecundum cor meum. prec. lib. cap. 13. & Pſal. 88. Et tamen ipſe peccauit mortaliter, & ſatis grauiter. Abraham quoque principium fuit populi Dei, & vir nimis Deo placens, ita vt filium ſuum immolare vellet ad

Dei

Dei cultum .Gen.22.& tamen peccauit bis mentiendo.Ge.12.& 20.Et fortè alias peccauit, licet non legatur. Moyſes quoque,qui fuit excellentiſſimus inter omnes prophetas. Num.12.& Deuteron.vlti. & virtuoſus valde: ita vt Deus vocaret eum mitiſſimum ſuper omnes homines,qui morantur in terra.Nu.12.ipſe tamen peccauit,& ob hoc non tranſiuit Iordanem.Num.27.& Deuter.3.Iſai autem non legitur fuiſſe vir in aliquo perſectus, nec ſcriptura facit de eo ſpecialem mentionem;ideo credendum eſt,quòd fuerit ſicut alij viri communes,qui in communibus peccatis erant. Alij Hebræi dicunt,quòd vocatur Naas,ideſt,coluber,quia de eo nati ſunt colubri,& ſcorpiones ad perſequendum Gẽtiles.Sed iſta nihil ſunt.Dicendũ ergo,quòd vocatur Naas, quia fuit trinomius,ſcilicet,Naas,Ieſſe,& Iſai,vt patet hic, & infra 20.vbi vocatur Iſai,& Iſaiæ 11.& Matth.4.vbi uocatur Ieſſe. *Sororem Saruiæ*. Iſtæ duæ erant ſorores Dauid filiæ Ieſſe.1.Paralip.2. *Quæ fuit mater Ioab*, ideſt, Saruia fuit mater Ioab,& non Abigail,nam Saruia genuit Ioab,Abiſai,Aſael,& Abigail genuit Amaſa.1.Paralip.2.*Cum quo venißet Dauid in caſtra*.Hic agitur de bonis,quæ recepit Dauid,poſtquam tranſiuit Iordanem,quia ſicut moleſtè eum Abſalon eiecit de Ieruſalem, ita gratè ſuſceptus eſt trans Iordanem, & dicitur,quòd venit in caſtra,ideſt,in vrbem Manaim,ſiue Mahanaim,in qua manſit,& vocatur in litera noſtra caſtra,quia Mahanaim in Hebræo ſignificat caſtra.*Sobi filius Naas de Rabbath filiorum Ammon*. Hic ponuntur illi,qui benefecerunt Dauid, poſtquam fuit in Mahanaim,& præcipuus fuit Sobi filius Naas.

Sobi filius Naas Regis Ammonitarum frater Ammon. Quæſt. XXVIII.

QVÆRETVR, quis eſſet iſte Sobi? Reſpondendum,quòd iſte erat filius Regis Ammonitarum,fuerat enim pater ſuus Naas,de quo dicitur ſupra 10.illius autem filius Hanon,quia erat primogenitus, factus eſt Rex, ad quem Dauid miſit nuntios,vt conſolarentur eum ſuper morte patris,& ille conſilio virorum ſuorum deturpauit nimis nuntios Dauid, ſupra 10. poſtea Dauid pugnans magno tempore contra vrbem Rabath cepit eam, & alias vrbes Ammonitarum:cruciauitque eos,ſupra 12.& tunc erat alius filius Naas nomine Sobi minor, qui non conſenſerat malo, quod fecit Hanon frater ſuus nuntijs Dauid. Ideo Dauid conſtituit eum in Regem Ammonitarum,vt ſeruaret miſericordiam filijs Naas,quia Naas fecerat miſericordiam cum illo.ſup. 20.Ob hoc autem iſte Naas dicitur de Rabath filiorum Ammon, vt non intelligatur, quòd erat ille Naas,de quo ſupra dicitur, quia ille erat pater Dauid. iſte autem Sobi recepto tanto beneficio à Dauid voluit ei eſſe gratus, ne incideret in exemplum fratris ſui Hanon, & quia erat Dauid tunc prope terram Ammonitarum, ſcilicet,in vrbe Mahanaim,miſit ei munera. Eſt enim Mahanaim in ſorte dimidiæ tribus Manaſſe, & iſta tribus habet poſſeſſionem in terra illa, quæ olim fuit Ammonitarum. De hoc Ioſuę 13.Et fortè iſte Sobi offerebat Dauid aliquos viros ad reſiſtendum Abſalon,& pugnandum contra eum. Sed credendum eſt, quòd Dauid non accepit eos, alioquin ſicut ponuntur hic munera,quæ dedit Sobi ipſi Dauid,ponerẽtur adiutoria,q̃ ſuſcepit ab ipſo. *Et Machir filius Amiheł de Lodabar*.Iſte erat ſecundus de benefactoribus Dauid, & erat vir potens, vnde ipſe nutriebat apud ſe Miphiboſeth filium Ionathæ,& Micham filium Miphiboſeth,antequam Dauid iuberet inquiri, an aliquis manſiſſet de cognatione Saulis, ſupra 9. *Et Berzellai Galaadites de Rogelim*. Iſte erat tertius benefactor,& vocatur Galaadites,quia erat de terra Galaad, & erat de vrbe Rogelim,& videbatur eſſe de tribu Gad,vel fortè de dimidia Manaſſe, & iſte fuit maximus benefactor Regis: vnde ei plus gratiarum actiones egit Dauid,& voluit reducere eum ſecum in Ieruſalem, vt gauderet ibi cum illo.inf.19.ſed noluit Berzellai, quia iam erat ſenex, ſuſcepit autem filium eius Chamaan, & cum moriturus eſſet,commendauit eum nimis Salomoni, vt eſſet comedens ſemper in menſa eius,vt patet ſeq.lib.c.2.*Obtulerunt ei ſtratoria,& tapetia*. Stratoria dicuntur apparamenta lectorum à ſternendo,quia ſternuntur,ideſt,parantur,vel diſponuntur, vbicunque dormire velit homo. Tapetia autem

F dicuntur apparamenta,quæ non ſunt ad lectos, ſed magis ad ſternendum ſub pedibus,vel vt pendeant in parietibus. Sic dixit Virgi. Tapetibus altis. Iſta autem obtulerunt viri iſti Dauid, quia cum venerat fugitiuus de Ieruſalem, nihil ſecum duxerat de apparamentis lectorum, vel domus, vt decebat Regiæ celſitudini;ideo iſti tres obtulerunt ei abundanter ſtratoria,& tapetia,vt maneret in Regio ſtatu. *Et uaſa fictilia*. Iſta erant ad neceſſitatẽ domus pro diſpoſitione ciborum & potuum, de quibus nihil habebat Dauid, cum eſſet aduena,& fugitiuus:credendum eſt etiam,quòd dederint ei aliqua vaſa aurea,& argentea,& ænea ad cibos Regis.Fit tamen magis mentio de fictilibus,quia plura erant. Et dicuntur fictilia,ideſt,facta de luto. *Frumentum, & hor*
G *deum, & farinam*. Iſta dederunt ei ad cibos ſuos,& pecorum,ſiue iumentorum,ſi aliqua habebat,quia Dauid nihil omnino ſecum dixit de his,quæ ad neceſſitatem, & vſum humanum pertinebant.*Polentam*.Erat in terra Iſrael polenta cibus ſatis vſitatus, eo quòd poterat eſſe diſpoſitus ad quamcunque neceſſitatem,& vtebantur illo Iſraelitæ antequam meterẽt ſegetes. Dicitur autem polenta cibus factus de granis,ſcilicet,quòd ſpicæ frumenti,& ordei cum nondum fuerint totaliter maturæ, leuiter torreantur ad ignẽ, ita quòd grana excuti poſſint, & deinde congregentur grana excuſſa,& reſeruantur ad cibos. Cum autem frugibus nondum plenè maturis Iſraelitæ egebant pane, faciebant polentam.Leuit.23. ſcilicet,non comedetis panem,polentam,pulſes,ex ſegete, vſq; ad diem,quo offeretis ex ea Deo veſtro,ſcilicet,vſque ad diem azymorum.In Hebræo habe
H tur *Vaſa*. Vbi nos dicimus,Tapetia,quia ponitur ibi. *Quelim*.Quod ſignificat vaſa, ſed iſtud nomen eſt valde generale apud Hebræos, quia arma bellica vocantur vaſa,& inſtrumenta muſica vocantur vaſa.Sic dicitur Pſalmo 71.Cõfitebor tibi in vaſis pſalmi.i.in pſalterio,vel in alijs inſtrumentis muſicis; ideo litera noſtra poſuit ſpeciale nomen, ſicut conueniebat huic loco,ſcilicet. Tapetia. *Et fabam, & lentem*. Iſta legumina dabantur,quia proficiebant ad cibos familiæ.*Et frixum cicer*.In terra Iſrael cicera interdum frigebantur oleo,& ſeruabantur magno tempore ad cibos,ſicut interdum torrentur,& ſunt ſapida guſtui,atque ſeruantur. *Et mel,& butyrum*. Iſta etiam proficiebant ad condimenta.*Et oues,& pingues uitulos*.Iſta ad cibos directè pertinebant, & ſic ferè nihil eſt, quod ad communes ciborum neceſſitates pertineat, aut proficere poſſit, quòd iſti non
I dederunt Dauid. De vino autem nõ legitur,quòd dederint, ſed ſimiliter intelligendum eſt,quia Dauid nihil ſecum habebat, quod ad vitæ neceſſitatem pertineret; ideo credendum,q; iſti voluerunt ei prouidere in omnibus.Hebræi exponunt hic pinguedinem lactis vaccarum, vbi nos habemus pingues uitulos,ſed illud non conuenit, quia illa pinguedo, quæ ſic de lacte educitur, & non eſt butyrum, non conſeruatur, niſi ad unum diem,cum modicum differat à lacte.Iſti autem obtulerunt Regi munera,eſculenta, & poculenta, quæ poſſent ſeruari multis diebus; ideo non erat uериſimile, q; offerrent ſibi pinguedinem lactis,ideo litera noſtra poſuit conuenienter pingues uitulos. *Dederuntque Dauid,& populo,qui cum eo erat*. Scilicet,omnia iſta oblata ſunt Dauid,& populo ſuo.ſ.illis,qui cum illo uerant. Intelligendum autem,q; ſoli Dauid iſta oblata ſunt,quantum
K ad honorem,tamen offerebantur,ut ipſe,et ſerui ſui comederent de illis,quia pro eo ſolo non erant omnia hæc.Sic dixit Abigail Dauid,quando obtulit ei munera.ſ. ſuſcipe benedictionem hanc, quam attulit ancilla tua, & da pueris tuis,qui ſequuntur te.præc.lib.c.25. *Ad veſcendum*. Ideſt, iſta omnia erant ad ueſcendum.ſ.omnia,quæ ſupra immediatè dicta ſunt.Nam quæ ponuntur in principio.ſ.ſtratoria, Tapetia,& uaſa fictilia, ad uſus pertinent,& miniſtrationes,& non ad cibum. De potu autem nihil dicitur hic, quia in litis nihil eſt,quod ad potum pertineat.*Suſpicati.n. ſunt populum fame,& ſiti periclitari in deſerto*.Ideſt,intellexerũt iſti tres benefactores Dauid,quòd Dauid,et populus ſuus habuerunt in deſerto periculum moriendi fame,& ſiti:ideo illico occurrerunt eis cum iſtis muneribus. Ex hoc patet,q; non ſolum obtulerunt iſti uiri Dauid aliquid ad ueſcendum,ſed etiam ad potum,cum dicatur,q; fecerunt hoc propter famem,et ſitim,in qua putauerunt populum Dauid habuiſſe periculum:ergo pro utraque dederunt ipſi remedium,

medium, alioquin ſolùm diceretur de ſame. Aliter poteſt intelligi, & melius, ꝙ terra illa, ad quam nunc iuit Dauid, erat deſerta, & non poterant in ea habere cibum, vel potũ; ideo dederunt iſti Dauid neceſſaria, vt non morerentur fame in terra illa: ſi autem intelligeretur primo modo de fame, & ſiti, quas paſſi ſunt, antequam venirent ad vrbẽ Mahanaim, non poterant iſti ita cito occurrere Dauid, ꝙ proficerent ad tollendum famem priorem: potiſſimè cum Sobi vnus de his tribus erat de terra Ammonitarum, & oportebat, ꝙ Dauid maneret aliquot diebus prius in vrbe Mahanaim, quam ille ſciret eum eſſe ibi, & mitteret illi munera. Sed tunc dicetur contra, quia cum eſſet Dauid in Mahanaim, non erat in deſerto. Dicendum, ꝙ vocatur deſertum. à terra paucæ habitationis, ita quod non potuiſſet Dauid habere in neceſſaria ad cibos, etiamſi emere vellet; ideo iſti tres viri miſerunt ei neceſſaria, potiſſimè Berzellai de Rogelim.

CAPITVLVM XVIII.

AGITVR conſiderato Dauid populo ſuo, conſtituit ſuper eos tribunos, & centuriones, et dedit populi tertiam partem ſub manu Ioab, & tertiam partem ſub manu Abiſai filij Sarui fratris Ioab, & tertiam partem ſub manu Ethai, qui erat de Geth, dixitque Rex ad populum. Egrediar & ego vobiſcum.

Acto in ſuperioribus qualiter Abſalon de morte Dauid tractauit, hic ſubditur qualiter Dei iudicio interijt. Et diuiditur in quatuor. Primò deſcribitur ordinatio populi. Secundò congreſſio belli, ibi. *Itaque egreſſus eſt.* Tertiò denunciatio facti, ibi. *Achimaas autem.* Quartò lamentatio filij, ibi. *Contriſtatus itaque.*

An ordo rectus ſit, & immediatus. Quæſt. I.

QVAERETVR circa primum, an ea, quæ habentur hic, fuerint facta poſt præcedentia, vel ordine turbato, & non fuerint facta immediatè. Ad primum dicendum, quod eſt rectus ordo, nam præc. c. ponitur tractatus belli, ſ. an immediatè vt Abſalõ venit in Ieruſalem, vel poſt aliquot dies pugnandum erat contra Dauid. Hic ponitur ipſum bellum. Ad ſecundum dicendum ꝙ pauco tpe fuit factum hoc poſt præcedentia, nam fuit diſceptatio in conſilio, quia Achitophel diffiniuit, ꝙ illa die, qua venit Abſalõ in Ieruſalem deberet pugnari contra Dauid. Chuſai verò dixit, ꝙ deberet congregari prius totus Iſrael, placuit autem conſilium Chuſai Abſalon, & viris Iſrael, ideo oportet, ꝙ aliquot diebus expectauerint in Ieruſalem, dum congregaret Iſrael, & poſtea Abſalon iuit ad pugnandum contra Dauid. *Igitur conſiderato Dauid populo ſuo.* Volebat enim mittere viros ad bellum, & ad hoc, vt ordinatè irent, & ſciret in quot acies deberet eos diuidere, vel quot duces deberet eis præponere, conſiderauit populum ſuum, ſ. quanta erat multitudo. *Et conſtituit ſuper eum tribunos, & centuriones*, id eſt, diuiſit populum per millenarios virorum, & centenarios, & cuilibet millenario præpoſuit vnum virum, qui vocabatur tribunus, & cuilibet centenario alterum virum, qui vocaretur centurio.

Quare Dauid miſit viros ſuos ad bellum, cum non pugnaret Abſalon contra illum. Quæſt. II.

QVÆRETVR circa hoc, quare Dauid miſit viros ſuos ad bellum, cum Abſalon nondum pugnaret cõtra illum. Reſpondendum, ꝙ Dauid ſciebat bellum eſſe ineuitabile, quia Abſalon congregauerat totum Iſrael, tranſieratq; Iordanem, vt pugnaret contra Dauid, nunc autem caſtrametatus erat in terra Galaad. præced. c. non longe ab vrbe Mahanaim, in qua erat Dauid, quia illa etiam erat in terra Galaad. Parabat autem Abſalon viros ſuos, vt irrueret ſuper vrbem, in qua erat Dauid, ipſe autem putauit melius ſibi eſſe pugnare in campo, q̃ manere in vrbe. Primo quia manendo in vrbe viri Abſalon obſiderent eam, & non permitterent quemq̃ introire, vel exire, & ſic fame conficerent Dauid, & ſeruos eius, et ſi nunquam pugnarent. Item

A ſi Dauid maneret in vrbe, iſtud non erat pugnare, ſed defendere ſe, & ſic non poſſet nocere viris Abſalon. Vnde ſic fieret bellum multorum dierum, quouſque Dauid, & viri ſui fame, vel alijs incommodis deficerent. Cum autem egrederẽtur ad pugnandum, quia viri Dauid erant fortes, & inſtructi ad bellum poterant effugare Iſraelitas, qui quãquam multi eſſent, erant inordinati, vel ſaltem opponerent ſe euentui bellico. In vrbe autem manendo nihil boni facere poterant, iõ melius erat ſimpliciter, ꝙ egrederẽtur ad pugnam. Item ſi Dauid, & viri ſui manſiſſent in vrbe, innuiſſent ſe timere, & ex hoc viri Abſalon confortarentur videntes ſe timeri, & acrius pugnarent. Nunc aũt cum viderent, ꝙ pauci ſerui Dauid non formidabant exire obuiã toti Iſrael, pauerent Iſraelitæ: ſic enim fuit de Iuda Machabæo pugnante contra Timotheum. 1. Machab. 5. Nam dixit Timo. principib. exercitus ſui: cũ appropinquauerit Iudas. & exer-
B citus eius ad torrentem aquæ, ſi tranſierit ad nos prior, non poterimus ſuſtinere eum, quia potẽs poterit aduerſum nos, ſi vero timuerit tranſire, & poſuerit caſtra citra flumen, trãſfretemus ad eos, & poterimus aduerſus illum. Melius ergo erat Dauid mittere viros in bellum contra Abſalonem, quã expectare in ciuitate, quouſque veniret Abſalon.

Quem ordinem poſuerit Dauid in exercitu ſuo. Quæſt. III.

QVAERETVR vlterius quomodo ſtãt ſimul iſta, q̃ dicuntur hic, ſ. ꝙ Dauid diuiſerit totum populum ꝑ tribunos, & centuriones, & quod diuiſerit in tres partes dando vnã Ioab, alterã Abiſai, alterã Ethai Gethæo, quia tunc contingeret eundem tribunũ, vel centurionem diuiſum eſ-
C ſe ſub duobus ducib. Reſpondendum, ꝙ inter centuriones, & tribunos erat iſte ordo, ꝙ diuidebatur populus per centenarios, & cuilibet centenario præponebatur vnus vir: dein de decem centenarijs præponebatur vnus vir, qui erat tribunus, & habebat ſub ſe decem centuriones, & ſic diuiſus eſt totus populus. Sed ante iſtam diuiſionẽ fuit facta alia, ſ. ꝙ totus populus diuiſus eſt in tres partes, & in qualibet illarum partium fuit poſtea facta diuiſio per centenarios, & millenarios, alioquin ſi prius fuiſſet facta diuiſio centenariorum, & millenariorum, contingeret, ꝙ ad hoc, ꝙ daretur tertia pars exercitus cuilibet de trib. ducib. diuideretur aliquis tribunus, vel centurio per duas partes, ita quòd eſſet ſub duobus ducibus. Et iſtud erat deſtruere omnem ordinem, ideo oportuit prius diuidi per tres partes.

D *Quare cõſtituti ſunt tribuni, & centuriones à Dauid. Q. IIII.*

QVAERETVR vlterius, cũ facta eſſet diuiſio exercitus in tres partes ſub trib. ducib. ad quid conſtituebãtur tribuni, & centuriones, vel ſi illi conſtitui debebant, ad quid diuidebatur populus in tres partes, quia iſtud erat pręter centuriones, & millenarios. Reſpondendum, ꝙ tota bonitas belli eſt in ordine, vt ait Vegetius lib. 3. de re militari: nam multitudo inordinata potius eſt hoſtilis victima, quã pugna. Nam cum plures fuerit, & ſine ordine, citius diſcordabunt. Bonus aũt ordo belli conſiſtit in bona habitudine ſubditorum bellantium ad ducem, ad hoc ꝙ illi nihil agant præter ducis iuſſionem, & quandocunq; dux aliquid iuſſerit, poſſint omnes immediatè obedire. Ad hoc aũt oportuit eſſe in bello duo, ſ. multitudinem principum, & ſubordina- *Duo neceſſaria in bello*
E tionem eorundem: ſi. n. eſſet magna multitudo bellantium, vt 10. millium, vel 12. millium, & eſſet unicus princeps immediatus, non poſſet ille oẽs cognoſcere, nec omnib. iubere, nec in bello illos videret, nec ipſi poſſent illum audire, aut cum de ſingulis conſultare, iõ oportuit ſuper paucos ducẽ ſtatui, ut ſuper decem, quia unum põt conuenienter iubere decem, & habebit eos ſemper coram ſe, & poterit diuerſa iubere, atque mutare conſilium, qñcunque uiderit expediꝛe, & ſemper habebit prælio ſubditos ſuos, qui ei obediant. Rurſus tñ non oportet illos ſolùm eſſe principes; quia in magno exercitu, vtpote 20. millium eſſent duo millia iſtorũ principum, & in maiorib. exercitib. ualde plures, & cum iſti ſint multi, & unus non imperaret alteri, poterunt diſcordare intantum, ꝙ non relinquantur niſi decem ſimul, qui conueniant in uno conſilio. Vnde iſti faciliter poterant deleri propter diſcordiam, quia tanta multitudo principũ eſt

eſt quaſi nullus princeps. Sed oportet ſubordinari iſtos alijs
principibus,& non multis, ſed ad vltimum debet eſſe vnus
princeps, vel valde pauci. Hoc enim experientia Romani
didicerunt:nam ipſi ſolebant mittere ad bellum duos con-
ſules ſimul,vt duces, ſed interdum eueniebat diſcordia, &
peribat populus,ſicut quando pugnantibus Romanis con
tra Africanos duce Hannibale erant duo cõſules Romani
duces belli,ſcilicet,Paulus Æmilius,& Terẽtius Varro,qui
diſcordauerunt de die belli in tantum, vt ex hac occaſione
maxima pars Romanorum ibi periret. Oportet ergo ſupre-
mum ducem eſſe vnum,aut valde paucos. Rurſus autem
hoc dato non ſufficit, vt tota multitudo belli diuidatur per
decanos , & rurſum decani ſubijciantur vni principi ſum-
mo,quia tunc ſtat inconueniens,quod ſupra, ſcilicet,quòd
in exercitu magno quadraginta,vel quinquaginta millium
virorum,neceſſe eſt,quòd ſint quatuor, vel quinque millia
decanorum , qui immediatè ſubijciantur ſummo principi
illius exercitus , & ille non poterit tot viris immediatè im-
perare,nec illi commodè poſſunt conſilium eius habere in
omnib. ideo oportet aliter fieri ſubordinationes,ſ.per mul-
ta media,vt quòd decem viri ſubijciantur vni decano, &
decem decani ſubijciantur vni tribuno, ipſi autem tribuni
poſſũt ſubijci immediatè maiori principi,& ſic quilibet dux
ſolum habebit decem,vel paucos, quib. immediatè debeat
imperare; & hoc modo omnia ordinabũtur conuenienter.
Sic autem fuit nunc in iſto bello Dauid contra Abſalonem,
quia diuiſit Dauid populum per centenarios, & intelligen
dum,quòd prius diuiſerit per denarios,& deinde per mille
narios, ſiue tribunos, & poſtea diuiſit in tres partes totum
populum,ſub tribus ducibus,& cuilibet iſtorum ſubiecit tri
bunos aliquos.

Cur Dauid ducibus ſui exercitus non præpoſuit ſuperiorem principem. Quæſt. V.

QVAERETVR vlterius,cum Dauid totum popu-
lum ſic diuiſerit,cur ad extremum non præpoſuit his
tribus ducibus aliquem ſuperiorem, quia poterant diſcor-
dare,& periret ſtatus belli,ſicut patet in exemplo Pauli Æ-
milij,& Terentij Varronis conſulum Romanorum , quia
propter diſcordiam de die belli periJt exercitus , & ob hoc
Romani habuerunt inter ſe conſilium , quòd quandocunque
deberet eſſe bellum, crearent Dictatorem, qui vnicus erat,
& erat poteſtas eius in bello ,& durabat ſex mẽſibus, et tñ
tẽpore,quo durabat,erat ſuperior conſulibus;& hoc modo
non erat diſcordia ꝓp vnitatem principis. Reſpondendũ,quòd
Dauid poſuit nunc vnum principem ſupremum omnium
bellatorũ.ſ.Ioab, ipſe.n.erat princeps ſpecialiter vnius ter-
tiæ partis belli ,ſed generaliter erat princeps ſuper omnes
viros belli, & ſuper alios duos,ſ.Abiſai,& Hethai:quorum
quilibet erat princeps tertiæ partis belli. Simile patet in or-
dinatione Sacerdotum,& Leuitarum:nam quædã pars Le-
uitarum erat ſub Ithamar filio Aaron,ſ.Gerſonitæ,& Me-
raritæ. Num.4.alia autem pars,ſ.Caatithæ erat ſub Eleaza-
ro filio Aaron.Num.3. & quantum ad hoc iſti duo fratres
erãt principes partium diuerſarum non ſubordinatarum,
ſed præter hoc Eleazar erat princeps omnium principum
Leuitarum , & quantum ad hoc erat princeps ipſius Itha-
mar,& omnium aliorum principum Gerſonitarũ,Merari-
tarum,& Chaantarum. Sic fuit in Ioab,quia ipſe fuit prin-
ceps vnius tertiæ partis belli, & quantum ad hoc fuit diſtin
ctus principatus ſuus,& Abiſai,& Hethai. Rurſus autẽ ipſe
fuit princeps ſ.per Abiſai,& Hethai. Quod patet,quia ipſe
iubebat hic ſuper oẽs,infra in litera . Nam mortuo Abſalõ,
ipſe buccina clangens dedit ſignum , ne perſequeretur po-
pulus fratres ſuos,& ceſſauerunt oẽs. Item qñ mitti debuit
nuntius ad Dauid referens euentum belli , ipſe miſit eũ in-
fra in litera,ſed non faceret hoc Ioab potius, quam alij duo
duces,niſi ipſe fuiſſet princeps illorum. Erat autẽ hoc, quia
Ioab erat ſolus princeps exercitus ſupra 5. nunc tamen ꝓp
neceſſitatem belli facti ſunt tres principes , ideo oportet, quòd
ſemper maneret aliquis principatus Ioab ſuper oẽs alios,&
ſic patet , quòd hic fuit totus ducatus belli vltimo reductus ad
vnum,ſ.ad Ioab. Vnde non poterat eſſe cõtentio inter prin-
cipes, quia ad eum ſolũ pertinebat iubere ſuper omnes. *Et
dedit populi tertiam partem ſub manu Ioab*. Quãtũ ad iſtam

F tertiam partem erat Ioab princeps ſpecialiter, & cõſiſtebat
tota in acie ſua , ſed quantum ad reliquas partes exercitus,
& duces earum, erat ipſe dux generaliter. *Et tertiã ſub ma-
nu Abiſai* . Iſte erat vir ſtrenuus in armis, & erat frater Io-
ab,adeo conſtitutus eſt in principem belli. Nam etiã in alijs
bellis , in quibus Dauid non ordinaſſet ſic populum , Ioab,
& Abiſai ordinabant, quòd vna pars eſſet ſub Ioab, & alia ſub
Abiſai, ſic fuit in bello contra Ammonitas. ſupra. 10. Iterũ
etiam fuit princeps Abiſai contra Idumæos ,& occidit. 18.
millia,ſupra cap.8.& primo Paralipom.cap.18. Erat autem
Abiſai robuſtus valde. Vnde ponitur in numero fortiũ Da-
uid infra cap.23.& primo Paralip.12. fuit etiam animoſus
valde . Vnde ipſe ſolus deſcendit cũ Dauid in caſtra Saulis,
G & tollens lanceam Saulis voluit eum configere cum terra.
præced.lib.cap.26. Iſte etiam liberauit ſemel Dauid in bel-
lo de manu cuiuſdam Philiſthæi, qui eum iam deficientem
occidere volebat,infra.cap.21. *Filij Saruiæ fratris Ioab*. Sar
uia mater eſt Ioab, Abiſai, & Aſael , & erat ſoror Dauid, 1.
Paralip.2. *Et tertiam ſub manu Hethai,qui erat de Geth.* Iſte
erat miles excellens oriundus de vrbe Geth , de ſtirpe Phi-
liſthinorum,de quo ſupra.15. q.27.declaratum eſt quis eſ-
ſet. *Dixitque rex ad populum*. Poſtquã enim ordinauit Da-
uid totum populum ſub principibus , voluit & ipſe ire ad
bellum cum illis. *Egrediar,& ego vobiſcum*. Id eſt,non ſo-
lum eatis vos ad bellum,ſed etiam ego volo ire vobiſcum.
Hoc dicebat Dauid ne putarẽt viri ſui, quòd alij ſumerent la-
bores pro eo,& ipſe fugeret illos manendo in vrbe,ſed po-
pulus noluit,quòd iret. In Hebræo habetur. *Dauid numerauit*
H *populum*. Vbi dicit litera noſtra conſiderauit populo . Itẽ in
Hebræo dicitur. *Et miſit tertiam partem* . Vbi litera noſtra
dicit,& dedit tertiam partem. *Et reſpondit populus,nõ exibis
nobiſcum*. Id eſt,nolumus,quòd nobiſcum vadas ad bellum.

Quare populus non permiſit Dauid ire ad bellum. Quæſt. VI.

QVAERETVR, quare nõ permittebat populus ire
Dauid ad bellum. Aliquis dicet,quòd fortè fuit,quia Da-
uid erat iam debilis,& nõ poſſet ſuſtinere labores belli,vn-
de faciliter ab aliquo de hoſtib. occideretur, ſic enim fuit
infra vigeſimo primo,cap. vbi in quodam bello deficiente
iam Dauid præ laſſitudine, quidam de Philiſthæis conatus
eſt percutere eum, & occidiſſet illum,niſi Abiſai veniſſet in
I adiutorium,qui occidens Philiſthæum liberauit Dauid. Et
tunc iurauerunt viri Dauid,quòd non deſcẽderet cum eis am-
plius ad bellum. Sed hoc non ſtat,quia illud fuit factum ali
quanto tempore poſt; & tunc primum iurauerũt ſerui Da-
uid , quòd non exiret cum eis ad bellum , ne fortè extingueret
lucernam Iſrael,& ſic ante hoc nunquam prohibebãt eum
exire ad bellum. Item iſto tpe Dauid adhuc erat fortis. Qđ
patet,quia præced.cap.dixit Chuſai, ſcit.n.oĩs populus for-
tẽ eſſe patrem tuum. Et iterum, tu noſti patrẽ tuũ,& viros,
qui cum eo ſunt fortiſſimos , ergo tunc potens erat ad bel-
lum. Dicẽdum igitur,quòd non permiſit populus exire Dauid
ad bellum, quia erat magnum periculum . Nã Abſalon, &
viri ſui nolebant pugnare contra viros Dauid , ſed cõtra ip-
ſum ſolum: ſic dixit Achitophel præced.cap. vnũ virum tu
quæris,& omnis populus erit in pace , id eſt, ſolum quæris
K illum : poterat ergo eſſe, quòd Abſalon pre deſiderio capiendi
Dauid iuberet omnibus viris ſuis, quòd non curarent pugnare
contra aliquem de viris Dauid ſed ẽt ſi tolerarent vulnera,
irrumperent acies vſq; ad locum,in quo eſſet Dauid,& oc-
ciderent eum , vel caperent, & ſic poterat faciliter capi: ſic
enim Benhadad Rex Syriæ dixit omnibus principibus cur-
ruum,non pugnabitis contra maiorem,& minorem quem-
piam niſi contra regem Iſrael ſolum. ſequen. libro,cap.22.
Hoc autem erat iam vſitatum in bellis, ideo rex Iſrael mu-
tauerat habitum , ne cognoſceretur à ſeruis Benhadad ar-
bitrans hoc poſſe accidere , vnde cùm mutaſſet veſtem , &
ſolus rex Iuda manſiſſet in veſte regia , ſerui Benhadad ar-
bitran illum eſſe regem Iſrael circundederunt oẽs ipſum,
& ipſe clamauit innuens, quòd non eſſet rex Iſrael, & tũc ceſſa
uerunt ab eo,ſi tñ non fuiſſet iſte modus pugnãdi vſitatus,
non clamaſſet Ioſaphat,quia non putaſſet ſe liberandũ per
hoc. Poterat ergo fieri ſic de Dauid,quòd ſerui ſui timẽtes dem
tauerunt,facientes ne iret ad bellum: vel aliter,cũ Abſalon

ſolũ in

ſolum Dauid vellet occidere, cum ſciret eum eſſe in bello, confortaretur nimis ad pugnandum, vt illum caperet: ſciés autem, ꝙ non erat ibi: non putaret ſe aliquid agere, quia dato ꝙ occideret medietatem exercitus Dauid, vel maiorem partem, dum tamen ipſe viueret, poterat alium exercitum congregare, & ſic nihil ageret Abſalon. Ad hoc ergo, quòd pugna Abſalonis non proficeret, & ipſe non deſideraret illam, oportebat ꝙ Dauid non iret ad bellum, & iſta ratio tãgitur in litera. *Siue enim fugerimus, non magnopere ad eos de nobis pertinebit*, id eſt, ſi nos ſoli imus ad bellum, non poterit accidere aliquod malum, quia aut ſuperabimus, aut ſuperati fugiemus ante vulnera, aut multi de nobis corruent vulnerati. Si primo modo, bene factum eſt, ſi autem fugerimus, non multum curabunt de nobis, ſ. quia non eſt dedecus tibi, quia tu non fugis. Si autem tu ires nobiſcum, & fugeremus, eſſet magnum dedecus tibi. Si vero percutiantur multi de nobis: dum tamen tu non eas nobiſcum, nihil curabunt: ſi autem te percutiunt, habent quod volunt, ideo non expedit, vt eas. Et dicitur hic magnopere, i. multum, ſ. non multum curabunt, quòd fugiamus nos. *Siue media pars ceciderit è nobis non ſatis curabunt*, i. etiamſi occidant medietatem de nobis, non curabunt ſatis, ſ. quia putabunt modicum ſe egiſſe: ſcientes quia, licèt pereat medietas noſtrum, adhuc tu poteris habere maiorem exercitum. *Quia tu vnus pro decem millib. computaris*, i. magis curabunt de te ſolo, quàm vt occidant decem millia, & cum te non occiderint, non curabunt, quòd occiderint multos de nobis. Rab. Dauid Kimhi exponit, quòd, quanquam nos eſſemus vltra decem millia, & occiderent nos, non curarent de nobis, quouſque te occiderent. Alij exponunt, quòd Dauid cõputabatur pro decem millib. ſ. quia ipſe manens in vrbe tãtum ageret orando, ſicut decem millia de euntibus ad bellum pugnando. Sed prima expoſitio eſt vera. *Melius eſt igitur, vt ſis nobis in vrbe præſidio*, i. melius eſt, vt maneas in vrbe ad præſidium noſtrum. Et eſt ſenſus, ꝙ ſi Dauid maneret in vrbe, ſiue viri ſui fugerent, ſiue percuterentur, haberent ad quem cõfugerent. Et dato, quòd occiderentur multi, Dauid poterat iterum inſtruere exercitum eorum: ſi autem ipſe iret cum eis ad bellum, & fugerent, non haberent, ad quem poſtea confugerent, & ſic maius adiutorium eſſet eis Dauid manens in vrbe, q̃ uadens ad bellum. Rab. Salom. dicit, & litera Chaldaica, quòd Dauid eſſet præſidio manendo in vrbe, ſ. quia oraret pro euntibus ad bellum, & ſuperarent, ſic fuit in Moyſe, qui orauit, dum pugnaret Ioſue contra Amalecitas. Et quamdiu manus Moyſis erant eleuatæ, vincebat Ioſue, & quando deprimebantur, vincebatur ab Amalecitis. Exod. 17. Sed primum eſt verius. *Ad quos Rex ait, quod vobis rectum videtur, hoc faciam*. Vidit Dauid, quòd ſerui ſui loquebantur rectè, ideo voluit aſſentire illis. Etiam vt placaret eos, & redderet erga ſe beniuolos, locutus eſt ſic humiliter. *Stetit ergo Rex iuxta portam*, ſcilicet, quando debuit egredi exercitus de vrbe, ſtetit Dauid apud portam vrbis, vt videret, quomodo ibant ordinati. Nam intra vrbem non poterat bene videri ordo eorum, quia non poterant congregari in aliquo loco. Erat autem iſta ciuitas Mahanaim, de qua egrediebantur pugnatores. *Egrediebaturque populus per turmas ſuas centeni, & milleni*. Id eſt, populus egrediebatur de vrbe ſic ordinatus, ſicut debebat pugnare in turmis ſuis, & iſtæ turmæ erant centenorum, & millenorum: erat. n. populus ille diſtinctus in tres partes, & quælibet habebat ſub ſe aliquos centenarios, & millenarios, & omnes centeni, & milleni eiuſdem partis egrediebantur ſimul, ita vt non miſcerentur eis centeni, & milleni alterius partis. De iſto exercitu Dauid dicit Hiſtoria Scholaſtica, quòd erat quaſi ſeptem millium virorum. *Et præcepit Rex Ioab, & Abiſai, & Hethai*. Iſtis tribus præcepit de Abſalone, ne occideretur, quia iſti erant principes totius exercitus, & quidquid ipſi iuberent, fieret. *Dicens, ſeruate mihi puerum Abſalon*. Id eſt, non occidatis eum. In Hebrço habetur. *Manſueſcite, vel lente ite ſuper Abſalonem*. Et ad idem redit, quod litera noſtra infert. Et exponunt Hebræi, quòd non irent ſerui Dauid contra Abſalonem cum magno impetu, ne facerent eum contremiſcere, ſed manſueti acciperent illum, & ſeruarent.

A *Dauid an eſſet certus de victoria, cum dixerit, ſeruate mihi puerum. Quæſt. VII.*

QVÆRETVR, quomodo Dauid dixit ſeruis ſuis, quòd ſeruarent ei puerum Abſalon, nam in hoc præſupponit, quòd viri ſui deberent vincere, ſed hoc non erat certum. Aliquis dicet, quod Dauid dixit iſtud cum conditione, ſ. ſi acceperitis Abſalon, ſeruate eum mihi, & non occidatur. Hoc enim dicebat Dauid, quia putabat, quòd Ioab, vel alij de bellatoribus occiderent ipſum. Sed dicendum, quòd iſta verba non fuerunt cum conditione dicta. Quod patet, quia Dauid exiſtens ad portam vrbis ſolùm dixit, ſeruate mihi puerum Abſalonem, & non poteſt referri ad aliqua præcedentia, vt intelligatur cum conditione. Dicendum ergo, quòd Dauid erat certus de victoria ſuorum, quia Deus
B promiſerat ei, quòd ſeruaret eum in omnibus, nunc autem intulerat ei mala ad tempus, quia peccauerat. Iam aũt non eſſet eum aſflicturus, cum doluiſſet de peccato. Sed aliquis dicet: vnde Dauid erat certus, quòd quanq̃ non deberet puniri ſemper, quòd ſaltem nunc non puniretur, quia neſciret, an eſſet ſufficiens pœna pro peccato ſuo illa, quæ inflicta fuerat? Reſpondendum, ꝙ Dauid habuit hoc ex quodã ſigno, nã poſtq̃ doluit, & egreſſus eſt nudis pedib. de Ieruſalem, orauit Dñm. vt infatuaret cõſilium Achitophel. ſup. 15. & ſic factum eſt, quia dicitur præc. c. quod nutu Dei diſſipatum fuerat conſilium Achitophel, qd erat vtile. Hoc aũt ſciebat Dauid, quia Ionathan, & Achimaas nuntiauerant ei. præc. c. 10 ſic confidebat, quòd iã in oĩb. quæ erant contra Abſalonem, Deus exaudiret eum.

C *Quare Dauid præcepit Abſalon ſeruari. Quæſt. VIII.*

QVAERETVR vlterius, quomodo Dauid iubebat, quòd ſeruaretur Abſalon, cum tanta mala contra eum egiſſet. Reſpondet Nicolaus, quòd hoc faciebat Dauid compatiens animæ Abſalon, quia ſciebat eum eſſe in peccato mortali, & ſi moreretur in bello, moreretur in peccato mortali, & periret æternaliter. Ad hoc dicendum; quòd iſta ratio ſatis conueniens eſt, ſed non eſt nimis literalis, magis. n. videtur, quòd faciebat hoc Dauid deſiderio carnis, ſ. quia erat ſuus filius, & naturaliter afficiebatur ad illum: ideo quanquam iraſceretur ei, quia peccauerat, tamen compatiebatur ei, quia filius erat. Vnde nolebat eum perire, cum iam crederet exercitum illius ſubijciendum ſibi. Hoc videtur ſonare litera, quæ dicit infra. Abſalon fili mi,
D fili mi. Abſalon, quis mihi tribuat, vt ego moriar pro te? & tamen Dauid nollet mori æternaliter, ne Abſalon mortuus eſſet, nec hoc vllo modo eligeret, ſed ſolum mortem temporalem, vt non moreretur filius ſibi dilectus: ideo non mouebatur principaliter propter dolorem animæ Abſalon, vel ſaltem ſignificatur hoc in verbis ſuis.

An Dauid poterat licitè non occidere Abſalon? Quæſt. IX.

QVAERETVR vlterius, an poſſet facere Dauid conuenienter, quod non moreretur Abſalon. Aliquis dicet, quòd non, quia Abſalon erat reus mortis propter horenda crimina, quæ commiſerat, ideo peccaret Dauid, ſi eũ ſeruaret viuentem. Reſpondendum, quòd Dauid poterat licitè non occidere Abſalonem. Cum autem arguitur, quòd
E peccauerat, dicendũ, quòd peccatũ poterat tolli per remiſſionem, ita quod non fieret executio pœnæ debitæ. Nam cum talia ſunt crimina, quæ nõ poſſunt remitti per partẽ, Iudex tenetur facere executionẽ. Et iſta ſunt crimina, in quibus non eſt offenſa hominũ, ſed Dei, ſicut in blaſphemis, & incendiarijs Eccleſiarum, & hæreticis, & ſimilib. qui cõtra Deum ſolum ſunt, non poterit iudex remittere pœnam: vel ſi ſit crimen, in quo non ſolũ offenditur homo, ſed et offenditur ius directè: velut ſi aliquis cognouit violẽter aliquam monialem, etiamſi ipſa remittat iniuriam ſuam, non ſufficit, quia violator læſit ius conſecrationis, cum iſta monialis Deo conſecrata eſſet: & ſic in ſimilibus non poterit iudex remittere pœnam quanquam pars remittat, ſi aũt offenſa delicti tota ſit contra partem, eſt delictum remiſſibile per partes, & ſic eſt in furto, & homicidio, & ſimilibus. Hoc aũt delictum Abſalonis erat directè contra Dauid, cuius Regnũ

Peccatum aliquando poteſt remitti ſine pœna aliquando non.

inuaſerat

inuaſerat; erat etiam aliqualiter contra ſubditos Dauid, quos offendebat volendo inducere ſuper eos nouũ dominũ & iniuſtum, auferendo iuſtum dominum. Dauid autem ex parte ſua remittebat iniuriam in quantum erat pars principaliter læſa, ideo in quantum erat iudex, non tenebatur procedere cõtra Abſalonem ad pœnã. Sed tunc manet de iniuria facta toti regno, quia non poterat illam remittere Dauid. Dicendũ, quòd quaſi nulla iniuria erat facta regno, ſed potius illi de regno offenderant Dauid, quia ipſi inſurrexerant cum Abſalon contra Dauid, ſupra, 15. Ideo nihil habebant illi, quod remitterent Abſalon, ſed potius Dauid habebat quid remitteret vtriſque. Sed adhuc dato, quod viri de regno, qui manſerant cum Dauid, haberent aliquam actionem contra Abſalon, illam poterant remittere, & remiſiſſent petente Dauid: ideo conuenienter ipſe dicebat, ſ. quod ſeruaretur Abſalon, ne moreretur in bello, & ſi aliquid mali poſtea tolerare deberet, poſſet ad illud condemnari; *Et omnis populus audiebat præcipientem regem pro Abſalon*. Id eſt, audiebat, quòd Rex mandabat principib. quòd cuſtodirent Abſalonem. Iſtud ponitur ad ſignandum, quòd non poterat Ioab prætendere ignorantiam in præcepto regis occidendo Abſalon. *Itaque egreſſus eſt*. Hic ponitur ſecundum huius c. ſ. congreſſio belli, & dicitur. *Itaque egreſſus eſt populus*. Scilicet, populus Dauid. *In campum*. Sed dicitur contra, quia infra dicitur, quòd fuit factum bellum in ſaltu. Reſpõderi põt dupliciter, vno modo dicitur, quòd cãpus vocatur oĩs locus, qui non eſt vallatus, ſiue ſit planus, ſiue montuoſus, & quia nunc egrediebantur viri Dauid de vrbe, quanq̃ irent in ſaltum, dicebantur ire in cãpos. Aliter poteſt dici, quòd bellũ inceptum eſt in plano quodã, quod vocabatur cãpus, ſed poſtea viri de parte Abſalon fugerunt in ſaltum. Primus modus eſt verus, nam infra dicitur, & factum eſt prælium in ſaltu Ephraim. *Contra Iſrael*. Id eſt, contra oẽs trib. Iſrael. Habebat. n. Abſalon nunc ſecum de omnib. tribubus Iſrael, quia etiam trib. Iuda non manſerat cum Dauid. Quod patet, quia finito bello ipſe miſit ad tribum Iuda orando, vt venirent pro ipſo ad ducendum eum in domum ſuam. ſeq. c. ſed iſti viri, quos nunc Dauid habuit, fuerunt familiares ſui, quos habuit in Ieruſalem, & ſi qui alij fortè ſibi coniuncti fuerunt poſt tranſitum Iordanis. *Et factum eſt prælium in ſaltu Ephraim*. Erat. n. aliquis mons magnus in aliquib. partib. ſuis planus, & ibi acies inſtructæ fuerunt.

Congreſſio belli,

Bellum an fuerit factum in ſaltu Ephraim: Quæſt. X.

QVÆRETVR, quomodo potuit bellum fieri in ſaltu Ephraim, quia ſaltus Ephraim eſt in terra Ephraim, & terra Ephraim eſt ad Occidentalem partem Iordanis, vt patet Num. 34. iuncto. 16. ca. Ioſue, ſiquidem oẽs decem ſortes tribuum fuerunt ad occidentem Iordanis, ſolæ aũt duæ tribus & dimidia acceperunt ſortem ad Orientem Iordanis. Idem colligitur Num. 32. Abſalon aũt erat nunc trãs Iordanem ad Orientalem partem, cum dicatur præceden. cap. quòd tranſiuit Iordanem, ergo non fuit bellum in ſaltu Ephraim. Reſpondet Nicolaus, quòd dicitur fuiſſe in ſaltu Ephraim, quia fuit in quodam ſaltu, qui erat in directo ſortis Ephraim, & tamen erat vltra Iordanem ad Orientẽ. Sed iſte modus loquendi non eſt multum conueniens. Aliquis fortè dicet, quòd fuit bellum in ſorte Ephraim, quia quanq̃ Abſalon tranſiſſet Iordanem ad locum vbi erat Dauid, poſtea redijt citra Iordanem, & viri Dauid iuerunt illuc ad pugnandum in ſorte Ephraim. Sed hoc non ſtat, primò, quia Abſalon tranſiuerat Iordanem, vt perſequeretur Dauid, quomodo ergo erat veriſimile, quod nunc nullo bello facto rediret citra Iordanem, quia i hoc videretur omnino deſerere Dauid. Item non ſtat, quia viri Dauid magis pugnabant, quaſi ſe defendentes, vel repellentes iniuriam, q̃ eundo ad perſequendum Abſalonem. Hoc tamen modo Dauid perſequeretur Abſalonem, iõ non eſt veriſimile. Dicendum igitur, quòd erat iſte ſaltus Ephraim ad Orientem Iordanis, & erat extra ſortem Ephraim. Vocatur tamen ſaltus Ephraim, quia aliquis mons fortè erat qui extendebatur citra Iordanem, & vltra Iordanem habens locum aptũ, per quem tranſiret Iordanis, & ille citra Iordanem tranſibat per ſortem Ephraim, iõ tam citra Iordanem, q̃ vltra vocabatur ſaltus Ephraim. Aliter & melius dici dẽt, quòd iſte ſaltus erat in terra Galaad, & quia ibi Ephraitæ fecerunt

Alia reſponſio.

F aliquid, dominans eſt ille mons ſaltus Ephraim, ſic. n. patet Ioſue decimooctauo, vbi in termino tribus Beniamin ponitur Abenboem, id eſt, lapis Boem filij Ruben. Et eſt ẽt in terminis ſortis Iudæ, vt patet Ioſue. 15. Et ſic eſt trans Iordanem ad occidentem, cum iſtæ duæ ſortes ſint ad occidentem Iordanis, & tamen filij Ruben non habebant poſſeſſionem citra Iordanem, ſed vltra, vt patet Num. 32. & Ioſue. 13. nominatur tamen ſic propter aliquid, quod ibi fecerũt Rubenitæ; ſic etiam quidam locus apud Iordanem circa Bethagla vocatur planctus Aegyptiorũ, vt patet Gen. vlti. & tñ ibi non erat aliqua pars Aegypti. *Et cæſus eſt ibi populus Iſrael ab exercitu Dauid*. Quanquam. n. viri, qui erant cum Abſalone eſſent multi, ſicut arena maris, tamen viri Dauid, qui pauci erant, præualuerunt. Hoc aũt factum eſt Deo agente, qui volebat inducere malum ſuper Abſalonẽ:

G ſic dicitur præceden. c. ſ. Domini aũt nutu diſſipatum eſt cõſilium Achitophel vtile, vt induceret Dominus ſuper Abſalon malum: vel fortè fuit, quia exercitus Dauid erat valde ordinatus, & exercitus Abſalon ſine ordine, ideò faciliter diſperſus eſt. Sed primum verius eſt, quia Deus intendebat deſtruere Abſalonem. *Factaque eſt plaga magna in die illa 20. millium*, id eſt, fuit in bello illo magna occiſio. Nam occiſi ſunt 20. millia virorum. Sed de iſtis dubium eſt, an omnes ceciderunt gladio, vel quoſdam de eis ſaltus conſumpſerit, nam conſtat, quòd plures conſumpti ſunt ſaltu, quã gladio, vt infra dicitur. Satis tamen põt dici, quòd iſta 20. millia perierunt gladio, multo plures autem cõſumpti ſunt à ſaltu, ſed illorum non ponitur numerus. Vel aliter, quòd oẽs occiſi tam gladio, q̃ propter ſaltum fuerunt 20. millia, ſed gladio pauciores ceciderunt. ſ. quinque, vel ſex millia,

10 millia ceciſ de viris Abſal.

H & omnes alios ſaltus conſumpſit. *Fuit autem ibi prælium diſperſum ſupra faciem omnis terræ*, id eſt, illi, qui erant de parte Abſalon fugiebant, & diſpergebantur per omnem terram, viri aũt Dauid ſequebantur illos, & ẽt ipſi diſpergebantur. *Et multo plures erant, quos ſaltus conſumpſerat de populo, quam quos vorauerat gladius in die illa*, id eſt, locus ille fuit nimis incommodus pugnæ, quia plus nocuit viris Abſalõ, q̃ gladius Dauid, nã dicitur, quod ſaltus cõſumpſit multos.

Saltus quomodo conſumebat viros Abſalonis? Quæſt. XI.

QVAERETVR, quomodo Saltus conſumebat viros Abſalonis? Reſpondendum, quòd hoc poterat fieri propter beſtias, quia erant multæ beſtiæ feroces, ſ. leones, & vrſi in ſaltu illo, & iſtæ occiderunt multos de viris

I Abſalonis: vel fortè erant ibi animalia venenata, vt ſerpentes, & reguli, & ſcorpiones, & iſta velocius occidunt, quam beſtiæ feroces, & multo plures incautos occidere poſſunt. Modus autem erat, quia bellum fuit factum in aliquo loco plano illius ſaltus, & non habente arbores, quia aliàs non potuiſſent inſtrui acies, & quandiu pugnatum eſt, neminem conſumebat ſaltus, ſed poſtquam cœperunt fugere viri Abſalon, introibant ad loca ſecretiſſima montium, vbi erant arbores condenſæ, & ibi latebant animalia venenata, vel beſtiæ magnæ ſequeſtratæ ab humano conſortio, & occidebant fugientes. Aliter etiam poterat fieri, ſ. quòd cum ſaltus eſſet occultus, illi, qui pugnabant ibi, neſciebant loca illius, & aliquando fugientes præcipitabantur de rupibus, & moriebantur, & iſtud erat periculum valde magnum. Vel fortè in montibus illis erant multæ foſſæ, & fugientes

K Iſraelitæ incidebant in foſſas, & moriebantur ibi, quia dato, quòd immediatè non morerentur, poſtea cum nullus educeret eos, moriebantur. Hoc autem patet, quia cum Abſalon mortuus eſſet, dicitur, quòd proiectus eſt in quãdam foſſam magnam. Illa autem non fuit facta, ſed inuenta eſt in deſerto. Et ſic credendum eſt, quod eſſent multæ aliæ, in quibus morerentur Iſraelitæ. *Accidit autem, vt occurreret Abſalon ſeruis Dauid ſedens mulo*. Iam enim cœperant fugere, qui erant de parte Abſalon, et ipſe Abſalon fugiens ſuper mulum quendam occurrit ſeruis Dauid, ſed ipſi noluerunt ei nocere, nec nocuiſſent, niſi pependiſſet in ligno. Si autem aliquis dicat, quomodo in terra Iſrael erant muli, cum prohibita eſſet iſta commixtio Leuit. 19. Reſpondendum, ſicut fuit dictum ſupra 13. de mulabus filiorum Regis. quæſtio. 18. *Cumque ingreſſus fuiſſet mulus ſubter condenſam quercum, & magnam*. Mulus enim impetu ſuo

rapiebatur,

rapiebatur, & nolente Abſalon, ſcilicet, non potente eum regere præ timore ingreſſus eſt ſubter quercum condenſam, id eſt, ramoſam, ſcilicet, quia rami eius erant multum ſpiſſi. & erat magna, ſcilicet, habens ramos craſſos, ideo potuit pendere Abſalon de illa. *Adhæſit caput eius quercui*, ſcilicet, capilli Abſalonis erant valde magni, quia quolibet anno tondebat eos ſolum ſemel, quando grauabat eum cæſaries. ſupra 14. & creſcebant in eo capilli plus, quàm in alijs hominibus, & nunc erant valde magni, & ventilabantur per aerem propter velocitatem curſus, vnde adhæſerunt quercui, quia erat ramoſa. *Et illo ſuſpenſo inter cœlum, & terram*, id eſt, manſit Abſalon ſuſpenſus inter cœlum & terram, ſcilicet, quia tenebatur de arbore, & mulus fugit. *Mulus cui inſidebat pertranſiuit*. Non eſt ſenſus, quòd ipſe maneret ſuſpenſus priuſquam tranſiret mulus, quia dum ſedebat in mulo, nondum erat ſuſpenſus, licèt eſſet arbori alligatus: tunc autem tranſiuit mulus, & ipſe pendens manſit.

Quomodo Abſalon potuit pendere fugiente mulo? Quæſt. XII.

QVAERETVR, quomodo Abſalon potuit pendere, fugiente mulo, quia ipſe poterat tenere eum, & interim ſolueret capillos, vel amputaret? Reſpondet Ra. Salom. quòd Abſalon pendens voluit ſibi amputare capillos, vt cadens fugeret, ſed vidit ſub ſe apertam gehennam, & ne caderet in Abyſſos, voluit potius pendere in arbore. Sed iſtud potius videtur confictum: maximè quia non ſoluit dubium, ſcilicet, cur non tenuit mulum, donec ſolueret capillos. Reſpondendum ergo, quòd Abſaloni multa acciderunt hic, à quibus videbatur poſſe liberari, niſi Deus voluiſſet eum perdere. Nam potuiſſet tenere equum, ne introiuiſſet ſubter quercum ramoſam, etiam poſtquam introiuit, & alligati ſunt capilli eius, poterat ipſe tenens mulum ſoluere illos, & fugere. Etiam dato, quòd manſiſſet pendens, poterat capillos amputare, vel ſi non habebat gladium, poterat manibus tenens arborem illos ſoluere, vel rumpere, ſed nihil horum fuit, eo quòd Deus habebat exoſum Abſalonē, & volebat eum tradere in manus hoſtium, vnde tanto eum timore concuſſit, quòd mulum tenere nequiuit, & cum fuit ſub arbore, habenas reliquit, & mulus ex impetu fugit, ipſe autem Abſalon tam moriturus non attendebat quid ad liberationem ſuam facere poſſet, ſed ſententiam domini pauefactus expectabat, quia voluntatis Dei fuit, vt inducerentur ſuper eum mala, præceden. cap. & moreretur manibus ſeruorum Dauid. Vnde percuſſit eum Deus, ne attenderet ad ea, quæ ſibi vtilia erant. *Vidit autem hoc quiſpiam, & nunciauit Ioab*. Iſte erat de ſeruis Dauid, quibus Abſalon mulo inſidens occurrerat, & non audens tangere eū iuit ad Ioab.

Seruus Dauid quare nunciauit Ioab Abſalonem pendere? Quæſt. XIII.

QVAERETVR, quare iſte ſeruus Dauid, cum vidiſſet pendentem Abſalonem, & noluiſſet eum occidere, & potuiſſet liberare, non liberauit? Reſpondendum, quod iſte deſiderauit, vt non moreretur Abſalon, ſicut iuſſerat Dauid, & patet ex verbis ſuis ad Ioab, & ſi fortè cognouiſſet, quòd Ioab occiſurus erat Abſalonem, non locutus fuiſſet ei de illo, ſed ipſe ſoluiſſet eum: putauit tamen, quòd Ioab non occideret Abſalonem, ſed ſeruaſſet, eo quòd Dauid iſtud iuſſerat, & quia Ioab poterat honorificentius comprehendere Abſalon, qui erat filius Regis, & non decebat, quòd caperetur ab alijs viris minoris ſtatus, ne videretur eſſe vilipenſus, vocauit ille Ioab. Item putauit fortè, quòd ſi ipſe conaretur ſoluere Abſalon de arbore, & hoc non diceret Ioab, quòd iraſceretur Ioab, & occideret ipſum. Item dato, quòd iſte vir putaſſet, quòd Ioab occiſurus eſſet Abſalon, non poterat ipſe liberare eum, quia ſi ſolueret illum, & dimitteret, ab alio inuentus occideretur. Si autem eum ſecum teneret, liberari non poſſet, & fortè eſſet in periculum ſui, & Abſalon, ideo nihil ſibi ſecurius fuit quàm nunciare illud Ioab. *Vidi Abſalon pendere de quercu*. Deus enim puniuerat eum, in quo peccauerat, nam ipſe gloriabatur nimis in capillis ſuis, & ponderabat eos quolibet anno ducentis ſiclis pondere publico, ſupra. 14. ideo voluit Deus punire

A eum in hoc, faciendo quòd penderet per capillos. In hoc apparet, quod Abſalon erat inermis, nam alioquin non potuiſſent capilli ſui arbori alligari, ſi aliquo armamento caput eius protectum fuiſſet. Sed fortè non ad pugnandum, ſed ad videndum venerat, quomodo viri ſui pugnarent, ideo nunc inermis erat. *Et ait Ioab ad virum, qui nunciauerat ei, ſi vidiſti, quare non confodiſti eum cum terra*. Id eſt, ſi vidiſti eum pendere, quare non infixiſti ei lanceam, ita vt maneret affixus terræ? ſcilicet, debuiſſes hoc facere. *Et ego dediſſem tibi decem argenti ſiclos, & vnum baltheum*. Decē enim ſicli non erant magni valoris, quia in terra Chanaan vnus aries de communibus valebat duos ſiclos, vt patet Leuit. quinto, & ſic daretur viro pretium. 5. arietum. Baltheus autem erat cingulum militare, & erat inſignium militantium. Illum autem dediſſet Ioab illi viro, ſi occidiſſet Abſalon, ſcilicet, faceret eum militem. B *Qui dixit ad Ioab, ſi appenderes in manibus meis mille argenteos*. Argentei vocantur hic ſicli, qui de argento erant, & dixit ille vir, quod etiam pro mille ſiclis non feciſſet hoc. *Nequaquam mitterem manum meam in filium Regis*. Id eſt, non occiderem eum: cauſæ autem huius infra expreſſæ ſunt ab iſto viro. In Hebræo habetur. *Ecce vidiſti, quare non confodiſti eum?* Vbi dicit litera noſtra, ſi vidiſti. Sed idem eſt. Et habetur in Hebræo. *Et ſuper me ad dandum mille argenteos*. Vbi litera noſtra dicit, ſi appenderes in manibus meis mille argenteos, & idem eſt, ſcilicet, non ſolum ſi dediſſes mihi quinque argenteos, ſed etiam ſi veniſſes ad appendendum mille ſuper me non feciſſem hoc. *Audientibus enim nobis præcepit Rex tibi, & Abiſai, & Hethai*. Iſta eſt vna cauſa, propter quam iuuenis noluit occidere Abſalonem, ſcilicet, quia Rex expreſsè, C & intensè orauerat, ne occideretur Abſalon, & illud ſingulariter præcepit Ioab, Abiſai, & Hethai. *Dicens, cuſtodite mihi puerum Abſalon*. Id eſt, non occidatis eum. Ideo ad obediendum mandato Regis iſte iuuenis noluit occidere Abſalonem. *Sed & ſi feciſſem contra animam meam audacter, nequaquam hoc Regem latere potuiſſet*. Iſta eſt ſecunda ratio, ſcilicet, ſi ego feciſſem hoc, egiſſem contra animam meam, id eſt, contra vitam meam, ſcilicet, quia Rex me occidiſſet, eo quòd non poſſet iſtud latere Regem. *Et tu ſtares ex aduerſo*. Id eſt, tu eſſes præſens, & non liberares me à morte. Vel aliter ſtares ex aduerſo, id eſt, dato quòd ſtares ex aduerſo ad tenendum iram Regis contra me, nihil faceres. *Et ait Ioab, non ſicut tu vis*. Id eſt, non erit ſicut tu putas, ſcilicet, quòd propter mandatum, vel timorem Regis non occidam Abſalonem. *Sed aggrediar eum coram te*. Id eſt, ego D occidam eum, te vidente, vt ſcias, quòd non propter timorem Regis hoc facere deſino, vel ne putes, quòd te fallere volo, dicens, quod tu occideres illum, vt tu perires, nam te præſente ego occidam eum, & videbis, quòd toto animo tibi dixerim, quòd occideres eum. In Hebræo habetur. *Non ſic expectabo coram te*. Illud poteſt intelligi dupliciter. Vno modo de Dauid, ſcilicet, quòd Ioab diceret iuueni. Nō ſic, id eſt, non erit ſicut tu exiſtimas, ſcilicet, quòd ego non intercederem apud Regem pro te, quia ego coram te expectabo, id eſt, expectarem Regem, ſcilicet, eſſem præſens ibi, & non permitterem quòd aliquid mali infligeret. Vel aliter: refertur ad Abſalonem, ſcilicet, non ſic, id eſt, non ſic erit, vt tu exiſtimas, quia ego coram te expectabo, id eſt, videbo Abſalonem, & occidam eum. *Tulit ergo Ioab tres lanceas in manu ſua*. Scilicet, ad occidendum Abſalonem. Fue E rat enim prius Abſalon valde amicus Ioab, nam Ioab reduxit eum de Geſſur, quando erat exul, & fecit eum redire, & ſtare coram Dauid, ſupra. 14. Quia tamen Abſalon proditoriè inſurrexit in Dauid, & conturbauit totum Regnum, factus eſt ei Ioab valde inimicus, licet ambo eſſent patrueles, ſcilicet, filii duorum fratrum. In Hebræo habetur. *Tulit Ioab tres virgas*. Sed intelligendum eſt de lanceas, vel telis, & ſic exponunt Hebræi, quod erant virgæ ferratæ. *Et infixit eas in corde Abſalon*. Pendebat enim Abſalon in arbore, & tamen non mouebatur, eo quòd pendebat per capillos. Ioab autem ad vindictam infixit ei tres lanceas in corde, quanquam vna ſuffeciſſet. *Cumque adhuc palpitaret hærens in quercu*. Id eſt, poſtquam percuſſit eum Ioab adhuc viuebat, & hærebat in quercu, id eſt, ligatus erat, & palpitabat, id eſt, mouebatur præ dolore motus. In Hebræo habetur. *Cum adhuc palpitaret in corde quercus*. Idem eſt hærens

quercui,

pſerit. Et iterum ibi: Filius iſte noſter proteruus, & contu-
max eſt, monita noſtra audire contemnit. De Abſalone ta-
men non erat ſic, quia nunquam fuerat proteruus, quan-
do erat cum patre, ſed valde humilis ficte, nam interiora
eius plena erant dolo: ideo non poterat tanquam contu-
max, & proteruus accuſari, quia iſtud quod egit, non fuit
per contumaciam, ſed per fraudem excogitatam. Item nõ
ſtat, quia qui tenebatur illa lege, debebat duci ad iudices,
& mandato illorum lapidandus erat, cum dicitur ibidem:
apprehendẽt eum, & ducent ad ſeniores ciuitatis illius ad
portam iudicii. Hic tamen nullus erat iudex, qui de hoc
cognoſceret. Nam Ioab non erat iudex, ſed princeps bel-
li, & non habebat iuriſdictionem, niſi in his, quæ pertinẽ-
bant ad bellum. Non erat tamen executor legis Dei quan
tum ad alias cauſas, quia iſtud pertinebat ad ordinarios iu
dices. Item ad hoc, quod haberet locum illa lex, iudex nõ
poterat ex officio ſuo, quanquam eſſet contumacia ſilu no
toria, ſententiare eum: ſed ad petitionem patris, & matris:
vt patet cùm ibi dicitur, quod pater, & mater dicerent ad
iudices: filius iſte noſter proteruus, & contumax eſt &c.
Hic tamen pater Abſalon, vel mater non accuſauit eum
ad infligendum iſtam pœnam, quin potius Dauid iuſſerat,
quod non occideretur, ideo non tenebat locum lex iſta. Di
cendum igitur, quod non fuerunt lapides poſiti ſuper Ab
ſalon, vt lapidaretur ſecũdum legem, ſed propter duo alia.
Primum fuit, vt cõtegeretur cadauer Abſalonis. Nam vbi
poſitus eſt Abſalon, erat fouea magna, & ſi relictum fuiſ-
ſet ibi cadauer, non erat ſepultum, & forte veniẽtes beſtiæ
comederent illud, & lacerarent ſpargentes oſſa per ſaltũ,
ſicut ergo terra contegendum erat, lapidibus operuerunt,
quia fortè facilius occurrit eis lapides ſuperponere, eo qđ
non haberent ſoſſoria ad fodiendum terram. Secunda cau
ſa fuit, vt cumulus lapidum maneret in ſignum. Nam ſi ſo
lum fuiſſet opertum terra, non relictum fuiſſet ſignum ſe
pulcri, cum non eſſet terra illa diſſimilis ab alia terra: ſic
enim conſuetum erat apud antiquos, quod in ſignum ſe-
pulcrorum congereretur magnus cumulus lapidum: ſic
enim factum eſt ſuper regem vrbis Hai: nam ſuſpẽſus eſt,
& poſtea poſito cadauere eius apud portam vrbis aggrega
tus eſt magnus cumulus lapidũ ſuper eum. Ioſue 8. Iſtud
autem videtur maximè eſſe in illis, qui ſuſpenſi morieban-
tur, nam rex Hai ſuſpenſus eſt: vt patet præalleg. capit. Sic
etiam factum eſt de quinq; regibus Amorrhæorum, quos
ſuſpendit Ioſue: deinde poſuit in ſpelunca, in qua latue-
rant, & aduoluit ſuper eos ſaxa magna, Ioſue decimo. Sic
etiam fuit de Abſalone. Nam ipſe ſuſpenſus periit, ideo
poſiti ſunt lapides multi ſuper ipſum, vt ſciretur: hic eſt fi-
lius regis, qui ſuſpenſus periit. *Omnis autem Iſrael fugit in
tabernacula ſua*, ſcilicet, poſtquam dimiſſi ſunt a viris Da-
uid, fugerunt in pace in domos ſuas, & iam non latuerunt
in deſerto, vbi poſſent vorari a brutis, ſicut prius factum
fuerat. *Porro Abſalon erexerat ſibi cum adhuc viueret titu-
lum*, id eſt, quando Abſalon viuebat in Ieruſalem in ma-
gna proſperitate, ſcilicet, poſtquã reductus eſt de Geſſur,
& vidit faciem regis, ædificauit ſibi quendam titulum.

Titulus quem erexerat Abſalon ſibi quid erat.
Quaeſt. XVII.

QVAERETVR de iſto titulo quid erat. Aliquis
reſpondebit, quod erat quædam manus facta ad ſi-
militudinem manus Abſalon. Quod patet, quia infra dici
tur, vocauitque titulum nomine ſuo, & appellatur manus
Abſalon. Sed dicendum, quod hoc non ſtat, quia Abſalõ
faciebat hoc in memoriã ſuam, unde relinquebat aliquid
quod eſſet in memoriam ſui, & repreſentaret illum, vt pa-
tet in litera, ſcilicet, dixerat enim non habeo filium, & hoc
erit monimentum nominis mei, id eſt, iſta erit memoria.
Per figuram tamen manus non poterat oſtendi aliqua per
fectio Abſalon, quæ memoratu digna eſſet. Ideo non ſo-
lum conſtituit manum, ſed aliquid aliud. Item qui vult
aliquid relinquere in memoriã ſui, relinquit id, per quod
ipſe differt ab aliis: ſed per figuram manus non differt v-
nus homo ab aliis, niſi aliquis ſit monſtruoſus: ideo non re
liquit manum. Alii dicunt, quod reliquit quoddam ma-

A gnum ædificium pulchrè factum de lapidibus politis, &
ibi erat ſepulcrum pro Abſalon. Simile autem patet Ge-
neſ. 35. cum dicitur: Erexit Iacob titulum ſuper ſepulcrũ
Rachelis, & ſequitur, hic eſt titulus monumenti Rachel.
Ergo etiam hic erat monumentum pro Abſalone. Alii au-
tem dicunt, quod iſte titulus erat quædam imago facta de
marmore pulcherrimo, quæ omnino erat ad ſimilitudinẽ
Abſalonis. Et iſta poſitio eſt vera. Quod patet, quia quili-
bet vult relinquere memoriam poſteris de eo, quod in ſe
excellentius eſt, ſed in Abſalone nihil erat excellens, niſi
corporis pulchritudo, ideo relinqueret memoriã pulchri-
tudinis. Hoc autem non poterat eſſe, niſi in imagine ſua:
ergo iſte titulus erat imago. Item quilibet, qui vult relin-
quere memoriam, relinquit id, in quò differt ab aliis, & per
quod cognoſci poteſt: ſed non poteſt aliquis homo cogno
B ſci per manum ſolam nec diſtingui ab aliis, ergo non reli-
quit Abſalon imaginem manus, nec alicuius partis corpo-
ris, vel alterius rei, ſed ſolius corporis ſui. Item patet hoc
per Ioſephum ſeptimo Antiquitatum dicentem: Igitur
Abſalon conſtituerat ſibi ſtatuam marmoream in valle re
gia, quæ duobus ſtadiis à Ieroſolymis aberat, quam appel-
lauit manum ſuam, dicens, quod filiis ſuis etiam morien-
tibus nomen eius in ſtatua permanebit. Ad rationem in cõ
trarium dicitur, quod uocatus eſt titulus ille manus Abſa-
lonis, Dicendum quod non uocatur manus pro membro,
ſed pro ſimilitudine, ſcilicet, quod ita erat Abſalon effigia
tus, & expreſſus in marmore illo, tanquam ſi natura parẽs
illum manu ſua figuraſſet. Item alia poſitio, ſcilicet, quod
hoc eſſet aliquod ſepulcrum, non ſtat: nam titulus non ſo-
lùm accipitur pro ſepulcris, ſed magis pro imaginibus la-
C pideis eleuatis in aliquo loco: ſic accipitur Leuit. 26. ſcili-
cet, Non facietis idolum, & ſculptile, nec titulos erigetis,
nec inſignem lapidem ponetis in terra veſtra, vt adoretis
eum: ibi manifeſtum eſt non poſſe intelligi de ſepulcris:
quia illa omnia ponebantur à gentilibus ad adorandum,
ſepulcra tamen non ſiunt ad adorandum, ſed imagines.
Item non probatur, quod eſſet ſepulcrum ex eo quod ha-
betur Gen. 35. ſed magis quod eſſet imago, quia ibi dici-
tur: erexit Iacob titulum ſuper ſepulcrum Rachel: ſuper
ſepulcrum tamen non fit aliud ſepulcrum, ſed imago con-
ſtruitur in memoriam ſepulti, & ſic videtur quod fuerit de
Rachel. Titulus ergo, de quo hic dicitur, imago Abſalonis
erat, quod autem eſſet ibi ſepulcrum apud imaginem, vel
non, nihil differt. Credendum eſt autem quod ibi eſſet ali-
quod magnum ædificium: nam imago non eſſet ſola, ne
D imbribus, & vento pateret, quia ſic breuiter decorem per-
deret, & maculas atque æruginem contraheret.

Cur fiat hic mentio de Abſalonis titulo.
Quaeſt. XVIII.

QVÆRETVR vlterius, ad quid dicatur nunc de
iſto titulo, quod fecerat ſibi Abſalon titulum. Reſpõ
det Rab. Dauid Kimhi quod ponitur ad ſignifican-
dum, quod oſſa Abſalon educta ſunt de foſſa magna, in
qua nunc tumulatus eſt, & poſita fuerunt apud titulum
ſuũ in aliquo ſepulcro, & iſtud eſt ualde rationabile, quia
litera videtur hoc manifeſtè velle ex continuatione quam
facit: nam dictum eſt ſupra immediatè, quod cadauer Ab-
E ſalon poſitum eſt in foſſa magna, & opertum eſt lapidi-
bus, nunc autem dicitur: Porro Abſalon erexerat ſibi titu-
lum, ſed (porro) continuatiuum eſt. Modus autem fuit,
quod mortuo Abſalon, & facto planctu Dauid ſuper illũ,
ne maneret filius ſuus ignobiliter ſepultus in ſaltu ſub cõ-
gerie lapidum, duxit oſſa eius ad locũ, vbi erat imago ſua,
vt maneret imago illa in memoriam Abſalon, & etiam ſi-
gnaret eum ibi iacere: fortè autem apud illam ſtatuã Ab-
ſalon fecerat ſibi aliquod ſepulcrum, in quo inſtituerat
ſe tumulandum, & ibi ſepultus eſt: vel ſi non conſtruxit a-
liquod ſepulcrum, Dauid illud conſtruxit, vt oſſa eius ibi
honorifice manerent.

An peccauerit Abſalon erigendo ſibi ſtatuam in titulum? Quæſt. XIX.

QVÆRITVR vlterius, an Abſalon peccauit faciendo ſibi iſtam imaginem. Aliquis dicet, quòd ſic, quia Leuit. 26. dicitur; Non facietis idolum, nec ſculptile, nec erigetis titulos: ſed iſte erat titulus: Ergo peccatum erat illum inſtitui. Reſpondendum, quòd non fuit peccatum idolatriæ inſtituendo iſtum titulum, quia lex ſolùm vetuit titulos,& iſta ſimilia ad adorandum, Leuit. 26. cùm dicitur; non facietis idolum, & ſculptile, nec titulos erigetis, nec inſignem lapidem ponetis in terra veſtra, vt adoretis eum: ergo videtur, quod ad alium finem ſi ponerentur, liceret fieri imagines,& titulos. Item patet, quia ſi fuiſſet idolatria conſtruere iſtum titulum, Dauid non permiſiſſet Abſaloni illum conſtruere, quia G tunc viuebat Dauid, & erat Abſalon in Ieruſalem cum illo: permiſit tamen, & erat vir Deicola, ergo non erat idolatria erigere titulum. Item ſi malum fuiſſet, quòd erigeretur, dato quòd viuente Abſalone fortè eius fauore permitteretur ſtatua illa, poſtea fuiſſet deſtructa, ſed non fuit, quia tempore, quo ſcriptus eſt iſte liber adhuc manebat,

Obijcitur primo.

cùm dicatur hic, & appellatur manus Abſalon vſque in diem hanc: ergo non erat peccatum. Sed dicetur adhuc, quòd erat peccatum, quia rex Herodes ante Chriſti natiuitatem poſuit quandam aquilam in porticu templi, &

Secundo

multi de Iudæis, vt tollerent illam inde, occiſi ſunt ab Herode, vt ait Ioſephus lib. de Bello Iudaico. Item Herodes conatus eſt introducere quaſdam imagines in Ieruſalem ad faciendum ludos, & non ad adorandum, & hoc etiam non conſenſerunt Iudæi, ſed pro eo multa ſcandala paſſi H ſunt, vt ait Ioſephus vbi ſupra: ſi tamen hoc non fuiſſet peccatum, Iudæi non ſe expoſuiſſent morti, & alijs aduerſitatibus pro eo, ideo peccatum erat. Item per tales titulos multi de Iſraelitis ſcandalizabantur,& inducebantur ad idololatriam: Ergo peccatum erat talia fieri, quia qui ſcandalizat vnum de puſillis, expedit magis ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & proijciatur in profundum maris. Matth. 18. Reſpondendum, quòd conſtructio iſtius ſtatuæ non fuit peccatum. Et ad primam, & ſecundam rationem Ioſephi dicendum, quòd non prohibebant Iudæi ſimpliciter eſſe ſtatuas, quæ non colerentur, ſed ſolùm prohibebant eas eſſe Ieroſolymis, & iſtud erat ſpecialiter propter honorem templi Domini, quod erat in Ieruſalem, vt non appareret aliquod ſimulachrum ad adorandum, vel ad alium vſum ibi, vbi erat Sanctuarium Do- I mini.

Reſponſio ad primã et ſecundam rationem.

In alijs autem locis terræ Iſrael permittebant Iudæi Herodi, quòd poneret ſtatuas quot vellet, & faceret ludos ſimulachrorum, dum tamen non introduceret in vrbem, vt ait Ioſephus præalle. loco, immo cùm Herodes ad perſuadendum magis Hebræis nudaſſet imagines illas, quas ducebat in ludis, apparuit ſolùm truncus ligneus informis, quod plurimi Iudæorum videntes riſerunt pariter, & iriſerunt, & conſenſerunt, quòd manerent ſimulachra illa in vrbe, tanquam nullo modo præiudicantia cultui diuino. Alij tamen, qui ruſticiori modo zelantiſſimi erant legis hoc etiam viſo totaliter obſtiterunt. De hoc Ioſephus vbi ſup.

Ad tertiam.

Ad aliam rationem cùm dicitur, quòd erat ſcandalum in iſtis titulis, ideo peccatum mortale. Reſpondendum, quòd non omne illud, ex quo K poteſt ſequi ſcandalum, eſt peccatum mortale, ſi fiat, ſed ſolùm quando actualiter incipit eſſe ſcandalum: immo Deus interdum agit aliquid, ex quo ſcandalum ſequi poteſt: ſic fuit de ſerpente æneo, quem iuſſit fieri in deſerto. Num. 21. quem poſtea multi Hebræi adorauerunt, & tamen ſemper manſit vſque ad tempus regis Ioſiæ; qui contriuit illum, eo quòd incipiebat eſſe iam manifeſtè ſcandaloſus, infra quarto lib. cap. 18.

Nõ eſt, ex quo ſequi poteſt ſcãdalum, eſſe peccatum.

Ita ergo de titulo, quem erexit Abſalon, non fuit ſcãdaloſus, quia ſciebatur ad quid erexiſſet illum: ſi tamen aliquo tempore inciperet eſſe ſcãdaloſus, ſicut ſerpens Moyſi, tunc debebat deſtrui. Conſiderandum tamen, quòd quanquam iſti tituli ſolùm erat prohibiti ad adorandum, tamen ſi quis erigeret titulum, & eſſet perſona ſuſpecta, quia neſciebatur ad quid erexiſſet, deſtruebatur ſtatua, & conſtruẽs erat ſuſpectus de idolatria, niſi ſe purgaret: ſicut quando duæ tribus, & dimi- F dia erexerunt altare magnum apud Iordanem, præſumptum eſt, quòd feciſſent ad idolatrãdum,& aliæ tribus volebant pugnare contra eas, quouſque ſe purgauerunt ratione euidẽti. Ioſue 22. ideo nulli licebat facere ſtatuas niſi regibus,& filijs eorũ, vel aliquibus magnis viris, & hoc pro cauſa notoria, vt ad memoriam alicuius rei magnæ: ſic autem fecit hic Abſalon ad memoriam ſuæ pulchritudinis.

Quibus licebat erigere titulos.

Abſalon an peccauerit alio peccato ab idolatria erigendo ſtatuam ſibi. Quæſt. XX.

QVÆRETVR vlterius, dato quòd non eſſet hic peccatum idolatriæ, an aliàs peccaret mortaliter Abſalon faciendo iſtam ſtatuam? Secundùm Nicolaum reſponderi deberet, quod peccauit Abſalon, quia ipſe vult, G quòd Saul peccauerit, quia fecit fornicem triumphalem, præceden. lib. c. 14. Item quando ſupra 8. cap. dicitur de Dauid, quòd fecit ſibi nomen in valle Salinarum, dicit quòd non fuit iſtud aliquod ædificium, quia alioquin peccaſſet Dauid. Sed quia in eiſdem locis declarauimus, quod nec Saul, nec Dauid peccauerũt faciendo fornicem triumphalem, Dicendum erit aliter de Abſalone, quòd licet non eſſet generaliter illicitum facere aliquod ædificium in memoriam ædificantis, tamen in Abſalone fuit peccatum. Ratio eſt, quia egit totaliter ad manem gloriam, ſcilicet, quod laudaretur pulchritudo eius apud poſteros, & iſtud erat, quia ipſe gloriabatur nimis in pulchritudine ſua,& fruebatur illa tanquam ſupremo bono, conſtituens tale in ea: & ob hoc dixit, quod cùm non haberet filios, ſcilicet, in quibus maneret memoria decoris ſui, fecit ſtatuam, in qua mane- H ret nomẽ eius. De Dauid autem, & Saule nõ factũ fuit ſic, ꝓp duo. Primò quia iſti non fecerunt imagines, ſed quoſdã fornices triumphales. Abſalon autem fecit ſtatuam, fornices verò non poterãt eſſe occaſio idolatriæ, ſed poterat imago Abſalon. Secundò differt, quia fornices, quos fecerunt Dauid, & Saul erant ad ſignificandum triumphum habitum,& poterãt eſſe ad laudem Dei, ſcilicet, quòd maneret memoria, quod Deus adiuuerat illos reges ad faciendum magnifica: imago tamen quam conſtituit Abſalon, ſolùm erat ad memoriam nominis ſui, ideo peccatum erat; ſed hoc non erat valde magnum, quia manis gloria niſi ſit interdum in præiudicium alterius, non eſt valde magnũ peccatum, *Cum adhuc viueret*, id eſt, cùm maneret in Ieruſalem, *Qui eſt in Valle regis*, id eſt, iſte titulus eſt in quadam valle, quæ vocatur vallis regia, & diſtarà Ieruſalem duo- I bus ſtadijs: vt ait Ioſephus ſeptimo Antiquitatum. Vocatur autem vallis regia, quia fortè rex ſolebat deſcendere ad vallem illam, vt ibi ſolatiaretur. *Dixerat enim, non habeo filium,& hoc erit monimentum nominis mei*, id eſt, quia nõ habeo filium, manebit iſta ſtatua in memoriam nominis mei.

An Abſalon haberet filios. Quæſt. XXI.

QVÆRETVR, quomodo Abſalon dixit, non habeo filium, nam ipſe habebat tres filios, & vnam filiã nomine Thamar. ſup. 14. Ad hoc reſpondẽt Hebræi, quòd filij Abſalonis iam erant mortui: ſic ait. Ra. Dauid Kimhi. Sed obijcietur, quia adhuc manebat filia ſua Thamar, quæ erat ſpecioſiſſima: & vocatur alio nomine Maacha, & acce K pit eam in vxorem Roboam filius Salomonis, vt patet 2. Paralip. 11. ſcilicet, poſt hanc quoq; accepit Maacham filiam Abſalon, quæ peperit ei Abiam: & ſic poſt mortem Abſalon erat illa. Reſpondent Hebræi, quòd illa Maacha non erat filia Abſalon, ſed Abiſalonis. Nam in litera ſua differentia eſt inter Abſalon qui hic ponitur,& Abiſalon, qui ponitur ibi: litera tamen noſtra non facit differentiam aliquam, de quo quid ſit verum, declarabitur ſequen. libro cap. 11. Litera Chaldaica dicit, quòd Abſalon filios habebat, ſed non erant tales, in quibus poſſet patri memoria permanere, vt fortè quia non erant pulchri ſicut pater. Aliquis autem dicet, quod Abſalon dixit ſe non habere filios, quia quanquam haberet, non proficiebant ad memoriam pulchritudinis eius, eo quòd filij ſui non erant permanentes: ideo voluit imprimere vultus ſuos lapidi, vt ibi maneret memoria æterna: quia imago illa erat

immo-

tunc non dixiſſet Abſalon: non habeo filium, & hoc erit monimētum nominis mei, quia iſtud ſignat ob defectum filiorum fuiſſe factam imaginem: ſi tamen habebat illos, & non proficiebant ad conſeruandam memoriam, nō dixiſſet ſic, ſed ſolum, hoc erit monimentum nominis mei, vel quia filii mei non poſſunt eſſe memoria nominis mei, iſte titulus erit memoria. Item non ſtat, quod propter hoc, quod filii Abſalon eſſent mortui, ipſe diceret, non habeo filium, & conſtitueret imaginem, quia iſtud pertinet ad illum, qui deſperat ſe poſſe habere filios. Abſalon tamen iuuenis erat valde, quādo mortuus eſt, quia non poterat eſſe ad plus, niſi triginta, vel triginta duo annorum. Quod patet, quia Dauid regnauit annis quadraginta, & Abſalon fuit tertius filius, quem habuit, poſtquam fuit rex, ſup. 3. c. mortuus eſt autem Abſalon antequam moreretur Dauid per decem annos, vel quaſi: vt declaratum eſt ſup. 15. ideo vix eſſet annorum triginta Abſalon quando mortuus eſt, & ob hoc Dauid vocabat eum puerum, dicens: ſeruate mihi puerū Abſalon, ſup. in lit. Erat ergo valde iuuenis Abſalon, & non poterat deſperare ſe habiturum filios propter hoc, quod mortui eſſent tres filii eius. Dicendum igitur ꝙ Abſalon a principio quando ſuſcepit vxorem, magno tempore vacauit gignendæ proli, & non potuit. Vnde putabat cauſam ſterilitatis eſſe a ſeipſo, & ob hoc credebat ꝙ ſicut nunc non habebat filios, ita nunquam haberet illos: & cœpit ſtatuam facere, in qua conſeruaretur nomen eius. Ioſephus tamen ſeptimo Antiquitatum, aliter exponit literā dicens: non habeo filium, & hoc erit monimentum nominis mei, id eſt, licèt moriantur filii mei, iſta ſtatua non morietur, & manebit ad memoriam nominis mei. Iſta expoſitio valde conueniens eſt, ſed magis applicatur literæ, quod dictum eſt immediate. Et tunc erit ſenſus, quod ſtatua illa haberet memoriam Abſalonis, & nomen. De nomine patet: quia cum quis gignebat filios, manebat, & continuabatur nomen ſuum in poſteritate ſua propter filios. Abſalon autem non habebat filium, ideo iſta maneret ei tanquam ſuccedens in progenie ad conſeruandum nomen, & quantum ad hoc applicatur nimis, quod dixit Abſalon, ſcilicet, non habeo filium &c. Manebat etiam iſta imago ad exprimendam pulchritudinem Abſalonis, & quantum ad hoc non proficiebant filii, cum non eſſent omnes poſteri Abſalonis futuri ſic pulchri, vt Abſalon. *Vocauitque titulum nomine ſuo.* Non quod vocaretur ille titulus Abſalon, quia immediatè dicitur, quod appellatur manus Abſalon: ſed vocatur nomine Abſalon, id eſt, quia in nomine tituli includitur nomen Abſalonis, erat quippe facta illa imago & ſupra erat aliqua inſcriptio, in qua erat ſcriptum manus Abſalonis: ſic ait hiſtoria Scholaſtica. *Et appellatur manus Abſalon*, id eſt, figura Abſalon, ita quod omnes videntes contemplarentur talem fuiſſe effigiem Abſalon. Vel dicitur: manus Abſalon, id eſt, memoria, vel titulus Abſalon, quia omnes figuræ relictæ ad memoriam alicuius vocantur manus eius. Sic patet de Saule, de quo dicitur præceden. lib. cap. 15. in litera noſtra, quod Saul fecit ſibi fornicem triumphalem: & in Hebræo dicitur ibi, parat ſibi manum, & ſic fornix illa, quæ erat ad memoriam Saulis, vocabatur manus Saulis. *Vſque ad hanc diem*, ſcilicet, ad diem, in qua ſcriptus fuit iſte liber. Nam tunc adhuc durabat effigies Abſalon, & nomen in loco ſuo. Iſtud autem fuit tempore Iſaiæ, vel Ieremiæ: nam ab aliquo iſtorum fuit ſcriptus iſte liber, vt declaratum eſt in prologo præcedentis libri. *Achimaas autem.* Hic ponitur tertium membrum huius capituli, ſcilicet, denuntiatio facti. Nam fuit relatum Dauid per nuntios de morte Abſalō: Et dicitur. *Achimaas autē filius Sadoc ait*, ſ. ad Ioab, nam ab eo petiuit, an deberet nunc ire ad Dauid ad nuntiandum ei, vel non. Eſt autē iſte Achimaas curſor velociſſimus, qui fuerat annunciator conſilii Achitophel, & Chuſai referens ea ad Dauid, præceden. cap. & ob hoc voluit etiam hic currere ad nunciandū aliquid regi. *Curram, & nuntiabo regi*, id eſt, nunquid vis, vt curram ante reliquum exercitum ad nuntiandum regi iſta? *Quia iudicium fecerit ei Dominus de manu inimicorū eius*, id eſt, nuntiabo ei quod dederit ei Deus vindictam de inimicis ſuis. Dicitur autem Deus dare iudicium, quando facit aliqua, quæ manifeſtè apparent venire ex ipſo pro peccatis hominum. Sic enim Abſalon valde peccauerat,

A & Deus puniuit eos, qui erant de parte ſua, tradendo in manibus ſeruorum Dauid, & quia non poterant regulariter pauci de ſeruis Dauid reſiſtere tanto exercitui Iſraelitarum, apparuit hoc ſpecialiter eſſe a Deo: ideo vocatur iudicium eius. *Ad quem Ioab dixit, non eris nūtius in hac die:* Ioab diligebat Achimaam: ideo nolebat ei euenire aduerſa, ſi tamen ipſe nuntiaret Dauid mortem Abſalon: erat aliquid aduerſum ſibi, quia triſtaretur Dauid nimis, & non rependeret ei gratiam pro labore nuntiandi. Vnde dixit: non eris nuntius in hac die, id eſt, in hoc bello: quia hic iā non poteſt nuntiari aliquid proſperum. *Sed nuntiabis in alia*, id eſt, nuntiabis in alio bello, quando occurrerit nobis habere proſperum exitum. Et non dicitur in alia, id eſt, in die ſequenti, quia in eadem die ſciuit rex mortē Abſalon, & uenit exercitus in vrbem, in qua erat Dauid: vnde nihil poterat nuntiari ſequenti die. B *Hodie nolo denuntiare*, id eſt, nolo quod ſis nuntius in iſto bello, quod hodie factum eſt. *Filius enim regis mortuus eſt*, id eſt, quia mortuus eſt filius regis, nō poteris nūtiare aliquid, ꝙ Dauid regi placeat. In Hebræo habetur. *Quia ſuper filium Regis mortuum*, id eſt, ſi hodie nunties, oportet quod nuntiares ſuper mortem filii regis, ſed iſtud non eſt proſperum tibi: ſciebat enim Ioab, quod triſtaretur Rex audito hoc. *Et ait Ioab Chuſai vade, & nuntia regi, quæ vidiſti.* Vt non iret Achimaas ad nuntiandum, miſit Ioab alium, ſcilicet, Chuſai, quem non diligebat, ſicut Achimaam; ideo non curauit, an nuntiaret proſpera, vel aduerſa.

C *An Chuſai, qui nuntiauit prædicta Dauid, eſſet ille, qui conſuluit contra Achitophel.*

Quæſt. XXII.

QVÆRETVR de iſto Chuſai quis erat? Aliquis reſpondebit, quod erat ille Chuſai, qui dedit conſilium Abſalon: de quo præceden. cap. Nicolaus autem dicit, quod non ſit ille met. Quod probat, quia ille erat uir magnæ auctoritatis, ideo non mitteretur in curſorem: maxime, quia ille vocabatur amicus regis. Item dicit, quod iſte Chuſai adhuc manebat cum Abſalon ad conſilia perturbanda, ſicut patet præced. cap. vnde non eſſet nunc in exercitu Ioab. Reſpondendum, quod non eſt difficile tenere, quod voluerimus, ſatis autem poteſt dici, quod fuerit iſte idem Chuſai, eo quod non legitur differentia inter iſtum, & illum. Cum autem dicitur, quod D iſte erat vir magnæ auctoritatis, ideo nō mitteretur in curſorem. Dicendum quod non ſiat, immo potius ex hoc, quod erat vir magnæ auctoritatis, cōcedebatur ei, qd poſſet iſta nuntiare, tanquam a rege eſſet habiturus munera, & magnam congratulationem. Sic enim erat de Achimaas, nam ipſe erat filius ſummi Sacerdotis ſucceſſurus ei in Sacerdotio: ergo eſſet magni ſtatus, cum ſummus Sacerdos eſſet maximus in populo in redditibus, & honore infra regem: vt declaratum eſt Nume. 19. & 25. Vnde ſummi Sacerdotes accipiebant in vxores filias regum: ſicut patet de Ioiada Sacerdote, qui habuit in vxorem Ioſabam filiam regis Ioram: infra 4. lib. cap. 11. Achimaas tamen deſiderauit ire ad nuntiandum, ergo etiam fiebat gratia ipſi Chuſai, qđ mitteretur illuc, vt ipſe obtineret a Rege munera, & gratias. Quod patet; quia cum dixit Ioab E Chuſai, ꝙ iret ad nuntiandum, humiliauit ſe coram Ioab, tanquam reddens gratias pro beneficio hoc. Ad ſecundū cum dicitur, quod Chuſai manebat nunc cum Abſalon: Dicendum quod non eſt veriſimile. Motiuum autem Nicolai eſt, quia recedente Dauid, non iuit cum eo Chuſai, ſed manſit cum Abſalon, ſup. 16. Sed hoc non ſufficit, quia illud fuit ad deſtruendum conſilium Achitophel, iam autem deſtructum erat, ideo credendum eſt, quod poſtquam Abſalon tranſiuit Iordanem, cum iam nihil reſtaret, niſi pugnare contra Dauid: fugit Chuſai ad exercitum Dauid, & fuit in bello cum Ioab: nam ſi manſiſſet cum Abſalon: oportebat quod iuiſſet ad bellum, quia Abſalon in bello erat: hoc autem periculum erat Chuſai, quia poterat aliquis de viris Dauid turbato exercitu occidere ipſum, ideo dicendum, quod ante bellum fugit Chuſai de exercitu Abſalō. *Adorauit Chuſai Ioab*, ſcilicet, humiliauit

ſi coram eo, quaſi gratias agens pro hoc beneficio. Nam F
quod mitteretur ad nuntiandum hoc, putabat quòd erat ſibi proſperum, & quod reciperet munera magna a Dauid pro tam bona annuntiatione. In quo præſupponendum eſt, quod nullus audebat ire ad nuntiandum aliquid, niſi mitteretur a Ioab, quod nuntiaret. *Et cucurrit*, id eſt, velociter iuit ad nuntiandum præcedens exercitum. *Rurſus Achimaas filius Sadoc dixit ad Ioab.* Deſiderabat enim valde Achimaas nuntiare Dauid euentum belli hodierni, ideo inſiſtebat apud Ioab, quod permitteret eum ire ad nuntiandum.

Achimaas volebat nuntiare prædicta regi.
Quæſt. XXIII.

QVÆRETVR, ad quid volebat Achimaas nun- G
tiare iſta Regi, cum non poſſet hodie eſſe grati rumoris annuntiator, ſicut dixerat ſibi Ioab. Reſpondendum quod Achimaas erat curſor velociſſimus, & conſueuerat ſemper Regi nuntiare bona, propter quod acceptus erat apud Regem, vt patet ex verbis Dauid: nam dixit ſpeculator ad Dauid: contemplor curſum prioris quaſi curſum Achimaas filij Sadoc, & ait Dauid: vir bonus eſt & nuntiū bonum portans venit. In annuntiatione autem belli huius erat aliquid proſperum Dauid, ſcilicet, quod totus Iſrael cæſus a ſeruis Dauid fugiſſet in tabernacula ſua. Erat etiam aliquid aduerſum, ſcilicet, mors Abſalon: ideo Achimaas, qui erat vir prudens intendebat referre ſaltem ea, quæ erant proſpera Regi: per quæ mereretur gratiā apud Regem, aduerſa autem ſubticere deſtinauerat: vnde quando quæſiuit Dauid quid eſſet de Abſalon coloratè conuer- H
tit ſermonem, vt non exponeret veritatem Regi ne contriſtaret eum.

Achimaas non poterat recedere ad nuntiandum hæc Regi inconſulto Ioab. *Quæſt.* XXIIII.

QVAERETVR vlterius, cur Achimaas tantum inſtabat apud Ioab, quod vellet currere ad Dauid? cur enim, ſi deſiderabat, non currebat inconſulto Ioab? Reſpondendum quod non licebat alicui de exercitu ire ad nuntiādum aliquid Dauid propria auctoritate, ſed ſolum de mandato Ioab. Quod patet, quia alioquin finito bello licuiſſet cuicunque ire, quo vellet: ſed hoc erat contra diſciplinam militarem, ſcilicet, quod aliquis recedat de exerci- I
tu prius quàm iuſſu ducis ſoluatur exercitus: alioquin erit reus deſertæ aciei, & quia nondum ſolutus fuerat exercitus: nullus poterat ire ad nuntiandum Dauid, niſi iuberet Ioab, ideò Achimaas deſiderans iſtud referre, valde inſtitit apud Ioab, quod permitteretur ire. Item patet, quia ipſe iuſſit Chuſai quod iret, & egit ſibi grates Chuſai de cōceſſione nuntiationis, ſi tamen licuiſſet ſibi ire eo non iubēte, prius iuiſſet. Item patet, quia ſoli duo iuerunt ad nuntiandum, ſcilicet, Achimaas, & Chuſai ſicut infra dicitur, & iſti ſunt, qui acceperunt hic licentiam eundi: ſi tamen licuiſſet ſine licentia Ioab ire ad nuntiandum, plures alij iuiſſent. *Quid impedit ſi etiā ego currā poſt Chuſai?* i. quid mali eſt, ſi ego currā ad nuntiandum poſt Chuſai, ſ. nullū malum eſt, K
ideo curram. Sed dicetur, quomodo dicebat Achimaas: quid impedit, ſi & ego curram, nam iam dixerat ei Ioab impedimentum, ſcilicet, quòd non poterat eſſe nuntius boni rumoris illo die. Dicendum quòd Achimaas conceperat non referre mortem Abſalon, ſed ſolam victoriam ſeruorum Dauid, & ſic nihil impediret, quin ipſe iret, & bonus nuntius eſſet, ſic enim fecit. Sed dicetur, ad quid volebat currere Achimaas, cum iam cucurriſſet Chuſai, & ille pronuntiaret. Dicendum quòd Achimaas erat curſor velociſſimus, & putauit quod poſſet præcedere Chuſai, quamquam ille prius iuiſſet. Vel aliter, ſcilicet, quia intendebat Achimaas ire per aliud iter, ſcilicet, per iter cōpendij, ita vt non videret eum Chuſai: etiam quia via compendij breuior erat, quam ignorabat Chuſai, & Achimaas ſecutus illam cito peruenit ad Regem. *Dixitque ei Ioab, quid vis currere fili mi*, id eſt, cur tantum ſollicitaris ad currendum, quaſi dicat, non eſt vtile. In Hebræo habetur: *Si aliquid & ego curram*, vbi dicit litera noſtra, quid impedit ſi etiam ego curram, & idem eſt ſenſus, ſcilicet, ſi aliquid, id eſt, ſi aliquid mali erit, & ego curram, id eſt, me currente, quaſi dicat, non erit malum. *Non eris boni nuntij baiulus*, id eſt, ſi curris ad nuntiandum aliquid Regi, non nuntiabis ei bona, ideo melius eſt, quod nihil nunties, & iſtud eſt quod impediebat, ſed Achimaas non accepit iſtud tanquam impedimētum, *Qui reſpondit, quid enim ſi cucurrero?* id eſt, dato, quod hoc ſit, quod malum ſequetur, quòd ego curram? Non dicebat iſta verba Achimaas tanquam volens ſcire, quid mali ſequeretur de curſu ſuo, ſed ſolum, vt nimis importunus eſſet, & per importunitatem moueret Ioab ad concedendum ei, quod curreret, & ſic factum eſt; nam dixit ei, quod curreret, ſi volebat. *Et ait ei, curre.* Iſtud non fuit verbum iuſſionis, ſed permiſſionis, ſcilicet, quia tā- G
tum me inquietas, ſi vis currere, curre. *Currens ergo Achimaas per viam compendij tranſiuit Chuſai.* Neſciebat Chuſai methodum ad ciuitatem, vt breuiter perueniret, ſed via publica greſſus eſt, Achimaas autem ſciebat viam cōpendij, & iuit per eam, vnde in breui præceſſit ipſum Chuſai. In Hebræo habetur, *Per viam vallis*, ſcilicet, quia compendium illud erat per aliquam vallem, & loca abrupta, via autem publica erat per planum. *Dauid autem ſedebat inter duas portas.* Erat enim Dauid ſollicitus, vt ſciret quid eueniſſet in bello: nam ſciebat, quod breuiter terminādum eſſet, ſiue proſperè ſiue aduerſè eueniret. Erant autem iſtæ duæ portæ vrbis, ſcilicet, quia erant duo muri coniuncti, & quilibet habebat vnam portam, Dauid autem fortè ſedebat in aliqua turri, quæ erat in medio duarum portarum. *Speculator vero, qui erat in faſtigio portæ ſuper murum.* Poſuerat Da- H
uid ſpeculatorem, vt cerneret, ſi quis veniret, & nuntiaret ei, iſte autem erat in faſtigio portæ, id eſt, in altitudine, vel ſummitate, ſcilicet, in aliqua turri, quæ erat ſuper portam, quia ſic conſueuerunt eſſe turres apud portas vrbium. *Eleuans oculos vidit hominem currentem ſolum.* Iſte erat Achimaas, qui præceſſerat Chuſai per compendium, & iam introierat in viam publicam. *Et exclamans indicauit Regi*, ſcilicet, quod veniret homo ſolus. *Dixitque Rex, ſi ſolus eſt, bonus nuntius eſt in ore eius*, id eſt, bona annuntiatio. Dauid arguebat proſperum, vel aduerſum rumorem per hoc, q veniret homo ſolus, vel multi ſimul: nam ſolus erat ſignū boni rumoris, & è contrario. Cauſa eſt, quia victores occupantur circa ſpolia fugientium, & non veniunt immediatè facto bello, ideo ſolent præmittere aliquem ad nuntiandum euentum, cum autem victi fuerint, omnes fugiunt. I
ideo tunc multi veniunt ſimul, quanquam veniant diuiſi per multas turmas. *Properante autem illo, & accedente propius vidit ſpeculator hominem alterum currentem*, id eſt, iam Achimaas veniebat prope vrbem, quando ſpeculator vidit alium apparere hominem currentem, ſcilicet, Chuſai. *Et vociferans in culmine*, id eſt, clamauit in faſtigio portæ. In Hebræo habetur, *Vocauit portarium*, id eſt, vocauit eum qui cuſtodiebat portas, vt nuntiaret Regi, litera tamen noſtra dixit, quod clamauit de culmine, eo quod conuenientior litera eſt. Nam iſte non vocauit portarium, ſed ad Regem loquebatur. Quod patet, quia Rex immediatè reſpondebat, ſed dicitur, quod vocauit portarium, id eſt, vocauit de porta, nam ſpeculator erat in faſtigio portæ, vt patet in K
litera. Vel poteſt intelligi ſecundum literam Hebraicam, vocauit portarium, id eſt, Regem, qui nunc dicitur portarius, quia ſedebat inter duas portas, vt patet in litera: *Apparet mihi alter homo currens ſolus.* Dixit hoc, quia erat a longe, & non potuit bene diſtinguere, an fortè alij venirēt apud ipſum. *Dixitque Rex, & iſte bonus eſt nuntius*, id eſt, etiam iſte bonus nuntius eſt ſicut prior, nam cum ſolus veniret non ſignificabatur fuga de bello, ſed aduentus ad nūtiandum. Nec obſtat quod iam eſſent duo nuntij, quia ſæpe ſolent multi nuntij mitti, vt ſi vnus non nouit de alio, vt vel aliquis eorum velociſſimè perueniat. *Speculator autem, contemplor, ait, curſum prioris quaſi curſum Achimaas filij Sadoc.* Iam accedebat Achimaas prope vrbem, ita vt poſſet ſpeculator eum cognoſcere, & dixit quod contemplabatur quaſi curſum Achimaas, quia non cognouit eum in habitudine corporis, vel in alio ſigno, ſed in ſolo modo currendi, ſcilicet, quia erat velox nimis: *Et ait rex, vir bonus eſt & nuntium portans bonum*

num

num venit, id eſt, Achimaas eſt vir bonus, & probatus in bello, & eſt prudens nimis: nec veniret ipſe ad nuntiandũ aliquid aduerſum, ideo cum ipſe veniat, ſignum eſt quod bonum nuntium, id eſt, bonam nuntiationem apportat. *Clamans autem Achimaas*, ſcilicet, quando acceſſit ad vrbem, & ſtetit coram Rege inter duas portas. *Dixit ad Regem, ſalue Rex*. Modus ſalutandi eſt. In Hebræo habetur. *Pax regi*, ſed idem eſt. *Et adorans regem coram eo pronus in terra*, ſcilicet, Achimaas, quando locutus eſt adorauit Regem impendendo ei debitam reuerẽtiam, & iſta fuit, quod iacuit pronus in terra. *Ait benedictus Dominus Deus tuus*. Laudat Deum pro bonis impenſis, & dixit, dominus Deus tuus, quia quanquam eſſet Deus omnium, videbatur eſſe ſpecialiter Deus Dauid, quia ſpecialiter miſerebatur eius, & benefaciebat ei, ſic enim dixit Saul ad Samuelem præced. lib. cap. 15. ſcilicet, pepercit populus melioribus ouibus, & armentis, vt immolarentur domino Deo tuo. *Qui concluſit homines, qui leuauerũt manus ſuas contra dominũ meum regem*. Ecce quam cautè reſpondit Achimaas, nam ſolum tetigit de Iſraelitis, & nihil de Abſalon, cum nominet homines pluraliter, & dicit: qui leuauerũt manus ſuas contra Regem, ſcilicet, rebellauerunt ei volentes alium regem conſtituere, iſtos concluſit Deus, ſcilicet, in manu ſeruorum tuorum: nam occidimus, & fugauimus eos. *Et ait Rex, eſtne pax puero Abſalon*. Certificatus Rex de uno proſpero euentu, volebat certificari de ſtatu Abſalon: quia ꝓ illo nimis erat ſolicitus, putans quod poſſet ei euenire aliquod malum, vt quod per errorem, vel caſu poſſet occidi, & maxime a ſagittariis, quorum iacula perueniunt in longinquum, & interdum in incertum. *Dixitque Achimaas, vidi tumultum magnũ, cũ mitteret Ioab ſeruus tuus, ò Rex, me ſeruum tuum*. Noluit Achimaas eſſe nuntius aduerſitatis, ideo quæſitus de Abſalone non reſpondit de morte, ſed dixit, vidi tumultum magnum, id eſt, magnam turbã, quando mittebat me Ioab ad te, & neſcio aliquid aliud. Ecce voluit diſſimulare, in quantum dixit, vidi tumultum magnum, quaſi dicat, quando ego receſſi erat magnus tumultus in caſtris: & ob hoc ego non potui ſcire quid factũ eſſet: nec etiam ad hoc attendi nimis, vt cito venirem ad te. *Neſcio aliquid aliud*. ſcilicet, niſi iſtud quod narraui.

An Achimaas peccauerit ſimulando ſe neſcire mortem Abſalonis. Quæſt. XXV.

QVAERETVR, an Achimaas peccauit ſic reſpondendo? Dicendum, quod Achimaas mentitus eſt: nã dixit ſe neſcire aliud niſi id, quod retulerat, & tamen ipſe ſciebat de morte Abſalon, ſed noluit nuntiare: hoc autem peccatum fuit, quia Achimaas falſum loquebatur, & ab intentione, nec oportet excuſari Achimaas à peccato, quia iſti non erant viri alicuius perfectionis, ita ut debeamus propter illos conari ad inueniendas excuſationes. Aliquis autem dicet, quod peccauit ſolum venialiter, eo quod erat mendacium officioſum. Sed dicendum, quod nõ ſtat, quia mendacium officioſum eſt illud, quod prodeſt alicui non principaliter ipſi loquenti, ſed alteri, & nulli nocet, hic autem mendacium Achimaas non erat ad vtilitatem alicuius niſi ipſiuſmet. Nam nõ erat ad vtilitatem Dauid, quia illico venturus erat Chuſai, qui nuntiaret Dauid mortem Abſalon, ſed ut ipſe haberet honorem apud Regem, illo non triſtato, mentitus eſt. Item dato, quod mendacium ſit ad vtilitatem loquentis: nimis differt, an ſit ad lucrum captandum, vel euitandum malum. Primo modo non vocatur mendacium officioſum, ſecundo autem modo officioſum eſt: Achimaas verò mentitus eſt non ad euitandum aliquod malum, quod ei poſſet euenire, ſed ad captandum honorem, ſcilicet, ut Rex honoraret eum, & gratularetur ei, quia proſperos rumores attulerat. Quod patet, quia ipſe valde deſiderauit venire. Item nimis differt ad excuſationem mendacii, quod aliquis præuentus capiatur in anguſtiis, ita ut neceſſe ſit, vel mentiri, vel carere honore, aut quod aliquis ſciens ſe neceſſariò mentiturum libenter ſe obtulerit ad faciendum id, in quo deberet mentiri. Primò modo eſt aliqualis excuſatio, cum peccans ſit aliqualiter inuoluntarius, & quodcunque inuoluntarium diminuit

Mendacium quando dicatur officioſum, ſine peccato.

A de ratione peccati. Secundo modo mentiri nullo modo eſt excuſabile. Sic fuit de Achimaas, qui ſciebat oportere ipſum mentiri, vel regi nuntiare mortem Abſalon: ideo nullo modo excuſatur, nec a toto, nec a parte. Sciendum, quod iſta litera in multis libris eſt corrupta: nam in quibuſdam libris habetur: vidi tumultum; in aliis vidi cumulum; in aliis vidi tumultum, & litera vltima eſt uera. Ratio eſt, quia ſi dixiſſet vidi tumulum: ex hoc aliqualiter innuebat mortem Abſalonis, ſcilicet, quod populus aſtaret tumulo eius. Idem ſi diceretur, vidi cumulum, quia cumulus ſignificat terræ congregationem, qualis ſolet eſſe ſuper ſepulcra: ſed dixit, vidi tumultum, id eſt, turbationem populi, ideo non potui attendere. Item patet hoc in Hebræo. Nam dicitur ibi: vidi turbam, quæ idem eſt, quod tumultus. *Ad quem Rex, tranſi ait, & ſta*, id eſt, tranſi & mane B hic. Hoc dicebat, quia Achimaas non attulerat complementum rumoris, cum nihil diceret de Abſalone, & quia ſciebat, quod alius nuntius ueniebat retro, voluit quod expectaret Achimaas, vt concordarentur ambo in rumore enũciando, & colligeret ex verbis illorum veritatem. *Cumque ille tranſiſſet, & ſtaret*, id eſt, tranſiuit vltra Regem, & ſtetit citra ipſum expectando alium nuntium. *Apparuit Chuſai*. Tardius iſte venit: quia uia longiori greſſus eſt, & quia non erat ita velox vt Achimaas. *Et ueniens ait, bonum apporto nuntium domine mi Rex*, id eſt, cum acceſſit ad Regem dixit: bonum nuntium, id eſt, nuntiationem apporto. *Iudicauit enim pro te Dominus hodie*, id eſt, Deus fecit hodie iudicium, uel miraculum pro te, ſcilicet, tradendo inimicos tuos, qui multi erant in manus noſtras, qui pauci eramus, *De manu omnium qui ſurrexerunt contra te*, id eſt, C Deus dedit tibi vindictam de omnibus, qui ſurrexerunt cõtra te. Dicitur autem de manu alicuius, id eſt, de ipſomet, quia iſte modus loquendi eſt Hebraicus. Sic patet Geneſ. 9. ſcilicet, ſanguinem animarum ueſtrarum requiram de manu omnium beſtiarum. Sic etiam dicitur Ezechiel 3. ſanguinem eius de manu tua requiram, id eſt, de te. *Dixit autem Rex ad Chuſai: eſt ne pax puero Abſalon?* id eſt, nunquid Abſalon viuit in pace? *Cui reſpondens Chuſai, fiant inquit ſicut puer, inimici Domini mei Regis*, id eſt, oro quod omnes inimici tui fiant ſicut Abſalon, ſcilicet, moriantur ſicut ipſe. Et iſte modus eſt apud Hebræos nuntiandi malum de aliquo. Sic enim dixit Abigail ad Dauid præced. lib. capit. 25. fiant ſicut Nabal omnes inimici Domini mei Regis, ſcilicet, ita ſtulti, & miſeri. *Et uniuerſi, qui conſurgunt, aduerſus eum in malum*, id eſt, omnes qui moliun- D tur malum contra te, & rebellant tibi, fiant ſicut Abſalon.

Contriſtatus itaque. Hic ponitur quartum, ſcilicet, lamentatio filii: nam plorauit Dauid valde pro Abſalon: & dicitur. *Contriſtatus itaque Rex*, id eſt, audito ſermone Chuſai intellexit Abſalon eſſe mortuum, & per hoc triſtatus eſt valde: quanquam non fuiſſet ſibi nũtiatus modus mortis, vel quis occidiſſet eum. *Aſcendit cœnaculum portæ, & fleuit*, id eſt, nunc erat Dauid in loco publico inter duas portas, & audita morte Abſalon aſcendit cœnaculum portæ, id eſt, in quoddam palatium, quod erat ſuper portam vrbis. In Hebræo habetur. *Aſcendit cameram*, & idẽ eſt, fecit autem hoc Rex, quia volebat plorare pro filio ſuo & noluit plorare in publico, eo quod erat quædam regis indignitas publice plorare; etiam quia plorantes immutãt E vultus ſuos, & efficiuntur modicæ reuerentiæ, imo deturpari: Regem autem ſemper oportet apparere cum magna grauitate, cum ſit uir maximæ auctoritatis: ideo noluit plorare in publico, ſed aſcendit ad cameram, vt ſolus ploraret: & tamen motus dolore magno non ſeruauit modeſtiam, nam uoces magnas emittebat, ita ut audiretur foris. Sic patet, ſequen. capi. ſcilicet, Rex operuit caput ſuum, & clamabat uoce magna: fili mi Abſalon. *Et ſic loquebatur vadens*. Ponuntur hic verba planctus Dauid, quæ ſequuntur. *Fili mi Abſalon, Abſalon fili mi*. Iſta uerba repetebat Dauid ſæpe ex amaritudine, ſicut ſolent facere plangentes.

Contriſtatio Dauid pro morte Abſalonis.

Quare facta eſt repetitio verborum a Dauid?
Quæſt. XXVI.

Reſpon. Rab. Sal. ridicula.

QVÆRETVR circa repetitionem iſtorum verborũ cur facta ſit? Reſpondet Rab. Salom. q̀ octo vicibus repetuntur iſta verba hic, quia Dauid in 7. vicibus eduxit animam Abſalon de ſeptem manſionibus inferni, & in octaua vice poſuit eã ad portam horti Paradiſi. Idem recitat Ra. Dauid Kimhi. Sed illa ridicula ſunt, quia præſupponunt iſti eſſe in inferno ſeptem manſiones, & q̀ anima Abſalon erat in vltima. Sed iſtud falſum eſt, quia ſolum diſtinguuntur quatuor loca inferni ſecundũ quatuor cõditiones, vel ſtatus exiſtentium ibi. Quædam pars eſt infernus damnatorum pro illis, qui in peccato mortali decedunt, vbi pęna æterna eſt. Secundus locus eſt purgatorius ignis, vbi ſunt animæ illorum, qui in charitate decedentes inexpleta tamen ſatisfactione aliquid habent, de quo puniantur, & iſta pęna temporalis etiamnam nullus vltra diem iudicij ibi manebit. Tertius locus eſt eorũ, qui ſine aliquo peccato actuali deceſſerunt habentes tamen originalẽ maculam, qui locus nullam pęnam habet ſenſibilem, ſed ſolam priuationem boni, quæ in æternum manebit. Quartus locus erat limbus Sanctorum, in quo viri iuſti, & omnes morientes in innocentia vſque ad Chriſti paſſionem manebant nondum aperta ianua vitæ æternæ, Abſalon autem non manebat in ſinu Sanctorum, quia ipſi Hebræi volunt, quod Abſalon mortuus fuerit in peccato, etiam non erat in lymbo puerorum, quia ibi ſolum ſunt, qui ante circuncìſionem moriebantur. Abſalon autem iam circunciſus erat, vnde non poterat mori in peccato originali: etiam non erat in purgatorio, quia non mortuus eſt in charitate, vt ipſi Hebræi volunt, ideo erat in inferno damnatorum, ſed ibi non aſſignantur ſeptem loca cum ſit idẽ ſtatus omnium manentium ibi, quanquam non ſit æqualitas pęnarum. Item errant, quia dicunt, q̀ de inferno damnatorum anima Abſalon ducta eſt ad Paradiſum, nam ibi non eſt redemptio vlla. Item errant, quia dicunt, q̀ in octaua vice anima Abſalon ducta eſt ad portam horti Paradiſi, in quo volunt quòd animæ virorum bonorum ſint in Paradiſo terreſtri, quia ibi eſt hortus, & non in cęlo, ſed falſum eſt. Item errant, quia volunt quod anima Abſalonis manſerit ad portam Paradiſi, quia oportet vel animam eſſe in Paradiſo, vel in alio de quatuor receptaculis, & nõ poteſt manere ad portam alicuius iſtorum, quia illud eſt manere extra omnia. Item errant, quia putant quod per planctum Dauid anima Abſalon potuit liberari à pœna, quia planctus ille non erat meritorius, cum Dauid non ploraret niſi ex compaſſione filij ſui, quia filius erat, & iſta cum fiant ex affectione naturali, ad merendum, vel ad ſatisfaciendum nihil proficiunt. Conſiderandum vlterius, quod

Opinio Nicolai.

Nicolaus dicit, quòd Dauid ſex vicibus dixit: fili mi Abſalon ad compatiendum pro ſex pęnis, quæ ſunt in inferno. Habentur autem quatuor vices hic, & duæ ſeq. cap. Et eſt ſenſus quod Dauid credebat Abſalonem eſſe in inferno, quia mortuus fuerat in peccato mortali. Sunt autem ſex pęnæ inferni, ſcilicet, pęna priuationis bonorum vitæ æternæ, quę vocatur pœna damni, eſt pęna ſenſus in toleratione malorum, eſt ſtridor, eſt fletus, ſunt exteriores tenebræ, eſt duratio ſine fine, & pro iis ſex condoluit ſibi dicendo ſex vicibus, fili mi Abſalon. Sed iſta applicatio non ſtat. Primò quia non ſolum ſex, ſed etiam octo vicibus hoc dixit, vt patet in litera Hebraica: litera tamen noſtra non curauit repetere toties idem verbum, quia inutile erat, ideo nõ poteſt ſumi ex hoc ratio ſignificationis. Item etiam ex litera Hebraica nõ poteſt ſumi iſta ſignificatio, quia quãquam ſolùm ponatur ibi octo vicibus, fortè dixit plus, quã trigeſies. Nam non dicitur in litera, quòd dixit ſolùm iſta, ſed quòd ſic loquebatur vadens, ſcilicet, fili mi Abſalon. Item non ſtat applicatio, quia pęnæ inferni non ſolũ ſunt ſex, ſed etiam a quibuſdam ponuntur nouem, & ab aliis plures. Item non ponitur hic pęna grauiſſima inferni, ſcilicet, vermis conſcientiæ, de qua Iſaię vlti. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Verumtamen non poteſt propriè poni inter pęnas damni, quia eſt aliquid poſitiuum. Non eſt etiam inter pęnas ſenſus, quia

F pertinet ad exteriora, ſed de hoc dicetur Matth. 25. capit. Item non eſt propria connumeratio pęnarum, cum diſtinguitur pęna ſenſus contra pęnam ſtridoris, & fletus, quia iſtę pęnę ſenſus ſunt, & non poteſt connumerari genus cõtra ſpeciem. Dicendum ergo, quod non ponitur hic ſex vicibus, fili mi Abſalon, ad ſignandum aliquid, ſed per accidens, quia ita poterat poni decem vicibus, vel pluribus, aut ſolùm bis. Quod patet, quia non toties ponitur hic ſicut in Hebræo, ſed ibi octo vicibus, hic autem ſex: & veriſimile eſt, quod Dauid pluribus vicibus iſta dixerit repetendo dolorem ſuum.

Reſponſio authoris.

An liceat dolere pro damnatis.
Quæſt. XXVII.

G QVAERETVR vlterius, quia dixit hic Nicolaus, quod Dauid dixerat ſex vicibus, fili mi, ad compatiẽdum pro ſex pęnis, quæ ſunt apud inferos, an liceat homini dolere pro his, qui apud inferos ſunt? Reſpondendum quod aut conſtat aliquem eſſe apud inferos, aut non: ſi nõ conſtet, quantumcunque moriatur factis magnis peccatis, licet homini dolere pro illo, & orare, & benefacere: eo quod potuit homo in extrema parte vitæ dolere pro peccato, & remiſſionem habebit. Si autem conſtet aliquem eſſe apud inferos eo modo, quo conſtare poteſt. Dicendũ quod pro hoc nefas eſt orare, vel bene agere, vt ad locum ſalutis redeat, quia hoc impoſſibile eſt: & cũ voluntas Dei ſit in hac parte immobilis, ſi quis conetur orando Dei mutare ſententiam; vel putat illam eſſe mutabilem, offenſio magna Dei eſt, licet tamen dolere pro illis, qui ibi ſunt, cõ-
H patiendo, & non orando, ſcilicet, quod patiũtur tam acres pœnas. Sic enim eſt in luctu mortuorum, nam licet flere pro mortuis, ille tamen fletus non eſt, vt mortui illi reſurgãt, vel vt peccata eis condonentur, ſed ad oſtendendum ſigna compaſſionis. Si quis ergo ſciens amicum, aut filium, vel cognatum in inferno eſſe, compatiatur ei, quia ſic perit, non orando pro illo, non peccat, quia compaſſio noſtra non repugnat immobilitati ſententiæ Dei. Sic autem Dauid dato, quod ſciret Abſalon eſſe in inferno, poterat lugere pro illo compatiendo ſibi, fortè plus quã pro morte temporali. *Quis mihi tribuat, vt ego moriar pro te.* Hoc dicebat Dauid ex nimio dolore, & quia valdè diligebat Abſalon, licet offendiſſet eum nimis.

I *An Dauid peccaret, dicendo, quod volebat mori pro Abſalon, & an liceat alicui homini mori pro alio.*
Quæſt. XXVIII.

QVÆRETVR, an Dauid peccaret dicendo, quod vellet mori pro Abſalone? Reſpondendum, quod dubium conſiſtit in hoc, ſcilicet, an liceat alicui pro alio ſponte mori, ita vt ipſe velit mori, ne alius moriatur. Reſpondendum, quod abſolutè non licet alicui pro alio mori, uel ſe exponere ſolum, ne alius moriatur; licet tamen, quod ſe exponat aliquis in dubio ad mortem pro alio, ſcilicet, vt defendat eum: Vel interdum, vt adiuuet contra hoſtem. Si tamen aliquis occidendus eſt
K pro crimine, vel alia cauſa: non licet alicui quantumcunque amico exponere ſe, vt ipſe occidatur, vt alius viuat: quia tunc iſte deſideraret mortem innocentis, & conferret ad illam directè, ſicut aliqua cauſa. Item peccaret contra ordinem charitatis, quia non debet quis diligere alium plus, quam ſe: ſed qui vult mori, ne alius moriatur, diligit aliũ plus quam ſe, ergo peccat. In morte autem, quam quis ſubit in dubio pro alio, non eſt ſic, quia cum mors incerta eſt, non vult quis mori, ſed ſolum adiuuare amicum, licet ex illo poſſit ſequi mors: nam indifferens eſt mori, vel euadere, ideo non eſt deſiderium mortis innocentis. Etiam non diligit hoc modo quis alium plus quam ſeipſum, quia non moritur, vt alius non pereat, ſed exponit ſe periculo, vt alius non moriatur. Sed obiicietur, quod directè aliquis poſſit mori, & velle mori, ne alius moriatur: quia quod cadit ſub charitate non eſt peccatum, ſed charitatis perfectiſſimæ eſt mori pro alio, ſicut Chriſtus dixit: maiorem hac charitatẽ nemo habet, quam vt animam

ſuam

ſuam ponat pro amicis ſuis:ergo licet nobis mori pro ami A
cis.Reſpondendum,quod hoc non intelligitur de poſitio-
ne animæ, quando quis uolens mortem directè moritur,
vt alius non moriatur, ſed de poſitione animæ ad pericu-
la,in quibus non eſt mors certa , licèt magis præſumatur
de morte q̃ de uita,& qn mors illa non uenit ſponte, ſed
ex neceſſitate,ſcilicet, ſi quis in illam incidat defendendo
amicum,& iſta eſt maxima charitas,quia non habet homo
maiora bona q̃ vitam ſuam , quam exponit periculis pro
amico. Aliter fortè poſſet aliquis exponere auctoritatem
illam de morte certa,quam aliquis uoluntariè ſubit: & ſic
Chriſtus mortuus eſt ſponte pro nobis mori volens, &
ſciens ſe moriturum,ſed hoc in Chriſto ſpeciale fuit. Ali-
quis fortè dicet,ꝙ quanquam nullus obligetur ad tam per
fectum actum charitatis,ſicut fuit in Chriſto: tamen ſi q̃s
vult illum habere,non peccabit,ſed potius laudabitur,q̃a B
eſt opus ſupererogationis. Dicendum quod adhuc mors
Chriſti non fuit ſuper iſtam regulam datam , nam Chri-
ſtus non mortuus eſt,ne nos moreremur , ſed vt liberare-
mur a peccatis:nos autem ſi moriamur pro alio, non poſ-
ſumus mori,vt tollantur peccata ſua,ſed ſolùm vt nõ mo-
riatur alius:quia mors vnius hominis nõ proficit alteri ad
remiſſionem peccatorum,ſed hoc in ſolo Chriſto eſt, qui
Deus eſt,& homo,ideo per mortem ſuam poteſt mereri re
miſſionem peccatorum:quia mors ſua eſt meriti infiniti:ſi
tamen mors Chriſti non profuiſſet nobis, niſi vt vnus de
nobis liberaretur à morte temporali, & non proficeret ad
remiſſionem peccatorum,non licuiſſet Chriſto pro nobis
mori: ideo non ſtat in Chriſto inconueniens, quod in no-
bis,ſcilicet,ꝙ moriendo pro nobis diligat nos plus quam
ſe:quia Chriſtus mortuus eſt in carne,vt animas noſtras li C
beraret a morte,quilibet autem homo tenetur plus dilige
re animam alterius,quam corpus ſui ipſius, & tamen non
debet diligere plus corpus alterius quam ſuiipſius: homo
tamen quando pro alio homine moritur , ſolum moritur,
vt ille non moriatur,& ſic plus diligit corpus illius, quam
corpus ſuum,& vitam illius quam vitam ſuam. Item non
ſtat aliud inconueniens, ſcilicet,quod homo moriens pro
alio vult mortem innocentis. Nam iſtud culpabile eſt,in-
quantum homo vult mortem ſuam,& non eſt penitus do
minus ſuiipſius,ſed offendit Deum,cuius poſſeſſio eſt : ſe
autem non offendit,vt declarat Ariſt.5.Ethic.& habitum
eſt præced.c.q.19.in morte Achitophel.Chriſtus tamen e-
rat dominus ſuiipſius,eo quod erat Deus,ideo quanquam
vellet ſe innocentem mori,non peccabat. Item mors Chri
ſti erat quaſi non mors,eo quod in poteſtate ſua erat, illi- D
co vt moreretur reuiuiſcere:ſic enim dixit Ioan.10.cap.Po
teſtatem habeo ponẽdi animam meam,& poteſtatem ha-
beo iterum ſumendi eam. In nobis autem eſt poteſtas mo
riendi,ſed non reſumendi animam, ideo in nobis eſt pro-
pria mors. Patet igitur,ꝙ non licet alicui offerre ſe occidẽ
dum,ne alius occidatur: & conſequenter non licet illud
velle,nec dicere. De Dauid autem dicendum,quod non li
cebat ei velle mori ne moreretur Abſalon,immo etiam di
cendum,quod dato quod licuiſſet , Dauid noluiſſet hoc:
ſed dicebat iſta verba ad expreſſionem doloris magni , &
non peccabat illa dicendo : quia multa licent hominibus
in dolore,quæ alias non licent. *Abſalon fili mi fili mi Ab-
ſalon*. Repetitio eſt ſæpius facta eorundem verborum ad
exaggerandum dolorem.

CAPVT XIX.

NVNTIATVM eſt autem Ioab, *quod Rex fle
ret,& lugeret filium ſuum. Et verſa eſt victoria
in luctum in die illa omni populo. Audiuit enim
oĩs populus in die illa dici,dolet Rex ſuper filio ſuo.*

· Dictum eſt in præcedentibus qualiter Abſalon Dei iu-
dicio mortuus fuerit , hic agitur qualiter Dauid Dei bene-
ficio in regnũ reductus fuerit.Et diuiditur in quatuor par-
tes.Primò ponitur Dauid cõſolatio. Secundò conſolati ab
omnibus tribubus receptio,ibi. *Omnis quoque populus.* Ter
tiò recepti in domum ſuã reductio,ibi. *Et reuerſus eſt Rex.*
Quartò reducentiũ cõcertatio,ibi. *Oĩs autem populus Iuda.*

An ordo continuatus ſit ad præcedentia. Queſt. I.

QVÆRETVR de his,quæ habentur hic,an habeãt
ordinem continuatum ad præcedentia. Et an fuerint
facta immediate poſt illa.Reſpondendum, ꝙ hic ſit ordo
continuus:nam ſupra dictum eſt,quõ Dauid plorauerit ꝓ
morte Abſalon,hic autem dicitur , quõ ceſſauerit a fletu ,
ſed iſtud poſt illa eſt.Etiã ſupra dicebatur, quõ Dauid fue-
rat fugitiuus trans Iordanem,hic autem dicitur,quõ redũ
ctus ſit in Ieruſalem.Ad ſecundũ dicendũ , ꝙ iſta fuerunt
facta immediate poſt præcedentia ſ.eodẽ die.Nam eo die,
quo Dauid plorabat Abſalõ,vt ſup.dicitur,reuerſi ſunt vi-
ri eius de bello,& Ioab ſuaſit Dauid,vt ceſſaret a planctu,
de quo hic dicitur. *Nuntiatum eſt autem Ioab.* Iſtud fuit ei
B nunciatum in via dũ veniret de bello. Forte.n.Achimaas,
vel aliquis alius de ſeruis Dauid iuit ad nuntiandum illud
Ioab,antequam veniret in vrbẽ,vt videret quid ſuper hoc
expediret fieri. *Quod Rex fleret, & lugeret filium ſuum.*
Flere,& lugere ponuntur hic tanquam diſtincta,quia vnũ
ſignificat ſolam lacrymarum emiſſionem , aliud verò ſi-
gnat clamationẽ,vtrũque.n.faciebat Dauid, nam operuit
vultum ſuum,& clamabat voce magna,infra in litera.

An peccauerit Dauid flendo pro Abſalon. Queſt. II.

QVAERETVR , an peccauerit Dauid flendo nunc *Arguitur 1.*
pro Abſalon. Aliquis dicet quod ſic,quia Ioab incre-
puit valde Dauid pro hoc fletu,ſed ille nõ fuiſſet auſus in-
crepare Regem,niſi ex valde iuſta cauſa,ergo Dauid ma- *Secũdo.*
C le egit flendo . Item Dauid ceſſauit a fletu admonitus a
Ioab,ſi tamen non fuiſſet fletus iniuſtus, non ceſſaſſet, er-
go peccauit flendo. Reſpondendum ꝙ Dauid nõ peccauit
flendo,quia cuilibet licitũ eſt cõpati patientibus , & à for-
tiori ipſis morientibus,potiſſimè aũt cognatis , ſic ergo cũ
eſſet Abſalon filius Dauid, licebat ei pro illo lugere . Nec
obſtat ſi dicas,ꝙ erat Abſalon vir peſſimus , ideo non erat
dolendũ de eo:nã cum moriente crimina extinguuntur,ita
vt etiam de iure accuſari nequeant, vt patet in Decretis
23.diſt.c.quorundam. Ergo a fortiori pot eis etiam pieta-
tis officiũ impendi : ſic.n.ipſe Dauid pugnauit cõtra Idu-
mæos,& occidit illos,quia mali erant , poſtea tamẽ cõpa-
tiens illis officiũ ſepulturæ exhibuit.ſeq.lib.c.11. a fortiori
ergo poterant hæc fieri in filio, q̃q̃ viuens malus fuiſſet .
Ad primam rõnem in cõtrariũ dicendũ, ꝙ Ioab increpuit
D Dauid,nõ quia peccabat faciendo, ſed quia illud vertеba- *Ad primam rationem.*
tur in magnũ damnũ ſuũ , ſ. quia ſi perſeueraſſet in fletu,
oẽs viri ſui receſſiſſent ab illo illa nocte, & cõſtituiſſent for
te aliũ Regẽ,vt patet infra in litera: Dauid aũt poterat in-
crepari a Ioab,nõ ſolum pro peccatis , ſed ẽt pro illis , quę
eſſent contra honorẽ ſuũ,& vtilitatẽ.Ad ſecundũ dicendũ, *Ad ſecundam.*
ꝙ Dauid admonitus à Ioab ceſſauit a fletu,non tanq̃ ma-
le egiſſet a principio,ſed quia inutiliter agebat,& ſequere
tur magnũ damnum ex hoc, & ſic interdum oportet ceſſa
re a bonis ꝑ aliquam cauſam,ſic dicitur Pſal.38.Poſui ori
meo cuſtodiã,cũ conſiſteret peccator aduerſum me,obmu
tui,& humiliatus ſum,& ſilui a bonis,id eſt,ceſſaui a bona
operatione propter aduerſantes . Sic ẽt interdum ceſſatur
a bono propter ſcandalum,& ita erat hic,quia ſi fleret Da
uid,ſcandalizaretur populus,& recederet ab eo. Vnde nõ
E fuit ei liberum agere,quod uolebat. *Et verſa eſt victoria
in die illa in luctum omni populo*, ſcilicet, populus veniebat
ualde gaudens de bello obtẽta victoria, credens quod Da
uid faceret magnum gaudium,& lætarentur ſimul.Nunc
autem cognito,quod Dauid doleret de morte filii, de qua
illi gaudebant, inceperunt triſtari tanquam nihil fuiſſet ,
quod egerant:immo tanquam eſſet mala victoria. *Audiuit
enim populus in die illa.* Scilicet, die, qua veniebat de bel-
lo,& antequam intraret in ciuitatem,vt patet infra,cũ di-
citur,& declinauit populus in die illa ingredi ciuitatem .
Dolet Rex ſuper filio ſuo. Iſtud audierunt in itinere,quia
vt dictum eſt,aliquis nuntius venerat ad Ioab, qui retule-
rat Regem dolere,& tunc populus cognouit , quod Rex
lugebat. *Et declinauit populus in die illa ingredi ciuitatem.*
Id eſt,noluit ingredi,quia nolebat introire ad planctum ,
cum potius expectaret gaudium,& hilaritatem Regis pro

victoria:& non introierunt illa die, quia putabant, quod fortè Rex mutaret propoſitum,& ceſſans à fletu reciperet eos ſequenti die cum gaudio. In Hebræo habetur. *Populus furabatur ſe,ne veniret in ciuitatem*. Et idem eſt,ſed eſt modus loquendi groſſius,nam dicitur aliquis furari ſe ab alio, quando declinat ab illo, & ita populus declinabat nunc, vt non veniret in ciuitatem. *Quomodo declinare ſolet populus verſus,& fugiens de bello*. Id eſt,ſicut cum populus ſuperatur in bello,& fugit,erubeſcit venire in vrbes ſuas:ita ſerui Dauid,quanquam obtinuiſſent victoriam, quia videbant q̄ Dauid triſtabatur de illa, erubuerunt intrare in vrbem,cum venirent ſub ſpe magnæ glorianonis,& nunc valde confuſi ſunt. *Porro Rex operuit caput ſuum, & clamabat voce magna*. Iſte modus erat lugentium antiquitus,q̄ capita velarent præ triſtitia. Nam erat hominibus conſuetum tempore gaudii caput habere diſcoopertum, ideo è contrario tempore luctus operiebant caput. Clamabat autem Rex voce magna,& iſtud iam erat ſibi inhoneſtum,quia non ſolum Regibus, qui ceteros virtute precellere debent,ſed etiam quibuſcunque in ſerioribus viris nō conuenit voce magna plangere, quia illud muliebre eſt, Dauid tamen præ magnitudine doloris faciebat hæc. *Fili mi Abſalon, Abſalon fili mi*. Iſte eſt planctus ſæpè repetitus. Credendum eſt enim, quòd alia verba interponeret Dauid,quia ipſe nouerat optimè plangere, ſicut patet in planctu,quem fecit ſuper Saulem, & Ionathan ſupra primo:& etiam ſuper Abner ſupra.3.& patet hoc, quia dicebat. Quis tribuat mihi,vt ego moriar pro te, præced.c.maxime tamen repetebat iſta verba, ſcilicet, fili mi Abſalon. *Ingreſſus ergo Ioab ad Regem in domum*. Iſte erat confidentior erga Regem omnibus ſeruis eius, eo quod maior erat in tota domo,ſcilicet princeps belli. Etiam quia cognatus erat Dauid,ſcilicet,filius ſororis eius, & non timebat aliquod malum ſibi infligi,quanquam loqueretur Regi aliqua dura. Iſte enim ingreſſus eſt in ciuitatem,& in domū Regis dimiſſo toto exercitu extra vrbem, vt ipſe immutaret Regem,& facto hoc reuerſus eſt ad exercitum,& omnes introierunt in vrbem. *Dixit,confudiſti hodie vultus omnium ſeruorum tuorum*. Id eſt,poſuiſti eos in verecundia magna,quia ipſi putabant, quod tu lætareris valdè in reditu eorum de bello,& agens diem feſtum dares illis munera: nunc autem quia doles de victoria eorum, innuis,q̄ non placeat tibi id,quod egerunt,& quod nō diligas eos, & iſta eſt confuſio ſua,propter quam ita declinant a te,velut ſi fugiſſent de bello. *Qui ſaluam fecerunt animam tuā*. Scilicet,perſequendo,& ſuperando inimicos tuos: quia ſi nunc viri Dauid non præualuiſſent contra Abſalonem,ſed è contrario,ipſe occidiſſet Dauid,& omnes, qui cum eo erant,ut infra dicitur:& liberatus fuit Dauid ab hoc, labore ſeruorum ſuorum,ideo iniuſtè agebat confundendo facies eorum,ſcilicet,innuendo,quod non placeret ei hæc victoria. Eſt enim iſtud genus maxime ingratitudinis,cum non ſolum pro beneficio ſuſcepto nihil rependimus, ſed etiam illud non fuiſſe nobis vtile, vel non placuiſſe demōſtramus. *Et animas filiorum tuorum*. Etiam liberauerunt ſerui tui animas filiorum tuorum a morte.

Quomodo dicatur, quòd per mortem Abſalon ſaluatæ ſint animæ filiorum Dauid. Quæſt. III.

QVÆRETVR, quomodo dicatur hic,quod liberauerint animas filiorum Dauid,quia ille dicitur liberari a morte,qui alias moriturus eſſet, niſi prouideretur ei; ſed filii Dauid non erant morituri. Nam ſupra decimo ſeptimo cap.dicitur:vnum virum tu quæris,& omnis populus erit in pace,id eſt,ſolùm tu quæris mortem vnius viri, ſcilicet,Dauid. Et iterum ibidem: percutiam Regem deſolatum,& reducam vniuerſum populum:ergo ſolum volebat occidere Regem,& reliquos ſubiicere ſeruituti Abſalon. Reſpondendum,quod ſi Abſalon præualuiſſet contra Dauid,occidiſſet omnes filios Dauid. Primò quia fortè aliquis erat maior eo,cui potius cōpetebat regnum, ſ. Cheleab,qui fuit genitus antè Abſalon,ſup.3.cap. Item regnū promiſſum erat à Deo Salomoni, & ſi hoc ſciret Abſalon, ne impediret eum Salomon,interficeret ipſum. Item cum obtinuiſſet Abſalon regnum per iniquitatem, non poterat

F illud tenere licitè,ideo fortè ſerui ſui inſurgerent in eum, & deponerent de regno inſtituētes alium de filiis Dauid, qui licitè obtineret illud: vt ergo nullus maneret, ad quē regnum deuolui poſſet,vellet occidere omnes. Item fortè filii Dauid videntes quòd Abſalon iniuſtiſſimè ſe habuiſſet ad patrem,inſurrexiſſent in eum,& occidiſſent: vt ergo non inſurgerent,ipſe præoccuparet occidere omnes. Simile autem horum habetur 2. Paralip.21.c.de Ioram Rege Iuda: nam ipſe poſtquam inſtitutus eſt in Regem, occidit omnes fratres ſuos,& fortè vt ſecurius regnaret. Itē quod occidiſſet Salomonem,ſi cognouiſſet promiſſionem factā ei a Deo,patet,quia timeret quod ille auferret ei regnum, & faceret ſicut ipſemet Salomon fecit poſtea Ieroboam, cui propheta Ahias dixerat,quod regnaturus eſſet, & Salomon uoluit tenere eum,vt occideret;Ieroboam verò fu-
G git in Aegyptum vſque ad mortem Salomonis: ſequenti libro cap.11. Item quod occideret fratres ſuos, ſi fortè ad illos magis pertinebat ius regnandi quam ad eum, apparet. Nam Abimelech filius Gedeonis ex cōcubina, habuit ſeptuaginta fratres legitimos, quibus competebat ſucceſſio patris,& ei nullo modo,quia erat illegitimus, ideo occidit omnes ſeptuaginta,vt non maneret aliquis, ad quem pertineret ius: vt patet Iudi.9.capit. Item quòd occidiſſet fratres,ne eū in regno perturbarent,patet,quia Salomon, cum videret quod Adonias frater eius moliretur ad regnū per quaſdam fraudes,ſcilicet,petēdo in vxorem eam,quæ fuerat vxor regis,occidit eum,ſeq.lib.cap.2. non eſt ergo dubitandum,quin omnes fratres ſuos occideret Abſalon. Ad rationem in contrariū dicendum, quod Abſalon quærebat vnum virum, ſcilicet,Dauid ſingulariter,quia ille e-
H rat,qui directè prohibebat eum regnare, & tamen minus principaliter quærebat animas omnium, qui poſſent eum impedire in regnando, & iſti erant fratres ſui. Aliter poteſt dici, quod Abſalon quærebat animam Dauid, & etiā filiorum ſuorum:& cum dicitur, vnum virum tu quæris: intelligitur cum domo ſua, ſcilicet,quod volebat illum, & totam domum ſuam delere. Et patet, quia dicitur ibi, & omnis populus erit in pace, ſcilicet, omnes homines populares non habentes aliquem,quem in Regem accipiāt, niſi te. Et patet, quia non intelliguntur nomine populi filii Regis, ſed nomine Regis, cum ſint in familia ſua. *Et animas filiarum tuarum*, id eſt, etiam liberauerunt filias tuas a morte.

An Dauid filias habuerit, Quæſt. IV.

I QVAERETVR, quomodo dicatur de filiabus Dauid cum non legatur habuiſſe filias, immo nec aliquam. Quod patet,quia ſupra tertio cap. ponuntur filii, quos habuit Dauid in Hebron,& inter eos nulla eſt femina,& ſupra 5.capit.ponuntur omnes filii,quos habuit poſtea in Ieruſalem,& etiam ibi non eſt aliqua femina. Reſpondendum, quod Dauid filias habuit ſicut hic dicitur, nec valet argumentum,quod illæ non deſcribuntur, quia multa ſubticet ſcriptura,quæ tamen facta ſunt,& ratio huius videtur, quia ſcriptura præcipuè vult agere mentionē de viris,eo quod per eos tenditur linea generationis,& nō per feminas. Sed adhuc dicendum, quod Dauid ex vxori-
K bus ſuis ſolum habuit vnam filiam,ſcilicet,Thamar,vt patet.1.Paralip. 3.cap.vbi computatis omnibus filiis Dauid, ſubditur,hi omnes habuerunt ſororem Thamar: & tunc poteſt dici,quod ſolum habuit Dauid vnam filiam, licèt dicatur habere filias,quia habens vnum filium dicitur habere filios. Sic patet Gen.46.vbi ponitur genealogia filiorum Iacob. Et dicitur filii Dan, Huſim, & ſic ſolum erat Huſim filius Dan,vt ibi patet, & tamen dicitur habere filios: ſic etiam ex modo loquendi iuris humani dicitur habere filios, qui vnicum habet, ſic patet ff. de verbor. ſignific.l.liberorum. Poteſt tamen adhuc dici, quod habuit Dauid multas filias,quia licèt ex vxoribus non habuit niſi Thamar,potuit habere ex concubinis. Quod patet, quia in computatione filiorum Dauid nunquam exprimūtur filii concubinarum. Quod patet primo Paralip.3. cap. cum enumeratis omnibus filiis Dauid, qui ponuntur ſupra 3.& 5.cap.ſubditur, omnes hi filii Dauid abſque filiis concubinarum, habuerunt ſororem Thamar: & ſic ſicut

non

non exprimuntur filij concubinarum, ita etiam nec filiæ,
& ſic potuit habere multas. Ioab autem loquebatur hic de
omnibus filijs, & filiabus Dauid. *Et animam vxorum tua-
rum*. Habuit.n. Dauid plures vxores, & omnes hæ libera-
tæ ſunt. Patet quia ſex vxores accepit, dum eſſet in Hebrō.
ſup. 3. & poſtea accepit alias dum eſſet in Ieruſalem. ſupra
5. & primo Paralip. 3. cap. *Et concubinarum tuarum*. Ha-
buit etiam Dauid concubinas multas. Quod patet, quia re
liquit decem ad cuſtodiam domus, quando fugit de Ieru-
ſalem. ſupra 15. & 16. c. & ex hoc apparet, q iſtę non eſ-
ſent vxores, & concubinæ, quia diſtinguitur hic inter vxo-
res minus principales, quia ad hoc reſponſum eſt ſup. 5.
& 12. cap.

Cum feminæ non eſſent perituræ cur liberatæ dicebantur.
Quæſt. V.

QVÆRETVR, quomodo dicatur, quòd libera-
tæ ſint filiæ, vxores, & concubinæ, cum iſtę, quia fe-
minę erant, nō erant perituræ: ſic enim intelligebat Dauid,
ideo quando fugit de Ieruſalem non reliquit aliquos vi-
ros ad cuſtodiam domus, ſed ſolum decem concubinas.
ſupra 15. cap. Reſpondendum q feminæ non erant occi-
dendę, ideo non liberabantur à morte, ſed liberabantur à
miſeria, & ſeruitute, quia ſi Abſalon occidiſſet Dauid, to-
ta familia Dauid fuiſſet abiecta, & fuiſſent uxores, & con-
cubinæ eius ſine honore: ſic enim dixit Bethſabee ad Da-
uid, q quando ipſe moreretur, maneret ipſa in miſeria,
inquiens: cum dormierit dominus meus Rex cum patri-
bus ſuis, erimus ego, & Salomon filius meus peccatores,
idest, miſerabilem, & abiectam vitam habentes. Ita etiam
futurum fuiſſet de omnibus alijs vxoribus, & concubinis
Dauid, & filiabus, quia quęlibet dicere poterat, quod dixit
Bethſabee ſeq. lib. c. 1. & ab hac miſeria liberauerūt ſerui
Dauid filias, & uxores, & concubinas eius. *Diligis odientes
te*. Iſta erat increpatio, & vera erat, quia Dauid diligebat
Abſalon, qui tamen eum habebat exoſum. *Et odio habes di
ligentes te*. Iſtud erat falſum, quia licet Dauid ex affecta-
tione naturali diligeret Abſalonem filium ſuum, qui eum
habebat exoſum, tamen neminem de his, qui diligebant
eum, Dauid oderat. Dixit tamen hoc Ioab ſub hac inten-
tione, ſcilicet, quòd Dauid habebat exoſos ſeruos ſuos, qui
diligebant eum, ſed hoc falſum eſt. Modus etiam proban-
di hoc non erat conueniens, quia ex eo quòd Dauid plora-
bat mortuo Abſalone, arguebat Ioab, quòd non diligeret
Dauid milites ſuos, ſed ſolum Abſalonem. *Et oſtendiſti ho-
die, quòd non curas de ducibus tuis*. Scilicet, de me, & Abiſai,
& Hethai, & de tribunis, & centurionibus; iſti enim omnes
erant principes belli, præced. cap. *Et de ſeruis tuis*. Iſti erant
alij bellatores, qui nullum ducatum, vel præpoſituram ha-
bebant in bello, ſed erant ordinati ſub ducibus, & dicit
Ioab, quòd Dauid non curabat de his, quia veniētibus eis
de bello obtenta victoria nō allocutus eſt eos gratioſè, ſed
flebat pro Abſalone, tāquam illi nihil egiſſent. In Hebręo
habetur. *Oſtendiſti hodie, quòd non tibi duces nec ſerui*. Ideſt,
oſtendiſti, quod non habes duces, nec ſeruos, ſ. ita habes
eos abiectos, & non curas de eis, quaſi non haberes illos.
*Et vere cognoui modo, ſi Abſalon viueret, & nos omnes occu-
buiſſemus, tunc placeret tibi*. Id eſt, in hoc cognoui, quòd ſi
omnes nos mortui fuiſſemus, & viueret Abſalon, quòd pla
ceret tibi, quia nunc nobis viuentibus, & obtinentibus vi-
ctoriam luges, & tamen neceſſe erat, vt vel ſuccumberet il-
le, vel nos: ergo cum lugeas illo ſuccumbente, uidetur q
quod non luxiſſes, ſi nos mortui fuiſſemus. In hoc tamen
falſum dicebat Ioab, quia non placuiſſet Dauid, quod mor
tui fuiſſent omnes ſerui ſui, & viueret Abſalon: quia tunc
non ſolum eſſet pœna ſeruorum ſuorum mortuorum, ſed
etiam ipſius Dauid: quia Abſalon obtenta victoria irruiſſet
ſuper Dauid ad occidendum eum. *Nunc igitur ſurge &
procede*. Ideſt, nunc ſurge de luctu, & procede. ſ. in publicū
ad recipiendum ſeruos tuos ueniētes de bello. *Et alloquens
ſatisfac ſeruis tuis*. i. loquere eis gratioſè tanquam gaudēs
nimis de victoria, & da eis gratias, quod ſe expoſuerint ad
mortem pro te, & præualuerint contra hoſtes tuos. Et di-
citur ſatisfac. i. ſatisfac eis in verbis. ſ. loquendo eis gratio-
ſè, & ſignificando quod gaudeas nimis de opere eorum, &

A iſta erit eis ſatisfactio, quia ſolum volunt videre, quod tibi
in hoc ſeruierint. Alij exponunt ſatisfac. ſ. promittendo eis
munera, quia ſe expoſuerunt pro te ad mortem. *Iuro enim
tibi per Dominum*. Iſtud ponitur ad confirmationem, quia
adhuc Dauid videbatur habere animum pertinacē in plan
ctu, ideo aſſeruit ei ſub iuramento, quod damnum eueni-
ret ei ex planctu. *Quòd ſi non exieris*. Scilicet, ad loquendū
ſeruis tuis gratioſè, & ceſſaueris a planctu. *Nec vnus quidē
remanſurus ſit tecum nocte hac*. Ideſt, omnes recedent a te,
quia videntes, quod tu doles de bono opere eorum, ſcient
quod non diligis ipſos, & inquirent alium dominum. ſ. for-
tè faciēt aliquem de filijs tuis Regem. *Et peius erit hoc tibi*.
Scilicet, ſi omnes recedant a te. *Quam omnia mala, quæ ve-
nerunt ſuper te ab adoleſcentia tua vſque in præſens*. Scilicet,
omnia alia mala, quæ fuerunt tibi ab adoleſcentia tua, fue-
B runt remediabilia, quia habuiſti ſemper aliquos adiutores.
Nunc autem nullos habebis, nam totus Iſrael erat contra
eum, & manſerant ſoli ſerui ſui, qui pugnauerant pro eo.
Nunc autem omnes volebant recedere, quia Dauid luge-
bat, ideo non remaneret ei vllus adiutor, & conſtitueretur
alius Rex, vnde iam non eſſet hoc malum remediabile: &
in hoc verum dicebat Ioab: vnde Dauid videns hoc, coa-
ctus eſt facere quod ſuadebat Ioab.

An Ioab peccauerit increpando Dauid, quòd ploraret.
Quæſt. VI.

QVAERETVR, an Ioab peccauerit increpando ſic
Regem. Aliquis dicet, quòd non, quia ei vtilia ſuade-
C bat. In contrarium videtur, quia nimis grauiter iſta dice-
bat. Reſpondendum, quod Ioab in hoc fecerit bonum Da
uid: nam fortè vidit totum exercitum incitatum ad eligen-
dum alium in Regem, recedendo a Dauid. Quod patet,
quia dicitur, quod populus declinauit introire in vrbem.
Ioab verò, vt non fieret iſtud ſcandalum, admonuit Da-
uid, & locutus eſt ei iſta, vt exiret, & loqueretur ſeruis ſuis.
Poſſet tamē dici, quod Ioab aliquo modo peccauit in hoc,
quia durè ſe habuit erga Regem, nam cum maiori reuerē-
tia debuiſſet ei loqui, & admonere, ſed loquebatur ei tan-
quam minori, vel æquali, & per modum comminationis.
Item, quia Ioab increpando Regē, in multis mentitus eſt,
ſcilicet, dicendo, quod Dauid odio haberet diligentes ſe,
ſcilicet, ſeruos ſuos. Etiam dixit, quod placeret Dauid ſi om
nes ſerui ſui mortui fuiſſent, dum tamen viueret Abſalon:
D & iſta falſa erant, ſed obijciebat ea Ioab ipſi Dauid ex qua-
dam mordacitate, ſicut illi, qui deſiderant acriter alios re-
darguere, vt latiorem habeant locum dicendi, non ſolum
obijciunt ea, quæ vera ſunt, ſed etiam ea, quæ falſa. Qui
vero bono deſiderio increpat, quantumcunque grauiter
agat, ſolum obijcit ea, quæ vera ſunt. Aliquis fortè dicet,
quod Ioab locutus eſt ita grauiter contra Regem, non ex
irreuerentia, ſed ex neceſſitate, quia videbat expedire ipſi
Dauid, quod alloqueretur ſeruis ſuis: & quia circa hoc Da-
uid erat contumax in planctu perſiſtendo, oportuit eſſe
grauem perſuaſionem, qua moueretur ad aſſentiendum,
vnde interdum per comminationes loquebatur. Sed ad-
huc dicendum, quod iſtud non ſtat, quia ſi Dauid pertinax
erat circa id, quod ſibi nociuum erat, poterat Ioab ex bono
deſiderio acriter inuehi in Dauid, vt recederet a pertinacia:
E & quanquam iſta redargutio non eſſet grata Dauid, erat
tamen meritoria: quia multa beneficia parantur inuitis,
quando eorum conſulitur vtilitati, & non voluntati, vt ait
Auguſtinus in quadam Homil. ſuper Lucam, & habetur
quarto ſenten. diſtinctione 15. quod tamen Ioab increpan-
do Dauid falſa contra eum locutus fuerit, nullo modo eſt
excuſabile, quia falſa non poſſunt dici ex bono corde, cum
ſint contra conſcientiam, ſed dicuntur ex affectibus paſſio-
nalibus ad adiuuandum deſideria noſtra: ideo videtur, q
cum Ioab peccauiſſet occidendo Abſalon, & pro hoc nunc
lugeret Dauid, vt oſtēderet Ioab, q ipſe non peccauiſſet, uo
luit inducere indirectè, ut Dauid nō lugeret p morte Abſa-
lō, ſed magis, vt laudaret illam: & quia iſtud erat deſideriū
paſſionale, motus eſt Ioab ad increpādum fortiter Dauid,
& allegandum aliqua falſa, vt facilius moueretur Dauid
ad aſſentiendum: & ob hoc Dauid, quanquam aſſenſerit
verbis

verbis Ioab ex neceſſitate, tamen doluit de iſta perſuaſione, quod ſic acriter fieret, & poſtea dixit filio ſuo Salomoni: tu noſti, quæ fecerit mihi Ioab, id eſt, quomodo afflixerit me, ſeq. lib. cap. 2. patet ergo, quod Ioab aliquo modo peccauerit in iſta redargutione. *Surrexit ergo Rex*, ſcilicet, a planctu, deſinens iam plangere. *Et ſedit in porta*, ſcilicet, in porta vrbis, per quam ingreſſuri erant viri bellatores, vel in porta palatij ſui, ad quod omnes venturi erant, vt facerent reuerentiam Regi. Ecce enim quanta calamitas Dauid: nam filium ſuum ex magna amaritudine lugebat, & a ſeruis ſuis coactus eſt contra naturalem inclinationem in ipſa amaritudine ridere, & alloqui illos, vultum hilarem oſtendendo, cum nequaquam lætum cor poſſet habere. *Et omni populo nuntiatum eſt, quòd Rex ſederet in porta*, ſcilicet, populus bellatorum erat extra ciuitatem: nam denuntiatū eis fuerat, quod lugeret Dauid, ideo declinauerant introire in vrbem, nunc autem nuntiatum eſt eis, quod Rex ſederet in porta, & tunc omnes introierunt in vrbem. Fortè autem Ioab, poſtquam perſuaſit Dauid, exiuit de vrbe rediens ad bellatores, & ibi locutus eſt eis, vt intrarent in vrbem: quia iam Rex ceſſauerat a planctu. *Venitque vniuerſa multitudo coram Rege*, id eſt, omnes ſerui Dauid, qui iuerāt ad bellum, nunc venerunt coram Rege, ſcilicet, introeundo in vrbem, nam prius declinauerant ab ea, & nunc ſteterunt coram Rege, qui ſedebat in porta vrbis ad recipiendū eos, & tunc ſubintelligendum eſt, quod allocutus fuerit eos gratioſè, & de victoria gratias ſummas egerit tanquam nūquam doluiſſet de morte Abſalon. *Iſrael autem fugit in tabernacula ſua*, id eſt, totus populus Iſrael fugit de bello, & iuit in tabernacula ſua. Et nomine Iſrael intelliguntur hic 12. tribus, quod eſt contra communem conſuetudinē ſcripturæ. Nam communiter Iſrael accipitur pro 11. tribubus, quia tribus Iuda non computatur in Iſrael. Sic accipitur infra in litera, cum dicitur, quod viri Iſrael contendebant cum viris Iuda. Dicitur autem hic de fuga Iſrael in tabernacula ſua, non quod ſit pars horum, quæ dicuntur, ſed ad continuandum ea, quæ ſequuntur, quia infra dicitur, quomodo tractauerint inter ſe viri Iſrael de reductione Dauid in regnum, & ad hoc præmittitur illud, vnde habuit originem ille tractatus, ſcilicet, quia fugerunt de bello a facie ſeruorum Dauid, & ob hoc erant iam ſeparati de domo Dauid, & tractauerunt, quomodo redirent in priorem vnitatem regni ſub Dauid.

Omnis quoque populus. Hic ponitur ſecundum huius c. ſcilicet, Dauid conſolari ab omnibus tribubus receptio: nā per hoc, quod omnes tribus vnxerant Abſalonem in Regem, & pugnauerant contra Dauid, excluſerant eum, ne regnaret ſuper illos, nunc autem de nouo recipiebant eum in Regem. Sic enim ipſe dixit infra in litera, an ignoras hodie me factum Regē ſuper Iſrael, & dicitur. *Omnis quoque populus certabat in cunctis tribubus Iſrael*, id eſt, Iſraelitæ per omnes tribus ſuas certabant, id eſt, contendebant inter ſe ſuper malo, quod fecerant excludentes Dauid, & accipientes Abſalonem in Regem, & imponebant ſibi in alterutrum culpam, ſcilicet, quæ tribus magis incitauerat alias, vel fuerat principium, vt vngeretur Abſalon, cum eſſet Dauid Rex.

Dauid cōſolatio ab omnibus tribubus receptio.

Cur Iſraelitæ iterum voluerint Dauid in Regem recipere.
Quæſt. VII.

QVÆRETVR, quomodo Iſraelitæ inducti ſunt ad hoc, vt dolerent de malo præterito, & vellent accipere Dauid in Regem, & quid eos mouebat ad hoc. Reſpondendum, quod primum mouit eos mors Abſalon: nā ipſi rebellauerant Dauid propter Abſalon, nunc autem mortuus erat Abſalon, ideo non habebant iam cauſam rebellandi. Sic patet infra, ſcilicet, Abſalon autem, quem vnximus ſuper nos, mortuus eſt in bello, vſquequo ſiletis, & non reducitis Regem? Secundum fuit commemoratio præteritorum bonorum collatorum a Dauid, & ingratitudo Iſraelitarum, ſcilicet, quod Dauid benefecerat Iſraelitis liberando eos ab hoſtibus, & ipſi mala fecerant ei, eijciendo eum de terra: ideo nunc cognoſcendo ingratitudinem ſuam doluerunt, & voluerunt eum reducere. Hoc tangitur, cum dicitur, Rex liberauit nos de manu inimicorum noſtrorum, & ipſe ſaluauit nos de manu Philiſthinorum, & nunc fugit de terra propter Abſalon. Tertium fuit, quia Iſraelitæ nunc non habebant Regem mortuo Abſalon, & non poterant manere ſine Rege, nec erat aliquis, quem legitime poſſent ſumere in Regem, cum Dauid eſſet verus Rex, ideo voluerunt eum reducere. Quartum & potiſſimum fuit, quia Iſraelitæ timuerunt aliquod malum ſibi futurum, ſi non reducerent Regem, ideo voluerunt cito reducere eum. Nam ſicut nunc pauci de ſeruis Dauid præualuerant contra totum Iſrael, ita credebāt, quòd deinceps futurum eſſet, & quòd Dauid eos bellis cōficeret, & deſtrueret omnia bona eorum: ideo voluerunt ipſi quaſi gratis Dauid ſuſcipere ſuper ſe, priusq̄ Dauid de hoc aliquid loqueretur, vt ſic ſuſciperet illos Dauid in gratiam, & reconciliaretur eis. *Dicens, Rex liberauit nos de manu inimicorum noſtrorum*. In hoc ſignificant ingratitudinem ſuam, ſ. quia Dauid benefecerat eis, & ipſi mala fecerāt ei. Vocātur hic inimici oēs, cōtra quos pugnauit Dauid præter Philiſthæos. Nam pugnauit contra aliquos Chananæos, ſicut fuit capiendo caſtrum Ieruſalem, ſup. 5. cap. Pugnauit etiam contra Syros, Idumæos, Ammonitas, Moabitas, & omnes alias gentes, quæ erant in circuitu Iſrael: vt patet ſupra 8. cap. & iſti erant hoſtes Iudæorum. *Ipſe ſaluauit nos de manu Philiſthinorum*. Erant etiam Philiſthini hoſtes Iudæorum, ſed quia ipſi erant præcipui, nominati ſunt per ſe, nam tantum infeſtabant ſoli Philiſthini Iſraelitas, ſicut omnes hoſtes, qui erant in circuitu ſimul. Vnde tempore Saulis ferè omnia bella Iſrael fuerunt contra Philiſthinos, vt patet ex proceſſu præcedentis libri. Dauid autem pugnauit contra Philiſthinos, agens multa bella contra eos tempore Saulis. præceden. lib. cap. 18. & 19. poſtea etiam cum factus eſt Rex, pugnauit contra illos, ſupra 5. cap. iterum etiam egit contra eos multa bella, quouſque abſtulit de manu eorum frænum tributi: ſupra 8. cap. & pro hoc tenebantur Iſraelitæ ipſi Dauid. *Et nunc fugit de terra propter Abſalon*, id eſt, fecit nobis omnia prædicta bona, & tamen nos adiuuando Abſalon fugauimus eum de terra, quod eſt opus magnæ ingratitudinis, ideo ſupplices debemus redire ad cor, vt faciamus eum Regem noſtrum ſicut à principio.

Abſalon autem, quē vnximus ſuper nos mortuus eſt in bello. Iſta eſt alia ratio ad reducendum Dauid in regnum, ſcilicet, nos receſſimus à Dauid propter Abſalonem, vt eum faceremus Regem ſuper nos. Nunc autem Abſalon mortuus eſt, ideo fruſtra eſt, quod nos amplius repugnemus Dauid. Dicitur autem quod fugit Dauid de terra nō de tota terra Iſrael, quia manſit in ciuitate Mahanaim, quæ eſt in ſorte dimidiæ tribus Manaſſe, vt patet ſupra 17. cap. & ibi manſit toto tempore, quo durauerunt iſti tumultus. Sed dicitur fugiſſe de terra, quia locus, in quo ſolebat habitare Dauid erat Ieruſalem, & inde fugit propter Abſalonem, ſupra decimo quinto capitulo. *Vſquequo ſiletis, & non reducitis Regem*. Iſta erant verba Iſraelitarum mutuo ſe accuſantium, ſcilicet, vſquequo ſiletis, id eſt, cum cognoſcamus nos peccauiſſe, vſquequo ſiletis, id eſt, manetis nihil agentes nam deberetis reducere Regem, id eſt, reducere eum ad hoc, quòd ſit rex totius Iſrael, ſicut prius erat: vel reducere, ſcilicet, ad domum ſuam cum honore in Ieruſalem, vbi eſſe ſolebat, quando pacifice erat Rex totius Iſrael. In Hebræo habetur: *Cur ſiletis*. Vbi litera noſtra dicit: vſquequo ſiletis, ſed idem eſt. *Et conſilium totius Iſrael venit ad Regem*, id eſt, Iſraelitæ inter ſe diſceptabant, propter Dauid ſe inuicem accuſantes, & ad vltimum deliberauerunt, quòd reducerent Dauid, vt eſſet Rex ſicut prius: & iſta deliberatio, vel conſilium peruenit ad regem.

Quomodo conſilium Iſraelitarum peruenit ad Dauid.
Quæſt. VIII.

QVAERETVR, quomodo peruenerit iſtud conſilium Iſraelitarum ad Regem. Aliquis dicet, ꝙ peruenit per famam; quia aliqui retulerunt Dauid, quomodo vertebantur iſta inter Iſraelitas. Sed dicendū, ꝙ iſtud conſiliū Iſraelitarū peruenit ad Dauid per nūtios: quia ipſi miſerunt ſolēnes ambaſciatores ad Dauid, denuntiantes ei inten-

intentionem ſuam ſuper reductione, ut Dauid inclinaretur ad eos tanquam bono animo agentes. Patet hoc ex eis, quæ ſequuntur, ſcilicet, ſermo autem omnis Iſrael peruenerat ad Regem in domum eius, i. Iſraelitæ miſerant iam ad Dauid in domum ſuam Ambaſciatores referẽtes iſtud. Et ob hoc Dauid dixit ad viros Iuda, cur venitis nouiſſimi ad reducendum Regem in domum ſuam, quaſi dicat, iam vndecim tribus Iſrael præuenerunt vos, mittendo nuntios. *Rex vero Dauid miſit ad Sadoc, & ad Abiathar Sacerdotes.* Dauid uoluit reducere ad ſe Iudam, & ad hoc uoluit, vt Abiathar, & Sadoc, qui erant Sacerdotes magni tractarent illud negotium cum tribu Iuda, & hoc quia erant viri nimis excellentes, ſcilicet, ſummi Sacerdotes, qui principes populi nominantur. Act. 22. cap. & ob hoc non miſit alios de ſeruis ſuis ad tribum Iuda, & quia iſti duo nõ erãt nunc cum Dauid, ſed manſerant in Ieruſalem, ſupra decimo quinto c. miſit alios nuntios ad ipſos in Ieruſalem, vt ipſi irent ad totam tribum Iuda, & tractarent de reductione Regis. Alia etiam cauſa erat, quare iſti ibant, ſcilicet, quia iſti non fuerant partiales, vel ſaltem non ſe oſtenderant, ſed manſerant in Ieruſalem cuſtodiendo arcam, omnes autem alij ſerui Dauid fuerant partiales, quia nunc fuerant cum Dauid contra Abſalonem: vnde magis erubeſcerent viri Iudæ, ſi venirent illi ad tractandum: quam veniente Abiathar, & Sadoc. *Loquimini ad maiores natu Iuda,* ideſt, ad ſeniores, & potentiores in tribu illa, quia non poterant iſti Sacerdotes loqui omnibus de tribu Iuda: ſufficiebat tamen, vt loqueretur præcipuis illorum. *Dicentes cur venitis nouiſſimi ad reducẽdum Regem in domum ſuam?* ideſt, cum vos ſitis magis coniuncti Regi, debebatis uenire priores: culpa eſt ergo in vobis, quod non ueniatis. Vel dicitur hoc ad innuendum, quòd dato, quòd uiri Iuda nollent iam redire ad Dauid, non habebant locum, quia omnes aliæ tribus conuenerant ad Dauid, ideo ipſi non poterant reſiſtere.

Cur Dauid magis miſit ad tribum Iuda quam ad alias, vt veniret. Quæſt. IX.

QVÆRETVR, quare miſit Dauid potius ad tribum Iuda, ut ueniret quam ad alias tribus. Reſpondendum, quod Dauid facto bello, & mortuo Abſalon expectauit, quid facerent Iſraelitæ, ut ſciret quid expediret ei agere, & ſi fortè nulla tribus ſponte rediret ad ipſum, ipſe miſiſſet nuntios ad illas, ut redirent ad eum: nunc uero vndecim tribus Iſrael mito conſilio miſerunt Ambaſciatores ad Dauid, ut redirent ad eum: tribus autem Iuda non miſit ambaſciatores, ideo non fuit opus, quòd Dauid mitteret ad aliquam tribum, vt rediret ad ipſum, ſed ſolum ad tribum Iuda, quæ non miſerat nuntios, ſi tamen contigiſſet, quòd tribus Iuda miſiſſet nuntios de reductione Dauid, & aliqua de alijs tribubus non miſiſſet: Dauid quoque miſiſſet ad exortandam eam, ſicut miſit nunc ad tribũ Iudæ.

Cur miſit Dauid nuntios ad tribum Iuda. Quæſt. X.

QVÆRETVR, ad quid opus fuerit, quod mitteret Dauid nuntios ad tribum Iuda, cum ipſa per ſe veniret. Reſpondendum, quòd hoc fecit ad tollendum verecundiam viris de hac tribu, quia ipſi erant cognati Dauid, & exaltauerant eos Dauid, propter quod debuiſſent ei fideliores eſſe, nunc autem coniurauerant contra eum cum Abſalon, ſicut ceteræ tribus, ideo verecundabantur nimis redire ad Regem: ad tollendum autem hanc verecundiã, Dauid miſit eis nuntios. Itẽ fuit ad hoc, vt non intelligerẽt viri Iudę, quòd eſſent nimis exoſi Dauid: nam cum ipſi eſſent magis peccantes in hoc, quam ceterę tribus, putarent quòd Dauid haberet eos magis exoſos, quam reliquos, & forte non auderent redire ad ipſum, niſi ipſe vocaret eos, & ob hoc miſit eis verba blanda ad reuocandum eos, dicens: fratres mei vos, os meum, & caro mea vos, quare nouiſſimi reducitis Regem? Item fecit hoc, quia fortè putauit, quod cum viri de tribu Iuda eſſent fortes, & animoſi, cum ſemel receſſiſſent a Dauid, vt non confiterentur ſe egiſſe iniuſtum, nunquam vellent redire ad eum, ideo ipſe

A ſe incitauit eos, vt redirent. *Sermo autem omnis Iſrael peruenerat ad Regem in domo eius.* Iſtud ponitur ad probandum præcedens, ſcilicet, cur venitis nouiſſimi ad reducendum Regem. Et patet, quod ſint nouiſſimi, quia ſermo omnis Iſrael peruenerat ad Regem in domum ſuã, ideſt, totus Iſrael miſerat nuntios ad Dauid in domum ſuam, vt vellent reducere eum, & nondum miſerant filij Iuda nũtios. *Fratres mei vos.* Iſta ſunt verba perſuaſoria, ſcilicet, cum vos ſitis fratres mei, ideſt, magis mihi coniuncti ſanguine quàm ceteri, debueritis prius venire, quàm alij. Vel aliter ponuntur iſta verba blanda, vt intelligant viri Iuda, quod Dauid non erat ſibi exoſus. *Os meum, & caro mea vos,* ideſt, vos eſtis os meum, & caro mea, ſcilicet, ſumus de eiſdem oſſibus, & carnibus, cum deſcendamus ex eadem progenie. *Quare nouiſſimi reducitis Regem?* quaſi dicat,
B culpa eſt, quod vos veniatis nouiſſimi, & aliæ tribus irridebunt vos. *Et Amaſæ dicite.* Iſta eſt reuocatio Amaſę, quem ſingulariter iuſſit vocari, vt veniret ad Regem. *Nonne os meum es, & caro mea,* quaſi dicat, cur non venis? nũquid neſcis, quod es os meum, & caro mea. In hoc enim verius erat, quàm in ceteris: nam Amaſa erat filius Abigail ſororis Dauid, vt patet ſup. 17. & 1. Paralip. 2. c.

Amaſa quare ſpecialiter vocatus eſt a Dauid. Quæſt. XI.

QVÆRETVR, quare Dauid fecerit ſpecialiter vocari Amaſam, quia ſufficiebat illum vocari cũ ceteris viris de tribu Iuda. Reſpõdendum, quod Amaſa fuerat princeps exercitus Abſalon contra Dauid. ſupra 17. ca.
C Enam ipſe erat filius ſororis Dauid, propter quod ei tenebatur magis ſeruare fidem, quam ceteri, & ex hoc magis ipſe peccauit, & peccatum ſuũ erat minus remiſſibile, quã peccata aliorum, ideo ſi non vocaretur ſpecialiter, putaret, quod Dauid eſſet ſibi exoſus, & non veniret ad eum. Sic. n. fecit Chriſtus Marc. vlt. cũ dixerunt Angeli mulieribus: ite, & dicite diſcipulis eius, & Petro. Ipſe enim ſpecialiter nominatus eſt, quia ipſe plus peccauerat, quã alij negãdo Chriſtum, & ſi non diceretur ei ſpecialiter, quod ueniret, putaret ſe non comprehendi nomine aliorum, ſic etiam Amaſa fortè non comprehenderetur nomine aliorum, quia nullus tantum peccauerat ſicut ipſe. Erat autem Amaſa cum viris Iuda, quia cum ipſe eſſet de hac tribu, facto bello mãſit cum viris tribus huius. *Hæc faciat mihi Dominus, & hæc addat.* modus iurandi eſt. Et eſt ſenſus, talia mala, &
D talia inferat mihi Deus, ſi non fecero quod dico, & tunc demonſtrabat aliqua mala magna, vt ſi diceret: Deus faciat mihi talia mala, & maiora, quam nunc fecit. *Si non magiſter militiæ fueris coram me omni tempore pro Ioab,* ideſt, veni ad me, quia ego promitto facere te magiſtrum militię omni tempore, ſicut eſt Ioab. Aliqui enim intelligunt, quòd prędixerit ibi locum ſubſtitutionis, vel ſuppletionis, ſcilicet, quòd quàndocunque non eſſet pręſens Ioab, Amaſa eſſet princeps belli. Sed hoc non ſtat, quia tunc Dauid nihil promitteret Amaſę, cum iſte eſſet valdè paruus honor, nam ſemper Ioab hoc modo eſſet princeps militię, licèt eſſet abſens, & suppleret locum eius Amaſa. Dauid tamen intendebat promittere Amaſę aliquid magnum, ergo promittebat ei, quòd eſſet princeps militię ſicut fuerat Ioab, & iam non eſſet Ioab princeps. Item patet hoc: quia
E ſimile habetur ſupra decimoſeptimo cap. ſcilicet, Amaſam vero conſtituit Abſalon ſuper exercitum pro Ioab, & tamen ibi non accipitur, vt ſubſtitutus Ioab, ſed quòd ſicut Ioab erat princeps militię Dauid, ita eſſet Amaſa princeps militiæ Abſalon. Item patet, quia Ioab occidit Amaſam prę inuidia. ſequen. capitulo, & tamen, ſi ſolum Dauid ſubſtitutum feciſſet Amaſam ipſi Ioab, non inuidiſſet ei Ioab, quia non uſurpabat officium eius, ideo non occidiſſet eum. Item patet, quòd promittebat ei Dauid principatum militiæ: quia mox, vt redijt Amaſa ad Dauid, iuſſit ei, vt cõgregaret omnes uiros de tribu Iuda, quod pertinebat ad principem militiæ, & nihil præceptũ eſt Ioab, ideo videns Ioab, quòd Amaſa ſumpſerat ducatum militiæ, occidit eum, ſequen. capit. adeo principatum militiæ Dauid promiſit Amaſæ.

An Dauid iuſtè voluerit auferre principatum à Ioab.
Quæſt. XII.

QVAERETVR, cum non poſſet principatus iſte dari Amaſæ, quin tolleretur Ioab, cui auferebatur illi, & an poterat Dauid iuſtè auferre. Reſpondendum, quòd Dauid volebat Ioab auferre principatum militiæ, & omnem honorem, quem habebat in domo ſua: cauſa fuit, quia offendit eum grauiter occidendo Abſalonem, & agendo contra præceptum eius, præcedenti cap. Cum autem quæritur, an poſſet Dauid iuſtè auferre principatũ militiæ Ioab. Reſpondendum, quod quando aliqui inſtituuntur in honoribus, vel dignitatibus, aut illæ dicunt aliquem titulum, qui acquiritur in ipſa inſtitutione, aut ſolũ ſunt officia, vel dignitates, quæ non dicunt titulum aliquẽ, G ſed ſolum tenentur ab illis, qui tenent eas propter uoluntatem ipſorum, qui conferunt, & ſic eſt eſſe iudicem delegatum, vel arbitrum, quia iſta non dicunt titulum, ideo ille, qui iudicem conſtituit, non tribuit ei titulum, ſed officium. Alia ſunt, quæ dicunt titulos. ſicut eſſe Epiſcopum, vel Canonicum, & ſimilia. De iſtis ſecundis dicendum, quòd ſiue dentur alicui ex meritis, ſiue ſola principis benignitate, nunquam poſſunt tolli voluntate principis, ſed ſolum propter delictum.

Si autem ſint officia, vel dignitates, quæ non dicunt titulum, aut princeps contulit illa mera liberalitate, licèt perſona eſſet digna, vel cum aliqua conditione, ex qua ipſa perſona quaſi iure ſuo acquireret illa officia, vel dignitates, vt ſi aliquis princeps diceret, quicunq; primus inuaſerit, vel introierit in talem locum hoſtilem, ſit iudex in toto regno, vel officialis in domo mea. H Si primo modo, dicendum quòd princeps, qui dedit dignitatem vel officium alicui, poteſt tollere ei quandocunque voluerit, etiamſi nihil peccet. Et ſic Reges ponunt iudices in vrbibus, & non peccant tollendo eos, quandocunque voluerint, etiamſi ſint boni iudices. Idem eſt de principibus belli, quia iſtud officium, vel dignitas non dicit titulum, ideo quandocunque vult princeps, poteſt reuocare ducem, & inſtituere alium: ſicut dominus poteſt reuocare procuratorem, quandocunque velit: niſi ſit factus dominus litis. Si autem iſta officia, uel dignitates acquirantur quaſi iure ipſarum perſonarum, non poteſt princeps tollere illa, niſi peccantibus illis, qui ſunt in officio, uel dignitate. Sic enim fuit de Iephte Galaadite, de quo dixit gens terræ Galaad, qui primus ex uobis contra filios Ammon cœperit dimicare, erit I dux populi Galaad, Iud. 10. cap. Et poſtea hoc ſub iuramento firmarunt Galaaditæ ipſi Iephtæ, vt patet Iud. 11. cap. cum factus eſt princeps per hunc modum, populus, qui dederat ei principatum, non poterat priuare eum, niſi valde delinqueret in ipſo principatu. Sic autem fuit de Ioab acquirendo principatum belli: nam dixit Dauid, omnis, qui percuſſerit Iebuſæum in primis; erit princeps, & dux, aſcẽdit autem Ioab primus, & factus eſt princeps, ſupra 5. & 1. Paralipo. 11. cap. non poterat ergo priuari Ioab iſto principatu, niſi pro delicto, cum acquiſiuiſſet illum iure ſuo.

Ioab propter mortem Abſalonis non ſolum merebatur priuari principatu, ſed etiam occidi. Quæſt. XIII.

QVAERETVR ulterius, cum Ioab non poſſet priuari, niſi pro crimine, an eſſet nunc aliquod crimẽ, pro K quo iuſtè priuaretur. Aliquis dicet, quòd non, quia ſolum occiderat Abſalon, qui erat hoſtis publicus, & illum in bello occidit, ergo non peccauit ut priuaretur. Reſpondendum, quòd ſicut declaratum eſt præced. capit. Ioab peccauit grauiter occidendo Abſalon. Nam quanquam ille mereretur mortem, tamen Dauid expreſſe prohibuerat eum occidi. ideo quicunq; illum occideret, mortis reus erat. Nam de maximis criminibus eſt inobedientia ad principem, potiſſimè autem cum nulla cauſa ſubſit: quia tunc eſt manifeſta rebellio, & efficitur hoſtis ille, qui ſic repugnat. Pro omnibus autem talibus inobedientijs mors infligebatur in Veteri Teſtamento: ſiue iſta inobedientia eſſet ad principem ſpiritualem, ſcilicet, ad ſummum Sacerdotem, ſiue ad principem ſecularem, ſcilicet, ad Regem, vel ad alios duces. De

F ſpirituali principe patet Deuteron. 17. cap. cum dicitur: qui ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, & decreto iudicis, morte morietur homo ille. De principe ſeculari patet Ioſue primo, cap. cum dixerunt Iſraelitæ ad Ioſue, qui contradixerit ori tuo, & non obedierit cunctis ſermonibus tuis, moriatur: ergo Ioab occidendus erat, qui fuit inobediens Dauid. A fortiori igitur poterat ſibi tolli principatus, & ſi relinqueretur ei uita, miſericorditer agebatur cum eo. Item merebatur Ioab mortẽ, & priuationem ducatus, quia occiderat Abner iniuſtiſſimè per inſidias. ſup. 3. tales autem non ſolum ſunt mortis rei, ſed etiam non gaudent aliqua immunitate ſacrorum locorum. Sic patet Exod. 21. c. & extra de immunit. Eccleſ. cap. inter alia. & de homicid. cap. 1. ideo debebat Ioab carere principatu, & mori: & hoc voluerat facere Dauid, quando Ioab occidit Abner: tamen timuit magnum ſcandalum populi, & vidit ſe impotentem ad hoc, ideo diſtulit ad tempus. Sic patet ſupra 3. cap. ego autem adhuc delicatus, & vnctus Rex: porro viri iſti filij Saruiæ duri mihi ſunt, ideſt, quia ego ſum Rex nouiter vnctus, non poſſum adhuc facere res magnas, cum iſti filij Saruiæ ſint mihi duri, ideſt, valdè reſiſtentes. Et ſubditur ibi retribuat Dominus facienti malum iuxta malitiam eius: in quo Dauid innuebat, quòd nõ remittebat pœnam debitam, ſed committebat Dei iudicio, dum ipſe non poterat punire. Nunc autem quia Dauid credebat ſe potentem ad puniendum eum, & potiſſimè creſcentibus delictis illius, priuauit eum principatu, & tradidit illum Amaſæ, ſequen. capit. poſtea tamen mortuo Amaſa, rediit Ioab in priſtinum ſtatum, ſed cur hoc fuerit ſeq. cap. declarabitur.

Quare promiſit Dauid Amaſæ principatum.
Quæſt. XIIII.

QVÆRETVR vlterius, quare Dauid promiſerit Amaſæ, quòd faceret eum principem exercitus. Reſpondendum quod fecit hoc; Primò, vt ille vellet redire ad Dauid: nam Amaſa fuerat princeps totius exercitus Abſalon. ſup. 17. cap. nunc autem rubor ſibi eſſet deſcendere de illo ſtatu, ideo forte nollet venire ad Dauid, ſi non maneret in illo ſtatu, vt igitur veniret, promiſit ei ducatũ militiæ: aliàs enim ſuſpicaretur Dauid, quòd forte Amaſa nolens deſcendere de ſtatu ſuo, concitaret tribum Iuda, de qua erat, & omnes alias tribus, quibus ſub Abſalone præfuerat, vt rebellarent ſemper Dauid, & eligerent alium Regem, vt ipſe ſic maneret in principatu ſuo: ne igitur inſurgeret ipſi Dauid alius hoſtis, voluit eum muneribus placare. Nihil namque eſt, quod magis hominem ad omnia nephanda commoueat, quàm deſiderium non deſcendendi de honore, quem ſemel iuſtè, vel iniuſtè obtinuit. Secũda cauſa erat, vt ipſe Amaſa eſſet bonus procurator Dauid, inducendo ad eum tribum Iuda, & alias tribus: nam cum Amaſa antè hoc eſſet princeps militiæ ſuper totum Iſrael, viri de omnibus tribubus obediebant ei, & quia nondum redierant ad Dauid, adhuc obedirent illi. Vnde ſi ipſe vellet ſuadere eis, vt redirent ad Dauid, faciliter obtineret: & ſi contrarium vellet, eſſet grauiſſimum ipſi Dauid reducere ad ſe Iſraelitas: pro hoc ergo voluit eum placare, tradendo principatum exercitus. Tertia cauſa fuit, quia Dauid ablaturus erat principatum belli ipſi Ioab ex cauſis aſſignatis præc. quæſt. ideo voluit potius dare Amaſæ, qui erat cognatus ſuus filius ſororis ſuæ, & erat vir ſtrenuus in armis, quàm alicui alteri.

Cum Dauid auferre vellet principatum Ioab, quare non daret eum Abiſai fratri ſuo.
Quæſt. XV.

QVÆRETVR vlterius, cum Dauid ablaturus eſſet principatum Ioab, quare non dabat illum Abiſai fratri eius, qui erat vir ſtrenuus in bello: nam ipſe computatur inter fortes Dauid, & erat fortior quàm Ioab, vt patet inf. 23. & 1. Paralip. 12. cap. iſte etiam aliquando erat princeps belli cum fratre ſuo Ioab, ſicut in bello contra Ammon, ſup. 10. cap. Ipſe quoque contra Idumæos fuit princeps, & occidit 18. millia, vt patet 1. Paralip. 18. cap. ipſe quoque

erat

erat familiaris Dauid:cui nimiſ confidebat Dauid. Vnde A ambo ſoli deſcenderunt in caſtra Saulis, quando accepit lanceam Saulis. præced.lib.cap. 26. ipſe etiam defendit ſemel Dauid à morte;ut patet infra 21. capit. erat etiam filius ſororis Dauid, ſcilicet Saruiæ: ſicut Amaſa erat filius Abigail ſororis Dauid,ut patet 1. Paralipom. 2.capit. Reſpondendum, quod fecit hoc Dauid. Primò propter crimē ipſius Abiſai: nam ipſe fuit in morte Abner, quanquam ſolus Ioab percuſſerit illum, vnde ambo dicuntur occidiſſe eum. Sic patet ſup.3.cap.ſcilicet, igitur Ioab, & Abiſai fratres eius interfecerunt Abner, eo quòd occidiſſet Aſael fratrem eorum,& ſic Abiſai reus erat in morte Abner, ex quo merebatur mori, & conſequenter non debebat aſcendere ad aliquam dignitatem. Secunda cauſa erat propter ſeditionem, quia Abiſai erat ſeditioſus valdè, & concordabat ipſi Ioab in omnibus malis, quæ agere vellet Ioab: nec ab B his compeſci poterat iuſſu Regis. Ideo quandocunque Dauid conquerebatur de Ioab: etiam de Abiſai conquerebatur. Sic patet ſupra 3. cap. ſcilicet, porro viri iſti filij Saruiæ duri mihi ſunt, ideſt, non poſſunt flecti ad bonum iuſſu meo, ſic etiam ſupra 16.cap. dixit Dauid ad Abiſai. Quid mihi,& vobis filij Saruiç. Et iterum infra in litera:quid mihi,& vobis filij Saruiç? Erat ergo Dauid durus ipſe Abiſai: ideo noluit ei dare principatum militiæ; nam per hoc efficeretur ſuperior,& non poſſet compeſcere eum. De Amaſa autem non erat ſic, quia non erat vir durus: vnde poſſet melius ſe habere Dauid cum illo, ideo illum voluit. Tertia cauſa fuit propter Ioab, nam ſi Abiſai princeps eſſet belli, maneret Ioab quaſi in principatu illo, quia ambo erant fratres,& cum Ioab eſſet princeps, etiam faciebat Abiſai principem, nam in bello diuidebant exercitum, & pugnabant C tanquam duo duces. Sic fuit in bello contra Ammonitas. ſupra 10. c. Dauid autem voluit, vt nequaquam maneret principatus iſte in Ioab directè, vel indirectè, ideo etiam noluit dare Abiſai. Magis tamen diligebat Dauid ipſum Abiſai quàm Ioab, quia minus offenderat eum, ideo quando miſit Amaſam ad colligendum exercitum, non iuſſit ipſi Ioab, vt tolleret aliam partem exercitus,& iret contra Sibam, ſed iuſſit hoc Abiſai. ſequ.cap.& tamen erat ibi præſens Ioab, vnde & ipſe iuit cum Abiſai.eod.cap. Sed adhuc obijcietur, quòd ſi propter peccatum non dabatur principatus militiæ Abiſai, etiam non deberet dari Amaſæ: quia ipſe peccauerat cōtra Dauid, cum fuiſſet dux belli ſub Abſalone.ſup.17.cap. Dicendum quòd Dauid non tantum cōſiderabat peccatum, quantum rebellionem. De Amaſa autem certum eſt quòd peccauerat; ſed non credebatur po- D ſtea repugnaturus Dauid. Malum autem ipſius Abiſai cōſiſtebat in hoc, quòd Dauid putabat eum nunquam ſibi ſubijciendum, eo quòd erat ſibi vir durus. Peccata autem, quæ quotidiana ſunt,& incorrigibilia, etiamſi parua ſint, maiora ſunt quàm ea, quæ ſemel facta non repetuntur, ideo noluit Dauid accipere Abiſai. *Et inclinauit cor omnium virorum Iuda quaſi viri vnius.* Hoc poteſt intelligi de Dauid, ſcilicet, quòd ipſe per ea, quæ miſit dici viris Iudæ per Sadoc,& Abiathar Sacerdotes, inclinauerit illos totaliter ad ſe. Et dicitur quaſi viri vnius, ideſt, quòd ſicut quando vir vnus inclinatur ad vnam partem, totaliter inclinatur,& nihil de eo inclinatur ad aliam partem; ita fuit in viris Iudæ, quia omnes inclinati fuerunt ad Dauid,& nullus manſit, qui non inclinaretur. *Vel aliter*, quaſi viri vnius, ideſt, ſicut modicum laboraſſet Dauid inclinando ad ſe cor E viri vnius, ita modicum laborauit inclinando ad ſe corda omnium virorum Iuda. Aliter poteſt intelligi de Amaſa, ſcilicet, quòd Amaſa inclinauit corda omnium virorum Iuda ad Dauid, quia ipſe erat inter viros Iudæ,& cum miſiſſet Dauid ad vocandum eum, promittens ei principatū belli, ipſe conatus eſt conuertere omnia corda virorum Iuda ad Dauid. *Miſeruntque ad Regem dicentes*, ſcilicet viri Iuda miſerunt nunc nuntios ad Dauid denuntiātes, quòd recipiebant eum in Regem, ſicut prius. *Reuertere tu, & omnes ſerui tui*, ideſt, iam non timeas, ſed reuertere ſecurus in Ieruſalem, ſicut prius eras. *Et reuerſus eſt Rex*. Hic ponitur tertium huius cap. ſcilicet, Regis recepti in domum ſuam reductio. Et diuiditur in tria. Primò ponitur Dauid benignitas in Semei obuiatione,& receptione. Secundo ponitur Dauid inæqualitas in Miphiboſeth,& Sibæ concor- A datione, ibi. *Miphiboſeth quoq;*. Tertiò ponitur curialitas Dauid in Berzellai expeditione, ibi. *Berzellai quoque*. Circa primum dicitur. *Et reuerſus eſt Rex*, ſcilicet, de vrbe Manaim, in qua fuit toto tempore ſeditionis,& veniebat in Ieruſalem, vbi erat ſedes regni ſui,& ibi morabatur ipſe ſemper, nam ibi ædificauerat ſibi domos, vt patet ſupra 5.& 1. Paralipom. 14. cap. *Et venit vſque ad Iordanem.* vſque ad iſtum locum venit Dauid cum ſolis ſeruis ſuis, quia nondum ſe parauerant tribus Iſrael ad veniendum cum eo.

Cur Iſraelitæ non honorauerint Dauid valde reducendo eum in domum ſuam. Quæſt. XVI.

QVÆRET aliquis, cum tribus Iſrael ualde offendiſſent Dauid, & nunc reducerent eum in priorem B ſtatum, cur non honorabant eum nimis reducendo in domum ſuam: quia propter hoc, quod offenderant eum, debebant honorare. Reſpondendum, quòd uiri Iſrael concordauerant de reductione Regis, & iam receperant eum in Regem, ſicut prius, ſed nondum determinauerant ſibi tēpus, in quo reducerent eum in Ieruſalem: uiri autem Iuda, cum receperunt Dauid in Regem, illicò dixerunt ei, vt rediret in domum ſuam, & ipſi illico parauerunt ſe ad ueniendum cum Rege. Sed prius quàm ipſi uenirent, Rex erat apud Iordanem. Viris autem Iſrael nihil dictum fuerat de tempore reductionis, ideo non erant parati ad reducendum Regem, ſed cum ipſi audierunt, quod uiri Iuda uellent ducere Regem, ipſi quoq; cito iuerunt, & media pars undecim tribuum iuerat ad Iordanem, quando Rex tranſiuit: omnes autem alij poſtea uenerunt,& fuit orta ſe- C ditio magna inter uiros Iuda, & Iſrael: conquerentibus uiris Iſrael, quòd uiri Iuda furati fuiſſent regem, ut patet infra,& ſic totus Iſrael uolebat honorabiliter reducere Dauid in domum ſuam, niſi ipſe feſtinaſſet recedere illis inconſultis. *Et Iuda venit in Galgala, vt occurreret Regi.* Eſt enim Galgala locus quidam inter Iordanem,& Iericho in principio terræ Chanaan à parte orientali, in quo Iſraelitæ tranſito Iordane primo caſtrametati ſunt,& poſuerunt ibi duodecim lapides, quos tulerant de Iordane,& ibi circuncisi ſunt omnes,& celebrauerunt Paſcha, ut patet Ioſue quarto,& quinto: ad illum enim locum uenerunt uiri Iuda, quia quando ipſi ueniebant, iam Rex erat apud Iordanem. *Et tranſduceret eum Iordanem*, ideſt, ut tranſiret cum eo per Iordanem,& ſic illi trāſierunt ultra Iordanem, antequam Dauid tranſiret,& totam domum eius tranſ- D duxerunt per fluuium, & ipſi irruperunt aquas ante Dauid: ut patet infra, ſcilicet,& irrumpentes Iordanem ante Regem, tranſierunt uadum, ut tranſducerent domum Regis. *Feſtinauit autem Semei.* Hic ponitur de obuiatione Semei, quomodo uenerit ad petendum ueniam à Dauid.

Quomodo Semei, qui grauiſſimè peccauerat, venerit obuiam Dauid, vt peteret ab eo veniam. Quæſt. XVII.

QVÆRET aliquis, quomodo Semei, qui tam grauiter offenderat Regem, ueniebat nunc coram eo, cum magis debuiſſet fugere de terra. Reſpondendum, quòd Semei grauiſſime peccauerat, ut patet ſup. 16.cap.& ideo doluit, quando reductus eſt Dauid,& uoluerat quòd alius fuiſſet ele- E ctus in Regem: ſed quia totus Iſrael uoluit recipere eum, ipſe non potuit prohibere: nunc autem putauit, quod fortè Dauid flecteretur obſequijs, & ob hoc cum magno comitatu, ſcilicet, cum mille viris iuit ad Iordanem ad recipiendum Dauid, credens quòd cum nunc Dauid reciperetur nouiter in regnum, omnibus eſſet clemens,& voluit præuenire omnes alios, vt Dauid cognoſceret illius animū obſequendi, ſicut à principio valde peccauerat. Motiuum autem ſuum erat: quia omnes de Iſrael peccauerant contra Dauid,& ſi fortè vellet in eo petere vltionem, ita in omnibus alijs vellet,& oēs turbati fugerent à Dauid. Ipſe verò, vt non recederent omnes ab eo, nulli noceret. Honorauit autem Semei valde Dauid in duobus. Primò quia iuit cum magno comitatu, ſcilicet, cum mille viris de tribu ſua. Secundo, quia fuit ante omnes Iſraelitas, in quo oſtendit magnum deſiderium ſeruiendi Regi. Sic patet infra, ſcilicet,

licet, agnoſco enim ſeruus tuus peccatum meum, & id circo hodie primus veni de omni domo Ioſeph. Dauid autem attendit, quòd omnes recederent ab eo, ſi aliquem tunc occideret, ideo pepercit Semei. Sic dicitur infra: ergo ne hodie interficietur vir in Iſrael? an ignoras hodie me factum Regem ſuper Iſrael? & ait Rex Semei, non morieris. Si autem Dauid noluiſſet parcere Semei, tunc ipſe habebat locum fugiendi de terra, priuſquam Dauid confortaretur in regno. *Filius Gera filii Iemini.* Scilicet, quod Semei erat de tribu Iemini, id eſt, Beniamin, & non de tribu Ioſeph, ſicut aliqui putant, de quo declaratum eſt ſupra 16. q. 8. *De Bahurim.* Ex hoc etiam patet, quòd erat Semei de tribu Beniamin, quia erat de Bahurim, & in Bahurim eſt ciuitas quędam in ſorte Beniamin, & eſt propè Ieruſalem verſus ſeptentrionem, de quo dictum eſt ſup. 16. c. *Et deſcendit cum viris Iuda in occurſum Regis,* Scilicet, tunc, quando illi deſcendebant.

Semei quare deſcendit cum viris Iuda, cum eſſet de tribu Beniamin. Quæſt. XVIII.

QVÆRETVR, quare Semei deſcendit cum viris Iuda, cum ipſe non eſſet de hac tribu, ſed de Beniamin. Reſpondendum, quòd fortè deſcendit cum illis ad hoc, quod intercederent pro illo apud Regem. Nam illi, qui erant de hac tribu, erant cognati Regis, & condeſcenderet Rex precibus eorum, vnde ſi non flecteretur Dauid precibus Semei, tribus Iuda tota oraret pro illo. Vel aliter, forte Semei, qui erat vir potens in tribu Beniamin, cum duceret nunc ſecum mille viros, locutus fuerat principibus de tribu Iuda, indicans offenſam ſuam ad Regem, & innuens, quòd ſi nollet parcere ei, eſſet ſignum quòd etiam non parceret aliis, & cum omnes offendiſſent eum, maximè principes populorũ, quòd omnes vellet occidere, ideo quòd deberent accipere ſignum in eo, ſcilicet, quòd ſi gratis parceret ei, quod omnes putarent nihil ſe paſſuros. Si verò ei non parceret, quòd nulli etiam remitteret iniuriam, ideo quòd reſiſtendum eſſet ei, ne reciperetur, ne poſtea receptus, & confortatus in regno occideret, quos vellet. Aliter poteſt dici, quòd iuit cum viris Iuda, ſcilicet, quia illi iuerunt prius quàm Iſraelitæ, & Semei etiam præceſſit omnes Iſraelitas, ideo euenit, vt Semei, & tribus Iuda ſimul irent. *Cum mille viris de Beniamin.* Id eſt, Semei ducebat ſecum mille viros, & hoc ad honorandum Regem, ſcilicet, quia veniebat in magno apparatu. Vel fortè ſi Rex vellet occidere eum, vt haberet locum aliqualiter ſe defendendi. Ex hoc etiam patet, quod erat Semei de tribu Beniamin, quia alioquin non duxiſſet ſecum viros de tribu Beniamin, ſed de Manaſſe, vel Ephraim, in quibus eſſet cognatio ſua. *Et Siba puer de domo Saul.* Id eſt, etiam Siba, qui erat de domo Saul, non quantum ad cognationem, ſed ad adminiſtrationem, nam ipſe erat procurator domus Miphiboſeth, ſic dicitur ſupra 9. cap. erat autem de domo Saul ſeruus nomine Siba. *Et quindecim filii eius, & viginti ſerui.* Iſta erat tota familia Sibę, ſic patet ſupra 9. cap. vbi ponuntur totidem filii, & ſerui. *Erant cum eo.* Poteſt hoc referri ad Sibã, ſcilicet, quòd iuit Siba ad Regem & cum eo 15. filii ſui & 20. ſerui, vel poteſt referri ad Semei, quod ibant cum eo mille viri de tribu Beniamin, & inſuper Siba & 15. filii ſui, & 20. ſerui ibant cum eo.

Quare exiuit Siba in occurſum Regis. Quæſt. XIX.

QVAERETVR, quare nunc exiuit Siba in occurſum Regis. Reſpondendum, quod ipſe voluit Regem obſequiis flectere. Nam cum fugeret Dauid à facie Abſalon occurrit ei Siba cum muneribus, & meruit apud eum magnum fauorem, ſupra 16. cap. nunc autem volebat continuare illum fauorem, & ob hoc in primis deſcendit ad Dauid, vt cognoſceret Dauid illum ſibi eſſe obſequioſum, & inclinaretur ad benè agendum ei. Alia cauſa, & potiſſima erat, quia timebat Siba, quòd nunc accuſaretur ſuper proditione, quam egerat, ſcilicet, accuſando dominum ſuũ Miphiboſeth innocentem apud Regem, & recipiẽdo poſſeſſiones illius. ſupra 16. cap. voluit ergo nunc præſens eſſe,

F ne abſens accuſaretur, & Rex flecteretur contra eum, ipſo autem præſente, & obſequente inprimis recordaretur Dauid munerum, quæ receperat ab eo, & quomodo iſte videbatur ei obſequioſus, & parceret illi, ſic enim factum eſt: quia licèt poſtea accuſatus ſit a Miphiboſeth, non conſenſit tamen Rex accuſationi, licèt iuſta foret, ſed ſolum reſtituit Miphiboſeth medietatem poſſeſſionis ablatæ.

Ad quid Siba iuit cum Semei. Quæſt. XX.

QVAERETVR vlterius, ad quid ibat Siba cum Semei. Reſpõdẽdum, quod ambo erant de eadem tribu, ſcilicet, de Beniamin, ideo ſimul iuerunt. Vel aliter, Semei, qui erat valde reus apud Dauid, voluit habere ſecum Sibam, quia ille erat acceptus Dauid propter munera, quæ
G obtulerat ei, dum fugeret à facie Abſalon, ſupra 16. c. & poſſet Siba orare pro Semei, ſi expediret. Vel aliter, quilibet iſtorum deſiderauit videri nimis deuotus Dauid propter cauſas ſuas, & ob hoc voluerunt inprimis ire ad eum recipiendum; contigit ergo, vt ſimul irent. & quia erat Siba minor quàm Semei, dicitur iuiſſe cum illo. *Et irrumpentes Iordanem.* Iſtud refertur ad omnes præcedentes, ſcilicet, ad tribum Iuda, & ad Semei, & Sibam. *Ante Regem.* Poteſt dupliciter intelligi, vno modo, quod aſſumatur antè, id eſt, prius, ſcilicet, quod quanquam Dauid, & tribus Iuda ſimul acceſſerint ad Iordanem Dauid quidem ex parte orientis, & tribus Iuda ex parte occidentis, tamen tribus Iuda prius tranſiuit Iordanem, quàm Dauid, ſcilicet, tranſeũdo ad partem illam, in qua erat Dauid. Aliter poteſt intelligi ante, id eſt, coram, ſcilicet, quod cum fuerunt viri Iuda
H ex parte, alia Iordanis, in qua erat Dauid, & vellet tranſire Dauid, ipſi irruperunt vadum, id eſt, præceſſerunt eum in flumine rumpendo aquas, & inquirendo loca planiora vadi, per quæ tranſiret Dauid, & domeſtici ſui & iſte ſenſus eſt melior. Nam iſtud eſt irrumpere aquas. Eſt enim intelligendum, quod viri Iuda, cum eſſent multi, & fortes, poſuerint ſe in flumine coniunctim in ordine, ita vt impetus aquæ frangeretur in eis, & infra eos eſſet tranſitus facilis, & ſic tranſirent omnes de domo Regis, qui debiles erant. *Tranſierunt vadum.* Scilicet, ante Regem. *Vt tranſducerent domum Regis.* i. vt ſi aliquid erat de domo Regis, quod humeris eorum tranſportari poſſet, ipſi illud tranſportarent. Rab. Salom. dicit, quod erat ibi aliqua barca, in qua viri Iuda tranſducebant ea, quę pertinebant ad Regẽ. Hoc tamen non legitur, ſed potius quod omnes tranſirent
I per vadum. *Et facerent iuxta iuſſionem eius.* Id eſt, tranſierunt viri Iuda ante Regem, vt ſi aliquid iuberet eis facere in tranſducendo per fluuium, ipſi tranſducerent illud. q. d. viri Iuda potuiſſent manere apud Iordanem citra aquas, quando Dauid tranſiturus erat, quia tamen fortè Dauid indigebat miniſterio eorum ad aliquid in tranſeundo, ipſi tranſierunt vltra aquas, vt iterum cum Rege tranſirent. *Semei autem filius Gera proſtratus coram Rege.* Hic petiuit humiliter veniam Semei à Dauid, & ad hoc proſtrauit ſe in terram, vt ſic ex humiliatione miſereretur eius. *Cum iam tranſiſſet Iordanem.* Scilicet, Semei iuit cum filiis Iuda, & tranſiuit Iordanem bis, obſequendo Regi ſicut illi, & tamen quando fuit vltra Iordanem coram Rege, noluit petere veniam, quia Rex erat diſpoſitus ad tranſeundum, ſed obſeruauit, quando iam tranſierat, quia tunc
K vidit eum diſpoſitum ad hoc. *Dixit ad eum, ne reputes mihi domine mi iniquitatem.* Id eſt, non imputes mihi ad pœnam. Tunc enim delictum imputatur, quando pœna plectenda cenſetur, & è contrario, quanquam maneat in memoria ſi non iudicatur, vt pœna plectenda non imputatur. *Neque memineris iniuriarum ſerui tui.* Id eſt, iniuriarum, quas ego ſeruus tuus tibi intuli, ſcilicet, maledicendo tibi ſupra 16. cap. Et dicitur, ne memineris, ſcilicet, ad infligendum pœnas pro illis, quia alioquin non poterat intelligi, cũ etiam ſi Dauid illarum oblitus eſſet, Semei faciebat eum nunc memorem. Sic enim dicimus Deo, ne recorderis peccata mea, ſcilicet, ad puniẽdum illa: nam aliter nefas eſſet, quòd aliquis oraret, vt Deus non recordaretur peccatorum, quia ſcimus, quòd impoſſibile ſit Deum alicuius rei obliuiſci. *In die qua egreſſus es domine mi Rex de Ieruſalem.* Eadem enim die, cum tranſiſſet Dauid vltra montem oliuarum

uarum, egreſſus eſt Semei de Bahurim, & maledicebat Re A gi ſpargendo puluerem, & iaciendo lapides, ſupra 16. cap. *Neque ponas Rex in corde tuo.* Ideſt, nõ ponas faciendo aliquam mentionem de illo quaſi nihil eſſet, quia ad magnitudinem clementiæ tuæ pertinet iniurias iſtas contemnere, Nam ſicut magni cordis eſt tolerare, & contemnere dolores, ita magni cordis eſt omnes iniurias vilipendere, ita vt animus non moueatur ad hæc, quod prouenit ex quadam magna cordis tranquillitate, quæ non eſt niſi in valdè bonis. *Agnoſco enim ſeruus tuus peccatum meũ.* Ideſt, agnoſco me peccaſſe, & nõ me excuſo, quia verè peccaui, ex hoc enim Dauid debebat parcere ipſi Semei, quia cognoſcebat planè peccatum ſuum. Deus enim nihil aliud expoſcit à nobis, niſi vt confiteamur nos peccaſſe, & illico remittit offenſam. *Et idcirco hodie primus veni de omni domo Ioſeph.* Ideſt, quia cognoſcebam peccatum meum, nec me excuſa- B re volebam, deſcendi hodie in occurſum Regis antè omnes de tribubus Iſrael, ſcilicet, vt ante omnes veniam peterem, cùm plus omnibus peccaſſem.

Semei quare dixit, quòd venerit primus de tribu Ioſeph. Quæſt. XXI.

QVÆRITVR, quare Semei dixit, primus veni de omni domo Ioſeph, cùm ipſe eſſet de tribu Beniamin. Reſpõdent Hebræi, ſcilicet, Rab. Sal. & Kimhi, quòd dixit hoc ad ſignificandum, quòd deberet parcere ei. Induxit autem potius de Ioſeph quam de alijs, quia quamquã fratres Ioſeph offendiſſent eum nimis vendendo illum in ſeruum, tamen poſtea eos gratioſè tractauit alendo eos, & domos eorum & miſericorditer illis reſpondit cùm veniã peterent. Gen. vlt. Ita ergo Dauid exemplo Ioſeph debebat miſereri Semei. Aliter dicit Rab. Sal. ſi mei miſereris totus Iſrael putabit, quod miſereberis ei quãquam peccauerit, & ad te veniẽt: alioquin omnes fugient. Aliter autem dicit Rab. Dauid Kimhi, ſcilicet, quòd Semei erat de domo Ioſeph, ſcilicet, de tribu Manaſſe, vel Ephraim, ideo dicit quòd ipſe eſt, qui prior deſcẽdit de tota tribu illa. Sed iſtud falsũ eſt, quia Semei erat de tribu Beniamin, & nõ de Manaſſe, vel Ephraim, vt probatum eſt ſupra. 16. cap. Sed dicendum, quod vocatur hic domus Ioſeph vndecim tribus Iſrael: nam diuidebatur tota poſteritas Iacob in duos principes, ſcilicet, in Iudam, & Ioſeph, cuius cauſa eſt, quia princeps omnium tribuum Iſrael debuerat eſſe Ruben, quia erat primogenitus, ſed propter peccatum priuatus eſt iure primogenituræ, & non manſit aliquis vnus princeps in filijs Iſrael, ſed diuiſa ſunt iura primogenituræ; nam Iudas ſuſcepit principatum, & Ioſeph ſuſcepit alia iura primogenituræ, ſic patet. 1. Paralip. 5. cap. ob hoc ergo tota domus vndecim tribuum, vocabatur domus Ioſeph, & tribus Iuda per ſe nominabatur tanquam alia domus: & quia Semei erat de tribu Beniamin, & illa erat pars domus Ioſeph accipiendo iſto modo, dixit quòd venerat primus de domo Ioſeph, ideſt, de omnibus vndecim tribubus. Item patet, quòd non accipiatur hic domus Ioſeph pro Manaſſe, vel Ephraim, ſed pro 11. tribubus, quia Semei volebat ſe oſtendere valdè deuotum, & obſequioſum Regi, ideo veriſimile eſt, quòd ipſe demonſtraret diligentiam ſuam quantum poſſet: ſed ipſe non ſolùm venerat nunc ante tribum Manaſſe, & Ephraim, ſed etiam antè omnes tribus Iſrael: quia venit cum tribu Iuda: ideo dato quòd eſſet de tribu Manaſſe, vel Ephraim, non diceret, quòd ſolum veniſſet antè omnes de tribu illa, ſed quòd veniſſet antè oẽs de tribubus Iſrael: ideo dicendum quod nullo modo intellexerit per domum Ioſeph Ephraim, vel Manaſſe, ſed omnes vndecim tribus Iſrael. *Deſcendique in occurſum Regis.* Ideſt, deſcendi ad occurrendum Regi in via. *Reſpondens verò Abiſai filius Saruiæ.* Scilicet, antequam aliquid Rex loqueretur, reſpondit Abiſai contra Semei, quia erat valde impatiens, & iſte erat filius Saruiæ. i. frater Ioab, & Aſael, vt patet ſupra 2. & primo Paralip. 2. *Nunquid pro his verbis non occidetur Semei, qui maledixit Chriſtum Domini?* Vidit enim Abiſai flecti Dauid aliqualiter ad pietatem, & quod non haberet animum durè reſpondendi, dum loqueretur Semei: ideo ipſe reſpondit contra Semei dicẽs, nunquid bonum eſt, quod pro his ſolis verbis non occidatur Semei, cum ipſe grauiter pec-

A caucrit maledicendo Chriſtum Dñi. i. Regẽ vnctũ à Deo. q. d. non eſt iſta conueniens ſatisfactio pro tanto crimine, ſed debet occidi. Dicebat autem, quod maledixit Chriſtũ Dñi, quia ex hoc, quod Dauid erat vnctus in Regem iuſſu Dei, erat graue peccati offendere ipſum. Sic patet ex verbis Dauid ad ſeruos ſuos, quando ſuadebant ei, vt occideret Saulem in ſpelunca, & dixit, vt non mitteret manum ſuã in Chriſtũ Dñi. præced. lib. c. 24. & iterum dixit ad Abiſai ne interficias eum. Quis enim extendet manum ſuam in Chriſtum Dñi, & innocens erit? q. d. nullus poterit extendere manum ſuam in eum, & quòd ſit innocẽs, præced. lib. c. 26.

Abiſai quare reſpondit tam durè Semei. Quæſt. XXII.

B QVÆRETVR, quare Abiſai reſpondebat tã durè ipſi Semei potius quã aliquis alius de viris Dauid. Reſpondendũ, quod hoc faciebat, quia ipſe iterum accuſauerat Semei ſuper hoc. ſ. qñ maledicebat Regi. ſupra. 16. cap. & nunc volebat continuare accuſationem ſuam contra eũ, ſcilicet, vt occideretur. Itẽ Abiſai erat vir valdè impatiens, & non potuit ſuſtinere, quouſque reſponderet Rex, ſed cũ videretur ſibi irrationabile, quòd iſte Semei immunis dimitteretur à pena, obiecit ei, quòd pro his verbis non deberet ei parci. Propter iſtam autem duriciem, & impatientiam contra Semei, dixit ei Dauid, quid mihi, & vobis filij Saruiæ: cur efficimini mihi hodie in ſatan. Item Abiſai zelabat nimis pro Dauid, quod patuit quando Semei maledixit Regi, ſupra 16. c. nam antè hoc nõ cõceperat aliquod odium de eo, & tamen ipſe ſolus antè omnes alios ſeruos Regis dixit, quare maledicit canis hic mortuus domino C meo Regi? vadam, & amputabo caput eius: ita nunc cùm vidiſſet, quòd Semei peteret veniam, magis zelatus eſt pro Rege, quàm alij, petens vt non parceretur ei pro hoc.

An Dauid tenebatur parcere Semei propter hoc, quòd humiliter veniam petebat. Quæſt. XXIII.

QVÆRETVR vlterius, an Dauid tenebatur parcere Semei propter hoc, quòd humiliter veniam petebat. Aliquis putabit, quod ſic, quia Deus nihil aliud expetit à nobis, niſi vt humiliter confiteamur peccatum noſtrum. Nos tamẽ tenemur in alterutrũ remittere offenſas, ſicut petimus à Deo dimitti: ſic patet Math. 6. c. in oratione dñica, ſcilicet, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Ergo Dauid tenebatur re- D mittere Semei iniuriã. Reſpondendum, quod Dauid tenebatur remittere Semei iniuriam quantum ad odium, vel rancorem, cũ peteret veniã, ſcilicet, quod non haberet eũ iam exoſum ſicut prius, & nõ ſolùm eo petente veniã, ſed etiã non petẽte remittere tenebatur, & ſic quilibet homo aduerſario ſuo tenetur remittere rancorem, quanquam nõ petat veniam, immo etiam quanquam non velit veniã, ſed dicat quod nõ vult ſibi remitti, ſed potius, quod ſemper vult offendere. Et in hoc nos diſtinguimus à Deo, quia ipſe nũquã remittit culpam, niſi petatur venia, ſ. quod nos doleamus de malis præteritis, homo autem tenetur remittere homini, quanquã nõ petat. Ratio huius diuerſitatis eſt, quia Deus eſt iudex, & ſi remitteret culpam non petita venia, omnia eſſent inordinata, nec aliquis homo ſic periret æternaliter, nec multum proficeret conari ad bona opera, vel ad mala, E quia vtroque modo neceſſe eſſet culpas remitti, & conſequẽter habere aliquãdo vitam æternã. In nobis autẽ ſecus eſt, quia nõ ſumus iudices, ſed conſerui, & Deus vult, vt ſicut ipſe cuilibet noſtrũ liberaliter remittit, ita & nos remittamus oẽm rancorẽ, etiã quia dato, quòd nos remittamus rancorem, non petita venia, non ſequitur aliquod inconueniens, ſicut ſi Deus remitteret: quia per remiſſionẽ noſtrã non ſoluitur offenſor à culpa, ſoluitur tamen per remiſſionem Dei; ideo non decet, quod Deus remittat, niſi petita venia. Nos autem remittere debemus: nam nos remittẽdo rancorem, nullum bonum facimus ipſi offenſori, ſed nobis ſolis, cùm per hoc mereamur. Item factum eſt hoc, vt nos non vſurpemus priuilegium Dei: nam proprium Dei eſt petere vindictam. Sic dicitur Deut. 32. & ad Rom. 12. cap. Mihi vindictam, & ego retribuã, ſi autem nos non teneremur remittere offenſam parte non petente, poſſemus pe-

> *Dauid tenebatur remittere Semei iniuriam quãtum ad rancorem.*

> *Differt homo à Deo in remiſſione.*

> *Quilibet homo tenetur inimico etiã nõ petẽti remittere iniuriã.*

tere

tere propriè vlſionem, ideo non licet. Sed obijcietur, quòd poſſumus petere vindictam, eo quod poſſumus accuſare offenſorem ad pœnam, ſiue corporis, ſiue pecuniarum ſecundum conditionem delictī. Reſpondendum, quòd nunquam poſſumus petere vindictam, quia vindicta ad animum pertinet, & eſt quoddam deſiderium retribuēdi malum pro malo nobis inflicto, & iſtud deſiderium vocatur propriè rancor, vel odium, & iſtud tenemur remittere, ſiue petente offenſore, ſiue non petente. Quod autem nos petamus offenſorem condemnari ad pœnam ſecundum conditionem delicti, non eſt quod velimus ei retribuere malum pro malo, ſed deſiderio iuſtitiæ, ſcilicet, vt nō detur illi occaſio ſemper peiora faciendi, ſi non caſtigetur. Quicunque autem aliter accuſat aduerſariū ſuum, mortaliter peccat, ſiue pro homicidio, ſiue pro alijs iniurijs, vel damnis datis, & illo modo non petitur vindicta. Quantum ad hoc ergo G tenebatur Dauid remittere ipſi Semei, non ſolū nunc quādo petebat, ſed etiam tunc quando actualiter iniuriam inferebat. Conſideratur etiam in iniurijs, vel damnis ſatisfactio, quæ eſt præter rancorē, & iſta debitè poteſt peti à quocunque: niſi fortè aliquis ſit in tanta perfectione ſtatus, vt non poſſit petere ſatisfactionem iniuriarum ſuarum, ſicut monachi, & omnes fratres: quia ipſi non ſunt ſui iuris, ſed monaſterium poteſt agere, dū tamen pœna non ſit capitalis, vel detruncationis membrorum, vel magnæ effuſionis ſanguinis, ad quam nec directè, nec indirectè huiuſmodi perſonæ agere poſſunt. Dauid ergo poterat petere ſatisfactionem delicti huius, & quia merebatur mortem Semei propter maledictionem Regis, poterat licitè Dauid ei mortē infligere, dum tamen non ageret deſiderio vindictæ. Poterat namque agere ad bonum finem, ſcilicet, vt tanta iniuria illata Regi non videretur contempta, quia erat quodāmodo diminutio regalis ſtatus, quod talis vir intuliſſet ei iniuriam grauiſſimam, & maneret impunitus. Ad rationem in contrarium dicendum, quòd ſi intelligatur de remiſſione rancoris, ſimile eſt in Deo, & nobis: quia Deus in omni caſu remittit, cùm petitur venia, nos autem remittere tenemur petita venia, vel nō petita. Si autem dicatur de remiſſione pœnæ, ſicut Deus non remittit niſi præmiſſa ſatisfactione, ita nec nos tenemur remittere, ſed eſt ſupererogatio ſi remittamus. *Et ait Dauid, quid mihi, & vobis filij Saruiæ*, ideſt, quid habetis mecum filij Saruiæ, quod non permittatis me agere, quæ volo, ſed in omnibus ſitis mihi obuij? Eſt ſenſus, quòd Dauid volebat dimittere iniuriam impunitā quantum ad præſens, ne faceret ſcandalum, quia ſi iſtum puniuiſſet pro offenſa, putauiſſent omnes alij ſe puniēdos, cùm omnes peccauiſſent, & omnes fugerēt, quod erat graue periculum ipſi Dauid: quia non poſſet eos poſtea ad ſe reducere. *Cur efficimini hodie mihi in Satan?* ideſt, cur efficimini mihi aduerſarij? eſt enim Satan nomen Hebræum ſignans aduerſarium quemcunque, & nos putamus eſſe nomen dæmonis. Et verum eſt, quòd omnis dęmon vocatur ſatan, ideſt, aduerſarius noſter, quia aduerſatur nobis in omni bono: & ſic dixit Chriſtus diabolo: vade retro ſatan, Matth. 4. ca. ideſt, recede à me aduerſari hominum, & hoc modo omnes homines aduerſantes intentioni noſtræ vocantur ſatan, ſic enim Chriſtus dixit Petro, Matth. 17. cap. nam cùm Chriſtus dixiſſet, quod occidendus eſſet, aſſumens eum Petrus cępit increpare eum, dicēs: abſit à te Domine, non erit tibi hoc, qui conuerſus dixit Petro: vade retro me ſatana, ſcādalum es mihi. Idem Marci. 8. cap. eodem modo nos dicimus Belial eſſe nomen dæmonis, & tamen eſt nomen Hebræum ſignans quemcunque hominem indomitū ſic patet Iud. 19. cap. Eſt autem ſenſus, quòd Abiſai efficiebatur ſatā, vel aduerſarius ipſi Dauid, quia Dauid volebat remittere iniuriam, Abiſai autem incitabat eum ad non remittendum, & dicitur, cur efficimini, quia loquitur Dauid quaſi ad Abiſai, & Ioab. Nam licèt ſolus Abiſai offenderet nunc Dauid, quia etiam Ioab aliquando offendere ſolitus erat, ſemper loquebatur ad quemlibet eorum quaſi ad ambos, ſcilicet, quid mihi, & vobis filij Saruiæ? vt patet hic, & ſupra 6. & ſupra tertio cap. dixit autem, cur efficimini hodie, quia ſpecialiter loquebatur de iſto die. Nam aduerſari Dauid in iſta die erat grauius, quàm aduerſari ei alio tempore. Cauſa eſt: quia ſi alio tempore Dauid vellet occidere Semei non eſſet ſcādalum ſibi, neque eueniret aliquod ma F lum. Si verò hodie occideretur ſicut ſuadebat Abiſai, ſequeretur fortè diuiſio regni, vel receſſio omnium Iſraelitarum à Dauid, quod eſſet grauiſſimum ſcandalum.

Satā idē eſt quòd aduerſarius.

An peccauerit Abiſai ſuadendo Dauid, vt occideret Semei. Quæſt. XXIIII.

QVAERETVR, an peccauerit Abiſai ſuadēdo Dauid, vt occideret Semei. Aliquis dicet, quòd non, quia incitabat eum ad bonum, ſcilicet, ad executionem iuſtitiæ. Reſpondendum eſt, quòd videbatur peccare Abiſai. Primò, quia non faciebat iſtud deſiderio iuſtitiæ, ſed magis propter vindictam, vt patet ex verbis ſuis, quæ ſunt verba hominis paſſionati. Item quia Abiſai prohibebat Dauid bonum facere. Volebat enim Dauid remittere iniuriam ſibi G factam. Abiſai verò non permittebat, qui tamen agunt ex charitate, nō prohibent aliquem bene facere: ſic enim dicitur prima ad Cor. 13. c. ſed qui agit cōtra charitatē peccat, ergo peccabat Abiſai. Item non faciebat Abiſai, niſi ex quodam zelo carnali, quem habebat ad Dauid, ſcilicet, quòd nolebat iniurias ſuas eſſe inultas, & iſte zelus non eſt laudabilis, maxime in iſto caſu, quādo Dauid deſiderabat agere opus bonum, & Abiſai per zelum impediebat eum. Sic fuit de Ioſue erga Moyſen, qui zelabat pro eo, volens vt ipſe ſolus haberet omnem honorem: & quia duo viri in caſtris prophetabant, quod videbatur eſſe in diminutionem honoris Moyſis, Ioſue zelauit pro hoc, & dixit Moyſi: domine mi Moyſes prohibe illos. Nu. 11. c. & quia Moyſes vidit, quòd iſte zelus erat carnalis, increpauit ipſum, dicens, quid ęmularis pro me: quis mihi tribuat, vt omnis populus H prophetet, & det illis Deus ſpiritum ſuum? non ergo erat laudandus zelus iſte Abiſai. Sic igitur dicendū, quòd quandocunque vult aliquis remittere iniuriam ſibi factam, ſiue quantum ad rancorem, ſiue ad ſatisfactionem, quicunque impedierit, peccat mortaliter, quia impedit à bono opere. Sed aliquis dicet contrarium; quia interdum ipſa punitio prodeſt peccanti, potius quàm ſi relinquatur impunitus. Reſpondetur, quòd quanquam hoc ſit, tamen peccat ille, qui impedit alium remittere offenſam: quia quomodocunque ſe habeat ille, qui intulit iniuriam, ſemper ille qui remittit, facit opus perfectionis: qui autem aliquem impedit ne remittat, directè impedit opus perfectionis, ideo peccat. Quòd autem alius benè, vel malè ſe habeat remiſſa pęna, vel non remiſſa, per accidens eſt. Non debet autem impediri illud bonum quod eſt per ſe propter aliud bonum, quod I eſt per accidens. Sed adhuc dicendum, quòd dato, quòd cōſtaret aliquem futurum eſſe bonum, ſi non remitteretur iniuria ei ſed puniretur, & alias futurus eſſet malus, peccaret ille, qui impediret, quòd remitteretur ei iniuria: quia in quātum iſte impediebat, quòd remitteretur iniuria, ipſemet faciebat malum inquantum diſtrahebat ab opere perfectionis aliquem. Quòd autem alius efficiatur bonus, ſi non remittatur ei iniuria, non eſt bonum opus illius, qui impedit remiſſionem, ſed illius, qui per pœnam illatam corrigitur, & ſic facit iſte malū directè, vt alius bonum faciat: ſed hoc non permittitur, ſicut ait Auguſtinus in lib. quæſtionum ſuper Gen. & habetur in Decretis. diſt. 14. cap. quod ait Sodomitis. Ad rationem in contrarium dicendum, quòd quanquam Abiſai moueret Dauid Regem ad id, quod bonum erat, tamen diſtrahebat eum ab eo, quod melius erat, & reK ſpectu huius dicebatur malè agere. *Ergone hodie interficietur vir in Iſrael?* Ideſt, nunquid eſt bonum quòd interficiatur hodie aliquis de Iſrael, quaſi dicat non, & ſubditur cauſa. *An ignoras hodie me factum Regem ſuper Iſrael.* Quaſi dicat non debes ignorare, quod hodie ego nouiter conſtitutus ſim in Regem ſuper Iſrael, ideo non eſt dies ad occidendum aliquem. Dicebat Dauid ſe hodie conſtitutum Regem: quia omnes Iſraelitæ receſſerant ab eo, & vnxerant Abſalonem in Regem, & tunc quanquam ipſe de iure eſſet Rex, tamen de facto non recipiebant eum in Regem Iſraelitæ, nunc autem omnes ſuſceperunt eum, ideo hodiè erat factus Rex.

Abiſai ſuadendo mortem Semei viſum eſt peccare.

Peccat qui impedit iniuriā remitti.

An peccatum fuiſſet, ſi Dauid occidiſſet aliquem in illo die.
Quæſt. XXV.

QVAERETVR, an peccatum fuiſſet, ſi Dauid occidiſſet aliquem in die illa quanquam aliàs reus eſſet. Aliquis dicet, ꝙ ſic, quia Dauid dixit: ergone *Prima ratio.* occidetur hodie vir in Iſrael? quaſi dicat malum eſt: ergo *Secũda ratio.* peccatum erat. Item ſimile patet præceden. lib. c. 11. nam in die illa, qua Saul renouatus eſt in Regẽ, dixit populus ad Saul, quis eſt iſte, qui dixit, Saul non regnabit ſuper nos? date nobis viros & interficiemus eos. Et ait Saul: nõ interficietur quiſquam in die hac, quia hodiè fecit Dominus ſalutem in Iſrael. *Reſponſio.* Reſpondendum eſt, ꝙ ſi aliquis eſſet reus mortis, & Dauid occideret illum in die ipſa vel alia, peccatum nullum eſſet, niſi fortè eſſet lex aliqua, vel cõſuetudo, ꝙ in certo die, rei mortis non poſſent occidi, ſed potius illis vita donaretur: ſic erat conſuetudo apud Hebræos, ꝙ in feſto azymorum dimitteretur eis vnus de reis mortis, ſic patet Ioan. 18. c. poterat ergo ſic eſſe, ꝙ in die coronationis Regum, vel innouationis, aliquis reus mortis vitæ donaretur, & tunc nõ eſſet licitum de illo, vt occideretur. Vel fortè poterat eſſe, ꝙ in iſtis magnis ſolẽnitatibus erat conſuetudo, vt non occideretur aliquis, nec torqueretur, quanquam reus eſſet, ſed differentur iſta ad alios dies. Sic etiam nunc eſt in omnibus diebus dominicis noſtris, quòd nulla ſententia criminalis tradatur executioni publicæ, ſic patet extra de ferijs. cap. omnes dies dominicos. Ita autem poterat eſſe in feſtis conſecrationum Regum, vel in alijs ſolemnitatibus apud Hebræos, vt non occideretur aliquis. Dauid autem ob hoc potuit dicere, quòd hodie non occideretur aliquis: quia erat factus Rex hodie, & non erat iuſtum, vt in die tanti gaudij luctus occiſorum audiretur: ſi tamen Dauid voluiſſet occidere illa die aliquem, qui aliàs reus eſſet, non peccaret, cùm non eſſet præceptum contrarium. *Ad primam rationem.* Ad primam rationem in contrarium dicendum, ꝙ Dauid non dixit, ergo ne occidetur hodie vir, quaſi peccatum eſſet, ꝙ illa die aliquis occideretur, ſed dixit propter duo. Primum erat ex quadam conſideratione vtilitatis: nã ſibi erat valde vtile, vt illa die nullum occideret, alioquin putarent Iſraelitæ, ꝙ vellet punire omnes peccantes in ipſum, & fugerent omnes ab eo, quod eſſet magnum ſcandalum. Secundum erat ex quadam condecẽtia: quia videbatur quoddam quaſi abſurdum, quòd illa die, qua ipſe ſuſcipiebat magnum beneficium à toto populo, occideret aliquem de populo, lætitiam ſuam aliorum amaritudinibus polluendo. *Ad ſecũdam.* Ad ſecundam rationem quando dicebatur de Saule. Dicendum, quòd ipſe noluit, vt occideretur aliquis in illa die ex ſola benignitate: quia ipſe remiſit liberaliter iniuriam omnibus, qui eum contempſerant, nec vindicauit illam die illa, nec aliqua alia.

Et ait Rex, Semei non morieris. Poſtquam increpuit Dauid ipſum Abiſai de accuſatione Semei, dedit ſecuritatem Semei, dicens: non morieris, ideſt, non timeas quòd occidam te. *Iurauitque ei*, ideſt, ad hoc, quòd magis ſecuraretur Semei de promiſſione Dauid, firmauit eam iuramento.

An Dauid fuerit periurus iubendo occidi Semei.
Quæſt. XXVI.

QVAERETVR, an Dauid fuerit periurus, & an peccauerit iubendo occidi Semei: nam cùm ipſe eſſet propinquus morti, iuſſit hoc Salomoni ſeq. lib. c. 2. Reſpondendum cũ quæritur, an peccauerit occidendo illum poſt. Dicendum, quòd cùm Semei eſſet reus mortis, poterat eũ Dauid occidere quandocũque vellet, quòd autem differret mortem ſuam per aliquod tempus, non præiudicabat ipſi Semei, ſed potius faciebat ei gratiam: ideo ſicut poterat quocunque tempore vitæ ſuæ occidere illum, ita poterat iubere filio ſuo, vt occideret eũ, & ſic quantum ad hoc non peccabat. Sed cùm quæritur, an fuerit periurus, quia iurauit, quòd non occideret eum, & poſtea iuſſerit eũ occidi, eſt dubium. Ad quod reſpondet Nicolaus, quòd Dauid non fuerit periurus: quia non iuſſit occidi Semei propter cauſam iſtam, ſed quia erat ſeditioſus, & iuramẽtum factum ſuper vna re, non extendit ſe ad aliam, de qua non

F exprimitur, niſi ſit neceſſario dependens ex illa, vel connexa ei, iſta autem erat multum differens. Sed iſtud non ſtat. Primò, quia quando Dauid locutus eſt Salomoni de occiſione Semei, poſuit ei pro cauſa iſtam maledictionem, dicens: habes apud te Semei filium Gera, qui maledixit mihi maledictione peſſima, & ſequitur, tu noli pati eum eſſe innoxium: ſi tamen iuſſiſſet eum occidi pro ſeditione, non poſuiſſet maledictionem pro cauſa, ſed ſeditionem. Item dicitur allegato capitulo, ſed quia deſcendit mihi in occurſum cùm tranſirem Iordanem, iuraui ei per Dominum, dicens, non te interficiam gladio; tu noli pati eum eſſe innoxium, ideſt quanquam ego non occiderim eum, quia iuraui ei, & quia fuit mihi in occurſum, tamen tu non patiaris mori eum ſine ſanguinis effuſione. Item patet, quia ſi pro hac cauſa ſeditionis iuſſiſſet Dauid Salomoni, vt occideret
G Semei, ipſemet occidiſſet eum, quia hoc nihil repugnabat iuramento præſtito, nec etiã erat verecundia Dauid, quia non videbatur agere contra id, quod ſemel propoſuerat, cùm ex noua cauſa eum occideret. Dicendum ergo, quòd Dauid iuſſit occidi illum ex hac cauſa ſola, nec ſtat confirmatio Nicolai, cùm dixit Dauid Salomoni præalleg. cap. vir autem ſapiens es & ſcies, quæ facies ei, deduceſque canos eius cum ſanguine ad infernum: nam illud non dicitur ad hoc, vt Salomon inquireret modum, per quem occideret Semei pro ſeditione: quia pro hoc non oportebat inquirere modum, ſed publicè poterat occidi, quia ſeditioſi rei mortis erant. Sic patet Lucæ 22. c. de Baraba, ſcilicet quòd erat Barabas miſſus in carcerem propter ſeditionem quandam factam in ciuitate, & ille reus mortis erat: nam illum petiuerunt Iudæi a Pilato ſibi dari, ne occide-
H retur. eod. cap. & Matth. 27. Sed dixit hoc Dauid Salomoni ad hoc, vt inquireret modum coloratum, per quem occideret Semei: nam ſi occideret eum publicè pro offenſa, quam intulerat Dauid, videbatur eſſe inhoneſtum, cùm iam Dauid dixiſſet, non morieris, & iurauiſſet hoc. Reſpõdendum ergo, ꝙ Dauid iuſſit occidi Semei pro cauſa maledictionis, & non fuit periurus. Modus autem eſt ſecundùm aliquos, quod intellexerit Dauid, quòd non occideret eum illa die, ſed de alijs diebus non ſuiurauerit. Quod colligitur ex litera, ſcilicet, ergo ne interficietur hodie vir in Iſrael. Et tunc dicitur, non morieris, ideſt non morieris hodie: & poterat Dauid ſecundùm hoc occidere eum alio tempore quocunque vellet, ſed noluit, & iuſſit filio ſuo Salomoni, vt occideret eum. Sed hoc non videtur ſtare, quia Dauid dixit Salomoni, quòd non occiderat eum, quia ve-
I nerat ei in occurſum, & quia iurauerat, ex quo innuitur, ꝙ vſque ad illud tempus Dauid habuit voluntatem obligandi ſe, & ſic dicendum quod Dauid iurauerit ei, quòd non occideret illum, ſcilicet, tota vita ſua. Poterat tamen iubere, vt occideretur poſt mortem ſuam. Sed obijcietur: quia ſi aliquis iurat alicui, quòd non occidat ipſum, non ſolùm tenetur non occidere ipſum, ſed etiam nulli iubere hoc, nec præſtare conſilium aut fauorem ad iſta: ita qui iurat alicui, quòd nunquam occidet ipſum, non ſolùm intelligitur quòd in vita ſua non occidat, vel iubeat, aut præſtet conſilium, vel fauorem ad hoc, ſed etiam, quòd non iubeat fieri hæc poſt mortem ſuam: quia quidquid poſt mortem ſuam fit iuſſu eius, ipſe viuens facit, cùm fiat propter iuſſum ſuum, quod ipſe viuens dedit, & ſic incidit in periuriũ. Reſpondendum, ꝙ Dauid habuit voluntatem obligandi
K ſe ad non occidendum Semei gladio dum viueret, ideo nõ poterat ipſe, vel alius præcepto eius occidere Semei, dum ipſe viuebat: ſed poterat ipſe viuens dare conſilium vel præceptum de morte Semei. Quòd autem ad hoc ſolum ſe voluerit obligare, patet ſeq. lib. cap. 2. ſed quia deſcendit mihi in occurſum cum tranſirem Iordanem, iuraui ei per Dominum, dicens: non interficiam te gladio, tu noli eum eſſe innoxium, quaſi dicat, tu occide eum, & ſic ego non incurram periurium. Sed adhuc obijcietur, quòd non euadebat Dauid per hoc periurium: quia iſtud iuramentũ erat factum per artem, & iſta verba, ſcilicet, iuro quòd nõ occidam te, ſignant ſimpliciter, quòd nullo modo occideret illum, & ſic intelliguntur communiter, & ſic intelligebat Semei: ideo neceſſe erat interpretari iſtud iuramentum ſecundùm intelligentiam communem verborum, & ſi contra illam ageret Dauid cenſeretur periurus. Reſponden-

dum quòd Dauid egit hic contra communem verborum
intelligentiā in iuramento, ſed non fuit periurus, cùm age
ret ſecundùm intẽtionem ſuam, cuius cauſa eſt: quia illud
eſt dictum de communi intelligentia verborum, quando
duo conueniunt ſuper aliqua re, & vnus iurat alteri obſer-
uare aliquid ſub verbis, quę poſſunt habere diuerſas inter-
pretationes, tunc neceſſe eſt referri verba ad communem
intelligentiam; quia aliàs ille, qui conuenit cum aliquo ſu-
per aliqua re, non conueniſſet, niſi iuramentum præſtitum
acciperetur ſecundùm communem intelligentiam, quia
alioquin poſſet iſte fallere quoſcunque: quando tamen ali-
quis iurat ſuper aliqua re, & totaliter eſt in poteſtate ſua il-
la res, ita vt ſiue iuraret, ſiue nõ iuraret, poſſet facere quod-
cunq; vellet, & in poteſtate ſua eſſet, ꝙ iuraret qualitercũq;
vellet, ſi iurauerit, poteſt interpretari ipſe iuramentum ſuũ
qualiter voluerit, dum tamen, quando iurauerit, habuiſſet
intentionem ſic ſe obligãdi: vtpote in poteſtate Dauid erat
occidere Semei, quando vellet, & non poterat hoc prohi-
bere Semei, poterat etiam iurare ꝙ non occideret Semei il-
la die, ſed ſequenti, vel quòd non occideret in vita ſua, ſed
iuberet occidi poſt mortem ſuam, & qualitercunque iura-
ret, ſtaret iuramẽtum. Quòd ergo Dauid iuraret ambiguè,
& interpretaretur iuramentum ſuum in quocunque caſu
vellet, non præiudicabat ipſi Semei, quia etiam non iuran-
do potuiſſet eum occidere quandocunque vellet. In alio
autem caſu ſecus eſt, ſcilicet, quando duo cõueniunt ſuper
aliqua re, & vnus iurat alteri, ꝙ dabit mille denarios, ſi po-
ſtea iſte exponat, ꝙ intellexit iuramentũ ſuum, ꝙ non da-
ret illos denarios ad hoc, vt eſſent totaliter alterius, ſed ad
hoc, vt conuerterentur in vſus communes vtriuſque, non
debet recipi iſta interpretatio iuramenti, ſed redeundum
eſt ad interpretationem iuris, vel ad communem verborũ
intelligentiam: quia aliàs nimis præiudicaretur iſti, qui
conuenit cum alio: quia ſi in iuramẽto fuiſſet expreſſus iſte
ſenſus, alius non conueniſſet cum iurante, & ſic maneret
deceptus. Dicendum ergo, quòd Dauid non fuit periurus;
quia ſeruauit iuramentum ſecundùm intentionem ſuã, &
non tenebatur illud ſeruare in iſto caſu ſecundùm cõmu-
nem intelligentiam verborum. De hoc tamẽ fortè aliquid
dicetur ſeq. lib. c. 2. *Miphiboſeth quoque.* Hic ponitur inæ-
Miphiboſeth cũ Siba cõcordatio. qualitas Dauid, & Miphiboſeth & Sibæ iniuſta concorda-
tio. Et dicitur, *Miphiboſeth quoque filius Saul*, ideſt, nepos
Saul. Nam non erat filius eius, ſed Ionathæ. Aliqui libri ha
bent Miphiboſeth quoque filius Ionathæ filij Saul, ſed iſta
ſuperadditio eſt, nam litera Hebraica ſolum habet. Miphi
boſeth filius Saul. *Deſcendit in occurſum Regis*, ſcilicet,
deſcendit de Ieruſalem: quia ibi morabatur Miphiboſeth:
nam Rex iuſſerat, vt maneret ibi ad hoc, vt ſemper veſce-
retur de menſa ſua, vt patet ſup. 9. c. & quando Dauid fu-
git de Ieruſalem, non potuit ire cum eo, quia ſeruus ſuus
Siba noluit parare ei aſinum, nunc autem fecit, vt alius du
ceret eum in occurſum Regis. *Illotis pedibus, & intonſa
barba*, ideſt, deſcendebat habens pedes non lotos, & barbã
non tonſam, ſed magnam velut ſi lugeret mortuum lõgo
tempore. Iſtud autem erat propter triſtitiam abſentiæ Da-
uid, & expulſionis. Nunquam enim hoc tempore lauerat
pedes, nec totõderat barbã. *Veſteſque ſuas non lauerat.* In-
telligitur hic de veſtibus, quæ lauari ſolẽt, ideſt, de veſtibus
lineis, & tamen iſtas non lauit Miphiboſeth, quaſi plangẽs
Dauid. *A die, qua egreſſus fuerat Rex*, ſcilicet, à die, qua fu-
git de Ieruſalem; nam ex tunc videbatur priuatus regno, &
flebat eum Miphiboſeth tanquã priuatum. *Vſque ad diem
reuerſionis eius in pace.* Deſtinauerat enim manere ſemper
in hoc luctu dum maneret Dauid extra Ieruſalẽ profugus,
ideo ex die qua rediit, cœpit lauare veſtes, & ornari, omnia
enim hæc obſeruant Hebræi tempore, quo ſunt in planctu
mortuorum. Nam nec veſtes abluũt, nec pedes lauant, nec
barbam tondunt. In Hebręo habetur. *Non fecit pedes ſuos,
nec fecit labia ſua.* vbi nos dicimus illotis pedibus, & inton-
ſa barba. Rab. Sal. & alij Hebræi exponunt, ꝙ non fecerit
R. Salomon ꝙ obſcœnat. labia, id eſt, non totonderit barbam labiorum ſiue faciei, &
ꝙ fecerit pedes, ideſt, etiam non totonderit barbã inferio-
rem: ſed iſti viliſſimi ſunt, quia ſcriptura non loqueretur fa
ciens mentionem de his turpitudinibus: conantur tamen
aliqui probare hoc per ſimile, quia Iſaiæ 36. capit. dicitur,
ꝙ comedant ſtercora ſua, & bibant aquas pedum ſuorum,
F & tamen iſtæ vocantur aquæ pedum, ideſt, fluentes de ve-
rendis, & ſic dicentur hic, non facti pedes, ideſt, non tonſa,
vel raſa verenda. Magis tamen exponendum eſt, vt ſupra;
quia cùm dicit Iſaias aquas pedum, non intelligit, veren-
dorum, quanquam fluant à verendis, ſed aquas pedum,
ideſt, cadentes ad pedes, & ſic vocabuntur hic pedes pro-
prie. Gloſ. ordin. interlinearis, & Andreas exponunt literã
illam Hebraicam, ſcilicet, ꝙ Miphiboſeth non fecerit pe-
des ſuos, ſcilicet, quia habebat pedes ligneos, quibus vte-
batur pro pedibus naturalibus, & illos non fecerat, ideſt,
non parauerat ex die quo egreſſus fuerat Dauid de Ieruſa-
lem, ſed melius poſuit litera noſtra, quia aliquis dicitur fa-
cere pedes, ideſt, ornare illos lauãdo. Sic etiã dicitur Deut.
G 21. c. in Hebræo de muliere captiua, ꝙ faciet vngues ſuas,
vbi litera noſtra dicit circũcidet vngues. *Cumque Miphi-
boſeth occurriſſet Regi, dixit ei Rex, quare non veniſti mecũ
Miphiboſeth?* dicebat hoc ad increpandum eum, quia non
diſceſſerat Miphiboſeth cum Dauid, quando fugit de Ie-
ruſalem,

*Cur Dauid reprehendit Miphiboſeth, quod cum eo non di-
ſceſſiſſet. Quæſt. XXVII.*

QVAERETVR, ad quid volebat Dauid, vt diſceſ-
ſiſſet cum eo Miphiboſeth, cum eſſet oneroſus ſibi, &
claudus vtroque pede, & ſemper egeret aliquo portãte ſe,
& rurſus non poterat proficere ipſi Dauid ad aliquid, Da-
uid tamen nimis excuſauit ſe in illa fuga ducere ſecum ali-
quem oneroſum ſibi. Sic patet ſup. 15. c. cùm dixit ad Chu-
H ſai Arachitem, ſi iueris mecum, eris mihi oneri, ſi autem in
ciuitatem reuertaris diſſipabis conſilium Achitophel. Re-
ſpondendum, ꝙ Dauid non deſideraueràt ſecum ducere
Miphiboſeth in fuga de Ieruſalem, ſed dixit hoc, vt reſpon
deret aliquid Miphiboſeth, & poſſet eũ increpare Dauid.
Nam Siba ſeruus Miphiboſeth dixerat Dauid recedẽti de
Ieruſalem, ꝙ Miphiboſeth manebat ibi dicens: hodie reſti-
tuet mihi domus Iſraël regnum patris mei. ſup. 16. cap. &
Dauid credidit tunc iſtud. Vnde dedit poſſeſſiones Miphi-
boſeth Sibæ ſeruo eius, credebat etiam nunc Dauid iſtud,
quia nullus adhuc reuocauerat eum de hac credulitate: vo
luit ergo, vt reſponderet Miphiboſeth, vt videret qualiter
ſe excuſaret de hac iniquitate, & ad hoc fuit ſibi principiũ
loquendi, cur non deſcenderat Miphiboſeth cum eo: ipſe
autem poſtea ſe excuſauit, & ſic interdum homines petũt
I aliqua, quæ non deſiderant, ſolùm vt habeant introitũ lo-
quendi *Et reſpondens ait, Domine mi Rex ſeruus meus con-
tempſit me.* Imponit Miphiboſeth totam culpam Sibæ ſer-
uo ſuo, quia iuſſerat ei ſternere aſinũ, & noluit. Et dicitur,
contempſit me, ideſt, non obediuit mihi ſternẽdo aſinum
ad deſcẽdendum tecum. In Hebræo habetur. *Seruus meus
fefellit me.* Ideſt ipſe fecit me incidere in hunc errorẽ: quia
iuſſeram eũ ſternere aſinum, & non ſtrauit. *Dixique ei, ego
ſeruus tuus, vt ſterneret mihi aſinum, & aſcendens abirẽ cum
Rege.* Scilicet, ego volebã ire cum Rege, & iuſſi Sibæ ſeruo
meo ſternere aſinum, & noluit, Incipiebat enim Miphibo-
ſeth accuſare fortiter Sibã, quia ipſe accuſauerat eũ apud
Regẽ. *Claudus enim ſum ſeruus tuus.* Ideſt, ego ſeruus tuus
ſum claudus, ſcilicet, vtroq; pede, vt patet ſup. 9. c. & nõ al
legabat hoc Miphiboſeth tanquã neſciret Dauid, quia om-
K nibus erat notorium, ſed ad defenſionẽ cauſæ ſuæ, ſcilicet,
ꝙ non potuerat ire cum Dauid, niſi ſeruus ſterneret ei aſi-
num, quia ipſe claudus erat, & non poterat ire ſine aſino,
nec etiam poterat ſurgere ad ſternendum ſibimet aſinum.
*Inſuper & accuſauit me ſeruum tuum apud te dominum meũ
Regem.* Ideſt, non ſolùm non obediuit mihi ſternendo aſi-
num, ſed etiam deterius egit; quia me dominum ſuum ac-
cuſauit apud te, ſcilicet, quòd manſerim in Ieruſalem ad
recuperandum regnum, ſic enim dixerat Siba, ſupra 16. c.
Tu autem domine mi Rex, ſicut Angelus Dei es, Ideſt, tu es
bonus ſicut Angelus Dei, & non moueris propter bona di-
cta, vel mala, ſed ſolũ propter veritatẽ, ideo tu ſcies verita-
tẽ, & iudicabis. In hoc enim volebat Miphiboſeth accuſa-
re ſeruum ſuũ Sibam ad pęnã propter hæc, quæ egerat, ſed
nõ audebat directè, quia neſciebat, an diſpliceret Regi iſta
accuſatio: & cauſa erat, quia Siba dederat munera Dauid,
quan-

quando ibat in via ſup. 16. & putauit quòd ex hoc fortè eſſet Dauid affectus ad Sibam, & non libenter audiret accuſationem eius: Innuit ergo ei voluntatem ſuã per quędam verba, ita vt poſſet intelligere Dauid, quòd Miphiboſeth conquerebatur grauiter de Siba, ideo maneret in arbitrio Dauid, an vellet ſuſcipere eam, vel quid diſponeret: & ad hoc dixit ipſi Dauid, quòd erat ſicut Angelus Dei, perſuadens ei ad faciendum iuſtitiã de Siba: quaſi diceret, ſeruus meus accuſauit me apud te, ſed tu es ſicut Angelus Dei, ꝙ non moueris propter bona dicta, nec mala, ſicut dixit mulier Thecuites, ſup. 14. c. ideo non obſtãte, ꝙ me accuſauit, tu attendes veritatẽ, & facies mihi iuſtitiam. *Fac quod placitum eſt tibi*. Ideſt, tu ſcis veritatem huius negotij, & es ſicut Angelus Dei, qui non moueris ad vnã partem, nec ad aliam, ideo quodcunque placuerit tibi facere bonum erit. B *Neque enim fuit domus patris mei, niſi morti obnoxia domino meo Regi*. Sciendum, ꝙ in hoc iam Miphiboſeth mutat propoſitum, quia ante hoc cauſam ſuã fulciebat. Nunc verò excuſat ipſum Dauid. Pro quo ſciendum, ꝙ Dauid credebat à principio, ꝙ Miphiboſeth manſiſſet in Ieruſalẽ ad recuperandum regnũ, & quantum ad hoc iuſtè cõdemnauerat eum: ſed nunc quando ſtetit coram Dauid accuſans ſeruum ſuum Sibam, Dauid cognouit manifeſtè, ꝙ mẽtitus fuiſſet Siba, & conſequenter, ꝙ ipſe dediſſet ei iniuſtè poſſeſſiones Miphiboſeth. Hoc autẽ cognoſcebat per duo. Primò quia veniebat Miphiboſeth intonſa barba, & illotis pedibus, veſteſque non lauerat ex die, quo egreſſus fuerat Dauid de Ieruſalem, quod erat ſignum, quòd ipſe fleuiſſet pro Dauid, potius quàm ꝙ deſideraſſet regnum eius. Secundum erat, quia dum iſta loqueretur Miphiboſeth, & Siba præſens eſſet, nihil ei Siba reſpondit tanquã ſibi conſcius mali: C ideo Dauid erubuit de malo, quod fecerat, ſcilicet, quia indiſcretè abſtulerat poſſeſſiones Miphiboſeth, non audita cauſa eius: cumque videret Miphiboſeth erubeſcentem Regem, & iam cognoſcentem veritatem, putauit ſibi iam non eſſe opus fulcire cauſam ſuam nec accuſare Sibam: quia de his Rex erubeſcebat, ſed incepit excuſare factum Regis, tanquam Dauid iuſtè potuiſſet auferre Miphiboſeth omnia, quę habebat, etiamſi non ſubeſſet aliqua cauſa noua: quia propter peccatum patrum ſuorum poterant hæc iuſtè fieri: vnde dicit, domus patris mei non fuit niſi morti obnoxia domino meo Regi, ideſt, non meruit aliquod bonum apud dominum meum Regem, ſed magis fuit tota ei obligata ad mortem. Vocat autem domum patris ſui domum Saulis, de cuius progenie omnes videbantur obligati ad mortem ipſi Dauid propter duo. D Primò propter mala, quę Saul iniuſtè intulerat Dauid. Secundò, quia mortuo Saule, & vncto Dauid in Regẽ ſuper Iudã: cùm ei deberetur de iure regnum, cognatio domus Saulis ſurrexit contra eum, & conſtituit in Regẽ Isboſeth, & ſic omnes de cognatione illa tenebantur Dauid ad mortem: quòd ergo ipſe aliquibus eorum bona auferret, relicta vita, gratiam faciebat: erat autem Miphiboſeth de hac cognatione, ergo non erat ſibi iniuſtum auferri poſſeſſionem, licèt ipſe nihil peccaſſet contra Dauid: nam peccauerant patres ſui.

Excuſatio Miphiboſeth pro Dauid an eſſet conueniens. Quæſt. XXVIII.

QVAERETVR, an iſta excuſatio, quam faciebat Miphiboſeth pro Dauid, eſſet conueniens. Aliquis diceret, quòd ſic, quia ſicut eſt de committentibus crimen læſæ maieſtatis, ꝙ ipſi occiduntur, & publicantur bona eorum, nec relinquitur aliquid de hæreditate filijs, ſed ſola vita conceditur eis ex miſericordia, & ſic etiam in filijs hæreticorũ, vt patet extra de hęretic. c. vergẽtis. Ita in Miphiboſeth, cùm tota domus patris ſui offendiſſet Dauid, & potuiſſet occidere illos, poterat auferre ipſi Miphiboſeth omnia bona. Sed dicendum, quod iſta poſitio nõ ſtat propter duo. Primò, quia Miphiboſeth erat filius Ionathę: Dauid autẽ inierat fędus cũ Ionatha, vt miſereretur ſeminis eius. pręceden. lib. c. 20. ideo licèt tota domus Saulis peccaſſet, vel tota occidenda eſſet propter Saulem, Miphiboſeth tamen non erat occidendus, niſi ipſe aliàs ſpecialiter peccaſſet: ſed hic nihil peccauerat Miphiboſeth, ſed ſolùm A allegabat peccatum domus ſuę, ergo nõ merebatur auferri ſibi aliquid propter illud crimen. Secũdò patet, quia dato quòd Miphiboſeth obligatus fuiſſet ad moriẽdum ipſi Dauid, & non intercidiſſet aliquod fędus inter Ionathan & Dauid: tam non poterat Dauid auferre Ionathæ aliquid de bonis ſuis: quia Dauid donauerat omnia hęc Miphiboſeth. ſup. 9. c. & per hoc remittebat ei quidquid contra ipſum habebat iuris ad occidendum, ſi aliquod eſſet, vel ad auferendum bona, ſed donatarius non perdit donationẽ, niſi propter aliquem caſum ingratitudinis: Miphiboſeth autem non incurrerat in aliquam ingratitudinem, ſed potius erat valdè gratus beneficijs Dauid, quia pro eo fuit in planctu, ſicut ſi lugeret mortuum toto tempore, quo fuit Dauid extra Ieruſalem: ergo non poterat iuſtè ex hac parte auferri aliquid de poſſeſſione Miphiboſeth: non ergo B erat iſta legitima excuſatio, ſed propoſuit eam Miphiboſeth, quia nullam aliam habebat, & quia videbatur colorata non aduertentibus nimis ad eã. *Tu autem poſuiſti me ſeruum tuum inter conuiuas menſæ tuæ*, quaſi dicat, quodcũque egeris de poſſeſſione mea bonum eſt, quia tot bona egiſti mihi immerito, quòd etiamſi auferas poſſeſſionem meam, non videbitur malum. Quod patet, quia cum tota domus patris mei eſſet tibi obnoxia morti: tu dediſti mihi vitã, & inſuper poſuiſti me inter conuiuas menſæ tuæ, ſcilicet, faciens vt ego ſemper comederem in menſa tua, ſicut faciunt filij tui: ideo nihil quod mihi feceris imputabitur malum. *Quid igitur habeo iuſtæ querelæ?* ideſt, cùm tot bona mihi feceris etiamſi abſtuleris poſſeſſionem quam dediſti, non habeo iuſtam querelam cõtra te: quia non videris facere mihi iniuriam. *Aut quid poſſum vltra vociferari ad* C *Regem*, ideſt, quid ego poſſum vociferare, per quod poſſim oſtendere, me habere iuſtam querelam contra Regẽ, quaſi dicat, nihil poſſum clamare, per quod hoc oſtẽdam. In Hebręo habetur, *Quid mihi plus eleemoſyna ad clamandum plus contra Regem*. Poteſt dupliciter intelligi. Vno modo, quid mihi plus eleemoſyna, ideſt, quæ maior eleemoſyna poterat fieri mihi, quam facta eſt, vt non clamarem contra Regem, ideſt, vt etiam dato, quòd Rex feciſſet mihi iniuriam, non deberem clamare contra eum, quaſi dicat, non poterat fieri maior eleemoſyna. Secundo modo intelligitur, ꝙ accipiatur eleemoſyna pro iuſtitia: nã apud Hebræos eſt iſtud vſitatum, ꝙ interdum accipiãt eleemoſynam pro iuſtitia, & iuſtitiam pro eleemoſyna: vnde aliquando vbi litera noſtra dicit, & erit vobis iuſtitia apud Deum, Hebræi ponunt, erit vobis eleemoſyna apud Deũ: D & interdum vbi dicit litera Hebraica iuſtitiam, ponit litera noſtra miſericordiam, vel eleemoſynã. Sic patet Deuter. 6. c. vbi dicit litera noſtra: eritque noſtri miſericors, in Hebræo dicitur, erit nobis iuſtitia, & ſic accipitur hic: quia ponitur miſericordia pro iuſtitia, & dicitur, quid mihi plus eleemoſyna, ideſt, quæ mihi poteſt eſſe iuſtitia ad clamandum contra Regem: & iſtum ſenſum ſecuta eſt litera noſtra, dicens: quid habeo iuſtæ querelæ. *Ait ergo ei Rex, quid vltra loqueris*. Ideſt, ad quid dicis de iuſtitia, vel iniuſtitia tibi facta, quia non mutabitur aliquid propter verba tua. *Fixum eſt quod locutus ſum*. Ideſt, id, quod ſemel locutus ſum firmũ eſt. Iſtud poteſt dupliciter intelligi. Vno modo referendo ad conceſſionẽ, quã Dauid fecit Sibæ de hæreditate Miphiboſeth, dicens tua ſint oĩa, quæ fuerunt Miphiboſeth, ſup. 16. cap. & illud fixũ eſt, ideſt, non mutabitur E propter verba tua. Aliter eſt sẽſus, ꝙ Dauid ante hoc dixiſſet Miphiboſeth, poſtquã incepit accuſare Sibã, tu & Siba diuidite poſſeſſiones, & ꝙ poſt hoc Miphiboſeth replicauerit, ꝙ nõ habebat iuſtam querelam; & tunc Dauid dixit: fixum eſt quod locutus ſum, ideſt, ſemel dixi tibi: tu & Siba diuidite, & hoc fixũ eſt, nec mutabitur propter verba tua. Contra primũ dicet aliquis, ꝙ non ſtat; quia tunc, cùm Dauid à principio dediſſet Sibæ omnia, quæ erant Miphiboſeth, maneret illa ſentẽtia firma, ſed hic dicitur, diuidite poſſeſſiones, ergo debet ſtare ſecunda expoſitio. Sed contra ſecundam objicietur, quòd non ſtet: quia litera ſolùm dicit ſemel, tu & Siba diuidite poſſeſſiones. Reſpondendum, ꝙ ſecũda expoſitio eſt probabilior: nam ſi Dauid bis dixiſſet, tu & Siba diuidite, veriſimile eſt, ꝙ hic fuiſſet dictũ. Itẽ patet efficacius, qa ſi ſemel Rex dixiſſet, tu & Siba diuidite, nõ auſus fuiſſet vltra Miphiboſeth proponere

querimoniam ſuper hoc, ne contriſtaret Regẽ, nam ſupra
dixerat: tu autẽ domine mi Rex ſicut Angelus Dei es, fac
quod placitum eſt tibi. Etiã poſtquam dixit Rex, tu & Si-
ba diuidite poſſeſſiones, reſpondit Miphiboſeth, etiam cũ-
cta accipiat poſtquam reuerſus eſt dominus meus Rex. Si
igitur iterum dixiſſet hoc Dauid, reſpondiſſet iſtud Miphi-
boſeth. Ad rationem in contrarium dicendum, ꝙ debebat
manere fixũ id, quod Dauid dixerat, quia licèt reſtituere-
tur medietas poſſeſſionũ Miphiboſeth, manebat fixũ ver-
bum Regis, eo ꝙ ſecundùm petitionem Miphiboſeth, om-
nia erant reſtituenda ſibi. & tamen vt ſententia Regis non
caſſaretur omnino, reſtituta eſt medietas Miphiboſeth de
poſſeſſione, & quia adhuc ſaluabatur ſententia Regis in
altera parte, dicebatur fixa manere. *Tu, & Siba diuidite*
poſſeſſiones. Ideſt, diuidite per medium cuncta, quæ tibi do-
di, & ipſe habeat medietatem.

An peccauerit Dauid auferendo medietatem poſſeſſionum à Miphiboſeth. Queſt. XXIX.

QVAERETVR, an Dauid peccauerit in hoc. Re-
ſpondendum ꝙ ſicnam Miphiboſeth non meruerat
aliquid mali, vt perderet hæreditatẽ, & tamen Dauid ab-
ſtulit ei medietatem, & non ſolùm à principio, qñ putauit
Sibam verũ dicere. ſup. 16. c. ſed etiam nunc cognita falſi-
tate Sibæ non reſtituit Miphiboſeth ea, quæ ſua erant: in
quo graue peccatũ erat, quia tenebatur ei ad reſtitutionẽ.
Item Dauid cũ eſſet iudex, noluit prouidere Miphiboſeth
de iuſtitia, quia ipſe accuſabat Sibam tanquam proditorẽ,
cùm falsè accuſaſſet dñm ſuum: & petebat reſtitutionẽ, cũ
H fuiſſet grauatus per iniquam ſñiam, & Dauid cognoſcens
veritatem, noluit prouidere puniendo Sibã pro falſa accu-
ſatione, & reſtituendo ſibi hæreditatem, ſed potius ipſum
delinquentẽ, qui morte dignus erat, non ſolũ donauit vi-
tæ, ſed & eum honorauit dando illi medietatẽ poſſeſſionis.
Miphiboſeth. Item locutus eſt Dauid contra conditionem
iudicis recti, quia iudex non debet ſequi iudicando volun-
tatẽ ſuam, ſed ſtatuta patrũ, & leges & rectam rõnem, vt
patet extra de conſt. c. ne innitaris prudentiæ. Iudicauit tñ
Dauid ex ſola volũtate ſua, & conſtito de veritate, nã dixit
ad Miphiboſeth, quid vltra loqueris? fixũ eſt, quod locu-
tus ſum. i. inutile eſt tibi loqui, qđ volueris probando iuſti-
tiã cauſæ tuæ, quia & ſi multa probes, non mutabo ſñiam
meam: ſed hoc eſt contra iudices. quibus dñ: nõ pudeat vos
errores veſtros corrigere, qui poſiti eſtis, vt aliorũ corriga-
I tis errores. extra de accuſ. c. qualiter & quando. Dauid ta-
men motus eſt ad faciendũ hoc propter duo. Primò ex ve-
recundia: nam cùm prius incautè ſñiaſſet dãdo totã poſſeſ-
ſionem Miphiboſeth ipſi Sibæ, viſum eſt ſibi verecũdum
valdè, vt ſententiã iſtam totaliter mutaret: quia in hoc oſtẽ-
deret ſe valdè erraſſe. Secundum fuit ex quodã fauore Si-
bæ, nam Siba tanquam cautus adulator iuit ad Dauid tẽ-
pore neceſſitatis, & obtulit ei munera. ſup. 16. c. vnde Da-
uid affectus fuit ad illum: nũc quoque quando reuertebā-
tur Dauid in Ieruſalẽ, occurrit ei Siba de primis, quia iuit
cum Semei, vt patet ſup. in litera, ideo Dauid erubuit, vt il-
lum puniret, & priuaret tota conceſſione: ſed ſententiam
iniquam aliqualiter temperauit, vt non tam iniqua eſſet,
diuidendo poſſeſſionẽm inter eos.

Dauid, cum teneretur ad ſatisfactionem poſſeſſionum Miphiboſeth, quid nam fecerit. Queſt. XXX.

K QVAERETVR vlterius, cùm non ſolũ Dauid pec-
cauerit hic, ſed etiam teneretur ad reſtitutionem Mi-
phiboſeth, cùm iudex iniquus faciat litẽ ſuã, & teneatur ad
reſtitutionẽ ipſi læſo, vt patet de ſen. & re iudic. in 6. c. cum
eterni, quid factum eſt de hac reſtitutione. Nam ꝙ Dauid
peccauerit ſolũ, ſi peccatũ non concernebat reſtitutionem,
per dolorẽ ſuũ poterat tolli, ſi tñ concernebat reſtitutionẽ,
nõ ſolueretur Dauid à peccato, quouſque reſtitueret, vt hr̃
de reg. iu. in 6. c. non remittitur. Ad hoc ergo oportebat, vt
quanquã nunc Dauid præ verecundia non auferret poſſeſ-
ſionẽ Sibæ, quæ fuerat Miphiboſeth, ꝙ poſtea auferret, &
reſtitueret Miphiboſeth. Nam regulare eſt, ꝙ quãdocunq;
res ablata eadem numero haberi poteſt, potiſſimè ſi nõ eſt

F deteriorata, debet ipſamet reſtitui: ſi aũt nõ pôt illamet ha-
beri, debet dari alia æquiualens in ſpecie illa, vel alia, vt pa-
tet extra, vt lit. pen. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. Dauid aũt po-
terat habere poſſeſſionẽ eandem, quã abſtulerat, cũ illam
teneret Siba, ideo tenebatur eandẽ dare. Rñdendũ: ꝙ quid
poſt hoc in hac re factũ ſit ignoratur: quia ſcriptum nõ eſt,
ſatis tñ vr̃, ꝙ Dauid nunquã reſtituerit Miphiboſeth poſ-
ſeſſiones illas, quas dedit Sibæ, quia ſẽper verecundaretur
qñcũq; hoc facere vellet. Sed vr̃ dicendũ, ꝙ Dauid ſatisfe-
cerit Miphiboſeth in aliquo alio, vtpote dando illi ſemper
cibos in menſa ſua. Sed aliquis dicet, ꝙ per hoc nõ ſatisfa-
ciebat: quia etiam hoc nõ ſtante Dauid daturus erat cibos
Miphiboſeth, ſed cùm dixiſſet ſup. 9. c. comedes tu panẽ in
menſa mea ſemper. Rñdendũ, ꝙ cũ iſtud eſſet beneficium,
qđ conſiſtebat in gratuita erogatione quotidiana poterat
G Dauid ceſſare ab illo quãdocunq; vellet, nec erat ſic de ci-
bis, qui dabatur quotidie, ſicut de poſſeſſionibus, quas Da-
uid reſtituerat ipſi Miphiboſeth, quia circa illas habuit
Miphiboſeth titulum, ideo quicunque ſpoliaret eum illis,
etiamſi eſſet ipſe Dauid, peccaret: cibi autem, qui da-
bantur quotidie de menſa Regis, non poterant cadere ſub
titulo Miphiboſeth, cum conſiſterent in quotidiana para-
tione, niſi Dauid obligaret ſe ad dandum ei cibos de men-
ſa ſua ſemper: ideo quandocunque vellet, poterat ceſ-
ſare ab hac paratione, & ſic prius dabat liberaliter, vt be-
neficium poſſet dare poſtea in cõpenſationẽ alterius debiti,
& ſic eſſet in compenſationẽ poſſeſſionis ablatæ ei, & tra-
ditæ Sibæ: vel pôt dici, ꝙ Dauid dedit poſtea alias poſſeſ-
ſiones maiores ipſi Miphiboſeth. Sed tunc dicetur quõ ſa-
tiſfaceret pro hoc: quia tenebatur reſtituere eandẽ rem, cũ
H poſſet, quia habebat eam Siba. Dicendum, ꝙ verum eſt, ꝙ
tenebatur reſtituere eandẽ poſſeſſionẽ, ex conſenſu tamen
Miphiboſeth quãcunque dando ſatisfaceret, veriſimile eſt
autem, quòd Miphiboſeth conſentiret in quẽcunque mo-
dum ſatisfactionis Dauid, cùm dixiſſet ſupra: fac quod ti-
bi placitum eſt, immo etiam ſine aliqua ſatisfactione re-
miſiſſet ei, quia dixit, etiam habeat ſibi cuncta, poſtquam
dominus meus Rex pacificè reuerſus eſt.

An Dauid fuerit periurus diuidendo poſſeſſionem Miphiboſeth. Queſt. XXXI.

QVAERETVR vlterius, an fuerit Dauid periurus
diuidendo poſſeſſionem Miphiboſeth. Aliquis dicet,
I quòd ſic: quia Dauid iurauit facere miſericordiam ſemini *Arguitur primo.*
Ionathæ, vt patet præced. lib. c. 20. nunc tamen non ſeruą-
uit miſericordiam, cũ abſtulerit ei ea, quæ ſua erant: ergo
periurus fuit. Itẽ patet quia Dauid peccauit auferendo Mi- *Secũdo.*
phiboſeth poſſeſſionem iſtam, vt declaratũ fuit ſupra: ſed
ipſe iurauerat ſemper non de faciendo malũ ſemini Iona-
thæ, ergo periurus fuit. Reſpondendum, ꝙ nõ fuit Dauid
periurus in hoc: nã Dauid iurauit ſeruare miſericordiam
ſuam Ionathæ, & illam ſeruauit inquantũ filios eius ele-
uauit ad magnum ſtatum, quia fecit quòd Miphiboſeth,
qui erat cõtemptibilis valde, cũ eſſet claudus vtroque pe-
de, comederet ſemper in menſa ſua, & ſemper iſtam miſe-
ricordiam ſeruauit ad Miphiboſeth, quia etiam poſt hoc
quando Gabaonitæ petebant viros de ſtirpe Saulis ad oc-
cidendum eos, Dauid ſeruauit Miphiboſeth à morte pro-
K pter iuramentũ, quod interpoſuerat Ionathæ, vt patet in-
fra. 21. Sed obijciunt quidam, ꝙ fuerit periurus, nã dicunt
Hebræi, & refert illud Gloſ. ord. ꝙ quãdo Dauid dixit Tu,
& Siba diuidite inter vos, audita eſt quædam vox de cœlo:
Roboam, & Ieroboam regnum diuident, & ſic datum fuit
iſtud in pœnam Dauid pro violatione iſtius pacti, ergo fuit
periurus. Reſpondendum, ꝙ non eſt certum, immo magis
creditur eſſe fictitium, ꝙ talis vox venerit de cælo: nam
Hebræi valde paruæ auctoritatis ſunt in hoc, cũ plura fin-
gãt, & incredibiliora, quã poetæ. Gloſ. etiam ordin. non aſ-
ſerit hoc, ſed dicit illud eſſe Hebraicum dictum, ideo nihil
infertur. Sed adhuc conceſſo, ꝙ iſta vox audita fuerit, non
ſequitur, ꝙ propter iſtam iniuſtam diuiſionẽ Dauid, fuerit
diuiſum regnũ tempore nepotis ſui Roboam: ſed fuit di-
uiſum propter peccata Salomonis. ſeq. lib. c. 11. Immo niſi
fuiſſet propter merita Dauid, totũ regnũ fuiſſet ablatũ à po-
iteris

ſteris Salomonis, vt patet eod. c. & eod. lib. c. 15. de quo ma- A
gis declaratum eſt præced. lib. c. 20. Ad primam rationem in contrarium, ſcilicet, ꝙ iurauit Dauid facere miſericordiam ſemini Ionathæ. Dicendum, ꝙ non violauit iſtud pactum, quia fecit miſericordiam magnam cum Miphiboſeth, nec ſequitur ꝙ propter hoc, ꝙ abſtulit ei medietatem poſſeſſionis datę, non fecerit ei miſericordiam, quia per iuramentum, quod præſtitit Dauid Ionathæ, nõ importabatur aliquod ſpeciale opus miſericordiæ, ſed ſolũ, ꝙ non occideret Dauid poſteros Ionathæ, & ꝙ non permitteret eos viuere in ſtatu miſerabili, nec permitteret pati calumnias ab aliis. Dauid autem iſta fecit, quia non ſolùm ipſe non occidit ſemen Ionathæ: immo cũ peterentur ad mortem omnes de poſteritate Saulis: ipſe valde laborauit, vt nõ occideretur Miphiboſeth. inſ. 21. Item cùm Dauid ſciuit Miphiboſeth habere pauperem vitam in domo Machir de Lodabar, miſit pro eo, & fecit ꝙ comederet in menſa ſua, & reſtituit ei poſſeſſiones Saulis, & fecit ꝙ Siba, & tota familia ſua, ſeruire Michæ filio Miphiboſeth. ſupra 9. Quòd autem daret Dauid vitam abundantẽ Miphiboſeth, ſiue daret poſſeſſiones, quæ fuerant patris ſui, ſiue daret alias, vel nullas dando, dum tamen aliàs prouideret ei ſufficienter, nihil referebat: quòd ergo Dauid dediſſet Miphiboſeth omnes poſſeſſiones patris ſui, & tunc abſtuliſſet ei medietatem propter verecundiam, vel ex cauſis ſupra allegatis: dum tamen maneret ſemper in Dauid voluntas benefaciendi Miphiboſeth, non auferebat ab eo miſericordiam, quia qui iſta auferebat, poterat maiora dare: ſi autem Dauid auferens medietatem poſſeſſionis Miphiboſeth, deſineret eum iam diligere, nec proponeret ei vltra benefacere, diceretur auferre miſericordiam ſuam ab eo, C & infringere fœdus. Sciendum autem, quòd multi falluntur, quia putant idem eſſe, quòd Dauid male fecerit hic, & ꝙ abſtulerit miſericordiam; ſed falſum eſt: quia male facere erat quomodocunque iniuſtè ageret, & ſic fecit auferendo Miphiboſeth id, quod ſuum erat ſine cauſa, & dato ꝙ poſtea contuliſſet multo maiora bona ipſi Miphiboſeth, quã prius, non tollebatur quin iniuſtè egiſſet: ſed auferre miſericordiam non conſiſtebat in faciendo aliquod malũ, ſed in totaliter deſerendo: & hoc non fecit Dauid, ſed ipſe ſolùm iurauit non auferre miſericordiam à ſemine Ionathæ, ergo non violabat fœdus: ſi tamen iuraſſet, quòd nõ faceret malum aliquod filijs Ionathæ, tũc fuiſſet periurus. Ad ſecundam rõnem dicendum, ꝙ verum eſt peccaſſe Dauid auferendo medietatem poſſeſſionis: cũ tamen dicitur, ꝙ iurauit Dauid nõ maleſacere ſemini Ionathæ. dicendũ, D ꝙ eſt falſum, quia nõ iurauit de malo, ſed de miſericordia nõ auferenda, vt patet præced. lib. c. 20. Peccauit igitur Dauid: ſed non fuit periurus. *Berzellai quoque.* Hic ponitur curialitas Dauid in Berzellai expeditione. ſ. quia promiſit ei multa, & inuitauit eum, vt veniret in Ieruſalem cum ipſo, & dicitur: *Berzellai quoque Galaadites.* Iſte eſt vnus de tribus benefactoribus Dauid, de quibus habetur ſup. 17. & iſte erat qui magis afficiebatur ad Dauid quam alij duo, & vocatur Galaadites, quia erat de terra Galaad. *Deſcendens de Rogelim.* Iſte erat locus ſuus in terra Galaad, ſup. 17. & deſcẽdit de eo ad eundum cũ rege. *Transduxit regem Iordanem.* Ideſt, trãſiuit cum rege Iordanem. *Paratus etiam vltra fluuium proſequi eum*, ideſt, ibat cũ intentione comitãdi regem vltra Iordanẽ vſque Ieruſalem, & redeundi poſtea in domũ ſuã. In Hebræo habetur: *Tranſiuit ad mittendum eum ad Iordanem*, i. trãſiuit Iordanẽ, vt mitteret eũ ad Iordanem, ideſt, comitaretur euntem vltra Iordanem. *Erat autem Berzellai Galaadites ſenex valde, ideſt, octogenarius.* Iſtud ponit ad ſignãdum, quòd non erat vtile ipſi Berzellai ire cum Dauid vltra Iordanẽ, quia erat E ſenex valde, & non poterat experiri aliquam delectationẽ de illis, quæ erant in domo regis.

Berzellai an eſſet valde ſenex cum eſſet 80. annorum. Quæſt. XXXII.

QVAERETVR, quomodo vocabatur Berzellai ſenex valde, cùm eſſet ſolùm 80. annorũ: nam in illo tẽpore non deberent homines eſſe valde ſenes annorũ 80. Reſpõdent quidam Hebræi, vt Rab. Sam. & ſimiles, ꝙ iſte Berzellai erat ſenex, non per ætatem, ſed quia vacauerat libidini, & libido cito hominẽ facit ſenem. Sed iſtud non eſt conuenienter dictũ, quia Dauid nondũ erat annorũ 70. & tamẽ dicebatur ſenex valde, ita vt cũ operiretur pannis, nõ calefieret, ſeq. lib. c. 1. Quòd aũt Dauid nõdum eſſet 70. annorũ, patet: quia qñ factus eſt rex, erat annorum 30. & durauit regnũ ſuum annis 40. vt patet ſup. 5. liẽ, nõ eſt rõnabile dictũ Iudæorũ, quia dicunt malum de aliquo, nõ habentes fundamentũ ad illud, cũ de quolibet ſemper præſumatur bonũ, quouſque probetur contrarium. Dicẽdum igitur, quod Berzellai erat valde ſenex, ideſt, iam impotens ad conuenienter ſe mouendum, & nõ gaudens in delectabilibus iuuenilibus propter ſenſuum grauitatem. Hoc fortè acciderat ei ex laboribus, qui hominẽ cito ſenẽ efficiunt, B vel ex cogitatione magna: quia corpus quod corrũpitur aggrauat animã, & terrena habitatio deprimit ſenſum multa cogitantẽ. Sic etiã dicit Ariſtot. quòd ex intelligere, & ſpeculari corrũpitur animal. Marceſcũt enim quodã corrupto interius, vt patet in primo de Anima: vel forte eueniebat hoc propter triſtitias aliquas, quas tolerauerat Berzellai: nã iſtæ hominẽ cito ſenem efficiunt. Sic patet Prouerb. 17. Scilicet: Animus gaudens ætatẽ floridam facit: ſpiritus triſtis deſiccat oſſa. Sic etiam Boet. de cõſul. lib. 1. Metro. Scilicet.

Venit enim properata malis inopina ſenectus.
Et dolor ætatem iuſſit ineſſe ſuam.
Intempeſtiui funduntur vertice cani.
Et tremit effeto corpore laxa cutis.

Sic etiam in Dauid propter labores bellicos corpus emollitum eſt, & nondũ cõpleto anno 70. erat tã ſenex, vt opertus pannis non calefieret. ſequen. lib. c. 1. Vel poterat eſſe aliqua alia cauſa de illis, quas aſſignat Ariſt. in lib. de Breuitate, & longitudine vitæ, & mortis. Vel poteſt dici, quòd nõ aſſignata aliqua alia cauſa ſpeciali erat Berzellai ſenex ex conditione ætatis, quia in 80. anno homines erant ſenes in illo tẽpore, ſicut nunc. Sic patet Pſal. 89. Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur, dies annorum noſtrorum in ipſis ſeptuaginta annis; ſi autẽ in potentatibus 80. anni, amplius eorũ labor, & dolor. Cũ ergo eſſet Berzellai annorũ 80. non oportebat inquiri cur eſſet ſenex. *Et ipſe præbuit alimenta regi.* Iſtud ponitur ad ſignãdum, quare Dauid optabat ei tanta bona, & volebat illum ſecũ ducere in Ieruſalẽ, & dicitur, ꝙ præbuit alimẽta regi: quia dum erat profugus vltra Iordanẽ, nõ habebat, vnde aleretur, & iſte miniſtrauit ei, & exercitui eius neceſſaria. Sed obijcietur, ꝙ nõ ſolũ iſte, ſed etiã Machir de Lodabar, & Sobi filius regis Naas Ammonita miniſtrabant ei cibos ſup. 17. Dicendum, ꝙ illi duo obtulerunt ſimul cũ Berzellai munera Dauid mox, vt tranſiuit Iordanẽ, quibus conſumptis ſolus Berzellai dedit neceſſaria regi toto tẽpore, quo fuit in terra illa. *Cum moraretur in caſtris.* Ideſt, in quodam loco, qui vocatur caſtra ſiue Manaim, vel ſecũdũ Hebræos Mahanaim. De quo dictũ eſt ſup. 17. Nã in ciuitate illa manſit Dauid toto tẽpore, quo fuit profugus de Ieruſalẽ. *Fuit quippe vir diues nimis.* Iſtud ponitur ad ſignificãdũ, quo potuit Berzellai dare cibos regi: quia ad hoc requirebantur magni ſumptus. *Dixit itaque rex ad Berzellai.* Volebat Dauid aliquo modo recõpẽſare pro beneficijs Berzellai: & dixit, quę ſequũtur. *Veni mecum, vt requieſcas ſecurè mecum in Ieruſalem.* Ideſt, ibi manebis gaudens, & ſine curis, & nullũ timebis, & frueris mecũ oĩbus bonis. In Hebræo dicitur: *Veni, gubernabo te mecum.* Sed idẽ eſt requieſcere ſecurè, & gubernare, ſcilicet, facere, ꝙ non egeat aliqua re, nec ſolicitus ſit pro illa. *Et ait Berzellai ad regẽ.* Scilicet, excuſans ſe de eũdo in Ieruſalẽ ad ſuſcipiẽda iſta gaudia. *Quot ſunt dies annorum vitæ meæ, vt aſcendam cum rege in Ieruſalẽ.* Quaſi dicat: ſi eſſem iuuenis, vel nõ in tãta ſenectute, vt poſſem gaudere bonis, quæ ſunt in domo regis, deberẽ ire in Ieruſalẽ: ſed cùm ſim valde ſenex, ita vt non poſſim experiri aliquid iſtorum, nũ eſt mihi opus ire illuc. *Octogenarius ſum hodie.* Ideſt, hodie cõpleo 80. annos. Pôterat eſſe, ꝙ die illa cõpleret annum 80. vitæ ſuæ, vel dicitur hodie, ideſt, modicum ante hoc compleui, vel parum poſt hoc complebo. *Numquid vigent ſenſus mei ad diſcernendum ſuaue, & amarum.* Iudicare: iſtud pertinet ad ſenſum guſtus, ſicut dicitur Iob 12. Nonne auris verba diiudicat, & fauces comedentis ſaporem? Iſte autem ſenſus iam non vigebat in Berzellai præ ſenectute, & dixit Berzellai de dulci, & amaro: quia

Ad primam rationem.

Ad ſecundam.

Quæ ſunt illa, quæ faciunt hominẽ cito ſeneſcere.

Diſtinguere inter dulce, & amarum, an ſit aliquid in cibis, & potibus delectari.

communitas hominũ vulgarium in delectationibus cibi, & potus totam vitæ felicitatem conſtituit; ſicut turpiſſimi Epicureorum, & fortè de iſtis erat Berzellai; ideo dixit de dulci, & amaro. In Hebræo dicitur. *Si ſcio inter bonum, & malum.* Ideſt, non poſſum diſtinguere inter bonum, & malum ſaporem; & non accipitur bonum, & malum, pro bono, & malo quòd eſt in moribus, vel in rebus, quia in iſto vigere debebat potius nunc Berzellai propter experientiã magni temporis. Prudentia enim perfecta non fit ſine magna ætate, vt patet 6. Ethic. *Aut delectare poteſt ſeruum tuum cibus, & potus.* Iſtud differt à præcedenti: quia aliud eſt diſtinguere inter dulce, & amarum, & aliud delectari in cibis, & potibus; nam cibus, & potus magis cauſant delectationem per modum tactus, quã per modum guſtus: quod probat Ariſt. 4. Ethic. c. de temperantia, dicẽs, ꝙ diſtinguere de ſaporibus pertinet ad illos, qui pulmenta condiunt, & vina probant: & tamen iſti non vocantur intemperati. Item guſtus conſiſtit in lingua, & tamen non ſtat in hoc delectatio ciborum, ſed potius in tranſgluttiendo: Nam ſi quis ſemper cibos delectabiles, vel vina in ore teneat, & nõ degluttiat, quanquam ibi iudicet de ſapore, nihil delectatur niſi tranſgluttiat: immo pœna quædam eſt ſic facere. Item probat Ariſt. exemplo cuiuſdam Erixi Philoxeni, qui pulmentorax erat, & deſiderauit collum ſuum longius fieri collo gruis, tanquam delectaretur in tactu ciborum, & non in guſtu. Et ſic quidam non bene iudicant de ſaporibus rerũ, & tamen magis delectantur in cibis, & potibus, quàm alij acutè iudicantes. In Hebræo habetur: *Si guſtat ſeruus tuus, quod comedit, & bibit.* Ideſt, non delectatur guſtando ea, quæ comedit, & bibit. *Vel audire poſſum vltra voces cantorum, vel cantatricum.* Quaſi dicat non poſſum iam audire voces cantorum, & cantatricum, quia aures meæ obſurdantur. Vel non poſſum audire, ideſt, non poſſum diſtinguere bene cantus cantorum, vel cantatricum; vel non delector in illis, quia ad delectationem in cantu oportet ſenſum auditus eſſe perſpicacem ad percipiendum harmoniã, ſed iam in Berzellai erant ſenſus graues. Sciendum autem, quòd Berzella inominauit iſta duo, ſcilicet, delectationem in guſtu, & in auditu: quia in domibus regum iſta ſolent eſſe excellentius, quàm in alijs domibus: ſic dixit Salomõ de ſeipſo Eccleſ. 2. ſcilicet: Feci mihi cantores, & cantatrices, & delitias filiorum hominum, cyphos, & vrceolos in miniſterio ad fundenda vina. Et quia Berzellai non percipiebat aliquid iſtorum, non expediebat ſibi ire cum rege. *Quare ſeruus tuus ſit oneri domino meo regi.* Ideſt; quare ego ſeruus tuus, qui ſenex ſum, ibo tecum, vt ſim tibi oneroſus, quaſi dicat, cùm ſim ſenex, non ſum facilis ad motũ neque ad lætitiam, vel conuerſationem iuuenum, & ſi mãſero in domo tua, erit tibi grauis vita mea ad portandum. *Paululum procedam famulus tuus à Iordane tecum.* Ideſt, ſolùm volo ire modicum tecum vltra Iordanem, & redire in terram meam. *Nec indigeo hac viciſſitudine.* Ideſt, non indigeo iſta retributione, ſcilicet, quòd tu gubernes me in Ieruſalem, ſicut ego te in terra mea alui. Viciſſitudo enim dicitur à vicibus permutatis, ſcilicet, quando vna vice homo dat, & alia vice recipit, & iſta eſt retributio. *Sed obſecro vt reuertar ſeruus tuus.* Ideſt, rogo vt des mihi licentiam redeundi. *In ciuitate mea.* Ideſt, in Rogelim de terra Galaad, vt patet ſupra in litera, & ſupra 17. *Et ſepeliar iuxta ſepulcrum patris mei, & matris meæ.* Iſta erat cõſuetudo Iſraelitarum, ꝙ ſepelirentur minores in ſepulcro patrum ſuorum, & ſic quanquam aliqui morerentur in vna terra, non ſepeliebantur ibi, ſed deferebantur ad ſepulcra patrum ſuorum. Sic enim Samſon mortuus in terra Philiſthinorũ, & trãiectus eſt ad ſepulcrum patris ſui in tribum Dan, vt patet Iudic. 16. Sic etiam Iacob mortuus eſt in Aegypto, & tranſlatus eſt ad ſepeliendum in terrã Chanaan. Geneſ. vlt. Ioſeph quoque in Aegypto mortuus, in terram Chanaã trãſportatus eſt. Exodi 13. Dicitur etiam in ſepulcro patris ſui, & matris ſuæ, quia viri, & vxores in eodem ſepulcro ſepeliebantur, vt patet de Abraham, & Sara vxore ſua; de Iſaac, & Rebecca; de Iacob, & Lya; Omnes enim iſti viri cum vxoribus ſuis in ſpelunca duplici agri Hebron ſepulti ſunt, vt patet Geneſ. 49. ita igitur pater & mater Berzellai erant in eodem ſepulcro in vrbe Rogellin, & ibi deſiderabat Berzellai ſepeliri. *Eſt autẽ ſeruus tuus Cha-*

F *maam, ipſe vadat tecum domine mi rex,* ideſt, ego habeo filium quendam nomine Chamaam, qui præſens eſt, & eſt iuuenis potens experiri iſta bona, & ſeruire tibi: ipſe ergo vadat tecũ loco mei. *Et fac ei, quod tibi bonũ videtur,* ideſt, ſi vis facere aliquam retributionem, fac illi ſicut iudicaueris. *Dixitque ei rex, mecum tranſeat Chamaam,* ideſt, eat mecum in Ieruſalem ad manendum ibi. *Et ego faciam ei quidquid tibi placuerit.* ideſt, ponam eum in officio, vel dignitate, ſecundum quòd tu elegeris. *Et omne quod petieris a me, impetrabis,* ideſt, non ſolum habebo curam de Chamaam, ſed etiam ſi tu manens in terra tua petieris aliquid pro te, vel pro alio, impetrabis. Sciendum autem, quòd reuerſus Berzellai Chamaam filius eius iuit cum Dauid in Ieruſalem, & comedebat ſemper in menſa eius: poſtea etiã alij filij Berzellai iuerunt ad Dauid in Ieruſalem, & come- G debant in menſa ſua, vnde quando Dauid mortuus eſt iuſſit Salomoni filio ſuo, quòd filij Berzellai comederent cũ eo in menſa. ſeq. lib. cap. 2. ſcilicet, ſed & filijs Berzellai Galaaditis reddes gratiam; eruntque comedentes in menſa tua. *Cumque tranſiſſet vniuerſus populus, & rex Iordanem, oſculatus eſt rex Berzellai,* quanquam Berzellai non eſſet iturus in Ieruſalem cum Dauid, tamen tranſiuit cũ eo Iordanem; & ibi oſculatus eſt eum, expediens ſe de illo. *Et benedixit ei.* Imprecatus eſt ei bona, vt ſi diceret: Deus det tibi proſperam vitam, & omnibus poſteris tuis, & felicem habere mortem. *Et ille reuerſus eſt in locum ſuum,* ideſt, redijt in Rogelim terræ Galaad. *Tranſiuit ergo rex in Galgala.* Iſte eſt locus inter Iordanem, & Iericho, & eſt in itinere euntibus Ieruſalem de Iordane, & ibi caſtrametati ſunt Iſraelitæ prima die, qua introierunt in terram Cha- H naan tranſito Iordane. Ioſue 4. & 5. Et dicitur quòd tranſiuit illinc Dauid, quia fortè illa die, qua tranſiuit Iordanẽ, manſit in Galgala. *Et Chamaam cum eo.* Non redijt iſte cum patre ſuo, ſed iuit cum Dauid, vt ſemper cum eo maneret. *Omnis autem populus.* Hic ponitur quartum, ſcilicet, reducentium regem concertatio. Nam pugnauerunt inter ſe viri Iuda, & Iſrael. Et dicitur. *Omnis autem populus Iuda tranſduxerat regem.* Ideſt, tota tribus Iuda fuit præſens quando Dauid tranſiuit Iordanem, eo quòd mox vt vocauit illos Dauid venerunt omnes, & occurrerunt ei antequam tranſiret Iordanem, vt patet ſupra. *Et media tantum pars affuerat de populo Iſrael.* Ideſt, in tranſitu Iordanis ſolùm fuit medietas populi Iſrael, ideſt 11. tribuum, quæ vocantur Iſrael. Alij autem non venerant, eo quòd non fuerant vocati. *Itaque omnes viri Iſrael occurrentes ad regem,* I ideſt, venerunt omnes viri de 11. tribubus ad regem, & forte quando erat in Ieruſalem ſcientes, quod filij Iuda tranſduxiſſent eum.

Quare omnes tribus venerunt in Ieruſalem.
Quæſt. XXXIII.

QVAERETVR, ad quid venerunt omnes tribus, cùm iam ſcirent, quod rex venerat in Ieruſalem. Reſpondetur, quòd venerunt ad ſe excuſandum, & ad accuſandum tribum Iuda: nam fortè Dauid putaret, ex negligentia vel contemptu quodam non veniſſe illos, & haberet illos exoſos, quod ipſi horrebant. Veniebant etiam vt accuſarent tribum Iuda, quòd grauauerat omnes de Iſrael accipiendo regem quaſi furtim, & tranſducendo illum per K Iordanem, & hoc fuerat, quia Iſraelitis nihil ſignificatum eſt de reductione Dauid, in quo facta eſt eis magna iniuria. Nam ipſi miſerunt prius ad Dauid ſuper reconciliatione, & reditu in regnum, & poſtea admoniti ſunt viri Iuda de hoc, & quanquam tunc concordatum eſt, quòd rex reciperetur vt prius in regem, ſed de tempore reducendi eũ in domum ſuam, nihil dictum eſt, ſed erant Iſraelitæ parati reducere regem quandocunque ipſe vellet. Interim autem viri Iuda acceperunt regem nihil ſignificantes viris Iſrael, & tranſduxerunt eum per Iordanem, quod ſcientes Iſraelitæ venerunt ad conquerendum de iniuria ſibi facta, & nunc erat rex in Ieruſalem, vel prope: Nam medietas ſolùm Iſraelitarum fuerat ſimul cum Dauid quando tranſiuit Iordanem, vt patet ſupra in litera.

Cur-

Cur Iſraelitæ accuſauerint viros de tribu Iuda. Quæſt. XXXIIII.

QVAERETVR vlterius, cùm Iſraelitæ ſatis ſe excuſaſſent coram rege veniendo ad eum, & dicendo, quòd ipſi non fuerant vocati ad tranſductionem eius, quare accuſabant viros de tribu Iuda. Reſpondendum, quòd accuſauerunt eos propter duo. Primo quia verè conceperant de eis odium, eo quòd feciſſent eis iniuriam ducendo regem, & non vocãdo eos, quod videbatur oriri ex quodam contemptu: & ipſi putabant, quòd hoc facerent viri Iuda tanquam nimis ſuperbientes; eo quòd eſſet rex de ſtirpe eorum: & iſtud erat durum Iſraelitis, cùm ipſi eſſent valde plures, & deberent plus honorari quàm tribus Iuda, vel ſaltem æqualiter, & pro hoc interpoſuerunt querelam apud regem, ſi fortè prouideret eis de ſatisfactione; ſed nõ prouidit. Secunda cauſa querelæ fuit, ad magis ſe excuſandum, quia ſi viri Iſrael venientes ad Dauid non conqueſti fuiſſent de viris Iuda, qui eis intulerant hanc offenſam, viderentur modicũ curare de reductione regis, nec dolere, quia non interfuerant; vt ergo Dauid putaret eos de hoc dolere, conqueſti ſunt de viris Iuda. *Dixerunt ei, quare te furati ſunt fratres noſtri viri Iuda?* ideſt, quare duxerunt te furtim, & non ſignificauerunt nobis, vt intereſſemus. Vocauerunt autẽ eos fratres, quia Iudæi, & Iſraelitæ erant filij Iacob, & omnes inter ſe fratres erant. *Et tranſduxerunt regem, & domum eius Iordanem*, ideſt, tranſduxerunt regem cum tota domo ſua, ideſt, familia, & rebus domeſticis per Iordanem. *Omneſque viros Dauid cum eo*, ideſt, etiam tranſtulerunt omnes viros, qui erant cum Dauid. Nam tempore ſeditionis præteritæ manſerant cum Dauid illi, qui erant ſpecialiter ſerui ſui, & etiam iſtos nunc honorificè receperunt viri Iuda, & aliæ tribus, quia ſemper ſteterant cum Dauid. *Et reſpondit omnis vir Iuda ad viros Iſrael, quia propior eſt mihi rex.* idest, ideo tranſduxi regem per Iordanem, quia propior eſt mihi, idest, magis coniunctus cognatione. Sed in hoc non reſpondebat conuenienter tribus Iuda, quia licet eis propior eſſet rex: non tamen ad eos ſolos pertinebat, ideo debebant concludere propior eſt mihi rex, ideo ego debui eſſe principalis in tranſductione eius, non tamẽ quòd eſſem ſolus. *Cur iraſceris ſuper re.* idest, quare iraſceris propter hoc quòd duxerim regem. q.d. non debes iraſci, ſed etiam in hoc non bene dicebant viri Iuda, quia viri Iſrael habebant iuſtam cauſam iraſcendi, cùm eſſet ſibi facta iniuria, *Nunquid comedimus aliquid ex rege.* Poteſt dupliciter intelligi: Vno modo quod nihil comedimus ex rege, idest, nullam partem corporis eius, & iſta reſponſio eſt irriſoria ad magis contemnendum Iſraelitas, q.d. ſi aliquam partem regis comediſſemus, poteratis iuſtè conqueri, ſed nihil de eo comedimus, ideo non iraſcamini. Aliter poteſt intelligi, quòd nihil comedimus ex rege, idest, nullam partem bonorum eius, q.d. ſi nos comediſſemus aliquid, quia venimus cum rege de bonis regis, & vos nihil comediſſetis, poſſetis conqueri, ſed nihil comedimus de bonis regis. *Aut munera nobis data ſunt.* idest, nũquid data ſunt nobis aliqua munera propter hoc, quòd venimus cum rege? ſi enim data fuiſſent, & vos non recepiſſetis partem illorum, poteratis iuſtè conqueri, ſed non recepimus nos munera. In Hebræo habetur. **Aut ſi munera obtulit nobis.* Scilicet, ſi rex obtulit nobis aliquid, quia venimus cum eo, & ad idem redit. *Et reſpondit vir Iſrael ad viros Iuda.* idest, omnis vir Iſrael reſpondit ad viros Iuda, vel vnus reſpondit nomine omnium. *Decem partibus ego maior ſum apud regem.* idest, maior ego ſum quàm tu decem partibus, ideo magis pertinet ad me rex quàm ad te, vt debeam ducere, vel reducere eum.

Quomodo Iſraelitæ dicantur decem partibus maiores tribu Iuda. Quæſt. XXXV.

QVAERETVR, quomodo dixerunt viri Iſrael; decem partibus maior ſum apud regem. Nam viri Iuda erant plus quam medietas omnium virorum Iſrael. Quod patet ex computatione facta poſt hoc. De qua infra 24. in qua inuenti ſunt de tribu Iuda quingenta millia, & de om-

A nibus vndecim tribubus Iſrael ſolùm octingenta millia, & ſic nõ erat Iſrael ad Iudam in duplo maior numero, & dato, quòd accipiamus filios Iſrael ſecundùm aliam ſummã maiorem, quæ habetur primo Paralip. 27. adhuc non erit Iſrael triplo maior numero ad Iudam. Reſpondendum eſt, quòd Iſraelitæ dixerũt ſe eſſe maiores decem partibus tribu Iuda, quia Iſraelitæ erant 11. tribus, & vna illarum erat æqualis tribui Iudæ. Reliquæ autem decem excreſcebant, & non intelligitur iſta maioritas quantum ad numerum, ſed quantum ad dignitatem, vel ius: nam Iſraelitæ habebant ius eligendi regem ſecũdùm numerum tribuum ſuarum, ſcilicet, quòd ille, quem maior pars tribuum in regẽ acciperet, eſſet rex, & nõ curabatur, an vna tribus eſſet ma-
B ior alia in numero, quia iſtud non conferebat ius, cum electio nõ fieret, vt à ſingulis perſonis, ſed vt a tribubus: ideo dato, quòd tribus Iuda eſſet æqualis in numero omnibus tribubus ſimul, non habebat magis de iure ad eligendum regem, vel ad diſponendum ſuper negotijs communibus regni, quàm vna quælibet de tribubus alijs, ſicut eſt inter canonicos eligendo epiſcopum, vel quantum ad alia, quæ ſunt in Capitulo, nam licet aliquis potentior ſit alio, non habet maiorem vocem in Capitulo, & ob hoc non dixerũt viri Iſrael, decem partibus maior ſum te abſolutè, ſed decem partibus maior ſum te apud regem, idest, licet non ſim decies te maior numero, ſum tamen te maior decies apud regem, idest, in iure quod habeo in comparatione regis, ſcilicet, eligendo illum, vel diſponendo alia, quæ ad eũ pertinent: nam quandocunque agebatur de rege, vel de aliquibus negotijs communibus regni, erant 11. voces in Iſrael, & vna ſolùm in Iuda. *Magiſque ad me pertinet Da-*
C *uid quàm ad te.* idest, non eſt verũ quod tu ſis propinquior regi, quia ad me pertinet magis, quàm ad te. In quo directè reſpondebant Iſraelitæ viris Iuda: nam illi dixerant, quia rex mihi propior eſt, Iſraelitæ autem poterant reſpõdere, quòd quanquam ipſi erant propiores, tamen nõ pertinebat ad eos ſolos rex, ideo non debuerant ſoli tranſducere eum, ſed voluerunt reſpondere grauius, ſcilicet, quòd rex magis pertinebat ad eos quàm ad viros Iuda, ideo ipſi non ſolùm debebant intereſſe in regis tranſductione, ſed etiam debebant eſſe principales.

An rex magis pertineret ad Iſrael, quam ad tribum Iuda. Quæſt. XXXVI.

D QVAERETVR, an verum dixerint viri Iſrael, ſcilicet, quòd rex ad eos magis pertinebat? Aliquis dicet, quòd non: quia Dauid erat de cognatione tribus Iuda, & non de aliqua tribu Iſrael, ideo magis pertinebat ad eos, quàm ad Iſraelitas. Reſpondendum, quòd verum dixerunt Iſraelitæ, quia Dauid conſiderabatur dupliciter, ſcilicet, inquantum rex, vel inquantum perſona priuata: ſi vt perſona priuata, magis pertinebat ad Iudam quàm ad omnes tribus Iſrael, eo quod erat de cognatione illius tribus, & non aliarum, ſi inquantum rex, magis pertinebat ad tribus Iſrael quàm ad Iudam, quia inquantum rex erat princeps illius populi totius, qui deſcendebat à Iacob, ſed viri Iuda computabantur vt vna pars, vel vnum caput, & viri Iſrael, vt multę partes, & vndecim capita, ergo magis pertinebat rex ad Iſraelitas, quàm ad Iudam.
E Etiam in electione regis, vel diſpoſitione quacumque circa regem, cùm Iſraelitæ eſſent vndecim partes, & tribus Iuda eſſet vna, præualebant Iſraelitæ, & ſtandum erat iudicio eorum, ideo magis pertinebat rex ad illos, quia ea, quæ pertinebant ad regem, magis fiebant diſpoſitione Iſraelitarum quàm Iudę. Nunc autem agebatur de tranſductione regis, & ad hanc nihil agebat conſanguinitas, ſed ius diſponendi de reditu, vel tranſductione regis, & quia iſtud ius erat potius in Iſraelitis, dixerunt nunc abſolutè; magis pertinet ad me Dauid, quàm ad te. *Cur feciſti mihi iniuriam?* Scilicet, faciendo aliquid ſine me. *Et non mihi renuntiatum eſt priori, vt reducerem regem meum.* Idest, quare mihi non fuit dictum prius quàm tibi, quòd venirem ad reducendum regem meum. Vocant enim illum regem ſuũ, quia magis ad eum, quàm ad Iudã pertinebat. *Durius autem reſponderunt viri Iuda viris Iſrael*, Idest, poſt hoc durius reſponderunt viri Iuda viris Iſrael, quàm prius

reſponderant: nam prius ſuperbè reſponderant; vt patet F ex verbis eorum, nunc autem durius reſponderunt: ſed quid nunc dixerint, non patet in litera, ſatis tamē videtur quòd reſpōderint directè ad verba Iſraelitarum dicentium quòd magis pertinebat ad eos Dauid quā ad Iudam, & dixerint nihil pertinet ad vos rex, ſed ad me, & iſtud durius erat quàm prior reſponſio, quia prius dixerant, propior eſt mihi rex quàm tibi. Quòd autem reſpōderint iſtud viri Iudæ, colligitur ex verbis Sebæ ſequen. c. qui audita reſponſione virorum Iuda, dixit: non eſt pars nobis in domo Dauid, nec hæreditas in filio Iſai, reuertere Iſrael in tabernacula tua, & tamen iſtud non dixiſſet Seba, niſi viri Iuda reſpondiſſent hæc verba, vel aliqua æquiualentia.

Quomodo viri Iuda viros Iſrael offenderunt.
Quæſt. XXXVII.

G QVAERETVR, quam iniuriam fecerint viri Iudæ viris Iſrael. Reſpondendum, quòd offenderunt eos in duobus. Primò, quia debebant vocari prius ad traſducendum regem, quàm viri Iudæ, & non vocati ſunt. Secundò, quia ſaltem debebant aliquando vocari, & non fuerunt vocati; ſed ipſi audito, quòd viri Iudæ tranſducerent regem, venerunt: ideo ipſi dixerunt, cur non eſt mihi nuntiatum priori, vt reducerem regem meū. Sed dicetur, quomodo conquerebantur viri Iſrael de viris Iudæ, quòd non vocati fuiſſent ipſi prius. Nam viri Iudæ non poterant vocare prius viros Iſrael, quàm ipſi vocati eſſent, cùm antequàm vocarentur, neſcirent aliquid de reductione regis. Reſpondendum quòd iſta querela non H eſt directè contra viros Iudæ, ſed contra Dauid, qui debuerat prius vocare ad ſe tranſducendum viros Iſrael, quàm Iuda: ſed Iſraelitæ non auſi ſunt opponere crimen regi, ideò tranſtulerunt illud in viros Iuda.

An viri Iuda peccauerint, an viri Iſrael.
Quæſt. XXXVIII.

QVAERETVR vlterius, qui peccauerint hic, nunquid viri Iſrael, vel Iuda: nam grauis ſeditio inter eos orta eſt ex duris verbis adinuicem, intantum, vt omnes Iſraelitæ recederent à Dauid, ſequen. capit. Reſpōdendum, quòd viri Iuda peccauerunt, & non Iſraelitæ. Primò quia ipſi priuauerunt iure ſuo Iſraelitas, faciendo quod rex trāſiret non vocatis Iſraelitis. Secundò peccauerunt, quia grauiter, & ſuperbè reſponderunt: nam cùm peccauiſſent, & I offendiſſent Iſraelitas, debuerāt blandè reſpondere, & mitigaſſent furorem Iſraelitarum: quia reſponſio mollis frangit iram, ſermo durus ſuſcitat furorem. Prouerb. 15. reſpōderunt tamen acriter, ſcilicet, propius eſt mihi rex, & tamē hoc falſum erat, quia licet ſibi eſſet propior iure cōſanguinitatis, non tamen iure regis, ad hoc, quòd poſſet diſponere de illo potius, quàm viri Iſrael: & tamen hic agebatur de propinquitate, quæ conferret ius ad trāſferendum regem. Item dixerunt viri Iudæ Iſraelitis: cur iraſceris ſuper re, & tamen Iſraelitæ habebant iuſtam cauſam iraſcendi. Item dixerunt: nunquid comedimus aliquid ex rege, aut munera nobis data ſunt? ſed iſta omnia erant verba nimis pungitiua: potiſſimè quia viri Iuda dicebant iſta tumentes ſuperbia, & grauitas prolationis, & efferatio vultus, Iſraelitarum animos magis irritauerunt. Itē quod peius fuit, K quia dicitur quòd poſtea durius reſponderunt viri Iuda, ex quo patet, quòd illa verba eſſent nimis pungitiua, & intolerabilia auditui, vnde grauiter peccauerunt. Viri autem Iſrael non videntur peccaſſe in ſuis verbis prioribus: quia ipſi iuſtam cauſam habuerunt proponēdi querelam, cùm priuati eſſent iure ſuo, & querelam iſtam cum quadam manſuetudine etiam propoſuerunt, quia dixerunt, quare furati ſunt te fratres noſtri? & ſic non iraſcebantur nimis viri Iudæ cùm vocarent eos fratres, & emolliti fuiſſent breuiter, ſi voluiſſent viri Iudæ temperare verba ſua.

An peccauerit Dauid in hac contentione.
Quæſt. XXXIX.

QVAERETVR vlterius, an Dauid peccauerit in his. Reſpondendum, quòd principium huius contentionis fuit Dauid: nam Iſraelitæ miſerant ad eum, quòd volebant ipſum reducere, & nondum miſerant viri Iuda, & ipſe miſerat ad viros Iuda, quod venirent, & tranſducerent eum, & non miſit ad viros Iſrael, quòd venirent, cùm potius debuiſſet illos vocare, tum quia digniores erant, tū quia prius ipſi loquuti fuerant de reductione regis. Item peccauit, quia dato quòd veniſſent viri Iuda priores ad reducendum Dauid, non debuiſſet ire cum illis, ſed expectare Iſraelitas: tranſiuit autem cum eis Iordanem, ideo contra eum directior querela erat quàm contra viros Iudæ, vt ſupra dictum eſt: ſed non auſi ſunt Iſraelitæ incuſare regem. Etiam peccauit, quia cùm peccaſſent viri Iudæ, & Iſraelitæ iuſtè cōquererētur, debuerat promittere eis executionem iuris, & ſic placaſſet eos: vel ſaltem debuiſſet ſe interponere, ne Iſraelitæ & viri Iuda, per verba concitarentur in iram: ſed nihil horum fecit, ideo non eſt omnino G immunis à culpa ſuper hac re.

CAP. XX.

ACCIDIT *quoque, vt ibi eſſet vir Belial nomine Seba, filius Bochri, vir Iemineus, & cecinit buccina, & ait: Non eſt nobis pars in Dauid, neque hæreditas in filio Iſai: reuertere in tabernacula tua Iſrael.*

Deſcriptū in ſuperioribus fuit de punitione Dauid propter adulterium Bethſabee, & homicidium Vriæ: hic deH ſcribitur punitio proditionis & mortis Vriæ, ſcilicet, quia proditoriè occidit Dauid Vriam, quæ fuit in rebellione populi contra ipſum ſuſcitata per Sebam, in qua punitus eſt. Et diuiditur in duo, quia primò ponitur rebellionis ortus; Secundò, punitionis modus, ibi: *Dixit rex Amaſa.* Prima diuiditur in duas, ſcilicet, in partem principalem, & incidentalem; ſecunda ibi. *Cum veniſſet rex.*

An ordo ſit continuus. *Quæſt.* I.

QVAERETVR circa primum, an ea, quæ dicuntur hic, habeant ordinem continuatum ad præcedentia, & an fuerint facta immediatè poſt illa? Reſpondendum, quòd ordo continuus eſt: nam ſupra dicebatur de contentione orta inter Iudam & Iſrael pro tranſductione regis; I hic agitur de diuiſione facta in regno ex hac contentione; nam cùm mutuum vtrinque irritarentur viri, receſſerunt omnes Iſraelitæ à Dauid, manēte ſola tribu Iuda cum eo. Ad ſecundum dicendum, quòd iſtud factum eſt immediatè poſt præcedentia, immo ſimul cum illis, nam cùm incepta eſſet contentio, quæ habetur ſup. in tantum ſe verbis irritauerunt, quòd Iſraelitæ non inuenientes aliquem fauorem in Dauid, receſſerunt ab eo. Et dictum eſt: non eſt nobis pars in domo Dauid, nec hæreditas in filio Iſai: & in hoc terminata eſt contentio. *Accidit quoque vt ibi eſſet vir Belial nomine Seba.* Ideſt, dum eſſent illa verba contentionis, accidit quòd Seba intereſſet: & dicitur de eo, quia ipſe concitauit populum ad recedendum à Dauid. In Hebræo dicitur: *Fuit vocatus ibi vir Belial.* Sed iſtud ponitur propter æquiuocationem, quia verbum quod hic ponitur, in K Hebræo ſignificat vocari, vel accidere. Sic patet ſupra primo, cum dixit adoleſcens Amalecites ad Dauid: caſu veni in montem Gelboe, & Hebræi dicunt vocatus fui in monte Gelboe: ſed litera noſtra ſemper ponit pro accidere, quia alias non conueniret ſententiæ: eſſet enim ſenſus, quòd iſte vir vocatus fuerat ad repugnandum Dauid, & hoc falſum eſt; quia non veniebant Iſraelitæ cum intentione repugnandi Dauid. Vel ſi dicatur, quòd erat vocatus ad aliquid aliud, non agit ad propoſitum: dicitur autem vir Belial, ideſt, indomitus, vel ſine iugo, vt exponitur in litera. Iudic. 19. & hoc dicitur, quia iſte promptus erat ad reſiſtendum, vel recedendum ab obedientia: ideo incitauit Iſraelitas, vt recederent à Dauid. *Filius Bochri.* Iſtud ponitur ad differentiam, quia alij multi vocantur Seba, ſic enim vocatur ſeruus Miphiboſeth præceden. c. & ſup. 9. & 16. ſed ille debet vocari Siba, & iſte Seba, per e, licet communiter dicamus Siba. *Vir Iemineus.* Ideſt, de ſtirpe Beniamin: Nā Iemini, & Beniamin idē ſunt, vt cōiter dicitur, vel ſal-

tem

tem Iemini fuit aliquis magnus princeps in tribu Beniamin: ſed primum eſt melius. *Et cecinit buccina*. Iſtud fuit ad conuocandum omnem populum, vt recederet à Dauid: quia non poterat omnibus loqui verbo, cùm eſſet ibi totus Iſrael, ſed dedit ſignum per tubam, ſicut datur in bello.

Quare Seba mouit Iſraelitas, vt recederent a Dauid. Quaſt. II.

QVÆRETVR, quare iſte Seba nunc mouit Iſraelitas, vt recederent à Dauid. Reſpondendum, quòd vna cauſa fuit, quia iſte erat valde impatiens, ideo non potens tolerare verba aſpera virorum Iuda cócitauit totum Iſrael ad recedendum à Dauid. Etiam fecit hoc, quia erat vir nimis diſpoſitus ad rebellandum, & non poterat tolerare iugum, ideo deſiderabat ſubterfugere ſubiectionem, vel ſaltem mutare dominum: & quia nó erat aliquis vir in Iſrael tam diſpoſitus ad hoc, ipſe primus buccina cecinit, clamãs diſceſſionem, & iſta cauſa ponitur in litera, cùm dicitur, vir Belial, quaſi dicat, quòd ex eo quod erat vir Belial, ideſt, filius inobedientiæ, vel ſine iugo, quaſi dicat, quod ex hoc quòd erat ſine iugo prouocauit diſceſſionem Iſrael a Dauid. Alia cauſa fuit, quia iſte erat vir de tribu Beniamin, cui tribui ablatum fuerat regnum, quod ibi prius erat, ſcilicet, in Saule, & Isboſeth, ideo viri de tribu Beniamin habebant exoſum Dauid. & quia iſte erat vnus de Beniamin videns nunc opportunitatem ad diuidendum regnum Dauid, clamauit buccina, vt diſcederet Iſrael à Dauid. Iſta cauſa innuitur in litera cũ dicitur: Seba filius Bochri vir Iemineus, ideſt, de tribu Beniamin, ſcilicet, quòd propter hoc quòd erat de tribu Beniamin commouit diſceſſionem. Alia cauſa fuit, quia iſte fuit aliquis magnus princeps de tribu Beniamin, & fortè fuit ſatis propinquus domui Saulis, de qua ſuturi erant reges, ideo aſpirabat ad regnum, & fortè mortuo Abſalone, ipſe voluerat, quòd Iſrael rediret ad regnum priſtiuum, quia tamen totus Iſrael voluit reducere Dauid, nõ habuit opportunitatem. Nunc autem viſis contumelijs, quas viri Iuda inferebant Iſraelitis, non reputando eos, credidit eſſe conuenientem locum ad vſurpãdum ſibi regnũ, & clamauit, vt omnes recederent. Hoc autem patet: quia omnes Iſraelitæ ſequuti ſunt Sebam illico vt clamauit: tamen non ſecuti fuiſſent eum, ſi ipſe fuiſſet aliquis vir parui ſtatus. Item ſi ipſe non intendiſſet, quòd omnes Iſraelitæ ſequuturi erant ipſum, non clamauiſſet buccina, quia aliàs immediatè occideretur tanquam volens prouocare diuiſionem nullo ſibi dante fauorem. *Et ait; nõ eſt nobis pars in domo Dauid*. Ideſt, totus Iſrael nihil habet in domo Dauid ſed ſola tribus Iuda habet partem in Dauid, vel habet ſibi eum totum. *Nec hæreditas in filio Iſai*. ideſt, nullam hæreditatem habemus in eo, ad hoc quòd poſſimus viuere cum eo, ſicut cum rege noſtro. Iſta eſt repetitio ſententiæ, quia idem ſignat iſta litera, quod præcedens: idem eſt enim pars & hæreditas, & idem eſt Dauid, & filius Iſai, quia Iſai erat pater Dauid, præced. lib. c. 16.

Quare Seba dixerit Iſrael non habere partem in domo Dauid. Quaſt. III.

QVÆRETVR, quare Seba dixerit iſta verba. Reſpondendum, quòd hoc fuit, quia volebat Seba prouocare diſceſſionem à Dauid, ſed iſta erant verba conuenientia ad prouocandum illam, ſic patet ſeq. lib. cap. 12. cùm totus Iſrael, ideſt, decem tribus voluerunt recedere à Roboam, dixerunt, quæ nobis pars in Dauid, vel ꝗ hęreditas in filio Iſai? Vade in tabernacula tua Iſrael. Alia cauſa fuit, quia fortè iſta verba dixit tribus Iuda ad totum Iſrael contendendo cum eis, Iſraelitæ autem læſi valde ex hoc verbo, receſſerunt, & ob hoc clamauerunt iſtud tanquam cauſam ſuæ diſceſſionis, dicentes: non eſt nobis pars, &c. Quòd autem iſta dixerint viri Iuda, apparet: quia ſupra reſponderant grauiter, dicentes, magis ad me rex pertinet, vel propior eſt mihi. Et poſtea dicitur in litera, quòd durius reſponderunt, ideo non reſtabat niſi vt nunc dicerent: nõ eſt vobis aliqua pars in Dauid, cùm prius dixiſſent minor pars eſt vobis in Dauid quàm nobis: & ſatis hoc videtur: quia iſtud verbum dixit immediatè Seba poſt verba

A contẽtionis virorum Iuda. Alia cauſa fuit: quia dato, quod non dicerent viri Iuda iſtud verbum viris Iſrael, dixerunt tamen aliquid ſimile, ſcilicet, propinquior mihi eſt rex: & ex hoc viri Iſrael dicerent, non eſt nobis pars, &c. quia iſte eſt modus hominum ſuſcipientium iniurias, ſcilicet, quòd duriora repetunt verba eis dicta, quàm ea aduerſarij protulerunt. Alia cauſa eſt, quia Iſraelitæ propoſuerant iuſtam querelam de viris Iuda, & Dauid non aſſenſit eis, nec interpoſuit pacem, quanquam litigarent, ideo illi non inuenientes aliquem fauorem in Dauid ad executionem iuſtitiæ, dixerunt, non eſt nobis pars in Dauid. *Reuertere in tabernacula tua vir Iſrael*. Ideſt, quia nihil habes in Dauid, non cures comitari eum, ſed reuertere in tabernacula tua. *Et ſeparatus eſt omnis Iſrael à Dauid*. Ideſt, tunc receſſerunt omnes Iſraelitæ, ſcilicet, qui erant de 11. tribubus à Dauid, no‑
B lentes eum comitari. In Hebræo habetur. *Reuertatur quilibet in tabernacula ſua*. Vbi dicit litera noſtra, reuertere Iſrael. *Sequutuſque eſt Sebam filium Bochri*. Ideſt, poſtquam cecinit buccina, omnes. ſequuti ſunt ipſũ recedẽtes à Dauid.

Iſraelitæ quare ſequuti ſint Sebam. Quaſt. IIII.

QVÆRETVR, quare Iſraelitæ ſequuti ſunt Sebã. Reſpondẽdũ, quòd Seba erat aliquis magnus vir de tribu Beniamin, & iſte conabatur regnare; & nunc viſa opportunitate, fecit diuiſionem: Iſraelitæ autem videntes, quod erat vir magnus, adhæſerunt ei; nam iam habebant exoſum Dauid, eo quod fauebat nimis viris Iuda contra eos, & ob hoc volebant habere quemcunq; alium regem potius quàm Dauid; & quia Seba erat magnus vir deſide‑
C rans regnare, putauerunt quod ille poſſet defendere eos, ideo ſequuti ſunt ipſum. Quòd autem Seba eſſet potens, & vellet regnare, apparet: quia ipſe buccina cecinit conuocando Iſraelitas. Si tamen crediduſſet, quod nullus ſibi aſſenſurus eſſet vel ſaltem dubitaret, non clamaſſet buccina, quia erat ſibi periculum mortis ſcilicet, quia immediatè occideretur, vt prouocans diuiſionem. Item patet, quod ille intenderet rebellare Dauid, & cógregare ſibi Iſrael, quia Dauid dixit ad Abiſai, num magis afflicturus eſt nos Seba filius Bochri quàm Abſalon: tolle ſeruos domini tui, ne forte inueniat aliquas ciuitates munitas, & effugiat nos. Non poterat tamen magis nocere Seba quàm Abſalon, niſi forte faceret bellum contra Dauid, ergo Dauid intendebat, quod Seba volebat congregare exercitum, & pugnare contra eũ, ſicut fecit Abſalon. Vel dicitur, quòd omnis Iſrael ſequu‑
D tus eſt Sebam ſcilicet, quod ſicut ipſe primus receſſit, ita omnes poſt eum receſſerunt, ſed primus ſenſus eſt melior.

Cur noluerit Dauid tunc pugnare contra Sebam, qui diſſenſionem excitauerat. Quaſt. V.

QVAERETVR, vlterius, cùm Dauid pugnaturus eſſet contra Sebam, quia cauſauerat diſſenſionem, cur non pugnauerit contra eum illico, cùm adeſſet ſibi tota tribus Iuda, quæ ſequebatur eum? Dicendum, quòd Dauid noluit tunc pugnare contra Sebam propter duo: Primò, quia non habebat diſpoſitionem pugnandi: nam licet ibi eſſet tribus Iuda tota, tamen non veniebant diſpoſiti ad pugnam viri Iudæ ſed velut inermes ſolùm ad ſuſcipiendum regem. Secunda cauſa fuit, quia Iſraelitæ omnes erant prę‑
E ſentes, & non poterat tunc Dauid pugnare cõtra illos, quia timendum ſibi eſſet, cùm illi eſſent valde multi, & iam prouocati ad iram. Alia cauſa poteſt addi, ſcilicet, quòd Dauid noluit pugnare, dato quod ſciret, quòd poterat ſubijcere ſibi tribus Iſrael, quia putabat quòd nunc Iſraelitæ cùm eſſent prouocati ad iram, nullo modo cederent ei: ſed poſtea redeuntibus eis parum ad ſeipſos, poſſet illos verbis ſibi reconciliare cùm eſſent extra paſſionem: nunc vero in ipſa paſſione exiſtentes non cederent, niſi gladio vincerentur, in quo eſſet magnum damnum ipſius Dauid, ſcilicet, quod ſubditos ſuos occideret, quos aliter poterat nullo ſanguine effuſo ad ſe reuocare, ſicut poſtea factum eſt: nam nullus occiſus eſt in reuocatione totius populi ad Dauid niſi Seba, vt patet infra.

Seba quare non mouit immediatè bellum contra Dauid. Quæſt. VI.

QVAERETVR vlterius, quare Seba faciens ſeditionem contra Dauid, non immediatè mouit bellum cùm haberet ſecum 12. tribus, & Dauid vnicam. Reſpondendum, quod hoc fecit, quia quanquam Seba nunc cauſauerat diſſenſionem, tamen neſciebat an omnes Iſraelitæ fauerent functioni ſuæ, vel aliqui adhærerent Dauid, ideo non poterat tunc aliquid agere, ſed potius fugere debebat, vt conciliaret ſibi animos Iſraelitarum firmiter, & ſic poſſet inſtruere bellum contra Dauid: & hoc dixit Dauid infra, ſcilicet ne inueniat ciuitates munitas, & effugiat nos, ſcilicet, quod inueniat aliquas ciuitates, in quib. poſſit manere aliquanto tempore, dum corda totius populi ſibi conciliet, & tunc poterit procedere contra nos. Alia cauſa fuit, quia Iſraelitæ non veniebant tunc animo pugnandi, vnde erant quaſi inermes, & indiſpoſiti ad pugnandum. Itē non poterat fieri commodè bellum ex aliqua parte, quia tam Iſraelitæ quam viri Iuda erant mixti, & non habebāt aliquas acies ordinatas, ideo facile erat indifferenter quoſcunque perire: vnde neutra pars putauit ſecurum ſibi eſſe tunc pugnare, & ceſſit alteri. *Viri autem Iuda adhæſerunt regi ſuo a Iordane vſque in Ieruſalem*, ideſt quanquam receſſerint viri de vndecim tribubus, non receſſerunt viri de tribu Iuda, ſed ſequuti ſunt Dauid à Iordane vſque in Ieruſalem. Ex hoc videtur: quod iſta diuiſio fuit facta apud Iordanē, ſcilicet quia ibi litigauerunt tribus Iuda, & totus Iſrael, & receſſit inde Iſrael, venitq; cum rege ſola tribus Iuda. Sed non ſtat, quia præced. cap. dicitur: Omnis autem populus Iuda tranſduxerat regem, & media tantum pars adfuerat de populo Iſrael. Reſpondendum, quod totus Iſrael non ſtetit cum Dauid apud Iordanem, ſed ſola medietas Iſrael. Deinde cùm accederet Dauid prope Ieruſalem, venerunt omnes tribus Iſrael, & irrigatæ ſunt contra Dauid, & ab eodem loco receſſerunt ab eo, ad quem venerant ad illum: trib. autem Iuda venit ſemper cum Dauid à Iordane vſq; in Ieruſalem: & dicitur hoc propter medietatem populi Iſrael, quia illa ſteterat cum Dauid apud Iordanem, & veniebat cum eo in itinere. Poſtea vero quando reliqua medietate accedente factum eſt iurgium, receſſit iſta medietas, quæ prius erat cum Dauid, cum alia medietate noniter veniente, & ſoli filij Iuda receſſerunt cū Dauid de Iordane vſq; in Ieruſalem: quia illa medietas Iſrael receſſerat à Iordane vſque ad quandam partem itineris cum Dauid, & non venit in Ieruſalem. *Cumq; veniſſet.* Hic ponitur ſecundum, ſcilicet, pars incidentalis, & agitur de concubinis Dauid, quas reliquerat in Ieruſalem. Et dicitur. *Cumq; veniſſet rex in domum ſuam in Ieruſalem.* Ibi erant concubinæ, quas reliquerat, & cognouerat eas Abſalon; nam poſtquam cognouit, nō amouit eas inde, nec fecit ſibi aliquid, quia ſolum cognouerat eas, vt totus Iſrael videns firmiter ei adhæreret, ſupra 16. Ipſę autem mulieres violenter hoc paſſę remanſerunt vbi prius erant, neſcientes quid agerēt, nec fugerunt adueniente Dauid, quia non timebant mortem, cùm nihil ſponte egiſſent. *Tulit decem mulieres concubinas ſuas.* Ideſt, tulit eas de domo ſua, vt iam non vlterius manerēt ibi, ſed eſſent clauſæ in aliquo loco ſecreto. *Quas dereliquerat ad cuſtodiendam domum.* Nullum enim virum auſus fuerat dimittere ex cauſa aſſignata ſupra 15. *Et tradidit eas in cuſtodiam.* Ideſt, poſuit eas in aliqua domo ſecreta, vbi manerent ſub cuſtodia certa, ne liceret eis egredi in publicum, nec aliquando apparere coram rege. *Alimenta eis præbens.* Ideſt, quanquam Dauid non cognouerit eas poſtea, tradidit tamen eis ſemper alimenta. *Et non eſt ingreſſus ad eas.* Ideſt, nunquam cognouit eas poſtea carnaliter. Iſte enim modus loquendi ſignificat cognitionem carnalem. Sic dicitur Geneſi 6. Ingredere ad ancillam meam, ideſt, cognoſce eam carnaliter.

Quare Dauid nunquam cognouerit decem concubinas cognitas ab Abſalon. Quæſt. VII.

QVAERETVR, quare Dauid nunquam cognouerit poſtea iſtas concubinas. Aliquis reſpōdebit, quòd
F Dauid cùm iam ſuſtinuiſſet multas tribulationes, voluit deſerere vitia, & contentus matrimoniali concubitu, relinquere concubinas. Sed dicendum, quòd nō ſtat, quia Dauid non dimiſerat eas ex hac cauſa, eo quod non putabat ſe peccare habendo concubinas, nec peccabat, quia id faciebat ex diſpenſatione, vt declaratum eſt ſupra cap. 5. q. 12. ideo non dimiſerat eas nunc tanquam peccans. Quod autem ipſe intenderet ſe non peccare habendo concubinas, apparet: quia non habuit eas ſpecialiter aliquo tempore, quaſi ex paſſione, ſicut Bethſabee vxorem Vriæ accepit ex paſſione, ſed eo tempore, quo melior erat, & magis Deicola accepit illas, vt patet ſupra 5. nam cùm cœpit velle ædificare templum Domino, tunc tranſtulit arcam in domum
G ſuam, & ſaltauit coram illa ex magna deuotione, ſuprà 6. Si tamen putaſſet ſe peccare, dimiſiſſet concubinas, vel non aggreſſus fuiſſet tale opus, quale erat traducere arcam, aut velle ædificare templum, ſciens, quòd nō placeret Deo manente ſe immundo. Itē Deus non imputat ei hoc ad peccatum, quia quanquam haberet concubinas, Deus vocabat eum ſeruum ſuum, & promiſit ei valde magna bona, ſupra 7. ergo non dimiſerat eas tanquam peccaſſet prius. Item nō ſtat: quia tunc non ſolùm Dauid iſtas decem concubinas abieciſſet, ſed etiam omnes alias, quia eadem cauſa peccati erat in omnibus, ſed habebat Dauid aliàs, quas non abiecit; ideo non fecit propter peccatum. Quod autem haberet alias, patet præced. cap. nam dixit Ioab ad Dauid, confudiſti hodie vultus ſeruorum tuorum, qui ſaluam fecerunt animam tuam, & filiorum tuorum, & filiarum tuarum, &
H vxorum, & concubinarum tuarum, ſed hoc non poteſt intelligi de iſtis decem, quæ iam traditæ erant in manu Abſalon. ſup. 16. ergo præter iſtas habebat alias concubinas, quæ ſaluatæ ſunt in bello illo, ergo cùm non dimiſit illas, ſed has decem ſolùm, id non fecit propter peccatum. Item ſi Dauid abieciſſet eas à ſe propter peccatum, non clauſiſſet eas, ſed ſolùm feciſſet, quòd non eſſent in domo ſua, tenuit tamen eas clauſas, ergo propter aliud id factum fuit. Dicendum igitur, quòd hoc fuit, quia Abſalon cognouerat illas, & Dauid nolebat iam cognoſcere eas amplius propter quoddam ius affinitatis cauſatum inter Dauid, & filium ſuum ex acceſſu ad illas mulieres. Hebræi tamen dicunt, ſcilicet, Rab Dauid Kimhi, quòd licitum erat Dauid accedere ad illas mulieres, tamen noluit ad maiorem honeſtatem, cùm filius ſuus cognouiſſet eas,

I

An Dauid licitè potuiſſet cognoſcere illas concubinas. Quæſt. VIII.

QVÆRETVR circa hoc, an verum ſit, quod poterat Dauid licitè cognoſcere iſtas mulieres, non obſtāte, quòd cognouiſſet Abſalon eas. Reſpondendum, quòd non, quia iſtæ concubinæ Dauid iam erant nurus Dauid, eo quòd filius eius cognouerat eas, & non licebat alicui reuelare turpitudinem nurus ſuæ. Leuit. 18. & 20. ca. Ad hoc dicent Hebræi, quòd iſtæ mulieres, eo quòd violenter cognitæ fuiſſent, non erant illicitæ Dauid. Sed hoc non ſtat quia quod iſtæ mulieres fuerint violenter, vel voluntariè cognitæ, ad nihil aliud facit, niſi, quod ipſæ non peccaſſent in hoc, quod cognitæ fuerunt: Dauid tamen poterat eas ac-
K cipere, ſiue peccaſſent, ſiue non: ſicut poteſt quis tenere vxorem ſuam, etiam ſi ab alio cognita fuerit, & non peccat in hoc, immo meretur ſi ad hoc teneat illam, ne facto diuortio quātum ad thorum, ipſa efficiatur adultera, vel infametur: multo minus ergo peccaſſet Dauid ſi ex hac cauſa recepiſſet concubinas, quanquam peccaſſent: ſed ſi aliquid impediebat Dauid recipere illas, erat aliqua affinitas contracta: ad hanc autē nihil differt mulierem violenter, vel ſpontè conſentientem eſſe cognitā, quia ius affinitatis cauſatur ex ipſo iure Diuino, vel poſitiuo per ſeminis commixtionē, ideo non differt violenter, vel ſpontè cōſentientem eſſe cognitam. Sed aliquis dicet, quod licebat Dauid redire ad illas mulieres, quia non fuerat cauſata aliqua affinitas, cùm iſtud ſit, qñ quando quis cognoſcit vxorē alterius accipiendo eam in vxorem, vel accipiendo aliquam mulierem in vxorem, cauſatur affinitas ad cognatos illius: Abſalon autem non accepit illas in vxores, ſed ſolùm cognouit illas non habens intentionem poſtea redeundi ad illas, ideo nō

con-

contracta ibi fuit affinitas. Dicendum, quod quanquam affinitas contrahatur per aliquem contractum matrimonialem, tamen etiam ſine contractu per cognitionem carnalem cauſatur affinitas, immò præcipuè in ſeminis commixtione conſiſtit affinitatis cauſatio. Sed adhuc dicetur, quòd quanquam cauſaretur hic aliqua affinitas, non tamē caderet ſub lege Leuit. 18. & 20. quia ibi dicitur, quod non cognoſcat aliquis vxorem filij ſui, & tamen hic non fuerunt iſtæ mulieres vxores Abſalon, ideo nō incidebat Dauid in pœnam illius legis. Dicendum, quod non ſtat: quia (vt probatū eſt,) per hoc quod Abſalon cognouit concubinas Dauid, cauſata eſt affinitas, ſed non poteſt eſſe aliqua alia, niſi quòd mulieres illæ iam eſſent nurus Dauid, & tamen cum nuru prohibetur congreſſus Leuit. 18. ſcilicet: Turpitudinem nurus tuæ non reuelabis, ergo non licebat Dauid accedere ad eas. B Item peccatum erat: quia Deus improperat iſtud in peccatis Iſraelitarum Amos. 2. dicens: & filius ac pater eius iuerunt ad puellam, vt violarent nomen ſanctū meum: id eſt, in hoc quòd pater, & filius cognouerunt eandem puellam, violauerunt nomen meum, ſcilicet, quia ego volebam iſta eſſe vetita: ideo Dauid credens peccatum eſſe, non cognouit amplius concubinas illas.

Quare Dauid clauſit illas. Quæſt. IX.

QVÆRETVR vlterius, quare Dauid clauſit illas, quia ſufficiebat, quòd ſeparaſſet eas à ſe. Aliquis dicet, quòd id fecit ad hoc, quòd pœniterent pro peccato. Sed non ſtat: quia iſtę mulieres nihil peccauerunt, cùm iniutæ cognitæ fuiſſent: ideo iniuſtum erat eas puniri. Sed dicendum, quòd clauſę fuerunt, vt nunquam venirent in domū C regis. Nam fortè pulchræ erant, & ſi rex interdum videret aliquam illarum, afficeretur ad eam, & cognoſceret, quod illicitum erat, ideo volebat tollere cauſam ſcādali. Alia cauſa erat, quia ſi non fuiſſent clauſæ, aliquando Dauid videret eas, & dato quod non moueretur ad aliquam illarum, ſaltem recordaretur, quomodo Abſalon fœdauerat eas, & conſequenter de morte Abſalonis, & omnibus alijs malis, quæ interciderāt, & iſte erat ſibi grauis dolor; ideo melius erat, quòd nunquam eas videret. Alia cauſa erat, ne exirent in publicum, & viderētur, quia tunc populus reduceret ad memoriā, quomodo fœdauerat illas Abſalon, & iſtud erat dedecori Dauid. Alia fuit cauſa, & potiſſima, quia iſtæ mulieres cum in perpetuum ſepararentur à rege, ideo furtim commiſcerentur aliquibus, & poſtea ſequeretur inde magnum dedecus Dauid: D nam non ſolùm alijs cognoſcentibus vxores eius, ſed etiam cognoſcentibus concubinas, dedecori erat Dauid. Quod patet: quia Abſalon concubinas Dauid fœdauerat, & non vxores, & tamen per hoc totus Iſrael credidit fœdatum eſſe Dauid, & quod iam impoſſibile eſſet reconciliari Abſalon ipſi Dauid, quod intuliſſet ei acerrimam iniuriam: Dauid igitur clauſit mulieres iſtas, i. poſuit ſuper eas diligentem cuſtodiam, ne alicui furtim cōmiſceri poſſent. Non eſt tamen intelligendum, quod clauſit eas, ſcilicet, in carceres ponens, quia non poſuit eas in carceres, cum iſti eſſent in pœnam, ſed ſolum poſuit ſuper eas diligentem cuſtodiam, ne aliquando clam fornicari poſſent.

Cur Dauid præbebat alimenta concubinis, cum eas reieciſſet. Quæſt. X. E

QVÆRETVR vlterius, cùm Dauid abieciſſet omnino à ſe iſtas concubinas, cur eis præbuerit alimenta, an licitè egerit. Reſpondendum, quod Dauid non peccabat prouidendo his mulieribus de neceſſarijs, quia ipſæ non peccauerant, ideo ſicut a principio dabat eis omnia neceſſaria, ita & nunc daret licitè. Immò dicendum, quòd nō ſolùm illud licebat Dauid, ſed etiam peccaſſet, ſi nō feciſſet hoc propter duo. Primò, quia ipſe ſuſceperat iſtas mulieres ex virginitate ſua, & ob hoc caruerunt viris: nam iam nullus vellet eas accipere poſtquā defloratæ erant a rege; ideo ſicut ille, qui virginem ſeducit, & deflorat, tenetur eam dotare, aut accipere in vxorem. Exo. 22. ita quia accipiens aliquam concubinam deflorabat eam, debebat ei prouidere, ſicut ſi haberet virum. Secunda ratio eſt: quia Dauid pone-

A bat mulieres iſtas in cuſtodia, ne ab aliquo cognoſci poſſēt, ideo cùm non liceret eis acquirere vitam, accipiēdo viros, vel alio modo: Dauid tenebatur eis prouidere, qui eas tales conſtituebat. Aliæ duæ cauſæ ſignari poſſunt. Prima, quia dato quòd Dauid concederet iſtis mulieribus accipere viros, nullus eas vellet, quia iam fuerant concubinæ regis, etiam quia timeret quicunque accipiens aliquam illarum, quòd rex iterum ad illam rediret, & eſſet matrimonium ſuſpectum. Item quia dato, quod aliqui acciperent illas, non in tanto honore acciperentur, ſicut ſi nunquam fuiſſent defloratæ a rege. Rex ergo tenebatur eis tam honorabiliter prouidere quantum ipſæ apud viros ſuos manſuræ fuiſſent, ſi non fuiſſent concubinæ regis. Secūda cauſa eſt, quia Dauid tenebatur eis ſpecialiter ſuper hoc pro iniuria quā pro eo tolerauerant: nam Abſalon cognouit eas coram to-
B to populo. Quod fuit eis magnū dedecus, & hoc ſuſtinuerunt propter Dauid, quia ſi non fuiſſent concubinæ eius, non fędaſſet eas Abſalon: tenebatur ergo Dauid prouidere eis, & abundanter quidem. Sic etiam dicendum eſt de omnibus alijs, qui concubinas aliquando tenuerunt, & eas deſerunt. Nam licet iſti peccauerint tenendo illas, & non peccauit Dauid, tamen debent eis prouidere: potiſſimè ſi eas à virginitate acceperunt: nam tunc propter illos feminæ perdiderunt coniugia, & honorem, licet ſponte hoc fecerint. Si autem aliquis acceperit concubinam non ex virginitate, minus ei tenetur quàm alias, & tamen quia propter illos concubinæ infamantur, & perdunt aliquos modos honeſtos acquirendi vitam, tenentur eis prouidere: vel ſaltem in quibuſdam vbi non apparet tam manifeſta obligatio ex aliquibus cauſis, ſaltem miſericordiæ opus eſt illis prouide-
C re, dum tamen ad carnalem effectum non habeatur reſpectus. Sic etiam illi, qui olim vxores dimittebant, vt ſacros ordines acciperent, tenebantur vxoribus ad omnia neceſſaria vitæ miniſtranda, ſic patet in Decretis Diſtin. 31. capit. Quicunq; virginitatem, §. poteſt & aliter, & cap. Omnino confitemur. Licèt hic maior obligatio eſt, quia ſemper manet matrimonium, licet tollatur concubitus, vt patet præalleg. cap. omnino. Vnde nefas eſſet, & anathema; ſi quis tali vxori prouidere nollet, vt determinatum eſt in Canonibus Apoſtolorum, & habetur in Decretis, 28. Diſt. c. ſi quis docuerit. *Sed erant clauſæ vſque ad diē mortis ſuæ*, id eſt manſerunt ſemper ſub cuſtodia diligenti, vſq; ad diem mortis ex cauſis dictis, & potiſſimè ne alicui commiſceri poſſent. *In viduitate viuentes*, id eſt erant viduæ; & ſequeſtratæ in domo vt ſemper viuerent ſicut viduæ. Dicit Nic. quòd &
D hic patet iſtas non fuiſſe concubinas, ſed vxores: alioquin non diceretur quòd manebant in viduitate, quia vidua eſt quæ marito caret. Sed iſta ratio non ſtat: nam per contrariū arguitur: quia cùm vidua dicatur mulier mortuo viro, & hic nō erat mortuus Dauid, ergo nō vocantur viduæ ex hac parte, ſed dicuntur viduæ, id eſt ſeparatæ à viro, ſ. quia Dauid nō accedebat ad eas, nec alicui alteri accedere licebat. Siue ergo eſſent concubinæ, ſiue vxores, cùm iuberentur perpetuam continentiam obſeruare poſtquam virū cognouerant, vocarentur viduæ: nō ergo fuerunt vxores, ſed concubinæ: vt declaratum eſt ſup. 5. & 12. *Dixit autem rex.* Hic ponitur ſecundum principale; ſ. rebellionis Sebæ punitio. Et diuiditur in tres partes, quia primo ponitur Sebæ inſequutio; ſecundo, eius occiſio, ibi: *Venerunt autem*. Tertiò regni Dauid ordinatio, ibi: *Fuit ergo*. Circa primum dici-
E tur: *Dixit autem rex Amaſæ.* Huic præcepit Dauid, vt congregaret exercitum contra viros Iſrael propter Sebam inſurgentem. *Conuoca mihi omnes viros Iuda in diem tertium*, id eſt, conuoca omnes viros bellatores de tribu Iuda, & fac quod veniant ad me omnes vſque ad tres dies. *Et tu adeſto præſens.* Id eſt tu veni cum eis coram me.

Quomodo Dauid miſerit ad congregandum viros Iuda cum prius omnes eſſent ſecum. Quæſt. XI.

QVÆRETVR, cum Dauid haberet prius ſecū totum exercitum virorū Iuda, quia dicitur ſupra quòd venerat tota tribus Iuda ad transducēdum Dauid per Iordanem, & venerant cum illo in Ieruſalem, quomodo nūc mittebat ad congregandum omnem exercitum virorum Iuda. Reſponderi poteſt dupliciter: vno modo, quòd viri

Iuda venerunt cum Dauid vſque in Ieruſalem, & inde receſſerunt ſinguli in domos ſuas: & nō fuit factum iſtud immediatè de perſecutione Sebæ: ideo quando voluit Dauid mittere viros contra Sebam, iam nullus erat cum eo de illis viris Iuda, qui venerant ad eum in Iordanem: ideo oportuit quòd mitteret ad vocandum eos Amaſam. Aliter poteſt dici, quod omnes viri Iuda, qui venerunt cum Dauid a Iordane, erant nunc in Ieruſalem cum eo, & quod iſtud factum eſt mox vt Dauid acceſſit ad Ieruſalem: non tamen erant omnes viri Iuda cum Dauid, ſed multi eorum, & voluit nunc Dauid mittere pro reliquis: quia egebat magno exercitu contra Sebam. Sed dicetur, quæ iſtarum poſitionū eſt verior? Reſpondendum, quòd prima eſt vera. Secunda autem nō eſt vera, ſed veriſimilis. Quod patet: quia Dauid iuſſit Amaſam pro toto exercitu Iuda: & cùm ille moraretur, voluit Dauid mittere Abiſai, ne magnitudine moræ fugere poſſet Seba in aliqua loca tuta, & dixit: tolle ſeruos domini tui, & perſequere eū: & ſequitur quod egreſſi ſunt cum eo omnes viri Ioab, & Cerethi, & Phelethi, & robuſti de Ieruſalem: iſti tamen erant, quos continuè habebat Dauid ſecum: etiam tempore maximæ tranquillitatis: vt patet ſupra 15. quando fugit Dauid a Ieruſalem: nam iſti fugiebant cum eo. Si tamen fuiſſet ibi reliquus exercitus Iuda, qui venerat cum Dauid à Iordane, miſiſſet illum cum Abiſai. Ideo videtur quod nullus ibi erat: & ſic apparet, quòd omnes viri Iuda receſſerant iam in tabernacula ſua, & Amaſa iuit ad vocandum illos, quia fuit iſtud aliquot diebus poſt introitum Dauid in Ieruſalem.

Cur iuſſerit Dauid Amaſæ congregare exercitum, & non Ioab. Quæſt. XII.

QVÆRETVR vlterius, quare Dauid iuſſit Amaſæ, quòd congregaret exercitum Iuda, & non iuſſum eſt hoc Ioab, vel alicui alteri. Reſpondēdum, quod Dauid promiſerat Amaſæ quando miſit ad vocandum eum, quod faceret eū principē totius exercitus pro Ioab, præc. c. nunc autē cū veniſſet Amaſa ad Dauid, abſtulit Dauid principatū Ioab, & tradidit illum Amaſæ, & quia conuocare exercitum pertinet ad principem belli, pertinebat ad Amaſam, quod conuocaret iam exercitum. Nicol. autem dicit aliter, ſcilicet, quòd Amaſa non congregauit iſtum exercitum tāquam dux, ſed tāquam aliquis cui ſpecialiter committebatur tribus Iuda. Pro quo ſciendum, quòd dicit Nicolaus, Dauid habuiſſe exercitum de omnibus tribubus, ſcilicet, quòd in qualibet erāt aliqui, qui ſpecialiter veniebant quādocunque vocaret eos Dauid, vel veniebant omnes quotquot vocaſſet de illa tribu, & ſuper omnes illos erat vnus princeps, ad quem pertinebat vocare illos, & ſic erant duodecim principes exercitus in duodecim tribubus. Ioab tamē erat princeps ſuper omnes, & ad eū pertinebat diſpoſitio belli, vocatis omnibus; ideo ipſe vocabatur propriè princeps exercitus; nunc autē dicit, quod Amaſa conſtitutus eſt ſpecialiter dux exercitus in tribu Iuda, & erat ſub Ioab, & quia nunc congregandus erat exercitus de tribu Iuda, miſſus eſt Amaſa, qui erat princeps exercitus huius tribus ad congregandum illum. Ioab verò miſſus erat ad congregandum exercitum de omnibus alijs tribubus. Sed iſta nō ſtāt: ſcilicet, quia dicit, quod erant tot principes exercitus, quot erant tribus, & quod Ioab erat ſuper omnes, & quòd Amaſa fuit ſolùm princeps exercitus in tribu Iuda: quia tunc Amaſa non ſuccederet Ioab, nec eſſet loco eius, ſed loco illius, qui fuerat prius princeps exercitus in tribu Iuda, cum officium Ioab integrum maneret, vt prius: Dauid tamen dixit: hoc faciat mihi Dominus, ſi non princeps exercitus mihi fueris omni tempore pro Ioab, præc. c. ergo in officio eius ſucceſſit, & nō alicuius principis ſpecialis tribus Iuda. Item hoc modo nō ſolùm Amaſa diceretur eſſe loco Ioab, ſed etiam quilibet de principibus omnium tribuum diceretur eſſe pro Ioab, quia erat ſpecialiter princeps militiæ ſub illo in aliqua tribu: ſed de nullo alio dicebatur hoc niſi de Amaſa, ergo non erat Amaſa princeps alicuius tribus ſolùm. Item Ioab occidit Amaſam præ inuidia, quia Dauid conſtituerat eum in iſto principatu, vt colligitur ex litera: ſi tamen fuiſſet ſolùm princeps exercitus vnius tribus, & ſub ipſo Ioab, non occidiſſet eum, quia nemo prudens vult

Nicolaus reijcitur.

F occidere ſubditos ſuos, ſed potius gaudet habere illos: ergo non erat iſte ſub Ioab, ſed tenebat totum principatum eius. Item ſi Amaſa tenente ſolum principatum tribus Iuda occidiſſet eum Ioab, pari ratione occidiſſet omnes alios principes exercituum in tribubus ſpecialibus, ſed non occidit aliquem, niſi Amaſam: ergo vel nulli alij principes erant in ſingulis tribubus, vt aſſerit Nicol. vel erant occidendi ipſi, & Amaſa, ſed non occidit alios, ergo falſum eſt Amaſam occiſum, quia erat princeps exercitus Iuda. Item ſi Amaſa ſolùm erat princeps exercitus Iuda, & propter hoc occidit eum Ioab, non ſolùm occidiſſet eum, ſed etiam prædeceſſorem eius, & quemlibet principem illius tribus, ſed illud falſum eſt. Item ſerui Ioab videntes mortuum
G Amaſam, dixerunt, iſte eſt qui voluit eſſe pro Ioab, & non dixerunt hoc de aliquo alio viro in Iſrael: ergo iſte acceperat principatum totum Ioab. Item patet: quia ſeq. lib. capit. 2. dixit Dauid Salomoni de Ioab: tu noſti quid fecerit Ioab mihi, & duobus principibus exercitus Iſrael Abner filio Ner, & Amaſæ filio Ieter. Ergo oportet, quòd vterque iſtorum eſſet princeps exercitus Iſrael, quando occiſus eſt: ſi enim Amaſa ſolùm fuiſſet princeps exercitus Iuda, non vocaretur princeps exercitus Iſrael, ergo erat princeps totius exercitus Iſrael, tenens totum locum Ioab. Dicendum ergo ſicut prius, ſcilicet, quòd Dauid abſtulerat Ioab totum principatum propter occiſionem Abſalon, & dedit illum Amaſæ; ideo nunc Amaſa iuit ad colligendum exercitum, & non Ioab. *Abijt ergo Amaſa, vt conuocaret Iudam*, id eſt, perambulauit tribum illam, vt con-
H gregaret totum exercitum illius. *Et moratus eſt extra placitum, quod ei conſtituerat rex*, id eſt, moratus eſt vltra terminum, vel diem ſibi præfixum. Dixerat enim Dauid, quòd veniret vſque ad tertiam diem, erat autem iſtud paucum tempus, ideo non potuit iam breuiter congregare totum exercitum. *Ait autem Dauid ad Abiſai*. Quia morabatur iam Amaſa, voluit Dauid, quòd interim iret exercitus aliquis contra Sebam de illis, qui erāt in Ieruſalem cum Dauid, & ad hoc vocauit Abiſai, vt eſſet princeps illius exercitus. *Num magis afflicturus eſt nos Seba filius Bochri, quam Abſalon?* id eſt, nunquid Seba faciet nobis maiora bella, & ponet in maiori periculo, quàm poſuit Abſalon? quaſi dicat, ſi non diligenter præuenerimus eum, faciet, & eſt ſenſus: ſi Iſraelitæ nunc coniurant, cū Seba, quia iam victi fuerunt, quando coniurauerunt cum Abſalon, nunc cautius
I ſe habebunt, & poterunt nobis magis nocere. *Tolle ergo ſeruos Domini tui, & perſequere eum*, id eſt, quanquam nondum venerit exercitus tribus Iuda, quem debebat conuocare Amaſa, accipe exercitum, qui haberi poteſt in Ieruſalem, ſcilicet ſeruos domini tui, id eſt, ſeruos meos, qui ſum dominus tuus, & iſti erant illi, qui ſemper ſtabant cum Dauid ſiue tempore belli, ſiue pacis, ſcilicet, Cerethi, & Phelethi, & ſexcenti viri Gethæi pugnatores validi, de quibus dicitur, quòd egreſſi ſunt cum Dauid, quando fugiebat à Ieruſalem, ſupr. 15. Alij dicunt quòd vocetur hic dominus Abiſai ipſe Ioab, & eſt fundamentum huius, quod dicitur infra, egreſſi ſunt ergo cum eo viri Ioab, Cerethi quoque, & Phelethi. Sed dicēdum, quod accipitur dominus pro Dauid, quia viri Ioab pauci erant hic, ſcilicet, aliqui, qui pertinebant ad familiam eius: nam Cerethi, & Phelethi, in
K quibus erat robur exercitus, non erant ſerui Ioab, vt patet cùm dicatur, egreſſi ſunt cum eo ſerui Ioab, & omnes Cerethi, & Phelethi. *Ne fortè inueniat ciuitates munitas, & effugiat nos*, id eſt, cito perſequere eum, ne inueniat aliquas ciuitates munitas, in quibus latere poſſet, & effugiat nos, id eſt, non poterimus poſtea eum tenere, quaſi dicat, ſi expectamus reditum Amaſæ cum toto exercitu Iuda, forte interim effugiet Seba ad aliquas ciuitates munitas; ideo melius eſt quòd tu eum illico perſequaris cum iſto exercitu, qui præſens eſt. In Hebræo habetur. *Et effugiat oculos noſtros*. Vbi nos dicimus, & effugiat nos: ſed melior eſt litera noſtra, id eſt, expreſſior, quia effugere oculos, eſt quòd non poſſimus videre eum, effugere nos eſt fugere de poteſtate noſtra, ita quòd nequaquam poſſimus eum tenere: ſed manifeſtum eſt, quòd Dauid loquebatur de poteſtate tenendi eum, & non de viſu, quia hoc nihil attinebat.

Reſtitu- auit.

Dauid

David quare commiſerit Abiſai ducere exercitum contra Sebam. Quæſt. XIII.

Lyranus reijcitur. QVAERETVR, quare David commiſerit Abiſai, quòd duceret exercitum contra Sebam, & non commiſit hoc Ioab. Nicolaus reſpōdet ad hoc, quod Dauid habebat militiam triplicem tunc, ſcilicet, militiam familiariū ſuorum, eorum qui ſemper manebant cum eo, alia erat militia tribus Iudæ, quæ nō erat ſemper cum Dauid, alia erat militia aliarum tribuum: nunc autem dicit, quòd Dauid præpoſuerat Amaſam ſuper militiam Iudæ, ideo ipſe vocabat eam, alia pars, ſcilicet, militia familiarium commiſſa erat Abiſai, ideo ipſi iuſſum eſt, quod ferret ſecum omnes ſeruos Dauid, reliqua autem, ſcilicet, militia omnium tribuum commiſſa erat Ioab, vnde dicit, quòd ſicut iuerat Amaſa ad congregandum militiam Iuda, ita iuerat Ioab ad congregandum militiam de alijs tribubus, vnde manebat ſolus Abiſai, & huic commiſit Dauid adducere exercitum contra Sebam. Sed hoc non ſtat: quia dicitur quod miſſus erat Ioab ad congregandum exercitum de alijs tribubus, nam tunc nulla illarum adhærebat Dauid, ſed omnes ſequutæ fuerant Sebam, vt patet ſupra in litera. Sed dicit Nicol. quòd quanquam omnes tribus repugnauerant, ſemper manſerunt cum Dauid de qualibet tribu aliqui, qui fuerant cum eo ex eo tempore, quo fugiebat à Saule, & manebat in deſerto, de quibus habetur 1. Paralip. 12. Sed illud non ſtat, quia illi, qui ſteterunt cum Dauid, ex eo tempore, ſemper manſerunt poſtea cum ipſo ſpecialiter, & non diuertebant ad tribus ſuas. Quod patet ſup. 15. cùm dicitur, quòd omnes Gethæi, ideſt, omnes viri, qui venerant cum Dauid de Geth, egreſſi ſunt cum eo à Ieruſalem: iſtis etiam dedit Dauid manſiones apud ſe: nam cùm venit de terra Philiſthinorum, fecit eos habitare in opidis Hebron, & Dauid manebat in Hebron, vt patet ſup. 2. ideo non iret tunc Ioab ad vocandum aliquem de his. Item non auſus fuiſſet Ioab diſcurrere tunc per tribus Iſrael, niſi cum exercitu magno, quia omnes tunc inſurrexerant contra Dauid. Itē non ſtat: quia dicitur hic, quòd egreſſi ſunt cum Abiſai ſerui Ioab, ſi tamen Ioab iuiſſet ad congregandum exercitū per terram Iſrael, ſerui ſui iuiſſent cum eo, vel ſaltem expectauiſſent eum in Ieruſalem, & non iuiſſent cum Abiſai, ſed cum eo. Item patet, quod maneret tunc Ioab in Ieruſalem, & quòd ipſe iuerit ſub ducatu Abiſai fratris ſui, quia infra dicitur quòd Abiſai iuit contra Sebam, & cum pergeret occurrit Amaſa ei, & Ioab, & occidit eum Ioab, & ſic videtur quòd ſimul ibant Ioab, & Abiſai. Dicēdum ergo, quòd nihil horum erat, ſed Abiſai, & Ioab manebant in Ieruſalem, dum Amaſa congregaret exercitum Iuda, & ille ſolus congregatus eſt, non quod eſſet Amaſa ſpecialiter princeps exercitus illius tribus, ſed quia nulla alia tribus tunc obediebat Dauid, alioquin Amaſa congregaſſet exercitum de omnibus: & quanquam eſſet Ioab in Ieruſalem, noluit Dauid committere aliquid Ioab, quia iam priuauerat eū principatu, & nolebat, quòd vlterius directè, vel indirectè vſurparet ſibi illum; vel haberet aliquem actum principis, & licet tunc non principaretur Abiſai toti exercitui, tamen adhuc iſtum paruum principatum noluit tradere Dauid ipſi Ioab, ſed fecit, quòd iret tunc Ioab ſeruiens ad præceptum Abiſai. Sic patet cùm dicitur infra. Egreſſi ſunt cum eo viri Ioab, ſcilicet, cum Abiſai, & etiam ipſe Ioab egreſſus eſt, vt patet in litera: Dauid enim quanquam haberet exoſum Ioab, & etiam Abiſai, cùm vterque eſſet ſibi durus, ſupra 3. ſcilicet, porro viri iſti filij Saruiæ duri mihi ſunt; tamen non tantum offenderat eum Abiſai, ſicut Ioab, ideo commiſit nunc principatum Abiſai, non ſimpliciter, ſed ſolùm pro iſto bello, quia non erat præſens Amaſa, cùm tamen rediret ipſe futurus erat princeps. Idem tenet Hiſto. ſchol. & Ra. Dauid Kimhi. Ioſephus autem dicit ſeptimo antiquitatum, quòd iſta loquutus fuerit Dauid ad Ioab, & quod ipſe tulerit tunc militiam; Sed non ſtat; quia litera dicit contrarium. *Egreſſi ſunt ergo cum eo viri Ioab*, ideſt, cum Abiſai iuerunt tunc viri Ioab ex mandato Dauid, & etiam iuit ipſe Ioab, vt patet infra, nam erat in Ieruſalem. *Cerethi quoque, & Phelethi*, ideſt, etiam iuerunt legiones Cerethi, & Phelethi, quæ ſunt baliſtariorum, & fun-

A dibulariorum, vt declaratum eſt ſupra 8. & iſti erant ſemper cum Dauid, vbicunque eſſet. *Et omnes robuſti, egreſſi de Ieruſalem*, ideſt, etiam omnes alij fortes, qui conſueuerant eſſe cum Dauid iuerunt illuc, & iſti ſunt ſexcenti viri Gethæi, qui erant fortiſſimi, vt patet ſupra 15. c. *Ad perſequendum Sebam filium Bochri*, ſcilicet, quia ipſe erat concitator ſeditionis iſtius contra Dauid.

Quomodo dixerit Dauid ad Abiſai, quod perſequeretur Sebam, ne inueniret ciuitates munitas. Quæſt. XIIII.

QVÆRETVR, quomodo dixerit Dauid ad Abiſai, perſequere eum, ne fortè inueniat ciuitates munitas, & effugiat nos: nam manifeſtum eſt, quod iam poſſet inueniſſe: immo certiſſimè inueniſſet ciuitates munitas, in
B quibus poſſet latere, quia Dauid non miſit Amaſam ad cōgregandum exercitum Iuda mox, vt Seba fecit diſceſſionem, ſed poſt aliquot dies, vt ſupra probatum eſt; etiam poſtquam miſſus eſt ad congregandum exercitum moratus eſt tribus diebus, & tunc miſit Dauid Abiſai contra Sebam, vt patet ſupra, iam ergo inueniſſet ciuitates munitas. Reſpondendum, quòd Dauid intendebat, quod Seba vellet rebellare inſurgendo contra eum, & tollendo ſibi regnum, & ad hoc, quod vellet confœderare ſibi Iſraelitas, & interim maneret in aliqua ciuitate: confœderatis autem omnibus procederet ad bellum contra Dauid: voluit ergo Dauid prius, quàm Seba confœderaret ſibi Iſraelitas præuenire eum bello, & occidere. Nam ſi ſemel totum Iſrael ſibi confœderaſſet, fuiſſet difficillimum pugnare contra illum, ideo dixit ne inueniat ciuitates munitas, ideſt, ne con-
C fœderet eas ſibi, & maneat in illis, quouſque habeat opportunitatem pugnandi contra nos, & hoc modo nondum Seba potuiſſet confœderare ſibi aliquas vrbes: ſi tamen permitteretur aliquot diebus, potuiſſet, ideo Dauid noluit expectare Amaſam, ſed feſtinanter miſit Abiſai cōtra Sebam. *Cumque eſſent illi*. Hic ponitur quædam pars incidentalis de morte Amaſæ, ſcilicet quomodo Ioab occiderit Amaſam proditoriè, & dicitur. *Cumque illi eſſent iuxta lapidem grandem, qui eſt in Gabaon*, ideſt, Abiſai, & Ioab erant iuxta lapidem magnum apud vrbem Gabaon: eſt enim Gabaon in ſorte Beniamin. Ioſue 18. & apud hanc iterum pugnauerat Ioab contra Abner, dum Dauid regnaret ſuper Hebron, vt patet ſupra 2. nunc autem Ioab, & Abiſai venerant in Gabaon, quia fortè per illam erat iter ad ciuitatem, in qua latebat Seba. Nam cùm eſſet de tribu Benia-
D min, vt patet ſupra, credendum eſt, quòd lateret in vrbibus Beniamin. *Amaſa veniens occurrit eis*, ideſt, veniebat Amaſa de congregando exercitum Iuda, & redibat ad regem, qui dixerat ei, & tu adeſto præſens, & habuit obuios iſtos duos fratres in Gabaon. *Porrò Ioab veſtitus erat tunica ſtricta ad menſuram habitus ſui*. Ponitur hic modus proditionis, per quem Ioab occidit Amaſam, & dicitur, quod erat Ioab veſtitus tunica ſtricta, eſt enim iſta tunica militaris, quia expedita eſt ad bellum: fecerat tamen eam Ioab ad menſuram habitus ſui, ideſt, ad menſuram habitudinis corporis, ſcilicet, quòd nihil plus habebat, quam vt corpus Ioab intra capi poſſet. Hoc autem erat, vt per leuem motum corporis gladius, qui adhærebat ei, poſſet egredi, quod non fieret ſi veſtis magna eſſet, & laxa flueret. *Et deſuper accinctus gladio*, ideſt, ſuper tunicam erat accin-
E ctus gladio, iſte non erat gladius magnus ad pugnandum, ſcilicet, enſis, ſed aliquis minor, quia aliàs leui motu non poterat egredi aptè ad ea, quæ volebat Ioab. *Dependente vſque ad ilia in vagina*, ideſt, iſte gladius quo accinctus erat Ioab ſtrictè, dependebat vſque ad ilia ſua, ideſt, vſque ad extremitatem lumborum; ex quo apparet, quòd erat paruus gladius: alioquin dependiſſet vſque ad terram. Ioſephus dicit, quòd iſta tunica erat lorica ferrea, & hoc ipſe vult, quia magis conuenit ad bellum, ſcriptura tamen vult eſſe veſtem. *Qui fabrefactus leui motu egredi poterat, & percutere*, ideſt, iſte gladius erat taliter diſpoſitus arte fabrili, vel magiſtrali, quòd poterat leui motu euaginari, ſcilicet, ipſo Ioab mouente corpus, etiamſi non applicaret manum poterat euaginari, vel applicante manu leuiſſimè euaginabatur.

Cur

Cur Ioab ſe diſpoſuerat ad occidendum Amaſam. Quæſt. XV.

QVAERETVR, quid intendebat facere Ioab, cùm ſe ſic diſpoſuiſſet habens tunicam ſtrictam, & accinctus erat gladio, qui leuiter poterat euaginari. Reſpondendum, quòd Dauid iam abſtulerat principatum militiæ ipſi Ioab, & dederat Amaſæ, & ex illo die Ioab cogitabat, quomodo occideret Amaſam, vt ipſe reſtitueretur in principatum ſuum, & ad hoc fecit ſibi gladium quo poſſet Amaſam non aduertentem occidere. Pro quo ſciendum, quòd Amaſa erat vir fortis, & obſeruabat ſe aliquantulũ à Ioab, quia principatum eius ſuſceperat, & putabat Ioab quod ſi publicè vel palam aggrederetur Amaſam, ipſe Amaſa reſiſteret ei, vel fortè occideret ipſum, cũ fortis eſſet: oportuit ergo, quòd modo inſidiatorio, & per fraudem occideret eum, alioquin enim occidere non potuiſſet. Excogitauerat etiam Ioab, quòd finito iſto bello occideret Amaſam, putabat enim quòd Amaſa iam non veniret ad bellum, ſed ipſe, & Abiſai frater ſuus perſequerentur, & occiderent Sebam, & reuerſi de bello occiderent Amaſam. & quia occurrit eis Amaſa euntibus ad bellum, voluit ibi Ioab occidere eum, & occidit.

Ad quid facta eſt tunica ſtricta. Quæſt. XVI.

QVÆRETVR vlterius, ad quid facta eſt tunica ſtricta, & quomodo iſta proficiebat ad occidendum Amaſam. Reſpondendum, quòd Ioab intẽdebat occidere fraudulẽter Amaſam ex cauſa dicta, ſic enim occiderat Abner apud portam Hebron: nam vocauit eum tanquam vellet ei loqui ſecretè ſeorſum, & percuſſit eum latenter in inguine, ſupra 3. ſic etiam volebat nunc occidere Amaſam, & fecit tunicam ſtrictam, vt ipſe expeditior eſſet ad occidendũ Amaſam, & gladius etiã leuius euaginari poſſet, quã ſi veſtis eſſet magna, & laxa flueret. Deinde, de iſto gladio dicitur quòd erat fabrefactus, vt leuiter euaginari poſſet ad occidendum Amaſam. Sed in hoc eſt differentia: quia quidam volunt quòd Ioab volebat occidere Amaſam oſculando eum, & ad hoc gladius debebat eſſe ſic diſpoſitus, vt leui motu educi poſſet, ſcilicet, quod dum Ioab oſcularetur Amaſam euaginaretur gladius, & percuteret Amaſã. Hoc videtur innuere litera noſtra, dicens: qui fabrefactus leui motu egredi poterat, & percutere, id eſt, ipſe gladius egredi deberet, & percutere per ſe: alij volunt, quòd gladius erat ſic diſpoſitus, quòd poſſet leuiter euaginari, & cadere in terram, quando Ioab vellet oſculari Amaſam, & Ioab inclinans ſe pro gladio coram Amaſa prius quàm oſcularetur eum, & eleuans gladium teneret manu, & tũc oſcularetur Amaſam; ipſe aũt nõ attẽderet ad hoc, q̃a nõ putaret, quod Ioab teneret gladium ad occidendum eũ, cùm corã eo cecidiſſet, ſed ſolùm, quia volebat eũ recondere in vaginã, & ſic poſſet Ioab occidere Amaſam nõ aduertentem dum oſcularetur eũ: & iſtud tenent Hebræi, quòd aliqualiter innuitur ex litera Hebraica. Nam dicitur. *Ioab erat cinctus, & veſtitus veſte ſua, & ſuper eum erat accinctus enſis connexus ſuper lumbos ſuos in vagina, & ipſe exiuit, & cecidit.* Et hoc eſt totũ qđ habet litera noſtra ex illo loco, ſcilicet, porro Ioab vſque ad illum locum, ſcilicet, dixit itaque Ioab. Et eſt ſenſus, quòd Ioab erat cinctus veſte ſua, & indutus, & non dicitur ſtricta, ſed hoc addidit litera noſtra: quia gladius non poterat educi conuenienter, nec accingi ſuper veſtem laxam. Dicitur etiam, quòd erat accinctus enſis ſuper lumbos Ioab, vbi litera noſtra dicit, quod dependebat vſque ad ilia. Dicit etiam, quòd gladius exiuit, & cecidit, vbi dicit litera noſtra, quod erat fabrefactus, ita vt leui motu exire poſſet. Et ſic volunt Hebræi, quòd ipſe gladius ceciderit, & Ioab inclinauit ſe pro eo, vt ſupra dictum eſt: litera tamen noſtra circumloquitur ſenſum hebraicum: eo quòd litera hebraica interdũ eſt decurtata, & oportet multa in ea ſupplere, ſicut Hebræi confitentur. Alij volunt, quod gladius Ioab erat ſic diſpoſitus, vt leui motu educi poſſet, ſcilicet, quòd intendebat Ioab occidere Amaſam, dum oſcularetur eum: & tunc educeret gladium leuiter ad percutiendum: & ſi forte gladius eſſet durus ad extrahendum, non

Ioab quomodo occidit Amaſam.

F poſſet Ioab expeditè educere illum ad occidendum Amaſam: vel ſaltem ſentiret Amaſa, & teneret gladium Ioab, & poſſet occidere eum, ſcilicet, tenendo gladium illius, & extrahendo interim gladium ſuum ad occidendum Ioab. Quia tamen erat iſte gladius dependens à lumbis, ſcilicet, à parte poſteriori, non vidit eum Amaſa. Et hoc eſt quod infra dicitur: Porrò Amaſa non obſeruauit gladium, quem habebat Ioab, ſcilicet, quia non vidit. Etiam cùm eſſet ille gladius leuiter exire potens, tetigit eum Ioab, & eductus eſt, percuſſitq; ipſe Ioab Amaſam non videntẽ. Iſta poſitio eſt melior, & tenet eam Hiſtoria Scholaſtica. Prima autem poſitio non eſt conueniens, ſcilicet, quòd gladius per ſe educeretur, & nullo mouente eum per ſe G percuteret: quia tunc gladius caderet in terram, quando exiret, cùm à nullo moueretur. Item dato, quòd caderet & tangeret Amaſam, non percuteret, quia aut capulus gladij verſus erat ad Amaſam, aut cuſpis, ſi capulus incaſſum tangeret Amaſam, & non percuteret, ſed caderet in terram. Si autem cuſpis eſſet contra Amaſam, & capulus retrorſum, caderet gladius citra Ioab, & nullum percuteret tangendo. Item dato, quòd per aliquod artificium poſſet cuſpis cadere contra Amaſam vt tangeret eum in veſtibus: tamen non faceret vulnus, eo quod à nullo mouebatur, ſed per ſe cadebat: fuit tamen iſta percuſſio tam fortis, vt effunderentur inteſtina Amaſæ, & non opus eſſet alio vulnere: vt patet in litera. Item non eſt veriſimile, quod aliquid tale aggrederetur Ioab, quia dato, quòd gladius poſſet exire, & percutere fortiter: quia tamẽ à nullo mouebatur, irre H gulariter percuteret, & æqualiter contingere poſſet, quod percuteret eum, vel Amaſã: nõ ergo ſe exponeret huic periculo, cũ poſſet alio modo, & faciliori occidere eum. Itẽ non ſtat: quia dicitur infra in litera, qui percuſſit eum in latere, & effudit inteſtina eius; & refertur hoc ad Ioab. Quod patet: quia immediatè dicitur, & ſecundum vulnus non appoſuit, ſed apponere, vel nõ apponere ſecũdũ vulnus, nõ pertinet ad gladiũ, ſed ad illũ, qui per ipſũ agit. Dicẽdũ ergo, qđ Ioab occidit accipiẽs gladiũ, & nõ euaginatus fuit gladius p ſe ad occidẽdũ Amaſã. & quãquã videatur litera noſtra tenere hãc poſitionẽ, tamẽ nõ tenet: quia in ea dicitur, quod Ioab percuſſit Amaſã, & nõ appoſuit ſecũdũ vulnus. Cum autem dicitur, quòd gladius erat fabrefactus, ita vt leui motu egredi poſſet, & percutere: non refertur percutere ad gladium, ſed ad Ioab, ſcilicet, quòd gladius poterat le I ui motu exire, id eſt, Ioab leuiter tangendo illum poterat educere de vagina, & eo poterat percutere. Alia poſitio Hebræorum eſt, ſcilicet, quod gladius ceciderit in terram, & eleuauerit eum Ioab, ſatis colligitur ex cortice literæ Hebraicæ, ſed non ex ſenſu: nam in litera dicitur, quòd Amaſa non aduertit gladium, quem tenebat Ioab, ſi tamẽ tenuiſſet eum in manibus, quando leuauit de terra, attendiſſet eum. Sed reſponderent Hebræi, quod Amaſa non attendit ad gladium, id eſt, non curauit de ipſo: putans, quod Ioab non haberet intentionem nocendi ei, ſed ſolùm eleuandi de terra, & tamen bene vidit gladium. Sed dicetur, quòd hoc non eſt veriſimile: quia cùm Amaſa accepiſſet principatum, quem tenuerat Ioab tunc nouiter, timere debebat, quòd Ioab dolore ſtimulatus, vellet nocere ei, ideo videns gladium in manu eius caueret ab illo. Sed Hebræi dicunt, K quòd manifeſtum eſt, quòd gladius erat in manu Ioab, quia vbi litera noſtra dicit: porrò Amaſa non attendit gladium, quem habebat Ioab, dicit litera Hebraica: porro Amaſa non attendit gladium, qui erat in manu Ioab, ergo vidit eum Amaſa. Reſpondendum, quod non habebat Ioab gladium in manu, & cùm dicitur, qui erat in manu Ioab, intelligitur, id eſt, quem habebat Ioab; quia quæcunque aliquis habet, dicitur habere in manu ſua. Sic patet præcedenti lib. cap. 16. cùm dixit Dominus ad Samuelem: vitulum de armento tolles in manu tua; & tamen manifeſtum eſt, quòd non tollebat eum in manu, potiſſimè cùm eſſet vitulus viuens. Sic etiam dicitur Numer. 22. quòd Madianitæ iuerunt ad Balaam ferentes pretium diuinationis in manibus ſuis: ſed manifeſtum eſt, quòd non ferebant in manibus, ſed in burſis, vel aliàs. Sic etiam omnia, quæ quis agit, dicitur agere per manus. Sic patet Numer. 9. quod loquebatur Deus per manum Moyſi: & tamen per manum nullus loquitur, ſed per os: ita ergo quicquid aliquis habet,

vbicunque habeat, dicitur habere in manu: Vnde quanquam Ioab haberet gladium dependentem ſuper lumbos, dicebatur illum habere in mano: & ideò litera noſtra noluit dicere, quòd gladius erat in manu Ioab: ſed quod habebat eum Ioab, quia per hoc ſignificabatur vbicunque habebat illum, propter hoc etiam litera noſtra expoſuit Hebręa: quia cùm dicitur in Hebræo, exiuit. & cecidit: dicitur in litera noſtra, quòd gladius erat ſabrefactus ita, vt leui motu exire poſſet, & percutere: & ſic per hoc quòd dicitur, exiuit: intelligitur, id eſt erat habilis ad exeundum, & cadendum. Si quis tamen velit tenere ſenſum, quem faciunt Hæbræi: quanquam non ſit tam veriſimilis ſicut noſter: tamen non nimis in hoc inſto. Et tamen propter hoc non dicat aliquis quòd Hieronym. aliter tranſtulit quàm habetur in Hebræo, quia cùm tranſtulerit ſenſum Hebraicum: licet non literam, quia illa interdum barbarica eſt, benè tranſtulit: quia vt ipſe ait in libro de optimo genere interpretandi, optimum genus interpretandi eſt transferri ſenſum ex ſenſu, & non verbum ex verbo, & hoc quia non ſit res propter ſermonem, ſed ſermo propter rem, & illi debet eſſe ſubiectus, vt ait Hilarius libro de Trinitate, & habetur, de verborum ſignif. cap. intelligentia dictorum. *Dixit itaque Ioab ad Amaſam; Salue mi frater.* Acceſſit enim Ioab ad Amaſam tanquam volens oſculari eum, & dixit; Salue mi frater, eo quod Ioab, & Amaſa erant quaſi fratres: nam erant filij duarum ſororum, ſcilicet Amaſa filius Abigail, & Ioab filius Saruiæ. ſupra 17. & 1. Paralip. 2. & hoc dixit ad reddendum ſecurum Amaſam, vt non timeret quod vellet ei Ioab inferre malum. *Et tenuit manu dextra mentum Amaſa*, id eſt tenuit barbam illius manu dextra, hoc fecit Ioab vt teneret immobiliter ipſum Amaſam, ne poſſet fugere, vel contorqueri in aduerſum, quia nullus locus erat, per quem firmius teneri poſſet quàm per barbam, propter dolorem magnum ſi quis teneat per capillos barbæ conantem effugere, velut etiam ſi quis teneat alium per teſticulos, tenebit immobiliter propter vehementiam doloris, & ob hoc lex venit dicens, quod ſi mulier teneret virum pugnantem contra maritum ſuum per teſticulos, abſcinderetur manus mulieris, 2. Deut. 5. & ſic nec in bello iuſto, vel adiutorio licito alicui licebat tenere alterum per verenda. Eadem prope cauſa eſt, ſi quis alium teneat per barbam. Apud Hebræos autem, & omnes antiquos ferè erat hoc promptum, quia nutriebant barbas longas, & poterant teneri per illas, iſta fuit cauſa, quòd apud quaſdam gentes Hiſpanorum tolleretur vſus barbarum longarum, atque comarum, propter actus bellicos, quia interdum belligerantes ſe per barbas tenebant. *Quaſi oſculans eum*, id eſt, quanquam tenuiſſet Ioab Amaſam per barbam, non putauit ex hoc Amaſa, quòd malum vellet ei inferre, quia iſtud erat ſignum, quòd vellet eum oſculari: nam ſicut quis interdũ alium oſculari volens extendit palmas ad faciem eius, vt teneat eam: ita ad oſculandum extendit Ioab manum, & tenuit barbam Amaſæ. *Porrò Amaſa non obſeruauit gladium quem habebat Ioab*, id eſt quando Ioab tenuit barbam Amaſæ ad oſculãdum, nihil mali ſuſpicatus eſt Amaſa, eo quod non vidit gladium Ioab, qui pendebat ſuper ilia, & ex hoc non putauit, quod poſſet facere ei malum; ſi autem vidiſſet gladium, non permiſiſſet accedere ad ſe Ioab, vt teneret barbam. Quod autem non viderit gladium, patet ex Hebræo, vbi dicitur, quòd pendebat gladius ſuper lumbos, & ſic erat ad partem poſteriorem, quam non videbat Amaſa. In Hebræo dicitur *Amaſa non obſeruauit gladium, qui in manu Ioab*, id eſt, qui erat in manu Ioab, ſed non habebat Ioab gladium in mano, ſed potius pendentem in vagina ſuper lumbos: Hebræi tamen dicunt, quod habebat gladium in manu, nam ceciderat gladius de vagina, & leuauit eum Ioab de terra, ſed non putauit Amaſa ad malum eſſe: ſupra tamen declaratum eſt de hoc quæſt. præcedenti, quòd non ceciderit gladius, nec viderit eum Amaſa. *Qui percuſſit eum in latere*, ſcilicet poſtquam tenuit barbam Amaſæ manu, acceſſit ad eum propius tanquam eum oſculari volens, vt non videret Amaſa quomodo Ioab educebat gladium de vagina, Ioab autem leuiter eduxit illum, quia fabrefactus erat ita, vt leui contactu educi poſſet, vt patet ſupra.

A

Quare percuſſerit Ioab Amaſam in latere. Quæſt. XVII.

QVÆRETVR, quare Ioab percuſſerit Amaſam in latere? Reſpondendum, quod percuſſit eum in latere, ſcilicet in ventre, vbi venter coniungitur lateri, & per quem locum fluere poſſunt inteſtina, & hoc propter duo. Primò, vt Amaſa non videret gladium: nam ſi percuſſiſſet eum in aliqua parte ſuperiori, vidiſſet Amaſa gladium, & potuiſſet tenere eum, quia manus eius ligatæ non erant, & hoc timuit Ioab, & euitauit. Secundò, & præcipue, quia voluit Ioab percutere Amaſam ita; vt illico moreretur: ſi autem percuſſiſſet in partibus ſuperioribus, non potuiſſet mori Amaſa vnico ictu, & ſic potuiſſet fieri bellum, vel fortè effugere Amaſa manus Ioab: cùm autem percuteretur in latere, etiamſi non eſſet magnum vulnus, illico effluerent inteſtina, & iam non eſſet ſalus: ſic enim factum eſt: quia ad primum vulnus inteſtina prodierunt. Et ex iſtis cauſis Ioab percuſſit Abner, quem occidit in eodem loco, ſcilicet, in inguine, vt patet ſupra 3. *Et fudit inteſtina eius in terram* ſcilicet illico, vt percuſſit eum, ceciderunt inteſtina eius in terram, quia percuſſit eum in ventre, & ſic neceſſe erat rupta pelle viſcera effluere. *Nec ſecundum vulnus appoſuit*; id eſt ſemel tãtùm percuſſit eum, & non curauit percutere amplius, quia non erat opus cadentibus inteſtinis in terrã. *Amaſa mori.*

B

An peccauerit grauiſſimè Ioab occidendo Amaſam. Quæſt. XVIII.

C

QVÆRETVR, an Ioab peccauerit grauiſſimè occidendo Amaſam. Reſpondendum, quod peccauerit grauiſſimè, quia occidit virum ſine cauſa, ſcilicet quia dederat ei Dauid principatum, quo ipſe Ioab iuſtè priuatus fuerat, & quòd maius erat, ipſe Amaſa non petiuerat iſtum principatum: nec aliquem alium, ſed Dauid ei promiſerat illum, vt veniret ad ſe, dicens: Hæc faciat mihi Dominus, ſi non magiſter militiæ fueris coram me omni tempore pro Ioab, præceden. capite. Item occidit propinquiſſimum ſibi ſanguine, nam erat filius ſororis matris ſuæ, vt ſupra dictũ eſt. Item occidit eum propter inuidiam, quia noluit aliquẽ maiorem ſe videri. Item occidit eum inſidioſè, ſcilicèt, occultando gladium, quod erat valde contra honorem virilem. Item quod maius erat, occidit eum dum oſculabatur ipſum, quo nihil deterius eſſe poteſt. Quod patet: nã Chriſtus increpans Iudam tanquam de maximo ſcelere, dixit ei: Oſculo tradis filium hominis? id eſt, nunquid per oſculum debebas me tradere? quaſi dicat, iſtud eſt peſſimum, quod feciſti. Luc. 22. Sed adhuc fuit hic aliquid differẽtius, quia Iudas per oſculum dedit ſignum, vt caperetur Chriſtus ad occidẽdũ ſed ipſe non occidit eũ: Ioab autem oſculando occidit Amaſam: ob hoc autem valdè culpauit Dauid ipſum Ioab ſeq. lib. cap. 2. ſcilicet: Tu noſti quid fecerit Ioab duobus principibus exercitus Iſrael, & effudit ſanguinem belli in pace, id eſt, occidit per inſidias, ſcilicet, quòd ſicut occidere debebat in bello, ita crudeliter occidit viros in pace. Et iſta fuit cauſa, quare Ioab occiſus eſt à Salomone intra templum Domini, tenens cornu altaris, quia cùm exire nollet ex templo, iuſſit eum ibi occidi Salomon ſequ. lib. cap. 2. & iſtud licuit, quia Ioab occiderat duos viros per inſidias, ſed inſidiatores non gaudent immunitate Sãctuarij. Exod. 21. ſcilicet: Qui per induſtriam occiderit proximũ ſuum, & per inſidias, ab altari meo auelles eum, vt moriatur, ſic etiam de homicidio, c. ſi quis per induſtriam, Si tãmen non occidiſſet per inſidias, non potuiſſet Salomon iubere occidi illum apud altare, vel extrahi inde: factum eſt tamen, vt dictum eſt.

D

E

An Ioab occiderit Amaſam, vt exercitus principatum recuperaret. Quæſt. XIX.

QVÆRETVR vlterius, quomodo Ioab putabat, quòd occidendo Amaſam, principatum exercitus recuperaret, quem perdiderat: nam potius debuiſſet exiſtimare, quod Dauid inferret ei magnam pœnam, tum quia occidiſſet virum innocentem, tum quia iſte erat princeps exercitus Iſrael, & tales occidere peccatum magnum eſt; tum,

quia

quia iſte erat cognatus Dauid, ſcilicet, filius ſororis ſuæ Abigail. 1. Paralip. 2. & diligebat eum valde Dauid, & ſaltem propter hoc doleret nimis: ſic enim quando Ioab occidit Abſalonem, priuatus fuit principatu, ergo reiterato delicto pœna maior debebat imponi, ſcilicet, nõ ſolùm, quòd principatum non recuperaret, ſed etiam quòd vitam perderet. Reſpondendum, quòd Ioab putauit, quòd mortuo Amaſa, principatus belli rediret ad ipſum, & hoc, quia Dauid non habebat aliquem, quem conſtitueret conuenienter ſuper viros belli mortuo Amaſa, niſi Ioab, vel Abiſai, ſed ad quemcunque eorum perueniret principatus, erat vterque princeps, cùm eſſent fratres ambo. Itẽ quia omnes alij ſerui Dauid erubeſcerent mortuo Amaſa, ſumere principatũ exercitus, ita vt Abiſai, & Ioab eſſent ſub poteſtate illius,

G cùm Ioab habuiſſet ſub ſe omnes viros Dauid. Item omnes timuiſſent, quia cùm Ioab auſus fuiſſet occidere Amaſam, qui erat princeps exercitus, & ſimul erat ipſe filius ſororis Dauid, a fortiori, auderet occidere quemcunque aliũ, qui efficeretur princeps exercitus, cùm non eſſet tam propinquus ſanguine ipſi Dauid. Itẽ putauit, quòd poſſet hoc modo accipere principatum, etiam inuito ipſo Dauid, quia tunc omnes viri bellatores ibant cum Abiſai, & Ioab, quando occidit Ioab Amaſam, & reuertentes de bello adhuc nõ dimittebant exercitum timentes Dauid, ideo Dauid non poterat priuare Ioab, quia ipſe tenebat adhuc tunc totum exercitum, & ſi Dauid conaretur deponere Ioab de principatu, ipſe inſurgeret contra Dauid, & expelleret eum de regno, vel ſaltem faceret, quòd omnes bellatores recederent

H ab eo: ſic enim iterum fecit præced. cap. cùm dixit Ioab ipſi Dauid, iuro tibi per Dominum, quòd ſi non exieris, nec vnus quidem remanſurus ſit tecum nocte hac: & tunc Dauid timens verba Ioab ſurrexit, & fecit quod dixit Ioab. Item putauit Ioab ſe inueniſſe opportunitatem ad recuperandum principatum, quia nunc totus Iſrael receſſerat à Dauid manente ſola tribu Iuda, ideo ſi vellet Dauid auferre Ioab principatum, cùm ipſe haberet tunc totum exercitum in poteſtate ſua, quia nondum dimiſerat illum, poſſet facere diſſenſionem irremediabilem contra Dauid, quia totus Iſrael facillimè ſibi conſentiret: tribum autem Iuda ſub poteſtate ſua habebat, ideo credebat, quòd ſtantibus his, non poſſet ei Dauid auferre principatum, quem ipſe inuito eo vſurpauerat occiſo Amaſa & ſic euenit: nam principatus ipſi Ioab redditus eſt, vt patet infra litera cùm dicitur, quòd Ioab erat ſuper omnem exercitum Iſrael.

Dauid cur non occiderit tunc Ioab. Quæſt. XX.

QVÆRETVR vlterius, quare Dauid non occiderit tunc Ioab, cùm ipſe occidiſſet iniuſte Amaſam. Aliquis dicet, quod Ioab occidit tunc Sebam, qui fecerat diſſenſionem, & liberauit Dauid à magno periculo, quia ipſe putauit, quod maius eſſet iſtud periculum, quàm malum, quod ei intulerat Abſalon, vt patet ſupra in litera, ideo pro hoc bono, quod egerat, remiſit ei iſtud malum, & reſtituit ei principatum; cuius ſignum eſt: quia tũc Dauid nihil mali locutus eſt Ioab poſtquam reuerſus eſt ad eum, & ideo ſi non remiſiſſet ei, increpaſſet illum ſuper hoc. Sed dicendum, quòd non ſtat: quia Dauid non remiſit Ioab illud de-

K lictum, nec aliquod aliud; quod patet: quia moriens iuſſit Salomoni, vt occideret Ioab, quia occiderat duos principes exercitus, ſcilicet, Abner, & Amaſam, ſeq. lib. cap. 2. delictum tamen remiſſum non poteſt poſtea puniri. Dicendum ergo, quòd Dauid nihil remiſit ipſi Ioab, ſed non puniuit, eo quòd vidit ſe impotentem ad puniendum: iſtud autem erat, quia Ioab tenebat totum exercitum, & Dauid erat quaſi perſona priuata, ideo licet conatus fuiſſet hoc, non potuiſſet illud efficere. Item erat ſibi periculum perditionis totius regni, quia cùm totus Iſrael tunc receſſiſſet à Dauid, ſi conatus fuiſſet occidere ipſum Ioab, ſubito ipſe totum populum commouiſſet ad ſeditionem, cùm Seba vnico verbo totum Iſrael recedere fecerit à Dauid, ſupr. in litera, & quia ex iſto ſequeretur valdè magnum ſcandalũ, ſcilicet, perditionis regni, & multorum homicidiorum, voluit Dauid potius differre ad aliud tempus, in quo puniret iſtud delictum. Quod autem Dauid propter impotentiam corrigendi omiſerit corrigere iſtud delictum, patet:

F quia ſic etiam fecit quando Ioab occidit Abner. Nam dixit: ego autem adhuc delicatus, & vnctus rex: porrò viri iſti filij Saruiæ duri mihi ſunt: id eſt, ego ſum nouiter vnctus in regem, & ex hoc non habeo magnam poteſtatem, & viri iſti filij Saruiæ ſunt mihi valde duri, id eſt, reſiſtentes mihi, & non poſſum domare eos, ideo ſubditur ibi: retribuat Dominus facienti malum, iuxta malitiam ſuam, ſupra tertio, id eſt, quia ego non poſſum eis nunc pœnam infligere pro peccato: oro vt Deus retribuat eis malum pro malo ſuo: ideo ſola impotentia etiam excuſauit eum hic, quanquam nunc Dauid non loquutus fuerit talia verba Ioab, qualia loquutus eſt ſupra 3. Cùm autem obijcitur, quòd Dauid remiſit, eo quòd non loquutus eſt hic aſperè contra

G Ioab. Dicendum, quòd non fecit hoc tanquam remittens peccatum, ſed vt non ſuſcitaret magnum ſcandalum, quia ſi aliquid durum loquutus fuiſſet fortè intellexiſſet Ioab, quòd Dauid habebat animum occidendi eum, & ſeditionem concitaſſet.

An ſit licitum aliquando remittere alicui pœnam mortis pro aliquo magno bono quod præſtat, vel præſtitit prouinciæ, vel Regi. Quæſt. XXI.

QVAERETVR, circa id, quòd dictum eſt hic, ſcilicet, an pro bono, quod fecit Ioab occidendo Sebam, remitti potuerit ei malum, quod fecit occidendo Amaſam: & eſt dubium, an ſit licitum remittere alicui pœnam mortis, ad quam pro crimine obligatus eſt pro aliquo magno

H bono, quod fecerit. Reſpondendum, quòd ſi nos applicemus ad Ioab, vel ad quemlibet alium ſubditum alicuius regis, non ſtat obligatio ad hoc, quòd remittatur crimen per aliquod factum notabile, quia hic non poteſt fieri recompenſatio: nam nihil hic Ioab impendebat ad ſoluendam obligationem ſuam ad mortem; quia quòd ipſe pugnaret fideliter pro Dauid ad occidendum Sebam, erat aliquid ad quod obligabatur Ioab, eo quòd erat ſeruus Dauid, & dato, quòd nunquam deliquiſſet, tenebatur fideliter ſeruire Dauid: ideo per iſtum actum, ad quem obligatus erat, non poterat tollere aliquam aliam obligationem. Sic eſt de omnibus alijs, qui deliquerunt contra Principes ſuos, & Dominos: nam dato, quod poſtea eis fideliter ſeruiant, non merentur remiſſionem pœnæ per hoc, quia etiamſi nunquam peccauiſſent, tenerentur ſemper ſeruire

I fideliter. Sed poſito alio caſu, ſcilicet, quòd dato, quòd Ioab non ſatisfaceret per illud opus bonum de malo, quod fecerat, eſt dicendum, an poſſet ei Dauid ex benignitate ſua remittere hanc culpam? Reſpondendum, quòd aut culpa eſt contra ipſum regem ſolum, vtpote, ſi commiſit crimen læſæ maieſtatis vel ſimilia: aut eſt contra aliquem alium. Si primo modo, dicendum, quod rex poteſt liberè remittere pœnam debitam, ſiue peccans fecerit ante, vel poſt aliquod magnum bonum, ſiue nullum. quia cùm ipſe ſit pars, licet ſibi renuntiare iuri ſuo, quod habet contra delinquentem ad accuſandum eum, & inquantum iudex poterit ceſſare ab executione pęnæ, cùm inquantum pars remiſerit. Si autem peccatum non ſit contra regem, vel non ſolum contra eum, aut eſt contra Communitatem ſolam, aut contra aliquam perſonam priuatam. Si

K enim eſt contra Communitatem, vtpote quia læſit honorem, vel bonum Reipublicæ, non lædendo ſpecialiter ſtatum alicuius perſonæ de Republica, ſi faciat iſte, qui peccauit, aliquod opus magnificum, quod ſit ad honorem magnum Reipublicæ, vel vtilitatem aliquam, poterit Princeps non requiſito conſenſu alicuius, remittere delictum illius, eo quòd ad Principem pertinet adminiſtrare bona Reipublicę, & ipſe eſt nomine Reipublicę. Si autem delictum ſit contra perſonam aliquam priuatam, ſi illa conſentit fieri remiſſionem propter aliquod magnum bonum, quod iſte egit pro Republica, non eſt dubium, quin remittatur licitè: ſed iſto diſſentiente, eſt difficultas: quia cùm bonum, quod iſte egit, qui peccauit, ſit ad Rempublicam, & bonum Reipublicæ non eſt determinatè alicuius priuatorum, non videtur quòd aliquo modo ſatisfiat iſti pro bono quod factum eſt Reipublicæ, ideo non apparet, quòd Princeps, vel tota Reſpublica poſſit tollere huic actionem ſuam, ſicut huic poſſidenti aliquid, tota

Reſpu-

Reſpublica non poſſet illud ſine cauſa auferre, & hoc regulariter. Credendum tamen eſt, ſi iſtud bonum, quod delinquens egit Reipublicę, ſit ſuperexcellens valde, quòd poſſit Princeps, vel tota Reſpublica inuita parte remittere pęnam: velut ſi ille delinquens liberauit patriam, quæ certiſſimè erat omnino peritura, niſi ipſe eam liberaſſet. Et ratio eſt; quia in hoc caſu non ſolùm tota Reſpublica, ſed etiam ille, contra quem factum eſt delictum, ſuſcipit liberationem, tenetur ergo vitam pro vita donare. Item, quia in hoc caſu Reſpublica habet poteſtatem ſuper leges: nam Reſpublica non eſt propter leges, ſed leges propter Rempublicam: ideo potius permittēdum eſt perire leges, quàm perire Rempublicam: quod intelligo de legibus factis ab homine: quia illæ ſunt propter hominem: ſecus autem de legibus factis à Deo: quia non ſunt propter hominem, ſed magis homo propter illas, ideo pòtius debet Communitas perire, quam vt aliqua lex Dei infringatur. Item patet hoc ex ſimili: nam ſi diceretur tota Ciuitas peribit, niſi iſte homo remittat mortem patris ſui, poteſt Ciuitas compellere illum ad remittendum illam; immo ſi nollet, poſſet Ciuitas eum occidere: eo quòd quilibet obligatus eſt ſe exponere, & ſua pro patria, ne pereat; à fortiori autem obligabitur remittere aliquam actionem pro ſalute patriæ. Simile autem eſt hic, quia cùm tota patria teneatur iſti homini ad tātū, quātum ipſa valet, cùm ipſe defenderit eā, ne omninò periret: poterit compellere patria iſtum, cui inflicta eſt offenſa, vt remittat iniuriam. In caſu tamen præſenti de Ioab ſecus eſt: quia ipſe obligabatur hoc facere quod fecit, & etiam offenſa iſta non fuit facta ſoli Dauid, ſed toti cognationi Amaſæ; ideo non poterat Dauid ex benignitate ſua illam remittere.

An Dauid peccauerit differendo punitionem Ioab. Quæſt. XXII.

QVAERETVR vlterius, an peccauerit Dauid differendo inflictionem pœnæ propter ſcandalum: nam dictum eſt ſupra, quòd propter ſcandalum magnum diſceſſionis regni, & homicidiorum, quæ inde ſequi poterāt, diſtulit Dauid punitionem Ioab. Aliquis dicet, quod non licuit, quia vtilius ſcandalum naſci permittitur, quàm veritas relinquatur: vt patet de regulis iuris. cap. qui ſcandalizauerit. Reſpondendum, quòd Dauid non peccauit differendo punitionem Ioab propter tria. Primo, quia Dauid non ceſſauit omnino ab illa, ſed diſtulit punitionem ad tēpus: nam iuſſit poſtea filio ſuo occidere Ioab ſequen. lib. cap. 2. differre autem executionem iuris pro loco, & tempore, vt melius fiat, peccatum non eſt, ſed prudentia. Secundum eſt, quia Dauid non ceſſauit ſolùm propter ſcandalum: ſed magis, quia videbat ſe impotentem: nam dato, quòd nequaquam curaſſet de ſcandalo, adhuc non potuiſſet occidere Ioab, quia ille ſurrexiſſet contra Dauid cū toto exercitu, quem nondum dimiſerat, ideo erat inutile tentare, quod erat impoſſibile: immo erat ſtultum, cùm ſciret ſe non poſſe proficere; & inſuper ſequerentur magna ſcandala, ſi Dauid hoc attentaſſet. Tertium eſt, quia illa regula de ſcandalo intelligitur ſecundùm triplicem veritatem; Eſt enim quædam veritas vitæ, ſcilicet, quòd quis viuat verè ſecundum regulam Euangelicam, & dictamen rationis. Secunda veritas eſt iuſtitiæ, ſcilicet, ſecundum quā aliquis exequitur contra delinquentes pœnas determinatas à iure diuino, vel poſitiuo. Tertia veritas eſt doctrinæ, ſiue diſciplinæ, per quam ea, quæ vera ſunt prædicantur. Dicendum autem quòd iſta regula intelligitur de veritate vitæ, quæ nunquam relinquenda eſt propter aliquod ſcandalum: nam non debet quis agere contra regulam Euangelicam, etiam ſi totus mundus ſcandalizaretur, immò etiam ſi periret æternaliter. De alijs duabus veritatibus dicendum, quod poſſunt omitti propter ſcandalum, ſicut patet de veritate iuſtitiæ: nam interdum pœna totaliter remitti poteſt propter ſcandalum, ſi magnum eſt, quia melius eſt crimina impunita manere, quàm totam Ciuitatem deſtrui; poſſunt autem à fortiori pœnæ differri, ne ſequatur ſcandalum, vt poſtea poſſint infligi ſine ſcandalo. De veritate diſciplinæ facilius eſt: quia ſi prædicatio interdum ſcandalizat grauiter, poteſt ceſſari ad tempus ab illa,

Vtilius eſſe permitti ſcādalū naſci quā relinquere veritatē vitæ

A non poteſt tamen falſum prædicari ad vitandum ſcandalum, quia iſtud iam non eſſet peccare in veritate diſciplinæ, ſed magis in veritate vitæ: cùm ſponte fidem catholicam infringamus; Dauid autem fecit hic contra veritatem iuſtitiæ, propter ſcandalum, ſcilicet, differendo executionem iuris, ideo non peccauit.

Quomodo potuit Dauid tunc auferre principatum à Ioab. Quæſt. XXIII.

QVAERITVR vlterius, quomodo Dauid potuit auferre principatum exercitus Ioab, & tradere Amaſæ ante hoc: nam videtur quòd non auſus fuiſſet: nam Dauid mortuo Abſalon timuit in tantum verba Ioab, quòd coactus eſt ceſſare à planctu Abſalon, & exire ad loquendum B hilariter populo, quanquam non eſſet hilaris. ſeq. cap. ideo non apparet quomodo potuerit tollere ei principatum; vel ſi tunc potuit, non videtur quomodo nunc nō potuerit auferre. Reſpondendum, quòd tunc potuit Dauid auferre principatum militiæ Ioab propter duo. Primò quia iam dimiſerat exercitum Ioab; nam quando iuit ad bellum, tenuit exercitum, poſtquam autem reuerſus eſt in Ciuitatem, diſſolutus fuit exercitus, & iam non manebat potens Ioab ad reſiſtendum Dauid, ne auferret ei principatum: contulit autem Dauid principatum Amaſæ: poſtquam venit ad eum cum toto Iuda ad Iordanem, ideo poterat leuiter priuari Ioab, quia tunc non tenebat amplius exercitum. Secundum fuit, quia tunc Dauid erat magnæ potentiæ, ita vt poſſet conferre principatum Amaſæ, quia Amaſa veniebat cum toto Iuda ad Iordanem, vt colligi- C tur præced. cap. & illa erat maior poteſtas quam poteſtas Ioab: nunc autem non erat aliquid iſtorum. De primo patet: quia Ioab non immediatè dimiſit exercitum, bene inſtructus ſi aliquid facere vellet Dauid cōtra eum; ſic enim Romani faciebant, quādo mittebant aliquem ad pugnandum contra hoſtes: nam antequam rediret in Ciuitatem, per certam diſtantiam debebat dimittere exercitum, ne potentia fultus, poſſet ſeditionem mouere in Vrbe, & iſta fuit vna cauſarum belli ciuilis Iulij Cæſaris, & Pompei, quia Senatus iuſſit Cæſari dimittere exercitum, ipſe autem timens factionem contra ſe in Vrbe, non dimiſit. Secundum non erat hic: quia Dauid nunc nō habebat magnam potentiam ad deponendum Ioab de principatu, ſicut habuerat præſente Amaſa cum tota tribu Iuda apud Iordanem: ideo non potuit hic priuare Ioab. Cùm autem argui- D tur, quòd Dauid non auderet ipſi Ioab auferre principatum, quia timuit verba eius præced. cap. Dicendum quia illud fuit, eo quòd Ioab nōdum depoſuerat principatum, quia adhuc non introiuerat in vrbem cum exercitu, ſed manebat exercitus foris. Vnde dixit Ioab ipſi Dauid, iuro per Deum, quòd ſi non exieris, nec vnus quidem hac nocte remanſurus ſit tecum: hoc autem dicebat Ioab quia tenebat illos adhuc ſecum, ſed poſtquam ipſe dimiſit exercitum, ingreſſus in vrbem, Dauid fuit potentior, & potuit auferre ei principatum, ſicut dictum eſt.

Cur Dauid poſt hoc non priuauit Ioab principatu. Quæſt. XXIIII.

QVAERETVR vlterius, quare Dauid non priuauit Ioab principatu poſt hoc, nam licèt nunc non di- E miſiſſet exercitum, neceſſe erat, quòd aliquando dimitteret, & tunc Dauid poſſet priuare Ioab. Reſpondendum, ꝙ hoc fecit propter duo. Primū, quia fortè non potuit, nec habuit opportunitatem ad hoc, eo quòd Ioab tanquam conſcius ſibi criminis perpetrati obſeruabat ſe ſemper, ne Dauid poſſet eū deponere habita opportunitate, & ad hoc videbatur eſſe ei facultas, quia Ioab, & frater eius Abiſai, poſſidebant fere totum principatum domus Dauid, & nō poterat facere Dauid aliquid contra illos. Secundum eſt propter ſcandalum, quia dato ꝙ Dauid potuiſſet priuare Ioab, priuando eum ſequeretur magnum ſcandalum, ideo vt illud vitaret, noluit priuare eum. Item dici poteſt, ꝙ hoc fecit, quia non reperiret aliquē, qui eſſet conuenienter dux belli ſi priuaret Ioab, eo ꝙ omnes fuerunt ſub poteſtate eius, & non erat aliquis vir tam induſtrius ſicut Ioab.

Quare, ſi Dauid volebat priuare Ioab principatu, eundem ei reſtituit. Quæſt. XXV.

QVAERETVR, dato quòd nullet Dauid priuare Ioab principatu, quare reſtituit ei principatum, quē abſtulerat, quia propter pœnam delicti ſui nunquam debuiſſet reſtitui. Reſpondendum, quòd Dauid non reſtituit Ioab principatum, quo eum priuauerat, ſed ipſe Ioab ſibi eum vſurpauit inuito Dauid, eo quòd mortuo Amaſa, cùm Abiſai duxiſſet exercitum ad bellum, Ioab, qui cum illo iuit, præfuit exercitui ſicut prius: & fuit in bello ſicut dux; & quando rediit ad Dauid, incedebat vt princeps: vnde Dauid nihil ei reſtituit, ſed ad hoc quòd eum punire voluiſſet, debebat eum priuare principatu, quem ſibi vſurpauerat, ſed hoc non fecit ex cauſis aſſignatis præcedenti quæſtione.

An Dauid peccauerit non occidendo Ioab, & poſtea iubendo Salomoni, quod occideret illum. Quæſt. XXVI.

QVAERETVR vlterius, an Dauid peccauerit nunquam occidendo Ioab, & poſtea iubendo Salomoni, quòd occideret illum. Dicendum, quòd non peccauit, & fortè, quia non potuit, vel quia timuit ſcandalum: maius enim ſcandalum ſequeretur, ſi voluiſſet occidere Ioab, quàm ſi voluiſſet tollere ei principatum, ſed nō tollebat principatum ei propter ſcandalum, vt dictum eſt: ergo minus potuiſſet eum occidere ſine ſcandalo. Sed obiicietur, quia Salomon fecit occidi Ioab, & facile occiſus eſt, ac ſine ſcandalo, ſeq. lib. c. 2. ita etiā potuiſſet id facere Dauid. Fortè poteſt dici, quòd tempore Salomonis fuit facilius, eo ꝙ tunc Ioab non erat princeps belli, ſed perſona priuata, & Banaias filius Ioiadæ erat princeps: alleg. c. 2. tempore autem Dauid poſſidebat Ioab ſemper principatum, & erat potens ad reſiſtendum & faciendum ſcandalum. Secundum erat, quia Ioab erat iam ſenex, eo quòd ipſe occiſus eſt aliquot annis tranſactis regni Salomonis. nam Ioab occiſus eſt intra Sanctuarium tenens cornu altaris. allegato capit. 2. & fuit hoc ad minus vſque ad vndecim annos regni Salomonis: nam Salomon cœpit ædificare domum Domini anno quarto regni ſui, & compleuit eam in ſeptem annis, ſeq. lib. cap. 6. & ſic erat iam Ioab ſenior, & ob hoc minus diſpoſitus ad reſiſtendum per ſe, vel per ſuos. Tertium fuit, quia iam carebat Ioab auxilio fraterno: nam frater eius Abiſai erat ei medietas vitæ, cum ipſe ſemper faueret ei ad omnia, & obtineret tantam poteſtatem ferè, quantam ipſe Ioab, tunc autem Abiſai mortuus erat: dicunt enim illum mortuum fuiſſe in illa peſte magna, quæ accidit ſub Dauid, de qua infra vltimo; ideo iam non poterat reſiſtere Salomoni, ſicut poterat viuente Dauid, & potuit Salomon occidere eum. Quod aūt Abiſai iam non viueret, colligitur: quia nunquam fit mentio de illo poſt hoc. Aliter tamen dici poteſt, ꝙ Dauid poterat aliquando occidere Ioab, tamen noluit. Quod patet: quia viuente Dauid, cum Ioab, & aliqui ex parte eius voluiſſent conſtituere Adoniam regem, & audiuent ꝙ Salomon eadem die conſtitutus fuiſſet rex iuſſu Dauid, omnes fugerunt, ſinguli in viam ſuā. ſeq. lib. c. 1. tunc ergo poterat Dauid occidere Ioab, cum timeret, & fugeret: ſed videtur ꝙ noluerit, eo ꝙ Ioab fuerat ſemper cum eo in omnibus aduerſitatibus ſuis, ideo compaſſus eſt ei, & videbatur quaſi iniqua retributio, ꝙ nunc in ſenectute ſua occideret eum, ſed commiſit Salomoni, ꝙ eum occideret & ille poterat rationabilius eū occidere: tum, quia Ioab fuit aduerſarius Salomoni; nam voluit Adoniam conſtituere regem, ſeq. lib. c. 1. tum etiam, quia Ioab non ſeruierat Salomoni ſicut ſeruierat Dauid, vnde tenebatur ei minus ſeruare vitam. Quod autem dictum eſt ſupra de ſenectute Ioab, & quòd occiſus fuerit ad minus anno 11. regni Salomonis, ſecundum quoſdam procedit, ſed nō abſolutè: quia altare, quod tetigit Ioab, non erat in templo Salomonis, ſed in domo quam parauerat Dauid pro Arca. *Ioab autem, & Abiſai frater eius perſecuti ſunt Seba filium Bochri* ſ. poſtquam Ioab occidit Amaſam, ipſe, & Abiſai frater eius reliquerunt eum, & perſecuti ſunt Sebam, ſanquirētes per diuerſa loca

F in qua Ciuitate maneret. *Interea quidam viri cum ſteiſſent iuxta cadauer Amaſæ.* Occiſus fuerat Amaſa in via, & qui tranſibant videbant eum, & loquebantur de illo. *De ſociis Ioab*, i. iſti, qui tunc ſteterūt apud cadauer, erant ſocii Ioab, ideſt, milites conſtituti ſub eo, & ob hoc zelabant pro Ioab contra Amaſam, gaudentes de morte eius. *Dixerunt: Ecce qui eſſe voluit pro Ioab comes Dauid*, ideſt, ecce iſte vir eſt, qui voluit eſſe comes Dauid ablato Ioab, quaſi diceret, ideo recepit tale pmiū. Ex hoc patet, ꝙ Amaſa nō acceperat aliquē principatum ſpecialem alicuius tribus ſub Ioab, ſed totum principatū Ioab. *Amaſa autem conſperſus ſanguine iacebat in media via.* Erat .n. conſperſus ſanguine q fluxerat ex ipſo: nā ipſe voluebatur in eo; erat etiā in media via, ideſt, in medio viæ, quia ibi occiſus fuerat. *Vidit hoc quòd ſubſiſteret omnis populus ad videndum eum*, i. deſt, quidam vir conſide-

G rauit ꝙ omnes venientes ſubſiſtebant apud cadauer Amaſæ, & per hoc non ſequebantur expeditè Ioab ad bellum, ideo abſtulit cadauer de loco, volens ꝙ omnes expeditè ſequerentur duces ſuos. *Amouit Amaſam de via in agrum.* ſcilicet, ne venientes haberent eum obuiū. *Operuitque eum veſtimento*, ſcilicet, vt non putarent eſſe hominem mortuū nam ſi manſiſſet in agro conſpectus ſanguine, quamquam eſſet aliqualiter diſtans à via, videretur a tranſeuntibus, & diuerterent illuc, opertus autem veſtimento nō putaretur eſſe mortuus. *Ne ſubſiſterent tranſeuntes propter eum*, ſcilicet, quia ex hoc impediebantur proſequi Abiſai, & Ioab euntes ad bellum. *Amoto igitur illo de via*, ſcilicet, tranſlato illo de via in agrū, & operto veſte. *Tranſibat omnis vir ſequens Ioab.* ideſt, tranſibat expeditè, quia etiam prius tranſibant, ſed morabantur aliquantulum apud cadauer Amaſæ.

H *Ad perſequendum Sebam filium Bochri.* ſcilicet, ne reciperet ſe in aliquot loca valde munita, vel cōfortaret ſe, ſibi auxilia quærendo ſicut ſupra dictum eſt. *Porro ille tranſierat per omnes tribus Iſrael.* Iſtud poteſt exponi de Seba, vel de Ioab: ſi intelligatur de Seba, eſt ſenſus, ꝙ iam ille diſcurrerat per omnes tribus Iſrael, congregando ſibi adiutores; & omnes viri iam fauebant ei, & proponebat bellum facere contra Dauid; iſtud eſt ꝙ timebat Dauid, ſcilicet, ne inueniret Seba aliquas Ciuitates munitas, ideſt, ne cōciliaret ſibi Ciuitates munitas, & viros fortes, & poſtea non poſſet expugnari. Vel poteſt exponi de Ioab, ꝙ ille tranſiuit per omnes tribus, perſequendo Sebam, & nō inuenit eū, quouſque venit in Abelam. Dicitur autem tranſiuiſſe per omnes tribus, quia Abela, & Bethmacha, ſunt in tribu Aſer, vt patet Ioſue 19. eſt autem tribus Aſer, habens fortè quaſi

I in parte maximè Septemtrionali terræ Chanaan. Ieruſalē autem, de qua nunc veniebant Ioab, & Abiſai, erat valde Meridiana in terra Chanaan, ſcilicet in termino ſortis Iudæ, Beniamin, vt declaratum eſt Ioſue decimo octauo: ideo oportebat, ꝙ Ioab tranſiret ferè per omnes tribus Iſrael cū veniret in Abelam. Sed primus ſenſus eſt melior. *Vſque in Abelam, & Bethmacha*, ideſt, iam peruenerat ad iſtas duas vrbes, quę ſunt in ſorte Aſer, & ſunt quaſi extremæ in terra Iſrael, vnde nunc Seba erat in Abela, & ibi occiſus eſt. Nicolaus vult quòd Abela ſit nomen Ciuitatis, & Bethmacha ſit nomen regionis, in qua erat Abela. Sed nō ſtat, propter duo: Primum, quia dicitur hic, in Abelam, & in Bethmacha, & ſic ponuntur iſta tanquam diuerſa, nunquam

Abela cuius nomen eſt & Bethmacha. Lyranus refellitur.

K tamen ponitur tanquam differens Ciuitas à regione, cuius eſt. ſicut non bene dicitur, iſte iuit Salamanticam, & in Hiſpaniam, cum ſit Salamantica in Hiſpania. Secundum eſt, quia Bethmacha videtur eſſe nomen vrbis in tribu Aſer. Ioſue 19. *Omneſque electi congregati fuerant ad eum*, ideſt, omnes viri electi iſtarum terrarum congregati fuerant ad eum, ideſt, ad Sebam: non quidem eundo cum eo, quia non erant ſimul cum illo, ſed confœderando ſe ei, ad pugnandum contra Dauid. In Hebræo habetur: *Omnes putei*: vbi nos habemus, omnes electi, & eſt ſenſus ſecundùm Hebræos, quòd tranſiuit Ioab ſiue iſte Seba per omnes tribus, vſque ad Abelam, & Bethmacha, & tranſiuit per puteos, ideſt, per quædam loca, quæ erant apud puteos. Litera tamen noſtra eſt conuenientior: quia magis applicatur propoſito, & procedit iſtud ex æquiuocatione, vel variatione puncti, quia in Hebræo pro electis dicitur Barim, & pro puteis dicitur Berim, & in literis nihil mutatur in vtroque nomine, nec ſuperadditur,

additur, ſed ſolùm in apicibus, qui non ſunt de ſubſtantia, eo quòd interdum non ponuntur in litera, & poteſt indiſferenter legi Berim, & Barim, ſed accipitur id quod magis conueniens eſt, & ſic accipit litera noſtra Barim, idest, electos. *Venerunt itaque.* Hic ponitur ſecundum, ſcilicet, Sebæ occiſio; & dicitur: *Venerunt itaque & oppugnabant eum in Abela, & Bethmacha*, idest, Ioab, & milites eius, venerunt in Abelam, quia cognouerunt ibi tunc eſſe Sebam: nam diſcurrebat per omnia loca Iſrael, ad conciliandum illa ſibi, & oppugnabant eum in Abela, & Bethmacha, quia fortè pars exercitus eius, Sebæ nimirum, erat in Bethmacha, & in Abela: iſtæ autem Ciuitates duæ coniunctæ erant: ipſe verò in Abela erat, ideo contra illam ſpecialiter pugnatum eſt. *Et circumdederunt munitionibus Ciuitatem.* Vocantur munitiones inſtrumenta bellica, ſcilicet, turres ligneæ, vel machinæ, & ſimilia: vt aries, crater, & teſtudo, quæ neceſſaria ſunt ad capiédas vrbes. *Et obſeſſa eſt vrbs*, idest, circumdata eſt à viris Ioab volentibus expugnare eam. *Omnis autem turba, quæ erat cum Ioab, moliebatur deſtruere muros*, idest, conabatur per munitiones deſtruere muros, & irrumpere in vrbem: dicitur enim moliri, conari, vel cogitare ſine operam dare. *Et exclamauit mulier ſapiens de Ciuitate.* Iſta mulier clamauit vocando Ioab, vt loqueretur ei: vocatur autem ſapiens, quia ſapientia, & eloquentia ſua perſuaſit Ioab, ne deſtrueret vrbem, & perſuaſit ciuibus tradere Ioab caput Sebæ.

Mulieris conſilio Ioab deſiſtit deſtruere Ciuitatem.

Quæ fuerit iſta mulier. *Quæſt. XXVII.*

QVAERITVR de iſta muliere, quæ fuerit. Aliqui reſpondent, quòd fuit Propheteſs. Quod patet: quia ipſa dixit: Nonne ego ſum quæ reſpondeo veritatem in Iſrael? ſed hoc pertinebat ad illam, quæ ſpecialiter cognoſcebat veritates, ſcilicet, per ſpiritum propheticum, & ſciebat reſpondere omnibus Iſraelitis, & ſic accidebat interdũ eſſe aliquas mulieres propheteſſas: ſic fuit Anna mater Samuelis. præced. lib. c. 2. ſic etiam Olda vxor Sellum erat prophetes, & rex Ioſias miſit ad conſulendum Dominũ per eam, infra 4. lib. cap. 22. Dicunt etiam Hebræi, ꝙ fuerunt ſeptem propheteſſæ, vt commemorat Rab. Dauid Kimhi, de quibus diximus præceden. lib. cap. 25. & de illis fuit vna iſta, de qua hic. Alij volunt, vt tenet Rab. Sal. quòd iſta mulier fuit Sara filia Aſer, de qua habetur Geneſ. 46. & dicunt, ꝙ iſta denunciauit Iacob, quòd viueret Ioſeph. licet non crediderit ei, quouſque vidit plauſtra venientia ex Aegypto, quæ mittebat Ioſeph. Geneſ. 45. dicunt etiam, ꝙ iſta reuelauit Moyſi, & alijs Iſraelitis vbi erant oſſa Ioſeph, quando tráſferenda erant de Aegypto, & hoc aſſerunt; quia iſta dixit, quòd ipſa erat, quæ loquebatur veritatem in Iſrael, idest, ipſa loquuta fuerat veritatem Iacob, qui vocatur Iſrael, de morte Ioſeph. Sed iſta ſunt ridicula: non eſt enim veriſimile aliquid horum, potiſſimè, quia ſequitur quoddam impoſſibile ex conditione humana, ſcilicet, quòd iſta mulier vixerit quaſi ſeptingentis annis. Quod patet: quia ſi ipſa reuelauit Iacob vitam Ioſeph per ſpiritum propheticum, antequam deſcenderet in Aegyptum, eſſet tunc annorum viginti, vel quaſi, quia ſpiritus propheticus nõ conſueuit venire ſuper paruulos, poſtea autem manſerunt Iſraelitæ in Aegypto ferè ducentis viginti annis, deinde ab exitu de Aegypto vſquequo Salomon cœpit conſtruere templum, fluxerunt anni 480. vt patet ſeq. lib. c. 6. qui ſimul iuncti faciunt annos ſeptingentos viginti, detrahãtur autem ab his illi anni, qui fuerunt ab hoc tempore vſque ad annũ conſtructionis templi Salomonis, quæ fuit quarto anno regni eius, ſeq. lib. c. 4. & eſſent hi ad plus decem, vel duodecim anni, ideo manebunt ſeptingenti anni, vel quaſi, de vita iſtius mulieris; quod non dicitur conuenienter; quia nullus illo tẽpore viuebat vltra octuaginta, vel nonaginta annos, ſic patet Pſ. 89. Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur, dies annorum noſtrorum in ipſis, ſeptuaginta anni: ſi autem in potentatibus octuaginta anni, & amplius, eorum labor & dolor. Dicendum ergò, quòd iſta mulier fuit aliqua mulier prudẽs valdè, & eloquens inter alias mulieres eiuſdem vrbis: adeo vocabatur ſapiẽs; nam ſciuit perſuadere hoc, quod nulla mulier eiuſdem vrbis ſciuerat. *Audite, audite, dicite Ioab, appropinqua huc, & loquar tecum.* Iſta omnia loquebatur iſta mulier ad exercitum, quia neſciebat quis erat Ioab, vt vocaretur & loqueretur ei, erat enim mulier ſuper murum, quia nõ audebat exire de muro, eo quod erat clauſa. & obſeſſa à viris Ioab. *Qui cum acceſſiſſet ad eam*, idest, ad mulierem, vel ad vrbem: non enim poterat ſimpliciter accedere ad eam, eo quod manebat ipſa intra vrbem, ſed acceſſit ad illam plus quam prius, ſcilicet, præſtita ſecuritate, ne de muro tela iacerẽtur, vel lapides. *Ait illa, tu es Ioab?* idest, nunquid tu es? Non enim cognoſcebat mulier eum, quia nunquam viderat: vel fortè erat velatus armis nõ confidens de hoſtibus, & mulier non cognoſcebat vultum illius. *Et ille reſpondit, ego*, idest, ego ſum: certificando eam, ne ipſa loqueretur in vanum, ſi fortè ille eſſet aliquis de turba. *Ad quem ſic loquuta eſt, audi ſermones ancillæ tuæ.* Aliquando accipitur audi, idest, exaudi, hic autem ſolùm accipitur pro audite, vel attendere, ſcilicet, audi ſermones meos, idest, attende, vt audias benè, & intelligas illos: quod patet ex reſponſione Ioab, nam ille dixit, audio, idest, benè audio: non tamen accipitur audio pro exaudio, quia prius quam loqueretur mulier, non conſentiebat Ioab petitionibus eius, neſciens quid loquutura eſſet. *Rurſumque illa*, idest, poſtquam Ioab dixit, audio: ipſa ſubiunxit quæ ſequuntur: *Sermo inquit dicebatur in veteri prouerbio*; idest, apud antiquos erat quoddam prouerbium, quod ſequitur: *Qui interrogant, interrogent in Abela*, idest, qui habent aliquã quæſtionẽ ꝗrant de illa in Abela. In Hebræo habetur: *Loquentes loquentur, prius quærentes quærent in Abela, & ſic finiebant.* Et ad eũdem ſenſum redit, ad quem litera noſtra, ſ. loquentes loquentur prius, idest, antiquitus homines loquebantur: accipitur enim loquentur, pro loquebãtur, quia in Hebræo ſæpè mutantur tempora, & iſtud eſt, ſermo erat in prouerbio antiquo. Sed circa iſtud, qui interrogant, interrogent in Abela, eſt diuerſitas in modo exponendi, omnes tamen præſupponunt vnum, ſcilicet, quòd iſta mulier loquebatur Ioab iſta verba, ad hoc, quòd liberaret Ciuitatem ſuadendo, quòd malum erat delere eam. Sed Hebræi, & Nicolaus exponũt, quod mulier dixerit, quòd cùm ſecundum legem, quando Iſraelitæ bellum inferebant alicui genti, quod prius offerrent ei pacem, & ſi ſuſcipiebat illam, non pugnabant Iſraelitæ: Deuteronom. 20. capit. ideo debebat ſeruari in Iſraelitis lex, quæ ſeruabatur extraneis, quia non deberent eſſe minoris conditionis, & tunc applicatur litera. *Sermo dicebatur in prouerbio antiquo.* Idest, in lege, quæ vocatur prouerbium antiquum, quia antiqua eſt. Dicebatur ſermo, idest, erat quidam ſermo ſcriptus, ſcilicet, quòd cùm inferretur bellum vrbi, offerretur ei primò pax. Deuteronom. 20. *Qui interrogant, interrogent in Abela.* Idest, illi, qui pugnantes contra alia loca interrogant à viris vrbis, an velint pacem: interrogent in Abela, an velint pacem: idest, ita debes offerre pacem iſti vrbi, ſicut offertur vrbibus extraneorum, quia magis miſerendum eſt Iſraelitis, quàm extraneis: quomodo ergo tu vis deſtruere Ciuitatem, non offerẽdo ei pacem? quaſi dicat, male agis. Aliter exponitur iſta litera, ſcilicet, quòd mulier hæc vellet ſuadere Ioab, ne deleret vrbem, eo quod iſta Ciuitas ab antiquo fuerat magnæ reputationis, & magni conſilij, ſcilicet, quia erant ibi ſemper viri prudentes, ad quos aliæ vrbes Iſrael reuertebantur pro conſilio, imò locus tanti valoris, non erat deſtruendus, & inducitur litera. Sermo erat in veteri prouerbio, idest, ita iſta Ciuitas eſt virorum ſapientum, & prudentium, quod ab antiquo fertur in prouerbium ſapientia illius: & eſt prouerbium: Qui interrogant, interrogent in Abela, idest, quando aliqui dubitant, & volunt interrogare de dubio, vadant ad interrogandum in Abela, & ibi reſpondebitur eis. Iſte ſenſus eſt conuenientior, quam ille, quem inducebant Iudæi: quod patet ex litera ſequenti, ſcilicet, & ſic perficiebant, idest, quando veniebant ad interrogandum in Abela, perficiebant interrogationem ſuam: quia ibi reſpondebatur eis plenè. Item, quia dicitur infra: Nonne ego ſum, quæ reſpondeo veritatem in Iſrael? & refertur ad Ciuitatem, ſcilicet, iſta Ciuitas eſt, quæ reſpondet veritatẽ in Iſrael, de omnibus dubijs, quia ibi ſunt ſapiẽtes, qui reſpondent. Item dicitur infra: Tu quæris euertere matrem in Iſrael, idest, tu vis deſtruere Ciuitatẽ, quæ eſt mater omnium Ciuitatum Iſrael, quantum ad ſapientiã. Sed manifeſtum eſt, ꝙ iſta non poſſunt applicari ad ſenſum, quem

Prima opinio.

Rab. Sal.

Reſpõſio auct.

Quæ fuerit huius mulieris intentio.

ponunt Hebræi, ſcilicet, ꝙ interrogetur in Ciuitatibus pro pace. nam tunc erit ſenſus, qui interrogant in alijs Ciuitatibus pro pace, interrogẽt in Abela: ſed quod ſequitur, ſcilicet. ſic perficiebant, non eſt ad propoſitum, ſed neceſſario debet referri ad aliũ ſenſum, ſcilicet, perficiebant quæſtionẽ ſuam, habendo ibi reſpõſionem: alia autem duo allegata ſignificãt excellentiam ipſius vrbis in ſapientia, ideo nõ poſſunt applicari ad interrogationem, quæ fiebat pro pace. Item, litera noſtra nullu modu vult hoc: nam cùm mutata ſit à litera Hebraica propter maiorem manifeſtationẽ, diceretur: ſermo dicitur in lege, ſed dixit: ſermo dicitur in prouerbio antiquo, quod vult inducere ad prouerbia, quæ inter homines feruntur. Item iſtud, ſcilicet, qui interrogãt interrogẽt in Abela, eſt quod dicẽbatur, ſiue in prouerbio, ſiue in alio, quodcũque ſit illud, de quo hic dicitur: & tamen in lege nõ dicitur: qui interrogãt, interrogent in Abela, ſed in prouerbio. Si autem velis dicere, ꝙ ibi debebat aliquid ſuppleri, ſcilicet, ſermo dicebatur, ideſt, ſermo dicebatur in lege de offerendo pacem, ſatis apparet, ꝙ ſit iſte ſenſus diſtortus, quia in illa lege erat præcipuum fundamentum mulieris, ideo debebat exprimi illud. Item non ſtat: quia in Hebræo dicitur, ſermo dicebatur prius, ſi tamẽ intelligatur de lege, non diceretur dicebatur prius, quia eadẽ lex tunc manebat, ſed diceretur ſermo dicitur. Oportet ergo intelligi in ſenſu ſecundo ſupra poſito. *Et ſic perficiebãt*, ſcilicet, poſtquam quærerent de dubio in Abela, habebant reſponſum, & ſic perficiebant, ideſt, deſinebãt iam quærere: & tamen dum quærerent in alijs ciuitatibus, nunquam perficiebant: quia nunquam reſpondebatur eis. *Nonne ego ſum, quæ reſpondeo veritatem in Iſrael?* ideſt, nunquid non ſum ego, quæ reſpondeo veritatem toti Iſrael, & veniunt omnes ad interrogandum me? quaſi dicat propter hoc nõ debet deſtrui Ciuitas, quia ipſa reſpondet veritatẽ toti Iſrael. Aliqui exponũt hoc de muliere, ſcilicet, ego ſum, quæ reſpõdeo veritatem in Iſrael, quia mulier illa erat prophetes, vel ſapiens: ſed non conſonat propter duo. Primò, quia ipſa intendit per hoc liberare vrbem, & tamen dato, ꝙ ipſa reſponderet veritatẽ omnibus, non debebat Ciuitas liberari, quia ſi Ciuitas rea erat, ipſa mulier poterat duci ad alium locum, vbi reſponderet, & deleretur Ciuitas. Secundò non cõſonat: quia ſup. dicitur: Sermo dicebatur in prouerbio veteri, qui interrogant, interrogent in Abela: ergo oportet, ꝙ intelligatur de tempore antiquo, antequã mulier iſta eſſet, aliàs ipſa non allegaret, ꝙ dicebatur ſermo in prouerbio antiquo. Dicendum ergo, ꝙ intelligitur de vrbe, quæ ab antiquo reſpondere ſolebat omnibus inquirentibus, & erat prouerbium de illa, qui interrogant interrogent in Abela. Et ſic eſt ſenſus: ego ſum, quæ reſpõdeo veritatem in Iſrael. Loquebatur. n. mulier nomine vrbis, ſcilicet, iſta vrbs eſt, quę reſpõdet de veritate toti Iſrael. Ex hoc enim Iudæi voluerunt, ꝙ iſta mulier eſſet Sara filia Aſer, & reſpondiſſet Iacob, ꝙ viueret Ioſeph, & dicit: ego reſpõdeo veritatẽ Iſrael, ideſt, ego reſpõdi veritatem ipſi Iacob, qui vocatur Iſrael, & iſta veritas eſt, ꝙ viueret Ioſeph. In Hebręo habetur. *Ego pacificans fideles Iſrael, vel ego pacificarum, & fidelium Iſrael.* Secundùm aliam ęquiuocationẽ: Primò modo eſt ſenſus, ego pacificans fideles Iſrael, ſcilicet, ergo reſpondeo fideliter omnibus Iſraelitis, & per hoc pacifico eos, faciẽdo ꝙ ceſſent à dubijs ſuis, ſecundùm aliã literam eſt ſenſus: ego pacificarum, & fideliũ Iſrael, ideſt, ego fui ſemper de Ciuitatibus fidelibus, & pacificis in toto Iſrael, quia nunquã repugnaui Dauid: ſed ſeruaui fidelitatẽ, & pacẽ, ideo nõ debes me deſtruere. Sed primus ſenſus eſt melior, & iſtũ ſenſum accepit litera noſtra, dicens: ego ſum, qui reſpondeo veritatẽ Iſrael. *Et tu quæris ſubuertere ciuitatem*, id eſt, vis deſtruere ciuitatem iniuſtè, cũ ipſa ſit pacifica, & fidelis. *Et euertere matrẽ in Iſrael*, ideſt, vis deſtruere me, quæ ſum mater in Iſrael. Aliqui referũt hoc ad mulierẽ, dicentes, ꝙ ipſa conquereretur de Ioab, ꝙ vellet eã occidere delendo Ciuitatẽ, ſed ipſa erat mater in Iſrael, ſ. quia reſpondebat omnibus Iſraelitis. Sed hoc non ſtat: quia mulier illa non poterat conqueri de hoc. Nam etiãſi Ioab deleret Ciuitatẽ, non occideret ipſam mulierẽ, ſi ipſa diceret ſe nõ cõſentire Ciuitati: ſed intelligitur hoc de Ciuitate, ſ. ꝙ diceret mulier, vis euertere matrẽ in Iſrael, ideſt, vis deſtruere iſtã Ciuitatẽ, quę eſt mater, quęlibet enim

F Ciuitas vocatur mater eorum, qui habitant in eã, & ob hoc incolę eius vocãtur filij. Sic enim dr, filij Ieruſalẽ ideſt, habitatores eius. Vel vocatur iſta Ciuitas mater ĩ Iſrael, ideſt, mater reſpectu omnium Iſraelitarũ, quia ad eã recurrebãt pro conſilio, tãquam ad matrẽ. *Quare præcipitas hæreditatem domini?* ideſt, male agis deijciendo in terrã aliquã de Ciuitatibus Iſrael, quia omnes ſunt hæreditas Dñi: vocantur autem Ciuitates Iſrael hæreditas Domini, quia Deus firmiter illas poſſidebat, quia acquiſiuerat eas ſibi de manu Gentiliũ: vnde ipſe dixit: Terra enim mea eſt, & vos coloni mei eſtis. Leu. 25. *Reſpondenſq; Ioab ait, abſit hoc a me, non præcipito nec demolior*, ideſt, Ioab dixit, ꝙ non intendebat deſtruere Ciuitatẽ, nec demoliri eã. ſ. præcipitãdo turres, & mœnia in terrã per munitiones quas circũpoſuerat Ciuitati. *Non ſe ſic habet res*, ideſt, non eſt veritas ſicut tu
G exiſtimas. ſ. ꝙ ego velim deſtruere Ciuitatẽ, quia non veni ad hoc, ſed ad capiendũ Sebã. *Sed homo de monte Ephraim Seba filius Bochri cognomine*, ideſt, ſolùm quęro Sebam cognomine Bochri, ideſt, qui cognominatur de cognatione Bochri, & iſte eſt de monte Ephraim. ſ. quia habitat in illo.

Seba an ſit de monte Ephraim. Quæſt. XXVIII.

QVAERETVR, quomodo eſt verũ, ꝙ Seba eſſet de mõte Ephraim, quia dicũtur eſſe de mõte Ephraim illi, qui habitant in ſorte Ephraim, ſed habitantes ibi ſunt de cognatione Ephraim, ipſe aũt Seba erat de cognatione Beniamin: nã vocatur filius Iemini. Rñdendũ, ꝙ Seba erat de ſtirpe Beniamin, vt patet ſup. dicebatur tñ eſſe de monte Ephraim, q a habitabat in aliqua parte mõtis Ephraim:
H nã tribus Beniamin, & Ephraim habebãt ſortes cõiunctas, & aliqua pars montis terræ Ephraim tenebatur in ſorte filiorũ Beniamin, ideo qui erant de tribu Beniamin, poterãt dici de monte Ephraim: *Leuauit manum ſuam contra regẽ David, tradite illum ſolum, & recedemus a ciuitate*, ideſt, ſolum perſequimur Sebã filiũ Bochri, quia ipſe leuauit manũ cõtra regẽ David, ideo date illũ nobis & recedemus ab vrbe. *Et ait mulier ad Ioab, ecce caput eius mittetur ad te per murum.* Dixit hoc mulier, non ꝙ ipſa ſciret determinatè, ꝙ ciues vellent dare caput Sebæ ipſi Ioab, ſed credidit ꝙ darent, confidens de eloquentia ſua, ideo promiſit ei tãquam aliquid certum. *Ingreſſa eſt ergo ad omnem populum.* Quia fortè totus populus erat in Conſilio, deliberans quid ageret de ſtatu vrbis, cùm Ioab obſediſſet illam, & tunc introiuit mulier ad populum in domũ Conſilij. *Et locuta eſt eis*
I *ſapienter.* Quid mulier iſta dixerit, non habetur, ſed credendum eſt, ꝙ locuta fuerit de periculo, in quo erant, quomodo Ioab certiſſimè præualeret cõtra vrbem, & ꝙ ipſi fouebant cauſam iniquam, & delerentur omnes, ideo ꝙ expediebat illum hominẽ mori, ne ſimul tota gens periret. *Qui abſciſſum caput Seba filij Bochri proiecerunt ad Ioab*, ſcilicet, viri vrbis perſuaſi verbis mulieris, occiderunt Sebam, qui inter eos erat, & proiecerunt caput eius per muros. Nã non auſi ſunt aperire portas, eõ ꝙ timebãt ne forte irrumperet exercitus in vrbem, & læderet eã. *Et ille cecinit tuba*, ſcilicet, poſtquam Ioab recepit caput Sebæ, cecinit buccina, dans ſignum recepti & recedendi à Ciuitate. Sic enim fecit ſup. 18. Nam mortuo Abſalon cecinit buccina, vt omnes recederent à bello. *Et receſſerunt ab vrbe vnuſquiſque in tabernacula ſua.* Audito clãgore omnes receſſerunt, quia
K poſtquam dux dabat ſignum recedendi, nulli licebat pugnare, nam ageret contra diſciplinam militarem.

Cur occiſo Seba Ioab receſſit de vrbe non vrge amplius bellum. Quæſt. XXIX.

QVAERETVR, quomodo Ioab occiſo ſolo Seba receſſit de vrbe iam non vrgens bellum: Nam non ſolùm Seba ſurrexerat contra Dauid, ſed etiam omnes Iſraelitæ ſequuti fuerant eum. Reſpondendum, quòd Seba incitauerat omnes, & eo moriente, credebatur quòd omnes ceſſarent tanquam non habentes ducem: ideo ſatis fuit ipſum occidi. Sic etiam fecit Ioab in bello contra Abſalon, nam mortuo eo, iuſſit Ioab omnes ceſſare à bello, & permiſerunt Iſraelitas liberos recedere in domos ſuas, ſupra 18. Sed adhuc dicendum, quòd

dato,

dato, quòd Ioab cognoſceret certiſſimè Iſraelitas promptos eſſe ad repugnandum Dauid, & non rediјſſe ad eum propter mortem Sebæ: non expediebat, quòd moueret bellum contra totum Iſrael, ſed ſolum contra principem eorum, & cum nunc nullum principem haberent, non debebat Ioab pugnare; cùm autem haberent principem, ſicut nunc habebant Sebam, pugnare debebãt. Ratio eſt, quia Iſraelitæ nunquam repugnarent Dauid, niſi haberent principem, alioquin dato quod omnes Iſraelitæ mortis rei eſſent, recedendo à Dauid, non debebat eis infligi mors: quia multitudini parcendum eſt: nam alias magis noceret ſibi Dauid non relinquendo ſibi ſubditos. In multitudine autẽ non debet attendi ad punitionem peccatorum, ſed debet adhiberi cautela, ne peccet, & etiamſi multoties peccauerit, non debet tota deleri, niſi ſit parua Communitas reſpectu alicuius principis magni, & maius nocumentum ei inferat ſæpè repugnando quam vtilitatis afferret ſeruiendo.

An pax eſſet omnibus Ciuitatibus offerenda. Queſt. XXX.

QVAERETVR vlterius, cùm dictum ſit ſupra, ꝙ mulier iſta diceret debere peti, & offerri pacem Ciuitatib. Iſraelitarum, ſicut offerebatur Ciuitatibus alienigenarum, an verum ſit hoc? Reſpondendum eſt, quòd illa lex de offerendo pacem, non poſita eſt directè pro Ciuitatibus, quæ erant in terra Iſrael, ſed pro illis, quæ longè: vt patet Deuter. 20. ſcilicet: Sic facies omnibus Ciuitatibus, quæ à te procul valdè ſunt, & non ſunt de his vrbibus, quas in poſſeſſione accepturus es. De his autem Ciuitatibus, quæ dabuntur tibi, nullum omninò permittas viuere. Iſtud tamen intelligitur de Ciuitatibus, quę erant in terra Chanaan, antequam efficerentur Iſraelitarum, ſ. quando poſſidebantur à Chananæis: ſed poſtquam tenebantur ab Iſraelitis, non ſtabat iſta lex, ſi pugnaret contra illos. Sed adhuc non ſtat iſta lex in Iſraelitis, quia dicitur in ea, quòd ſi oblata pace ſuſciperent eam, deberent ſeruire ſub tributo, & tamen hoc manifeſtum eſt, quòd non fiebat: quia ſi libenter aperirent portas, nulla pœna imponenda erat, ſicut nunc, dato capite Sebæ, non fuit poſita aliqua pœna habitantibus in Abela. Itẽ non ſtat: quia ſi pugnaret princeps Iſrael cõtra aliquam de Ciuitatibus ſuis, non poterat ei imponere iſtam pœnam, ſ. tributi, quia omnes vrbes Iſrael erant tributariæ ipſi Regi, etiamſi nunquam pugnarent contra eum, vt colligitur pręced. lib. c. 17. cum dr, ꝙ quicunq; pugnaret contra Philiſthęum, & pręualeret, conſequeretur immunitatem à tributis pro ſe, & domo patris ſui, ergo videtur, quod omnes domus Iſraelitarum erant ſubiectæ tributis, & ſic non poterat imponi alicui vrbi in pœnam quod eſſet tributaria. Item, non poterat iſta lex ſeruari in Iſraelitis generaliter, quia interdum pugnabatur cõtra aliquam vrbem, & quanquam illa vellet pacem, et aperiret portas, non ſuſcipiebatur in ſeruitutem, ſed omnes occidendi erant gladio, ſiue homines, ſiue iumenta, & tota Ciuitas cremanda erat: ſicut fiebat Ciuitati, in qua erant idololatræ, vt patet Deuteron. 13. Dicendum ergo, quòd illa lex de offerenda pace non erat data pro Iſraelitis, ſed pro extraneis: ideo nullus ex illa obligabatur offerre pacem vrbi, contra quam pugnaret: ſed conſideranda erat qualitas criminis, pro quo bellum indicebatur: quia qñ poterat ſine bello, & occiſione procurari pax, tenebantur Iſraelitæ inter ſe non gerere bellum, quia fratres erant. Alia autem erant, in quibus criminis qualitas exigebat, nullam haberi pacem, ſicut eſt in idololatria, vt dictum eſt. Ioab ergo, non obligabatur habitatoribus vrbis Abela ex conditione illius legis, ſed quia non peccauerant, ſed ſolum erat apud eos Seba, qui peccauerat, debebat admonere eos ꝙ traderent Sebam, alioquin vrbs obſideretur, & deſtrueretur. *Ioab autem reuerſus eſt in Ieruſalem ad Regem*, ſ. relicta obſidione vrbis, & recedentibus ſingulis in tabernacula ſua, ipſe Ioab iuit in Ieruſalem ad Regem, ducens ſecum exercitum, nam non dimiſit illum, vt ſupra dictũ eſt, ne poſſet Dauid punire eum, vel ammouere à principatu. Et ſi dicatur, quod hic dicitur, ſ. receſſerunt ab vrbe vnuſquiſque in tabernacula ſua. Dicendum, quòd iſtud intelligitur de illa parte exercitus, quæ non erat de ſeruis Dauid manentibus cum eo in Ieruſalem, ſed de illis, qui tunc vocati fuerant ad bellum, omnes autem alios ſecum duxit

A Ioab in Ieruſalem. *Fuit ergo Ioab*. Hic ponitur tertium, ſ. regni Dauid ordinatio, & nominantur ſerui eius præcipui, ſ. officiales domus ſuæ.

Cur nominentur iterum officiales Dauid. Queſt. XXXI.

QVAERETVR, quare hic nominentur iſti officiales Dauid, cum iam nominati fuerint ſupra octauo. Reſpondendum, quod hoc factum fuit propter tria. Primò, ad certificãdum de aliquibus dubijs; nam cũ ſupra fuiſſet principatus militiæ traditus Amaſæ, priuato Ioab, eſſet nunc dubium mortuo Amaſa quis eſſet dux, ideo dicitur, quód fuit dux Ioab. Secundum fuit, ad addẽdum, quia aliqua ponuntur hic, quæ nõ fuerunt poſita ſupra c. octauo: nam dicitur, quod Ira Iairithes erat ſacerdos Dauid.

B Tertium eſt propter varietatem temporum, quia omnia tempora præcedentia ex capitulo 11. fuerunt Dauid laborioſa: nam tolerauit multas aduerſitates, nunc autem incipit aliud tpˢ, in quo fuit Dauid quaſi quietus, quia iam nõ inſurrexerunt amplius mala domeſtica contra ipſum: ideo ſicut ante aduerſitatẽ omnes officiales ſui nominati ſunt, ſup. c. 8. ita hic finita aduerſitate, iterũ fuerunt nominati. Quartum poteſt eſſe, propter magnitudinem tẽporis: quia inter ea, quæ habentur hic, & ſup. c. 8. interciderũt aliquot anni, in quibus poterant mutari, vel mori officiales Dauid: ideo vt ſciatur qui nunc ſuperſtites erant, fuerunt hic iterum repetiti. *Fuit ergo Ioab ſuper omnem exercitum Iſrael*, ideſt, fuit dux totius exercitus duodecim tribuum, & ad ipſum pertinebat cõgregare, & diſſoluere exercitũ, & principari in bello. *Banaias autem filius Ioiada ſuper Cerethæos,*

C *& Phelethæos*. Iſte erat alius principatus ſpecialis, ſcilicet, ſuper Cerethi, & Phelethi, qui erant baliſtarij, & fundibularij Dauid, vel aliæ legiones pugnatorũ, ſemper manentes cum Dauid, & horũ cura pertinebat ad Banaiã, ſed adhuc iſte erat ſub manu Ioab principis belli: erat enim Banaias vir fortis, vnus de fortibus Dauid, vt patet inf. 23. & erat quaſi de pręcipuis. Erat pater ſuus vir magnorum operum de vrbe Capſeel. eod. c. Erat autem de tribu Iuda, quia iſta Ciuitas erat in ſorte Iuda. Ioſue 15. huic autem cõmiſſa eſt militia tota tempore Salomonis, ſeq. lib. c. 2. & iſte occidit Ioab apud altare. eod. c. ipſe quoque occidit duos leones in terra Moab, & percuſſit leonẽ in ciſterna in diebus niuis, & fecit eum Dauid ſecretarium ſuũ, infra 23. *Aduram verò ſuper tributa*. Iſtud additur hic: nam ſupra c. octauo, vbi ponuntur principes domus Dauid, non ponitur Aduram

D tãquam colligens tributa: ſic etiam vocatus eſt ille, quẽ Roboam præpoſuit tributis, & miſit ad colligendũ illa in terram Iſrael facta diuiſione regni, & lapidatus eſt ab Iſraelitis, ſeq. lib. cap. 12. *Porro Ioſaphat filius Ahilud a Commẽtarijs*, ideſt, iſte erat relator cauſarum tẽpore Dauid, vt declaratum eſt ſupra octauo, & tẽpore Salomonis etiã fuit à Commentarijs, ſequenti libro capitulo quarto, vbi ponuntur officiales Salomonis. *Sadoc verò, & Abiathar Sacerdotes*, ideſt, erãt Sacerdotes magni: nam de Sacerdotibus minoribus non fit hic mentio, cùm illi valde multi eſſent, & erant ambo iſti Sacerdotes magni tempore Dauid, & non fuerunt poſtea duo Sacerdotes ſimul, ſed vnicus, & ante hos etiam ſemper fuit Sacerdos vnicus. Cauſa autem quare tunc fuerunt duo ſummi Sacerdotes, cùm deberet eſſe vnus, declarata eſt ſupra octauo, quæſt. 20. & 21. & 22. ali-

E qui enim putant, quòd ante Dauid ſemper fuerunt Sacerdotes magni ſingulares, ideſt, ſemper erat vnus, ſed poſt Dauid fuerunt ſemper duo Sacerdotes ſimul magni; ſed errant: nam ſolus erat vnus ſummus Sacerdos, niſi tempore Dauid, quando duo facti ſunt. *Seba autem Scriba*, ideſt, Seba fuit ſcriba Dauid. Non fuit iſte Seba, qui erat ſeruus Miphiboſeth, nec etiam ille, qui ſurrexit contra Dauid, ſed alius, quia multi ſic vocabantur. Sed obijcietur, quia ſupra octauo dicitur, quòd Saraias erat ſcriba. Reſponderi poteſt quòd Saraias, & Seba ſunt nomina eiuſdem viri, qui erat binomius, ſicut interdum aliqui ſunt binomij, & quadrinomij. Aliter poteſt dici, quòd a principio fuit Saraias ſcriba, & poſtea factus eſt Seba ſcriba. *Ira autem Iairithes erat Sacerdos Dauid*. Iſte etiam additur hic, nam ſupra 8. non ponebatur.

An Ira Sacerdos Dauid eſſet magnus, vel minor. Quæſt. XXXII.

QVÆRETVR, quõ ponitur hic Ira, vt Sacerdos Dauid, quia aut erat Sacerdos magnus; aut minor; non poteſt dici, ꝙ eſſet magnus, quia ſoli duo, ſ. Sadoc, & Abiathar erant Sacerdotes magni, ſ. Sadoc ſuper filios Eleazar, & Abiathar ſuper filios Ithamar. 1. Paralip. 24. Etiam non poteſt dici, quod eſſet Sacerdos minor, quia de illis valde multi erant, ideo non magis poneretur Ira, quàm aliqui alij. Reſpondent quidam, quod Ira non erat Sacerdos, ſed offerebat munera; ſicut enim Domini magni habent aliquos miniſtros, qui vocantur eleemoſynarij, & per eos diſpenſantur omnes eleemoſynæ dominorum; ita Dauid habebat quendam virum, per quem diſpenſarentur omnia ſacrificia ſua, ideſt, quòd haberet curam de omnibus animalibus, quæ debebant offerri per Dauid, & de omnibus libamentis eorum pro ſingulis temporibus, & ille vocabatur Sacerdos, quia habebat curam de ſacrificijs, quæ offerebantur per ſacerdotes, & iſte erat Ira Iairithes. Alij dicunt, quod Ira erat Sacerdos ſpecialis Dauid, ſcilicet, quia ei dabat Dauid omnia ſacrificia ſua, vt ille offerret ea Domino. Dicunt etiam, quod Iairithes non eſt nomen regionis, ſed ſignificat illuminatorem, quia nomen iſtud in Hebræo poteſt ſignificare lumen, & illuminatorem, & ſic volunt, quòd iſte eſſet incenſor lucernarum Sanctuarij, & dicunt etiam, quòd erat de Thecua, quia ibi erat oleum oliuarum. Sed iſtud nihil eſt, nec indiget reprobatione: quia nullum habet fundamentum. Dicendum ergo, quòd Ira erat Iairithes, ſic nominatus à quadam Ciuitate, de qua erat, & iſte erat Sacerdos Dauid, ſcilicet, Sacerdos minor; nominatur tamen hic, quia erat ſpecialiter Sacerdos Dauid: nam ſicut domini magni habent capellanos à quibus ſpecialiter audiunt miſſam, & quanquam habeant ſub ſe epiſcopos, vel alios prælatos, illi non dicunt eis miſſam, niſi rarò; ita Dauid ſpecialiter afficiebatur ad Iram Iairithem, quia fortè erat vir ſanctæ conuerſationis, & per eum offerebat omnia ſacrificia ſua: ideo nominabatur ſpecialiter Sacerdos Dauid, tanquam ipſe ſolus haberet officium ſacrificandi coram Dauid. Sadoc autem, & Abiathar nominantur hic Sacerdotes: non quidem Dauid, ſed abſolutè. ſ. quia habebant dignitatem ſummi Sacerdotij, quod erat magnus principatus. De Ira autem non dicitur, quòd erat Sacerdos ſimpliciter, ſed quòd erat Sacerdos Dauid. Alij autem volunt ꝙ Ira non erat Sacerdos, ſed princeps in domo Dauid, & vocatur Sacerdos, i. princeps: ſic. n. dicitur ſup. 8. quòd filij Dauid erant Sacerdotes: & tamen manifeſtum eſt, quòd ipſi non erant Sacerdotes, cùm de hac tribu nullus eſſet Sacerdos, ſed erant principes magni, ſic patet 1. Paralip. 18. ſ. porrò filij Dauid primi ad manum regis, i. erant principes primi coniuncti regi, ſed iſte ſenſus non eſt conueniens: quia tunc Ira eſſet maior omnibus de domo Dauid, & haberet locum filiorum regis, ſed accipiendum eſt, vt diximus immediatè, ſ. quòd eſſet Sacerdos. Si tamen aliquis velit dicere, quòd erat princeps magnus, ſicut filij regis, non reſiſtimus ei. Simile. n. habetur 1. Paralip. 27. ſ. Ionathan patruus Dauid conſiliarius, vir prudens, & literatus ipſe, & Iahiel filius Achamon erant cum filijs regis, i. erant principes ſicut illi. Sciendum eſt, quòd hic non ponuntur omnia officia domus Dauid, nam ipſe habebat per ſingulos menſes ſingulos miniſtros, qui aderant, & ſeruiebãt ei: & ſicut erãt duodecim menſes, ita erãt duodecim tribus, & de qualibet erat vno menſe vnus princeps cum 24. millib. virorum de tribu ſua, & aſtabat Dauid, quarum nomina per ſingulos menſes ponuntur 1. Paralip. 27. alia quoque officia multa erant in domo Dauid, quæ omnia ponuntur eod. cap.

CAP. XXI.

FACTA eſt quoque fames in diebus Dauid tribus annis iugiter: & conſuluit Dauid oraculum Domini: dixitque Dominus: Propter Saul, & domum eius ſanguinum, quia occidit Gabaonitas. Vocatis ergo Gabaonitis, Rex dixit ad eos: Porro Gabaonitæ non erant de filijs Iſrael, ſed reliquiæ Amorrhæorum, Ioſue 9.

F Dicto in præcedentibus de peccato Dauid per luxuriam, hic agitur de peccato eius per negligentiam, ſcilicet, quia propter negligentiam ipſius venit fames ſuper populum. Et diuiditur in duas: quia Primò ponitur factum; Secundò, narratur quadruplex bellum, ibi. *Factum eſt autem rurſum.* Prima in duas, quia Primò ponitur punitio populi; Secundò pœna delicti, ibi. *Vocatis ergo.*

De negligentia David.

An ordo continuus ſit. Quæſt. I.

QVAERETVR circa primum, an ea, quæ habentur hic, habeant ordinem continuatum ad præcedentia, & an facta fuerint immediatè poſt præcedentia. Reſpondendum eſt, quod non patet ordo: nam hic non ponitur aliqua hiſtoria continuata, ſed ponitur duplex hiſtoria: vna G de fame, & alia de bellis. Quantum ad illam partem de bellis, dicendum, quòd non eſt continuata totaliter præcedentibus, eo quod ibi ponitur bellum, in quo Dauid occidit Goliath Gethæum, & tamen iſtud bellum fuit antequam Dauid eſſet Rex tempore Saulis. præceden. lib. cap. 17. Ideo dicendum, quòd in illa parte nihil ponitur niſi quædam recollectio bellorum, quæ facta ſunt diuerſis temporibus Dauid. Quantum ad primam partem, de fame, non apparet an fuerit facta immediatè poſt præcedentia, vel ante. Sed aliquis dicet, quòd fuit factum poſt, quia nunquam recedere debemus ab ordine, quem ponit Scriptura, niſi per aliquam cauſam apparentem. Hic tamen non apparet aliqua ratio ordinis commutati, ideo videtur dicendum, quod fuerit ordo continuus. Huic rationi aſſentio, & tamen aliquid eſt propter quod poſſimus ſuſpicari contra- H rium, quia Dauid peccauit per luxuriam, ſupra 11. & poſtea ſequutæ ſunt variæ punitiones eius vſque huc, quod fuit in multis annis, ideo fortè hoc tempore medio accidit fames iſta, tamen Scriptura non poſuit illam, ne diuideret hiſtoriam de punitione Dauid pro peccato luxuriæ. Multoties autem Scriptura tollit ordinem naturalem, permutando illum, vt ſeruet ordinem artificialem; quia tamen non apparet hic, an fuerit facta aliqua mutatio ordinis, potius dicendum eſt, quod non fuit, ſed quòd eſt ordo rectus. Cùm autem quæritur, an iſta fuerint facta immediatè poſt præcedentia? Dicendum, quòd non poteſt apparere, quia cùm non conſtet, an iſta ſint poſt præcedentia, minus conſtabit, an ſint immediatè facta poſt illa, vel magno tempore. Sed adhuc dato, quod concedamus iſta fuiſſe facta poſt illa, non apparet an immediatè, vel aliquanto tempo- I re intericcto acciderint. *Facta quoque eſt fames in diebus Dauid*, quaſi dicat, dato quod fames non pertinuerit directè ad punitionem peccatorum Dauid, tamen in diebus eius facta eſt.

Quare fames iſta facta fuerit. Quæſt. II.

QVAERETVR, quare acciderit iſta fames? Reſpondet Rab. Salom. quòd ponitur hic de iſta fame, quia ponitur ſupra de Ira Iairithita Sacerdote Dauid, & dicit, quod quandocunque aliquis dat omnia munera ſua vni Sacerdoti, inducit famem ſuper orbem. Sic etiam recitat Rab. Dauid Kimhi. Et quia Dauid dabat omnia munera ſua, ſcilicet, Iræ Iairithæ, qui vocatur Sacerdos Dauid, præceden. cap. induxit Deus famem. Sed iſta reſponſio eſt K ſtulta, quia in litera ponitur contrarium: ſcilicet, quòd venit fames propter domum Saulis: quia occiderat Gabaonitas. Etiam quia Deus propitiatus eſt terræ, quando occiſi ſunt filij Saulis. Si tamen fuiſſet peccatum in Sacerdote Dauid, ſcilicet, quia ei ſoli dabantur munera, non fuiſſet ablata pœna propter mortem filiorum Saulis. Item, non eſt rationabile quod dicunt: quia dato, quod aliquis det eidem Sacerdoti omnia munera ſua, ſi ille Sacerdos bonus eſt, nihil peccat, quia non facit iniuriam alijs, cùm non teneatur eis aliquid dare. In muneribus autem neceſſarijs ſecus eſt, quia ibi præiudicaret Dauid omnibus Sacerdotibus, ſi daret ea vni, ideo nihil eſt hoc. *Tribus annis iugiter*, ideſt, fames iſta durauit per tres annos continuos, ſcilicet, quia nunquam ceſſauit.

Dauid quare non conſulebat per tres annos Dominum ſuper fame. Quæſt. III. A

QVÆRETVR, quomodo per iſtos tres annos, quibus durauit fames, Dauid non conſulebat Dominũ. Reſpondet Rab. Sal. quòd in primo anno non curauit conſulere Dominum, quia putauit quòd veniret caſu, ſicut dixerunt augures Philiſthinorum, & Sacerdotes: quòd ſi boues aſcenderent directè per viam Iſrael, Deus percuſſerat Iſraelitas: ſin aũt caſu acciderat, præc. lib. c. 6. Ita ergo hic poterat accidere fames ſine aliqua cauſa, & Deo non faciente. In ſecundo anno putauit factum fuiſſe propter Idolum Michæ: de quo habetur Iudic. 17. In tertio autem anno putauit iam quòd propter ſeipſum acciderat, ideo conſuluit Dominum. Sed iſta non ſtant. De primo patet; quia nunq̃ aliquid euenit caſu, ſ. quòd aliqua pœna infligatur hominibus ſine cauſa, & quod illa non ſit a Deo: neceſſe eſt. n. omnes pœnas nobis inflictas à Deo euenire, & etiam propter aliquam cauſam, quia nihil poteſt eſſe factum per accidẽs, vel totaliter à fortuna, vt probat Boet. de conſolat. lib. 5. proſa 1. Cum aũt confirmant auctoritate ſacerdotum Philiſthinorum, illud nihil eſt: quia Philiſthini erant ignorantes circa Diuinam prouidentiam, & putabant aliquid poſſe euenire Deo non agente, ſed à caſu: falſum tamen eſt, quod nõ ſolum conuincitur auctoritate Scripturæ, ſed etiam ratione naturali, vt probat Boet. vbi ſupra. Secundum non ſtat de Idolo Michæ, quia tunc oportebat, q̃ adhuc Idolum illud maneret: ſed hoc falſum eſt, quia à multis diebus ante hoc ablatum fuerat: vult tamen Nicolaus, quod illo anno ſecũdo, Dauid abſtulerit illud, & non ceſſauerit fames. Sed non ſtat: quia ſolum manſit iſtud Idolum Michæ in tribu Dan, quandiu manſit tabernaculum Domini in Silo: vt patet Iudic. 18. ſ. manſitq; apud eos Idolum Michæ omni tempore, quo fuit domus Dei in Sylo: ſed manifeſtum eſt, q̃ nũc non erat tabernaculum Domini in Silo, quia moriente Heli ſummo Sacerdote, perijt arca de Sylo, quia capta eſt à Philiſthinis, lib præced. c. 4. & tabernaculum pauco tempore poſt, inde ablatum eſt: nam tempore Saulis tabernaculum erat in Nobe: nam ibi occidit Sacerdotes Saul, præced. lib. c. 22. ideo non erat iam Michæ Idolum in terra Iſrael. Rab. Cahad Iagaon dixit, quod non quæſiuit Dauid vſque ad tertiũ annũ, quia primo anno putauit eſſe iſtud ꝓpter idololatriã totius populi: nam quando totus populus declinabat ad Idola, Deus auferebat pluuias, & inducebat famem. Deut. 11. ſ. Cauete, ne fortè decipiatur cor veſtrum, & recedatis à Domino, ſeruiatiſq; Dijs alienis, & adoretis eos: Iratuſque Dominus claudat cœlum, & pluuiæ non deſcendant, nec terra det germen ſuum, & pereatis velociter de terra. Idololatriam autem manifeſtam, vel cõmunem, ſi aliqua erat, abſtulit Dauid de terra. In ſecundo anno putauit, quòd veniebat hoc propter aliquam ſpecialem idololatriã occultam, & tunc ſuper illos, qui idololatrarent veniret, iuxta illud Amos 4. ſ. cum adhuc tres mẽſes ſupereſſent vſque ad meſſem, & pluere ſuper Ciuitatem vnam, & ſuper Ciuitatem alteram non pluere. In tertio anno putauit Dauid, quod iſta veniebant pp ſe, & ideo conſuluit Dominum. Sed etiã hoc non ſtat. De primo patet: quia cum Dauid eſſet vir Deicola, non audebant Iſraelitæ publicè in dieb. eius Idola colere: iõ non putaret ipſe quod propter communem idololatriã aliqua pena veniebat, quia nulla talis idololatria erat. Item non ſtat ſecundum: quia quando peccatum eſt occultum, E Deus non infert pœnam toti populo pro illo, ſed illis, apud quos frequentatur peccatum: erat tamen fames generalis in tota terra Iſrael, & auctoritas Amos inducta, probat contrarium, ſ. pluere ſuper Ciuitatem vnam, & ſuper Ciuitatẽ alteram non pluere, & tamen tunc erat generalis fames. Dicendum ergo, quòd non omiſit Dauid conſulere Dominũ in duob. annis primis pro hac cauſa, ſed fortè conſuluit, & Deus non reſpondit, pp aliquod peccatum; ſicut Sauli quærenti à Domino non reſpondit propter peccatum Ionathæ. præc. lib. c. 14. Iterum ẽt Deus noluit reſpondere Sauli per ſomnia, nec per Sacerdotes, nec prophetas, præc. lib. c. 28. & ſic fortè propter aliquod peccatũ populi, vel Dauid, Deus nõ reſpondit in duob. annis. Vel aliter dici põt: quòd non quæſiuit Dauid in illis, eo quòd Deus inclinauit eum ad non quærendum, vt populus pateretur famem his trib. A annis: quia fortè Deus diſpoſuerat punire populum fame his tribus annis, & ſi in principio quæſitum fuiſſet, cur hoc eueniebat, reſpondiſſet Deus, quòd veniebat propter Saulem, & occiſis filijs eius ceſſaret, & ſic non puniuiſſet Deus Iſraelitas tempore, quo diſpoſuerat. *Et conſuluit Dauid oraculum Domini*, id eſt, petiuit reſponſum a Deo. In Hebræo habetur: *Quæſiuit faciem Domini*. Sed idem eſt: quia quando Deus alicui reſpondebat, dicebatur eſſe corã facie eius.

Dauid quomodo conſuluerit oraculum. Quæſt. IIII.

QVAERETVR, quomodo Dauid conſuluerit oraculum? Reſpondendum, quod poterat conſuluiſſe per ſummos Sacerdotes, qui in Rationali inquirerent ei veritatem; vel poterat conſulere per Prophetas, qui per orationẽ B haberent à Deo reſponſum. De modis aũt conſulendi Dominum declaratũ eſt præc. lib. c. 8. & 9. Sed adhuc dicetur, quòd poterat conſulere Dominum per ſomnia: nam ſic dr̃ præc. lib. c. 28. quòd Deus non reſpondit Sauli per ſomnia, nec per Prophetas, nec per Sacerdotes, ergo vr̃ quòd quidã modus reſpondendi erat per ſomnia. Dicendũ, quòd Deus poterat rñdere per ſomnia, quod tamen homo diſponeret ſe ad hoc, quòd Deus reſponderet ei per ſomnia, erat quædam ſuperſtitio, & peccatum, vt declaratum eſt alleg. cap. ideo Dauid cum eſſet vir Deicola, non vteretur ſuperſtitione, ſed modis licitis.

An conſuluerit Dauid Dominum per Sacerdotes, vel per Prophetas. Quæſt. V.

C QVAERETVR, quem ergo modum Dauid habuit de his duob. ſ. per Sacerdotes, vel per Prophetas in conſulẽdo Dominum. Dicendum, quòd licet nõ conſtet, putandum eſt, quòd conſuluerit Dauid Dominum per Sacerdotes; quòd patet ex duob. Primum, quia Dauid ſemper erat conſuetus conſulere Dominum per Sacerdotem: ſic. n. patet præced. lib. c. 23. vbi conſuluit bis Dominum per Abiathar. Iterum ẽt eod. lib. c. 30. conſuluit per eundem Abiathar. Per prophetas aũt rarò inquirebat: nam non legitur inquiſiuiſſe, niſi ſemel per Prophetam Nathan, & illa vice errauit Nathan, quia non loquutus fuit, vt à Deo inſpiratus, ſed ſenſu humano, vt patet ſupra 7. iõ ſequenti die correxit dictũ ſuum. Secundum eſt: quia dicitur hic in Hebræo, quæſiuit faciem Domini, ſed propriè inquirebant Dominũ, qui volebant reſponſum per Sacerdotem præſente Rationali: nam ibi magis ſignificabatur præſentia Dei, quàm ali D ter. Tertium poteſt addi, ſ. quia non eſt modus ita conueniens ad inquirendum per Prophetas, ſicut per ſacerdotes, quia ſacerdotes illico habebant reſponſum, niſi Deus iratus eſſet, & reſpondere nollet. In Prophetis autem ſecus erat, quia licet eſſent viri boni, & Deus non eſſet iratus: interdum non reſpondebat eis illico, ſed expectabãt per aliquot dies: ſic. n. fuit de Ieremia, qui petiuit a Domino, an deberent deſcendere Iſraelitæ in Aegyptum, nam inſiſtens orationibus, & ieiunijs, habuit reſponſum poſt decem dies: Ierem. 42. Sic etiam fuit de Daniele: nam ipſe interdum erat multis dieb. ieiunans, ſ. tribus hebdomadis, vt haberet reſponſum à Deo de quadam viſione, ſic patet Daniel. 10. iõ facilior modus inquirendi erat per Sacerdotes, & iſtum cõmuniter tenebat Dauid.

E *Cur orta fuerit fames temporibus Dauid. Quæſt. VI.*

QVAERETVR vlterius de iſta fame, cum non euenniſſet propter peccatum Dauid, cur euenerit in dieb. ſuis, quia ſic indirectè puniebatur ipſe. Reſpondendum, quòd aliquo modo fuit culpa Dauid circa hoc. Pro quo ſciendum, quod Ioſue, & Principes Iſraelitarum, decepti à Gabaonitis cum deberent eos occidere, acceperunt illos in ſeruos pro Sanctuario ad ſcindendum ligna, & portandum aquas, & non occiderunt illos propter iuramentum, quod præſtiterunt. De quo Ioſue 9. Ad hoc autem iuramentum tenebantur omnes poſteri, eo quòd totus Iſrael fecit illud coram Domino, & acquiſitum eſt quoddam ius Deo ex illo, ſcilicet, quia habebat ſeruos Sanctuarij. Saul autem præuaricatus eſt iuramentum iſtud, occidendo plurimos de Gabaonitis, & quia peccatum iſtud erat notorium, & Gabaonitæ volentes habere iuſtitiæ comple-

mentum, non potuerunt. Ideo Deus immiſit famem. Erat autem magna culpa Dauid in hoc, quia ad eum pertinebat punire delicta notoria, & quia iſtud notorium erat, & non puniuit illud, tenebatur de negligentia, vnde poſtea fuit coactus ſatisfacere petitioni Gabaonitarum inflicta fame.

Cum Dauid peccaſſet nolens prouidere de iuſtitia Gabaonitis, cur non fuerit inflicta ei aliqua pœna ſpecialiter. Quæſt. VII.

QVÆRETVR vlterius, cum Dauid in hoc peccaſſet directè, ſcilicet, nolens prouidere de iuſtitia Gabaonitis: cur non fuerit inflicta ei aliqua pœna ſpecialiter; Nam iudex nimis delinquit, quando non vult prouidere de iuſtitia petẽtibus, & hoc erat magnum peccatum, potiſſimè in iudice ſummo, qui multos per iniuriam ſic grauaret, ideo debebat ſibi infligi pœna ſpecialiter, & non populo. Reſpondendum, quòd Gabaonitæ nunquam petiuerant à Dauid, quod faceret eis iuſtitiam de ſemine Saulis, pro malo quod paſſi fuerant, quia ſi petiuiſſent, & noluiſſet prouidere eis Dauid, ipſe faciebat litem ſuam, & conuertebat in ſe totam culpam Saulis. Quod autem non petiuiſſent Gabaonitæ de hoc iuſtitiam, patet: nam ſi petiuiſſent, & Dauid noluiſſet ſatisfacere eis, iam ſciret, quòd illud erat peccatum graue, & propter illud fames veniebat, neſciuit tamen in tribus annis, cur veniret fames, ergo nõ petiuerant aliquid ab eo Gabaonitæ. Item Gabaonitæ nõ auſi fuiſſent petere vindictam contra Saulem, quia credebant, quòd cùm ipſi eſſent alienigenæ, & ſerui Hebræorum, ſi peterent vindictam contra poſteros Saulis, qui erant de ſemine regio, quòd totus Iſrael ſubuerteret eos: ideo non petebãt, ſed intra ſe clamabant ad Dominum. Dauid autem ſciebat iſtud, ſcilicet, quòd illi non auderent petere ſatisfactionem, ideo cùm ipſe eſſet iudex, debebat ex officio ſuo illis prouidere dando locum, ne timerẽt petere: & quia circa hoc fuit negligens, fuit fames inflicta tempore ſuo ſuper eum, & alios: ſi tamen ipſe negaſſet iuſtitiæ complementum Gabaonitis, quia iſtud fuiſſet ſpeciale peccatum ſuum, data fuiſſet pœna ei præter pœnam communem, quæ erat in fame.

An punierit Deus totum populum propter peccatum Saulis. Quæſt. VIII.

QVAERETVR vlterius, quare Deus infligebat famem toti populo pro malo, quod fecerat Saul, cũ ipſe in hoc eſſet innocens? Reſpõderi poteſt, quòd Saul occidit Gabaonitas, & tamen totus populus conſenſit ei in hoc, & quia hoc erat manifeſtè malum, puniuit Deus populum ſicut ſemen Saulis. Cõſenſit autem populus Sauli fortè vt placeret ei, & tamen tenebatur reſiſtere, quia notoriè erat malum, & tunc ceſſaſſet Saul: ſic enim fuit, quando iurauit Saul, quòd occideret Ionathan, & tamen populos nõ permiſit. præced. lib. cap. 14. Aliter poteſt dici, quòd iſta pœna inflicta eſt populo, quanquam non conſenſerit Sauli occidenti Gabaonitas, quia poſtea non vindicauit iniuriam illorum: nam mortuo Saule cum eſſet notorium toti populo malum, quod pertulerant Gabaonitæ à Saule, debebant prouidere eis de remedio, quia fortè ipſi ſciebant, quòd propter timorem eorum Gabaonitæ non petebant ſatisfactionem, vel fortè populus incuſſerat eis timorem, ne peterent, alioquin occideretur, & tunc populus eſſet valde reus: Vel aliter, fortè populus non peccauerat in malo, quod paſſi ſunt Gabaonitæ, tamen Deus puniebat populum, non quia peccauerat, ſed vt occaſione huius pęnæ incitaretur ad vindicandum iniuriam Gabaonitarum: quia ſi non fuiſſet fames inflicta, nunquam curaſſent Iſraelitæ vindicare iniuriam Gabaonitarum; inflicta autem fame conſulerent Dominum ſuper ea, & ipſe reſpondens, quòd acciderat ꝓpter peccatum Saulis contra Gabaonitas, faceret, quòd puniretur peccatum illud. Vel aliter, fortè Iſraelitæ peccauerãt in aliquo alio, pro quo Deus illis dabat punitionem hanc: etiã ſi nihil omnino peccaſſent in malo inflicto Gabaonitis, & tamen volebat, quòd manifeſtaretur peccatum illud per iſtam famem à Deo inflictam.

F *Quare non eſt inflicta mors populo ſicut filijs Saul. Quæſt. IX.*

QVAERETVR vlterius, dato, quòd cõſenſiſſet populus Sauli occidenti Gabaonitas, & propter hoc fuiſſet inflicta fames, quomodo non fuit inflicta mors, ſicut fuit inflicta filijs Saulis. Reſpondendum, quod propter duo fuit hoc. Primò, quia hoc dato, ſolus Saul fuit, qui occiderat Gabaonitas iubendo illud, & ſerui eius exequerentur. Populus autem ſolùm conſentiebat Sauli, vt faueret ei, quia erat rex, ideo non erat tantum peccatum populi, ſicut regis; vnde filij regis debuerunt occidi loco ipſius; Populus autem debuit minori pœna affligi. Secundum fuit: quia licet totus populus præſtitiſſet conſenſum
G aliquem, vel non repugnaret, cùm poſſet, licet pro quolibet eorum fortè per ſe eſſet cauſa ſufficiens ad hoc, quòd occideretur: tamen pro omnibus ſimul, non erat cauſa ſufficiens: quia maius damnum erat, & pœna occiſio totius populi, quæ iuſtè deberet exigi pro morte Gabaonitarum: vnde licet totus Iſrael iuberet, quòd occiderentur Gabaonitæ, & conſenſus, vel præceptum cuiuſlibet de populo ad hoc ſpecialiter interueniſſet, non erat ob id licitum, quòd totus populus occideretur pro morte Gabaonitarum: quia etiam hoc modo pro iniuſta morte vnius ſolius viri, deberet vnum regnum totum perire: & tamen ſecundum rectitudinem legum, & etiam conſcientiæ, iniuſta eſſet pœna, ideo ſufficit toto populo, quòd per tres annos fame affligeretur, ſicut quòd ipſe Saul, qui fuerat princeps criminis, pateretur pœnam in morte filiorum
H ſuorum.

An iſta fames fuerit inflicta pro alio peccato populi à peccato Saulis. Quæſt. X.

QVAERETVR vlterius, quia ſupra dictum eſt, quòd poterat eſſe, quod iſta fames trium annorum fuerit inflicta pro alio peccato populi, & tamen fuerit ad indicandum peccatum Saulis cõtra Gabaonitas, an hoc poſſit ſtare. Aliquis dicet, quòd non, quia Deus reſpondit in litera, quòd iſta fames erat propter Saul, & domum ſanguinum, qui occidit Gabaonitas, ergo non poteſt poni pro alio delicto. Reſpondendum, quòd ſatis poterat eſſe illa pœna pro duobus delictis inæqualibus, & tamen quod exprimeretur
I minus delictum tanquam cauſa, pro quo tamen minus inferebatur: ſimile patet præceden. lib. cap. 16. cùm iret Samuel in Bethlehem ad vngendum Dauid in regem principaliter, & ibat etiam ad ſacrificandum Domino minus principaliter, ſcilicet, ſolùm ad occultandum id, quod intendebat: & tamen Deus iuſſit, quod diceret ſe veniſſe ad ſacrificandum Domino, & taceret, quod veniebat ad vngendum Dauid in regem, ſic ergo in duabus pœnis poterat fieri, quòd minor exprimeretur tanquam cauſa. Similiter ergò Deus poterat infligere iſtam famem in pœnam alicuius delicti Iſraelitarum, & etiam vt manifeſtaretur per illam delictum factum contra Gabaonitas, & ſic licet eſſet alia culpa, quia Deus poterat dare iſtam pœnam ad ſignificandum delictum illud, poterat exprimi peccatum contra Gabaonitas tanquam cauſa ſola, propter quam dabatur; &
K verum eſt, quòd iſta pęna erat propter Saul, & domum ſanguinum, id eſt, ad ſignificandum delictum illud, licet non eſſet in pœnam eius, ſed alterius. *Dixitque Dominus*, id eſt, reſpondit per Sacerdotẽ præſente Rationali: *Propter Saul, & domum ſanguinum*, id eſt, iſta pœna venit propter Saulem delinquentem, & propter domum ſuam, quæ eſt domus ſanguinum, id eſt, domus, quæ effudit multum ſanguinem iniuſtè: ideo non ſolum eſt peccatum Saulis, ſed etiam domus ſuæ. Rab. Sal. dicit, quòd fames venit propter Saulem, ſcilicet, propter peccatum, quod habuerunt Iſraelitæ, ſcilicet, quia non defleuerunt Saulem, ſed ſepelierunt eum cito ſine honore, & propter domum ſanguinum, id eſt, propter domum ſuam, quæ erat domus ſanguinis.

An opinio Rab. Salomonis ſit vera. Quæſt. XXI.

QVAERETVR, an ſtet expoſitio Rab. Sal. Dicendum, ꝙ non. Primò, quia falſum præſupponit, ſcilicet, ꝙ Saul fuit quaſi ſubito ſepultus ſine fletu: nam Saul occiſus, tranſlatus eſt in terram Philiſthinorum, & ibi fuit ſuſpenſus in muro vrbis Bethſan, ſiue in platea, & viri Iabes Galaad venientes per noctem furati ſunt cadauer eius, & filiorum ſuorum, & deferentes ſecum, ſepelierunt in nemore Iabes, fleueruntq;, & ieiunauerunt ſeptem diebus, præced. lib. c. vlt. & primo Paral. 10. ergo non fuit ſine honore, & planctu ſepultus. Item Dauid, & viri eius, audita morte Saulis fecerunt planctum magnum, & ieiunauerunt, ſupra 1. cap. Item Dauid promiſit viris Iabes Galaad retri-
B butionem pro eo, quòd ſepelierunt, & defleuerunt Saulē, ſupra ſecundo; ſi autem illi nō feciſſent hoc honorabiliter, & ſine crimine, nihil eis promiſiſſet: ergo non fuit aliquid erratum circa funera eius. Item dato, quòd populus non exhibuiſſet Sauli omnem honorem, qui regibus exhiberi debet, non fuiſſet fames impoſita ſuper populum, eo quòd non erat tam graue delictum, vt talis pœna imponeretur. Item non ſtat: quia ſi propter iſtud delictum fuiſſet pœna impoſita, ad ſatisfactionem illius iuſſiſſet Deus aliquid fieri: ſicut enim quia fames iſta venerat propter Gabaonitas, iuſſi fuerunt occidi filij Saulis; ita pro peccato honoris non traditi funeri Saulis, iuſſiſſet Deus aliquid fieri: nihil tamen iuſſum eſt, ideo non fuit pęna famis propter hoc, ſed fuit propter Saul, id eſt, propter peccatum eius, quod litera ipſa exponit cùm dicit; *Quia occidit Gabaonitas.* Id eſt, peccatū
C Saulis fuit in occidendo Gabaonitas, hoc autem dicitur, quia Saul fecerat multa peccata, ſcilicet, perſecutus fuerat Dauid, & occiderat Sacerdotes, & Gabaonitas, vt ergo ſciretur pro quo infligebatur, dictum eſt, quia occidit Gabaonitas.

Quomodo Saul occiderit Gabaonitas, & quando. Quæſt. XII.

QVAERETVR, quando Saul occiderit Gabaonitas, & quomodo. Aliqui reſpondēt, ꝙ occidit eos, non quidem in propria perſona, ſed occidit Sacerdotes, per quos ſuſtentabantur Gabaonitæ, & qui alicui ſubtrahit id, quo alitur, dicitur occidere eum, ſic tenet Rab. Sal. Sed nō ſtat; Primò, quia falſum præſupponitur, ſ. ꝙ non occiderit
D Saul Gabaonitas, quia infra dicitur: Virū, qui attriuit nos, & oppreſſit iniquè, ita delere debemus, ergo occidit eos. Item ſi non occidiſſet eos, ſed ſubtraxiſſet ſuſtentationem, ſatisfactio non erat occidendo aliquos de filijs Saulis; ſed deberet reſtitui Gabaonitis id, quod ablatum fuerat: & tamen Dauid dixit eis; Quid faciam vobis, vt benedicatis hęreditati Domini? & dixerunt Gabaonitæ, non eſt nobis ſuper argento, & auro quæſtio, ſed contra Saul, & domum eius: ſi tamen læſiſſet Saul illos, ſubtrahendo victum, quæſtio eſſet ſuper auro, & argento, vel ſuper alio æquiualenti ad victum, & non ſuper morte virorum. Item dicitur in litera: Gabaonitæ non erant de filijs Iſrael, ſed reliquiæ Amorrhæorum, & voluit Saul percutere eos zelo, quaſi pro filijs Iſrael, & Iuda, ergo percuſſio, vel occiſio fuit, & non ſubtractio ſola victualium. Item errat Rab. Salom. quia
E non bene concludit: quia dato, quòd occiſi fuerint Sacerdotes, non tollebatur ſuſtentatio Gabaonitarum, quia non fuerunt omnes Sacerdotes occiſi, ſed ſolum illi, qui erāt de domo Heli ſummi Sacerdotis, & ſpecialiter illi, qui pertinebant ad Achimelech, quia iſti videbantur coniuraſſe cum Dauid, & ob hoc ciuitas Nobe deleta eſt. De ſtirpe tamen Eleazari filij Aaron nulli Sacerdotes occiſi ſunt, quia illi non pertinebant ad Achimelech, cum eſſent de alia progenie; Etiam nō fuerunt occiſi omnes de ſtirpe Ithamar, quia Saul ſolum intendebat occidere illos, qui credebantur coniuraſſe contra eum, & iſti erāt Achimelech, & domus eius: manentibus ergo alijs Sacerdotibus, ſemper fierent ſacrificia, & miniſtrationes in templo, & nūquam ceſſaret opus Gabaonitarum in templo, de quo ipſi acquirebant cibum: vnde ſemper manſerunt Sacerdotes, qui miniſtrarēt. Item
A dato, quod occiderentur omnes Sacerdotes, qui tunc erāt, adhuc alij noui ſurrexiſſent, qui facerent miniſteria Sanctuarij, & coram illis ſeruirent Gabaonitæ: vnde quia nunquam ceſſauerunt miniſteria templi tempore Saulis, vel Dauid, nunquam ceſſauit opus Gabaonitarum. Non ergo perdiderunt aliquid de ſuſtentatione morientibus Sacerdotibus. Dicendū ergo, quòd Saul occidit Gabaonitas plurimos volens deſtruere omnes, vt patet infra, & reſidui illorum de hoc conqueſti ſunt. Quādo autem occiderit Saul Gabaonitas non apparet. Dicit enim Rab. Dauid Kimhi, quòd occidit eos, quando occidit Sacerdotes in Nobe. Et hoc eſt aliqualiter veriſimile, quia Saul iuſſit occidi omnes, qui erant in vrbe Nobe, & occiſi ſunt vſq; ad pecora præc. lib. c. 22. Sed non ſtat hoc, quia ſi Saul occidiſſet tunc Gabaonitas, hoc erat: quia multi illorum erant tunc miniſtran-
B tes in vrbe Nobe, in tabernaculo vbi miniſtrabant omni tēpore, & ſic fuiſſet iſta occiſio per accidens, ſcilicet, quia non intendebat directè eos occidere, ſed volebat occidere omnes habitatores vrbis, quia ibi facta fuerat coniuratio contra ipſum cum Dauid: Saul tamen non occidit Gabaonitas, quaſi per accidens, ſed ab intentione. Quod patet, quia dicitur infra, & voluit Saul percutere eos zelo quaſi pro filijs Iſrael, & Iuda. Etiam dicitur infra. Virum, qui attriuit nos, & oppreſſit iniquè. Et in Hebręo dicitur, virum qui cogitauit deſtruere nos: ergo non occidit tunc illos Saul, ſed alio tempore, quando autem illud fuerit, non apparet.

Quare Deus non immiſerit famem populo, quando Saul occidit Sacerdotes. Quæſt. XIII.

C QVAERETVR vlterius, quomodo fames iſta venerit ſuper populum, quia Saul occidit Gabaonitas, & non venit, quia occidit Sacerdotes: nam tam graue peccatum, vel maius fuit mors Sacerdotum, ſicut Gabaonitarum. Reſpondendum eſt, quòd Saul multa peccata fecit, ſcilicet. Primò, non obediuit Samueli ſacrificando ante aduentum eius, præc. lib. c. 13. Secundum fuit, quia non occidit, nec deſtruxit omnia, quæ pertinebant ad Amalecitas, cùm Deus hoc iuſſiſſet, præc. lib. c. 15. Tertiò peccauit ſæpe volendo occidere Dauid, & perſequendo eum. præced. lib. c. 18. & 19. & vſque ad 27. Quartò peccauit occidendo Sacerdotes, præc. lib. c. 22. Quintò peccauit occidēdo Gabaonitas, vt patet hic. Sextò peccauit eundo ad conſulendum pythoniſſam, præced. lib. c. 28. & primo Paralip. 10. Nunc
D autem aliquis dicet, quod pro omnibus quinque iniquitatibus Deus dedit Sauli in pœnam, quod occideretur ab hoſtibus, & turpiter tractaretur poſt mortem. præc. lib. c. 31. pro peccato autem Gabaonitarum data eſt iſta pœna. Sed hoc non ſtat; quia mors inflicta Sauli, non fuit inflicta niſi pro inobediētia Dei, nolendo deſtruere Amalecitas, ſic patet præced. lib. c. 28. ſcilicet, faciet tibi Dominus ſicut locutus eſt in manu mea, & ſcindet regnū de manu tua, & dabit illud proximo tuo Dauid, quia non obediſti voci Domini, nec feciſti iram furoris eius in Amalec, ideo quod pateris, fecit tibi Dominus hodie. Alij dicunt, quòd Deus puniuit tunc Iſraelitas pro peccato contra Gabaonitas, & non pro peccato contra Sacerdotes, quia Sacerdotes manentes remiſerunt iniuriam mortis fratrum ſuorum; & Gabaonitæ non, ideo Deus intulit pœnam ad vindictam Gabaonitarum, & non Sacerdotum, ſic tenet Rab. Salom. & Rab.
E Dauid Kimhi. Sed hoc non ſtat: quia dato, quod remiſiſſent Sacerdotes iniuriam, adhuc Deus non remittebat pęnam: nam quando quis offendit proximum, non ſolùm offendit illum, ſed etiam Deum, ideo remittente proximo iniuriam offenſori, adhuc manet Deo, quòd inferat pœnam ſuper eum. Patet hoc: quia alias poſtquam homo remitteret iniuriam, Deus nunquam repeteret illam: & tamen falſum eſt, quia repetit, vt patet Deut. 32. & ad Rom. 12. ſcilicet. Mihi vindictam, & ego retribuam. Ergo homine remittēte, Deus vult repetere vindictam. Item alias ſequeretur, quod ſi quis remitteret offenſam proximo, ille iam non teneretur ad pœnam purgatorij pro illo crimine, ſed falſum eſt; ideo dicendum, quod quāquam Sacerdotes ſuperſtites remiſiſſent iniuriam occiſionis fratrum ſuorum, ſemper poterat infligi pęna à Deo pro peccato illo, licet non poſſet infligi à Iudice. Alij dicunt, quòd non poſita eſt fames ſuper

quia iſte erat cognatus Dauid, ſcilicet, filius ſororis ſuæ Abi F
gail. 1. Paralip. 2. & diligebat eum valde Dauid, & ſaltem
propter hoc doleret nimis: ſic enim quando Ioab occidit
Abſalonem, priuatus fuit principatu, ergo reiterato delicto
pœna maior debebat imponi, ſcilicet, nō ſolùm, quòd prin
cipatum non recuperaret, ſed etiam quòd vitam perderet.
Reſpondendum, quòd Ioab putauit, quòd mortuo Ama-
ſa, principatus belli rediret ad ipſum, & hoc, quia Dauid
non habebat aliquem, quem conſtitueret conuenienter ſu-
per viros belli mortuo Amaſa, niſi Ioab, vel Abiſai, ſed ad
quemcunque eorum perueniret principatus, erat vterque
princeps, cùm eſſent fratres ambo. Itē quia omnes alij ſer-
ui Dauid erubeſcerent mortuo Amaſa, ſumere principatū
exercitus, ita vt Abiſai, & Ioab eſſent ſub poteſtate illius, G
cùm Ioab habuiſſet ſub ſe omnes viros Dauid. Item om-
nes timuiſſent, quia cùm Ioab auſus fuiſſet occidere Ama-
ſam, qui erat princeps exercitus, & ſimul erat ipſe filius ſo-
roris Dauid, a fortiori, auderet occidere quemcunque aliū,
qui efficeretur princeps exercitus, cùm non eſſet tam pro-
pinquus ſanguine ipſi Dauid. Itē putauit, quòd poſſet hoc
modo accipere principatum, etiam inuito ipſo Dauid, quia
tunc omnes viri bellatores ibant cum Abiſai, & Ioab, quan
do occidit Ioab Amaſam, & reuertentes de bello adhuc nō
dimittebant exercitum timentes Dauid, ideo Dauid non
poterat priuare Ioab, quia ipſe tenebat adhuc tunc totum
exercitum, & ſi Dauid conaretur deponere Ioab de princi-
patu, ipſe inſurgeret contra Dauid, & expelleret eum de re
gno, vel ſaltem faceret, quòd omnes bellatores recederent
ab eo: ſic enim iterum fecit præced. cap. cùm dixit Ioab ipſi H
Dauid, iuro tibi per Dominum, quòd ſi non exieris, nec v-
nus quidem remanſurus ſit tecum nocte hac: & tunc Da-
uid timens verba Ioab ſurrexit, & fecit quod dixit Ioab. I-
tem putauit Ioab ſe inueniſſe opportunitatem ad recupe-
randum principatum, quia nunc totus Iſrael receſſerat à
Dauid manente ſola tribu Iuda, ideo ſi vellet Dauid auſer-
re Ioab principatum, cùm ipſe haberet tunc totum exerci-
tum in poteſtate ſua, quia nondum dimiſerat illum, poſſet
facere diſſenſionem irremediabilem contra Dauid, quia to
tus Iſrael facillimè ſibi conſentiret: tribum autem Iuda
ſub poteſtate ſua habebat, ideo credebat, quòd ſtantibus
his, non poſſet ei Dauid auferre principatum, quem ipſe
inuito eo vſurpauerat occiſo Amaſa & ſic euenit: nam prin
cipatus ipſi Ioab redditus eſt, vt patet infra litera cùm di-
citur, quòd Ioab erat ſuper omnem exercitum Iſrael. I

Dauid cur non occiderit tunc Ioab. Quæſt. X X.

QVÆRETVR vlterius, quare Dauid non occide-
rit tunc Ioab, cùm ipſe occidiſſet iniuſte Amaſam. Ali
quis dicet, quod Ioab occidit tunc Sebam, qui fecerat diſ-
ſenſionem, & liberauit Dauid à magno periculo, quia ipſe
putauit, quod maius eſſet iſtud periculum, quàm malum,
quod ei intulerat Abſalon, vt patet ſupra in litera, ideo pro
hoc bono, quod egerat, remiſit ei iſtud malum, & reſtituit
ei principatum; cuius ſignum eſt: quia tūc Dauid nihil ma
li locutus eſt Ioab poſtquam reuerſus eſt ad eum, & ideo ſi
non remiſiſſet ei, increpaſſet illum ſuper hoc. Sed dicen-
dum, quòd non ſtat: quia Dauid non remiſit Ioab illud de-
lictum, nec aliquod aliud; quod patet: quia moriens iuſſit K
Salomoni, vt occideret Ioab, quia occiderat duos princi-
pes exercitus, ſcilicet, Abner, & Amaſam, ſeq. lib. cap. a. de-
lictum tamen remiſſum non poteſt poſtea puniri. Dicen-
dum ergo, quòd Dauid nihil remiſit ipſi Ioab, ſed non pu-
niuit, eo quòd vidit ſe impotentem ad puniendum: iſtud
autem erat, quia Ioab tenebat totum exercitum, & Dauid
erat quaſi perſona priuata, ideo licet conatus fuiſſet hoc,
non potuiſſet illud efficere. Item erat ſibi periculum per-
ditionis totius regni, quia cùm totus Iſrael tunc receſſiſſet
à Dauid, ſi conatus fuiſſet occidere ipſum Ioab, ſubitò ipſe
totum populum commouiſſet ad ſeditionem, cùm Seba v-
nico verbo totum Iſrael recedere fecerit à Dauid, ſupr. in
litera, & quia ex iſto ſequeretur valdè magnum ſcandalū,
ſcilicet, perditionis regni, & multorum homicidiorum, vo-
luit Dauid potius differre ad aliud tempus, in quo puni-
ret iſtud delictum. Quod autem Dauid propter impoten-
tiam corrigendi omiſerit corrigere iſtud delictum, patet:

F quia ſic etiam fecit quando Ioab occidit Abner. Nam di-
xit: ego autem adhuc delicatus, & vnctus rex: porrò viri iſti
filij Saruiæ duri mihi ſunt: ideſt, ego ſum nouiter vnctus
in regem, & ex hoc non habeo magnam poteſtatem, & vi-
ri iſti filij Saruiæ ſunt mihi valde duri, ideſt, reſiſtentes mi-
hi, & non poſſum domare eos, ideo ſubditur ibi: retribuat
Dominus facienti malum, iuxta malitiam ſuam, ſupra ter-
tio, ideſt, quia ego non poſſum eis nunc pœnam infligere
pro peccato: oro vt Deus retribuat eis malum pro malo
ſuo: ideo ſola impotentia etiam excuſauit eum hic, quan-
quam nunc Dauid non loquutus fuerit talia verba Ioab,
qualia loquutus eſt ſupra 3. Cùm autem obijcitur, quòd
Dauid remiſit, eo quòd non loquutus eſt hic aſperè contra
G Ioab. Dicendum, quòd non fecit hoc tanquam remittens
peccatum, ſed vt non ſuſcitaret magnum ſcandalum, quia
ſi aliquid durum loquutus fuiſſet fortè intellexiſſet Ioab,
quòd Dauid habebat animum occidendi eum, & ſeditio-
nem concitaſſet.

An ſit licitum aliquando remittere alicui pœnam mortis pro aliquo magno bono quod præſtat, vel præſtitit prouinciæ, vel Regi. Quæſt. X X I.

QVAERETVR, circa id, quòd dictum eſt hic, ſci-
licet, an pro bono, quod fecit Ioab occidendo Sebam,
remitti potuerit ei malum, quod fecit occidendo Amaſam:
& eſt dubium, an ſit licitum remittere alicui pœnam mor
tis, ad quam pro crimine obligatus eſt pro aliquo magno
H bono, quod fecerit. Reſpondendum, quòd ſi nos applico-
mus ad Ioab, vel ad quemlibet alium ſubditum alicuius
regis, non ſtat obligatio ad hoc, quòd remittatur crimen
per aliquod factum notabile, quia hic non poteſt fieri re-
compenſatio: nam nihil hic Ioab impendebat ad ſoluen-
dam obligationem ſuam ad mortem; quia quòd ipſe pu-
gnaret fideliter pro Dauid ad occidendum Sebam, erat a-
liquid ad quod obligabatur Ioab, eo quòd erat ſeruus Da-
uid, & dato, quòd nunquam deliquiſſet, tenebatur fideli-
ter ſeruire Dauid: ideo per iſtum actum, ad quem obliga-
tus erat, non poterat tollere aliquam aliam obligationem.
Sic eſt de omnibus alijs, qui deliquerunt contra Principes
ſuos, & Dominos: nam dato, quod poſtea eis fideliter ſer-
uiant, non merentur remiſſionem pœnæ per hoc, quia e-
tiamſi nunquam peccauiſſent, tenerentur ſemper ſeruire
I fideliter. Sed poſito alio caſu, ſcilicet, quòd dato, quòd Io-
ab non ſatisfaceret per iſtud opus bonum de malo, quod
fecerat, eſt dicendum, an poſſet ei Dauid ex benignitate
ſua remittere hanc culpam? Reſpondendum, quòd aut
culpa eſt contra ipſum regem ſolum, vtpote, ſi commiſit
crimen læſæ maieſtatis vel ſimilia: aut eſt contra aliquem
alium. Si primo modo, dicendum, quod rex poteſt libe-
rè remittere pœnam debitam, ſiue peccans fecerit ante,
vel poſt aliquod magnum bonum, ſiue nullum. quia cùm
ipſe ſit pars, licet ſibi renuntiare iuri ſuo, quod habet con-
tra delinquentem ad accuſandum eum, & inquantum iu-
dex poterit ceſſare ab executione pęnæ, cùm inquantum
pars remiſerit. Si autem peccatum non ſit contra regem,
vel non ſolum contra eum, aut eſt contra Communita-
tem ſolam, aut contra aliquam perſonam priuatam. Si
K enim eſt contra Communitatem, vtpote quia læſit ho-
norem, vel bonum Reipublicæ, non lædendo ſpecialiter
ſtatum alicuius perſonæ de Republica, ſi faciat iſte, qui
peccauit, aliquod opus magnificum, quod ſit ad honorem
magnum Reipublicæ, vel vtilitatem aliquam, poterit
Princeps non requiſito conſenſu alicuius, remittere deli-
ctum illius, eo quòd ad Principem pertinet adminiſtra-
re bona Reipublicę, & ipſe eſt nomine Reipublicę. Si au-
tem delictum ſit contra perſonam aliquam priuatam, ſi il-
la conſentit fieri remiſſionem propter aliquod magnum
bonum, quod iſte egit pro Republica, non eſt dubium,
quin remittatur licitè: ſed iſto diſſentiente, eſt difficultas:
quia cùm bonum, quod iſte egit, qui peccauit, ſit ad Rem-
publicam, & bonum Reipublicæ non eſt determinatè
alicuius priuatorum, non videtur quòd aliquo modo ſa-
tisfiat iſti pro bono quod factum eſt Reipublicæ, ideo non
apparet, quòd Princeps, vel tota Reſpublica poſſit tollere
huic actionem ſuam, ſicut huic poſſidenti aliquid, tota
Reſpu-

Reſpublica non poſſet illud ſine cauſa auferre, & hoc regularitet. Credendum tamen eſt, ſi iſtud bonum, quod delinquens egit Reipoblicę, ſit ſuperexcellens valde, qoòd poſſit Princeps, vel tota Reſpublica inuita parte remittere pęnam: velut ſi ille delinquens liberauit patriam, quæ certiſſimè erat omnino peritura, niſi ipſe eam liberaſſet. Et ratio eſt; quia in hoc caſu non ſolùm tota Reſpublica, ſed etiam ille, contra quem factum eſt delictum, ſuſcipit liberationem, tenetur ergo vitam pro vita donare. Item, quia in hoc caſu Reſpublica habet poteſtatem ſuper leges: nam Reſpublica non eſt propter leges, ſed leges propter Rempublicam: ideo potius permittēdum eſt perire leges, quàm perire Rempublicam: quod intelligo de legibus factis ab homine: quia illæ ſunt propter hominem: ſecus autem de legibus factis à Deo: quia non ſunt propter hominem, ſed magis homo propter illas, ideo pôtius debet Communitas perire, quam vt aliqua lex Dei infringatur. Item patet hoc ex ſimili: nam ſi diceretur tota Ciuitas peribit, niſi iſte homo remittat mortem patris ſui, poteſt Ciuitas compellere illum ad remittendum illam; immo ſi nollet, poſſet Ciuitas eum occidere: eo quòd quilibet obligatus eſt ſe exponere, & ſua pro patria, ne pereat; à fortiori autem obligabitur remittere aliquam actionem pro ſalute patriæ. Simile autem eſt hic, qoa cùm tota patria teneatur iſti homini ad tātū, quātum ipſa valet, cùm ipſe defenderit eā, ne omninò periret: poterit compellere patria iſtum, cui inflicta eſt offenſa, vt remittat iniuriam. In caſu tamen præſenti de Ioab ſecus eſt: quia ipſe obligabatur hoc facere quod fecit, & etiam offenſa iſta non fuit facta ſoli Dauid, ſed toti cognationi Amaſæ; ideo non poterat Dauid ex benignitate ſua illam remittere.

An Dauid peccauerit differendo punitionem Ioab. Quæſt. XXII.

QVAERETVR vlterius, an peccauerit Dauid differendo inflictionem pœnæ propter ſcandalum: nam dictum eſt ſupra, quòd propter ſcandalum magnum diſceſſionis regni, & homicidiorum, quæ inde ſequi poterāt, diſtulit Dauid punitionem Ioab. Aliquis dicet, quod non licuit, quia vtiliùs ſcandalum naſci permittitur, quàm veritas relinquatur: vt patet de regulis iuris. cap. qui ſcandalizauerit. Reſpondendum, quòd Dauid non peccauit differendo punitionem Ioab propter tria. Primo, qoia Dauid non ceſſauit omnino ab illa, ſed diſtulit punitionem ad tēpus: nam iuſſit poſtea filio ſuo occidere Ioab ſequen. lib. cap. 2. differre autem executionem iuris pro loco, & tempore, vt melius fiat, peccatum non eſt, ſed prudentia. Secundum eſt, quia Dauid non ceſſauit ſolùm propter ſcandalum: ſed magis, quia videbat ſe impotentem: nam dato, quòd nequaquam curaſſet de ſcandalo, adhuc non potuiſſet occidere Ioab, quia ille ſurrexiſſet contra Dauid cū toto exercitu, quem nondum dimiſerat, ideo erat inutile tentare, quod erat impoſſibile: immo erat ſtultum, cùm ſciret ſe non poſſe proficere; & inſuper ſequerentur magna ſcandala, ſi Dauid hoc attentaſſet. Tertium eſt, quia illa regula de ſcandalo intelligitur ſecundùm triplicem veritatem; Eſt enim quædam veritas vitæ, ſcilicet, quòd quis viuat verè ſecundum regulam Euangelicam, & dictamen rationis. Secunda veritas eſt iuſtitiæ, ſcilicet, ſecundum quā aliquis exequitur contra delinquentes pœnas determinatas à iure diuino, vel poſitiuo. Tertia veritas eſt doctrinæ, ſiue diſciplinæ, per quam ea, quæ vera ſunt prædicantur. Dicendum autem quòd iſta regula intelligitur de veritate vitæ, quæ nunquam relinquenda eſt propter aliquod ſcandalum: nam non debet quis agere contra regulam Euangelicam, etiam ſi totus mundus ſcandalizaretur, immò etiam ſi periret æternaliter. De alijs duabus veritatibus dicendum, quod poſſunt omitti propter ſcandalum, ſicut patet de veritate iuſtitiæ: nam interdum pœna totaliter remitti poteſt propter ſcandalum, ſi magnum eſt, quia melius eſt crimina impunita manere, quàm totam Ciuitatem deſtrui; poſſunt autem à fortiori pœnæ differri, ne ſequatur ſcandalum, vt poſtea poſſint infligi ſine ſcandalo. De veritate diſciplinæ facilius eſt: quia ſi prædicatio interdum ſcandalizat grauiter, poteſt ceſſari ad tempus ab illa,

Vtilius eſſe permitti ſcādalū naſci quā relinquere veritatē vitæ.

Alph. Toſt. in Secundum Regum.

non poteſt tamen falſum prædicari ad vitandum ſcandalum, quia iſtud iam non eſſet peccare in veritate diſciplinæ, ſed magis in veritate vitæ: cùm ſponte fidem catholicam infringamus; Dauid autem fecit hic contra veritatem iuſtitiæ, propter ſcandalum, ſcilicet, differendo executionem iuris, ideo non peccauit.

Quomodo potuit Dauid tunc auferre principatum à Ioab. Quæſt. XXIII.

QVAERITVR vlterius, qoomodo Dauid potuit auferre principatum exercitus Ioab, & tradere Amaſæ ante hoc: nam videtur quòd non auſus fuiſſet: nam Dauid mortuo Abſalon timuit in tantum verba Ioab, quòd coactus eſt ceſſare à planctu Abſalon, & exire ad loquendum hilariter populo, quanquam non eſſet hilaris. ſeq. cap. ideo non apparet quomodo potuerit tollere ei principatum; vel ſi tunc potuit, non videtur quomodo nunc nō potuerit auferre. Reſpondendum, quòd tunc potuit Dauid auferre principatum militiæ Ioab propter duo. Primò quia iam dimiſerat exercitum Ioab: nam quando iuit ad bellum, tenuit exercitum, poſtquam autem reuerſus eſt in Ciuitatem, diſſolutus fuit exercitus, & iam non manebat potens Ioab ad reſiſtendum Dauid, ne auferret ei principatum: contulit autem Dauid principatum Amaſæ poſtquam venit ad eum cum toto Iuda ad Iordanem, ideo poterat leuiter priuari Ioab, quia tunc non tenebat amplius exercitum. Secundum fuit, quia tunc Dauid erat magnæ potentiæ, ita vt poſſet conferre principatum Amaſæ, quia Amaſa veniebat cum toto Iuda ad Iordanem, vt colligitur præced. cap. & illa erat maior poteſtas quam poteſtas Ioab: nunc autem non erat aliquid iſtorum. De primo patet: quia Ioab non immediatè dimiſit exercitum, bene inſtructus ſi aliquid facere vellet Dauid cōtra eum; ſic enim Romani faciebant, quādo mittebant aliquem ad pugnandum contra hoſtes: nam antequam rediret in Ciuitatem, per certam diſtantiam debebat dimittere exercitum, ne potentia fultus, poſſet ſeditionem mouere in Vrbe, & iſta fuit vna cauſarum belli ciuilis Iulij Cæſaris, & Pompei, quia Senatus iuſſit Cæſari dimittere exercitum, ipſe autem timens factionem contra ſe in Vrbe, non dimiſit. Secundum non erat hic: quia Dauid nunc nō habebat magnam potentiam ad deponendum Ioab de principatu, ſicut habuerat præſente Amaſa cum tota tribu Iuda apud Iordanem: ideo non potuit hic priuare Ioab. Cùm autem arguitur, quòd Dauid non auderet ipſi Ioab auferre principatum, quia timuit verba eius præced. cap. Dicendum quia illud fuit, eo quòd Ioab nōdum depoſuerat principatum, quia adhuc non introiuerat in vrbem cum exercitu, ſed manebat exercitus foris. Vnde dixit Ioab ipſi Dauid, iuro per Deum, quòd ſi non exieris, nec vnus quidem hac nocte remanſurus ſit tecum: hoc autem dicebat Ioab quia tenebat illos adhuc ſecum, ſed poſtquam ipſe dimiſit exercitum, ingreſſus in vrbem, Dauid fuit potentior, & potuit auferre ei principatum, ſicut dictum eſt.

Cur Dauid poſt hoc non priuauit Ioab principatu. Quæſt. XXIIII.

QVAERETVR vlterius, quare Dauid non priuauit Ioab principatu poſt hoc, nam licèt nunc non dimiſiſſet exercitum, neceſſe erat, quòd aliquando dimitteret, & tunc Dauid poſſet priuare Ioab. Reſpondendum, quòd hoc fecit propter duo. Primò, quia fortè non potuit, nec habuit opportunitatem ad hoc, eo quòd Ioab tanquam conſcius ſibi criminis perpetrati obſeruabat ſe ſemper, ne Dauid poſſet eū deponere habita opportunitate, & ad hoc videbatur eſſe ei facultas, quia Ioab, & frater eius Abiſai, poſſidebant fere totum principatum domus Dauid, & nō poterat facere Dauid aliquid contra illos. Secundum eſt propter ſcandalum, quia dato quòd Dauid potuiſſet priuare Ioab, priuando eum ſequeretur magnum ſcandalum, ideo vt illud vitaret, noluit priuare eum. Item dici poteſt, quòd hoc fecit, quia non reperiret aliquē, qui eſſet conuenienter dux belli ſi priuaret Ioab, eo quòd omnes fuerunt ſub poteſtate eius, & non erat aliquis vir tam induſtrius ſicut Ioab.

Quare, ſi Dauid volebat priuare Ioab principatu, eundem ei reſtituit. Quæſt. XXV.

QVAERETVR, dato quòd nollet Dauid priuare Ioab principatu, quare reſtituit ei principatum, quē abſtulerat, quia propter pœnam delicti ſui nunquam debuiſſet reſtitui. Reſpondendum, quòd Dauid non reſtituit Ioab principatum, quo eum priuauerat, ſed ipſe Ioab ſibi eum vſurpauit inuito Dauid, eo quòd mortuo Amaſa, cùm Abiſai duxiſſet exercitum ad bellum, Ioab, qui cum illo iuit, præfuit exercitui ſicut prius: & fuit in bello ſicut dux; & quando rediit ad Dauid, redibat vt princeps: vnde Dauid nihil ei reſtituit, ſed ad hoc quòd eum punire voluiſſet, debebat eum priuare principatu, quem ſibi vſurpauerat, ſed hoc non fecit ex cauſis aſſignatis præcedenti quæſtione.

An Dauid peccauerit non occidendo Ioab, & poſtea iubendo Salomoni, quod occideret illum. Quæſt. XXVI.

QVAERETVR vlterius, an Dauid peccauerit nunquam occidendo Ioab, & poſtea iubendo Salomoni, quòd occideret illum. Dicendum, quòd non peccauit, & fortè, quia non potuit, vel quia timuit ſcandalum: maius enim ſcandalum ſequeretur, ſi voluiſſet occidere Ioab, quàm ſi voluiſſet tollere ei principatum, ſed nō tollebat principatum ei propter ſcandalum, vt dictum eſt: ergo minus potuiſſet eum occidere ſine ſcandalo. Sed obiicietur, quia Salomon fecit occidi Ioab, & facile occiſus eſt, ac ſine ſcandalo, ſeq. lib. c. 2. ita etiā potuiſſet id facere Dauid. Fortè poteſt dici, quòd tempore Salomonis fuit facilius, eo ꝙ tunc Ioab non erat princeps belli, ſed perſona priuata, & Banaias filius Ioiadæ erat princeps: alleg. c. 2. tempore autem Dauid poſſidebat Ioab ſemper principatum, & erat potens ad reſiſtendum, & faciendum ſcandalum. Secundum erat, quia Ioab erat iam ſenex, eo quòd ipſe occiſus eſt aliquot annis tranſactis regni Salomonis: nam Ioab occiſus eſt intra Sanctuarium tenens cornu altaris. allegato capit. 2. & fuit hoc ad minus vſque ad vndecim annos regni Salomonis: nam Salomon cœpit ædificare domum Domini anno quarto regni ſui, & compleuit eam in ſeptem annis, ſeq. lib. cap. 6. & ſic erat iam Ioab ſenior, & ob hoc minus diſpoſitus ad reſiſtendum per ſe, vel per ſuos. Tertium fuit, quia iam carebat Ioab auxilio fraterno: nam frater eius Abiſai erat ei medietas vitæ, cum ipſe ſemper faueret ei ad omnia, & obtineret tantam poteſtatem ferè, quantam ipſe Ioab, tunc autem Abiſai mortuus erat: dicunt enim illum mortuum fuiſſe in illa peſte magna, quæ accidit ſub Dauid, de qua infra vltimo; ideo iam non poterat reſiſtere Salomoni, ſicut poterat viuente Dauid, & potuit Salomon occidere eum. Quod aūt Abiſai iam non viueret, colligitur: quia nunquam fit mentio de illo poſt hoc. Aliter tamen dici poteſt, ꝙ Dauid poterat aliquando occidere Ioab, tamen noluit. Quod patet: quia viuente Dauid, cum Ioab, & aliqui ex parte eius voluiſſent conſtituere Adoniam regem, & audirent ꝙ Salomon eadem die conſtitutus fuiſſet rex iuſſu Dauid, omnes fugerunt, ſinguli in viam ſuā. ſeq. lib. c. 1. tunc ergo poterat Dauid occidere Ioab, cum timeret, & fugeret: ſed videtur ꝙ noluerit, eo ꝙ Ioab fuerat ſemper cum eo in omnibus aduerſitatibus ſuis, ideo compaſſus eſt ei, & videbatur quaſi iniqua retributio, ꝙ nunc in ſenectute ſua occideret eum, ſed commiſit Salomoni, ꝙ eum occideret & ille poterat rationabilius eū occidere: tum, quia Ioab fuit aduerſarius Salomoni; nam voluit Adoniam conſtituere regem, ſeq. lib. c. 1. tum etiam, quia Ioab non ſeruierat Salomoni ſicut ſeruierat Dauid, vnde tenebatur ei minus ſeruare vitam. Quod autem dictum eſt ſupra de ſenectute Ioab, & quòd occiſus fuerit ad minus anno 11. regni Salomonis, ſecundum quoſdam procedit, ſed nō abſolutè: quia altare, quod tetigit Ioab, non erat in templo Salomonis, ſed in domo quam parauerat Dauid pro Arca. *Ioab autem, & Abiſai frater eius perſecuti ſunt Seba filium Bochri* ſ. poſtquam Ioab occidit Amaſam, ipſe, & Abiſai frater eius reliquerunt eum, & perſecuti ſunt Sebam, ſanguirētes per diuerſa loca

F in qua Ciuitate maneret. *Interea quidam viri cum ſtetiſſent iuxta cadauer Amaſæ.* Occiſus fuerat Amaſa in via, & qui tranſibant videbant eum, & loquebantur de illo. *De ſociis Ioab*, i. iſti, qui tunc ſteterūt apud cadauer, erant ſocij Ioab, ideſt, milites conſtituti ſub eo, & ob hoc zelabant pro Ioab contra Amaſam, gaudentes de morte eius. *Dixerunt: Ecce qui eſſe voluit pro Ioab comes Dauid*, ideſt, ecce iſte vir eſt, qui voluit eſſe comes Dauid ablato Ioab, quaſi dicerēt, ideo recepit tale præmiū. Ex hoc patet, ꝙ Amaſa nō acceperat aliquē principatum ſpecialem alicuius tribus ſub Ioab, ſed totum principatū Ioab. *Amaſa autem conſperſus ſanguine iacebat in media via.* Erat .n. conſperſus ſanguine q̄ fluxerat ex ipſo: nā ipſe voluebatur in eo; erat etiā in media via, ideſt, in medio viæ, quia ibi occiſus fuerat. *Vidit hoc quod ſubſiſteret omnis populus ad videndum eum*, ideſt, quidam vir G conſiderauit ꝙ omnes venientes ſubſiſtebant apud cadauer Amaſæ, & per hoc non ſequebantur expeditè Ioab ad bellum, ideo abſtulit cadauer de loco, volens ꝙ omnes expeditè ſequerentur duces ſuos. *Amouit Amaſam de via in agrum.* ſcilicet, ne venientes haberent eum obuiū. *Operuitque eum veſtimento*, ſcilicet, vt non putarent eſſe hominem mortuū nam ſi manſiſſet in agro conſperſus ſanguine, quamquam eſſet aliqualiter diſtans à via, videretur à tranſeuntibus, & diuerterent illuc, opertus autem veſtimento nō putaretur eſſe mortuus. *Ne ſubſiſterent tranſeuntes propter eum*, ſcilicet, quia ex hoc impediebantur proſequi Abiſai, & Ioab euntes ad bellum. *Amoto igitur illo de via*, ſcilicet, tranſlato illo de via in agrū, & operto veſte. *Tranſibat omnis vir ſequens Ioab.* ideſt, tranſibat expeditè, quia etiam prius tranſibant, ſed morabantur aliquantulum apud cadauer H Amaſæ. *Ad perſequendum Sebam filium Bochri.* ſcilicet, ne reciperet ſe in aliquot loca valde munita, vel cōfortaret ſe, ſibi auxilia quærendo ſicut ſupra dictum eſt. *Porro ille tranſierat per omnes tribus Iſrael.* Iſtud poteſt exponi de Seba, vel de Ioab: ſi intelligatur de Seba, eſt ſenſus, ꝙ iam ille diſcurrerat per omnes tribus Iſrael, congregando ſibi adiutores; & omnes viri iam fauebant ei, & proponebat bellum facere contra Dauid; iſtud eſt ꝙ timebat Dauid, ſcilicet, ne inueniret Seba aliquas Ciuitates munitas, ideſt, ne cōciliaret ſibi Ciuitates munitas, & viros fortes, & poſtea non poſſet expugnari. Vel poteſt exponi de Ioab, ꝙ ille tranſiuit per omnes tribus, perſequendo Sebam, & nō inuenit eū, quouſque venit in Abelam. Dicitur autem tranſiuiſſe per omnes tribus, quia Abela, & Bethmacha, ſunt in tribu Aſer, vt patet Ioſue 19. eſt autem tribus Aſer, habens ſortē quaſi I in parte maximè Septentrionali terræ Chanaan. Ieruſalē autem, de qua nunc veniebant Ioab, & Abiſai, erat valde Meridiana in terra Chanaan, ſcilicet in termino ſortis Iudæ, Beniamin, vt declaratum eſt Ioſue decimooctauo: ideo oportebat, ꝙ Ioab tranſiret ferè per omnes tribus Iſrael cū veniret in Abelam. Sed primus ſenſus eſt melior. *Vſque in Abelam, & Bethmacha*, ideſt, iam peruenerat ad iſtas duas vrbes, quę ſunt in ſorte Aſer, & ſunt quaſi extremæ in terra Iſrael, vnde nunc Seba erat in Abela, & ibi occiſus eſt. Nicolaus vult quòd Abela ſit nomen Ciuitatis, & Bethmacha ſit nomen regionis, in qua erat Abela. Sed nō ſtat, propter duo: Primum, quia dicitur hic, in Abelam, & in Bethmacha, & ſic ponuntur iſta tanquam duæ [illegible], nunquam K tamen ponitur tanquam differens Ciuitas à regione, cuius eſt, ſicut non bene dicitur, iſte iuit Salamanticam, & in Hiſpaniam, cum ſit Salamantica in Hiſpania. Secundum eſt, quia Bethmacha videtur eſſe nomen vrbis in tribu Aſer. Ioſue 19. *Omneſque electi congregati fuerant ad eum*, ideſt, omnes viri electi iſtarum terrarum congregati fuerant ad eum, ideſt, ad Sebam: non quidem eundo cum eo, quia non erant ſimul cum illo, ſed confœderando ſe ei, ad pugnandum contra Dauid. In Hebræo habetur: *Omnes putei*: vbi nos habemus, omnes electi, & eſt ſenſus ſecundùm Hebræos, quòd tranſiuit Ioab ſiue iſte Seba per omnes tribus, vſque ad Abelam, & Bethmacha, & tranſiuit per puteos, ideſt, per quædam loca, quæ erant apud puteos. Litera tamen noſtra eſt conuenientior: quia magis applicatur propoſito, & procedit iſtud ex æquiuocatione, vel variatione puncti, quia in Hebræo pro electis dicitur Barim, & pro puteis dicitur Berim, & in literis nihil mutatur in vtroque nomine, nec ſuperadditur,

Abela cuius nomen eſt & Bethmacha. Lyranus refellitur.

additur, ſed ſolùm in apicibus, qui non ſunt de ſubſtantia, eo quòd interdum non ponuntur in litera, & poteſt indiſferenter legi Berim, & Barim, ſed accipitur id quod magis conueniens eſt, & ſic accipit litera noſtra Barim, id eſt, electos. *Venerunt itaque.* Hic ponitur ſecundum, ſcilicet, Sebæ occiſio; & dicitur: *Venerunt itaque & oppugnabant eum in Abela, & Bethmacha*, id eſt, Ioab, & milites eius, venerunt in Abelam, quia cognouerunt ibi tunc eſſe Sebam: nam diſcurrebat per omnia loca Iſrael, ad conciliandum illa ſibi, & oppugnabant eum in Abela, & Bethmacha, quia forte pars exercitus eius, Sebæ nimirum, erat in Bethmacha, & in Abela: iſtæ autem Ciuitates duæ coniunctæ erant: ipſe vero in Abela erat, ideo contra illam ſpecialiter pugnatum eſt. *Et circumdederunt munitionibus Ciuitatem.* Vocantur munitiones inſtrumenta bellica, ſcilicet, turres ligneæ, vel machinæ, & ſimilia: vt aries, crater, & teſtudo, quæ neceſſaria ſunt ad capiẽdas vrbes. *Et obſeſſa eſt vrbs*, id eſt, circumdata eſt à viris Ioab volentibus expugnare eam. *Omnis autem turba, quæ erat cum Ioab, moliebatur deſtruere muros*, id eſt, conabatur per munitiones deſtruere muros, & irrũpere in vrbem: dicitur enim moliri, conari, vel cogitare ſiue operam dare. *Et exclamauit mulier ſapiens de Ciuitate.* Iſta mulier clamauit vocando Ioab, vt loqueretur ei: vocatur autem ſapiens, quia ſapientia, & eloquentia ſua perſuaſit Ioab, ne deſtrueret vrbem, & perſuaſit ciuibus tradere Ioab caput Sebæ.

Mulieris conſilio Ioab deſiſtit deſtruere Ciuitatem.

Quæ fuerit iſta mulier. Quæſt. XXVII.

QVAERITVR de iſta muliere, quæ fuerit. Aliqui reſpondent, quòd fuit Prophetes. Quod patet: quia ipſa dixit: Nonne ego ſum quæ reſpondeo veritatem in Iſrael? ſed hoc pertinebat ad illam, quæ ſpecialiter cognoſcebat veritates, ſcilicet, per ſpiritum propheticum, & ſciebat reſpondere omnibus Iſraelitis, & ſic accidebat interdũ eſſe aliquas mulieres prophetiſſas: ſic fuit Anna mater Samuelis. præced. lib. c. 2. ſic etiam Olda vxor Sellum erat prophetes, & rex Ioſias miſit ad conſulendum Dominũ per eam, infra 4. lib. cap. 22. Dicunt etiam Hebræi, q; fuerunt ſeptem prophetiſſæ, vt commemorat Rab. Dauid Kimhi, de quibus diximus præceden. lib. cap. 25. & de illis fuit vna iſta, de qua hic. Alij volunt, vt tenet Rab. Sal. quòd iſta mulier fuit Sara filia Aſer, de qua habetur Geneſ. 46. & dicunt, q; iſta denunciauit Iacob, quòd viueret Ioſeph. licet non crediderit ei, quouſque vidit plauſtra venientia ex Aegypto, quæ mittebat Ioſeph. Geneſ. 45. dicunt etiam, q; iſta reuelauit Moyſi, & alijs Iſraelitis vbi erant oſſa Ioſeph, quando trãſferenda erant de Aegypto, & hoc aſſerunt; quia iſta dixit, quòd ipſa erat, quæ loquebatur veritatem in Iſrael, id eſt, ipſa loquuta fuerat veritatem Iacob, qui vocatur Iſrael, de morte Ioſeph. Sed iſta ſunt ridicula: non eſt enim veriſimile aliquid horum, potiſſimè, quia ſequitur quoddam impoſſibile ex conditione humana, ſcilicet, quòd iſta mulier vixerit quaſi ſeptingentis annis. Quod patet: quia ſi ipſa reuelauit Iacob vitam Ioſeph per ſpiritum propheticum, antequam deſcenderet in Aegyptum, eſſet tunc annorum viginti, vel quaſi, quia ſpiritus propheticus nõ conſueuit venire ſuper paruulos, poſtea autem manſerunt Iſraelitæ in Aegypto ferè ducentis viginti annis, deinde ab exitu de Aegypto vſquequo Salomon cœpit conſtruere templum, fluxerunt anni 480. vt patet ſeq. lib. c. 6. qui ſimul iuncti faciunt annos ſeptingentos viginti, detrahãtur autem ab his illi anni, qui fuerunt ab hoc tempore vſque ad annũ conſtructionis templi Salomonis, quæ fuit quarto anno regni eius, ſeq. lib. c. 4. & eſſent hi ad plus decem, vel duodecim anni, ideo manebunt ſeptingenti anni, vel quaſi, de vita iſtius mulieris; quod non dicitur conuenienter: quia nullus illo tẽpore viuebat vltra octuaginta, vel nonaginta annos, ſic patet Pſ. 89. Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur, dies annorum noſtrorum in ipſis, ſeptuaginta anni: ſi autem in potentatibus octuaginta anni, & amplius, eorum labor & dolor. Dicendum ergò, quòd iſta mulier fuit aliqua mulier prudẽs valdè, & eloquens inter alias mulieres eiuſdem vrbis: ideo vocabatur ſapiẽs; quia ſciuit perſuadere hoc, quod nulla mulier eiuſdem urbis ſciuerat. *Audite, audite, dicite Ioab, appropinqua huc, & loquar tecum.* Iſta omnia loque-

Prima opinio.

Rab. Sal.

Reſpõſio auct.

A batur iſta mulier ad exercitum, quia neſciebat quis erat Ioab, vt uocaretur & loqueretur ei, erat enim mulier ſuper murum, quia nõ audebat exire de muro, eo quod erat clauſa, & obſeſſa à uiris Ioab. *Qui cum acceſſiſſet ad eam*, id eſt, ad mulierem, vel ad vrbem: non enim poterat ſimpliciter accedere ad eam, eo quod manebat ipſa intra vrbem, ſed acceſſit ad illam plus quam prius, ſcilicet, præſtita ſecuritate, ne de muro tela iacerẽtur, vel lapides. *Ait illa, tu es Ioab?* id eſt, nunquid tu es? Non enim cognoſcebat mulier eum, quia nunquam viderat: vel fortè erat velatus armis nõ confidens de hoſtibus, & mulier non cognoſcebat vultum illius. *Et ille reſpondit, ego*, id eſt, ego ſum: certificando eam, ne ipſa loqueretur in vanum, ſi fortè ille eſſet aliquis de turba. *Ad quem ſic loquuta eſt, audi ſermones ancillæ tuæ.* Aliquando accipitur audi, id eſt, exaudi, hic autem ſolùm B accipitur pro audire, vel attendere, ſcilicet, audi ſermones meos, id eſt, attende, vt audias benè, & intelligas illos: quod patet ex reſponſione Ioab, nam ille dixit, audio, id eſt, bene audio: non tamen accipitur audio pro exaudio, quia prius quam loqueretur mulier, non conſentiebat Ioab petitionibus eius, neſciens quid loquutura eſſet. *Rurſumque illa*, id eſt, poſtquam Ioab dixit, audio: ipſa ſubiunxit quæ ſequuntur: *Sermo inquit dicebatur in veteri prouerbio*; id eſt, apud antiquos erat quoddam prouerbium, quod ſequitur: *Qui interrogant, interrogent in Abela*, id eſt, qui habent aliquã quæſtionẽ q̃rant de illa in Abela. In Hebræo habetur: *Loquentes loquentur, prius quærentes quærent in Abela, & ſic finiebant.* Et ad eũdem ſenſum redit, ad quem litera noſtra, ſ. loquentes loquentur prius, id eſt, antiquitus homines loquebantur: accipitur enim loquentur, pro loquebãtur, quia C in Hebræo ſæpe mutantur tempora, & iſtud eſt, ſermo erat in prouerbio antiquo. Sed circa iſtud, qui interrogant, interrogent in Abela, eſt diuerſitas in modo exponendi, omnes tamen præſupponunt vnum, ſcilicet, quòd iſta mulier loquebatur Ioab iſta verba, ad hoc, quòd liberaret Ciuitatem ſuadendo, quòd malum erat delere eam. Sed Hebræi, & Nicolaus exponũt, quod mulier dixerit, quòd cùm ſecundum legem, quando Iſraelitæ bellum inferebant alicui genti, quod prius offerrent ei pacem, & ſi ſuſcipiebat illam, non pugnabant Iſraelitæ: Deuteronom. 20. capit. ideo debebat ſeruari in Iſraelitis lex, quæ ſeruabatur extraneis, quia non deberent eſſe minoris conditionis, & tunc applicatur litera. *Sermo dicebatur in prouerbio antiquo.* Id eſt, in lege, quæ vocatur prouerbium antiquum, quia antiqua eſt. Dicebatur ſermo, id eſt, erat quidam ſermo ſcriptus, ſcili- D cet, quòd cùm inferretur bellum vrbi, offerretur ei primo pax. Deuteronom. 20. *Qui interrogant, interrogent in Abela.* Id eſt, illi, qui pugnantes contra alia loca interrogant à viris vrbis, an velint pacem: interrogent in Abela, an velint pacem: id eſt, ita debes offerre pacem iſti vrbi, ſicut offertur vrbibus extraneorum, quia magis miſerendum eſt Iſraelitis, quàm extraneis: quomodo ergo tu vis deſtruere Ciuitatem, non offerẽdo ei pacem? quaſi dicat, male agis. Aliter exponitur iſta litera, ſcilicet, quòd mulier hæc uellet ſuadere Ioab, ne deleret urbem, eo quod iſta Ciuitas ab antiquo fuerat magnæ reputationis, & magni conſilij, ſcilicet, quia erant ibi ſemper viri prudentes, ad quos aliæ vrbes Iſrael reuertebantur pro conſilio, imò locus tanti valoris, non erat deſtruendus, & inducitur litera. Sermo erat in veteri prouerbio, id eſt, ita iſta Ciuitas eſt virorum ſapientum, & E prudentum, quod ab antiquo ſertur in prouerbium ſapientia illius: & eſt prouerbium: Qui interrogant, interrogent in Abela, id eſt, quando aliqui dubitant, & uolunt interrogare de dubio, uadant ad interrogandum in Abela, & ibi reſpondebitur eis. Iſte ſenſus eſt conuenientior, quàm ille, quem inducebant Iudæi: quod patet ex litera ſequenti, ſcilicet, & ſic perficiebant, id eſt, quando ueniebant ad interrogandum in Abela, perficiebant interrogationem ſuam: quia ibi reſpondebatur eis plenè. Item, quia dicitur infra: Nonne ego ſum, quæ reſpondeo veritatem in Iſrael? & refertur ad Ciuitatem, ſcilicet, iſta Ciuitas eſt, quæ reſpondet veritatẽ in Iſrael, de omnibus dubijs, quia ibi ſunt ſapiẽtes, qui reſpondent. Item dicitur infra: Tu quæris euertere matrem in Iſrael, id eſt, tu uis deſtruere Ciuitatẽ, quæ eſt mater omnium Ciuitatum Iſrael, quantum ad ſapientiã. Sed manifeſtum eſt, q; iſta non poſſunt applicari ad ſenſum, quem

Quæ fuerit huius mulieris intentio.

ponunt Hebræi, ſcilicet, ꝙ interrogetur in Ciuitatibus pro pace. nam tunc erit ſenſus, qui interrogant in alijs Ciuitatibus pro pace, interrogēt in Abela: ſed quod ſequitur, ſcilicet. ſic perficiebant, non eſt ad propoſitum, ſed neceſſario debet referri ad aliū ſenſum, ſcilicet, perficiebant quæſtionē ſuam, habendo ibi reſpōſionem: alia autem duo allegata ſignificāt excellentiam ipſius vrbis in ſapientia, ideo nō poſſunt applicari ad interrogationem, quæ fiebat pro pace. Item, litera noſtra nullo modo vult hoc: nam cùm mutata ſit à litera Hebraica propter maiorem manifeſtationē, diceretur: ſermo dicitur in lege, ſed dixit: ſermo dicitur in prouerbio antiquo, quod vult inducere ad prouerbia, quæ inter homines feruntur. Item iſtud, ſcilicet, qui interrogāt interrogēt in Abela, eſt quod dicebatur, ſiue in prouerbio, ſiue in alio, quodcūque ſit illud, de quo hic dicitur: & tamen in lege nō dicitur: qui interrogāt, interrogent in Abela, ſed in prouerbio. Si autem velis dicere, ꝙ ibi debebat aliquid ſuppleri, ſcilicet, ſermo dicebatur, id eſt, ſermo dicebatur in lege de afferendo pacem, ſatis apparet, ꝙ ſit iſte ſenſus diſtortus, quia in illa lege erat præcipuum fundamentum mulieris, ideo debebat exprimi illud. Item non ſtat: quia in Hebræo dicitur, ſermo dicebatur prius, ſi tamē intelligatur de lege, non diceretur dicebatur prius, quia eadē lex tunc manebat, ſed diceretur ſermo dicitur. Oportet ergo intelligi in ſenſu ſecundo ſupra poſito. *Et ſic perficiebāt*, ſcilicet, poſtquam quærerent de dubio in Abela, habebant reſponſum, & ſic perficiebant, id eſt, deſinebāt iam quærere: & tamen dum quærerent in alijs ciuitatibus, nunquam perficiebant: quia nunquam reſpondebatur eis. *Nonne ego ſum, quæ reſpondeo veritatem in Iſrael?* id eſt, nunquid non ſum ego, quæ reſpondeo veritatem toti Iſrael, & veniunt omnes ad interrogandum me? quaſi dicat propter hoc nō debet deſtrui Ciuitas, quia ipſa reſpondet veritatē toti Iſrael. Aliqui exponūt hoc de muliere, ſcilicet, ego ſum, quæ reſpōdeo veritatem in Iſrael, quia mulier illa erat prophetes, vel ſapiens: ſed non conſonat propter duo. Primò, quia ipſa intendit per hoc liberare vrbem, & tamen dato, ꝙ ipſa reſponderet veritatē omnibus, non debebat Ciuitas liberari, quia ſi Ciuitas rea erat, ipſa mulier poterat duci ad alium locum, vbi reſponderet, & deleretur Ciuitas. Secundò non cōſonat: quia ſup. dicitur: Sermo dicebatur in prouerbio veteri, qui interrogant, interrogent in Abela: ergo oportet, ꝙ intelligatur de tempore antiquo, antequā mulier iſta eſſet, alias ipſa non allegaret, ꝙ dicebatur ſermo in prouerbio antiquo. Dicendum ergo, ꝙ intelligitur de vrbe, quæ ab antiquo reſpondere ſolebat omnibus inquirentibus, & erat prouerbium de illa, qui interrogant interrogent in Abela. Et ſic eſt ſenſus: ego ſum, quæ reſpōdeo veritatem in Iſrael. Loquebatur. n. mulier nomine vrbis, ſcilicet, iſta vrbs eſt, quę reſpōdet de veritate toti Iſrael. Ex hoc enim Iudæi voluerunt, ꝙ iſta mulier eſſet Sara filia Aſer, & reſpondiſſet Iacob, ꝙ viueret Ioſeph, & dicit: ego reſpōdeo veritatē Iſrael, id eſt, ego reſpōdi veritatem ipſi Iacob, qui vocatur Iſrael, & iſta veritas eſt, ꝙ viueret Ioſeph. In Hebręo habetur. *Ego pacificans fideles Iſrael, vel ego pacificarum, & fidelium Iſrael.* Secundùm aliam ęquiuocationē: Primò modo eſt ſenſus, ego pacificans fideles Iſrael, ſcilicet, ergo reſpondeo fideliter omnibus Iſraelitis, & per hoc pacifico eos, faciēdo ꝙ ceſſent à dubijs ſuis, ſecundùm aliā literam eſt ſenſus: ego pacificarum, & fideliū Iſrael, id eſt, ego fui ſemper de Ciuitatibus fidelibus, & pacificis in toto Iſrael, quia nunquā repugnaui Dauid: ſed ſeruaui fidelitatē, & pacē, ideo nō debes me deſtruere. Sed primus ſenſus eſt melior, & iſtū ſenſum accepit litera noſtra, dicens: ego ſum, qui reſpondeo veritatē Iſrael. *Et tu quæris ſubuertere ciuitatem*, id eſt, vis deſtruere ciuitatem iniuſtè, cū ipſa ſit pacifica, & fidelis. *Et euertere matrē in Iſrael*, id eſt, vis deſtruere me, quæ ſum mater in Iſrael. Aliqui referūt hoc ad mulierē, dicentes, ꝙ ipſa conquereretur de Ioab, ꝙ vellet eā occidere delendo Ciuitatē, ſed ipſa erat mater in Iſrael, ſ. quia reſpondebat omnibus Iſraelitis. Sed hoc non ſtat: quia mulier illa non poterat conqueri de hoc. Nam etiā ſi Ioab deleret Ciuitatē, non occideret ipſam mulierē, ſi ipſa diceret ſe nō cōſentire Ciuitati: ſed intelligitur hoc de Ciuitate, ſ. ꝙ diceret mulier, vis euertere matrē in Iſrael, id eſt, vis deſtruere iſtā Ciuitatē, quę eſt mater, quęlibet enim

F Ciuitas vocatur mater eorum, qui habitant in eā, & ob hoc incolę eius vocātur filij. Sic enim dr̄, filij Ieruſalē id eſt, habitatores eius. Vel vocatur iſta Ciuitas mater i Iſrael, id eſt, mater reſpectu omnium Iſraelitarū, quia ad eā recurrebāt pro conſilio, tāquam ad matrē. *Quare præcipitas hæreditatem domini?* id eſt, male agis deijciendo in terrā aliquā de Ciuitatibus Iſrael, quia omnes ſunt hæreditas Dn̄i: vocantur autem Ciuitates Iſrael hæreditas Domini, quia Deus firmiter illas poſſidebat, quia acquiſiuerat eas ſibi de manu Gentiū: vnde ipſe dixit: Terra enim mea eſt, & vos coloni mei eſtis. Leu. 25. *Reſpondenſq; Ioab ait, abſit hoc a me, non præcipito nec demolior*, id eſt, Ioab dixit, ꝙ non intendebat deſtruere Ciuitatē, nec demoliri eā. ſ. præcipitādo turres, & mœnia in terrā per munitiones quas circūpoſuerat Ciuitati. *Non ſe ſic habet res*, id eſt, non eſt veritas ſicut tu

G exiſtimas. ſ. ꝙ ego velim deſtruere Ciuitatē, quia non veni ad hoc, ſed ad capiendū Sebā. *Sed homo de monte Ephraim Seba filius Bochri cognomine*, id eſt, ſolùm quęro Sebam cognomine Bochri, id eſt, qui cognominatur de cognatione Bochri, & iſte eſt de monte Ephraim. ſ. quia habitat in illo.

Seba an ſit de monte Ephraim. Quæſt. XXVIII.

QVAERETVR, quomodo eſt verū, ꝙ Seba eſſet de mōte Ephraim, quia dicūtur eſſe de mōte Ephraim illi, qui habitant in ſorte Ephraim, ſed habitantes ibi ſunt de cognatione Ephraim, ipſe aūt Seba erat de cognatione Beniamin: nā vocatur filius Iemini. Rn̄dendū, ꝙ Seba erat de ſtirpe Beniamin, vt patet ſup. dicebatur tn̄ eſſe de monte Ephraim, q̄a habitabat in aliqua parte mōtis Ephraim:

H nā tribus Beniamin, & Ephraim habebāt ſortes cōiunctas, & aliqua pars montis terræ Ephraim tenebatur in ſorte filiorū Beniamin, ideo qui erant de tribu Beniamin, poterāt dici de monte Ephraim: *Leuauit manum ſuam contra regē David, tradite illum ſolum, & recedemus a ciuitate*, id eſt, ſolum perſequimur Sebā filiū Bochri, quia ipſe leuauit manū cōtra regē Dauid, ideo date illū nobis, & recedemus ab vrbe. *Et ait mulier ad Ioab, ecce caput eius mittetur ad te per murum.* Dixit hoc mulier, non ꝙ ipſa ſciret determinatè, ꝙ ciues vellent dare caput Sebæ ipſi Ioab, ſed credidit ꝙ darent, confidens de eloquentia ſua, ideo promiſit ei tāquam aliquid certum. *Ingreſſa eſt ergo ad omnem populum.* Quia fortè totus populus erat in Conſilio, deliberans quid ageret de ſtatu vrbis, cùm Ioab obſediſſet illam, & tunc introiuit mulier ad populum in domū Conſilij. *Et locuta eſt eis*

I *ſapienter*. Quid mulier iſta dixerit, non habetur, ſed credendum eſt, ꝙ locuta fuerit de periculo, in quo erant, quomodo Ioab certiſſimè præualeret cōtra vrbem, & ꝙ ipſi fouebant cauſam iniquam, & delerentur omnes, ideo ꝙ expediebat illum hominē mori, ne ſimul tota gens periret. *Qui abſciſſum caput Seba filij Bochri proiecerunt ad Ioab*, ſcilicet, viri vrbis perſuaſi verbis mulieris, occiderunt Sebam, qui inter eos erat, & proiecerunt caput eius per muros. Nā non auſi ſunt aperire portas, eò ꝙ timebāt ne fortè irrumperet exercitus in vrbem, & læderet eā. *Et ille cecinit tuba*, ſcilicet, poſtquam Ioab recepit caput Sebæ, cecinit buccina, dans ſignum receptui & recedendi à Ciuitate. Sic enim fecit ſup. 18. Nam mortuo Abſalon cecinit buccina, vt omnes recederent à bello. *Et receſſerunt ab vrbe vnuſquiſque in tabernacula ſua.* Audito clāgore omnes receſſerunt, quia

K poſtquam dux dabat ſignum recedendi, nulli licebat pugnare, nam ageret contra diſciplinam militarem.

Cur occiſo Seba Ioab receſſit de vrbe non vrge amplius bellum. Quæſt. XXIX.

QVAERETVR, quomodo Ioab occiſo ſolo Seba receſſit de vrbe iam non vrgens bellum: Nam non ſolùm Seba ſurrexerat contra Dauid, ſed etiam omnes Iſraelitæ ſequuti fuerant eum. Reſpondendum, quòd Seba incitauerat omnes, & eo moriente, credebatur quòd omnes ceſſarent tanquam non habentes ducem: ideo ſatis fuit ipſum occidi. Sic etiam fecit Ioab in bello contra Abſalon, nam mortuo eo, iuſſit Ioab omnes ceſſare à bello, & permiſerunt Iſraelitas liberos recedere in domos ſuas, ſupra 18. Sed adhuc dicendum, quod

dato,

dato, quòd Ioab cognoſceret certiſſimè Iſraelitas promptos eſſe ad repugnandum Dauid, & non rediſſe ad eum propter mortem Sebæ:non expediebat, quòd moueret bellum contra totum Iſrael, ſed ſolum contra principem eorum, & cum nunc nullum principem haberent, non debebat Ioab pugnare; cùm autem haberent principem, ſicut nunc habebant Sebam, pugnare debebāt. Ratio eſt, quia Iſraelitæ nunquam repugnarent Dauid, niſi haberent principem, alioquin dato quòd omnes Iſraelitæ mortis rei eſſent, recedendo à Dauid, non debebat eis infligi mors: quia multitudini parcendum eſt: nam alias magis noceret ſibi Dauid non relinquendo ſibi ſubditos. In multitudine autē non debet attendi ad punitionem peccatorum, ſed debet adhiberi cautela, ne peccet, & etiamſi multoties peccauerit, non debet tota deleri, niſi ſit parua Communitas reſpectu alicuius principis magni, & maius nocumentum ei inferat ſæpè repugnando quam vtilitatis afferret ſeruiendo.

An pax eſſet omnibus Ciuitatibus offerenda. Quæſt. X X X.

QVAERETVR vlterius, cùm dictum ſit ſupra, quòd mulier iſta diceret debere peti, & offerri pacem Ciuitatib. Iſraelitarum, ſicut offerebatur Ciuitatibus alienigenarum, an verum ſit hoc? Reſpondendum eſt, quòd illa lex de offerendo pacem, non poſita eſt directè pro Ciuitatibus, quæ erant in terra Iſrael, ſed pro illis, quæ longè: vt patet Deuter. 20. ſcilicet: Sic facies omnibus Ciuitatibus, quæ à te procul valdè ſunt, & non ſunt de his vrbibus, quas in poſſeſſione accepturus es. De his autem Ciuitatibus, quæ dabuntur tibi, nullum omninò permittas viuere. Iſtud tamen intelligitur de Ciuitatibus, quę erant in terra Chanaan, antequam efficerentur Iſraelitarum, ſ. quando poſſidebantur à Chananæis: ſed poſtquam tenebantur ab Iſraelitis, non ſtabat iſta lex, ſi pugnaret contra illos. Sed adhuc non ſtat iſta lex in Iſraelitis, quia dicitur in ea; quòd ſi oblata pace ſuſciperent eam, deberent ſeruire ſub tributo, & tamen hoc manifeſtum eſt, quòd non fiebat: quia ſi libenter aperirent portas, nulla pœna imponenda erat, ſicut nunc, dato capite Sebæ, non fuit poſita aliqua pœna habitantibus in Abela. Itē non ſtat: quia ſi pugnaret princeps Iſrael cōtra aliquam de Ciuitatibus ſuis, non poterat ei imponere iſtam pœnam, ſ. tributi, quia omnes vrbes Iſrael erant tributariæ ipſi Regi, etiamſi nunquam pugnarent contra eum, vt colligitur præced. lib. c. 17. cum d[icitu]r, quòd quicunq; pugnaret contra Philiſthæum, & præualeret, conſequeretur immunitatem à tributis pro ſe, & domo patris ſui, ergo videtur, quod omnes domus Iſraelitarum erant ſubiectæ tributis, & ſic non poterat imponi alicui vrbi in pœnam quod eſſet tributaria. Item, non poterat iſta lex ſeruari in Iſraelitis generaliter, quia interdum pugnabatur cōtra aliquam vrbem, & quanquam illa vellet pacem, et aperiret portas, non ſuſcipiebatur in ſeruitutem, ſed omnes occidendi erant gladio, ſiue homines, ſiue iumenta, & tota Ciuitas cremanda erat: ſicut fiebat Ciuitati, in qua erant idololatræ, vt patet Deuteron. 13. Dicendum ergo, quòd illa lex de offerenda pace non erat data pro Iſraelitis, ſed pro extraneis: ideo nullus ex illa obligabatur offerre pacem vrbi, contra quam pugnaret: ſed conſideranda erat qualitas criminis, pro quo bellum indicebatur: quia q[uan]n[do] poterat ſine bello, & occiſione procurari pax, tenebantur Iſraelitæ inter ſe non gerere bellum, quia fratres erant. Alia autem erant, in quibus criminis qualitas exigebat, nullam haberi pacem, ſicut eſt in idololatria, vt dictum eſt. Ioab ergo, non obligabatur habitatoribus vrbis Abela ex conditione illius legis, ſed quia non peccauerant, ſed ſolum erat apud eos Seba, qui peccauerat, debebat admonere eos quòd traderent Sebam, alioquin vrbs obſideretur, & deſtrueretur. *Ioab autem reuerſus eſt in Ieruſalem ad Regem*, ſ. relicta obſidione vrbis, & recedentibus ſingulis in tabernacula ſua, ipſe Ioab iuit in Ieruſalem ad Regem, ducens ſecum exercitum, nam non dimiſit illum, vt ſupra dictū eſt, ne poſſet Dauid punire eum, vel ammouere à principatu. Et ſi dicatur, quòd hic dicitur, ſ. receſſerunt ab vrbe vnuſquiſque in tabernacula ſua. Dicendum, quòd iſtud intelligitur de illa parte exercitus, quæ non erat de ſeruis Dauid manentibus cum eo in Ieruſalem, ſed de illis, qui tunc vocati fuerant ad bellum, omnes autem alios ſecum duxit

A Ioab in Ieruſalem. *Fuit ergo Ioab*. Hic ponitur tertium, ſ. regni Dauid ordinatio, & nominantur ſerui eius præcipui, ſ. officiales domus ſuæ.

Cur nominentur iterum officiales Dauid. Quæſt. X X X I.

QVAERETVR, quare hic nominentur iſti officiales Dauid, cum iam nominati fuerint ſupra octauo. Reſpondendum, quod hoc factum fuit propter tria. Primò, ad certificādum de aliquibus dubijs; nam cū ſupra fuiſſet principatus militiæ traditus Amaſæ, priuato Ioab, eſſet nunc dubium mortuo Amaſa quis eſſet dux, ideo dicitur, quòd fuit dux Ioab. Secundum fuit, ad addēdum, quia aliqua ponuntur hic, quæ nō fuerunt poſita ſupra c. octauo: nam dicitur, quòd Ira Iairithes erat ſacerdos Dauid.
B Tertium eſt propter varietatem temporum, quia omnia tempora præcedentia ex capitulo 11. fuerunt Dauid laborioſa: nam tolerauit multas aduerſitates, nunc autem incipit aliud t[em]p[u]s, in quo fuit Dauid quaſi quietus, quia iam nō inſurrexerunt amplius mala domeſtica contra ipſum: ideo ſicut ante aduerſitatē omnes officiales ſui nominati ſunt, ſup. c. 8. ita hic finita aduerſitate, iterū fuerunt nominati. Quartum poteſt eſſe, propter magnitudinem tēporis: quia inter ea, quæ habentur hic, & ſup. c. 8. interciderūt aliquot anni, in quibus poterant mutari, vel mori officiales Dauid: ideo vt ſciatur qui nunc ſuperſtites erant, fuerunt hic iterum repetiti. *Fuit ergo Ioab ſuper omnem exercitum Iſrael*, idest, fuit dux totius exercitus duodecim tribuum, & ad ipſum pertinebat cōgregare, & diſſoluere exercitū, & principari in bello. *Banaias autem filius Ioiade ſuper Cerethæos*,
C *& Phelethæos*. Iſte erat alius principatus ſpecialis, ſcilicet, ſuper Cerethi, & Pheleti, qui erant baliſtarij, & fundibularij Dauid, vel aliæ legiones pugnatorū, ſemper manentes cum Dauid, & horū cura pertinebat ad Banaiā, ſed adhuc iſte erat ſub manu Ioab principis belli: erat enim Banaias vir fortis, vnus de fortibus Dauid, vt patet inſ. 23. & erat quaſi de præcipuis. Erat pater ſuus vir magnorum operum de vrbe Capſeel. eod. c. Erat autem de tribu Iuda, quia iſta Ciuitas erat in ſorte Iuda. Ioſue 15. huic autem cōmiſſa eſt militia tota tempore Salomonis, ſeq. lib. c. 2. & iſte occidit Ioab apud altare. eod. c. ipſe quoque occidit duos leones in terra Moab, & percuſſit leonē in ciſterna in diebus niuis, & fecit eum Dauid ſecretarium ſuū, infra 23. *Aduram verò ſuper tributa*. Iſtud additur hic: nam ſupra c. octauo, vbi ponuntur principes domus Dauid, non ponitur Aduram
D tāquam colligens tributa: ſic etiam vocatus eſt ille, quē Roboam præpoſuit tributis, & miſit ad colligendū illa in terram Iſrael facta diuiſione regni, & lapidatus eſt ab Iſraelitis, ſeq. lib. cap. 12. *Porro Ioſaphat filius Ahilud à Commētarijs*, idest, iſte erat relator cauſarum tēpore Dauid, vt declaratum eſt ſupra octauo, & tēpore Salomonis etiā fuit à Commentarijs, ſequenti libro capitulo quarto, vbi ponuntur officiales Salomonis. *Sadoc verò, & Abiathar Sacerdotes*, idest, erāt Sacerdotes magni: nam de Sacerdotibus minoribus non fit hic mentio, cùm illi valde multi eſſent, & erant ambo iſti Sacerdotes magni tempore Dauid, & non fuerunt poſtea duo Sacerdotes ſimul, ſed vnicus, & ante hos etiam ſemper fuit Sacerdos vnicus. Cauſa autem quare tunc fuerunt duo ſummi Sacerdotes, cùm deberet eſſe vnus, declarata eſt ſupra octauo, quæſt. 20. & 21. & 22. ali-
E qui enim putant, quòd ante Dauid ſemper fuerunt Sacerdotes magni ſingulares, idest, ſemper erat vnus, ſed poſt Dauid fuerunt ſemper duo Sacerdotes ſimul magni; ſed errant: nam ſolus erat vnus ſummus Sacerdos, niſi tempore Dauid, quando duo facti ſunt. *Seba autem Scriba*, idest, Seba fuit ſcriba Dauid. Non fuit iſte Seba, qui erat ſeruus Miphiboſeth, nec etiam ille, qui ſurrexit contra Dauid, ſed alius, quia multi ſic vocabantur. Sed obijcietur, quia ſupra octauo dicitur, quòd Saraias erat ſcriba. Reſponderi pòteſt quòd Saraias, & Seba ſunt nomina eiuſdem viri, qui erat binomius, ſicut interdum aliqui ſunt binomij, & quadrinomij. Aliter poteſt dici, quòd à principio fuit Saraias ſcriba, & poſtea factus eſt Seba ſcriba. *Ira autem Iairithes erat Sacerdos Dauid*. Iſte etiam additur hic, nam ſupra 8. non ponebatur.

An Ira Sacerdos Dauid eſſet magnus, vel minor. Quæſt. XXXII.

QVÆRETVR, quò ponitur hic Ira, vt Sacerdos Dauid, quia aut erat Sacerdos magnus, aut minor: non poteſt dici, quòd eſſet magnus, quia ſoli duo, ſ. Sadoc, & Abiathar erant Sacerdotes magni, ſ. Sadoc ſuper filios Eleazar, & Abiathar ſuper filios Ithamar. 1. Paralip. 24. Etiam non poteſt dici, quod eſſet Sacerdos minor, quia de iſtis valde multi erant, ideo non magis poneretur Ira, quam aliqui alij. Reſpondent quidam, quòd Ira non erat Sacerdos, ſed offerebat munera: ſicut enim Domini magni habent aliquos miniſtros, qui vocantur eleemoſynarij, & per eos diſpenſantur omnes eleemoſynæ dominorum: ita Dauid habebat quendam virum, per quem diſpenſarentur omnia ſacrificia ſua, id eſt, quòd haberet curam de omnibus animalibus, quæ debebant offerri per Dauid, & de omnibus libamentis eorum pro ſingulis temporibus, & iſte vocabatur Sacerdos, quia habebat curam de ſacrificijs, quæ offerebantur per ſacerdotes, & iſte erat Ira Iairithes. Alij dicunt, quod Ira erat Sacerdos ſpecialis Dauid, ſcilicet, quia ei dabat Dauid omnia ſacrificia ſua, vt ille offerret ea Domino. Dicunt etiam, quod Iairithes non eſt nomen regionis, ſed ſignificat illuminatorem, quia nomen iſtud in Hebræo poteſt ſignificare lumen, & illuminatorem, & ſic volunt, quòd iſte eſſet incenſor lucernarum Sanctuarij; & dicunt etiam, quòd erat de Thecua, quia ibi erat oleum oliuarum. Sed iſtud nihil eſt, nec indiget reprobatione: quia nullum habet fundamentum. Dicendum ergo, quòd Ira erat Iairithes, ſic nominatus à quadam Ciuitate, de qua erat, & iſte erat Sacerdos Dauid, ſcilicet, Sacerdos minor; nominatur tamen hic, quia erat ſpecialiter Sacerdos Dauid: nam ſicut domini magni habent capellanos à quibus ſpecialiter audiunt miſſam, & quanquam habeant ſub ſe epiſcopos, vel alios prælatos, illi non dicunt eis miſſam, niſi rarò: ita Dauid ſpecialiter afficiebatur ad Iram Iairithem, quia fortè erat vir ſanctæ conuerſationis, & per eum offerebat omnia ſacrificia ſua: ideo nominabatur ſpecialiter Sacerdos Dauid, tanquam ipſe ſolus haberet officium ſacrificandi coram Dauid. Sadoc autem, & Abiathar nominantur hic Sacerdotes: non quidem Dauid, ſed abſolutè, ſ. quia habebant dignitatem ſummi Sacerdotij, quod erat magnus principatus. De Ira autem non dicitur, quòd erat Sacerdos ſimpliciter, ſed quòd erat Sacerdos Dauid. Alij autem volunt quòd Ira non erat Sacerdos, ſed princeps in domo Dauid, & vocatur Sacerdos, i. princeps: ſic. n. dicitur ſup. 8. quòd filij Dauid erant Sacerdotes: & tamen manifeſtum eſt, quòd ipſi non erant Sacerdotes, cùm de hac tribu nullus eſſet Sacerdos, ſed erant principes magni, ſic patet 1. Paralip. 18. ſ. porrò filii Dauid primi ad manum regis, i. erant principes primi coniuncti regi, ſed iſte ſenſus non eſt conueniens: quia tunc Ira eſſet maior omnibus de domo Dauid, & haberet locum filiorum regis, ſed accipiendum eſt, vt diximus immediatè, ſ. quòd eſſet Sacerdos. Si tamen aliquis velit dicere, quòd erat princeps magnus, ſicut filij regis, non reſiſtimus ei. Simile. n. habetur 1. Paralip. 27. ſ. Ionathan patruus Dauid conſiliarius, vir prudens, & literatus ipſe, & Iahiel filius Achamon erant cum filijs regis, i. erant principes ſicut illi. Sciendum eſt, quòd hic non ponuntur omnia officia domus Dauid, nam ipſe habebat per ſingulos menſes ſingulos miniſtros, qui aderant, & ſeruiebāt ei; & ſicut erāt duodecim menſes, ita erāt duodecim tribus, & de qualibet erat vno menſe vnus princeps cum 24. millib. virorum de tribu ſua, & aſtabat Dauid, quarum nomina per ſingulos menſes ponuntur 1. Paralip. 27. alia quoque officia minuta erant in domo Dauid, quæ omnia ponuntur eod. cap.

CAP. XXI.

FACTA eſt quoque fames in diebus Dauid tribus annis iugiter: & conſuluit Dauid oraculum Domini: dixitque Dominus: Propter Saul, & domum eius ſanguinum, quia occidit Gabaonitas. Vocatis ergo Gabaonitis, Rex dixit ad eos: Porro Gabaonitæ non erant de Ieſue 9. *filijs Iſrael, ſed reliquiæ Amorrhæorum,*

F Dicto in præcedentibus de peccato Dauid per luxuriam, hic agitur de peccato eius per negligentiam, ſcilicet, quia propter negligentiam ipſius venit fames ſuper populum. Et diuiditur in duo: quia Primò ponitur factum; Secundò, narratur quadruplex bellum, ibi. *Factum eſt autem rurſum.* Prima in duas, quia Primò ponitur punitio populi; Secundò pœna delicti, ibi. *Vocatis ergo.* *De negligentia David.*

An ordo continuus ſit. Quæſt. I.

QVAERETVR circa primum, an ea, quæ habentur hic, habeant ordinem continuatum ad præcedentia, & an facta fuerint immediatè poſt præcedentia. Reſpondendum eſt, quòd non patet ordo: nam hic non ponitur aliqua hiſtoria continuata, ſed ponitur duplex hiſtoria: vna
G de fame, & alia de bellis. Quantum ad illam partem de bellis, dicendum, quòd non eſt continuata totaliter præcedentibus, eo quòd ibi ponitur bellum, in quo Dauid occidit Goliath Gethæum, & tamen iſtud bellum fuit antequam Dauid eſſet Rex tempore Saulis. præceden. lib. cap. 17. Ideo dicendum, quòd in illa parte nihil ponitur niſi quædam recollectio bellorum, quæ facta ſunt diuerſis temporibus Dauid. Quantum ad primam partem, de fame, non apparet an fuerit facta immediatè poſt præcedentia, vel ante. Sed aliquis dicet, quòd fuit factum poſt, quia nunquam recedere debemus ab ordine, quem ponit Scriptura, niſi per aliquam cauſam apparentem. Hic tamen non apparet aliqua ratio ordinis commutati, ideo videtur dicendum, quod fuerit ordo continuus. Huic rationi aſſentio, & tamen aliquid eſt propter quod poſſimus ſuſpicari contra-
H rium, quia Dauid peccauit per luxuriam, ſupra 11. & poſtea ſequutæ ſunt variæ punitiones eius vſque huc, quod fuit in multis annis, ideo forte hoc tempore medio accidit fames iſta, tamen Scriptura non poſuit illam, ne diuideret hiſtoriam de punitione Dauid pro peccato luxuriæ. Multoties autem Scriptura tollit ordinem naturalem, permutando illum, vt ſeruet ordinem artificialem; quia tamen non apparet hic, an fuerit facta aliqua mutatio ordinis, potius dicendum eſt, quod non fuit, ſed quòd eſt ordo rectus. Cùm autem quæritur, an iſta fuerint facta immediatè poſt præcedentia? Dicendum, quòd non poteſt apparere, quia cùm non conſtet, an iſta ſint poſt præcedentia, minus conſtabit, an ſint immediatè facta poſt illa, vel magno tempore. Sed adhuc dato, quod concedamus iſta fuiſſe facta poſt illa, non apparet an immediatè, vel aliquanto tempo-
I re intercepto acciderint. *Facta quoque eſt fames in diebus Dauid*, quaſi dicat, dato quod fames non pertinuerit directè ad punitionem peccatorum Dauid, tamen in diebus eius facta eſt.

Quare fames iſta facta fuerit. Quæſt. II.

QVAERETVR, quare acciderit iſta fames? Reſpondet Rab. Salom. quòd ponitur hic de iſta fame, quia ponitur ſupra de Ira Iairithita Sacerdote Dauid, & dicit, quod quandocunque aliquis dat omnia munera ſua vni Sacerdoti, inducit famem ſuper orbem. Sic etiam recitat Rab. Dauid Kimhi. Et quia Dauid dabat omnia munera ſua, ſcilicet, Iræ Iairithæ, qui vocatur Sacerdos Dauid, præceden. cap. induxit Deus famem. Sed iſta reſponſio eſt
K ſtulta, quia in litera ponitur contrarium: ſcilicet, quòd venit fames propter domum Saulis: quia occiderat Gabaonitas. Etiam quia Deus propitiatus eſt terræ, quando occiſi ſunt filii Saulis. Si tamen fuiſſet peccatum in Sacerdote Dauid, ſcilicet, quia ei ſoli dabantur munera, non fuiſſet ablata pœna propter mortem filiorum Saulis. Item, non eſt rationabile quod dicunt: quia dato, quod aliquis det eidem Sacerdoti omnia munera ſua, ſi ille Sacerdos bonus eſt, nihil peccat, quia non facit iniuriam alijs, cùm non teneatur eis aliquid dare. In muneribus autem neceſſarijs ſecus eſt, quia ibi præiudicaret Dauid omnibus Sacerdotibus, ſi daret ea vni, ideo nihil eſt hoc. *Tribus annis iugiter*, id eſt, fames iſta durauit per tres annos continuos, ſcilicet, quia nunquam ceſſauit.

Dauid quare non conſuluit per tres annos Dominum ſuper fame. *Quæſt. III.*

QVÆRETVR, quomodo per iſtos tres annos, quibus durauit fames, Dauid non conſulebat Dominũ. Reſpondet Rab. Sal. quòd in primo anno non curauit conſulere Dominum, quia putauit quòd veniret caſu, ſicut dixerunt augures Philiſthinorum, & Sacerdotes: quòd ſi boues aſcenderent directè per viam Iſrael, Deus percuſſerat Iſraelitas: ſin aũt caſu acciderat, præc. lib. c. 6. Ita ergo hic poterat accidere fames ſine aliqua cauſa, & Deo non faciente. In ſecundo anno putauit factum fuiſſe propter Idolum Michæ: de quo habetur Iudic. 17. In tertio autem anno putauit iam quòd propter ſeipſum acciderat, ideo conſuluit Dominum. Sed iſta non ſtant. De primo patet; quia nunquã aliquid euenit caſu, ſ. quòd aliqua pœna infligatur hominibus ſine cauſa, & quod illa non ſit a Deo: neceſſe eſt. n. omnes pœnas nobis inflictas à Deo euenire, & etiam propter aliquam cauſam, quia nihil poteſt eſſe factum per accidẽs, vel totaliter à fortuna, vt probat Boet. de conſolat. lib. 5. proſa 1. Cum aũt confirmant auctoritate ſacerdotum Philiſthinorum, illud nihil eſt: quia Philiſthini erant ignorantes circa Diuinam prouidentiam, & putabant aliquid poſſe euenire Deo non agente, ſed à caſu: falſum tamen eſt, quod nõ ſolum conuincitur auctoritate Scripturæ, ſed etiam ratione naturali, vt probat Boet. vbi ſupra. Secundum non ſtat de Idolo Michæ, quia tunc oportebat, quòd adhuc Idolum illud maneret: ſed hoc falſum eſt, quia à multis diebus ante hoc ablatum fuerat: vult tamen Nicolaus, quod illo anno ſecũdo, Dauid abſtulerit illud, & non ceſſauerit fames. Sed non ſtat: quia ſolum manſit iſtud Idolum Michæ in tribu Dan, quandiu manſit tabernaculum Domini in Silo: vt patet Iudic. 18. ſ. manſitq; apud eos Idolum Michæ omni tempore, quo fuit domus Dei in Sylo: ſed manifeſtum eſt, quòd nũc non erat tabernaculum Domini in Silo, quia moriente Heli ſummo Sacerdote, perijt arca de Sylo, quia capta eſt à Philiſthinis, lib præced. c. 4. & tabernaculum pauco tempore poſt, inde ablatum eſt: nam tempore Saulis tabernaculum erat in Nobe: nam ibi occidit Sacerdotes Saul, præced. lib. c. 22. ideo non erat iam Michæ Idolum in terra Iſrael. Rab. Cahad Iagaon dixit, quod non quæſiuit Dauid vſque ad tertiũ annũ, quia primo anno putauit eſſe illud propter idololatriã totius populi: nam quando totus populus declinabat ad Idola, Deus auferebat pluuias, & inducebat famem. Deut. 11. ſ. Cauete, ne fortè decipiatur cor veſtrum, & recedatis à Domino, ſeruiatiſq; Dijs alienis, & adoretis eos: Iratuſque Dominus claudat cœlum, & pluuiæ non deſcendant, nec terra det germen ſuum, & pereatis velociter de terra. Idololatriam autem manifeſtam, vel cõmunem, ſi aliqua erat, abſtulit Dauid de terra. In ſecundo anno putauit, quòd veniebat hoc propter aliquam ſpecialem idololatriã occultam, & tunc ſuper illos, qui idololatrarent veniret, iuxta illud Amos 4. ſ. cum adhuc tres mẽſes ſupereſſent vſque ad meſſem, & pluere ſuper Ciuitatem vnam, & ſuper Ciuitatem alteram non pluere. In tertio anno putauit Dauid, quòd iſta veniebant propter ſe, & ideo conſuluit Dominum. Sed etiã hoc non ſtat. De primo patet: quia cum Dauid eſſet vir Deicola, non audebant Iſraelitæ publicè in dieb. eius Idola colere: ideo non putaret ipſe quòd propter communem idololatriã aliqua pena veniebat, quia nulla talis idololatria erat. Item non ſtat ſecundum: quia quando peccatum eſt occultum, Deus non infert pœnam toti populo pro illo, ſed illis, apud quos frequentatur peccatum: erat tamen fames generalis in tota terra Iſrael, & auctoritas Amos inducta, probat contrarium, ſ. pluere ſuper Ciuitatem vnam, & ſuper Ciuitatẽ alteram non pluere, & tamen tunc erat generalis fames. Dicendum ergo, quòd non omiſit Dauid conſulere Dominũ in duob. annis primis pro hac cauſa, ſed fortè conſuluit, & Deus non reſpondit, propter aliquod peccatum; ſicut Sauli quærenti à Domino non reſpondit propter peccatum Ionathæ. præc. lib. c. 14. Iterum ẽt Deus noluit reſpondere Sauli per ſomnia, nec per Sacerdotes, nec prophetas, præc. lib. c. 28. & ſic forte propter aliquod peccatũ populi, vel Dauid, Deus nõ reſpondit in duob. annis. Vel aliter dici põt: quòd non quæſiuit Dauid in illis, eo quòd Deus inclinauit eum ad non quærendum, vt populus pateretur famem his trib.

A annis: quia fortè Deus diſpoſuerat punire populum fame his tribus annis, & ſi in principio quæſitum fuiſſet, cur hoc eueniebat, reſpondiſſet Deus, quòd veniebat propter Saulem, & occiſis filijs eius ceſſaret, & ſic non puniuiſſet Deus Iſraelitas tempore, quo diſpoſuerat. *Et conſuluit Dauid oraculum Domini*, id eſt, petiuit reſponſum a Deo. In Hebræo habetur: *Quæſiuit faciem Domini*. Sed idem eſt: quia quando Deus alicui reſpondebat, dicebatur eſſe corã facie eius.

Dauid quomodo conſuluerit oraculum. *Quæſt. IIII.*

QVAERETVR, quomodo Dauid conſuluerit oraculum? Reſpondendum, quod poterat conſuluiſſe per ſummos Sacerdotes, qui in Rationali inquirerent ei veritatem; vel poterat conſulere per Prophetas, qui per orationẽ B haberent à Deo reſponſum. De modis aũt conſulendi Dominum declaratũ eſt præc. lib. c. 8. & 9. Sed adhuc dicetur, quòd poterat conſulere Dominum per ſomnia: nam ſic dr̃ præc. lib. c. 28. quòd Deus non reſpondit Sauli per ſomnia, nec per Prophetas, nec per Sacerdotes, ergo vr̃ quòd quidã modus reſpondendi erat per ſomnia. Dicendũ, quod Deus poterat videre per ſomnia, quod tamen homo diſponeret ſe ad hoc, quòd Deus reſponderet ei per ſomnia, erat quædam ſuperſtitio, & peccatum, vt declaratum eſt alleg. cap. ideo Dauid cum eſſet vir Deicola, non vteretur ſuperſtitione, ſed modis licitis.

An conſuluerit Dauid Dominum per Sacerdotes, vel per Prophetas. *Quæſt. V.*

C QVAERETVR, quem ergo modum Dauid habuit de his duob. ſ. per Sacerdotes, vel per Prophetas in conſulẽdo Dominum. Dicendum, quòd licet nõ conſtet, putandum eſt, quòd conſuluerit Dauid Dominum per Sacerdotes; quòd patet ex duob. Primum, quia Dauid ſemper erat conſuetus conſulere Dominum per Sacerdotem: ſic. n. patet præced. lib. c. 23. vbi conſuluit bis Dominum per Abiathar. Iterum ẽt eod. lib c. 30. conſuluit per eundem Abiathar. Per prophetas aũt raro inquirebãt: nam non legitur inquiſiuiſſe, niſi ſemel per Prophetam Nathan, & illa vice errauit Nathan, quia non loquutus fuit, vt à Deo inſpiratus, ſed ſenſu humano, vt patet ſupra 7. ideo ſequenti die correxit dictũ ſuum. Secundum eſt: quia dicitur hic in Hebræo, quæſiuit faciem Domini, ſed propriè inquirebant Dominũ, qui volebant reſponſum per Sacerdotem præſente Rationali: nam ibi magis ſignificabatur præſentia Dei, quàm aliter. D Tertium poteſt addi, ſ. quia non eſt modus ita conueniens ad inquirendum per Prophetas, ſicut per ſacerdotes, quia ſacerdotes illico habebant reſponſum, niſi Deus iratus eſſet, & reſpondere nollet. In Prophetis autem ſecus erat, quia licet eſſent viri boni, & Deus non eſſet iratus: interdum non reſpondebat eis illico, ſed expectabãt per aliquot dies: ſic. n. fuit de Ieremia, qui petiuit à Domino, an deberent deſcendere Iſraelitæ in Aegyptum, nam inſiſtens orationibus, & ieiunijs, habuit reſponſum poſt decem dies: Ierem. 42. Sic etiam fuit de Daniele: nam ipſe interdum erat multis dieb. ieiunans, ſ. tribus hebdomadis, vt haberet reſponſum à Deo de quadam viſione, ſic patet Daniel. 10. Ideo facilior modus inquirendi erat per Sacerdotes, & iſtum cõmuniter tenebat Dauid.

E *Cur orta fuerit fames temporibus Dauid.* *Quæſt. VI.*

QVAERETVR vlterius de iſta fame, cum non eueniſſet propter peccatum Dauid, cur euenerit in dieb. ſuis, quia ſic indirectè puniebatur ipſe. Reſpondendum, quod aliquo modo fuit culpa Dauid circa hoc. Pro quo ſciendum, quod Ioſue, & Principes Iſraelitarum, decepti à Gabaonitis cum deberent eos occidere, acceperunt illos in ſeruos pro Sanctuario ad ſcindendum ligna, & portandum aquas, & non occiderunt illos propter iuramentum, quod præſtiterunt. De quo Ioſue 9. Ad hoc autem iuramentum tenebantur omnes poſteri, eo quod totus Iſrael fecit illud coram Domino, & acquiſitum eſt quoddam ius Deo ex illo, ſcilicet, quia habebat ſeruos Sanctuarij. Saul autem præuaricatus eſt iuramentum iſtud, occidendo plurimos de Gabaonitis, & quia peccatum iſtud erat notorium, & Gabaonitæ volentes habere iuſtitiæ comple-

mentum, non potuerunt: Ideo Deus immiſit famem. Erat autem magna culpa Dauid in hoc, quia ad eum pertinebat punire delicta notoria, & quia iſtud notorium erat, & non puniuit illud, tenebatur de negligentia, vnde poſtea fuit coactus ſatisfacere petitioni Gabaonitarum inflicta fame.

Cum Dauid peccaſſet nolens prouidere de iuſtitia Gabaonitis, cur non fuerit inflicta ei aliqua pœna ſpecialiter. Quæſt. VII.

QVÆRETVR vlterius, cum Dauid in hoc peccaſſet directè, ſcilicet, nolens prouidere de iuſtitia Gabaonitis: cur non fuerit inflicta ei aliqua pœna ſpecialiter; Nam iudex nimis delinquit, quando non vult prouidere de iuſtitia petẽtibus, & hoc erat magnum peccatum, potiſſimè in iudice ſummo, qui multos per iniuriam ſic grauaret, ideo debebat ſibi infligi pœna ſpecialiter, & non populo. Reſpondendum, quòd Gabaonitæ nunquam petiuerant a Dauid, quod faceret eis iuſtitiam de ſemine Saulis, pro malo quod paſſi fuerant, quia ſi petiuiſſent, & noluiſſet prouidere eis Dauid, ipſe faciebat litem ſuam, & conuertebat in ſe totam culpam Saulis. Quod autem non petiuiſſent Gabaonitæ de hoc iuſtitiam, patet: nam ſi petiuiſſent, & Dauid noluiſſet ſatisfacere eis, iam ſciret, quòd illud erat peccatum graue, & propter illud fames veniebat, neſciuit tamen in tribus annis, cur veniret fames, ergo nõ petiuerant aliquid ab eo Gabaonitæ. Item Gabaonitæ nõ auſi fuiſſent petere vindictam contra Saulem, quia credebant, quòd cùm ipſi eſſent alienigenæ, & ſerui Hebræorum, ſi peterent vindictam contra poſteros Saulis, qui erant de ſemine regio, quòd totus Iſrael ſubuerteret eos: ideo non petebãt, ſed intra ſe clamabant ad Dominum. Dauid autem ſciebat iſtud, ſcilicet, quòd illi non auderent petere ſatisfactionem, ideo cùm ipſe eſſet iudex, debebat ex officio ſuo illis prouidere dando locum, ne timerẽt petere: & quia circa hoc fuit negligens, fuit fames inflicta tempore ſuo ſuper eum, & alios: ſi tamen ipſe negaſſet iuſtitiæ complementum Gabaonitis, quia iſtud fuiſſet ſpeciale peccatum ſuum, data fuiſſet pœna ei præter pœnam communem, quæ erat in fame.

An punierit Deus totum populum propter peccatum Saulis. Quæſt. VIII.

QVAERETVR vlterius, quare Deus infligebat famem toti populo pro malo, quod fecerat Saul, cũ ipſe in hoc eſſet innocens? Reſpõderi poteſt, quòd Saul occidit Gabaonitas, & tamen totus populus conſenſit ei in hoc, & quia hoc erat manifeſtè malum, puniuit Deus populum ſicut ſemen Saulis. Cõſenſit autem populus Sauli fortè vt placeret ei, & tamen tenebatur reſiſtere, quia notoriè erat malum, & tunc ceſſaſſet Saul: ſic enim fuit, quando iurauit Saul, quòd occideret Ionathan, & tamen populus nõ permiſit. præced. lib. cap. 14. Aliter poteſt dici, quòd iſta pœna inflicta eſt populo, quanquam non conſenſerit Sauli occidenti Gabaonitas, quia poſtea non vindicauit iniuriam illorum: nam mortuo Saule cum eſſet notorium toti populo malum, quod pertulerant Gabaonitæ à Saule, debebant prouidere eis de remedio, quia fortè ipſi ſciebant, quòd propter timorem eorum Gabaonitæ non petebant ſatisfactionem, vel fortè populus incuſſerat eis timorem, ne peterent, alioquin occiderẽtur, & tunc populus eſſet valde reus: Vel aliter, fortè populus non peccauerat in malo, quod paſſi ſunt Gabaonitæ, tamen Deus puniebat populum, non quia peccauerat, ſed vt occaſione huius pęnæ incitaretur ad vindicandum iniuriam Gabaonitarum: quia ſi non fuiſſet fames inflicta, nunquam curaſſent Iſraelitæ vindicare iniuriam Gabaonitarum; inflicta autem fame conſulerent Dominum ſuper ea, & ipſe reſpondens, quòd acciderat ꝓpter peccatum Saulis contra Gabaonitas, faceret, quòd puniretur peccatum illud. Vel aliter, fortè Iſraelitæ peccauerãt in aliquo alio, pro quo Deus illis dabat punitionem hanc etiã ſi nihil omnino peccaſſent in malo inflicto Gabaonitis, & tamen volebat, quòd manifeſtaretur peccatum illud per iſtam famem à Deo inflictam.

F

Quare non eſt inflicta mors populo ſicut filijs Saul. Quæſt. IX.

QVAERETVR vlterius, dato, quòd cõſenſiſſet populus Sauli occidenti Gabaonitas, & propter hoc fuiſſet inflicta fames, quomodo non fuit inflicta mors, ſicut fuit inflicta filijs Saulis. Reſpondendum, quod propter duo fuit hoc. Primò, quia hoc dato, ſolus Saul fuit, qui occiderat Gabaonitas iubendo illud, & ſerui eius exequerentur. Populus autem ſolùm conſentiebat Sauli, vt faueret ei, quia erat rex, ideo non erat tantum peccatum populi, ſicut regis; vnde filij regis debuerunt occidi loco ipſius; Populus autem debuit minori pœna affligi. Secundum fuit: quia licet totus populus præſtitiſſet conſenſum
G aliquem, vel non repugnaret, cùm poſſet, licet pro quolibet eorum fortè per ſe eſſet cauſa ſufficiens ad hoc, quòd occideretur: tamen pro omnibus ſimul, non erat cauſa ſufficiens: quia maius damnum erat, & pœna occiſio totius populi, quæ iuſtè deberet exigi pro morte Gabaonitarum: vnde licet totus Iſrael iuberet, quòd occiderentur Gabaonitæ, & conſenſus, vel præceptum cuiuslibet de populo ad hoc ſpecialiter interueniſſet, non erat ob id licitum, quòd totus populus occideretur pro morte Gabaonitarum: quia etiam hoc modo pro iniuſta morte vnius ſolius viri, deberet vnum regnum totum perire: & tamen ſecundum rectitudinem legum, & etiam conſcientiæ, iniuſta eſſet pœna, ideo ſufficit toto populo, quòd per tres annos fame affligeretur, ſicut quod ipſe Saul, qui fuerat princeps criminis, pateretur pœnam in morte filiorum
H ſuorum.

An iſta fames fuerit inflicta pro alio peccato populi à peccato Saulis. Quæſt. X.

QVAERETVR vlterius, quia ſupra dictum eſt, quòd poterat eſſe, quod iſta fames trium annorum fuerit inflicta pro alio peccato populi, & tamen fuerit ad indicandum peccatum Saulis cõtra Gabaonitas, an hoc poſſit ſtare. Aliquis dicet, quòd non, quia Deus reſpondit in litera, quòd iſta fames erat propter Saul, & domum ſanguinum, quia occidit Gabaonitas, ergo non poteſt poni pro alio delicto. Reſpondendum, quòd ſatis poterat eſſe iſta pęna pro duobus delictis inæqualibus, & tamen quod exprimeretur
I minus delictum tanquam cauſa, pro quo tamen minus inferebatur: ſimile patet præceden. lib. cap. 16. cùm iret Samuel in Bethlehem ad vngendum Dauid in regem principaliter, & ibat etiam ad ſacrificandum Domino minus principaliter, ſcilicet, ſolùm ad occultandum id, quod intendebat: & tamen Deus iuſſit, quod diceret ſe veniſſe ad ſacrificandum Domino, & taceret, quod veniebat ad vngendum Dauid in regem, ſic ergo in duabus pœnis poterat fieri, quòd minor exprimeretur tanquam cauſa. Similiter ergò Deus poterat infligere iſtam famem in pœnam alicuius delicti Iſraelitarum, & etiam vt manifeſtaretur per illam delictum factum contra Gabaonitas, & ſic licet eſſet alia culpa, quia Deus poterat dare iſtam pœnam ad ſignificandum delictum illud, poterat exprimi peccatum contra Gabaonitas tanquam cauſa ſola, propter quam dabatur; &
K verum eſt, quòd iſta pęna erat propter Saul, & domum ſanguinum, id eſt, ad ſignificandum delictum illud, licet non eſſet in pœnam eius, ſed alterius. *Dixitque Dominus*, id eſt, reſpondit per Sacerdotẽ præſente Ranonali: *Propter Saul, & domum ſanguinum*, id eſt, iſta pœna venit propter Saulem delinquentem, & propter domum ſuam, quæ eſt domus ſanguinum, id eſt, domus, quæ effudit multum ſanguinem iniuſte: ideo non ſolum eſt peccatum Saulis, ſed etiam domus ſuæ. Rab. Sal. dicit, quòd fames venit propter Saulem, ſcilicet, propter peccatum, quod habuerunt Iſraelitæ, ſcilicet, quia non defleuerunt Saulem, ſed ſepelierunt eum cito ſine honore, & propter domum ſanguinum, id eſt, propter domum ſuam, quæ erat domus ſanguinis.

An

An opinio Rab. Salomonis ſit vera.
Quæſt. XXI.

QVAERETVR, an ſtet expoſitio Rab. Sal. Dicendum, ꝙ non. Primò, quia falſum præſupponit, ſcilicet, ꝙ Saul fuit quaſi ſubito ſepultus ſine fletu: nam Saul occiſus, translatus eſt in terram Philiſthinorum, & ibi fuit ſuſpenſus in muro vrbis Bethſan, ſiue in platea, & viri Iabes Galaad venientes per noctem furati ſunt cadauer eius, & filiorum ſuorum, & deferentes ſecum, ſepelierunt in nemore Iabes, fleueruntq; & ieiunauerunt ſeptem diebus, præced. lib. c. vlt. & primo Paral. 10. ergo non fuit ſine honore, & planctu ſepultus. Item Dauid, & viri eius, audita morte Saulis fecerunt planctum magnum, & ieiunauerũt, ſupra 1. cap. Item Dauid promiſit viris Iabes Galaad retributionem pro eo, quòd ſepelierunt, & defleuerunt Saulẽ, ſupra ſecundo; ſi autem illi nõ feciſſent hoc honorabiliter, & ſine crimine, nihil eis promiſiſſet: ergo non fuit aliquid erratum circa funera eius. Item dato, quòd populus non exhibuiſſet Sauli omnem honorem, qui regibus exhiberi debet, non fuiſſet fames impoſita ſuper populum, eo quòd non erat tam graue delictum, vt talis pœna imponeretur. Item non ſtat: quia ſi propter iſtud delictum fuiſſet pœna impoſita, ad ſatisfactionem illius iuſſiſſet Deus aliquid fieri: ſicut enim quia fames illa venerat propter Gabaonitas, iuſſi fuerunt occidi filij Saulis; ita pro peccato honoris non traditi funeri Saulis, iuſſiſſet Deus aliquid fieri: nihil tamen iuſſum eſt, ideo non fuit pęna famis propter hoc, ſed fuit propter Saul, id eſt, propter peccatum eius, quod litera ipſa exponit cùm dicit; *Quia occidit Gabaonitas.* Ideſt, peccatũ Saulis fuit in occidendo Gabaonitas, hoc autem dicitur, quia Saul fecerat multa peccata, ſcilicet, perſecutus fuerat Dauid, & occiderat Sacerdotes, & Gabaonitas, vt ergo ſciretur pro quo infligebatur, dictum eſt, quia occidit Gabaonitas.

Quomodo Saul occiderit Gabaonitas, & quando.
Quæſt. XII.

QVAERETVR, quando Saul occiderit Gabaonitas, & quomodo. Aliqui reſpondẽt, ꝙ occidit eos, non quidem in propria perſona, ſed occidit Sacerdotes, per quos ſuſtentabantur Gabaonitæ, & qui alteri ſubtrahit id, quo alitur, dicitur occidere eum, ſic tenet Rab. Sal. Sed nõ ſtat; Primò, quia falſum præſupponitur, ſ. ꝙ non occiderit Saul Gabaonitas, quia infra dicitur: Virũ, qui attriuit nos, & oppreſſit iniquè, ita delere debemus, ergo occidit eos. Item ſi non occidiſſet eos, ſed ſubtraxiſſet ſuſtentationem, ſatisfactio non erat occidendo aliquos de filijs Saulis, ſed deberet reſtitui Gabaonitis id, quod ablatum fuerat: & tamen Dauid dixit eis; Quid faciam vobis, vt benedicatis hęreditati Domini? & dixerunt Gabaonitæ, non eſt nobis ſuper argento, & auro quæſtio, ſed contra Saul, & domum eius: ſi tamen læſiſſet Saul illos, ſubtrahendo victum, quæſtio eſſet ſuper auro, & argento, vel ſuper alio æquiualenti ad victum, & non ſuper morte virorum. Item dicitur in litera: Gabaonitæ non erant de filijs Iſrael, ſed reliquiæ Amorrhæorum, & voluit Saul percutere eos zelo, quaſi pro filijs Iſrael, & Iuda, ergo percuſſio, vel occiſio fuit, & non ſubtractio ſola victualium. Item errat Rab. Salom. quia non bene concludit: quia dato, quòd occiſi fuerint Sacerdotes, non tollebatur ſuſtentatio Gabaonitarum, quia non fuerunt omnes Sacerdotes occiſi, ſed ſolum illi, qui erãt de domo Heli ſummi Sacerdotis, & ſpecialiter illi, qui pertinebant ad Achimelech, quia iſti videbantur coniuraſſe cum Dauid, & ob hoc ciuitas Nobe deleta eſt. De ſtirpe tamen Eleazari filij Aaron nulli Sacerdotes occiſi ſunt, quia illi non pertinebant ad Achimelech, cum eſſent de alia progenie; Etiam nõ fuerunt occiſi omnes de ſtirpe Ithamar, quia Saul ſolum intendebat occidere illos, qui credebantur coniuraſſe contra eum, & iſti erãt Achimelech, & domus eius: manentibus ergo alijs Sacerdotibus, ſemper fierent ſacrificia, & miniſtrationes in templo, & nũquam ceſſaret opus Gabaonitarum in templo, de quo ipſi acquirebant cibum: vnde ſemper manſerunt Sacerdotes, qui miniſtrarẽt. Item

A datũ, quod occiderentur omnes Sacerdotes, qui tunc erãt, adhuc alij noui ſurrexiſſent, qui facerent miniſteria Sanctuarij, & coram illis ſeruirent Gabaonitæ: vnde quia nunquam ceſſauerunt miniſteria templi tempore Saulis, vel Dauid, nunquam ceſſauit opus Gabaonitarum. Non ergo perdiderunt aliquid de ſuſtentatione morientibus Sacerdotibus. Dicendũ ergo, quòd Saul occidit Gabaonitas plurimos volens deſtruere omnes, vt patet infra, & reſidui illorum de hoc conqueſti ſunt. Quãdo autem occiderit Saul Gabaonitas non apparet. Dicit enim Rab. Dauid Kimhi, quòd occidit eos, quando occidit Sacerdotes in Nobe. Et hoc eſt aliqualiter veriſimile, quia Saul iuſſit occidi omnes, qui erant in vrbe Nobe, & occiſi ſunt vſq; ad pecora præc. lib. c. 22. Sed non ſtat hoc, quia ſi Saul occidiſſet tunc Gabaonitas, hoc erat: quia multi illorum erant tunc miniſtran-
B tes in vrbe Nobe, in tabernaculo vbi miniſtrabant omni tẽpore, & ſic fuiſſet iſta occiſio per accidens, ſcilicet, quia non intendebat directè eos occidere, ſed volebat occidere omnes habitatores vrbis, quia ibi facta fuerat coniuratio contra ipſum cum Dauid: Saul tamen non occidit Gabannitas, quaſi per accidens, ſed ab intentione. Quod patet, quia dicitur infra, & voluit Saul percutere eos zelo quaſi pro filijs Iſrael, & Iuda. Etiam dicitur infra. Virum, qui attriuit nos, & oppreſſit iniquè. Et in Hebręo dicitur, virum qui cogitauit deſtruere nos: ergo non occidit tunc illos Saul, ſed alio tempore, quando autem illud fuerit, non apparet.

Quare Deus non immiſerit famem populo, quando Saul occidit Sacerdotes. *Quæſt.* XIII.

C QVAERETVR vlterius, quomodo fames iſta venerit ſuper populum, quia Saul occidit Gabaonitas, & non venit, quia occidit Sacerdotes: nam tam graue peccatum, vel maius fuit mors Sacerdotum, ſicut Gabaonitarum. Reſpondendum eſt, quod Saul multa peccata fecit, ſcilicet. Primò, non obediuit Samueli ſacrificando ante aduentum eius, præc. lib. c. 13. Secundum fuit, quia non occidit, nec deſtruxit omnia, quæ pertinebant ad Amalecitas, cùm Deus hoc iuſſiſſet, præc. lib. c. 15. Tertiò peccauit ſæpe volendo occidere Dauid, & perſequendo eum. præced. lib. c. 18. & 19. & vſque ad 27. Quartò peccauit occidendo Sacerdotes, præc. lib. c. 22. Quintò peccauit occidẽdo Gabaonitas, vt patet hic. Sexto peccauit eundo ad conſulendum pythoniſſam, præced. lib. c. 28. & primo Paralip. 10. Nunc autem aliquis dicet, quod pro omnibus quinque iniquita-
D tibus Deus dedit Sauli in pœnam, quod occideretur ab hoſtibus, & turpiter tractaretur poſt mortem. præc. lib. c. 31. pro peccato autem Gabaonitarum data eſt iſta pœna. Sed hoc non ſtat; quia mors inflicta Sauli, non fuit inflicta niſi pro inobediẽtia Dei, nolendo deſtruere Amalecitas, ſic patet præced. lib. c. 28. ſcilicet, faciet tibi Dominus ſicut locutus eſt in manu mea, & ſcindet regnũ de manu tua, & dabit illud proximo tuo Dauid, quia non obediſti voci Domini, nec feciſti iram furoris eius in Amalec, ideo quod pateris, fecit tibi Dominus hodie. Alij dicunt, quòd Deus puniuit tunc Iſraelitas pro peccato contra Gabaonitas, & non pro peccato contra Sacerdotes, quia Sacerdotes manentes remiſerunt iniuriam mortis fratrum ſuorum; & Gabannitæ non, ideo Deus intulit pœnam ad vindictam Gabaonitarum, & non Sacerdotum, ſic tenet Rab. Salom. & Rab.
E Dauid Kimhi. Sed hoc non ſtat: quia dato, quod remiſiſſent Sacerdotes iniuriam, adhuc Deus non remittebat pęnam: nam quando quis offendit proximum, non ſolùm offendit illum, ſed etiam Deum, ideo remittente proximo iniuriam offenſori, adhuc manet Deo, quòd inferat pœnam ſuper eum. Patet hoc: quia alias poſtquam homo remitteret iniuriam, Deus nunquam repeteret illam: & tamen falſum eſt, quia repetit, vt patet Deut. 32. & ad Rom. 12. ſcilicet. Mihi vindictam, & ego retribuam. Ergo homine remittẽte, Deus vult repetere vindictam. Item alias ſequeretur, quòd ſi quis remitteret offenſam proximo, ille iam non teneretur ad pœnam purgatorij pro illo crimine, ſed falſum eſt; ideo dicendum, quod quãquam Sacerdotes ſuperſtites remiſiſſent iniuriam occiſionis fratrum ſuorum, ſemper poterat infligi pęna à Deo pro peccato illo, licet non poſſet infligi à Iudice. Alij dicunt, quòd non poſita eſt fames ſuper

rijs: nam in qualibet diſciplinarum præſupponitur de ſubiecto eius aliquid, ſcilicet, an ſit, & quid ſit, vt patet primo Poſterior. In hiſtorijs autem quandocunque de aliquo viro, vel de aliqua vrbe debent aliqua geſta enarrari, notificatur primò de qua progenie ille vir ſit, vel ſaltem de qua regione, vt ſciatur quis eſt ille, de quo hiſtoria agit. De vrbe quoque ſi aliquid enarretur, notificatur prius de qua parte orbis illa ſit. Ita hic, cùm ſermo eſſet de Gabaonitis, præmittitur, quæ gens iſta eſſet, vt non ſit ignotum de ſubiecto quid ſit. *Filij quippe Iſrael iurauerunt eis*, ſcilicet, quòd non occiderent eos: nam alias cùm iſti eſſent Chananęi, occidendi erant, & quia iſti deceperunt Iſraelitas, dicentes ſe non eſſe de Chananæis, voluerunt eos poſtea occidere comperta veritate, ſed propter iuramentum timuerunt, & fecerūt eos ſeruos Sanctuarij ad ſcindenda ligna, & aquas comportandas. Ioſue 9. iuramentum autem factum ibi ab Iſraelitis, & poſtea confirmatum veritate comperta, obligauit eos, & omnes poſteros, ideo Saul occidendo illos, peccauit. *Ne perimerent eos*, ſcilicet, hoc eſt quod iurauerunt. Hoc non habetur in Hebręo, nec in libris correctis, ſed additum eſt per modum Gloſ. & textui inſertum eſt imperitia librariorum, ſed ſolum habetur, quòd iurauerunt eis. *Et voluit Saul percutere eos, quaſi zelo pro filijs Iſrael, & Iuda.* Ideſt, Saul voluit occidere Gabaonitas ſignificando ſe zelare pro filijs Iſrael, & Iuda: & propter hoc conſenſit populus Sauli, vel ſaltem non repugnauit, quòd occideret Gabaonitas.

A (in margin beside first line)

B (in margin at "comportandas")

Quare Saul occiderit Gabaonitas. Quæſt. XVI.

C QVAERETVR, quis zelus fuit iſte, pro quo occidit eos. Aliqui dicunt, quòd Saul deſiderabat habere vrbes, in quibus morabantur Gabaonitæ, & ad hoc finxit quandam cauſam, ex qua videretur proſequi vtilitatem Iſraelitarum, vt permitteretur occidere Gabaonitas. Pro quo ſciendum, quòd Gabaonitæ habebant quatuor ciuitates notabiles, ſcilicet, Gabaon, Caphira, Beroth, & Cariathiarim, vt patet Ioſue 9. de iſtis autem ciuitatibus creditur communiter, quòd relictæ fuerint ad habitandum ipſis Gabaonitis, Saul autem voluit habere illas pro Iſraelitis, maximè quia in tribu ſua, ſcilicet, in ſorte Beniamin erant tres illarum, ſcilicet, Gabaon, Caphira, Beroth. Ioſue 18. Ad hoc ergo finxit cauſam, dicens, quòd non erat bonū, quòd Gabaonitæ, qui erant extranei, miniſtrarent in Sanctuario, ſed melius erat quod Iſraelitæ miniſtrarēt, & ad hoc quòd occiderentur illi, & ſic oſtendebat Saul ſe habere iuſtū zelum; D ſed non habebat: quia ſolùm deſiderabat poſſeſſiones eorum. Sed iſta poſitio non ſtat: primò, quia innititur falſo, ſcilicet, quia præſupponit, quod Gabaonitæ poſſidebant iſtas quatuor vrbes, ſed falſum eſt: quia ſi ipſi poſſediſſent, non fuiſſent diuiſæ per tribus, fuerunt tamen diuiſæ, quia tres illarum ceciderunt in ſorte Beniamin, & vna, ſcilicet, Cariathiarim fuit in ſorte Iudæ, Ioſue 15. & 18. Item, quia Iſraelitæ nominabatur ab his vrbibus, ſicut ſupra 4. cap. illi, qui occiderunt Isboſeth, vocantur Berothiæ, ideſt, de vrbe Beroth. Sic etiam Cariathiarim data eſt alijs filijs Iuda, ſic patet præceden. lib. cap. 7. cùm dicitur, quod venerunt viri Cariathiarim, & tulerunt Arcam, poſueruntque eam in domo Aminadab, & iſte erat Leuita: ergo nō moueretur Saul contra Gabaonitas, vt caperet vrbes eorum. Item non ſtat, E quia dato, quòd poſſiderent Gabaonitæ vrbes illas, non exprimeret Saul talem cauſam, ſcilicet, vt miniſtrarent filij Iſrael, & Iuda in miniſterio Gabaonitarum. Nam ſi fuiſſet iſtud miniſterium alicuius honoris, & redditruum, potuiſſent illud deſiderare Iſraelitæ, ſed erat miniſterium abiectum, & laborioſum, quia non erat in aliqua re Sanctuarij, ſed ſolum portare aquas, & ligna pro Sanctuario: & iſtud fuerat ſibi impoſitum in grauiſſimam ſeruitutem, vt patet Ioſue 9. ſcilicet. Cur nos decipere voluiſtis, vt diceretis: procul valde habitamus à vobis, cum in medio noſtri ſitis? itaque ſub maledictione eritis, & non deficiet de ſtirpe veſtra ligna cędens, aquaſque comportans. Non ergo acciperent Iſraelitę id, quod erat poſitum in maledictione. Itē ſi Iſraelitæ ex hac cauſa permiſiſſent occidi Gabaonitas, accepiſſent immediatè officium illorum, ſed nunquam acceperūt: ergo non expreſſit Saul iſtum zelum. Item non ſtat, quia li-

A cet Iſraelitæ vellent accipere officium Gabaonitarum, non occiderent eos, quia poterant non occidendo illos, tollere officium, permittendo eis viuere in terra, ſicut viuebāt alij conuerſi ad Iudaiſmum de Gentibus. Alij dicunt, quòd Saul mouebatur deſiderio capiendi ciuitates Gabaonitarum, & dixit omnibus Iſraelitis, quod non erat bonum Gabaonitas, qui erant extranei, habere Ciuitates, ſed quòd ipſi acciperent illas, & occiderent Gabaonitas, quia Ioſue, & alij de populo non potuerunt dimittere Gabaonitas viuere, cùm eſſet cōtra legem: & tunc dicitur, quòd egit hoc quaſi zelo pro filijs Iſrael, & Iuda, quia in fauorem illorum volebat eripere alijs Ciuitates, & tradere illis, & iſta eſt poſitio Nicolai. Sed iſta peccat quanquam non tantum ſicut præcedēs, nam præſupponit, quòd Gabaonitæ poſſidebant Ciuitates, & tamen falſum eſt, vt probatum eſt ſupra. Dicendum ergo B aliter, ſcilicet, quòd Saul motus eſt quodam zelo pro filijs Iuda, & Ieruſalem, ſcilicet, tanquā ſupplens id, quod illi omiſerant: putabat enim Saul, quòd Iſraelitę non potuerant dimittere viuētes Gabaonitas: & quòd Ioſue, & omnes principes populi, qui erant tempore illo, peccauerunt, & omnes, qui poſtea permittebāt Gabaonitas viuere, peccabant; ideo vt ipſe excuſaret tam filios Iſrael, quam Iuda à peccato, quaſi motus zelo illorum voluit occidere Gabaonitas: & hoc modo non ſtat aliquod inconueniens, quod ſequebatur ad alias poſitiones, & dicitur hic quaſi zelo, quia quāquam hic verè eſſet zelus, tamen non erat bonus. Peccabat enim Saul occidendo Gabaonitas, quia illi non manebant contra legem Dei viuentes, ſed ex conſenſu eius: quia credendū eſt, quòd quanquam à principio Ioſue, & Iſraelitæ decepti fuerunt à Gabaonitis, quòd poſtea cognita veritate conſuluerint C Deum ſuper hoc, & ipſe permiſerit manere illos, potiſſimè quia applicati fuerant ei in miniſtros, & conuerſi ad Iudaiſmum. Item non mouebatur recto iudicio Saul credens, quòd Gabaonitæ iniuſtè manerent viuentes, quia tunc ſequeretur, quòd non potuiſſet contra aliquos diſpenſari de Chananæis, vt viuerent, quia ſi Ioſue cum toto populo non poterat diſpenſare cum Gabaonitis, quia erant Chananæi: ita nec potuiſſet diſpēſare cum Raab, & cognatione eius, quòd manerent, tamen iſti manſerunt in medio Iſraele de Chananęis, vt patet Ioſue 6. ergo etiam debebat Saul occidere omnes deſcendentes de Raab, & cognatione eius, quia illa erat de Chananæis, ergo non iuſtè motus eſt, & ſic Deus puniuit illum.

Lyranus reijcitur (margin)

Saul quare non occiderit omnes Gabaonitas. Quæſt. XVII.

D QVAERETVR vlterius, cùm Saul ex prędicta cauſa voluerit occidere Gabaonitas, & occiderit multos eorum, quomodo non occidit omnes, quia lex non erat impleta, viuentibus illis, quocumque enim eorum manente, fieret contra legem, quia Deut. 20. dicitur, quod de Ciuitatibus, quæ pertinebant ad Iſraelitas, ſcilicet, quæ fuerant Chananæorum, nullum omninò permitterent viuere, ſed omnes occiderent in ore gladij. Reſpondendum, quòd Saul incepit occidere Gabaonitas cum deſiderio nullū eorum dimittēdi, ſed poſtea fortè conſcientia remordit eum, & dimiſit aliquos viuere: ſic enim fuit de Dauid, qui iuſſit numerari totum populum, ſed poſtea percuſſit Dauid cor ſuum, cùm iuſſiſſet numerari populum, & reuocauit man- E datum, manſeruntque multi de populo non numerati, vt colligitur infra vlt. c. & primo Paralip. 27. Vel aliter poteſt dici, quòd populus conſenſerat à principio Sauli, quòd occideret Gabaonitas, poſtea autem videns malum eſſe interdixit eorum mortem, & ſic prohibitus eſt Saul finire, quod volebat. *Dixit ergo Dauid ad Gabaonitas, quid faciam vobis?* Id eſt, in quo vultis, vt vobis ſatisfaciam pro malo vobis inflicto? *Et quod erit veſtri piaculum?* id eſt, quæ erit ſatisfactio veſtra? Piaculum enim aliquando ſignificat peccatum, & aliquando remedium, vel ablutionem, aut ſatisfactionem. In Hebræo dicitur. *In quo parcetur mihi?* Id eſt, quid erit, quod ego poſſim facere pro vobis, in quo mihi parcatur, id eſt, mihi, & populo meo, ſcilicet, vt auferatur fames. *Vt benedicatis hæreditati Domini.* Id eſt, vt oretis pro filijs Iſrael, quia nunc Gabaonitæ petebant quotidie mala cōtra Iſrael, eo quod iniuria eorum manebat inulta, & Deus exaudiebat eos:

filijs, ideſt, poſteris eius, quia ſolùm duo iſtorum erant filij Saulis, vt patet infra.

Quare petierunt ſeptem, & non plus. *Quæſt.* *XXI.*

QVAERETVR, quare Gabaonitæ petierunt ſeptem de filijs Saulis, nec plures, nec pauciores. Reſpondet Rab. Sal. quòd petiuerunt ſeptem, quia Saul occiderat ſeptem de Gabaonitis, ſcilicet, duos ſcindentes ligna, & duos portantes aquas, & vnum capellanum, & vnum ſeruitorem, & vnum relatorem, & voluerunt habere totidem de filijs Saul. Sed non ſtat; quia in litera dicitur, virum qui attriuit nos, & oppreſſit iniquè, ſed atterere & opprimere ſignificant quaſi totalem deſtructionem. Item quia aliàs erubuiſſent Gabaonitæ, quod pro ſeptem hominibus ſeruilis conditionis occideretur tota regalis poſteritas. Item, quia ſupra dicitur, quod Saul voluit percutere Gabaonitas quaſi zelo pro filijs Iſrael: hoc autem ſignificat, quòd voluit Saul occidere omnes Gabaonitas: cùm ergo incepertit occidere illos, non occideret ſeptem ſolùm. Item Rab. Sal. interdum ad excuſandos Iſraelitas ſolet dicere ſimilia, nam Num. 21. dicitur, quòd pugnauerũt Chananęi contra Iſraelitas, & exiſtentes victores, ceperunt prędam de Iſrael, & tamen dicit Rab. Sal. q ſolùm acceperunt vnam ancillam: ſed iſte manifeſtus fauor eſt, & contra literam, quia non dicerentur Chananæi victores ſi ſolũ præualuiſſent in terra, quod poſſent accipere vnam ſolam ancillam: quia ſi verè præualerent, conuerterent Iſraelitas in fugam, & caperent magnam prædam, ita hic dixit ſeptem mortuos eſſe ſolùm, cùm multo mortui fuiſſent. Sed dicendum, quòd petierunt Gabaonitæ iſtos ſeptem, quia nõ erãt plures in tota cognatione Saulis exceptis Miphiboſeth, & Micha filio eius. Non petierunt etiam pauciores, quia voluerant ipſi occidere omnes de cognatione Saulis, niſi obſtitiſſet Dauid, & quia ipſe non intendebat niſi pro Miphiboſeth, & filio eius, reliquos petierunt occidi. *Vt crucifigamus eos Domino.* Ideſt, crucifigamus coram Domino. Sic dicitur infra, crucifixerunt illos in monte coram Domino, vel dicitur quòd crucifixerunt illos Domino, ideſt, ad placandum Dominum, ſcilicet, quia ſicut Deus iratus fuerat, quando Saul occidit Gabaonitas, ita placaretur quãdo occiderentur filij Saulis. Vel dicitur crucifixerunt illos Dño, ideſt, ad honorem Domini: quia quando executio iuſtitiæ fit propter legem Dei in delinquentibus, Deus honoratur valdè in hoc, & ſic dicitur Deuter. 13. Conſumes omnia Domino Deo tuo, ideſt, cremabis omnia, quæ fuerint in vrbe idololatrarum ad honorẽ Dei. *In Gabaath Saul quondam electi Domini,* ideſt, occidemus eos in Gabaath, quæ erat Ciuitas Saulis, qui fuit quõdam electus Domini, ideſt, electus à Deo in regem, ſed iam non erat electus, quia reprobata fuerat tota progenies eius, & electus fuit Dauid præced. lib. cap. 15. & 28. In Hebræo non habetur quondã, ſed ſolùm electi Domini. Litera autem noſtra poſuit quondam, quia iam non erat Saul electus à Deo, ſed in perpetuum reprobatus. Dicit Rab. Sal. quòd quando Gabaonitæ dicebant: Crucifigamus eos in Gabaath Saulis: audita eſt quędam vox dicens: electus Domini, ideſt, Saul fuit electus à Deo, & dicit, quòd iſta vox venit de cęlo: ſed iſta ridicula ſunt, quia tunc iſtud non cohęreret priori ſententiæ: ſed eſſet per ſe diſtinctum. *Et ait rex: ego dabo.* Conſenſit Dauid dare ſeptem viros, quos petebant Gabaonitæ, eo quòd in eis non includebatur Miphiboſeth.

An Dauid rectè permiſerit occidi filios pro patre.
Quæſt. *XXII.*

QVAERETVR, quomodo Dauid permiſit, quòd occiderentur filij Saulis, & poſteri pro illo? Nam lex vetuit occidi patres pro filijs, & filios pro patribus. Deuter. 24. Reſpondet Rab. Iohanam, quòd melius eſt, quòd rumpatur vna lectio de lege, vt compleatur iuſtitia, & honoretur Deus in publico, quàm non rupta lege, Deus non honoretur: pertinebat autem ad honorem Dei, quòd occiderẽtur iſti poſteri Saulis, ideo licet eſſe contra legem, decuit, quod occiderentur. Sed iſtud eſt nimis inconueniens: quia non decet legem Dei in aliquo rumpi, immo nunquam

A magis Deus contemnitur, quàm cùm lex eius violatur. Alij autem dicunt, quòd occiſi ſunt iſti non pro peccato Saulis, ſed pro peccato ſuo, quia iſti paruuli exiſtentes occiderunt Sacerdotes Nobe, & Gabaonitas cum Doeg Idumæo, hoc tenet Gloſ. ordin. & Hiſtor. ſchol. & Andr. & Rab. Sal. Sed non ſtat; quia quando occiſi ſunt Sacerdotes Nobe, iſti fortè nondum erant nati: ſaltem quinque filij Merob, qui occiſi fuerunt, vel ſi nati erant aliqui illorum, erant valde paruuli. Quod patet: quia Saul promiſit dare filiam ſuam Merob Dauid, & cùm veniret tempus quo tradi debebat, tradita eſt alteri, & tũc dedit Saul filiam ſuam Michol ipſi Dauid, præced. lib. cap. 18. Paulo tamen poſt hoc Dauid fugiens a Saule venit in Nobe, & tunc occiſi ſunt Sacerdotes. præced. lib. c. 20. Et iſtud ſuit modicum tempus, ſcilicet, ex quo Dauid accepit Michol, & non data eſt ei Merob, vt
B patet continuando proceſſum ex c. 18. vſque ad 22. in quo modicum tempus eſt, & tamen in iſto oportebat, q Merob tradita Adrieli gigneret ei iſtos quinque filios, & illi efficerẽtur 15. vel 20. annorum ad occidendum Sacerdotes Nobe, & Gabaonitas: ſed nequaquam poteſt poni tantũ tempus intermedium, ergo non potuerunt iſti eſſe in morte Sacerdotũ Nobe, & Gabaonitarum. Item patet efficacius, quod Dauid anno, quo factus eſt rex, erat triginta annorũ ſup. 5. cap. ſi tamen poſtquam ipſe cepit in vxorem Michol non data Merob geniti fuiſſent iſti quinque filij Merob, & perueniſſent ad annum 15. vel 20. vſquequo occiderẽt Sacerdotes, & Gabaonitas, oporteret, quòd in anno, quo Dauid pugnauit contra Goliath, fuiſſet ſolum 13. vel 14. ann. quod patet tollendo ſaltem 15. ann. quos deberent habere iſti pueri, vel ſaltem primus eorum vſquequo poſſent occi-
C dere Gabaonitas, & Sacerdotes, & tempus quod fuit poſt mortem illorum vſque ad vnctionem Dauid in regem, & tempus quod fuit à bello Dauid cum Goliath vſque quo non data eſt ei Merob, & tradita eſt ei Michol, & ſic manebunt 13. vel 14. anni ſolum de ætate Dauid, quando pugnaret cum Goliath. Sed hoc falſum eſt: quia in tali ætate ipſe non haberet vires, nec animoſitatem ad pugnandum, nec Saul permitteret eum pugnare. Sed aliquis dicet, quòd Dauid habebat vires ſupernaturaliter, & quanquam eſſet puer, poterat pugnare; Sed non ſtat, quia Saul non cognoſceret iſtud, & non permitteret eum pugnare. Item quod fortius eſt, dato, quod haberet vires ſupernaturaliter: tamẽ adhuc corpore paruo, & delicato eſſet, ſcilicet, in 13. vel 14. ann. & ſic non indueretur armis virilibus, & tamen indutus eſt lorica, & omnibus alijs armis Saulis, tentans ſi ar-
D matus poſſet incedere: ergo videtur, quòd tunc vir erat, cũ arma Saulis ei coaptarentur. Item, Dauid ante hoc aliquanto tempore vocabatur vir, vt patet præceden. lib. c. 16. cùm dixit quidam de ſeruis Saulis: ecce vidi filium Iſai fortiſſimum robore, & virum bellicoſum, & loquebatur de Dauid: ergo vir erat. Item, patet hoc: quia non ſolùm non fuiſſet Dauid vltra 15. ann. immo non fuiſſet vltra 10. quia ſupra inductum eſt, quòd primus filius Merob ad hoc, quod eſſet annorum ſaltem 15. vt poſſet occidere Sacerdotes, & Gabaonitas, Dauid fuiſſet annorum 15. ad plus, quãdo pugnauit cum Goliath, & tamen non ſolùm primus de filijs Merob dicitur occidiſſe Gabaonitas, & Sacerdotes, ſed etiã omnes, ideo oportebat, vt minimus eorum eſſet annorum 15. & tamen ipſa genuit 5. ſucceſſiuè in 5. annis, ideo quando minor eorum eſſet annorum 15. maior eſſet annorũ 20.
E ſed pro maiori, vt eſſet annorum 15. ad occidendum Sacerdotes, requirebatur Dauid fuiſſe annorum 15. quando pugnauit cum Goliath, ut ſupra inductum eſt: ergo ut minimus eſſet ann. 15. oportebat Dauid eſſe 10 ann. quãdo pugnauit cum Goliath: ſed iſtud ridiculum eſt. Dicendum igitur, quòd impoſſibile ſunt, quod omnes iſti ſeptem viri ſaltem 5. filij Merob fuiſſent in morte Sacerdotũ, & Gabaonitarum, ſed magis credendum eſt, quod fortè erat nullus eorum natus, ſed quòd nati fuerint iam regnante Dauid. Dicendum igitur, q iſti occiſi ſunt, non pro peccato ſuo, ſed pro peccato Saulis, & tamen non fuit contra legem Deut. 24. ſcilicet. Nõ occidentur patres pro filijs, nec filij pro patribus: quia illud intelligitur in iudicio humano, ſ. q iudex nunquam poſſet ferre ſententiam contra patrem pro peccato filij, nec è cõuerſo. In iudicio tamen Dei ſecus eſt, quia Deus poteſt occidere patrem pro peccato filij, & è cõuerſo

filium

F

filium pro peccato patris, quia ipſi omnes ſubiecti ſunt. Hic tamen erat iudicium Dei, quia ipſe iuſſit fieri vindictam, ſicut poſtulabant Gabaonitæ, ideo iudicio ſuo occidebantur iſti viri, & non iudicio hominum. Vnde ſi Gabaonitæ petiuiſſent à Dauid, ꝙ occideret iſtos 7. viros de ſtirpe Saul pro peccato eius inconſulto Deo, non debebat aliquem occidere. Sed obijcietur, ꝙ adhuc iudicio Dei non occiduntur filij pro patribus, vel è conuerſo, vt patet Eze. 18. vbi agitur de iudicio Dei, id eſt, de pęna, vel morte illata hominibus à Deo pro peccatu, & tamen dicitur, quòd non morietur filius pro patre, nec e contra. Reſponderi poteſt dupliciter, primo modo, quòd illud intelligitur, quando homo peccat ſoli Deo, vel principaliter ei, & tamen quando peccat proximo, Deus facit interdum quòd occidantur filij pro patribus, quia nō poteſt proximus, in quem peccatum eſt, aliter ſatisfactionem ſuſcipere, & hoc intelligitur de filijs magnis:

G

nam de paruulis nō erat dubium, quin quocumque modo poſſint occidi pro peccato patris iudicio Dei, vt patet de filijs Achan: qui lapidati ſunt cum eo pro peccato ipſius, vt patet Ioſue 7. de quo ibi declaratum eſt: iſti tamen erant viri, ideo oportet poni ſpecialem ſolutionem pro his. Aliter poteſt dici, quòd iſti ſeptē viri occiſi ſunt pro peccato ſuo, non quidem pro occiſione Gabaonitarum, vel Sacerdotū, quia in illa non peccauerant, ſed pro aliquo alio peccato ſuo, & tamē Deus voluit, quòd viderentur occidi pro peccato Saulis, & permiſit eos occidi à Gabaonitis, qui ſolùm occiderunt eos pro peccato Saulis: Deus tamen non permittebat eos occidi pro hoc peccato, ſed pro aliquo alio, nam ſi nullum aliud egiſſent, non permiſiſſet Deus eos occidi. Et fuit hic, ſicut ſupra dictum eſt de fame inflicta populo, quia illa non fuit pro peccato Saulis, ſed pro alio pec-

H

cato populi, voluit tamē Deus, quod illa principaliter proficeret ad oſtendendum peccatum Saulis: ita hic iſta mors non fuit a Deo permiſſa pro peccatis Saulis, voluit tamen Deus, quòd proficeret principaliter ad ſignificandum pęnam peccati Saulis, & ob hoc nunc permiſit iſtos iuuenes occidi, quando agebatur de vindicta peccati Saulis, & ab illis occiſi ſunt, qui pro peccato Saulis pœnam exigebant. Et verum eſt, quod iſti puniti ſunt pro peccato Saulis, & tamen principaliter mortui ſunt pro peccato ſuo: quod patet, quia iſti conſiderantur dupliciter, ſcilicet, vel inquantum erant quædam perſonæ ſingulares, vel inquantum erant filij Saulis. Primo modo erat pęna ipſis, & occidebantur pro peccato ſuo. Secundo modo mors ſua erat pęna Saulis, & occidebantur pro peccato Saulis.

Iſti viri quomodo fuerunt ſuſpenſi in Gabaath.
Quæſt. XXIII.

I

QVAERETVR vlterius, quomodo iſti viri ſuſpēſi ſunt in Gabaath, & cur Gabaonitæ ſpecialiter petierunt illos ad ſuſpendendum ibi. Reſponderi poteſt, ꝙ fortè hoc fuit, quia iſti iuuenes morabantur in Gabaath, quæ erat Ciuitas patris ſui, & ob hoc ibi ſuſpenſi ſunt. Vel aliter poteſt dici, quòd nūc puniebatur peccatum Saulis, & quia ipſe fuit de vrbe Gabaath, voluerunt ibi punire delictum eius, & hoc videtur innuere litera, cùm ait, vt crucifigamus eos in Gabaath Saulis quondam electi Domini, id eſt, in Gabaath, quæ olim fuit Ciuitas Saulis. Aliter poteſt dici, ꝙ fortè Saul occidit Gabaonitas in vrbe Gabaath, ideo ſecūdùm modum iuris in loco delicti inflicta eſt pœna. Quòd

K

autem ibi occidiſſet illos, ſatis eſt veriſimile, quia ibi occidit Sacerdotes: nā fecit eos vocari de vrbe Nobe in Gabaath, vbi ipſe manebat, & ibi occidit illos, præced. lib. c. 22. *Pepercitque rex Miphiboſeth filio Ionathæ, filij Saul.* Id eſt, quanquam eſſet Miphiboſeth de ſtirpe Saulis, non permiſit eum Dauid occidi, ſed tradidit ad occidendum alios viros, qui erant de ſtirpe Saulis. *Propter iuſiurandum Domini, quod fuerat inter Dauid, & inter Ionathan filium Saul.* Id eſt, hoc fecit propter iuramentum, & pactum factum inter Ionatham & Dauid, nam promiſit Dauid facere miſericordiam cum ſemine Ionathæ præceden. lib. cap. 20. alioquin non curaſſet Dauid plus de Ionatha, vel de filio eius Miphiboſeth, quàm de filijs Saul, & filiæ ſuæ Merob.

Micha filius Miphiboſeth an fuerit ſuſpenſus.
Quæſt. XXIIII.

QVÆRETVR, quomodo dicitur, quòd pepercit Miphiboſeth, in quo innuitur, quòd ei ſoli pepercit. Sed contra, quia etiam filio eius Micha parcere debebat, & pepercit. Aliquis reſpondebit, ꝙ non, ſed quòd ſolùm liberauit Miphiboſeth. Sed hoc non ſtat propter duo, primò quia hic dicitur, quòd occiſi fuerunt ſoli ſeptem, & nominātur, cuius filij fuerint, ſcilicet, duo eorum filij Saulis, & Reſphæ concubinæ eius, & quinque filij Merob filię Saulis, ſed inter iſtos non poteſt intelligi Micha filius Miphiboſeth, quia nec erat filius Reſphæ, nec Merob. Secundo patet: quia dicitur hic, quòd Dauid pepercit Miphiboſeth propter iuſiurandum, ſed propter iſtud iuramentum, non magis tenebatur parcere Miphiboſeth, quàm Michæ filio eius, cum iurauiſſet Dauid Ionathæ non nocere ſemini eius, ideo cùm Micha eſſet de ſemine Ionathæ, tenebatur ſeruare miſericordiam illi, ergo non occideret illum. Reſpondendum, quod non occidit Micham, & tamē non nominauit eum ſcriptura liberatum eſſe, quia nō erat opus propter duo. Primò, quia erat filius Miphiboſeth, & cùm pater, & filius cenſeantur eadem perſona, dicto quòd liberauerit Dauid Miphiboſeth à morte, intelligitur ꝙ etiam liberaret Micham filium ſuum. Secundò, quia hic exprimitur cauſa liberationis Miphiboſeth, ſcilicet, propter iuramentum Ionathæ & Dauid, ſed iſta cauſa erat communis Miphiboſeth, & filijs eius, ideo expreſſo vno non oportebat exprimi alterum.

Miphiboſeth quomodo fuit liberatus à Dauid.
Quæſt. XXV.

QVAERETVR vlterius, quomodo dicitur, quòd Dauid liberauit Miphiboſeth: nam non videtur, quod erat in poteſtate eius liberare eum: ſed ſi petiuiſſent illum Gabaonitæ, tenebatur illis dare eum. Reſpondet Rab. Sal. quòd liberauit eum Dauid orando pro ipſo ne caperetur coram arca, quia omnes poſteri Saulis tranſibant corā arca, & qui cadebant coram ea, tenebantur ad occiſionem, qui vero tranſibant liberè, non occidebantur: Miphiboſeth autem trāſiuit liber coram arca precibus Dauid, ideo dicitur, quòd pepercit ei. Et habet iſtud Rab. Sal. ex quadam ſimilitudine comprehendendi delictum ad illud, quod factum eſt tempore Ioſue propter Achan, quia totus Iſrael ſtetit coram arca, & ponebātur ſortes ſuper tribus, familias, domos, & viros, quouſque nouiſſimè venit ſors ſuper Achā, vt patet Ioſue 7. ſic etiam fuit ad inueniendum peccatum Ionathæ filij Saulis poſitis ſortibus ſuper totum populum coram arca, de quo præceden. lib. c. 14. Sed non poteſt hoc ſtare, quia ibi ponebantur ſortes ad comprehēdendum delinquentem, qui erat perſona incerta, nunc autem certum erat, qui puniendi eſſent, cùm petiuiſſent Gabaonitæ omnes poſteros Saulis. Deinde orante Dauid, petierunt ſolùm ſeptem, vt non includeretur Miphiboſeth in eis, vt ſupra dictum eſt. Item, non ſtat, quia dicitur, quòd pepercit Dauid ipſi Miphiboſeth, ſed parcere ſignificat quandam clementiam in habente poteſtatem puniendi, & non ſignificat orare. Alij dicunt, quod Miphiboſeth non fuit occiſus tunc, eo quòd compertum eſt ipſum non peccaſſe in occiſione Gabaonitarū, & Sacerdotum, & hoc verum eſt, quia Miphiboſeth erat ita paruus, quòd non poterat aliquid in hoc agere per ſe operando, vel alijs iubendo. Quod patet: quia quādo mortuus eſt Saul, erat Miphiboſeth annorum 5. ſupra 4. cap. & tamen Gabaonitæ mortui fuerant viuente Saule, ergo tunc nihil poterat agere Miphiboſeth. Sed hoc etiam non ſtat: quia alij iuuenes non fuerunt in occiſione Gabaonitarum, & tamen ipſi occiſi ſunt. Dicendum igitur, ꝙ pepercit Dauid Miphiboſeth, inquātum conatus eſt ne occideretur: nam Gabaonitæ prius petebant omnes de cognatione Saulis, & poſtea precibus Dauid petierunt ſolos ſeptem. Secundò pepercit Dauid Miphiboſeth, quia cùm conceſſiſſet Dauid Gabaonitis ſeptem viros de ſtirpe Saulis, noluit quòd eſſet de illis Miphiboſeth, & tamen poterat facere, quod eſſet vnus de illis.

An Dauid potuiſſet dare Gabaonitis filios Saulis innocentes. Quæſt. XXVI.

QVAERETVR vlterius, an potuiſſet Dauid dare Gabaonitis de filijs Saulis illos, qui innocentes erãt. Reſpondendum, quòd ſi Dauid tanquam iudex egiſſet iſtud, non permiſiſſet aliquem occidi, niſi manifeſtè reum mortis: agebat tamen iuſſu Dei, quia ipſe iubebat, quòd ſatisfaceret Gabaonitis, ideo quemcunque illi peterent de filijs Saulis tenebatur illis dare Dauid: nam illi, qui occiſi ſunt, non erant rei criminis huius, quia vt probatum eſt, non potuerũt eſſe in occiſione Gabaonitarum, vel Sacerdotum. Ita ergo, quamquam Miphiboſeth eſſet innocens, ſi Gabaonitæ petijſſent dari ſibi omnes poſteros Saulis, & in hoc perſtitiſſent, vel ſi petijſſent determinatè Miphiboſeth, & nollent deſiſtere à petitione, tenebatur eis dare Miphiboſeth ad occidendum, quia non agebat ſponte, ſed Dei iuſſu: Gabaonitæ tamen ceſſauerunt petere Miphiboſeth, propter Dauid: quia ille orauit ne peterent eũ: vnde non profuit ei ſua innocentia, ſed amicitia Dauid. Dicendum etiam quòd quamquam Dauid manifeſtè ageret contra innocentes, occidendo illos, tamen non agebat contra cõſcientiam, quia iuſſu Dei agebat, qui abſoluit hominem à quocumque debito: ſed potius e contrario, ſi petiuiſſent Gabaonitę aliquem de poſteris Saulis, & noluiſſet eum dare Dauid, quia innocens erat, peccaret grauiter, cũ Deus iuberet ſatisfieri Gabaonitis de domo Saulis, & tamen ibi nulli erant niſi innocentes, qui poſſent occidi.

Dauid an fregerit iuramentum factum Sauli dando Gabaonitis filios ſuos. Quæſt. XXVII.

QVAERETVR vlterius, an Dauid tradendo iſtos filios Saulis Gabaonitis ad occidendum, ſeruauerit iuramentum factum Sauli: nam iurauit ei quòd non deleret ſemen ſuum, præced. lib. c. 24. Aliquis dicet, quòd non ſeruauit pactum: quia propter iuramẽtum præſtitum Ionathæ non occidit Dauid Miphiboſeth filium Ionathæ, vt patet hic: ergo propter iuramẽtum præſtitum Sauli debuerat liberare omnes filios eius. Reſpondendũ, ꝙ Dauid non egit contra iuramentum præſtitum, & hoc apparet multipliciter. Primò, quia Dauid non tenebatur ſeruare illud: ideo quamquã occideret filios eius, non infringebat iuramẽtũ; patet hoc: quia frangenti fidẽ eſt fides frangenda, de iureiur. c. peruenit. Saul tamẽ poſtquam compoſuit D cum Dauid, quod non deleret ſemen eius, innouauit contra ipſum Dauid mala, inſidiando ei vſque ad mortem. Nam præced. lib. c. 24. fuit compoſitio ſiue iuramentum, deinde eod. lib. cap. 26. perſecutus fuit iterum Saul Dauid, ideo iam ceſſabat obligatio ex priori iuramento. Secundo dici poteſt, quòd etiam ſi manſiſſet iuramentum, poterat Dauid occidere aliquos de filijs Saulis, quia ipſe ſolum iurauerat non delere ſemen Saulis, & tamen ad hoc ſufficiebat, ꝙ maneret vnus de poſteris, in quo ſeruaretur nomen Saulis: fecit autem hoc Dauid, quia ſeruauit Miphiboſeth, & Micham filium eius, qui erant de filijs Saulis: ideo occiſis ceteris, & manente Miphiboſeth, non violabatur iuramentum. Sed iſte modus reſpondendi non eſt valde conueniens: quia licet verba iſta ſtrictè accepta, ſignificent ſolùm quòd non deberet Dauid occidere omnes de poſteritate E Saulis: tamen non fuerunt ſic intellecta in petitione Saulis, & in iuramento Dauid, ſed quòd nullum occideret de poſteris Saulis, propter hanc cauſam inimicitiæ inter eum, & Dauid: vnde peccaſſet Dauid, ſi ex hac cauſa occidiſſet aliquem, niſi Saul aliquid innouaſſet poſt præſtitum iuramentum; ſic declaratum eſt præceden. lib. c. 24. Tertiò dici poteſt, & melius, quòd dato, quòd tenuiſſet iuramentum præſtitum Sauli, & ipſe nihil innouaſſet, poterat nunc Dauid licitè occidere omnes poſteros Saulis, quia non agebat voluntate ſua, ſed iuſſu Dei: iuſſus autem Dei ſoluit à quacumque obligatione facta cuicunque. Item, dato quòd feciſſet Dauid iſtud iuramentum: ſi poſtea peccauiſſent filij Saulis, poterat licitè occidere eos Dauid, quia iuramentum ſolùm extendebatur ad præterita: nam aliàs eſſet vinculum iniquitatis; Et dato quòd Dauid expreſsè iuraſſet,

A quòd nunquam occideret poſteros Saulis, etiam ſi peccaſſent, non obligabatur hoc iuramento, ſed potius debebat occidere illos tanquã iudex, & ſi vellet obſeruare iuramentum, peccaret. Ita ergo hic, cùm Deus iuberet occidi illos pro crimine patris, poterat Dauid licitè occidere illos, imo tenebatur. Ad rationem in contrarium dicendum, ꝙ non eſt ſimile de iuramento præſtito Sauli, & Ionathæ, qđ patet multipliciter. Primò, quia etiam neutro obligante poterat gratificari Dauid filijs Ionathæ, & nollet gratificari filijs Saulis. Secundo, quia iuramentum factum ipſi Ionathæ, ſemper tenuit, eo ꝙ Ionathas nihil innouauit contra Dauid, ſed ſemper ſeruauit ei miſericordiam, & expoſuit ſe pro illo ad mortẽ, præced. lib. c. 20. Iuramentum autem præſtitum Sauli, ꝙ innouauerat Saul, non tenebat, vt dictũ fuit ſupra 3. quia iuramentum præſtitum Sauli poterat de B rigore ſermonis ſaluari occidendo omnes poſteros Saulis, non occiſo Miphiboſeth: & ſi occideret Miphiboſeth non poterat ſeruari iuramentum præſtitum Ionathæ: quia non ſeruabat miſericordiam ad ſemen ſuum. Sed dicetur, cum voluerit gratificari Dauid filijs Ionathæ, cur non gratificatus fuit filijs Saulis? Reſpondendum, quod ſi Dauid potuiſſet ſaluare omnes filios Saulis, ne quis eorum occideretur, ſaluaſſet. Quod patet: quia ipſe tentauit Gabaonitas an vellent in ſatisfactionem offenſæ aurum, vel argentum, vt liberarentur omnes filij Saulis? ſed noluerunt Gabaonitæ, dicentes: non eſt nobis quæſtio ſuper auro, & argento, ſed contra Saul, & domum eius: Cum igitur non potuit liberare omnes, liberauit quos potuit, ſcilicet Miphiboſeth. Et dato, quòd, potuiſſet liberare vnum de alijs, vel duos, tradendo Miphiboſeth ad occidendum, ipſe Dauid non liberaſſet C illos, ſed Miphiboſeth, quia magis tenebatur Ionathæ, quàm Sauli propter ea, quæ dicta ſunt.

An Dauid teneretur liberare Miphiboſeth propter iuramentum præſtitum Ionathæ. Quæſt. XXVIII.

QVAERETVR vlterius, an iuramentum præſtitum Ionathæ à Dauid obligabat Dauid ad hoc, ne occideret Miphiboſeth filium eius, vel quòd liberaret eum de manibus Gabaonitarum. Reſpondendum, ꝙ Dauid tenebatur miſereri filijs Ionathæ, & quantum in ipſo erat tenebatur liberare eos à morte, nunc tamen non obligabat eum iſtud iuramentum: vnde ſi Gabaonitæ petiuiſſent filios Ionathæ occidi cum reliquis, & in hoc perſeueraſſent, tenebatur Dauid tradere Ionathæ filium Miphiboſeth, & D Micham nepotem eius occidendos: quia præceptum Dei ſoluebat eum ab omni obligatione iuramenti cuicunque præſtiti: nec magis tenebatur Dauid iuramento præſtito Ionathæ quàm Sauli, quantum ad hoc, ꝙ non permitteret filios eorum occidi: quia tamen Ionathas nunquam egerat aliquid contra Dauid, manebat obligatio Dauid ad ſeruandum iuramentum quantum ipſe poſſet, ideo licet non poſſet ſimpliciter liberare Miphiboſeth nullo alio præmiſſo, quia obſtabat Dei mandatum: poterat tamen inſtare cum Gabaonitis, vt remitterent offenſam Miphiboſeth, & hoc non iubendo, quia ſic non prouideret eis de iuſtitia, ſed ſolùm orando, & hoc fecit, & precibus eius Gabaonitæ non petiuerunt Miphiboſeth. Ideo quia fecit hoc Dauid, vt obſeruaret iuramentum præſtitum Ionathę, dicitur quòd pepercit Miphiboſeth, propter iuſiurandum quod fuit inter E Dauid, & Ionatham. *Tulit itaque*. Hic ponitur ſecundum huius partis ſcilicet, pœnæ taxatæ executio, quam fecit Dauid vt deſiderio ſatisfaceret Gabaonitarum, & dicitur. *Tulit itaque rex duos filios Reſphæ*. Id eſt, iuſſit eos tolli, & tradi Gabaonitis, vt facerent eis quod vellent. *Filiæ Ahiæ, quos peperit Sauli*. Id eſt, iſta Reſpha erat filia Ahia, & erat concubina Saulis, ſupra tertio, & ſuſcepit duos filios ex illo, & iſtos occidit Dauid. Iſta Reſpha fuit, quam cognouit Abner, & propter eam fuit iurgium inter eum, & Isboſeth, & fuit cauſa ablationis regni de domo Saulis: de hoc ſupra tertio. *Armoni, & Miphiboſeth*. Iſta erant nomina filiorũ. & eſt iſte Miphiboſeth differens à Miphiboſeth filio Ionathæ. Sciendum autem, ꝙ iſtos duos filios Saulis ex concubina dedit Dauid Gabaonitis, quia nulli filij legitimi Saulis reſtabant: nam Saul ſolum habuit quatuor filios, ſcilicet, Melchiſue, Ionatham, Aminadab, & Isbaal, ſiue Isboſeth.

Ad rationem.

ſeth. 1. Paralip. 8. & tamen omnes iſti mortui fuerant, quia tres illorum primi mortui fuerunt in bello cum patre. præceden. lib. cap. vlt. Isboſeth autem, qui erat vltimus, poſtea occiſus eſt ſupra 4. ideo ſoli illegitimi reſtabant, qui nunc occiſi ſunt. *Et quinque filios Merob filiæ Saul.* Ideſt, etiã tradidit Gabaonitis iſtos quinque filios Merob. In Hebræo habetur Michol, vbi nos dicimus Merob: & ſic etiam eſt in libris correctis, aliqui tamen putantes vitium eſſe ſcriptoris, eo quòd non erat Michol mater iſtorum, ſed Merob poſuerunt Merob: veritas tamen literæ habet Michol.

An filij Michol fuerint occiſi. Quæſt. XXIX.

QVAERETVR, quomodo ergo ſtat, ꝙ filij Michol occiderentur, nam hoc repugnat. Primò, quia Michol non habuit filios, quia ſupra 6. dicitur, ꝙ non eſt natus Michol filius vſque ad diem mortis ſuæ. Item ſi eſſent illi filij Michol, eſſent filij Dauid, ſed non traderet Dauid filios ſuos Gabaonitis occidendos, nec etiam Gabaonitæ acciperent illos. Item dato, ꝙ eſſent filij Michol, & alterius viri, quem habuit fugiente Dauid de terra, ſcilicet, Phalti filij Lais. præced. lib. c. 25. non occideret eos Dauid, quia erant filij vxoris ſuæ, quam ipſe valde diligebat, vt patet præceden. lib. c. 18. Item, quia dicitur, ꝙ iſtos peperit Adrieli filio Berzellai, qui fuit de Molathi. Michol tamen non fuit vxor Adrielis, ſed ipſa Merob, vt patet præced. lib. c. 18. nam cum veniſſet tempus, quo tradenda erat Dauid, data eſt Adrieli. Reſpondendum, ꝙ iſti erant filij Merob, quos peperit de Adriele, vocantur tamen filij Michol per adoptionem, quia Michol, cum non haberet filios, adoptauit ſibi filios ſororis ſuæ: & cum dicitur, quos peperit Adrieli, non refertur ad ipſam Michol, ſed ſubintelligitur Merob, ſic tenet Gloſ. ordinaria, & Andreas, & Hiſtoria ſcholaſtica, & omnes Hebræi.

Quare potius fuerint occiſi iſti ſeptem de poſteris Saulis, quam alij. Quæſt. XXX.

QVAERETVR vlterius, quare potius occiſi ſunt iſti ſeptem viri de poſteris Saulis quam alij? Reſpondet Rab. Sal. ꝙ cogebantur omnes poſteri Saulis tranſire coram arca: & qui reus erat, tenebatur immobiliter, qui vero innocens, tranſibat liber, & iſti ſeptem inter ceteros capti ſunt. Sed non ſtat iſtud, vt declaratum fuit ſupra. Item, quia Gabaonitæ petiuerunt ſibi dari ſeptem viros, & Dauid obtulit ſe daturum, ſi tamen tranſirent coram arca, & ſic cognoſceretur, qui erant rei, fortè plures traditi eis fuiſſent, vel pauciores, ſed traditi ſunt tot, quot ipſi voluerunt, ergo non fuit factum iſtud experimentum. Item ſi ſic fieret, non peterent Gabaonitæ, ꝙ darentur eis ſeptem, ſed ꝙ traderentur omnes, qui rei erant ſuper hoc, de ſtirpe Saulis. Item ſi hoc modo conſideraretur, nullus de iſtis ſeptem occiſus fuiſſet, quia nullus eorum peccauerat, vt ſupra probatum eſt. Dicendum ergo, ꝙ iſti ſeptem occiſi ſunt de poſteris Saulis: quia nulli alij relicti fuerant de deſcendentibus ab eo. Quod patet: quia aut eſſent filij Saulis, aut nepotes, vel pronepotes eius. Non filij, quia aut eſſent legitimi, aut illegitimi. Si primo modo, erant quatuor, ſcilicet, Ionathas, Aminadab, Melchiſue, Isboſeth, quorum tres primi mortui fuerunt in bello præcedenti libro, cap. vltimo. Isboſeth poſtea mortuus eſt ſupra quarto. Si autem illegitimi, ſolum erant duo filij Reſphæ concubinæ Saulis, ſcilicet, Armoni, & Miphiboſeth: & iſti occiſi fuerunt hic, vt patet hic, nec legitur Saul plures filios habuiſſe. Si aũt intelligatur de nepotib. & pronepotibus, aut illi erãt ex filiabus, aut ex filijs, ſi ex filiabus, illę erãt duæ, ſcilicet, Merob, & Michol, vt patet præced. lib. c. 14. ex Michol autẽ nullus filius natus eſt. Nam dr̃ ſupra ſexto, ꝙ Michol filię Saulis non eſt natus filius vſque ad diem mortis ſuæ. Ex Merob autem alia filia, nati ſunt quinque filij, & illi occiſi ſunt, vt apparet hic: & iſti quia erant parui, nondum habebant filios, qui poſſent occidi, vel manere ſuperſtites; vel dato, ꝙ eſſent magni, nunquam illos habuerunt. Si autem conſiderentur nepotes ex filijs, ſic ſunt ex Ionatha Miphiboſeth, & Micha filius Miphiboſeth, ſed iſtos non occidit Dauid propter iuramentum, vt patet hic. Si autem conſideretur de

F alijs filijs, dicendum, ꝙ non habuerunt aliquos filios ſucceſſores. Quod patet: quia 1. Paralip. 8. enarratur tota progenies Saulis, vbi ponuntur quatuor filij eius, & computatur tota progenies Ionathæ ſecundum ſucceſſionem, & de alijs filijs non computatur progenies aliqua, ideo nullũ habuerunt, alioquin computarentur, quia ſic ſolet fieri in 1. Paralip. à principio vſque ad 10. cap. ſcilicet, ꝙ ſi quis habeat multos filios, non ſolum computatur ſucceſſio per vnum, ſed per omnes: non ergo ſupererant nunc aliqui poſteri Saulis, qui occidi poſſent, niſi iſti ſeptem, pręter Miphiboſeth, & Micham, quibus pepercit Dauid. *Quos genuerat Adrieli filio Berzellai.* Ideſt, Merob genuit iſtos quinque filios ex Adriele filio Berzellai: iſte enim fuit vir eius, quia cũ tradi debuiſſet Merob Dauid, tradita eſt Adrieli filio Berzellai. *Qui fuit de Molathi.* Eſt Molathi quædã

G Ciuitas in terra Iſrael, & aliqui volunt, quòd ſit in ſorte Simeon, & vocatur Molada, vt patet Ioſue decimonono. Sed magis videtur, quòd fuerit aliquis alius locus in tribu Beniamin, ideo vocatur iſte Adriel Molathites, vt patet præcedenti libro, cap. 18. *Et dedit eos in manu Gabaonitarum.* Scilicet, vt crucifigerent eos. *Qui crucifixerunt illos in monte.* Scilicet, in monte, qui eſt apud Gabaath Ciuitatem: Saulis ſic enim dixerant ipſi, quòd darentur eis ſeptem viri, vt crucifigerent eos in Gabaath. Quare autem ibi potius, quàm alibi, ſupra declaratum eſt. *Coram Domino.* Ideſt, crucifixerunt eos coram Domino, ideſt, manifeſtè, ſcilicet, in monte, vbi erat locus publicus. Ea enim quę fiunt publicè, corã Domino fieri dicuntur. Et ſic quandocunque congregatur totus populus, & aliquid facit, dicitur illud fieri coram Domino; ſic patet Ioſue vltimo, &

H in alijs locis. *Et ceciderunt hi ſeptem ſimul occiſi.* Ideſt, omnes iſti ſeptem occiſi ſunt ſimul, ſcilicet, in eadem die. *In diebus meſſis primæ.* Ideſt, tunc erat meſſis prima, quando iſti ſuſpenſi ſunt. Eſt autem meſſis prima in menſe Martio, qui eſt primus menſis apud Hebræos: nam incipiebat meſſis inter Hebræos immediatè poſt feſtum azymorum: vt patet Leuitic. vigeſimotertio. Nam dicitur, quòd die ſecunda azymorum deferetur manipulus ſpicarum in Sanctuarium ad faciendum ſacrificia, & hoc erat antequam mitterentur falces in ſegetem, & non licebat Iſraelitis ante diem iſtum comedere de ſegete panem, pultes, aut polentam, eod. cap. & immediatè poſt feſtum azymorum incipiebat meſſis, & ſic occiſi ſunt iſti in menſe primo, ſcilicet, Martio, prope feſtum azymorum. *Incipiente meſſione hordei.* Ideſt, tunc incipiebat meſſis hordei: nam dicitur, quòd erat tempus meſſis primę, & tamen meſſis prima eſt

I hordeorum, cum iſta ſint primitiua in ſegetibus. *Tollens autem Reſpha filia Abia cilicium ſubſtrauit ſibi ſuper petram.* Ideſt, Reſpha concubina Saulis accepit cilicium, ideſt, pelles groſſas, vel ſtramenta facta de pilis caprarum, & ſtrauit ſibi ſuper petram, ideſt, fecit ſibi lectum ſuper petram: ſternere enim eſt lectum componere, hoc autem fecit Reſpha ad cuſtodiendum ſuſpenſos, ne lacerarent eos volucres cęli: nam duo illorum erant filij eius, & manſit ibi in monte apud patibula à principio meſſis primę, vſque quo ablata ſunt cadauera de patibulis. *Donec ſtillaret aqua ſuper eos de cælo.* Ideſt manſit ab initio meſſis primæ, vſque quo ſtillauerunt aquæ de cælo ſuper cadauera, & tunc ablata ſunt de patibulis, & receſſit inde Reſpha. Valde enim laudanda ſuit Reſpha, quæ tam duros, & horrendos labores ſuſtinuit, vt honorem quendam defunctis impenderet:

K nam fuit nocte, & die vigilans apud patibula, ne aues cęli lacerarent cadauera, & quandocunque venirent aues, ipſa lapidibus abigebat eas. Manſit autem ibi ad ardorem ſolis, nocte, & die non recedens: nam ſi per modicum receſſiſſet, tẽpus, volucres ſuperuenientes laceraſſent cadauera. Eſt autem ardor in terra illa valde magnus, cum ſit quaſi in medio tertij, & quarti climatis, ipſa autem tolerauit totum ardorem veris, & æſtatis: nam vt dicitur, fuerũt ibi cadauera a die decimoſexto Martij, ſcilicet, die ſequen. poſt feſtum azymorum vſque ad diem decimumſeptimũ Septembris, quia tunc incipiunt fluere aquæ de cælo, ſic dicit Rab Iohanam: idem etiam dicit Hiſtoria ſcholaſt. ꝙ manſerunt ibi vſq; ad Calendas Septembris, in quo tempore, finita meſſe, naturaliter pluuiæ incipiunt diſtillare. Alius tamen eſt ſenſus: vt infra dicetur. Hunc autem laborem

Rab Iohan.

tem Reſpha non exhorruit. Item erat alius labor adhuc A intolerabilior, ſcilicet, fętor exhalatus de cadaueribus: nã cum eſſet tempus calidum, neceſſe erat horrendum fętorẽ exhalare, quem vix quiſquam hominum tolerare potuiſſet; non poteſt tamen dici, quod Reſpha longe recedebat à patibulis, vt nõ perueniret ad eam fętor grauiſſimus: nã neceſſe erat, quòd eſſet prope patibula: quia alioquin poſſent irruere volucres ſuper cadauera, prius quam ipſa veniret ad abigendum illas, & multoties irruendo lacerarẽt; ipſa tamen non permiſit lacerari illa à volucribus: ideo neceſſe erat, quòd maneret apud ea. Huius mulieris virtutẽ Dauid admiratus eſt, nam cũ enarraſſent ei ſerui eius quid egiſſet Reſpha, ipſe admiratus, fecit quòd corpora tollerentur de patibulo. *Et non dimiſit aues lacerare eos per diẽ, nec beſtias per noctem.* Ideſt, aſſiduè manebat Reſpha apud patibulum, die & nocte; per diem quidẽ, vt abigeret aues B venientes ſuper cadauera: per noctem verò vt conſeruaret ea à beſtijs. Ponitur autem hoc ad diſtinctionem temporis, quia aues per diem venantur: in nocte autem quieſcũt: beſtiæ verò è cõtrario per diẽ manẽt in latibulis ſuis, & p noctẽ inquirũt prędã: ſic patet Pſal. 103. Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox: in ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ ſiluæ, catuli leonum rugiẽtes, vt rapiant, & quærant à Deo eſcã ſibi: ortus eſt ſol, & congregati ſunt & in cubilibus ſuis collocabuntur.

Obiectio

Sed obijcietur, quia Geneſ. decimoquinto dicitur, quòd Abraham abigebat volucres deſcendentes ſuper cadauerã per noctem.

Reſponſio.

Dicendum, quod illę volucres deſcenderunt per diem: nam cum dicitur, deſcenderũt volucres ſuper cadauera, & abigebat eas Abraham: ſequitur: cumq; ſol occumberet, ſopor irruit ſuper Abraham: & ſic nondum occubuerat Sol quãdo Abraham abigebat aues. C Credendum autem, quòd Reſpha non erat ſola in cuſtodia iſtorum ſuſpenſorum: quia neceſſe erat eam aliquando dormire, & tunc volucres, vel beſtiæ poſſent irruere ſuper cadauera, & ea lacerare, quia tamen ipſa erat principalis in hac cuſtodia nominatur ipſa ſola.

Quare iſti manſerunt tanto tempore ſuſpenſi, cum videatur eſſe contra legem. Quæſt. XXXI.

QVAERETVR, quomodo tanto tẽpore iſti manſerunt in patibulo, quia Deuteron. vigeſimoptimo, dicitur, quòd quando aliquis ſuſpenderetur, non maneret corpus ſuum in patibulo, ſed eadem die ſepeliretur, iſti autem manſerunt in cruce magno tempore.

Reſponſio Rab. Iohan.

Reſpõdet Rab. Iohanam, quòd melius eſt rumpi aliquam partem de lege, vt Deus laudetur, quã q obſeruata lege non laudetur, D ſic. n. factũ eſt hic: quia ſi iſti depoſiti fuiſſent eadem die de cruce, ſecuta fuiſſet aliqua laus Dei, vel Iſraelitarum: nũc autem cum manſerunt multis diebus, tranſibant multi extranei prope patibula, & quærebant; qui erant illi, qui ſuſpenſi erant, & reſpondebatur, quòd erant filij regis, & ſuſpenſi erant quia occiderãt alienigenas: tunc videntes alienigenæ iuſtitiam Iſraelitarum, conuertebantur ad Iudaiſmum, & laudabant populum iſtum. Vnde dicit idẽ Rab. Iohannam, quod cõuerſi ſunt 150. millia alienigenaram, & iſti erant, qui portabant onera tempore Salomonis, & erant diuiſi, quia 70. millia onera portabant, & 80. millia erant latomi in monte, vt patet ſequenti libro, capit. quinto. Sed errat iſte: quia non eſt laus Dei, quòd rumpatur aliquid de lege, ſed potius eſt magnum vituperium, quia honor Dei conſiſtit in hoc, quòd obedimus ei in his quæ iuſſit. E Cum autem dicit; quòd conuerſi ſunt 150. millia de portantibus onera, dicendum, quod præſupponit aliquid, quod non eſt probabile, quia ſicut colligitur ſequenti lib. cap. 5. illi, qui portabant onera, & erant latomi, non erant de conuerſis, ſed de Iſraelitis, & de ſeruis Iram regis Tyri: tenet tamen iſtam poſitionem Rab. Sal.

Alia reſponſio Rab. Dauid Kimhi.

Alij dicunt, q rex iuſſit de ſuſpenſione iſtorum, & putauit, quòd eodem die tollerentur, ſecundum legem, ideo nihil locutus eſt de ablatione eorum de patibulo. Executores autem dixerunt: nihil dixit rex de ablatione de patibulo, ſed de ſuſpenſione, ideo non remouerunt cadauera de patibulis vſque ad Septembrem: tunc enim audiuit Dauid de Reſpha, & ſciuit, quod adhuc manebãt cadauera in cruce, & fecit ea tolli. Hoc tenet Rab. Dauid Kimhi. Aliter poteſt dici, quod nõ ſciuit Dauid manere cadauera in patibulo: nam ſuſpenſi A fuerant in Gabaath, Dauid autem manebat in Ieruſalem, ideo neſciuit poſtquam ſuſpenſi fuere, an fuerint ablati de patibulo, & manſerunt ibi vſquequo rex audiens incidentaliter de Reſpha, iuſſit vt deponerentur cadauera de cruce.

Tertia reſpõſio.

Sed dicendum, quòd adhuc nun ſtat: quia ſi fuiſſet ſolum ex errore, vt iſti arbitrantur, ſcilicet, quia rex neſciebat, an depoſita eſſent cadauera de patibulo, & non eſſet aliquod præceptum regis de nõ deponẽdo illa, Reſpha, quę tam diligenter cuſtodiebat cadauera, petiuiſſet, vt rex iuberet ea deponi, & tamen non petiuit, cum poſtea narratum fuerit ei quid feceerit Reſpha: ergo non petiuit ipſa deponi cadauera. Item populus non permiſiſſet, quod cõtra legem manerent cadauera tandiu in patibulis, quia ex hoc erat terra maledicta, & contaminata: vt patet Deuter. 21 ſcilicet, non permanebit cadaner eius in ligno, ſed eaB dem die ſepelietur, quia maledictus à Deo eſt, qui pendet in ligno: & nequaquam contaminabis terram tuam, quã Dominus Deus tuus dedit in poſſeſſionem tibi. Sed permiſit populus toto hoc tempore cadauera manere in patibulis: ergo videtur, quòd rex vetuerat illa inde tolli. Dicendum, quòd cadauera iſtorum non ablata ſunt de cruce, quia rex ſtatuerat, ne quis illa auferret quouſque iuberet ipſe. Et ob hoc Reſpha putans, quòd manſura eſſent cadauera magno tẽpore in patibulo parauit ſibi lectum ad cuſtodiendum toto tempore, quo manerent in cruce: ideo dicitur, quòd Reſpha ſtrauit ſibi cilicium ſuper petrã, ideſt, fecit ſibi lectum de cilicio. Cauſa autem quare Dauid iuſſit manere cadauera in cruce, fuit: quia iſti viri ſuſpẽſi fuerant ad placandum iram Dei, per quam inflicta fuerat fames in terra: & iſta fames fuit per defectum pluuiæ, ſicut C tempore Eliſæi: vt patet ſequen. lib. cap. 17. & Iacobi. cap. 5. nam tunc tribus annis non pluit: vnde dicitur: viuit Dominus Deus Iſrael, ſi erit annis his ros, & pluuia, niſi iuxta verba oris mei: & fuerunt iſti tres anni. Ita nunc ſętiebãt Iſraelitæ famem continuã per hoc, q his tribus annis non pluit, & ad placandum Dominum ſuſpenderunt iſtos, ĩõ iuſſit Dauid q manerent cadauera eorum in cruce vſquequo oſtenderetur Deus placatus; & quia ira Dei erat non mittendo pluuiam, oſtenderetur placatus, quando mitteret illam: & ob hoc iuſſit Dauid, q non deponerentur cadauera illa de cruce, quouſque plueret, & ſic factum eſt: Nam ſemper manſit Reſpha cuſtodiens cadauera, quouſque pluit, & ad ſignandum iſtam cauſam, dicitur hic in litera, ſubſtrauit ſibi ſuper petram ciciliũ ab initio meſſis donec ſtillaret aqua ſuper eos, ideſt, tunc, quando aqua deſtil D lauit, ſciuit totus populus, quòd Deus erat placatus ſuper peccato Saulis contra Gabaonitas, ideo iuſſit tolli cadauera de cruce. Quod autem dicit Hiſtoria ſcholaſtica, quòd manſerunt vſque ad Calendas Septembris, quo tempore naturaliter pluere ſolet, non ſtat: quia non videtur aliqua cauſa, quare magis tunc ablata fuerunt cadauera de cruce, quàm alio tempore: niſi fortè dicatur, quòd ex ignorantia factum fuerit. Sed non ſtat, cum ſupra improbatum ſit: oportet tamen quòd ex aliquo myſterio ponatur quòd manſerunt corpora in cruce vſquequo ſtillauit aqua ſuper illa de cælo, ideo intelligendum eſt vt nunc dictum fuit.

Et nunciata ſunt Dauid. Hic ponitur ſuſpenſorum honorabilis tumulatio: nam quamquam paſſi fuiſſent pęnam vilẽ & vituperoſam, vt placaretur Deus in illis: poſtea placato Deo, honorificè ſepulti ſunt, & dicitur: *Et nunciata ſũt*

Suſpẽſorum honorabilis tumulatio.

E *Dauid, quæ fecerat Reſpha filia Aiæ concubina Saul*, ſcilicet, quomodo ſeruaſſet cadauera toto tempore, quo manſerunt in cruce, nunciatum fuit autem hoc Dauid tanquam opus magnę virtutis, & veriſſimè ſic erat. Vocatur Reſpha concubina Saul, quia acceperat eam in concubinam poſtquam fuit rex, & genuit ex ea duos filios, qui nunc ſuſpẽſi fuerunt. *Et abijt Dauid.* Iuit in Iabes Galaad vbi erat ſepultus Saul. *Et tulit oſſa Saul, & Ionathæ filij eius, à viris Iabes Galaad*, ideſt, accepit ab iſtis viris oſſa Saulis, & Ionathæ, quæ erant ſepulta apud eos in nemore Iabes, vt patet pręcedenti lib. c. vlt. & 1. Paralip. c. 10. & non ſolum oſſa iſtorum, ſed etiam aliorum duorum filiorum Saulis, qui ſepulti fuerant in Iabes cum Saule, & Ionatha, nam omnia eorum corpora tranſlata fuerunt ſimul de terra Philiſthinorum, vt patet pręalleg. cap. fit tamen hic mentio ſolum de Saule, & Ionatha, quia erant honorabiliores.

Quare David tulerit oſſa Saulis, & Ionatha de Iabes Galaad. Quæſt. XXXII.

QVAERETVR, quare iuit David ad trãsferendũ oſſa Saulis & filiorum ſuorum de Iabes. Reſpondẽdum quod voluit David honorare Saulem, & Ionatham: erat autem apud Hebræos magna infelicitas, quòd quis non ſepeliretur in ſepulchris patrum ſuorum, adeo deſiderabãt omnes ſepeliri in ſepulchris eorum, ſic patet de Berzellai Galaadite, qui dixit ad David. Revertar ſeruus tuus obſecro, & moriar in Ciuitate mea, & ſepeliar iuxta ſepulchrum patris mei, & matris meæ. Sic etiam Achitophel venit ad ſuſpendendum ſe in Ciuitate ſua, vt ſepeliretur in ſepulchro patrum ſuorum: vt declaratũ eſt ſupra decimoſeptimo. Sic etiam Abraham, Iſaac, & Iacob, & vxores eorum in eõdem ſepulchro ſepulti ſunt. Geneſ. 49. David ergo volens honorare Saulem, & Ionatham, voluit transferre eos in ſepulchrum patrum ſuorum. Erat enim Ciuitas illorum Gabaath, de qua maiores eorum fuerant: & ibi ſepulti erant. Saul autem, & Ionathas erãt extra terram ſuã in nemore Iabes Galaad, quæ erat in ſorte Gad: ideo tranſtulit oſſa eorum in Gabaath, & in hoc impẽdit eis magnũ honorem, quia ipſe iuit de Ieruſalẽm in Iabes Galaad pro illis, & cum eo magna pars populi Iſrael: & honorabiliter tranſtulerunt oſſa illa, ſicut decebat oſſa regia transferri: & ſtetit David in officio funeris iſtorũ poſtea in Gabaath.

Num David habuerit tantam opportunitatem transferendi oſſa Saulis de Iabes Galaad. Quæſt. XXXIII.

QVAERETVR vlterius, quare potius David trãſtulerit oſſa Saulis, & Ionathæ nunc, quàm alio tempore. Reſpondendum, ꝙ David intendebat transferre aliquando oſſa Saulis, & Ionathæ in ſepulchrum patrum eorum, & tamen non occurrerat ei tanta opportunitas, ſicut nunc. Et hoc fuit propter duo: Primò, quia nunc videbatur honorabilior Saul, & filij ſui quàm ante hoc: nã prius conſtabat Saulem egiſſe multa ſcelera, & nõ apparebat, an Deus remiſiſſet ei: nunc autem apparebat, quod Deus erat ei placatus, cũ occiſis filijs eius pluit ſuper eos: ideo apparuit magis honorabilis nunc quàm prius, & ob hoc potius dignati ſunt eum honorare, dãdo ſepulchrum venerabile quã prius. Secundũ fuit: quia iſti ſuſpenſi honorandi erant à populo magno honore tumuli, cùm Deus in morte eorũ placatus fuiſſet, a populo tollendo famem: & quia iſti erãt filij, & nepotes Saulis, & ſepeliendi erant in Gabaath, vbi Saul ſepeliendus erat, & cum rex conuenire deberet ad ſepulchrũ iſtorũ, voluit quoque ducere Saulẽ & filios eius, qui erant in Iabes Galaad, vt oẽs ſimul ſepelirentur, quia erãt oẽs filij Saulis: hoc autẽ non occurrerat prius, ideo nõ trãſtulerat oſſa ante hoc tẽpus. *Qui furati fuerant ea de platea Bethſan.* Quia iſti Iabeſeni memores beneficij, quod eis fecerat Saul, ſcilicet, liberando eos de poteſtate Naas regis Ammonitarum. præced. lib. cap. 11. iuerunt in Bethſan vrbem Philiſthinorum, vbi Saulis, & filiorum eius cadauera erant ſuſpenſa, & per noctẽ furati ſunt illa, & tranſportarunt in Iabes Galaad, & ibi ieiunauerunt per ſeptem dies, & fleuerunt, ſepelieruntq; illa in nemore Iabes, præced. lib. c. vltimo. *In qua ſuſpenderant eos Philiſthiim.* Scilicet, ſuſpenderunt Philiſthiim cadauera Saulis, & filiorum eius in platea Bethſan, & inde tulerũt ea viri Iabes. *Cum interfeciſſent Saul in Gelboe.* Ideſt, interfecerunt Saulem in monte Gelboe: & inde tulerunt corpora Saulis, & filiorũ eius: vt oſtenderent ea in terra ſua ad laudem victoriæ, & ſuſpenderunt illa in platea Bethſan, & inde tranſtulerunt ea viri Iabes in terrã ſuam. *Et aſportauit inde oſſa Saul, & oſſa Ionathæ filij eius.* Ideſt, accepit de terra Galaad oſſa Saulis, & Ionathæ, & aliorum duorum filiorum Saulis, & detulit ea in Gabaath.

Viri Iabes Galaad quomodo dicantur tuliſſe oſſa Saulis de platea Bethſan. Quæſt. XXXIIII.

QVAERETVR, quomodo dicitur hic, quòd viri Iabes tulerunt oſſa Saulis, & Ionathę de platea Beth-

F ſan, quia præcedenti lib. cap. vltimo dicitur, quòd ſuſpenderunt ea in muro Bethſan. Reſpõdendum, ꝙ Philiſthiim ſuſpẽderunt cadauera Saulis, & filiorũ eius in muro Bethſan, & non erant in platea intra vrbem, quia tunc non potuiſſent viri Iabes introire in Bethſan per noctẽ ad rapiendum cadauera, quia porta clauſa eſſet, cùm iſta Ciuitas eſſet in cõfinibus terræ Philiſthinorum, & Iſrael. Etiam dato, ꝙ fuiſſet aperta Ciuitas, non auſi fuiſſent viri Iabes Galaad introire in vrbem per noctẽ, quia dum raperẽt cadauera ſciretur in vrbe, & caperẽtur. Dicendum ergo, ꝙ extra ciuitatem Bethſan erat platea, ſcilicet, locus rerum venalium, & iſta platea adiacebat muris, vnde rectè dici poterat, ꝙ muri erant in platea, & ſic quidquid penderet in muris, diceretur eſſe in platea. & quia ſuſpenſa erant cadauera de muro, dicebãtur eſſe ſuſpenſa in platea: & ob hoc

G præcedenti lib. c. vltimo dicitur, quòd erãt ſuſpenſa de muro, hic autem & primo Paralipom. c. 10. dicitur, ꝙ erãt ſuſpẽſa in platea. *Et colligentes oſſa eorum, qui affixi fuerant.* Ideſt, acceperunt cadauera ſuſpenſorum, & ſepelierunt ea cũ cadaueribus, vel oſſibus Saulis, & Ionathæ. Et dicitur, colligentes oſſa, ideſt cadauera, quia aliquando ipſa cadauera integra vocantur oſſa. Vel dicuntur colligi oſſa, ſcilicet, quia fortè remãſerant magno tempore in patibulis, & quanquam aues non laceraſſent illa, per quotidianã tabefactionem cõputruerant, & diſſoluta fuerant: cecideruntq; per partes prope patibula, & tamen quanquam ſic eſſent, non permittebat Reſpha volucres accedere ad oſſa, & ſic iacentia apud furcas collegerunt, & ſepelierunt. *Et ſepelierunt ea cum oſſibus Saul & Ionathæ filij eius.* Scilicet, quia omnes iſti erãt filij Saulis, vel nepotes, & intelligitur cum

H oſſibus Saulis, & Ionathæ, & etiam aliorum duorum filiorum Saulis, ſcilicet, Aminadab, & Melchiſue: quia omnium oſſa ſimul translata fuerunt. *In terra Beniamin.* Scilicet, apud Ciuitatem Gabaa, quæ erat in terra Beniamin: nam de illa Ciuitate erat Saul, & ibi erant ſepulchra maiorũ eius. *In latere montis, in ſepulchro Cis patris eius.* Ideſt, ſepulta ſunt omnia iſta oſſa in ſepulchro Cis patris Saulis, & erat illud ſepulchrum in latere cuiuſdam montis: nam intra vrbes nulli ſepeliebantur ætate illa, ſed in agris, & in mõtibus. Sic etiã erat apud Gentiles, ſcilicet, quia in agris ſepeliebantur in fundis ſuis, & illi vocabantur ſacri. Eccleſia autem primò introduxit ſepeliri homines intra vrbes in ipſis Eccleſijs, & in cemiterijs. Cauſa autẽ huius declarata eſt Numeri 19. Credendum eſt autem, ꝙ David tunc ſtruxerit aliquod ædificium pulchrũ apud ſepulchra Sau-

I lis, & filiorum eius propter ſtatum regiũ: & præcipuè propter honorem Ionathæ, quẽ diligebat valde; ſic enim Machabæi fecerũt pulchra ædificia ſuper ſepulchra ſua, & patris ſui, vt patet 1. Machab. cap. 13. *Feceruntque omnia quæ præceperat rex.* Scilicet, occidendo filios Saulis, & tenendo eos in patibulis magno tempore, & poſtea ſepeliẽdo illos. *Et repropitiatus eſt Dominus terræ poſt hæc.* Ideſt, miſertus fuit Deus terræ Iſraelitarum poſtquã facta ſunt hæc, ſcilicet, auferendo famem: nã exiſtentibus ſuſpenſis filijs Saulis, Deus placatus eſt, & miſit aquam de cælo ſuper illos, & tunc viderunt Iſraelitæ, quòd Deus auferebat famem, & miſerebatur terræ: ideo dicitur ſupra quod manſerunt cadauera in cruce, quouſq; ſtillaret aqua de cælo ſuper illa. *Factum eſt.* Hic ponitur ſecũdum principale, ſcilicet, quadruplex bellum David contra Philiſthinos.

K

An ordo ſit conſequens ad præcedentia. Quæſt. XXXV.

QVAERETVR circa hoc, an iſtud habeat ordinem conſequentẽ ad ſupra poſita? Reſpondendum, quod non habet totaliter ordinem conſequentem, licet quantum ad aliquid habeat: nam dicitur, quòd tertium bellum fuit, in quo David occidit Goliath Gethæum, ſed manifeſtum eſt, quod multo tempore ante hoc David occidit Goliath, ſcilicet, tempore Saulis, antequam ipſe eſſet rex. præcedenti lib. cap. 17. Sic etiam dicendum eſt de alijs, quod non habeant ordinem rectum ad præcedentia: & etiam inter ſe non habent rectum ordinem, quia illud

quod

quod ponitur hic, tertium bellum fuit ante primum, & ſecundum, cum illud fuerit primum bellum Dauid: nam ante illud ſemper fuerat in opere paſtorali. Sed objicietur, quòd hic ſit ordo continuus, quia iſtud bellum primũ fuit poſt ea, quæ dicta ſunt de fame, vt infra declarabitur; & alia vocantur ſecundum, tertium, & quartum, ergo fuerũt illa poſt primum, & ſic omnia fuerunt poſt famem. Reſpondendum ꝙ non ſtat, ſicut manifeſte apparet de bello Dauid contra Goliath, quod eſt hic tertiũ, & fuit ante omnia. Sed dicendum ꝙ hic vocantur, primum, ſecundum, & tertium, non prout deſignant ordinem, ſed prout dicunt numerum, & dicitur, quòd fuit ſecundum bellum, ideſt, fuit aliud bellum, vnde ſcriptura non curauit ibi de ordine rei, ſed ſolum rem geſtam enarrare.

Quare fiat hic mentio de iſtis bellis. Quæſt. XXXVI.

QVAERETVR vlterius, cum iſta bella non ſe habeant conſequenter ad præcedentia de fame, cur ponuntur hic? Reſpondendum, ꝙ Scriptura voluit facere quandam recapitulationem bellorum fortium Dauid: iõ quamquam in diuerſis temporibus iſta facta fuerint, poſita ſunt ſimul, quia Scriptura interdum plus ſeruat ordinẽ artificialem, quam naturalem. Fecit autem in hoc conuenienter, quia iſta bella, quæ hic ponuntur, nunquam fuerant enarrata in præcedentibus, & ne manerent geſta magnifica Dauid intacta, deſcripſit illa hic. Sed objicietur, cũ primum, ſecundum, & quartum bellum, quæ hic narrantur, nunquam fuerint alibi enarrata, cur tertium bellum ponitur hic? quia illud iam fuerat enarratum præc. lib. ca. 17. Reſpondendũ, ꝙ Scriptura intendebat hic facere duo. Primum, enarrare bella fortia, quæ non enarrata fuerant, & hoc facit in primo, ſecundo, & quarto bello. Secundum eſt, qđ ſpecialiter narrarentur bella illa glorioſiora, in quibus occiſi ſunt aliqui gigantes. Pro quo ſciendum, quòd in vrbe Geth Philiſthinorũ quædam mulier nomine Arapha genuit quatuor filios gigantes, & iſtos quatuor occidit Dauid diuerſis temporibus in bellis: adeo vt mors iſtorũ enarraretur tanquam aliquid ſingulare, retulit hic Scriptura quatuor bella, in quibus iſti quatuor gigantes occiſi ſunt: & quamquam vnum iſtorum iam enarratum fuiſſet præced. lib. cap. 17. vt tamen intelligeretur illud pertinere ad alia tria bella, de quibus hic dicitur, enarrata ſunt omnia ſimul, vt ſic ſciatur quid de illis quatuor gigantibus factum fuerit. Et iſta eſt cauſa quare ſolum poſita fuerint hic quatuor bella, quamquam alia famoſa facta fuerint à Dauid, ſcilicet, quia in iſtis ſolis quatuor occiſi ſunt quatuor gigantes, de quibus hic principaliter intendebatur. *Factum eſt autem rurſum prælium Philiſthinorũ aduerſum Iſrael.* Ideſt, Philiſthini ſuſcitauerunt bellum contra Iſraelitas poſt præcedentia. *Et deſcendit Dauid, & ſerui eius cũ eo.* Scilicet, deſcenderunt ad obuiandum Philiſthinis, ne ipſi intrarent, & vagarentur per terram Iſrael. *Et pugnabant contra Philiſthym.* Ideſt, inierunt pugnam contra illos.

An iſtud bellum fuerit poſt famem, vel ante illam. Quæſt. XXXVII.

QVAERETVR, an iſtud bellum fuerit poſt famem, vel ante illam? Reſpondendum, quod ſatis de hoc dubitari poteſt: nam ſupra probatum eſt, ꝙ hic non erat ordo continuus ad præcedentia, ideo ſicut in vno bello, ſcilicet, in tertio, erat diſcontinuitas ordinis, ita & in alijs eſſe poterat. Rurſus tamen non conuincitur, ꝙ ſit diſcontinuatio, quia licet vnum bellum iſtorum non habeat ordinẽ ad præcedentia, poterunt habere reliqua: quia iſta quatuor bella non ſunt tanquam quatuor partes eiuſdem hiſtoriæ, ſed tanquam quatuor hiſtoriæ non dependentes, nec connexæ. Sciendum, quòd aliqui volunt iſtud bellum primum fuiſſe antequam Abſalon perſequeretur Dauid; quod probant: quia infra dicitur, quod tunc iurauerunt ſerui Dauid, quòd non egrederetur amplius cum eis ad bellum, ſed ſupra 18. in hiſtoria Abſalon dicitur, ꝙ non permiſerunt ſerui Dauid eum exire ad bellum: ergo prius fuerat iſtud quam illud, quia ante hoc non iurauerant, ꝙ non exiret cum eis Dauid ad bellum. Sed dicendũ, quod iſtud bellum factum fuit poſt famem præcedẽtem, vt patet ex litera, cum dicitur: factum eſt autem rurſum prælium: ſi tamen non fuiſſet poſt præcedentia, non haberet ad quid referretur, nam rurſum dicit ordinem, ſicut ſi diceretur poſt hæc. Item non ſtat ratio in contrarium, cum dicitur, ꝙ non permiſerunt ſerui Dauid eum exire ad bellum: nam illud prius fuit quàm iſtud, quia tẽpore illo Dauid erat robuſtus, quod patet ſup. 17. ſ. tu noſti patrẽ tuũ, & viros, qui cum eo ſunt, eſſe fortiſſimos. Et iterum: ſcit enim omnis populus Iſrael fortem eſſe patrem tuum: nũc autem iam erat deficiens viribus, cum dicatur hic: deficiente autem Dauid; ergo non fuit iſtud ante illud. Item non bene arguunt, eo ꝙ dicitur, ꝙ tunc iurauerunt, ꝙ non exiret Dauid cum eis in bellum, & ibi, non permiſerunt eum

B exire, quia illa non permiſſio, non fuit propter iſtud iuramentum, ſed ex alia cauſa. ſ. quia iam Dauid erat inimicus valde Abſalon & de eo ſolo curaretur in bello: vnde dato ꝙ eſſet fortiſſimus, occidi, vel capi poſſet, irruentibus ſuper eum omnibus ſeruis Abſalon: nunc autem non prohibuerunt eum propter ſpeciales inimicitias, ſed quia deficiens erat viribus, vt dicitur hic: ibi autem non propter defectum virium, cum dicitur ſup. 18. Reſpondit populus: non exibis nobiſcum, ſiue. n. fugerimus nõ magnopere ad eos de nobis pertinebit: ſiue media pars noſtrum ceciderit, non ſatis curabunt, quia tu vnus pro decẽ millibus cõputaris. Itẽ patet, ꝙ illud fuerit ante iſtud: nã ſi iam ſerui Dauid iuraſſent, ꝙ nunquam Dauid egrederetur cum eis ad bellum, non inquietaret eos amplius volẽdo ire ad bellum: dixit tamen ſup. 18. egrediar & ego vobiſcum: ergo vi-

C detur ꝙ non fuerat adhuc factum iſtud iuramentum, & ſic dicendum, quòd iſtud fuit poſt ea quę habẽtur ſup. 18. & poſt famẽ ſupra habitã. *Deficiente autem Dauid*, Ideſt, deficiente viribus. Quod dupliciter intelligitur, ſ. propter ſenectutem: ita ꝙ iam non eſſet aptus ad bellum, & ſic Philiſthinus poterat eum facile percutere: vel pp laborem. ſ. ꝙ quamquam eſſet in ætate robuſta: tamen iam nimis laborauerat in bello illo, & Philiſthinus inueniendo eum fatigatum, poterat eum percutere. *Ieſbibenob.* Aliqui volunt eſſe tres dictiones hic. ſ. Ieſbi, & Be, & Nob. Et dicunt, ꝙ iſte Ieſbi erat de vrbe Nobe. Sed hoc non ſtat, quia Ieſbi erat de Geth terræ Philiſthinorum, & nõ erat de Nobe Ciuitate, quæ erat in terra Iſrael. Alij autem Hebræi, vt refert Rab. Dauid Kimhi, volunt, quòd dicatur Ieſbibenob, ideſt, de vrbe Nobe: non quòd eſſet de illa oriundus, ſed

D quia Deus permiſit venire Ieſbi ſuper Dauid propter peccatum, quod fecit in vrbe Nobe cõtra Sacerdotes: nam ipſe fuit occaſio mortis illorum. Sed etiam hoc non ſtat, vt ait idẽ Rab. Dauid Kimhi: & ratio eſt manifeſta: quia tunc Be eſſet præpoſitio apud Hebræos, ſed falſum eſt: quia nũquam reperitur apud eos talis dictio. Alij volunt, ꝙ Ieſbi Benob ſint duæ dictiones, ſcilicet, Ieſbi vna, & B. nob alia, eo quòd videntur iſta diuiſa in litera Hebraica. Sed etiam hoc non ſtat: quia Benob non ſignificaret ibi aliquid, ſcilicet, non nomen viri, quia vocabatur Ieſbi ſecundum eos, non nomen loci, quia iſte erat de vrbe Geth, cum eſſet filius Arapha ſicut alij tres gigantes. Ideo dicendum quòd ſit vna dictio. *De genere Arapha.* Ideſt, filius cuiuſdam mulieris, quæ vocabatur Arapha.

E *Arapha quæ mulier fuerit. Quæſt. XXXVIII.*

QVAERETVR, quæ mulier erat iſta? Reſpondẽt Hebræi, ꝙ erat Orpha nurus Noemi, de qua habetur Ruth. 1. & cauſa huius eſt; quia licet in litera noſtra differant nomina huius, & illius, ſcilicet, Arapha, & Orpha, tamen apud Hebræos eadem dictio eſt, ſcilicet, Orpha: iõ eſt cauſa errandi apud Hebræos: litera autem noſtra fecit differentiã ad innuendum, quod non erat eadem dictio. Sed ſciendum, ꝙ non poterat illud ſtare: quia Orpha nurus Noemi erat de terra Moab: vt patet Ruth. 1. Arapha aũt, de qua hic, erat de terra Philiſthinorũ, ſcilicet, de vrbe Geth. Itẽ, non eſt veriſimile, quòd illa haberet tũc filios iuuenes quales erant iſti, nam de Ieſbi benob dicitur, accinctus erat enſe nouo, ideſt, factus fuerat miles tunc: G

tamen eſſet filius Orpha, iam eſſet mortuus, vel ſenex valde. A Quod patet; quia ex tempore illius vſque nunc tranſierant ferè centum viginti anni, quia Ruth dicitur fuiſſe in principio temporis Heli, ſcilicet, ipſo iudicante, & tamen Heli præfuit 40. annis præced. lib. c. 4. & Samuel, & Saul præfuerunt alijs 40. Act. c. 13. Dauid etiam præfuit 40. annis, & nunc erat quaſi finis regni eius, ſcilicet, in ſenectute ſua, ideo erant iam anni 120. ex eo tempore, quo Orpha acceperat virum, ideo neceſſe erat, quòd nulli filij de ea ſupereſſent, vel eſſent ſenes valde. Item patet hoc per generationes: nam Orpha, & Ruth erant nurus Noemi, & tamen Ruth concepit poſtea Obeth, Ruth 4. & ille genuit Iſai, & Iſai genuit Dauid, & Dauid erat nunc ſenex, & trāſierant tres generationes per lineam Ruth, ergo totidem ad minus tranſiuiſſent per lineā Orphę. Non eſt ergo iſta Orpha, de qua habetur in Ruth, potiſſimè, cum filius eius B Ieſbibenob eſſet iuuenis, ſcilicet, accinctus enſe nouo, vt patet hic. Dicendum ergo, quòd iſta Arapha erat quædam mulier de vrbe Geth terræ Philiſthinorum, quæ genuit quatuor filios gigantes quaſi coætaneos Dauid. *Cuius ferrum haſtæ trecentas vncias appendebat.* Iſtud ponitur ad ſignandum magnitudinem roboris gigantis huius, cum poſſet haſtam tanti ponderis geſtare, & vti illa faciliter ad bellum. De Goliath autem dicitur, quòd ferrum haſtæ eius ſexcentos ſiclos habebat ferri. præced. lib. c. 17. ſed non conſtat an ſiclus, & vncia ſint eiuſdem ponderis. *Et accinctus erat enſe nouo.* In Hebræo hab[illegible] accinctus erat nouo, & non dicitur de enſe. ſed ſubintelligendum eſt de enſe. Vocatur autem enſis nouus, quia tunc accinctus fuerat nouiter ad pugnam, ſcilicet, quòd nunquam antea exiuerat ad pugnam, niſi illa die. Vel erat accinctus de nouo, ſcilicet, C quia illa die acceperat nouiter cingulū militare, & ob hoc conabatur facere aliquid famoſum eadem die, occidendo Dauid. *Niſus eſt percutere Dauid*, ideſt, Ieſbibenob conatus eſt occidere Dauid, cū vidit eum deficientē, & fortè ipſe ab intentione quærebat Dauid, vt occideret eum, & inueniens conatus eſt illum occidere. *Præſidioque ei fuit Abiſai filius Saruiæ*, ideſt, Dauid non poterat ſe defendere, ſed Abiſai, qui erat filius Saruiæ ſororis Dauid, & erat frater Ioab, liberauit eum. Dicunt enim aliqui, quòd adiuuit eū orando, & ſic tenet Rab. Sal. Sed hoc fictum eſt: nam qui in bello ſunt, non orationibus, ſed armis pugnant. Itē Abiſai nō erat aliquis vir ſanctus, cuius orationibus Dauid liberari deberet, ſed erat ſolùm vir bellator. Item non ſtat: quia dicitur hic, quòd Abiſai occidit gigantem illum, ſi tamen ſola oratione defendiſſet Dauid, non occidiſſet gigā- D tem: nam oratione non occidūtur hoſtes, licet debilitentur vires eorum, ſicut fuit tempore Moyſi: nam ipſe orabat pugnante Ioſue, & dum eleuaſſet manus fugabatur Amalec, & dum depreſſiſſet eas, fugabatur Ioſue, nullos tamē hoſtes occidit Moyſes, ſed ſolus Ioſue. Exodi 17. Alij autem dicunt, quòd Abiſai erat in pugna contra Ammonitas eo tempore, quo Dauid pugnabat contra iſtum gigantem, & tranſiuit quædam columba coram Abiſai impetuoſè, qui per hoc cōiectura aſſecutus fuit aliquod malum accidiſſe Dauid, vel eū eſſe in periculo, ideo ſubito tranſiuit per omnia ſpacia terrarum media, & veniens ad locum, in quo erat Dauid, liberauit eū, & occidit gigantem, ſic refert Rab. Dauid Kimhi. Sed iſta ridicula ſunt, abſurda, & ſuperſtitioſa, nec digna redargutione, cùm per ſe pateant. *Et percuſſum Philiſthæum interfecit*, ideſt, tūc percuſſit Abiſai Phi- E liſthæum, & occidit illum. *Tunc iurauerunt viri Dauid dicentes, iam non egredieris nobiſcum ad bellum.* Timuerunt enim, quòd cùm eſſet iam debilitatus, aliquantulo deficeret & occideretur ab hoſtibus, vel dato, quòd fortis eſſet, erat periculum, quòd iret ad bellum, quia poterat incidere in manus hoſtium, & erat damnum inæſtimabile. Iurauerūt autem hoc ſerui Dauid, ne haberet Dauid occaſionem inquietando eos aliquando, petendo, quòd permitteretur ire ad bellum, quia poſtquam iuraſſent, iam non poterant permittere. *Ne extinguas lucernam Iſrael*, ideſt, ſi tu morieris, extinguetur lucerna Iſrael, quia Dauid erat rex, & lumen totius Iſrael, in quem oculi hominum omnium intendebant. Sic patet ſequen. lib. capite 1. ſcilicet. Verùmtamen, domine mi rex, in te oculi reſpiciunt totius Iſrael. Etiam putabant Iſraelitæ, quòd propter merita Dauid eueniebant

Abiſai quomodo adiuuit Dauid contra Ieſbibenob.

A eis omnia bona, & verum erat. ideo nolebant carere illo. *Secundum quoque bellum fuit in Gob.* Vocatur ſecundum bellum non ſecundum ordinem, ſed ſecundum numerum quia ab vnitate primum dicitur, & à binario ſecundum nominatur, quaſi diceret, fuit ſecundum bellum, ideſt, fuit aliud bellum. In Hebræo habetur, *Fuit magis bellum*, vel fuit præterea bellum, & iſtud dicitur magis propriè, quia non ſignificat ordinem, ſed additionem. *In Gob.* nomen loci eſt, & dicit Hiſtoria ſcholaſtica, quòd eſt quædam Ciuitas, quæ vocatur Iaſſer. *Contra Philiſthæos.* Omnia quatuor bella fuerunt contra Philiſthinos, nam iſti gigantes quatuor, qui occiſi ſunt, erāt Gethæi de terra Philiſthinorum. *Tunc percuſſit Subochai de Huſathi Saph*, ideſt, in iſto bello Subochai, qui erat vnus de viris fortibus Dauid, occidit Saph, qui erat de Philiſthæis, ab alijs vocatur iſte B Sephi. Dicitur autem de Huſathi, quia Huſathi eſt nomen loci in terra Iſrael, de quo erat Subochai: de ſtirpe Arapha, ideſt, de filijs Arapha: nam omnes iſti quatuor gigantes, qui occiſi ſunt in iſtis quatuor bellis, erant filij eiuſdem matris, vt patet infra in litera. *De genere gigantum*, ideſt, erat iſte de gigantibus: nam Arapha pariebat filios gigantes. *Tertium quoque fuit bellum.* Iſtud bellum fuit, in quo Dauid occidit Goliath, & dicitur in Hebræo. *Fuit præterea bellum.* Et eſt magis propriè dictum, quam in litera noſtra, propter rationem ſupra poſitam, ſcilicet, quia non ſignificat ordinem, ſed additionem.

Bellum, de quo fit hic mentio, an fuerit ante prædicta.
Quæſt. XXXIX.

C QVAERITVR, an iſtud bellum fuerit poſt præcedēna. Aliqui dicunt, quòd nō, eo quòd dicitur hic de morte Goliath, & illum occidit Dauid multo ante hoc. In contrarium videtur, quòd non fuerit iſtud bellum ante, eo quòd putant quidam iſtud, quia Dauid occidit Goliath Gethæum, & tamen hic dicitur de morte Goliath, ergo fuit bellū ante hoc. Ad quod dici poſſet quòd fuit alius Goliath. Item patet: quia non dicitur hic, quòd Dauid occidit iſtū Goliath, ſed quòd occidit eum Adeodatus Bethlehemites. Reſpondendum, quòd Ioſephus vult 7. Antiquitatum, quòd iſte Goliath non fuit ille, quem occidit Dauid, & iſte, qui occidit eum, non fuit Dauid, ſed dicit, quòd fuit quidam cognatus eius nomine Ephran. Vnde dicit, Poſt hanc cōpreſſionē Philiſthini denuo pugnauerunt, ſup quos exercitum D mittētē Dauid, fortiſſimus apparuit Ephran cognatus eius nam contra ſingulos Philiſthinorum ſolus pugnando peremit eos, alios conuertit in fugam, quorum multi in prælio ceciderunt. Idem recitat Rabanus, & habetur in Gloſſa ordin. Idem etiam in Hiſtor. ſcholaſtica. Item, hoc patet ſatis rationabiliter dictum, quia hoc modo dicetur, quòd omnia iſta quatuor bella fuerunt facta poſt ſamem præcedentē, & non erit aliqua mutatio ordinis. Item quamquam aliqui velint, quod Adeodatus Bethlehemites ſit ipſe Dauid, tamen non ſtat multum conuenienter: quia Scriptura vocaret eum Dauid, vel regem, & non alijs nominibus occultis præſertim, quia illud nomen polymitarius non bene ei applicatur, licet expoſitores valeant retorquere. Itē, cū vocatur Goliath Gethæus, iſte qui occiſus eſt hic, intelligēdum eſt, quòd fuerit alius Goliath quā ille, quē occidit Da- E uid præced. lib. c. 17. nam multi eodem nomine vocantur. Quòd etiam vocetur Gethæus non obſtat: nam omnes iſti quatuor gigantes Gethæi erant. Item omnes iſti gigantes dicuntur filij Arapha: ſed Goliath quem occidit Dauid præceden. lib. c. 17. non vocatur filius Arapha. In contrarium tenent omnes noſtri, ſcilicet, Rabanus, Gloſ. ordin. Hiſtor. ſchol. Andreas, & Nicol. dicentes, quòd iſte fuit Dauid, qui occidit Goliath, de quo allegato c. & repetitur hic; vt ponantur ſimul omnes victoriæ, quas habuerunt Iſraelitæ de gigantibus. Fateor tamen, conuenientiorem eſſe literæ poſitionem Ioſephi, & illam mihi magis placere: omnia autem, quæ ſupra dixi, volo intelligi ſecundum poſitionem communem, cui nunquam intendo totaliter repugnare, niſi cùm textus expreſsè eſt in contrarium, vel ratio euidentiſſima. *In Gob.* Ideſt, bellum fuit in quodam loco, qui dicebatur Gob.

Goliath alius ab eo quem occidit Dauid tempore Saulis

Ex hoc etiam patet, ꝙ non fuerit iſtud bellũ Dauid contra A
Goliath, de quo preced. lib. c. 17. nam ibi dicitur, quòd fuit
bellum illud in valle Terebinthi, hic autem dicitur, ꝙ fuit
in Gob: ſed illi qui volunt dicere, ꝙ Dauid pugnauit hic
cõtra Goliath, debent dicere, ꝙ vallis Terebinthi, & Gob
ſunt idem locus, ſed vallis Terebinthi eſt vallis magna, ha
bens varia nomina pro diuerſis partibus, & ſic tenet Ni-
col. *Contra Philiſthæos.* Oĩa. n. iſta quatuor bella fuerũt cõ-
tra Philiſthæos. *In quo percuſſit Adeodatus.* Iſtud eſt nomẽ
viri Iſraelitæ, qui occidit gigantem hunc, ſic enim aliquis
inter nos vocatur Adeodatus. Illi, qui volunt, quòd Dauid
erat, qui occidit gigantem iſtum, dicunt ꝙ vocatur Adeo-
datus tanquam nomen appellatiuum, eo quòd Deus ele-
git eum in regem, ſed non eſt conuenienter dictum: quia
hic ponitur tãquam nomen proprium. *Filius ſaltus.* Ideſt,
natus in ſaltu, vel habitans ibi, & ſic dicuntur filij Ieruſa- B
lem, ideſt, habitantes in Ieruſalem. *Polymitarius.* Vocãtur
polymitarij tinctores pannorum, à polys quòd eſt plura-
litas, & Michos, quòd eſt gutta, quaſi habens plures gut-
tas, vel colores, eo quòd tinctores vario colore veſtes tin-
gunt. In Hebræo habetur textor, & ad idem pertinet, quia
textores pannorum miſcent fila variorum colorum. *Beth-
lehemites.* Ideſt, de vrbe Bethlehem, ex hoc enim vult Io-
ſephus, ꝙ iſte Adeodatus ſiue Ephran fuit cognatus Da-
uid, quia fuit de vrbe Bethlehem, in qua erat tota cogna-
tio Dauid, præcedenti lib. cap. 16. & 17. Qui autem volunt
iſtum fuiſſe Dauid, ſcilicet, Gloſ. ordin. Andreas, & Nicol.
dicũt, quòd vocatur Dauid filius ſaltus, quia paſcebat gre-
ges in ſaltu, ſiue deſerto, præceden. lib. cap. 17. vocatur au-
tem polymitarius, ideſt, textor, vel operator in diuerſis co-
loribus, eo quòd erat de cognatione Beſelehel, qui fecit C
omnium varietatem artificiorum Sãctuarij, vt patet Exo-
di 31. & 36. Hebræi dicunt, ꝙ omnes cognati Dauid erant
textores velorum pro Sãctuario, vt vult Rab. Sal. Sed nul-
lum iſtorum conuenit: quia ipſe Dauid non erat polymi-
tarius, cum nunquã vacauerit huic officio, ſed ſemper fuit
paſtor, vel princeps belli, nam de gregibus ad regnũ ſum-
ptus eſt. Etiam non vocatur polymitarius, propter Beſele-
hel, quia non conſtat, an de progenie huius ſit, etiam quia
multum diſtat iſte à Dauid, ideo nequaquam erat veriſi-
mile, ꝙ vocaretur propter illum polymitarius: ſed ille vir,
de quo hic dicitur, erat verè polymitarius ſecundum poſi-
tionem Ioſephi, quæ vera eſt. *Goliath Gethæum.* De eadem
vrbe erat iſte Goliath, & ille, quem occidit Dauid, ideo eſt
cauſa errãdi multis, tamen erat iſte vnus de quatuor filijs
Arapha: alius autem non erat de eis, licet fortè eſſet de ea- D
dem progenie. *Cuius haſtile haſtæ, erat quaſi liciatorium te-
xentium.* In hoc patet fortitudo huius, quia lancea ſua erat
grauis valde, nam haſta erat ita magna, & craſſa ſicut li-
ciatorium texentium, ideſt, lignũ ſuper quod texentes cõ-
uertunt id quod texunt, & illud ſæpe rotatur. eſt autem li-
gnum craſſum. *Quartum bellum.* In Hebræo habetur: *Fuit
præterea, vel iterum bellum.* Et exponẽdum eſt ſicut ſupra.
In Geth. Iſta eſt vna de quinque Ciuitatibus Metropolita-
nis Philiſthinorum, vt patet Ioſue 13. & præcedenti libro,
cap. 6. erat autem iam capta à Dauid: vt patet primo Para-
lipom. 18. & apud illam pugnauerunt Philiſthini cum Da
uid, vt recuperarent Ciuitatem. *In quo fuit vir excelſus.*
Ideſt, ſtaturæ giganteæ: nã omnes iſti quatuor viri, de qui-
bus hic dicitur, qui erant de ſtirpe Arapha: erãt excelſi cor-
pore: ſic enim patet de alio Goliath Gethæo, qui erat alti- E
tudinis ſex cubitorum, & palmo: nullus tamen hominum
excedit tres cubitos, & dimidium de communibus. *Qui ſe-
nos in manibus pedibuſq; habebat digitos, ideſt,* 24. Iſte vir
erat monſtruoſus: nam habebat ſex digitos in quolibet pe-
de, & in qualibet manu. *Et erat de origine Arapha.* Ideſt,
erat filius eius, quia omnes iſti quatuor erant fratres. *Qui
blaſphemauit Iſrael.* Ideſt, maledixit omnibus, dicendo,
quod erant viri inutiles, & quòd nullus audebat ſingulari
certamine cõgredi cum eo: ſic enim Goliath Gethæus ma-
ledixit Iſraeli, per quadraginta dies, quia nullus inuenie-
batur audens pugnare cum ipſo, & poſtea Dauid occidit
eum. *Percuſſit autem eum Ionatham filius Semmaa fratris
Dauid.* Ideſt, pugnauit cum eo Ionatham ſingulari certa-
mine, vel fortè in bello cõmuni, & occidit illum, iſte erat
filius Semmaa, qui erat de fratribus Dauid tertius: vt pa-

A tet primo Paralipom. ſecundo. Iſte Ionatham erat frater
illius Ionadab, qui dedit conſilium Amnon filio Dauid,
vt defloraret ſororem ſuam Thamar, vt patet ſupra 13.
nam ibi vocatur Ionadab filius Semmaa, cuius etiam vo-
catur hic filius Ionathan. *Hi quatuor nati ſunt de Arapha
in Geth,* ideſt, iſti quatuor gigantes prænominati, & occiſi
in quatuor bellis, nati ſũt de matre Arapha, in vrbe Geth,
terræ Philiſthinorum. *Et ceciderunt in manu Dauid, &
ſeruorum eius,* ideſt, omnes iſti quatuor occiſi ſunt à Da-
uid, & ſeruis ſuis, ſcilicet, quia in bellis communibus peri-
bant, ſcilicet, in quatuor ſupra poſitis.

CAP. XXII.

B *Loquutus eſt autem Dauid Domino verba carmi-
nis huius, in die qua liberauit eum Dominus de
manu omnium inimicorum ſuorum, & de manu
Saul. Et ait: Dominus petra mea, & robur meũ,
& ſaluator meus. Deus fortis meus, ſperabo in eum.*

In præcedentibus poſita liberatione Dauid ab omnibus
periculis, ponitur hic canticum gratiarum actionis. Et di-
uiditur in duo: quia primò, ponitur gratiarum actio pro
peccatis. Secũdò, gratiarum actio pro futuris. cap. ſequen.
Prima diuiditur in duas, quia primò ponitur breuis præfa-
tio. Secundò, ſubditur gratiarum actio, ibi: *Dominus petra
mea.* Iſte Pſalmus ponitur poſt omnes perſecutiones, &
bella Dauid.

C

An ordo continuatus ſit. Quaſt. 1.

QVAERETVR circa hoc, an ea, quæ habentur
hic, habeant ordinem continuatum ad præcedentia,
& an fuerint immediatè dicta, vel facta. Ad primum dicẽ-
dum, quòd hic non poteſt eſſe aliqua propria continuatio
ad præcedentia, quia continuatio eſt hiſtoriæ ad hiſto-
riam, vel dictorum ad dicta: hiſtoriæ tamen ad dicta,
vel è contrario, non eſt aliqua continuatio propria.
Ea tamen quæ ſupra habita ſunt erant hiſtorica, quæ
vero habentur hic, ſunt dicta laudis, ideo nõ eſt continua-
tio eorũ. Conſtat tamen, quod ipſe Pſalmus factus eſt poſt
omnia bella præcedentia, quoniam hic in litera dicitur, ꝙ
verba dicta ſunt in die, qua liberauit dominus Dauid de
D manu omnium inimicorum ſuorum. Ad ſecundum cùm
dicitur, an fuerint facta immediatè iſta poſt præcedentia;
Dicendum, quòd non apparet, an immediatè, vel aliquã-
to tempore interpoſito iſta dicta fuerint: videtur tamẽ di-
cendum, ꝙ aliquãto tempore poſt præcedentia dicta ſunt
hæc: nam Dauid dixit hæc poſtquam ceſſauit ab omnibus
bellis, ipſe tamen neſciebat, quãdo à bellis ceſſauerat om-
nino, quia vno bello ſopito, alia rurſus naſcebantur; Sed
credẽdum eſt, ꝙ in ſenectute ſua poſtquam aliquanto tẽ-
pore omnes hoſtes ceſſauiſſent, putans ſe non habiturum
vlterius bellum, iſta dixerit. *Loquutus eſt autem Dauid Do
mino,* ideſt, loquutus eſt ad laudem Dei iſta, quæ ſequun-
tur: nam cùm Pſalmus iſte ſit factus de laude, totus ad
Deum refertur: ſiue pro liberatione ſua, ſiue pro liberatio-
ne Iſrael. *Verba carminis huius.* Iſtud carmen eſt, quod in
E Pſalmis eſt. Pſal. 17. ſcilicet: Diligam te domine, & vocatur
carmen, quia eſt factum lege metrica: omnia autem alia,
quæ ſcripta ſunt in hoc libro, procedunt ſtylo proſa cõſcri
pto. Conſiderandum autem, quòd Dauid fuit excellens in
faciendo cantica, ſiue hoc fuerit ſolum ſpiritu Dei, ſiue ex
aliqua arte humana, vel ingenio. Vnde vocatur Dauid
pſaltes egregius in Iſrael, ideſt, cantor excellens. ſequen.
cap. Dicit autem Ioſephus 7. Antiquitatũm, ꝙ Dauid ex-
peditus à prælijs, tanquam pace altiſſima frueretur, cãtica
in Deũ, hymnoſq; vario metro cõpoſuit: alios quidem tri-
metros, & alios quinquametros, diuerſaq; faciens organa,
docuit, vt Leuitæ ſecundum ea Dño hymnos dicerent per
ſabbatorum diem. Et ponit differẽtiam inter Pſalterium,
& Nablum, dicens, ꝙ Pſalterium eſt organorũ ſpecies ca-
nora, cithara quidem eſt decem chordis coaptata, & hæc
tamen cum plectro percutitur. Nablum autem duodecim

ſonos habens, digitis tangitur, erant etiam cymbala ærea lata: Dauid autem quando canebat Pſalmum illum, reddebat ſonitum in Pſalterio, ideo vocabatur Pſalmus à Pſalterio, vel à pſallendo. *In die qua liberauit eum Dominus de manu omnium inimicorum ſuorum*, idest, in die qua finiuit eum liberare de manu inimicorum ſuorum. Non eſt enim intelligendum, quòd eadem die fuerit liberatus ab omnibus, ſed in diuerſis temporibus, ſcilicet, per totum proceſſum vitæ: nam a pueritia ſua fuit ſemper in laboribus, ſicut ipſe dixit Pſal. 87. Pauper ſum ego, & in laboribus à iuuentute mea. Sed dicitur hîc dies, pro illo die, in quo finiti ſūt omnes labores Dauid, & pericula. Simile habetur Nu. 7. ſcilicet: Factum eſt in die, quo compleuit Moyſes tabernaculum, & erexit, & vnxit, & ſanctificauit illud, obtulerūt principes Iſrael per ſingulas tribus, & tamen manifeſtum eſt, quod non fuit Sanctuarium cōpletum, erectum, vnctū & ſanctificatum eodem die, ſed multis diebus. Etiam non obtulerūt omnes principes Iſrael munera eodē die, ſed per duodecim dies, vt patet eod. cap. *Et de manu Saul*, idest, & liberatus eſt de manu Saul, qui perſequutus eſt eū acerrimè inter ceteros, vt patet præced. lib. a. c. 18. vſque ad 27. Erat autē Saul vnus de inimicis Dauid, & poterat intelligi nomine aliorū hoſtiū: exprimitur tamē quia ille fuit præcipuus, & qui magis poterat ei nocere, eo qđ erat dominus eius & manebat Dauid in terra illius. *Et ait. Dominus petra mea*: Hic incipit cāticum, in quo ponitur narratio de præterito. Et diuiditur in duo, quia Primò ponitur cantici narratio; Secundò intenta concluſio, ibi: *Viuit Dominus*. Fuit autem factum iſtud canticū pro liberatione Dauid a perſecutionibus, ideo Primò ponitur liberātis efficacia; Secūdò liberationis materia, ibi: *Saluator meus*. Tertiò, liberationis modus, vel forma, ibi; *Miſit de excelſo*. Quod illud capitulum totum nihil continet, niſi illud quod habetur in Pſal. 17. ſcilicet, Diligam te, ſunt tamen mutata aliqua hîc quantum ad literam, quia non habentur ſicut ibi, & hoc ſiue in Hebræo ſiue in Latino, ſicut patet cuilibet intuenti hîc, & ibi, ſententia tamē non differt. Circa primū dicitur, *Dominus petra mea*, idest, Deus eſt fundamentū meū ſolidum, ſicut petra, quod nūquā deficit in aliquibus aduerſitatibus. Sic enim dixit beata Agatha: Mēs mea ſupra petrā ſolidata, & in ipſa fundata. Et vocatur petra ipſe Chriſtus. Sic enim patet infra ad Corint. 10. ſcilicet, Petra autē erat Chriſtus. In Hebręo habetur. *Dominus rupes mea*. Sed eadem ſententia eſt, petra tamen ſignificat maiorem firmitudinem, quā rupes. *Robur meum*, ſcilicet, confortando me ad pugnandum contra hoſtes, vel ad reſiſtendum illis. In Hebræo habetur, *Caſtrum meum*, idest, Dominus eſt caſtrum meum, ſcilicet: quia ſicut homines in tribulationibus confugiunt ad caſtra, vt ibi tutè maneant, ita Dauid confugiebat ad Deum, confidens quòd in ipſo ſecurus maneret. *Et Saluator meus*, ſcilicet, liberans me ab omnibus aduerſitatibus, ſaluare eſt enim, cum homo impotens ſe eruere, à Deo eruitur. *Deus meus fortis meus*, i. Deus meus eſt, qui eſt fortis meus, idest, fortis ad vtilitatē meam, ſcilicet, quia oſtendit fortitudinem ſuam liberando me, & illud eſt, quando Dauid liberabatur ab aliquo periculo, de quo alias non poterat liberari, niſi Deus oſtēderet miraculum, tunc apparebat fortitudo Dei: ſic fuit quando circumdabat eum Saul ad modum coronæ, apud petram diuidentem. præc. lib. c. 23. *Et ſperabo in eum*, ſcilicet, ſperabo in futurum in eum, quia liberauit me in præterito, ideo certitudo ſpei conuincitur ex experientia. Vel dicendum, quòd mutatur hîc tempus, ſcilicet, ſperabo pro ſperaui, idest, in temporibus illis, quibus pericula vigebant me, ſperaui in eū, & ſaluatus ſum. *Scutum meum*, idest Deus eſt ſcutum meum, quia ſicut ſcutum opponitur ictibus aduerſariorum, & in eo ſuſcipiuntur, ne ad nos perueniant, ſic & Deus ponebat ſe mediū inter Dauid, & aduerſarios eius ne pertingerent ad eum. Sic dicitur Pſal. 36. Apud Dominū greſſus hominis dirigetur, & viam eius volet; cū ceciderit non collidetur, quia Dominus ſupponit manū ſuā; idest Dominus ponit manum ſuam ſub eo, ne tangat terram, & lędatur. Sic etiam Pſalm. 90. Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis, in manibus portabunt te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum, idest, eleuabunt te in manibus, ne aliquando offendaF ris in lapidib. *Et cornu ſalutis meæ*, idest gloria ſalutis meæ. Illud vocabulum eſt frequentatum in Scriptura ad metaphoras, & ſignat gloriam, vel poteſtatem. Habuit autē originem ex hoc, quia Moyſes habuit cornua, nam Exodi 34. dr, q cornuta erat facies eius pp conſortium ſermonis Domini, & populus non audebat accedere ad eum: eratq; iſta gloria magna Moyſi, ideo tota Scriptura accepit inde modum faciendi metaphoras, ſcilicet, q cornua accipiantur pro gloria, vel poteſtate: & ſic dicitur omnia cornua peccatorum confringam, & exaltabuntur cornua iuſti, idest. gloria peccatorum deprimetur, & exaltabitur gloria iuſtorū. Sic etiam Luc. 1. dicitur, Et erexit cornu ſalutis nobis, idest, eleuauit gloriam, vel poteſtatem ſalutis noſtræ. Hîc tamen magis accipitur pro gloria, vel fama: & tunc dicitur cornu ſalutis, quando fit aliqua ſalus, quæ eſt valde famo-

Cornu quid in S. Scriptura.

G ſa, ſicut Deus liberauit Iſraelitas in mari rubro, & iſta liberatio fuit famoſa apud omnes gentes. Exodi 15. & Ioſue 2. *Eleuator meus*, idest, eleuans me de anguſtijs, quia in anguſtia eſt homo depreſſus, in proſperitatib. autem extollitur. Vel dicitur eleuator meus, ſcilicet, de paruo ſtatu in magnum: nam Dauid erat paſtor ouium, & Deus eleuauit eū ad ſtatum regium. Pſal. 77. Et elegit Dauid ſeruum ſuum, abſtulit eum de gregibus ouium, & de poſt fętantes accepit eum, paſcere Iacob ſeruum ſuum, & Iſrael hæreditatē ſuam; idest, q ſicut pauerat prius greges, vt opilio, nunc paſceret homines, vt rex. Sic etiam dixit Chriſtus Petro, & Andreæ: Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum, ſcilicet, ſicut prius piſcabaturis piſces, ita & nunc homines capiatis. Matth. 4. In Hebræo habetur: *Defenſor meus*; quod ad idem redit, & incidit in primam ſententiam.

H *Et refugium meum*, i. locus, ad quem fugio. Eſt. n. refugiū id, ad quod fugimus in aduerſitatibus, ſicut caſtra, vel loca fortia, aut priuilegiata: ſic enim Deus erat ipſi Dauid, quia quando erat in aduerſitatibus, confugiebat ad eum, & habebat recreationem. Hîc ponitur ſecundum, ſcilicet, liberationis materia. *Saluator meus*. Scilicet: Liberans me in aduerſitatibus, ſicut ſupra expoſitum eſt, ſicut ſæpe fit in canticis. *De iniquitate mea liberabis me*. Idest, liberabis me ne incidam in iniquitatem, in quam prius incideram. Et hîc petit Dauid liberationem de malo ſpirituali, ſcilicet, de iniquitatibus, in quas aliquando inciderat & timebat iterum incidere in illas: ideo petebat liberationem: nam nullus poteſt a peccato liberari, vel a tentationibus, niſi per Deum: ſic patet Ioannis 15. ſcilicet: Sine me nihil poteſtis facere, idest, non poteſtis facere bonum, nec declinare à malo, niſi

I hoc ego dedero vobis. De hoc Apoſtolus ad Rom. 7. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? idest, de paſſione ad libidinē, quæ eſt ferociſſima, vt mors. Et ſequitur ibi: Gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominū noſtrum, ſcilicet ipſe liberabit me: ſic etiam Sapientiæ 8. dicitur: Veni ad corpus coinquinatum, & ſciui quoniam aliter non poſſum eſſe continens, niſi Deus det. Aliter poteſt intelligi, quòd ſit hîc mutatio temporis, ſcilicet, de iniquitate, vel peccato Bethſabee. Nam Dauid offenderat Dominum cognoſcendo Bethſabee, & iubendo occidi virum eius: Deus autem liberauit eum ab hac iniquitate, quantum ad culpam, & quantū ad pœnam: nam quantum ad culpam, dedit ei compunctionem, vt doleret, & dixit: Peccaui. Et tunc Dominus abſtulit peccatum illius, ſupra 12. Quantum ad pęnam etiam iam erat liberatus, quia Deus inflixerat ei pœnam in mortem filiorum ſuorum, & de-

K turpatione concubinarum, ideo non manebat iam aliquid tollendum. Et dicitur: liberaſti me ab iniquitate mea: quaſi eſſet vnica iniquitas Dauid, & hoc verum videtur, quia non fecerat Dauid aliquod peccatum notabile vſque nunc, niſi occidere Vriam, & cognoſcere Bethſabee. Nam de hoc ſolo increpat eum Scriptura ſequen. lib. capit. 15. *Laudabilem inuocabo Dominum*. Idest, ego inuocabo Dominum, qui eſt laudabilis, ſcilicet, quando fuero in aduerſitatibus inuocabo eum: quia ipſe laudabilis eſt, idest, dignus laudari, & inuocari. In Pſalmo dicitur. Laudans inuocabo Dominum, & ab inimicis meis ſaluus ero. Scilicet: Quando ego vocauero Deum in aduerſitatibus, ſaluus ero ab inimicis meis, quia Dominus ſaluabit me inuocantem. *Quia circūdederunt me contritiones mortis*. Reddit actiones gratiarū Dauid in Pſalmo iſto pro liberationib. in aduerſi-

Pſal. 17

aduerſitatibus, & quia præcipuè inter aduerſitates Dauid fuit perſequutio Saulis, reddit hic gratias pro liberatione à quadam perſequutione tempore Saulis, & eſt iſta, quam ſuſtinuit in deſerto Maon, quando Saul, & viri eius cingebant Dauid in modum coronę, & non erat locus effugiendi, ſed deſperabat Dauid ſe poſſe euadere, præceden. lib. ca. 23. Et dicitur: Circumdederunt me contritiones mortis, ideſt, circumdederunt me Saul, & viri eius, qui volebant me conterere ad mortem, vel eram iam tanquam in limine mortis; & dicitur, circumdederunt, quia ex omni parte vallabant eum, nec poterat effugere. *Et torrentes Belial terruerunt me*, i. Saul, & viri eius, qui erant torrentes propter impetuoſitatem irruendi, circumdederunt me, vel terruerunt me, ſcilicet, quia iam deſperabam poſſe euadere. præceden. lib. cap. 23. Vocantur autem torrentes Belial, i. iniquitatis, quia ex iniquitate perſequebatur Saul Dauid. Serui quoque eius ex iniquitate mouebantur, vt complacerét Sauli. Vel dicitur Belial, ideſt, indomitus, Iudic. 19. & hoc quia Saul erat indomitus iugo rationis: nam nó mouebatur à ratione ad hoc faciendum, ſed à paſſione. In Pſalmo autem dicitur: circumdederunt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbauerunt me. Et ſic patet quòd ponatur Belial pro iniquitate. *Funes inferni circumdederunt me*. Eadem ſententia eſt repetita per alia verba. Vocantur enim Saul, & viri eius, funes, inquantum circumdabant Dauid in modum coronæ. Dicuntur autem funes inferni, quia volebant eum ducere ad infernum, ideſt, ad ſepulcrum. Nam Scol, quod hic ponitur in Hebræo: eſt æquiuocum ad ſepulchrum, & gehennam, & eſt ſenſus, ꝙ circumdabant eum ad occidendum. *Et præuenerunt me laquei mortis*, ideſt, venerunt ante me laquei, inducentes me ad mortem, ſcilicet, quia ante quam venirent funes inferni, ideſt, Saul, & viri eius, venerunt laquei mortis, ſcilicet, Ziphei. Iſti enim iuerant ad Saulem dicentes, quòd traderent Dauid in manus eius, & quòd veniret cum eis ad locum, in quo latebat Dauid. Dixit autem Saul quòd præcederent Ziphei, & diligenter inquirerent, vbi eſſet Dauid, ne fugeret, & tunc præceſſerunt Ziphei ad certificandum locum: & ſequutus eſt Saul poſt eos. præceden. lib. cap. 23. In Pſal. dicitur: Dolores inferni circumdederunt me, & præoccupauerunt me laquei mortis. *Et in tribulatione mea vocabo Dominum*. Hic eſt mutatio temporis: nam deberet dici inuocaui Dominum; ſed Scriptura mutat tempora, & eſt ſenſus, quòd cùm Dauid tribularetur tunc valde, & deſperaret ſe poſſe fugere adiutorio humano, clamauit ad Dominum eum inuocando. *Et ad Deum meum clamabo*, ideſt, clamaui. Eſt enim mutatio temporis, ſicut ſupra dictum eſt: ideo in Pſalmo ponitur iſtud apertius in præterito, ſcilicet, in tribulatione mea inuocaui Dominum, & ad Deum meum clamaui. *Et exaudiuit de templo ſuo vocem meam*. In hoc apparet quòd mutentur tempora, alioquin diceretur hic, exaudiet me: nam non poterat iam exauditus eſſe, qui nondum clamauerat: ſed dicitur, quòd exauditus eſt: ergo oportet quòd intelligatur quòd iam clamauerat, & ſic verba de futuro in præcedenti verſu debent intelligi, vt de præterito. *Et clamor meus veniet in aures eius*, ideſt, clamor meus tunc venit in aures eius, ſcilicet, quia exaudiuit me, & eſt mutatio temporis, ſicut in præcedenti. Hoc patet in Pſalmo, cùm dicitur: Et exaudiuit de templo ſancto ſuo vocem meam, & clamor meus in conſpectu eius introiuit in aures eius. In Hebræo habetur. *Exaudiuit de atrio ſuo*, vbi nos dicimus de templo; ſed idem eſt. *Commota eſt*. Poſtquã poſuit Dauid gratiarũ actionẽ pro liberatione ſua de perſecutione Saulis, hic ponitur gratiarũ actio pro liberatione de terra Aegypti: & agitur de hoc ab iſto loco vſq; ad illum verſum, miſit de excelſo. Ratio autem huius eſt: quia licet liberatio de Aegypto nihil attineret ad liberationem Dauid de manu Saulis, tamen dicunt Hebræi, quòd modus ſcribendũ cantica eſt, quòd ponant iſtam liberationem tãquam vniuerſalem populi, cum particularibus liberationibus ſuis, vel beneficijs à Deo receptis: & ſic poſuit hic Dauid. Vel dicendum, quòd non ponitur hic ad reddendum gratias de illa, ſed ſolùm ad laudãdum Deum: vt oſtendatur magnitudo Dei liberando Iſraelitas per tanta ſigna, & tam horrenda. Sic enim eſt modus faciendum cantica laudis, quòd nunc tranſeant de vna materia ad aliam, vt habeãt locum copioſum laudandi. Et dicitur: *Commota eſt, & contremuit terra*, Scilicet, terra Aegypti: nam tempore plagarũ inflictarum, homines periculo cum timore commouebantur, & tunc dicitur terram commoueri, quando homines commouẽtur. Vnde multi de Aegyptijs timẽtes Aegyptum ſubuertendam, receſſerunt de Aegypto ad alias regiones, & fundauerunt nouas ſedes. Sic enim fuit de Cecrope primo rege Athenienſium, nam ipſe origine Aegyptius erat, ſed vidẽs mala, quæ fiebant in Aegypto, timens receſſit in Græciam, & ciuitatem Athenarum condidit, vt tangit Hiſtoria Scholaſtica, & Lucas Tudenſis in Chronicis, ſed dum homines mutant ſedes, dicitur terra moueri. Vel aliter intelligitur, quòd in Aegypto fuerunt tunc magna fulgura, & tonitrua, Exodi 9. per quæ terra ipſorum moueri viſa eſt. *Et fundamenta montium concuſſa ſunt*, ideſt, tanta fuit turbatio Aegyptiorũ, & magnitudo tonitruorũ, quòd videbãtur ipſa fundamenta montiũ cõmueri. Eſt enim iſte modus hiperbolicus loqnẽdi, ſicut cùm dicitur.

Terra commota quando dicatur.

Aſtra ferit clangor, reſonant ad ſidera voces.

In Hebræo dicitur: *Fundamentum cœlorum*, vbi nos dicimus fundamenta montium, ſed litera noſtra mutauit, eo quòd ſatis apparet, quòd non intelligatur de cœlis, ſed de montibus, quia cœli non habent fundamenta, quæ moueri poſſint. Vel aliter poteſt dici, ꝙ fundamentum cœlorũ, & fundamentum montium eſt idem, ſ. partes occultiſſimę terræ, quia cœlum æſtimatur tanquam fundatum ſuper alia elementa, & alia elementa ſuper terram, & ipſa ſuper infimas, & occultiſſimas partes ſuas; iſtæ autem ſunt fundamenta mõtium, ideo ſuper fundamẽta montium cœli, qui ſunt partes extremæ orbis, fundati ſunt. Iſte erat modus concipiendi Hebræorum. Sic patet præcedenti lib. cap. 2. ſcilicet, Domini enim ſunt cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbem. *Et conquaſſata*, ideſt, fundamenta montium fuerunt conquaſſata. Eſt enim conquaſſare, ideſt, frãgere vel mouere. In Hebræo non habetur conquaſſata, ſed ſolùm concuſſa ſunt. In Pſalmo dicitur. Fundamenta montium conturbata ſunt, & commota ſunt. *Quoniam iratus eſt eis*, ideſt, quia Deus iratus eſt contra illa. Dicitur autem Deus iraſci contra aliquam rem, quando eam tractat ſicut iratus, licet ipſe nunquam iratus, aut placatus ſuerit; irati autẽ ſolent omnia cum quodam impetu, & turbulentia tractare: Deus autem in Aegypto tempore inflictionis plagarum conturbabat omnia cum quodam magno impetu, & rigore: ideo dicebatur iratus hominibus, & terræ, & montibus. *Pſal. 17.* In Hebræo non habetur iratus eſt eis, ſed ſolùm iratus eſt, & tamẽ ex diuerſa habitudine poteſt hoc idem ſignificari. *Aſcendit fumus de naribus eius*, ideſt de naribus Dei euaporatur quidam fumus iracundiæ. Hic continuatur metaphora, & attribuitur Deo id quod eſt hominis: nam ſicut homines quando irati ſunt, emittunt quaſdam fumoſitates per nares, ita Deus cùm fingatur iratus, dicitur aſcendere fumus de naribus eius.

Quare ira dicatur aſcendere ad nares. Quæſt. II.

QVAERETVR, quare dicitur ira aſcendere ad nares? nam iſte modus frequentatus eſt in Scriptura. Sic enim patet Iſai. 2. ſcilicet: Ceſſate ab homine, cuius ſpiritus in naribus eius, ideſt qui habet iram in naribus. Reſpondendum, quod ira fit ex quadam commotione interiori, & in ea ſuccenditur ſanguis circa cor, & ferueſcit, ex qua ebullitione cauſantur quidam fumi ſicci, qui ſunt propriè materia iræ, & ſunt aliquid corporale, illi autẽ præ ſubtilitate ſua, & calore iræ, eleuantur ad cerebrum, & tũc interdum contingit calore ipſorum, partes quaſdã humidas congelatas exiſtentes in cerebro, quæ ſunt materia lacrymarum, liquefieri, & fluere, & cum eis ſimul fluunt fumoſitates iræ, quæ aſcenderant ad cerebrum. Vnde experimur, quòd ſi quis iratus valde incipiat aliquantulum flere, totus impetus iræ eius extenuatur, & exinanitur, nec manet aliquid ferocitatis poſt huiuſmodi fletum. Hoc aũt experimur in ira mulierum, & paruulorum: nam quanquã interdum multũ cõcitentur in iram, ſequitur in eis fletus, & tunc laxatur impetus iræ, & iam non mouentur truculẽter ad deſiderũ vindictæ, ſicut prius, ſed ceſſant iam illã expetere.

expetere. Sic etiam eſt cautela in quibuſdam hominibus,
ꝙ cùm velint contra alios conſeruare iram, non fleant poſt-
quā irā conceperint, vt poſſint retribuere, alioquin ſi fleāt,
iam nō deſiderant moueri ad retributionē, nec eſt in eis il-
le impetus fortis, quē ira cauſare ſolet. In viris autem non
eſt iſte modus, vt communiter euacuandi iram, quia cere-
brum virorum, potiſſimè colericorum, & melācolicorum
eſt ſiccum, ideo non poteſt per aſcēſum fumorum iræ di-
ſtillare lacrymas: ideo fumus iræ non euacuatur cum la-
crymis, ſed manet ſemper in conditione fumi, & quia ille
fumus eſt à calore iræ, eſt nimis calidus, vnde per ſpiracu-
la venientia à cerebro ſpiratur, ſcilicet, per nares; ideo cùm
quis iratus eſt, niſi velit ſe coercere, aut fleat, neceſſe eſt fu
moſitates quaſdam euacuari per nares, quæ valde calidæ
ſunt, & illi vocātur fumi iræ. De hoc ait Homer. in Iliade,
& habetur per Ariſt. 3. Ethic. vbi loquitur de fortitudine,
quæ eſt per iram, ſcilicet. Impetuoſiſſimus furor ad peri-
cula, vnde & Homerus, virtutem immitte furori, & virtu-
tem, & furorem elige, & auſteram virtutem per ſingulas
nares ebulliuit ſanguis. In quo propriè paret conditio iræ,
ſcilicet, quòd ſanguis ebulliens, ideſt, feruens, emittit per
ſingulas nares, ideſt, per vtrumque foramen narium, au-
ſteram virtutem, ideſt, fumoſitatem iræ. Quod autem illa
fumoſitas ſit iræ, apparet: quia ſiue lacrymetur iratus, ſiue
fumoſitates illas emittat, volens oſtendere iram ſuam, poſt
modicum ceſſat, & quieſcit, & hoc eſt, quia tota materia
iræ euacuata eſt: ſi tamen aliquis iratus velit ſe cohibere,
nec plorans, nec per fumoſitates iram oſtēdens, neceſſe eſt,
quòd intra ſe torqueatur, & multo tempore maneat ira,
quouſque paulìſper digeratur, & toto iſto tēpore irati ma-
le ſe habent ad ſeipſos, ſcilicet, quia graues ſibi ſunt. Sic pa
tet Ethic. 4. capit. de manſuetudine, vbi ponuntur tres ſpe-
cies iracundorum, vbi diſtinguit Ariſt. acrocolos, amaros,
& difficiles. Acrocoli enim ſunt, qui leuiter iraſcuntur, &
cum quodam impetu, & tamen immediatè ceſſant: & hoc
quia manifeſti ſunt, ſcilicet, ira ſua oſtenditur alijs in ver-
bis, vel in opere, ideo tunc neceſſe eſt quieſcere. De amaris
autem dicit, quod ſunt difficile ſolubiles ab ira, & multo
tempore iraſcuntur: graue autem habent propter non ma-
nifeſtum eſſe, nec ſuadebit ipſis aliquis: in ipſis enim dige-
ri iram tempore indiget. Sunt autem tales ſibiipſis mole-
ſtiſſimi, & maximè amicis. De difficilibus autem idem di-
cit, & ſic manifeſtatio iræ facit quietationem. Apparet igi-
tur, quare, & quomodo ira per fumos exhaletur, & dica-
tur eſſe ira in naribus, vnde ab hoc modus vulgaris loquē-
di de ira ſumptus eſt. *Et ignis de ore eius vorauit.* Iſtud po-
nitur ad ſignificandum magnitudinē iræ, ſcilicet, quia non
ſolùm per nares emittebatur furor, ſed etiam per os. Et di-
citur quòd ignis de ore eius vorauit, ideſt, ignis egrediens
de ore eius vorauit inimicos. Vocantur autē illi fumi ignia
propter calorem iræ. *Carbones incenſi ſunt ab eo,* ideſt, tan-
tus erat calor ſpiratus de ore eius, quòd carbones incēde-
bantur. Omnia ponuntur ad ſignificandam iræ incenſio-
nem. In Pſalmo dicitur, aſcēdit fumus in ira eius, & ignis
à facie eius exarſit: & illud clarius eſt quā iſtud: ſed idem
ſignat. *Et inclinauit cælos, & deſcendit.* Iſta eſt liberatio ab
aduerſitate Aegyptiorum, & ad hanc dicitur Deus incli-
naſſe cælos, & deſcendiſſe, quia fingitur Deus tanquā qui-
dam rex excellens, ſedens in ſolio cæli, & ad hoc quod ali-
quid agat in terra adiuuando quoſdam, & impugnando
alios, quòd neceſſe ſit ipſum deſcendere de cælo, & ve-
nire ad nos, & vt ipſe ſemper maneat in ſolio ſuo excel-
lenti, & excelſo, dicitur inclinare cælos, & deſcendere,
quaſi ſedes ſua ſimul cum eo veniat. Similis modus lo-
quendi eſt ſæpe in Scriptura. Sic patet Geneſ. 11. cùm
dixit Deus contra ædificantes turrim Babilonis: Venite
deſcendamus, & confundamus linguam eorum: Et ite-
rum dicitur: Deſcendit Dominus, vt videret Ciuitatem,
& turrim, quam ædificabant filij hominum. Sic etiam
Geneſ. 18. dicitur: Deſcēdam, & videbo vtrum clamorem,
qui venit ad me, opere compleuerint. *Et caligo ſub pedibus
eius.* Iſtud ponitur ad ſignificandum modum apparendi
Dei, & deſcendendi: nam vt non videatur, ponit nubem
caliginoſam ſub pedibus. Sic patet Exo. 19. ſcilicet, quia
nubes tegebat montem, eo ꝙ Dominus deſcenderat ſuper
illum in nube. & Exo. 24. dicitur, ꝙ viderūt Deum Iſrael,

F & ſub pedibus eius, quaſi opus lapidis ſaphirini, & quaſi
cælum cùm ſerenum eſt. Et cùm hic dicatur Deus deſcen-
dere ad liberandum, ponitur modus deſcendendi, ſcilicet,
quòd ſit caligo ſub pedibus eius. Nicolaus autem, & Rab.
Sal. aliter exponūt, ſcilicet, quòd intelligatur de nube, quæ
præcedebat Iſraelitas per deſertum: nam quando Aegy-
ptij perſecuti ſunt Iſraelitas ſuper mare rubrum. Angelus,
qui portabat nubem, & præcedebat in ea, fecit eam tranſi-
re ad poſteriorem partem caſtrorū, & erat inter Iſraelitas
& Aegyptios. Ex parte quidem Iſraelitarū erat illumināſ,
ex parte autem Aegyptiorum erat tenebroſa, ita vt Aegy-
ptij per totam noctem non auderent pertingere ad Iſrae-
litas. Exo. 14. In illa autem nube erat Angelus, & quia erat
obſcura, dicebatur eſſe caligo ſub pedibus Dei. Et etiam
iſta expoſitio conueniens eſt. In Hebræo habetur, *Denſitas*
G *ſub pedibus eius.* Sed idem eſt, quia caligo eſt quædam den-
ſitas vaporum craſſorum, ideo tantam obſcuritatem red-
dunt. *Et aſcendit ſuper Cherubim.* Iſta eſt metaphora, & ſi-
gnificatur in hoc velocitas aduentus Dei ad liberandum.
Et ſicut homines, qui cito peruenire volunt ad aliquem lo
cum aſcendunt ſuper equos velociſſimos, ita Deus cū ve-
nire deberet, aſcendebat ſuper Cherubim, eo quòd Cheru
bim ſunt velociſſimi in motu: ſic enim ponuntur Cheru-
bim tanquam ſedes Dei, ſicut erat in arca. Exod. 25. ſic etiā
Pſalm. 79. Qui ſedes ſuper Cherubim, manifeſtare coram
Beniamin, & tamen ſecundùm veritatem, Deus non aſcen-
dit ſuper Cherubim nec ſuper Seraphim, vt veniat ad nos,
eo quòd Deus omnia replet, & cùm vbique ſit, ad nullum
locum ire poteſt. Sic patet Iere. 23. cap. Putas ne Deus è vi-
cino ego ſum, & non Deus de longe? quaſi dicat; ego ſum
H vicinus, & coniunctus cuique rei, eo quod vbique ſum. Et
ſubditur, ſi occultabitur vir in abſconditis, & ego non vi-
debo eum, nunquid non cælum, & terrā ego impleo? Item
Deus eſt incorporeus, ideo non poteſt moueri de loco ad
locum per medium, ſed nunc erit hic, & in inſtanti erit ali-
bi, ſi moueri deberet, equus tamen non datur niſi ei, qui
tranſire debet per medium. Item dato, quòd Deus moue-
retur per totum medium, non aſcēderet ſuper Cherubim,
quia nō eſt grauis, vt ſupportari ab alio egeat, ſicut homi-
nes portantur in iumentis. Item, etiam ipſi Cherubim non
poſſunt moueri diſcurrendo per medium, eo quòd ſpiritus
ſimplices, & indiuiſibiles ſunt. Item dato, quòd Deus poſ-
ſet propriè moueri, non equitaret ſuper Cherubim ad ve-
lociter veniendum, quia Deus velocior eſſet quocunque
Cherubim, & Seraphim, ſed ponuntur iſta per quandam
I metaphoram largam exiſtimando Deum tanquam quen-
dam Dominum magnū ſedentem in throno more huma-
no. Hebræi autem neſcientes diſtinguere quid in Scriptura
ſecundum literam, & quid ſecundum metaphoram dica-
tur, habent occaſionem ex ſimilibus aſſerēdi de Deo quæ-
dam abſurda, & turpia, quæ habentur in ſuo Thalmud, &
ipſi putant eſſe vera. *Et volauit,* ſcilicet, propter velocitatē
motus, quia volatus eſt motus velox. *Et lapſus eſt ſuper pē-
nas venti,* ideſt, tranſiuit vel cucurrit ſuper alas venti. Hoc
dicitur propter velocitatem motus Cherubim, qui tranſit
velocius quàm ventus. Et poteſt intelligi dupliciter, ſuper
alas ventorum; vno modo, quòd volabat ſuper alas, ideſt,
quòd ferebatur in alis ventorum, alio modo volauit ſuper
pennas ventorum, ideſt. plus quam alæ ventorum, quaſi
dicat, licet venti ſint veloces, tamen velocius tranſit Deus
K aſcendens ſuper Cherubim. In Hebræo habetur: *Apparuit
ſuper alas venti.* & ad idem redit, ſed conuenientius dici-
tur, volauit, vel lapſus eſt, quàm apparuit, eo quòd Deus
etiam ſecundum metaphoras iſtas non videtur in motu,
ſed habet ſub pedibus ſuis caliginem, vt patet ſupra: hoc
apparet magis in Pſalmo, cùm dicitur: Et aſcendit ſuper
Cherubim, & volauit, volauit ſuper pennas ventorum: &
ſic cùm ponatur hic volauit, & lapſus eſt: ponitur ibi bis
volauit, quia idem ſignat. *Poſuit tenebras in circuitu ſuo la-
tibulum.* Ponitur ad ſignandum, quòd quamquam Deus
volaret ſuper Cherubim in aere; tamen non videbatur, eo
quòd ponebat tenebras in circuitu ſuo tanquam latibu-
lum. Hoc autem intelligitur de nube illa, quæ erat inter
Aegyptios, & Iſraelitas, vt ſupra dictum eſt.

Deus quare di catur aſcendere ſup. Cherubim.

Qua-

Quare Dauid obſeruet metaphoram in loquendo de Deo. Quæſtio. 111.

QVAERETVR, quare Dauid obſeruet iſtam metaphoram, ſcilicet, ꝙ Deus, quando volat, ponat tenebras tanquam latibulum ſuum. Reſpondendum, quòd hoc facit Dauid, quia per omnia vult obſeruare modum loquendi legis. Moyſes autem, qui fuit introductor legis, & primus inducens iſtos modos loquendi Hebraicos, dixit de Deo, quòd apparebat intra nubem caliginoſam, vel in medio ignis, vt patet Exod. 24. & Deuter. 5. vnde ipſe dixit: Nullam imaginem vidiſtis in die, qua locutus eſt dominus in Horeb de medio ignis. Deuteron. 4. quaſi dicat, nullam imaginem vidiſtis, eo quod Deus latebat intra caliginem, & vos illum non vidiſtis: ita ergo Dauid cum diceret de motu Dei volando, ſi non ſubiunxiſſet, ꝙ Deus occultabatur volando, crederetur, quod apparebat per aerem volãs, ideo dixit ꝙ poſuit tenebras latibulum ſuũ. Sed non erat neceſſarium, quòd Dauid poneret hic latibulum Dei volando, ſicut Moyſes poſuit latibulum Dei loquẽdo: nam dato, quòd Deus verè moueretur, vel tranſiret eo modo, quo tranſeunt angeli, non egeret latibulo, quia tranſire, non erat aliquis actus, pro quo egeret corpore aſſumpto. Latibulum tamen non ponitur niſi pro corpore aſſumpto occultando, cum tamen angeli loquebantur in perſona Dei in monte Synai, dando legem, neceſſe erat, ꝙ formarent corpora, in quibus poſſent voces cauſare, vt declaratum eſt Exodi 25. & quia illa corpora viderentur, quod eſſet magnum ſcandalum Iudæis, quia putarẽt Deum eſſe corporeum, & facerẽt ſibi imaginem, fuit ibi latibulum caliginis, & nubis: ut patet Deuter. 4. ſcilicet, non vidiſtis aliquam ſimilitudinem in die, qua locutus eſt Dominus in Horeb, de medio ignis, ne fortè decepti, faciatis vobis ſculptam ſimilitudinem, aut imaginem maſculi, vel feminæ. Patet ergo, quòd in modo loquendi Moyſi fuit neceſſe poni latibulum Dei loquentis, & tamen non in modo loquendi Dauid: ideo verba Moyſi accipienda ſunt ſecundum literam, & verba Dauid ſecundum metaphoram. *Cribrans aquas de nubibus cælorum*, ideſt, emiſit aquas de nubibus cœlorum cribrando eas. Dicitur hoc ad ſimilitudinẽ cribri, quia ſi aquæ fundantur in eo non poſſunt effluere ſimul quaſi nullo impediente, ſed effluunt guttatim, vel per varias ſtillas propter foramina cribri, per quæ aqua fluit: ita quandocunque de nubibus aqua fluit, quia non venit illa tota ſub eadem mole ſicut aqua fluminis, vel torrentis, quæ tota cõiuncta eſt, ſed guttatim per ſtillicidia fluit, dicitur eſſe aqua cribrata, & ſic quandocunque pluit, cribratur aqua de nubibus. Ponitur autem hoc, ad ſignandum maiorem obſcuritatem nubis, quia quanto nubes grauior eſt propter pluuialem humorem quem continet, tanto eſt obſcurior: & in talibus nubibus Deus latet, in quibus nihil videri poteſt. In Hebræo habetur. *Spiſſitudo aquarum de nubibus cælorum*, ideſt, aquæ fluunt ſpiſſæ de nubibus cælorum, ſcilicet, propter groſſitiem nubium, & tamen Rab. Dauid Kimhi, & Rab. Sal. exponunt cribrans aquas, ſicut litera noſtra ponit, quia illa eſt propria ſignificatio. In Pſalmo habetur: Tenebroſa aqua in nubibus aeris, & ad idem redit, ſcilicet, quia illa aqua tenebroſa poſtea cribratur deſcendens de nube: nam quando aqua tenebroſa eſt in nubibus, ſunt nubes valde graues pluuiali humore, ideo neceſſe eſt, quòd tunc fluat aqua. *Præfulgora in conſpectu eius*, ideſt, in conſpectu Dei apparuerunt nubes valde fulgidæ. Aliqui putant quòd præfulgorę ſint duæ dictiones, ſcilicet, præpoſitio & ablatiuus, tamen vna dictio eſt, & vocatur aliquis pręfulgorus, ideſt, valde fulgidus, ſicut dicitur pręclarus, ideſt, valde clarus. In Pſalmo habetur iſta ſententia clarior, ſcilicet, Præfulgoræ in conſpectu eius nubes tranſierunt. Dicuntur autem nubes fulgidæ, quod eſt contra ſuperiora, cum dicebatur, ꝙ Deus latebat in nubibus caliginoſis: ſed vocantur præfulgorę, non quòd in ſe nubes fulgidæ eſſent, ſed quòd præ multitudine fulgurum emiſſorum nubes apparebant fulgidæ in ſuperficie, licet interius obſcuræ eſſent. *Succenſi ſunt carbones ignis*, ideſt, Deus miſit fulgura in multitudine, ita vt tota terra videretur ardere, & ſuccendi carbones. Hoc autem clarius dicitur in Pſalmo, ſcilicet, Præfulgorę in conſpectu eius nubes tranſierunt, grando, & carbones ignis. Iſtud autem poteſt intelligi de duobus. Vno modo de illa plaga, quæ inflicta eſt Aegyptijs, quando Dominus miſit grandinẽ multã ſuper terram Aegypti, qualis nunquam fuit ab initio, & tunc grando, & ignis mixta pariter ferebãtur. Exod. 9. Vel poteſt ſecundo intelligi de plaga inflicta ſuper mare, cũ eſſent Aegyptij intra mare, Dominus miſit ſuper eos tonitrua magna, & fulgura: ita vt viderentur ardere, & ſubuertebãtur currus eorum præ terręmotu. Sic patet Exodi 14. ſcilicet, iamque aduenerat vigilia matutina, & ecce reſpiciens dominus ſuper caſtra Aegyptiorum per columnam ignis, & nubis interfecit exercitum eorum, & ſubuertit rotas curuum, ferebanturque in profundum; & hoc ſignificat expreſſius litera ſequens, ſcilicet, *Tonabit de cælis Dominus*, ideſt, emittet tonitrua magna. Quod referendum eſt ad vtrumq; caſum de ſupra poſitũ, & eſt hic mutatio temporis: nam deberet dici tonuit, & dicitur tonabit: quod patet in Pſalmo, cum dicitur: Et intonuit de cælo Dominus. *Et excelſus dabit vocem ſuam*. Repetitio eſt eiuſdem ſententiæ: nam tonitrua, quæ Deus dat, dicuntur voces Dei. Sic patet præced. lib. c. 12. cum dixit Samuel Iſraelitis: Nunquid non meſſis tritici eſt hodie? inuocabo Dominũ, & dabit voces, & pluuias. Et iterũ ibi, & clamauit Samuel ad Dominum, & dedit Dominus voces, & pluuias; & vocantur voces, ideſt, tonitrua, quæ audita ſunt tunc in miraculum. In Pſalmo dicitur, Et altiſſimus dedit vocem ſuã: nam ibi omnia ponuntur per modum præteriti. Patet ẽt hoc in Hebræo: nam dicitur, tonuit, vbi nos dicimus tonabit, *Miſit ſagittas, & diſſipauit eos*. Refertur hoc ad tonitrua, quæ Deus mittebat in modum ſagittarum, & perueniebant vſq; ad homines, contremiſcentes q; cogebantur cadere in terram. *Fulgura, & conſumpſit eos*, ideſt, etiã miſit fulgura, & conſumpſerunt Aegyptios: quod poteſt intelligi de vtroque modo ſuprapoſito: tanta fuerunt fulgura, & grãdines, quòd homines, & iumenta inuenti in agris perierunt. Exo. 9. Vel intelligitur de fulguribus miſſis, quãdo erant Aegyptij in mari rubro, & iſtud eſt verius, & iſta fulgura occiderunt exercitum Aegyptiorum. Exod. 14. *Et apparuerunt effuſiones maris*. Ideſt, apparuit diuiſio maris rubri in iſta liberatione: nam diuiſum eſt mare, & per hoc effuſæ ſunt aquæ ad vtramque partem, & ſteterunt quaſi murus, donec tranſiret Iſrael, Exo. 14. In Pſal. habetur: Et apparuerunt fontes aquarum; ſed clarius habet litera iſta. Vel aliter poteſt intelligi, quòd in hoc accipiatur reuelatio fundi maris. Et dicitur apparuerunt effuſiones maris, ideſt, loca profundiſſima in mari: de quibus effunduntur aquæ: & iſta ſententia habetur in Pſalm. Scilicet, apparuerunt fontes aquarum, ideſt, loca profunda maris; de quibus aquæ egrediuntur quaſi de fontibus; & huic concordat litera ſequens, ſcilicet, & reuelata ſunt fundamenta orbis, quia ibi viſa ſunt occulta maris, quæ nullus hominum vnquam viderat. Et vocantur fundamenta orbis, quia orbis iudicatur fundatus ſuper partes profundiores, quę vadunt verſus centrum, & quia mare erat profundum, & ibi apparuit fundus eius, dicebatur ille fundus fundamentũ orbis. *Ab increpatione Domini*. Ideſt, factum eſt propter increpationem Dei. Dicitur enim aliquis increpare alium, quãdo durè ei loquitur, & mouetur cõtra ipſum: ita Deus dicebatur increpare mare rubrum, quia habebat ſe erga illud durius quam vnquam ſe habuerat, quia nunquam diuiſerat illud ſicut tunc. *Ab inſpiratione ſpiritus furoris eius*. Repetitio ſententiæ eſt, quia increpatio, & inſpiratio furoris idem eſt: vocatur autem inſpiratio, ideſt flatus. Iſtud enim fit in iratis, qui emittunt per nares fumos iræ: vt dictum eſt: & illa emiſſio eſt impetuoſior, quam in alijs hominibus, & vocatur inſpiratio ſpiritus, ideſt, emiſſio anhelitus furoris eius, ideſt, iſte anhelitus cauſatur à furore. In omnibus autem hominibus eſt inſpiratio, & reſpiratio ſpiritus, differunt tamen irati à ceteris, quia ſpirant aliter propter ferocitatem fumorum iræ. Et eſt ſenſus, quod Deus tantum erat iratus contra Aegyptios, & emittebat ſpirationem furoris, quòd diuidebat mare, & faciebat alia terribilia contra communem conſuetudinẽ, ſicut faciunt homines irati aliquid, quòd aliàs facere non ſolebant. Vel poteſt intelligi de flatu miſſo ſuper mare rubrũ: nam dicitur Exo. 14. ꝙ Deus miſit ventum ſuper mare, qui erat ventus

vrens,

vrens, & vehemens per totam noctem, & conuertit illud in ſiccum. Ventus tamen vocatur ſpiritus Domini tanquã ſit miſſus, vel efflatus ab ore eius, vt patet Geneſ. 1. vbi nos dicimus, Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas. In Hebræo dicitur; Spiritus Domini flabat ſuper aquas, ſcilicet, ventus miſſus à Deo.

Liberationis modus, & forma.

Miſit de excelſo. Hic ponitur tertium, ſcilicet, liberationis modus, & forma: & quia iſta liberatio fuit virtute Diuina: Primo, ponitur liberatio per modum euaſionis; ſecundo, liberatio per modum inſequutionis, & deſtructionis, ibi: *In te enim curram.* Prima in duas, ſcilicet, in partem principalem, & incidentalem, ibi. *Cum ſancto ſanctus.* Circa primum dicitur. *Miſit de excelſo, & aſſumpſit me.* Hic redit Dauid ad liberationem ſuam, quam inceperat enarrare, cum perſequeretur eum Saul apud Petram diuidentem. Nam ſicut ſupra dictum eſt, illi qui loquuntur per modum laudis, faciunt frequentes tranſitiones, & aliquando ommittunt aliquid, ad quod poſtea redeunt, & dicitur: miſit de cœlo, ideſt, Dominus miſit nuncium ſuum de cœlo. Intelligitur enim de illo nuncio, qui venit ad Saulem: nam cum Saul teneret Dauid vallatum in modum coronæ apud Petram diuidentem, & iam non ſupereſſet niſi vt caperet eum, venit quidam nuncius ad Saulem dicens: feſtina quia Philiſtini infuderunt ſe ſuper totam terram, & tunc Saul ceſſauit perſequi Dauid, vadens contra Philiſtinos, præceden. lib. cap. 23. Ille autem nuncius creditur à quibuſdam fuiſſe Angelus Dei: & huic conſonat litera, ſcilicet: Miſit de excelſo, & aſſũpſit me, ideſt, miſit Deus Angelum ſuum de cœlo, tanquam nuncium ad Saulẽ & tunc aſſumpſit me, ideſt, liberauit. In Pſalmo dicitur; Miſit de ſummo, ſed idẽ eſt ſummum, & excelſum. In Hebræo dicitur. *Mittet de excelſo, & aſſumet me.* Eadem ſentẽtia eſt, ſed eſt mutatio tẽporis ſicut apparet ſæpè ex dictis: *Et extraxit me de aquis multis,* ideſt, extraxit me de medio Saulis, & virorum eius: nam illi vocantur aquæ, eo quòd aquę multæ populi multi ſunt, vt patet Apocal. 17. & de celebrat. miſſar. c. cum Marthæ, & iſte eſt modus accipiendi in metaphoris. Erant autem viri Saulis multi, quia perſequebatur Dauid cum tribus millibus virorum, vt patet præceden. lib. cap. 26. Extraxit autem Deus Dauid de medio illorum, quia erat circundatus, & fecit illos recedere, manſitque ipſe liber. *Liberauit me ab inimico meo potentiſſimo,* ideſt, liberauit me de manu Saulis, qui erat inimicus meus, & erat potentiſſimus, quia erat rex; Dauid autem erat tunc vir ſimplex, & fugiebat à facie eius, vt patet præceden. lib. c. 18. vſque ad 27. vel ponitur ſingulare pro plurali, ſcilicet, inimico meo potentiſſimo, ideſt, inimicis meis potentiſſimis, quia multi erant inimici eius, & omnes erant potẽtiores eo pro tempore. Et iſte ſenſus habetur in Pſalmo, ſcilicet, Eripuit me de inimicis meis fortiſſimis. *Et ab his, qui oderant me.* Iſtud poteſt dupliciter intelligi: Si enim accipiatur vt ſupra ſingulare pro plurali, dicetur quod hic eſt repetitio ſententiæ, & quod erant iidem inimici potentiſſimi Dauid, & illi, qui oderant eum. Si autem accipiatur inimicus potẽtiſſimus pro Saule, erit ſenſus quòd alij erãt, qui oderant Dauid, ſcilicet, Iebuſæi. Sic patet ſupra, quinto, ſcilicet; Niſi abſtuleris claudos, & cæcos odientes animam Dauid. Idem patet primo Paralip. 11. Etiam Ziphei oderant Dauid, quia perſequebantur eum inſidioſè, vt traderent Sauli, præced. lib. cap. 23. & 26. Abſalon etiam, & Achitophel oderant Dauid, ſupra 17. & ab omnibus his liberatus eſt. *Qui robuſtiores me erant,* ideſt, illi hoſtes mei erant robuſtiores, quam ego. De Saule patet: quia ipſe erat rex, & Dauid erat ſeruus eius. De Zipheis patet: nam potentiores erant, eo quòd fauebat eis Saul. De Abſalone, & Achitophel patet; quia totus Iſrael erat cum Abſalone, & cum Dauid ſoli ſerui eius; vnde ipſe fugit plorans ſup. 15. & 16. In hoc Dauid confitetur ſe liberatum virtute Diuina, quia ipſe hoſtibus impar erat, quaſi dicat: quia hoſtes erant potentiores me, tu liberaſti me: nam ſi non fuiſſent potentiores, non oportebat, quòd tu me ſpecialiter liberares, quia ego pugnaſſem contra eos. In Pſal. dicitur: Quoniam confortati ſunt ſuper me, ideſt, confortati ſunt robore plus quàm ego: ſed eadẽ ſententia eſt. *Præuenerunt me in die afflictionis.* Ideſt, venerunt ante quam ego, ſcilicet, quia ipſi inceperunt me perſequi, dum ego nihil opinarer. Et intel-

F ligitur de Saule, qui miſit Ziphæos ad circumdandum Dauid, dum ipſe eſſet quaſi ſecurus in deſerto Maon. præced. lib. c. 23. ſic etiam Abſalon præoccupauit, vel præuenit Dauid, quia dum eſſet ſecurus Dauid in Ieruſalem, faciebat contra ipſum cõiurationem Abſalon, & ſubito dictum eſt Dauid; Toto corde vniuerſus Iſrael ſequitur Abſalon: & tunc Dauid inopinatus, & imparatus fugit de Ieruſalem nudis pedibus, ſupra 15. erat autem ille dies tribulationis, quia tunc erat Dauid in anguſtia magna. *Et factus eſt Dominus firmamentum meum,* ideſt, cum eſſem in tribulatione magna, & non viderem mihi aliquem ſubſidium adeſſe, Dominus fuit firmamentum meum, ideſt, firmiter me protexit. In Pſalmo dicitur: Factus eſt protector meus, ſed idẽ eſt. In Hebræo dicitur: *Aggreſſi ſunt me in die afflictionis:* vbi nos dicimus, præuenerũt me, ſed idem eſt: quia qui

G aggreditur alium, præuenit eum. *Et eduxit me in latitudinem,* ideſt, dedit mihi locum latum, quaſi dicat, dum Saul cingeret me in modum coronæ, ego eram in loco ſtricto, & non potui effugere; ſed cum venit nuncius ad Saulem, ego eductus ſum in latitudinem, quia ipſo recedente, ego manſi ſine hoſtibus. Vel poteſt hoc intelligi de qualibet tribulatione, nam dum homo eſt in tribulatione, eſt coanguſtatus, non potens hinc, aut inde liberari: ſed cum Deus liberat hominem, tunc eſt in latitudine, quia non comprimitur ex aliqua parte. *Liberauit me, quia placuit ei,* ideſt, liberauit me propter ſolam bonitatem ſuam; quia licet ego nihil egiſſem boni, ex quo iſtud mererer, Deus tamen voluit me liberare. In Pſalmo dicitur: Saluum me fecit, quoniam voluit me; eadem ſententia eſt. In Hebræo habetur: *Liberabit.* Sed eſt mutatio temporis, quia manifeſtum

H eſt, quòd hic agitur de re præterita. *Retribuet mihi Dominus ſecundum iuſtitiam meam,* ideſt, retribuet mihi bonũ, quia iuſtus ſum. *Et ſecundum munditiam manuum mearum reddet mihi.* Eadem ſententia eſt, & refertur iſtud ad Saulem, ſcilicet, quia potuit Dauid occidere eum dum eſſet in ſpelunca purgans aluum, & noluit, vt patet præceden. lib. 24. cap. vnde Saul videns tunc benignitatem Dauid, laudauit eum, dicens: iuſtior tu es quã ego, tu enim tribuiſti mihi bona, ego autem reddidi tibi mala; quis enim cum inuenerit inimicum ſuum, dimittit eum in via bona? ſed Dominus reddat tibi viciſſitudinem hãc, pro eo quod hodie operatus es in me. De Abſalon quoque idem fuit, quia potuerat Dauid eum occidere, cum eſſet acerrimus hoſtis eius, ſed noluit, quin potius vetuit eunutibus ad bellum occidere eum, dicens: Seruate mihi puerum Abſalon, ſupra 18.

I pro his autem merebatur valde Dauid, quia iſta quantum ad aliquid erant opera ſupererrogationis, & in hoc conſideratur iuſtitia Dauid quantum ad rectitudinem voluntatis, inquantum noluit occidere Saulem, nec Abſalon hoſtes ſuos. Munditia autem manuum dicitur inquantũ non occidit eos realiter, quia tunc manus efficiuntur immundæ, eo quòd ſunt miniſtræ alicuius iniquitatis.

An Dauid ex meritis ſuis, vel ex ſola Dei benignitate liberatus fuerit. Quæſt. IIII.

QVAERETVR quomodo Dauid dixit iſtud, quia videtur includere contradictionem? Nam ſupra di-

K xit: Liberauit me, quia placuit ei; in quo ſignificatur, quòd ex ſola benignitate Dei Dauid liberatus eſt; hic autem dicitur: Retribuet mihi ſecundum iuſtitiam meam; in quo innuit, quòd ex meritis ſuis dantur ſibi ea, quæ recipit. Reſpondendum, non eſſe contradictionem, quia iſta referuntur ad diuerſa tempora: nam Dauid antequam liberaretur de manu Saulis ad Petram diuidentem, nihil boni ſpecialiter egiſſe ſe putabat, propter quod liberaretur, ideo putauit quòd ſola Dei benignitate liberabatur: poſtea autem egit aliqua bona, propter quæ debebat recipere præmium, ſcilicet, quia noluit occidere Saulem, quamquam potuerit. Simile habetur ſupra 15. nam ibi fugiebat Dauid à facie Abſalonis, ſciens ſe peccaſſe. Poſtea verò cum malediceret ei Semei, tolerauit patienter, & putauit, quòd ex hoc mereretur, vnde dixit ad Abiſai: Dimittite eum, vt maledicat, ſi fortè reſpiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi bonum pro maledictione hac hodierna. Non eſt ergo hic contradictio aliqua. *Quia*

custodiui

cuſtodiui vias Domini, ſcilicet, legem ſuam: quia ſicut via eſt per quam homo ambulat, ita lex Domini eſt, per quam homo debet ambulare: ſic enim dixit Dominus: Hæc eſt via, ambulate in ea, nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram declinetis. Iſa. 42. Et accipitur ibi via pro lege. *Et non egi impiè à Deo meo*, ideſt, non egi aliquam impietatẽ recedendo à Deo meo, iſta eſt enim cauſa, propter quam Dauid dicebat quòd retribueret ei Deus ſecundum iuſtitiam ſuam, ſcilicet, quia non receſſerat de via Domini. *Omnia enim iudicia eius in conſpectu meo*, ideſt, ego ſemper cõſidero iudicia Domini. Vocantur autem iudicia præcepta iudicialia: nam triplicia erant præcepta in lege, ſcilicet, Moralia, Cæremonialia, & Iudicialia; accepit autem hic Dauid Iudicialia, quia poſtea ſubiũgitur de alijs præceptis: & dixit Dauid, quòd iudicia Dei erant in conſpectu eius, ſcilicet, quia conſiderabat ſemper in eis, ſicut habetur Pſal. 1. Sed in lege Domini fuit voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. *Et præcepta eius non ammoui a me*. Intelliguntur per præcepta tam Moralia, quàm Cæremonialia, quia nullum genus præceptorum Dauid tranſgrediebatur. In Hebræo habetur: *Et præcepta eius non ammoui ab ea*, ideſt, non ammoui à lege, & exponit Rab. Dauid Kimhi, ideſt, non obſeruaui quædam præcepta ommittendo alia, vel tollendo illa de lege, ſed omnia præcepta integrè cuſtodiui. In Pſal. dicitur: & iuſtitias eius non repoſui à me, & idem eſt: quia iuſtitia Domini continetur in præceptis ſuis, & qui illa obſeruat, non repellit iuſtitias Domini.

A

B

Quomodo Dauid negauit ſe peccaſſe cum multa mala egerit. Quæſt. V.

C

QVAERETVR, quomodo dixerit Dauid, non egi impiè à Deo meo, & omnia iudicia eius in conſpectu meo ſemper, & præcepta eius non ammoui à me, cum manifeſtũ ſit, quod ipſe grauiter peccauit cognoſcendo Bethſabee, & occidendo Vriam, & ipſe confeſſus eſt ſe peccaſſe, vt ſupra 12. & hic etiam dixit; De iniquitate mea liberabis me. Aliquis reſpondebit, quòd Dauid non peccauerat, quando iſta dixit, ſed poſtea peccauit; ideo potuit dicere hoc conuenienter. Sed non ſtat: quia Dauid dixit verba Pſalmi huius, poſtquam liberauerat eum Dominus ab omnibus inimicis ſuis, & à Saule, vt patet in litera in principio cap. ergo nõ dixit hæc antequam peccaſſet, quia poſtquam peccauit in Bethſabee, & Vria, habuit hoſtes, à quib. Deus eum liberauit. Dicendum ergo, quòd Dauid non negat ſimpliciter ſe peccaſſe, ſed ſolum refertur hoc ad modũ ſe habendi cum hoſtibus ſuis, ſcilicet, quia contra illos nunquã Dauid inique egit, nec omiſit aliqua mandata Dei: ſed potius habuit ſe miſericorditer cum illis, quia poterat occidere Saulem, & noluit, & ſic de Abſalone; ſic etiã de Semei, qui maledicebat ei, volebatque eum occidere Abiſar, ſed Dauid prohibuit, dicens: dimitte eum, vt maledicat mihi, ſupra 16. Quòd autem ſit intelligenda in hoc ſenſu litera, patet ex præcedenti, cum dictum eſt: retribuat mihi dominus ſecundum iuſtitiam meam, & ſecundum munditiam manuum mearũ reddet mihi. ſcilicet, ſicut me habui mundè non inquinando manus meas occidendo Saulem, vel Abſalonem, ita Dominus mihi retribuet: & tunc ſequitur litera, & non impiè geſſi à Deo meo, ideſt, inquantum me habui cum hoſtibus meis, nihil impiè geſſi contra illos, & ſic debet intelligi tota alia litera. Quòd autem Dauid non neget ſimpliciter ſe peccaſſe, patet ex ſequen. litera, ſcilicet. & cuſtodiam me ab iniquitate mea, ſi tamen negaret ſe peccaſſe, non diceret, quòd cuſtodiret ſe ab iniquitate ſua. *Et ero perfectus cum eo*, ideſt, ex hinc iam non peccabo, ſed ero perfectus, ſcilicet, totaliter mundus nullam habens maculam. Sic habetur in Pſalm. ſcilicet, & ero immaculatus cum eo. *Et cuſtodiam me ab iniquitate mea*, ideſt, diligenter obſeruabo, ne iam in talem iniquitatem incidam, in qualem prius incidi. Hic intelligitur de adulterio Bethſabee, & homicidio Vriæ, quia iſtud erat ſpecialiter peccatum Dauid, eo quod vſque nunc non fecerat aliquod peccatum notabile, niſi illud de quo ſcriptura eum redarguit. Si autem dicatur, quòd aliquando mentitus eſt, vel fecit ſimilia, quæ non excuſantur. Dicendum quod illa erant peccata leuia, de quibus non facit mentio-

D

E

A nem ſcriptura. *Et reſtituet mihi Dominus ſecundum iuſtitiam meam*. Iſta eſt repetitio eiuſdem per eadẽ verba, qđ ſæpe fit in carminibus ſicut hic, & intelligitur de Saule, & Abſalone, ſcilicet, quòd Dauid ſeruauit ad eos animum iuſtum nolens illos occidere. *Et ſecundum munditiam manuum mearum*, ſcilicet, manus meæ mundæ ſunt, quia non effudi ſanguinem Saulis ad me vindicandum, præced. lib. cap. 24. Nec effudi ſanguinem Nabal ad vltionem cum irriſiſſet me. eodem lib. c. 25. Nec etiam occidi Semei propter iniurias, quas mihi inferebat, ſupra 16. Nec volui occidere Abſalonem hoſtem meum, ſupra 18. *In conſpectu oculorum eius*, ideſt munditia mea apparet coram Deo, & ipſe videt illam. *Cum ſancto*. Hic ponitur pars incidentalis, in qua oſtenditur Dei miſericordia erga bonos: nam ſicut Dauid oſtenderat, quod Deus ſe habuiſſet clementer ad

B eum, ita oſtendit, quòd ad omnes viros bonos clementer ſe habeat, & dicitur. *Cum ſancto ſanctus eris*. Iſta litera dupliciter intelligi poteſt. Vno modo quod Dauid ponat hoc per modum doctrinę ad quemlibet hominẽ, ſcilicet, quòd debeat ſe habere cum quolibet taliter, qualis ille eſt, ſcilicet, ſi ſanctus eſt, viuat cum eo, vt cum ſancto, ſi autem eſt peruerſus, habeat ſe ad illum, vt ad peruerſum, & ſic de alijs varietatibus. Iſta doctrina ponitur ab Auguſtino in epiſtola ad Ianuarium, & habetur in Decretis. diſtin. 12. c. Illa autem, cum dicitur: quod enim neç contra fidem, nec contra bonos mores eſſe conuincitur, indifferenter habendum eſt, & pro eorum, inter quos viuitur, ſocietate ſeruandum: mater mea Mediolanum me ſequuta eſt, inuenit Eccleſiam ſabbato non ieiunantem, cœperat fluctuare, tunc ego conſului de hac re beatiſſimæ memoriæ Ambro-

C ſium Epiſcopum, at ille ait, cum Romam venio, ieiuno ſabbatũ, cùm Mediolani ſum, non ieiuno; ſic & tu ad quã fortè Eccleſiam veneris eius morem ſerua, ſi cuiquam non vis eſſe ſcandalum, nec quemquam tibi, & tunc exponetur ſic. *Cum ſancto ſanctus eris*, ideſt, quando fueris cum viro ſancto, viues cum eo vt cum ſancto. *Et cum robuſto perfectus eris*, ideſt, quando fueris cum homine robuſto, fac vt perfectus, ideſt, ſis perfectus in robore. *Et cum electo electus eris*, ideſt, quando fueris cum viro electo, operare perfectè, ſicut vir electus. *Et cum peruerſo peruerteris*, ideſt, quãdo fueris cum viro malo, operare ad eum, ſicut ad malum, licet tu non opereris malum. Rab. Dauid Kimhi dicit quòd ſi peruerſus voluerit tibi aliquid malum inferre, peruertere tu, ideſt, fac ei malum quod tibi volebat facere. Iſte modus exponendi literam in ſe bonus non eſt, & non

Cũ peruerſo peruerteris quomodo exponitur.

D conſonat doctrinæ Apoſtoli dicentis: Omnibus omnia factus ſum, vt omnes Chriſto lucrifacerem, ideſt, communicaui cum omnibus eo modo, quo illi communicabant, & tamen non applicatur iſta expoſitio ad literam, quia tota iſta litera à principio vſq; ad finem erat laudatiua Dei, nunc autem ſic exponendo, eſt litera doctrinalis. Item non ſtat: quia in tota iſta litera Dauid dirigit verba ſua in Deũ. Intelligendo autem ſic, referentur verba ad proximum: ideo exponenda eſt aliter, ita vt referantur omnia ad Deũ, ſcilicet *Cum ſancto ſanctus eris*. Ideſt, homo ſanctus reputabit te ſanctum, quia verè ſanctus es. Vel cum ſancto ſanctus eris, ideſt, tu infundes ei ſanctitatem, quia omne bonum, & perfectio noſtra à Deo eſt. *Et cum robuſto perfectus*. Ideſt, cum homine robuſto: ideſt habente robur ad operandum virtuoſe eris perfectus, ideſt reputabit te perfe-

E ctum, & intelliget robur ſuum à te eſſe: iuxta illud Iſai. 40. Scilicet, Qui autem ſperant in Dominum mutabunt fortitudinem: aſſument pennas, vt aquilæ, current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient. *Et cum electo electus eris*. Ideſt, vir electus, & bonus reputabit te electum, ideſt, non habentem aliquam imperfectionem, ſed potius reputabit te electorem ſuum, ſcilicet, quia ex hoc ſolo habet, ꝙ ſit electus, quia tu elegiſti eum, iuxta illud; Beatus quem elegiſti, & aſſumpſiſti, & habitabit in atrijs tuis. *Et cum peruerſis peruerteris*. Ideſt, cum viro malo, tu eris malus, ſcilicet, reddendo ei malum quod meretur: vel eris peruerſus cum eo, ſcilicet, reputabit te peruerſum, quia homines iniqui reputant Deum eſſe iniuſtum, quando punit eos: & tamen ipſe iuſtè punit illos. In Hebræo habetur: *Cum potente completo*. Vbi nos habemus cum robuſto, & eadem ſententia eſt. Magis tamen conuenit litera Hebraica, quia

ca,quia hic ponuntur nomina ſimilium ſignificatorum, ſi
cut cùm dicitur, cum ſancto ſanctus eris,ideo debet poni
hic nomen ſignificans perſectionem: cum immediatè ſe-
quatur perfectus eris. *Et populum pauperem ſaluum facies*.
Ideſt, tu ſaluabis homines pauperes. In hoc patet beni-
gnitas Dei erga pauperes: quia cum ipſi non poſſunt ſe de-
fendere, Deus defendit illos, ſic patet Exo.22. Scilicet, Ad-
uenā nō contriſtabis, nec affliges eum: viduæ, & pupillo nō
nocebitis, ſi læſeritis eos, vociferabūtur ad me, & ego exau
diam clamorē eorum, & indignabitur furor meus, percu-
tiamq; vos gladio, & erunt vxores veſtræ viduæ, & filij
veſtri pupilli, ſic etiam Deuter.10. dicitur: Deus perſonam
non accipit, nec munera, facit iudicium pupillo, & adue-
næ, amat peregrinum, & dat ei victum atque veſtitum. In
Pſalmo habetur: *Tu populum humilem ſaluum facies*. Sed
idem eſt, quia vocatur populus humilis, ideſt, humiliatus,
vel depreſſus, qui modica poteſt, & pauca poſſidet. *Oculiſ-
que tuis excelſos humiliabis*. Ideſt, per ſolum aſpectum ocu
lorum humilias, vel deprimis ſuperbos. Simile habetur
Iſai.11. Scilicet, Et ſpiritu labiorum ſuorum interficiet im-
pium, ideſt, ſolo ſermone occidet hominem malum. Ita ē
ſolo viſu deprimet ſuperbos. In Pſalmo habetur: Et oculos
ſuperborum humiliabis. Quod ad aliam ſententiam perti-
net: quia hic oculi referuntur ad Deum, ibi autem ad ſuper
bos. *Quia tu lucerna mea Domine*, Ideſt, tu es lucerna illu-
minans me, hoc autem dicitur à duplici proprietate. Pri-
ma eſt: quia lucerna dicitur lumen in teſta poſitum, vel in
alia re corporali, & lumen eſt quaſi ſpirituale, ita Deus po-
ſuit intra corpus noſtrum lumen intellectus, quod oia illu-
minat. Sic dicitur Pſalm.4. Signatum eſt ſuper nos lumen
vultus tui, ideſt, intellectus, & Deus eſt lucerna hominis
dando ei hoc lumē. Aliter poteſt intelligi, quòd gratia quā
Deus infundit illuminet animam noſtram, ſine qua defor
mis eſt imago Dei in anima noſtra, adueniente autem gra
tia fulget imago animæ noſtræ, & tunc propriè eſt deifor
mis. Deus autem dabat iſtam gratiam Dauid, ideo vocaba
tur lucerna eius. *Et tu Domine illuminabis tenebras meas.*
Poteſt accipi ſicut ſupra dicebatur de lucerna, quia lucer-
na & tenebræ opponuntur, & dicitur illuminabis tenebras
meas, ſcilicet, dando mihi cognitionem, & ponendo intel-
lectum in me, quia ſine intellectu omnes res ſunt natura-
liter tenebroſæ. Vel aliter illuminabis tenebras meas, ſci-
licet, per gratiam: nam peccata dicūtur tenebræ, & tollun-
tur per gratiam ſuperuenientem. Iſta autē gratia eſt à Deo
ſolo, ideo ipſe illuminat tenebras noſtras. Vel aliter vocā-
tur tenebræ opera facta in charitate, quæ poſtea per vitiū
ſequens mortificantur, & efficiuntur tenebroſa: cum verò
ad charitatem quis redit, opera illa viuificantur, & dicun-
tur illuminari. Propriè tamen Dauid vocauit Deum lu-
cernam ſuam, quia illuminat eum dirigendo in omnibus
agēdis, & incideret Dauid in multas ignorātias, niſi Deus
illuſtraret intellectum eius, reuelando ei quid agere debe-
ret; ſic factum eſt, quādo Dauid manebat in præſidio ter-
ræ Moab: nam Deus dixit ei per prophetā Gad, quòd re-
cederet inde. præced. lib. c. 22. *In te enim*. Hic ponitur libe-
ratio Dei facta Dauid per modū inſequutionis, & deſtru-
ctionis, ſcilicet, quia non ſolùm Deus liberabat Dauid ab
hoſtibus perſequentibus eum, ſed etiam dabat ei vires ad
impugnādum hoſtes, ſcilicet: *In te enim curram accinctus*,
Ideſt, ſperans in te: vel inuocato nomine tuo ego curram
accinctus, ideſt, diſpoſitus ad bellum, ſcilicet, quando ego
inuocauero nomen tuum, confidenter curram nihil mali
timendo in bellis. Sic dicitur Pſal.26. Dominus protector
vitæ meæ, à quo trepidabo? Si conſiſtant aduerſum me ca-
ſtra, non timebit cor meum: ſi exurgat aduerſum me præ-
lium, in hoc ego ſperabo. In Pſalm. dicitur: Quia à te eri-
piar à tentatione mea, ideſt, inuocato te eripiar à tētatione
i. à bello, quod mihi fit propter tentationem, i. vt tenter. *In
Deo meo tranſgrediar murum*. Ideſt, inuocato Deo meo,
ego tranſgrediar murum hoſtilem, & non timebo irrum-
pere in hoſtes. *Deus immaculata via eius*. Ideſt, via Dei
eſt ſine macula, quia non reperitur in ea aliquid reprehen-
ſibile. Aliqui accipiunt viam pro lege: & dicunt quòd il-
la eſt immaculata, ideſt, non permittens aliquod malum:
ſicut leges humanæ, quę multa mala permittūt. Et ſi obij-
ciatur de vſura, & libello repudij, quæ permittebantur in

Illuminare tenebras quomodo intelligatur

Lex Dei quare dicatur immaculata.

F lege: Reſpondent, quòd iſta permittebantur propter ali-
quod bonum, ſcilicet, ne occiderentur vxores, & ne He-
bræi grauarent fratres ſuos vſuris, ſi non permitterentur
dare alienis ad vſuram Deuter.24. Sed iſtud valde alienū
eſt; ideo dicendum, quòd vocatur via Dei operatio, vel mo
dus viuendi eius, ſicut dicitur: nō eſt hominis via eius, neq;
viri, vt dirigat greſſus ſuos, ideſt, non eſt in poteſtate ſua,
qualiter ſibi eueniat. Ita de Deo, vocatur via eius modus
viuendi, & iſta eſt immaculata, quia in operatione Dei ni-
hil reprehenſibile reperitur, ſed iuſtè, & miſericorditer ſe
habet ad omnes. *Eloquium Domini igne examinatum*. Scili
cet: non ſolum via Domini, ideſt, operatio ſua, eſt impollu-
ta, ſed etiam verbum ſuum eſt purum, nihil continens fal
ſitatis, aut iniquitatis: ſicut argentum, quod examinatum
eſt in igne, non continet iam aliquid impuritatis. *Scutum
G eſt omnium ſperantium in ſe*. Ideſt, ipſe protegit à malo om
nes ſperantes in ſe, quia ſi quis verè confidit in Domino,
in omnibus proſperabitur, iuxta illud: Iacta in Domino
curam tuam, & ipſe te enutriet, & non dabit fluctuationē
iuſto. *Quis eſt Deus præter Dominum?* Quaſi dicat, nullus
eſt Deus præter ipſum. *Aut quis fortis præter Deum noſtrū*.
Ideſt, nullus eſt uerè fortis præter eum, quia omnes alij pa
tiuntur defectus, & non poſſunt excludere à ſe omnia ma
la. Iſtud poſuit Dauid ad confirmationem præcedentium,
quia dixit ſup. quod Deus eſt ſcutum ſperantium in ſe: hic
oſtendit illud eſſe veriſimile. ſ. quia Deus Hebræorum eſt
verè Deus, & ipſe ſolus eſt verè potens, ideo poteſt defen-
dere ſperantes in ſe ab omni malo. In Hebræo exponit
Rab. Dauid Kimhi iſtud ſecundum literam Chaldaicam
de tempore Meſſiæ, quando omnes gentes conuertentur
H ad Deum Iudæorum, & dicēt: nullus eſt Deus præter Deū
noſtrum. In Hebræo habetur. *In te curram cum turba*: vbi
nos dicimus: In te curram accinctus: ſed iſtud fit propter
æquiuocationem nominis: magis tamen litera noſtra con-
uenit. Item, in Hebræo non habetur: Igne examinatū: ſed
ſolùm examinatum, eo quòd dictio ibi poſita intrinſecè
includit ignē. *Deus qui accinxit me fortitudine*. Ideſt, Deus
addidit mihi fortitudinem, ſcilicet, ipſe poſuit eam, quia
ego nō habebam: hoc autem dicitur, quia Deus dabat ro-
bur Dauid ad aggrediendum aliqua magna, quæ alias nō
aggreſſus fuiſſet. In Hebręo habetur: *Deus fortis meus for-
titudinis*. Ideſt, Deus eſt fortis meus, & eſt qui dat mihi for
titudinem. *Et complanauit perfectam viam meam*. Ideſt,
fecit viam meam planam. ſ. quando perſequebar hoſtes,
faciebat mihi viam planā, ita vt nihil me impediret: iſtud
I dicitur per metaphorā, quia ſicut cōplanatio viæ tollit im-
pedimenta currendi, ita ſignatur, quòd in omnibus operi-
bus Dauid Deus tollebat impedimenta, vt faciliter expe-
diret, quæ vellet. In Hebræo habetur: Liberam fecit viam
meam, ſcilicet, non habentem impedimētum, & idem eſt.
Coæquans pedes meos ceruis. Significatur velocitas currendi
contra hoſtes. ſ. Deus coæquauit pedes meos ceruis. i. fecit
eos æquales in velocitate pedibus ceruorum, & ſic dicitur
in Pſal. Qui fecit pedes meos tanquā ceruorum: ſed eſt hy
perbole: quia non erant pedes Dauid ita veloces ſicut cer-
uorum: ſed Deus dederat ei velocitatem quandam. *Et ſu-
per excelſa mea ſtatuens me*. Ideſt, Deus dat mihi velocita-
tem ad hoc, quòd aſcendam ſuper excelſa, & ibi eripiar:
vel dicitur, Deus conſtituit me ſuper excelſa mea, ideſt, in
iſta magnitudine ſtatus, quia cùm ego eſſem paſtor, non
K prouenie bat mihi ex progenie, quòd eſſem rex: nec poteram
hoc amicorū fauore aſſequi, ſed ſolus Deus conſtituit me
ſuper excelſa mea, ideſt, ſuper celſitudinem regalem, quā
teneo. *Docens manus meas ad prælium*. Ideſt, Deus docuit
me ad pugnandum, quia ego erā paſtor, & inexpertus bel-
li: ſicut patet pręced. lib. c.17 cùm Dauid pugnaturus eſſet
contra Goliath, indutus eſt armis Saulis, & cępit tentare
ſi armatus poſſet incedere: non enim habebat conſuetudi-
nem arma deferendi: dixitque ad Saulem, non poſſum ſic
incedere, quia nec vſum habeo. Deus tamen docuit eum
poſtea ad bellum, ſicut ipſe dixit Pſal.143. Benedictus Do
minus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, &
digitos meos ad bellum. *Et componens quaſi arcum æreum
brachia mea*. Ideſt, Deus poſuit brachia mea fortia, ſicut
eſt arcus æreus: ad bellum enim conuenienter agendum
ſequuntur duo, ſ. doctrina bellica: nam multi propter

impo-

A imperitiam bellorum pereunt; Secundum eſt robur ad pugnandum durè, & tolerandum labores, iſta duo dicit Dauid ſibi fuiſſe data à Deo. Primum innuitur. ſ. docens manus meas ad prælium. Secundum cum dicitur: & componēs quaſi arcum æreū. In Hebræo d. *Fregit arcum æreum brachia mea*. Et eſt barbaricus modus loquendi: quia debere dici: fregerūt arcū æreū brachia mea. Exponit Rab. Sal. dicens, ꝙ Dauid habebat multos arcus æreos graues in domo ſua, & veniebant ad eum interdum reges Philiſthinorū, & videntes arcus dicebant inter ſe: nullus hominū eſt, qui iſtos armare queat, vel ſufficienter curuare: ſed Dauid habet illos ad terrēdum nos: & tunc Dauid coram illis armabat arcus æreos, & frangebat. Sed litera noſtra connexior eſt. ſ. ꝙ Deus fregit brachia Dauid, id eſt, diſpoſuit illa, vel aſſuefecit, vt eſſent ſicut arcus æreus. *Dediſti mihi*

B *clypeum ſalutis meæ*. Id eſt, dediſti mihi defenſionē ad me ſaluandum; Sic dicitur in Pſal. Scilicet, & dediſti mihi protectionem ſalutis tuæ. *Et manſuetudo mea multiplicauit me*. Id eſt, propter manſuetudinem meam ego fui multiplicatus in bonis. Deus enim reſpicit manſuetudinem, & humilitatem virorum, & exaltat eos propter hoc: quia qui ſe humiliat exaltabitur, & qui ſe exaltat humiliabitur. Luc. 14. Etiam manſuetudo eſt quædam qualitas reddens hominem diſpoſitum ad communicationem cum quibuſcūque: ſicut litigioſum eſſe, & diſcolum, & ſeuerum, facit hominem incommunicabilem, vnde dicit Ariſt. 8. Eth. quòd dato, quòd aliqui benefaciant alijs, & ſubueniant eis in omnibus aduerſitatibus, ſi ſeueri, & diſcoli ſunt, nullus vellet communicare cum eis, nec acceptabuntur in amicos. Dauid autem erat manſuetus valde, & propter hoc multi-

C plicabantur amici eius, & deſiderantes ſeruire ei. *Dilatabis greſſus meos ſubtus me*. Id eſt, extendes paſſus meos. Iſta ſententia conſonat ſupra poſitæ, ſcilicet, coæquans pedes meos ceruis, quantum ad velocitatem: & quia illi, qui habent paruos paſſus, non poſſunt eſſe valde veloces, dicitur, quòd Deus extendat greſſus eius, ſcilicet, faciendo diſtare pedes ſuos, capiendo multam terram in medio. Vel ſignificatur robur in pedibus, quia illi, qui debiles ſunt, laſſantur, & poſtea non poſſunt extendere pedes; & huic conſonat litera ſequens, ſcilicet: *Et non deficient tali mei*. Id eſt, nō deficient robore. In hominibus enim infirmis tali deficiūt, id eſt, plantæ pedum, quia poſtquam aliquantulum ambulauerint, patiuntur in eis dolorem, & tunc ſunt indiſpoſiti ad ambulandum: in Dauid autem non ſequebatur ille dolor, quia non deficiebant tali eius, ideo erat ſemper potens

D ambulare velociter. Vel dicitur, dilatabis greſſus meos, ſcilicet, quia quando ſunt pedes coniuncti, eſt homo diſpoſitus ad cadendum: & quando ſunt diſtantes, homo fortius ſtat; vnde in hoc ſignificat, quòd Deus fecit eum fortiter ſtare, ne caderet. Debent intelligi iſta de præterito, quamquam dicantur de futuro, quia omnia iſta fecit Deus Dauid, quando erat in periculis, & tamen iam liberatus erat ab illis. In Pſalm. habetur vnus verſus, qui ſuperabundat ad iſtum locum, ſcilicet, & diſciplina tua correxit me in finem: & diſciplina tua ipſa me docebit, & hoc, quia cum aliqua res narratur in diuerſis locis Scripturæ, nunquam eſt penitus eadem, ſed quantum ad aliquid differt, vnde & hic ponuntur aliqua verba, quæ non ponuntur in Pſalmo, & aliqua ibi, quæ non habentur hic. *Perſequar inimicos meos, & conteram*. Intelligitur de præterito, ſcilicet, perſecutus ſū

E inimicos meos, & contriui illos tempore, quo verſabar in bellis. Nunc autem Dauid erat extra omnes anguſtias, & putabat ſe tam nunquam bellaturum, ideo non intelligebat de futuris. In Pſalmo non habetur: Et conteram illos, ſed comprehendam illos. Idem tamen eſt: quia poſtquam comprehendebat eos, conterebat. *Et non reuertar donec conſumam eos*. Intelligitur etiam de præterito, ſcilicet, non reuerſus ſum donec conſumpſi eos, ſcilicet, quia poſtquam Dauid incipiebat pugnare contra aliquam gentem, nō deſinebat, quouſque illam deleret, vel ſubijceret ſibi: ſicut patet in bello contra Philiſtinos, Moabitas, Idumæos, Syros: nam fecit eos ſibi tributarios, ſupra c. octauo, ſic etiam fuit in bello contra Ammonitas, quia tamdiu pugnauit, quouſque eos ſubijciens ſibi tormentis afficeret, ſupra 10. & 12. Quod autem dicitur hic de inimicis, non intelligitur de Saule, & Abſalone, qui fuerunt inimici Dauid,

A quia iſtos non perſequutus eſt Dauid, ſed potius fugiebat ab eis, ſed intelligitur de Gentilibus, ſcilicet, Philiſthinis, Moabitis, Ammonitis, Idumæis, & Syris, ceteriſque gentibus, contra quas pugnauit Dauid. In Pſal. dicitur; Et nō cōuertar, donec deficiant, ſed idem eſt. *Et confringā, vt non cōſurgant*, i. confringam eos taliter, ꝙ non poſſint cōſurgere deinceps cōtra me. Iſtam cautelam ſeruabat Dauid, quòd cum pugnaret contra aliquam gentem, aut totaliter eam delebat, aut tantum affligebat diminuendo eam, quòd nō poſſet poſtea inſurgere contra eum, ſic fecit contra Idumæos, Moabitas, Ammonitas & Syros, ſupra cap. 8. *Cadēt ſub pedibus meis*, id eſt non poterunt reſiſtere mihi, ſed cadent ante me. Intelliguntur autem hæc de præterito, ſicut ſupra dictum eſt, ſcilicet confregi eos, & non conſurrexerunt, & ceciderunt ſub pedibus meis. *Accinxiſti me for-*

B *titudine ad prælium*. Id eſt, dediſti mihi fortitudinem, vt poſſem pugnare, accipitur hic fortitudo pro robore, quo aliquis pugnare poteſt; vel accipitur pro virtute morali, ſecūdum quam homo ſe exponit terribilibus, & eſt propriè circa bellum, vt patet 3. Ethic. In Pſalmo dicitur: Et præcinxiſti me virtute ad bellum, & idem eſt: quia fortitudo vocatur virtus excellenter, ſic patet Sapient. c. 8. vbi ponuntur quatuor virtutes cardinales, & omnes nominantur nominibus proprijs præter fortitudinem, quæ vocatur virtus abſolutè, ſcilicet ſobrietatem, & ſapientiam docet, & iuſtitiam, & virtutem: quibus nihil vtilius eſt in vita hominibus. *Incuruaſti reſiſtentes mihi ſub me*. Id eſt, feciſti cadere inſurgentes contra me ſubtus me. In quo Dauid confitetur, ꝙ omnia bella, quæ faciebat, erant in virtute Dei. In Pſalmo habetur: Et ſupplantaſti inſurgentes in me, ſubtus

C me, & idem eſt: quia ſupplantare, eſt per plantam tenere, & in terram deijcere, & hoc ſignificat incuruare. *Inimicos meos dediſti mihi dorſum*. Id eſt, feciſti quòd inimici mei darent mihi dorſum, ſcilicet, fugiendo à me, & terga vertendo, & tunc ego percuterem eos in dorſo. *Et odientes me diſperdam eos*. Id eſt, ego diſperdam vel deſtruam odientes me, & eſt eadem ſententia, ſcilicet, quia poſtquam hoſtes verterent terga Dauid, ipſe poterat eos faciliter diſperdere, intelligitur hoc de præterito, quia iam omnia hæc facta erant. Si patet in Pſalm. ſcilicet, & odientes me diſperdidiſti. *Clamabunt, & non erit qui ſaluet*. Id eſt, quando perſecutus fuero iſtos hoſtes, clamabunt petentes auxilium, & non erit qui ſaluet, ſcilicet, quia orabāt iſti ſalutem à Dijs ſuis, & illi non poterant eos ſaluare, quia non erant Dij, ſed ſimulacra. *Et ad Dominum, & non exaudiet eos*. Id eſt, *Quos nō exaudit Deus,*

D aliquando Gentiles videntes, ꝙ non poterant habere auxilium à Dijs ſuis contra Dauid, petebant auxilium à Deo Hebræorum, & tamen ille non exaudiebat eos, quia non erant ſerui ſui. Aliquis dicet, ꝙ non poteſt hoc intelligi de Gentilibus, quia illi non inuocabant Deum, eo ꝙ non cognoſcebant eum tanquam Deum, vel ſaltem non tenebāt eum vt Deum ſuum. Sed falſum eſt: quia Philiſthini habentes arcam Dei apud ſe, percuſſi ſunt plagis magnis, & inquirentes remedium, nec inuenire valentes, obtulerunt munera Deo Hebræorū, & honorauerunt arcam, vt Deus remitteret eis pœnam. præced. lib. c. 5. & 6. & remiſit illam. Item patet hoc melius in Antiocho Epiphane, qui volebat deſtruere vrbem Ieruſalem, & Deus incuſſit illi plagam inſanabilem, & non habens aliunde remedium, faciebat vota magna Deo, vt eum ſanaret: ſed ſanitatem non me-

E ruit, vt patet 2. Machab. cap. 9. ita ergo hic aliquando Gentiles orarent Dominum, vt liberaret eos de manu Dauid, & ipſe non exaudiret. Intelligenda ſunt hæc de præterito, vt patet in Pſal. Clamauerunt, nec erat qui ſaluos faceret, ad Dominum, nec exaudiuit eos. *Delebo eos, vt puluerē terræ*. Id eſt, delebo hoſtes meos ſicut puluerem: quod dupliciter intelligitur; Vno modo, quòd ſicut puluis ſub pedib. noſtris calcatur, & ſine aliquo labore noſtro deletur, ita Dauid conculcauit hoſtes ſuos, reducendo eos vſque ad terram, & hoc ſine magna difficultate habens adiutorium de cælo. Secundò intelligitur, quod ſicut puluis diuiditur in partes minutiſſimas, ita Dauid conterebat hoſtes ſuos vſque ad partes minutas. Et iſte ſenſus eſt conuenientior, vt patet ex ſequenti litera, ſcilicet: *Quaſi lutum platearum comminuam eos*. Scilicet, reddam eos ita minutos, ſicut lutum platearum, quod multis calcantibus atteritur: patet

etiam

etiam magis in Pſalmo, quia vbi dicitur hic, delebo eos vt puluerem terræ, dicitur ibi: Comminuam eos, vt puluerẽ ante faciem venti: puluis enim ante faciem venti diſpergitur in partes minutiſſimas. *Atque compingam*. In Hebræo habetur: *Diſpergam*. Et iſtud procedit ex æquiuocatione: quia verbum ibi poſitum ſignificat complanare, vel diſpergere. Primum accepit litera noſtra, dicens: Compingã: nam compingere, eſt, cum accipitur maſſa luti, & extenditur per parietem: & in iſta ſignificatione accipitur aliquando in Hebræo: vt cum dicitur, quòd laminæ aureæ extendendæ erant ſuper tabulas tabernaculi. Exo. 26. & 36. nam ibi ponitur iſtud verbum: litera autem noſtra accepit conuenientiſſimè hic, Compingam, & nõ diſpergam, quia dicebatur de luto: ipſum autem lutum magis eſt ad extendendum, & compingendum, quàm ad diſpergendum, propter ſuam humiditatem, & tenacitatem. Si autem diceretur de puluere, dixiſſet: Diſpergam. Intelligi debet hoc de prçterito, ſcilicet, deleui eos, vt puluerẽ, & comminui eos ex cauſa iam dicta. *Saluabis me à contradictionibus populi mei*. Ideſt, quandocunque populus meus inceperit cõtradicere mihi, vt expellat me de regno, tũc ſaluabis me. Debet intelligi hoc de præterito, & ſic exponunt Hebræi, ſcilicet, quòd aliquando Iſraelitæ contradixerunt Dauid, ſicut quando Saul volebat eum occidere, etiam Iſraelitæ repugnauerunt, ſcilicet, Ziphei, qui inſidiabantur Dauid vt traderent eum Sauli. præced. lib. c. 23. & 26. Abſalon quoque, & Achitophel, & totus Iſrael inſurrexerunt ſemel cõtra Dauid, ſupra 15. vſque ad 18. & tamen Deus liberauit Dauid de his contradictionibus. *Et conſtitues me in caput gentium*. Ideſt, ſeruaſti ſemper me in caput gentium, ideſt, in ſtatu regali. q. d. licet populus meus contradiceret mihi, ad tollendum regnum: tamẽ tu ſemper ſeruaſti me, vt manerem in capite gentium, & nunquam poſſet auferri mihi regnum. *Populus, quem ignoro ſeruiet mihi*. Iſtud ponit Dauid ad laudem Dei, quia non ſolum Iudæi erant ſibi ſubiecti, qui erant de ſtirpe ſua, ſed etiam Gentiles, quos non cognoſcebat per communicationem, vel cognationem, ſeruierunt ei, ſicut fuerunt Moabitæ, Idumæi, & Syri, & aliæ gentes, quç ſeruierunt Dauid ſub tributo, vt patet ſupra capit. 8. & debet intelligi de præterito, vt patet ex exemplis, etiam quia dicitur in Pſalm. Populus quem non cognoui ſeruiuit mihi. *Et auditu auris obediet mihi*. Scilicet, immediatè vt audiebat verba mea, obediebat mihi, & hoc ad ſignificandum magnam promptitudinem ſeruiendi. *Filij alieni defluxerunt*. Ideſt, illi, qui erãt filij mei, & tamen alienati ſunt à me, defluxerunt, ideſt, receſſerunt à me. Intelligitur de Abſalone, qui erat filius Dauid, & repugnauit ei alienando ſe ab illo tanquam hoſtis. Item omnes Iſraelitæ erant filij Dauid inquantum ipſe erat Rex, & reges vocantur patres, vel paſtores populorum, ſicut Homerus in Iliade vocauit Agamemnonem patrem, & paſtorem populorum, qui erat Princeps omnium Græcorum euntium ad expeditionem contra Troiam. Ariſtot. etiam 8. Ethic. dicit principatum regalem eſſe paternum, & inducit iſtud exemplum de Agamemnone. Iſraelitæ tamen defluxerunt à Dauid, & alienati ſunt ab eo, coniurantes cum Abſalone contra Dauid, ſupra 15. cap. *Filij alieni reſiſtent*, ideſt filij mei, qui alienati ſunt à me reſtiterunt mihi, ſcilicet, Abſalon, & omnes Iſraelitæ, & intelligitur de prçterito, ſicut ſupra dt, defluxerunt: nam neceſſe eſt, quod iſta duo verba pertineant ad idem tempus, cum faciant eandem ſententiã. *Et contrahentur in anguſtijs ſuis*. i. coanguſtabuntur in tribulationibus ſuis. ſ. quia erunt in perplexitate, & neſcient quid faciant. Aliqui Hebrçi dicunt, quòd litera Hebraica ſignat contrahentur in clauſuris ſuis, & tunc intelligitur de Seba, qui alienatus eſt à Dauid, & fecit ab eo recedere totum Iſrael, dicens: non eſt nobis pars in domo Dauid, ſupra c. 20. Et iſte coanguſtatus eſt in clauſuris ſuis, i. in vrbe Abela, in qua clauſus eſt, & occiſus, eod. c. & intelligendum eſt hoc de præterito, vt ſupra, ſcilicet, contracti ſunt in anguſtijs ſuis. In Pſal. dicitur: Filij alieni mentiti ſunt mihi, filij alieni inueterati ſunt, & claudicauerunt à ſemitis ſuis; ſed ad idẽ pertinet, ſcilicet, quòd filij alieni reſiſtent, vel mentiti ſunt, ſit idem, quia reſiſtere eſt veritatem negare. Et huic conſonat litera Hebraica, ſcilicet: *Filij alieni negabunt ſe*. Ideſt, prç timore negabunt ſe feciſſe quod fecerunt, vel

Superiores, vt patres eſſe oportet.

F negabunt ſe, ideſt, negabunt ſe eſſe mihi ſubiectos, quamquam ſunt. Cum aũt dicitur; defluxerunt, dicitur in Pſalmo, inueterati ſunt, quia illa, quæ inueterantur, defluunt, & deſtruuntur; & cum dicitur hic, in anguſtijs ſuis, dicitur in Pſal. claudicauerunt à ſemitis ſuis, quia contrahi in anguſtijs, eſt diuertere à loco publico, & iſtud eſt claudicare à ſemitis, & retrudi in aliquem locum anguſtum. *Viuit Dominus*. Hic ponitur intenta Concluſio, ſcilicet, magnificatio nominis Dei, quia omnia, quæ dicta ſunt in iſto cantico, ad laudem Dei pertinent. Et dicitur; *Viuit Dominus*. Ideſt, Deus viuit in æternum; & non accipitur viuit Dominus per modum iuramenti. Sic accipitur Ierem. 4. ſcilicet: Iurabunt, viuit Dominus: ſed ſolum eſt quædam aſſertio de Deo, ſcilicet, viuit Dominus. i. vita Dei eſt indeficiẽs. *Et benedictus Deus meus*. Ideſt, Deus eſt in æternum benedictus, quia licet nos non benedicamus ei ſemper, tamen ipſe ſemper bonus eſt, & per hoc eſt benedictus. Item, dato quòd nos non benedicamus ſemper Deo, tamen ſancti Angeli ſemper benedicunt Deo, nocte, & die non ceſſantes, vt patet Apocal. 4. ſ. & requiem non habebant die, ac nocte dicentes: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus omnipotens. Idem patet Ezech. 1. & 10. Item, dato, quòd nos nõ ſemper benedicamus hic Deo, quia aliquando nullus noſtrum hic erit, tamen deſinentes hic viuere, ad aliud ſeculum transferemur, vbi ſemper benedicemus Deo. *Et exaltabitur Deus fortis ſalutis meæ*. Ideſt, laudibus noſtris Deus exaltabitur, quia laus eſt ſermo indicans magnitudinem. Et ſic quandocunque Deum laudamus, enuntiamus de ipſo aliquid magnum, & in hoc ipſe exaltatur; nõ quidem ipſe in ſe: quia totam perfectionem ſuam ſimul habet, nec poteſt per tempus aliquid maius acquirere, ſed exaltatur Deus in opinione noſtra, quia nos quando non audiuimus de Deo aliquas perfectiones, non arbitramur eum tanquã aliquid magnum. Poſtquam verò audiuimus miracula, & quæcunque magnalia opera, quæ ipſe facit, arbitramur eum in maiori habendum eſſe reuerentia, & ad iſtud proficiunt laudes noſtræ de Deo: vnde laudes noſtræ valdæ acceptabiles ſunt Deo, ſi recto animo proferantur, eo quòd per eas innoteſcit cordibus noſtris, & ideo ipſe approbat valde laudes, quas ipſi facimus, Pſalmo 49. ſcilicet, Immola Deo ſacrificium laudis, & redde altiſſimo vota tua. & iterum ibidem: Sacrificium laudis honorificabit me, q. d. iſtud me magis honorificat, quàm omnia alia. Et dicitur: Deus fortis ſalutis meæ, ideſt, Deus fortis, ad conſeruandum ſalutem meam. In Hebræo dicitur: *Deus meus, fortis meus*. Et idem eſt, quia fortis meus vocatur, ideſt, fortis pro me, ſ. ad conſeruandum ſalutem meam. *Deus qui das vindictas mihi*. Laudat hic Dauid Deum, innuẽs, quòd omnes victoriæ, quas ipſe habuerat de hoſtibus, contigerant virtute Dei. *Et deijcis populos ſub me*. Eadem ſnia eſt: nã ponere populos hoſtiles ſub poteſtate Dauid, vel dare ei victoriam de illis, idem eſt. *Qui educis me ab inimicis meis*. Ideſt, liberas me à poteſtate inimicorum meorum. In Pſal. dicitur: Liberator meus de inimicis meis iracundis, ideſt, de inimicis meis, qui valde erant irati contra me, & conabãtur me delere. Intelligẽdum eſt autem hoc de prçterito, quia iam liberatus erat Dauid ab omnibus his, vt patet in principio cap. & patet etiam in Hebræo: nam vbi nos dicimus, educis, dicitur in Hebræo eduxit, quod eſt de præterito. *Et reſiſtentibus mihi, eleuans me*. Ideſt, eleuaſti me à reſiſtentibus mihi, ſcilicet, eleuaſti me plus quam illos: nam licet aliqui repugnarent Dauid, poſtea reducebantur in ſeruitutem eius, & manebat ipſe Dominus eleuatus ſuper eos. Vel dicitur, eleuas me, ideſt, educis me de medio illorum, ve non poſſint mihi nocere. *A viro iniquo liberabis me*. Ideſt, liberaſti me à viro iniquo, ſcilicet, à Saule, qui erat iniquus: nã ex mala intentione perſequebatur me. Vel poteſt accipi ſingulare pro plurali, ſcilicet, à viro iniquo, ideſt, ab omnibus viris iniquis, & intelligitur etiam de præterito, ſicut omnia alia. *Propterea confitebor tibi Domine in Gentibus*. Ideſt, propter omnia iſta beneficia mihi collata, confitebor tibi, ideſt, laudabo te in Gentibus, ideſt, inter omnes Gentes, ſcilicet, publicè, & coram quibuſcunque fuero, laudabo te. Aliter poſſunt accipi Gentes pro Gentilibus, & tunc dicitur: confitebor tibi in Gentibus, ideſt etiam coram Gẽtilibus, quaſi dicat, non ſolùm confitebor magnitudinem tuam,

Confiteri Domino in Gentib. quomodo ponatur.

A tuam, & beneficia mihi collata coram Iudæis, ſed etiam coram Gentilibus, vt inter omnes magnificetur nomen tuum. Aliter intelligit Nicol. ſcilicet, Confitebor tibi in Gentibus, ideſt, in Gentilibus conuerſis ad Chriſtum, quia ad illos peruenerunt Pſalmi, & illi Deum laudant, vel cognoſcunt quomodo laudaint Dominũ in his Pſalmis Dauid. Sed præcedentes ſenſus ſunt meliores. *Et nomini tuo cantabo.* Eadem ſententia eſt, ſcilicet, cantabo ad honorem nominis tui. *Magnificans ſalutes regis ſui.* Ideſt, Deus eſt magnificans ſalutem regis ſui, ſcilicet, regis Dauid, quem ipſe conſtituit in regem. præced. lib. cap. 16. & ob hoc vocabatur ſpecialiter rex eius; hic eſt mutatio perſonæ: nam deberet dici magnificans ſalutes regis tui, cùm ſupra fiat ſermo in ſecunda perſona, & dicitur regis ſui, in tertia. & hoc fit multoties in Pſalmis. vt patet Pſal. 3. ſcilicet, Domini eſt ſalus, & ſuper populum tuum benedictio tua, & tamen
B deberet dici ſuper populum ſuum, benedictio ſua. Dicitur autem magnificans ſalutes regis, ideſt, faciens magnas ſaluationes eius: nam quandocunque liberabat Deus Dauid à morte, vel periculo, faciebat ſalutem Dauid, & quia interdum liberabat Deus Dauid de magnis periculis, dicebatur magnificare ſalutes eius, ideſt, facere magnam ſalutem; ſic patet præced. lib. cap. 14. cum dixit populus ad Saolem: Ergòne morietur Ionathas, qui fecit ſalutem hãc magnam in Iſrael, ſcilicet, occidendo tot Philiſthinos, & liberando Iſrael à tanto periculo. *Et faciens miſericordiam Chriſto ſuo Dauid, & ſemini eius in ſempiternum.* Ideſt, Deus facit miſericordiam Dauid, & ſemini eius, ſcilicet, dã do ſibi regnum, & filijs eius: nam promiſit ei quòd vſque in æternum filij ſui poſſiderent regnum, ſupra 7. & poſſederunt illud vſque ad Babylonicam captiuitatem. Poſtea
C etiam aliqualiter habuerunt illud vſque ad Chriſtum, & tunc Herodes erat rex, qui erat alienigena, ſcilicet, Idumæus. Quomodo tamen verum ſit quòd filij Dauid habuerunt regnum vſque in æternum, declaratum eſt ſupra 7. vocatur autem Dauid Chriſtus Domini, ideſt, rex Dei, quia Chriſtus idem eſt quòd vnctus: reges autem vngebantur mandato Dei, ſic fuit de Dauid præceden. lib. capit. 16.

CAP. XXIII.

26. diſt. c. qui Eccleſiaſticis. §. ecce.

HAEC autem ſunt verba nouiſſima, quæ dixit Dauid filius Iſai. Dixit vir cui conſtitutum eſt de Chriſto Dei Iacob: egregius pſaltes Iſrael. Spiritus Domini locutus eſt per me, & ſermo eius per linguam meam, dixit. D

Poſita fuit in præcedentibus gratiarum actio de præterito, hic autem ponitur vaticinatio de futuro. Et diuiditur in duo, Primò, ponitur ipſum vaticinium; Secundò, ponitur catalogus fortium ibi. *Haec nomina fortium.* Prima diuiditur in duas, quia primo ponitur prophetia Dauid de præmiatione bonorum; Secundò, de punitione malorum, ibi: *Praeuaricatores autem.* Prima in duas; Primò ponitur excellentia prophetiæ Dauid in verbo; Secundò excellentia prophetiæ in exemplo, ibi. *Sicut lux aurorae.* Conſiderandum autem quòd excellentia prophetiæ conſiſtit in duobus, ſcilicet, vel in perfectione materiæ reuelatæ; Secũ- E do modo, in conditione modi reuelandi; & iſta duo ſunt in prophetia Dauid. Secundum ibi: *Spiritus Domini.* Habet autem cognitio quæcumque naturaliter perfectionem ex obiecto, ſicut ſcientiæ differunt, & perficiuntur per obiectum. 3. de Anima, ita ergo prophetia cum ſit quædam cognitio ſupernaturaliter homini communicata. in veteri autem teſtamento nihil excellentius fuit myſterio Incarnationis Chriſti, ideo prophetæ, quibus reuelabatur, ex hoc conſequebantur quandam dignitatem. Habuit autem Dauid in hoc duplicem dignitatem, ſcilicet, quia reuelata fuit ei certitudo Incarnationis, & quia reuelatum ei fuit ꝙ de genere ſuo futurus erat Meſſias, & quòd in huius virtute ipſe liberatus fuerat ab omnibus malis.

Excellentia prophetiæ in duobus cõſiſtit.

A

An ordo ſit continuus narrationis. Quæſt. I.

QVAERETVR circa Primum, an ea, quæ habentur hic, fuerint facta poſt præcedentia, & an fuerint immediatè facta, vel aliquanto tempore poſt? Reſpondendum, ꝙ hic ponuntur duo, ſcilicet, quædam vaticinatio de futuro, & quidam catalogus virorum fortium. Quantum ad ſecundum non poteſt aſſignari aliquis ordo anticipationis, vel recapitulationis ad præcedentia: quia ille catalogus fortium non fuit aliquid dictum, vel factum tempore Dauid: ſed fuit quædam compilatio facta à ſcriptore libri huius; ordo tamen in Scripturis eſt per hoc, ꝙ res vna fuit ante aliam dicta, vel facta. Poterat ergo poni iſte catalogus fortiũ in quacũq; parte Hiſtoriæ Dauid, quæ
B non habet maiorem conſecutionem ad vnam partem, quã ad aliam. Fuit tamen conueniens poni hic, quia hucuſque dictum eſt de bellis Dauid, & quia in illis habuit iſtos viros tanquam adiutores, & miniſtros belli, expletis bellis, ponitur catalogus principalium bellatorum. Quantum ad Primum, de vaticinio futurorum, ſatis debet dici, ꝙ iſtud fuit poſt præcedentia: quia hic dicitur, ꝙ iſta ſunt verba nouiſſima, ſed tamen in præcedenti poſita ſunt aliqua verba Dauid, ideo neceſſe eſt, ꝙ iſta fuerint poſt illa: alioquin nõ eſſent iſta nouiſſima. Cum autem quæritur, an iſta fuerint facta immediatè poſt illa? Dicendum, quantum ad catalogum fortium, ꝙ ille non fuit dictus, nec factus ante præcedentia, vel poſt, ſicut ſupra declaratum eſt, & conſequenter non habet locum quæſtio .ſ. an fuerit immediatè, vel aliquanto tempore poſt dictus. De vaticinio autem futu-
C rorum dicendum, quòd quãquam fuerit poſt ea, quæ habentur præced. cap. non conſtat, an fuerit immediatè, vel aliquanto tempore poſt iſtud factum, non poterat tamen eſſe longè poſt, quia verba præced. cap. dicta fuerunt poſtquam ceſſauit Dauid ab omnibus bellis, vt patet præced. capit. ſcilicet: Locutus eſt Dauid verba carminis huius in die, qua liberauit eum Dominus de manu omnium inimicorum ſuorum; & tamen poſtquam Dauid ceſſauit ab omnibus bellis, non vixit magno tempore: Nam etiam bellũ Abſalon contra Dauid fuit pauco tempore ante mortem eius, vt declaratum eſt ſupra 17. & 18. ergo à fortiori, iſta verba fuerunt prolata pauco tempore ante mortẽ Dauid.

An fuerint immediatè poſt prædicta.

Quare iſta verba non ponantur poſt omnia pertinentia ad Dauid. Quæſt. II.

D

QVAERETVR vlterius, cum hic dicatur, ꝙ iſta verba fuerunt verba nouiſſima Dauid, cur non ponuntur poſt omnia, quæ pertinent ad Dauid, ſcilicet, poſt c. ſequens, & poſt duo capitula ſequentis libri, quæ pertinent ad Dauid. Reſpondendum ſecundum quoſdam, ꝙ interdum ſcriptura non multum curat de ordine, & ſic licet iſtud c. deberet eſſe poſt omnia, non curauit Scriptura. Sed iſtud non ſtat propter duo: Primò, quia volunt dare remedium extraordinarium, cum habeant remedium ordinarium, ſcilicet dant ſolutionem generalẽ, cum habeant ſpecialem, & tamen reprehenduntur qui volunt applicare eandem ſolutionem omnibus argumentis, ſicut qui eandem medicinam omnibus morbis applicant, vt patet in Decretis, 29. diſ. ſ. quomodo Beatus Ioannes in Apocal. ſe-
E ptem ſcribens Eccleſijs, in vnaquaq; earum, vel ſpecialia vitia reprehendit, vel virtutes probat. Ita Paulus Apoſtolus per ſingulas Eccleſias vulneribus medetur illatis, nec ad inſtar imperiti medici, qui vno colyrio omnium oculos vult curare. Et gloſ. ſuper ipſum locum dicit argumentum contra illos, qui tales in omnibus contrarijs ponũt ſolutiones, ſ. aliud ſecundum Leges, & aliud ſecundum Canones & illud nouum, iſtud vetus. Secundò, peccant iſti, quia falſum dicunt: nam non eſt verum, ꝙ ea, quę habentur hic, debeant poni in fine totius hiſtoriæ Dauid. Sed dicendum, ꝙ iſta non debent poni poſt omnia facta Dauid: quia non ſunt iſta facta, ſed dicta, ea autem, quę habentur ſeq. c. ſunt facta, ideo bene ſtant aliqua facta poſt vltima verba, ſecus tamen, ſi iſta eſſent vltima facta. Sed adhuc dicetur, quod non ſunt iſta vltima verba Dauid, quia ſeq. c. loquutus eſt, & in duobus capitulis ſequentis libri, vt patet ex litera.

Dicendum, quòd iſtud intelligitur de verbis, quę dixit Dauid ſpiritu prophetico: nam ea, quæ habentur hic, dicta ſunt ſpiritu prophetico, vt patet in litera, ſ. Spiritus Domini loquutus eſt per me. Ea autem, quę loquutus eſt Dauid ſequentibus capitulis, non loquutus eſt ſpiritu prophetico ſed communi loquutione, ideo iſta vocãtur vltima verba; ante hoc autem multa dixerat ſpiritu prophetico, ſcilicet, omnes Pſalmi, quos compoſuit. *Hæc autem ſunt verba nouiſſima*. Scilicet, nouiſſima verba Dauid, & intelligitur hoc vſque ad illum locum. *Hæc nomina fortium*. Quia ibi iam non extenduntur verba Dauid.

Verba prædicta quare vocentur nouiſſima. Quæſt. III.

G QVAERETVR, quare vocentur iſta verba nouiſſima? Aliquis dicet, quod non fuit Dauid, aliquid loquutus poſt hęc. Sed falſum eſt: quia ſequen. capit. & in primis duobus capitulis ſequentis libri loquutus eſt. Aliter dicendum ſecundum Rab. Dauid Kimhi, q᷑ ſunt verba nouiſſima, idest, quæ nouiſſimè locutus eſt ſpiritu prophetico: nam poſt hæc licet aliqua dixerit, non fuerunt ſpiritu prophetico dicta; etiam dicit, q᷑ poſt hoc nunquam fuit ſpiritus prophetię in Dauid, vel q᷑ receſſit ab eo. Non eſt tamen intelligendum, quòd receſſerit aliquidã Dauid, quia ſpiritus propheticus non eſt aliquid immanens, ſed illuſtratio raptim tranſiens, ſed dicitur receſſiſſe, i. quia nunc fuit in eo, & poſtea nunquam ſedit in ipſo. *Reſpõſio Chaldaica.* Aliter reſpondet litera Chaldaica, ſcilicet, q᷑ ſunt verba nouiſſima, ideſt verba de Meſſia prolata, & tempora Meſſiæ vocantur vltima tempora in Scriptura, & ſic prophetiæ de Meſſia dicuntur vltimæ prophetiæ. H De hoc Geneſ. 49. cum dixit Iacob filijs ſuis: Congregamini, vt annunciem vobis, quæ ventura ſunt in nouiſſimis diebus. Sic etiam Iſai. 2. dicitur. Erit in nouiſſimis diebus præparatus mons domus Domini. Idem Micheæ 4. Et ibi agitur de temporibus Meſſiæ. Aliter ſoluit Nicolaus, ſcilicet, quòd iſta dicantur verba vltima, ideſt, maximè memoriæ commẽdanda: quia quod vltimum eſt, maximè retinetur: ſic dicit Gregorius Homil. 19. Idcirco Dominus tunc diſcipulos increpauit, cum corporaliter illos reliquit, vt verbum quod recedens diceret, arctius in corde audientium impreſſum maneret. *Contra reſponſ. Chaldaicam.* Sed ſolutio Rab. Dauid Kimhi melior eſt; & patet: quia ſolutio literæ Chaldaicę non multũ ſtat: nam dies Meſſiæ non vocantur dies vltimi, eo quòd ſunt dies Meſſiæ, ſed eo quòd erant multum diſtantes ab illo tempore, quo prophetæ enunciabant de illis. I Item patet Geneſ. 49. quòd non vocentur dies Meſſiæ dies vltimi, tanquam ipſis conueniat hoc ſpecialiter, quia ibi dicitur, vt annunciem vobis, quæ ventura ſunt in nouiſſimis diebus: & tamen ſub nomine benedictionum dicti ſunt euentus futuri Iſraelitarum: quorum plurimi inceperunt immediatè poſt introitum in terram Channaam: nam ibi dicitur, in quibus partibus ipſe tribus habitaturæ erant ſortes, & illud fuit immediatè poſt introitum in terram Chanaam; & tamen vocantur dies illi nouiſſimi, quia multum diſtabant a tempore, quo iſta dicebat Iacob; ſic etiam patet: quia Beatus Ioannes Canonica prima, c. 2. dicit: Filioli, nouiſſima hora eſt: iam tamen tranſierat aduentus Meſſiæ. *Contra Nicol.* Solutio etiam Nicolai non multum conuenit: quia alia verba dixit Dauid, quæ erant æquè memoriæ commendanda ſicut iſta, vt patet ex diſcurſu Pſalmorum, K in quibus ſepè agit de Meſſia. Solutio autem Rabbi Dauid Kimhi, non habet reprehenſionem. *Dixit Dauid filius Iſai*. Scilicet, iſta quæ ſequuntur. Pater Dauid vocatur aliquando Iſai, & aliquando Ieſſe. De Iſai patet præceden. lib. cap. 16. & 17. & ſupra 20. & hic. De Ieſſe patet Iſa. 11. ſcilicet, Egredietur virga de radice Ieſſe, & Matth. 10. ſcilicet. Ieſſe autem genuit Dauid, ſed in libris veteris teſtamenti quaſi ſemper Iſai vocatur. In Hebræo habetur: *Dictum Dauid filij Iſai*. ideſt, iſtud eſt dictum eius, ſed idem eſt. *Dixit vir*, ideſt, dixit Dauid, eſt repetitio ſententiæ, quam interdum prophetæ faciunt in principijs loquutionum, ſic patet Num. 24. cum incepit loqui Balaam, & dicitur: Dixit Balaam filius Beor: dixit homo cuius obturatus eſt oculus: dixit auditor ſermonũ Dei, & omnia iſta ſignificant ſolùm, dixit Balaam. In Hebręo F habetur: *Dictum viri*, ideſt, dixit vir, ſed idem eſt. *Cui conſtitutum eſt de Chriſto Dei Iacob.* i. cui facta eſt promiſſio de Chriſto, ideſt, de Meſſia, qui eſt Dei Iacob, ideſt, qui miſſus eſt, & tunc mittendus erat à Deo Iacob: vel vocatur Chriſtus Dei Iacob. i. Meſſias Dei, quem cum magno deſiderio expectabat Iacob. In hoc ſignificat Dauid, quòd ſibi facta erat promiſſio de Chriſto naſcituro de ſemine ſuo, & verum eſt: quia ei, & Abrahæ facta eſt promiſſio de Chriſto: ideo in principio genealogiæ Chriſti ambo ponuntur ſimul, ſcilicet, liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid, filij Abraham. Et ſecundum Hieronymum in expoſitione euſdem Euangelij, cauſa fuit, quia promiſſio facta eſt vtrique. In Hebræo habetur: *Viri, qui eleuatus eſt in altũ, vnctus a Domino Iſrael.* Ideſt, iſtud eſt dictum viri, qui eleuatus eſt in altum, ſcilicet, lumine G prophetico: nam per illum propheta eleuatur ſuper cognitionem naturalem, quia peruenit ad intelligibilia capienda, quæ alias naturaliter capere non poſſet, & dicitur vnctus à Domino Iſrael, ideſt, qui vnctus fuit in regem à Domino Iſrael: nam Dauid vnctus eſt iuſſu Dei, præceden. lib. cap. decimoſexto, & eſt ſenſus totius literæ, ſcilicet, iſtud eſt dictum Dauid prophetæ. Litera autem noſtra accepit ſenſum literæ Hebraicæ per Amphibologiam: accipiens conſtitutum eſt pro eleuatus eſt: & Chriſtum, qui eſt in recto conuertit in obliquum, dicens de Chriſto Domini. *Egregius pſaltes in Iſrael*. Ideſt, Dauid erat optimus cantor, & pſalmographus inter omnes Iſraelitas: & ob hoc dicit Rab. Sal. quòd ſola cantica Dauid dicebantur à Leuitis in templo. Sed hoc falſum eſt: quia cum introducta fuit arca in locum ſuum in domo Dauid: Leuitæ, ſcilicet, Aſaph, & H fratres eius, cantauerunt Pſalmũ, ſcilicet; Confitemini Domino, qui eſt Pſalmus 104. & tamen Aſaph illum cantauit: & ipſe fecit illũ, vt patet 1. Paralip. 16. Vnde Pſalmus intitulatur Aſaph, & non Dauid. Sic etiam multi alij Pſalmi. Nam Aſaph, Eman, & Iditum fuerunt Princeps cantorum; & iſti prophetabant in Pſalmis, & erant Doctores: vt patet primo Paralipom. vigeſimoquinto: eſt tamẽ verum, quod Pſalmi Dauid ſunt plus frequentati in cantu Leuitarum: eo quòd plures Pſalmos fecerat Dauid quàm fecerunt Leuitæ: vt patet ex eorum titulis ſecundũ quòd ſcribuntur in pſalterio in principijs pſalmorum. *Spiritus Domini loquutus eſt per me*. Hic ponitur excellentia prophetię ex modo reuelationis. Pro quo conſiderandum, quod Nicolaus dicit duplicem eſſe reuelationem propheticã, quæ fit per illuſtrationem intellectus: quædam enim fit intelle- I ctu illuſtrato ſupernaturaliter ad aliquid cognoſcendum: & vltra hoc impreſſa quadam imagine in phantaſia, ſuper quam intellectus ſe conuertat, & intelligat id, quod Deus reuelare vult: & ſic eſt modus intellectionis noſtræ: nam nos non intelligimus niſi conuerſo intellectu ſuper phantaſmata, vt patet 3. de anima, ſcilicet: Oportet intelligentem phantaſmata ſpeculari, & iſto modo dicit, quòd facta eſt reuelatio Ieremiæ de deſtructione Ieruſalem per Chaldæos: nam dixit ei Deus: Quid tu vides Ieremia? & reſpõdit: virgam vigilantem ego video, Et iterum ait: quid tu vides? & reſpondit; ollam ſuccenſam ego video, & ebullitiones eius ab Aquilone: vt patet Ierem. 1. Alius modus reuelationis ſpiritualis eſt, quandocunque ſolus intellectus illuſtratur, & non fit aliqua impreſſio in phantaſia: ſed ipſa illuſtratio intellectus eſt ſufficiẽs cauſa ad intelligendũ: K & dicit, quòd iſte modus cognitionis eſt perfectior, quàm primus, ſicut apparet in cognitione concluſionis geometricæ; nam aliqui ſunt qui intelligũt concluſiones geometricas ſolum, ſi ſibi dicantur; etiam ſi non fiat aliqua deſcriptio linearum, & figurarum ad exemplificandum. Alij autem ſunt, qui non intelligũt hæc niſi fiant deſcriptiones figurarũ quas videant, & ſicut illi, qui nullis deſcriptionibus indigent ad intelligendũ habent perfectiorẽ actum intelligendi q̃ illi, qui non intelligunt ſine deſcriptionibus, ita actus intelligendi propheticus, qui ſine aliquo impreſſo in phantaſia ſufficit ad ipſum qđ intelligi debet ſupernaturaliter, eſt perfectior actu intelligendi, qui ſimul requirit phantaſmata: nã phantaſmata ſupplẽt aliquid, quod deeſt ipſo actui intelligendi, & nunc dicit, quòd in Dauid fuit iſte modus intelligendi, ſine imagine, & in hoc erat valde excellẽs inter prophetas, & dicitur. *Spiritus Domini loquutus*

tus eſt per me. Ideſt, Spiritus Dñi ſolus immutauit intellectũ Dauid, non aſſiſtente aliquo phantaſmate. In Hebræo dicitur: *Loquutus eſt in me.* Et idem eſt, maximè, quia litera Hebraica ſecundũ æquiuocationẽ poteſt trahi, & trahitur interdũ ab ipſis Iudæis ad ſignificandũ in me, vel per me. *Et ſermo eius per linguam meam.* Ideſt, ſermo eius tranſijt per linguã meã. In quo dicit Nicolaus, q̄ ſignatur, q̄ Deus non ſolùm direxit intellectum Dauid, ſed etiam linguam ſuam ad loquendum, quia oĩa, quæ loquebatur erant propheticæ. *Dixit, Deus Iſrael mihi locutus eſt.* Ita eſt repetitio ſententiæ, quæ fit ſæpe in his verbis propheticis, ſicut dicebatur ſupra. ſ. dixit Dauid filius Iſai, dixit vir, &c. *Fortis Iſrael.* Vocatur Deus fortis Iſrael, ideſt, fortis ad liberationẽ Iſrael, vel qui oſtẽdit fortitudinem ſuam in liberatione Iſrael. ſ. quia per ſigna magna, & portenta eduxit Iſraelitas de Aegypto, vt patet Exodi 7. vſq; ad 12. & iſte modus loquendi eſt multum frequentatus, potiſſimè in Pſalmis, vt patet præced. cap. & etiam in alijs locis, vt patet Geneſ. 49. ſ. Diſſoluta ſunt vincula brachiorũ eius per manum fortis Iacob, ideſt, per manũ Dei, qui eſt fortis ipſius Iacob. *Dominator omnium iuſtus.* Ideſt, iſte Deus dominator, quia nõ ſolum habet proprietatem omnium rerum, per quam Dñs eſt earum, ſed etiam actualiter dominatur, & tamen iuſtus eſt; hoc dicitur ad ſignificãdum rectitudinem Dei: nam vt cõiter domini inter hoĩes plura agunt voluntate, quàm lege, & plura paſſione, quã ratione, & quãto fuerit dñs maior, tanto magis ſequitur voluntatem, velut nõ ſubiectus legibus, ideo illi, vt plurimum faciunt iniuſtitias multas: Deus autẽ, quãquam vniuerſalis Dñs ſit, tñ iuſtiſſimus eſt, nec condẽnat iuſtum cũ impio, vel è conuerſo, ſicut dixit Abraham Gen. 18. ſ. Abſit à te, vt hanc rẽ facias, & occidas iuſtũ cum impio: fiatq; iuſtus ſicut impius, non eſt tuum hoc, qui iudicas omnem terram. *Dominator in timore Dei.* Scilicet, quanquã Deus ſit dominator oĩum, tñ ſpãliter eſt dominator illorum, qui timent eũ, quia ipſe ſpãliter attẽdit ad illos, qui timẽt eũ. In Hebræo habetur: *Potens in homine.* Vbi dicit litera noſtra, ſupra dñator oĩum, ſed idem eſt. *Sicut lux auroræ oriente Sole.* Hic introducuntur exempla. ſ. de viſione intellectuali ſine imagine, & ad hoc dicitur de ſole viſo cum nube, vel ſine nube. Pro quo ſciendũ, q̄ Nicol. dicit, ſolem poſſe videri dupliciter, ſ. vel inquantũ eſt obumbratus nubibus, vel inquantũ eſt fulgens ſine nube; Primus modus eſt imperfectior ad viſionẽ, quia quilibet oculus etiãſi ſit infirmus, poteſt ſolem obumbratum conſpicere. Secundus modus eſt perfectior, quia nõ poteſt quilibet oculus ſic videre ſolem, ſed ſolùm ille, qui eſt fortis: vnde oculi valde debiles non ſolùm nõ poſſunt videre lumẽ ſolis directè, ſed etiã non poſſunt qualitercumq; reſpicere lumen diei, ſicut patet de noctua ſecundo Metaph. Dauid autẽ cognoſcebat Deũ ſpiritu prophetico, ſicut qui videt ſolem nõ obumbratum, quia illa eſt perfecta cognitio, & ſic eſt ſenſus, q̄ ſicut lux auroræ oriente Sole mane abſque nubibus rutilat, ſic erat modus prophetiæ Dauid, ſ. quia cognoſcebat veritatem ſupernaturalem fulgentẽ in intellectu ſuo ſine aliquo phãtaſmate. *Et ſicut pluuijs germinat herba de terra.* Hic ſecundum Nicol. inducitur exẽplum de reuelatione facta Dauid de Chriſto naſcituro de ſemine ſuo, inquãtum eſt hoc ex Diuina liberalitate, & ſine merito ſuo: & eſt ſenſus. Sicut terra de ſe arida eſt, & nõ germinat niſi ſuperfundatur aqua, & ſic impinguetur: ita Virgo Dña noſtra, quę vocatur terra, de qua dicitur: Et terra noſtra dabit fructum ſuum. Pſal. 84. non potuit cõcipere Saluatorem ſine ſpeciali gratia influxionis Dei, ſic patet Iſa. 45. ſcilicet: Rorate cæli deſuper, & nubes pluant iuſtum, aperiatur terra, & germinet Saluatorem. *Nec tanta eſt domus mea apud Dominum, vt pactũ æternum iniret mecũ.* Ideſt, nõ ſum ego tanti meriti, nec tota domus mea, vt Deus iniret pactum mecũ. & intelligit Nicol. de Chriſto naſcituro, quia Deus promiſerat hoc Dauid. *Firmum in omnibus atque munitum.* Ideſt, illud pactum eſt firmum per omnia, ſ. quia nequaquam deficiet, ſed vocatur pactũ æternum, quia erat de Chriſto naſcituro, cuius regnũ erat æternum. Rab. Salom. dicit, quòd pactum vel firmamentum erat lex, quam Dauid habebat in domo ſua, & cuſtodiebatur ab oĩbus domeſticis ſuis. Sed hoc nihil eſt, quia non fecerat pactum Deus ſpecialiter cum Dauid, de ſer-

Pactum vel firmamentũ quid eſſet.

A uanda lege, quanquam verum eſt, q̄ in pacto inito interuenit, q̄ filij Dauid ſeruarent legem, vt patet ſupra 7. hoc tamen non eſt pactum, de quo loquitur Dauid: quia quòd filij Dauid tenerentur obſeruare legẽ, non erat aliqua gratia ipſi Dauid, & tamen Dauid allegat hic iſtud pactum, tãquam gratiam ſibi factam, cùm ait: nec eſt tanta domus mea apud Dominum, vt pactum æternum iniret mecum: ergo debet intelligi de aliquo alio pacto, ſ. de pacto regni poſſidendi ſemper; vel de Meſſia naſcituro de ſemine eius. In Hebræo habetur: *Non cum caligine, vel ſpiſſitudine.* Vbi litera noſtra dicit, abſque nubibus: & idem eſt, quia nubes ſpiſſæ ſunt, vel caliginoſæ; & iſta dictio ponitur in Hebræo præcedenti c. vbicunque nos habemus caliginem. In Hebræo habetur: *Sicut ſplendor pluuiæ germinis terræ.* Vbi nos dicimus, ſicut pluuijs germinat herba terræ, & Hiero-

B nym. tranſportauit iſtam ſententiam, eo quòd viſum eſt ſibi rationabilius ſic intelligi, quaſi nihil ſignificaret eſſe ſplendorem pluuiæ germinis terræ. Mihi tamen non repugnando tanto viro rationabilius videtur dictũ ſicut habetur in Hebræo, ſcilicet, ſicut ſplendor pluuiæ germinis terræ, ideſt, quòd id, de quo dicitur, ſit tanquam ſplendor pluuiæ in germine, ideſt, in herbis terræ, quia ſplendor ille eſt magnus, vt poſtea dicetur applicando literam aliter. In Hebræo habetur: *Non eſt ſic domus mea.* Vbi nos dicimus: non eſt tanta domus mea: ſed idem eſt, ſcilicet, non eſt ſic domus mea, ideſt, non eſt tam bene diſpoſita, vt Deus deberet pactum mecum inire. Et idem eſt; non eſt tanta domus mea, ideſt, non eſt tanti meriti. In Hebræo habetur: *Nam pactum æternum iniuit mecum.* Vbi nos dicimus, vt pactum iniret, ſed idem eſt: litera tamen noſtra expreſſius

C iſta dicit. In Hebręo dicitur: *Ordinata in omnibus, & cuſtodita:* Et poteſt referri ad domum Dauid, ſcilicet, Deus fecit, quòd domus mea eſſet in omnibus ordinata, & cuſtodita. Vel poteſt poni in neutro, vt dicatur ordinatum in omnibus, & cuſtoditum, & refertur ad pactum, ſcilicet, quia illud eſt in omnibus cuſtoditum, & ordinatum, & iſtũ ſenſum tenet litera noſtra dicens: firmum in omnibus atque munitum, ſcilicet, pactum ipſum eſt firmum, quia non diſſoluetur, ſed idem eſt. *Cuncta enim ſalus mea.* Iſta litera tota vſque, *Præuaricatores autem,* Legitur à Nicolao per modum ſupplerionis, & dicit, quòd eſt modus loquendi decurtatus, qui frequentatus eſt apud Hebræos, & hic fit ex exceſſu deuotionis Dauid, quando iſta dicebat. Vnde dicit: *Cuncta enim ſalus mea.* Scilicet, dependet à Deo. *Et omnis voluntas.* Scilicet, tota voluntas mea

D tendit in Deum. *Nec quicquam ex ea, quòd non germinet.* Ideſt, nihil eſt de actibus meis, quòd non fiat deliberatè, & quòd non ordinetur in Deum. Iuxta illud primæ ad Corinth. 10. ſiue ergo manducatis, ſiue bibitis, vel aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. In Hebræo dicitur: *Quia non faciet germinare.* Sed idem eſt; debet tamen ſubintelligi, ſcilicet, quia non faciet germinare, ideſt, nihil eſt, quod non faciat germinare de voluntate mea. *Præuaricatores autem.* Hic ponitur pœna malorum, poſtquam poſitum eſt præmium bonorum, & primò ponitur hic de pœna temporali ſecundum Nicol. & poſtea concluditur de æterna, & dicitur: *Præuaricatores autem quaſi ſpinæ euellentur vniuerſi.* Dicit, quòd intelligitur hoc de Iudæis malis, qui tempore Chriſti fuerunt præuaricatores non recipiendo doctrinam eius: & iſti euellentur ſi-

E cut ſpinæ, ſcilicet, ſicut ſpinæ inutiles ſunt, & eijciuntur de terra: ita iſti fuerunt eiecti per Titum, & Veſpatianum: nam expulſi fuerunt de terra ſua, nunquam rediturn ad illam. *Quæ non tolluntur manibus.* Ideſt, iſtæ ſpinæ non capiuntur manibus, quia duræ ſunt. & dicit, quòd intelligitur de Iudæis, qui noluerunt manſuetè recipere doctrinam Chriſti, & diſcipulorum: Ideo venit ſuper eos dura correctio Romanorum. *Et ſi quis tangere voluerit eas, armabitur ferro, & ligno lanceato.* Dicit hoc fuiſſe in Romanis, qui venientes ad expellendum Iudæos de terra: venerunt cum magno exercitu, & fecerunt bella fortiſſima, vt declarat Ioſephus in libris de bello Iudaico, & ſic erant armati ferro, & lanceis. *Igneque ſuccenſa comburentur.* Ideſt, vrbs Ieruſalem fuit combuſta per Romanos, & etiam multi de Iudæis. *Vſque ad nihilum.* Ideſt, cõburentur mali, ita vt nihil maneat de eis. Et dicit Nicol. quòd in

hoc ſignificatur pena æterna, in qua nullus erit de malis, qui non comburatur. In Hebræo habetur: *Belial.* Vbi nos dicimus præuaricatores, & eſt ſingulariter dictum: ſed interdum etiam ponitur pro plurali, ſicut ipſi Iudæi concedunt, immò ipſi exponunt Belial, pro malis viris, ſicut litera noſtra. In Hebræo habetur. *Et vir tanget in ipſis, erit plenus ferro, & haſta lancea in manu ſua.* Et idem eſt quod litera noſtra, ſcilicet, quòd quicumque vir voluerit tangere ſpinas erit plenus ferro, ideſt, armabitur ferro, & erit haſta lanceæ in manu ſua, ideſt, armabitur ligno lanceato. Sciendum, quòd litera iſta ſunt expoſita ſupra ſecundum Nicolaum: & quia in quibuſdam non multum videtur applicari ſenſus ſuus literæ, oportet aliter exponi. Pro quo ſciendum, quod Rab. Dauid Kimhi, in tota iſta litera, ex illo loco. ſicut lux auroræ, tangit vnicam ſententiam, ſcilicet, cõparationẽ bonorum, & malorum, ſ. quòd boni ſunt ſicut lux auroræ, & ſicut ſplendor in herbis: mali autẽ ſunt ſicut ſpinæ duræ, quæ non poſſunt ſecure tangi manibus, ideo debent ſuccindi ferro, & ſic mali, qui repugnãt valde correctioni, nõ poſſunt manibus corrigi, i. leuiter, ſed debẽt eijci de terra ferro, & debent cõburi. Iſta ſententia quãquam non totaliter applicetur literæ, tamen nõ multum deuiat. Aliter autem exponit literã iſtam Ionathas in Chaldæo, & ponit etiã vnicam ſententiã in tota litera. ſ. quod boni ſunt ſicut ſol fulgentes in aurora: & mali ſunt ſicut ſpinæ, quæ in principio ſũt teneræ ſicut herba, & nullus vult eas ſcindere, cũ tunc poſſent ſcindi ſine periculo, ſed miſeretur earũ: poſtea autẽ quãdo fuerint magnæ, nullus poteſt eas tollere niſi ferro: & dicit quod ſuccẽdentur iſti mali, qui ſunt ſicut ſpinæ igne æterno in die, qua Deus iudicabit ſæculũ, & etiã iſte non multũ deuiat à veritate ſentẽtiæ. Nos tamen nunc aliter exponamus, applicando ſingulas partes literæ: licet omittemus varietatẽ literæ noſtræ, & Hebraicæ, quia iam poſuimus eã ſupra; etiam omittemus multa alia, in quibus non conſiſtit differentia expoſitionis huius, & expoſitionis Nic. & incipit: *Hæc ſunt verba nouiſſima.* Ideſt, vltima quæ dixit Dauid per ſpiritũ ſanctũ, ideo dicit Hiſtor. Schol. quod iſte poteſt vocari vltimus Pſalmus, & nõ eſt annumeratus alijs. *Dixit vir.* In tota iſta litera vſque ad finẽ intẽdit Dauid vnã ſententiã, ſ. quod non eſt ſic de eo, ſicut de viris malis, ſed Deus loquutus eſt per ipſum, & dixit quod domus ſua eſſet ſicut ſol fulgens ſine nubibus, mali autẽ non ſic: ſed tãquã ſpinæ, quæ præſcinduntur ferro, & cremantur: multoties autem ponuntur tales cõparationes in ſcriptura de bonis ad malos, ſ. quod boni proſperentur, & mali deficiant, vt patet Pſal. 1. cũ dicitur de viro beato: Et erit tanquã lignũ, quod plantatũ eſt ſecus decurſus aquarũ, quod fructũ ſuũ dabit in tẽpore ſuo, & foliũ eius non defluet, & oĩa quæcũque faciet proſperabuntur. Et ſequitur de malis: Non ſic impij, non ſic, ſed tanquã puluis, quẽ proijcit vẽtus à facie terræ. *Dixit vir, cui cõſtitutũ eſt de Chriſto Dei Iacob.* Ideſt, dixit iſta, quæ ſequuntur ille vir, cui data eſt certitudo de Chriſto Dei Iacob, i. de Meſſia, quẽ promiſit Deus Iacob. Secundum literã Hebraicã, vt dictũ eſt, deberemus dicere: Dixit vir, qui eleuatus eſt in altum, & vnctus à Deo Iſrael: ſed facilè eſt conuertere literã Hebraicam ad ſenſum noſtrũ. Eſt autẽ ſenſus literæ Hebraicæ, quod iſtud dixit Dauid, qui eleuatus fuit in altum, ſ. in ſtatum regium, cũ prius eſſet paſtor: & fuit vnctus in regẽ à Deo Iſrael. Sed ſiue accipiatur ſecundum literã noſtrã, ſiue ſecundũ Hebraicam, in toto iſto verſu vſq; ibi: Spiritus Dñi, non eſt alia ſententia, niſi quod exprimitur, quis eſt iſte, qui dixit hæc: & dr̃ quod iſte eſt Dauid filius Iſai, qui eleuatus eſt, & conſtitutus rex à Deo Iſrael, & eſt cantor egregius. Secundum literam noſtrã eſt ſenſus, quod iſte eſt Dauid, qui habuit conſtitutionẽ. i. certitudinẽ de Meſſia, de quo ei Deus reuelauit, & eſt cãtor egregius, & ſic non ponitur ibi de reuelatione Meſſiæ tanquã iſta prophetia principaliter intẽdat de reuelatione Meſſię, ſed ſolùm ponitur iſtud tanquã titulus, quia ſicut quando viri conſtituti in dignitatibus vel officijs dant aliqua mãdata in ſcriptis, ponunt in principio mandati oĩa nomina dignitatum, vel officiorum ſuorũ: ita & in prophetijs antequam ponatur id quod propheta dixit, ponitur titulus eius. ſ. de qua origine, vel de quo loco ſit, vel in quã dignitate: ſic patet in principijs omnium prophetarum fere tam maiorum, quam minorum: quia incipiunt ſic. Verba talis,

F vel talis prophetæ, qui fuit de tali origine, vel de tali loco; & hoc patet ex principijs ipſorum. Ita hic antequã ponatur quid dixerit Dauid, ponitur quis ipſe fuerit; & quædã excellẽtia prophetiæ eius, ſcilicet, quod reuelatum fuerit ei de Meſſia, quod erat magnæ perfectionis reuelari alicui prophetæ. Iſta duo. ſ. quis fuerit, & modus reuelationis tãguntur Num. 24. in prophetia Balaam, & ponũtur, antequam ponatur de verbis eius, ſcilicet: Dixit Balaam filius Beor, dixit homo cuius obturatus eſt oculus, dixit auditor ſermonum Dei, qui viſionem omnipotentis intuitus eſt, qui cadit, & ſic aperiuntur oculi eius. Hæc omnia pertinent ad titulum, & tunc ſequuntur verba prophetæ, ſ. quam, &c. & in illo titulo exprimitur perſona, inquantum dicitur, dixit Balaam, & origo, inquantum dicitur, filius Beor, & prophetia, & modus prophetiæ. ſ. dixit homo cuius obturatus G eſt oculus, dixit auditor ſermonũ Dei, qui cadit, & ſic aperiũtur oculi eius: Hæc omnia ſignant modus ſpeciales prophetiæ Balaam, quos declarauimus Num. 24. iſta tria ponuntur hic, ſ. dixit Dauid, quantum ad perſonã. Filius Iſai quantum ad originem. Dixit vir, cui conſtitutum eſt de Chriſto, & egregius pſaltes Iſrael, quantum ad prophetiã, & dignitatẽ prophetiæ. *Spiritus domini loquutus eſt per me.* In hoc ſignificat, quod iſtud qđ dixit, fuit p ſpiritũ propheticũ. *Et ſermo eius per linguam meam*, ideſt, ſermo Dei expreſſus fuit per linguam meam. Repetitio ſentẽtiæ eſt, quia idem eſt, quod ſpiritus Dei loquatur per aliquem, & quod ſermo Dei proferatur per linguã eius. Vocatur autẽ ſermo Dei, quia id quod loquuntur prophetæ non eſt verbum eorum, ſed Dei: eo quod Deus imprimit eis illam intellectionem, quia ipſe eſt ſicut intellectus agens, & prophetæ ſunt ſicut intel- H lectus paſſibilis ſolùm recipiendo, ideo non ſunt ipſi, qui loquuntur, ſed magis Deus eſt, qui loquitur. Iuxta illud: Non eſtis vos, qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri, qui loquitur in vobis. Matth. 10. & Luc. 21. quod æqualiter Apoſtolis, & Prophetis conuenit. Nec eſt hic accipiendum quod Nicol. inducebat, ſ. quod innuatur hic differẽtia prophetiæ Dauid ab alijs prophetis. ſ. quia videbat per ſolùm intellectũ ſine imagine, quia manifeſtè apparet quod litera ſolùm vult ſignificare, quod Dauid loquebatur p Deũ, & nõ à ſeipſo. Itẽ quia de oĩbus prophetis eſt generale, quod ſpiritus Dñi loquitur per eos, ſicut. n. patet de Michea, cui loquutus eſt ſpiritus Dñi, quanquã dicat ſe vidiſſe quaſi imagines fugiẽtis Iſrael, de quo ſeq. lib. c. vlt. *Deus Iſrael mihi loquutus eſt.* Repetitio ſententiæ eſt, & idem ſignat, quod ſpiritus Dñi loquutus eſt per me. *Fortis Iſrael dominator omnium, iuſtus* I *dominator in timore Dei.* Iſta oĩa ponuntur ad deſignandũ perfectiones quaſdam Dei, & exponũtur ſicut ſupra expoſita ſunt. *Sicut lux auroræ.* Hic incipiunt verba prophetiæ, quia oĩa præcedentia pertinent ad titulum eius, vt ſupra declaratum eſt, & hic ponitur ſententia de domo Dauid, ſ. quod Deus conſeruaret domũ Dauid. i. progeniem eius ſemper in magna excellentia, ſicut eſt ſol qui in aurora ſurgit ſi nulla nubes ſit, quia tunc eſt valde gratus mũdo diſcuſſis tenebris noctis. *Oriente ſole mane abſque nubibus rutilat.* Ideſt, ſicut ſol ſi non impeditur nebulis, fulget valdę, ita proſperitas domus Dauid eſſet ſine aduerſitate obſcurante: & ſic futurum erat, ſi nunquam peccaſſent filij Dauid, quia fuiſſet proſperitas domus eius ſine perturbatione. Quod autẽ domus Dauid cõparetur ſoli, apparet Pſal. 88. Semel iuraui in Sãcto meo, ſi Dauid mẽtiar, & ſemen eius K in æternum manebit, & thronus eius ſicut Sol in cõſpectu meo, & ſicut Luna perfecta in æternum, & teſtis in cælo fidelis. Et iterum: Et ponã in ſæculũ ſæculi ſemen eius, & thronum eius ſicut dies cæli. Simile patet Pſal. 72. vbi comparatur domus Dauid Soli, & Lunę. *Et ſicut pluuijs germinat herba de terra.* Secundum iſtam literam, quæ differt à litera Hebraica, eſt ſenſus, quod domus Dauid germinaret, ideſt, creſceret quotidie in proſperitate, ſicut germinat herba de terra, infuſis pluuijs. Litera tamẽ Hebraica habet aliter, ſcilicet. *Sicut ſplendor pluuia germinat, vel herba terra.* Iſta litera eſt conuenientior, quia litera noſtra detruncat literam Hebraicam: nam non ponit ſplendorem, qui ponitur in Hebræo: etiam quod ſecundum literam noſtram non continuatur iſta particula cum præcedenti, & ſecundum literam Hebraicam ſic: nam in vtraque dicitur de ſplendore, & eſt ſenſus quod domus Dauid eſſet ſicut lux auroræ,

roris, oriente Sole ſine nubibus, & ſicut ſplendor herbarũ quando in eis eſt pluuia: hoc ponitur ad ſignificandum ſpecialem fulgorem. Nam quãdo ros cecidit per noctem, vel aliqua parua pluuia, & ſunt guttæ ita pẽdentes in herbis: ſi oriatur ſol ſuper herbas, & non ſit aliqua nebula impediens, cauſabitur magnus fulgor in herbis propter guttas roris pendentes, & non cauſaretur ille fulgor per modum ſcintillationis, & radioſitatis, ſi non eſſent ibi guttæ roris: ſic patet quando ſol oritur ſuper aquam, quia ibi cauſatur quidam fulgor ſuper aquam ex reuerberatione, & nõ cauſatur ſuper terram. Simile fit oriente Sole ſuper ſpeculum, vel ſuper arma polita, vel ſuper quæcumque cramenta diligenter terſa, quia tunc fit magnus fulgor. Et ſic dicebat Dauid, quod domus ſua non ſolum eſſet ſicut lux ſolis orientis ſine nubibus, ſed etiam quando iſte ſol ortus ſine nubibus oritur ſuper herbas habentes ros, quia tunc duplicatur ſplendor, & iſtud ſignat excellentem, & famoſam proſperitatem domus ſuæ. Ex hoc apparet, quod non ſit expoſitio Nicolai conueniens: quia diuidit ſententiam huius literæ, quę penitus eſt eadem: nam cùm dicitur, ſicut lux auroræ: exponit de modo prophetiæ Dauid, ſcilicet, ꝙ erat per ſolum actum intelligendi clarum, & nõ erat cum aliquibus imaginibus, quæ ſunt tanquam nubes, cum quibus oritur ſol, & ſequentem literam exponit de Incarnatione Chriſti, ſcilicet, & ſicut pluuijs germinat herba de terra, & tamen manifeſtum eſt, ꝙ totus iſte eſt vnus contextus, & vnus verſus. Etiam quia illa coniunctio copulatiua facit pertinere ad eandem ſententiam. Item non ſtat, quia nõ applicatur ſatis ad literam ſicut ipſe vult, ſcilicet, quia ſicut germinat herba de terra, ita Domina noſtra genuit Saluatorẽ, quia quilibet videbit hoc friuolè dictum, & non coaptari præcedentibus, nec ſequentibus, nec ipſi literæ. *Nec eſt tanta domus mea apud Dominum.* Dixerat enim, ꝙ Deus promiſerat ei, quòd domus ſua fulgeret ſicut ſol ſuper herbas roridas; hic ponit ꝙ hoc fit ex ſola liberalitate Dei, ſ. nõ eſt tãta domus mea apud Dñm, ideſt, non eſt tanti meriti. *Vt pactum æternum iniret mecum*, ſcilicet, quia ad hoc ꝙ aliquis ineat fœdus cum alio, oportet ꝙ ſint æquales, quia in fœdere vtrinq; fit promiſſio, & quantum ad hoc ſunt æquales; ideo reputabat Dauid, vt valde magnam gratiam, ꝙ Deus voluiſſet inire fœdus cum illo, quia ipſe nihil horũ merebatur. Nic. expoſuit iſtud de pacto Incarnationis Chriſti, & hoc vt cõtinuaret literam iſtã cum præcedenti, ſed nullo modo poteſt ſtare: quia dicitur in litera, ꝙ erat pactum æternũ. Sed manifeſtum eſt, ꝙ pactum de Incarnatione Chriſti non vocatur æternum, nec poteſt vocari, quia æternum dicit durationem ſine fine, vel ſaltem valde magnã, ſecundum modum loquẽdi ſcripturæ, & tamen Incarnatio Chriſti fuit in inſtanti, ideo nõ dicit aliquam durationem, & ſic non poteſt determinari per eſſe æternum, vel modicum durans. Sed Nicol. retorquet iſtud æternum, dicens ꝙ vocatur pactum de Incarnatione Chriſti æternum, quia Chriſtus regnaturus erat in æternũ. Iſa. 9. ſed iſtud eſt nimis alienum, quia dato ꝙ poſſet intelligi litera de Incarnatione Chriſti, adhuc nõ vocaretur pactum æternum propter regnum Chriſti: quia iſta duo valde erãt diſtincta, ſcilicet, ꝙ Chriſtus incarnaretur, & quod regnum eius eſſet æternum, vel non: ideo ad hoc oportet eſſe diuerſas prænunciationes, & ſic nõ poteſt intelligi niſi de regno domus Dauid, quia Deus promiſit, ꝙ illud eſſet æternum cùm poſſet durare pauco tẽpore, & iſta erat magna gratia ꝙ promitteretur regnum in æternũ, & ob hoc Dauid ſpecialiter expreſſit de pacto æterno gratias agens, quod eſt æternum. Sic etiam fecit ſupra ſeptimo, cùm ait: ſed & hoc paruum viſum eſt in conſpectu tuo, niſi loquereris etiam de domo ſerui tui in longinquũ. *Firmum in omnibus, atque munitum*, ideſt, iſtud pactum eſt totaliter firmum, & munitum, ſcilicet, ꝙ nunquã variabitur, ſic enim dixerat Deus ipſi Dauid, ꝙ etiam ſi filij ſui peccarent, non auferret regnum eis, ſupra 7. & quantum ad hoc erat ſimpliciter firmum, & munitũ in omnibus, ideſt, contra omnia, per quæ caſſari poſſet, nam dato ꝙ Deus promiſiſſet ſimpliciter, ꝙ filij Dauid regnarent in æternum, ſi peccarent, illud fœdus irritabatur, promiſit tamen Deus, quòd etiam ſi peccarent, non auferretur regnum, ideo nõ erat aliquid per quòd poſſet deſtrui iſtud pactum. *Cuncta enim ſalus*

A *mea, & omnis voluntas mea.* Iſtæ clauſulę ex modo ſcripturæ videntur decurtatæ, quia non ſunt hic verba aliqua, per quæ explicentur: ideo Nicol. ſubintelligit verba, ſcilicet, cuncta ſalus mea eſt à Dño, & omnis voluntas mea tendit in Dominum. Iſtud tamen videtur eſſe alienum, ideo debet referri vtraque clauſula ad id, quod ſequitur, ſcilicet: *Nec quidquam ex ea, quod non germinet*, ideſt, omnis ſalus mea, & voluntas mea ſic ſe habent ꝙ nihil eſt, quod non proficiat de illis, emittendo germen, & eſt ſenſus. Quodcunq; ego volo proſperatur, nec eſt aliqua operatio mea, quæ non tendat ad ſalutem. Iſtud eſt quod non ſit aliquid quod non germinet: & iſtud ſignificabat, quòd Deus dirigere debebat Dauid in omnibus operationibus ſuis, & ille, qui à Deo dirigitur proſperatur. Sic patet Geneſ. 39. cũ dicitur: Fuit Dominus cum eo, & erat vir in cunctis proſperè agens: habitabatque in domo Domini Dei ſui, qui
B optimè nouerat Dominum eſſe cum eo, & omnia quæ gereret ab eo dirigi in manu illius. Et quia Deus promiſerat Dauid quòd proſperaret eum in omnibus, ſupra ſeptimo, confidebat tantum in illo fœdere, quod nihil credebat ſe voliturũ, vel incepturum, quod non proueniret ad proſperum finẽ, & iſtud erat quòd omnia, quæ vellet Dauid, germinarent. Et ſic conuenit ſuperiori ſententiæ de pacto æterno. *Præuaricatores autem quaſi ſpinæ euellentur vniuerſi.* Hic dicitur de malis per comparationem ad domũ Dauid, ſcilicet, quia Deus elegit Dauid, & fecit cum eo fœdus, ideo conſeruabit eum in omnibus operationibus ſuis. In malis autem non eſt ſic: quia Deus non proſperabit actus illorum, ſed tribulabit eos, & euellentur de poſſeſſionibus ſuis, ſicut euelluntur ſpinæ de terra, ne noceant. *Quæ non*
C *tolluntur manibus.* Iſta, quæ ſequuntur, non pertinent ad conditionem euulſionis malorum, ſed ſpinarum principaliter, licet ad malos applicari poſſit, ſcilicet, ſpinæ non tolluntur manibus, quia ſunt pungitiuæ valde, ita & mali quãdo ſunt indurati ſicut ſpinę, corriguntur à Deo dura punitione, quæ magis propriè vocatur pœna, vel exterminium quàm correctio. *Et ſi quis tangere voluerit eas, armabitur ferro*, ideſt, ſpinæ quando ſunt valdè duræ, non tolluntur manibus, licet tollerẽtur, quando eſſent virides, & teneræ, ſed quicunque vult tangere eas, armabitur ferro, ſcilicet, ſarculo, vel falce ferrea, ideſt, quòd non ſuccidantur manibus, ſed ferro. *Et ligno lanceato*, ideſt, ligno facto ad modum lanceæ, ſcilicet, quòd lignum lõgum debet accipi ad modum lanceæ, & in illo erit falx vel ſarculum ferreũ, & non ſufficit, quòd armemur ferro in manibus, quia ſi pro-
D pinquæ nobis ſunt ſpinæ, quanquam habeamus ferrum in manibus, lædemur in alijs partibus corporis; ideo neceſſe eſt eſſe ferrum in ligno lanceato, ideſt, longo ad modum lanceæ, itá quòd nullo modo ad nos pertingat ſpinæ. Iſtud autem nõ conuenit expoſitioni Nicolai: quia ipſe volebat quòd intelligeretur de Romanis, qui venerunt armati cõtra Iudæos, quia manifeſtum eſt, quòd lignum lanceatum non ſignificat lanceam, vel aliquod genus armorum, ſed haſtile ad infigendum ei falcem, vel ſarculum, ideo ad ſpinas refertur. *Igneque ſuccenſæ comburentur vſque ad nihilum*, ideſt, poſtquam fuerint ſuccisæ iſtæ ſpinæ, comburentur vſquequo de illis nihil maneat; ita mali de hæreditatibus ſuis expellentur, & alij ſuſcipiẽt eas, ipſi verò deſtruentur, itá vt non maneat de eis nec radix. Iſtud autem intelligitur hic in præſenti, quia Deus interdum punit malos,
E ita vt nihil maneat de eis, ſed magis hoc erit in futuro, quãdo omnes mali claudentur in gehenna. *Hæc nomina.* Hic ponitur ſecũdum principale huius cap. ſ. catalogus fortiũ. Et diuiditur in duo: quia primò ponuntur nomina virorum magis notabilium. Secundò, ponuntur nomina virorum magis communium, ibi. *Aſael frater Ioab.* *Catalogus fortium.*

Quomodo viri fortes ſe habeant, & quot fuerint.
Quæſt. IIII.

QVAERETVR circa primum de iſta habitudine virorum fortium, ſcilicet, quomodo ſe habeant? Reſpondendum, quòd hic computantur triginta ſeptem viri fortes, vt patet in fine capitul. ſed in iſtis ponuntur triginta in quodam ordine, quorum nomina expreſsè ponuntur infra ex illo loco; Aſael frater Ioab, manent

autem alij ſeptem, de quorum computatione eſt dubium. *Opinio Nicolai* Nicol. enim dicit, quòd fuerunt viri 39. ſcilicet, 30. qui ponũtur infra in litera, & duo alij ternarij, ſcilicet, Ieſboam, Semmaa, Eleazar, & ſecũdus ternarius, ſcilicet, Abiſai, Sobochai, Ionatham filius Semmaa, & iſti ſunt triginta ſex. eſt alius Banaias, qui non eſt in aliquo ternario, nec etiam computatur inter triginta, quia fuit admirabilis in robore, & narrãtur magnifica de eo in litera, & ſic ſunt triginta ſeptem; fuerunt autem alij duo, ſcilicet, Dauid, qui eſt princeps omnium fortium, & Ioab, qui etiam nõ computatur hic, & tamen fuit vnus de fortibus viris, & ſic ſunt triginta nouem. Conſiderandum tamen pro enarratione iſtorũ fortium, ꝙ habetur iſte catalogus hic, & 1. Paralip. 11. ideo quædam ponuntur hic, quæ ſubticentur ibi, & quædã ſubticentur hic, quæ ponuntur ibi ſecundum conditionẽ Scripturæ. Secundum veritatem tamen fuerunt iſti fortes triginta ſeptem, quorum triginta fuerũt qui expreſsè nominantur, vt patet infra in litera; deinde fuerunt duo ternarij, quos enumerauit Nicolaus, & ſunt triginta ſex; eſt etiã Banaias præter iſtos, vt aliqui volunt, vt patet ex litera: & ſic ſunt triginta ſeptem. Aliqui tamen ponunt Banaiam in ſecundo ternario, de quo infra dicetur, ponuntur enim in primo ternario viri fortiſſimi: in ſecundo autem ponuntur viri minus fortes; deinde ponuntur alij minus fortes in numero triginta.

Quare ponuntur hic nomina fortium. Quaeſt. V.

QVAERETVR vlterius, quare ponuntur hic iſta nomina fortium expreſſa, cùm nihil attineant ad hiſtoriam? Reſpondendum, ꝙ in iſtis viris, de quibus hic dicitur, laudantur duo bona: vnum eſt, ipſum robur corporis, quod quia naturaliter euenit, licet laudabile ſit, nõ tamen valde, eo quòd præter actum humanum euenit. Eſt tamen aliqualiter laudabile, eo quòd eſt aliquid poſſibile applicari ad operationem virtutis, & illud ſufficit ad hoc quòd ſit laudabile, vt patet 1. Ethic. circa finẽ. Secundum erat ipſa virilitas, vel animoſitas, ſecũdum quam ſe exponebant periculis maximis, ſicut fuit de illis tribus viris qui iuerunt per mediam aciem Philiſthinorũ ad portandum aquam de Bethlehẽ pro Dauid, vt patet infra in litera: iſta autem animoſitas vocatur fortitudo, quæ eſt virtus moralis, & eſt valde laudabilis, ideo iſti pro illa laudari debent. Item Scriptura vult laudare iſtos, vt exemplo iſtorũ inducat alios ad ſimilia operandũ, ſic enim in Eccleſiaſtico laudantur omnes viri, qui fuerunt valde famoſi in veteri teſtamento, vt patet Eccleſ. 44. & vſque ad finem libri, nam dicitur eo. ca. Laudemus viros glorioſos, & parẽtes noſtros in generatione ſua, multam gloriã fecit Dñs in magnificẽtia ſua à ſeculo dominantes in poteſtatibus ſuis homines magni virtute, & prudẽtia ſua præditi: ſic enim iſti viri fortiſſimi fecerũt opera magnæ virtutis in defenſionem fidei *Cur libri Reg. in Eccleſia legãtur.* contra infideles, ideo ſcriptura tradit eos nobis imitabiles laudando illos. Et iſta eſt cauſa propter quã libri iſti Regũ in eccleſia leguntur, vt exemplo iſtorum, qui pugnauerũt contra hoſtes, nos quoque contra hoſtes fidei, & potiſſimè cõtra vitia militemus. Sic etiã libri Machabęorũ ad exẽplũ leguntur in Eccleſia, quia illi fuerunt fortiſſimi bellatores exponentes animas ſuas pro Lege, & Sanctuario Dei, vt patet 1. Machab. cap. 2. & iſti etiam ad imitationem nobis traditi ſunt, vt ſimiliter pugnemus, ideo iuſtum fuit, vt iſti viri fortiſſimi nominarentur hic: nam virtus laudata creſcit. Et iſta fuit cauſa quare inter Romanos viris fortibus pro patria notabiliter agentibus ſtatuæ in foro quaſi Dijs ponebantur, vt omnes deſiderio honoris huius anhelarent ad fortiter agendum pro Republica, & homines generoſi cordis viſis imaginibus valde inclinabantur.

Quare iſti viri fortes fuerint diſtincti per ordinem, & non omnes ſimul poſiti fuerint. Quaeſt. VI.

QVAERETVR vlterius, quare fuerint iſti viri fortiſſimi diſtincti per ordines tres, & non fuerint omnes enarrati quaſi ſub vno cumulo? Reſpõdendum, quòd ſicut Scriptura voluit laudare oẽs iſtos, quia omnes erant fortes, ita voluit cuique ſecundum meritũ fortitudinis diuerſam dare laudem. Sunt autem hic tres gradus in fortitudine: nam quidam erant fortes, alij fortiores, alij fortiſſimi. Fortes ſunt triginta, & iſti ponuntur in vno gradu, & nominantur oẽs continuatim, infra in litera. Secundi ſunt fortiores, & iſti ſunt in vno ternario, ſcilicet, Abiſai, Ionatham filius Semma, & Sobochai. Tertij ſunt fortiſſimi, ſcilicet, in ſecundo ternario, & ſunt Ieſbom, Eleazar, & Semma, vt patet in litera: ſi autem omnes fuiſſent quaſi æquales, nominati fuiſſent omnes in eodem ordine.

Quare ponantur geſta ſex fortium virorum, & non omnium. Queſt. VII.

QVAERETVR vlterius, quare non ponantur geſta triginta virorum fortium, ſicut ponũtur geſta ſex virorum, & quare non ponũtur iſti ſex viri in vno ordine, cùm omnes fecerint geſta magnifica, quæ hic enarrantur. Ad primum dicendum, ꝙ triginta viri, qui ponũtur in eodem ordine, fortes quidem fuerunt, quia pugnabant acerrime cõtra hoſtes, erantque vultus eorum ſicut facies leonum, & velóces ſicut capreæ, quæ morantur in ſiluis, ſicut dicitur de viris de tribu Gad, qui venerunt in auxiliũ Dauid. 1. Paralip. 12. Non tamen fecerant iſti aliqua geſta ſpecialia, quæ deberent diſtinctè exprimi, ſed laudari ſunt tãquam viri fortes, quia in omnibus fortiter ſe habebant. De viris autem, qui ſunt in duobus ternarijs exprimuntur geſta, quia illi nõ ſolùm fortiter ſe habebant in quolibet bello; ſed etiam fecerunt aliqua ſpecialia geſta, quæ diſtinctè poterant exprimi. Ad ſecundum dicendum, ꝙ non ponuntur illi ſex viri ſub eodem ordine: quia ſicut Scriptura vult nominare omnes fortes laudando illos, & diſtinxit triginta viros fortes ab iſtis ſex, eo quòd triginta non fecerunt aliquid valde excellens; & iſti fecerunt aliqua magnalia. Ita cùm geſta iſtorum fuerint inæqualia, Scriptura voluit laudare iſtos inæqualiter, & poſuit in diuerſis ordinibus; nam quilibet illorum, qui ponuntur in primo ordine, per ſe pugnauit contra vnum exercitum, vel quaſi, & fugauit illum: quilibet autem de exiſtẽtibus in ſecundo ordine occidit vnum gigantem, ideo oportet quòd differant iſti duo ordines inter ſe. De primo primi ternarij, ſcilicet, Ieſboam patet: quia ipſe occidit octingentos viros vno impetu: vt patet in litera. Secũdus, ſcilicet, Eleazar fugauit per ſe exercitum Philiſthinorum per ſe fugientibus omnibus Iſraelitis, & poſtea redierunt Iſraelitæ ad capiendum prædam de bello, quod ille ſolus fecerat. Tertius in hoc ternario, ſcilicet, Semma ſolus pugnauit cõtra Philiſthinos, & defendit quendam agrum ab eis, vt patet in litera. In ſecundo ternario viri exiſtentes occiderunt ſingulos gigantes: nã Abiſai, qui fuit vnus de eis, occidit gigantem Ieſbibenob ſupra 21. ſecundus etiam, ſcilicet, Ionatham occidit aliũ gigantem habentem ſenos digitos, idest, 24. in manibus, & pedibus, eo. cap. tertius autem, ſcilicet, Banaias ſecundùm quoſdam, vel Sobochai ſecundum alios, occidit gigantem, nam Sobochai occidit Saph de genere Arapha, ſupra 21. ſi ſit Banaias, occidit etiam vnum gigantem infra in litera: diſtinguuntur ergo geſta iſtorum trium ſecundorum a geſtis primorum, ideo eſt diſtinctus ordo: ſic patet in litera, cùm dicitur de Abiſai, qui erat primus in ſecundo ordine, ſcilicet, ad tres primos non peruenit, idest, non fecit tam excellentia geſta ſicut illi. Idem autem dicitur de Banaia, quod ad tres primos non peruenit. *Sedens in cathedra.* Hic incipit narratio trium virorum de primo ternario, & dicitur. *Sedens in cathedra ſapientiſſimus*, Scilicet, Dauid ſedebat in cathedra, & erat ſapientiſſimus omniũ, & iſte computatur primus de tribus fortibus. Conſiderandum quod in hoc eſt difficultas magna, quia aliqui dicũt, quòd primus de tribus fortiſſimis erat Dauid: alij autem volunt quod erat Ioab, alij vero dicũt, quòd erat quidam alius ideo diuerſimodè exponunt literã iſtam. Primo modo dicitur ſedens in cathedra, idest, Dauid, qui ſedebat in cathedra, eo ꝙ erat rex, & nulli alij licebat ſedere in cathedra. *Sapientiſſimus*, idest, ipſe erat ſapientiſſimus inter omnes iſtos fortes, de quibus hic. Et quanquam eſſet fortiſſimus, magis tamẽ laudatur de ſapientia, quã de viribus, eo ꝙ ſapiẽtia melior eſt viribus, vt patet Prou. 6. Melior eſt ſapiẽtia quã vires. ſimile patet Sap. 6. *Princeps inter tres*, idest,

Dauid

Dauid erat princeps inter tres fortiſſimos, & erat fortior alijs. *Ipſe eſt quaſi tenerrimus ligni vermiculus*, ideſt, Dauid erat ſicut vermiculus, qui eſt in ligno, quaſi dicat, ille molliſſimus eſt, & tamen ipſum lignum forte terebrando perforat: & ob hoc teredo, vel terebella appellatur. Sic erat Dauid, qui in conuerſatione erat molliſſimus ſicut vermiculus ligni omnibus tractabilis, & affabilis: & tamen in bello erat fortiſſimus, ita vt deijceret octingentos viros vno impetu, ſic exponit Gloſ. ordin. & Andreas, & Hiſtoria Scolaſtica, & Nicolaus. Alij exponunt hoc de Ioab, dicentes, ꝙ ipſe erat princeps inter tres fortiſſimos, & erat dux belli: tamen non exprimitur hic nomē eius, & dicitur ſedens in cathedra, quia ſedebat inter viros domus conſilij cum ſeptuaginta iudicibus. *Sapientiſſimus*, ideſt, erat ſapientiſſimus omnium, qui erant in domo conſilij: deinde exponantur cetera, ſicut dictum eſt. Alij exponūt de quodam alio, qui non nominatur hic, ſcilicet, de Ieſboā, & ille erat ſedens in cathedra, ideſt, excellentior omnibus. Rab. Sal. exponit hoc de Dauid, dicens, ꝙ erat ſedens in cathedra, ſcilicet, quia erat rex; vel erat ſedens in domo conſilij, & erat ſapientiſſimus, ſcilicet, inter omnes iudices domus conſilij, & erat princeps in tribubus, ſcilicet, in pulchritudine, fortitudine, & ſapientia: vt patet ſup. 16. cū dixit quidam vir Saulis de Dauid, vidi filium Iſai ſcientem pſallere, & fortiſſimum robore, & virum bellicoſum, & prudētem in verbis, & virum pulchrum. Dicit etiā ꝙ Dauid erat ſicut vermiculus ligni tenerrimus, eo ꝙ quando ſtudebat in lege Dei erat ita tener ſicut vermiculus, ſcilicet, recludendo ſe in veſtibus vacantis ſtudio ſicut vermis tener inuoluitur ligno, & quando pugnabat erat fortis ſicut lignū. Rab. Dauid Kimhi dicit, ꝙ iſte fortiſſimus fuit Adinohan & eſt vermiculus ligni: non ꝙ ſit nomen appellatiuum vermiculus ligni, ſed nomen illud quod ponitur in Hebræo pro vermiculo ligni, dicit ipſe eſſe nomen proprium illius viri, vel dicit ꝙ fuerit ille Ioab, qui erat ſapientiſſimus inter iudices ſedens in domo cōſilij, vt ſupra expoſitum eſt: vel dicit, quòd fuit Dauid, cui competebant hæc, ſicut etiam fuit ſupra declaratum.

Primus vir fortis quis fuerit. Queſt. *VIII.*

QVAERETVR, quæ ſit conueniens expoſitio de iſto primo viro forti, & quis ille eſſet. Reſpōdendum eſt, ꝙ tota iſta varietas expoſitionū inſurgit, quia hic & 1. Paralipom. 11. ponitur catalogus iſtorum fortium, & ſubticentur aliqua hic, quæ ibi dicuntur, & è contrario: Et tamen ſicut colligi poteſt ex his, quæ habentur hic, & ibi ſimul ſumptis, ſcietur quis ſit iſte vir primus in fortibus. Plurimi autem volunt ipſum eſſe Dauid. Sed dicendum ꝙ nō ſtat: Primò, quia dicitur in litera hæc ſunt nomina fortiū Dauid, ergo ipſe Dauid non erat aliquis de viris fortibus iſtis, ſed oēs erant ſerui ſui. Item patet: quia enarrato iſto primo de quo dubitatur, dicitur in litera, poſt hūc Eleazar filius patrui eius, ideſt, poſt illum primum virum fortē fuit Eleazar, & tamē 1. Paralip. 11. dicitur, ꝙ Eleazar fuit poſt Ieſboam, & ꝙ fuit filius patrui Ieſboam, ergo non poteſt intelligi de Dauid, ſed de Ieſboā, ꝙ eſſet primus inter fortes. Item patet eo. cap. cum ponitur catalogus fortiū Dauid, dicitur, iſte eſt numerus robuſtorum Dauid, Ieſboam filius Achamoni, & deinde ſequitur poſt eum Eleazar; ergo non erat iſte Dauid, ſed Ieſboam. Cauſa autem huius erroris eſt litera noſtra, quæ noluit transferre hic, ſicut in Paralip. Nam hic ponitur in Hebręo, quia nomen Ieſboā, & Taquemuni: pro quibus litera noſtra poſuit ſedens in cathedra ſapientiſſimus, quia Ieſboā interpretatur ſedens in populo, vel in pulpito, & Taquemuni, interpretatur ſapiens, & poſuit litera noſtra interpretationem nominum tanquam eſſent appellatiua, & tamen magis ſunt propria. Quod patet: quia 1. Paralip. 11. ponūtur iſta vt propria, & dicitur Ieſboam filius Achamoni. Ita ergo debuiſſet litera noſtra ponere hic Ieſboam Achamoni, & eſſet planum ſicut eſt in Paralip. Iſtam expoſitionē ſequitur Ioſephus 7. Antiquitatum, volens ꝙ iſte fortiſſimus non ſit Dauid ſed quidam alius, & vocat eum Euſebium dicens: Euſebius filius Achimeæ, vbi nos dicimus Achamoni, qui aciem hoſtium frequenter irrumpens, non ceſſauit donec nongen-

A tos occideret, poſt hunc Eleazar filius Dodi, qui cum rege fuerat in Sarpha, hic Iſraelitis formidantibus Palæſthinorum exercitum, & fugientibus ſolus reſtitit, & multos occidit, vt ſanguine occiſorū gladius hæreret in dextera, Iſraelitæ verò videntes Palæſthinos in fugam verſos deſcendentes de montibus perſecuti ſunt eos, & prouenit Iſraelitis famoſa victoria. Tertius fuit Semeius filius Heli, qui cùm Hebræi fugerent exercitum Palæſthinorum ſolus illum portauit, & alios proſternens alios in fugam vertit. Aliquis putauit ꝙ Ioſephus non intelligat de Ieſboam, de quo nos dicimus cùm vocet eum Euſebium, & filiū Achimeæ. Dicendum ꝙ idem eſt de quo Ioſephus loquitur, & de quo nos: ſed Ioſephus obſeruauit vnū ſpecialiter, quia non ſolùm voluit trāſferre hiſtoriā Hebraicam in Latinū, ſed etiam conuertit nomina Hebræa in formā Latinorū, B hoc autem non obſeruauit Hieron. & quia Ieſboam eſt in forma Hebraica, vocauit eum Euſebium, quod ſatis ſimile eſt in literis, & in ſono. Etiam vocatur ex eadē cauſa filius Achimeę, cū nos dicamus filius Achamoni, quia Achimee magis pertinet ad formam Latinam quàm Achamoni: ſic etiam fuit in Semma qui tertius ponitur, & vocatur ſecundum Ioſephū Semmeius. Idem tenet Rab. Dauid Kimhi, dicens, ꝙ iſte primus fortis fuit Ieſboam, dicēs: tres fortes ſupra nominaui, ſcilicet, Ieſboam filius Achamoni, quē Ioſephus dicit filium Dodi, & Semmani filium Agge, quem Semeium filium Heli vocat. Idem tenet Gloſ. ordin. ſuper 1. Paralip. c. 11. dicens Ieſboam ſecundum Ioſephum vocatur Euſebius filius Achimeę, & dicit: Alij volunt, ꝙ ſit Dauid. Interpretatur autem Ieſboam ſedens in populo, Achamoni verò ſapientiſſimus: vnde in libro Regum ſe-C dens in cathedra ſapientiſſimus dicitur. Idem tenet Andreas. Non eſt ergo dubitādum, quin iſte fuerit Ieſboam, & non Dauid, nec Ioab, aut aliquis alius, & tūc debet litera exponi, ſcilicet. *Sedens in cathedra*, ideſt, Ieſboā, quia in Hebræo Ieſboam ſignat ſedentem in populo, vel pulpito. *Sapientiſſimus*, ideſt, filius Achamoni: nam in Hebræo ponitur hic Taquemuni, ſiue Achamoni, quod idē eſt, & ſignificat ſapientiſſimum: vnde iſta non eſt expoſitio literæ noſtræ, ſed reductio illius ad literam Hebraicam: quia cū debuiſſet ponere nomina propria, poſuit expoſitionem illorum, & fecit eſſe nomina cōmunia. Si tamen aliquis vellet exponere literam noſtram ſicut iacet de Ieſboam, diceret, ꝙ ipſe ſedebat in cathedra, ideſt, erat excellentiſſimus inter oēs fortes, & ob hoc ipſe merebatur habere cathedrā inter omnes fortes. Vocatur autē ſapientiſſimus, quia for-D te eſſet ſapiens inter alios, ſed ſecundum veritatem nō poteſt exponi, niſi vt antea expoſuimus. *Princeps inter tres*, ideſt, Ieſboam eſt in primo ternario, & eſt princeps omniū iſtius ternarij. Idem tenet Rab. Dauid Kimhi, dicēs quòd idem eſt ille, qui occidit hic octingentos viros, & qui occidit trecentos, 1. Paralip. Sed ille vocatur ibi Ieſboam, ergo etiam vult quòd ille, de quo hic dicitur, ſit Ieſboam. *Ipſe eſt quaſi tenerrimus ligni vermiculus*. Laus eſt Ieſboam, ſcilicet, ꝙ erat affabilis, & manſuetus, & tractabilis omnibus, ſicut eſt vermiculus ligni tener, & tamen erat fortiſſimus in bello, de hoc dicit Gloſ. ordin. & Andreas, & Hiſtoria Scholaſtica. Vermiculus ligni tener, & modicus apparet, ſed forte lignum terebrat, vnde à terendo teredonis nomē accepit. Sic ille in omnibus affabilis, humilis, & quietus, in certamine publico robuſtum ſe, & omnibus hoſtibus ſe in-E tolerabilem exhibebat: hunc tamen principem fortiū Hebræi ſuſpicantur eſſe Dauid, de quo dicitur ſedens in cathedra, & ſic ſapientia oſtēditur in ſedente, & humilitas in ſapientiſſimo, quia vermis dicitur: fortitudo autem, quia octingentos occidit. *Qui octingentos occidit impetu vno*, ſcilicet, iſte Ieſboam occidit octingentos viros in vno bello. In Hebræo dicitur: *Ipſe honorabat ſe in lancea ſuper octingentos vulneratos*, ideſt, ipſe operabatur fortiſſimè in lancea, ita quòd reddebatur honorabilis ex hoc, & occidebat, vel vulnerabat octingentos lancea.

Ieſboam an occiderit ſeptingentos viros vno impetu. Queſt. *IX.*

QVAERETVR, quomodo iſte occidebat octingētos viros vno impetu? nā videtur eſſe incredibile, &

non veriſimile. Reſpondet Nicol. quòd non occidit iſte Ieſboam octingentos manu ſua vno impetu, ſed quia propter eius probitatem fuerũt occiſi omnes, ſcilicet, quia ipſe dedit audaciam perſequẽdi hoſtes dicitur occidiſſe omnes. Vel dicitur occidiſſe octingentos, quia fortè ipſe perſequebatur hoſtes, & ipſi fugientes lapſi ſunt in aquam, vel in aliqua loca magni præcipitij, & ibi mortui ſunt. Dicendum tamen quòd iſte occidit octingẽtos vno impetu, ideſt, in vno bello, & non debet accipi vnus impetus pro vno ictu, quia in vno ictu non poterat occidere niſi vnum virum, ſed in vno bello ſatis erat veriſimile, quòd poſſet occidere octingentos continuato bello. Nam de Eleazar dicitur, ꝙ ipſe ſolus pugnauit contra Philiſthinos quouſq; fugauit totũ exercitum, & manus eius hærebat gladio ex ſanguine interfectorum, ideo in tali bello ſatis veriſimile erat, ꝙ ipſe poſſet occidere octingentos: Ieſboã tamen erat fortior, quàm Eleazar, ideo veriſimilius erat de eo, ꝙ poſſet occidere octingentos quàm de Eleazar. Item patet ꝙ ſit hoc veriſimile, quia Samſon, qui erat etiam vir fortis, pugnauit ſolus contra Philiſthinos, & erat inermis, habẽs ſolùm mandibulam aſini, & occidit mille viros, vt patet Iudic. 15. poſſet ergo Ieſboam, qui erat vir fortiſſimus, cũ armatus eſſet, occidere octingentos viros. Idem patet per Ioſephum ſeptimo Antiquitatum dicentem, primum omnium Euſebius filius Achimee, qui aciem hoſtiũ frequenter irrumpens non ceſſauit donec nongentos occideret, & ſic non ſolùm ſemel hoc fecit: ſed etiam ſępe Ioſephus hoc vult factum fuiſſe.

Quot viros occidit Ieſboam. *Quæſt.* *X.*

QVAERETVR vlterius, quomodo dicitur hic, ꝙ occidit octingentos: nam 1. Paralip. 11. dicitur, quòd occidit 300. Reſpondendum, ꝙ Ieſboam ſæpè pugnauit contra hoſtes: & aliquando plures, & aliquãdo pauciores occidebat. Fuit autem vnum bellum, in quo occidit octingẽtos, & illud ponitur hic; fuit & aliud in quo occidit trecẽtos ſolùm, & illud ponitur in Paral. ſic enim ſoluit Rab. Dauid Kimhi, & Nicolaus. Sed obijcietur adhuc, quia Ioſephus dicit vbi ſupra, ꝙ ſæpè Ieſboam irrumpens in exercitum, non ceſſabat quouſq; nongentos occideret. Dicendum, quòd fortè poſſet hoc ſolui per corruptionem literę, quia facile erat, ꝙ in Ioſepho vbi ſcripti eſſent octingenti, errore librariorum ponerentur nongenti, quia multa per errorem iſtorum introducta ſunt: ſic ſoluit Auguſtinus varietatem numerorum annorũ inter Biblia Hebraica, quæ nos habemus, & Biblia ſeptuaginta interpretũ, in quibus maiores numeri ſunt quàm in noſtris, dicens in 15. de Ciuitate Dei, quòd librarij non attendentes diligenter tranſcribere ea, quæ inueniunt, omnia præuaricantur. Sed aliter dicendum eſt, & melius: quia non eſt iſte locus ſolus, in quo Ioſephus deuiet in numeris à Sacra Scriptura, ſed ferè in omnibus locis, in quibus agitur de numero bellatorum, vel occiſorum, vel de apparatis bellicis, ſemper ponit maiores numeros; ſic enim Iudic. 4. vbi litera noſtra poſuit nongentos currus Regis Aſor, ponit Ioſephus tria millia curruum. Sic etiam præced. lib. c. 11. & 14. vbi ponitur numerus bellatorum, ponit Ioſephus maiorem numerum, ita ergo hic poſuit nongẽtos viros, quia fortè in aliquo bello occidit Ieſboam nongentos. *Poſt hunc Eleazar.* Iſte eſt ſecundus in numero fortium, qui non accedebat ad robur Ieſboam, erat tamen & is vir valde fortis, nunquam tamen legitur de eo, quòd occiderit octingentos ſicut occidit Ieſboam, quamquam Hebræi quidam referant illud ad Dauid, dicentes, quòd ipſe occidit octingentos, ideſt, ꝙ propter peccatum ſuum cum Bethſabee occiſi ſunt octingenti viri. Sed iſtud non ſtat: quia iſti præſupponunt, quod Dauid fuerit iſte vir fortiſſimus; ſed falſum eſt: quia erat Ieſboam: vt ſupra declaratũ eſt. Item, dato ꝙ eſſet Dauid, nõ poneretur hic de illis viris, qui occiſi ſunt propter peccatum eius: quia iſtud ponitur ad oſtenſionem fortitudinis & laudem, quòd tamen perierint octingenti pro peccato illius, non erat laus, ſed vituperium: ideo non poteſt exponi, niſi ſicut ſupra, ſcilicet, quòd Ieſboam occidit illos octingentos. *Filius patrui eius Ahohites*, ideſt, Eleazar erat filius patrui Ieſboam, ſcilicet, quia ambo erant filij

F duorum fratrum, & erat Eleazar Ahohites, ideſt, de vrbe Ahohi: vnde vocatur Ahohites, 1. Paralipom. 11. Sed Ahotes denominat locum, vocatur autem Eleazar filius Dodi, ſecundum Ioſephum. Pro quo ſciendum, quòd Dodi ponitur hic in Hebræo, & tamen poteſt eſſe Dodi nomen proprium, vel commune: nam Dodo ſignificat patruum, & Dodi ſignificat patruum eius, litera autem noſtra accepit pro nomine communi, dicẽs filius patrui eius. Hebræi tamen accipiunt hic Dodi, pro nomine proprio, ideo dicunt quòd erat Eleazar filius Dodi, & ſic accepit Ioſephus. Simile habetur Iudic. 10. vbi dicitur: Poſt hoc ſurrexit dux in Iſrael Tholam, filius Phua patrui Abimelech. Et habetur in Hebræo Dodo, vbi dicitur ibi patrui, & Hebræi accipiunt quòd Dodo eſſet nomen patris Thola, ſed in hoc non multum differt. *Inter tres fortes*, ideſt,

Dodi quid ſignificat.

G iſte erat vnus de tribus fortibus primi gradus, 1. Paralip. 11. dicitur, quòd iſte fuit inter tres potẽtes. *Qui erant cum Dauid quando exprobrauerunt Philiſthym*, ideſt, iſte Eleazar erat cum Dauid quando Philiſthini exprobrauerunt Dauid, & viris ſuis dicentes, quòd eſſent viri timidi, & inutiles ad bellum. *Et congregati ſunt illuc in prælio*, ſcilicet, venerunt contra Dauid in prælium ad locum, in quo erat Dauid: erat autem iſte locus apud ſpeluncam Odollam, in qua erat Dauid cùm venerunt ad eum iſti tres viri fortiſſimi primi ternarij, & hoc apertius dicitur 1. Paralip. 11. ſcilicet, iſte fuit cum Dauid in Apheſdomim, quando Philiſthiim congregati ſunt ad locum illum in prælium. Et poſtea dicitur: deſcenderunt autẽ tres de triginta principibus ad petram, in qua erat Dauid, ad ſpeluncam Odollam, quando Philiſthini caſtrametati fuerant in valle Ra-

H phaim. *Cumque attendiſſent viri Iſrael, ipſe ſtetit & percuſſit Philiſthæos*, ſcilicet, in iſto bello nõ fuit Dauid, nec fuerunt aliqui de fortibus eius, quia dicitur, quòd omnes, qui erant in bello, fugerunt, & manſit ſolus Eleazar, & ipſe percuſſit tunc Philiſthinos, & fugauit totum exercitum. *Donec deficeret manus eius*, ideſt, donec deficeret viribus percutiendo Philiſthinos præ laſſitudine. *Et obrigeſceret cum gladio*, ideſt, manus infrigidabatur, & indurabatur cum gladio, iſtud intelligendum eſt propter ſanguinem interfectorum, ſcilicet, quòd tot occiderat, quod ſanguis effuſus maculauerat gladium, & manus eius erat plena ſanguine iam infrigidato, & indurato, & faciebat ſanguis ille, quòd manus colligaretur gladio tãquam per aliquod glutinum. Hebræi quidam exponunt quòd Eleazar pugnauit primò lancea, deinde applicuit manum ſuam enſi,

I quia vbi litera noſtra dicit: & obrigeſceret cum gladio, dicitur in Hebræo, applicuit manum ſuam gladio. Sed hoc non ſtat: quia dicitur hic, donec deficeret manus eius, & tamen poſtquam deficeret, non applicaret eam gladio ad pugnandum, quia iam nullas vires haberet; ſed accipitur ibi applicari, ideſt, cohærere, quia sãguis faciebat, quòd cohæreret manus gladio. *Fecitque Dominus ſalutem magnam in die illa*, ideſt, fecit magnam ſaluationem in Iſrael, ſcilicet, quia liberauit Iſraelitas de manu Philiſthinorum per manum Eleazar: nam iam omnes Iſraelitæ fugerant, & Philiſthini potuiſſent occidere eos, niſi iſte vir fortiſſimus reſtitiſſet. *Et populus qui fugerat reuerſus eſt ad cæſorum ſpolia detrahenda*, ideſt, prius fuerat multus populus Hebræorum cum iſto Eleazaro, vt pugnaret contra Philiſthinos, & tamen omnes fugerunt relicto ſolo Eleazar, qui

K pugnauit contra illos, & occidit multos, & populus, qui fugerat reuerſus eſt ad detrahẽda ſpolia occiſorum ab Eleazar, & non curauit iam perſequi Philiſthinos. De hoc dicit Ioſephus ſeptimo Antiquitatũ, quòd iſte Eleazar fuit filius Dodi, qui cum rege fuerat in Sapha, hic Iſraelitis formidantibus Palæſthinorum exercitum, & fugientibus, ſolus reſtitit, & multos occidit, ita, vt ſanguine occiſorum gladius hæreret in dextera, Iſraelitæ vero videntes Palæſthinos in fugam verſos, deſcendentes de montibus perſecuti ſunt eos, & prouenit Iſraelitis famoſa victoria.

An Eleazar peccauerit ſolus pugnando contra vnum exercitum. *Quæſt.* *XI.*

QVAERETVR de iſto Eleazar, an peccauerit pugnando ſolus contra vnum exercitum Philiſthinorum?

Cuilibet licet pugnare contra magnũ exercitũ ſe defendẽdo nõ tamẽ aggrediendo.

norum? Reſpondendum eſt, quòd cùm aliquis pugnat contra magnam multitudinem ſicut fuit hic, aut pugnat aggrediendo, aut defendendo. Secundo modo non eſt peccatum, quòd quis pugnet cum vno exercitu, quia forte neceſſe erit de illo, quòd occidatur ab hoſtibus fugiendo, vel viriliter ſe defendendo contra omnes hoſtes pugnet, & tunc cuicunque viro ſiue fortiſſimo, ſiue infirmo laudabilius eſt pugnare cõtra vnum exercitum, quàm fugere, quia cùm vtroque modo moriendum ſit, melius eſt fortiter reſiſtendo glorioſè mori, quàm turpiter fugiẽdo corruere; immò non ſolùm cùm quis putat ſe omnino occidendum ab hoſtibus, ſed etiam ſi dubitet, an poſſit euadere, melius eſt glorioſè reſiſtere, & mori, quàm fugere arbitrandò ſe occidendum. Secus autem eſt cùm quis credit, quòd poterit ſine aliquo periculo euadere, ſi fugiat, & quòd expectando totum exercitũ neceſſe eſt iſtum mori, vel ſaltem eſt maior præſumptio de morte quàm de vita, non eſt generaliter licitum expectare, licet quibuſdam ſpecialiter hoc liceat, ſcilicet, quibus liceat aggredi, vt infra dicetur. Sic autem forte fuit de Eleazar, quia ipſe iuit ad bellum contra Philiſthinos cum reliquo populo Iſraelitarum, & forte ſi fuiſſet ſolus, non iuiſſet illuc. Deinde ceteri fugerunt ante ipſum de bello, vnde ipſe non poterat iam fugere, quin hoſtes perſequerentur eum, & occiderẽt: ideo melius fuit, quòd expectaret hoſtes, & pugnaret, quã quòd fugeret. Sic etiam fecit Samſon, nam ipſe erat ligatus, & irruentibus ſuper eum Philiſthinis, fregit vincula, & pugnauit cum eis, occiditq; mille viros. Iudic. 15. ſi autem fuiſſet pugnauiſſent contra eum Philiſthini, & occidiſſent. Item, quando aliquis vir eſt valde fortis, & famoſus, dato, quòd veniat contra eum magna multitudo, C & ipſe dubitet de vita ſua pugnando, ſi tamen pugna ſua ſit honeſta, poteſt licitè ſtare contra hoſtes: ſic enim fuit de Iuda Machabæo, qui cùm haberet valde paucos viros, cõuenerunt contra eum magni exercitus, ita vt videretur nullo modo poſſe pugnare contra illos: vnde viri eius diſſuadebant ei hoc, dicentes: Surgamus, non poterimus pugnare, ſed liberemus animas noſtras modo, & reuertamur ad fratres noſtros, & tunc pugnabimus aduerſus eos, nos enim pauci ſumus. Et ait Iudas: Abſit iſtam rem facere, vt fugiamus ab eis, & ſi appropinquauit tempus noſtrum, moriamur in virtute, propter fratres noſtros, & non inferamus crimen gloriæ noſtræ. 1. Machab. 9. Si autem loquamur de aggreſſione, ſcilicet, quòd aliquis non habens cauſam pugnandi, vel ſaltem non compulſus ſe defendere, aggrediatur magnum exercitum, videtur eſſe temeritas, quia tale terribile eſt ſuprà vires vnius hominis, quòd ſe exponat contra vnum exercitum; ideo dicendum, quod ſicut fugere plus quàm oportet, vel dimittere arma in bello, eſt timiditas, & valde vituperabile, vt patet 3. & 5. Ethic. ita aggredi aliquod terribile plus quàm oportet, eſt vituperabile, & eſt temeritas, quia iſtud eſt contẽnere vitã ſuam ſine aliquo fine honeſto, vt patet 3. Ethic. iſtud autem verum eſt in viris communibus. Sunt tamen aliqui viri fortiſſimi, quorum vires ſunt excellentiores viribus multorum hominum, & animoſitas eorum magna, & iſti nouerunt per experientiam, quòd facile ſit eis pugnare contra multos viros, & tunc iſti confidunt ſe poſſe ſuperare, potiſſimè ſi eſt cauſa valde honeſta, licet eis pugnare contra multos homines eos ſimul aggrediendo. Sic enim E fuit de Samſone, qui erat excellenter fortis ſuper alios homines, & ipſe egreſſus ad quandam ciuitatem Philiſthinorum pugnauit ſolus contra multos, & occidit triginta de illis, quorum tunicas deſiderauerat, & accepit. Ita iſte Eleazar erat vir fortiſſimus, & expertus in bellis: vnde confidebat, quòd ipſe ſolus poſſet pugnare contra totam iſtam multitudinem; ideo dato quòd aggrederetur eam, non peccaret, ipſe tamen nõ pugnauit contra omnes iſtos Philiſthinos per modũ aggreſſoris, ſed per modum ſe defendentis, quia totus populus fugerat de bello, & ipſe remanſerat ſe defendens, & impugnans hoſtes. *Et poſt hunc Semma.* Iſte fuit tertius de viris fortibus in primo ternario, qui non acceſſit ad duos priores, & de iſto nihil exprimitur in Paralipom. quia vt dictum eſt, aliqua dicuntur hic, quæ ſubticentur ibi, & aliqua exprimuntur ibi, quæ non habentur hic. *Filius Age de Arari*, ideſt, iſte erat fi-

Tertius vir fortis.

A lius viri, qui vocabatur Age: & erat de vrbe Arari; ſic etiam quidam alius de fortibus Dauid vocatur Araites, vt patet infra. *Et congregati ſunt Philiſthijm in ſtatione*, ideſt, conuenerunt facientes aciem: ſtatio enim vocatur acies, à ſtando, quia caſtra locantur in aliquo loco, & ibi ſtat exercitus. *Erat quippe ibi ager plenus lente*, ideſt, in loco vbi conuenerat exercitus Philiſthinorum erat quidam ager habens lentes. Et fit mentio de iſto agro, quia forte volebant Philiſthini comburere iſtum agrum, & Semma defendit ne cremaretur, vt patet infra.

An ager plenus eſſet lente ſolùm.
Quæſt. XII.

B QVAERETVR, quomodo dicitur hic, quòd erat ager plenus lente, quia primo Paralipom. 12. dicitur, quòd erat ager plenus hordeo? Reſpondet ad hoc Rab. Da. Canhi, quòd ager ille habebat in vna parte lentes, & in alia parte hordeum, & hic Scriptura nominauit lentes, & in Paralipom. nominauit hordeum. Vel aliter poteſt dici, quòd erant ibi duo agri coniuncti, vnus plenus hordeo, & alius plenus lente. Vtrumque autem defendit Semma a poteſtate Philiſthinorum. Sed adhuc poteſt dici aliter, ſcilicet, quòd non agitur hic, & ibi de eodem agro, quia hic dicitur de agro, in quo pugnauit Semma contra Philiſthinos, & ibi dicitur de agro, in quo erat Eleazar, quando pugnauit contra Philiſthinos. Quod patet: quia ibi dicitur ſolùm de Eleazar, & Ieſboam, & nihil de Semma, ideo referendum eſt ad agrum, in quo erat Eleazar, C & non Semma. Et dicitur, iſte fuit cum Dauid, quando Philiſthini congregati ſunt ad illum locum in prælium, & erat ager regionis illius plenus hordeo, fugeratq; populus à facie Philiſthinorum. Hic ſtetit in medio agri, & defendit eum: & ſic ponuntur omnia iſta ſub eodem contextu, & tamen pars iſtorum ponitur hic, ſcilicet, quòd iſte Eleazar erat cum Dauid, quando exprobrauerunt vilitatem Iſraelitis Philiſthijm, & congregati ſunt illoc in prælium, ergo totum refertur ad Eleazar, & ſic alius ager erat, de quo ibi dicitur, quàm de quo hic. *Stetit ille in medio agri*, ſcilicet, venientibus Philiſthinis ad deſtruendum agrum. Semma ſtetit in medio agri, ne Philiſthini poſſent ingredi ad vaſtandum illum. *Et tuitus eſt eum*, ideſt, defendit agrum ne Philiſthini intrarent, quia volebant comburere agrum: nam totam regionem more hoſtili vaſtabant. D *Percuſſitq; Philiſthæos*, ſcilicet, ipſe ſolus percuſſit Philiſthæos, nam reliquus populus fugerat. *Et fecit Dominus ſalutem magnam*, ideſt, per manum illius Dominus ſaluauit Iſraelitas, quia Philiſthini vaſtabant agros illorum, & Semma defendit illos. Etiam defendit Iſraelitas ne Philiſthini occiderent eos. Iſte fecit ſimile bellum ei quod fecit Eleazar ſupra, ſcilicet, quia ſolus Philiſthinos ſuſtinuit, & pugnauit contra illos. De hoc Ioſephus ſeptimo Antiquitatum ait: Tertius fuit Semmeius filius Heli, qui cum Hebræi fugerent, irruentem exercitum Palæſthinorum ſolus ſuſtinuit, alios proſternens, & alios in fugam vertens. Non tamen peruenit iſte ad fortitudinem Eleazar, & Ieſboam. *Necnon ante deſcenderant tres, qui erant principes.* Hic fit mentio de tribus viris fortibus ſecundi ternarij: & dicitur, quòd iſti venerunt ad Dauid ante- E quam fieret iſtud quod dictum eſt de Semma. Ex quo patet, quòd erant duo ternarij virorum fortiſſimorum, & iſti ſecundi non adæquati erant in robore tribus primis.

Tres prædicti viri quando venerint ad Dauid.
Quæſt. XIII.

QVAERETVR quomodo dicitur quòd iſti tres erãt principes, & venerunt ad Dauid ante prædicta? Reſpondendum, quòd Dauid erat profugus à facie Saulis, & vagabatur per diuerſas partes terræ Iſrael, & cùm fuiſſet in ſpelunca Odollam, conuenerunt ad eum viri multi, ſcilicet, quaſi cccc. vt patet præced. lib. ca. 22. & deinde quotidie conueniebant ad eum viri multi de omnibus tribu-

bus, vt patet 1. Paralip. 11. & 12. & ibi ponitur, qui venerint à principio, & qui poſtea; & dicitur, quòd iſti tres viri, qui erant in ſecundo ternario, venerunt antequam fieret id, quod habetur de Semma.

Tres viri, qui erant in ſecundo ternario quinam eſſent.
Quæſt. *XIIII.*

QVAERETVR vlterius, qui erant iſti tres viri in ſecundo ternario? Reſpondendum eſt, ꝙ vnus iſtorũ erat Abiſai frater Ioab, vt patet infra in litera, & de iſto non dubitatur. De alijs autem duobus dubitatur. Quidam enim volunt ꝙ fuerit ſecũdus Banaias, qui ponitur etiam in litera. Sed dicendum eſt, ꝙ quomodocunque nos velimus accipere, non eſt in litera numerus iſtorum trium fortium hic, nec primo Paralip. 11. ideo oportet ſuppleri aliũde, G & quidam volũt ꝙ ſumantur duo de illis viris, qui habentur ſupra 21. nam ibi ponuntur quatuor viri, quorum quilibet occidit vnum gigantem, & non exprimuntur hic, quòd iam fuerint ibi expreſſi, & etiam quid fecerint. Patet etiam ratio: quia Abiſai erat primus illorũ, & cùm ipſe ponatur hic, intelligitur de alijs, qui ſubnectũtur, quòd fuerint eius ſocij, qui ibi ſimul expreſſi ſunt. Et erit vnus illorũ Sobochai, qui occidit vnum gigantem, & alius erit Ionatham filius Samma fratris Dauid, qui fuit occidens gigantem vigintiquatuor digitorum. Alij volunt, quòd iſte eſſet Banaias; & ratio huius eſt: quia in litera exprimitur de illo, poſtquam expreſſum fuerit de Abiſai, qui eſt primus in ſecundo ternario. Item, quia dicitur de Banaia, quòd ad tres primos non peruenit: ſi autem non eſſet ipſe de tribus ſecundis, fruſtra diceretur, ꝙ non peruenit ad tres primos, H quia eadem ratione diceretur hoc de omnibus triginta, qui infra ponuntur, ſed non dicitur hoc de illis, nec de aliquo illorum. Item, cùm dicitur ꝙ Banaias ad tres primos non peruenit, in quo ſignatur, quòd nõ erat de illis: ita diceretur, quòd ad tres ſecundos nõ peruenit ſi non eſſet de illis, & tamen dicitur hoc de primis, & non de ſecundis, ergo videtur quòd non erat in genere primorum, ſed in ſecundis erat. Dicẽdum autem, quòd Andreas, & Nicolaus, & communiter omnes tenent, quòd Banaias nõ fuerit de iſtis tribus: nec etiam de triginta, & poterat teneri vtrũq; quaſi indifferenter. Videtur tamen rationabilius, quòd Banaias fuerit de iſtis tribus, quia aliàs ſuperflue poneretur in litera, cùm non eſſet de primis, nec de ſecundis, nec de triginta. & tunc dicetur, quòd aſſumeretur vnus de viris ſupra nominatis cum Abiſai, ſcilicet, de Ionatham, & de So- I bochai, ad hoc quòd ſit tertius, & alius aſſumetur ad hoc, quòd ſit ſeptimus cum iſtis duobus ternarijs, & cum triginta viris, qui infra computantur, vt compleant triginta ſeptem fortes, quorum ſumma eſt infra.

Tres prædicti quomodo vocentur principes inter triginta, cum non videantur computati inter eos.
Quæſt. *XV.*

QVAERETVR vlterius, quomodo vocentur iſti tres principes inter triginta, quia illi non erant de triginta viris computatis infra? Quod patet: quia aliàs non poſſent peruenire iſti viri fortes ad triginta ſeptem. Item, quia dicitur hic infra, quòd Abiſai erat princeps de tribus: ergo non erat de triginta. Reſpondendum, quòd iſti non K vocantur principes de triginta, ita quòd eſſent de numero illorum, ſed vocantur de triginta, id eſt, quia reſpectu illorum erant principes, ſcilicet, quia erant excellentiores illis; ſic etiam dicitur de illis, qui erant in primo ordine, ꝙ erãt principes triginta, vt patet de Ieſboam, qui erat primus in primo ordine, tamen ipſe vocatur inter triginta principes 1. Paralip. 11. *Et venerant tempore meſſis ad Dauid in ſpeluncam Odollam*, id eſt, illi tres venerunt ad Dauid in principio omniũ virorũ, quando Dauid erat in ſpelunca Odollam: nam ille fuit primus locus, in quo conuenerunt ad eũ aliqui viri, vt patet præced. lib. c. 22. ſcilicet, ꝙ quando Dauid fugit à facie regis Achis, venit in ſpeluncã Odollam, & cùm eſſet ibi, audiuit pater eius de eo, & venerunt ad eũ pater & mater, & tota cognatio domus patris ſui, & facti ſunt cum eo multi alij viri cõſtituti in anguſtia, & oppreſ- F ſi ære alieno: fueruntque cccc. viri: & de iſtis fuit Abiſai, & alij duo viri fortes, & quando venit Abiſai ad Dauid cum alijs viris de tribu Iuda, timuit Dauid, quòd venirẽt ad eum in fraude, vt ponerent eũ in manu Saulis. Dixitq; ſi pacificè veniris ad me, vt auxiliemini mihi, cor meum iungatur vobis: ſi autem inſidiamini mihi, pro aduerſarijs meis, cùm ego iniquitatem in manibus non habeã, videat Deus patrum noſtrorum, & iudicet. Spiritus verò induit Abiſai principem inter triginta, & ait: Tui ſumus ò Dauid, & tecum fili Iſai, pax tibi, & pax adiutoribus tuis, & tunc Dauid ſuſcepit pacificè Abiſai, & ſocios eius, vt primo Paralipom. 12. *Caſtra autem Philiſthiim erant poſita in valle gigantum.* Hic ponitur opus magnificum de portatione aquæ ad Dauid per mediam aciem Philiſthinorum, & dicitur. *Caſtra Philiſthiim erant poſita in valle gigantum.* G Eſt iſta quædam vallis circa Ieruſalẽ, inter ipſam & Bethlehem, & iſta eſt, quæ vocatur vallis Raphaim, nam Raphaim in Hebræo ſignificat gigantes, & ponitur iſta vallis in termino ſortis Iudæ, & Beniamin, in medio vtriuſque ſortis, vt patet Ioſue 15. & 18. *Et Dauid erat in præſidio.* Aliqui putant, quòd præſidium vocetur hic caſtrum, vel locus quidam, in quo erat Dauid in terra Moab: nam præcedenti lib. cap. 22. dicitur, quod Dauid iuit de ſpelunca Odollam in terram Moab, & ibi ſtetit in præſidio, & tunc accidit iſtud quod hic dicitur; poſtea verò Propheta Gad dixit Dauid, quòd recederet in terram Iuda, & inde receſſit, & cùm ibi maneret, Philiſthiim pugnauerunt, & tres viri adduxerunt aquam per medium illorum. Sed hoc non ſtat: quia ſi acciperetur ibi præſidium pro illo caſtro terræ Moab, quomodo Dauid vellet aquam de Bethlehẽ H cùm valde diſtaret inde Bethlehem, quia eſt valde Occidentalis, nam tota terra Moab eſt ad orientalem partem terræ Iſrael; Bethlehem autem eſt circa Occidentem illius terræ, ſcilicet, quaſi per nouem leucas diſtans à mari mediterraneo, & ibi eſt occidens terræ Iſrael: ideo tam longe poſitus non deſideraret Dauid aquam Bethlehem. Item, dato quòd incideret ipſi Dauid aliquod deſiderium irrationabile deſiderãdo nimis longinqua, tamen viri iſti tres non iuiſſent in Bethlehem pro aqua, ſi Dauid eſſet tunc in terra Moab, quia valde diſtat, & non poſſent conuenienter illuc ire pro illa. Item, dato quòd vellent ſubire hũc laborem, vt placerent Dauid, tamen non poſſent ſatisfacere ei in hoc, quia Dauid deſiderauit iſtam aquam quaſi ſubito, dicens: ò ſi quis mihi daret potũ aquæ de ciſterna Bethlehem, quæ erat iuxta portam. Si autem tunc fuiſſet Dauid I in terra Moab, & iſti viri iuiſſent pro aqua in Bethlehem, veniſſent poſt aliquot dies, & iam non profeciſſet aqua ipſi Dauid, quia iam perijſſet deſiderium eius, iuerunt tamẽ & tulerunt eam tempore conuenienti, & Dauid quanquã deſideraret eam, noluit bibere: ergo non erat Dauid, tunc in terra Moab in præſidio, ſed alibi. Dicendum autem, ꝙ Dauid erat tunc in Ieruſalem in arce Sion, & dicebatur eſſe in præſidio, quia locus ille eſt fortiſſimus, ibi autem eſt prope Bethlehem, ſcilicet, ſolum per viginti diſtans ſtadia, vt ait Ioſephus, quę parum continent vltra vnam leucam. Et ſic quaſi ſubito potuerunt ire in Bethlehem, & reportare aquam antequam periret deſiderium Dauid bibendi, ita vt ipſe miraretur quomodo tam cito venerant. Dicendum ergo, quòd Dauid erat in Ieruſalem, & ob hoc viri venerunt. Sic enim ponit Ioſephus ſeptimo Antiquitatũ, K dicens: Cùm Dauid eſſet in Ieruſalem, ſubitò Philiſthinorum aduẽnit exercitus, tunc Dauid aſcendit in arcem, vt conſuleret dominum de bello, caſtra verò inimicorum erant fixa vſque in Bethlehem, quæ diſtat à Ieruſalem ſtadijs viginti.

Præſidiũ quid dicatur.

Quo tempore prædicti viri portauerint aquam Dauid.
Quæſt. *XVI.*

QVAERETVR, quo tempore hoc factum fuerit? Aliquis dicet, ꝙ fuit factũ, quando Dauid cum viris ſuis per deſertũ erat profugus, quia tunc iſti tres viri erant cum eo. Sed dicendum ꝙ non ſtat: quia eo tempore, quo fuit Dauid profugus à Saule, nunquam introiuit in Ieruſalem, vt colligitur ex proceſſu ſuo, præced. lib. ex c. 20. vſque ad 28. & tamen nunc erat in Ieruſalem, ergo non erat

proſu-

profugus à facie Saulis. Itẽ, dato ꝙ diceremus Dauid fuiſſe in aliquo alio loco eo tẽpore, quo facta ſunt iſta, tres viri ſui nõ auſi fuiſſent recedere ab eo, & introire in Bethlehem pro aqua: quia toto tẽpore, quo fuit Dauid profugus, latebat in deſertis, & locis abſconditis, vt Saul neſciret vbi eſſet, & quandocunque cognoſcebat Saul locum eius, perſequebatur illum ad capiendum eum. præced. lib. c. 23. 24. & 26. ideo non auſi fuiſſent viri Dauid recedere ab eo, vt irent in Bethlehem, vel in aliquem alium locum, quia etiã cum eo exiſtentes ſaluari deſperabãt, vt patet præced. lib. cap. 23. ſcilicet, dixerunt viri Dauid ad eum: Ecce nos hic in Iudæa conſiſtentes timemus, quanto magis ſi iuerimus in Ceilam. Dicendum igitur, quòd iſtud accidit, poſtquam Dauid factus eſt rex Iſrael, quia tũc morabatur in Ieruſalem, ante hoc autem non: nam ſeptem annis, & dimidio quibus regnauit ſuper Iudam, ſemper fuit in Hebron, nec auſus eſt ire in Ieruſalem, quia pertinebat ad regnũ Isboſeth, & mox vt factus eſt rex Iſrael, iuit in Ieruſalem ad pugnandum contra Iebuſæum. Sed videtur dicendum, ꝙ fuerit iſtud in aliquo de illis duobus bellis, quæ fecit Dauid contra Philiſthinos in principio regni ſui ſuper Iſrael. Nam in vtroque poſuerunt Philiſthini caſtra ſua in valle Raphaim, ſupra 5. & 1. Paralip. 14. & hic ẽt dicitur, ꝙ erant caſtra Philiſthinorum in valle Raphaim, ergo videtur quòd in aliquo de iſtis duobus bellis accidit hoc.

Tres viri qui portauerunt aquam Dauid qui fuerint.
Quæſtio. XVII.

QVAERETVR vlterius, qui fuerint iſti tres viri, qui portauerunt aquam ad Dauid? Reſpondendum, quòd aliqui putant iſtos fuiſſe tres viros primi ternarij, qui erant fortiſſimi. Alij verò dicunt, quòd erant tres viri ſecundi ternarij: nam Hiſtoria Scholaſtica, & Gloſſa ordinaria, volunt, quod fuerint iſti tres fortes de ſecundo ordine, & dicunt, ꝙ hoc vult litera iſta. Item, hoc habetur in libro Hebraicarum quæſtionum, qui dicitur eſſe Beati Hieron. Itẽ, videtur hoc, quia ſupra incepit litera dicere de tribus fortibus ſecundi ordinis, & hic continuat de portatione aquæ, ideo videtur, quòd iſta portatio pertineat ad tres viros ſecundi ordinis. Itẽ, ſupra enarrauerat litera quid fecerat quilibet trium virorum primi ordinis: ideo rationabile eſt quod hic voluerit enarrare id, quod pertinebat ad tres viros ſecundi ordinis. In contrarium vult Nicolaus, ſcilicet, ꝙ tres viri primi ordinis fecerint hoc; quod patet: quia in fine iſtius literæ dicitur, hoc fecerunt tres robuſtiſſimi, & tamen tres primi vocantur robuſtiſſimi, ergo ipſi fecerunt. Item, poſtea ſequitur commendatio virorum trium ſecundi ordinis, ibi: Abiſai quoque, ergo omnia quæ ſupra ſunt pertinẽt ad tres viros primos. Dicendũ, ꝙ aliqualiter videtur 1. Paralip. 11. ꝙ tres viri ſecundi ordinis fuerint: quia dicitur ibi, ꝙ deſcenderunt tres de triginta principibus ad petram, in qua erat Dauid ad ſpelũcam Odollam quando Philiſthini fuerant caſtrametati in valle Raphaim, & poſtea ſequitur: tres iſti hauſerũt aquã de ciſterna Bethlehem. Et tamen ſecundũ veritatẽ iſti fuerũt tres primi: nam tota iſta litera vſq; ad illũ locũ, Aſael quoque: intelligitur de viris primi ordinis, & reliqua intelligũtur de viris ſecundi ordinis, ſic enim tenet Ioſephus ſeptimo Antiquitatũ, & ſic refert Hiſtoria Scholaſtica. Ad primam rõnem in contrariũ allatã, dicendum, ꝙ non inceptũ fuit ſupra dici de viris ſecundi ordinis tanquam enarraretur aliquid de illis, ſed ſolum cum enarraretur factum Sẽma qui erat de primo ordine, dixit litera, quòd ante huc venerunt ad Dauid tres alij viri fortes, qui erant in ſecundo ordine, & tamen nihil aliud tactum eſt de eis. Quod patet: quia infra incepit de eis Hiſtoria, ibi: Abiſai quoque. Si autem dicatur, ꝙ ſub eodem contextu cadent iſta duo, ſcilicet, de portatione aquæ, & quòd deſcenderant tres viri, qui erant principes inter triginta ad Dauid: dicendum, ꝙ non cadunt ſub eodem contextu, quia in verſu illo, ſcilicet, Caſtra autem Philiſthini, incipit noua hiſtoria de portatione aquæ. Ad ſecundam rationem, ſcilicet, quòd hic tãgatur factum trium virorum ſecundi ordinis, ſicut ſupra ponebantur geſta virorum primi ordinis, non ſtat: quia geſta virorum ſecundi ordinis incipiunt infra in verſu: Abi-

A ſai quoq; Ad tertiam rationem de primo Paralip. 11. dicẽdum, ꝙ ibi eſt diſcontinuatio literæ ſicut hic: nam dicitur de deſcenſu iſtorum trium virorum ad Dauid in verſu: deſcenderunt autem, & in ſeque. verſu, ſcilicet: Quando Philiſthini fuerant caſtrametati in valle Raphaim, incipit alia ſententia de portatione aquæ. *Porro ſtatio Philiſthinorum tunc erat in Bethlehem.* id eſt, caſtra Philiſthinorum erant in Bethlehem. Iſtud ponitur ad ſignificandam difficultatem eundi pro aqua, quia ciſterna erat in Bethlehem, & caſtra hoſtium in Bethlehem.

Caſtra Philiſthinorum erant in valle Raphaim.
Quæſtio. XVIII.

B QVAERETVR, quomodo poteſt ſtare litera, q̃a ſupra dicitur ꝙ caſtra erãt in valle Raphaim, & hic dicitur quòd erant in Bethlehem. Reſpondendum, ꝙ vere caſtra erant in valle Raphaim, id eſt, gigantum: ſic enim patet primo Paralipom. 11. ſ. quando Philiſthini fuerant caſtrametati in valle Raphaim, Dauid erat in præſidio. Eſt tamen vallis Raphaim apud Bethlehem, & caſtra Philiſthinorum nõ erant intra Bethlehem, ſed circa, & ſic dicebantur eſſe in valle Raphaim, quia verè erant in ea, & dicebantur eſſe in Bethlehem, quia perueniebant caſtra vſque ad illam. Sic enim declarat Ioſephus ſeptimo Antiquitatum, dicens: Cũ Dauid eſſet in Ieruſalem, ſubitò Philiſthinorum aduenit exercitus, tunc Dauid aſcendit in arcẽ, vt conſuleret Dominum: caſtra vero inimicorum erant fixa in valle vſq; Bethlehem. Et ſic patet ꝙ erant in valle Raphaim, & extendebantur vſque ad Bethlehẽ. *Deſiderauit ergo Dauid & ait, ò ſi quis mihi daret potum aquæ de ciſterna, quæ eſt in Bethlehem iuxta portam.* Dauid enim erat nutritus in Bethlehẽ, & deſiderauit bibere de aqua illius, quæ erat ſibi dulcior quam aqua Ieruſalem.

C

Quomodo Dauid deſiderauerit aquam illam.
Quæſtio. XIX.

QVAERETVR, cum Dauid ſciret hoſtes eſſe apud portam Bethlehẽ, & quòd nullus permitteretur tranſire pro aqua, quomodo deſiderauit illam. Aliqui volunt, ꝙ Dauid non deſiderauit aquam, ſed deſiderauit experientiam fortitudinis militum ſuorum: Sic enim tenet Nicol. ſic etiam dicit Gloſſa Ordinaria ſuper Paralipom. & ſic quia erat iſte actus difficilis, voluit milites ſuos incitare ad illum. Sed dicendum, quod non ſtat: quia verè Dauid deſiderauit aquam, vt hic dicitur. Cauſa autem deſiderij forte fuit duplex. Prima, quia non erat tam bona aqua in Ieruſalem, ſicut in Bethlehem, & iſtud erat in aliquo puteo ſpeciali. Quod patet: quia dixit de ciſterna, quæ eſt iuxta portam, & ſic illa erat excellentior omnibus aquis, quæ erant in Bethlehem, & ſic etiam erat excellentior aquis Ieruſalem. Secunda cauſa, quia Dauid nutritus fuerat in Bethlehẽ in pueritia ſua, & adoleſcẽtia, ſolent autem interdũ hominibus gratiora eſſe ea, quæ ſunt in locis ſuarum originum, quamquam non tam bona ſint ſicut ea, quæ ſunt in alijs locis, eo ꝙ magis conueniunt naturæ illorũ; & hoc tenet Ioſephus vbi ſupra, dicens: Caſtra autem inimicorũ erant in valle vſque Bethlehem, quæ eſt procul a Ieruſalẽ ſtadijs viginti. Dauid ergo ait: Bonam aquam habemus in regione mea, & præcipuè laudabat eam, quæ erat in puteo iuxta portam, & mirabatur ſi eſſet, qui ei poculũ præberet ex ea, & eã magis, quam pecuniã magnã deſiderauit. Dixit autem Dauid, de ciſterna, quia terra illa raros habet fontes, & rariſtima flumina, ſed tota de ciſternis alitur, & ſic precioſiſſima aqua, quam deſiderauit Dauid, erat in quadam ciſterna. *Irruperunt ergo tres fortes caſtra Philiſthinorum.* Iſti ſunt tres primi robuſtiſſimi, ſcilicet, Ieſboã. Eleazar, & Semma, & dicitur ꝙ irruperunt caſtra Philiſthinorum, non quidem ꝙ pugnauerint contra Philiſthinos, & violenter irruperint per caſtra, ſed ipſi ingredi voluerũt & Philiſthini mirati eorum audaciam ceſſerunt eis. Sic ait Ioſephus vbi ſupra, ſcilicet: Hæc cum audiſſent iſti tres viri, irrumpẽtes per medios hoſtes, venerunt in Bethlehem & haurientes aquam per inimica caſtra reuerſi ſunt aquam portantes ad regem, obſtupeſcentibus Philiſthinis de eorũ

fiducia,

fiducia,& magnanimitate. *Et hauſerunt aquam de ciſterna Bethlehem,quæ erat iuxta portam*. Erat enim iſta ciſterna extra vrbem circa portam illius,& cum tranſiſſent iſti viri fortes per caſtra hoſtium,hauſerunt aquam nemine prohibente. *Et attulerunt ad Dauid*. Etiam tunc tranſierunt per media caſtra hoſtiũ,quia non erat illis alius locus tranſeundi. Quod patet: quia alias à principio non irrupiſſent per caſtra hoſtium,ſed iuiſſent per aliam viam.

An Dauid ſi iuſſiſſet illis viris, quòd adferrent aquam de Bethlehem peccaſſet. *Quæſt.* XX.

QVAERETVR an Dauid peccauerit iubendo, ꝙ iſti milites irent ad ferendum aquam de Bethlehem? Reſpondendum, quòd ſi Dauid iuſſiſſet eis ire pro iſta aqua,quòd peccaſſet,quia pro parua re exponebat maxi- G mo periculo tres viros optimos,ita vt magis ſuſpicari poſſet de illis,quòd morerentur,quam quòd viuerent & portarent aquam. Item,quod interdum homines exponant vitam ſuam graui periculo pro aliqua cauſa neceſſaria,vel valde honeſta,non eſt vituperabile:quod tamen vt Dauid ſeruiret deſiderio ſuo bibendo de aqua Bethlehem, obijceret tres viros fortiſſimos morti, erat irrationabile valde; ideo dicendum,quod quamquam Dauid deſiderauerit aquam de ciſterna Bethlehem,non iuſſit iſtis viris, vel aliquibus alijs,ꝙ irēt pro ea. Quod patet:quia quando aqua allata fuit noluit bibere eam,quia viri iſti cũ periculo animarum ſuarum attulerant illam:a fortiori ergo cognoſcēs periculum à principio non miſiſſet eos pro aqua, ſed ſolũ expreſſit Dauid verba deſiderij ſui coram viris ſuis,quamquam putaret,quod nõ poſſet ſatisfieri deſiderio ſuo:nam H ſic interdum ſolēt homines proponere alijs deſideria ſua, in quibus ſe putant nunquam habituros optata: & tunc iſti tres viri nihil dicentes Dauid clam iuerunt, & portauerunt aquam,exponentes ſe morti,vt complacerent Dauid,& vt oſtenderent fortitudinem ſuam. Sic tenet Ioſephus,vbi ſupra,dicens:Ait Dauid: Bonã aquam habemus in regione mea,& præcipue laudabat eam,quæ erat in puteo iuxta portam Bethlehē & mirabatur ſi eſſet, qui ei poculum præberet ex ea,& magis quam pecuniam magnam deſiderauit eam. Hæc cum audiſſent iſti tres viri,irrumpētes per medios hoſtes,venerũt in Bethlehem. Et ſic patet, ꝙ non iuſſit eis aliquid Dauid,ſed ipſi ſcientes deſiderium eius,iuerunt Etiam Dauid putabat,quod nullus poſſet ei in hoc ſatisfacere,ergo nulli iubebat. Sed illi,qui dicunt ꝙ Dauid non deſiderauerit aquam,ſed voluerit experientiã I fortitudinis ſuorum militum facere,non poterunt conuenienter reſpondere:quia tũc Dauid iuberet illis militibus, vt irent pro aqua,& hoc vt cognoſceret eorum fortitudinē,ſed hoc erat illicitũ.ſ.ꝙ tã duram rē eis imponeret: nã experiētia fortitudinis dēt inquiri in illis operibus, in quibus veriſimile ſit,ꝙ viri fortes poſſunt obtinere victoriam, licet ſit aliquid periculi: ſed vbi tantum eſt, periculum,ꝙ vix de aliquo putatur,quod ſuperuiuet, non eſt experiētia fortitudinis,ſed inflictio mortis: ideo, ſi Dauid talia iuberet,peccaret grauiter. Dicendum igitur eſt ſicut prius,ſcilicet,quod nihil Dauid iuſſit eis, ſed ipſi iuerunt ſponte neſciente Dauid;immo potius intelligendum eſt, ꝙ ſi Dauid ſciuiſſet illorum propoſitum non permiſiſſet viros illos exponere ſe tanto periculo, vt aquam illam deferrent.

An iſti tres viri peccauerint exponendo ſe tanto periculo. *Quæſt.* XXI.

QVAERETVR, vlterius,an iſti tres viri peccauerint exponendo ſe tanto periculo,vt ad ferrent aquam illam ipſi Dauid. Reſpondendum, ꝙ hic non erat ſicut ſupra dictum eſt de Eleazar, qui pugnauit contra vnum exercitum Philiſthinorum,& ſolus illum vertit in fugam,quia hoc egit Eleazar defendēdo ſe,ſcilicet, quia omnes ſocij eius fugerant de bello,ipſo ſolo relicto,& defendere ſe,non eſt tam culpabile, ſicut aggredi quãdam multitudinē. Sed dicendum eſt,ꝙ ſi iſti,viri egerunt hoc ad ſolius fortitudinis oſtentationē,cum ſe graui periculo exponerent,videbantur peccare; ſi aũt facerent,vt complacerent regi ſuo,non erat actus tã culpabilis. Sed adhuc non

F eſt iſta plena excuſatio:quia aut iſti viri putabant,quod ſe exponebant magno periculo, quod vix poſſent euadere; aut putabant ſibi eſſe leue pugnare contra illum exercitũ; ſi primo modo,peccabant exponendo ſe tanto periculo,vt complacerēt Dauid;ſi ſecundo modo,non peccabãt,& ſic eſt veriſimile,ꝙ iſti tres viri non putauerunt eſſe difficile ſibi pugnare cõtra illũ exercitum, quia quilibet eorum etiã minus fortis pugnauerat ſolus contra vnum exercitum,& fugauerat eum,vt patet de Eleazaro, & de Semma ſupra in litera. Et iſti erant duo minores in robore. Ieſboam autem erat fortiſſimus,ideo a fortiori omnes tres poſſent faciliter pugnare contra exercitum Philiſthinorum, iõ non putauerunt q; ſe exponebant periculo magno faciēdo hoc & conſequenter non peccarent.

An interpretatio Hebræorum circa hæc ſit bona. *Quæſtio.* XXII.

QVAERETVR vlterius, an ſtet poſitio Hebræorum circa hoc. Reſpondendum,quòd Rab. Da. Kimhi dicit,quòd habebat Dauid malas aquas in caſtro, ideo concupiuit de aqua,quæ erat in ciſterna Bethlehem. Iſtud autem eſt rationabiliter dictum, & tamen præſupponit, ꝙ Dauid erat in præſidio,qđ eſt in terra Moab. Et hoc falſum eſt,quia erat in Ieruſalem,vt dictum fuit. Alij autem Hebræi dicunt,quòd Dauid non miſit in Bethlehem pro aquis,ſed pro ſolutione cuiuſdã quæſtionis. Dicunt enim, quòd erant ſapientes Bethlehem, & ipſe miſit illuc iſtos tres viros,vt inquirerent ab eis,an Dauid poſſet comburere quandam ſegetem Iſraelitarum,vt cremaret Philiſthinos latentes in ſegete: vel erat quæſtio, an poſſet Dauid comedere ſegetē Iſraelitarũ,& poſtea ſoluere dominis ſuis; & reſponderunt ſapientes Bethlehem, quòd nõ poterat hoc Dauid. Sed iſta ſunt valde ridicula,iam in ſe, quam in eis, quæ præſupponunt:ideo non oportet argui cõtra illa, Habent autem motiuum Iudæi ad hanc quæſtionem,quia ſupra dicitur,quod Semma defendit agrum plenum lente à facie Philiſthinorum. *At ille noluit bibere*. Id eſt, quando Dauid vidit illam aquam,quam portauerant viri cum tanto periculo,noluit bibere de illa.

An Dauid peccaſſet bibendo illam aquam. *Quæst.* XXIII.

QVAERETVR,an Dauid peccaſſet, ſi bibiſſet de illa aqua? Reſpondendum,quod non quia ſi Dauid miſiſſet illos viros,vt adferrent aquam,peccaſſet,quia exponebat eos periculo grauiſſimo pro ſola delectatione guſtus;poſtquam tamen ipſi aquam ſine periculo portauerũt,non erat aliquod peccatum,quod illam biberet,& maxime,quia vt dictum eſt,Dauid non iuſſerat iſtis,vt portarent aquam;nec fuit conſcius huius rei,niſi cũ iam aqua portata erat;ideo nõ peccabat magis bibendo de illa, quã de qualibet alia:noluit tamē Dauid bibere de illa propter tria. Primò,quia voluit ſibi inferre quandam abſtinentiã auferendo deſideriũ ſuum,ꝙ habita aqua non biberet de illa,& hoc quia aliquando peccauerat vtendo delectabilibus illicitis:iõ tunc voluit etiam à licitis delectabilibus abſtinere,per modũ cuiuſdam ſatisfactionis: ſic ait Greg. in Moralibus,ſcilicet;Cogitandum eſt,vt qui illicita commi-
K ſit,à quibuſdam etiam licitis abſtineat,vt per hæc conditori ſuo ſatisfaciat,vt qui commiſit prohibita,abſtineat etiã à ſibi conceſſis,& ſe reprehendat in minimis;qui ſe meminit peccaſſe in maximis. Lex veteris teſtamenti vxorē alienam concupiſcere prohibet,regem verò fortia iubere militibus,vel deſiderare aquam,non pœnaliter prohibet. Dauid verò vxorem alienam concupiuit,& abſtulit,cuius culpam digna verbera ſunt ſecuta,& malum quod perpetrauit per pœnitentiæ lamenta correxit,cum longe poſt contra hoſtium cuneos ſedit,aquam ex eorum ciſterna deſiderauit,cuius electi milites inter catervas hoſtium irrumpētes,aquam quam deſiderauerat illæſi pertulerunt, ſed vir eruditus flagellis,ſe protinus cum periculo militum aquã deſideraſſe reprehendit:eamq; fundens Domino libauit, in ſacrificium Domini effuſa aqua conuerſa eſt,quia culpam concupiſcentiæ mactauit per pœnitentiam ſuæ reprehenſio-

A ſionis. Qui enim alienam concupiſcere vxorem nõ timuit, poſtea aquam, quam concupiuit, expauit. Secunda cauſa eſt ad honorem Dei: voluit.n. Dauid honorare Deum, qui valde honoratur, cum ea, quæ nobis gratiſſima ſunt, ei offerimus, erat autem gratiſſimum Dauid bibere aquam de Bethlehem, quam iam habebat, ideo in reuerentiam Dei voluit ſe priuare hoc deſiderio effundendo aquam coram Deo. Tertia cauſa fuit: quia etiam Dauid voluit iſtos viros honorare: nam ſi ipſe bibiſſet aquam, quam illi cum tanto periculo portauerũt, videretur paruipendere eorum laborem. ſ. ꝙ ipſe biberet quaſi nihil id, pro quo viri illi animas ſuas periculo tanto expoſuerant: voluit igitur effundere aquam iſtam in rem magnam. ſ. libando eam coram Domino. Quarta cauſa addi põt, ſ. quia viſum eſt quaſi irrationabile, & contra conſcientiam, ꝙ biberet illam: nam ſi ipſe miſiſſet pro illa per tanta pericula, peccaſſ. tãta cum tan- B tis periculis portatam ſi biberet, videretur conſentire, ꝙ ipſi iuiſſent pro aqua illa, vt Dauid biberet, & hoc erat conſentire peccato: ideo noluit, ne videretur reus ſanguinis virorum, qui morti expoſiti fuere: & hoc ſignificat litera ſequens, ſcilicet; Propitius ſit mihi Dominus, ne faciam rem hanc, cum ſanguinem hominũ iſtorum, qui profecti ſunt, & animarum periculũ bibam, quaſi dicat, illicitũ hoc eſt.

An Dauid peccauerit deſiderando aquam de ciſterna Bethlehem. Quæſtio. XXIV.

QVAERETVR vlterius, an Dauid peccauerit deſiderando aquam de ciſterna Bethlehem? Aliquis diceret, ꝙ ſic: quia Grego. dicit, & habetur in auctoritate C ſupra allegata. ſ. Vir eruditus flagellis, ſe protinus cum periculo militum aquam deſideraſſe reprehendit; ſi tamen non peccaſſet deſiderando, non reprehenderet ſe, ergo peccauit. Reſpondendum, quod Dauid non peccauit deſiderando iſtam aquam: nam deſiderare ſolũ aquam de ciſterna Bethlehem, non erat peccatum, quia illa aqua nõ erat aliquid malum ſecundum ſe, nec erat aliquid ſimpliciter prohibitum. Quod etiam Dauid exprimeret ſe deſiderare illam aquam, non erat peccatum, dum tamen ipſe non iuberet aliquibus ire pro illa cum tanto periculo, vel etiam non diceret hoc ad innuẽdum, ꝙ valde deſiderabat eam, & vt aliqui mouerentur ad eundum pro illa, quia tunc parum differebat iubere alicui ire pro illa, vel indirectè ſuadere. Dicendum igitur, ꝙ Dauid deſiderabat iſtam aquam valde, & ſatis putabat eſſe impoſſibile, illam pro tũc haberet, expreſſit tamen deſiderium ſuum, quia ſolent ho- D mines conſolari exponendo deſideria ſua, vel anguſtias alijs, etiamſi remedium in hoc non recipiant, & non intendit Dauid, ꝙ aliquis iret in Bethlehem, vt compleret deſiderium ſuum, quia ſatis putabat, ꝙ nullus illuc ire auderet per tanta pericula. Ad rationem ex auctoritate Gregorij dicendum, ꝙ Dauid reprehendit ſe deſideraſſe aquam cum periculo militũ, non ꝙ ipſe iuſſerit eam adferri cum periculo militum, vel deſiderauit eam perferri modo milites nõ periclitarentur; ſed poſtquam aqua allata eſt, & ſciuit eam perlatã fuiſſe cum magno periculo militum, ideo reprehendit ſe, ſi deſideraret eam bibere cum tanto periculo militum, allatam: & ideo non bibit, ſed ante hoc non deſiderauerat illam ſic adferri nec de hoc dolet. Et patet hoc: quia Greg. nihil aliud vult dicere, niſi quod literà ait, ſcilicet, propitius ſit mihi Dominus, ne faciã hoc, Ideſt, E abſit a me, quod faciam hoc. Et iſta eſt reprehenſio, & nõ eſt de præterito, ſed de futuro, vt patet immediatè. ſ. num ſanguinem hominũ iſtorũ, & periculum animarum bibã? & ſic non peccauit deſiderando aquam, quia per hoc non expoſuit aliquem periculo, nec exponere intendit. *Sed libauit illam Domino.* Ideſt, obtulit aquam iſtam in ſacrificium coram Domino, & iſtud fecit ex cauſis ſupradictis.

Aqua quomodo poſſit libari Domino. Quæſt. XXV.

QVAERETVR quomodo aqua poterat libari Domino, quia ipſa non pertinet ad aliquod genus ſacrificij. ſ. quia nec holocauſtum, nec hoſtia pacifica, nec hoſtia pro peccato iubetur habere aquam: vt patet Leui. 1. 3. 4. & 6. & ibi declaratum eſt. Reſpondendum eſt, ꝙ aqua nõ im A ponebatur in lege tanquam aliquod ſacrificium, quia ſacrificia fiebant de carnibus, vt patet præalleg. capitulis nec ẽt iubebatur poni pro libamentis. Pro quo ſciendum, ꝙ cum ſacrificijs carnium, quæ erant tanquam principalia, offerebantur quædam velut acceſſoria, quæ vocantur in lege libamenta, & iſta erant quinque, ſ. farina delicata, quæ vocatur ſimila, & vinum, & oleum, thus, & ſal. Prima tria ponebantur ſub certa menſura in ſacrificijs, & ſecundũ differentiã animalium quæ offerebãtur, erat plus, vel minus de libamento, vt patet Num. 15. alia duo, ſ. thus, & ſal non imponebantur in menſura certa, ſed ex voluntate offerentis. De his Leui. 2. In his aũt non iubebatur poni aqua, & ſic ſcdm legẽ non erat aqua ad aliquem vſum ſacrificiorũ. Dicunt tamen aliqui Hebræi, ꝙ vinum poſitum in libamẽtis, miſcebatur aqua, & ſic interueniebat ibi aqua tanquã B libamentum, ſed iſtud non eſt ſatis veriſimile. Et de illo declaratum eſt Num. 15. & 28. Hoc aũt modo volunt, ꝙ Dauid iſtã aquam libauerit Domino. ſ. miſcendo eam vino, quod in libamento ſacrificij offerebat. Sed dicendum eſt, ꝙ Dauid libauit iſtam aquam, ſ. effundendo illam coram Domino intra locum quo erat arca. nam erat Dauid tũc in Ieruſalem, vbi erat arca, & introiuit in domum illã; effuditq; aquam coram arca in reuerentiam Dei, & iſtud erat libare aquam Domino. Simile patet præc. lib. c. 7. cum dicitur, ꝙ conuenerũt Iſraelitę in Maſphat, hauſeruntq; aquã, & effuderunt in conſpectu Domini, & illud erat ibi tanquam ſacrificium acceptabile, & in ſignum pœnitentię, vt patet ex litera. Hoc tenet Greg. in Moralib. in auctoritate ſupra allegata, ſcilicet fundenſq; aquam libauit eam Domino, & in ſacrificium Domini aqua effuſa conuerſa eſt; C ergo non fuit mixta vino. *Dicens propitius ſit mihi Dominus ne faciam hoc.* In Hebræo hr. *abſit a me, quod faciam hoc.* Et idẽ eſt: ſed manifeſtius in Hebræo. Et dr propitius ſit mihi Dominus, ne faciã hoc i. ita ſit mihi Dominus propitius, ꝙ ego non faciã hoc, & eſt modus iurandi. Vel aliter: oro ꝙ Deus ſit mihi propitius inclinãdo me ad hoc, ꝙ non faciam hoc, quia malum eſt: ſed primus ſenſus eſt melior. *Num ſanguinem hominum iſtorum, qui profecti ſunt, et animarum periculum bibam?* Quaſi dicat, ſi ego biberẽ iſtã aquam, biberem ſanguinẽ illorũ virorũ. ſ. quia ipſi expoſuerunt ſanguinẽ ſuum, & biberẽ periculũ animarum, ſ. quia expoſuerunt animas ſuas. i. vitam periculo, vt portarent aquam mihi; ſed iniuſtum eſt, & crudele, ꝙ egŏ rẽ tanti precij bibam, ſed potius Deo res tam precioſa offerenda eſt. *Noluit ergo bibere.* Iſtud ponitur hic ad laudẽ Dauid, quia D valde fuit laudabile, ꝙ deſiderium ſuum à ſe abdicauit, & Domino rem tam precioſam obtulit. Quidam tamen volunt, ꝙ Dauid ſolum abſtinuit ab iſta aqua, vt non peccaret; quia ſi bibiſſet illam, peccaſſet, eo ꝙ bibebat ex magno deſiderio; ſic.n. vr tenere Aug. ſuper Canonicã Ioan. & habetur in Decretis, 41. diſt. c. delitiæ, ſ. Delitiæ qualibet ſi abſque deſiderio percipiantur, non officiunt, & viles cibi appetenter accepti, impediunt profectum abſtinentiæ. Dauid enim aquam concupitam effudit, & Elias carnem comedit. Sed dicendum, ꝙ non obſtat iſta auctoritas Auguſ. quia illa intelligitur, quando quis ardenter inhiat alicui cibo etiam vili: quia iſtud vr prouenire ex deordinato deſiderio, & illud ſemper in culpa eſt. Dauid autem deſiderauit aquam Bethlehem, quia illa erat excellens inter oẽs aquas, & ẽt quia erat ſibi valde grata, eo ꝙ erat de loco ſuæ E originis. Nec etiam Dauid omiſit illam bibere ꝑꝑ cauſam, quam exprimit Aug. ſ. quia deſiderauerat eam: ſed quia allata fuerat cũ periculo virorum, vt patet in litera. In Hebræo habetur: *Num ſanguinem virorum ambulantium in animabus ſuis bibam?* Quaſi dicat, non faciam; & idem eſt quod litera noſtra; ſed magis declarat litera noſtra. ſ. ſanguinem virorum ambulantium in animabus ſuis. i. in periculo animarum, & accipitur anima pro vita. *Hæc fecerunt tres robuſtiſſimi.* Ideſt, iſtam aquam portauerunt tres viri robuſtiſſimi, ſcilicet, tres de primo ternario, Ieſboam, Eleazar, & Semma. Nam alij non vocabãtur robuſtiſſimi. *Abiſai quoque.* Hic ponitur ſecundus ternarius virorum fortiũ, qui ſunt ſub primis tribus non peruenientes ad robur illorum. *Abiſai quoque frater Ioab filius Saruię princeps erat de tribus.* Iſte Abiſai erat primus in ſecundo ternario, & dicitur, ꝙ erat princeps de tribus, ideſt inter tres, quod patet ex to-

Secũdus ternarius virorũ fortium.

ex robore ſuo,& tamen iſte vocatur primo Paralipom.12. Princeps inter 30. Dicendum ſicut fuit ſupra declaratum, quòd quilibet de iſtis duobus ternarijs vocatur princeps inter 30. non ꝙ eſſet de num.30. qui erant inferiores in gradu fortitudinis: ſed erat princeps reſpectu illorum, eo ꝙ erat fortior: ſic patet de Ieſboam qui fuit primus inter omnes fortes, & tamen ipſe vocatur princeps inter 30. primo Paralipom.11. *Ipſe eſt qui leuauit haſtam ſuam contra trecentos, quos interfecit.* Iſta eſt probitas Abiſai. ſ. ꝙ ipſe pugnauit ſemel ſolus contra trecentos viros, & occidit omnes. Quamquam enim iſte fuerit vir robuſtus valde, tamē adhuc non ponitur in primo ordine trium, quia illorum erant opera magis fortia. *Nominatus in tribus.* Ideſt, in tribus de ſecundo ordine; alioquin non ſtaret litera, quia dicitur immediate, ꝙ vſque ad tres primos non peruenit. *Et inter tres nobilior.* ſ. inter tres de ſecundo ordine, quia licet alij fecerunt actiones heroicas, tamen non peruenerunt ad Abiſai, eo ꝙ ipſe occidit quendam gigantem Ieſbibenob. ſup.12. & etiam pugnauit contra trecentos viros, & occidit illos, vt patet hic. Banaias autem, qui erat alius de iſtis tribus, occidit gigantē, tamē non pugnauit aliquando ſolus contra trecentos viros, ſicut Abiſai. Etiam alij duo, qui ſecundū alios aſſignantur de iſto ſecundo ternario, non peruenerūt ad Abiſai, quia illi ſolū occiderunt gigantes, ſ. quilibet vnū gigantē: ſup. c.21. & tamē nō peruenerūt ad pugnandum cū multis viris ſimul. *Eratque eorum princeps.* Ideſt, Abiſai erat princeps in iſto ſecundo ternario. *Sed vſque ad tres primos non peruenerat.* ſ. vſque ad tres de primo ternario. ſ. Ieſboam, Eleazar, & Semma: quia quilibet illorum pugnauit contra plures viros, quam Abiſai: nam Ieſboam occidit octingentos vno impetu, vt patet in litera, ꝙ Ioſephus dicit, quòd ſæpe in vno conflictu occidit nōgentos viros. Eleazar autem ſolus fugauit totum exercitū Philiſthinorum, & occidit plurimos. Semma quoq; alium exercitum Philiſthinorum ſuſtinuit, & defendit agrum, quē volebant comburere Philiſthini: fugauitque eos ſupra in litera. Abiſai autem nunquam pugnauit contra vnum exercitum totum, ſed ſolum contra trecentos viros: ideo non peruenit ad tres viros primos.

Hiſtoria iſtorum virorum ſecundi ordinis quare non ponatur hic. Quæſt. XXVI.

QVAERETVR quare non ponatur hic de viris ſecundi ordinis hiſtoria, ſicut ponitur de viris primi ternarij. Reſpondendū, ꝙ hic, & 1. Paralip.11. ponuntur ſolū duo viri in iſto ordine. ſ. Abiſai, & Banaias, & de vtroque horum ponuntur geſta, ſaltem aliqua. Nam de Abiſai ponitur, ꝙ pugnauerit cōtra trecentos viros. & occiderit eos, ſubticetur tamē quō occiderit Ieſbibenob gigātē, de quo ſupra .1. de Banaia autem exprimuntur hic aliqua opera magnifica, ſed tertius iſtius ordinis non ponitur hic. & ille fuit Ionathan filius Semma fratris Dauid. qui interfecit gigantem 24 digitorum: vel fuit Sobochai, qui occidit gigantem nomine Saph de ſtirpe Araph. ſup.21. & non ponitur hic ille tertius, vel quæ fuerint opera eius, eo ꝙ ſup.21. poſita ſunt. Simile eſt de Abiſai: nam ipſe occidit gigantem Ieſbibenob, quia tamen ſupra 21. dictum fuerat de hoc, non repetitum fuit hic: ſed ſolum dictum eſt quemodo pugnauit contra trecentos, & fortè ſi omnia geſta Abiſai facta fuiſſent ſup.21 non fuiſſent hic repetita. Alij dicunt, ꝙ non fuerit Banaias de his tribus, ſed ꝙ Abiſai fuerit primus, & Sobochai, & Ionathan fuerint alij duo. & illorum habentur geſta ſupra 21. c. iō non repetuntur hic; Sed iam dictum eſt ſecundum poſitionem communem, ꝙ cū hic ſint 37. in ſumma, & ponantur 30. ſimul, & duo ternarij per ſe, & in ſecundo illorum ternariorum ſolum ponūtur duo viri, oportet ſuppleri alios duos, ſiue ponatur Banaias de ternario, ſiue non, & illi ſunt Sobochai, & Ionathan filius Semma fratris Dauid. Aliter autem dici poſſet, ꝙ omnes iſti 37. ponuntur in litera computando Ieſboan, Eleazar, Semma de primo ternario, & Abiſai, & Banaiam, qui ſunt de ſecundo, & cum illis Aſael, qui ponitur tanquā primus de 30. & tunc manent 32. præter Aſaelem, in litera ſic colligitur ſi computemus ab Aſael vſq; ad finē cap. quia non ſunt 30. ſolum, vt aliqui putāt. ſed 32, vt patet compu-

F tando hic, & primo Paralipom.11. *Et Banaias filius Ioiada.* Iſte eſt ſecundus in ſecundo ternario. *Viri fortiſſimi magnorum operum.* Ideſt. Ioiada pater Banaiæ erat vir fortiſſimus magnorū operū, ideſt, mirabilium, ſcilicet, ꝙ ipſe fecerat magnifica in bellis, & ſic Banaias erat vir fortis, ſicut pater eius, & ob hoc tāgitur de fortitudine patris. *De Cabſeel.* Ideſt, pater Banaiæ erat de Cabſeel: eſt.n. Cabſeel quędam Ciuitas in ſorte Iuda, & ipſa eſt, quæ ponitur prima inter omnes Ciuitates eiuſdem ſortis, vt patet Ioſue 15. Aliqui putant, quòd pater Banaiæ vocetur vir magnorū operū, ideſt, multarū diuitiarum, ſic exponūt Hebræi. Sed non ſic intelligitur: quia primo Paralipom.11. dicitur, Banaias filius viri robuſtiſſimi, qui multa opera perpetrauerat, quia iſtud ſignificat geſta bellica, & non poſſeſſionem maſſimā. *Ipſe percuſſit duos leones Moab.* Iſtud ponitur tā-
G quam excellens opus Banaiæ; & iſti, qui vocantur hic leones, vocantur Ariel, primo Paralip.11. Ratio huius eſt: quia hic vbi nos dicimus leones, habetur in Hebræo Arieli, cuius ſingulare eſt Ariel, & ſignificat leonem. Aliqui tamen Hebræi accipiebant pro nomine proprio: ideo tranſtulit litera noſtra ſub dubio, vocans hic leones, & ibi Ariel. Dicitur autē communiter ab Hebræis, & Latinis Doctoribus, ꝙ iſti fuerunt duo milites terræ Moab, & vocabantur leones propter fortitudinem, ſic tenet Hiſtoria Schol. Gloſ. Ordinaria, Andreas, & Nicolaus: ſed magis vr̄ dicendum, ꝙ Banaias occiderit duos leones in terra Moab, cū nihil ſit quòd cogat nos hic conuertere ſenſum literalem in metaphorā. *Et ipſe deſcendit, & percuſſit leonem in media ciſterna in diebus niuis.* Iſtud etiam eſt aliud opus magnificum Banaiæ, ſcilicet, ꝙ occidit vnum leonē in quadam ciſterna
H tempore niuis. Aliqui dicunt, ꝙ nominatur hic tempus niuis ad gloriam victoriæ Banaiæ: quia leones ſunt fortiores tempore niuis. Sed hoc non ſtat: quia manifeſtum eſt, leones tunc non magis vigere, quam alio tempore, ſed potius è contrariò; ſed dicitur, in diebus niuis, ad ſignandum, quomodo potuit eſſe leo in ciſterna, quia non conſueuerūt ibi eſſe leones, propter niuē, tamen erat ibi leo quodam caſu, quia ciſterna erat operta niue, & videbatur terra plana, leo autem neſciens tranſiuit, & incidit in eam. ſic ait Ioſephus 7. antiquitatum; ſcilicet, Leo fuit in profunda ciſterna tēpore hiemis niuis aggere coæquata. In hanc leo inſcius decidit, & concluſus grandi rugitu clamauit. Banaias vero, qui cum ceteris ad ſpectaculum venit, in ciſternam deſilijt, & leonem interfecit.

I *An Banaias peccauerit pugnando contra leonem & an expoſitio Hebræorum poſſit ſtare. Quæſt. XXVII.*

QVAERETVR, an peccauerit Banaias pugnando contra leonem? Aliquis dicet, ꝙ non: quia Scriptura laudat hic Banaiam, ſi tamen peccaſſet pugnādo cōtra leonem, non laudaretur: quia Scriptura Sacra non laudat iniquos, Reſpondendum eſt, quòd aut Banaias pugnauit defendendo ſe à leone, vtpote, quia ipſe incidit in ciſternam ſicut leo, & ibi oportuit, quòd defenderet ſe ab ipſo, vel moreretur: & tunc laudabilis erat valde Banaias pugnando contra beſtiam. Si autem ipſe aggreſſus eſt leonē alias non coactus defendere ſe ab illo, aut egit hoc propter aliquam vtilitatem, vtpote quia alias non poterat leo expelli de loco illo. vel quia nociturus erat niſi ſic occideretur. vel egit hoc Banaias ad oſtentandam fortitudinem. Si
K primo modo non peccabat Banaias, dum tamen confideret ſibi ineſſe fortitudinem ad pugnandum cum leone alias peccaret. Sic patet de Dauid, qui pugnauit ſępe contra vrſos, & leones, occiditq; eos, eo quod rapiebant aliqua pecora de gregibus ſuis. præced. lib. cap.17. Si autem Banaias egit hoc ſolum ad oſtendendum fortitudinem, peccaſſet: quia exponebat ſe graui periculo ſine cauſa: immo iſti pugnantes cum beſtijs, ſecundum leges humanas ſunt infames, & vocantur arenarij, & poſſunt exhæredari, ſi non iubentibus patribus ſe immiſceant huic officio. De Banaia autem non apparet quonā horum modorum egerit: iō non poteſt conſtare, an peccauerit, & tamen ſecundum ꝙ ponit Ioſephus, ſcilicet, quòd Banaias deſcenderit in ciſternā, in qua erat leo, alijs videntibus peccauit: quia ſolum faciebat ad oſtentationem gloriæ. Ad rationem in contrarū

dicen-

A dicendum, quòd quamquam ſcriptura laudet hic Banaiam, non ſequitur quod non peccauerit in hoc facto, quia non laudatur hic tanquam bonus, ſed tanquam robuſtus, & ſic iſtud opus erat admirandum, quamquam cum peccato fieret. de omnibus autem alijs, qui laudantur hic, idē eſt, quia non laudantur vt boni, ſed vt robuſti.

Qualis ſit expoſitio Hebræorum de pugna Banaiæ cum leone. Quæſtio, XXVIII.

QVAERETVR hic de expōne Hebræorum circa iſtum leonem, an ſit vera? Pro quo ſciendum, ꝙ multi de Hebræis, & ēt de Latinis exponunt iſtud de occiſione Ioab mandato Salomonis, ſeq. lib. c. 2. & dr̄, ꝙ iſte leo erat Ioab, qui erat in medio ciſternæ. i. in Sanctuario; nam ipſe apud cornua altaris occiſus eſt, alleg. c. vocatur autem B Sanctuariū ciſterna, quia ſicut aqua ciſternæ mundat, & abluit ſordes, ita Sanctuarium Domini abluit peccata. Iſtā expoſitionem ponit Glo. Ordin. ex auctoritate Hebræorū. Idē tenet Andreas, idē ēt aliqualiter refert Hiſtoria Scholaſt. Sed iſta expoſitio non ſtat: Primò, quia iſtud accidit tēpore Salomonis. ſeq. lib. c. 2. Banaias autem habitus fuit tā quam vnus de fortibus tpe Dauid: vt patet hic in litera, ergo oportet, ꝙ fecerit tpe Dauid. id, ꝓp qđ vocaretur fortis tpe ſuo. Item, non ſtat, quia iſta expoſitio eſt multum metaphorica: Scriptura tamen referens hiſtorias non vtitur his metaphoris, ideo oportet reduci ad ſenſum literalem. Itē, applicatur ad propoſitum iſta metaphora: quia dī hic, ꝙ occidit eum in diebus niuis, & tamen ipſi non applicant iſtam particulam ad hiſtoriam Ioab. Item patet hoc auctoritate Ioſephi, qui vult illum fuiſſe verum leonem, ponens C quō occiſus fuerit, & ceciderit in ciſternam. Item nō ſtat; quia iſtud ponitur hic tanquam factum magnificū Banaiæ; & tamen ꝙ ipſe occiderit Ioab, non fuit opus fortitudinis, quia Ioab inermis confugerat ad cornua altaris, & dixit ei Banaias, ꝙ exiret de templo, noluitq; Ioab, dicēs, hic moriar. ſeq. lib. c. 2. Et tunc iuſſu Salomonis Banaias occidit eum, quem facile occidere poterat: quia Ioab non ſe defendebat, cum eſſet inermis, ſed tenebat cornua altaris. Nō ergo poneretur hic pro opere magnifico, & tamē ponitur, ergo non fuit Ioab, ſed aliquis verus leo; & iſta eſt rō efficaciſſima. *Ipſe quoque interfecit virum Aegyptium*. Iſtud eſt aliud opus magnificum Banaiæ. ſ. quia occidit quendā virum Aegyptium gigantem. *Virum dignum ſpectaculo*. i. iſte vir erat tantæ magnitudinis, ꝙ erat dignus ſpectaculo. i. vt venirent homines ad vidēdum eum tanquam aliquid mi D randum. Quod patet 1. Paralip. 11. cum dicitur: virū Aegyptium quinq; cubitorū. & in hoc valde excedebat alios homines: ſed maior erat Goliath, quem occidit Dauid. ſ. ſex cubitorum, & palmi pꝗced. lib. c. 17. In Hebræo hr̄. *Virum viſus*. i. virum dignum viſu, & iſtud eſt eſſe dignum ſpectaculo. *Habentem in manu haſtam*. Dr̄ hoc ad laudem Banaiæ: quia quamquam iſte eſſet gigas, & haberet lāceā in manu, Banaias habens ſolum virgam extorſit lanceam in manu illius, & occidit eum. *Itaque cum deſcendiſſet ad eum in virga*. Id eſt, Banaias deſcēdit ad virū Aegyptium ad locū ſpectaculi, quia forte Aegyptius deſiderabat inire ſingulare certamē, tenēs lanceā in manu, & Banaias deſcendit ad eū ſolus, habēs vnā virgā, & illud fuit ad improperiū Aegyptij habentis lanceā. *Vi extorſit haſtam de manu Aegyptij, & occidit eum haſta ſua*. Id eſt, per robur extorſit Banaias E lanceam de manu Aegyptij, & occidit eum haſta ſua, ſcilicet, quia non habebat Banaias aliquid, quo eum occideret: ſic Dauid occidit Goliath enſe ſuo, præcede. lib. c. 17. quia Dauid non habebat gladium, ſed ſolum fundam.

Vir Aegyptius quem occidit Banaias quis fuerit. Quæſtio, XXIX.

QVAERETVR de expoſitione Hebræorum circa hoc. In quo ſciendum, ꝙ quidam Hebræi, & Hieron. in lib. de quæſtionibus Hebraicis, dicunt, ꝙ iſte vir Aegyptius fuerit Semei, qui maledixit Dauid, & hūc occidit Banaias iuſſu Salomonis. ſeq. lib. c. 2. & exponūt ſic, ꝙ Semei vocatur vir Aegyptius, quia imitatus eſt virum Aegyptiū, qui maledixit Deo in caſtris. Leuit. 24. Vocabatur autē vir

A dignus ſpectaculo: quia ſemper aſpiciebatur ſuper eū, an exiret de Ieruſalem; nā Salomon iuſſerat ei, ꝙ nō exiret de Ieruſalem tranſiens torrentē Cedron, alioquin occideretur, ſeq. lib. c. 2. Dicebatur habere haſtam in manu. i. legē. ſ. quia erat peritus in lege. Banaias aūt habebat in manu virgam. i. iuſtitiam, & vadens ad Semei, extorſit de manu eius haſtam. i. legem, quia præuaricatus fuerat mandatum regis, & tamen ſi Semei bene cuſtodiuiſſet legem, & mandatum regis, non fuiſſet occiſus. Sic exponit Hier. vbi ſup. & Gl. Ord. hic, & ſuper 1. Paral ca. 11. Sed iſta expoſitio non ſtat. Primò, quia iſta eſt hiſtoria de geſtis virorum fortium, ſi tamē ſic exponatur, nō eſt litera hiſtoricha, ſed metaphorica nō tamē conſueuit Scriptura ponere metaphoras, vbi agitur de hiſtorijs. Item, nō ſtat; quia dato, ꝙ vellemus ponere metaphoricè, non coaptantur partes iſtius metaphoræ B ad ea, quæ narrantur de Semei. Item non ſtat; quia iſtud ponitur hic ad probandum, ꝙ erat Banaias de viris fortibus Dauid, ad quod oportebat, ꝙ feciſſet aliqua opera fortia tpe Dauid. Iſtud tamen de Semei fuit tempore Salomonis. ſeq. lib. c. 2. Ideo non poteſt intelligi de Semei. Item dr̄ hic, ꝙ erat vir dignus ſpectaculo: quia iſtud neceſſariò ſignificat aliquem virum valde excellentem, qui propter excellētiam ſuam dignus eſt videri, & tamē non erat ſic Semei, maximè quia hoc applicatur ad eum prout ipſe obſeruabatur, ſi exiret de Ieruſalem: nam tunc non diceretur dignus ſpectaculo, ſed vir, qui ſpectabatur. Item ponitur iſtud tanquam magnificum geſtū. Quod patet; quia dicitur immediate hæc fecit Banaias, verumtamen vſq; ad tres nō peruenerat: & tamē ſi intelligatur de Semei, nō fuit opus magnificum, quia Semei non ſe defendit; nec erat vir fortis; C ſed iuſſit Salomon Banaiæ, ꝙ occideret Semei tāquam miniſter iuſtitiæ, ſeq. lib. c. 2. oportet ergo, ꝙ intelligatur de aliquo alio, ad hoc, ꝙ ſit iſtud opus magnificum: Itē patet, quia 1. Paralip. 11. dr̄, ꝙ Banaias occidit virum Aegyptiū. cuius ſtatura erat quinq; cubitorum, & tamen Semei non erat aliquis vir magnæ ſtaturæ, nec laudandus in fortitudine, ideo oportet, ꝙ eſſet alius. Itē dr̄, ꝙ ille vir Aegyptius tenebat haſtam, quaſi liciatorium texētium. 1. Paralip. 11. Et iſtud erat opus magnæ fortitudinis. Semei tamen non erat vir fortis, ſed potius vir miſerabilis cordis, quia ipſe egreſſus eſt ad maledicendum Dauid fugientem à facie Abſalon, & iaciebat lapides, & puluerem contra eum; & iſta ſunt facta puerilia, vel muliebria, ideo non erat Semei fortis, ſed miſerabilis. Patet etiam, ꝙ Abiſai vituperauit eum tāquam virum parui valoris, & roboris, & dicens: Cur iſte D canis moriturus maledicit Domino noſtro regi? ſupr. 16. Cum autem obijcitur, ꝙ Hieron. tenet hoc in libro de Hebraicis quæſtionibus. Dicendum, ꝙ ille liber non eſt Hieronymi: vt multi volunt, ſed magis ſit cuiuſdam Hebræi: quia ibi ſunt multa alia, de quibus non eſt veriſimile, ꝙ illa dixerit Hieron, cum ſint valde irrationabilia: poſſiſimè, quia non ponitur inter libros Hieron. in lib. illuſtrium virorum, cum ibi ſolum fiat mentio eum feciſſe librum Hebraicarum quæſtionum ſuper Geneſ. & hoc tenet Nicol, Vel aliter poteſt dici, quod ille liber ſit Hieronymi, & ipſe ponat illam expoſitionem, non tanquam ſuam, ſed tanquā Hebræorum, ſicut refert illam Gloſ. Ordin. Sic etiam mos eſt multis Doctoribus tam Theologis, quam Iuriſtis referre multas expoſitiones, & opiniones, & non dicere quæ eſt ſua, vel quæ aliorum. Dicendum ergo, ꝙ eſt intelligenda litera, vt iacet, ſicut fuit ſupra expoſitum. E

Liber de Hebraicis q̃ōnibus non eſt Diui Hieron.

Banaias cum eſſet Sacerdos, cur pollutus eſt occidēdo Semei, & Ioab. Quæſt. XXX.

QVÆRIT Rab. Dau. Canhi de Banaia ſeq. lib. cap. 2. quomodo cum eſſet Sacerdos pollutus eſt occidendo Semei, & Ioab: quia hoc non licebat Sacerdotibus. Reſpōdet, quod illud intelligitur, quando ſponte polluebātur Sacerdotes, cum tamen ex neceſſitate pollueręntur, non imputabatur eis, & ſic fuit hic, quia Salomon mandauit ei occidere Ioab, & Semei, præceptum autem regis inducit neceſſitatem. Sed quæſtio iſta, & reſponſio non ſtant. De qōne patet: quia ipſa fundat ſe ſuper quodam falſo. ſ. ꝙ fuerit Banaias Sacerdos: ſed hoc non apparet, fulcimentū autem ſuum videtur, quia pater Banaiæ erat Ioiada: ſed Ioiada erat

da erat ſummus Sacerdos, vt patet infra 4. lib. ca. 11. & 12. Ergo etiam Banaias, quia filij Sacerdotum neceſſariò erãt Sacerdotes. Sed falſum eſt hoc, quia ille Ioiada fuit poſtea per multa tempora, & inter eum & iſtum Ioiadam tranſierunt fere omnes reges Iuda, cum Ioiada fuerit tempore regis Ioas: vt patet alleg. c. Item patet, ꝙ nõ fuerit Sacerdos, quia dicitur, ꝙ erat ille vir pater Banaiæ de Cabſeel, & tamen Cabſeel non erat ciuitas Sacerdotalis: ergo Ioiada, qui erat de illa, nõ erat Sacerdos. Patet hoc: quia inter Hebræos non vagabantur homines ſicut inter nos, ſed quilibet manebat in vrbe, de qua fuerant maiores ſui a principio, & nominabatur ab illa vrbe. & hoc vt maneret diſtinctio, & certitudo in tribubus, & familijs, ſicut fuerat à principio, de quo Num. vlt. Cabſeel tamen erat Ciuitas in tribu Iuda. Ioſue 15. Et non fuit de illis, quæ datæ ſunt Sacerdotibus: vt patet Ioſue 21. Ergo nõ erat Banaias Sacerdos, ſed laicus. Item reſponſio non ſtat: quia dicit, ꝙ mandatũ regis neceſſitauit Banaiam: nam tunc peccauiſſet occidendo iſtum virum Aegyptium, de quo hic, cum rex id nõ iuſſerit ei. Item, non ſtat: quia ſi non liceret Banaiæ occidere quemquam, non poſuiſſet eum Salomon in officio occidẽdi, fecit eum tamen ducem belli, ſeq. lib. c. 4. Et ad ducem maxime pertinet occidere, & imperare occiſionem: ergo non erat talis, cui illicitum eſſet occidere quemquam. Itẽ, non ſtat: quia iſta pollutio quam incurrebant Sacerdotes ſuper mortuo, non erat quando ipſi occidebant eum, ſed ſolum quando tangebant eum poſtquam mortuus eſſet, vel ſi irent ad funera eius, vt patet Leu. 21. c. vnde non reperitur Sacerdotibus vetitum pugnare, & occidere in toto veteri teſtã, ſed vetatur contaminatio in cæremonijs funeris. Item patet hoc: quia Machabæi erant Sacerdotes ſummi, vt patet ex proceſſu primi Machab. & tamen omnes ipſi fuerunt fortiſſimi bellatores, vt patet ex eod. lib. Itẽ Phinees filius Eleazari ſummi Sacerdotis occidit virũ, & mulierem coeuntes, & tamen non pollutus eſt, ſed magis fuit laudatus. & promiſſum ei ſummum Sacerdotium. Num. 25. Matathias quoque pater Machabæorum occidit virũ ſacrificantem ſuper aram, & propter hoc laudatur 1. Mach. 2. Ideo non ſtat q̃ſ, nec reſpõſio Rab. Dau. Kimibi. *Hæc fecit Banaias filius Ioiadæ.* Scilicet: Iſta magnifica quæ ſupra narrata fuerunt. *Et ipſe nominatus inter tres robuſtos.* Ideſt, erat famoſus inter tres robuſtos ſecundi ternarij, nã ad primum ternarium non peruenit, vt patet in litera. Ex hoc patet, quod ſupra dicebatur. ſ. ꝙ Banaias erat vnus de ſecundo ternario. *Qui erant inter triginta nobiliores.* Ideſt, iſti tres, de quibus erat Banaias, erant nobiliores inter triginta, non quidem ꝙ eſſent de numero eorum, ſed quia erant excellentiores eis, & tanquam principes eorum, vt ſupra declaratum eſt, ſed 1. Paral. 11. dſ, ꝙ Banaias erat primus inter 30. & eſt intelligendum primus. i. princeps, ſed non erat de numero eorum, alioquin nun poſſet eſſe de tribus viris ſecundi ternarij, & tamen litera dicit eum eſſe vnum de tribus. *Verumtamen ad tres non peruenerat.* Iſtud intelligitur de tribus primis viris, quia ad illos non acceſſerunt viri ſecundi ternarij. *Fecitque eum ſibi Dauid auricularium a ſecreto.* i. Dauid fecit, ꝙ Banaias eſſet ſecretarius ſuus. ſ. ꝙ loqueretur ei Dauid in ſecreto ad aurẽ confidens illi, erat autem Banaias vir nobilis valde, & dilexerat eum Dauid valde, vnde fecit eum ſecretarium ſuum, & conſiliarium: quæ officia paucis committebantur. Nam licet alij eſſent conſiliarij Dauid, tamẽ non loquebatur eis ea, q̃ occulta eſſe volebat, & iſta cõicabat Banaiæ: & ẽt quia erat Banaias vir fortis, fecit eũ principẽ ſup Cerethi, & Phelethi. ſup. 8. & 21. Salomon quoq; mortuo Dauid dilexit eũ valde, & fecit illũ principẽ belli, ſicut erat prius Ioab. ſeq. lib. c. 4. In Hebræo hſ. *Poſuit eum Dauid ad vocatioñẽ ſua.* Et idẽ eſt. ſ. ꝙ Dauid vocabat eũ ad oĩa, quæ volebat ſecrete loqui, 1. Paralip. 11. dſ. Poſuit eũ Dauid ad auriculã ſuã, & idẽ eſt. *Aſael frater Ioab.* Hic ponitur tertius ordo virorũ fortiũ, qui erãt 30. & iſtorum non narrãtur aliqua geſta ſpecialiter, 1. Paral. 11. dſ: porro fortiſſimi viri in exercitu Aſael frater Ioab. i. iſti, qui ſequuntur non ſunt viri, q̃ habeãt aliquas probitates ſpecialiter, ſicut primi, & ſecũdi viri, ſed ſolum erant fortiſſimi in exercitu. i. pugnabãt fortiter, quando erãt in exercitu, plus, quã alij viri communes. Iſte Aſael ponitur primus inter 30. quia ipſe fuit excellentiſſimus in curſu: ita vt poſſet curſu conſequi capreas, ſup. 2. Et occiſus fuit ab Abner in principio regni Dauid. *Et Elehanam filius patrui eius de Bethlehem.* Iſte erat ſecũdus, & vocatur filius patrui eius. ſ. Aſael: quia Elehanã, & Aſael habebant duos patres, qui erãt inter ſe fratres, & erant ambo de Bethlehem. Nã Aſael cum eſſet de cognatione Dauid. ſ. filius ſororis ſuæ Saruiæ, erat de Bethlehem. Elehanam aũt non erat de cognatione Dauid, quia ſolum attinebat ad Aſaelem ex parte patris. Aſael tamen attinebat ad Dauid ſolum ex parte matris. *Semma de Harai.* Iſte eſt tertius, & differt ab illo Semma, qui ponitur in primo ternario virorum fortiſſimorũ. Nam de illo dicitur, ꝙ eſt filius Age, & de iſto non ponitur nomen patris.

Banaias ſecretarius Dauid.

Tertius ordo virorũ fortium.

Etiam differunt, quia vnus vocatur Ararites, & alius Arodites. Nam hic dicitur Sama de Arari, & debet dici de Harodi: vt patet ex litera Hebraica. Iſte vocatur etiam Semoth, vt patet primo Paralipom. 11. *Elichade Harodi.* Iſte eſt quartus de fortibus, & non vocatur hoc nomine primo Paralip. 11. *Helesde Phalthi.* Eſt Phalthi nomẽ loci, q̃q̃ aliquãdo ſit nomẽ viri: ſic ille, qui accepit Michol in vxorem vocabatur Phalthi filius Lais. præc. li. c. 25. Iſte vocatur Heles Phalonites. 1. Para. 11. *Hira filius Acces de Thecua.* Iſte eſt ſextus de fortibus; & vocatur 1. Paralip. 11. Hiras filius Acces Thecuites. Aliqui volũt, ꝙ iſte ſit ille, de quo habetur ſup. 20. ſ. Hiras autem Iorarithes erat Sacerdos Dauid, ſed non eſt: quia ille erat Sacerdos, iſte autẽ non: ſed cõputatur in viris fortibus. Itẽ aliquis dicet, ꝙ ille vocatur Iorarithes, & iſte Thecuites, & hoc facit eos differre: quãquam Iudæi velint, ꝙ Iorarithes non ſit nomen loci, ſed ſignificet illuminatorẽ: Falſum tamẽ eſt: quia oẽs viri fortes, & Sacerdotes, & quicũq; alij, quando ſic nominãtur, habent ſecũ nomina locorũ, per quæ cognoſcãtur: eſt aũt Thecua quidã locus in ſorte Iuda, de quo erat propheta Amos, vt patet Amos primo. *Abiezer de Anathoth.* Iſte eſt ſeptimus fortis, & vocatur in Paralip. Abiezer Anathothites. Eſt autẽ Anathoth quidam locus paruus, modicum diſtans a Ieruſalẽ, ſ. tribus milliaribus: vt ait Hieron. in prologo Ieremiæ. Fuit autẽ Ieremias de iſto loco, vt patet Ierem. 31. Et eſt Anathoth in tribu Beniamin, vt patet Ioſue 21. *Mobonnai de Huſathi.* Iſte vocatur alio nomine 1. Paralip. 11. ſcilicet, Sobochai Huſathites, & apparet, ꝙ ſit idem: quia ponitur ibi inter 30. viros fortes, eo loco, & ordine, quo ponitur hic Mobonnai. Etiã vocatur ille Huſathites: & iſte de Huſathi, quod idẽ eſt. Aliqui volũt, ꝙ iſte ſit ille Sobochai, qui occidit Saph gigãtem de genere Arapha. ſup. 21. quod patet: quia ille vocatur de Huſathi, & iſte etiam. Cõtra tamen ille Sobochai ponitur inter viros ſecũdi ternarij, quãquã non exprimatur ſupra in litera. Forté tamẽ iſti rectius dicunt, & tũc erunt expreſſi hic in litera omnes 37. viri fortes, & non ſupplebitur aliquis ab extra, erit tamen nunc ordo tranſmutatus. ſ. quia ille, qui eſt de ſecundo ternario, non cõputatur continuè cum alijs duobus euſdẽ ternarij. *Selmon Ahoites.* Iſte vocatur 1. Paralip. 11. Ilas Achoites: & idẽ eſt ꝙ Ahoites: & hoc patet ex ordine virorũ fortiũ. *Maharai Nethophatites.* Iſte vocatur 1. Paral. 11. Marai Nethophantes; nec eſt hoc mirãdũ: quia interdũ addũtur, vel diminuuntur litteræ, vel ſyllabæ in dictionibus. *Heled filius Baana, & ipſe eſt Nethophatites.* Iſte vocatur 1. Paralip. 11. eodem nomine, & dicitur: & ipſe eſt Nethophantes, i. etiã eſt de Nethophati, ſicut Maharai, ſic erant duo fortes de eodem loco. *Itai filius Ribai de Gebeeth filiorum Beniamin.* Iſte vocatur 1. Paral. 11. de Gabaa filiorum Beniamin. Hic tamen ponitur in Hebræo Gedbeth; ſed non obſtat iſta diuerſitas: quia vtrumq; nomẽ in Hebræo ſignificat collem, vel vallem ſecundum alios. *Banaia Pharathonites.* Hic debet dici Banaia Pharathonites: ſiue ſecundum modum loquẽdi Hebraicum Parathonites: quod patet: quia 1. Paral. 11. vocatur Banaia Pharathonites. *Heddai de torrẽte Gaas.* In Paralip. non ponitur iſte tãquam vir fortis, ſed dicitur: Viri de torrente Gaas: vbi dicitur hic Heddai, ſed neceſſe eſt, ꝙ ponatur Heddai tãquam vir fortis: quia ſic habetur in Hebræo. *Abialbon Arbathites.* Iſte vocatur 1. Paral. 11. eodem nomine. *Azmaueth de Beromi.* Iſte vocatur 1. Paralip. 11. Azmaueth Bauramites. *Heliaba de Salaboni.* Iſte vocatur 1. Paralip. 11. Heliaba Salabonites. *Filij Iaſſem Ionathan.* Iſte Ionathã erat vnus de viris fortibus, & dicitur,

Hiras quis fuerit.

Lib. 1.

Sobochai qs eſſet.

ſibi

filij Iaſſem: quia aliqui de iſtis viris fortibus erant filij Iaſſem: ſed in Paralip. habetur aliter, ſcilicet, filij Aſem Iezonithæ Ionathan filius Saga Arantes. *Simma de Orodi.* Iſte eſt alius vir fortis, qui eodem nomine nominatur ſicut ille ſuperior, qui erat tertius, & non vocatur iſto nomine in 1. Paralip. *Abiam filius Sarar Arothites.* Iſte vocatur 1. Paralip. 11. Achiã filius Sachar Ararithes: ſed debet dici hic Sarad, vt patet in Hebræo. *Helipbelet filius Asbai filij Machathi.* Iſte eſt alius fortis, & non habet idem nomen 1. Paralip. ſed vocatur Heliphal filius Vr, dr̃ hic filij Machathi, ſ. quia multi de iſtis erant filij Machathi. *Eliam Achitophel Gelonites.* Iſte erat alius vir fortis filius illius Achitophel qui fuit conſiliarius Abſalon contra Dauid ſupra 16. & 17. & vocatur Gelonites, id eſt, de ciuitate Gelo, quæ erat in ſorte Iuda Ioſue 15. Iſte Eliã erat pater Bethſabee, quam accepit ſibi Dauid per adulterium, ſupra 11. Et propter hoc iratus valde Achitophel conſpirauit contra Dauid cum Abſalon. Iſte Eliã non vocatur ſic in Paralip. ſed Abia Phelonites. *Heſrai de Carmelo.* Iſte vocatur primo Paralip. 11. Aſrai Carmelites. *Pharai de Arbi.* Iſte vocatur primo Paralip. 11. Noorax filius Adbi. *Igaal filius Nathan de Soba.* Iſte vocatur primo Paralip. 11. Ioel ſuper Nathã. *Bonni de Gadi.* Iſte vocatur primo Paralipom. 11. Nabar filius Agarai. *Selec de Amoni.* Iſte vocatur primo Paral. 11. Selec Ammonites; quia forte erat de terra Ammon: vel erat aliquis locus in Iſrael, qui vocabatur Ammoni, de quo erat ille Selec. *Naharai Berothites.* Iſte vocatur eodem nomine primo Paral. & dr̃ Berothites de vrbe Beroth, quæ eſt i ſorte Beniamin: vt patet Ioſue 18. de iſta Ciuitate fuerunt duo viri, ſcilicet, Rechab, & Baana, qui occiderunt Iſboſeth regem Iſrael, & tulerunt caput eius ad Dauid, ſu- C pra quarto. *Armiger Ioab filij Sarviae.* Secundum iſtam literam refertur ad ſolum Naharai, de quo immediate dicitur, quòd ipſe fuerit armiger Ioab: & tamen ſecundum literam Hebraicam dicitur, armigeri, pluraliter, & referri debet ad plures de immediatis, ſcilicet, quod multi illorũ fuerint armigeri eius, & hoc eſt verius: quia ſupra 18. dicitur, quòd decem iuuenes armigeri Ioab percutientes Abſalonẽ, interfecerunt eum: ſed forte translator noſter ſcripſit armigeri, & vitio librariorum detracta vna litera dicitur armiger, & ſic habetur primo Parali. 11. *Ira Ietrithei.* Iſte vocatur in Paralip. Iras Ietrehus. *Gareb, & ipſe Ietrithes.* Iſte etiam erat alius vir fortis de eodem loco, ideo dicitur, & ipſe Ietrithes, id eſt, etiam erat Ietrithes ſicut Iras, de quo immediate dictum eſt. *Vrias Cethaus.* Iſte eſt vir Bethſabeę, quam cognouit Dauid: & hunc fecit occidi ſupra D 11. contra quem valde ingratus fuit Dauid, cum eſſet vir fortis, & tantæ probitatis, vt declaratum eſt alleg. cap. *Omnes triginta ſeptem.* Id eſt, omnes viri fortes Dauid erant ſimul 37. ſcilicet, ſex viri in duobus ternarijs, & deinde 31. quaſi ſub vna ſumma, ſicut ſupra computatum ſunt.

An viri fortes fuerint plures his 37. qui hic enumerati ſunt. *Quæſt.* XXXI.

QVAERETVR, quomodo non ponãtur hic plures viri fortes, nam primo Paralipom. 11. vbi ponuntur iſti viri fortes, ponuntur plures alij enarrãtis iſtis. Reſpondend. ꝙ, non erant plures quam 37. fortes Dauid, & quia Scriptura intendebat hic ponere ſolum catalogũ fortium, non poſuit plures. In Paralipom. autem non ſolũ in- E tendebat Scriptura enarrare fortes Dauid; ſed etiam computare omnes viros, qui venerunt ad Dauid: dum erat profugus a facie Saulis; & iſtud habetur primo Paralip. 11. & 12. Ideo poſt iſtos 37. poſitos hic, ſequũtur ibi alij, qui nõ pertinẽt ad fortes: ſed ſolũ erãt ſocij Dauid. Qd patet, quia ex pleto numero horũ, dr̃ ibi; Adina filius Segai Rubenites, princeps Rubenitarũ, & cũ eo 30. & iſti cõputantur ibi ſaltẽ ex parte, & ſic patet, ꝙ ponuntur ibi viri de tribu Rubẽ, qui veniebant cum Adina, & non computãtur viri fortes.

Quare Ioab non ponatur hic inter iſtos viros fortes. *Quæſt.* XXXII.

QVÆRETVR vlterius, quare Ioab ponatur hic inter iſtos viros fortes, cũ ipſe fuerit vir fortis, & fe- A cerit opera magnifica. Vnde ipſe acquiſiuit principatũ miliuę virtute ſua, quia Dauid dixerat, qd quicũq; primus percuteret Iebuſæum, & tãgeret fiſtulas domatum, fieret princes belli, & fecit hoc Ioab, & factus ẽ princeps, ſupra quarto. & primo Paralip. 11: Reſpondendum; quod Ioab non fuit poſitus inter iſtos, propter duo: Primò, quia erat princeps, ſcilicet, dux belli, & princeps non comprehenditur in numero ſubditorum: ſic enim Dauid quamquam eſſet vir fortis, non fuit poſitus inter iſtos, quia erat rex eorum. Secunda cauſa eſt, propter ignominiam, ſcilicet, quod non meruit Ioab deſcribi inter viros fortes, eo quòd poſuit crimen in gloria ſua, ſcilicet, quia occidit proditoriè, & per excogitatas inſidias duos principes Iſrael, ſcilicet, Abner, & Amaſam, propter quos poſtea iuſſu Salomonis occiſus eſt, ſeq. lib. cap. 2. tales autem cum infames debeant repu- B tari, non merentur deſcribi in catalogo fortium, & honorabilium virorum, vt nõ accedat eis decus, cum potius dedecus accedere debuiſſet. Tertia cauſa eſſe poteſt, ſcilicet, quòd non fuit poſitus inter iſtos, quia ipſe non erat fortiſſimus, ſed mediocriter fortis, & poneretur inter 30. qui erant in minori gradu fortitudinis, & hoc videbatur dedecus, quòd cum ipſe eſſet princeps belli, ſuper omnes viros fortes, qui hic ponuntur, aliqui ponerẽtur principes ſuper eum in fortitudine, nam de viris primi, & ſecundi ternarij dicitur, quòd ipſi erant principes 30.

CAP. XXIIII.

C ET addidit furor Domini iraſci contra Iſrael, commouitq; Dauid in eis dicẽtem: Vade numera Iſrael, & Iudã. Dixitq; rex ad Ioab principem exercitus ſui. Perambula omnes tribus Iſrael a Dan vſque Berſabee, & numera populum, vt ſciam numerum eius.*

Deſcripta in ſuperioribus punitione Dauid pro negligẽtia, hic ponitur eius punitio pro ſuperbia. ſ. quia numerauit populum ex ſuperbia, & percuſſus eſt populus. Et diuiditur in tres partes: quia primo ponitur Dauid iuſſio, Secundò, iuſſionis exequutio, ibi. *Egreſſusq; eſt Ioab.* Tertió facti punitio ibi. *Percuſſit q; cor Dauid.*

An ſit ordo continuatus narrationis. *Quæſt.* I.

D QVAERITVR circa primum, an ea, quæ habentur hic, habeant conſequentem ordinem ad præcedẽtia, & an ſint facta immediatè. Reſpondendum ſicut præc. c. quòd ibi ſunt duæ partes. ſ. de futuro vaticinium, & catalogus fortium. Quantum ad ſecundum, non eſt aliqua continuatio ad præcedentia, vel ſubſequentia: ſed poterat poni ille catalogus in quacumque parte libri huius, vel ſeqn. lib. in fine hiſtoriæ Dauid: ex cauſis aſſignatis præc. c. Quantum ad primum dicendum, ꝙ licet non ſit propria continuatio, eo ꝙ illa ſunt dicta, iſta ſunt facta: tamen poteſt conſiderari ordo aſpiciendo ad tempus, in quo illa dicta ſunt, & hæc facta fuerunt, & ſicut ibi declaratum eſt, illa fuerunt dicta ante quam hæc fierent. Nicolaus tamen vult hic eſſe ordinem mutatum. ſ. ꝙ illa fuerunt dicta poſt hæc, eo ꝙ præced. cap. dicitur: Hæc ſunt verba nouiſſima E Dauid. Sed iſta probatio non ſtat: quia illud intelligitur de dictis, iſtud de factis, & licet illa fuerint vltima verba Dauid, tamẽ poſt illa fuerunt aliqua facta eius. Etiam intelligendum eſt, ꝙ illa fuerint vltima dicta, ſcilicet, per ſpiritũ propheticum: nam alia multa dixit poſtea, ſed nõ fuerunt prophetice dicta: vt præced. cap. declaratum eſt. Ad ſecundum, ſcilicet, an fuerint immediatè iſta poſt illa? Dicẽdum, ꝙ non conſtat: non potuit tamen eſſe magnum tempus intermediũ, eo ꝙ iam Dauid erat in ſenectute, quando iſta facta ſunt. *Et addidit furor Domini iraſci contra Iſrael.* Id eſt, adhuc Deus iratus erat contra Iſrael poſt præcedentia, & dicitur, Addidit, quod ſignificat quẽdam ordinem. ſ. quia alia ira fuerat ſuperius, & iſta fuit, qñ Deus miſit famẽ ſuper populum, & durauit tribus annis ſupra 22. ſic exponit hiſtor. Schol. & Andreas. ſ. factũ eſt poſt famẽ prius immiſſam à Domino, addidit furor Dñi iraſci cõtra Iſrael.

Iraſci

Iraſci quando Deus dicatur. Quaſt. II.

QVAERETVR, quid eſt furorem Domini iraſci contra Iſrael? Reſpondendum, ꝙ Deus dicitur contra aliquem iraſci, quando vult eum punire: nûc autem Deus volebat punire Iſrael, ideo dicebatur iraſci cõtra eum; & fuit iſta pœna in permittendo, ꝙ Dauid peccaret, & per hoc puniretur populus. Nam cum quis inquirit alteri modum, quo poſſit eum percutere, dicitur ei iratus: ita cum Deus inquireret modum quo percuteret Iſraelitas, dicebatur iraſci eis.

Furor Domini ſemper eſt ad pœnam. Quaſt. III.

Pœna indirecta vocatur peccatū.

QVAERETVR vlterius, quomodo dicitur quòd ex eo, ꝙ furor Domini addidit iraſci cõtra Iſrael, Dauid commotus eſt ad numerandum populū, quia iſta videtur impertinentia: & quia furor Domini eſt ad puniendū, numerare autem populum non eſt pœna, ſed culpa. Reſpondendum, ꝙ furor Domini ſemper eſt ad pœnam, & tamē pœna non eſt ſemper vniformis, ſed quædā pœnę ſunt directæ. ſ. quæ ſunt in tolerãdo aliquod malum, quãdo eſt inuoluntarium. Pœna indirecta vocatur ipſum peccatum, quia interdum vnum peccatum eſt pęna alterius, & nõ eſt pœna directa, eo ꝙ peccatum non eſt aliquod malū quod patimur, ſed quod agimus. Etiam non eſt aliquid inuoluntarium, ſed ſpontaneum. Vocatur tamen pęna dupliciter: vno modo inquantum nos peccamus ex quãdam pęna. ſ. quia Deus deſerit nos; vel non ſufficienter mouet nos per gratiam pulſatiuã ad bonum, & tunc incurrimus in mala: quia ſine ipſo non poſſumus facere aliquod bonum. Ioan. 15. cum dixit Chriſtus: Sine me nihil poteſtis facere. i. nullū opus meritorium. Priuari ergo hac, vel non ſufficienter habere illam, videtur eſſe quædam pęnalitas noſtra. Hanc autem Deus infligit ſæpe homini pro peccato; vt ſi Deus aliquos vult monere ad bonum, & ipſi nolunt, ſicut dixerunt quidam Iob 21. Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus, quid eſt omnipotẽs, vt ſeruiamus ei? & quid nobis prodeſt ſi orauerimus illum? his autem interdum merito huius præuaricationis Deus non confert gratiam, & quamquã poſſent conuerti, non conuertuntur. Eſt autem iſta grauiſſima pœnarū: quia per alias pęnas nõ eſt homo dignus morte æterna, & per iſtã eſt. Alio modo vocatur peccatum pęna indirecta, quia pro peccato debetur pęna: nõ ſi pro vno peccato permittatur quis cadere in aliud, cõpetit ei iam pęna determinata pro illo peccato, & idem eſt, ac ſi pro peccato priori infligeretur pęna, quæ debet ei pro ſecundo: & ſic fuit hic, quia furor Domini fuit immediatè ad mouendum Dauid, vt peccaret, & peccatum illius fuit ad inducendum peſtem ſuper populum.

Quomodo furor Domini dicitur commouiſſe Dauid ad numerandum populum. Quaſt. IIII.

QVÆRETVR vlterius quo dr̃ hic, ꝙ furor Domini commouit Dauid ad numerandum populum, & dixit ei, vade, & numera Iſrael, & Iudam: quia hoc dato ſequeretur, ꝙ Deus tentaret hominẽ ad malū, ſed hoc falſum eſt: quia in Canonica Iacobi ep̃la c. 1. dr̃: Nemo cum tentatur dicat, quoniã à Deo tentatur, Deus. n. intentator malorum eſt: ipſe autẽ neminẽ tentat, vnuſquiſq; verò tẽtatur à concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus. Item ſi Deus tentaret hominem, non poſſet homo reſiſtere, quia ſine Deo nihil boni facere poſſumus. Ioan. 15. & tunc incurreremus in peccatum neceſſario, & pro illo peccato puniremur: quod eſſet valde iniuſtum. Item ille qui tentat aliquem ad peccandum, & complet, malum vult, & malum efficit, hic tamen dr̃, ꝙ furor Domini commouit Dauid ad numerandum Iſrael: ergo Deus malum agit. Item qui alteri malum ſuadet, peccat, quia ſuadens conſentit, & tamen conſentientes puniuntur eadẽ pœna, qua agẽtes, ad Rom. & qđ plus eſt perſuadentes puniuntur maiori pœna quã agentes, vt patet in Decretis, diſt. 86. c. rãta. & hoc quia perſuadere interdum plus eſt, quàm cõpellere: vt patet ff. de ſeruo corrupto. l. 1. §. perſuaderẽ. Deus tamẽ perſuaſit hic Dauid, quia dr̃, ꝙ furor Domini commouit Dauid, dicendo: vade numera Iſrael, & Iudã. & poſtea hoc dixit Dauid ipſi Ioab: ergo Deus iniuſte egit. Reſpondendum, ꝙ Deus non tentat hominẽ. Pro quo ſciendum, ꝙ tentare Dei poteſt intelligi dupliciter: vno modo, ꝙ Deus proponat homini aliquem actum difficilem ad agendū, in quo homo poteſt mereri valde, agendo illum, vel peccare non agendo: & tamen Deus proponit non intentione deducendi hominem ad perplexitatem, vel faciendi ꝙ cadat in malū: ſed magis, vt per illum actum hõ mereatur valde apud Deū, & appareat glorioſus apud homines. Sic enim dicitur Geneſ. 22. ꝙ tentauit Deus Abraham iubens ei actum difficilem. ſ. ꝙ immolaret filium ſuum: & tamen faciebat hoc, vt Abraham obediret, & ſic fuit; & tūc Deus promiſit ei multa bona, eod. c. ſub iuramento, & fecit eum glorioſum coram hoĩbus. Alia tentatio eſt, ſ. ꝙ Deus moueret hominẽ ad peccandum, proponendo ei aliquod malum cum intẽtione perſuadendi homini, ꝙ illud faciat, & iſto mõ Deus neminem tentat. Et ſic intelligitur quod dicit Iacob. Nemo cum tẽtatur dicat, quoniam à Deo tentatur: ipſe enim neminem tentat. Sed quod maius eſt, ſi aliqua tentatio talis homini inciderit, & committat ſe Deo, liberabit illum: ſic prima ad Corin. 10. Scilicet tentatio vos non apprehendat niſi humana: fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis, ſed faciet cum tentatione etiã prouentum, vt poſſitis ſuſtinere. Cum autẽ aliquis tentatus non commendat ſe Deo, permittitur cadere. Nūc autem in Dauid fuit iſtud. ſ. quia Deus non tentauit eum primo modo, cum iſta tentatio non fuerit ad bonum Dauid, ſed defecerit in illa: nec ẽt fuit tentatio ſecūdo modo, quia illó modo Deus neminem tentat: vt ſupra dictum eſt: ſed fuit iſta tentatio diaboli, qui tentauit Dauid ſuadẽdo, ꝙ numeraret Iſrael, & Iudam. Vnde non dicitur in litera: Et addidit Deus iraſci contra Iſrael: ſed dr̃. Addidit furor Domini, diabolus autem vocatur furor Domini, eo ꝙ diabolo traditur puniendus ille, contra quem Deus iratus eſt: ſic enim gentes illæ, per quas Deus exercet vindictam ſuã in malos, licet ipſæ malæ ſint, vocantur furor Dei. ſic patet Iſaiæ, 10. Væ Aſſur virga furoris mei, & baculus ipſe, in manu eorum indignatio mea. Quòd autem diabolus eſſet iſte furor Domini, patet 1. Paralip. 21. quia vbi dicitur hic. Et addidit furor Domini iraſci contra Iſrael. dr̃ ibi. cõſurrexit aūt Satan contra Iſrael, & tunc non eſt inconueniẽs aliquod, ꝙ tentaretur Dauid ad malū. Ad primam rõnẽ in contrariū dicendū, ꝙ Deus nõ tentauit Dauid inclinando eum ad malū: ſed diabolus. Deus tamẽ hic aliquid egit permiſſiue. ſ. quia diabolus non habuiſſet locū tentandi Dauid, niſi Deus permiſiſſet, & dato ꝙ tentaſſe, non præualuiſſet. ideo proprie dr̃ hic, ꝙ furor Domini addidit iraſci. i. diabolus, qui eſt furor, & eſt Domini. ſ. permiſſus ab eo, addidit iraſci contra Iſrael. Et ad alias rationes eodem modo reſponderi debet, concedendo, ꝙ concludunt, ſcilicet, ꝙ Deus egiſſet iniuſtitiam, ſi ipſe tentaſſet hic Dauid: quia verum eſt, ꝙ ipſe non tentauit, ſed diabolus.

Tẽtari Dei poteſt dupliciter intelligi.

Ad primam rationem.

Ad alias.

Quomodo dicebatur Satan inſurgere contra Iſrael. Quæſtio. V.

QVAERETVR vlterius, quomodo cū hic Deus vellet iraſci contra totum Iſrael, tentatus eſt Dauid, vel quomodo dicebatur Satã inſurgere cõtra Iſrael. 1. Paralip. 21. cum tentaret Dauid. Reſpondendum eſt, ꝙ manebant aliqua peccata populi impunita, & Deus volebat illa punire. Poterat autem haberi modus conueniens, ſi aliud peccatum reperiretur in toto populo, & quia totus populus non facile concurreret in vnum peccatū, permiſſus eſt peccare rex: quo peccãte totus populus punitus eſt, quia Rex continet quaſi totum populum in virtute, ideo peccatum ipſius eſt velut peccatum totius popoli; & ſic iſte modus excogitandi malum contra Iſrael erat valde aptus, non tamen fuit à Deo: non enim induxit ipſe iſtam circulationem, quia ipſe non intendit mala agere, ſed accidit ꝙ Satan mala intentione tentaret Dauid, & Deus permiſit illum cadere non directè intendens malum, ſed tãquam in pœnam, ideo permiſſus eſt cadere, vt populus puniretur.

[illegible]

Cum Deus vellet punire populum peccantem, cur ob id permiſerit Dauid peccare. Quæſt. VI.

QVÆRETVR vlterius, cum populus peccaſſet, & Deus vellet punire eum: quare permiſſus eſt Dauid peccare propter populum, qui aliàs permittēdus non erat. Reſpōdendum eſt quòd populus & rex, vel prælatus, & ſubditi habetn inter ſe quandam vnitatem, ita vt peccata ſubditorum computentur tanquam peccata prælatorum, & peccata prælatorum tāquam ſubditorum: ideo interdum Deus punit populum pro rege, & interdū regē pro populo. Et quod amplius eſt, non ſolum in pœnis iſtud fit, ſed etiam in peccatis, quia interdum Deus permittit peccare reges propter peccata ſubditorum, & permittit illos eſſe malos. ſic patet Iob 34. ſ. Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi. Sic etiam interdū peccat prælati pro peccato populi: ſicut Moyſes, & Aaron inducti ſunt ad peccandum propter malitiam populi, ad aquas contradictionis, Numeri 20. ſ. quia populus erat iniquus, & commouit ad iram Moyſen, & Aaron, ipſi non benedixerunt Domino ad aquas contradictionis, & in hoc fuit peccatum: ſic dixit Moyſes populo Deut. 3. ſ. Iratus eſt Dominus mihi propter vos: nec exaudiuit me. De hac culpa prælatorum pro ſubditis, ꝙ interdum ſ. permittantur cadere propter illos, dicit Gregorius in Moralibus, & habetur in Gloſ. ord. quòd pro qualitate ſubditorum diſponuntur acta regentium, vt ſæpè pro malo gregis etiam vere boni, delinquat vita paſtoris: Dauid enim Deo teſte laudatus tumore repentinæ elationis inflatus, populum numerando peccauit, & populus pœnam ſuſcepit: quia ſecundum merita plebium diſponuntur corda rectorum.

Quare Deus tunc voluit iraſci contra Iſrael. Quæſt. VII.

QVÆRETVR vlterius, quare tunc iraſci volebat Deus contra Iſrael? Aliqui dicunt, quòd pro peccato Vriæ, ſcilicet, quia populus non diſtraxit regem, ne peccaret: vel cum peccauit, non puniuit ipſum: ſic enim tenent multi Hebræi, & dicunt, quòd ob hoc præced. c. in fine ponitur Vrias, vt videatur quędam continuatio huius c. ad illud, & quòd pœna quæ ponitur hic, ſit dependēs ex Vria, qui præced. c. ponitur in fine; ſic dicit Hieron. in lib. de Hebraicis quæſtionibus. Sed iſtud non ſtat: quia populus non peccauit non diſtrahendo regem à peccato, quia peccatum regis fuit occultum valde, & non fuit cognitum ab aliquo de populo: quouſque mortuus eſt Vrias, & Dauid accepit Bethſabee in vxorem, vt colligitur ſupra 12. vnde poſt hæc omnia venit Nathan propheta ad proponendum Dauid parabolam de pœna, quæ ei infligenda erat pro his peccatis. e. c. ſi autem illa peccata tunc fuiſſent publica, non veniſſet Nathan ad proponendum parabolam de illis; vel ſi propoſuiſſet, Dauid intellexiſſet eam illico, ſed non intellexit, & ipſe condemnauit ſeipſum, alleg. c. ergo nō erant publica: Item patet: quia Nathan dixit Dauid, tu feciſti abſconditè: ego verò faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſrael, ſupra 12. ergo occultum fuerat omnibus, occulta autem nullus obligatur corrigere. Item nō peccauit populus non imponendo pœnam regi; & hoc propter duo. Primo, quia quādo peccata inceperunt publicari, iam erat pœna impoſita à Deo, & denunciata per Nathan, alleg. c. ſed Deo puniente aliquod delictum, non erat fas populo intromittere ſe de punitione illius. Secundò patet; quia dato, quòd Deus non puniuiſſet Dauid, populus non poterat eum punire, quia Dauid in eo, quod erat rex, erat ſuper populum: ipſe autem populus nō erat iudex regis, poterat tamen indirectè punire regem, non tanquam iudex, ſed tanquam defendens ſe, & propulſans iniuriam, vtpotè ſi Dauid fuiſſet in aliquo peccato publico, à quo nollet recedere, & populus nollet eum corrigere, veniret ira Dei ſuper populum, ideo ſic peccante rege tenebatur populus admonere eum humiliter, vt deſiſteret à peccato, quia admonitio, & charitatiua correctio ad quemlibet fieri poteſt, & à quolibet; nā & Papa poteſt admoneri Euangelicè hoc modo, & increpari a quocunque fideli, quantumcunq; paruæ dignitatis: vt patet in Decretis 40. diſt. c. ſi Papa, in Gl. De-

Populus non peccauit non imponendo pœnā regi pro peccato contra Vriam commiſſo.

A bebat ergo populus admonere Dauid, & ſi noluiſſet deſiſtere, debebat ei ſubtrahere obedientiā, & conſtituere aliū regem: & tūc poterat Dauid puniri directè, quia manebat vt perſona priuata, & hoc tenebatur agere populus propulſando iniuriam ſuam, ſcilicet, inquantum per peccatū ipſius ventura eſſet ira Dei ſuper eum. Quod autem populus puniret Dauid aliqua pœna corporali, vel aliàs, manente ipſo in ſtatu regali, vel aliàs, illicitum erat: quia ſuperiores nunquā ſunt ſubditi inferioribus directè. Ideo alij dicunt, quòd non fuit iſta culpa populi, ſed fuit peccatum rebellionis, quia rebellauerunt contra Dauid ſequendo Sebam filium Bochri virum peſſimum, ſupra 20. & iſta culpa manebat adhuc impunita, ideo Deus voluit eam punire tunc. Iſtud tenet Nicol. motiuum autem ſuum eſt: quia non reperitur aliquod peccatum populi poſt illam præuaricationem, quæ fuit ſequendo Sebam.
B Sed contra hoc dicetur, ꝙ poſt rebellionem illam populus fuit punitus fame trium annorum, ſupra, 21. & ibi dictum eſt, quòd illa fames venit in populo propter aliqua peccata populi, & nō propter domum Saulis, licet ibi dicatur, quòd erat propter domum Saulis, & fortè fuit illa fames propter rebellionem factam contra Dauid. Dicendum ergo videtur, quòd Satan tunc tentauit Dauid propter aliqua peccata populi, ſed illa non ſcripta ſunt, quia multa facta ſunt, quæ non ſcribuntur. Si tamen tenere vis cum Nicolao, non reſiſto. Cum autem dicitur de expoſitione Hieron. in lib. de Hebraicis quæſtionibus, dicendum, ꝙ liber ille nō eſt Hieronymi, vt dictum eſt præced. c. *Mouitq; Dauid in eis.* i. furor domini mouit Dauid, ſcilicet, Diabolus, qui erat furor dñi mouit Dauid, perſuadendo ei malum. Sic dicitur 1. Paralip. 21. & incitauit
C Dauid, vt numeraret Iſrael; & dicitur: mouit Dauid in eis, ideſt, ad damnum ipſorum: quia iſta numeratio fuit vindicata poſtea in Iſraelitis, vt patet infra. *Dicentem: vade, & numera Iſrael, & Iudam.* Iſtud refertur ad Dauid, ſcilicet, Satan commouit Dauid, & Dauid dixit, ſcilicet, ad Ioab: vade, & numera Iſrael, & Iudam. Aliqui volūt, ꝙ iſtud referatur ad Satan, qui perſuaſit Dauid hoc, ſ. Vade & numera Iſrael, & Iudam, ſed falſum eſt: quod patet ex illo participio, dicentē, cui annectitur iſta clauſula, vade & numera: tamen hoc non poteſt referri ad Satan, vel furorem Domini, quia tunc diceretur commouit in eis Dauid, dicens: Vade, & numera. Item, quia immediatè dicitur: dixitq; rex ad Ioab, perambula omnes tribus Iſrael, & iſta eſt eadem ſententia, ideo oportet quòd referatur vtrumque ad Dauid. *Dixitque rex ad Ioab Principem exercitus ſui.* Iſtud iuſſit
D Dauid ipſi Ioab, quia ille erat Princeps exercitus. Sciēdum autem, quod non iuſſit ei numerare ſolum, ſed etiam iuſſit alijs principibus cum eo, vt patet 1. Paralip. 21. ſcilicet, dixit Dauid ad Ioab, & ad Principes populi: Ite & numerate Iſrael. Item, patet hic, quia dicitur: perambulate oēs tribus Iſrael, & numerate populum, ergo multis loquebatur. Itē, patet infra, quia dicitur. Egreſſuſque eſt Ioab, & Principes militum à facie regis, vt numerarent populum Iſrael. Sciendū etiam, quòd Ioab erat tunc princeps militiæ ſicut fuerat prius; nam licet Dauid conſtituiſſet Amaſan Principem exercitus, & amouiſſet à principatu Ioab, tamen Ioab occidens Amaſan, vſurpauerat ſibi principatum, ſupra 20. & Dauid non abſtulit ei eundem principatum quamdiu vixit, ex cauſis ibi aſſignatis. *Perambula omnes tribus Iſrael.* Scilicet, vt numerentur omnes. *A Dan vſque Berſabee.* Iſta
E ſunt duo loca poſita in extremitatibus terræ Iſrael, eſt. n. Dā in parte maxime Septentrionali Iſrael, & nūc vocatur Cęſarea Philippi, vel Paneas, & apud eam Iordanis caput eſt. Berſabee eſt quędam Ciuitas in terra Iſrael, in extremitate Meridiana verſus deſerta Arabica, & Ægypti, & eſt in terra Philiſthinorum, in qua habitauit Abraham. Geneſ. 21. & poſtea Iſaac filius eius, Geneſis, 26. Vocatuſq; eſt locus ille Berſabee, ideſt, puteus ſeptimus; vel puteus iuramētī, quia iurauit ibi Abraham cum rege Gerare, & etiam dedit ei ſeptē agnas, vt patet Geneſ. 21. de his duobus locis declaratum eſt præced. lib. c. 3. ponuntur autem iſta duo loca, quādo Scriptura vult ponere extremitates terræ Iſrael; ſic patet præced. lib. c. 3. & ſupra 17. cum dixit Chuſi, quòd congregaretur omnis Iſrael à Dan vſque Berſabee, innumerabilis, ſicut arena maris. *Et numerate populum.* Scilicet, numerate omnes, qui ſunt in his tribubus.

Iuſſit Dauid Ioab, & alijs principibus numerare exercitum.

Qui numerati fuerint tunc. Quaſt. VIII.

QVÆRETVR, qui numerabantur tunc. Reſpondẽdum, ꝙ non numerabantur aliquæ feminæ, quia nomine populi nunquam intelliguntur feminæ in modo loquendi Sacræ Scripturæ. Item numeratio earum erat inutilis, quia non repetitur aliquid ad quod aliquando proficiat numeratio feminarum. Item, nunquam in tota lege repertum eſt, ꝙ feminæ numerarentur, etiam ſi aliquando numerarentur paruuli, ſicut patet Num. 3. dubiũ ergo ſolum manet de maſculis, an omnes numerarentur, vel in qua ætate. Aliquis dicet, ꝙ omnes tam paruuli quã magni numerabantur, quia ſæpe inuenimus numerati paruulos, vt patet Num. 3. vbi numerati ſunt omnes de tribu Leui tam magni, quàm paruuli, dum tamen eſſent vltra vnũ menſem. Item, numerati ſunt ibi omnes primogeniti Iſraelitarum in quacunque ætate eſſent, ideo ſic etiam debuit fieri hic. Reſpondendum eſt, quòd hic ſolum fuerunt numerati viri, qui erant potentes ad bellum, vt patet infra in litera, ſcilicet, inuenta ſunt octingenta millia virorum fortium, qui educerent gladium, ergo paruuli non computabantur. Sed tunc quæretur, ex qua ætate computabantur iſti potentes educere gladium. Reſpondendum, quòd computabantur ab anno vigeſimo, quia iſte erat modus computandi in lege, quando aſſignabantur loca caſtrametationum cuilibet tribui. Num. 2. etiam quando colligebatur ſumma populi in monte Sinai antequam mouerentur caſtra, vt ſciretur ſumma: computabantur ab anno vigeſimo, & vocabantur iſti viri fortes potentes educere gladium. Num. 1. Item Iſraelitæ incipiebant vocari viri, & habere nomen in populo ab anno vigeſimo; poſtquam autem excedebant illum, erant in numero, & fiebat mẽtio de illis, vt de viris, cum autem non perueniſſent ad illum, non fiebat mentio de illis, ac ſi non eſſent, vt patet Exo. 30. Sed nunc manet dubium, ſi fortè aliqui non computabantur propter exceſſum ætatis, ſicut alij propter defectum, vt ſi aliqui eſſent valde ſenes. Aliquis dicet, quòd nimis ſenes non computabantur: quod patet: quia dicitur in litera, ꝙ inuenta ſunt octingenta millia virorum fortium, qui educerent gladium, valde autem ſenes non vocantur viri fortes, nec poſſunt educere gladium. Poſſet reſponderi, quod erat aliqua ætas determinata, in qua homines non computabantur, ſcilicet, illa, in qua ſecundum legem, vel conſuetudinem excuſabantur à bellis, ſcilicet, in anno 60. vel vltra, & tunc omnes intermedij inter 20. & 60. computarentur, quia illi erant verè fortes potentes educere gladium. Sed obijcietur, quia Num. 1. declaratum eſt, quòd illi computati erant ab anno 20. vſque ad quantumcunque tempus, & quòd nullus excludebatur à numero propter magnitudinem ætatis, licèt aliqui excluderentur propter defectum, ita ergo videbitur hic. Dici poteſt, quod Nu. 1. & 2. computabantur omnes viri à 20. anno, & vltra, vſque ad quamcunque ætatem, eo ꝙ non fuit aſſignatus aliquis numerus in exceſſu ætatis, ſicut in defectu, quia ſemper dicitur à 20. annis, & ſupra. Item, erat aliqua ratio, quare computarentur quantumcunque ſenes eſſent: quia ibi fiebat computatio, vt ſecundum ſummam cuiuslibet tribus daretur ei locus ad caſtrametandum, ſed ſenes in quacunq; ætate egebant loco caſtrametationis, & fortè maiori quàm iuuenes, ſicut eſt in ſenibus, qui habent magnas familias, ergo oportet ꝙ computarentur quantumcunque ſenes, ſed infra annum 20. non oportebat aliquem computari, eo ꝙ iſti erant paruuli, & computabantur in familijs patrum. Similiter autem videtur dicendum hic, ꝙ Dauid volebat computare omnes viros populi ſui, ſed ſenes, qui habent familias, in quacunque ætate ſint, vocantur viri, immò ſunt capita virorum, ideo computarentur. Item, Dauid iuſſit computari totum populum, & non diſtinxit ſecundum quam ætatem computarẽtur, ideo oportet, quòd fieret computatio in illa ætate, in qua conſuetum erat aliquos computari, ſed lex iubebat omnes, qui erant à 20. annis, & ſupra tranſire ad numerum, Exo. 30. ergo iſti computati in quacunque ætate computarentur, dum tamen iã tranſiſſent annum 20. Ad rationem autem in contrarium, ꝙ computabantur paruuli ab vno menſe, & ſupra, dicen-

F dum, ꝙ illud erat ſpeciale in Leuitis, qui computabantur ab vno menſe, eo ꝙ applicabantur Deo: aliæ tamen tribus ab anno 20. computabantur, Num. 1. 2. & 14. Sed obijcietur, ꝙ etiam primogeniti Iſraelitarum in quacunque ætate computati ſunt, Num. 3. Reſpondendum, ꝙ ibi fuit ſpeciale, eo ꝙ tunc dabantur Leuitæ pro primogenitis Iſrael: primogeniti tamen offeruntur Domino ad redemptionẽ ſecundum legem, poſt dies 40. à natiuitate, ſicut patet de Domina noſtra, quæ obtulit Chriſtum die purificationis ſuæ in templo. Luc. 2. & ille eſt dies 40. Leuit. 12. ideo tunc debuerunt computari primogeniti Iſraelitarum in quacunque ætate, reliquus autem populus ab anno 20. computatus eſt; & quia hic iubebatur numerari populus, debebat numerari ſicut generaliter erat conſuetum numerari, ſcilicet, ab anno vigeſimo vſque ad mortem, quia iſto modo
G tranſibant ad nomen.

Quare voluit Dauid numerare populum. Quaſt. IX.

QVÆRETVR, quare Dauid deſiderauit numerare populum? Reſpõdendum, ꝙ pp quandã iactantiam, ſcilicet, quia voluit ſcire quot viri erant ſub poteſtate ſua: quia gloriabatur Dauid in poteſtate ſua, & quia quanto plures ſunt ſubditi, eſt maior gloria, vt patet Prouerb. 14. Scilicet: In multitudine populi dignitas regis, & in paucitate plebis ignominia eſt principis. Voluit computare, vt delectaretur ſciens magnitudinem Principatus ſui ex multitudine ſubiectorum; ſic enim ait Gregorius in Moralibus. Dauid enim teſte Deo laudatus, tumore repentinæ elationis inflatus, populum numerando peccauit. Itẽ,
H patet ex litera, quia dixit Dauid: Vt ſciam, id eſt, volo ſcire, quantus eſt. ſcire autem quando eſt propter ſcire, dicitur eſſe ſuperbia, & quia ſolum Dauid allegauit, ꝙ volebat ſcire numerum eius, videtur ex ſuperbia id egiſſe. *Vt ſciam numerum eius.* Id eſt, deſidero illum ſcire: non enim erat aliqua vtilitas Dauid ſcire numerum populi ſui, ſed quia Diabolus incitauerat eum ad computandum, vt peccaret, deſiderabat computare eum, & neſciebat cui. *Dixitque Ioab regi.* Noluerat enim Ioab, ꝙ computaretur populus, ideo reſtitit regi, ne computaret, ſed rex noluit. *Adaugeat Dominus Deus tuus ad populum tuum quantus nũc eſt.* Id eſt, noli computare, ſed Deus augeat populum tuum ſupra id, quod nunc eſt. *Iterumq; centuplicet.* Id eſt, poſtquam auxerit ſupra id quod nunc eſt, faciat centuplu maiorem, & ſic ſignificatur, ꝙ Deus faceret populum maiorem, quàm cen
I tuplo ſupra id, quod nunc erat, & tamen 1. Paralip. 21. ſolum ſignificatur, quòd cẽtuplicaretur cum dicitur, augeat Deus populum ſuum centuplum quam ſunt. *In conſpectu Domini mei regis.* Id eſt, Deus augeat populum iſtum centuplo viuente rege, & vidente. In Hebræo hr: *Et oculi Domini mei videntes.* Id eſt, oculi regis videant iſtam multiplicationem, ſcilicet, ꝙ fiat in diebus ſuis iſta multiplicatio, & ipſe gaudeat videndo illam. In Hebræo habetur: *Feſellit Dauid.* Vbi litera noſtra dicit commouit, ſed idem eſt. *Sed quid vult Dominus meus rex in re huiuſcemodi?* Id eſt, etiam non videtur aliqua cauſa, quæ moueat regem in re huiuſcemodi, id eſt, in numeratione populi.

K *Quare Ioab reſtitit Dauid, quòd non numeraretur populus. Quaſt. X.*

QVÆRETVR, quare Ioab reſtitit Dauid, ne numeraret populum. Aliqui volunt, ꝙ Ioab erat ſuperſtitioſus valde, & reſpiciens ad auguria; ideo timebat, ꝙ ſi populus computaretur, eueniret ei aliquod malum: Sic enim mulieres quædam ſuperſtitioſæ, & viri habentes animalia parua, quæ nutriuntur domeſticè, nolunt ꝙ quis numeret illa, arbitrantes quòd ſi numerentur, minuentur; etiam putant, ꝙ cum quis laudat animalia paruula tanquã bene ſe habentia, peribunt, ideo moleſtè ferunt, ꝙ quis loquatur de illis, & ſimilia multa ſuperſtitioſa agunt: ita de Ioab: quia fortè putaint, quòd numeratio eſſet malum ſignum. Sed iſtud non ſtat: quia arguere aliquem criminis, vbi non conſtat de crimine, inhumanum eſt: ſed non conſtat de Ioab, ꝙ ageret hoc ſuperſtitioſe, ideo peccatum eſt eum arguere, potiſſimè cum conſtet eum habuiſſe iuſtam cauſam.

cauſam. Dicendum ergo, quòd Ioab noluerat, quòd computaretur populus, quia putabat hoc eſſe peccatum, cum nulla cauſa ſubeſſet: ſic patet 1. Paralip. 21. cū dixit Ioab, quare hoc quærit Dñs meus, quod in peccatum reputetur Iſraeli, ergo propter peccatū timebat. Allegauit ēt ad hoc Ioab rationem, dicens: Nonne dñe mi rex omnes ſerui tui ſunt. eod. c. q. d. ſi aliqui illorū eſſent ſerui tui, & aliqui nō, licitum eſſet computare eos, vt ſcires quot erant ſerui tui, & diſtingueres eos à reliquis, ſed oēs sūt ſerui tui, ideo ſuperfluum eſt eos numerari. Item Ioab vidit voluntatem regis inclinatam ad aliquid quod erat penitus ſine ratione, ideo timuit, quòd Diabolus incitaſſet eum ad hoc, quòd veniret aliquod malum ſuper populum.

Ioab an peccauerit numerando populum cum ſciret malum eſſe. Quæſt. XI.

QVÆRETVR vlterius, an Ioab peccauerit computando populum ex mandato regis, cum ſciret illud malum eſſe. Aliquis dicet, quòd ſic, quia nō tenetur aliquis conſentire malo pp præceptum cuiuſquam, ideo etiā ſi rex mandaret, tenebatur non obedire Ioab. In contrarium dicet aliquis, quod nō peccauit Ioab, quia ipſe ſuaſit Dauid, ne hoc faceret, & allegauit rationes concludentes: cū ergo noluerit Dauid obedire, nō erat obligatus Ioab ad aliquid vltra faciendū. Dicendū, ꝙ iſta ratio non ſtat quia illud eſt verū in admonitione Euangelica, quia poſtq̄ aliquis ſufficienter admonuerit alium ſcdm̄ regulam traditam, nō tenetur ad amplius: non eſt tamen ſic in ſubdito reſpectu domini imperantis malum: quia ſi dominus malū imperat ſeruo, non ſolum tenetur diſſuadere ei hoc, ſed ēt tenetur non agere quod iubet, etiam ſi pœnas multas impoſiturus ſit, quia melius eſt omnia mala pati quam malo conſenure. De Ioab autem ſic erat; ꝙ ſi Dauid voluiſſet numerare populum, & iuſſiſſet hoc alteri, & non ipſi Ioab, tenebatur Ioab admonere regem, ne hoc faceret. Si autem nollet deſiſtere, non tenebatur ad vlteriora. Dauid tamen iuſſit hoc ipſi Ioab; ideo non ſolum tenebatur admonere Dauid, ne hoc iuberet, ſed etiam tenebatur hoc non ſuſcipere, ideo vř, quod peccaret. Reſpondendum ſecundum cōem diſtinctionem, quòd aut dominus imperat ſubdito euidenter bona, aut euidenter mala, aut dubia: ſi primo modo, eſt ſibi ſemper obediendum: ſi ſecundo, nunquam, etiam ſi mortem infligere velit: ſi tertio, propter auctoritatem domini ſubditus debet obedire. Si aūt dicatur, quòd iſta numeratio populi erat ſimpliciter mala, non tenebatur illam ſubire Ioab, ſed potius pati quæcunq; mala, quoniam ad quædam fortaſſis non eſt cogi, ſed magis mori patientem duriſſima, vt patet 3. Ethicor. Tunc dicetur, ꝙ iſta numeratio non erat ſimpliciter mala, eo quòd in aliquo caſu poterat eſſe bona, cum Deus permiſerit populum numerari, dum tamen quilibet ſolueret dimidium ſiclum. Exodi 30. erat ergo dubium, an malū eſſet, quod iubebat Dauid, & potius videbatur malū q̄ bonum, eo quòd actus erat prohibitus, & Dauid non oſtendebat aliquam cauſam, quare hoc vellet, ideo Ioab putabat eſſe peccatum, vnde dixit 1. Paralip. 21. quare hoc quærit dñs meus, quod in peccatum reputetur Iſraeli .i. reputabitur. Dicēdum ergo quòd ſi Ioab prorſus credebat iſtud eſſe peccatum, & ꝙ Dauid nullam cauſam habebat tacitā, vel expreſſam, peccabat obediendo mandato regis; ſi aūt credebat ſaltem leuiter, ꝙ Dauid haberet aliq̄ cauſam rationabilem, licet illam non exprimeret, erat ſibi dubium an bonū, vel malum ageret, ideo non peccabat obediendo mandato. *Obtinuit autem ſermo regis verba Ioab, & principum exercitus.* Ideſt, præualuit ſermo Dauid ſuper ſermonem Ioab & principum. q. d. licet illi repugnarent, regis mandatum ſemper valuit, & hoc pp duo. Primò, quia rex erat, & ob hoc erat maioris auctoritatis q̄ cæteri. Secundò quia Deus permittebat eum incitari à diabolo, vt puniretur Iſrael. Dř autem de Ioab, & principibus exercitus: quia iſtud iuſtum ſuit ſimul Ioab, & alijs principibus, & oībus malū viſum eſt, ideo oēs repugnauerūt, ſed præualuit ſermo regis. *Egreſſuſque eſt Ioab.* Hic ponitur ſecundum, ſcilicet iuſſionis exequutio, quia Ioab, & alij Principes exequuti ſunt mandatum regis, licet eis iniuſtū videretur, & dicitur: *Egreſſuſque eſt Ioab, & Principes militum a facie*

Quando obediendum ſit domino, & quando non.

A *regis.* Ideſt, egreſſi ſunt de Ieruſalem de palatio regis volētes exequi quod rex iuſſerat. *Vt numerarent populum Iſrael.* Ideſt, omnes 12. tribus: aliquando enim nomine Iſrael intelliguntur Iuda, & comprehenduntur 12. tribus ſicut hic; aliquando autem non comprehenditur Iuda, eo quòd exprimitur, ſicut ſupra dicitur, vade numera Iſrael, & Iudam, & tunc intelliguntur vndecim tribus nomine Iſrael.

Quare alij Principes præter Ioab nominentur. Quæſt. XII.

QVÆRETVR, quō nominantur Principes exercitus alij præter Ioab? Aliquis dicet, quòd poſtquā Ioab occidit Amaſam noluit Dauid reſtituere ei principatū exercitus integrum, ſed reſtituit partem, ideo cum eo erant alij Principes. Sed dicendum, ꝙ non ſtat, quia Ioab nominatur
B hic abſolutè Princeps exercitus, ſicut ſolebat ſemper nominari antequam occideret Amaſam: nā dicitur ſupra, dixit rex ad Ioab Principē exercitus ſui. Sed dicendum, quòd Ioab erat nunc Princeps, ſicut olim fuerat, & tamen ſub eo erant alij Principes ſpeciales, fortè centuriones, vel tribuni, ſic. n. Banaias erat Princeps ſuper Cerethi, & Phelethi, quamquam eſſet Ioab Princeps militiæ ſupra 8. & 21. ſic ēt erant multi alij Principes, ſecundū ſubordinationem, quæ declarata eſt ſupra 18. & ſic erant iſti, qui nunc fuerunt cū Ioab, ſ. Principes ſpeciales aliquarum partium exercitus. *Cumq; pertranſiſſent Iordanem, venerunt ad Aroer.* Hic ponitur principium numerationis, ſ. quod inceperunt à parte Orientali terræ Iſrael, & ad hoc recedentes de Ieruſalem tranſierunt Iordanē, quia Iordanis eſt magis Orientalis, q̄ Ieruſalem, & per illū venire debebant ad terram maxime
C Orientalem Iſrael, ſ. ad ciuitatem Aroer: nam Aroer eſt maxime Orientalis in terra Iſrael, quoniam iſta eſt apud torrentem Arnon, per quem introierunt Iſraelitæ in terram duorum regum Amorrhæorū. Vnde quando ponitur ſimpliciter principium terræ Iſrael, ponitur Aroer, & quando nominatur tota terra duarum tribuū, & dimidiæ, quæ erat terra duorum regum Amorrhæorum, incipit nominatio ab Aroer vſq; Iaboth, vt patet Deuter. 2. eſt aūt Aroer prima ciuitas ſortis Ruben. Ioſue 13. *Ad dexteram vrbis, quæ eſt in valle Gad.* ideſt, Ciuitas Aroer eſt ad dexteram partem cuiuſdam vrbis Gad, quæ eſt in valle, & eſt ſenſus, ꝙ ſors tribus Gad, & Ruben incipiunt ſimul in parte Orientali, & Ciuitas Aroer, quæ eſt de tribu Ruben habet ad ſiniſtrā ſuam quādam Ciuitatem tribus Gad, quæ eſt in valle iuxta ipſam Aroer, & eſt iſta vallis, per quam tranſit fluuius
D Arnon, & ſic Aroer eſt ad dexteram illius vrbis. In Hebræo habetur: *Quæ eſt in medio torrētis Gad.* ideſt, Ciuitas Aroer eſt in medio torrentis, ideſt, in medio fluuij, ſ. Arnon, eo ꝙ illa Ciuitas eſt tanquam inſula, & circumdatur à fluuio Arnon diuiſo in duas partes, vocatur autem ille torrens Gad, quia magis pertinet ad ſortem Gad quam Ruben. *Et per Iazer tranſierunt in Galaad.* i. incipientes in vrbe Aroer venerunt ad vrbem Iazer, & inde tranſierunt in terrā Galaad. Eſt enim Iazer quædam Ciuitas, ad quam iuerunt Iſraelitæ ad explorandum in terram regis Og. & poſtea pugnauerunt cum eo, vt patet Num. 21. & Deut. 2. Eſt autem Galaad quædam terra circumiacens cuidam monti nomine Galaad, quæ eſt ad orientem Iordanis: iſte. n. mons ſic fuit nominatus à Iacob, & Laban ſocero ſuo, eo quòd ibi inierunt fœdus. Geneſ. 31. In circuitu autem huius montis
E ſunt multæ vrbes, quæ vocantur terra Galaad, & ceciderūt partim in ſortē Rubē, & partim in ſortē Gad, vt patet Deuter. 3. & Ioſue 13. & ad iſtum mōtem venerunt Principes, vt numerarent terram. *Et terram inferiorem Hodſi.* Scilicet, poſt Galaad venerunt in terram Hodſi, quæ eſt inferior, ſcilicet, magis occidentalis quam terra Galaad, aliqui interpretārunt terram Hodſi, ideſt, nouorum habitatorū, ſic vult Nicolaus. Et dicit, quod erat quædam terra, quæ nouiter habitari inceperat cum prius eſſet deſertum, & illam etiā numerauerunt. *Et venerunt in Dan ſilueſtria.* ideſt, de terra Hodſi venerūt in ſilueſtria terræ Dan, ſ. Dan eſt quædam Ciuitas maximè ſeptemtrionalis in terra Iſrael, vt ſupra declaratum eſt, & ibi eſt terra malè habitata, ideo vocatur ſilueſtris, ſed etiam per illam tranſiuit Ioab ad numerandum populum. In Hebræo non habetur ſilueſtria: ſed ponitur quoddam nomen proprium, ſ. Iaan: & dicitur,

Principium numerationis.

ꝙ tranſierunt per Iaan Dan, ideſt, per locũ Iaan terræ Dã. Videtur autem fuiſſe error literæ noſtræ in tranſlatione, quia ad hoc ꝙ transferret ſilueſtria deberet in Hebræo haberi Iaarim: quod ſignificat ſilueſtria, & potuit faciliter decipi accipiendo Iaarim pro Iaan. Sed non credo Hieronymum fuiſſe deceptum his minimis, cum ipſe ſummo ſtudio, & vigilantia nõ ſemel, ſed ſæpius attenderet ad libros Hebraicos, vt examinatiſſimam faceret iſtam tranſlationẽ & ſpecialiter in iſtis libris regum, quos diligentius correxit quam alios, vt ipſe dicit in prologo Galeato, qui præponitur his libris, ſ. Lege ergo primum Samuel, & Melachim meum, meum, inquam: quidquid enim crebrius vertendo & emendando ſollicitius, & didicimus, & tenemus, noſtrũ eſt. Non ergo erraret in his minimis, ſed credo, ꝙ ipſe cum noſceret totam terram Chanaan, & eam pedibus ſuis perambulaſſet, vt certificaretur de locis eius, vt ipſe teſtatur in quodam prologo ſuper Paralip. qui incipit, Euſebius, vidit terram Dan in circuitu eſſe ſilueſtrem, ideo dixit per ſilueſtria Dan, non curando, quòd haberetur in Hebræo Iaan, quod non ſignificat ſilua, ſed eſt nomen proprium. Et iſte locus forte eſt in ſilueſtribus Dan.

Numeratio hæc quare inchoata fuerit in Aroer, & Gad. *Quæſt.* XIII.

QVAERETVR, quare Ioab, & alij principes inceperunt numerationem iſtam in Ciuitate Aroer, & in terra Gad? Reſpõdet Rab. Sal. ꝙ cœpit in ſorte Gad, eo ꝙ ibi erant viri fortes, & iſti fortè reſiſterent, & pugnarent contra Dauid, ne numeraret illos, ſi haberent deliberationem ſuper hoc, ideo voluit numerare à principio. Sed iſta H poſitio friuola eſt: nam nullum præiudicium parabatur populo, quòd Dauid numeraret eos: niſi fortè inquantum per iſtam numerationem putabatur, ꝙ Deus iraſceretur, & puniret eos: ſed tunc quocunque tempore Dauid vellet eos numerare, repugnarent ipſi, & totus Iſrael ſi haberent animum repugnandi, ſed noluerunt. Sed dicendum eſt, ꝙ incepta eſt numeratio in parte illa, eo ꝙ Ioab voluit ordinatum numerare totam terram, & ad hoc voluit incipere in extremitate maximè diſtanti terræ Iſrael: nihil autẽ eſt magis diſtans, & elongatum in terra Iſrael quam pars Orientalis, in qua eſt ciuitas Aroer, quæ eſt propinqua mari rubro: ideo inceperunt ibi, vt ſic continuo venirent appropinquando ad Ieruſalem, quæ eſt circa Occidentem terræ Chanaan. Sciendum autem, ꝙ in tota iſta litera non tangitur niſi loca, quæ erãt in extremitatibus terræ Iſrael. Quod I patet: quia Aroer, quæ ponitur in principio eſt extremitas Orientalis, terra Hodſi, & Dan cũ ſilueſtribus ſuis eſt extremitas ſeptemtrionalis. Deinde ponitur extremitas Occidentalis, cum dicitur, ꝙ tranſierunt iuxta Sidonẽ, & mœnia Tyri, & tamen iſtę vrbes ſunt in Occidente terrę Iſrael vt infra dicetur, & deinde venerunt in Berſabee, quæ eſt in extremitate meridiana Iſrael, vt dicitur in litera, & ſic finita eſt tota numeratio. Intelligendum tamen, ꝙ non ſolum fuit facta numeratio per iſta loca, ſed etiam per omnia loca intermedia terræ Chanaan, quia alioquin non numeraretur totus Iſrael, ſed ponuntur iſta loca omnium extremitarum, vt per ea intelligatur quidquid in medio eorum cõprehẽditur. ſic enim dicitur de exploratoribus, ꝙ circumierũt terrã. K *Circumeunteśq; iuxta Sidonem*, ideſt, de terra Dã venerunt in circuitu per latus ſeptentrionale terræ, quouſque venirent in Sidonẽ, quæ eſt in Occidentali parte terræ Iſrael: eſt enim Sidon Ciuitas Phęnicę prouincię, & eſt Ciuitas antiquiſſima, de qua, & de Tyro, fuit Dido regina, quæ Carthaginem in Africa condidit, & eſt Sidon in parte Occidentali terrę Iſrael prope mare, vnde Chriſtus prędicauit apud hãc Ciuitatẽ, vt patet Matth. 15. eſt. n. iſta Ciuitas in ſorte Aſer, vt patet Ioſue 19. *Tranſierunt prope mœnia Tyri*. Iſta eſt Ciuitas famoſiſſima in litore maris, quæ olim fuit maxima rũ negociationũ inter oẽs Ciuitates, de qua multa dicuntur Ezechielis, c. 27. & 28. ſed poſtea deleta eſt, & iterum ædificata. In hac Ciuitate inuentæ ſunt literæ quædã regionis illius, & fuit Ciuitas famoſiſſima, & florentiſſima in regibus. Eſt. n. in extremitate Occidentali terræ Iſrael, ſ. in litore maris. Ipſũ aũt mare Mediterraneũ eſt extremitas Occidentalis terræ illius, vt patet Num. 34.

F eſt aũt Ciuitas iſta in ſorte Aſer, vt patet Ioſue 19. *Et omnem terram Heuæi, & Chananæi*. Iſta terra eſt duorũ populorum, qui relicti fuerãt de populis alienigenorũ. ſ. quædam pars Heuæorũ, & alia pars Chananæorum, & per terram illorum populorũ circumiuit Ioab cũ alijs militibus. Sunt aũt iſtæ duæ terræ prope mare ad Occidentalem partem terræ Iſrael: nam Num. 13. dicitur: Chananæus verò moratur iuxta mare, & circa fluenta Iordanis, & ſic cũ trãſierunt Sidonem, & Tyrum perambulauerũt terram Chananæi, & Heuæi. *Veneruntq; ad Meridiẽ Iuda in Berſabee*: Scilicet, poſt terrã Chananæi, & Heuæi: finito latere occidentali terræ Iſrael inceperunt aſcendere per latus Meridianũ verſus Orientem, & tunc venerũt in Berſabee, & dicitur, quòd venerunt ad Meridiẽ Iuda, ideſt, ad partẽ Meridianam ſortis Iuda. Eſt. n. ſors Iuda magis meridiana, G quam omnes ſortes Iſraelitarum, vnde vltra ipſam procedendo verſus Meridiem non eſt aliqua terra Iſrael, vt colligitur Ioſue 15. & tñ Berſabee dicitur eſſe ad Meridiẽ Iuda, ſ. quia eſt in extremitate meridiana illius ſortis, eo quòd non videtur eſſe aliquis locus magis meridianus in terra Iſrael, ꝙ̃ Berſabee, nec magis Septentrionalis, quàm Dan vt ſupra dictum eſt. *Et luſtrata vniuerſa terra*. ideſt, circũdata. Accipitur autem luſtrare non ſolum prout dicit circuire, quia tunc ſolũ conſideraſſent terram, quæ erat in extremitatibus Iſrael, & hoc ad nihil proficiebat, ſed dicitur luſtrare, ideſt, perambulare, ſ. quia Ioab, & ſocij eius perambulauerunt totam terrã Iſrael: tam per medium, ꝙ̃ per extremitates. *Affuerunt poſt nouem menſes, & 20 dies in Ieruſalem*. Hoc tpe manſerunt numerando totã terram, eo ꝙ populus erat multus nimis, ſcđm quòd infra deſcribitur. H *Dedit ergo Ioab numerum deſcriptionis populi regi*. Scilicet, omnes numeratos redegerat Ioab in ſcriptis, faciendo ſpecialẽ matriculã de quolibet loco, & per illã poterat rex ſcire multitudinem numeratorum. *Et inuenta ſunt de Iſrael octingenta millia virorum fortium, qui educerent gladium*. Fuit. n. per ſe numeratus Iſrael, & per ſe Iuda, & de Iſrael, ideſt, de 11. tribubus inuenta ſunt octingenta millia virorum fortium. Sciendum autem, quod hic numerantur oẽs à 20. annis ſupra, quantumcunq; eſſent ſenes. Si autem obijciatur, ꝙ illi non deberẽt vocari viri fortes pp defectũ ætatis, ad hoc reſponſum eſt in octaua quæſtione huius c. *Et de Iuda quingenta millia pugnatorũ*, ideſt, de tribu Iuda fuerunt quingenta millia pugnatorum vocando pugnatores oẽs qui ſunt a 20. anno, & vltra, ad quamcunq; ætatẽ peruenerint. In quibuſdam Biblijs noſtris habetur de Iu- I da: quinquaginta millia pugnatorũ, ſed litera eſt corrupta: nã in Hebræo habentur quingenta millia. Potuit tamẽ faciliter corrumpi litera apud nos propter ſimilitudinem huius nominis quingenta ad quinquaginta; potuit etiã fieri hoc ex induſtria à quibuſdam, qui ſibi ſapientes viderẽtur conſiderantes ſummã Iſrael, ſ. octingenta millia, & erant 11. tribus. Viſum eſt eis inconueniens, ꝙ vna tribus haberet quingenta millia, & ſic æquaretur octo, vel nouem tribubus, ideo poſuerunt quinquaginta, quod viſum eſt eis ſatis conuenire huic numerationi. Sed falſum eſt: nam ex opinione erronea procedunt, neſcientes veritatem literæ.

Vnde proueniat diuerſitas numerationis hic, & primo Paralipom. *Quæſt.* XIIII.

QVÆRETVR circa hoc, quõ poteſt ſtare iſta numeratio, quæ habetur hic, quantum ad Iſrael, quia 1. Paralip. 21. dicitur, ꝙ erant valde plures, ſcilicet, mille millia, & centum millia virorum educentium gladium. Ro ba.
Quidam reſpondent ad tollendum iſtam diuerſitatem, ꝙ Nicola.
non fuit numerata tribus Leui, nec tribus Beniamin: vt patet 1. Paralip. 21. & iſtæ duæ tribus continerent trecenta millia, & ſic numerus octingentorum millium pertingeret ad mille millia, & centum millia. Aliter etiam dicunt, ꝙ Ioab faciebat hoc inuitus, vt patet ſupra in litera, ideo expreſſit minorem ſummam ipſi Dauid, quæ habetur hic, & vera ſumma habetur 1. Paralipom. 21. Iſtæ duæ ſolutiones ſunt Nicolai, ſed non ſtant. De prima enim patet: quia ipſe vult, ꝙ in iſta ſumma, quæ habetur hic, non computetur Leui, & Beniamin, quæ continerent trecenta millia, & ꝙ numerentur iſta trecenta millia in illa ſumma, quæ habetur,

tur primo Paralip. 21. ſed hoc falſum eſt: quia neceſſe eſt, quòd etiam præter Beniamin, & Leui ſint mille millia, & centum millia, vt patet alleg. c. cum dicitur: Deditque Dauid numerum eorum, quos circuierat, & inuentus eſt omnis Iſrael numerus mille millia, & centum millia virorum; nam ſequitur vtique Leui, & Beniamin non numerauit, eo quòd inuitus exequeretur imperium regis, & ſic videtur quòd adhuc vltra mille millia, & centum millia erant plures de Iſrael, ſed non numerauit Ioab, Beniamin, & Leui, quia fortè cum iſtis perueniret Iſrael ad mille millia, & quadringenta millia. Secunda ſolutio eius non ſtat, ſcilicet, quòd faciebat Ioab inuitus: ideo expreſſerit hic minorem ſummam, & ibi fuit maior expreſſa, quæ vera erat. Nam iam probatum eſt, quòd etiam illa, quæ habetur 1. Paralip. 21. non fuerit ſumma totalis, ſed ſolũ non computato Beniamin, & Leui. Aliter reſpondet Rab. Sal. ſ. quòd numerauit Ioab Iſraelitas, qui non erant certi, & alios, qui iam redacti erant in ſummam nõ numerauit. Pro quo ſciendũ, quòd diſpoſuerat Dauid ſic totũ Iſrael, quòd per 12. menſes anni miniſtraretur ſibi à 12. tribubus, & in quolibet menſe miniſtraret vna tribus, ſcilicet, vnus Princeps vnius tribus, & cum illo 24. millia virorum illius tribus, & iſti ſimul perueniebant ad complendum numerũ .ſ. quia duodecies 24. millia: efficiũt ducẽta octoginta octo millia: & dicunt, quòd præpoſiti iſtorum erant duodecim millia, ſcilicet, de qualibet tribu mille præpoſiti, & hoc modo peruenirent ad trecenta millia, quæ deficiunt hic. Aliter etiam dicit hoc fieri potuiſſe, ſ. quia fecit Ioab duas copias numeratorum vnam maiorem, aliam minorem, vt oſtenderet regi minorem illarum, ne ſuperbiret, ſubticendo aliam. Si tamen iraſceretur propter paucitatem, oſtenderet ei aliam maiorem, ſcilicet, quæ habetur 1. Paralip. 21. & quia Dauid non iratus fuit, oſtendit ei minorem, ſcilicet, quæ habetur hic. Sed dicendum, quòd hoc non ſtat: nam prima poſitio eſt falſa, quia vult Rab. Sal. quòd iſta ſumma, quæ habetur hic, perueniat ad eam, quæ habetur 1. Paralip. 21. ſ. ſcribantur in ſumma iſta illi, qui erant officiales regis, ſcilicet, trecẽta millia, vt ſupra numeratum eſt: ſed hoc procederet ſi numeratus fuiſſet Beniamin, & tamẽ nõ fuit iſta tribus numerata in iſta ſumma, nec in illa, quæ habetur 1. Paralip. 21. vt ſupra declaratum eſt, ideo nõ poteſt reduci iſta ſumma ad illam per ſuppletionem officialium, quia tunc oportebat, quòd tam in iſta, quam in illa numeratus eſſet Beniamin. Item, dato quòd diceremus, vt alij volunt, ſcilicet, quòd hic non fuit numeratus Beniamin: & tamen fuit numeratus 1. Paralip. 21. non ſtat: quia tunc non ſolum deberet ſubtrahi de iſta ſumma copia officialium, ſed etiam ſumma totius tribus Beniamin. Secunda ſolutio non ſtat, ſ. quòd faceret duas copias Ioab: maiorem, & minorem, quia ſi vnam ſemel oſtendiſſet regi, non auderet poſtea maiorem oſtendere, eo quòd rex iraſceretur valde ei, putãs quòd voluiſſet fallere eum, & ſic ſuperfluum eſſet fieri illas. Item, non ſtat: quia qui hoc tenent, volunt, quòd maior ſumma illarum eſſet vera, & plena. ſ. illa, quæ habetur 1. Paralip. 21. & quę habetur hic eſſet diminuta; ſed id falſum eſt; quia ſumma Paralip. non eſt cõpleta, cum etiam ibi non fuerint Leui, & Beniamin numerati. Dicendum ergo ſecũdum veritatem, quòd nulla iſtarum ſummarum eſt plena, ſ. nec iſta, nec illa, quæ habetur in Paralip. & hoc eſt, quia Ioab non numerauit totum Iſrael, ſcilicet, omiſit tribum Beniamin, & Leui. Iſtud autem fuit ꝓpter duo: primò quia Ioab faciebat iſtud inuitus, & noluiſſet aliquem numerare, ideo nec voluit numerare omnes tribus. Sic patet 1. Paralip. 21. ſcilicet: Nam & Leui, & Beniamin non numerauit, eo quòd inuitus exequeretur regis imperiũ. Secũdum fuit, quia dato quòd propoſuiſſet Ioab numerare totum Iſrael, tamen prius q̃ finiret numerationem. ſ. nondum incepta tribu Beniamin, nec Leui, incepit plaga à Domino propter numerationem iſtam, ideo ceſſauit Ioab à numeratione, & ceſſauiſſet in quocunque tẽpore ſi fuiſſet prius incepta plaga. Sic patet 1. Paralip. 27. ſ. Ioab autem filius Saruiæ cœperat numerare, nec compleuit, quia ſuper hoc ira irruerat in Iſrael. Et intelligitur, quòd non compleuit. ſ. quia non numerauit Beniamin. & Leui: vt dicitur 1. Paralip. 21. & ſic neutra iſtarũ ſummarum eſt perfecta; eſt tamen maior illa; quæ habetur Paralipom. Cauſa huius eſt, quia Ioab quando vidit, ꝙ plaga egreſſa erat à Domino, multos numerauerat, qui nondum ſcripti erant in lib. copiarum principalium, & iſti erant trecenta millia virorum, ideo tulit ad regem illos, quos iam redegerat in librum copiarum principalium, non curando redigere alia trecenta millia, eo ꝙ iam videbat Deum iraſci ſuper hoc. Hoc patet 1. Paralip. 27. cum dicitur: Ioab autem cœperat numerare, nec compleuit, quia ſuper hoc ira irruerat in Iſrael, & idcirco numerus eorum, qui recenſiti fuerant, nõ eſt relatus in Faſtos regis Dauid, vocantur aũt Faſti, ſiue libri Faſtorũ, libri copiarũ, in quibus ſcribebãtur noĩa. Et ſic non fuerunt oẽs ſcripti, qui numerati fuerunt. Vnde quædam tribus nec fuerunt numeratæ, nec ſcriptæ, ſ. Leui, & Beniamin, vt patet 1. Paralip. 21. nã Leui, & Beniamin non numerauit. & conſequenter non potuit ſcribere eos cũ non numeraſſet. Aliæ tribus fuerũt, quæ numeratæ ſunt, ſed nõ fuerũt ſcriptæ. Et ſic dr̃ 1. Paralip. 27. idcirco numerus eorũ, qui fuerant recenſiti, non eſt relatus in Faſtos regis. Cõſiderandum autem, ꝙ iſtud factum fuit ſic, ſ. ꝙ Ioab non diſcurrebat per ſingula loca Iſrael, tam magna quã parua, numerando oẽs, quia tunc non finiuiſſet in tam breui tẽpore .ſ. in nouem menſibus: immo nec in tribus annis, cum regnum eſſet valde magnum; ſed habebat Ioab ſecum alios adiutores, vt patet ſupra in litera, quia dr̃, ꝙ egreſſus eſt Ioab, & Principes militiæ à facie regis, vt numerarent populũ. Mittebat ergo Ioab iſtos Principes per ſingula loca, & habebant illi libros ſuos particulares, in quibus deſcribebant nomina, & ſummam numeratorum, & erant iſti multi libri, cũ eſſent multi Principes numerantes. Ioab autem habebat librum principalem, qui vocabatur Faſtus regis, & in illũ redigebantur noĩa, & ſumma numeratorum ſecũdum ordinẽ prouinciarũ, & locorũ, trãſcribendo de alijs libris particularibus, vt poſtea oſtenderetur regi ſolum iſte liber magnus Faſtorũ. Deinde cum iã numeraſſet Ioab, & Principes totũ Iſrael, pręter Beniamin, & Leui, audiuit plagam exiuiſſe à Dño ꝓpter hoc, & noluit numerare iſtas duas tribus, ſed adhuc de alijs tribubus numerauit ſupererãt trecẽta millia, quæ ſcripta fuerãt in libris particularibus Principũ, & nondum redacta in Faſtos regis, id eſt, in librũ Principalem Ioab, & noluit Ioab redigere illa in lib. ſuum, quia ſicut putauit peccatum eſſe ſi vltra procederet in numeratione, ita putauit ſi ageret aliquid pertinens ad illã: pertinebat aũt ad illam redigere libros particulares, ideo noluit redigere: quod clarè patet in litera allegata, ſcilicet, ira Dei irruerat in Iſrael, & idcirco numerus eorum, qui recenſiti fuerant, non eſt relatus in Faſtos regis, & ob hoc Ioab veniens illico in Ieruſalem oſtendit regi ſolum ſummam illam, quæ erat in Faſtis principalibus, & ibi ſolum reperta ſunt octingenta millia, quia trecenta millia deficiebant, quę numerata erant in libris particularibus, & non fuerãt redacta in Faſtos: ſed poſtea ille, qui ſcripſit Paralip. non ſolum poſuit ſummam quę erat in Faſtis, ſed etiam totum quod erat in libris particularibus, quia illi libri manebant, licet non fuerint oſtenſi regi, ſed ſolum liber principalis Faſtorum. Sed obijcietur contra hoc, quia primo Paralip. 21. dicitur: Deditq; Dauid numerum eorum, quos circuierat, & inuentus eſt omnis Iſrael numerus mille millia, & centũ millia, ergo totus iſte numerus datus eſt Dauid. Reſpondendum, quòd illa litera debet legi per interciſionem ſententiæ, ſcilicet, dedit Dauid numerũ eorũ, quos circuierat, id eſt, numerum illorum, quos redegerat in Faſtos, non tamẽ omnes redegerat, vt ſupra declaratum eſt. Et inuentus eſt omnis numerus Iſrael mille millia, hoc referendum eſt ad aliud tempus, ſcilicet, tunc non inuentum eſt tantum eſſe numerum ex Faſtis regis, & tamen poſtea cõputando ex libris particularibus, qui non fuerant oſtenſi regi, inuentus eſt ille numerus, alioquin autem impoſſibile eſt manere ſine contradictione, & concordare inter ſe, quæ habentur hic, & primo Paralip. 21. & 27.

Rab. Salom. opinio.

Quanta fuerit ſumma virorum tribus Iuda.
Quæſt. XV.

QVAERETVR vlterius circa ſummam tribus Iuda, quæ variè habetur hic, & 1. Paralip. 21. nam hic ponuntur quingenta millia, ibi autem ponuntur trecenta

ſeptuaginta millia ſolum. Et ſi fortè poneretur hic minor ſumma quàm ibi, poſſet ſolui ſicut dictū eſt, ſcilicet, quòd quædā pars virorum Iudæ relacta eſſet in caſtris regis, & alia non, licet tota tribus Iuda receſſita fuiſſet, ſed è contrario ponitur, quia hic habetur maior sūma. Ideo Rab. Dau. Kimhi, & alij Hebræi dicunt, ꝙ id, quod ſuperabundat hic ad ſummam illam, peſte conſumptum eſt. [Sed illud non ſtat; quia in peſte, quæ accidit propter iſtam numerationē, ſolum perierunt 70. millia virorum, vt patet infra. Dato ergo, ꝙ oēs fuiſſent de tribu Iuda, qđ nō eſt veriſimile, immo eſt contra literam, quia dr̄ infra ꝙ mortui ſunt ex populo à Dan vſq; Berſabee 70. millia virorum, nō defeciſſent tot. Itē non ſtat: quia non poteſt dici, ꝙ aliqui de morientibus in peſte diminuantur in illa ſumma, quia 1. Paralip. 21. dr̄ ꝙ inuentus eſt omnis Iſrael mille millia, & centū millia: G De Iuda aūt trecenta ſeptuaginta millia bellatorū, & ſic refertur ad tempus illud, quo inuentus eſt iſte numerus, ſ. in numeratione Iſraelitarū, ergo non detrahuntur inde, qui peſte perierunt. Itē quia eodē modo detraherētur de ſumma aliarum tribuū morientes in peſte, ſed nemo illud allegat in excuſationē. Dicendum igitur, ꝙ ſcriptura poſuit hic, & ibi diuerſum numerum, quia fortè hic computātur oēs viri bellatores de tribu Iuda, & 1. Paralip. 21. computātur ſolum illi, qui erant præter officiales, & ſcriptos in matricula regis. Pro quo ſciendū, ꝙ Dauid habebat ſemper ſecum multos viros vbicunque eſſet, quia interdum inſurgebant contra eū bella repentina, ſicut factum fuit tpe Abſalonis, & iſti oēs ferè erant de tribu Iuda, quia erat rex de illa tribu. Sic enim Isboſeth habebat omnes de tribu Beniamin tanꝗ̄ cuſtodes corporis ſui, vt ait Ioſephus. 7. Antiqui- H tatum, & hoc quia erat de illa tribu: præter hoc autem habebat Dauid multos aſcriptos militiæ de qualibet tribu, & maximè de tribu Iuda, eo ꝙ erant viri bellatores, & confidebat in illis, ꝗ̄ꝗ̄ iſti non ſemper manerēt cum eo, ſed veniebant ad vocationem eius, cū ipſe iuberet, & recipiebant ſtipendia ab illo, & omnes iſti perueniebant ad centum triginta millia, ideo cum eſſent iam ſcripti in matricula regis, non fuerunt deſcripti in Paralipom. & ſic peruenerunt ad trecenta ſeptuaginta millia: hic aūt deſcripta fuit tota ſumma tam officialium, quam non officialium, & ſic peruenit ad quingenta millia. Aliter pōt dici, ꝙ variatur ſumma, quia hic deſcripti fuerunt oēs viri, qui erant à 20. annis & ſupra, ſiue eſſent boni bellatores, ſiue non: & in Paralip. ponuntur ſolum illi, qui erant electi bellatores, & ſic fuit I ſumma minor. Similis modus reperitur aliqñ in Scriptura: nam ea, quæ electa ſunt, ponuntur, & non curatur de non electis, ſic. n. Iudicum 4. dr̄, ꝙ Iabin rex Aſor habebat nongentos currus, & tamen Ioſephus 5. Antiquitatum dicit, ꝙ habebat tria millia curruū, eo ꝙ Scriptura loquitur de electis. Ioſephus aūt de omnibus. Sic ēt Exod. 14. dr̄, ꝙ Pharao tulit ſexcentos currus electos, & quidquid curruum in Ægypto fuit, & ſic nominantur ibi currus electi in numero certo, currus aūt non electi non ponuntur ſub numero, ita Scriptura Paralip. noluit ponere bellatores Iuda non electos, & hic ponuntur omnes tam electi quam communes.

An in tribu Iuda potuit eſſe tanta multitudo virorum, quòd excederet multas alias tribus. Quæſt. XVI.

QVÆRETVR vlterius, quomodo tanta multitudo potuerit eſſe in tribu Iuda, ſcilicet, quingenta millia virorū, & ꝙ in omnibus alijs vndecim tribubus eſſent ſolum octingenta millia, & ſic in Iuda eſſent tot viri ſicut in ſeptē, vel octo tribubus. Reſpondet Nicol. ꝙ tribus Iuda erat bellicoſior, ideo habebat plures bellatores quàm multæ de alijs tribubus ſimul ſumptæ. Vel aliter dicit ꝙ bellatores de alijs nationibus coniuncti Dauid computātur in ſorte Iudæ, eo quòd Dauid erat de tribu Iuda. Sic. n. fuit de Ethai, qui habuit ſecum ſexcentos viros Gethæos, vt patet ſupra 15. & ſic ad tantum numerum aſcenderūt. Sed non ſtant iſtæ rationes. De prima patet: quia iſta ratio procederet, ſi fortè numerarentur ſolum illi, qui erant aſſignati ad militiam, quia tūc illa tribus, quæ eſſet bellicoſior haberet plures numeratos, tamen hic Dauid voluit numerare totum populum, ideo non conſiderabatur quæ tribus haberet plures aſcriptos militiæ, vel pauciores, ſed in qua

Rab. Dauid impugnatur.

Reſpōſio Nic. ſolvitur.

F tribu eſſent plures viri à 20. annis. & ſupra: nūm ab iſto tēpore fecerat Dauid, quod numerarentur omnes, vt patet 1. Paralip. 27. ſcilicet Noluit autem Dauid numerare eos à 20. annis inferius, quia dixit Dominus quod multiplicaret Iſrael ſicut ſtellas cæli: & ſic numerauit oēs à 20. annis, & ſupra. Item, non ſtat ſecunda ratio: ſ. quòd propter eos, qui applicabantur Dauid de alienigenis excederet tantum tribus Iuda, quia non conſtat ad alienigenæ numerarentur cum Iſraelitis, eo quòd Dauid miſit ſolū numerari Iſrael, & Iudam, vt patet ſupra in litera, ſed nomine iſtorum non intelliguntur alienigenæ. Item, dato, quòd numerarentur alienigenæ cum illis, pauci erant alienigenæ manentes cū Dauid, vnde non facerent notabilem quantitatem in tribu Iuda. Item, quod dicitur de Ethai, quòd ille habebat ſexcētos viros Gethæos, falſum eſt, ſicut declaratum eſt eod. c. G Dicēdum igitur, quod tribus Iuda excedebat tribus alias, ſed non in tanta quantitate ſicut hic apparet: nam 1. Paralip. 21. dicitur, quòd in Iſrael erant mille millia, & centum millia, & inſuper tribus Beniamin, & Leui nō fuerunt numeratę, vt patet ibi, in quibus fortè eſſent ducenta, vel trecenta millia, & ſic accederet totus Iſrael ad mille millia, & quadringenta millia, vnde haberet tribus Iuda tantum ſicut tres, vel quatuor tribus de Iſrael, ſcilicet, quod inter Iſraelitas eſſent tribus minoris numeri. Hoc autem non eſt mirādum, quia ſemper tribus Iuda fuit maior quacunque alia tribu à principio, & interdum erat maior duabus, vel tribus tribubus. Quod patet ex duabus numerationib. factis in deſerto, exeuntibus Iſraelitis de Ægypto: nam in prima numeratione tribus Iuda habuit 74. millia, in alijs autem tribubus erant pauciores viri, quia in quibuſdam H 30. millia, in alijs, 35 & 40. & ſic ſecundum varios modos, vt patet Num. 1. Sic etiam fuit in alia numeratione, quæ facta eſt anno 40. ab exitu de Aegypto, in qua tribus Iuda exceſſit alias. De hoc Num. 26. Nec erat tunc mirum quod excederet quamcunq; tribum, & quòd haberet tantum ſicut tertia pars oium tribuum Iſrael: nam in prima, & ſecūda numeratione in deſerto fuit tribus Iuda quaſi pars quinta omnium tribuum Iſrael; poſtea autem multiplicata eſt iſta tribus plus quam aliæ, & peruenit ad hoc, quod haberet tantum ſicut tertia pars omnium tribuum. Patet: quia dicebatur, quòd in computatione prima, & ſecunda deſerti, perueniebant vſq; ad 600. millia, & parum plus. Num. 1. & 26. & tribus Iuda fuit tunc 74. millium, quibus detractis de totali ſumma, manebit ſumma totius Iſrael, ſcilicet, vndecim tribuum, quingenta viginti ſex mil- I lia, & horum erit tribus Iuda quinta, vel ſexta pars, poſtea autē quia multum creuit, facta eſt tertia pars totius Iſrael.

Percuſſit autem. Hic ponitur tertium membrum huius, c. ſ. ſacti punitio. Et diuiditur in tres partes, quia primò ponitur determinatio pœnæ; Secundò executio ultricis; ibi; *Immiſit Dominus.* Tertiò, placatio offenſæ, ibi: *Venit Gad.* Circa primū dicitur. *Percuſſit autem cor Dauid eum, poſtquam numeratus eſt populus.* Ideſt, conſcientia Dauid, quæ vocatur cor, remordit eum, poſtꝗ̄ populus numeratus eſt. Simile habetur præced. lib. cap. 24. ſ. poſt hæc percuſſit cor ſuū Dauid, eo ꝙ abſcidiſſet oram clamidis Saul, ideſt, remordit eum conſcientia, quaſi peccaſſet abſcindendo orā veſtimenti. Et dicitur, poſtquam numeratus eſt populus: K quia prius non doluit Dauid de peccato, immo, dato quòd Ioab, & alij Principes ſuaſiſſent ei, ne faceret, noluit aſſentiri, vt patet hic, & 1. Paralip. 21. *Et dixit ad Dominum, peccaui valde in hoc facto.* Ideſt, numerando populum; ex hoc apparet, quòd Deus elegerat Dauid, & non poterat perire, quia ꝗ̄quam peccaſſet, immediatè dolebat valde, Deo incitante eum ad dolendum, vt per hoc ſatisfieret ſibi. Sic. n. cum peccaſſet in facto Bethſabee, & Vriæ, & nunciaſſet ei hoc Nathan propheta, dixit immediatè, peccaui: & tunc propheta intulit, & Dominus tranſtulit à te peccatum. Sic etiam hic, cum peccatum illud eſſet graue, Dauid doluit valde confitendo ſe peccaſſe, ideo non perijt.

Punitio propter numerationem populi.

Cor pro conſcientia.

In quo fuit peccatum numerationis populi. Quæſt. XVII.

QVAERETVR, in quo fuit peccatum huius numerationis? Aliqui reſpondent quòd hoc fuit, quia Iſrae-

Iſraelitæ numerati non ſolnerunt ſummam ſiclorum, ſic [A] tenet Rab. & Nic. & Andre, nam ſtatutum erat Exodi 30. quòd quando tolleretur ſumma Iſraelitarum, ſinguli darent precium pro animabus ſuis Domino, & non eſſet in eis plaga diſperdēs, alioquin videtur, quod plaga eſſet ſuper illos: hic autem non dederunt precium. ſ. dimidiū ſicli, ideo peſtis ſequuta eſt. Sed dicēdum, ꝙ quamquam peccaſſet Dauid numerando Iſraelitas ſine precio, tamē non erat in hoc principaliter peccatū, quia tunc Ioab non reſiſtiſſet Dauid ne numeraret, dicens: quid Dominus meus quærit, quod in peccatum reputetur Iſraeli. Et iterum, nonne Domine mi rex oēs ſerui tui ſunt? 1. Paralip. 21. Si tamē Ioab putaſſet peccatum eſſe in non ſoluendo ſiclos, nō dixiſſet, quòd Dauid non numeraret, ſed quòd faceret, ꝙ quilibet ſolueret dimidium ſiclum, ipſe tamen non inſtitit in hoc; ſed ſolum, ne Dauid numeraret Iſraelitas, dicens eſſe inutile. ſ. nonne oēs ſerui tui ſunt? ideo vr̄, quòd peccatum cōſiſtebat in alio principaliter, & non in non ſoluendo ſiclos; [B] vnde q̄ quam Dauid numeraſſet populum tunc, & daret ſiclos, peccaret, & ſequeretur peſtis, quia irrationabiliter agebat. ſ. numerando, nullam habens cauſam. Dicendum ergo ꝙ Dauid peccauit in duobus. Primò quia numerauit Iſrael ſine cauſa, cum ſciret, ꝙ poterat ſequi periculum ex numeratione; Et ēt quia numerabat ex ſuperbia. ſ. vt ſciret quot erant ſubditi eius; ſed quidquid fit ex ſuperbia, iniquū eſt: Secundo, peccabat, quia cum numeraret, non faciebat quòd ſoluerent ſiclos. Et dicendum adhuc, quòd dato ꝙ licitum eſſet numerari Iſrael, tam cū cauſa, quam ſine cauſa, dum tamen ſoluerentur ſicli, adhuc peccaret Dauid numerando Iſraelitas, non habendo cauſā, quia cogeret quēlibet ſoluere dimidium ſiclum inutiliter, & ſi nō ſolueret, [C] ſequeretur peſtis. Conſiderandum tamen ꝙ Dauid poterat licitè numerare Iſraelitas ſi habuiſſet aliquam cauſam, vtpotè quia vellet ſcire quot bellatores habebat; vel ex alijs cauſis ſimilibus, vtpotè, ſi vellet conſtituere tributum ſuper totum Iſrael, & ad hoc faceret matriculam redigendo oēs in numerum. Sic enim Romani ſubiecto ſibi orbe toto, tpe Octauiani, vt omnes homines profiterentur ſe ſubditos illis, faciebant omnes homines orbis deſcribi, ſingulos in Ciuitatibus ſuis, & quod quilibet ſolueret vnum denarium profitendo ſe ſubditum Romanis, vt patet Luc. 2. Si autem ſimilem cauſam habuiſſet Dauid, & vellet facere, quòd totus Iſrael numeraretur, vt ſinguli profiterentur ſe ſubiectos, poterat iuſte numerare omnes, & non fuiſſet ſequuta plaga. *Sed precōr Domine, vt transferas iniquitatē ſerui tui.* Ideſt, vt tollas pœnam huius peccati à me, ne mo- [D] riar pro hoc. *Quia ſtultè egi nimis.* Ideſt, valde fui inſipiens in peccando, ideo dignus eram morte, ſed oro vt transferas illā à me. Hoc dixit Dauid eruditus verbo Nathā, nā ſupra 12. qñ Dauid dixit pro facto Vriæ: peccaui, ſubdidit Nathā, Dominus quoque trāſtulit peccatum tuum, non morieris: nunc ergo orauit, vt Dominus transferret hoc peccatum.

Quæ fuerit oratio Dauid pro ira Dei auertenda.
Quæſt. XVIII.

QVÆRETVR, quomodo Dauid dixit, precor vt transferas iniquitatem. i. pœnam debitā, quia infra dixit cōtrarium, qñ vidit Angelum percutientem, ſ. vertatur obſecro manus tua contra me, & cōtra domum patris mei? Reſpondēdum, ꝙ Dauid orabat hic, vt transferretur ini- [E] quitas, non quidem ꝙ transferretur iniquitas eius ad aliquem alium, ſed ꝙ transferretur ſimpliciter, & non puniretur quiſquam, & hoc ex benignitate magna Dei: poſtea autem vidit ꝙ moriebatur totus populus ſubito, & Dauid adhuc putabat maiora mala futura quam accidiſſent, ideo putans hoc iniuſtum ꝙ ipſe, qui peccauerat nō puniretur, & totus populus, qui innocens erat periret, dixit ad Angelum. Ego ſum, qui peccaui: ego ſum qui iniquè egi, iſti oues ſunt, quid fecerunt? conuertatur obſecro manus tua contra me, & contra domum patris mei. Et tunc verè eligebat Dauid mori, ne totus populus moreretur, & ſi à principio putaſſet pœnam ſuā ſic transferendam in alios, non oraſſet ꝙ transferretur. Vel poteſt dici, quòd Dauid dixit illud non deſiderans, ꝙ ipſe occideretur, ſed quia iſta ſunt verba ſpiritus contribulati, vt Deus miſereretur ei, ſciēs quod Deus

[A] non deſpicit cor contritum, & humiliatum, & ſic factum eſt: nam mox vt dixit iſta verba, iuſſit Deus ceſſare Angelum à percuſſione, vt patet 1. Paralip. 21. *Surrexit itaque Dauid mane.* Iſtud intelligitur de die illa, in qua propheta Gad venit ad Dauid, & illa die ſurrexerat mane, quia Dauid iā erat ſibi cōſcius peccati, & affligebat ſeipsū, vt Deus remitteret ei culpā, vnde non vacabat delitijs manēs in toro vſq; ad magnā partem diei, ſicut viris delitioſis ſolitum eſt: ſed ſurrexit diluculo, vt inuocaret Dominum. *Et ſermo Domini factus eſt ad Gad prophetam, et videntē.* Ideſt, Deus dixit prophetæ Gad vt iret ad Dauid, & proponeret ei iſta, quæ ſequuntur. Et vocatur hic Gad propheta, & videns: ſed iſtud eſt dictum ex ſuperabundantia: nam propheta, & videns idem ſunt, vt patet præced. lib. c. 9. ſcilicet, qui enim propheta hodie dicitur, vocabatur olim videns. Sed dicen- [B] dum, quòd iſta dicuntur propter duas rationes, licet realiter non differant: nam propheta dicitur inquantum cognoſcit aliqua futura: videns autem appellatur inquantum videt aliqua abſcondita, quæ alij non vident, vt ait Hier. in Epiſtola ad Paulin. & tamen iſta duo eidem conueniunt. *Dicens, vade, & loquere ad Dauid; hæc dicit Dominus.* Scilicet, non erubeſcas, nec timeas dicere ei iſta, quæ ſequūtur, q̄ quam ſint cōtra eum. *Trium datur tibi optio.* Ideſt, datur tibi locus eligendi de iſtis tribus, quid potius pati velis. In Hebræo habetur: *Tria ego pono ſuper te.* Ideſt, vnum de tribus, vel do tibi poteſtatem eligendi vnum de tribus. *Elige vnū quod volueris ex his, vt faciā tibi.* Ideſt, accipe tu quod volueris, quia oportet quòd vnum de tribus ego faciam.

Quare Deus dixit Dauid, trium datur tibi optio.
[C] *Quæſt. XIX.*

QVÆRETVR, quare Deus dixit, trium datur tibi optio. Reſpondet Rab. Salom. quòd poſuit iſta tria propter tria, quę dixit Dauid contra Saulem præced. lib. c. 24. ſcilicet, viuit dominus, quia niſi dominus percuſſerit eum, aut dies eius venerit, vt moriatur: aut deſcendens in prælium perierit, propitius ſit mihi Dominus, vt non inmittam manum meam in Chriſtum Domini. Sed non ſtat: quia Dauid non peccauit dicendo illa, ſed potius meruit fuit valde, quia per hæc profeſſus eſt ſe nequaquam occidere velle Saulem, licet ille eſſet iniquus, ſed declarabat modos, quibus poterat mori Saul, quorum nullus ab ipſo infligeretur: ideo debebat pro hoc aliquod bonum ſibi retribui, & ſic ipſe petiuit allegato c. & etiam Saul petiuit, di- [D] cens: Dominus reddat tibi viciſſitudinem hāc pro eo quòd operatus es in me hodie: ergo non debebat proponi ei aliquid pœnale ſicut iſta tria ſunt. Dicendum igitur, quòd Deus fecit hoc ex benignitate, quia licet Dauid mereretur determinatè quamlibet harum pœnarum, vel fortè omnes tres ſimul, tamen clementia Dei dedit ei electionem, quia leuius eſt cum datur alicui electio in malis ſuſtinendis, quàm cum determinatè aliquod malum imponitur, & hoc propter duo. Primò, quia habens optionem, poteſt eligere minorem pœnam de propoſitis, vel ſaltem eam, quam reputat ſibi tolerabiliorem. Secundò, quia dato quòd omnes pœnæ ſint æquales, cum tamen datur alicui optio inter tres, vel quatuor pœnas, cum ipſe determinat ſe ad vnam illarum, eſt ſibi illa minus inuoluntaria inquātum habet circa eam aliquem actum voluntatis, quem nō [E] habet circa alias: & quando aliquis actus eſt magis voluntarius, vel ſaltem minus inuoluntarius, eſt minus grauis ad portandum, cum dolor ſit de eis, quæ nobis nolentibus accidunt, ergo diminuta ratione inuoluntarij, diminuitur ratio doloris: vt ergo eſſet minor pęna, dedit Deus electionem Dauid. *Cumque veniſſet Gad ad Dauid, nunciauit ei.* Scilicet, iſta, quæ ſequuntur, quæ Deus dixit: *Septem annis veniet tibi fames in terra tua.* Iſta erat vna de pœnis quarum Deus dabat optionem.

Quare ponuntur hic ſeptem anni, & primo Paralip. tres quibus eſſet fames. Quæſt. XX.

QVAERET aliquis, quō dicitur hic: ſeptem annis veniet tibi fames: quia 1. Paralip. 21. dicitur tribus annis? Reſpondet Rab. Dau. Kimhi, ꝙ Deus ſolum volebat mittere tribus annis famem; dixit tamen ſeptem annis, conti-

Prima reſp. non ſtantē.

nuando ſe ad præcedētem famem, ſcilicet, quia ſupra fuerant tres anni famis pro peccato Saulis, ſup. 21. deinde ceſſante fame cœperat quartus annus, qui erat ſterilis, & nūc proponebat Deus, ꝙ venturi eſſent tres anni famis, ſi Dauid illos acceptaret, & ſic continuando iſtos annos ad præcedentes, eſſent ſeptem anni quaſi cōtinuæ famis. Sed hoc non ſtat: quia Deus loquebatur hic de pœna, quæ ventura erat, cum dixit: ſeptem annis veniet tibi fames, ergo non computantur hic anni famis præteritæ. Dicendum igitur, ꝙ Deus propoſuit Dauid de ſeptē annis, ſicut hic dicitur; Scriptura tamen 1. Paralip. 21. ſubticuit quatuor annos illorum, & iſtud non eſt nouum in Scriptura, ꝙ quando aliquid narratur in duobus locis, ponatur interdū in vno loco maior numerus quàm in alio, ſic fuit ſupra: nam numerando totum Iſrael, ponitur maior numerus 1. Paralip. 21. quàm hic: & numerando Iudam, ponitur hic maior numerus quàm ibi; non eſt ergo inconueniens, ꝙ in annis famis fiat variatio. Aliter dici poteſt, ꝙ Deus volebat mittere ſeptem annos famis, & tamē in quatuor illorum futura erat parua fames, ita ꝙ nō iudicaretur vera fames, & in tribus annis erat futura fames grauiſſima, ideo in Paralip. facta eſt mentio de annis famis grauiſſimæ ſolum, & hic tactū eſt de omnibus annis. Simile. n. ſæpè reperitur, vt cum Scriptura aliquando numerat ea, quæ electa, vel magna ſunt, & ſubticet ea, quæ ſunt parua, ſicut declaratum eſt ſupra de viris Iuda in 15. quæſt. de diuerſitate numeri hic, & in Paralip. Aliter etiā dici poteſt: ꝙ Deus iuberet prophetæ, vt proponeret Dauid ſeptem annos famis, & ſi videretur iſta conditio grauiſſima Dauid, & non acceptaret eam, ꝙ proponeret ei, an vellet ſuſtinere tres annos famis, & proponente Gad ſeptem annos, & deinde tres, neutrum acceptauit Dauid: & ſic ponuntur hic ſeptem anni, qui à principio fuerunt propoſiti & 1. Paralipom. 21. ponuntur tres anni, qui fuerunt ſecundariò poſiti.

Reſpon. Rab. Dauid.

F G H

Cum Deus propoſuerit hic tres pœnas, quare fuerunt inæquales tempore. Quæſt. XXI.

QVÆRETVR vlterius, cum Deus propoſuerit hic tres pœnas, ſcilicet, famem, hoſtes, & peſtem, cur propoſuerit eas inæquales, ſcilicet, famem ſeptem, vel trium annorum, & hoſtes trium menſium, & peſtem trium dierū? Reſpondendū, quod Deus voluit ponere tres pœnas quaſi æquales in magnitudine, vt electio inter eas eſſet difficilis; & quia ſi iſtas feciſſet æquales in tpe, fuiſſēt valde inæquales in magnitudine, voluit eas tantum facere inæquales in tpe, vt fierent æquales in magnitudine, ſic. n. in quolibet compoſito ſunt quatuor elementa in virtute, & tamen ad hoc, ꝙ poſſit manere compoſitum, non ſunt in æqualitate, ſed in proportione: & ſic ſecundum inæqualitatem ſuam faciunt æqualitatem compoſiti. Ita igitur hic: nam certum eſt, ꝙ vnus annus peſtis grauior eſt, quàm vnus annus famis, & quàm vnus annus hoſtiū; ideo ſicut peſtis excedit hoſtes, & hoſtes excedunt famem ſcdm magnitudinem pœnæ, ita è contrario, tempora famis debuerunt eſſe maiora, quàm tempora belli, & tempora belli eſſe maiora quàm tempora peſtis. Vnde poteſt dici, ꝙ ſeptem anni famis, & tres menſes hoſtium, & tres dies peſtis, ſcdm menſuram, quam Deus intendebat inducere, æquale malum inflictura erant. Vnde qualitercumque Dauid eligeret, æquale malum, licet per diuerſos modos, in populo ſequuturū erat. *Aut tribus menſibus fugies aduerſarios tuos.* Iſta erat ſecunda pœna, ſcilicet, quod hoſtes perſequerentur Dauid.

Deus ꝑpoſuit pœnas æquales, vt electio eſſet difficilior.

I K

Quare Dauid non elegit quòd hoſtes perſequerentur eum tribus menſibus, cum videretur parua pœna. Quæſt. XXII.

QVÆRETVR, quare Dauid non elegit iſtam pœnam, quia iſta videbatur modica, nam fortè in illis tribus menſibus hoſtes non inſurrexiſſent contra Dauid, & ſic fuiſſet liber ab omni pœna. Vel dato, ꝙ inſurgerent, Dauid & totus populus laterent intra vrbes ſuas, non egrediendo ad pugnandum, ſed ſolum defendendo ſe intra loca murata, & ſic non poſſet eis infligi magnum malū. Reſpondendum, ꝙ iſta pœna hoſtilis erat grauis, ſicut quælibet aliarum, vt præced. quæſt. dictum eſt: quia nihil magis mali inducendum erat per vnam pœnam, quàm per aliā, licet variè inducerentur; & quando putatur, ꝙ fortè in illis tribus menſibus non inſurgerent aduerſarij, non eſt concedendū, quia Deus proponebat incitare eos contra Dauid, & certiſſimè perſequerentur eum: quod patet in litera, ſcilicet, aut tribus menſibus fugies aduerſarios tuos, & illi te perſequentur, ideſt, ſic erit ꝙ tu fugies à facie ipſorum, & ipſi perſequentur te quocumque iueris. Cum autem dicitur, ꝙ Dauid, & viri ſui laterent intra vrbes muratas, & ſic quāquam perſequerentur eos hoſtes, non poſſent eis nocēre; Dicendum, ꝙ valde nocerent, ſcilicet, quia Deus daret hoſtibus Iudæorum animoſitatem, & vires, vt inuaderent Iudæos acerrimè pluſquam vnquam inuaſerant: ſic. n. fecit Dominus in Chaldæis, quando duxit eos ſuper Iſraelitas: nam dedit eis fortitudinem magnam vt deſtruerent Iudæos, Sic patet Iſa. 5. ſcilicet: Et eleuabit ſignum in nationibus procul, & ſibillabit ad eum de finibus terræ, & ecce feſtinus veniet velociter, non eſt deficiens, nec laborans in eo, nō dormitabit, nec dormiet, nec ſoluetur cingulum renum eius, nec rumpetur corrigia calciamenti eius; ſagittæ eius acutæ, & omnes arcus eius extenti: vngulæ equorum eius vt ſilex, & rotę eius quaſi impetus tempeſtatis. In quibus omnibus ſignificatur aptitudo pugnādi, & fortitudo, quam Deus dedit Chaldæis, quos vocauit ad deſtruendū Iudæos. Idem patet Habacuc 1. vbi dicitur de Nabuchodonoſor: Domine in iudicium poſuiſti eum, & fortem vt corriperes fundaſti eum: ideſt Deus fecit Nabuchodonoſor fortem, vt corriperet Iudæos per eum. Rurſus, etiam Deus incuteret timorem Iudæis, vt non auderent reſiſtere hoſtibus, quia hunc timorem Deus inducebat in pœnam ſuper illos, quando volebat, vt patet Leuit. 26. Sed qui remanſerint de vobis, dabo pauorem in cordibus eorum, in regionibus hoſtium, terrebit eos ſonitus folij volantis, & ita fugient quaſi gladiū: cadent nullo perſequente, & corruent ſinguli ſuper fratres ſuos quaſi bella fugientes: nemo veſtrum inimicis audebit reſiſtere: peribitis inter gentes, & hoſtilis vos terra conſumet. Potuiſſent ergo facere hoſte. malum Iſraelitis, ſi elegiſſet Dauid pœnam ab hoſtibus perſequentibus infligendam.

Quomodo inimici contra Dauid tam citò concitari poterant. Quæſt. XXIII.

QVAERETVR, vlterius, quomodo, cùm Iſraelitę nunc non haberent hoſtes, qui auderent inſurgere contra eos, nec deſiderarent hoc nimis, concitari poterant contra ipſos ad hoc ꝙ perſequerentur eos tam dure in tribus menſibus? Reſpondendum, ꝙ quamquam nullus de Gentilibus nunc auderet inſurgere contra Hebræos: immo, dato, ꝙ nullus eorum deſideraret pugnare contra illos Deus moturus erat corda Philiſthinorum, vel aliarum gētium, vt perſequerentur valde Iſraelitas: Eſt enim cor hominis in poteſtate Dei, & pōt illud mouere ad quamcunque affectionem, vel quodlibet deſiderium. Sic patet Prouerb. 21. f. Sicut diuiſiones aquarum, ſic cor regis in manu Domini, & quocūque voluerit vertet illud; ideo pōt Deus mouere hominem ad iram interdum, & iterum ad gaudiū vel ad timorem, vel ad audaciam. Sic enim Deus interdū mouebat corda gentilium, vt non deſiderarent, nec auderent inſurgere contra Iudęos; ſic fiebat quolibet anno ter, qñ aſcendebant Iudæi in locum Sanctuarij: nam dimittebant vrbes ſuas vacuas, nō manente aliquo viro in eis, & tamen hoſtes ſcientes hoc, nec deſiderabant, nec audebant inuadere illas, vt patet Exodi 34. f. Cùm tulero gentes à facie tua, & dilatauero terminos tuos, nullus inſidiabitur terræ tuæ aſcendente te, & apparente in conſpectu Domini Dei tui, ter in anno. Ita poterat mouere è contrario omnes gentes, vt deſiderarent pugnare contra Iudæos, & ſic ſubuertere eos. Sic patet Iudic. 3. ꝙ Iſraelitæ addiderunt peccare in conſpectu Domini, qui confortauit aduerſus eos Eglon regē Moab, & copulauit ei filios Ammon, & Amalec. Sic etiam Deus dicitur vocare aliquas gentes, vt veniāt ad pugnandum contra Iudæos, quia ponit in cordibus eorum, vt hoc valde deſiderent. Sic patet Iſai. 7. f. In die illa ſibillabit Dominus Muſcæ, quæ eſt in extremo fluminum Aegypti, & Apis, quæ eſt in terra Aſur: & venięt & requieſcent

ſceat omnes in torrentibus vallium; i. Deus vocabit iſtas duas gentes, quæ ſignificantur per Muſcam, & Apem, vt veniant ad pugnandum contra Iudæos, & impleant totã terram eorum. Quod aũt Deus moueat ſpiritum hominis & per hoc inducat eũ, vel ad agendũ aliquid, vel ad fugiẽdum, patet 4. Reg. 19. vbi cum rex Ezechias timeret, ꝙ Senacherib, qui erat prope Ieruſalem, & minabatur Iudæis deſtruere illam, dixit Deus: Ecce ego immittam ei ſpiritũ, & audiet nuncium, & reuertetur in terram ſuam, & deijciã eum gladio in terra ſua. Et ſic dicitur, immittam ei ſpiritũ, i. deſiderium, ſ. eundi in terram ſuam. Patet ergo, quòd facile erat, quòd Deus commoueret quaſcumque gentes cõtra Iudæos ad magnam, vel paruam iram, ſicut ipſe vellet, & inſuper dare eis robur, & animoſitatem pugnandi, ſicut declaratum eſt in alia quæſtione.

Deum mouere ſpiritũ hominis ad aliquid operandũ vel fugiendũ.

Quare Dauid non acceptauit pœnam hoſtilis perſequutionis. Quaſt. XXIII.

QVÆRETVR vlterius, quare Dauid non acceptauit iſtam pœnam de perſecuutione hoſtili, quia dato ꝙ hoſtes eis nocerent, magis tamen poterant cauere ab eis, quàm à peſte, vel à fame? Reſpondendum, ꝙ ſicut ſupra dictum eſt, Deus inducturus erat æquale malum Iudæis, quamcumq; iſtarum pęnarum eligerent: erat autem horrenda Dauid pęna hoſtium. i. quia ceteris paribus, potius vult homo pati à quocunque extraneo, quã ab hoſte: immò, potius vult quis pati ab amico, vel extraneo aliquã pœnam grauiorem, quàm ab hoſte aliquam minorem, eo ꝙ ſubijci hoſti eſt valde inuoluntarium, & pœnale. Item puniri ab hoſte, non ſolùm eſt pęna, ſed etiam vindicta, quia ſentit quis ꝙ hoſtis ſuus ſumit de eo vindictã per hoc ꝙ infert ei pęnas, & hoc facit pœnam grauiorem. Item puniri ab hoſte, non ſolùm eſt pęna, ſed etiam ignominia, puniri autem à Deo, vel ab aliquo extraneo, eſt pęna ſolùm, ideo tolerabilior fit. Item, recuſauit hoc Dauid, quia putabat ꝙ hoſtes poſſent facere plura mala, quàm fames: nam ſi Deus immitteret hoſtes, eſſent grauiſſimi, & non auderent Iſraelitæ exire ad pugnandum cõtra eos: ſed deſerrẽt ſe intra vrbes ſuas, & hoſtes vaſtarent totam regionem, ita vt nihil omnino arborum, & vinearum, aut ceterarum plãtationum maneret in terra: & in hoc redderetur terra omnino inutilis pluſquam ſi fame premeretur. Item, hoſtes interdum inuaderent aliquas vrbes Iudęorum quas caperent, & ibi crudeliter laniarent Hebræos, & hoc erat intolerabilius quàm ꝙ peſte multi ſimul morerentur, iõ nõ fuit aliqua pęnarum, quam Dauid minus acceptaret quàm hoſtes perſequẽtes, vnde dixit: Melius eſt, vt incidam in manus Domini, multæ enim miſericordiæ eius ſunt, quam in manus hominum, q. d. melius eſt incidere in manus Dei, tolerando peſtem, vel famem, quàm in manus hominum, ſ. tolerando hoſtes: quia multæ miſericordiæ Dei ſunt, ideſt quamuis infligat magnas pęnas, tamen infligit eas miſericorditer, homines autem puniunt crudeliter. *Et illi te perſequentur*, Ideſt, ꝙ tribus menſibus ſemper aduerſarij perſequantur te, & tu ſemper fugias non potens reſiſtere illis & fugiendo multi de tuis moriantur. *Aut certè tribus diebus erit peſtilentia in terra tua.* Scilicet, peſtis immiſſa à Domino. 1. Parali. 21. dicitur: Aut tribus diebus gladium Domini, & mortem verſari in terra, & Angelum Domini interficere in vniuerſis finibus Iſraęl. Iſta pęna poſita eſt paucorum dierum, quia in tribus diebus poterant valde multi perire de populo, immo totus populus poſſet perire in vna die. *Nunc ergo delibera, & vide quid reſpondeam ei, qui me miſit.* Ideſt, quia dedit tibi Deus optionẽ, delibera quid tibi magis expediat, vt ego poſſim reſpondere Deo ſuper hoc. Dicebat autem iſtud Propheta, quia cùm omnia hæc dura eſſent, ad nullum illorum inclinaretur ſponte Dauid vnde maneret multis diebus in deliberatione, immò, ſi permitteretur, nunquam deliberaret, vt nunquam pateretur aliquid horum, ideo Propheta inſtitit valde, vt immediatè deliberaret. In Hebræo habetur; *Scias, & vide.* Vbi nos dicimus, delibera, & vide, ſed idem eſt.

Quare Gad voluit reſpondere Deo, cum omnia ſibi nota eſſent. Quaſt. XXV.

QVÆRETVR, quomodo Propheta Gad debebat reſpondere Deo, vel ad quid videret? Dicendum ꝙ

A Prophetam reſpondere Deo, vel non reſpondere ſuper deliberatione Dauid nihil differebat quantum ad Deũ, quia per iſtam reſponſionem nõ certificaretur Deus de electione Dauid, quia ſine hac reſponſione nouerat eam; voluit tamen reſpõdere Deo, quia fortè Deus ei iuſſerat, quaſi modo humano, vt poſtquam ipſe reſponderet ſuper electione Dauid, poſſet Deus dicere Prophetæ Gad, ꝙ iterũ iret ad Dauid, & denunciaret ei, ꝙ pararet ſe ad pęnam, quæ infligenda ei erat. Cùm autem quæritur, quõ reſpondere poſſet Gad Deo; Dicendum, eſt ꝙ non erat ſic de reſponſione Prophetæ ad Deum, ſicut eſt de loquutione Dei ad Prophetam: quia Deus loquitur Prophetæ qñ vult, Propheta tamen non habet Deum pręſentem ad loquẽdum ei quãdocumq; voluerit, ideo Prophetæ quando à Deo petunt, vt dent illis reſponſum ſuper aliquo, orant, & ieiunant continuè per aliquot dies, quouſque Deus reuelet eis id, ꝙ petunt.
B Sic fuit de Ieremia, qui decem diebus ieiunauit, & orauit, quouſque Deus reſpondit ei ad qõnem propoſitam, ſ. an deberent deſcendere Iſraelitæ in Aegyptum, Ier. 42. Daniel quoque interdum tribus hebdomadis ieiunabat, & orabat continuè, vt haberet ſolutionem propoſiti dubij, vt patet Daniel 10. De propheta Gad ſic fieri debuiſſet hic, ſi fortè ipſe propriã cauſam ageret, ſ. ꝙ ipſe peteret aliquid, qđ pertineret ad eum, vel ad aliquem alium: nunc tamen exercebat negocium Dei, quia ipſe miſerat eum ad Dauid, vt eligeret vnam ex his tribus pœnis; ideo mox vt rediret inueniret paratum Angelum Dei in humana effigie, cui reſponderet tanquam Deo. Nam licet Deus poſſet pluribus modis reuelare aliquid Prophetæ, vt ſæpè declaratum eſt, & habetur Num. 12. tamen Propheta non poteſt loqui
C Deo, niſi apparente ſibi Angelo in humana effigie, aliàs ne ſciret, cui loqueretur, & an proficeret aliquid iſta loquutio. Vnde non oportuit nunc morari Gad per plures dies in oratione, ad hoc, ꝙ appareret ei Angelus, ſed illico apparuit ſiue in domo ſua, ſiue in alio loco ſecreto, ne oculis hominum pateret. *Dixit autem Dauid ad Gad, Coarctor nimis.* Ideſt, nimis affligor propoſita mihi tali electione, quia nihil iſtorum eſt, quod deſiderari bonum ſit. 1. Paralip. 21. dicitur: Ex omni parte anguſtiæ me premunt, ideſt, qualibet iſtarum conditionum eſt mihi grauis. In Hebræo dicitur: *Tribulor nimis.* Sed idem eſt. Eſl tamen eſuemennius, coarctor, eo quòd ſignificat perplexitatem, quæ eſt ſine enatione. *Sed melius eſt, vt incidam in manus Domini.* Ideſt, melius eſt ſuſtinere pęnã immiſſam à Deo, quàm incidere in manus hominum, ſuſtinendo pœnã iniuſtam ab illis.

D

Quomodo aliquando melius eſt incidere in manus Domini, aliquando è contrario. Quæſt. XXVI.

QVÆRETVR, quomodo dicitur hic, melius eſſe incidere in manus Dei quàm hominum, quia Daniel 13. dicitur, quòd melius eſt incidere in manus hominum, quàm Dei, ſic enim dixit Suſanna illis ſenibus, qui volebãt eam cognoſcere per adulterium. Reſpondendum, quòd melius eſt incidere in manus Dei, quam in manus hominum, cùm ab vtroq; pœna temporalis imponenda eſt: ſi tamen a Deo eſt imponenda pœna ęterna, & ab homine pœna temporalis, melius eſt incidere in manus hominum, quàm in manus Dei, Nunc autem Dauid ſuſtinere debebat pœnam temporalem ſolùm, vel corporalem. ſ. mortem
E quæ quamquam æterna ſit, tamen corporalis eſt, ideo voluit potius pati à Deo quàm ab homine, eo ꝙ Deus mitius tractat, homines autem crudeliorem punitionẽ exercent. In Suſanna autem erat per contrarium: quia ſi vellet incidere in manus Dei, peccaret mortaliter, ſ. fornicando, & propter hoc puniretur à Deo æternaliter: ſi autem incideret in manus hominum, eſſet iſta pœna temporalis, ſcilicet quia occideretur ſolùm, ideo ſecurius ei fuit incidere in manus hominum. *Multæ enim miſericordiæ eius ſunt.* Ideſt, melius eſt incidere in manus Dei, quia ipſe valde miſeretur, homines autem non miſerentur. Et hoc dicebat propter duo. Primò, quia quamquam Deus infligat tantam pœnam ſicut homo, tamen infert eam cum minori atrocitate, & videtur cuique tolerabilior, homines autem, maximè hoſtes, puniunt cum quadam atrocitate, quæ in ſe importabilior eſt quam ipſa pœna. Secundum eſt: quia

Duobus rationibus melius eſt incidere in manus Dei quam hominis

ſi Dauid

ſi Dauid eligeret pęnam à Deo, credebat quòd fortè Deus exoratus remitteret aliquid de pœna, ſi tamen incideret in manus hominum nihil exorati dimitterent. Elegit ergo potius pœnam à Deo.

Quam pœnam elegerit Dauid de tribus. Quæſt. XXVII.

QVAERETVR, cum dixerit Dauid, ꝙ melius eſt incidere in manus Dei quàm hominum, quam pœnam elegerit per hoc. ſ. peſtem, vel famem, nam vtraque à Deo ventura erat, ipſe .n. cauſaturus erat ſterilitatem terræ, vel miſſurus Angelum percutientem. Reſpōderi poteſt dupliciter, vno modo, ꝙ Dauid elegit per hoc peſtē, quia licet vtraque pęna à Deo ſit, tamen peſtis magis eſt à Deo, eo ꝙ fames aliquo modo pendebat ex diſpoſitione terræ, peſtis autem ſolum veniebat ab Angelo percutiente. G Secundò dici poteſt, ꝙ Dauid refugerit vnam iſtarū trium, ſcilicet, perſequutionem ab hoſtibus, inquantū dixit, ꝙ nolebat incidere in manus hominum, & tamen de alijs duabus nullam elegerit, ſed reliquerit in diſpoſitione Dei quid potius agere vellet: vnde dixit, ꝙ volebat incidere in manus Domini, & Deus poſtea elegerit mittere peſtem. Aliter dici poteſt: ꝙ Dauid elegit peſtē, & quamquā per iſta verba non appareat quid potius elegerit, tamē credendum eſt, ꝙ adiecerit aliqua alia verba, per quæ pateret ipſum velle peſtem: & iſta poſitio vel prima eſt conueniēs, ſecunda autem non tantum, eo ꝙ propheta Gad inquietabat nimis Dauid vt reſponderet, dicens: Nunc ergo delibera, & vide quid reſpondeam ei, qui miſit me: & ſic non eſt veriſimile, ꝙ propheta Gad deſiſteret à Dauid quouſque determinatè eligeret quid vellet. In Hebræo habetur: *Ponamus nos nunc in manibus Domini, & in manu hominis nō me ponam.* H Ideſt, ponamus nos ad hoc, ꝙ Deus puniat nos qualiter voluerit, & non ponamus nos in manibus hominum. Et idem eſt, ꝙ illud, ſcilicet, melius eſt, ꝙ incidam in manus Dei, quàm in manus hominum. *Immiſitq;* Hic ponitur ſecundum, ſcilicet, executio pęnæ, quia Dominus miſit pęnam illam, quam elegit Dauid, ſcilicet, peſtem. & dicitur: *Immiſitq; dominus peſtilentiam in Iſrael* Ideſt, in totum Iſrael. Ex quo patet, ꝙ non ſolum perierunt de Iuda, ſed etiam de omnibus alijs tribubus mortui ſunt: nam nomine Iſrael neceſſe eſt intelligi omnes 12. tribus, vel ſaltē 11. ſine Iuda. Patet etiam: quia dicitur infra, ꝙ mortui ſunt ex populo à Dan vſque Berſabee, & tamen iſti ſunt termini totius Iſrael, & non ſolius Iuda: ideo neceſſe eſt intelligi de omnibus tribubus perijſſe aliquos. I

An iſta peſtis venerit naturaliter, vel ſupernaturaliter. Quæſt. XXVIII.

QVAERETVR de iſta peſte, an venerit naturaliter, vel ſupernaturaliter? Aliquis dicet manifeſtum eſſe, ꝙ venerit ſupernaturaliter, quia dicitur in litera, ꝙ immiſit Dominus peſtilentiam in Iſrael, ergo à Deo ſolo erat, & non naturaliter. Reſpondendum, ꝙ iſta ratio non concludit: quia nulla bona, vel mala ſunt quæ nobis à Deo non veniant. De bonis nemo dubitat: de malis autem patet Amos 3. ſcilicet: Non eſt malum in Ciuitate, qđ Dominus non fecerit. & intelligitur de malis pęnalibus; conſtat tamen, ꝙ aliqua mala, vel bona, dicimus naturaliter euenire, vt hominem rectè ſe gubernantem ſanum eſſe, bonum quoddam eſt: naturaliter tamen euenit: hominem quoque ab alio percuti malum eſt, ſed naturaliter euenit, K ideo verum eſt de omnibus iſtis ꝙ Deus immittit illa. & tamen nō dicimus eſſe ſemper naturaliter, ita potuit eſſe de peſte. Pro quo conſiderandum, ꝙ ad hoc ꝙ aliquid dicatur eſſe ſupernaturaliter, non ſolùm oportet, ꝙ Deus aliquid agat, & natura aliquid, ſed ꝙ Deus totum agat. Ad hoc autem, ꝙ aliquid fiat naturaliter, ſolum, oportet ꝙ aliquid natura operata ſit in ipſa re, quamquam Deus cetera contulerit. Patet ratio dſiæ: quia Deus eſt prima cauſa in ordine naturæ, ideo neceſſe eſt, quòd in actione naturali Deus influat, ſicut ceteræ cauſæ naturales, immo plus debet influere, quia vt hř in prima propoſitione libri de cauſis, omnis cauſa primaria plus influit in ſuum effectū, quā cauſa ſecundaria: quia tū virtus Dei deriuatur hoc modo

Aliquid eſſe ſupernaturaliter quando dicatur & quando naturaliter.

F in effectum mediantibus alijs cauſis, quæ ſunt in concatenatione naturæ, vocatur ipſe effectus naturalis, quia vltima cauſa, quæ immediatè agit in effectū, & quę vniuocat ſibi paſſum, eſt naturalis. Ad hoc aūt ꝙ aliqua operatio ſit ſupernaturalis, oportet ꝙ non ſit ibi aliqua operatio naturę, quia cauſæ naturales non ordinantur ad producendum effectum ſupernaturalem, ſicut Deus ordinatur cum cauſis naturalibus ad producendum effectum naturalem. Secundum hoc poſſumus iudicare de effectu, qñ ſit naturalis vel ſupernaturalis: nam ſi fames eſſet, eo ꝙ Deus vellet illam inducere ſuper aliquam gentem in pęnam, & tñ iſta induceretur ſecundum diſpoſitionem terræ, quæ cauſata eſt à corporibus celeſtibus, vocaretur iſta fames naturalis. Vnde quandocunque aſtrologus poteſt prædicere famem, vel peſtem, quamquam Deus immittat illam, non vocabitur G ſupernaturalis; ſi aūt corpora ſupercęleſtia influerent ſuper terram tempeſtatē ad vbertatem fructuum, & Deus induceret famem, vocaretur illa propriè ſupernaturalis. Sic etiam de peſte, ſi.n. Deus prænunciet alicui terræ peſtem futuram, ſi ex corruptione aeris per actionem cæleſtium corporum inficiantur homines, & moriantur, erit peſtis naturaliter veniens: ſi tamen nulla exiſtente diſpōne in aere ad corruptionem ſequatur peſtis in hominibus, illa erit propria ſupernaturalis. Nunc autem ſecundum hæc poſſumus iudicare de iſta peſte, an naturaliter acciderit. Et dicendū, ꝙ fuit ſupernaturalis, quia nulla præfuit cauſa diſpoſitiua in aere, ſed moriebantur homines violenter, licet non ſentirent hoc, quia Angelus Domini percutiebat eos, vt patet in litera. ſ. ꝙ Angelus extendit manum ſuam ſuper Ieruſalem, vt diſperderet eā. Patet etiam hoc clarius H 1. Paralip. 21. cūm dicitur: Aut tribus diebus gladium Domini, & mortem verſari in terra, & Angelum Domini interficere in vniuerſis finibus Iſrael. Et iterū ibi: Miſit quoque Angelum in Ieruſalem, vt percuteret eam. Angelus tñ non eſt cauſa purè naturalis, ſed eſt miniſter effectuū à Deo cauſatorū, ergo iſta peſtis erat ſupnaturalis.

Peſtis in Iſraelitas ſupernaturaliter venit,

Quare Dauid potius elegerit peſtem, quàm aliquam de alijs pœnis. Quæſt. XXIX.

QVÆRETVR vlterius, cur Dauid non elegerit aliquam de alijs pœnis, ſed ſolam peſtem? Reſpondetur cōiter per Hiſtoriam Schol. Andream, Nicolaum, & Hebræos, ꝙ fuit hoc, vt populus non murmuraret de ipſo ſ. ſi eligeret talem pęnam, in qua populus torqueretur, & I ipſe non. Etiam quia iuſtum erat ꝙ cùm ipſe peccaſſet, pęna quoque ei cōis fieret cum ceteris: nam ſi elegiſſet famē ſeptē annorum, ipſe habens multa frumenta, vel ꝑꝑ multitudinem pecuniarum potēs hřē cibaria de alijs regionibus, famem non ſentiret: populus aūt cruciaretur. Si verò perſequutionem hoſtium eligeret, ipſe cum viris ſuis fortiſſimis qui nominantur præc.c. poſſet euadere manus hoſtis intra fortalitia ſeſe recipiendo, & populus caderet gladio hoſtili; elegit ergo peſtem, quæ eſt morbus communis, & nihil minus regibus, quam populis nocet. De hoc ēt ait Ioſephus, 7. Antiquitatum, ſ. Prophetis declarantibus, quòd Deus iraſceretur, ſupplicauit Dauid, vt propitius eſſet. Gad vero Prophetam miſit ad eum Deus, tres ſupplicij conditiones portantem, vtrum vellet tātum ſeptē annis in prouincia graſſari, aut tribus menſibus pugnando vinci ab hoſtibus, aut vt morbus, & languor affligeret tribus diebus K Hebræos. Cumque Propheta exigeret reſponſionem, quā Deo ferret, cogitans Rex, ꝙ ſi famem eligeret, cōtra alios facere videretur, quia cum ipſe multa frumenta haberet, inopiam ſuſtinentibus reliquis, nulla ei inopia eſſet; ſi verò eligeret trium menſium victoriam hoſtilem, ipſe habēs apud ſe fortiſſimos cuſtodes, nihil timeret, ſed neci exercitus eius ſubiaceret; communem itaque paſſionem, & omnibus æqualem elegit, dicens: Multo melius eſſe in Dei, quàm in hominum manus incidere. Hæc propheta Domino renunciauit. Qui occiſionem in exercitum miſit, moriebanturque non vno modo, vt languor facile poſſet agnoſci, ſed mors quidem inerat omnibus, alius aūt ſuper aliū moriebatur, alij ſuper ſepeliendos cadebant, & lateter imminens malum velociter ferebat interitum. Aliter poteſt dici, ꝙ elegit Dauid potius iſtam pœnam, quia putauit melius

Cap. 13.

lius eſſe pati à Deo quã ab hoſtibus, eo ꝙ clementius ageret, hoſtes vero multa damna inferre poſſent, vt ſupra declaratum eſt. *De mane vſque ad tempus conſtitutum*, ideſt, durauit peſtis illa de mane .i. ab aurora illius diei vſque ad tempus conſtitutum .i. vſque ad tres dies; nam ſupra dicitur, quòd Dauid ſurrexit de mane, & tunc venit ad eum propheta Gad proponens iſtas tres pœnas, & electa vna earum, immediatè Deus intulit illam, & ſic incepit in mane illius diei, & durauit vſque ad diem tertiam.

An peſtis exceſſerit diem vnum. *Quæſt.* XXX.

QVÆRETVR, circa hoc, quod tps conſtitutum fuerit iſtud in quo durauit peſtis? Reſpõdendum, ꝙ poſitio omnium eſt, ꝙ non exceſſerit peſtis diem
Cap. 13. illum, in quo cœpit, ſic.n. ait Ioſephus 7. Antiquitatum, ꝙ interitus peſtiferi languoris cœpit ad hora matutina vſque ad horam prandij, & interfecti ſunt de populo 77. millia. Nicolaus quoque, & Hiſt. Schol. & Andreas, & ceteri, tenent, ꝙ eadem die ceſſauerit, & idem Hebræi volunt. Motiuum autem eſt eorum: quia dicitur infra: Venit aũt Gad ad Dauid in die illa, & ſic videtur ꝙ in eadem die venerit ad denunciandum ſibi pœnam iſtam, & ad denunciandũ ceſſationem eius. Sed tunc manet eis dubium, quõ mutata fuerit pœna q̃ Deus impoſuerat .ſ. ꝙ duraret peſtis per tres dies? Reſpondet Nicolaus, ꝙ iſta pœna fuit denunciata ſcdm comminationem, & nõ ſcdm firmam Dei ſniam, ſicut dictum eſt Niniuitis: Adhuc 40. dies, & Niniue ſubuertetur: & tamen non ſubuerſa eſt. Sic fuit hic vnus dies ſolum per firmam Dei ſniam, & iſte non mutatus eſt; & fuerunt duo per comminationem, & illi mutati ſunt. Manet eis & aliud dubium, ſ. quõ durauerit peſtis vſque ad tẽpus conſtitutum? Et aliqui dicunt, ꝙ fuit hoc tempus prandij, ſicut tenet Ioſephus, & Hiſtor. Schol. Sed Nicolaus dicit, ꝙ non ſtat: quia in lege non reperitur, ꝙ tempus prandij ſit tempus conſtitutum, ideo dicit ipſe cum Hebræis, ꝙ durauit iſta peſtis à mane vſque ad horam ſacrificij veſpertini, incipiebat.n. iſtud ſacrificium à ſolis occaſu, & durabat vſque ad auroram, vt patet Leuit. 6. & ibi declaratum eſt, & dicunt, ꝙ iſtud eſt tps conſtitutum, quia in lege conſtitutum erat ad ſacrificandum tunc, & ſcdm hoc durauit peſtis à mane vſque ad ſolis occaſum. Alij Hebræi dicunt, ꝙ Deus dedit 36. horas, per quas duraret peſtis, & quia habuerunt aliquos amicos apud Deum, diminutum eſt iſtud tps, ſcilicet, interceſſerunt pro eis quinque libri Moyſi, & ſeptem dies hebdomadæ, & duæ tabulæ legis, & merita trium Patriarcharum, & 12. tribus Iſrael, & quidem alij ſex amici, qui faciunt 35. & ſic manſit ſolum vna hora, pro qua nullus interceſſit, & in illa hora fuit tota peſtis. Sed iſta poſitio eſt ridicula: Primò, quia præſupponit falſum, ſcilicet, ꝙ ſolum poſitæ fuerint 36. horæ ad peſtem, nam tres dies poſiti ſunt, qui continent horas 72. ſed iſti fortè acceperũt dies pro artificialibus, & in tribus diebus æqualibus continuunt horas 36. dando cuilibet 12. & ſcdm hoc peſtis deberet eſſe per diem, & non per noctem. Sed hoc ridiculum eſt: quia qñ Sacra Scriptura, vel iura humana nominant ſic aliquot dies, intelliguntur illi dies naturales, prout comprehendunt diem & noctem; ita ergo debuit eſſe hic. Item, ridiculum eſt quod dicunt, ſ. ꝙ libri Moyſi, & dies hebdomadæ, & tabulæ legis orarent pro eis, ideo non eſt in hoc arguendum. Dicendum igitur, ſcdm veritatem, ꝙ iſta peſtis durauit tribus diebus. Quod patet: quia Deus dixit, ꝙ mitteret tribus diebus peſtilentiã. Et poſtea dicitur, ꝙ immiſit illam vſq; ad tempus conſtitutum, ergo ad finẽ trium dierum durauit, & ſtat ſic litera plana. Poſitio autẽ Ioſephi, Nicolai, & ceterorum quamquam deberet præualere, eo ꝙ cõis ſit, tamen nõ videtur rõnabilis. Primò, quia ipſi putant, ꝙ ſit aliquod priuilegium Iſraelitis, ꝙ duraret peſtis vno die ſolum. Sed id falſum eſt: quia non erant plures morituri in tribus diebus, q̃ in vno, vel in vna hora, cũ Angelus poſſet quaſi ſubito delere oẽs, ſicut fuit in exercitu Senacherib, in quo in vna nocte, & quaſi ſubitò Angelus Domini percuſſit 185. millia, infra 4. lib. c. 19. Item, nõ ſtat motiuum illorum, quia infra dicitur, ꝙ venit Gad illa die ad Dauid; quod illi intelligunt de die, in qua venerat Gad ad denunciandũ Dauid iſtas pœnas. Sed iſtud eſt fal-

A ſum, & irrationabile dictum: quia relatiua ſemper debent referri ad ea, quæ immediata ſunt, niſi aliàs conſtet, ꝙ referri debeant ad aliquid diſtans, ſed hic eſt immediatum tempus conſtitutum, cum dicitur, ꝙ Deus immiſit peſtilentiam de mane vſque ad tempus conſtitutum, & tunc dicitur, ꝙ die illa venit Gad .ſ. die, in qua finitum eſt tempus conſtitutum, quæ erat dies tertia poſtquã cœpit peſtis. Si autem referatur ad diem, in quo denunciata ſunt iſta Dauid, de quo ſupra dicitur, ſurrexit itaq; Dauid mane: refertur ad id, quod eſt diſtans, & hoc eſt contra regulam grammaticæ de relatiuis. Item non ſtat rationabiliter, quod dicunt de tpe conſtituto .ſ. ꝙ iſtud dicatur tempus ſacrificij veſpertini, quia iſtud eſt diuinare, & loqui per integumenta ſecũdum conſuetudinem poetarum in fabulis: & ſi fortè non poſitum fuiſſet ſupra aliquod tempus determinatum, quo
B debuiſſet durare iſta peſtis, & diceretur hic ꝙ durauit vſque ad tempus conſtitutum, tunc eſſet locus diuinationi, & poſſet dici, quòd iſtud eſt tempus ſacrificij veſpertini: quia tamen ſupra poſitum eſt tempus, quo deberet durare .ſ. per tres dies, & hic ſubditur immediatè, ꝙ durauit vſque ad tempus conſtitutum, manifeſta extorſio eſt, ꝙ exponatur niſi de tertia die, qua deberet ceſſare peſtis. Item, qñ dicit Nicolaus, ꝙ quamquam poſitus fuerit terminus trium dierum, nõ tñ durauit niſi vno die, & ꝙ fuit hoc dictum ſcdm comminationẽ, eſt irrationabiliter dictũ, quia ſemper debet accipi Scriptura ſcdm ꝙ ſignificant termini, niſi ſit neceſſitas aliter exponendi pp aliquam cauſam. Cũ ergo dicatur hic, ꝙ peſtis durare deberet per tres dies, & non reperiatur aliquid, pp qđ dicere debeamus, ꝙ non durauit per tres dies, debet intelligi ꝙ tantum durauerit. Re-
C ſponſio autem Nicolai eſt, vt ſi cogeremur dicere ex textu vel aliàs, ꝙ peſtis durauit ſolum vna die, deberemus dicere, ꝙ tres dies ſupra poſiti intelliguntur ſcdm comminationem. *Et mortui ſunt ex populo.* Ideſt, ex toto populo: quia nulla fuit tribus de qua nõ morerentur aliqui. *A Dan vſque Berſabee.* Iſta duo loca ponuntur tanquam extremitates totius Iſrael, quia Dan eſt in latere Aquilonari, & Berſabee in Meridiano. *Septuaginta millia virorum.* Illi mortui ſunt in illis tribus diebus, quia erat magna peſtis. An verò plures mortui fuerunt, declarabitur primò Paralip. 21.

Populus cum non peccauerit in iſta numeratione, quare ſit punitus. *Quæſt.* XXXI.

QVÆRETVR, cum peccaſſet Dauid numerando
D populum, quare punitus fuerit populus, qui in hoc nihil peccauit. Reſpõderi põt, ꝙ populus punitus eſt nunc nõ pro peccato Dauid, quia numerauit populum, ſed pro alijs peccatis, quæ ipſe populus egerat, vt vult Rab. Dauid kimhi, ſ. ꝙ erant aliqua peccata occulta in Iſrael, pp quæ permiſit Deus tentari Dauid, & numerari populum, vt ipſe populus puniretur; immo vt ait Gregorius, in Moralibus, non permiſſus fuiſſet peccare Dauid, niſi pp peccata Iſraelitarum, quia ſcdm merita populorum diſponuntur acta rectorum: & tunc dicetur, ꝙ quamquam iſta peſtis dicatur miſſa pp computationem populi, tñ ipſa fuit principaliter miſſa pp alia peccata populi, ſic enim fuit declaratum ſupra, 21. quæſt. 10. de fame miſſa tempore Dauid, de qua dicitur, ꝙ miſſa eſt pp peccatum Saulis, & domus eius & tñ miſſa fuit pp peccatum populi; ſed illud fuit tanquã
E inſinuatiuum, i. ꝙ famis miſſa eſt, vt puniretur peccatum illud, nõ tñ fuit peccatum illud promeritorium illius famis. Aliter dici põt, ꝙ populus peccauit in cõputatione iſta, ſ. quia licet principiũ peccãdi fuerit in Dauid, poſtea tñ totus populus peccauit conſentiẽdo ei: nã debuiſſent reſiſtere illi cũ poſſent, ſicut reſtitit aliquantulũ Ioab, & ſi omnes reſtitiſſent Dauid, illico ceſſaſſet. Etiã peccauerũt, quia cũ permitterent ſe numerari, ſaltem debuiſſet quilibet dare dimidium ſiclum, cum lex iuberet in omni numeratione dari illũ ne eſſet plaga in populo. Exod. 30. noluerunt tamen dare illum, ideo iuſte fuit ſuper eos plaga diſperdens.

Cur Dauid non fuit ipſe punitus. *Quæſt.* XXXII.

QVÆRETVR vlterius, dato, quòd peccaſſet populus in hoc, & punitus fuiſſet, quare non fuit punitus Dauid,

Dauid, cum ipſe principaliter peccauerit? Reſpondendum F ꝙ Dauid illud volebat: nam videbatur ſibi quaſi iniuſtum ꝙ cum ipſe peccauiſſet, moreretur tamen populus eo illęſo: vnde voluit conuerti ſuper ſe mortem, dicẽs: Ego ſum qui peccaui, ego, qui inique egi: iſti oues ſunt, quid fecerunt? vertatur obſecro manus tua contra me, & contra domum patris mei. Dici pôt, ꝙ Dauid peccauit, & tamen quia populi peccatum induxit eum ad hoc, vt ait Greg. in Moralibus, ideo populus puniri debuit, & non ipſe. Hoc aliqui volunt, ſed non ſtat: quia dato, ꝙ inductus fuiſſet Dauid ad peccandum pp demerita populi, ipſe tamen eſt, qui in hoc peccabat, & non populus, ideo ipſe puniri debebat tanquã peccans, ſed etiam populus puniendus erat tanquam præſtans occaſionem ad malum; Sic fuit de Moyſe, & Aaron: quia populus induxit eos ad peccandum, ſ. quia pp duritiẽ populi, ipſi exarſerunt in tantum zelum, ꝙ, vt increparent G populum, obliti ſunt benedicere Deo, & tamen ipſi puniti ſunt pp hoc. Sic patet Deut. 3. Scilicet: Iratus eſt mihi Dominus pp vos, nec exaudire me voluit. Dicendum ergo, ꝙ Dauid puniendus erat pro hoc peccato, tanta tñ fuit contritio eius, ꝙ meruit remitti ſibi pœnam pro tunc, vel ſimpliciter. Hoc patet 1 quia dixit ſupra, peccaui valde in hoc facto, ſed precor vt transferas iniquitatem ſerui tui, quia ſtultè egi nimis. Item apparet aliqua pars ſatisfactionis, ſ. quia indutus eſt cilicio, quando vidit angelum percutientem, vt patet infra. Item, Dauid expoſuit ſe ad hoc, ꝙ ipſe libenter vellet mori, ne moreretur populus, & orauit in ſe transferri mortem, ſ. Ego ſum qui peccaui, vertatur obſecro manus tua contra me; ſed iſte erat actus magnæ perfectionis, ideo poterat remitti etiã ſatis grauis pœna pro hoc. Aliter pôt dici, ꝙ Dauid punitus eſt in hoc, quia punitio H erat pro peccato ſuo, ꝙ ipſe pateretur, vel aliqui de coniunctis ſibi ſanguine, vt ipſe dixit infra, ſ. vertatur obſecro manus tua contra me, & contra domum patris mei. Ex quo apparet, ꝙ ſatis directè puniebatur delictum Dauid, ſi occiderentur aliqui de coniunctis ſibi, alioquin ſolum oraſſet conuerti manum angeli contra ſe, & non contra domum patris ſui, & tñ fuerunt aliqui occiſi de cognatione Dauid, ideo in his potuit ſufficienter puniri. Patet hoc: quia de omnibus tribubus mortui ſunt aliqui, vt ſupra dictum eſt. Aliter dici pôt, ꝙ punitio pro peccato Dauid directa erat, ſi puniretur ipſe, quia tamen doluit, tranſtulit Deus ab eo pęnã. Sic enim factum eſt ſupra 12. quia cum dixiſſet, Peccaui, Propheta dixit ei: Deus quoque tranſtulit à te peccatum, non morieris; & hic doluit, & petiuit transferri peccatum, vt ſupra in littera. Ideo Deus tranſtulit in aliquos de po- I pulo, & illi propriè potuerunt puniri pro peccato Dauid, quia ſicut, ꝙ auferatur alicui res poſſeſſa, eſt pœna illius, & Deus ponit iſtud in pęnam peccatorum, ita gloria principis eſt in ſubditis. Prouerb. 14. Ideo, ꝙ moriantur ſubditi, pęna eſt principis, & ſic potuit Dauid puniri in morte illorũ: vnde fuit pęna inflicta populo tãquã pęna duplicis peccati, ſ. quia populus peccauit, & quia peccauit Dauid.

An populi pœna fuerit maior, quam ſi ſolus peccaſſet. Quæſtio. XXXIII.

QVÆRETVR circa hoc, an populus nunc punitus pro peccato ſuo, & pro peccato Dauid, fuerit grauius punitus, quam ſi puniretur ſolum pro peccato ſuo. Si autem dicatur, ꝙ non fuit magis punitus ſic, quam ſi puni- K retur ſolum pro peccato ſuo, nõ pôt ſtare: quia eadẽ ſolutio non pôt tollere duo debita, ſi vnum illorum per ſe illam exigat: ſed peccatum Dauid per ſe exigebat ſolutionẽ, peccatum populi etiam exigebat ſolutionem, & iſta pęna tota quam tolerabat populus data fuiſſet, etiam ſi nõ peccaſſet Dauid: videtur ꝙ adhuc exigebatur alia ſolutio pro peccato Dauid. Si autem dicatur, ꝙ populus punitus pro ſe, & Dauid ſuſtulit maiorem pęnam quã ſublaturus eſſet, ſi Dauid non peccaſſet; erit hoc iniuſtum, ſ. ꝙ puniatur populus vltra quam meruit. Reſpondendum, ꝙ non punitus eſt populus nũc plus, quam ſi ipſe ſolus peccaſſet, quia alioquin non poſſet euitari inconueniens, & quando dicitur, ꝙ tũc duo debita tollerentur vnica ſolutione, & tamẽ quodlibet eorum per ſe, vel ſaltem alterum illorum exigeret illam. Dicendum, ꝙ propriè loquendo, populus pro ſe ſolo punitus eſt, & non pro peccato Dauid: ſed Dauid punitus eſt in hoc, ꝙ populus periit. Vnde tota illa pœna inflicta fuit populo pro peccato ſuo, & illam meruit. Quia tamen populus peribat, Dauid, qui erat princeps lædebatur valde, licet indirectè fuerit ſibi pœna, ꝙ periret, & ita non fuit aliquid inflictum populo, ſed quædam grauiſſima triſtitia in corde Dauid, intantum ꝙ potius voluiſſet ipſe mori, quam ꝙ populus periret. Quod patet quia dixit: Ego ſum qui peccaui, iſti oues ſunt: vertatur, obſecro, manus tua in me; & ſic propriè loquendo populus punitus eſt pro peccato ſuo ſolum, & Dauid pro peccato ſuo, tamen pœna populi fuit origo pœnæ Dauid. Iſto modo intelligendũ eſt, quando dicitur, ꝙ Amnon filius Dauid, & Abſalon mortui ſunt pro peccato Dauid, ſ. quia ipſi merebantur mortem, & dato ꝙ nõ peccaſſet Dauid in facto Vriæ, & Bethſabee, iſti mortui fuiſſent ſicut perierunt, mors tñ ipſorum fuit quædam pęna Dauid inquantum ipſe ægerrimè doluit pro eis, cum eſſent filij eius. Sic etiam intelligendum eſt qñcunque, dicitur, ꝙ filius moritur pro patre, vel aliquis pro alio, dum tamen qui moritur ſit magnus: quia de valde paruulis morientibus pro parentibus ſecus eſt. Ratio autem diuerſitatis aſſignata eſt ſupra 12. in morte paruuli filij Dauid: *Cũque extendiſſet manum angelus Dei ſuper Ieruſalem vt diſperderet eam.* Ideſt, extendit angelus percutiens manum ſuam ad percutiendum totam vrbem Ieruſalem.

Quomodo Angelus extendit manum ſuper Ieruſalem, & an eſſet Angelus bonus, vel malus. Quæſt. XXXIIII.

QVÆRETVR, quo ſtat, ꝙ Angelus extẽderet nũc manum ad diſperdendum Ieruſalem, quia ex hoc videtur, ꝙ nondum percuſſiſſet aliquẽ in vrbe, ſed illud non eſt cõuenienter dictum, quia in illa vrbe erant peccatores, ſicut in alijs, ideo morerentur ibi aliqui. Reſpondendum, ꝙ modus huius fuit, ſcilicet, quia Angelus Domini percuſſit omnia loca Iſrael à Dan vſque Bethſabee occidendo in quolibet aliquos ſcdm taxationem Dei, & tñ tertio die venit in Ieruſalem cum finiebatur tpſ cõſtitutum, & percuſſit ibi eos, quos Deus voluit percuti, & dum hæc fierent, erat Angelus ſemper latens, ſeu non habens aſſumptam corpoream effigiem. Ad extremum autem finita plaga, cũ Dauid oraret Dominum, ne vltra plaga extenderetur, voluit Deus oſtendere ei Angelũ percutientem, qui apparuit in figura humana habens valde magnũ gladiũ cruentatũ ſanguine, & extentum ſuper vrbẽ Ieruſalem, & erat aſpectus eius terribilis valde. Cum aũt Dauid vidit eũ, timuit valde, & cecidit in terram, tã timore aſpectus eius horrendi, q̃ putans, ꝙ vellet deſtruere totã vrbem: & licet ille Angelus iam non eſſet percuſſurus aliquem in vrbe, quia iam occiderat oẽs de quib. Deus iuſſerat, tamen oſtendit aſpectum quaſi volentis totam vrbem deſtruere, vt ſic Dauid timeret, & oraret pro populo, propitiareturq; Deus terræ. Vnde non dr, ꝙ Angelus ille vellet percutere vrbem, quia hoc ſignaret, ꝙ nullum adhuc percuſſiſſet, ſed dr, ꝙ volebat diſperdere vrbem, diſperdere autem eſt totaliter eradicare, vel delere. Iſte autem Angelus erat eleuatus ſupra vrbem Ieruſalem in aere: nam dicitur 1. Paralip. 21. quòd vidit Dauid Angelum Domini ſtante inter cælum, & terram, & euagmatum gladium in manu eius, & verſum cõtra Ieruſalem: & tamen licet videretur Angelus velle percutere vrbem, nolebat quemquam percutere: ſed Deus iuſſerat ei, ꝙ talem effigiem oſtenderet ex cauſa dicta.

Pœna inflicta Iſraelitis potuit eſſe per Angelos bonos, & etiam per malos. Quæſt. XXXV.

QVÆRETVR vlterius, de iſto Angelo, an eſſet de bonis, vel de malis? Rñdendum ꝙ indifferenter poterat eſſe de vtriſque: nam interdum mali Angeli percutiunt bonos, & interdum malos, & boni Angeli interdum percutiunt malos, & interdũ bonos. De primo patet: quia Angelus malus percuſſit Iob, vt patet Iob 1. & 2. Et deſtruxit omnia bona illius, ipſe tamen erat vir iuſtus, timẽs Deum, & recedens a malo, nec erat ſibi ſimilis in tota terra. Iob 1. De malis patet: quia Angelus malus pcuſſit Ægyptios immittendo plagas ſuper eos, & occidit primogenita illorum.

illocũ. Pſal.77. Miſit in eos indignationem ſuã, immiſſiones per Angelos malos. Etiam patet: quia interdum arreptitij ſunt boni viri, & tamen illi à Dæmonibus arripiuntur, quia oẽs iſti vocantur ſpiritus immundi à Chriſto: vt patet ex proceſſu omnium Euangeliſtarum. Quod autem boni Angeli puniant malos, apparet in ſubuerſione Sodomorum: nam Angeli duo boni ſubuerterunt Sodomam, & illi ſteterunt cum Abraham. Gen.18. & 19. Sic etiam fuit in percuſſione Aegyptiorum ſuper mare: nam ibi dr̃, quòd Deus percuſſit Aegyptios per columnam ignis, & nubis, & tamen ille, qui erat in columna, Angelus erat bonus. Vtrumque patet Exo.14. Quòd aũt Angeli boni percutiant bonos, patet interdum: quia ſi Deus vult infligere aliquã plagã bonis pro aliqua leui culpa, Angeli boni percutiunt eos. Et ſic fuit hic: quia populus quamquam peccaſſet, nũ vocatur hic malus, ſed vocantur mali illi, qui ſunt obſtinati, & pereunt in malo. Quòd autẽ iſte Angelus eſſet de bonis, apparet, quia ſemper vocatur hic Angelus Dei, & tamen Dęmones non vocantur Angeli, vt communiter in ſcriptura: ſed Dæmones vel ſpiritus immundi, vel ſpiritus abſolutè. Sicut patet ſeq. lib. cap. vlt. vbi dicitur, quòd ſtetit ſpiritus coram Domino, & dixit quòd eſſet mendax in ore prophetarum Achab, & accipitur ibi ſpiritus pro Dæmone. Aliquãdo autem vocantur Dæmones Angeli, ſed nõ abſolutè. vt patet Matthæi 25. Scilicet: Qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius. Nunquam tamen vocatur Angelus ſimpliciter, & à fortiori non vocatur Angelus Dei. Item, patet hoc: quia propheta Gad iuſſit fieri altare, & immolari victimas in loco in quo apparuerat ille Angelus, ſi tamen fuiſſet malus non fuiſſet ibi factum altare.

An pœna fuerit inflicta per vnum ſolum Angelum, vel per plures. Quæſt. XXXVI.

QVAERETVR vlterius, an iſte, qui percuſſit Iſraelitas fuerit vnus Angelus, vel multi? Reſpondendum ſcdm quoſdam, ꝙ fuit vnus. Quod patet: quia hic dr̃, ꝙ vidit Dauid Angelum habentem gladium, & ſic vnicus nominatur. Alij volunt, quod fuerint multi Angeli, quia fuerunt in populo tot percuſſi, quot non potuiſſet percutere vnus Angelus. Sed prima poſitio non bene probat: quia licet ſolum apparuerit vnus Angelus poterant eſſe multi percutientes, & dato, ꝙ vnicus eſſet in ciuitate Ieruſalem, fortè in alijs locis erant plures, & pro quolibet loco eſſet vnus Angelus. Secunda poſitio non ſtat: quia poterat vnus Angelus adhuc in minori tp̃e pcutere plures: quia hic 70. millia in tribus dieb. percuſſa ſunt, & tamen inf. 4. lib. 19. vnus Angelus percuſſit in vna nocte 180. millia virorum.

Rationabilius ſentire ꝙ per vnũ angelũ oẽs percuſſi ſunt.

Dicendum ergo eſt rationabilius eſſe, ꝙ fuerit vnicus Angelus, qui occidit oẽs iſtos, & ille primò pcutiebat in vno loco, & deinde in alio, & vltimò percuſſit in Ieruſalẽ, vbi apparuit euaginato gladio, & hoc colligitur 1. Paralip. 21. quia in poſitione pœnarum dr̃, aut tribus diebus gladium Dñi, & mortem verſari in terra, & Angelũ Dñi interficere in vniuerſis finibus Iſrael; & iterum ibi dr̃, miſit quoque Angelum in Ieruſalem, vt percuteret eam. Sed obijcitur: quia Exo.12. determinatum eſt, ꝙ non fuit vnicus Angelus percutiens Aegyptios, ſed multi ſcdm diuerſitatem locorum, & hoc pp multitudinem percuſſorum. Reſpõdendum, quòd non eſt ſimile: quia omnes quotquot in Aegypto occiſi ſunt, fuerunt occiſi quaſi in eodem tp̃e indiuiſibili, vel in valde paruo, ſcilicet, media nocte, vt patet Exo. c. 11. & 12. ideo ad hoc, quòd in tam paruo tempore fieret occiſio per omnia loca Aegypti, & per ſingulas domos, quia dicitur Exo. 12. Quod non erat domus in tota Aegypto, in qua non eſſet aliquis mortuus. Exo.12. Oportebat, vt eſſent multi angeli pro diuerſis locis, nunc autem in tribus diebus perierunt 70. millia: ideo ſufficiebat vnicus angelus ad occidendum omnes iſtos.

Quis fuerit modus percutiendi iſtius Angeli. Quæſt. XXXVII.

QVÆRETVR vlterius de modo percutiendi iſtius angeli? Aliquis dicet, ꝙ percutiebat gladio, & occidebat ſubito. Quod patet: quia apparuit angelus habens gla-

A dium euaginatum; ſed fruſtra ſic appareret, niſi ſic percuteret. Item 1. Paralip. 21. dicitur, aut tribus diebus gladiũ Domini, & mortem verſari in terra, & angelum Domini interficere in vniuerſis finibus Iſrael, & ſic gladius erat ibi tanquam inſtrumẽtum ad mortem iſtam. Sed dicendum, ꝙ hoc non ſtat: quia iſta mors vocatur peſtis, ſi tamen angelus occideret gladio, non vocaretur peſtis, ſed occiſio gladij, vel mors bellica. Item illi, qui percutiebantur, non ſentiebant, ſi enim eſſet gladius percutiens vtique ſenſiſſent illum. Hoc patet per Ioſephum 7. Antiquitatum dicentem, ꝙ moriebantur Iſraelitæ non vno modo, vt languor facilè poſſet agnoſci, ſed mors quidem in omnibus, alius autem ſuper alium moriebatur, & alij ſuper ſepeliendos cadebãt, & latenter imminens malum velociter ferebat interitum. Ergo erat alius modus percutiendi ſpecialis. Dicendum au

B tem, ꝙ angelus percutiens non videbatur, quando percutiebat, vnde homines ſecuri moriebãtur, licet aliqui viderint illum, & fugerint, ſicut fuit Ornan Iebuſæus, & filij eius, vt patet 1. Paralip. 21. & hic, & tamen non occiſi fuerunt illi. Illi verò, qui occidebantur non videbant angelũ, nec etiã percutiebantur gladio: quia alias ſenſiſſent quando percutiebantur, ſed non ſentiebant: & fuiſſet magnus dolor; Deus tamen nolebat tantum dolorem in hac vindicta cauſare. Sed erat iſte modus ſicut fit in peſte, quia homines attrahunt aerem corruptum, & corrumpuntur interiora, & pereunt. Ita credendum eſt, ꝙ angelus Domini applicabat aliquid corporeum valde peſtiferum, quod ſubito corrumperet viſcera, & non ſentiebatur hoc, ſicut nõ ſentitur aer infectus, cum attrahitur; & quia illud, quod angelus applicabat, erat magis corruptum quàm aer, qui

C in peſte attrahitur, velocius, & inſenſibilius homines cadebant, tanquam nullum habuiſſent languorem. Ad primam rationem dicendum, ꝙ apparuit angelus cum gladio, non ad occidendum Dauid. Ad ſecundam dicendum, ꝙ accipitur gladius Domini metaphoricè: quia ſecundum veritatem, Deus nullum gladium habet. *Miſertus eſt Dominus per afflictionem.* Ideſt, iam noluit, ꝙ plures periſſẽt, quia populus erat afflictus nimis. In Hebræo dicitur: *Conſolatus eſt Dominus malitiam.* Idem eſt quod litera noſtra, ſed eſt modus improprius loquendi, ſ. conſolatus eſt, ideſt, cõſolatus ſuit Iſraelitas. Malitiam, ideſt, ſuper malũ, quod inferebat eis: quia malitia vocatur in Hebræo malum pœnæ. Conſolatus tamẽ in Hebræo refertur ad ipſum Deũ, ſ. ꝙ ipſe conſolatus eſt in ſe: ideo litera noſtra expoſuit cõſolari pro miſereri. *Et ait angelo percutienti populum, ſufficit*

D *nunc.* Ideſt, Deus loquutus eſt illi angelo, qui apparuit euaginato gladio, quod non percuteret amplius, & iſta loquutio fuit ſpiritualis: quia Deus non loquitur, nec poteſt loqui, & ẽt Angelus nõ exigit, ꝙ aliquis ſibi loquatur, ad hoc ꝙ intelligat, immo dato ꝙ clamemus, nihil audit, nec intelligit plus nobis loquentibus, q̃ non loquentibus tanquam audiens illud, intelligit tamen quidquid loquimur, vt declaratum eſt latè Exo.7. Ideo Deus ad loquẽdũ aliquid angelo ſolum imprimit intellectui eius aliquam ſpeciem, per quam intelligit, ſicut nos intelligimus cum quiſpiam nobis loquitur. Hebræi dicunt, ꝙ Deus iuſſit tunc angelo, vt occideret Abiſai fratrem Ioab. Et mortuũ eorum eſt: quia poſt hoc nunquam legitur aliquid de eo. Etiam, dicitur in Hebræo hic, Raph, quod ſignificat ſatis, vel maiorem, & intelligunt Hebræi, ꝙ Deus dixerit angelo, occide maio-

E rem iſtorum nunc, & iſte erat Abiſai, quem dicunt fuiſſe ſapientiſſimum inter omnes viros de domo cõſilij, vel iudicij. Sed iſta ridicula ſunt: quia manifeſtum eſt, ꝙ Deus in his iubet ceſſationem a peſte, vt patet ex præcedentibus, & ſequentibus, cum dicatur, ꝙ miſertus eſt ſuper afflictionem: ergo non iuſſit tunc in his verbis occidi aliquẽ, quia aliàs non eſſent aliqua verba, per quæ Deus iuſſiſſet ceſſationem. *Contine manum tuam.* Ideſt, tene eam, ne extẽdas ad percutiendum ſicut ante hoc extendebas, & dicitur ſecundum metaphoram quaſi angelus extenderet manum, & gladium ad percutiendum, cum apparuiſſet habens gladium in manu. *Erat autem angelus Domini iuxta aream Areuna Iebuſæi.* Ideſt, quãdo apparuit angelus euaginato gladio erat iuxta aream cuiuſdam viri nomine Areuna, qui erat de Iebuſæis. Nam quando Dauid cæpit caſtrum Sion in Ieruſalem, reliquit ibi quoſdam de Iebuſæis habitantes

tantes ſub tributo, de his erat Areuna. Iſte vocatur Ornan 1. Paralip. 21. quia erat binomius, & multi alij ſunt tales.

F

Quomodo apparuerit Angelus iuxta aream Areuna. Quæſt. XXXVIII.

QVÆRETVR, quomodo dicitur, quòd erat hic Angelus iuxta aream Areuna. quia 1. Paralip. 21. dicitur, quòd Angelus Domini erat inter cælum, & terram, habens gladium euaginatum. Reſpondendum, quòd iſte Angelus apparuit in area Areuna Iebuſæi. Quod patet: quia dicitur 1. Paral. 21. Quòd Areuna, & quatuor filij eius, uidẽtes Angelum iuxta aream, timuerunt, & fugientes abſconderunt ſe, tunc enim terebant triticũ in area. Sed fuit modus apparitionis, quòd Angelus nõ videbatur tenere pedes ſuper terram, ſed eleuatus erat in aere, & ob hoc multi poſſunt eum videre, & propter hoc dicitur, quòd erat inter cælum, & terrã: erat tamen in directo areæ Areuna, quia non videbatur ſtare ſuper aliam partem vrbis, niſi ſuper aream: ideo dicebatur eſſe ſuper illam. Iſtud totum colligitur 1. Paralip. 21. Scilicet: Porro angelus Domini ſtabat iuxta aream Ornan Iebuſæi, leuanſq; Dauid oculos ſuos, vidit angelum Domini ſtantem inter cęlum & terram, & ſic ſimul erat iuxta aream, & inter cælum, & terram. *Dixitque Dauid ad Dominum, cum vidiſſet angelum cædentem populum.* Non vidit Dauid quòd angelus occideret aliquos de populo, ſed ſolùm vidit eum diſpoſitum ad percutiendum, quia habebat gladium extenſum contra vrbem, vt ſupra patet.

G

Cadentem id eſt, qui cædebat

Quomodo Dauid potuit hic loqui ad Dominum cum non videret eum. Quæſt. XXXIX.

H

QVÆRETVR, quomodo Dauid potuit hic loqui ad Dominum cum non videret eũ? Reſponderi poteſt, quòd loquutus eſt per modũ orationis, ſicut homines orant ad Deum, quem non vident, & putabat, quòd quamquã non videret ipſe Deum, Deus exaudiret preces eius, ſi miſereri vellet vrbi. Et hoc colligitur: quia dicitur, quòd cum vidit angelum loquutus eſt ad Dominum. Aliter põt dici, quòd Dominus vocetur hic ipſe angelus, quia multoties in veteri teſtamento angeli vocantur Deus. Etiam quia dr infra: Vertatur obſecro manus tua contra me, & contra domũ patris mei. Sed manifeſtum eſt, quòd ille, qui percutiebat, erat angelus, & non Deus; ergo ad angelum loquebatur. Dicẽdum, quòd Dauid loquebatur hic Deo per modum orationis, cum fecerit hic litera differentiam Dei, & Angeli, dicens, quòd locutus eſt ad Dominum cum vidit angelum percutientem. Item, quamquã Scriptura ſæpè vocet angelos Deum, tñ nunquam hoc dr, qñ illi apparent in aliqua forma aſſumpta, ſed cum audiuntur voces eorum, & ipſi occulti ſunt, cum vero apparent, vocantur Angeli, vel viri. Ratio huius declarata eſt Iudic. 6. Cum autem dicitur infra, vertatur obſecro manus tua contra me, non dicitur ad Angelum, ſed ad Deum: quia licet Angelus percuteret, ſciebat quòd ipſe mandato Dei percutiebat, ideo erat ac ſi Deus percuteret. *Ego ſum qui peccaui.* Ideſt, ego ſum qui iuſſi numerari populum, quod fuit peccatum pro quo eſt facta iſta percuſſio. Sic patet 1. Paralip. 21. Scilicet: Nonne ego ſum, qui iuſſi, vt numeraretur populus? ego qui peccaui? *Ego qui inique egi.* Eadem ſententia eſt repetita, & pertinet ad paſſionatos cuiuſmodi erat Dauid. Sciendum, quòd qñ iſta dicebat Dauid, erat proſtratus in terrã, quia qñ vidit angelum euaginatum gladium habentem, timore pauefactus corruit in terram, 1. Paralip. 21. *Iſti qui oues ſunt quid fecerunt?* Ideſt, populus iſte, qui eſt innocens ſicut oues, quid mali fecit? Vel iſti ſunt ſicut ſubditi, & nihil imperant; ego autem, qui eram paſtor imperaui hoc 1. Paralip. 21. dr: Iſte grex quid cõmeruit, quaſi dicat, nihil cõmeruit, quia ducitur ad voluntatem meam, ſicut grex. *Vertatur obſecro manus tua contra me.* Ideſt, ſi vis pro peccato iſto aliquos occidere, me occide: quia ego verè peccaui, & non iſti. *Et contra domum patris mei.* Ideſt, extende gladium tuum contra filios meos, & fratres meos, & alios cognatos meos, qui ſunt de domo patris mei: nam in iſtis rationabilius eſt punire peccatum quàm in plebe innocente.

I

K

An populus aliquid peccauerit in numeratione iſta. Quæſt. XL.

QVAERETVR, quomodo Dauid dicebat, iſti oues ſunt, quid fecerunt, & an verum eſſet, quòd nihil fecerant? Reſpondendum, quòd populus aliquid fecerat per quod mereretur iſtam plagam, vt declaratum eſt ſupra. Dauid tamen loquebatur hic de peccato numerationis populi, quia putabat, quòd propter iſtã euenerat pœna cum ſic denunciaſſet Gad Propheta ei. Et quãtum ad hoc, non peccauerat populus, ſed Dauid. Vnde ipſe dixit primo Paralip. 21. Nonne ego ſum, qui iuſſi, vt numeraretur populus? ego peccaui. Sed obijcietur, quòd et populus peccauit in hoc: quia ſupra declaratum eſt in quadam quæſtione, quòd populus peccauit in numeratione conſentiens regi; quia ſi totus populus repugnaſſet, rex ceſſaſſet à numeratione. Dicendum, quòd Dauid intelligebat de principali peccato numerationis, & iſtud erat iubere numerationem, in quo ipſe ſolus peccauerat, quia ipſe nemine ei ſuadente, ſed potius diſſuadente populum numerauit, ideo ſuam putabat eſſe totam culpam.

An Dauid peccauerit optando manum Domini verti contra ſe. Quæſt. XLI.

QVÆRETVR vlterius, quomodo dixit Dauid: vertatur obſecro manus tua contra me, & an peccauerit in hoc? Aliquis dicet, quòd ſic: quia Dauid in hoc deſiderabat mortem, cum nulli liceat eam deſiderare. Reſpondendum, quòd poteſt intelligi iſtud verbum Dauid dupliciter: vno modo, quòd Dauid videns populum perire, qui nihil peccauerat, ſe autem peccantem non puniri, indicauit hoc tanquam aliquid iniuſtum, ideo viſum eſt ſibi, quòd ſi Deus vellet extendere punitionem, quòd deberet ipſum occidere, & ceſſare à plaga populi, & hoc ipſe voluit tanquam iuſtum. Aliter poteſt intelligi, quòd Dauid non dicebat iſta verba tanquam deſiderans, quòd ipſe occideretur, vt ceſſaret plaga populi: ſed dixit ad placandum Deum: quia iſta ſunt verba ſpiritus contribulati, & Deus non deſpicit cor contritum, & ſpiritum contribulatum. Si autem intelligatur iſto ſecundo modo, quæſtio eſt fruſtratoria: quia certum eſt, quòd nemo peccat, immo meretur cum conteritur de peccatis. Si autem intelligatur primo modo, manet dubium. Et dicendum eſt, quòd nõ peccabat Dauid, ſed merebatur, quia volebat ipſe mori pro ſalute populi. Vnde iſte erat actus magnæ iuſtitiæ, ſ. quòd Dauid, qui peccauerat, vellet mori: vt illi, qui nõ peccauerant, non morerẽtur. Cum autẽ obijcitur, quòd nemo debeat deſiderare mortẽ; Reſpondendum, quòd verum eſt abſolutè, quia mori ſolũ nõ conſiderata alia vtilitate, malum eſt, cum mori dicat quandam deſtructionẽ boni. Põt tamen aliquis deſiderare mortem propter aliquam cauſam conuenientem, ſ. propter laudem Dei, & iſto modo ſancti martyres deſiderabãt potius mori pro Chriſto, etiam ſi nullus perſequeretur eos, quam viuere: & in hoc merebantur valde. Sic etiam ſi quis deſiderat mori, vt habeat bona alterius ſeculi cũ Chriſto, quẽ toto animo deſiderat, non peccat: ſed meretur. Sic n. Apoſtolus dixit ad Philippenſ. 1. Cupio diſſolui, & eſſe cũ Chriſto. Ita ergo, ſi Dauid deſideraſſet mortem ſine aliqua cauſa, peccaſſet. Habebat tamen cauſam iuſtiſſimã, ſ. quia totus populus moriebatur pro peccato eius: melius ergo erat quòd ipſe moreretur, & ceſſaret peſtis. Sed obijcietur, quòd nemo debet alios plus diligere quam ſe, ſi autẽ vellet Dauid mori, vt non morerentur populus, diligeret populum plus quã ſe, ergo peccabat deſiderando hoc. Reſpondendum, quòd minus tenetur aliquis velle mortem ſuam quam mortem alterius, ceteris paribus, ſ. ſi ipſe non meretur mortem, & alius etiam non meretur: ſi tamen ipſe meretur mortem, & alius eſt innocens, & oportet in aliquo caſu, quòd ille occidatur pro peccato iſtius, niſi iſte occidatur, tenetur iſte mortem velle, vt ille non moriatur, qui innocens eſt. Sic etiam ſi alicui diceretur, quòd occideretur, niſi occideret alium, potius tenetur ſuſtinere mortem, quam inferre alteri, & ſic magis diligeret vitam alterius, quam ſuam. Simile eſt de fama, ſi quis enim infamauit alium, tenetur reſtituere ei

Poteſt quis optare mortem, & in quibus caſibus.

famam

famam dicendo, quòd mentitus eſt, & quòd falſum iurauit. Per hoc autem efficitur iſte infamis, & ſic tenetur aliquis perdere famam ſuam, vt reſtituat famam alterius. Et hoc eſt, quia famam illius iniuſtè abſtulit, & non poteſt famam ſuam iuſte poſſidere ablata iniuſte fama alterius; ſed tenetur famam alterius, quam iniuſte abſtulit, iuſte reſtituere perdendo iuſte famam ſuam, quam iam iniuſte poſſidebat. Vnde eſt regula generalis, quòd quandocumque poteſt aliquis iuſte vitam ſuam, vel famam, vel alia bona poſſidere pereunte vita, vel fama, aut bonis alterius tenetur magis diligere vitam ſuam, & famam, quam vitam, & famam alterius, ſi tñ non poteſt iuſte vitam ſuam, aut famam tenere, pereunte vita, vel fama, vel bonis alterius: tenetur ipſe velle mori, & famam ſuam perdere, ne alius vitam, vel famam perdat; & idem de ceteris bonis. Sic autem de Dauid cum ipſe iudicaret populum nihil meren, & ſe dignum eſſe morte, cum videret totũ populum pro peccato ſuo morientem, tenebatur ipſe velle mori, ne moreretur populus. Hoc autem verum eſt, quantum ad opinionem Dauid, qui putabat populum pro peccato eius ſolum puniri; & tamen aliter erat in re, quia populus pro peccato ſuo puniebatur directè, & non pro Dauid, vt ſupra dictum eſt, ideo per illum actum perfectæ iuſtitiæ, quo Dauid ſe expoſuit, vt moreretur, ne populus periret, Deus auerſus eſt a furore, & ceſſauit plaga.

Regula generalis theologica.

David non peccauit orando, & deſiderando mortem ſuper domum patris ſui *Quæſt.* *X L I I.*

QVAERETVR vlterius, quomodo dixit Dauid, quod verteretur manus Dei, contra domum patris ſui, & an peccauerit in hoc? Aliquis dicet quòd ſic: quia ſicut Dauid putauit iniuſtum eſſe, quòd moreretur populus pro ipſo, ita iniuſtum erat, quòd moreretur domus patris ſui: quia iſti diſtincti erant ab eo. Reſpondendũ ꝙ Dauid non peccauit: quia orauit deſiderando mortem ſibi, & ſuper domum patris ſui, non abſolute, ſed vt ceſſaret mors a populo, & quia illi, qui erant de domo patris Dauid merebantur potius iſtam mortem quam illi qui erant de populo, iuſtius erat iſtos perire, quam populum. Hoc autem eſt, quia fortè illi, qui erant de domo patris ſui dabant fauorem Dauid in aliquibus malis, & ob hoc erãt rei. Vel aliter: Deus percutiebat populum, vt Dauid puniretur in, hoc, quòd populus peribat: magis autem puniretur ſi perirent illi, qui erant cognati eius, ideo petiuit mortem ſibi, & ſuper domum patris ſui. Vel aliter: Dauid viderat, quod pro peccato contra Vriam, & Bethſabee Deus tranſtulerat pœnam ipſius in filios eius, ſupra 12. Sic igitur, ſi Deus volebat transferre pœnam ab ipſo, debuiſſet transferre in filios eius, & cognatos, qui vocantur domus patris ſui, & non in populum, ad quem nihil hoc attinebat. *Venit autem*. Hic ponitur tertium, ſ. Diuina placatio, quia per altare factum ceſſauit plaga. & dicitur; *Venit autem Gad ad Dauid in die illa.* Scilicet: Deus iuſſit prophetæ, vt veniret ad Dauid, & diceret ei iſta, quæ ſequuntur, vt ceſſaret plaga. Et dicitur, ꝙ venit die illa, ſ. in qua Dauid viderat angelum percutientem, & loquutus fuerat verba ſupra poſita, & iſta erat dies tertia plagæ. Sed Nicolaus, & communiter omnes, tenent, ꝙ iſta erat dies prima, & quòd vnica die durauit plaga, ſed id ſupra improbatum eſt. *Et dixit ei. Aſcẽdẽs cõſtitue Domino altare in area Areuna Iebuſæi.* Iſtud dixit angelus prophetæ Gad primo Paralip. 21. vt conſtituta ara in loco illo ceſſaret plaga.

Cur iuſſerit Dominus conſtitui aram in area Areuna Iebuſæi. *Quæſt.* *X L I I I.*

QVAERETVR, quare in loco illo iuſſum eſt fieri altare? Reſpondendũ, ꝙ hoc fuit, quia angelus hñs gladium apparuit in area illa, & quia angelus iſte repñtabat Deum, & ad placãdum Deum facta eſt iſta ara, debuit fieri in loco, vbi apparuit angelus. Itẽ in area illa olim Abraham voluit immolare filium ſuum Iſaac iuſſu Dei, & poſtea immolauit ibi arietem quẽdam: vnde erat illa area Deo acceptabilis. Item Deus volebat, quòd in illa area conſtitueretur ſibi templum tempore Salomonis, ideo vt

A haberetur in magna reuerentia voluit Deus ex nunc honorare, & approbare locum illum ceſſando a plaga conſtructo ibi altari. Vnde totus populus ſciret iam tempore Salomonis, ꝙ Deus vellet ſibi fieri aram ibi & templum, cum tempore Dauid ceſſaſſet a peſte propter aram ibi cõſtructam. Et *aſcendit Dauid.* Scilicet: Ad aream Areuna Iebuſæi: nam iſta erat in excelſiori parte montis Sion, & ad illam iuit Dauid. *Iuxta ſermonem Gad, quem præceperat ei Dominus.* Ideſt, hoc fecit propter ſermonem Gad: & hoc dixerat Deus: ſed 1. Paralip. 21. dr, quòd angelus Domini loquutus eſt iſta ad Gad. Dicẽdum, ꝙ verum eſt hic, quòd angelus loquutus eſt, & non Deus: nam ipſe Deus nulli loquitur, nec vnquam loqui põt, ſed angeli vocantur aliquãdo Deus, ideo dr, quòd Deus iuſſit hoc; Vel põt intelligi, quòd Deus iuſſit hoc angelo, & angelus loquutus eſt Gad.

Angelus aliquando vocatur Deus.

B *Conſpiciensq; Areuna animaduertit regẽ, & ſeruos eius tranſire ad ſe.* Erat tunc Areuna in area terendo triticum: nam ante hoc apparente angelo in area eius, ipſe, & filij eius, aufugerant in domum 1. Paralip. 21. Deinde recedente angelo egreſſus eſt denuo Areuna ad terendum triticum in area, & tunc vidit Dauid venientem ad ſe. In Hebræo dicitur. *Et ſeruum ſuum.* Vbi nos dicimus, & ſeruos ſuos, litera tamen noſtra poſuit ſeruos: quia certum eſt, ꝙ Rex non ambularet per vrbem cum vno ſolo viro; litera tamen Hebraica valde variat numeros. *Et egreſſus adorauit regẽ prono vultu in terram.* Ideſt Areuna egreſſus eſt de area in occurſum Dauid, ad honorandum eum, quia fuiſſet magna irreuerentia, quòd videns regem ad ſe venire, manſiſſet immobilis; ſed proceſſit obuiam, & cum accederet iuxta eum, humiliauit ſe in terram, & adorauit. *Et ait, quæ*

C *cauſa eſt, vt veniat Dominus meus Rex ad ſeruum ſuum.* Quaſi dicat, valde vſus eſt indulgentia Rex erga me ſeruũ ſuum: quia nulla cauſa eſſe poterat, pro qua deberet ad me venire, ſed quidquid vellet poterat mittere ad vocandum me, & ego promptè iuiſſem. *Cui Dauid ait, vt emam a te aream.* Ideſt, venio ad emendum aream, in qua teris triticum. Si autem dicatur, an poterat emi area iſta pro altari, vel ſi erat ſimonia, quia erat emptio circa rem ſacram? Dicendum, ꝙ illa area erat tunc profana, & ſicut emi poterat ad alios vſus, ita & poterat emi pro ara cõſtruẽnda. Si autem fuiſſet iam ara conſtructa, fuiſſet locus ſacer, & nõ potuiſſet vẽdi. *Et ædificem altare Domino.* Ideſt, volo ædificare in ea altare ad honorem Dei. *Et ceſſet interfectio, quæ graſſatur in populo.* Ideſt, & hoc facio, vt ceſſet interfectio, ideſt, peſtis, quę graſſatur, ideſt, ingraueſcit ſuper populũ.

D Eſt enim graſſari ſæuire, vel grauem fieri, ſcilicet, quando vulnera ſine pietate infliguntur.

Quare Dauid voluit emere aream ad conſtituendum altare Domini. *Quæſt.* *X L I I I I.*

QVÆRETVR, quare Dauid dixit, quòd volebat emere aream ad conſtituendum ibi altare, quia tunc poterat immolare ibi Dauid, vt ceſſaret peſtis, & amplius non egeret area iſta ad immolandum, & teneret eam ſibi amplius Areuna, & tamen pro illa vice non opus erat, ꝙ emeret aream. Reſpondẽdum, quòd Dauid voluit emere aream, ne præiudicaret Areunę: quia ſi immolaret in ea, oportebat, quòd eam emeret, vel gratis in ſuam acciperet: ſed gratis accipiendo præiudicabat ipſi Areunæ accipiendo poſſeſſionem eius, ideo voluit emere. Patet cõſequẽtia:

E quia cum nũc Dauid ſemel immolaret in illa, efficiebatur area locus ſacer, ſed ille locus, qui ſemel eſt ſacer, nunquã poteſt redire ad vſus profanos. Sic patet de fundo, in quẽ ſemel inferebatur cadauer, quia iam erat ſacer, & non poterat redire ad aliquos vſus priores; ideo etiam ſi ſemel tãtum Dauid immolaſſet in area, fuiſſet effecta ſacra, & non licuiſſet teri amplius triticum in ea. Aliter etiam poteſt dici; ꝙ cum Deus iuberet ibi conſtrui aram, vt ceſſaret peſtis, quòd Dauid intendebat tenere ibi ſemper aram, & facere ſacrificia tanquam in loco placito Deo, vt ſemper exaudiretur. Vel fortè intendebat iubere filio ſuo Salomoni, ꝙ in eodem loco conſtrueret templum Domini: ideo volebat emere ei locum ex nũc. *Et ait Areuna ad Dauid. Accipiat, & offerat Dominus meus rex ſicut placet ei.* Obtulit. n. gratis omnia Areuna regi putans viſe eſſe, quòd ipſe vellet ali

quid

quid vendere regi: potiſſimè cum rex honoraſſet eum veniendo ad ipſum, & dixit accipiat. ſcilicet, aream gratis, & offerat, ſcilicet, conſtruat altare, & offerat ſacrificia ſicut ei placet, id eſt, quodcunque voluerit, & vtatur iam area tanquam ſua. *Habes boues in holocauſtum.* Non ſolum voluit Areuna concedere, quod rex petebat, ſed etiam obtulit ſibi quæ non petebat. Volebat enim Dauid offerre ſacrificia, ideo Areuna obtulit boues, vt de illis faceret Dauid holocauſtum. In Hebræo habetur: *Ponat rex quod placuerit ei.* Vbi nos habemus: offerat ſicut ei placet, quia offerre eſt ponere aliquid ſuper altare. *Et plauſtrum, & iuga boum in vſu lignorum.* Id eſt, etiam dabo plauſtrũ, id eſt, tribulã, & iuga boum in vſus lignorum, id eſt, vt crementur iſta in ſacrificio. Valde liberalis fuit iſte Areuna: nam obtulit regi ſponte omnia, quæ ad ſacrificium neceſſaria erant, ſcilicet, locum ad immolandum. i. aream, & animalia, quæ immolarentur. ſ. boues triturantes, & ligna ad ſacrificium, ſ. iuga boum, & tribulam. In Hebræo habetur: *Tribulas.* Vbi nos habemus plauſtrum, quamquam Hier. accepit plauſtrũ pro tribula, plauſtrũ tñ propriè ſignat currum, vel quadrigã, hic autẽ non erat currus, ſed tribula ad terendum triticum, ſicut nos nunc trituramus, ideo boues erant iuncti iugo, & trahebant tribulam ſuper triticum. *Omnia dedit Areuna regi.* i. omnia libenter obtulit: Dauid tamẽ nõ ſuſcepit illa, niſi dato precio, vt infra patet. In Hebræo habetur: *Omnia dedit Areuna Rex Regi.* In quo innuitur, ꝙ Areuna erat Rex. Et hoc concedunt Iudæi dicentes, ꝙ erat Rex Iebuſæorum manentium in Ieruſalem. Sed non ſtat: quia non permitteret Dauid manere ibi aliquẽ aliũ Regem. Etiã nõ eſt veriſimile, quia ſi ille fuiſſet Rex, non trituraſſet, nec fuiſſet in habitu ita humili, nec vocatur aliquando Areuna Rex, niſi ibi: ideo dicẽdum, ꝙ iſtud refertur ad Dauid, ſcilicet, ꝙ ipſe erat Rex, & vocatur bis Rex propter proprietatem ſermonis Hebraici. *Dixitque Areuna ad regem: Dominus Deus tuus ſuſcipiat votum tuum.* Quia dixerat Dauid, ꝙ volebat offerre, vt ceſſaret peſtis, Areuna orauit, vt Dominus ſuſciperet votum, id eſt voluntatem Dauid, ſcilicet, faciendo id, quod Dauid orabat. *Cui reſpondens Rex ait, nequaquam vt vis.* Id eſt, non faciam ſicut vis accipiendo gratis omnia, quæ mihi offers. *Sed emam precio a te.* Id eſt, dabo iuſtum precium pro area. *Et non offeram Domino Deo meo holocauſta gratuita.* Hic ſubditur cauſa, ſcilicet, quia Dauid nolebat accipere aream gratis ad offerendum ſacrificium in illa, quia non placent Domino ſacrificia gratuita id eſt, quæ ſine precio habentur, quia ſi ſic ſacrificaret Dauid, eſſet ac ſi nihil ſacrificaſſet, eo ꝙ nõ offerebat de ſuis. *Emit ergo Dauid areã, & boues argenti ſiclis quinquaginta.* Id eſt, dedit precium pro area, & bobus, & fuerunt 50. ſicli.

Areuna non fuit Rex.

Quot ſiclis emit Dauid aream iſtam. Quæſt. XLV.

QVAERETVR quõ dicitur hic, ꝙ dedit 50. ſiclos: quia 1. Paralip. 21. dicitur, ꝙ dedit Dauid 600. ſiclos auri iuſtiſſimi. Reſpondet Rab. Dau. Kimhi, quòd ſexcenti ſicli fuerunt precium areæ, & boum, & tamen ponitur hic ſolum pars duodecima, ſcilicet 50. ad ſignificandum, ꝙ omnes tribus Iſrael contribuerunt ad iſtam emptionem areæ, dedit q; quælibet tribus 50. ſiclos, & duodecies 50. faciunt ſexcentos. Sed iſtud multum eſt alienum, ꝙ exprimatur hic precium, quod dabat quælibet tribus. Item, non ſtat: quia non eſt veriſimile, ꝙ Dauid faceret ſolui iſtud precium ab omnibus tribubus, & ipſe nihil ſolueret: quia tũc ſacrificia eius fuiſſent gratuita, id eſt, nihil cõſtarent ei: ipſe tamen dixit, ꝙ non debebat offerre Deo ſacrificium gratuitum. Ergo nõ eſt veriſimile, ꝙ faceret hoc ſolum ſolui ab Iſraelitis, ſed ꝙ ipſe ſolueret de proprijs expenſis. Ideo dicendum, ſcdm ꝙ tenent omnes noſtri expoſitores, ꝙ hic ponitur ſolum precium boum, & non ponitur precium areæ. Pro quo ſciendum, ꝙ Liber Paralipom. fuit principaliter ſcriptus ad ſupplendum ea, quæ deficiebant in alijs libris vſque ad libros Regum: & quia hic deficiebat pars precij, illic ſuppleta eſt, & tamen nec fuit hic totum precium poſitum, nec ibi: fuit. n. precium totũ ſexcentis 50. ſiclis, quia emit boues, & aream. Boues quidẽ pro 50. ſiclis, aream, autem pro 600. hic autem ſolum fuit poſitum precium boum, & 1. Paralipo. 21. ſolum ponitur precium areæ. Quod patet: quia dicitur ibi: Dedit Dauid Ornan pro loco ſiclos auri iuſtiſſimi ponderis ſexcẽtos, & ſic pro ſola area dati ſunt, & noluit Scriptura ibi ponere totum precium, ſed ſolum ſupplere quod hic minus habebatur. Sed obijcietur, quia hic dicitur, ꝙ emit aream, & boues ſiclis argenti 50. Reſpondendum, ꝙ iſta litera debet legi per quandam ſuppletionem, vt punctuetur ſic, ſcilicet, emit ergo Dauid areã, & ſit ibi punctus, & ſubintelligatur preciũ 600. ſiclorũ. & ſequitur, & boues argẽo ſiclis 50. i. dedit pro bobus 50. ſiclos, ita vt referatur ſolũ ad boues.

Sicli an fuerint argentei, vel aurei. Quæſt. XLVI.

QVAERETVR vlterius, quomodo dicitur hic 50. ſiclis argenti, quia 1. Paralip. 21. dicitur, ꝙ dedit Dauid Ornan pro loco ſiclos auri ſexcentos. Reſponderi poteſt: ꝙ ſicli illi fuerunt de auro, ſicut dicitur in Paralip. Et tamen hic dicitur, quòd erant de argento, quia argentum aliquando accipitur pro quodam metallo ſpeciali, aliquando autem pro omni metallo, & moneta, & hic accipitur generaliter. Vnde aurum vocatur hic argentum. Sic habetur Iſa. 55. Scilicet: Omnes ſitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, properate, & emite: venite, & emite abſque argento, & abſque vlla commutatione vinum, & lac. & ſic accipitur ibi argentum pro omni pecunia. Qđ patet: quia ponuntur ibi duo modi emendi, ſcilicet, pro argento, vel per commutationem: ſed commutatio eſt, quandocunque datur vna res venalis pro alia, vt panis pro vino, vel veſtis pro pane; & non conſtituitur aliquod precium: ergo oportet intelligi per argentum monetam, quæ eſt medium commutationis. Aliter poteſt dici, ꝙ hic fuerunt dati 650. ſicli pro area, & bobus, & 600. qui fuerunt pro area, erant de auro, quinquaginta verò pro bobus erãt de argento, & quia in Paralip. fit ſolum mentio de ſiclis datis pro area, dicitur ꝙ erant de auro, & hic fit mentio ſolũ de ſiclis pro bobus, & dicitur, ꝙ erant de argento. *Et ædificauit altare.* Scilicet: Poſtquam emit aream. *Et obtulit holocauſta, & pacifica.* Id eſt, obtulit ibi duo genera ſacrificiorum, ſcilicet, holocauſta, quæ totaliter Deo proueniebant in carnibus. Leuit. 1. & pelles ſolum proueniebant Sacerdoti immolanti. Leuit. 6. hoſtia autem pacifica non dabatur tota Deo, ſed pars cedebat Sacerdotibus, & pars bonis offerentibus. De ritu autem holocauſtorum, & quare ſic vocentur, declaratum eſt Leuit. 1. De ritu autem pacificorum, & quare ſic vocentur, declaratum eſt Leuit. 3. & 7. *Et repropitiatus eſt Dominus terræ.* Scilicet: Oblatis ſacrificijs ſuper altare in area iſta, Dominus repropitiatus eſt, id eſt, miſertus eſt terræ, nolens, ꝙ amplius vexaretur peſte. *Et cohibita eſt plaga ab Iſrael.* Id eſt, ceſſauit plaga: quia non fuerunt pro hoc peccato vltra percuſſi. Sciendum autem, quòd cum Dauid vidit angelum habentem gladium euaginatum, tunc ceſſauit plaga. Quòd patet: quia Deus dixit ei tunc, ſufficit nunc, contine manum tuam, & ſic angelus non percuſſit aliquem poſtea contra mandatum Dei, & tamen Dauid non putauit, quòd tunc ceſſaret peſtis, immo quod angelus vellet deſtruere totam vrbem: nam ſub tali effigie ſe ei oſtenderat, vt patet ſupra, ideo nondum putauit plagam ceſſaſſe, vſquequo poſt ſacrificium factum vidit, quòd iam nullus moriebatur amplius in vrbe.

Finis Commentariorum Alphonſi Toſtati in Secundum Regum.

Ex Typographia Baretij Baretij.